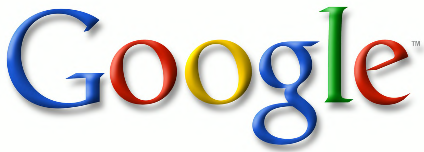

[redacted]

ALBII TIBULLI

OPERA OMNIA

EX EDITIONE I. G. HUSCHKII

CUM NOTIS ET INTERPRETATIONE

IN USUM DELPHINI

VARIIS LECTIONIBUS

NOTIS VARIORUM

RECENSU EDITIONUM ET CODICUM

ET

INDICE LOCUPLETISSIMO

ACCURATE RECENSITA.

LONDINI:

CURANTE ET IMPRIMENTE A. J. VALPY, A. M.

1822.

CONSPECTUS

EORUM QUÆ HAC EDITIONE

CONTINENTUR.

[redacted]

AD

SERENISSIMUM

DELPHINUM

PHILIPPUS SILVIUS

T. E. C. P.

Hos etiam Vates tenerorum suscipe Amorum,
   DELPHINE; hos Comites namque Catullus amat.
Suscipe: nec pigeat Vates tractasse venustos,
   Materno fovit quos sua Roma sinu,
Aurea dum Latii sermonis sæcla vigerent,
   Certaretque armis æmula lingua suis.
Hic pulchram cecinit Nemesin, cecinitque Neæram;
   Illum oculis cepit Cynthia prima suis.
Delia sola suo domus est, et turba Tibullo,
   Cura recens Nemesis, Delia primus amor.
Quæ teneri pectus succendit amore Properti,
   'Cynthia prima fuit, Cynthia finis' erat.
Ambo pares genus, ambo animis, studiisque gemelli;
   Carmine Acidalias concinuere faces,
Carmine, quo voti inclusa est sententia compos,
   Quo claudebatur sola querela prius.
Tam cultis commissi Elegis vixere calores,
   Et vivent donec spicula figet Amor.
'Donec erunt ignes, arcusque Cupidinis arma,'
   Vivent, Nasoni si modo habenda fides.

Certius auspicium facies, DELPHINE, Poëtis
  Si sese possint annumerare tuis.
BORBONIDUM in tectis sub tanti nominis umbra
  Clara illis parta est gloria, fama, decus.
Par ævum ipsa suo immortalia Lilia spondent,
  Si quæ scripta velint Numine tuta suo.
Ite, boni Vates; nec vos operosa moretur
  Pompa Loci, aut quatiens horrida pila cohors.
Tympana, nec lituus crepitans, raucusque tubarum
  Clangor, nec strepitu terreat Aula frequens.
Non etiam his major cunctis præsentia MAGNI:
  Incutiat solis hostibus illa metum.
Temperat augustos mitis clementia vultus,
  Et præbet faciles obsequiis aditus.
Et vos MAGNUS amat, MAGNI patet Aula Camœnis,
  Nec teneræ Mavors obstrepit ipse lyræ.
Vestræ illic artes media inter bella vigebant;
  Quanta hæ tranquillæ pars modo pacis erunt?
Non semper sulcant augustas seria frontes;
  Interdum gaudent lusibus atque jocis.
Est ibi fidus amor, sunt fidi pignora amoris,
  Pignora Liligeri spes geminata Throni.
Est mater Latii cultrix VICTORIA Pindi;
  Est ea Pieridum, credite, tota domus.
Ite: paterna olim fors per vestigia natis
  Sternetis faciles ad sacra vestra vias.
Ite modo; et nostros DELPHINO offerte labores,
  Vestra meo si quid munere scripta nitent.
Si vestros penna bene solvi interprete nodos;
  Ne studium huic pigeat commemorasse meum.
Dicite quam pauca hæc non ficto pectore donem;
  Quam dare plura velim, si dare plura queam.

Lutetiæ Parisiorum,
Kal. Mart. An. Chr. 1685.

[redacted]

IMMAN. G. HUSCHKII

PRÆFATIO.

[EX EDIT. AN. 1819.]

Hoc inprimis propositum habui, ut Tibulli Carmina accurate exigerem ad Editiones veteres, librís scriptis, quibus hodieque utimur, auctoritate non inferiores, ætate propemodum pares; planumque facerem, quo olim illa habitu expressa, quas mutationes vel a codicibus recens comparatis vel a doctorum hominum ingeniis paulatim subierint, quo denique jure nova quævis lectio substituta sit antiquiori; unde, facile intelligebam, pendere hujus operis, toties recocti, recensionem paulo accuratiorem. Sed hoc inquirendi studium magnam mihi otii partem absumsit, nec uno simul tempore omnia in promtu fuerunt subsidia. Quo factum est, ut libro primo quædam afferre non potuerim adjumenta, quæ perlata demum ad me sunt jam occupatum in recensendis reliquis. Cui incommodo statim ab initio occurrendum mihi esse vidi Analectis, quibus colligerem, quæ adjicienda essent, vel etiam retractarem, si quid melius constitui posse videretur.

Jam in iis subsidiis, quæ mihi librum Elegiarum primum illustranti defuerunt, primo loco memoranda est Collatio Editionis Sæculi XV. quæ nunc separata invenitur, nunc conjuncta cum Propertio a. 1472. Propertium ego quon-

dam vidi sine Tibullo apud Santenium, qui libro inscripserat: ‘ Editio omnium princeps.’ Hoc Santenii exemplum, quod nunc servatur in Bibliotheca Berolinensi, mala sedulitate cujusdam possessoris, qui scalpello veterem lectionem erasit eique calamo induxit novam, adeo depravatum est, nullum prope ut usum afferat antiquæ scripturæ studioso. Tamen mihi jam tum convenerat cum Santenio, hanc esse Editionem Propertii illam, quam in manibus habuisset Vulpius, sed tam negligenter contulisset, ut pro non collata haberi deberet. Vulpii exemplum Tibullum simul complectebatur. Hoc Heynius confudit cum majoris formæ Editione a. 1472. posita ab ipso in fronte Editionum omnium, quam ego item principem vocavi propterea, quod, præter Tibullum et Propertium, Catullum quoque, qui tunc primum editus mihi videbatur, adde etiam Statii Sylvas, continet; postea, ut accuratius distinguerem, alteram a forma et amplitudine majorem, alteram minorem appellavi. Sed ab hac Editione Catullum non abfuisse, in mentem jam venit Audiffredo Catalog. Histor. Crit. Roman. Edd. Sæc. xv. p. 440. nec me dubitare sinit observatio quædam Scipionis Maffeii in Museo Veronensi, de qua videbimus infra. Nunc dicendum mihi est de Collatione Tibulli. Nam cum certior factus essem a Bardilio, illius Editionis, quam in manibus habuisse Vulpium ipse confirmaverat, exemplum reperiri in Bibliotheca Regia Parisiensi, rogavi virum præstantissimum, quem amicitiam cum Hasio contraxisse sciebam, ut, hoc auspice, utriusque Poëtæ Carminum Collationem cum Ald. a. 1502. meo ære conficiendam curaret. Nec frustra. Hasius, ad omnia item officiorum genera vir promtissimus, curam rei demandavit Gregorio Zalyco Thessalonicensi, cui acceptam refero totius libri lectionem diversam, eamque accurate perscriptam.

Hæc Editio sine dubio expressa est ad Codicem vel plane perditum vel nondum denuo excussum. Nam quis credat, Editorem suopte ingenio intulisse v. c. lectionem, adhuc in hoc uno repertam exemplo, III. 1. 14. ‘ Sic *et*†*n*† comptum mittere oportet opus.’ Mutila verba inferre non

solent Editores, ubi vox integra, quæ a sensu non abhorreat, in manibus est, emendandi autem ratio tam promta et parata. At ille, hæsitans fortasse, utrum vocem decurtatam mutaret in 'etenim' an in 'etiam,' maluit librum suum sequi, quam ingenium periclitari. Quare nullus equidem dubito, quin ex eodem libro scripto pariter ductæ sint lectiones quædam aliæ, quas nemo fortasse non Tibullo restituendas esse censeret, nisi ceterorum codicum obstaret numerus et auctoritas. I. 3. 29. 'Ut mea votivas persolvat Delia pœnas;' quam lectionem re vera pro 'voces' reposuit Vulpius, sed, quod notandum, ne monito quidem lectore, ductam eam esse ex Editione illa. Cujus generis simile mangonium, fateor, mihi adhuc oblatum esse alibi nullum. Hoc omnium instar argumentorum est, Vulpium ob oculos habuisse hanc Editionem. Porro I. 3. 76. 'Assiduas atro sanguine pascit aves.' Probabilis haud dubie scriptura. Vulgo 'viscere.' IV. 1. 72. 'Cum canibus rapidas inter freta *curreret* undas.' Qua memorabili lectione, a nobis recepta pro 'serperet,' quod vulgo legitur, tota loci illius facies mutata est. IV. 13. 13. 'Nunc licet *et templo* mittetur amica Tibullo.' Ubi vide Commentarium. Hanc omnem diversitatem ne dignam quidem habuit, quam commemoraret, Vulpius, quamvis postea scripserit in Prolegomenis ad Propertium p. VII. 'Usus valde sum Editione omnium principe Anni MCCCCLXXII. cujus locus incertus.' Hanc cum manu scriptis codicibus fere consentientem Broukhusius omnino ignoravit. Laudavit eam quatuor ad summum Propertii locis, I. 2. 2. II. 34. 9. III. 17. 29. IV. 4. 48. Hoc ille vocabat 'valde uti.' Ego quavis pagina laudassem. Nam Codicis vicariam esse hanc Editionem, inprimis demonstrant lectiones quædam, quas nullus quidem liber editus, at scripti confirmant complures, velut illa satis a me commendata diversitas I. 2. 51. 'Sola tenere malas Medeæ dicitur artes,' pro 'herbas.' I. 4. 43. 'Quamvis prætexens picea ferrugine cœlum.' Ubi omnes, quod sciam, Editiones veteres habent 'picta,' præter principem illam, e qua Vulpius

tandem revocavit 'picea,' nunc quidem laudato libro. Quanti autem pretii Codex ille fuerit, inde potissimum efficitur, quod Editori veteri lectiones suppeditavit, quas posterioris demum ævi Interpretes intellexerunt unice veras esse, ut I. 5. 5. 'libeat ne dicere quicquam Magnificum posthac,' pro 'liceat ne' vel 'nec.' Ib. v. 16. 'Vota novem Triviæ nocte silente dedi.' Quo loco reliquæ Editiones ad Scaligeranam usque 'Veneri' exhibent, quod postea reposuerunt Gebhardus et, e suo codice, Grasserus Lugd. a. 1607. I. 7. 42. 'Crura licet dura compede pulsa sonent,' pro 'cuspide.' Adde ib. v. 53. 'Sic venias hodierne,' et II. 5. 8. 'nunc indue vestem Sepositam,' pro 'Depositam.' Quibus locis omnibus aliisque permultis hæc Editio discrepat ab Editione maj. a. 1472. quam Venetam dicunt, et hujus sæculi reliquis. Num etiam a Pinelliana et Bartoliniana? Hoc adhuc ignoro. Nam quod putaveram, Morellium, qui hæc duo exempla rarissima descripsit in Epistola ad Nobilissimum Antonium Comitem Bartolini, eadem etiam contulisse cum aliis et omnem lectionis diversitatem enotasse, fecit me certiorem vir eruditissimus, se nihil servare in Adversariis, quod non prodidisset in Epistola. In hac autem de lectione Pinelliani exempli, quod translatum est in Angliam, prorsus non agitur, e Bartoliniano nonnulla loca descripta sunt, e quibus apparet, hoc in universum magis conspirare cum Ed. min. a. 1472. de qua supra dixi, v. c. in lectione 'tentet' et 'reseret' I. 2. 17, 18. expressa a Balbo, quam cum Ed. maj. a. 1472. Me autem inprimis adverterat illud, quod scribit Morellius p. VII. huic Editioni, cujus adhuc non nisi unum exemplum repertum est in Bibliotheca Bartoliniana, inesse lectiones probabiles, in nulla alia ejusdem ævi Editione comparentes, nisi forte in Pinelliana, quam tum non amplius ob oculos habebat.

Hæc tria exempla utrum ante Editionem a. 1472. quæ vulgo princeps habetur et Venetiis prodiisse fertur, an post eam excusa sint, etsi ad liquidum perducere non potuit Morellius, ego tamen in eam sententiam inclino, ut illa

antiquiora existimem, antiquissimum autem omnium Pinellianum, expressum, si forte, ad librum, Senecæ et Pontani commentis non inquinatum. Ad hoc enim Grammaticorum par insignior horum Carminum interpolatio referenda est. Pontanus simulabat, habere se vetustum Codicem, cui inessent quidam in aliis libris desiderati versus, cujus ille Codicis nemini copiam fecisse videtur, nec facere potuit, siquidem finxerit, quod nusquam gentium extaret; similis hac in re Lilio Gregorio Gyraldo, qui pari modo homines deludebat. De Pontano res posita est in conjectura, sed admodum probabili. Nam Perreius, qui Pontani Codicem sæpe laudat, semel tamen manifesto prodit, se librum ipsum non vidisse, scribens ad III. 4. 65. 'Pontanus reposuit ab illo, ut asserebat, codice: ' Flere nec ante pedes pudeat dominamque vocare?'' Ergo Pontanus vulgasse videtur librum, a se interpolatum, quem diceret descriptum esse ab archetypo illo, quod nemo unus viderat. At nullam plane dubitationem habet Senecæ liber interpolatus, ex quo, certo scio, fluxisse Codicem Anglicanum, numero quartum, litera D notatum a Broukhusio. Ad hujus Codicis finem primum legitur Vita Tibulli, deinde sequitur Epistola hæc: ' Lilius Castellanus suo Antonio Jacobo Racinatensi S. P. D. Tibullum a me superioribus diebus quotidiana instantia flagitasti, quem ego hic ad te mitto, ut plane intelligas, a Senecæ libello vel hisce manibus traductum Poëtam sane inter primos venerabilem.' Hæc P. Burmannus Secundus ex ipso illo libro transtulit in schedulam separatam, insertam Editioni Broukhusianæ in Bibliotheca Regia Berolinensi, nec plura ille, quod dolendum, descripsit, addens: ' Cetera pars Epistolæ in laudibus Tibulli et commendatione Ludovici cujusdam Pontani occupatur.' Quem ego Ludovicum Pontanum non magis cognitum habeo, quam Lilium Castellanum et Antonium Jacobum Racinatensem. Ad Senecam quod attinet, ejus notitia adhuc debebatur duobus librariis, quorum alter exaravit Cod. Dresdensem, alter Mediolanensem. Nunc accedit tertius, is, qui perscripsit Cod. Parisiensem n. 7989. collatum cum editione

Vossiana a. 1811. ab eruditissimo Bardilio, cujus benevolentia hæc Collatio tota translata est in Editionem nostram. Hic igitur librarius iisdem versibus Catulli et Tibulli adulterinis nomen Senecæ ascripsit, quibus idem ascripserunt priores illi. De Tibullo vide, quæ annotavimus ad II. 3. 14. et 75. De Catullo audiendus est Paul. Marron, laudatus in Procemio Elegiæ ad Manlium a Santenio, in cujus ille gratiam Poëtæ Veronensis Carmina ad eundem Codicem Parisiensem accuratissime contulit cum Editione Is. Vossii Lond. 1684. quam nos Collationem item in scriniis nostris servamus. Marron igitur Collationi Catullianæ præscripsit hæc: 'Codex 7989. Regius. Videtur hoc esse Mediolanense illud exemplar quod Vossius p. 284. dicit ceteris omnibus vetustius. In hoc enim comparet versus quem isto loco citat et ad marginem ascribitur vetusta manu: Suppt. Senca.' Vere. Nec tamen ratio illa, qua concluditur, Mediolanensem et Parisiensem unum esse eundemque librum, ita comparata est, ut assensum extorqueat. Nam Senecæ nomen ascribitur etiam in Cod. Dresd. Tibulli versibus, quos laudavi supra, nescio an etiam Catulli loco El. ad Manl. v. 47. 'Omnibus et triviis vulgetur fabula passim,' quem designat Marron, nec tamen idem est liber cum Parisiensi, ut res ipsa loquitur, sed ex diverso fonte ductus, quod satis patet e lib. I. 2. 24, 25. ubi hic alium versum subdititium habet quam ille. Ergo tres libri, inter se diversi, Senecam accusant tanquam interpolatorem. Et dubitamus adhuc, versus ejicere, aperte illi ascriptos? Exempli gratia II. 3. 75. 'Ah pereant artes et mollia jura colendi.'[1] Quo quidem versu ego nullum vidi unquam infi-

NOTÆ

[1] Scipio Maffeius Mus. Veron. p. CCV. 'Horrent quidam, versus duos integros cum ejiciendos audiunt. At non horruit Scaliger Tibullum castigans: 'Hoc distichon spurium et insititium est.' (I. 2. 24.) Quanto minus pertimescendum, ubi de Catullo agatur, cui et alia Carmina Editores de suo injecisse ignorat nemo. Parthenius de iis quæ addiderat monuit, at non ita ceteri. De Carminis dimidio Scaliger: 'additum est a Pontano, ut et alia nonnulla.' Non hæc Scaligeri sunt, sed Mureti verba ad Catull. Carm. I. 9. ubi porro scribit: 'Ego etsi non video, quid aptius appingi potuerit, satius tamen duco, esse lacunas in bonis libris, quam easdem cujusquam ingenio expleri.'

cetiorem. Sed de hac re satis ad locum. Hic mihi potius memoranda est ingeniosa viri cujusdam docti de ætate et patria hujus Senecæ conjectura, prodita in Ephem. Liter. Academ. Jen. 99. a. 1777. amplificata ab Harlesio Supplem. ad Brevior. Notit. Literat. Rom. P. I. p. 347. ubi scribit: 'Medio sæculo XV. floruit quidam Thomas Seneca Camers, non Latinis modo sed etiam Hetruscis literis commendatus et Poëta; cujus Latina habentur inter Carmina Illustrium Poëtarum Ital. Florent. 1721. Tom. IX. p. 89. Is, qui Æsii, Arimini, Bononiæ, et Florentiæ docebat, una cum Porcello seu Porcellio (de quo multus est Zenus in Dissertazioni Vossiane Tom. I. p. 15—21.) studium literarum Græcarum, quas ignorabat, stulte sprevit. Quod igitur uterque homini Latino Græcis non opus esse literis temere prædicabat, immo potius odio iraque in Basinium Parmensem, Græcarum literarum amantissimum, inflammatus, hunc omne tempus, in literis Græcis consumtum, omnino perdidisse clamitabat: Basinium gravem nactus est adversarium, qui quidem in binis Epistolis, altera prosa oratione exarata, altera poëtica, in qua ostendit, Poëtas Latinos sine literis Græcis nihil posse, contra utrumque stylum acuit, in utraque autem Epistola Thomam Senecam Camertem nomine tantum Senecæ appellavit. Hic igitur Seneca forsan fuit, qui interpolaret Tibullum, Virgilium, aliosque Poëtas, et cujus nomen appingeretur versibus interpolatis.' Hactenus ille, mea sententia, satis ingeniose. Tamen Senecam, de quo agitur, paulo maturius floruisse crediderim, siquidem interpolationes ejus jam notantur in Cod. Paris. qui scriptus est a. 1423. Et re vera ille jam a. 1420. in magna celebritate vixit Anconæ, referente, ut nunc ipsum video, Angelo Bataglini, qui vitam viri accuratissime perscripsit, apud Basinium Opp. Tom. II. p. 91. Ex quo rursus consequitur, eos libros, qui pro versibus Senecæ lacunas habent, ut libri quidam Mureti I. 2. 25, 26. ed. Voss. antiquiores esse Parisiensi, certe ex antiquiore codice ductos, ut Vindob. et Bern. Sed hi, vereor, ne admodum sint pauci. Certe ego inter eos, quibus temporis nota ascripta est, nullum

vidi, qui ætate superaret Parisiensem et excederet annum 1423. ut hic adeo sit unus ex antiquioribus. Codex Archiepiscopi Eboracensis (E) omnium, ait Broukhusius, quos vidi, vetustissimus est. Atqui P. Burmannus Secundus, qui librum illum vel ipse manibus versavit, vel certe Collatione Heinsiana usus est, ad oram Editionis Broukh. testatur, scriptum eum esse a. 1425. 'sicut in fine legebatur.' Idem ad Anglicanum A. notavit: Liber magnam partem mutilus, in cujus fine hæc leguntur: 'Ego Nicolaus de Brandis hunc Tibullum scripsi mense Augusti 1460.'—Codex C. circa initia, ut videbatur, artis Typographicæ scriptus. —Codex D. eodem fere tempore scriptus. Colbertino inest longior et diffusior Vita Tibulli, quam quæ vulgo in libris scriptis reperitur. Ea vero est Hieronymi Alexandrini, et legitur in Ed. Venet. a. 1475. Hinc, ait Broukhusius, qui notationem illam ascripsit Ald. a. 1515. hinc æstimari potest vetustas Colbertini libri. Sic inter omnes illos codices, quos recenset Heynius, quorum plurimis temporis nota adjecta est, vix unum reperias, qui excedat sæculum XV. complures scripti sunt post inventionem artis Chalcographicæ: unus Vaticanus n. 1609. simpliciter vocatur 'Tibulli codex antiquus in membrana.' De Lipsiensi, qui a me nunc primum collatus est, infra agam separatim. Hi igitur libri circa Chalcographiæ initia scripti propemodum omnes ex uno illi quidem profecti sunt fonte, sed cum alii librarii alios rivulos consectarentur, a Seneca, Pontano, Philelpho, Aurispa, ceterisque interpolatoribus turbatos, tot facta sunt codicum divortia, quot enumerare longum est, percensere infinitum.

Antiquioribus sine dubio libris usus est Perreius in Excerptis, Aldinæ a. 1515. ascriptis. Cujus libri vicissitudines tam accurate persecutus est Saxius in Onomast. Lit. P. IV. p. 606. nihil ut addi iis possit, nisi, quod exteri fortasse ignorant, delatum eum esse post obitum Santenii in Germaniam, et nunc servari in Bibliotheca Regia Berolinensi. Ubi cum ego nuper hunc librum paulo curiosius tractabam, statim animadverti, nondum exhaustas esse a Broukhusio

omnes libri rarissimi dotes, facileque impetravi a Viris Amplissimis, qui rei literariæ curam gerunt in Borussia, ut eum domi per otium denuo excutere mihi liceret, et comparare cum quibuscumque vellem ejusdem Bibliothecæ libris rarioribus; pro qua singulari erga me benevolentia maximas illis ago et agam gratias, 'dum spiritus hos reget artus.' Perreius igitur Tibullo subscripsit hæc: 'Recognovi ego Antonius Perreius collatis emendatissimis et vetustissimis Romæ et Florentiæ Codicibus anno 1528.' Sic vetus scriptura, tantum non evanida, renovata est, nescio a quo, fortasse ab Heinsio, omissis, quæ inferiore loco scripta magna oculorum intentione a me restituta sunt: 'Codicibus tribus Romanis Venet. ... et Florentini. ex Dioméd. gram. com. et Plauti .... et ex cod. ....' Quæ per se levia, ad pleniorem tamen horum Excerptorum intelligentiam mirifice faciunt. Romanos quidem codices et Florentinos in Excerptis ipsis nominatim citari non memini. Sed hos ille complexus est literis V. C. quibus, interprete Bronkhusio, designatur universe Varietas Lectionis ex antiquis codicibus annotata ab Ant. Perreio. At Venetum ille semel diserte laudat ad III. 4. 80. 'Felix, *ac* alium desine velle virum:' ut est in Ald. 1515. Ascripsit Perreius: '*ac* breve; nisi *ergo* legas, ut in cod. Ven.' Sed laudat etiam, quem in subscriptione, nisi fallor, non designavit, Veronensem ad I. 8. 22. sicut Pisani librum ad Catullum XXVII. 7. Puccii Codicem, V. C. Ubaldini et Cremonensis Episcopi ad Propertium II. 7. 13. Qui quales fuerint libri, hodie ignoramus. In eorum uno reperisse videtur Perreius lectionem rariorem, a solo Charisio memoratam, I. 5. 3. 'turben' pro 'turbo,' cui ille voci claris literis apposuit 'turben.' Illud autem inprimis animadverti velim, usum esse Perreium quodam Diomedis Grammatici Commentario, quem in subscriptione, maximam partem a me restituta, simpliciter laudat, in Excerptis ipsis tot eum locis commemoravit, ut facile appareat, librum plenum fuisse animadversionum ad hæc Tibulli Carmina spectantium. Exempla non longe quærenda sunt. Cita-

tur enim statim I. 1. 6. 'assiduo igne,' Diom. 94.—I. 2. 61. 'Jam jubet adspersas,' &c. Diom. 86.—I. 4. 37. 'Solis æterna est—juventa,' Diom. 76.—I. 5. 43. 'Non facit hoc verbis,' &c. Diom. 94.—I. 6. 47. 'cædit violenta lacertos,' Diom. 35. et sic porro. Hic igitur Commentarius[1] qualis fuerit, nec ego scio, nec compertum habuit Broukhusius, qui omnem illam Variantium farraginem transtulit in aliud exemplum Ald. a. 1515. omissis his et reliquis, quæ, quorsum referret, non habebat. Et mihi multa omittenda fuerunt. Nam fatendum est, libri hujus scripturam ita vetustate absumtam esse, ut multa ne legi quidem amplius possint, usum autem ejus difficiliorem reddidisse Heinsium, interpositis Codicum suorum lectionibus propriisque emendationibus. Ceterum nusquam ne tenuissimum quidem vestigium deprehendi earum Variantium, quas in Ed. min. a. 1472. reperiri, supra demonstravi. Spero tamen fore, ut eæ etiam lectiones, quarum fontes adhuc indagare non potui, aliquando confirmentur librorum scriptorum auctoritate, modo plures excutiantur, nec negligantur annotationes, quas Editionibus sæculi XV. ascripserunt Politianus, Bernardinus Pisanus, Alexander Syncliticus, alii. Nam Editiones ipsæ jam comparatæ sunt, si a Pinelliana

NOTÆ

[1] Intelligendum esse locis citatis Diomedis Grammatici Commentarium, in subscriptione memoratum, ab hoc autem secernendum esse alium librum, sic citatum: 'Dio. in Calp.' v. c. ad Catullum I. 2. 'Dio. in Calp. 64.' Ibid. v. 9. 'Dio. in Calp. 10.' hoc igitur mihi dubium non videtur. Alibi simpliciter laudatur 'Annotatio,' v. c. ad Tibullum I. 4. 9. ubi professus sum, me, quorsum ea pertineat, nescire. Mox animadverti, auctorem Annotationum illarum esse M. Anton. Cocc. Sabellicum, cujus ille nomen præposuit, v. c. ad Catullum I. 9. scribens ad marginem: 'quod o, Patrona, Virgo: Sabell. annot. 51.' Ita re vera legit Sabellicus in Annott. insertis Gruteri Thes. Crit. Tom. I. p. 162. Sunt igitur in his Excerptis nova mixta antiquis, distinguenda est recentior manus ab antiquiore. Quod nunc vereor, ne me fefellerit ad I. 2. 16. 'Audendum est,' &c. qui versus abest ab Ald. a. 1515. Hanc lacunam altera manus explevit sic: 'vacat V. C.' altera addidit: 'et ĩ cod. ĩpsso M. sic ē: Audédú é: fortes adjuvat ĩpsa Venus.' Hoc ego in Analectis ita interpretatus sum: 'et in cod. ipso M.' Nunc non dubito, quin ita rescribere debuerim: et in cod. impresso Mureti, hoc est, in Editione Mureti, quæ versum illum sic exhibet: 'Audendum est; fortes adjuvat ipsa Venus.'

et Bartoliniana discedas, nisi fallor, omnes. Venetæ, quam dicunt, a. 1472. a nullodum Editore adhibitam diversitatem e Parisiensi exemplo enotavit et mecum communicavit eruditissimus Bardili, prætermisso tamen Carmine ad Messalam, quod postea cum Ed. Heyn. a. 1777. comparavit alius vir doctus ad exemplum Argentoratense, ex quo is, quem primo loco nominavi, Bardilius, me rogante, diplomatica fide descripsit Specimen Carminis ad Messalam a vs. 54—78. quibus versibus continetur Epitome errorum Ulyssis, expressa ad Odysseam Ψ. 310—338. Hoc Specimen, æri incisum, cum editione nostra vulgabitur. Romanam a. 1475. Vicentinam a. 1481. Lipsiensem ex officina Thanneri a. 1500. et alias Heynius, Venetam a. 1475. Rhegiensem a. 1481. Brixiensem a. 1486. et Venetam a. 1487. cum Commentario Cyllenii accuratissime excusserunt Nic. Heinsius et Broukhusius. Ego ipse denuo comparavi lectionem Vicentinæ, Rhegiensis, et, quas ipse possideo, Venett. a. 1491. et a. 1493. nec me pœnitet repetiti laboris. Nam et in Vicentina multa aliter se habere cognovi, quam proditum est ab Heynio, v. c. III. 3. 1. nec in Rhegiensi defuit, quod discreparet a notatione Heinsiana, v. c. I. 3. 51. A Rhegiensi exemplo, quo usus sum, aberat plagula extrema, cui impressum est loci et anni indicium, ut ab initio, cum mihi traderetur e Bibliotheca Lips. Senatoria a Blumnero, Viro Illustri, nescirem, quænam hæc esset Editio. Mox tamen agnovi, esse Rhegiensem, e comparatione alterius exempli, commodati mihi tum a Diezio. Hoc notatum est multis animadversionibus Alexandri Synclitici, illud Casp. Barthii, qui suas in Tibullum Notas ipse laudat ad Statii III. Theb. 276. Alexandri Synclitici annotationem perpetuam perlegere, immo excerpere, nec potui nec volui; quando enim finiturus? sed diligentiæ aliorum, qui post me his Carminibus illustrandis operam dabunt, excutiendam reliqui. Nunc etiam in manibus habeo Venetam a. 1487. missam commode a Wilckenio, viro amicissimo, qui me et præsentem et absentem omni modo sublevavit copiis Bibliothecæ Berolinensis, qua nulla hodie instructior est a multiplici appa-

ratu, ad Catullum, Tibullum, Propertium, et Ovidium pertinente. Hæc Editio, quod Heynius jam monuit, et ipse agnovi, conspirat ita cum Venett. 1491. 93. ut, ubicumque has laudaverim, paucis locis exceptis, addere cogitando possis illam. Habet igitur Venet. 1487. quod suspicabar, I. 6. 84. 'Spectat: et infelix quod sit acerba monet.' III. 3. 1. 'votis,' et vs. 9. distinctis literis: 'Tunc cum permensæ defunctus tempore lucis.' Habent vicissim Venett. 1491. 93. 'tardos dies,' I. 4. 33. pro 'stultos dies,' quod expressum tandem est in Venet. 1500.

Editionem Tibulli sine anni et loci indicio, conjunctam cum Propertio Jac. Baryni Lips. a. 1495. apud Martinum Lantzbergensem, quæ nunc exstat in Bibliotheca Heidelbergensi, comparavit I. H. Vossius, qui, nescio quibus argumentis adductus, putaverit Tibullum impressum esse Lipsiæ a Conrado Kacheloven. Sane de ejusmodi exemplo agit Panzerus Tom. I. p. 499. n. 274. provocans ad Bibliothecam Neostadiensem, descriptam a Schnizero. Atqui ad eandem Bibliothecam provocat Harlesius Supplement. P. I. p. 350. ut confirmet, in ea exstitisse Tibullum ex editione Conradi Celtis. Hic error subest manifestus. Qua de re certius aliquid allaturum esse suspicor Bardilium, virum ad tales res explicandas natum ac factum, quem rogavi, ut exemplum Neostadiense, si copia daretur, denuo excuteret ac definiret, an recte vir quidam doctus posuerit, esse illud Thannerianum, nec unquam in rerum natura extitisse Tibullum Kachelovianum.

His Editionibus ita usus sum, ut, ubi omnes conspirabant in lectione aliqua per se non mendosa, posteriore tamen tempore expulsa, sedulo indagarem, an Latina esset, eaque via sæpe inveni, antiquiorem lectionem revocandam, abjiciendam esse recentiorem. Exemplis defungar paucis e pluribus: I. 5. 42. nulla non Editio vetus habet: 'Et pudet et narrat.' Hæc vera est lectio, quam satis confirmavi in Analectis. Adde v. c. Terentii locum And. I. 1. 9. At postquam Scaligero in mentem venit, reponere 'Et, pudet heu, narrat:' vix unus et alter repertus est Editor, qui hinc

discedere auderet, sicut Dousa et Grasserus, reliqui in contextum intulerunt pravam illam emendationem. I. 6. 39. 'Tunc procul absitis, quisquis colit arte capillos.' Probe intellexerunt Editores veteres, hanc esse Latinam constructionem. Quid Broukhusius? Ratio, inquit, sermonis postulat, ut 'colis' scribamus: sed hoc et alii viderunt. Crediderunt etiam alii. Ego pristinam scripturam restitui. II. 5. 53. 'Concubitusque tuos furtim vittasque jacentes.' Hæc lectio, omnes omnium ætatum vicissitudines eluctata, tandem cedere jussa est conjecturæ Vossianæ: 'Concubitusque datos furtim.' Cui emendationi primum obstat similis locus I. 3. 50. 'nunc leti mille repente viæ,' depravatus item falsa lectione, 'nunc leto multa reperta via;' deinde obstant cum veterum Græcorum exempla, tum recentioris Græculi, qui Anacreontis nomen ostentat, locus Carm. XXVIII. 15. Ἐχέτω δ', ὅπως ἐκείνη, Τὸ λεληθότως σύνοφρυ Βλεφάρων ἴτυν κελαινήν. At, inquit, legitur ibi hodie σύνοφρυν, et locus aliter interpungitur. Quid tum? Docuit me Tibullus, Poëtam illum scripsisse τὸ λεληθότως σύνοφρυ. Enimvero Græcos non imitatur Tibullus. Certe non Anacreontem nostrum. Reliquos non modo imitatus ubique est, verum etiam Latine interdum convertit, ut Homerum in Carmine ad Messalam.

Jam ubi dissentiebant Editiones veteres, prætuli primum, ut par erat, eam lectionem, quam confirmaret Tibullus ipse, v. c. II. 3. 79. ubi Ed. min. a. 1472. cum libris nonnullis habet: 'Non ego me vinclis verberibusque negem,' pro 'nego.' Illud Vossius, hoc ego reposui, præeunte Tibullo, I. 6. 37. 'At mihi servandam credas, non sæva recuso Verbera, detrecto non ego vincla pedum.' Porro III. 2. 27. altera editionum classis prætulit: 'Sed tristem mortis demonstret litera causam:' eaque lectio dominatur in omnibus posteriorum ætatum exemplis. At altera classis, originem ducens a Rom. a. 1475. id est, Venett. et Brix. a. 1486. cum Commentario Cyllenii habent 'casum.' Hoc ego revocavi, duce Tibullo I. 9. 82. 'Fixa notet casus aurea palma meos.' Deinde in dissensu aliquo Editionum veterum instar mihi omnium fuit Consuetudo. Huc in-

primis pertinet IV. 7. 8. 'Non ego signatis quicquam mandare tabellis, Ne legat id nemo, quam meus, ante, velim.' Sic primum edidit Calpurnius in Vicent. a. 1487. idque expresserunt postea, præter eas, quas citavi, Edd., Venet. a. 1487. Aldd. Muret. Stat. Scalig. Dous. a. 1592. Plantin. 1560 et 1569. Gryph. 1561 et 1573. &c. confirmant duo libri apud Voss. Solus Grasserus edidit a. 1607. 'Ne legat ut nemo.' Hoc in nullo libro neque scripto neque edito reperitur. Excerptt. Pocchi habent, 'Ut legat id nemo.' Exemplis, quibus Calpurnii lectionem firmavi, adde Liv. IV. 31. 'Cum ibi quoque religio obstaret, ne non posset nisi ab consule dici dictator, augures consulti eam religionem exemere.' Hoc Latinum esse negat Gronovius ad locum, non negat Plinius IV. Epistt. 13. 8. 'Dabuntque operam, ne a me pecuniam non nisi dignus accipiat, si accepturus et ab ipsis erit.' Ubi vide Heusingerum et, quæ scripsit Schæferus ad v. 17. 6. item in Add. p. 794. Cicero Phil. VI. 3. 'Horam eximere nullam in tali cive liberando sine scelere non possumus.'

Sin erat, ut me omnes destituerent Editiones et libri scripti, quod sæpe factum est, necessario mihi confugiendum fuit ad Conjecturam et, quæ Conjecturæ filia est, Emendationem. Hic omnem curam adhibui, ne emendarem, nisi quod manifesto mendosum esset, intactum contra relinquerem, cui nihil obstaret, nisi locutionis insolentia; probe sciens, quantum labis intulerit Veterum scriptis hæc recentiorum Editorum ratio, qua vitiosum aliquid habetur, quia insolitum est ad nostrum sensum, eique substituitur aliquid usitatius. Quod age exemplo confirmemus Propertii, qui scripsit I. 15. 21. 'Conjugis Evadne miseros elata per ignes Occidit Argivæ fama pudicitiæ.' Consentiunt in hac lectione Editiones omnes, præter Lachmannianam, quæ habet: 'ablata per ignes,' ex emendatione Editoris. Quid ita? Quia, inquit, Evadne 'elata' nunquam est, quæ se vivam in mariti rogum præcipitaverit. Atqui etiam mortui non efferebantur per ignes. Tamen ita scripsit Manilius, si mihi magis quam Bentleio credis, IV. 69. qui locus vulgo

ita legitur et interpungitur: 'Quot subitæ veniunt validorum in corpora mortes? Seque ipsæ rursus fugiunt, errantque per ignes. Ex ipsis quidam elati rediere sepulchris.' Non variant libri nec alii, nec Lipsiensis; habeo in manibus ipsum Bentleii exemplar Plantin. a. 1600. cui Variantes illius libri ascripsit Joach. Frid. Fellerus:[1] nec loco suppetias tulerunt T. Hemsterhusius et L. Santenius, quorum emendationes reperiuntur ad marginem Editionis Bentleianæ commodatæ mihi nuper a Frid. Aug. Wolfio. At Bentleius ipse scribit: 'Illud 'per ignes' sensu vacuum est; nec conatus est quisquam interpretari. Repono, 'Seque ipsæ rursus fugiunt, errantque per omnes. Ex ipsis quidam elati, &c.' Sic ille edidit: num facturus, si in locum incidisset Propertii? Vix credo. Nam locus Manilii sine dubio ita interpungendus est: 'per ignes Ex ipsis quidam elati—sepulcris.' Sed quorsum 'rediere?' Nihil expeditius. Appone literam extremam præcedentis verbi 'fugiunt' verbo, quod sequitur, 'errantque,' et mendum hoc ita corrige: 'Quot subitæ veniunt validorum in corpora mortes? Seque ipsæ rursus fugiunt, terramque per ignes Ex ipsis quidam elati rediere sepulchris: Atque his vita duplex, illis vix contigit una.' Constructionem hujus loci et locutionis, de qua agitur, vim optime illustrat Livius IV. 29. 'Messium impetus per stratos cæde hostes cum globo fortissimorum juvenum extulit ad castra Volscorum, quæ nondum capta erant.' Paulo post: 'cum dimisso exercitu urbem redisset.' Ubi editores 'in' adjecerunt, invitis libris optimis. De re ipsa Propertius II. 27. 16.

NOTÆ

[1] Hoc exemplar, nescio quo casu venerit in Bataviam ad J. Altheer, librarium Rheno-Trajectinum; unde, sub exitum anni superioris, delatum est ad me. Præscripsit libro nomen suum Richardus Bentleius. Subscripsit Fellerus: 'Contulit Manilium cum Codice M̄sto̅ Lipsiensi (qui ubique fere Gemblacensi respondet) Joach. Freid. Fellerus Ao̅. MDCXCIII. Lipsiæ: in gratiam celeberrimi Viri, Richardi Bentleii, parantis omnibus numeris absolutam hujus Poëtæ editionem. Godefrid. Richteri, de quo agit Wolfius in Anall. Liter. Tom. I. p. 64. nulla fit mentio.

'Concessum nulla lege redibit iter.' Quodsi casus ita tulisset, ut librarius, qui Codicem Propertii exaravit, a quo reliqui manarunt, pro 'elata' reponeret 'ablata'—nonnulli sane 'delata' intulerunt—nec, quid hic scripserit, hodie sciremus, nec quo modo corrigendus sit Manilius. Ita plerumque prava unius loci emendatio contagione lædit alterum alterius scriptoris locum, et omnis paulatim antiquitatis color perit. De quo vel sic actum foret, nisi tandem librariis manum injecisset suo tempore interveniens Chalcographia. Nihil enim tam insulsum excogitari potest, quod non, præsertim circiter natales divinæ hujus Artis, in Tibulli aliorumque scriptorum monumenta intulerint librarii et interpolatores, quorum errores confutare, et videre, quid in hac verborum confusione verum sit, quid falsum, quid futile, quid non, res est difficilis et immensi laboris. Cujus rei facultatem ut assequerer, optavi quidem semper; an assecutus sim, viderint alii. Modo absint censores male tornati, qui 'fatales' Critici dici haberique volunt, (Heynius 'vocales' dicit in re literaria 'boves' ad Tibullum II. 5. 78. 'Fataque vocales præmonuisse deos,') qui oracula edunt e libris reconditis, quos nemo, præter illos, vidit, v. c. ex editione Carminum Balbinorum Retzeria cum Commentario Santenii, vel etiam ex Appendice Scotti edita, si Diis placet, una cum H. Stephani Thesauro Gr. L. quod mendacium tam verum est, quam si qui velit dicere, magico susurramine amnes agiles reverti, mare pigrum colligari, ventos inanimes exspirare, Solem inhiberi, Lunam despumari. Ex quo Criticorum genere nuper unus, præ cæteris versutus, demonstravit, Tibullum scripsisse I. 9. 23. 'Nec tibi celandi Fas sit Peccare paranti.'

VITA

TIBULLI.[†]

[EX ED. HEYN. LIPS. 1798.]

QUOD Albio Tibullo prænomen fuerit, minus compertum habemus; sive id librariorum incuria seu casu exciderit.[a] Honesto et equestri loco natus est,[b] Romæne an in municipio aliquo Italiæ, non constat. Petrus Crinitus et Lilius Gregorius Gyraldus, qui ante duo sæcula Poëtarum Historiam persecuti sunt, annum U. C. DCCXI. quo A. Hirtius et

NOTÆ

† A Vulpio confecta.

[a] Ingeniose Broukhusius p. 1. 'Amisit autem hic noster Eques suum sibi prænomen, nulla, ut arbitror, perquisitione iterum reperiundum. Est enim verisimile, in libro illo unico, unde ceteri in Italia traduces prodierunt, literam singularem, quæ prænomen signaret, aut vetustate fuisse exesam, aut librarios harum rerum incuriosos, tanquam minime necessariam, neglexisse. Nisi quis conjiciat, A. hoc est, Auli prænomen habuisse: atque hoc elementum ab insequente comparis naturæ vel fuisse absorptum, vel potius e binis coaluisse in unum.'

[b] Ortum ducit Noster e gente Albia equestri. Fuit alia consularis, e qua, contra Broukhusii monitum, ejus genus ducunt Dacerius et Sanadonius ad Horat. I. Epist. 4. Ex eo, quod in inscriptione libri, quæ fere est, 'Tibulli Equitis Romani,' tum in Vita incerti auctoris, infra exhibenda, Eques Romanus appellatur, perperam contenditur, eum Romæ natum esse.

C. Vibius Pansa Coss. prælio Mutinensi adversus Antonium pro patria occubuerunt, Tibullo simul atque Ovidio natalem fuisse, monumentis literarum tradiderunt. Id illis persuasit versus quidam Pentameter, quem utriusque Poëtæ codices præferunt, ubi ambo de sui ortus tempore verba faciunt: 'Cum cecidit fato Consul uterque pari.'[c] At Josephus Scaliger, qua erat sagacitate, primum subodoratus est, hunc versiculum ex Tibulli Carminibus, tanquam spurium, expungi oportere; quod ni fiat, magnam temporum confusionem oriri. Calculum adjecit Janus Dousa, qui Schediasmate Succidaneo ad Tibullum,[d] manifesto admodum ostendit, de arca Sulmonensis Equitis a quodam in re aliena nimis officioso Tibulli supellectilem auctam. Quod utinam humaniore stylo et minus obsoleto præstitisset bonus ille Dousa, ut, quæ scribebat, et legi libentius, et intelligi facilius possent. Ego vero argumenta, quibus utitur, summatim proferre non gravabor. Primum igitur, nullo modo Tibullus potuisset Messalam sequi ad bellum Aquitanicum, stipendia merere, gnavi denique militis vicem fungi, (quod ipse de se narrat,[e]) quindecim annos natus, vel etiam aliquanto minor: tot enim fere intercedunt ab Hirtii et Pansæ Consulatu ad Messalæ victoriam ac triumphum de Gallis, quem egit anno U. C. DCCXXVI. ut ex vetustissimo lapide satis constat.[f] Deinde Ovidius[g] IV. Trist. Eleg. 10. ubi, ætatis ordine servato, Elegiæ Latinæ scriptores enumerat, Gallo principem locum tribuit, alterum Tibullo, tertium

NOTÆ

[c] Tibulli III. 5. 18. Ovid. IV. Trist. 10. 6.

[d] Schediasmate Succidaneo ad Tibullum, quod Præcidaneis suis pro Tibullo adjecit, quodque post Morellum in edit. Paris. 1604. ad calcem editionis suæ recudi curavit Broukhusius, qui in Dousæ sententiam pedibus transit. Eandem ornate persecutus est Sanadonius ad Horat. I. Epist. 4. cf. etiam Masson. Vita Horatii ad u. 723.

[e] Lib. I. Eleg. 7. 9. seqq.

[f] M. VALERIVS. M. F. M. N. MESSALA. A. DCCXXVI. CORVINVS. PRO COS. EX. GALLIA. VII. K. OCT. Est is annus U. C. 727. Varronianus.

[g] IV. Trist. 10. 51. 'Virgilium vidi tantum: nec amara Tibullo Tempus amicitiæ fata dedere meæ. Successor fuit hic tibi, Galle: Propertius illi: Quartus ab his serie temporis ipse fui.'

Propertio, sibi ipse postremum: ex quo colligimus, Tibullum Propertio atque Ovidio natu majorem fuisse. Nisi quis inepte cavilletur, Nasonem serius ad scribendum appulisse animum; quod in Poëtam ingeniosissimum, et versus plurimos nullo negotio fundere solitum, minus convenit. Huc pertinet Ode Horatii ad Albium inscripta,[h] in qua Venusinus Poëta, sui exemplo proposito, Tibullum ob Glyceræ sævitiam Elegos miserabiles decantantem, et sibi juniorem præferri dolentem in amore, ab animi ægritudine revocat, et solatur. Quod Poëma si, ut ordo Carminum ostendit, compositum fuit ante aliud de Augusti Actiaca Victoria adversus Antonium et Cleopatram,[i] quam in annum U. C. DCCXXIII. incidisse liquet; inveniemus, si communi opinioni assentire velimus, Tibullum annorum vix duodecim Elegiacum Poëtam, Glyceræ amatorem, et, quod magis mirabile, tanquam ætate provectiore, a puella domo exclusum.[k] Omnibus igitur fucum fecit Ovidianus ille versiculus, Tibullo, ut ait memoratus Dousa, a mala manu assutus. His docti viri gravibus argumentis liceat mihi levius quoddam, neque tamen omnino contemnendum, addere de mea penu; ne scilicet ad has epulas, quod aiunt, veniam asymbolus. Vix est, ut credere possim, Ovidium Tibulli memoriæ studiosissimum, cum animadvertisset, se natalem diem, vel saltem annum cum illo habere communem, qua erat præcipue diligentia in rebus vel minimis, ejusmodi eventum silentio prætermissurum fuisse.[l] Verisimilius itaque est, æqualem Horatii Tibullum fuisse,[m] id suadente ipsius Flacci testimonio, qui Epist. I. 4. 'candidum judicem sermonum' suorum eum appellare non dedignatur.

NOTÆ

[h] Libri I. Oda 33.

[i] Libri I. Oda 37.

[k] Urget hæc etiam Broukhusius ad Tib. II. 4. 13. Esse tamen hoc argumentum adeo validum non videtur, cum Odas Horatii non secundum tempus, quo quæque scripta est, collocatas esse constet.

[l] Est utique argumentum hoc levissimum, ut fere omnia ejusmodi argumenta a silentio desumta, ubi memorationis causa idonea nec necessaria erat.

[m] In annum itaque U. C. 690. vel proximos Tibulli natales ponit Dousa, quem sequuntur Broukhusius, Fabricius, Sanadonius, Vulpius,

Emunctæ vero naris hominem, qualis erat Horatius, jam octo lustris vivendo exactis, scripta sua accuratissime elucubrata, homini adolescenti, viginti duobus annis ipso juniori, castiganda committere, jure ac merito puduisset. Quibus jactis fundamentis, alius error convellitur, qui jam invaluit, Tibullum videlicet in ipso ætatis flore vita defunctum esse; idque propter auctoritatem Domitii Marsi, qui Romanum hunc Equitem 'juvenem ad Elysios migravisse,' in Epitaphio testatur. Hujus enim testimonii pondus elevari facile potest; cum sciamus, eos, qui XLVI. ætatis annum prætergressi nondum forent, ex instituto Servii Tullii juniores appellatos:[n] qui vero excessissent, seniores. Quapropter Sallustius C. Cæsarem triginta sex annos natum, cum summi pontificatus apicem peteret, 'adolescentem' vocare non dubitavit.[o] Cum igitur ex eodem Marsi Epigrammate intelligamus, paulo post Virgilii mortem Tibullum vivere desiisse;[p] Donatus vero scripserit, Virgilium denatum C. Sentio Saturnino, Q. Lucretio Vespillone Coss. anno U. C. DCCXXXV. sequitur necessario, si Tibullum, ut ratio postulat, Horatio supparem facimus; cujus natalis contigit anno DCLXXXIX. L. Aurelio Cotta, L. Manlio Torquato Coss. eum ultra quadraginta annos vitam produxisse.[q] At de istis fortasse plus nimio: ad reliqua pergamus.

NOTÆ

[n] Gellius N. A. x. 28. Sed an ex Servii instituto, quod dudum obsoleverat, usus iste vocabuli 'juvenis,' etiam de tricenario venerit, valde dubito; quanquam observatio ipsa vera est, et a multis viris doctis proposita.

[o] Catil. c. 49.

[p] Conf. Masson. Vita Ovidii an. 735.

[q] Contra hanc Dousæ sententiam Ayrman. §. 94. seqq. disputat, argumentis tamen, quibus non magis commoveare, quam iis ipsis, quibus Dousa utitur ad suam opinionem confirmandam. Difficultas alicujus momenti proferri potuisset hæc: quod ex Dousæ rationibus anno demum trigesimo tertio prima stipendia fecisse in Messalæ contubernio videtur. Ipse Ayrmannus in laudata Tibulli vita, inprimis §. 90. seqq. annum 705. ejus natalibus assignat; in quam sententiam propterea maxime concessisse videtur, quod in Lib. III. Eleg. 5. versum, quem supposititium Interpretes delent, ipse, corruptum tantum esse arbitratus, commode emendasse sibi visus erat: 'Cum cessit fato Consul uterque pari.' ut annus U. C. 705. significaretur, quo Claudius Marcellus et L. Cornelius Lentulus Coss.

Patrimonium, quod peramplum habuerat, repente imminutum deflevit:[r] sive illud luxuria sua ipse prodegerit,[s] sive militum Cæsarianorum vi et latrocinio, quibus tum omnia vastabantur, pessumdatum fuerit.[t] Hoc alterum verum existimo: Horatius enim, Epistola superius memorata, eum laudat a frugalitate, quod opibus recte ac moderate frui sciret: 'Non tu,' inquit, 'corpus eras sine pectore. Di tibi formam, Di tibi divitias dederant, artemque fruendi.' Unde etiam planum fit, Tibullum non esse decoctorem illum et gurgitem, de quo idem Flaccus I. Sat. 4. 'Nonne vides, Albi ut male vivat filius?—magnum documentum ne patriam rem Perdere quis velit.' Aliud quoque argumentum affertur veræ causæ paupertatis Tibulli; nempe Octavianum Cæsarem, tanti nominis principem, et de literato-

NOTÆ

cum Pompeio Urbe Italiaque, Cæsaris adventu, cedere coacti sunt. Ut vide emendatione parum felici nihil dicam, possunt duo inprimis contra hæc moveri: primum illud, constare ex Ovid. IV. Trist. 10. Propertium fuisse natu minorem Tibullo: eum autem vulgo ferri natum anno 697. ut adeo Tibullus post hunc annum nasci non potuerit; quanquam responderi ad hanc dubitationem potest, Propertii natales non nisi e Dousæ conjectura ex ejus IV. Eleg. I. 127. seqq. ducta in illum annum conjectos, adeoque non omnino certos esse; deinde observari potest, ipsum Tibullum IV. 1. 183. significare, sibi tantam fortunam fuisse, nunc 'desiderium superesse, curamque novari;' jam, quod desideramus, ejus sensus nobis fuerit, necesse esse; quem vero fortunæ sive melioris sive deterioris sensum habere potuisse sex annorum puerum? tot enim annos, ex illa quidem sententia, natus esse debuit Tibullus proscriptionis tempore. Nos, relictis, quæ parum verisimilia sunt, hæc duo pro veris et certis ponemus; primum, versum illum III. Eleg. 5. 18. adeoque annum natalem ab U. C. 711. videri esse supposititios; deinde, videri Tibullum aliquanto majorem eo anno esse: sed de vero natali anno pronuntiari temere non posse.

[r] Vide I. 1. 19. seqq. IV. 1. 182. seq.

[s] Contra hanc sententiam, quæ fontem et originem habet veterem Commentatorem Horatii ad I. Epist. 4. (nisi versum Tibulli II. 4. 53. 'Quin etiam sedes jubeat si vendere avitas, Ite sub imperium, sub titulumque, Lares,' eo deflexere viri docti) quamque post Scaligerum verbis exornavit Dacerius ad e. l. Horatii, Dousa primum Præcid. c. 20. et post hunc Bronkhusius ad IV. 1. 182. declamavit; tanta quidem hic contentione, ut ipsius viri optimi famam et fortunas agi putares.

[t] Sive, quod probabile est, communem illorum temporum calamitatem expertus, agros suos ab Triumviris assignari vidit militibus: v. Ayrman. §. 7. Bronkh. ad IV. 1. 182. Dousa Præcid. c. 20. Recte Cyllenius in nostri Poëtæ Vita: 'bellorum civilium perturbatione egens factus.'

rum laboribus optime meritum, ad quem laudibus ornandum reliqui Poëtæ undique certatim accurrebant, a Tibullo, tanquam indignum, prorsus omissum, et quantum in ipso erat, oblivioni traditum:[u] ob odium, credo, Equitis nostri, et mœrorem, quo, direptis bonis, conficiebatur. Non ideo tamen ad summam inopiam redactus est: sed illi benigno semper Copia cornu suppeditavit, unde famem despicere posset.[x] Ruri certe vitam agere decrevit,[y] ubi remotus a strepitu rerum urbanarum 'salubres inter sylvas[z] Epicuri reptaret, curaretque per otium quicquid sapiente bonoque'

NOTÆ

[u] His argumentis a silentio et omissione petitis nunquam, ut magnam fidem tribuerem, induci potui. Quis enim definiat, quis status, quæ conditio rerum Tibulli fuerit, ut nihil ipsi magnopere negotii cum Octaviano intercederet? Et, si intercessit, cur propterea Carminibus statim eum celebrare debuit? Ita etiam mirabimur, cur Mæcenatem non memoraverit? Otiosa et inanis quæstio! Et tamen in his sibi placent viri docti et nimium quantum argutantur. Sic, cur noster Horatium, a quo tamen et Oden et Epistolam ad ipsum missam legimus, nullo Carmine ornaverit, curiose quærunt, et tandem eo deveniunt, ut multa haud dubie Tibulli periisse tragice declament. Idem in aliis fecerant alii. Virgilium de Horatio, a quo ipse aliquoties honorifice appellatur, plane nihil memorare, mirantur nonnulli, et fere indignantur: fieri omnino non posse, dicunt, ut amicum suum silentio prætermiserit. Quid multa? Invenit ecce tibi nuper ingeniosissimus Britannus, Orrerius, illustrissimus Comes, in Epistolis ad filium suum, et quidem earum XXIII. Horatium in Cretheo, Æn. IX. 774. sqq. de quo ea fere dici putabat, quæ Horatii ingenium et indolem exprimerent.

[x] Vide I. Eleg. 1. extr. Notum paupertatem, quam Noster I. 1. 5. non diffitetur, de fortuna, si non lauta, at nec tenui et despecta, dici solere: cf. Broukh. ad e. l. Et prædium sibi fuisse, Noster ipse testatur eadem Elegia, (erat vero illud in regione Pedana, hoc est, in eo loco situm, ubi olim Pedum, Latinorum oppidum, fuerat, medium inter Præneste et Tibur: v. Horat. I. Epist. 4. 2. cf. Ayrman. §. 9. 10.) et quidem paternum, sive avitum; nam I. 3. 4. 'antiquum Larem,' et I. 10. 15. 'patrios Lares' memorat. Ea res in novas difficultates induebat Ayrmannum §. 18. qui omnia ipsi bona proscriptionis tempore erepta fuisse pronuntiaverat. Eæ tamen nullæ sunt, si illud cogites, partem ei tantum bonorum fuisse ademtam, parte relicta. vid. I. Eleg. 1. 19. Itaque etiam 'accisos agros' legere malim IV. 1. 189.

[y] Amore vitæ rusticæ, tranquillæ illius et securæ, ab omni cupiditate et ambitione alienæ, eum præcipue ductum fuisse, ex nullo non ejus Carmine apparet. Huic amori nos æquabilitatem illam et simplicitatem Elegiarum harum debere puto.

[z] Habet hoc Vulpius ex interpretatione Broukhusii et aliorum versus Horatii I. Epist. 4. 4. 'An tacitum sylvas inter reptare salubres, Curantem, quicquid dignum sapiente bonoque est.' Sed has sylvas cur Epicuri faciant viri docti causam non video.

maxime 'dignum' foret. M. Valerii Messalæ Corvini, summi viri, triumpho Aquitanico notissimi, cliens et comes perpetuus fuit;[a] quem cum in Asiam[b] proficiscentem itinere maritimo secutus esset, Corcyræ gravi morbo correptus decubuit. Cum esset in amores paulo proclivior, quibus etiam colendis et agitandis propter oris elegantiam[c] factus videbatur, inprimis Deliam puellam,[d] vero nomine Plautiam, uti Apuleius[e] testis est, dilexit. Nemesin deinceps[f] libertinæ conditionis mulierem, ut videtur. Neæram, puerumque Marathum, Sulpiciam quoque ac Cerinthum, amatorum par, Carminibus celebravit.[g] Miror autem, cur ab Ovidio duæ tantum ejus amicæ nominentur, Delia et Nemesis; quarum alteram lecto morientis astitisse, manuque illius deficiente pressam testetur. Fortasse[h] (nihil

NOTÆ

[a] In ejus contubernio fuit Noster, ut auctor Vitæ ejus testatur, et ipse Tibullus I. 3. 2. eumque in Gallias secutus est, ut ex I. Eleg. 7. constat. Si Messala ab Actio protinus in Aquitaniam missus est, ut ad I. Eleg. 3. probabimus, et ipsum Tibullum in classe fuisse probabile est. Nisi Messalam, antequam in Aquitaniam pergeret, Romam adiisse dicas. Huic Noster librum primum et alterum inscripsisse videtur: non vero totum opus; ut Cyllenius in ejus Vita: 'Ad Messalam hoc opus misit in IV. Libros digestum.'

[b] Ex Galliis in Asiam contendisse Messalam, satis constat. Vide ad I. 3. pr.

[c] Hanc ipsi tribuit auctor Vitæ ejus.

[d] Libertinam: vide I. 6. 67. temere contra id pugnante Ayrmanno §. 65. Hanc primum innuptam, (I. 1. I. 3.) mox alterius conjugem, (I. 2. I. 5. I. 6.) amasse videtur: cf. eund. §. 66. sqq.

[e] Apolog. I. ubi alii Planciam, vel Planiam, vel Flaviam legunt. Planiam post alios defendit Broukhusius ad Tib. I. 1. 57. Plancam Ayrman. §. 73.

[f] Nemesin esse eandem cum Horatii Glycera I. Od. 33. vulgo existimant. Potuit tamen etiam alia esse, quam post ceteras, adeoque tum amasse videtur, cum juniorem amatorem ei præferri mirum non esset. Pro eadem puella cum Nemesi Glycera vix haberi potest, nam de Nemesis avaritia, non fastidio, quod senem se sperneret, conqueritur. De Neæra dictum est ad III. 1. pr.

[g] Sunt ea in Librum IV. rejecta, eque viri doctissimi judicio adeo ad Tibullum auctorem referenda. De qua re tamen tum alii dubitarunt, tum ipse Tibullum auctorem habere ea nego. Verum de hac controversia actum est diligentius ad IV. 2. pr. De Maratho v. ad I. 4. 81. Obss. et I. 8.

[h] Modestius quidem hæc, nec minus tamen otiose, quam Ayrmannus §. 64. qui 'nullum dubium esse' contendit, 'quin per Sulpiciam et Neæram aut eædem illæ [Delia et Nemesis] aut plane a Nostri amore alienæ pu-

enim commodius in mentem venit) sub Lygdami et Neæræ nominibus cuipiam amicorum gratificatus; non suis, at alienis amoribus, castis tamen et conjugalibus, inserviens. Parum libenter se militasse ipse non semel significat: nam et Pacis cultorem se profitetur, diramque sitim humani sanguinis identidem abominatur. Macrum et Horatium[i] Poëtas in familiaribus habuit: etiam T. Valgii, Heroico versu excellentis, honorificam mentionem facit.[k] Ejus autem immaturus obitus Nasonis illustri Epicedio defletus est,[l] qui matrem et sororem suprema illi pietatis officia persolvisse scribit. Quanti autem Elegiæ Tibulli æstimandæ sint, vel ex uno Fabio Quintiliano[m] colligere possumus; qui cum tersum judicet atque elegantem maxime; simul ei principatum in hoc genere Carminis facile tribuit. Horatius Cassio Parmensi præponit.[n] Ovidius 'cultum'[o] appellat, ejusque Carmina nunquam intermoritura vaticinatur. Equidem Tibullo suaviorem Poëtam, planiorem, aut magis aptum ad motus animi pingendos non invenio.[p] Sunt, qui-

NOTÆ

ellæ intelligantur; quoniam, si diversæ fuissent, eas una cum reliquis Ovidius commemoraturus fuisse videtur.' At eodem argumento affirmabo, non modo Sulpiciam et Neæram, sed etiam Nemesin fuisse eandem cum Delia; quia hanc unam Apuleius loco laudato memorat, et Martialis ea, quæ Tibullus de Delia pronuntiavit, 'Et juvet in tota me nihil esse domo,' ad Nemesin retulit. Quid, quæso, ea definire refert, quæ affirmare et defendere nec licet, nec quicquam interest? Potuit Ovidius e pluribus Tibulli amicis nominare duas, forte potiore loco habitas, aut aliis de causis inter ceteras insignes.

[i] Quem ad Nostrum I. Od. 33. et I. Epist. 4. scripsisse doctissimi Interpretes existimant: quanquam nondum ab omni dubitatione exemta illa opinio, mihi quidem, esse videtur. De Macro Tibull. II. 6. 1.

[k] IV. 1. 180. si modo illud Carmen Tibulli est. Etiam Catulli III. 6. 41.

[l] III. Amor. Eleg. 9. subjectam etiam hic inter testimonia.

[m] Lib. X. Inst. c. 1. 'Elegia Græcos quoque provocamus: cujus mihi tersus atque elegans maxime videtur auctor Tibullus.' Quintiliani hoc judicium explicat ac defendit Ayrman. §. 99. 100. Ingenium et characterem Elegorum Tibulli nuper vir doctus bene exposuit in Diss. de Poëtis Eleg. Rom. (in Nachträgen zu Sulzern II. B. I. St.)

[n] Composuerat Cassius ille Tragœdias, Elegias, et Epigrammata, quæ non magni habebantur. Itaque, cum Horatius dixit Tibullum 'Scribere, quod Cassi Parmensis opuscula vincat:' non tam eum laudare, quam hunc sugillare voluisse dicendus est.

[o] I. Amor. 15. 28.

[p] Voluit, puto, Vulpius suavitatem et facilitatem cum sententiarum tum

bus Panegyricus ad Messalam minus arrideat; nec injuria: voluit enim Auctor in illo Poëmate egredi gyrum ingenii sui; adeoque nil mirum, si ei non successerit.[q]

Ex vetustis Codicibus et Editionibus.[r]

ALBIUS Tibullus, Eques Romanus, insignis forma cultuque corporis observabilis, ante alios Corvinum Messalam Oratorem dilexit: cujus et contubernalis fuit, et Aquitanico bello militaribus donis ornatus est.[s] Hic multorum judicio, et maxime Quintiliani, viri in studio literarum acerrimæ licentiæ,[t] inter Elegiographos principem obtinet locum. Epistolæ quoque ejus amatoriæ,[v] quânquam breves, omnino non inutiles sunt. Obiit adolescens, tempore Virgilii, ut indicat Epigramma infra scriptum: 'Te quoque Virgilio comitem,' &c.

NOTÆ

numerorum, cum felicitate mira in reddendis affectibus mollioribus animi prædicare.

[q] Vide, quæ ad eum dicentur infra. Verbo: Tibulli Carmen illud vix esse videtur.

[r] Scaliger hanc vitam ex libris scriptis protulerat, sed jam in Edit. Ven. 1475. et Rheg. Lepid. excusam esse Broukhusius p. 2. monuit. Idem eam in quatuor libris invenerat, unde correctiorem, ita ut nunc est, exhibuit. Depravatior erat in Codice Regio: mendosam etiam ex Editione principe 1472. Vulpius proposuit. Mendosa quoque est in Ed. Romana et aliis, etiam in Corvin. Subjecta fere esse solet Carmini XIV. libri IV. In Corvin. *Eques Regalis* legitur, et *Corvinum Messalam origine dilexit*; utrumque compendiosæ scripturæ ignoratione.

[s] Hoc ex Tibulli scriptis, vel aliunde, non constat. Elici tamen potest ex I. 7. 9. 'Non sine me est tibi partus honos.'

[t] *Acerrimæ licentiæ*] Scil. in dijudicandis et reprehendendis veterum scriptis. Male Ayrmannus §. 98. emendabat *diligentiæ*. Mox scr. *Elegographos*.

[v] Epistolas has amatorias nullas alias fuisse, quam Carmina libri IV. vel a Sulpicia ad Cerinthum, vel ab hoc ad Sulpiciam missa, putabat Ayrman. §. 105.

TIBULLI

SIMULQUE

M. VALERII MESSALÆ

VITÆ SYNOPSIS CHRONOLOGICA,

CONFECTA PRIMUM A CHR. FR. AYRMANNO,

Nunc recisis iis, quæ vel levi vel nulla fide tradebantur, aliis, quæ certiora erant, adjectis, recognita et emendata.

Anni U.C. Varron.	An. æt. Albianæ ineuntes.	
695		Hoc anno, secundum Eusebium, aut saltem duobus vel tribus ante, natus est præcipuus Tibulli patronus, M. Valerius Messala Corvinus.
705	1	Natus est anno hoc exeunte, ut Ayrmannus putabat, aut, quod contendebat, non ante annum U. C. DCC. Albius Tibullus. At vulgo viri docti natales Tibulli in annum U. C. 690. conjiciunt. Neutrum certa et explorata fide.
711	7	Hirtius et Pansa, Coss. in prælio ad Mutinam occiderunt. Sub anni exitum adversarum partium proscriptio Romæ a Triumviris facta, per quam Tibullus quoque maxima paternarum avitarumque possessionum parte, præter unam forte villam in agro Pedano, exutus esse videtur, patre jam ante id tempus amisso.
		Tunc proscriptus est Messala, ideoque ad Brutum et Cassium se recepit.
		Eodem anno natus est Ovidius, neque multo ante Propertius. At Catullus post a. 705. obierat.
712	8	Devicto Bruto et Cassio, Messala ad Antonium, atque inde ad Cæsarem transiit.
718	14	Messala in Bello Siculo, a Cæsare cum Sex. Pompeio gesto, Cæsari affuit, et in mercedem fortitudinis ac fidei Augur extra ordinem creatus est.

719 15 Salassi, Taurisci, Iapydes, aliique rebellantes populi, Pannonii item, a Cæsare debellati sunt, cui militiæ Messalam quoque interfuisse probabile est: v. Dio XLIX. 34—37.

720 16 Hoc aut sequente anno Messala, Legatus Cæsaris missus, Salassos aliosque cum iis iterum rebellantes populos devicit: v. Dio XLIX. 38. inter quos Iapydas, Pannonios, et Arupinos fuisse e IV. 1. 107. sqq. discimus: v. ibi not.

Ad hunc annum Sanadonius Horatii I. Epist. 4. 'Albi nostrorum s.' refert.

723 19 Consul una cum Cæsare factus est Messala, et eundem, cum adversus Antonium iret, secutus, pugnæ Actiacæ interfuit; a qua nec Tibullum abfuisse contendebat Sanadonius, nulla cum fide.

Hoc anno, aut proxime antecedentium aliquo, in patrocinium Messalæ receptus esse creditur Tibullus. Ei certe se commendare studuisse putatur primo Libri IV. Carmine in laudes Messalæ per ejus consulatum, et quidem ante æstatem, scripto; si quidem is a Tibullo scriptus videri potest. Verum etiamsi Scholiastici alicujus fœtus ille est, potuit tamen ille rerum gestarum fidem ad tempora sequi.

Amasse videtur Tibullus jam tum Deliam suam, nondum eo tempore viro nuptam.

724 20 Statim a pugna Actiaca Messala contra rebellantes Aquitanos missus, eos debellavit, et Aquitaniam in Provinciæ formam redegit: v. ad I. El. 7.

Eum in Gallias secutus noster Albius, ipsius contubernalis, bello Aquitanico interfuit. v. ibid. Roma proficiscens scripsisse creditur Libri I. Eleg. 10.

Per Tibulli absentiam Delia alteri nupsisse videtur.

725 21 Hoc anno ineunte Messala, cumque eo Tibullus, ex Gallia in Asiam navigasse videtur; sed hic, cum ad insulam Corcyram perventum esset, in gravem morbum incidit, ibique a Messala relictus est. Inde mox, valetudine pristina recuperata, Romam reversus esse videtur. Scripsit in Corcyra Libri I. Eleg. 3.

Eodem et proxime sequentibus annis Messala, Cæsaris exercitui præfectus, ipso absente, res in Asia, Cilicia, Syria, Phœnicia, et Ægypto constituit.

Interea Romam reversus Tibullus ad amorem Deliæ, tunc conjugis et alii nuptæ, rediit, in eoque per hunc et sequentes annos perduravit. Quo temporis spatio scripsit Libri I. Eleg. 1. 6. et 2.

727 23 A. d. VII. Kal. Octobr. Messala, ex Asia Romam reversus, de Aquitanis triumphum egit, atque Augusti jussu, inter alios triumphales viros, partem viæ Latinæ muniendam suscepit: v. Lib. I. Eleg. 7.

Brevi post triumphum Messalæ scripta est in ejus natalem Lib. I. Eleg. 7. porro Lib. II. Eleg. 1. ubi cf. vs. 32. 33.

Intra idem tempus, si Elegiarum ordinem sequi licet, quod tamen admodum lubricum esse fatendum est, amavit Noster puerum Marathum. Huc refer Lib. I. Eleg. 4. Is infelici in Pholoën amore urebatur, quam ei conciliari studet Tibullus Lib. I. Eleg. 8. Idem puer mox, Tibullo relicto, alii se dedit; in quam perfidiam scripta Lib. I. Eleg. 9.

Edidisse tum Librum Elegiarum primum, prima ei Elegia præmissa, videtur, in qua Messalam alloquitur; exemplo aliorum ex illo tempore: v. Bentleii præf. in Horat.

728 24 Messala primus urbis Præfectus creatus est; quo tamen magistratu se post paucos dies abdicavit.

Eodem anno Cornelius Gallus, primus Ægypti præfectus Augustalis, in invidiam Augusti adductus, ad necem sibi inferendam compulsus est. Sueton. c. 66.

730 26 Hoc circiter anno, aut certe non longo post tempore, Messalinus, alter Messalæ filiorum, in Quindecimvirum collegium cooptatus est. In cujus Sacerdotii auspiciis scripsit Tibullus Lib. II. Eleg. 5.

Circa idem tempus Nemesin amavit, avaram puellam; de cujus moribus conqueritur Lib. II. Eleg. 4. Ipsa, eo spreto, cum ditiori amatore rus abierat. Tunc scripta Lib. II. Eleg. 3. et 4. et Macro, militatum profecto, Eleg. 6. Parabatur tunc expeditio Ælii Galli in Arabiam, ex qua etiam Iccius apud Horatium ditescere volebat.

Per idem tempus in Cerinthi, cui puella, quam is amabat, pacta erat, natalem Lib. II. Eleg. 2.[a] scripta esse potest.

Præmissa Elegia prima, qua Messalam honorifice appellat, vulgasse tum Librum II. videtur.

Neæram post illam amavit, quam etiam in matrimonium ducere voluisse videtur. Vide III. 1. extr. 4. passim. At illa peregre profecta, summa ægritudine confectus amator scripsit Lib. III. Eleg. 2. 3. Cumque eam alteri nupsisse, incerta fama perlatum fuisset, Elegiam 4. re vero plane comperta Eleg. 6.

Intra hoc tempus gravi morbo laborans, ad amicos, qui thermas Etruscas adierant, misit Lib. III. Eleg. 5.

Kalendis Martiis nescio cujus anni libellum III. Elegiarum conscriptum Neæræ dono misit, Elegia prima præmissa.

NOTÆ

[a] Paullo ante et per idem partim tempus Carmina libri IV. ad Sulpiciam, hujusque ad Cerinthum, scripta fuisse necesse est. Et ad Sulpiciam quidem Kal. Martiis Carm. II. eaque ægrotante Carm. IV. atque in ejus natali Carm. VI. Ab ipsa vero Sulpicia ad Cerinthum venatum profectum Carm. III. in pueri natalem, V. cum potita esset puero, VII. cum timeret, ne a Messala rus abduceretur VIII. metu ademto IX. Conqueritur de tepore Cerinthi X. ægrotans scripsit ad eum XI. et cum pœniteret pudoris sui XII.

Inter hos Neæræ amores, sive inter illos Nemesios, sive alterius alicujus, scripta est Horatii I. Od. 33. qua Glyceræ amore excruciatum Tibullum narrat.

Extremos vitæ annos in villa sua secessu exegisse videtur Tibullus, gravioribus exinde studiis daturus operam. Quo tempore ad eum Horatius scripsit I. Epist. 4. cf. Masson. Vita Horat. p. 156.

735 31 A. d. x. Kal. Octobr. Virgilius obiit. Quem insecutus mox est Tibullus.

751 M. Valerius Messalinus, Messalæ filius, Consul fuit.

760 Circa hunc annum idem Messalinus, Dalmatiæ Pannoniæque Præfectus, parva manu magnum hostium fudit fugavitque numerum, et ornamentis propterea triumphalibus honoratus est.

746 M. Valerius Messala Corvinus obiit.

CLARORUM ALIQUOT VIRORUM

DE

ALBIO TIBULLO

TESTIMONIA ET JUDICIA.

Q. Horatius Flaccus Lib. I. Ode 33.

Albi, ne doleas plus nimio, memor
Immitis Glyceræ; neu miserabiles
Decantes Elegos, cur tibi junior
Læsa præniteat fide.

Idem Lib. I. Epist. 4.

Albi, nostrorum sermonum candide judex,
Quid nunc te dicam facere in regione Pedana?
Scribere quod Cassi Parmensis opuscula vincat? &c.

Paulo post.

Non tu corpus eras sine pectore. Di tibi formam,
Di tibi divitias dederant, artemque fruendi.

P. Ovidius Naso Amorum Lib. III. Eleg. 9.

Memnona si mater, mater ploravit Achillem,
Et tangunt magnas tristia fata Deas;

Flebilis indignos, Elegeia, solve capillos:
  Ah nimis ex vero nunc tibi nomen erit!
Ille tui vates operis, tua fama, Tibullus
  Ardet in exstructo, corpus inane, rogo.
Ecce, puer Veneris fert eversamque pharetram,
  Et fractos arcus, et sine luce facem.
Aspice, demissis ut eat miserabilis alis;
  Pectoraque infesta tundat aperta manu.
Excipiunt sparsi lacrymas per colla capilli,
  Oraque singultu concutiente sonant.
Fratris in Æneæ sic illum funere dicunt
  Egressum tectis, pulcher Iule, tuis.
Nec minus est confusa Venus, moriente Tibullo,
  Quam juveni rupit cum ferus inguen aper.
At sacri vates, et Divum cura vocamur:
  Sunt etiam, qui nos numen habere putent.
Scilicet omne sacrum mors importuna profanat:
  Omnibus obscuras injicit illa manus.
Quid pater Ismario, quid mater, profuit Orpheo?
  Carmine quid victas obstupuisse feras?
Ælinon in sylvis idem pater, Ælinon, altis
  Dicitur invita concinuisse lyra.
Adjice Mæoniden, a quo, ceu fonte perenni,
  Vatum Pieriis ora rigantur aquis.
Hunc quoque summa dies nigro submersit Averno:
  Diffugiunt avidos carmina sola rogos.
Durat opus vatum, Trojani fama laboris,
  Tardaque nocturno tela retexta dolo.
Sic Nemesis longum, sic Delia, nomen habebunt;
  Altera, cura recens, altera, primus amor.
Quid nunc sacra juvant? quid nunc Ægyptia prosunt
  Sistra? quid in vacuo secubuisse toro?
Cum rapiant mala fata bonos, ignoscite fasso,
  Solicitor nullos esse putare Deos.
Vive pius; moriere pius: cole sacra; colentem
  Mors tamen a templis in cava busta trahet.

Carminibus confide bonis: jacet ecce Tibullus.
Vix manet e tanto parva quod urna capit.
Tene, sacer vates, flammæ rapuere rogales;
Pectoribus pasci nec timuere tuis?
Aurea sanctorum potuissent templa Deorum
Urere, quæ tantum sustinuere nefas.
Avertit vultus, Erycis quæ possidet arces:
Sunt quoque, qui lacrymas continuisse negent.
Sed tamen hoc melius, quam si Phæacia tellus
Ignotum vili supposuisset humo.
Hinc certe madidos fugientis pressit ocellos
Mater; et in cineres ultima dona tulit.
Hinc soror in partem misera cum matre doloris
Venit, inornatas dilaniata comas.
Cumque tuis sua junxerunt Nemesisque priorque
Oscula: nec solos destituere rogos.
Delia discedens, Felicius, inquit, amata
Sum tibi: vixisti, dum tuus ignis eram.
Cui Nemesis, Quid ais? tibi sint mea damna dolori?
Me tenuit moriens deficiente manu.
Si tamen e nobis aliquid, nisi nomen et umbra,
Restat; in Elysia valle Tibullus erit.
Obvius huic venias, hedera juvenilia cinctus
Tempora cum Calvo, docte Catulle, tuo.
Tu quoque, si falsum est temerati crimen amici,
Sanguinis atque animæ prodige, Galle, tuæ.
His comes umbra tua est; si quid modo corporis umbra est:
Auxisti numeros, culte Tibulle, pios.
Ossa quieta, precor, tuta requiescite in urna:
Et sit humus cineri non onerosa tuo.

Idem Amor. Lib. I. Eleg. 15. 27.

Donec erunt ignes arcusque Cupidinis arma,
Discentur numeri, culte Tibulle, tui.

Idem Artis Lib. III. vs. 333.

Et teneri possis carmen legisse Propertî;
Sive aliquid Galli, sive, Tibulle, tuum.

Idem Remed. Amor. vs. 763.

Carmina quis potuit tuto legisse Tibulli,
Vel tua, cujus opus Cynthia sola fuit?

Idem Trist. Lib. II. vs. 447.

Credere juranti durum putat esse Tibullus;[1]
Sic etiam de se quod neget illa viro.
Fallere custodem demum docuisse fatetur;
Seque sua miserum nunc, ait, arte premi.
Sæpe, velut gemmam dominæ signumve probaret;
Per causam meminit se tetigisse manum.
Utque refert, digitis sæpe est nutuque locutus,
Et tacitam mensæ duxit in orbe notam.
Et quibus e succis abeat de corpore livor,
Impresso fieri qui solet ore, docet.
Denique ab incauto nimium petit ille marito,
Se quoque uti servet; peccet ut illa minus.
Scit, cui latretur, cum solus obambulat ille:
Cur toties clausas excreet ante fores.
Multaque dat talis furti præcepta: docetque
Qua nuptæ possint fallere ab arte viros.
Nec fuit hoc illi fraudi; legiturque Tibullus,
Et placet, et jam te Principe notus erat.

Idem Trist. IV. 10. 51.

Virgilium vidi tantum: nec avara Tibullo
Tempus amicitiæ fata dedere meæ.
Successor fuit hic tibi, Galle; Propertius illi:
Quartus ab his serie temporis ipse fui.

NOTÆ

[1] Hæc omnia, paulo tantum inflexa, leguntur apud ipsum Tibullum Lib. I. Eleg. 6.

Ibid. Lib. v. 1. 15.

Delicias si quis lascivaque carmina quærit;
Præmoneo, nunquam scripta quod illa legat:
Aptior huic Gallus, blandique Propertius oris,
Aptior, ingenium come, Tibullus erit.

C. Velleius Paterculus, Hist. Lib. II. cap. 36.

Pæne stulta est inhærentium oculis ingeniorum enumeratio: inter quæ maxime nostri ævi eminent, princeps carminum Virgilius, Rabiriusque, et consecutus Sallustium Livius, Tibullusque et Naso, perfectissimi in forma operis sui.

M. Fabius Quintilianus Instit. Orat. Lib. x. cap. 1.

Elegia Græcos quoque provocamus, cujus mihi tersus atque elegans maxime videtur auctor Tibullus.

P. Papinius Statius Sylv. Lib. I. 2. 252.

Hunc ipse choro plaudente Philetas,
Callimachusque senex, Umbroque Propertius antro,
Ambissent laudare diem, nec tristis in ipsis
Naso Tomis, divesque foco lucente Tibullus.

M. Valerius Martialis Lib. IV. Epigr. 6.

Qui compositos metro Tibulli
In Stellæ recitat domo libellos.

Idem Lib. VIII. Epigr. 70.

Sed tamen hunc nostri scit temporis esse Tibullum,
Carmina qui docti nota Neronis habet.

Idem Lib. VIII. Epigr. 73.

Fama est arguti Nemesis formosa Tibulli:
Lesbia dictavit, docte Catulle, tibi.

Idem Lib. XIV. Epigr. 72.

Ussit amatorem Nemesis lasciva Tibullum,
In tota juvit quem nihil esse domo.[1]

L. Apuleius Apologia.

Accusent — et Tibullum, quod ei sit Plautia in animo, Delia in versu.

C. Sollius Sidonius Apollinaris Carm. 9.

Non Getulicus hic tibi legetur,
Non Marsus, Pedo, Silius, Tibullus.

Idem ad Hesperium.

Memineris, quod sæpe versum complevit Delia cum Tibullo.

Diomedes Grammaticus Lib. III. cap. 6.

Quod genus carminis (Elegiam) præcipue scripserunt apud Romanos Propertius et Tibullus, imitati Græcos Callimachum et Euphormionem.

Joannes Baptista Pius Annot. Poster. cap. 115.

Princeps Elegorum Poëtarum est dubio procul Albius Tibullus, quia vere, non dissimulanter aut obnoxie, amantem agit: modo superbit, modo supplicat, annuit, renuit, minatur, intercedit, dedignatur, devovet, orat, inconstans est, quod voluit, non vult, quod optavit, refugit, secum dissidens, ut in vera Cupidinis rota illum circumagi credas. Non deest tamen in tanto lepore verborum suus nitor, et reconditarum rerum cognitio.

Angelus Politianus Nutric. vs. 539.

Ut tersi memorat pia Musa Tibulli,

NOTÆ

[1] Vide Tibullum Lib. I. Eleg. 5. 30.

Musa sibi primos quæ jure adsciscit honores
Imparibus numeris, ni blanda Propertius ora
Solvat, et ambiguam faciat certamine palmam.

Julius Cæsar Scaliger Poëtices Lib. VI. cap. 7.

Facilius e Tibulli locis expediemus censuram nostram Uniformis ille pæne totus est, vixque discedens ab se ipso eodem pæne gyro concluditur. Audis enim casas, focos, rura, nemora, præla, spicas, sacra tum sæpe, tum multum. Omnium vero cultissimus, nec redundans in Elegia.

Ioachimus Camerarius in Elementis Rhetoricæ.

Ego vero quoties Tibulli carmina lego, nihil amplius requiro neque venustatis neque elegantiæ: doctrinam autem et eruditionem admiror. Omnia arte studioque summo elimata mihi videntur: itaque in maxima facilitate, illa tamen cura elaborationis et diligentiæ conspicitur. Verba optima, sententiæ exquisitæ, compositio omnibus, ut aiunt, numeris perfecta. Ex quo necesse est hoc consequatur, carmina ut sint et canora, et splendida, et concinna.

Hadrianus Turnebus Advers. Lib. XVI. cap. 19.

Tibullus, ille politus suavisque Poëta, et, quidam Phœbeus olor, in quo sincerus esse videtur et ingenuus Latini sermonis sapor, nullo peregrino vitiatus succo.

Jacobus Sannazarius Lib. II. Eleg. 1.

Battiaden docti sectatur Musa Properti:
Flaccus Pindaricos dividit aure modos.
Passeris exsequias fracto canit ore Catullus:
Tu Nemesin laudas, culte Tibulle, tuam.

Justus Lipsius Var. Lect. Lib. I. cap. 21.

Tibullus elegans cumprimis Poëta, et in cujus purissimis scriptis nativa quædam et vernacula Latinæ linguæ munditia relucet.

Isaacus Casaubonus Lection. Theocrit. cap. 17.

Conferant autem studiosi Poëticarum amœnitatum Idyllium hoc cum Poëtæ cultissimi Tibulli Elegia quarta, Libro primo. Nam illa videntur ad Theocriti imitationem dicta:

' Carmine purpurea est Nisi coma: carmina ni sint,
Ex humero Pelopis non nituisset ebur.'

Franciscus Modius Sylv. Carm. 15. ex persona Tibulli

Ut Cidnus nullas sordes, nitidissimus amnis
Volvit, et a limo purus ubique fluit:
Sic mea, Romanas inter castissima Musas,
Undique nativo culta decore nitet.
Ergo aliæ placeant ornatu trans mare sumto:
Nostra suo et patrio si placet una, sat est.

Andreas Schottus Nodor. Ciceron. Lib. I. c. 7.

Tibullus autem elegans Latini sermonis Poëta.

Idem ibidem cap. 8.

Est purus et elegans, bonusque Latinitatis auctor Tibullus, Eques et ipse Romanus, qua tempestate, ut hodieque, nobilium quam plebeiorum cultior ac politior sermo fuit.

Idem Observat. Human. Lib. II. cap. 13.

Scitus et elegans tum in verbis, tum in numeris Tibullus: sed qui e Græcis fontibus pleraque expresserit.

Idem Tullian. Quæst. Lib. I. c. 14.

Media ætas, quod aureum Latinæ linguæ sæculum appello, brevis admodum, ut res hominum sunt, extitit. Scriptores tamen plurimos reperit, qui ob dicendi elegantiam ætatem ferre, ad posterosque transmitti potuerunt. In hac unus M. Tullius Cicero familiam sic duxit, ut non modo princeps, verum etiam ' vox ipsa eloquentiæ, cœlestisque

in dicendo vir,' a Quintiliano diserte appellatur. Ejus æquales Cæsar, Sallustius, Cornificius, moxque T. Livius. Poëtæ vero Terentius, Catullus, Virgilius, Horatius, Tibullus, Propertius et Ovidius, diserti quidem homines ac venusti.

Casp. Barthius Advers. Lib. IV. cap. 11.

Et quis melior Tibulli expositor, quam Tibullus? qui tot sæculis parem non habuit, ac ne imitatorem quidem, quem sane nostra sæcula legant? Et sæpissime miratus sum hoc fatum Romanæ Elegiæ, et floruisse et defloruisse una ætate Amatoriam ejus Venerem, quantum quidem ad nos pertinet: nam Martialis et Papinii ætate, quod ex ipsis et Plinio etiam Juniore constat, talia non pauci scripserunt. Verum cum ipsis fere nominibus et hi et sequentis ævi interierunt.

Idem Epidorp. Lib. VIII. 46.

Ut ebria absque veste Cypris incedit,
Eum locutus est Tibullus in morem.

Idem ad Stat. Sylv. Lib. I. 2. 32.

Pulchre talia enarrantur a suavissimo et veri genii Poëta, Tibullo Lib. III. Eleg. 4.

Vincenzo Gravina nel Discorso delle Favole Antiche.

Tibullo è pieno di soavità, di grazia, di tenerezza, di passione, di purita, e d' eleganza, tanto nel numero quanto nelle parole, maravigliosa e perfetta.

Petrus Lotichius Secundus.

Talis in Aonidum patria, sylvisque beatis
Perfluit æternus sancta vireta liquor.
Illic largifluas vatum chorus omnis ad undas
Inter odoratum ludit amatque nemus.
At myrti vacua solus gemit unus in umbra
Quem circum lacrymis omnia plena madent.

Hunc quondam facilem pharetrato semper Amori
  Ipsa Venus campos duxit in Elysios.
Hoc duce carpe viam. Sed enim tu mente pudica,
  Caste puer, castis carmina finge modis.
Ipse quidem, nec vera nego, Sulmonis aquosi
  Ad Musas propius monstrat Alumnus iter:
Sed tantum superat facundi Musa Tibulli,
  Quantum voce alias Daulias ales aves.

Lucius Joannes Scoppa Collect. Lib. I. c. 31.

Tibullus Poëta candidissimus, atque amator felicissimus, non tam misere, quam lepide concinneque suos decantavit amores: cujus Poëma tersum et emunctum quoties in manus sumo, non modo afficior amore, sed ipsum etiam depereuntem videre videor.

Bartholomæus Riccius de Imitatione Lib. I.

Catullum, Tibullum, Lucretium, Horatium, Maronem, tantum abest ut boni omnes non magnopere laudent, ut eos etiam nullo fine suspiciant, mirentur, colant.

Idem ibid. paulo post.

Primum autem locum in Elegia Tibullum scribendi suavitate sibi vindicare putamus: neque sit nunc, qui illi aut Ovidium aut Propertium conferat; quorum uterque omnino quasdam Elegias conscripsit, quæ admodum contemnantur: in ceteris vero, quarum longe major est numerus, alter aut se justo demissius agit, aut ita cum numeri tum verborum nullo prorsus dilectu habito versus pangit, ut sæpius quicquid in buccam in carmen conjiciat: alter vero, aut rei difficultate, aut numero quodam asperiore, paulo horridior habetur. Cum in Tibullo pæne lectissima omnia, et propterea etiam facillima legantur, cadantque ita ejus numeri leniter, ut magis concinne cadere non possint: ac, in quo primam laudem acquirit Elegia, hic ita apte vagetur,

itaque composite diversa connectat, ut in re multiplici ac pervaria, integrum tamen ac perpetuum, quam longum est, filum existat. Quod Franciscus Molsa planissime sensit, qui ad hujus imaginem optime omnium versus faciebat.

Lucas Fruterius Verisimil. Lib. I. c. 6.

Ecce iterum ad Tibullum relabimur, nimis enim auctor ille nobis placet, cum dictionis puritate, tum proprii sermonis elegantia. Dicant et sentiant alii quod velint. Ego non vereor, quod scio quosdam velle, ne Tibullus noster illi secundus fiat, cujus facilitas et luxuria antiqui temporis doctissimis parum omnino grata fuit, quantum ex illorum scriptis colligere est nobis. Sed nos, credo, cum hæc nimis anxie persequimur, doctiorum de his judicio parum fidimus, quorum eandem esse opinionem certe dubitandum est nemini.

Joannes Piorius Valerianus Serm. de Studiorum Conditione.

Sermones ait hic, vates Venusine, securi
Cædi posse tuos; crassos accusat et odit.
Est cui sit docti libertas dura Catulli:
Virgilio ingenium qui demat, propter Homerum:
Qui tibi mollitiem vitio det, terse Tibulle.

Lævinus Torrentius Comment. in Horat. I. Od. 33. 1.

Hunc Albium Tibullum fuisse, cujus Elegi nunc quoque tantopere, et sane non immerito, ob summam elegantiam, et Latini sermonis puritatem, a doctis omnibus laudantur, nemo temporum peritus negaverit. Hoc dolendum (quod etiam Horatii hic testimonio satis constat) multa illius tersissimi Poëtæ Carmina desiderari.

Janus Gulielmius Quæst. in Plauti Rudent. c. 5. ad Jacobum Cortinium Cissæum.

valde delector: opinor et tu, J. Cissæe,

qui ejus Poëtæ veneres et lepores omnes felicissime expressisti.

Stephanus Paschasius Libro Icon.
Epigr. 91.

Pervolvas reliquos vates quos Roma tulit; nil
Tersius est numeris, culte Tibulle, tuis.

Daniel Heinsius Præfat. Monobibli.

Liberrimum primo scribendi genus Elegia fuit, quam delicatissimis induerunt Græci numeris. Quos, cum alii, tum vel maxime ingeniosus Naso immutavit: qui cum ingenii sui fræenos ubique laxat, ne nequicquam declamasse videatur, artem, ut Romanus, constringit, legemque et æquabilitatem versuum præscribit sibi, cui ubique fere obtemperat. Sic cum tersissimo Tibulli filo animam addat, cultum non sustulit tamen.

Franciscus Vavassor de Ludicra Dictione.

In hoc artis Poëticæ genere singulares et eximios uno eodemque Augusti sæculo quatuor constat extitisse, quorum alius alium, tanquam ætatis pariter et gloriæ successor, exceperit, Gallum, Tibullum, Propertium, et, qui se istis jure optimo quartum annumerat, Ovidium. At statim ab obitu Ovidii, Velleio Historico satis duo fuerunt, Tibullus et Naso, quos esse dixerit in forma operis sui perfectissimos. Quanquam centum post annis nec plures, nec alios, quam qui ab Ovidio ipso memorati sunt, Quintilianus protulit, Oratori legendos, quem informaret: credo, quod ab Ovidiano tempore ad suam usque ætatem, tanto intervallo nullos nactus sit, memoria satis et commendatione dignos. Jam Galli, qui duriuscule putatur scripsisse, nihil pervenit ad nos, injuria et iniquitate temporum. Tibullum, ita ut erat, accepimus, excultum atque expolitum.

Fredericus Taubmannus Comment. ad Culicem, vs. 410.

Tibullus, politissimus ille suavissimusque Poëta, et quidem Phœbeus olor.

Hugo Grotius Farraginis Lib. 1.

O Elegia, meo nil concessura Tibullo!
O, quibus æquatur Bilbilis ipsa, joci!

Ferdinandus Furstenbergius, Episcopus et Princeps Paderbonensis ac Monasteriensis.

Forsitan hic segetes, cantataque bella Maroni:
Triverat hic calamos Tityrus ante suos.
Forsitan his lusit Naso leve carmen in hortis:
Materies illic Cynthia vatis erat.
Hic sevit vites, hic legit poma Tibullus,
Et lucente foco, quod satis esset, erat.

Idem in Epicedio Sidronii Hosschii.

Hoc meruit justi monumentum Belga doloris,
Proximus ingenio, culte Tibulle, tuo.

Paganino Gaudenzio nella Letteraria Historia.

Di Delia à honor cantò versi d' amore
Il buon Tibullo cavalier Romano,
Il cui giocondo stil non unquà vano
Rileggo con diletto a tutte l'hore,
Ammirando il desir con tal ardore,
Che vorrei pur seguirlo à mano à mano
Disprezzando l'asprezze, e'l canto strano,
Di chi pensa difficil far rumore,
Per esser nominato alto Poëta.
Ma l' aspra altezza ardita fosca involta
Del lettor non può render l'alma lieta.
Per non dir, che la Musa dolce colta
Il favellar di Venere non vieta,
Anzì spiace senz' essa, e resta incolta.

Il Medesimo.

Tibullo aggradito da Delia per la Poësia.

Quando Delia seguir incominciai
Con dedicarle la servitù mia,
Con professar l' ossequio in rima pia,

E ver lei sparger qual Poëta rai;
Non potrei con parole esprimer mai,
Con che benevolenza e cortesia
Aggradisse l'honor di Poësia
Col dirmi, Sempre caro à me sarai
Perchè la virtù tua tanto mi piace
E tanto stimo d'Elicona il fonte
Donante fama che l'oblio disface,
Che ver te le mie voglie saran pronte,
Vive, ed accesse d'amorosa face,
Per far al rio martor ingiurie ed onte.

Egidio Menagio nelle sue Osservationi
sopra l'Aminta del Tasso.

Tralascio di dire, che quella repetizione delle medesime sillabe fù da Tibullo, Poëta elegantissimo, non pur schivata, mà anche affettata.

René le Pays, dans ses Œuvres Nouvelles Tom. II. aprés
avoir parlé d'Horace.

Deux autres Muses, sœurs des premieres, vescurent à mesme temps, et charmerent touts les esprits par leur douceur. Ce furent celles de Tibulle et de Properce, qui acquirent tant de gloire à chanter les beautez de Delie et de Cynthie. Ces deux Poëtes galands eurent pour amis les plus honnestes gens de leur siecle. Tibulle ayant le corps aussi beau que l'esprit, avoit une disposition heureuse à gagner le cœur de tout le monde: et quoy que Properce ne fut pas si beau garçon, il n'estoit pas moins aimé de tous ceux qui aimoient le vray merite. Que cette Cynthie estoit heureuse d'avoir un amant si tendre, et qui sçavoit si bien expliquer sa tendresse! Et que cette Delie a eu de gloire d'estre aimée d'un homme, qui pouvoit apprendre à toute la posterité combien elle estoit aimable!

Le Pere René Rapin, dans ses Reflexions sur la Poëtique.

Tibulle estant d'ailleurs si exact, si elegant, et si poly dans ses Elegies, ne le paroist pas fort dans son Panegyrique de Messala: tant il est difficile de bien louer.

ELENCHUS ALPHABETICUS

NONNULLORUM SCRIPTURÆ COMPENDIORUM

QUÆ IN VV. LL. OCCURRUNT.

Ald. 1.	Editio Aldina an. 1502.
Ald. 2.	———— an. 1515.
Aldd.	———— utraque.
Angl. 1.	Codex Bibliothecæ Bodleianæ, ex dono Archiepiscopi Cantuariensis, designatus litera A. ap. Broukhusium.
Angl. 2.	Codex ejusdem Bibliothecæ, ex dono ejusdem, qui Catullum habet adjunctum, designatus litera B. ap. Broukh. Vide Laud.
Angl. 3.	Codex Archiepiscopi Eberacensis, designatus litera C. ap. Broukh. Vide Dat.
Angl. 4.	Codex ejusdem, designatus litera D. ap. Broukh.
Angl. 5.	Codex ejusdem, quo vetustiorem alium negabat se vidisse Heinsius, designatus litera E. ap. Broukh.
Angll.	Omnes hi Anglicani codices.
Ask.	Codex Askewianus ap. Santenium.
Bach.	Ernest. Car. Chr. Bach, in Ed. sua, Lips. 1819.
Barth.	Frid. Gottlieb. Barthius.
Bartol.	Editio Tibulli antiquissima, cujus Collationem cum Ald. 1. vulgavit Huschkius in Ed. sua, Lips. 1819.
Basil.	Editio Basileensis.
Bauer.	Conr. Al. Bauerius in Ed. sua Lips. 1816.
Bentl.	Richardus Bentleius.
Bern.	Codex a Bach et Huschkio laudatus.
Berol. 1. 2. 3. 4.	Codices quatuor Berolinensium nomine insigniti, quibus usi sunt H. Vossius et Bach.
Beroll.	Omnes hi codices.
Bip.	Editio Bipontina.
Brix.	Editio Brixiensis, an. 1486.
Broukh. 1.	Codex chartaceus Broukhusii, litera C. designatus.

Broukh. 2. 3.	Duo alii chartacei ejusdem, litt. FF. designati.
Burm. II.	Petrus Burmannus Secundus.
Cant.	Editio Cantabrigiensis, an. 1702. (edente Comite de Anglesea.)
Colb.	Codex Colbertinus.
Colin.	Editio Colinæi Paris. 1543.
Colot.	Collationes Vaticanæ Angeli Colotii.
Commel.	Codex Commelinus ap. Gebhardum.
Corv.	Codex Corvinius ab Heynio et aliis laudatus.
Cuj.	Codex Jac. Cujacii ap. Scal. qui Lib. III. 4. 65. incipit, non contemnendus, teste Bach.
Cyll.	Editiones Venett. cum Commentariis Bernardini Cyllenii.
Dat.	Codex Datianus, qui designatur litera D. ap. Heinsium, et idem esse videtur cum Berol. 3.
Dous. P.	Janus Dousa Pater.
Dous. F.	Dousa Filius.
Dous.	Editio Dousarum, Lug. Bat. 1592.
Ed. pr. maj.	Editio prima major (ex Officina V. Spirensis, Venet. 1472.)
Ed. pr. min.	Editio prima minor (1472.) quam Audiffredianam nuncupat Morellius.
Exc. Falc.	Excerpta ex vet. cod. Falcoburgii ap. Heinsium.
Florent.	Codex Flerentinus, quo usus est Statius.
Exc. Fris.	Excerpta quæ citat Bach.
Frut.	Lucas Fruterius.
Gebh.	Gebhardus in Ed. 1621.
Goth.	Codex, quem laudat H. Vossius.
Gryph.	Editio Gryphiana.
Guarn.	Codex Guarnerianus a Vulpio laudatus.
Guelf. 1. 2. 3, &c.	Codices Guelferbytani, quos citat Heynius.
Guelff.	Omnes Guelferbytani.
Guy.	Guyetus.
Hamb.	Codex, quem laudat H. Vossius.
Heins.	Nicolaus Heinsius.
Heyn. 1.	Editio Heynii prima an. 1755.
2.	———— secunda, an. 1773.
3.	———— tertia, an. 1798.
Huschk.	Im. G. Huschkius in Ed. sua Lips. 1819. cujus textum exhibendum curavimus.
Ital. 1. 2. 3.	Excerpta Italica ap. Heinsium.
Exc. Ital.	Eadem Excerpta.
Klindw.	Klindworthius.
Lachm.	Lachmannus ad Propertium, an. 1816.
Lang.	Lucæ Langermanni VV. LL. e Palatinis.

Laud.	Codex Gulielmi Laud, Archiepiscopi Cantuariensis, quem Bach eundem esse putat cum secundo Anglicano.
Cod. Lips.	Codex Lipsiensis primum ab Huschk. collatus in suam Ed. an. 1819.
Ed. Lips.	Editio Lipsiensis ex Offic. Thanneri, an. 1500.
Exc. Lips.	Excerpta Justi Lipsii ex codd. Romanis.
Maff.	Codex Sc. Maffeii ap. Statium.
Markl.	Marklandus in Notis ineditis ap. Santen.
Matt.	Mattii codex laudatus a Bronkh.
Medic.	Codex Mediceus Statii.
Mediol.	Codex Mediolanensis.
Memm.	Codex Memmianus membraneus circ. an. 1465. quo usus est Passer.
Misc. Obss.	Miscellaneæ Observationes, quæ cura D'Orvillii prodierunt.
Monac.	Codex quem laudant Bach et Huschk.
Mur.	Editio Mureti, an. 1559.
Palat. 1. 2. 3. &c.	Sex Codd. Palatini, quibus usus est Janus Gebhardus.
Palatt.	Omnes Palatini.
Cod. Par.	Codex Parisiensis n. 7989. cujus Collatione an. 1818. facta, usus est Huschk.
Par. 1723.	Editio Parisina an. 1723. cum codd. VV. LL. marg. appositis.
Passer.	Joan. Passeratius in Ed. an. 1608.
Exc. Perr.	Excerpta Antonii Perreii ex vett. Romæ et Florentiæ codd.
Plant.	Editio Plantiniana an. 1569. cum VV. LL. Pulmanni in marg. exaratis.
Exc. Pocc.	Excerpta Marci Antonii Pocchi.
Pulm.	Pulmanni VV. LL. ad marg. Plaut.
Raph.	Editio Raphelengii 'serio castigata,' an. 1603.
Reg.	Codex Regius Dresdenis, ab Heynio et aliis laudatus.
Rheg.	Editio Rhegii Lepidi, an. 1481. quam primam omnium putavit Ger. Joan. Vossius in Aristarcho.
Rom.	Editio Romana, an. 1475.
Rott.	Editio Rotterodami, an. 1805.
Sant.	Laurentius van Santen.
Scal. 1.	Editio Scaligeri, an. 1577. et 1582.
2.	———————— 1600, &c.
Scal. rec.	Codex Scaligeri recens.
Scal. vet.	———————— vetustissimus.
Exc. Scal.	Excerpta Scaligeri.
Scheff.	Codex Schefferianus ap. Heinsium.
Sfort.	Codex Guidonis Ascanii Sfortiæ Cardinalis, quo usus est Statius.
Stat.	Editio Statii, an. 1567.
Cod. Stat.	Codex Statianus.

Strom.	Editio Fr. K. Strombeck, Gott. 1799.
Thuan.	Codex Thuani, quem citat Guyetus.
Vatt. 1. 2. 3. &c.	Diversi Vaticanæ collati codd.
Vat. Ursini,	Codex Vaticanus Fulvii Ursini.
Venet. 2.	Editio Veneta, an. 1475.
Venet. 1487. 1491. 1493.	Editiones Venetæ cum Comment. Cyllenii ab Huschk. nuper collatæ.
Venett.	Omnes hæ Venetæ.
Vicent.	Editio Vicentina, an. 1481.
Vindob.	Codex ab H. Vossio laudatus.
H. Voss.	J. Henricus Vossius in Ed. Heidelb. 1811.
Voss. 1. 2. 3. &c.	Novem Henrici Vossii codd.
Vulgg.	Editiones vulgatæ.
Vulp. 1.	Editio Vulpii prima, an. 1710.
Vulp. 2.	secunda, an. 1749.
Wakef.	Wakefieldius ad Lucretium.
Witt. 1. Witt. 2.	Duo codd. membranei Joan. de Witt. bonæ notæ, litt. A. et B. ap. Broukh. designati.
Wund.	Wunderlichius in Ed. quarta Heynii, notis aucta, Lips. 1817.
Zwic. 1. Zwic. 2.	Codices quibus usus est Wund.
Zwicc.	Codex uterque.

ALBII TIBULLI

ELEGIARUM

LIBER PRIMUS.‡

ELEGIA I.

DIVITIAS alius fulvo sibi congerat auro,
  Et teneat culti jugera multa soli,

Alius sibi opes accumulet auro fulvo, multaque prædia terræ aratæ possideat:

In Par. hæc legitur inscriptio, *Albii Tibulli poëtæ illustris liber incipit;* in Guelf. 2. *Albii Tibulli poëtæ illustris Elegiarum liber* I. *incipit de Amoribus Deliæ;* in Guelf. 4. *Albii Tibulli equitis Ro. poëtæ clarissimi primus liber;* et sic fere est in edd. vett.—1 In vet. cod. Diomedis Gramm. *sibi conserat;* unde Putsch. conj. *conferat.*—2 In Angll. Beroll. Reg. Corv. Guelff. Par. novem H. Voss.

NOTÆ

‡ Albiæ gentis apud Cic. fit mentio Orat. pro Quintio. L. Albius Sexti filius. Ad ejus gentilem nominis originem alludens ad Tibullum nostrum scripsit Horat. I. Epist. 'Albi, nostrorum sermonum candide judex.' Huic etiam idem Horat. I. Od. 33. inscribit: 'Albi, ne doleas plus nimio, memor Immitis Glyceræ.'

1 *Divitias alius*] Hæc prima Elegia, quæ tempore postrema fuit, præfixa ceteris videtur, ut constaret quodnam vitæ genus Tibullus expeteret. Lapsus enim opibus, exhaustoque opimo matrimonio, quod amoribus videtur profudisse, secessit in agellum. Unde Horat. 'Non tu corpus eras sine pectore: Di tibi formam, Di tibi divitias dederant, artemque fruendi.' Hæc igitur noster scripsit Tibullus in prædiolo suo Pedano, ad Messalam Corvinum in Ciliciam proficiscentem; profiteturque malle se pauperem in otio degere vitam, quam divitias bellicis laboribus comparare.

2 *Jugera multa*] Alii legunt, *jugera*

Quem labor assiduus vicino terreat hoste,
Martia cui somnos classica pulsa fugent:
Me mea paupertas vitæ traducat inerti,
Dum meus assiduo luceat igne focus.
Ipse seram teneras maturo tempore vites
Rusticus, et facili grandia poma manu.
Nec Spes destituat, sed frugum semper acervos
Præbeat, et pleno pinguia musta lacu.

quem jugis anxietas propinquo hoste perterrefaciat, cui tubæ bellicæ pulsæ soporem excutiant. Egestas mea me vitæ ignavæ transmittat, modo caminus meus perenni flamma fulgeat. Idem novellas vites agricola plantabo tempore opportuno, et proceras arbores mala ferentes industria manu. Nec me *fallat expectatio, at perpetuo frumentorum cumulos suppeditet, et vina suavia e lacu referto. Colo etenim, sive*

---

tribus Sant. Zwicc. et Goth. edd. pr. maj. et min. Vulp. et Heyn. 1. *magna*, probantibus Goësio et Henley; sed vulg. *multa* tuentur codd. Stat. Exc. Fris. Colot. et Scal. accedente Voss. 2. Wolf. ad Cic. Caton. affert *mille*. Post hoc distichon traduceret Scal. vs. 49. et 50.—3 *Quem pavor assiduus*, vel *clamor subitus*, malebat Heyn. improbante Huschk. *exerceat* pro *terreat* Musgr. *torreat* Vulpii amicus; *deterat* Huschk. Hunc et seq. vs. Broukh. ponit post vs. 44.—4 Voss. reposuit *quoi* pro *cui*; duo codd. ap. Broukh. exhibent *quoius*, vel *quius*; Voss. 4. *qui*.—5 Frut. et Bellon. malebant *vita t. inerti*, quod Scal. rec. Corv. Guelf. 2. Berol. 4. a m. s. et Vicent. exhibent; *Mi m. p. vitam t. inertem* V. D. in Act. Soc. Traj.—6 *Dum mens* Berol. 1. *assidue* Cod. Lips. Reg. Corv. Angll. Beroll. omnes H. Voss. et edd. vett. *exiguo* Exc. Scal. Berol. 4. a m. s. Guelf. 2. pro v. l. cum edd. Vicent. H. Voss. et Wund. pro *luceat* Wolf. l. c. affert *splendeat*. Post hunc v. Scal. posuit vs. 9. et 10.—7. 8 'Distichon hoc pro fragmento a ceteris diverso habendum esse videtur.' *Heyn*. Post vs. 8. Scal. posuit vs. 29. 30.

NOTÆ

magna; sed longe melius, *multa*, ut infra lib. III. 'Aut ut multa mei renovarent jugera tauri.' 'juger' autem, vel 'jugerum,' est spatium terræ, quod par boum uno die arare potest. Porro de 'jugeri' mensura varii varia scripserunt; ut Cato, Columella lib. VI. Plin. lib. XVIII. et alii.

4 *Martia classica*] Tubæ sunt, et sonitus tubarum pugnam indicantium. Unde et Virg. Æn. VII. 'Classica namque sonant.' *Martia*, a Marte Deo belli præside, qui et Mavors dictus est.

6 *Dum meus assiduo*] Martialis quoque inter ea quæ vitam faciunt beatiorem, id sibi ipsi vovet, ut 'sit non ingratus ager, focus perennis.'

7 *Ipse seram*] Ut in vitibus sationis duo sunt genera, malleoli, et viviradicis: sic in arboribus item duo, insitionis, et plantationis. Virgil. Georg. IV. 'humoque feraces Immittunt plantas,' &c.

8 *Grandia poma*] Fructum posuit pro arbore, quod Poëtis familiare est; *grandia* autem refert ad arboris pomiferæ magnitudinem.

9 *Nec Spes destituat*] Spes pro reditu frugum sumitur apud Veteres; unde Varro spicam a 'spe' dictam

Nam veneror, seu stipes habet desertus in agris,
  Seu vetus in trivio florea serta lapis:
Et quodcumque mihi pomum novus educat annus,
  Libatum agricolæ ponitur ante Deo.
Flava Ceres, tibi sit nostro de rure corona
  Spicea, quæ templi pendeat ante fores;

truncus in agris relictus, sive saxum antiquum in trivio gerit corollas floridas. Et quosvis fructus gignit mihi novus annus, prius decerpti Deo Ruricolæ offeruntur. O Ceres flava, corona spicea tibi sit ex agris meis, quæ ad ædis januam appendatur;

31. 32. 35. et 36.—10 Heins. tentabat *spumea musta*.—11 Pro *Nam* legitur *Nec* in Stat. notis: *desectus* in Palatt. improbante Heynio; Salm. malebat *defixus:* Calderinus Elucubrat. p. 2. legit *in agro*.—12 In Par. Berol. 2. Reg. Corv. tribus ap. Broukh. et edd. pr. maj. et min. *florida;* in Heins. cod. Sfort. Ask. et Vat. 2. *florea*.—14 In Mur. codd. *agricolam p. a. deum*, (ut in Berol. 4. Colot.) vel, *agricolæ p. a. deum*, (ut in Par. Beroll. 1. 2. 3. Angll. 3. 4. 5. tribus ap. Broukh. omnibus Stat. et edd. pr. maj. et min.) sive *agricolæ p. a. deo*, ut in Ask. et Vindob. et conj. Statius: *deos* in Guelf. 3. quod et Barthio placuit, ut esset *agricolas....deos*.—15 Pro *sit* Livin. et Frut. conj. *fit* probante

NOTÆ

dicit. Tibull. lib. II. 'Spes alit agricolas, spes sulcis credit aratis Semina, quæ magno fœnore reddat ager.'

10 *Pinguia musta*] Musta pinguedinem habent in se propriam; si ex uvis expressa fuerint, quæ ad maturitatem pervenerint, tunc mellita sunt et suavia.

Pleno lacu] Lacus hic vas est ad excipienda vina de torculari defluentia. Vide Catonem, Colum. et Pallad.

11 *Nam veneror*] Inter antiquissimos Romæ Deos Terminus habitus est, cujus in tutela essent agrorum fines; is autem erat vel lapis, vel stipes, ut notat Ovid. Fast. II. 'Termine, sive lapis, sive es desertus in agro Stipes, ab antiquis tu quoque Numen habes.'

12 *In trivio*] Trivia et quadrivia erant Rusticorum Sacris dicata, illic enim oves mactabantur, et serta appendebantur.

13 *Novus educat annus*] 'Novus annus' non uno modo dici videtur; est enim sæpe initium anni, ut novum ver, nova æstas. 'Novus' etiam 'annus' interdum pars illa anni est, quæ novas fruges novosque fructus parit; ut hoc loco Tibullus. Erat et 'annus novus' primus annus Imperii alicujus Imperatoris. 'Novus' etiam 'annus' dictus est principium Magistratus initi.

14 *Agricolæ Deo*] Deus ille est aut Liber pater, aut Priapus; aut certe Deus, cujus in tutela sit arbor, ex qua primitias offerat.

15 *Flava Ceres*] Ceres frugum Dea, quæ nempe frumenta invenit, fruges serere, terram colere, boves domare, vetustæ glandis remoto ferino pabulo, homines docuit; unde ipsi frugum primitiæ et spicea serta dicabantur. 'Flava' dicitur Ceres a maturæ segetis colore.

Pomosisque ruber custos ponatur in hortis,
Terreat ut sæva falce, Priapus, aves.
Vos quoque felicis quondam, nunc pauperis agri
Custodes, fertis munera vestra, Lares.
Tunc vitula innumeros lustrabat cæsa juvencos:
Nunc agna exigui est hostia magna soli.
Agna cadet vobis, quam circum rustica pubes
Clamet: Io messes, et bona vina date.

et tutor rubicundus Priapus statuatur in hortis pomiferis, ut volucres minaci falce territet. Vos etiam, o Lares tutores prædii mei quondam prosperi, jam tenuis, dona vestra accipitis. Tum bucula immolata plurimos boves expiabat; jam vero agna ampla est victima agri modici. Agna vobis mactabitur, circa quam agrestis juventus vociferetur: Io tribuite segetes, et vina dulcia. Ego namque nunc modico contentus

Heinsio; in Reg. deest *sit*.—17 Heins. legeret *donatur*, ut in Falc. Livin. *donatus*; in Par. Beroll. 1. 2. duobus ap. Broukh. et ed. pr. min. *ortis*.—18 *Terreat et* in Corv. uno Stat. Monac. et Guelf. 3. nec Heynio displicet; *scævas* in Palat. 4. et cod. Scal. ap. Broukh. *scæva* in Palat. 5. 6. superne addito *s*; *curva* in uno Broukh. *sceva* in duobus ejusd. *scevas* in alio; *seva* in Voss. 1. et ed. pr. maj.—19 In cod. Lips. Berol. 2. Reg. et Par. *felices*; in uno ap. Broukh. et ed. pr. min. *fœlicis*: pro *agri* in Exc. Lips. cum edd. Dous. et Vulp. *horti*.—20 *Cultores* in uno Broukh. pro v. l. improbante Heyn. *nostra* in Guelf. 3. edd. vett. et marg. Guelf. 2. lectionem nostram testantur alii codd. etiam Par. teste Dissenio, quamvis ex eodem *nostra* affert Huschk. 21 *Tunc* servant codd. non *Tum*, quod H. Voss. per totum Tibull. reponere placuit: cod. Lips. *vitulas in medios*, et a marg. *in numeros*.—22 In Par. quatuor Beroll. omnibus Guelff. Corv. et edd. pr. maj. et min. Rom. et Lips. *hostia parva*; Mur. ex codd. suis reposuit *magna*, accedente Scal. quod etiam testantur Reg. et Vindob.—23 In Berol. 4. *cadat*: Guarn. *mystica pubes*.—24 In Reg. Berol. 4. Lips. Guarn. Goth. Angll. 3. 4. 5. et aliis ap. Stat. et

NOTÆ

17 *Ruber custos*] Priapus habitus est pro Deo hortorum Custode. Unde ab Ovid. Fast. primo: 'Et ruber, hortorum decus et tutela, Priapus.' Priapus in dextra falcem habuisse fingitur, cujus motu, et aves et furunculos perterrefaceret. Unde Horat. 'Nam fures dextra coërcet.'

20 *Fertis munera vestra, Lares*] Lares, qui et Penates et Præstites dicti, gemini fuerunt Mercurii et Laræ, quæ et Muta dicta est, filii: Dii non familiarum tantum, sed et viarum Præsides: unde et Compitales sunt appellati. Ovid. Fast. II. 'Geminosque parit, qui compita servant, Et vigilant nostra semper in æde, Lares.' Fuerunt etiam Lares agrorum Custodes, ut hic indicat Poëta noster.

23 *Rustica pubes*] Innuit Poëta Ambarvale sacrificium sic dictum, quod arva ambiat victima: ter enim circum arva ducebatur, omnesque post clamantes sequebantur, ex quibus unus querna corona ornatus cum solenni saltatione composito carmine Cereri decantabat laudes. Hujus sacrificii mentionem facit Virg. Georg. I. 'Cuncta tibi Cererem pubes agres-

Jam possum modo non contentus vivere parvo,
Nec semper longæ deditus esse viæ:
Sed Canis æstivos ortus vitare sub umbra
Arboris, ad rivos prætereuntis aquæ.
Nec tamen interdum pudeat tenuisse bidentem,
Aut stimulo tardos increpuisse boves.
Non agnamve sinu pigeat fœtumve capellæ
Desertum, oblita matre, referre domum.

vitam degere queo, neque perpetuo obnoxius esse longo itineri; at ortum æstivum Caniculæ devitare sub umbra arboris, ad rivos aquæ præterfluentis. Neque tamen aliquando me pigeat pastinum traxisse aut boves lentos aculeo instigasse. Nec me pudeat gremio in ædes reportare aut agnam, aut capræ partum a matre immemori

---

Broukh. cum ed. pr. min. *Clamat.*—25 Hunc et tres seqq. vs. collocavit Scal. post v. 50. tunc vs. 29. 30. 31. 32. 35. et 36. post v. 10. ut antea dictum est, et vs. 33. et 34. post v. 40. Lectionem vulg. *Jam modo non possum*, quod recepit Heyn. servant Beroll. 2. 3. *Jā mō nō* Berol. 4. *Possum quippe ego jam* Scal. vet. teste Heinsio ad Ald. 2. *Possum quippe ego nunc* Scal. rec. Scal. ipse ait, *Quippe ego jam possum*, quam lect. reposuit in ed. 1600. in ed. 1577. et 1582. retinuerat vulgatam: H. Voss. et Wund. Guyeti emend. Heynio probatam dederunt, *Jam modo, jam possum*: alii tentarunt, *Jam modulo possum*; vel, *Jugere nunc possum*; vel, *Jam modo non possum, c. v. parvo, Heu semper, &c.* Par. et ed. pr. maj. exhibent, *non possum*; ed pr. min. *non possunt*; Goth. *possem.* 'Vitium hic locus procul dubio contraxit gravissimum, quo induci se passus est Heynius, ut versus 25....34. aliunde illatos esse contenderet. Libri tamen consentiunt, si discedas ab Excerpt. Scalig. (vide supra,) et a codd. Ask. et Guelff. qui exhibent, *Jam modo nunc possum.* Ut nunc est, desideratur aliquid, quo repetita primariæ sententiæ propositio rite excitetur et amplificetur, v. c. *Jam volo, nam possum* ...., si præsertim aliquid excidisse post hæc verba credas. Quod cum parum sit probabile, nunc in eam sententiam inclino, ut omnem hujus versus duritiem, omnem orationis insolentiam tolli posse putem hac verborum trajectione: *Jam possum modo non contentus, &c.* Hoc unice probat Schæferus: ita adhuc interpungendum censeo: *Jam possum, modo non contentus, vivere parvo*, ut adverbia *Jam* et *modo* de diverso tempore sumantur, *parvo* autem referatur simul ad *contentus* et ad *vivere.*' Huschk.—26 In ed. pr. maj. *longe.*—27 In eadem *hortus*; Bentl. ad Hor. I. Sat. 6. 126. legere maluit *ictus*; in Comment. Venett. 1491. et 1493. *æstivos æstus.*—28 Burm. II. conj. *rivum*, vel *ripam*: illud placuit H. Vossio.—29 *Non* Colot. *tamen* abest a cod. Lips. *pigeat* in uno Broukh. sed in marg. *pudeat* pro v. l. *bidentes* in Beroll. Angll. 3. 4. 5. duobus Heins. Reg. Par. Guelf. 3. et Corv.—30 *Et* in Exc. Lips. *implicuisse* in uno Broukh.—31 *Nunc agnamque s. pigeat*

NOTÆ

tis adoret, Terque novas circum felix eat hostia fruges, Omnis quam Chorus et socii comitentur ovantes.' Tibullus autem Laribus tribuit, quod Maro Cereri.

27 *Canis*] Sidus cœleste, quod mense Julio oriri dicunt, et post dies quadraginta occidere. Quod dierum spatium 'dies caniculares' vocamus. Quo tempore hoc sidus cum Sole conjungitur, æstum et calorem conduplicare dicitur; unde et nomen habet, quod nimio veluti calore mordere videatur.

At vos exiguo pecori, furesque lupique,
Parcite: de magno est præda petenda grege.
Hic ego pastoremque meum lustrare quotannis,
Et placidam soleo spargere lacte Palem.
Adsitis, Divi, neu vos de paupere mensa
Dona, nec e puris spernite fictilibus.

derelictum. Vos autem, o fures et lupi, abstinete ab exiguo pecore: præda vobis est rapienda ex magno grege. Tum singulis annis consuevi, et pastorem meum expiare, et mitem Palem lacte perfundere. O *Di, præsto sitis, neque vos despicite munera e tenui mensa, neque e levibus samiis* seu fictilibus. *Priscus rusticus primo sibi*

fœtumque in nonnullis Stat. cum Colb. et Brix. *agnamve s. pigeat fœtumque* in Colot. ed. pr. maj. et Venet. 2. *pudeat* in Berol. 2. quibusdam Stat. Colot. Vindob. Exc. Perr. et ed. Rom. *fœtumve* in Par.—34 Verbum *est* aberat a cod. Lips. Stat. et Berol. 2. quod in finem rejecit Bach, aucteritate codd. duorum Voss. Berol. 3. unius Heins. Scal. v. c. et Zwic. 2. et sic in edd. pr. maj. et min. in qua legitur *preda:* in Bartol. *præda p. g. est;* ed. Rom. exhibet *præda tenenda.* 'Post hunc v. aliqua intercidisse nullus dubito; reliqua bene cohærent usque ad finem Elegiæ.' *Heyn.*—35 *Nunc ego* Commel. *pastoremque deum,* vel *pastorumque deum* conj. Passer.—36 Colb. *solito:* pro *lacte* Berol. 1. *nocte:* in nonnullis Stat. et ed. pr. min. *Palen,* quod recepit H. Voss. *Palem* exhibent Par. et ed. pr. maj.—37 Hunc et tres seqq. vs. Scal. et Broukh. ponunt post v. 24. tunc subjiciuntur vs. 33. et 34. *Vos quoque adeste dei* Exc. Scal. *neu vos de* codd. Broukh. et Stat. *neu vosse* in Reg. Beroll. 2. 4. omnibus Guelff. Corv. Par. et edd. pr. maj. et min. alii codd. exhibent *nec vos e:* Berol. 3. confirmat *de:* ex Rom. præpositio excidit.—38 Scal. e vet. suo cod.

NOTÆ

33 *Furesque*] Abactores seu abigeos intelligit, qui proprie sunt ovium, boum, pecorumque et armentorum raptores. Isidor. lib. x. 'Abactor est fur jumentorum et pecorum, quem vulgo abigeum vocant, ab abigendo.'

35 *Hic ego pastoremque meum*] Poëta aperte tangit morem illum antiquum quem fuse describit Ovid. Fast. IV. quo more pecus saturum sub crepusculum una cum pastore rite lustrabatur, antequam res annua Pali Deæ pastorum fieret. Ad hoc autem suffimen erat conficiendum ex vituli favilla, sanguine equi, et fabæ culmine; deinde primo diluculo pastor inspergebat oves aqua et sulfure, herbaque sabina, et lauro igne succensis, circumcirca ovilia suffiebat. Quo pecora piari, et morbos et tabem depelli putabant.

36 *Spargere lacte Palem*] Pales Dea fuit pastorum, cujus festa 'Palilia' dicebantur; vel, ut alii volunt, 'Parilia;' quoniam pro partu pecoris eidem sacra fiebant libo ex milio, lacte, et sapa confecto, tum preces ad eam fiebant: peractis sacris pastores aqua spargebantur, cœnæ apparabantur, et vesperi sub noctem ignes a rusticis excitabantur, quos ter transiliebant. Porro Festa 'Palilia,' dies erat natalis urbis Romæ. Unde Propert. lib. IV. 'Urbi festus erat,' &c.

37 *Divi*] Dii nempe Lares ad quos sermo continuandus est, ut ostendant quæ sequuntur.

Fictilia antiquus primum sibi fecit agrestis
  Pocula, de facili composuitque luto.
Non ego divitias patrum fructusque requiro,
  Quos tulit antiquo condita messis avo.
Parva seges satis est; satis est, requiescere lecto
  Si licet, et solito membra levare toro.
Quam juvat immites ventos audire cubantem,
  Et dominam tenero detinuisse sinu!
Aut gelidas hybernus aquas cum fuderit Auster,
  Securum somnos, imbre juvante, sequi!

finxit vasa samia, seu fictilia, *et e levi argilla conflavit. Non ego majorum opes et reditus desidero, quos seges reposita attulit priscis avis. Messis exigua sufficit; sufficit quiescere cubili, et unico lectulo artus relaxare. Quam me delectat requiescentem sæva flamina auscultare, blandisque amantem premere complexibus. Vel, quando Notus hyemalis undas immiserit, tranquillam consectari quietem pluvia con-*

reposuit *e parvis*, quod nec displicet Heynio.—39 In Witt. 1. et Angll. 3. 4. *primus*.—40 Post hunc v. collocarunt Scal. et Broukh. vs. 33. et 34.—42 Exc. Lips. Monac. Vindob. Voss. 5. Palat. 6. Guelf. 3. et a marg. Guelf. 2. *agro* pro *avo*; cod. Lips. *ăno*.—43 *Parva satis mensa est* Guelf. 2. Colot. Angl. 5. Exc. Perr. et Lipsii; Heins. conj. *Parca satis mensa est*, vel *Parca satis mensa est*, vel *Parca satis messis*; cod. Lips. neutro loco habet *est*: Exc. Falc. Scal. rec. et vet. *uno requiescere*; Guelf. 3. Guelf. 2. a marg. Monac. Voss. 4. et Angll. 2. 3. 4. *parvo requiescere*: pro *lecto*, quod habent omnes libri, Heins. conj. *fesso*; Guy. *lento*; Passer. et Frut. *tecto*, ut est in Voss. 3. et 4.—44 *Scilicet* in Par. Reg. Beroll. 1. 3. 4. Coib. Witt. 1. 2. Guelff. Angll. edd. pr. maj. et min. et omnibus aliis usque ad Scal. *Si licet* correxerat Mur. idque confirmant Voss. 1. 3. 4. et Bern. *solo* pro *solito* Exc. Scal. et unus Heins. *solido* Rom. *referre toro* exhibent duo Palatt. unus Stat. et Goth. quod receperunt H. Voss. et Wund. hinc in Eph. Jen. 1815. *satis est, requiescere lecto Si libet, et solito m. referre toro*. Vulg. defendit Hand. ad Gron. Diatr. Tom. I. p. 36. Post hunc versum Henley collocat vs. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. et 78. Elegiæ sequentis.—45 *Quem* Reg. *Quam juvat* malebat Heins. *immenes* in Guelf. 2. a m. pr. *audire*, superscripto *sse*, in Guelf. 3.—46 Beroll. Par. et longe plurimi codd. tuentur *continuisse*; et ita edd. vett. cum Vulp. et Heyn. 1. *detinuisse* Palat. unus, Exc. Colot. Corv. Monac. Ask. Voss. 2. 4. et Rheg. a marg. idque jam Cyllenio in Comment. notatum Bronkh. primus recepit.—47 Berol. 3. et Dat. *effuderit*.—48 Codd. Scal. Corv. Exc. Perr. Voss. 1. 4. Colot. alii ap. Broukh. Guelf. 1. 3. suffragante Guelf. 2. exhibent *imbre*; Exc. Falc. Scal. rec. et vet. *hymbre*; omnes Angll. Beroll. et Palatt. Par. Com-

NOTÆ

39 *Fictilia*] Pocula initio fuere fictilia, fagina, cornea, oleagina, hederacea. Ovid. Fast. v. 'Terra rubens crater, pocula fagus erat.'

44 *Et solito* [*solo*] *membra levare toro*] Ex multis opibus, quas olim amplas habuerat, solum torum seu lectulum sibi superesse innuit Tibullus.

47 *Auster*] Ventus, qui flat a meridie, et sæpius pluviam inducit: unde dicitur ab Ovid. 'madidus Auster.'

Hoc mihi contingat: sit dives jure, furorem
  Qui maris et tristes ferre potest pluvias.
O quantum est auri potius pereatque smaragdi,
  Quam fleat ob nostras ulla puella vias.
Te bellare decet terra, Messala, marique,
  Ut domus hostiles præferat exuvias.
Me retinent vinctum formosæ vincla puellæ,
  Et sedeo duras janitor ante fores.
Non ego laudari curo, mea Delia, tecum
  Dummodo sim, quæso, segnis inersque vocer.

ciliante. Id mihi accidat. Is opulentus merito sit, qui pati potest iras pelagi et graves imbres. O potius quicquid est auri et smaragdi intereat, quam ut puella aliqua ploret propter itinera nostra. O *Messalla par est, te certare terra et mari, ut ædes tuæ prætendant hostica spolia. Me catenæ pulchræ puellæ ligatum coërcent, et ad januam sævam quasi ostiarius resideo. Non equidem commendari expeto,* o *Delia mea, modo tecum verser, appeller, oro, ignavus et otiosus.* Ego *intuear te,*

---

mel. alii *igne*, ut legebatur ante Scal. *levante* habet Berol. 1. et sic Witt. 2. sed *juvante* pro v. l. Heins. conj. *fovente.*—49 *Non* ed. Lips. *si dives* Berol. 4. *sit lætus* Reg. *sim* Guarn. unde conj. Heyn. *sim lætus rure; furorem Quis maris, et t. f. p. pluvias?* Exc. Scal. et Commel. habuisse videntur *rure.*—50 *Quis* ed. pr. min. Vicent. Rheg. et Lips. *Qui maris, et cœli nubila ferre potest* Exc. Scal. Heins. pro *pluvias* conj. *Hyadas*, quod in textum receperunt Broukh. Vulp. et H. Voss. Post hunc v. Scal. et Broukh. inserunt vs. 2. 3. 25. 26. 27. 28. at Henley ex seq. Eleg. vs. 65. 66. 67. 68. 69. 70.—51 Stat. legebat, *O quantum e. a. pereat, potiusque*, (et sic in Beroll.) sed in vet. cod. invenit *potius pereatque*, ut in Bern. Ask. et Reg. et conj. Livin. verbum *est* abest a Lips. pro *pereat* idem Stat. conj. *pereant;* Burm. ad Lotich. p. 209. maluit, *pereat pereatque:* Par. et omnes edd. vett. exprimunt *smaragdi;* scripturam *zmaragdi* tuetur Broukh. ad h. l. et ad Propert. II. 18. (16.) 44. ubi codd. sine exceptione servant *smaragdi:* ei accedit Burm. ad Ovid. Met. II. 24. et H. Voss. ad h. l.—52 *Et fleat* Cod. Lips. *et nostras* Voss. 5.—54 Reg. Par. Berol. 2. Witt. 1. Angll. 1. 3. et ed. pr. maj. exhibent *Ut domus exiles;* Monac. *Et domus:* unus Broukh. et Angll. 4. 5. *exiles*, vel *hostiles;* Vat. Ursini, Zwic. 1. ed. pr. min. et Rheg. *hostiles:* cod. Lips. *ostiles pferat;* Voss. 2. *perferat;* Voss. 3. *præferet;* Guarn. *proferat:* Goth. *eximias:* Guelf. 2. *perferat* et *præferat.*—55 Berol. 2. unus Sant. et Exc. Falc. *retinet v. f. cura;* Wakef. ad Lucr. I. 33. malebat *victum*, quod jam Colb. Angl. 4. Goth. Voss. 3. et Venett. exhibent; sed vulg. testantur Par. duo alii Sant. et edd. pr. maj. et min.—56 Heins. corr. *sedeo ut:* pro *duras* Berol. 2. et unus Broukh. habent *diras.*—57 Cod. Lips. Beroll. 1. 3. 4. Angll. 1. 3. 4. 5. Par. omnes Stat. Exc. Pocc. Perr. et Lips. et tres Broukh. testantur *curo;* et sic ed. pr. maj. Rheg.

NOTÆ

53 *Te bellare decet Messala*] Ille est Valerius Messala Corvinus, qui cum Augusto Consul fuerat, ac postea de Gallis triumphavit.

56 *Et sedeo duras*] Janitores olim catenis et compedibus vincti in ipso vestibulo quasi in præsidio collocabantur.

57 *Mea Delia*] Sub nomine Deliæ amicam Planiam celebravit Tibullus:

Te spectem, suprema mihi cum venerit hora,
  Te teneam moriens deficiente manu.
Flebis, et arsuro positum me, Delia, lecto,
  Tristibus et lacrymis oscula mixta dabis.
Flebis; non tua sunt duro præcordia ferro
  Vincta, nec in tenero stat tibi corde silex.
Illo non juvenis poterit de funere quisquam
  Lumina, non virgo, sicca referre domum.
Tu Manes ne læde meos; sed parce solutis
  Crinibus, et teneris, Delia, parce genis.

ubi mihi ultima hora advenerit, te languente dextera mortem obiens teneam. O *Delia, me etiam lugebis collocatum in toro flagraturo, et basia præbebis mœstis fletibus confusa; plorabis, viscera tua non sunt ferro aspero constricta, nec lapis stat tibi in molli pectore: nullus juvenis, nec puella, domum referre poterit aridos oculos ex illis exequiis. Tu ne viola umbram meam: verum passis comis abstine,* o

---

Vicent. Dous. 1592. Bronkh. Vulp. 2. et Guelf. 3. a marg. sed Berol. 2. et panci alii, *cupio*, quod inde manavit in ed. pr. min. Rom. Venett. 1. 2. Venet. 1487. Aldd. Mur. Basil. et alias edd. vett.—58 Rheg. a marg. 'Ms. meus chartaceus, *quasi sim*.' Post hunc inserunt Scal. et Broukh. ex seq. Eleg. vs. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. et inde 65. 66. 67. 68. 69. et 70. ex eadem.—59 *Et spectem* cod. Lips. Witt. 1. 2. unns Bronkh. Angl. 4. Beroll. 1. 4. Reg. Guelff. 2. 4. cum edd. Rom. Lips. et Venet. 1491. *dum* Hamb. et Corv. Mox *Et teneam* Witt. 1. 2. unus Bronkh. Colb. Venett. 1. 2. Vicent. Rheg. et Venet. 1491. *Et tenear* Angll. 2. 3. Corv. *Et tenar* Angl. 4. *Te teneam* cod. Lips. unus Heins. Par. et Colot.—61 Beckii conj. *mea Delia* H. Voss. recepit. —62 Reg. *Testibus*.—63 *Non tua sunt in me duro* interpolatum est in Reg. *Phœbo ferro* Berol. 1. *ferro præcordia duro* Berol. 3. et unus Broukh.—64 Pro *Vincta* Par. Angll. 2. 3. 4. Guelf. 3. Guarn. Berol. 3. et Voss. 3. omnes Stat. Exc. Lips. Colot. et Dat. exhibent *Juncta;* Witt. 1. 2. tres Broukh. et Venett. 1487. 1491. 1493. *Vincta;* sic Guelf. 2. et a marg. *Juncta*.—66 Angl. 5. *nec*

NOTÆ

sic etiam Catullus Lesbiam pro Clodia, et Propertius Cynthiam pro Hostia, dissimularunt. Sane Tibullus vitam agrestem omnibus præfert, modo caræ Deliæ, hoc est, Planiæ, mutuis amoribus sibi potiri liceat.

61 *Arsuro lecto*] Antiquissimus mos apud Romanos fuit, ut mortuorum corpora terra humarentur; sed post Corneliam Syllam Romæ invaluit consuetudo, ut hominum cadavera cremarentur; ut scribit Cic. de Leg. In rogo autem funerale cadaver cum lecto collocabatur, quem simul cum corpore comburi solitum testatur Tibullus.

62 *Oscula*] Oscula Veteres non solum moribundis fixerunt, sed etiam jamjam in rogum imponendis.

67 *Tu Manes ne læde meos*] Veterum superstitio erat mortuorum Manes offendi, si vel genas raderent, vel vestem discinderent, vel immoderate luctu se conficerent eorum amici.

Interea, dum fata sinunt, jungamus amores:
  Jam veniet tenebris Mors adoperta caput.
Jam surrepet iners ætas, nec amare decebit,
  Dicere nec cano blanditias capite.
Nunc levis est tractanda Venus, dum frangere postes
  Non pudet, et rixas inseruisse juvat.
Hic ego dux milesque bonus. Vos, signa tubæque,
  Ite procul, cupidis vulnera ferte viris.
Ferte et opes. Ego composito securus acervo
  Despiciam dites, despiciamque famem.

Delia, et ori delicato tempera. Interim donec sors patitur, conciliemus amores: mox letum adveniet caput caligine obtectum: mox illabetur ignava ætas, nec amare conveniet, nec delicias dicere cano vertice. Jam expeditus amor exercendus est, quamdiu minime piget fores rumpere, et delectat jurgia immiscuisse. Hac in re ego ductor et miles fortis; vos, vexilla et buccinæ, longe facessite. Avidis hominibus plagas immittite. Divitias etiam adducite. Ego congesto cumulo tranquillus locupletes aspernabor, et contemnam esuriem.

---

virgo.—70 Hamb. *Mox veniet:* Berol. 1. *venerit:* unus Broukh. *Jam venit in:* Goth. *adopta.*—71 Witt. 1. 2. et Par. *surrepet;* Angl. 4. *surrepit:* cod. Lips. Guarn. Hamb. Witt. 2. unus Broukh. et Angll. 2. 4. 5. *neque*, quod ed. nulla habet: Beroll. 1. 3. Angll. 3. 4. Collot. Reg. Dat. Zwic. 1. Ask. Bern. ed. pr. min. Bartol. Lips. Rheg. et Venet. 2. *amare licebit;* Guelf. 3. *licebit* pro v. l. *decebit* Venet. 1491. Aldd. Junt. Gryph. et Francof. 1621.—72 Beroll. 2. 3. Par. Lips. Zwicc. et edd. antiquiss. *capiti*, ut conj. Mur. et legebat Stat. sed in Guelf. 2. 3. 4. ed. pr. min. Bartol. et omnibus aliis *capite.*—74 Heins. conj. *inseruisse seræ;* Heyn. malebat *conseruisse*, quod recepit H. Voss. addicentibus libb. Scheff. et Bern. Vulgatam servant Par. et edd. vett. et defendit Bach.—76 Sunt qui legunt *stupidis*, improbante Dousa P.—78 *Despiciam dites* revocavit Broukh. ex codd. Stat. et Laud. quinque Palatt. duobus Vatt. et Exc. Lips. et sic in Guelf. 2. et ed. Basil. 1592. *Dites despiciam* in cod. Lips. Beroll. omnibus Heyn. ed. pr. Vicent. Rheg. aliis.

NOTÆ

70 *Mors adoperta caput*] Id est, nulli visa aut intellecta, quasi tecto capite.

ELEGIA II.

Adde merum, vinoque novos compesce dolores,
  Occupet ut fessi lumina victa sopor;
Neu quisquam multo perfusum tempora Baccho
  Excitet, infelix dum requiescit amor.
Nam posita est nostræ custodia sæva puellæ,
  Clauditur et durā janua fulta serā.
Janua difficilis dominæ, te verberet imber,
  Te Jovis imperio fulmina missa petant.

Affer vinum, ac mero seda recentes molestias, ut somnus defatigati oculos domitos teneat; neve ullus expergefaciat me imbutum caput largo Baccho, donec amor infortunatus cessat. Adhibitæ sunt enim crudeles excubiæ puellæ meæ; et fores stabiles valido pessulo obserantur. O *molesta janua heri, te pluvia feriat, te fulmina*

In ed. pr. maj. hæc legitur inscriptio, *Queritur de janua clausa et ad ipsam atque amasiam suam multis utitur blanditiis.*

1 Ald. 2. Plant. 1569. Gryph. 1573. Gebh. 1621. Vulp. 1. et aliquot ap. Mur. *graves;* Beroll. omnes Stat. duo Palatt. sex ap. Broukh. quinque Heins. et Exc. Lips. *noros*, 'i. e. maximos, mirabiles;' in aliis *novos* c. *furores* legi testatur Broukh. et sic in Hamb.—2 Nonnulli codd. exhibent *vincta*.—3 Par. Guelf. 2. Guarn. omnes Stat. quatuor Heins. duo Broukh. Exc. Lips. omnes Beroll. Angl. 1. et complures ap. H. Voss. *percussum*, probantibus Heins. et Heyn. quod nulla habet ed. præter Bach: *perfusum* habent quatuor ap. Broukh. omnes Mur. et Heyn. cum ed. pr. et Venett. 1487. 1491. 1498.—4 Colot. Guelf. 3. pro v. l. Reg. Ald. 2. et Lips. *amans;* Zwic. 1. Voss. 5. et reliqui omnes codd. cum edd. Rom. Venett. 1491. 1493. 1500. 1520. Vicent. et Ald. 1. *amor*.—5 In cod. Lips. et uno Broukh. *mater* pro *nostræ:* idem Broukh. pro *sæva* exhibet *scæva*.—6 *Clauditur, en!* conj. Heinsius: in Reg. Par. Beroll. Guelff. 1. 4. septem Palatt. quinque Broukh. et plerisque codd. cum edd. pr. mag. et min. Rom. Lips. aliis, *firma;* in Colot. duobus Vatt. omnibus Stat. et Mur. cum Exc. Pocc. *fulta*, quod revocavit Broukh. sed *fulcta* in Exc. Perr.—7 Ed. pr. min. *difficili;* Angll. 1. 2. 4. 5. Guarn. Par. quatnor H. Voss. Beroll. 1. 2. 3. et 4. a m. s. Guelf. 4. et 1. a m. pr. ed. pr. maj. Vicent. Rheg. et omnes fere edd. ante Scal. testantur *dominæ;* Broukh. Vulp. et Heyn. dederunt *domini*, addicentibus quibusdam codd. cum Venet. 1.

NOTÆ

Tibullus hac Elegia queritur appositum esse custodem amicæ suæ Deliæ, docetque qua ratione custodes fallat, ut ipsi inter se possint amores suos conferre, etiam præsente viro.

3 *Baccho*] Hoc est vino; vinum enim liberaliori modo sumtum somnos conciliat. Antiqui nonnulli codices legunt, *percussum*, sed melius *perfusum*. Unde infra Eleg. 7. 'Et multo tempora funde mero.'

7 *Janua difficilis*] Exempla passim apud Poëtas occurrunt amantium, qui sæpius januis conviciantur: ut supra sæpius vidimus apud Catull. et infra videbimus apud Tibull. et Propert.

Janua, jam pateas uni mihi victa querelis,
Neu furtim verso cardine aperta sones.
Et mala si qua tibi dixit dementia nostra,
Ignoscas; capiti sint, precor, illa meo.
Te meminisse decet, quæ plurima voce peregi
Supplice, cum posti florea serta darem.
Tu quoque ne timide custodes, Delia, falle.
Audendum est! Fortes adjuvat ipsa Venus.
Illa favet, seu quis juvenis nova limina tentat,
Seu reserat fixo dente puella fores.
Illa docet furtim molli descendere lecto,
Illa pedem nullo ponere posse sono;

Jovis jussu jacta percutiant. O janua, mihi soli aperiaris exorata querimoniis meis, et ne strideas converso cardine clam reserata; et condones, si qua maledicta locuta est tibi insania mea, opto, ut illa capiti meo eveniant. Æquum est te recordari innumera quæ verbis precantibus profudi, dum floreas coronas tuis postibus adhiberem. Tu etiam, o Delia, ne cunctanter excipe excubitores tuos. Venus ipsa audentes sublevat. Hæc auxiliatur, sive juvenis aliquis novas ædes experitur, sive puella clavi inserta aperit ostium. Hæc ipsa erudit clam egredi e tenero cubili, et

—8. 9 Hi versus desunt in Berol. 4.—10 *Nec* in Berol. 2. Par. Angl. 1. duobus Broukh. Brix. Rheg. Venet. 2. et Venet. 1487. *Neu* cod. Lips. Witt. 1. 2. unus Broukh. omnes Stat. Exc. Lips. Colot. duo Heins. et Angll. 2. 3. 4. 5. *Non* Scal. rec. *aperta soles* Berol. 3. et unus Heins.—12 *Ignosces* Corv.—13 Stat. edidit, *Et meminisse:* Bern. *juvet:* Par. in textu quidem *voce* habet; at in marg. ab eadem manu, quæ cod. descripsit, adjectum, 'alii *nocte;*' et sic Bern. a m. sec.—14 Witt. 1. *quom:* Par. et omnes Broukh. et Heyn. cum edd. pr. maj. et min. habebant *florida;* Broukh. revocavit *florea* ex codd. Stat. *florida s. dabam* Sfort. *dabam* recepit H. Voss.—16 Aberat hic vs. a Colot.; in Ald. 2. lacuna stellulis insignita est: damnavit eum quoque Stat.—17. 18 Pro *juvenis* in multis codd. *juvenum*, teste Stat. negante Sant. quod recepit H. Vossius; certe *juvenum* exhibet Par. *juvenis seu quis* Berol. 2. et sic Sant. ad Balbum; Morell. ad Bartholinum legit, *seu quis juvenis n. l. tentet, Seu reseret;* ed. pr. min. etiam servat *tentet* et *reseret:* Par. pro *fixo* habet *falso.*—19 Vulg. *descendere* primus recepit Broukh. e conj. Dous. P. et sic in Firm. Mon. et Voss. 3. *decedere* cod. Lips. Berol. 2. ed. pr. maj. Vicent. Rheg. et Venett. 1487. 1491. 1493. sed *discedere* in Par. Beroll. 1. 3. et 4. in quo a m. sec. *decedere;* H. Voss. *derepere* e cod. Fris. probante Heins. in textum

NOTÆ

14 *Cum posti florea* [*florida*] Mos erat amatorum, ut serta et coronas amicarum januis appenderent. Ovid. Art. Am. II. 'Postibus et duræ supplex blandire puellæ, Et capiti demtas in fore pone rosas.'

16 *Fortes adjuvat*] Ita fere Ovid. in Fastis, 'Audentes forsque Venusque juvat.' Et Virg. 'Audentes fortuna juvat.'

18 *Fixo dente*] Hoc est, clave; partem enim pro toto posuit Poëta, qui dentem vocat clavem, quia clavis dentata est.

Illa viro coram nutus conferre loquaces,
  Blandaque compositis abdere verba notis.
Nec docet hoc omnes; sed quos nec inertia tardat,
  Nec vetat obscura surgere nocte timor.
Nec sinit occurrat quisquam, qui corpora ferro
  Vulneret, aut rapta præmia veste petat.
Quisquis amore tenetur, eat tutusque sacerque
  Qualibet: insidias non timuisse decet.

nullo strepitu posse passum figere, et communicare nutus loquaces marito præsente, et tegere mollia verba pactis signis. Neque cunctos ea de re erudit: at quos nec segnities remoratur, nec metus prohibet expergisci nocte tenebrosa: nec patitur ut ullus obsistat, qui corpora gladio lædat, vel detracto indumento pretium poscat. Quicumque amore occupatur, ille securus abeat et inviolabilis quacumque voluerit;

intulit.—21 Cod. Lips. *quoram:* Guelf. 2. et unus Broukh. *vultus;* sic etiam in Berol. 4. sed a marg. *nutus:* Stat. pro *conferre* laudat ex vett. codd. *proferre*, quod exhibent Exc. Ital.—22 Nonnulli Stat. *reddere*, glossema lect. *addere*, quam cum multis cod. Lips. omnes Beroll. et edd. pr. maj. et min. exhibent: *abdere* jam Mureto, Pulm. et Scal. revòcatum, sequentes Edd. tenuerunt; tuentur idem Reg. Guelf. 2. Witt. 2. Colot. tres Vatt. Exc. Perr. aliquot Stat. et sex H. Voss. item Berol. 1. superscr. et Berol. 4. a m. sec. pro *notis* unus Broukh. habet *modis;* Guarn. *jocis*.—23 Berol. 1. *Hæc docet hoc;* Berol. 2. Par. Witt. 2. Angll. 4. 5. Colin. ed. pr. min. Brix. et Ald. *Nec decet;* Berol. 3. *Hoc decet hoc omnis;* et in Berol. 4. quoque *decet;* Rheg. et Venet. 2. *docet:* unus Broukh. *sed quas*, quod non improbat Heyn.—24 Post hunc in codd. et edd. pr. sequitur distichon, ab aliis rejectum, *En ego cum tenebris tota vagor anxius urbe, Securum in tenebris me facit ipsa Venus:* sic quoque in Guelff. 1. 3. 4. Angll. Beroll. 2. 3. 4. Voss. 1. 2. 3. 4. Reg. Exc. Pocc. Mon. sex Palatt. et Commel. In primo vs. pro *cum* quod exhibent ed. pr. min. et Vicentina, ed. pr. maj. Rheg. et Venett. 1491. 1493. habent *quum;* ed. Rom. *quin*, forte, inquit Heyn. pro *qui in;* Huschk. accipit pro *quum in:* cod. Lips. *En ego 9 tenebris:* sed Pentameter variis modis effertur; in aliis, *Non mihi nocte sopor, non mihi nocte quies;* vel etiam, *Non mihi nocte quies, non mihi nocte sopor*, ut in Corv. Witt. et Guelf. 3. a marg. vel, *Ille deus certæ dat mihi signa viæ*, ut in Par. vel, *Usque meum custos ad latus hæret amor*, ut in Guelf. 2. quem Pontano ascribunt; vel, *Præsidio noctis sentio adesse deam*, ut in quibusdam Mur. Beroll. 1. 3. Sfort. et Guelf. 3. a marg. et notatus est in Reg. qui habet etiam, *Securum in tenebris, &c.* sed in marg. ab eadem manu ad priorem, 'Seneca sic supplevit;' ad alterum, 'Aurispa vero sic:' in nonnullis aliis *Securum in tenebris me facit esse Venus*, ut in cod. Lips. Berol. 4. et edd. pr. maj. min. et Ald. 2. sed in Berol. 2. *Securus:* Frut. legit, *Securum tenebris, &c.* astipulante H. Voss. In Guarn. et Mur. codd. solus prior versus legitur; ambo desiderantur in duobus Vindob. et Bern. at Scal. Broukh. Vulp. et Heyn. hos tanquam spurios proscripserunt.—25 Reg. *accurrat*.—26 *Ut veret* Goth. *Verberet* in Angl. 3. totum distichon abest ab Angl. 5. pro *præmia* Reg. habet *vulnera:* duo codd. Broukh. pro *petat* exhibent *ferat*, sed alter in marg. *petat*.—28 *Quolibet* duo ap. Broukh.

NOTÆ

26 *Rapta præmia veste*] Nonius ait prædones nocturnos a veteribus præmiatores dictos. Forte quod veste capta, quo præmio eam redderent, paciscerentur.

Non mihi pigra nocent hybernæ frigora noctis,
  Non mihi, cum multa decidit imber aqua.
Non labor hic lædit, reseret modo Delia postes,
  Et vocet ad digiti me taciturna sonum.
Parcite luminibus, seu vir, seu fœmina fias
  Obvia: celari vult sua furta Venus.
Neu strepitu terrete pedum, neu quærite nomen,
  Neu prope fulgenti lumina ferte face.
Si quis et imprudens aspexerit, occulat ille,
  Perque Deos omnes se meminisse neget.
Nam fuerit quicumque loquax, is sanguine natam,
  Is Venerem e rapido sentiet esse mari.

par est non metuisse pericula. Mihi non officit tardum gelu noctis hyemalis, nec quando pluvia crebra aqua delabitur: hæc molestia non angit me, dummodo Delia mihi januam aperiat, et ipsa tacens accerset me ad digitorum strepitum. Abstinete lucernis, sive homo, sive mulier, mihi occurras: Venus cupit abscondi furta sua. Nec me pedum sonitu perterrefacite, nec rogate nomen, nec admovete mihi propius lucernas claro lumine. Si aliquis incogitans me viderit, is rem celet, et per cunctos cœlites inficietur se recordari. Quisquis enim garrulus extiterit, ille experietur Venerem e cruore procreatam esse, et e truculento pelago. Neque tamen maritus

cum uno Heins. *Qualibet* quinque Broukh. et Exc. Gebh. *Quaslibet* Corv. *nec* pro vulg. *non* ex Dat. Angll. 4. 5. Sfort. Beroll. 1. 3. et Voss. 3. probantibus Heyn. et Wund. receperunt H. Voss. et Bach; *non tenuisse* Gebh. *non timuisse* Par. pro *decet* Berol. 2. Colot. et Exc. Lips. (et pro v. l. Guelf. 3.) *juvat*.—29 Reg. *sidera noctis;* Hamb. *frigora brumæ*.—31 Dat. *hinc:* Berol. 3. *hinc l. reserat:* Reg. *lædet r. m. Lydia;* Heyn. conj. *lædat*.—32 Berol. 4. *tacitura*.—33 In Par. Beroll. 2. 4. Exc. Perr. Witt. 1. 2. duobus Broukh. uno Stat. Dat. Laud. Angll. 1. 2. 3. 5. Rheg. Rom. Lips. et Venet. 2. *fiat;* in Thuan. et ed. pr. *fiet*, unde *fies* Guyetus; Heins. conj. *sitis;* Reg. habet *fias*.—35 *Ne* testantur codd. Stat. Witt. 1. 2. quatuor Palatt. Reg. Angll. 1. 3. Berol. 4. Zwic. 1. edd. pr. maj. et min. Venet. 2. Rheg. et Ald. 1. et sic edidit Bach. *Nec* in uno Broukh. Brix. Rom. et Venet. 1491. quod recepit H. Voss. *Neu* Mur. Pulm. Scal. *Ne strepitu terere* in Par.—37 *Siquid* codd. Stat. Gebh. Passer. et Angl. 1. *Si quis* Witt. 1. 2. cum tribus Broukh. *ipse* pro *ille* in Angl. 2.—38 Berol. 4. *dies:* ed. pr. min. *omnis*.—40 Exc. Pocc. et tres Heins.

NOTÆ

34 *Celari sua furta*] Furtivos coitus vult celari Venus. Unde et in eam sententiam Ovid. Art. Am. II. 'Præcipue Cytherea jubet sua sacra taceri. Admoneo, veniat ne quis ad illa loquax. Condita si non sunt Veneris mysteria cistis, Nec cava vesanis ictibus æra sonant; Attamen inter nos medio versantur in usu, Sed sic, inter nos ut latuisse velint.'

39 *Is sanguine natam*] Poëtæ, ait Gellius, præstantissimos virtute et prudentia viros, Jovis filios appellaverunt: ferocissimos autem et alienos ab omni humanitate, tanquam e mari genitos, Neptuni filios dixerunt. Aiunt autem illi Venerem ex testiculorum Cœli Patris in mare projectorum spuma procreatam esse.

Nec tamen huic credet conjux tuus; ut mihi verax
  Pollicita est magico saga ministerio.
Hanc ego de cœlo ducentem sidera vidi:
  Fluminis hæc rapidi carmine vertit iter.
Hæc cantu finditque solum, Manesque sepulcris
  Elicit, et tepido devocat ossa rogo.
Jam tenet infernas magico stridore catervas,
  Jam jubet aspersas lacte referre pedem.

tuus isti adhibebit fidem, ut promisit mihi maga veridica officio suo sortilego. Ego ipsam spectavi ab æthere astra devocantem; ipsa cantibus retorquet cursum velocis amnis. Ipsa carminibus terram disrumpit, umbrasque e tumulis excitat, et ossa deripit e bustis calidis. Modo concitat magico sonitu turbas Tartareas; easque *modo lacte permulsas gradum reportare imperat. Quando vult, ipsa ex aëre obscuro*

rabido, probante Heyn. quod H. Voss. Bauer. Wund. et Bach receperunt: vulg. testantur Par. Witt. 1. 2. tres Broukh. edd. pr. maj. et min. Venet. 2. et Brix. sed *e* præpositio abest ab uno Palat. et Witt. 2. Mitsch. emend. *Is V. e rabido s. isse mari:* Berol. 1. 3. 4. Witt. 2. Statiani, Dat. Brix. et Venet. 1487. *sentiat.*—44 Unus Broukh. Beroll. 1. 3. 4. Ask. quatuor, Voss. Guelf. 2. pro v. l. cum edd. Aldd. Pulm. Basil. Plaut. Gryph. Broukh. Voss. Wund. et Bach, *Fulminis*; Par. Corv. Guelf. 1. 2. 3. 4. et maxima pars codd. cum ed. pr. min. Venet. 2. Rheg. et Venett. 1491. 1493. *Fluminis:* Berol. 2. Hamb. et unus Broukh. *sistit* pro *vertit*, quod reposuere Broukh. et Bach; *Fulminis h. r. c. vertit* Vulp.—46 *Ellicit* Par. *repido* Reg. *trepido* Berol. 1. *devorat* Exc. Perr. Guelf. 4. Brix. et Venet. 1487.—47 *Hæc tenet* Exc. Lips. *ciet* exhibent codd. Heyn. quinque H. Voss. Angll. 2. 3. 4. Zwicc. 1. 2. edd. pr. maj. et min. et sic ediderunt H. Voss. et Bach.; *tenet* Stat. Par. Angll. 1. 5. duo Broukh. Dat. Venet. 2. *magico sermone* Witt. 1. Angll. 3. 4. et pro v. l. Guelf.

NOTÆ

41 *Verax saga*] Saga dicta est incantatrix, quod satis agat, atque ea est, quæ carminibus aut herbis mala ab hominibus dicebatur vel arcere, vel impellere, quæ et venefica dicebatur. Unde Horat. 'Quæ saga? quis te solvere Thessalis Magus venenis?' &c.

43 *Ducentem sidera*] Putabant antiqui magos artibus suis astra de Cœlo deducere. Unde et Virgil. 'Carmina de Cœlo possunt deducere Lunam.'

45 *Manes Elicit*] Hoc est, facit ut reviviscant cadavera e tumulis, Manibus, id est, animis defunctorum ex Inferis in corpora revocatis. Unde Horat. 'Manes elicerent animas responsa daturas.' Solebant enim veteres, ut putabant, quibusdam cærimoniis ab Inferis animas defunctorum evocare, et futura ab iis exquirere. Cujus rei insigne habetur exemplum apud Lucan. lib. VI. de Erichthone Thessala celebri venefica, quæ Pompeii rogatu militem recens occisum revocavit ad vitam, ut ex eo belli Pharsalici eventum cognosceret.

48 *Aspersas lacte*] Veteres putaverunt animas defunctorum lactis alimento gaudere, cujus aspersione eas etiam conciliari crediderunt.

Cum libet, hæc tristi depellit nubila cœlo:
  Cum libet, æstivo convocat orbe nives.
Sola tenere malas Medeæ dicitur herbas,
  Sola feros Hecatæ perdomuisse canes.
Hæc mihi composuit cantus, quis fallere posses.
  Ter cane, ter dictis despue carminibus.
Ille nihil poterit de nobis credere cuiquam,
  Non sibi, si in molli viderit ipse toro.

nubes fugat, quando vult æstivo cursu nives congregat. Ipsa una fertur cognoscere malefica Medeæ gramina, una pervicisse truculentos Hecates canes. Ipsa confecit mihi carmina, quibus maritum decipere posses. Ter canta; prolatis cantibus, ter inspue. Ille nemini quicquam credere poterit de nobis, nec sibi ipsi, etsi nos idem in

3. improbante Heyn. *catenas* Berol. 2. et Exc. Lips.—49 Scheff. *Quom:* Beroll. 1. 3. et Dat. *lubet* hic et seq. vs. sed hic in Berol. 2. legitur *licet.*—50 Codd. Mur. et Guy. Guelff. 1. 4. cum edd. Rom. Venet. 1491. et Brix. *provocat;* codd. Heyn. Scheff. Corv. et Par. quinque Broukh. tres Angll. tres Sant. Venet. 2. et Rheg. *convocat orbe nives:* Exc. Perr. et Pocc. omnes fere Stat. duo Vatt. et Guelf. 2. *æstu convocat ore nives;* in marg. Brix. ap. Broukh. *Quum libet, æstico fulgerat orbe deos;* sed pro *deos* Burm. II. legerat *deus*, i. e. Jupiter, ex Hor. I. Od. 34. 7. Heyn. autem conj. *dies:* H. Voss. dedit, *æstivo fugit ab orbe dies*, cujus quidem script. vestigia cerni censet in var. lect. ad marg. Brix.—51 In quibusdam libb. Stat. et Gebh. non *herbas*, sed *artes;* et sic in ed. pr. min. probante Huschkio.—52 Græcam formam *es* in *Hecates* e codd. Heyn. Beroll. 2. 4. Zwicc. 1. 2. Corv. Angl. 5. cum H. Voss. et Wund. recepit Bach. *Hecatæ* servant Par. Witt. 1. 2. quatuor Palatt. quinque Heins. quod reposuit quoque Broukh. *Hecate* ed. pr. min. Heinsius pro *perdomuisse* malebat *perdomat hisce.*—53 In nonnullis *queis;* plurimi Broukh. Par. Beroll. 1. 2. 3. Goth. Witt. 1. 2. ed. pr. et Venet. 2. habent *quis*, et sic per totum Tibull. scribendum curavit Bach.—54 Exc. Perr. et unus Broukh. *expue;* Angll. 3. 4. 5. Guelf. 3. nonnulli Stat. Brix. Venet. 1487. Rom. cum aliis, *exspue;* Angl. 2. Witt. 1. et Laud. *conspue.*—56 Palat. 1. Berol. 2. Broukh. 1. Angll. 2. 4. et Witt. 1. *si molli;* et sic edidit H. Voss. Broukh. 3. *sim molli;* cod. Lips. *sm in molli:* Exc. Lips. *esse thoro;* Exc. Heins. ed. pr. min. et Bartol. *esse toro;* Ald. 2. Basil. 1569. Plant. 1569. et Gryph. *esse sinu;*

NOTÆ

52 *Sola feros Hecatæ*] Hecaten veneficiorum præsidem veneficæ magico susurro eliciunt clamitantibus occurrentem. Virgil. 'Visæque canes ululare per urbem, Adventante Dea.' Has canes non inscite Furias quidam interpretantur. Sed per *feros Hecatæ canes* minus recte intelligas Cerberum tricipitem, sed tres Furias, quas Lucanus appellat Stygias canes Proserpinæ famulas.

54 *Ter dictis despue carminibus*] Plinius refert in omni medicina morem esse, atque effectus adjuvare, terna despuere deprecatione; ternarium enim numerum in Sacris adhibebant, eumque Diis acceptissimum esse existimabant; sed ex disciplina veneficii est ter sibi in sinum spuere. Juvenal. Sat. VII. 'Conspuiturque sinus.' Et Virgil. in Ciri: 'Ter in gremium mecum, inquit, despue virgo.'

Tu tamen abstineas aliis: nam cetera cernet
  Omnia: de me uno sentiet ipse nihil.
Quid credam? nempe hæc eadem se dixit amores
  Cantibus aut herbis solvere posse meos;
Et me lustravit tædis; et nocte serena
  Concidit ad magicos hostia pulla Deos.
Non ego, totus abesset amor, sed mutuus esset,
  Orabam; nec te posse carere velim.
Ferreus ille fuit, qui, te cum posset habere,
  Maluerat prædas stultus et arma sequi.

tenero lecto conspexerit. At tu ab aliis temperes; reliqua enim omnia videbit, de me solo nihil esse intelliget. Quid ego existimem? Scilicet ea ipsa affirmavit se carminibus aut graminibus dissolvere posse amores meos. Me etiam facibus purgavit; et furva procubuit victima ad magica numina clara nocte. Non ego precabar ut integer amor absisteret, at reciprocus esset, nec cupiam posse reipsa destitui. Ille ferreus sit, qui, si te tenere queat, præoptarit stolidus exuvias ac militiam sec-

Broukh. *ille toro;* Perr. *ipse thoro.*—57 *Tu tantum* Guelf. 1. 4. aliquot Stat. Exc. Heins. ed. pr. maj. et Venett.—58 Ex codd. Guy. Reg. Exc. Heins. et aliquot aliis, *ille* pro *ipse*, vel Heynio probatum, dederunt H. Voss. Bauer. Wund. et Bach: Berol. 4. exhibet vulg. *esse;* Witt. 1. Broukh. 1. 2. 3. Exc. Pen. Par. Corv. Angll. 1. 2. Dat. Colot. edd. pr. maj. et min. Rheg. Venet. 2. *ipse;* unus ap. Broukh. *ille*, vel *ipse:* Huschk. conj. *iste;* Heins. *ista.*—59 *Quis* Exc. Perr. *Quid? credam?* legit Bach: pro *se* Berol. 1. habet *si;* Berol. 3. et ed. pr. min. *sibi.*—60 In uno Stat. *fallere* pro *solvere.*—61 Beroll. 1. 2. *thedis;* ed. pr. min. *thædis.*—63 Reg. *Non totusque abesset;* Berol. 3. *Non totus ut;* in nonnullis ap. Heyn. *Non totus abesset;* in Ald. 2. et aliis, *Non ut totus abesset:* Par. Exc. Lips. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. cum Sfort. et Vat. ap. Stat. nostram lect. testantur.—64 *Optabam* Laud. et Witt. 2. pro vs. 1. Hoc versu claudit Elegiam Scal. quatuordecim seqq. inserens ante vs. 59. Elegiæ primæ, postpositis tamen sex prioribus: inde hujus Elegiæ reliqua post vs. 36. quintæ; cujus Elegiæ vs. triginta quatuor seqq. sextam suæ edit. formant; sexque posteriores ejusdem post vs. 32. Elegiæ sextæ inserti sunt. Hi quatuordecim vs. Heynio quasi fragmentum habentur. Hoc negat Wund. qui asteriscos ab Heynio interpositos delevit. Vide ad Eleg. 1. vs. 50. H. Vossio placuit hic novam, a priore divisam, constituere Elegiam.—65 Scal. hic intrusit *fuat*, omnibus codd. invitis; Heins. conj. *sinu:* vulg. defendit Guy. sic derivans, 'fuim, fuis, fuit:' edd. pr. maj. Rheg. et Venet. 2. *quom:* in aliquot Stat. Goth. Hamb. Beroll. 2. 4. Angl. 4. ed. pr. min. Ald. 1. et Vulp. 1. *possit;* et sic legit Scal. reliqui codd. testantur *posset.* 'Si *fuit* absolute positum est, debebat sequi *Maluit.* Indicativus sæpe pro potentiali ponitur: servem adeo etiam quod in nonnullis est, *possit.*' Heyne. Quod adeo verum est, inquit Huschk. ut, nisi alia scriptura in promtu esset,

NOTÆ

62 *Concidit ad magicos*] Dii Magici sunt Dii Inferi, Pluto, Proserpina, Hecate, quibus immolabantur hostiæ furvæ et nigræ; unde pullam hostiam dixit Poëta, id est, nigram.

Ille licet Cilicum victas agat ante catervas,
  Ponat et in capto Martia castra solo;
Totus et argento contextus, totus et auro,
  Insideat celeri conspiciendus equo.
Ipse boves, modo sim tecum, mea Delia, possim
  Jungere, et in solo pascere monte pecus;
Et, te dum liceat teneris retinere lacertis,
  Mollis et inculta sit mihi somnus humo.
Quid Tyrio recubare toro sine amore secundo
  Prodest, cum fletu nox vigilanda venit?

tari. Esto ille copias Cilicum fusas coram propellat, et bellica tentoria statuat in terra occupata: ac totus argento, et totus auro concinnatus, spectandus sedeat veloci equo. Dum tecum sim, o Delia mea, ipse tauros jugare queam, et gregem pascere in desertis collibus. Et mihi dulcis quies sit in humo aspera, modo fas mihi *sit te suaviter amplecti. Quid juvat quiescere in lecto Tyrio absque amore prospero,*

vulgatæ præferrem hanc emend. *Maluit et prædas, &c.* In uno Voss. *Ferreus ille fuit, qui, te quum posset habere, Maluerat prædas, &c.* Berol. 4. etiam habet *Maluerat;* Par. *Mallueril.*—67 In Statianis, Exc. Falc. et Vat. Ursini *vinctas;* in codd. Heyn. Beroll. Angll. 1. 2. 3. 4. et plur. aliis *victas.* —68 Pro *capto* in Berol. 3. et Dat. *rapto:* Reg. *campo.*—69 In uno Stat. *contectus,* probantibus Sant. Schrad. et Heyn. *Totus ut argento totus contectus et auro* in Par. *confectus* Exc. Heins.—70 Pro *celeri* maluit Bauer. *celebri.* Hic vs. ita legitur in Berol. 3. *Insideat conspiciendus equo celeri.*—71 In uno Stat. *modo sim tecum mea Delia;* et sic Broukh. et Bauer. *modo si tecum, mea Delia* Par. *si* habent etiam codd. Heyn. omnes Guelff. sex ap. Broukh. et edd. pr. maj. et min. (forte pro *si,*) *sit* Berol. 3. in edd. H. Voss. et Bach. *tecum modo sim, mea Delia;* Heyn. *mea, sim tecum modo, Delia:* Broukh. 1. 2. Berol. 2. edd. pr. maj. et min. Rheg. et Venet. 2. *possem;* Guelff. 1. 4. Angl. 5. et ed. Rom. *possum;* in Par. et aliis *possim.*—72 Beroll. 1. 4. Reg. omnes Guelff. Par. et ed. Lips. *in solito;* omnes Angll. Beroll. 2. 3. cum edd. pr. maj. et min. *insolito;* Rom. *insolido.*—73 Scal. edidit, *teneris liceat;* omnes Beroll. Ital. Angll. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Par. et edd. pr. maj. et min. *liceat teneris;* H. Voss. dedit, *O te dum teneris liceat,* favente Frenz. *tenuisse lacertis* Par.—74 *Mollis in inculta* in codd. Stat. Vat. 2. binis Angll. et Exc. Perr. et sic edidit Broukh. *et inculta* in sex Palatt. et quinque aliis ap. Broukh. *et in nuda* in codd. Mur. et Passer. unde Dousa F. faciebat *et in dura;* in Par. ed. pr. maj. et Rheg. *et in culta;* et sic conj. Grut. in ed. pr. min. *et in cultus:* Broukh. 1. *sit mihi.*—75 Hæc in nonnullis libris, cum ed. pr. et Venet. 2. ita distinguuntur, ut alium quoque sensum efficiant, *Quid Tyrio recubare toro sine amore secundo Prodest? cum fletu nox vigilanda venit.*—76 In

NOTÆ

67 *Ille licet Cilicum*] Cum hæc scriberet Poëta, in Ciliciam profectus erat Messala, a quo invitatus fuerat ad contubernium suum. Idem autem est, ac si diceret, De Cilicibus triumphet Messala, per me licet. Cilices autem populi sunt Asiæ minoris, ad Amanum montem et ad mare Mediterraneum positi, quorum regio Cilicia dicitur.

Nam neque tum plumæ nec stragula picta soporem,
  Nec sonitus placidæ ducere possit aquæ.
Num Veneris magnæ violavi numina verbo,
  Et mea nunc pœnas impia lingua luit?
Num feror incestus sedes adiisse Deorum,
  Sertaque de sanctis deripuisse focis?
Non ego, si merui, dubitem procumbere templis,
  Et dare sacratis oscula liminibus.

quando nox lacrymis vigilanda est? Tunc enim nec plumæ, nec peristromata variegata, nec sonus lenis aquæ somnum queat conciliare. An potestatem Veneris magnæ dicto offendi? Et lingua improba jam supplicium pendit? An dicor Divorum templa impurus invisisse, et coronas e sacris aris detraxisse? Equidem non cuncter, si dignus sum, eorum fanis procidere, et augustis foribus oscula præbere. Non ego cuncter *genibus terram supplex perreptare, et sacris*

edd. vett. *quom.*—77 Broukh. 1. Laud. Angll. 1. 2. Par. Berol. 4. ed. pr. maj. Rheg. Venet. 2. et Venet. 1487. *tunc;* Guelf. 2. Colot. Exc. Vat. Heins. et Exc. Pocc. *nunc:* Guelff. 1. 4. Palat. 2. ed. pr. maj. et Venet. 1520. *pluviæ:* Angl. 4. *neque stragula:* Par. *sopore.*—78 Corv. Angl. 1. Guelff. 1. 2. 4. Zwicc. 1. 2. Beroll. 1. 3. 4. omnes H. Voss. cum edd. vett. testantur *posset;* et sic in Guelf. 3. sed adscr. *i:* Scal. Broukh. et Wund. dederunt *possit,* quod servant Angl. 4. et Berol. 2.—79 *Non* Ald. 2. *Quin* Reg. Angll. 3. 4. Broukh. 1. 2. 3. Witt. 1. 2. Scal. rec. Exc. Vat. Heins. Dat. Colot. Rheg. et Venet. 2. *magni* Angl. 3. *magno* codd. Passer. et Guy. et sic conj. Gebh. *vano* vult Heins. 'Antiqui Interpretes hic aliquot versus desiderari putavere, idque Statius etiam vetere suo libro admonebatur, quia hæc, quæ sequuntur, cum superioribus non bene cohærent: neque ego nexum, qui inter ea intercidat, animo assequi possum, quanquam Vulpius sibi eum invenisse videbatur. Scaliger in Elegiæ quintæ (suæ ed.) extrema rejecit; quod ut vix est probandum, ita tutius est statuere, fragmentum hoc esse novæ Elegiæ.' *Heyne.* Vide ad v. 65.—80 *Ut....luat* in Statianis, et Colot. quod Bauer. et H. Voss. receperunt: *num* pro *nunc* in Berol. 4. Guelf. 2. Par. Witt. 1. Scal. rec. Exc. Vat. Heins. Dat. Colot. ed. pr. maj. Rheg. Venet. 2. et Lips. *tulit* pro *luit* in Angll. 3. 4. Scal. rec. et nonnullis aliis.—81 *Quin* Reg. et Angl. 3. *Quin,* vel *Num* Angl. 4. *ferro* pro *feror* Berol. 4. *sedem* Berol. 2.—82 *Sertave* malint Broukh. et Heyn. *diripuisse* in plur. codd. et impressis, inter quos omnes Beroll. Zwicc. Par. ed. pr. maj. et Rheg. et sic ediderunt Bauer. H. Voss. et Bach; *dirripuisse* in ed. pr. min. *deripuisse,* ex emend. Turnebi, primus recepit Dousa in ed. Plaut. *eripuisse* cod. Scheff. Guelf. 1. 4. edd. Rom. Brix. Venett. 1491. 1493. et Stat.—83 *Non ego sic meritus* legi jussit Heins. Hoc et sequens distichon transposita sunt in Ald. 2.

NOTÆ

75 *Tyrio toro*] Hoc est, purpureo. Tyrus autem urbs fuit Phœniciæ in Syria, olim insula, quæ et Sarra fuit nuncupata: unde 'ostrum Sarranum,' pro 'purpura Tyria;' in hac enim urbe laudatissima purpura tingebatur: unde Ovid. Art. Am. lib. II. 'Sive erit in Tyriis, Tyrios laudabis amictus.'

79 *Num Veneris magnæ violavi*] Veteres suorum incommodorum causam Diis attribuebant, quos sibi infestos, et suo aliquo merito et noxa læsos opinabantur.

Non ego tellurem genibus perrepere supplex,
  Et miserum sancto tundere poste caput.
At tu, qui lætus rides mala nostra, caveto.
  Mox tibi non vacuus sæviet usque Deus.
Vidi ego, qui juvenum miseros lusisset amores,
  Post Veneris vinclis subdere colla senem;
Et sibi blanditias tremula componere voce,
  Et manibus canas fingere velle comas;
Stare nec ante fores puduit, caræve puellæ
  Ancillam medio detinuisse foro.

postibus infelix caput allidere. Tu vero, qui gaudens ludis mea incommoda, prospicito modo tibi ipsi: idem Deus non perpetuo iratus erit. Ego ipse spectavi, qui infelices amores irrisisset, postea vetulum subjicere cervicem Veneris jugo, et concinnare sibi illecebras trementi voce, et manibus cupere medicare canos capillos. Nec erubuit hærere ad januam, aut media platea amicæ dilectæ famulam

invitis codd. accedente tamen Scal.—85 Berol. 3. Exc. Scal. et Dat. *pedibus*, ut citatur a Turnebo; et sic in Berol. 1. sed a marg. *genibus*; in Guelf. 1. 2. 4. *prorepere*, quod Cyllen. laudat in Comment. Venet. 1487. et explicat 'obrepere,' improbante Heyn. in Palat. 1. *proterrere*, unde Gebh. *proverrere*, quod damnat Broukh.—86 Colb. et unus Stat. *tacto* pro *sancto*: Berol. 2. *tondere*.—87. 88 Broukh. malit *qui lentus*; ed. pr. maj. *letus*. Deinde *non uni* in Exc. Perr. et omnibus H. Voss. probante Sant. quod Bauer. Wund. et Bach receperunt. *non vanus* cod. Lips. Witt. 1. Palat. 2. Broukh. 1. 2. 3. Goth. Hamb. Vat. Ursini, Berol. 2. Angll. 1. 4. ed. pr. min. Rom. Ald. 1. Basil. Gryph. et Plant. *Mox tibi ne vanus sæviat* in Berol. 3. sed in Berol. 2. et uno Broukh. *serviet*: unus Heins. cum Ald. 2. et aliis, *ipse* pro *usque*. Hoc distichon varie interpungunt; in Reg. Thuan. Guelff. 1. 4. Venett. 1491. 1493. Scal. et Broukh. *At tu,....caveto Mox tibi: non, &c.* in Corv. *At tu,.... caveto: Mox tibi non, &c.* quod placuit Vulpio; in Guelf. 2. Basil. et Plant. *At tu, qui lætus rides, mala nostra caveto: Mox tibi non, &c.* 'Quidni potius scripserit? *Mox tibi, non nobis.* Et hoc fortasse retinerem, nisi exquisitius aliquid latere suspicarer in lectione *non vanus*, quam plurimi servant libri. Nempe legendum censeo: *Mox tibi non vacuus, &c.* Hic est, quem Ibycus dicit, ap. Athen. XIII. p. 601. 'Ἔρος οὐδεμίαν κατάκοιτος ὥραν.' *Huschk.*—89 In multis Stat. Witt. 2. Dat. et ed. pr. maj. item ed. pr. ap. Morell. et Lips. *juvenem*, quod reposuere Scal. et Broukh. sed *juvenum* testantur omnes Heyn. Guelff. Beroll. alii: *læsisset* in Sfort. *lesisset* in cod. Scal. duobus Heins. et Colb. unde Scal. conj. *Vidi ego, qui juvenis seros desisset*; hinc Broukh. in contextum intulit, *qui juvenem seros desisset*, quod facere non ausus erat Scaligerus: Sant. emend. *qui juvenis miseros risisset amantes*: Doct. Jortin, in Obss. Misc. vol. II. p. 241. veram lect. esse credebat, *Vidi ego, qui juvenis*

NOTÆ

85 *Non ego tellurem genibus perrepere*] In Dis placandis per templum supplices non incedebant, sed repebant ad sedem ejus Dei, quem placare cupiebant.

86 *Et miserum sancto tundere poste caput*] Romani religionis aliquid liminibus et postibus tribuebant. Unde amplectebantur postes, et osculabantur limina, et ad Deorum iram placandam posti caput illidebant.

Hunc puer, hunc juvenis turba circumterit arcta;
  Despuit in molles et sibi quisque sinus.
At mihi parce, Venus; semper tibi dedita servît
  Mens mea: quid messes uris acerba tuas?

remorari. Ipsum pueri, ipsum adolescentes denso cœtu circummurmurant; et singuli sibi in tenerum gremium despuunt. Tu vero, o Venus, ignosce mihi, animus meus tibi devotus perpetuo fuit addictus. Quare incendis aspera fruges tuas?

seros lusisset amores.—95 Omnes Angll. Palatt. 1. 3. 4. 5. Berol. 4. Reg. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. Laud. Exc. Perr. et Pocc. Vat. Heinsii, Scal. rec. Colot. Venet. 2. Venet. 1487. Rheg. et Brix. *circumterit;* Thuan. Colb. Berol. 1. unus Heins. Aldd. Colin. Gryph. et Plant. *circumstetit;* Berol. 3. *circumstitit;* Berol. 2. Colb. unus Palat. Broukh. 2. et ed. pr. min. *circumvenit;* Scal. ex ingenio *circumstrepit;* Huschk. conj. *circumstrepit:* plurimi codd. Stat. Palat. Witt. 2. et optt. membranæ *arta;* alter Stat. Colot. Vat. Heinsii, et pro v. l. unus Guelf. *atra;* Angll. 1. 3. *atta;* Angl. 2. *apta;* Witt. 1. et Broukh. 1. 2. 3. *arcta.*—97 Ed. pr. maj. *par te* pro *parce:* Sfort. Guelf. 2. Exc. Pocc. Rheg. Venet. 2. et Venet. 1487. *debita;* et sic in Berol. 4. sed a marg. *dedita:* Scal. et Broukh. *serviit;* Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. ed. pr. Brix. Rheg. Venet. 2. et Venet. 1487. *servit.*

NOTÆ

96 *Despuit in molles*] Putabant antiqui in sinum sibi despuendo fascinum averti; quod innuit Interpres Juvenalis, in hæc verba, 'conspuiturque sinus.' 'Propter fascinum,' inquit, 'verborum, ter sibi in sinum spuunt, et videntur fascinum arcere:' Simili fere de causa pueri et puellæ senem illum amatorem, quasi dirum omen aversati, in sinum sibi despuebant.

ELEGIA III.

IBITIS Ægæas sine me, Messala, per undas,
  O utinam memores ipse cohorsque mei!

O Messala, proficiscemini absque me per Ægæas aquas, o utinam tu ipse et comi-

In edd. pr. maj. min. et Vicent. *Ad Messalam;* in Rheg. *Ad Messalam conquerens quod apud pheacas ægrotet et laudat primam ætatem et demum* (*deam*, vel *Venerem*) *se ducentem ad Elisios Campos:* hoc pertinet ad vs. 58. ubi hæc editio in contextu habet *in Elisios.*—1 In ed. pr. maj. *Ægeas.*—2 In eadem *memor es ipse;* pro *ipse* ex uno Passer. H.

NOTÆ

1 *Ibitis Ægæas, Messala*] Eo tempore M. Valerius Corvinus Messala ex Consulatu quem cum Augusto gesserat, in Macedoniam proficisceba-

Me tenet ignotis ægrum Phæacia terris.
  Abstineas avidas, Mors, precor, atra, manus!
Abstineas, Mors atra, precor; non hic mihi mater,
  Quæ legat in mœstos ossa perusta sinus;
Non soror, Assyrios cineri quæ dedat odores,
  Et fleat effusis ante sepulcra comis;
Delia non usquam est: quæ me quam mitteret urbe,
  Dicitur ante omnes consuluisse Deos.

tes tui reminiscamini mei. Phæacia me detinet ægrotum terris incognitis: tu, o mors atra, rapaces manus coërceas. O mors atra, parcas, quæso; nec mihi hic præsto est genitrix, quæ reliquias crematas in mæstum gremium colligat; nec germana, quæ adhibeat rogo meo Assyria aromata, et sparsis crinibus ploret ad tumulum meum: nec Delia usquam est, quæ cum me a se dimitteret Roma refertur prius consultasse

Voss. et Bauer. dederunt *tuque.*—3 Broukh. pro *terris* malit *tectis*, improbantibus Heyn. et Huschk.—4 Reg. Guelf. 1. 4. Witt. 1. 2. Exc. Perr. unus Palat. Angll. 3. 4. Brix. Rom. et Venet. 1487. *mors violenta;* et sic in Guelf. 3. a marg. *mors modo nigra* in Par. Corv. Statianis, Dat. quatuor Palatt. Broukh. 1. 2. 3. Beroll. 2. 3. 4. Angll. 2. 5. Scal. rec. cum edd. pr. maj. et min. et sic in Guelf. 2. sed superscr. lect. nostra, quam exhibent etiam Exc. Lips. et Pocc. unus Palat. Laud. Colot. Vat. Ursini, Angll. 2. 5. et Venet. 2. *mors violanda* in Berol. 1.—6 Par. et ed. pr. maj. *mestos.*—7 Pro *dedat* Broukh. mallet *fundat;* Heynio placuit *reddat* vel *didat;* sed H. Voss. in textum invexit *condat;* vulg. omnes codd. et impressi testantur: Berol. 4. exhibet *honores;* et sic Witt. 2. sed a marg. pro v. l. *odores.*—9 Omnes fere codd. etiam Beroll. Zwicc. et H. Voss. cum edd. pr. omittunt *est;* et sic edidit Bach; sed Vindob. Corv. Hamb. et ed. Wund. cum aliquot aliis, servant hoc vocabulum; in Guarn. erat, *Delia non unquam, et quæ*, voluit nempe, inquit Heyn. *Delia non unquam est; quæ, &c.* nonnulli codd. et edd. vett. habent *cum* vel *quum;* sed *quam*, a Dous. restitutum tuentur Vind. Mon. Bern. et Voss. 2. *quom* in Witt. 1.—10 Pro *omnes* quidam volunt *meos*, teste

NOTÆ

tur, ad quam Ægæo mari perveniendum erat. Quo cum sequeretur Messalam Tibullus, adversa valetudine Corcyræ correptus est. *Messala* dictus est a Messana urbe Siciliæ, ut ait Macrob. Saturn. I.

3 *Phæacia*] Hoc est, Corcyra insula maris Ionii, sic dicta a Phæace filio Neptuni et Corcyræ nymphæ filiæ Asopi. Quod ibidem ægrotarit Tibullus testatur Ovid. Elegia de Obitu Tibulli: 'Sed tamen hoc melius, quam si Phæacia tellus Ignotum vili supposuisset humo.'

6 *Quæ legat ossa*] Morem antiquum attingit Poeta, quo qui proximior aderat genere defuncti cineres colligebat, quos vasculis inclusos tumulo componebat. Unde Tibull. lib. III. Eleg. 2. 'Sic ego componi versus in ossa velim.'

7 *Assyrios odores*] Odores et aromata, amomum, et balsamum, thus, costum, &c. rogo superinfundere vetustas consuevit. Cic. de Leg. lib. II. hoc vocat, 'sumptuosam respersionem.' Vide Apul. Apol. Assyria porro est Asiæ Majoris regio, quæ, si Straboni credatur, Babyloniam, et maximam circumjacentium regionum

Illa sacras pueri sortes ter sustulit: illi
  Retulit e triviis omina certa puer.
Cuncta dabant reditus: tamen est deterrita nunquam,
  Quin fleret, nostras respiceretque vias.
Ipse ego solator, cum jam mandata dedissem,
  Quærebam tardas anxius usque moras.
Aut ego sum causatus aves, aut omina dira,
  Saturni aut sacram me tenuisse diem.

cunctos Divos. Ipsa ter eduxit sanctas sortes pueri: puer e compitis indubia præsagia renuntiavit. Omnia spondebant ingressum; ipsa nihilominus nunquam avocata est quin ploraret, et iter meum respectaret. Ego ipse consolator, ubi jam commisissem mandata, expetebam semper solicitus seras cunctationes, vel prætexui alites, vel horrenda ostenta, vel lucem Saturno dicatam inhibuisse me, quam sæpe viam carpens

Broukh. ed. pr. maj. *consoluisse.*—11 Carrio ad Val. Flac. *puero* legebat; *Illa sacras pure* conj. Guy. *Illa manu pueri sortes ter* Salm. *Illa sacras urnis sortes ter* Heinsius; Par. Beroll. 2. 3. et Laud. *substulit:* Corv. unus Stat. unus Passer. Broukh. 2. Beroll. 1. 2. et ed. pr. maj. *ille;* hinc Passer. exsculpsit *ille.*—12 *Rettulit* in Beroll. 1. 2. et ed. pr. min. *Retulit* in Beroll. 3. 4. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. et melioribus: *e trinis* conj. Mur. quod Broukh. Ed. Par. 1723. et H. Voss. receperunt: *omnia* Berol. 3. Witt. 1. 2. Dat. edd. pr. maj. et min. Brix. Rheg. Venet. 2. et Venet. 1487.—13 Laud. et Ald. 2. *reditum:* Exc. Pocc. Colot. et Exc. Vat. Heins. *tamen haud deterrita frustra est,* quod H. Voss. in textum intulit: Berol. 1. *quicquam:* Angll. 1. 2. Beroll. 2. 3. 4. Dat. Corv. Broukh. 2. 3. Laud. Colb. et ed. pr. min. *nusquam;* Broukh. 1. et Venett. *nunquam;* Witt. 1. et Par. *numquam;* Witt. 2. *quicquam,* et pro v. l. *nusquam.*—14 *Quum fleret* Par. cod. Passer. Laud. Exc. Pocc. et edd. pr. maj. et min. quod recepit H. Voss. *Cum* Palatt. Colot. Corv. Brix. Venet. et Rheg. *Quom* Angll. 1. 2. 4. 5. et Venett. 1487. 1491. 1493. *Quin* Aldd. et sex ap. H. Voss. *despiceretque* Reg. Laud. Vat. Ursini, et Angl. 2. *prospiceretque* Angl. 4. *respueretque* Zwic. 1.—15 Witt. 1. *quom;* Guelf. 3. pro v. l. *dedisset.*—17 Beroll. 1. 3. ed. pr. min. *aves dant omina:* Beroll. 2. 4. Par. ed. pr. maj. *aves: dant;* Guelf. 2. *aves dare numina diras,* ex interpolatione; *aut omina* omnes Statt. Palat. 2. Vat. Ursini, et Venet. 2. et sic Scal.—18 H. Voss. *Saturnive sacram me timuisse:* Broukh. inter lineas *ve* particulam

NOTÆ

partem comprehendit, quam et Syriam Græci vocant: etsi forsan multo latiores fuerint fines Syriæ, quam Assyriæ.

11 *Illa sacras pueri sortes*] Tollere sortes, ex mente Scaligeri, nihil est aliud quam futura ex iis quærere; tolli autem sortes solitas fortunæ monitu et operam interponi consuevisse indicat Cic. de Divin. lib. II. his verbis: 'Ex illa olea arcam esse factam, eaque conditas sortes quæ hodie fortunæ monitu tolluntur. Quid igitur in iis potest esse certi, quæ fortunæ monitu, pueri manu miscentur atque ducuntur?' Puer vero e triviis vocatus temere, et ignotus, ne videretur suspectus, sortes ducebat. Cum vero ter tollerentur sortes, certissimum omen putabatur.

17 *Causatus aves*] Causatus est Poëta aves haud addicentes, sed contra profectioni suæ obscœvantes; quippe qui inebris, non præpetibus

O ! quoties ingressus iter, mihi tristia dixi
Offensum in porta signa dedisse pedem !
Audeat invito ne quis discedere Amore,
Aut sciat egressum se, prohibente Deo.
Quid tua nunc Isis mihi, Delia ? quid mihi prosunt
Illa tua toties æra repulsa manu ?

causatus sum passum in foribus lapsum mihi omina infausta portendisse. Nemo ausit abire amore repugnante, vel noverit se Deo vetante profectum esse. O Delia, quid jam tibi prodest Isis tua ? quid jam prosunt mihi æra illa tam sæpe tua manu

notatam reperit in Venet. 2. *Saturni sacram* omnes Beroll. *Saturni sacra me, &c.* reposuit Scal. *aut* exulat quoque e Reg. Guelff. 1. 2. 3. Corv. Par. edd. pr. maj. et min. *timuisse* exhibent aliquot Stat. Exc. Perr. et Cyll. in Comment.—19 Omnes Beroll. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Laud. ed. pr. min. et Venet. 2. *quotiens.*—21 Angl. 4. *invicto:* Guelf. 2. Guarn. Angll. 1. 5. Beroll. Par. tres Palatt. Witt. 2. Broukh. 2. 3. Vat. Heinsii, Dat. Colot. et ed. pr. min. *neu quis ;* unde Voss. sono syll. *quis dis* offensus, finxit *nemo,* idque in textum invexit : *neuquis* Reg.—22 In Angll. omnibus deerat τὸ *Aut ;* Heyn. conj. *Sentiet egressum se prohibente deo ;* Doering. malit, *Aut sciet ;* unus Palat. *Aut faciat gressum.*—23 Beroll. 1. 3. *ysis ;* Berol. 2. *hysis tibi ;* Broukh. 1. Guelff. 1. 3. 4. edd. pr. maj. et min. quoque *tibi ;* ed. Rom. *sis tibi.* Broukh. 2. 3. Witt. 1. 2. Colb. Laud. Exc. Pocc. omnes Stat. Angll. 2. 3. 4. 5. Colot. Dat. Vat. Heinsii, Vat. Ursini, et Exc. Falc. exhibent *mihi.* —24 Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. omnes Beroll. Brix. Rheg. Venet. 2. et Ve-

NOTÆ

alitibus usus fuerat ; quia nempe nec garritu nec volatu saltem suo Poëtæ consilium ratum fecerant aves. 'Causari' autem est excusare causas annectendo : unde 'Causarius' apud Celsum dicitur is, qui sæpius valetudinem causatur, seu in excusationem affert.

18 *Saturni aut sacram me tenuisse diem*] Tradunt Astrologi Saturni stellam maleficam esse, hinc dies ipsi dicatos rebus gerendis minime aptos esse arbitrabantur. Significat vero Tibullus se sacro Saturni die fuisse prohibitum, quominus iter exequi properaret.

20 *Offensum in porta*] Offensionem pedis in limine, omnemque retentionem ominosam censebant antiqui. De hac re pluribus Valer. Max. lib. I. cap. 4. Plut. de Antigono in Vita Demetrii, et Ovid. passim, maxime vero Met. x. de Myrrha : 'Ter pedis offensi signo est revocata,' &c.

23 *Quid tua nunc Isis*] Isis fuit Inachi filia, Io prius dicta, quæ cum a Jove adamaretur, metu intervenientis Junonis, in vaccam fuit transmutata, postea vero, implorato Jovis auxilio, pristinam formam recepit, et ab Ægyptiis mutato nomine Isis dicta est, et numinis loco habita : huic vovebant amatores. Damnat Isin Poëta, quæ cultrici Deliæ neget auxilium.

24 *Æra repulsa manu*] Sistrum intelligit Poëta, quod est instrumentum tinnitum edens, apud Ægyptios in sacris Isidis receptissimum. Inde Sacerdotes Isidis a Juvenale, Martiale, et aliis Sistrati dicti sunt.

Quidve, pie dum sacra colis, pureque lavari
Te—memini—et puro secubuisse toro?
Nunc, Dea, nunc succurre mihi: nam posse mederi
Picta docet templis multa tabella tuis:
Ut mea votivas persolvens Delia voces,
Ante sacras, lino tecta, fores sedeat;

percussa? Aut quid me juvat, quod tu ejus sacra sancte celebras, et te pure ablui, et solam casto cubili requievisse recordatus sum? Jam, o Diva, jam mihi auxiliare. Nam frequentes illæ tabulæ pictæ in fanis tuis arguunt te sanare posse. Ut Delia pendens noctes promissas lino adoperta pervigilet ad sanctam januam; et teneatur

net. 1487. *totiens:* Mur. codd. Colot. Angl. 5. Exc. Perr. Brix. et Venet. 1487. *sistra;* Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Angl. 3. 4. Reg. et Venet. 2. *æra.* —25. 26 Par. *Quidve pie deumque*, ubi τὸ *pie* a m. s. est; *Quodve* Vat. Ursini; omnes Beroll. *piæ:* Exc. Lips. *deum dum;* Heyn. malit, *deæ dum;* in vulgg. *Quidve pie dum sacra colis? pureque lavari Te memini et, &c.* Reg. pro *colis* habet *facis*, et seq. vs. *succubuisse*, ut est in Berol. 2. et ed. pr. min. Heyn. conj. *pureque lavari Te membra, et puro secubuisse toro;* vel, *Quidve pie tibi sacra coli? pureque lavari Te, &c.* Doering. *Quidve, pie dum sacra colis, pureque lavari Et memini, puro, &c.* Slothouw in Act. Soc. Traj. *memini* in *mane* mutari vult.—27 Nonnulli legunt *Nuncdea*, unica voce: ed. Bas. *mihi jam: posse, &c.* pro *mederi* in Reg. *videri.*—29 *Et* Beroll. 1. 3. 4. Reg. Guelf. 2. Angll. 2. 3. 4. 5. Sfort. Witt. 2. Broukh. 1. 2. Dat. Laud. et Scal. rec. cum aliis; nostram testantur Berol. 4. a m. sec. Witt. 1. Broukh. 3. Colb. et Venet. 2. *persolves* Witt. 2. Broukh. 1. et Berol. 3. *persolvat* Broukh. 2. Witt. 1. Colb. Berol. 4. Corv. Scal. rec. et Colot. *persolvere* Berol. 2. et Broukh. 3. *persolvet* Guelf. 2. a m. pr. Pro *voces* præbent Voss. 1. 2. 4. edd. Scal. Broukh. et Vulp. 1. *noctes;* sed Vulp. in secunda ex ingenio dedit *pœnas*, improbante Heyn.—30 Berol. 2. *sedeant.*—32 *In signis* ed. pr. maj. *desinat* pro

NOTÆ

25 *Pureque lavari*] Morem tangit Tibullus, quo in sacris, aut antequam sacra facerent vivo flumine se lavabant antiqui. Vide Serv. ad Æn. IV.

26 *Puro secubuisse toro*] Huic Deæ sacra faciebant præsertim amicæ, vel pro se vel pro amantibus vota solventes, et in ejus mysteriis novem noctibus integris secubabant.

27 *Nunc, Dea*] Plures voce unica legunt, *Nuncdea;* ita vocari Isidem testatur Propert. lib. II. Eleg. 28. 'Io versa caput, primos mugiverat annos, Nuncdea, quæ Nili flumina vacca bibit.'

28 *Picta tabella*] Deæ Isidi ægrotantes liberati mala valetudine, sicut ii, qui e naufragio evaserant, Neptuno, tabellas ex pariete suspendere consueverant ad voti solutionem; hisque in tabulis votivis depictos naufragiorum causas et pericula, variasque morborum curationes, cernere erat. Ut habent Cic. lib. III. de Nat. Deor. Horat. II. Sat. 1. Brisson. de Formul. lib. I.

30 *Ante sacras, lino*] Lino induebantur Isidis Sacerdotes, quod Osyris invenit, nec solum Sacerdotes, sed et supplices Isidi, quod significat Tibullus. E religione eadem fuit, sedere ante fores, et ante pedes, atque etiam Deorum beneficia narrare. Unde Propert. lib. II. 'Ante tuos pedes illa ipsa adoperta sedebit, Narrabitque sedens longa pericla sua.'

Bisque die, resoluta comas, tibi dicere laudes
  Insignis turba debeat in Pharia.
At mihi contingat patrios celebrare penates,
  Reddereque antiquo menstrua thura Lari.
Quam bene Saturno vivebant rege, prius quam
  Tellus in longas est patefacta vias!
Nondum cœruleas pinus contemserat undas,
  Effusum ventis præbueratque sinum,

bis in die capillos diffusa tibi laudes canere spectanda in Phario cœtu. Mihi vero eveniat paternos Lares colere, et solvere veteribus Penatibus thura menstrua. Quam belle degebant Saturno Principe, antequam terra aperta est in longa itinera. Neque dum pinus spreverat æquoreos fluctus, et expansos sinus flaminibus commiserat:

debeat Berol. 2.—33 Vat. ap. Stat. *Ac*, et in marg. *Fac;* in ed. pr. min. *Ut:* Angl. 4. a m. pr. *primos*, et sic in Rom. et Venet. 1487.—34 *Reddere et antiquo* Par. *mascula* Corv. Beroll. 2. 3. Broukh. 1. et Dat.—36 *In longas tellus* Berol. 4. *sit* pro *est* in Broukh. 1. et nonnullis aliis, unde Voss. exsculpsit *it*: pro *patefacta* Broukh. aliquando suspicabatur *male secta.*—37 *Nundum* in Par. *Non ceruleas* ed. pr. min. *conscenderat* Guelf. 2. *contexerat* Angl. 2. Berol. 2. Laud. Colot. Broukh. 2. Reg. Ask. Dat. et alii ap. Sant. *conspexerat* in Par. —38 Angll. 2. 3. 4. Hamb. Witt. 1. Laud. et ed. H. Voss. *præbueratve.*—

NOTÆ

31 *Bisque die*] Bis in die Sacerdotes Isidis laudes ipsi dicere solebant; scilicet primo mane cum templum aperirent, et hoc 'Apertio' vocabatur, deinde Deam salutabant, quod 'Salutationem' et 'Excitationem:' toto vero deinde die stipem emendicabant: inde demum redeuntes ad horam octavam Deam componebant, templumque claudebant. Bis igitur in die laudes Deæ dicere est, mane nempe cum salutatur Dea, et hora octava cum templum clauditur. De hac re Apul. lib. II. Fab. Miles. 'Illico Dea matutinis perfectis salutationibus summo studio percunctabar singulos.' Item: 'Rite solenni apertionis celebrato mysterio, ac matutino peracto sacrificio.'

32 *Turba Pharia*] Hoc est, Ægyptia. Pharos enim fuit insula Ægypti parva, Canopico Nili ostio objecta, olim, si fides adhibeatur Homero, a continente unius diei navigatione diremta, nunc vero Alexandriæ ponte conjuncta.

33 *Penates*] Di sunt domestici, qui et Lares dicti sunt, quod domi reique domesticæ Præsides et Custodes sunt habiti apud antiquos. Erant autem Lares seu Penates publici; erant et privati, urbium scilicet et domorum. Vide Plin. lib. XXI.

34 *Menstrua thura*] Nonnulli legunt *mascula*, sed melius longe *menstrua*. Laribus enim seu Penatibus Diis apud veteres sacra fiebant singulis mensibus, scilicet Kalendis, et nascente Luna cujusque mensis. Quod docet Horat. III. Od. 23. 'Cœlo supinas si tuleris manus Nascente Luna, rustica Phidile; Si thure placaris et horna Fruge Lares,' &c.

35 *Saturno rege*] Poëtæ mundi ætates fecere quatuor: auream, argenteam, æream, et ferream. Ætas aurea, Saturno regnante, omnia hominibus ex sententia et copiose sub-

Nec vagus, ignotis repetens compendia terris,
  Presserat externa navita merce ratem.
Illo non validus subiit juga tempore taurus;
  Non domito frænos ore momordit equus;
Non domus ulla fores habuit; non fixus in agris,
  Qui regeret certis finibus arva, lapis.
Ipsæ mella dabant quercus, ultroque ferebant
  Obvia securis ubera lactis oves.
Non acies, non ira fuit, non bella; nec ensem
  Immiti sævus duxerat arte faber.
Nunc Jove sub domino cædes, nunc vulnera semper;
  Nunc mare; nunc leti mille repente viæ.

neque nauta errans oneraverat navem peregrina merce, quærens lucra in regionibus incognitis. Nec eo tempore robusti boves jugum passi sunt; nec equi ore devicto lupos momorderunt: nec ædes ullæ habuerunt januas, nec saxum collocatum in agris, quod dirigeret prædia constitutis limitibus. Ipsæ quercus mel præbebant, et oves tranquillis sponte ingerebant mammas lactis refertas. Neque exercitus fuit, nec furor, nec prælia, nec crudelis opifex inhumana arte gladios extenderat. Jam sub Jove Principe occisiones et plagæ perpetuo sunt; jam pelagus, jam infinitæ mortis

41 Berol. 3. habet *tardus* cum lit. *u* superscr. pro *validus*.—42 *Nec* Colb. *frænos* Broukh. 1. 2. Par. et Venet. 2.—43 Angl. 2. *nec fixus*; Berol. 2. et Palat. 1. *arvis*.—44 Angl. 2. *tegerat*.—45 *Ipse mella dabat* ed. pr. min.: pro *ultroque ferebant*, ed. pr. maj. et Rheg. habent, *nec bella, nec enses*, ex vs. 47.—46 Bentl. ad Lucr. I. 886. pro *securis* legi jussit *pressuris*, aut *sucturis*, improbante Huschk.—47 *Non acies ferrive fuit* vult Heins. *Non animi* Broukh. probante Vulpio; *Non rabies* V. D. in Obss. Misc. Vol. II. p. 240. (et sic Burm. h. l. laud. ad Æn. VIII. 326.) *Non acris tunc ira fuit* alius ibid. *nec bella* Colot. *non ensem* Berol. 3. *enses* Par. ed. pr. maj. et min. Rom. Rheg. et Lips. et sic legit Scal. *ensem* exhibent omnes Stat. Broukh. 1. 2. 3. Witt. 2. et duo Heins. cum Brix.—48 V. D. in Act. Soc. Traj. p. 191. conj. *ære* pro *arte*, improbante Huschk.—49 Colot. aliquot Stat. quatuor ap. Voss. uterque Zwicc. et ed. pr. min. nostram lect. confirmant; omnes Beroll. et Heyn. Par. et ed. pr. maj. cum vulgg. *et vulnera*.—50 *Nunc maris et leti* in Vindob. et uno Broukh. *multa reperta via* Vat. 4. aliquot Voss. et Guelf. 3. pro v. l.

NOTÆ

ministrabat; reliquæ ætates aliæ in alias pejores degeneraverunt. Ætatis autem Saturni laudes eleganter describit noster Poëta.

43 *Non fixus in agris*] Lapides in agris apud veteres figebantur; qui tanquam termini agros dividerent: iique sacri habebantur, magnisque cærimoniis seu sacrificiis collocabantur. In fossis enim quibus imposituri erant Terminos antiqui, sacrificio facto, hostiaque immaculata cæsa, sanguinem instillabant, eoque thura et fruges jactabant, favos quoque et vinum in fossas adjiciebant, consumtisque omnibus dapibus igne, super calentes reliquias lapides collocabant, Et tale sacrificium domini, inter quos fines dirimebantur, faciebant. Erat et interdum stipes. Unde Ovid. Fast.

Parce, pater! timidum non me perjuria terrent,
  Non dicta in sanctos impia verba Deos.
Quod si fatales jam nunc explevimus annos,
  Fac lapis his scriptus stet super ossa notis:
HIC JACET IMMITI CONSUMTUS MORTE TIBULLUS,
  MESSALAM TERRA DUM SEQUITURQUE MARI.
Sed me, quod facilis tenero sum semper Amori,
  Ipsa Venus campos ducet ad Elysios.
Hic choreæ cantusque vigent; passimque vagantes
  Dulce sonant tenui gutture carmen aves.

viæ subito extiterunt. Ignosce, o Pater, nulla perjuria, nec nefariæ voces in Cælites sacros prolatæ me pavidum territant. Quod si jam absolvimus fatalem ætatem; effice, ut saxum erigatur super cineres his literis incisis: Hic situs est Tibullus acerba morte confectus, quando Messalam terra et mari prosequitur. Quoniam vero propensus sum blando amori, Venus ipsa deducet me in Elysias plagas. Ibi et carmina et chori invalescunt, et alites huc illuc errantes resonant exili fauce sua-

nunc leti mille reperta via Commel. et Goth. *leto mille reperta via* Voss. 2. *leto* etiam unus Broukh. et Voss. 5. hinc Broukh. concinnavit, *Nunc mare, nunc leto multa reperta via*, a Voss. receptum; Wund. *leti multa reperta via*, sed in Obss. præfert, *leto mille repente viæ:* plurimi codd. *mille* habent: *repente* in codd. scriptum *repēte*, hinc *reperte*, et *referte*, et *repte*, et *repertæ*. Lachm. ad Propert. p. 96. conj. *cædes et vulnera; apertum Nunc mare, nunc leti mille repente viæ*. Nostram lect. tuentur Angll. 1. 2. 3. 5. Beroll. 1. 3. 4. uterque Zwicc. Venett. Brix. Rheg. Aldd. Scal. Vulp. Heyn. Bauer. et Bach. —51 *Parce, precor* Voss. 4. Berol. 3. et marg. Rheg. ap. Heins. *tumidum* Guelf. 3.—52 *Nec dicta* Witt. 1. et Angll. 2. 3. 4.—54 *At* pro *Fac* ab H. Vossio inventum et in textum illatum: *inscriptus* in nonnullis ap. Mur. Beroll. 1. 4. Goth. a m. pr. et ed. pr. min. quod H. Voss. et Bach receperunt, probante Heyn. qui *is scriptus* etiam conj. *in scriptus* ed. pr. maj. *his scriptis* cod. Liv. *inscriptis* Par. et plerique, et sic edd. omnes ante Broukh. præterquam ed. pr. min. quæ cum Exc. Lips. et Falc. *his scriptus* exhibent: *sit* pro *stet* in Angl. 5.—55 Beroll. 1. 3. *consumtus amore;* in uno Stat. *consumtus marte.*—57 Exc. Lips. Guelf. 3. et Goth. *qui;* et sic Dous. Morell. et Passer. unus Voss. habet *sim;* unde Voss. finxit, *qui f. t. sim.*—58 Pro *ad* Beroll. 1. 3. 4. et alii habent *in*, quod non improbat Huschk. *ad* præter alios confirmant Exc. Perr. Colb. Witt. 1. unus Stat. unus Broukh. sex Voss. Angll. 2. 3. 4. 5. Berol. 2. Guelf. 1. a m. pr. Guelf. 2. a m. s. et Colot. idque Voss.

NOTÆ

II. 'Termine, sive lapis, sive es defossus in agris Stipes: ab antiquis tu quoque nomen habes.'

54 *Fac lapis his scriptus*] Ut frontibus monumentorum inscribebantur Epitaphia, sic etiam Columellis interdum, sic e Columella et ei imposita sphæra deprehendisse se Archimedis sepulcrum, ait Cic. Tusc. v.

58 *Campos Elysios*] Elysium est Poëtis locus in Inferis, ubi piorum animæ a malis separatæ habitant. De his Ovid. Eleg. de morte Tibulli: 'Si tamen e nobis aliquid, nisi nomen et umbra, Restat, in Elysia valle Tibullus erit.' Sunt et Elysii campi

Fert casiam non culta seges, totosque per agros
  Floret odoratis terra benigna rosis.
Hic juvenum series teneris immixta puellis
  Ludit, et assidue prælia miscet Amor.
Illic est, cuicumque rapax mors venit amanti,
  Et gerit insigni myrtea serta coma.
At scelerata jacet sedes in nocte profunda
  Abdita, quam circum flumina nigra sonant.
Tisiphoneque impexa feros pro crinibus angues
  Sævit, et huc illuc impia turba fugit.

ves cantus. Terra non arata producit casiam, et per omnes campos liberalis tellus rosis odoriferis vernat. Atque ordo juvenum blandis virginibus insertus lusitat, et amor jugiter serit certamina, ibi versatur ille *cuivis amatori letum avidum accidit, et fert coronas myrteas pulchro capillo. Sed habitatio scelesta sita est in alta caligine abscondita, circa quam amnes atri resonant; et Tisiphone squalida pro capillis habens diros serpentes furit, et scelerata multitudo eo et illo refugit. Deinde ater*

Bauer. Wund. et Bach. receperunt.—61 Santen. ad marg. ed. Broukh. notavit *per annos*.—63 *Ac* Broukh. 1. 2. 3. Beroll. 2. 4. et edd. vett. quas secutus est H. Voss. *Hac* Par. Witt. 1. 2. Angl. 4. et unus Palat. *At* Angl. 5. Beroll. 1. 3. unus Heins. Colb. ed. pr. maj. Rheg. et Venet. 2. probante Heyn. *Hic* Colot. et Corv. *Et juventum* ed. pr. min. *speties* pro *series* Berol. 1. *immixta* vindicavit Huschk. *immista* in nonnullis; Heyn. tentavit *innixa*, et sic uterque Zwicc. et aliquot ap. H. Voss. *imixta* Par. et ed. pr. *immissa* vult Heinsius; *implexa* Fruterii emend. nullo libro confirmatam, idem Voss. recepit.—64 Doct. Jortin, in Obss. Misc. Vol. II. p. 241. pro *assidue* malebat *assiduus*, improbantibus Heyn. et aliis.—67 *Hac* Witt. 1. 2. et Angl. 4. *tacet sedes* conj. V. D. in Probab. Crit. p. 9. *in parte* Reg.—68 Berol. 3. et Dat. *nocte sonant:* et sic Berol. 1. sed in marg. *nigra*.—69 Reg. et Corv. *implexa*, ut conj. Frut. et Pricæus ad Apul. *innexa* Gebh. *ferox* in ed. Rom.

NOTÆ

in Bœotia circa Thebas, de quibus Virgil. 'Quamvis Elysios miretur Græcia campos.'

61 *Fert casiam*] Casia est herba, aut frutex odoris optimi. Unde Virgil. Ecl. II. 'Tum casia, atque aliis intexens suavibus herbis.'

66 *Myrtea serta*] Myrtus arbor est Veneri sacra: ex qua sibi coronas amantes nectere solebant. Hinc Ovid. Arte Am. II. 'Sertaque odorata myrtea ferte coma.' Amantes etiam defunctos in Elysiis in sylva myrtea errare dicit Virgil. Æn. VI. 'Hic quos durus amor crudeli tabe peredit, Secreti celant calles, et myrtea circum Sylva tegit.'

67 *At scelerata sedes*] Hæc est Inferorum regio, in qua torquentur impii, quam Virgil. Æn. VI. describit: 'Sub rupe sinistra Mœnia lata videt, triplici circumdata muro: Quæ rapidus flammis ambit torrentibus amnis Tartareus Phlegethon, &c. Tisiphoneque sedens palla succincta cruenta, Vestibulum insomnis servat noctesque diesque. Hinc exaudiri gemitus,' &c.

Tum niger in porta serpentum Cerberus ore
  Stridet, et æratas excubat ante fores.
Illic Junonem tentare Ixionis ausi
  Versantur celeri noxia membra rota;
Porrectusque novem Tityos per jugera terræ
  Assiduas atro viscere pascit aves.
Tantalus est illic, et circum stagna: sed acrem
  Jam jam poturi deserit unda sitim;

anguis in foribus; insuper Cerberus latrat gutture, et pervigilat ad portam æream; ibi impii artus Ixionis aggressi etiam explorare Junonem cita rota volutantur. Et Tityus per novem agri jugera expansus alites continuas alit nigro jecore. Tantalus ibi est etiam circa lacus aquæ: at liquor destituit violentam sitim ipsius *mox bibi-*

et Berol. 4. a m. sec.—71 *Tunc* Par. Angl. 4. Dat. edd. pr. maj. et min. Venet. 2. et Rheg. *Nunc* Brix. et Venet. 1487. 1491. 1493. *Hic* Colot. et unus Stat. *Tunc* vel *Tum* Angl. 2. *in turba* vulg. *in porta* Exc. Perr. Witt. 1. 2. Laud. Broukh. 1. 2. 3. Scal. rec. Dat. Colot. 1. 2. Angll. 3. 4. 5. Venet. 2. Rheg. Brix. Venet. 1487. 1491. 1493. Scaligeri lect. *Tum n. in porta serpens; tum C. ore Stridet* Vulp. Sylv. et Voss. receperunt, probante Barthio, Voss. tamen *ore* in *ora* mutato, quod improbant Huschk. et Bach. *a porta* mavult Goerenz. duce Zwic. 2. in verbis *in porta* epitheton latere suspicabatur Bach; Heins. vero antea conj. *Tum niger intorto serpentum*, vel *serpentes*; et Jacobs. *impuro*; Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Colb. et omnes Heins. exhibent *serpentum*.—72 *Stridit*, quod recepit Broukh. debetur Statio; id unus Hamb. agnoscit. Totum hoc distichon ab aliena manu venisse suspicabatur Heyn.—73 Par. *temptare Ysionis*; ed. pr. *Isionis*.—74 Colb. *vexantur*.—75 *Projectus* in aliquot codd. teste Burm. ad Propert. II. 8. 34. *Tycios* Par. *Tytios* optt. codd. etiam Angl. 5. et sic H. Voss. Wund. Bach, et Fea ad Hor. II. Sat. 3. 112.—76 Ed. pr. min. sola habet, *sanguine pascit*.—77 Scal. 1. *et circat*, h. e. 'circumit:' Berol. 1. *signa* et in marg. *stagna*.—78 Colb. *potanti*.—79 Laud.

NOTÆ

71 *Tum niger in porta serpentum*] Hydra est illa quam Virgilius etiam in porta collocat: 'Et bellua Lernæ Horrendum stridens.'

73 *Illic Junonem*] Ixion fuit Phlegyæ filius, quem cum Jupiter in Cœlum assumsisset, ut eum a soceri cæde expiaret, ausus est ille Junonem de stupro interpellare; quamobrem indignatus Jupiter ipsum fulmine ad Inferos detrusum volubili rota circumagi jussit.

75 *Porrectusque novem Tityos*] Tityus Jovis et Elaræ filius fuit, qui cum Latonæ pudicitiam tentavisset, ab Apolline ejus filio sagittis confossus et ad Inferos relegatus est, ubi vultures ejus jecur depascunt assidue renascens: tantæ autem magnitudinis gigas fuisse traditur, ut novem jugera jacens occuparet.

77 *Tantalus est illic*] Tantalum Jovis filium hac pœna apud Inferos torqueri fabulantur, ut cum aquas ad mentum usque habeat, et poma capiti ejus immineant, nec edere tamen possit nec bibere. Hæc autem ipsi pœna imposita est, quod cum Jovem ac reliquos Deos hospitio excepisset, Pelopem filium membratim discerptum ipsis devorandum apposuerit, ut ipsorum divinitatem experiretur.

Et Danai proles, Veneris quæ numina læsit,
  In cava Lethæas dolia portat aquas.
Illic sit, quicumque meos violavit amores,
  Optavit lentas et mihi militias.
At tu casta, precor, maneas! sanctique pudoris
  Assideat custos sedula semper anus.
Hæc tibi fabellas referat, positaque lucerna
  Deducat plena stamina longa colo.
Ac circa gravibus pensis affixa puella
  Paulatim somno fessa remittat opus.
Tunc veniam subito, nec quisquam nuntiet ante:
  Sed videar cœlo missus adesse tibi.

turi. Progenies etiam Danai, quod Veneris potestatem violavit, inserunt Lethæas undas in dolia pertusa. Ibi versetur quicumque delicias meas offendit, et mihi longam militiam cupit. Tu vero quæso ut *pudica perseveres, et vetula perpetuo adsistat tutrix diligens sacræ verecundiæ: ipsa narret tibi fabulas, et adhibita lampade trahat plena colu pensa grandia. Et famula circum operoso stamini intenta laborem relaxet sopore defatigata. Tum repente accedam, nec ullus prius indicet;*

Gnelf. 3. et Angl. 2. *quia;* cod. Lips. Broukh. 1. 2. Witt. 1. Angl. 1. Par. et edd. pr. maj. min. Aldd. Mur. Basil. Scal. et Gebh. cum vulgg. *quod;* sed *quæ* exhibent Witt. 2. Broukh. 3. Exc. Pocc. omnes Stat. Colot. 1. 2. Reg. Corv. edd. Vicent. Rom. Rheg. Venet. 2. Venett. 1487. 1491. 1493. Lips. Dous. Broukh. et Heyn. *lumina* Berol. 4. *munera* Reg.—80 Par. et edd. pr. maj. et min. *letheas.*—81 Berol. *est*, sed superscr. *sit:* Vulp. et Voss. præferendum existimabant *violarit*, et versu seq. *Optarit;* ubi pro *militias* Berol. 1. habet *malitias*, lit. *i* superscr. Heins. conj. *delitias*, sc. amatorias.—86 Guelf. 2. *Deducat*, vel *Deducas:* Par. et unus Broukh. *pleno;* Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. et omnes Heins. *plena.*—87 *At* cod. Lips. Colb. Reg. cum edd. Rheg. Brix. et Venet. 2. *Ac* Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Angll. 3. 4. Scal. rec. et Venet. 1487. *Ac circum* Exc. Lips. *At circta* Par. 'Majuscula *C* scribendum *Circa:* est nomen puellæ Κίρκη. Horatium semper 'Circam,' non 'Circem' dixisse testantur Caper Gramm. Sed cod. noster habet *Cura*, non *Circa.* Ne ita quidem propterea non erit nomen proprium. Κοῦρα enim est puella.' *Scal.*—88 Berol. 2. *somnos:* pro *remittat*, cod. Lips. *remutat:* Scal. e cod. suo malebat *onus* pro *opus*, sed lect. nostram confirmant Par. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Beroll. Angll. alii, cum omnibus edd. vett.—89 Berol. 2.

NOTÆ

79 *Et Danai proles*] Danaus Ægypti frater quinquaginta filias habuit, quæ omnes una nocte maritos suos interfecerunt, præter unam Hypermnestram, quæ Lyncæum conjugem suum servavit. Hinc apud Inferos supplicii loco dolium pertusum aqua implere coguntur, e quo tantundem effluat, quantum infundatur.

89 *Nec quisquam nuntiet ante*] Solebant Romani servos seu viatores præmittere, ut adventum suum nuntiarent. Tibullus contra consuetudinem Romanorum subito vult venire, quod repentino adventu suo majus puellæ gaudium objectum iri putet.

90 *Cœlo missus*] Quos inopinato

Tunc mihi, qualis eris, longos turbata capillos,
  Obvia nudato, Delia, curre pede.
Hoc precor, hunc illum nobis Aurora nitentem
  Luciferum roseis candida portet equis!

at tibi videar ex æthere delatus. Tum mihi, o Delia, occurre nudis pedibus cujusmodi eris prolixos crines confusa: id peto, Aurora nitida afferat nobis splendidum hunc Luciferum roseis equis.

Nunc; Berol. 1. *Tum;* in Angl. 5. Florent. Statianis, cum edd. Broukh. Cant. et Lips. *ne;* in aliis, etiam Heynianis, *nec:* Berol. 4. *nec quicquam;* Vind. *nec quis mihi;* Burm. ad Ovid. Trist. III. 8. 23. conj. *nec quis me nuntiet.*—91 Par. *Nunc mihi.*—93 *Hunc precor hunc* ex Exc. Perr. Voss. 3. et uno Broukh. volentibus Stat. et Gebh. cum Broukh. revocavit Bach, cujus vestigia in varr. *Nunc, Tunc,* apparent; *Hoc precor, hoc! Illum* Voss. probante Huschk. cui tamen magis arridet Vulg. quam exhibent Par. et edd. pr. *utinam* pro *illum* in Voss. 3. sed vulg. defendebat Richterus in Specim. Obss. Crit. ex Æn. VII. 255. 272. pro *nitentem* Berol. 2. *rubentem;* et sic in Stat. et Gebh.

NOTÆ

videmus, 'e Cœlo' dicimus 'missos;' unde Cicero de Arusp. Respons. 'Ut Deus aliquis elapsus e Cœlo:' et Justin. lib. v. 'Hunc quasi de Cœlo missum, ut et ipsam victoriam intuentur.'

ELEGIA IV.

Sic umbrosa tibi contingant tecta, Priape,
  Ne capiti soles, ne noceantque nives:

O *Priape, ita tibi eveniant opaca umbracula, ne æstus vertici, et nix officiat;*

Hæc in ed. pr. maj. præfixa sunt verba: *Ad Priapum de amoribus puerorum.* —1 *Hic* Guarn. cum edd. Basil. 1569. et Gebh. 1621.—2 *Nec capiti* cod. Lips.

NOTÆ

1 *Sic*] Hac particula optantes apprecantesque bonum utuntur Poëtæ. Ita Horat. I. Od. 3. 'Sic te Diva potens Cypri, Sic fratres Helenæ lucida sidera, Ventorumque regat pater,' &c. Ovid. Amor. lib. II. 'Annue: sic tibi sint intonsi, Phœbe, capilli, Sic tua perpetuo sit tibi casta soror.'

Priape] De Priapo Deo, hortorum præside et custode, jam sæpius, et pluribus. Orpheus Bacchum, Solem, et Priapum eundem facere videtur.

Quæ tua formosos cepit solertia? certe
  Non tibi barba nitet, non tibi culta coma est;
Nudus et hybernæ producis frigora brumæ,
  Nudus et æstivi tempora sicca Canis.
Sic ego. Tum Bacchi respondet rustica proles,
  Armatus curva, sic mihi, falce Deus:
O fuge te teneræ puerorum credere turbæ:
  Nam causam justi semper amoris habent.
Hic placet, angustis quod equum compescit habenis,
  Hic placidam niveo pectore pellit aquam.

quænam tua industria bellos delinivit? Neque sane tibi barba culta est, nec pexus capillus. Tu etiam nudus protrahis algorem hyemis, nudus quoque aridam tempestatem æstivæ caniculæ: ita ego; deinde Bacchi progenies agrestis Deus curva falce armatus ita mihi refert: Cave committere te molli puerorum cœtui; habent enim perpetuo legitimam amoris causam. Hic jucundus est, quod equum arctis frænis coërcet; ille tranquillas aquas agit pulchro pectore: alius allexit, quoniam

et Zwic. 1. cum ed. Lips. ut conj. Heins.—3 *Quæ tua formosa cæpit* ed. pr. maj. *formosa* etiam exhibent Rheg. Vicent. et Venet. 2.—4 Beroll. 1. 2. Witt. 2. et Dat. *nec tibi culta;* verbum *est* ejecit Stat. Cod. Lips. habet, *nitent, non t. c. coma.*—5 Berol. 3. Reg. Exc. Pen. Palat. Commel. et Ask. cum ed. Rom. Brix. Venet. 1489. et aliis *tempora.*—6 Propter παρήχησιν syll. *ca Ca* et tenuitatem epith. H. Voss. de conjectura *sæva* recepit.—7 'In quibusdam vett. *Sic ego; sic Bacchi, &c.* ab iis autem abest Pentameter qui sequitur.' *Mur.* Hinc H. Voss. distichon ita concinnavit, *Sic ego. Sic B. r. r. p. A. c. falce minante Deus:* Beroll. 1. 3. Witt. 2. Angl. 2. et Dat. *tunc;* cod. Lips. Commel. Broukh. 1. duo Palatt. Rom. et Venett. 1491. 1493. *cum;* Exc. Perr. et Colot. *quom:* cod. Lips. Zwicc. Beroll. 1. 3. 4. Guelf. 2. Witt. 1. 2. Colb. unus Broukh. ed. pr. min. Venet. 2. Vicent. Rheg. et Ald. 2. *respondit;* Broukh. 1. 2. Palatt. Brix. et Venet. 1487. *respondet:* Reg. Corv. Angll. 3. 4. et Broukh. 1. *pubes.* Mox *curvas sit* in ed. pr. maj. *sit* etiam habent Beroll. Angl. 3. aliique, cum edd. pr. min. Vicent. Rheg. Ald. 1. et Scal. 1. sed in Scal. 2. *sic.*—9 *Heu fuge* Colb. *Offuge* Witt. 1. ed. pr. maj. Venet. 2. et Rheg. *O fugæ* ed. pr. min. *Ne fuge* notavit Perr. *tradere* Guelf. 1. 4. Exc. Perr. Colot. Brix. et Venet. 1487. *tendere* cod. Lips. Hunc et quinque seqq. vs. post septuagesimum quartum inseruit Scal. in eorumque locum substituit vs. 39. 40.—11 Reg. *armatis;* unde Heyn. *artatis,* vel, *arctatis:* Voss. 3. et Goth. pro *quod* habent *qui,* i. e. quia: Berol. 2. et Broukh. 2. *compescat.*—12 *Hic placet ut* Colot. *Hic placet a* Berol. 4. *Hic facilem* ex ingenio dedit H. Voss. improbante Frenz. *Hic niveo placidam* conj. Huschk. *muto* in Berol. 1. et a

NOTÆ

7 *Bacchi proles*] Priapum Liberi patris et Veneris filium fuisse tradunt, quem superstitiosa antiquitas hortorum præsidem credidit. Hunc alii Chiones Nymphæ et Bacchi filium faciunt; at Luciano constat eum non esse Bacchi filium.

8 *Armatus curva falce*] Hic Pentameter in multis deest antiquis codicibus. Armatus autem falce dicitur Priapus, quia de numero est Deorum Agricolarum, et ut præterea aves et fures territet.

Hic, quia fortis adest audacia, cepit; at illi
Virgineus teneras stat pudor ante genas.
Sed te ne capiant, primo si forte negarit,
Tædia; paulatim sub juga colla dabit.
Longa dies homini docuit parere leones,
Longa dies molli saxa peredit aqua.
Annus in apricis maturat collibus uvas:
Annus agit certa lucida signa vice.
Nec jurare time: Veneris perjuria venti
Irrita per terras et freta summa ferunt.
Gratia magna Jovi; vetuit pater ipse valere,
Jurasset cupide quicquid ineptus amor.
Perque suas impune sinet Dictynna sagittas
Affirmes, crines perque Minerva suos.

viget illi strenua alacritas; alii vero in blando vultu sedet modesta verecundia. At ne te fastidia afficiant, si casu initio renuet; sensim sub jugum cervicem tradet. Diuturnum tempus erudivit leones homini obtemperare; diuturnum tempus consumit lapides levi aqua: annus coquit racemos in clivis apertis; annus movet ratis conversionibus signa fulgentia. Nec tu jurare metue. Flamina per humum et summa æquora rapiunt vana Veneris perjuria. Grates ingentes sint Jovi: pater ipse ratum esse prohibuit quidvis amor stolidus studiose jurasset; et Dictynna impune patitur, ut asseveres per sagittas suas, et Minerva per suas comas. Ah falleris,

marg. *niveo.*—13 *Huic* pro vulg. *Hic* e Guelf. 1. 4. Exc. Vat. Heins. Vat. Ursini, Commel. ed. Rom. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. receperunt Voss. Wund. et Bach. *Huic quia fortis adest audacia, cepit* conj. Heyn. *Hunc* Vindob. et Corv. cum edd. Vicent. Venet. 2. Rheg. et Lips. *cæpit* ed. pr. min.—14 Ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. Rheg. ut et uterque Zwicc. *stet.*—15 Par. Beroll. omnes, alii, cum ed. pr. min. *ne te;* sed abesse *te* ab ed. pr. min. scripsit Huschk. 'Falso nuntiant H. Voss. et Wund. in Ask. *te ne....negarit* legi.' *Bach.* idem narrat Huschk. *te ne* exhibent Thuan. Sfort. Colb. Hamb. et tres ap. H. Voss. *cupiant* Broukh. 1. *negarit* conj. Heins. quod dant Voss. 1. 2. et Guarn. *negabit* Par. cum edd. vett. *negavit* cod. Lips. *recuset* Hamb.—21 *Ne* Broukh. 1.—22 Ducibus Angl. 3. duobus Voss. et Bern. a m. sec. cum Broukh. Voss. et Wund. *longa* reposuit Bach, improbante Huschk. *et loca summa* Guelf. 2.—23 *Jovis* Angll. 3. 4. Heins. conj. *pater ille,* quod Broukh. et H. Voss. addic. Voss. 2. dederunt.—24 *Jurasse* ed. pr. min. *cupide* Guelf. 2.

NOTÆ

20 *Annus agit*] Sol, ut volunt Astrologi, per duodecim signa Zodiaci excurrens annum conficit, diciturque annus agere signa, quia singulis anni mensibus unum signum aliquod e duodecim Sol percurrit, certo dierum spatio. Contra vero Virgil. Georg. I. 'Vos, o clarissima mundi Lumina, labentem cœlo quæ ducitis annum:' et Manil. lib. I. 'Attribuitque suas formas, sua nomina signis; Quasque vices agerent certa sub lege notavit.'

21 *Veneris perjuria venti*] Sic Ovid. ac ceteri Poëtæ: 'Jupiter ex alto perjuria ridet amantum.' Contra tamen Propert. lib. II. Eleg. 16. 'Non semper placidus perjuros ridet amantes Jupiter.'

25 *Dictynna sagittas*] Diana hoc

At si tardus eris, errabis: transiit ætas
  Quam cito! non segnis stat remeatque dies.
Quam cito purpureos deperdit terra colores!
  Quam cito formosas populus alba comas!
Quam jacet, infirmæ venere ubi fata senectæ,
  Qui prior Eleo est carcere missus equus!

si lentus eris: ætas effluet quam celeriter! lux non tarda it et redit: quam celeriter humus amittit colores purpureos! quam celeriter populus amittit pulchras antea comas! quam segnis est equus, cum advenit fors senectutis debilis, qui primus e

Heynium conj. suæ *inultus*, quanquam Sant. prob. pœnitnit: *ineptus amans* Guy.—25 Colb. Voss. 1. 5. Mon. Ask. cum edd. Vulp. 2. Heyn. 1. 2. Voss. Bauer. Bach, et Wund. *sinet:* quod primus reposuit Broukh. *sinit* cod. Lips. et edd. vett. '*licet* Stat. et Grangæus ad Juv. XIII. 80. qui et *affirmet* legit.' *Sant.* Colb. et Stat. exhibent *Diana;* Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. et ed. pr. maj. *Dictina.*—26 Pro *crines* Sant. conj. *clipeos*, et Mitsch. *cristas.*—27 *Ah si.... transiet* ed. Scal. *transiit* Scal. rec. Broukh. 1. 2. Voss. 1. 2. 4. 5. et Bern. *transiet* in Par. et ceteris quod servat Vulp. 2. *transit et ætas* Palat. 1.—28 Ed. pr. min. *non senis;* Berol. 1. *quam segnis stat remeatque;* Colot. et Corv. *it remeatque*, ut Scal. edidit; quod si sequi malis, inquit Heyn. antiqua etiam interpunctio servanda erit, *transiit ætas. Quam cito non segnis it remeatque dies!* Angl. 4. *remanetque;* Voss. 4. *remeatve:* Heinsio debetur *remanetve.*—29 Unus Voss. *disperdit*, improbante Huschk. *dependit* ed. pr. min.—30 Cod. Lips. Reg. Corv. Par. Broukh. 1. 2. 3. Witt. 1. Colb. Beroll. 1. 2. uterque Zwicc. plerique ap. H. Voss. cum edd. pr. maj. et min. Rheg. Venet. 2. Aldd. Vulp. Cant. aliis *alta;* Broukh. primus dedit *alba*, quod servant Guelf. 1. Palatt. Exc. Perr. Exc. Vat. Heins. Dat. Brix. a marg. et Venett. 1491. 1493. 'est fortasse etiam in Rom.' *Huschk.* Witt. 2. habet *ante comas*, quod assumsit Scal. e suo cod. *antecomas*, per ὑφὲν, legens, et cum Passer. interpr. τὰς πρὶν κόμας, i. e. 'hornotinas comas.'—32 In *prior* omnes fere codd. et edd.

NOTÆ

cognomen traxisse dicitur a Dictynna quadam Jovis filia quæ in Creta casses venatorios invenit, et Dianæ consuetudine familiarissime usa est. Vel, ut alii volunt, a retibus venatoriis, quæ Græce δίκτυα dicuntur; vel a Dictynna Cretæ civitate.

27 *Transiet ætas*] Pro 'transibit,' sicut dicitur interdum 'exiet' pro 'exibit.'

28 *Stat remeatque dies*] Innuit ætatem nostram tam cito fluere, quam fluit dies, qui nunc stat, hoc est stare et conquiescere videtur. Idem fere Tibull. infra Eleg. 8. 'At tu, dum primi floret tibi temporis ætas, Utere; non tardo labitur illa pede.'

32 *Qui prior Eleo est carcere*] Celebratissima olim fuerunt in Græcia quatuor hæc certamina, Olympia, Pythia, Isthmia, et Nemæa: Olympia, de quibus hic sermo est, juxta Olympiam Elidis civitatem, quinto quoque anno, in honorem Olympii Jovis celebrabantur; quibus qui vicisset, corona ex oleastro donabatur. Elis porro fuit etiam civitas non procul ab Olympia, quæ Elidi regioni nomen dedit.

Vidi ego jam juvenem, premeret cum serior ætas,
Mœrentem stultos præteriisse dies.
Crudeles Divi! serpens novus exuit annos;
. Formæ non ullam fata dedere moram.
Solis æterna est Phœbo Bacchoque juventas:
Nam decet intonsus crinis utrumque Deum.

carceribus Eleis eductus est! Ego novi tunc juvenem, ubi tardiores anni urgerent, dolentem elapsos esse dies imprudentes. O Di immites! novus anguis deponit ætatem, fata vero nullam cunctationem pulchritudini tribuerunt. Perpetua juventus est solis Apollini et Baccho; coma enim incædua et longa convenit ambobus Dis.

consentiunt, quod defendit Huschk. Broukh. rogat, ‘ quomodo hic *prior* dici possit, qui cum aliis aliquot centenis curreret? cum *prior* non nisi de duobus dicatur:’ hinc ille *prius* dedit, suffrag. Handio et Wund. et hoc servant Voss. 1. et 3. Heins. conj. *Victor ab Eleo;* sed Heyn. malit, *Firmior*, vel *Acrior*, vel *Acer ab Eleo carcere, &c.* Idem dubitavit an omnino versiculus hic Tibulli sit, nec potius, cum in libris excidisset, ex illo Ovid. Epist. XIII. 166. suppletus est, ‘ *Ut celer Eleo carcere missus equus.*’ *est* cum Angl. 2. Voss. 2. et Mon. delevit H. Voss. volentibus Wund. et Heynio; retinuerunt Huschk. et Bach.—33 *Vidi jam* sine pronomine *ego* in cod. Lips. omnibus Beroll. Par. Heynianis et ed. pr. min. cum aliis vett. et sic Scal. *Vidi ego jam* Angl. 1. Witt. 2. et Exc. Perr. *premeret quem* Corv. probante Heyn. *quom* Witt. 1. *senior* in Par. duobus Palatt. et Berol. 3. sed hic a marg. ‘ *segnior*, aut *serior*;’ Angl. 3. habet etiam *segnior*.—34 Ed. pr. min. *Morientem:* Exc. Pocc. *celeres* pro *stultos;* Exc. Perr. edd. Rom. et Venett. 1487. 1491. 1493. *tardos;* sed Cyllenius ipse *stultos*, quod etiam Venet. 1500. habet; Passer. *tacitos:* Wakef. totum distichon sic corrupit, ut ait Huschk. *Vidi ego jam juveni, p. c. serior ætas M. stultos, &c.* Monuit Heyn. ‘ ne quis emendat *stulto*.’—35 H. Voss. e suo vetustissimo, Sfort. et uno Palat. cum Broukh. dedit *exulat*.—36 Cod. Lips. Par. Guelf. 1. 4. Colot. Broukh. 1. 2. 3. Palatt. Dat. edd. pr. maj. min. Rheg. Brix. Venet. 2. Venet. 1487. et Stat. *illam;* sed major pars codd. acced. Berol. 4. Witt. 1. 2. Reg. Zwic. 2. et Zwic. 1. a m. pr. cum edd. Aldd. Venett. 1500. 1520. Mur. Scal. Passer. Broukh. Vulp. Lips. Voss. Bauer. et Wund. *ullam*.—37 Ed. pr. maj. *æterno;* Vicent. *æterno est bacchopheboque juventas:* Rheg. *Solis est æterno baccho phœboque juventa:* etiam cod. Lips. Par. Angll. 1. 5. Guarn. uterque Zwicc. Goth. Broukh. 1. 2. cum edd. pr. maj. min. Venett. 1. 2. Scal. et H. Voss. habent *Baccho Phœboque;* sed receptam structuram servant Venett. 1487. 1491. 1493. Aldd. aliæ: in Beroll. 2. 3. Par. Guelf. 1. 4. Broukh. 2. edd. pr. maj. min. Brix. Venet. 2. et Venet. 1487. *juventa;* Berol. 4. Corv. Laud. Broukh. 3. et Angll. 2. 3. 4. 5. *juventus;* Broukh. 1. Vicent. Gryph. et Plaut. *juventas*.—38 Lenz. in Annal. Heidelb. II. *(Nam decet) intonsus crinis utrique deo* ex Apoll. R. II. 708. Heins. *Et decet:* Broukhusii *Tam* H. Voss. in *Quam* mutavit, præeunte

NOTÆ

34 *Stultos dies*] Alii legunt, *celebres*. Stulti vero dies dicuntur dies adolescentiæ et juventutis. Temeritas enim et stultitia est florentis ætatis.

35 *Serpens novus*] Deposita pelle serpentes dicuntur in juventutem redire. Herba quædam est dicta ‘Maratos,’ quam cum comederint senium deponunt ætatis; adeo ut, deposita vetere tunica, novi et quasi juvenes fiant. Unde Ovid. Art. Am. lib. III.

Tu, puero quodcumque tuo tentare libebit,
Cedas: obsequio plurima vincit amor.
Neu comes ire neges, quamvis via longa paretur,
Et Canis arenti torreat arva siti.
Quamvis, prætexens picea ferrugine cœlum,
Venturam admittat imbrifer arcus aquam.
Vel si cœruleas puppi volet ire per undas,
Ipse levem remo per freta pelle ratem.
Nec te pœniteat duros subiisse labores,
Aut opere insuetas atteruisse manus;

Tu permittas puero tuo quicquid explorare voluerit: amor multa assequitur facilitate. Nec recuses proficisci comes, licet longinquum iter suscipiatur, et canicula exurat agros arida siccitate. Tametsi arcus pluvius operiens cœlum ærugine versicolore inducat impendentem aquam. Aut si proficisci cupiet navi per fluctus æquoreos, tu ipse remis age citam navem per undas; nec pigeat te opera aspera tolerasse,

Schrad. alii *Hinc*, vel *En*: Par. *intonsum*.—39 Par. *temtare*: Colb. Berol. 2. Angll. 1. 2. 3. 5. ed. pr. min. Brix. et Venet. 1487. *licebit*. Hunc et seq. v. retraxerunt Scal. et Broukh. supra ante v. nonum. 'At h. l. vix iis carere possumus, et *Neu c.* manifeste orationem continuat.' *Heyn*.—40 *Credas* cod. Lips. Par. Guelf. 2. Angl. 2. Witt. 2. Beroll. 2. 4. ed. pr. min. et Ald. 1. *vincet* Par. et Guelf. 2.—42 Hamb. *æstiva torreat*: Scal. cod. et Witt. 2. *torqueat*.—43 Colot. Exc. Vat. Heins. Vat. Ursini, Dat. Corv. Vindob. Bern. Berol. 3. et uterque Zwicc. *picea*; Par. Beroll. 1. 4. ceteri, *picta*, nisi quod unus Broukh. et Berol. 2. exhibent *nigra*, glossa ad *picea* pertinens.—44 Angl. 5. omnes Beroll. novem ap. H. Voss. Zwic. 1. et ed. pr. maj. *admittat*; Witt. 1. unus Stat. unus Palat. et Angl. 1. *annuntiet*; ed. pr. min. *annuntiat*; Angl. 2. *annunciet*; Witt. 2. unus Stat. alter Palat. Par. et Berol. 1. *amiciat*; cod. Lips. *amiciat umbrifer*; Guelf. 1. in litura habet *annutet*; Guelf. 2. *annutiat*, cum illo in marg. Angll. 3. 4. *ammittat*; alii *emittat*: Bach. conj. *Venturam immittat*; Stat. malebat *alliciat*: quidam codd. *nubifer*; ed. Basil. *hymbrifer Arcas*; etiam Vicent. Rheg. et Venett. *hymbrifer*; Heinsii conj. *nimbifer*, Guelf. 2. a marg. firmatam, probante Heynio, cum Voss. et Wund. reposuit Bach.—45 Cod. Zwic. 2. et ed. Vicent. *ceruleas pupi velit*.—47 Broukh. 1. *duro subiisse labori*; quod Mur. primus in contextum intulit, et postea expresserunt Plant. 1569. Gryph. 1573. Dous. et Græv. adeo ut sic vulgo legi affirmet Gebh. in uno Vat. *obiisse*: nostram lect. servant Witt. 1. 2. Broukh. 2. 3. Palat. 1. omnes Angll. et Beroll. Venet. 2. Brix. Rheg. Venet. 1487. 1491. 1493. et Aldd.—48 Maxima pars codd. Palat. 1. Berol. 1. uter-

NOTÆ

'Anguibus exuitur tenui cum pelle senectus:' et Virgil. Georg. III. 'Cum positis novus exuviis, nitidusque juventa Volvetur.'

40 *Obsequio*] Obsequendo plerumque studiis alterius, amor quod voluit assequitur. Unde Propert. lib. I. Eleg. 1. 'Milanion nullos fugiendo, Tulle, labores, Sævitiam duræ contudit Iasidos:' et post, 'Ergo velocem potuit domuisse puellam; Tantum in amore preces et benefacta valent.'

44 *Venturam aquam*] Non semper decidit aqua ex arcus cœlestis apparitione, sed aliquando etiam, ut ob-

Nec, velit insidiis altas si claudere valles,
Dum placeas, humeri retia ferre negent.
Si volet arma, levi tentabis ludere dextra;
Sæpe dabis nudum, vincat ut ille, latus.
Tunc tibi mitis erit; rapias tum cara licebit
Oscula; pugnabit, sed tamen apta dabit.
Rapta dabit primo, mox offeret ipse roganti,
Post etiam collo se implicuisse volet.

vel deterere manus insolentes laboris. Nec humeri recusent plagas gestare, modo ipsi arrideas, si cupiat cingere indagine profundas valles. Si cupiet arma, tu experieris habili dextra ludere; crebro præbebis ipsi apertum latus, ut ille superet: tunc tibi erit lenis, tunc concedetur ut arripias jucunda basia; renitetur quidem, verumtamen præbebit convenientia. Principio ablata præbebit, deinde ipse offeret tibi cupienti; postea cupiet etiam sese innexuisse cervici. Heu præsens ætas jam

que Zwicc. Goth. et Guelf. 3. (sed superscr. *i*,) *opere;* et sic Vicent. Brouk. Vulp. ed. Par. 1723. Voss. Wund. et Bach. *opera* Par. Guelf. 2. Broukh. 1. 2. 3. unus Palat. duo Stat. Angll. 1. 5. et ed. pr. min. *operi* duo tantum codd. Reg. et Guelf. 1. cum edd. pr. maj. et fere omnibus antiq. Rom. Rheg. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. Aldd. aliis: *attenuasse* Exc. Perr. Scal. rec. Brix. et Venett. 1487. 1491. *attenuisse* cod. Lips. et ed. Rom. *atteruisse* omnes Stat. Broukh. 1. 3. Exc. Pocc. Laud. Livin. Venet. 2. Rheg. Vicent. et Ald. 2. *aterruisse* Broukh. 2. *ateruisse* Beroll. 2. *attririsse* Angl. 1.—49 Heyn. conj. *altos si claudere colles*, improbante Huschk. *attingere* in Berol. 2. sed a marg. *si claudere*.—50 Corv. Guelf. 1. 4. et Guelf. 3. a m. pr. cum Rom. Venett. et aliis, *humeris r. f. neges*, improbantibus Heyn. et Huschk. *nega* exhibet Berol. 2. a marg.—51 Berol. 3. *dextra*.—52 Berol. 2. Witt. 1. Laud. Angll. 2. 3. 4. et Broukh. 2. *ipse*.—53 *Tunc mihi* cod. Lips. et Beroll. 1. 3. et a marg. Berol. 3. *tibi;* Par. ed. pr. maj. Venet. 1. 2. Vicent. Rheg. Venet. 1487. Aldd. Mur. et Scal. etiam exhibent *Tunc;* Berol. 2. et ed. pr. min. *Tum tibi:* cod. Reg. cum edd. Brix. Rom. et Venett. 1487. 1491. *capias;* unde Huschk. conj. *capias tum rara licebit;* Heins. etiam pro *cara* emend. *rara:* cod. Lips. exhibet *cum cara;* Berol. 4. uterque Zwicc. Venet. 2. Vicent. et Rheg. *tunc cara*, quod recepit Wund. *tum cara* firmant Beroll. 1. 2. 3. alii, cum ed. pr. min. Aldd. Mur. et Scal.—54 Santen. tentavit, *sed male rapta dabit:* Idem ad marg. ed. Broukh. proposuit, *tibi rapta*.—55 *Rapta ferit* Zwic. 2., et a m. sec. *feret;* Vicent. *Rapta feret primo post;* cod. Lips. Broukh. 1. 2. 3. omnes Beroll. Reg. Par. Guelf. 2. 3. edd. pr. maj. min. Rom. Venet. 2. Rheg. Venett. 1491. 1493. et Aldd. etiam habent *post;* Witt. 1. 2. Laud. Colot. Angll. 4. 5. Scal. rec. omnes Stat. et Guelf. 3. pro v. l. *mox;* cod. Lips. sex Palatt. omnes Angll. et Beroll. Guelf. 2. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Laud. Par. edd. pr. maj. min. Rheg. Venett. 1. 2. Vicent. Scal. et Broukh. *afferet;* quod retinuit Bach; *adferāt* omnes Stat. *offeret* cod. Scal. cum edd. Venett. 1487. 1491. 1493. Rom. et Aldd. *offert* Commel. *auferet* Scheffer. *ille* Beroll.

NOTÆ

servat Seneca, serenum indicat: at sæpius aquam portendit. Unde Propert. lib. III. Eleg. 5. 'Cœruleus pluvias cur bibit arcus aquas?'

49 *Claudere valles*] Hoc est, 'indagine valles cingere,' ad capiendas feras.

54 *Oscula*] Puellæ licet repugnent,

Heu, male nunc artes miseras hæc sæcula tractant,
Jam tener assuevit munera velle puer.
At tibi, qui Venerem docuisti vendere primus,
Quisquis es, infelix urgeat ossa lapis.
Pieridas, pueri, doctos et amate poëtas,
Aurea nec superent munera Pieridas.
Carmine purpurea est Nisi coma; carmina ni sint,
Ex humero Pelopis non nituisset ebur.

nequiter exercet has artes infelices! Nunc assuefactus est mollis puer mercedem expetere: quicumque es, qui primus instituisti Venerem venumdare, nunc miserum saxum premat cineres tuos. O pueri, diligite Pieridas et eruditos Vates: nec dona aurea vincant Pieridas. Capillus purpureus Nisi versibus celebratus est: nisi sint

1. 2. Reg. et Angl. 4. *illa* Angl. 5. *ipsa* ed. pr. maj. Venet. 2. Rheg. Stat. et Lips. *volenti* Beroll. 1. 2. Witt. 1. Guelff. 1. 4. ed. pr. maj. Rom. Venet. 2. Venett. 1491. 1493. Aldd. Mur. et Scal. sed *roganti* habent cod. Lips. et Scal. multi ap. Stat. Broukh. 1. 2. 3. Palatt. Colb. Witt. 2. Angll. 1. 5. Par. alii, cum ed. pr. min. et Vicent.—56 E cod. Lips. pluribus Stat. Par. Corv. Guarn. Angl. 1. aliquot ap. H. Voss. Hamb. et Goth. *velit* revocarunt Voss. et Bach.—57 *Heu male!* Goerenz. *miseras artes* Broukh. 1. *artes missas h. s. damnant* Dat. *damnant* habent etiam Ask. et Beroll. 1. 3. sed *tractant* in marg. Berol. 1.—58 *Nam* Angl. 2. *habere* pro *velle* unus Broukh.—59 *Jam tu* cod. Lips. Par. Beroll. 1. 2. Witt. 2. Colb. Broukh. 2. 3. Guelf. 1. 2. edd. pr. maj. min. Rheg. Venett. 1491. 1493. Aldd. et Mur. *Jam tua* Berol. 3. Reg. Broukh. 1. Palatt. Colot. Dat. Vicent. marg. Rheg. ap. Heins. et Vicent. *Jam tibi* Corv. et Goth. *At tu* Witt. 1. et Stat. *At tua* conj. Frut. *At tibi* restituit Broukh. ex Vatt. Heinsii, et Stat. Exc. Pocc. et Perr. et sic conj. Dous. F. probante Huschk. *primis* in ed. Rom.—60 *Quisquis est* Berol. 3.—61 *Pierides* Berol. 4. edd. pr. maj. et min. Rom. et Lips. hic et seq. versu *adamate* Guelf. 1. in litura; *amare* ed. pr. min.—62 Cod. Lips. *ne superent;* Hamb. *ne vincant.*—63 Reg. *purpurea Nisi comæ;* a codd. Lips. et Dat. abest etiam *est;* Berol. 1. *purpurea ē;* Beroll. 2. 3. *purpurea nisi;* Par. *purpurea est non si;* ed. pr. min. *purpurea nysi est coma.*—64 Guelf. 2. *non viruisset*, cum v. l.

NOTÆ

sæpius tamen gaudent sibi eripi oscula. Unde Horat. II. Od. 12. 'Dum flagrantia detorquet ad oscula Cervicem; aut facili sævitia negat, Quæ poscente magis gaudeat eripi; Interdum rapere occupet.' Ita etiam Sappho ad Phaonem: 'Oscula cantanti tu mihi rapta dabas.'

60 *Urgeat ossa lapis*] Imprecatio gravissima est, ut defuncti ossa saxum urgeat tanquam dolore affligetur: contra veró Juvenal. Sat. III. 'Di Majorum umbris tenuem et sine pondere terram.' Poëtæ enim mortuis amicis precari solent, ut terra illis levis sit.

62 *Pieridas*] Pierides Musæ dictæ sunt a Pieria regione ad fines Macedoniæ, ubi ex Jove et Mnemosyne dicuntur natæ: vel, ut alii volunt, a Piero quodam Macedone prædivite, qui novem suscepit filias, quæ novem Musas ad certamen cantus provocare ausæ, et ab iis victæ in totidem picas mutatæ sunt: unde postea earum nomen velnti trophæum usurpantes Musæ Pierides sunt cognominatæ: alii etiam eas ita dictas a Piero

Quem referent Musæ, vivet, dum robora tellus,
  Dum cœlum stellas, dum vehet amnis aquas.
At qui non audit Musas, qui vendit amorem,
  Idææ currus ille sequatur Opis;
Et tercentenas erroribus expleat urbes,
  Et secet ad Phrygios vilia membra modos.
Blanditiis vult esse locum Venus ipsa: querelis
  Supplicibus, miseris fletibus illa favet.

versus, ebur ex humero Pelopis non claruisset. Ille quem Musæ prædicabunt, vivet, quamdiu terra feret arbores, et æther sidera, et flumina ducent aquas suas. Qui non amat Musas, et amorem venumdat, ille comitetur currum Opis Idææ, et excursionibus trecentas urbes perlustret, et amputet sibi membra inutilia ad numeros Phrygios. Venus ipsa cupit locum esse blandimentis: expostulationibus illa adest

nituisset; Dat. *tacuisset.*—65 *Quem referunt* H. Voss. et Bach invitis codd. receperunt, probante Wund. *vivat* Vindob. *vivent* Par. cum punctulo infra τὸ *n*; sed *vivent* clare expressum in ed. pr. min.—66 Witt. 1. et Laud. *vehet;* Angl. 1. *vehit;* Berol. 4. *ignis*, et a marg. *amnis.*—68 *Ydææ* Par. *Ideæ* ed. pr. maj.—69 Commel. Zwic. 1. et ed. Rom. *tercentenis;* Exc. Perr. Berol. 2. Guelf. 1. 4. unus Stat. ed. pr. min. Brix. et Venet. 1491. *impleat;* Mitsch. conj. *implicet*, ad quam conjecturam ducere videtur *explicet* in Colot. et Hamb. Statius vero, *tercentenos erroribus expleat orbes;* Burm. mallit *erronibus*, pessime omnium, inquit Huschk. *urbis* Rheg. et Venet. 2.—70 Beroll. 2. 3. *frigios;* Par. *Frigios.*—71. 72 *Blandiciis* Witt. 1. 2. in omnibus aliis *Blanditiis:* Beroll.

NOTÆ

monte Thessaliæ volunt.

63 *Purpurea est Nisi coma*] Nisus Megarensium Rex erat, cujus filia Scylla, Minois paterni hostis amore capta, purpureum patris capillum, in quo situm erat totius regni fatum, resecuit, et hosti tradidit, a quo tamen cum se despici sentiret, doloris impatientia in Cirim avem, id est, alaudam, mutata est; Nisus autem in aliam avem sui nominis, quæ nunc etiam illam ubique insectatur.

64 *Ex humero Pelopis*] Cum aliquando Tantalus Deos hospitio excepisset, in experimentum divinitatis illorum, Pelopem filium in frusta dissectum iis epulandum apposuit; a cujus esu cum Di ceteri abstinuissent, sola Ceres humerum ejus dextrum absumsit. Quem cum Jupiter deinde ad vitam revocasset, eburneum ei humerum restituit.

68 *Idææ currus*] Ops Dea sive Deorum mater, quæ et Cybele, Saturni uxor fuit, cujus sacra in Ida monte Phrygiæ celebrabantur a Gallis Sacerdotibus, qui sibi genitalia testaceo frusto abscindebant, hinc Juvenal. 'Mollia qui rapta secuit genitalia testa.'

69 *Erroribus expleat*] Hoc est, excursionibus obeat: tercentenas autem urbes posuit ut numerum certum et finitum pro infinito. Porro Corybantes furendo huc illuc discurrebant, et tympana celeberrimo pulsu quatiebant.

70 *Ad Phrygios modos*] Phrygia regio est Asiæ Minoris, ubi olim fuit Troja; ibidem est mons Ida, in quo Cybele colebatur, cujus sacrificia ad modos, seu numeros, seu sonos quos-

Hæc mihi, quæ canerem Titio, Deus edidit ore;
Sed Titium conjux hæc meminisse vetat.
Pareat ille suæ: vos me celebrate magistrum,
Quos male habet multa callidus arte puer.
Gloria cuique sua est: me, qui spernentur, amantes
Consultent; cunctis janua nostra patet.
Tempus erit, cum me, Veneris præcepta ferentem,
Deducat juvenum sedula turba senem.

supplicibus et *infelicibus fletibus. Deus mihi voce protulit ista, quæ Titio dicerem; at Titium uxor sua ista recordari prohibet. Ille autem obsequatur suæ: vos autem quos astutus puer multis fallaciis exagitat, doctorem me prædicate. Unicuique sua laus est: amatores qui despiciuntur, me consulant: fores meæ apertæ sunt omnibus. Veniet tempus, ubi me grandævum officiosus juvenum cœtus prosequatur leges amo-*

---

1. 3. et Rheg. habent *modum* pro *locum*, improbante Huschk. *Venus ista* unus Bronkh. Mox *flentibus* exhibent cod. Lips. Par. Witt. 1. 2. Bronkh. 1. 2. 3. Palatt. omnes Beroll. et Heyn. Scal. rec. Dat. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Venett. 1487. 1491. 1493. et Scal. *fletibus* Angll. 3. 5. et Stat. *juvant* Scal. rec. *favet*, vel *juvat*, Angl. 3. Scaligerus hæc ita concinnaverat, *Blanditis vult esse l. V. ipsa querelis. Supplicibus m. flentibus ipsa favet;* in Basil. ita distinctum est, *Blanditiis vult esse locum Venus, ipsa querelis Supplicibus, m. flentibus illa favet;* Heyn. malit, *Blanditiis vult esse l. Venus: illa querelis Supplicibus; m. fletibus illa favet:* H. Voss. dedit, *Blanditiis v. ipsa l. Venus; illa, &c.* 'Vereor autem ne verb. *esse* cum dispendio sententiæ ejiciatur.' *Bach.* Burm. II. emend. *Venus ipsa q. Supplicis, et m. fletibus, &c.* probantibus Huschk. et Sant. 'Videtur totum hoc distichon aut inter alia, quæ exciderunt nudum sic adhæsisse, aut in alienum locum illatum esse.' *Heyn.*—73 Scal. 1. *caverem;* sed in secunda, *canerem;* et in ed. Lugd. 1607. *qui canerem;* Scal. ipse defendit *caverem:* Par. *Tatio;* edd. pr. maj. et min. *Tityo;* Berol. 2. *tacito;* Berol. 3. *tacio.*—74 Berol. 2. *tacitum;,* Berol. 3. *tacium conjux hoc:* Witt. 1. 2. Bronkh. 1. 2. 3. et Venet. 2. *conjunx:* Scal. rec. *negat.*—75 Berol. 3. *pereat.* Vide vv. ll. in v. q.—77 Par. *qui me spernentur.*—78 Beroll. 1. 3. *multis* pro *cunctis.*—79 Witt. 1. et Dat. *quom;* Vindob. et Voss. *quo:* Beroll. 1. 3. unus Medic. et Dat. *canentem*, pro *ferentem:* Heyn. conj. *serentem.*—80 *Diducat* Par. Bronkh. 2. Palatt. Angl. 1. 3. 4. 5. *Diludat* Colot. et Sfort. *Seducat* Dat. *Se ducat* Berol. 3. *credula* Witt. 2. pro *senem*

NOTÆ

dam peragebantur a Sacerdotibus, qui sibi virilia membra secuerant. Unde Ovid. in Ibin: 'Attonitusque seces, ut quos Cybeleia mater Incitat, ad Phrygios vilia membra modos.'

73 *Hæc mihi, quæ canerem Titio*] Jurisconsultorum et prudentum more profitetur se de amore respondere, ut Jurisconsulti solent de Jure; nam nemo nescit Titium esse Jurisconsulto-personam supposititiam.

76 *Callidus puer*] Hoc est Cupido, Deus amoris, qui artibus et ingenio valet.

78 *Consultent: cunctis janua nostra patet*] Duplex mos erat Jurisconsultorum: unus ambulandi transverso foro: alter inscribendi in janua, 'Licet consulere.' Cic. unum tangit in Orat. pro Murena: alterum tertio de Oratore: 'M. vero Manilium nos

Heu, heu, quam lento Marathus me torquet amore!
Deficiunt artes, deficiuntque doli.
Parce, puer, quæso, ne turpis fabula fiam,
Cum mea ridebunt vana magisteria.

ris præcipientem. Heu quam tardo amore me cruciat Marathus! Desunt fraudes, ac desunt ipsi fallaciæ. O puer, precor, indulge mihi, ne evadam vulgo ludibrium, quando irrita præcepta mea irridebunt.

nonnulli *domum.*—81 *Heu heu* cod. Lips. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Laud. Colb. Exc. Pocc. Dat. omnes Beroll. Angll. 2. 3. 4. 5. edd. maj. min. Rheg. Brix. Venet. 2. *He heu* Par. *Eheu*, quod edidit Scal. in nullo extat cod. sed primum expressum est in Aldd. idem Scal. *Marathus lento*, ut in cod. Lips. Par. omnibus Beroll. et Stat. Guarn. plerisque ap. H. Voss. utroque Zwicc. Venett. Aldd. aliis; unde H. Voss. Wund. et Bach dederunt, *Heu heu quam M. lento:* alteram posituram iutulit Stat. quem Broukh. et recentt. secuti sunt.—83 Broukh. 1. unus Palat. Guelf. 3. Corv. edd. pr. maj. min. et Rheg. *turbis;* cod. Par. Witt. 1. 2. Broukh. 2. 3. Colb. omnes Stat. quinque Palatt. Exc. Falc. Exc. Vat. Heins. Angl. 1. 2. 3. 4. Vicent. et Venett. 1487. 1491. 1493. *turpis;* Angl. 5. *turpis* vel *turbis.*—84 *Quom mea* Laud. *Quam me* Dat. et Berol. 4. *ministeria* Berol. 3.

NOTÆ

etiam vidimus transverso ambulantem foro; quod erat insigne eum qui id faceret, civibus omnibus facere consilii sui copiam.'

81 *Marathus*] Puer quidam cujus amore tenebatur.

ELEGIA V.

Asper eram, et bene discidium me ferre loquebar;
At mihi nunc longe gloria fortis abest.

Ferox eram, et dicebam me æquo animo pati divortium; jam vero procul a me

Inscriptio in ed. pr. maj. hæc est, *Queritur quod cum pro amica vota fecerit alter eam teneat.*—1 *Semper* cod. Lips. et in marg. *Asper:* idem habet *dessidium;*

NOTÆ

1 *Asper eram*] Refert Poëta, quæ pro amicæ ægrotantis salute fecerit, queriturque de suo animo erga eam officioso; eique objicit summo cum dolore, quæ sibi illa si in bonam valetudinem fuisset restituta, propo-

Namque agor, ut per plana citus sola verbere turben,
 Quem celer assueta versat ab arte puer.
Ure ferum et torque: libeat ne dicere quicquam
 Magnificum posthac, horrida verba doma.
Parce tamen, per te furtivi fœdera lecti,
 Per Venerem, quæso, compositumque caput.

abhorret animosi laus, sic enim jactor tanquam per æquam humum rapidus trochus, quem alacris puer rotat arte solita. Vexa indomitum, et excrucia: ne me juvet imposterum proferre quicquam gloriosum, frange execranda dicta. Ignosce nihilominus, precor te, per pactiones tori clandestini, per Venerem, per caput conjunctum.

ed. pr. min. *desidium;* Par. Broukh. 1. 3. ed. pr. maj. Venet. 2. et Venet. 1487. *dissidium;* Broukh. 2. et Vicent. *disidium.* Nostram lect. a Broukh. revocatam testantur Angll. 2. 3. duo Palatt. complur. ap. H. Voss. Witt. 1. 2. Laud. Exc. Falc. Ald. 1. et Stat.—2 Cod. Lips. *non longe:* Par. *sortis* pro *fortis:* Dat. *habest,* notante Heins. ad Ald. 2. Hinc ortum, quod Broukh. 2. offert, et Rom. expressit, *habet.*—3 *Jamque* Laud. et Angl. 2. *Nanque* edd. vett. *ago* Berol. 3. *Namque vagor per* in textum intulit H. Voss. duce suo cod. 4. *vebere* ed. pr. maj. *turbo* exhibent Par. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. omnes Stat. Beroll. Angll. Guelff. Voss. Colb. Palatt. alii, cum edd. pr. maj. Venet. 2. Rheg. Brix. Venet. 1487. et Aldd. *turben* dederunt Passer. Stat. Scal. Dousa, Jansson. Gabbema, et Vulp. in prima, e Charisio; quos secuti sunt H. Voss. Wund. et Bach.—4 Colb. et unus Stat. *tener* pro *celer.*—5 Statio hic et seq. versus suspecti erant, et propter ἀνακόλουθον, et propter ipsum genus dicendi; sed deceptus ille fuit prava vett. edd. interpunctione quam postea correxit Pulm. ad finem ed. Plant. 1569. Pro *ferum* in Guelff. *feri;* Hamb. et ed. pr. min. *ferrum:* Broukh. 1. 2. Palatt. Colot. Dat. Berol. 2. ed. pr. maj. Brix. Venet. 2. Rheg. Vicent. Rom. et Venett. 1487. 1491. 1493. *liceat;* et sic Berol. 4. a m. sec. sed *libeat* in cod. Lips. Par. Witt. 1. 2. Laud. Statianis, Broukh. 3. ed. pr. min. et Aldd. *nec* exhibent Palatt. Stat. Guelf. 1. Angl. 5. Venet. 1487. 1491. 1493. et Vicent. *ne* cod. Lips. Par. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Angll. 1. 3. Beroll. et Rheg. *me* Angl. 4. H. Voss. legit *U. f. et torque! Libeat ne, &c.* Wund. et Bach, *U. f. et torque libeat....post hæc; horrida, &c.*—6 Cod. Lips. Par. omnes Angll. et Stat. Berol. 2. Goth. Hamb. Guarn. Corv. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. Scal. rec. ed. pr. maj. Brix. Rheg. Rom. Venet. 2. Venet. 1487. et Plant. 1569. habent *post hæc,* suffrag. Lachm. ad Propert. p. 65. *posthac* Broukh. 1. Palatt. et ed. pr. min. *aspera verba* Colb. Angll. 2. 3. 4. et Exc. Vat. Heins. *horrida,* vel *aspera,* Angl. 5. *dona* pro *verba* in uno Broukh.—7 *Parce tamen parce* cod. Lips. Par. Witt. 1. Guelf. 1. a m. s. Broukh. 1. 2. 3. Berol. 2. omnes Angll. Heyn. et Stat. cum edd. pr. maj. min. Rheg. et Venet. 2. et sic in Berol. 4. sed *per te* a marg. quod etiam exhibent Witt. 2. Guelf. 2. 3. Exc. Vat. Ursini, et Venet. 1520. *Parce puer*

NOTÆ

suerat; hoc vero ideo facit ut eam ab alterius amore ad se revocet. *Dissidium* autem significat separationem intercessisse cum discordia.

3 *Turbo* [*Turben*] Alii legunt, *turbo:* sed utrumque genus est instrumenti lusorii, quo verbere agitando oblectantur pueri. Hinc Poëta denotat suam instabilitatem et miseriæ varietatem.

8 *Compositumque caput*] Hoc est, 'ornatum' et 'concinnatum,' vel etiam, ut vult Scaliger, 'junctum;' ita ut 'componere caput,' sit 'simul

Ille ego, cum tristi morbo defessa jaceres,
  Te dicor votis eripuisse meis.
Ipseque ter circum lustravi sulfure puro,
  Carmine cum magico præcinuisset anus.
Ipse procuravi ne possent sæva nocere
  Somnia, ter sancta deveneranda mola.
Ipse ego, velatus filo, tunicisque solutis,
  Vota novem Triviæ nocte silente dedi.

Ego ipse, cum decumberes gravi ægritudine debilitata, liberasse teipsam feror precibus meis. Ego ipse te sulfure circumlato expiavi, cum vetula magico cantu precidisset. Ego ipse dira somnia ter sacro farre expianda averruncavi, ne tibi possent officere. Ego ipse filo tectus, et recincta veste, novem vota feci Triviæ, tacita nocte.

---

parce Berol. 3.—9 Berol. 3. Witt. 1. et Dat. *quom.*—11 *Ipse te* Berol. 3. *Ipseque te* cod. Lips. Witt. 1. 2. Broukh. 2. 3. omnes Heyn. Beroll. 1. 2. 4. Scal. rec. nonnulli Stat. Angll. 1. 2. 3. 5. Dat. edd. pr. maj. min. Rheg. Venet. 2. et Brix. *Ipse et te* Angl. 4. *Ipse ego te* Florent. ap. Stat. *ter* exhibent Par. Broukh. 1. Colb. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. et Aldd. Heynius ait, in ed. Rom. legi *te sustulit:* cod. Lips. *lutiabis*, et a marg, *lustravi:* pro *puro* Broukh. malit *vivo.*—12 Witt. 1. *quom:* Scal. e Sfort. Statii dedit *procubuisset;* in cod. Lips. et Vat. *pertimuisset;* in Angl. 1. et alio quodam ap. Stat. *prætimuisset;* in Beroll. 1. 3. et 2. 4. a marg. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Colb. Vat. Ursini, Par. ed. pr. min. Vicent. Rheg. et Venet. 1487. *præcinuisset*, Græcis ἐπῳδοί· alii *præcecinisset.*—13 *Ipse ego curavi* Florent. ap. Stat. *possint* ed. pr. maj. *scæva* Witt. 1. Broukh. 1. et unus Palat. *læva* Heins. ad marg. Ald. 2.—14 Cod. Lips. Guelff. 1. 4. Exc. Perr. Brix. et Venett. 1487. 1491. 1493. *Semina;* Guelf. 2. pro v. l. *Omina;* Perreius legendum esse notavit *Somnia:* Ald. 2. *salsa* pro *sancta:* Guyetus *devenerata:* Berol. 4. *manu;* sed superscr. *mola.*—15 Broukh. pro *filo* edidit *lino*, quod extat in Guelf. 2. pro v. l.—16 *Veneri* Broukh. 3. Berol. 3. Guelf. 1. 4. Angl. 1. ed. pr. maj. Venet.

NOTÆ

una jungere:' ut illud Ovid. 'Perque tuum nostrumque caput, quod junximus una.'

11 *Ipseque ter circum lustravi sulfure*] Vim lustrandi esse in sulfure putabant Veteres. Plin. lib. v. cap. 35. habet et in religionibus locum ad expiandas suffitu domos. Hinc ait Servius: 'In sacris omnibus tres sunt istæ purgationes; nam aut tæda purgantur, et sulfure; aut aqua abluuntur; aut aëre ventilantur, quod erat in sacris Liberi. Procumbebat autem anus magicum carmen immurmurans.' Hinc Ovid. Art. Am. 'Et veniat, quæ lustret anus lectumque locumque; Præferat et tremula sulfur et ova manu.'

13 *Ipse procuravi*] Veteris superstitionis fuit meticulosa somnia ablutione averruncare, ut observatum est ap. Æschylum. Sed et illud Sophocles prodit, Veteribus in more diu fuisse, ut somnia avertentes ea soli narrarent, ut refert Cœlius Rhodiginus.

14 *Deveneranda*] Hoc est, 'deprecanda,' et, ut Veteres in his loquebantur, 'averruncanda.' In pluribus libris legitur, *salsa*, non *sancta:* melius videtur, *salsa*, cum nulla sine 'mola salsa' sacra fierent. Plin. lib. XXII. 'Maxime tamen in sacris intelligitur auctoritas; quando nulla conficiuntur sine mola salsa.'

Omnia persolvi: fruitur nunc alter amore,
Et precibus felix utitur ille meis.
At mihi felicem vitam, si salva fuisses,
Fingebam demens, sed renuente Deo.
Rura colam, frugumque aderit mea Delia custos,
Area dum messes sole calente teret.
Aut mihi servabit plenis in lintribus uvas,
Pressaque veloci candida musta pede.
Consuescet numerare pecus; consuescet amantis
Garrulus in dominæ ludere verna sinu.

Cuncta perfeci: jam alter amore tuo potitur, et ille votis meis beatus utitur: mihi autem beatam vitam fore putabam insanus, si incolumis convaluisses, at Diis adversis. Ego agros exercebo, et Delia mea custos erit frugum, cum area messes teret, ardente sole. Ipsa mihi custodiet botros in doliis refertis; et alba vina agilibus plantis calcata. Ipsa discet greges recensere: et vernula assuefiet lusitare in gremio aman-

2. Brix. Vicent. Rheg. Rom. Lips. et Venett. 1487. 1491. 1493. *Cræmæ* Guarn. *creme* Par. *circum* Bern. Guelf. 2. Witt. 2. Angl. 5. et Exc. Lips. *circū Veneri* in Berol. 4. a m. s. *Triviæ* Witt. 1. Broukh. 1. 2. Reg. Guelf. 3. Colot. Exc. Vat. Heins. Dat. Vat. Ursini, Scal. rec. Passer. Mur. Stat. et Scal. *triviæ* ed. pr. min. *Truviis* Vindob. *tota nocte* cod. Lips. *tuli* pro *dedi* dedit Stat. improbante Huschk.—17 ' Cod. Lips. *finitur tam alter*, pro *tamen alter.*' Huschk.—19 *Ah mihi!* dedit H. Voss. *fuisset* cod. Lips.—20 Pro *sed* Santenio placuit *et*.—21 Broukh. 3. *frugum aderit*.—22 Voss. 3. Corv. et ed. Basil. 1569. *sole cadente;* cod. Lips. *candente;* Exc. Vat. Heinsii, *terit*.—23 *At* unus Palat. *Ac* Vat. Ursini; *Et* Witt. 1. Corv. Laud. Colot. Exc. Vat. Heins. Angl. 2. 3. 4. *Hæc* primus intulit Mur. quod assumsit Pulm. *Aut* Par. Witt. 2. Broukh. 1. 2. 3. sex Palatt. Statiani, Angll. 1. 5. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Rheg. Brix. et Venet. 1487. *plenas* Berol. 2. et a marg. *plenis*. —24 Berol. 1. a marg. Broukh. 3. tres Palatt. aliquot ap. Stat. et H. Voss. *pinguia*, quod reposuit Broukh. *candida* tuentur alii codd.—25 Par. et ed. pr.

NOTÆ

15 *Ipse ego, velatus filo*] Flamines gestabant pileum, in cujus fastigio sive apice virga erat desuper aliquid lanæ habens. Per æstum vero capita filo tantum laneo religabant, cum nudis penitus capitibus eos incedere nefas esset. Velato præterea capite Veteres sacra solitos facere nemo nescit.

16 *Vota novem Triviæ*]. Trivia dicta est Diana sive Proserpina, quod in triviis ponebatur cum corona quernea et draconum voluminibus: unde tres facies habere fingebatur. Nonnulli male legunt, *Veneri*. Vota novem solvit, propter numerum imparem, qui sacer, et Diis gratus erat, vel forsan in mysteriis. Ea sacra sunt quæ Maro in Ciri appellat 'Stygialia,' quæ et Porphyrio Interpres Horatii 'Cocytia' vocat: ea Sagæ faciebant ad pelliciendum in amorem quoscumque vellent. Talia sunt illa quæ Dido prætexit in Æn. IV. se facere velle: 'Sacra Jovi Stygio.' Nonnulli tamen censent hic agi de insomniis, quibus præest Hecate.

23 *Plenis lintribus*] Linter est lignum cavatum ut navis, quo, ait Festus, in vindemiis Rustici uti solent, et

Illa Deo sciet agricolæ pro vitibus uvam,
   Pro segete spicas, pro grege ferre dapem.
Illa regat cunctos, illi sint omnia curæ;
   Et juvet in tota me nihil esse domo.
Huc veniet Messala meus, cui dulcia poma
   Delia selectis detrahet arboribus.
Et tantum venerata virum, hunc sedula curet,
   Huic paret atque epulas ipsa ministra gerat.

tis heræ: ipsa noscet offerre Diis rusticis racemos pro vindemia, spicas pro frugibus, et dapem pro pecore. Ipsa omnes gubernet, cuncta ipsi curæ sint; et me delectet nihil meipsum esse in tota familia. Eo accedet Messalla meus, cui Delia suavia mala decerpet ex potioribus arboribus. Et tam eximium hominem reverita, ipsum colat studiosa. Ipsi cibos instruat, et ipsa famula apponat. Ista mihi imaginabar,

maj. *consuescet.*—28 Par. Beroll. 1. 2. 4. Guarn. uterque Zwicc. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Colb. Angll. 1. 2. Stat. edd. pr. maj. min. Brix. Venet. 2. Vicent. et Rheg. *segete et;* copula *et* debetur iis, qui nesciebant, ult. vocalem brevem, quando sequatur vox incipiens ab *sc*, *sp*, *sq*, aliisque consonantibus dupll. produci: *segete spicam* Reg. *dapes* ed. pr. min.—29 Guelf. 2. et duo Angll. ap. Broukh. *reget.*—30 *Adjuvet* cod. Lips. omnes Beroll. Witt. 1. 2. Colb. Broukh. 2. 3. Reg. Guelff. 2. 3. Exc. Pocc. Palatt. Par. Dat. Angll. 1. 5. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Rheg. Vicent. et Lips. *Adjuvat* Angll. 2. 3. 4. et Laud. *Adjuvet*, vel *At juvet*, Colot. et Exc. Vat. Heins. *Et juvet* Broukh. 1. quod primum editum est in Venett. 1487. 1491. 1493. *Adjuvet*, vel *Et juvet*, a marg. Venet. 2. ap. Heins. *Ac juvet* conj. Heyn. quod exhibent duo Voss.—31 *Nunc* Broukh. 2. et Berol. 2. *Huic veniat* Angl. 4. *quo* pro *cui* in Berol. 3. et Dat. *quoi* Broukh. 1.—32 *Delia se lectis retrahet* Berol. 2. *detrahat* cod. Lips. Par. Witt. 1. 2. Broukh. 1. Colb. aliquot ap. Stat. Angll. 1. 2. 3. plerique ap. H. Voss. Beroll. 1. 3. Guarn. Corv. Reg. Guelff. 1. 4. Scal. rec. Dat. ed. pr. min. Venet. 2. Rheg. Brix. Venet. 1487. Ald. 1. Mur. Voss. Wund. et Bach, probante Heyn. *detrahet* Vicent. et Ald. 2. (et Par. et ed. pr. min. teste Huschk. negante Dissenio.)—33 Hoc distichon asteriscis tanquam spurium notavit Heyn. Vulgo interpungitur post virum, quam interpunctionem mutavit Heyn. improbante Huschk. Ed. pr. min. et Lips. ap. Heyn. cum Zwic. 1. *virumque hunc;* Guelf. 2. *hunc et sedula;* sed a marg. *hunc assecula;* ita Pont. emendasse fertur in Exc. Perr. 'voluit, nisi fallor, *ancillula.*' Huschk. Pro *hunc* Ayrm. legit *tunc*, et id Corv. quoque firmat; Guelf. 3. *nunc sedula curet; Nunc paret atque epulas ipsa ministra ferat;* Broukh. malebat *huic*, quod exhibent Colot. et Florent. *Et tantum hunc venerata* Berol. 2. *huc* Berol. 4. *cui sedula curet, Cui paret* correxit Withofius.—34 *Huic pareat: atque epulas* Venet. 1491.

NOTÆ

ut ait Cato, genus dolii rusticani; per metaphoram vero pro navigio sumitur ob similitudinem.

27 *Illa Deo sciet agricolæ*] Antiqui pro sua pietate frugum et fructuum primitias Diis immortalibus libare consueverant, nec ante gustare quam Diis consecrassent. Censorinus ait: 'Itaque, cum perceperant fruges, antequam vescerentur Diis libare instituerunt.'

33 *Et tantum venerata*] Sequitur, *virum*, ubi non eliditur *m* ante *hunc*.

Hæc mihi fingebam, quæ nunc Eurusque Notusque
Jactat odoratos vota per Armenios.
Sæpe ego tentavi curas depellere vino;
At dolor in lacrymas verterat omne merum.
Sæpe aliam tenui; sed jam cum gaudia adirem,
Admonuit dominæ deseruitque Venus.
Tunc me devotum descendens fœmina dixit,
Et pudet, et narrat, scire nefanda mea.

quæ optata jam et Corus atque Auster abripiunt per Armenios odoriferos. Ego frequenter conatus sum vino amovere solicitudines; sed mæror commutaverat in lacrymas omne vinum. Frequenter etiam habui aliam; at ubi mox voluptatem perciperem, Venus commonefecit me *amicæ, et* me *destituit. Tunc abiens mulier affirmavit me incantatum esse, atque heu erubesco! commemorat se nosse detestanda*

Huic pateram atque epulas conj. Huschk. *illa* Reg. et Beroll. 1. 2.—35 *Eurusque* testantur cod. Lips. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Colb. Laud. omnes Palatt. Angll. H. Voss. et Beroll. Sfort. Par. Colot. Exc. Vat. Heinsii, Dat. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Vicent. et Rheg. *Caurusque* Rom. Venett. 1491. 1493. Aldd. Scal. aliæ, quod H. Voss. recepit; *Chaurusque* Brix. et Venet. 1487. *durusque* Exc. Pocc.—36 *Lactat* Rheg. *Jactet* Angl. 2. *Armonios* Par. Novam hic Eleg. sextam videlicet orditur Scaliger, attextis ad finem hujus Eleg. vs. 79—98. ex Eleg. secunda, *Num Veneris magnæ, &c.* Heynius asteriscos suos seqq. præfixit, omnia usque ad finem quasi fragmenta reputans.—37 Broukh. 1. et Stat. *temptavi;* Hamb. *deponere vino.*—38 Berol. 1. *verteret.*—39 Witt. 1. et Dat. *quom.*—40 *Admovit* Berol. 2. *Admovit* vel *Admonuit* Angl. 2. *Ammovit* Angl. 4. *Ammonuit* Witt. 1. *destituitque* ex tribus H. Voss. Angll. 2. 3. 4. opt. Witt. Corv. Beroll. 1. 2. et Reg. revocarunt H. Voss. et Bach.—41 Beroll. *descedens devotum;* et sic Scal. *discedens devotum* cod. Lips. Par. ed. pr. min. Vicent. Venett. 1491. 1493. Aldd. et vulgg. *devotum discedens* Witt. 1. Laud. et Angll. 2. 3. *devotum descedens* Angl. 4. unus Palat. Dat. ed. pr. maj. Rheg. et Venett.—42 *Et pudet et* Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Par.

NOTÆ

35 *Eurusque* [*Caurusque*] *Notusque*] Caurus, qui et Corus, ventus est qui spirat ab Occidente, sicut et Auster a meridie.

36 *Odoratos vota per Armenios*] Duplex Armenia est, Major et Minor: Inter reliqua aromata, quæ illic nascuntur, pretiosum amomum magno in honore est, quod 'Armeniacum' dicitur. Quæ autem vota non eveniebant, et irrita cadebant, ea ad Deos non esse perlata a ventis, sed vel dissipata, vel in regionem longinquam avecta arbitrabantur.

37 *Curas depellere vino*] Eodem fere modo Tibull. Eleg. 2. supra: 'Vinoque novos compesce dolores.' Horat. I. Od. 7. 'Nunc vino pellite curas.' Hac porro Elegia de amicæ levitate conqueritur Tibullus, quam a se alienasse dolet lenam, quam convitiis insectatur.

41 *Devotum*] Hoc est, 'fascinatum,' 'incantatum,' ut et post Eleg. 8. 'Num te carminibus, num te pollentibus herbis Devovit tacito tempore noctis anus?' Ovid. Amor. lib. III. Eleg. 7. 'Num mea Thessalico languent devota veneno Corpora?' Devotos dixerunt, qui malefica arte defixi Veneris munus non possent implere: unde Apul. 'Si quis devotus defixusquè in nuptiis fuerit, sic eum resolves.'

Non facit hoc verbis; facie tenerisque lacertis
Devovet et flavis nostra puella comis.
Talis ad Hæmonium Nereis Pelea quondam
Vecta est frænato cœrula pisce Thetis.
Hæc nocuere mihi. Quod adest huic dives amator,
Venit in exitium callida lena meum.
Sanguineas edat illa dapes, atque ore cruento
Tristia cum multo pocula felle bibat.
Hanc volitent animæ circum, sua fata querentes
Semper, et e tectis strix violenta canat.

mea. Id dictis non peragit puella nostra; fascinat me forma sua, et mollibus brachiis, et flavis capillis. Thetis æquorea Nereis talis olim delata est pisce frænato ad Peleum Thessalum. Illud mihi obstitit, quod illi præsto est locuples amator: accessit astuta lena in perniciem meam. Illa devoret carnes cruentas, et ore sanguinolento hauriat graves calices cum multo felle. Umbræ sortem suam deplorantes circumvolitent illam perpetuo, et rapaces striges e culminibus strepant. Eadem esurie

Colb. et allis, cum edd. Dons. Pulm. Gryph. Gebh. et Græv. 'quod natum ex *Et pudet ei;* an altera versus pars a Tibullo profecta sit, dubito.' *Heyn.* '*Et pudet et* nec illi ceperunt, qui ante Scal. substituerunt, *Et dominæ narrat*, nec Scal. ipse, qui inde *Et, pudet heu, narrat* formavit.' *Huschk.* Scal. emend. receperunt Broukh. Vulp. Heyn. Voss. et Wund. Huschk. malit *meam* pro *mea*, præeunte Nodell. Not. Crit. p. 72. qui proposuit, *Et, pudet heu, narrat s. n. meam;* Wund. maluit *Heu* (aut *Væ*) *pudet, et; Et pudet: et narrat scire nephanda mea* Beroll. et ed. pr. maj. *sacra nefanda meæ* Auratus; Heyn. vellet, *Et pudet heu! dominam s. n. meam*, supplens e superiore versu, 'dixit;' Berol. 4. a marg. *Et pudet, et notum est.*—43 *Non facit hæc* omnes Beroll. *faciet hoc* Vicent. *herbis* Exc. Vat. Heins. Colot. et Stat. *niveisque* e Beroll. 1. 3. Reg. Guelf. 3. Angll. 2. 3. 4. Witt. 1. Dat. et aliis ap. H. Voss. idem Voss. et Bach revocarunt: *mutis* in uno ap. Heyn.—45 Cod. Lips. *ad emonium venerisq; pelea cōdam*, et a marg. *Nereis:* Broukh. 1. 2. ed. pr. maj. min. et Venet. 2. *Hemonium:* Beroll. 2. 3. Broukh. 1. 2. 3. omnes Stat. et Angll. Dat. ed. pr. maj. Venet. 2. Rheg. Vicent. et Venett. 1487. 1491. 1493. *Nereis quæ;* Par. *Nereis Pellea;* ed. Lips. *Nereis quem;* Guelf. 3. et ed. pr. min. *Nereis Pelea.*—46 Gronov. Obs. I. 17. malebat *cærula priste.*—47 *Nec* Berol. 2. *abest* pro *adest* Berol. 1. *habest* Berol. 3. Punctum post *mihi*, quod sensum finiat, posuit Broukh. probante Huschk. vulg. interpunctio est, *Hæc n. mihi, quod a. h. d. amator;* Ayrm. in seq. versu copulam *et* ad connectendum supplevit, *Venit et exitium, &c.* H. Voss. de conj. dedit, *Vertit in, &c.*—51 Be-

NOTÆ

45 *Talis ad Hæmonium*] Thetis Nerei Dei marini filia fuit, et Achillis mater, quem suscepit ex Peleo Thessaliæ rege, cui nupsit Dea homini: de cujus nuptiis extat Catulli Carmen elegantissimum.

46 *Pisce Thetis*] Amicæ pulchritudinem confert cum pulchritudine Thetidis, quando olim ducta est ad Peleum maritum, qui ex ea suscepit Achillem. Nereis vero dicitur Thetis a Nereo patre, Deo maris. Ad mentem Tibulli Ovid. Met. XI. 'Quo sæpe venire Frænato delphine sedens, Theti, nuda solebas, Illic te Peleus, dum somno victa jacebas, Occupat.'

51 *Sua fata querentes*] Umbras de-

Ipsa, famc stimulante furens, herbasque sepulcris
  Quærat, et a sævis ossa relicta lupis;
Currat et inguinibus nudis, ululetque per urbes,
  Post agat e triviis aspera turba canum.
Evenient; dat signa Deus: sunt numina amanti,
  Sævit et injusta lege relicta Venus.
At tu quamprimum sagæ præcepta rapacis
  Desere: nam donis vincitur omnis amor.
Pauper erit præsto tibi, præsto pauper adibit
  Primus, et in tenero fixus erit latere.

instigante amens petat e tumulis gramina, et ossa a lupis crudelibus derelicta. Ipsa etiam nuda pube vagetur per oppida, et vociferetur; et canum e compitis multitudo acerba insectetur. Id *continget: Deus præbet indicia: amatoribus Di* sui *sunt: et Venus iniquo jure neglecta furit. Tu vero, derelinque cito monita avaræ Magæ; etenim quivis amor superatur muneribus. Inops aderit tibi, inops primus in promptu te inviset, et adhærescet blando* tuo *lateri. Inops fidelis assectator in arcto*

rol. 3. *sua facta.*—52 Witt. 1. *stix.*—53 Berol. 3. *fama:* Mureto *escasque* pro *herbasque* ex conj. reponenti favet Doering.—55 *Curat* Berol. 3. *Quærat* unus Palat. quod non temerarium judicat Gebh. *vinclis* pro *nudis* cod. Lips. *per umbras* Hamb. et Berol. 4.—56 Cod. Par. Reg. Angll. 2. 4. 5. Beroll. 1. 2. 4. uterque Zwicc. Guarn. Laud. omnes Voss. (demtis duobus,) Statiani, Passer. Witt. 1. 2. Broukh. 2. tres Heinsii, ed. pr. maj. Venet. 2. Rheg. Vicent. exhibent *e triviis;* 'Broukh. addit Cyllen.' (i. e. Venett. 1487. 1491. 1493.) 'quod falsum.' *Huschk.* Berol. 3. duo Voss. duo Palatt. ed. pr. min. *et triviis;* Broukh. 1. 3. Brix. Rom. Venett. 1487. 1491. 1493. Aldd. Mur. Basil. et aliæ vett. *hanc triviis;* Exc. Pocc. *hæc triviis;* Exc. Lips. et cod. Lips. *a triviis,* quod reposuit Scal.—57 Cod. Lips. Beroll. 1. 2. 4. tres ap. Sant. alii cum edd. pr. maj. min. Venet. 2. Rheg. Vicent. Aldd. Mur. et vulgg. *Eveniet;* unus Stat. duo Palatt. Brix. et Venett. 1487. 1491. 1493. *Evenient,* ut conj. Heinsius; Berol. 3. *Et veniet,* Par. *Et venient:* Berol. 1. *amantum.*—58 Ed. pr. maj. *in justa.*—60 Cod. Lips. *Degere:* H. Voss. e paucis codd. dedit *non donis,* improbante Heyn. *omnis amans* Ask. Berol. 1. Colot. et Dat. pro quo in Berol. 2. et Broukh. 2. 3. ipsa Venus; Huschk. conj. *num donis vincitur omnis amans?* vel, *omnis amor?*—61 Mur. nullo cod. adju-

NOTÆ

functorum putavit antiquitas centum annos errare, donec a culpis in vita contractis purgarentur: quæ fuse exequitur Virgil. Æn. vi.

52 *Strix violenta*] Strix avis quædam est nocturna et importuna, a stridendo sic dicta, quæ antiquis valde mali ominis fuit. Ovid. Fast. vi. ait infantes sine nutricum custodia relictos, a strigibus e cunis rapi, sanguinemque omnem ab illis exsorberi. Has sic describit: 'Grande caput, stantes oculi, rostra apta rapinæ: Canities pennis, unguibus hamus inest. Nocte volant, puerosque petunt nutricis egentes,' &c. Ab illius avis nocumento striges appellantur mulieres illæ, quæ pueros suo contactu fascinant.

53 *Herbasque sepulchris*] Alii legunt, *escasque sepulchris:* quem malueris sensum elige.

56 *Post agat e triviis*] Canes a triviis dicuntur, ut Ovid. dicit asel-

Pauper in angusto fidus comes agmine turbæ
  Subjicietque manus, efficietque viam.
Pauper ad occultos furtim deducit amicos,
  Vinclaque de niveo detrahit ipse pede.
Heu canimus frustra, nec verbis victa fatiscit
  Janua, sed plena est percutienda manu.
At tu, qui potior nunc es, mea fata timeto:
  Versatur celeri Fors levis orbe rotæ.

multitudinis cætu manus supponet, et iter aperiet. Inops ad amatores secretos ipsè *clanculum adducit, et ipse ligamina dissolvit e candidis plantis. Heu incassum canimus, nec fores patent dictis domitæ, at robusta manu pulsandæ sunt. Tu vero, qui jam præstantior es, prospice furta mea. Fortuna inconstans volubili globo*

tus, edidit, *præsto semper tibi;* Exc. Scal. *semper te pauper adibit:* codd. et ed. vett. in vulg. consentiunt: unus Stat. habet, *præsto nam præsto,* unde Huschk. sic transponendo fecit, *Pauper erit præsto, præstolans pauper, &c.* Heyn. etiam laudat, *Pauper erit præsto: si prodis, pauper, &c.*—62 Duo ap. Heins. *in duro limine fixus erit.*—63 Witt. 1. *turmæ.*—64 *Subicietque* ed. pr. maj. et Venet. 2. *Objicietque* malebat Heyn.—65 Cod. Lips. *Pauper ad hoc cultos f. d. amicos;* Stat. cod. *ad excultos f. d. amantes;* Guelf. 4. Guelf. 2. pro v. l. Rom. et Venett. 1487. 1491. 1493. *et occultos;* hinc H. Voss. *et ad cultos f. d. amicos;* Witt. 2. Corv. Colb. Stat. Broukh. 2. 3. omnes Beroll. Angll. 3. 4. Reg. Guelf. 1. 2. 3. Hamb. Par. uterque Zwicc. duo tresve ap. Voss. Ald. 2. Mur. Basil. 1569. Dous. Plant. Gryph. *deducet;* cod. Lips. Witt. 1. Broukh. 1. Angll. 1. 2. edd. pr. maj. min. Brix. Rheg. Venet. 2. Vicent. Rom. et Venett. 1487. 1491. 1493. *deducit;* Goth. *deludit:* Angll. 3. 4. Corv. tres ap. Voss. et Guelf. 2. pro v. l. *amictus,* cui inhærens Heyn. proposuit, *et excussos f. d. amictus:* idem etiam excogitabat, *ad occultas f. d. amicas.*—66 Reg. Guelff. 1. 2. 3. Corv. Colb. omnes Beroll. Witt. 1. 2. Broukh. 2. Zwic. 2. Hamb. duo tresve ap. H. Voss. Vat. Ursini, ed. pr. min. Ald. 2. Mur. Basil. 1569. Dous. Plant. et Gryph. *detrahet;* Broukh. 1. omnes Beroll. ed. pr. maj. Brix. Rheg. Venet. 2. et Venett. 1487. 1491. 1493. *detrahit;* Broukh. 3. *subtrahet;* Par. *detrahet ille.*—67 *Neu canibus f. n. v. vincta patescit* Berol. 2. *patescit* etiam habent cod. Par. Beroll. 1. 3. 4. Corv. Reg. edd. pr. maj. min. et omnes aliæ edd. ante Broukh. una Gebh. 1621. tantum excepta, quæ in textu quidem servat *patescit,* at in comment. *fatiscit,* ut est in Sfort. duobus Heins. Thuan. utroque Zwicc. et Guarn. *vita patesit* cod. Lips.—69 ‘Haud dubie hoc est fragmentum alterius Carminis, ex quo lacinia servata et superioribus attexta est: forte propter argumenti similitudinem aliquam; etsi diversa res est. Scal. vs. 69. 70. relinquebat, et seqq. sex vs. in Eleg. proximam post v. 32. rejiciebat.’ *Heyn.* Vide infra ad v. 71. Hamb. *potitor vincis;* Goth. Dat. et unus Stat. *potior vinces;* Berol. 2. *proprior,* et a marg. *potior:* cod. Lips. Par. et alii omnes cum edd. pr. maj. min. ceterisque ante Mur. *mea furta;* ‘Muretus, sine dubio e libro aliquo, reposuit *fata,* quod ul-

NOTÆ

lam a mola: ‘Ut rudit a scabra turpis asella mola.’

64 *Subjicietque manus*] Illud ipsum est quod Horat. dicit: ‘Extrahe turba Oppositis humeris.’

69 *Fata timeto*] [*Furta caveto*] Alii legunt, *timeto,* nec male: alii *fata,* non *furta,* sed male.

70 *Fors levis orbe rotæ*] Plures legunt, *orbe cito,* quod magis placet Scaligero; cum dicat Ovid. ‘Nec metuis dubio fortunæ stantis in orbe Nu-

Non frustra quidam jam nunc in limine perstat
 Sedulus, ac crebro prospicit, ac refugit:
Et simulat transire domum, mox deinde recurrit,
 Solus, et ante ipsas excreat usque fores.
Nescio quid furtivus amor parat. Utere quæso,
 Dum licet; in liquida nat tibi linter aqua.

repente vertitur. Nec frustra ille, qui nunc assiduus ad januam tuam pervigilat, et frequenter aspicit, ne quis veniat, *et refugit*, dum aliquis accedit; *et fingit se præterire ædes tuas, subito post regreditur solus, et semper screat ante januam ipsam. Clandestinus amor nescio quid aggreditur: utere, precor, donec conceditur; navis tua currit in facili flumine.*

tro confirmant Monac. Vindob. et Ask. et admiserunt Plant. 1569. Gryph. 1573. Dous. et Græv.' *Huschk.* Scal. *furta caveto;* Venett. 1487. 1491. 1493. Aldd. Mur. et H. Voss. cum codd. binis Palatt. et Broukh. 1. exhibent etiam *caveto;* cod. Lips. uterque Zwicc. Guarn. Corv. Statiani, quatuor Palatt. Witt. 1. 2. Colb. Exc. Vat. Heins. Bronkh. 2. 3. Par. Scal. rec. Angll. 1. 3. 4. edd. pr. maj. min. Vicent. Rheg. et Venet. 2. *timeto;* Angl. 5. *timeto*, vel *caveto;* Angl. 2. *teneto.*—70 Cod. Lips. Berol. 1. et plerique Stat. *sors;* Reg. *sors brevis;* Par. unus Sant. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Rheg. et Venett. 1487. 1491. 1493. *Fors:* Berol. 2. sex Palatt. Witt. 1. Broukh. 2. ed. pr. maj. Vicent. et Venett. 1487. 1491. 1493. *orbe rota;* Scal. rec. et Witt. 2. *orbe cito;* Rheg. *orbe rotæ.*—71 In v. 70. finit Elegiam, quæ ipsi sexta est, Scaliger; et vs. reliquos rejicit in Eleg. seq. post v. 32. *Nam* Guelf. 2. et Berol. 2. *præstat* Dat. —72 Omnes Stat. tres ap. H. Voss. Berol. 4. a m. sec. et Vicent. *et crebro*, quod reposuerunt H. Voss. et Bach: *atque fugit* Guelf. 4. Statiani, Palatt. Exc. Pocc. et Perr, Colot. Brix. et Venett.—74 Berol. 1. *excubat ipse;* cod. Lips. et Beroll. 2. 3. *excreat ipse;* Palatt. Stat. Witt. 1. 2. Reg. Guelf. 3. Par. Broukh. 1. et Angll. 1. 3. 4. 5. etiam *ipse;* unus ap. Huschk. *ille;* Guelf. 4. et Brix. *atque.*—75 *Nescis* Colot. *paret* Berol. 2. Heynius, cum 'utere' absolute poni potuisse dubitaret malebat *utere vento*, seu *velis*, seu *remis;* Wakef. *utere quæstu.*—76 Reg. Par. Witt. 2. Dat. Angl. 1. Guelf. 3. et Beroll. 1. 2. *nam tibi;* Stat. Laud. Scal. rec. et Angll. 2. 3. 4. *jam tibi;* Heyn. conj. *it liquida nam tibi;* cod. Lips. cum omnibus edd. *nat:* pro *linter* glossam exhibet ed. Rom. *navis.*

NOTÆ

men.' Quod putet Scaliger Tibulli tempore globo potius quam rotæ insistens pingeretur Fortuna; sed intercedit Propert. qui lib. II. Eleg. 8. ait, 'Vinceris aut vincis, hæc in amore rota est.' Cic. præterea ait Orat. in Pisonem: 'In quo ne tum quidem, cum illam saltatorium versaret orbem, Fortunæ rotam pertimescebat.'

71 *Non frustra quidam*] Ovid. Trist. II. commemoratis his Tibulli versibus, satis innuit Tibullum ipsum sub alterius persona de seipso locutum esse, quod ab eo artificiose factum esse Scaliger observat.

ELEGIA VI.

SEMPER, ut inducar, blandos offers mihi vultus;
Post tamen es misero tristis et asper, Amor.
Quid tibi, sæve puer, mecum est? an gloria magna,
Insidias homini composuisse Deum?
Jam mihi tenduntur casses: jam Delia furtim
Nescio quem tacita callida nocte fovet.
Illa quidem tam multa negat: sed credere durum est.
Sic etiam de me pernegat usque viro.
Ipse miser docui, quo posset ludere pacto
Custodes: heu heu, nunc premor arte mea.

O *Cupido, ostendis mihi faciem benignam, ut* me *jugiter allicias; postea nihilominus infelici* mihi *gravis et durus es. Quid tibi acerbitatis mecum est? Num egregia laus* est, *Deum mortali fallacias contexuisse? Nunc laquei mihi parantur. Nunc subdola Delia nescio quem clam detinet silenti nocte. Revera plurimum inficiatur: at difficile est* ipsi *fidem adhibere. Ita quoque* ipsi *marito de me constanter inficiatur. Ipse* ego *infelix institui eam qua ratione decipere posset excubitores*

Eleg. VII. in recens. Scal. Inscripta est in ed. pr. maj. *Ad Amorem.*—1 Sfort. et Witt. 2. *inducas*, ut edd. Scal. et Broukh. *inducar* cod. Lips. Par. Guelff. 1. 2. 3. Corv. Witt. 1. Broukh. 1. 2. 3. Reg. alii, cum edd. vett. *affers* cod. Lips. et ed. pr. min.—3 Mureti emend. *sæve puer*, a Broukh. receptam, testantur Voss. 1. 4. et Guarn. *sævitiam mecum est* alii codd. et edd. ante Broukh. nisi quod Par. exhibet *sæviciæ est mecum*, quam lect. non damnat prorsus Heynius; post *magna* plurimi codd. et edd. habent *est*; quod omittunt Venett. 1491. 1493. Ald. 2. Basil. Plant. et Gryph.—4 Dat. et Berol. 3. *hominum*.—5 *Nam mihi* codd. Stat. unus Palat. Corv. Par. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Dat. Scal. rec. Angll. 1. 2. 3. 4. 5. edd. pr. maj. min. Venett. 1487. 1491. 1493. et Rheg. *Jam mihi* Reg. Guelf. 3. quinque Palatt. Exc. Pocc. Vicent. Venett. 1487. 1491. 1493. Ald. 2. et recentt. *Non mihi* cod. Lips. *Jam* Berol. 4. et a m. sec. *Nam*.—6 Berol. 3. *calida*.—7 Scaliger corr. *jam multa;* Heyn. *jurata*, ex Ovid. Trist. II. 474. vel etiam *sua furta;* Burm. *insimulata;* Santen. *delicta negat*, improbante Huschk. *negat se credere. Durum est* in ed. Basil. 1592. Verbum *est* habent Beroll. 1. 2. 4. omnes Angll. et Zwicc. cum aliis et edd. præter Voss. omittitur in Dat.—8 *Nam sic et de me pernegat* Voss. 3. et Colot. *quod neget illa* Witt. 2. *pernegat ipsa* unus Palat. *perneget usque* ed. pr. min.—9 Witt. 1. *posset quo;* alteram structuram tuentur alii codd. probantibus Wund. et Huschk. *lædere pacto* Guelf. 2. et sic Berol. 2. sed a m. sec. *ludere*.—10 *Custodes: heu nunc* ed. pr. min.

NOTÆ

1 *Semper, ut inducar*] De Cupidinis erga se asperitate, et de sublesta fide amicæ conqueritur Poëta; matremque amicæ mirum in modum collaudat, quod cum ipso filiam reconciliarit.

7 *Sed credere durum est*] Semel in mendacio deprehensis postea semper abdicatur fides. Hunc locum totidem fere verbis repetit Ovid. Trist. II. 'Credere juranti durum putat esse Tibullus,' &c.

Fingere tunc didicit causas, cur sola cubaret:
  Cardine tunc tacito vertere posse fores.
Tum succos herbasque dedi, quis livor abiret,
  Quem facit impresso mutua dente Venus.
At tu, fallacis conjux incaute puellæ,
  Me quoque servato, peccet ut illa nihil.
Neu juvenes celebret multo sermone, caveto;
  Neve cubet laxo pectus aperta sinu.
Neu te decipiat nutu, digitoque liquorem
  Ne trahat, et mensæ ducat in orbe notas.

suos. *Heu* me, *jam* ipse *mea fraude lædor! Jam docta est comminisci rationes quare secubaret: jam* novit *convertere posse januam cardine silenti. Præterea succos et gramina præbui, quibus abscederet livor, quem mutuus amor inficit infixo dente. Tu vero,* o *imprudens marite dolosæ fœminæ, meipsum etiam custodito, ut ipsa nihil delinquat. Videto ne ipsa longis colloquiis frequentet adolescentes, aut ne jaceat nudata pectus, soluto sinu, aut ne fallat te nutibus, et ne digito laticem ducat, et*

---

heu nunc premor ab Berol. 2. *eheu* dedit Scal. sed *heu heu* exhibent omnes Palatt. et Angll. Witt. 1. 2. Broukh. 2. 3. Laud. Exc. Lips. Dat. Rheg. Venet. 2. et Brix.—11 Omnes Stat. et Palatt. Par. Witt. 1. 2. Broukh. 2. 3. Dat. ed. pr. maj. et min. *nunc;* Broukh. 1. Brix. Rom. Lips. Venett. 1487. 1491. 1493. Ald. 2. Mur. et vulgg. *tunc;* Beroll. 2. 4. et 1. a marg. Palatt. Stat. Witt. 2. Broukh. 1. 2. 3. Exc. Lips. Guelff. 1. 2. 4. Colb. Colot. Rheg. Venet. 2. Rom. et Lips. *ut sola;* Witt. 1. Land. et Angl. 2. *quo sola;* Dat. et Beroll. 1. 3. *qua sola;* Scal. Janss. Gabb. et Broukh. *quur sola;* Corv. *queis sola;* cod. Lips. Vat. Ursini, Venet. 2. Vicent. Rheg. et Aldd. *cur.*—12 Omnes Stat. Witt. 1. 2. Broukh. 1. Angll. 1. 2. Berol. 4. et ed. pr. min. *nunc;* Dat. et Angll. 3. 4. *tum;* Broukh. 2. Par. Guelff. 1. 4. Rom. et Lips. *tunc;* Exc. Perr. ed. pr. maj. et Vicent. *forem.*—13 Hic et seq. vers. abest ab eadem. *Tunc* Par. Guelff. 2. 3. 4. Witt. 1. 2. Omnes H. Voss. Beroll. 2. 4. uterque Zwicc. Broukh. 1. 2. 3. ed. pr. maj. Rom. Lips. Venett. 1491. 1493. cum Wund. et Bach. *Tunc sucos* cod. Lips. *Nunc* Rheg. *Tum* Dat. et Angll. 3. 4. quod primus intulit Scal. *quo livor* Thuan. *quis livor* Beroll. 1. 2. 3. Witt. 1. 2. Broukh. 1. Venet. 2. Rheg. Brix. Venett. 1491. 1493. Wund. et Bach. *abesset* Corv.—15 Venett. 1491. 1493. *conjux;* Witt. 1. 2. et Broukh. 1. 2. 3. *conjunx:* Broukh. 1. *cautæque.*—16 Unus Stat. et Vat. Ursini *illa minus*, quod præeunte Broukh. recepit Heyn. quanquam pro vera non habuit: Broukh. 1. 2. 3. Witt. 1. 2. omnes Beroll. et Angll. et alii codd. cum edd. vett. *nihil;* et sic H. Voss. Wund. et Bach. *ipsa nihil* Venett. 1487. 1491. 1493.—17 *Neu juvenes multo* Hamb. *Neu* Berol. 1. superscr. lit. *e;* sed a marg. *Non;* Reg. cum aliis *Ne.*—18 Thuan. *lapso;* Par. et Aldd. *lasso;* Berol. 3. et aliis *lassa,* sive *lasso;* sed omnes edd. vett. *laxo.*—20 *Neu* Stat. *Detrahat* Guelf. 1. *ut orbe* Scal. rec. unde H. Voss. *ut mensæ d. in o. n.*—

NOTÆ

12 *Vertere posse fores*] Fores dicuntur, quæ foris aperiuntur, valvæ quæ intro volvuntur.

19 *Digitoque liquorem*] Eodem fere modo Poëta ingeniosissimus ait, amantes fuisse solitos in mensa blanditias scribere vino, aut aliis liquoribus: hæc enim ait Ovid. Art. Am. lib. I. 'Blanditiasque leves tenui perscribere vino, Ut dominam in mensa

Exibit quam sæpe, time ; seu visere dicet
  Sacra Bonæ, maribus non adeunda, Deæ.
At mihi si credas, illam sequar unus ad aras.
  Tunc mihi non oculis sit timuisse meis.
Sæpe, velut gemmas ejus signumve probarem,
  Per causam memini me tetigisse manum.
Sæpe mero somnum peperi tibi ; at ipse bibebam
  Sobria supposita pocula victor aqua.
Non ego te læsi prudens : ignosce fatenti.
  Jussit Amor : contra quis ferat arma Deos?
Ille ego sum, nec me jam dicere vera pudebit,
  Instabat tota cui tua nocte canis.

signa exprimat in mensæ circulo. Metue quotiescumque egredietur, sive asseret se adire sacra Bonæ Deæ viris non visenda. Sed si fidas mihi, ego solus comitabor eam ad aram. Tunc liceat mihi non metuisse luminibus meis. Frequenter quasi laudarem annulos ejus et sigillum, per prætextum memini me contrectasse manum ejus. Frequenter tibi soporem vino conciliavi. Ego vero mei compos calices aqua subjecta hauriebam. Non te offendi volens; parce confitenti. Amor imperavit; quis bellum gerat adversus Deos? Ego ipse sum, nec erubescam nunc proferre verum,

21 Stat. conj. *cum* sive *quom* pro *quam*; Corv. exhibet *quum*: cod. Lips. *tunc*: Berol. 2. *se visere.*—23 Berol. 3. *sequere*, et in marg. *sequar*; Sfort. Berol. 4. Laud. Angl. 2. Witt. 1. et ed. Scal. *ad aram*; sed *ad aras* exhibent alii Stat. Broukh. 1. 2. 3. Witt. 1. Dat. Angll. 1. 3. 4. 5. Par. edd. pr. maj. min. et Venett. 1487. 1491. 1493. Heinsius versum ita interpungit ad oram Ald. *At m. s. c. illam: sequar unus ad aras.*—24 *Tum* Stat. *Tunc tibi* Georens. —25 Cod. Lips. *gemma sævius signumque*; Heyn. malebat *gemmam digiti signumve*; Beroll. 1. 2. 4. omnes ante Broukh. edd. exhibent *signumque*: bini Zwicc. Par. aliique cod. *signumve.*—26 Berol. 4. *casum*: Reg. *manu.*—30 Cod. Lips. *quid*: duo H. Voss. et ed. pr. min. *feret.*—31 Florent. Statii *nec jam me*; Beroll. 1. 3. et Reg. *nec me nunc dicere*; Dat. *nec me non.*—32 Post hunc versum Scal. inseruit e sup. Eleg. vs. 71-76. *quoi* Dat. et Berol.

NOTÆ

se legat illa tuam.' Et in Epist. Helenæ ad Paridem: 'Orbe quoque in mensæ legi sub nomine nostro, Quod deducta mero litera fecit, Amo.' 'Orbem' vero dicit Poëta, quod mensæ apud Veteres rotundæ fuerunt, quarum hodie multæ species in vetustis saxis visuntur.

22 *Sacra Bonæ, maribus non adeunda, Deæ*] Bonam Deam Varro filiam Fauni fuisse tradidit, adeo pudicam, ut extra Gynæcæum nunquam sit egressa, nec nomen ejus in publico fuerit auditum, nec virum unquam viderit, vel a viro visa sit; proindeque nec vir templum ejus ingreditur. De qua Dea Macrob. pluribus disputat lib. I. cap. 12.

23 *Sequar unus ad aras*] Hæc ara statuebatur in domo Consulis ejus, cujus eo mense fasces erant. Propert. 'Interdicta viris metuenda lege piatur, Quæ se summota vindicat ara casa.'

24 *Tunc mihi non oculis sit timuisse meis*] Existimabant statim cæcos fieri

[redacted]

Quid tenera tibi conjuge opus? tua si bona nescis
  Servare, ah frustra clavis inest foribus.
Te tenet, absentes alios suspirat amores,
  Et simulat subito condoluisse caput.
At mihi servandam credas, non sæva recuso
  Verbera, detrecto non ego vincla pedum.
Tunc procul absitis, quisquis colit arte capillos,
  Effluit effuso cui toga laxa sinu.

cui tuus canis insistebat tota nocte. Quid tibi est opus uxore delicata, si tua commoda tueri ignoras? incassum clavis inest tuæ januæ: te complectitur, anhelat absentes alios amores, et repente fingit sibi caput male habuisse. Sed tu committas mihi hanc custodiendam; non abnuo flagella dura, nec ego recuso pedum ligamina. Tunc longe abscedatis, quicumque artificio comas concinnat, cui vestis

3.—34 Berol. 1. *Frustra servare;* omnes Stat. et Witt. 1. *a frustra;* Exc. Perr. unus Palat. Guelff. 1. 4. et Brix. *ac frustra*, et sic etiam in Venett. 1487. 1491. 1493. *heu frustra* Broukh. 1. *et frustra* Angl. 2. et Guelf. 3. *Servare frustra* Exc. Lips. Reg. Par. Beroll. 2. 3. 4. Scal. Vulp. et Heyn. in prima: *ah* servant tres Palatt. et Berol. 1. a marg.—35 Broukh. e conj. edidit *absentis*, ut sit genitivus, improbantibus Heyn. et Huschk.—37 *Ut mihi* Berol. 3. *Hanc mihi* Guelf. 2. *servandum* Brix. et Venett. 1491. 1493. *recusso* cod. Lips.—38 In eodem cod. *Verberat et trecto*, et a marg. *detrecto;* Broukh. ex Rheg. archaismum captabat *detracto.*—39 *Tum* tuentur Dat. Voss. 2. unus Angl. et Beroll. 1. 3. *Tunc....colit* omnes alii codd. *colis* conj. Guy. et reposuerunt Broukh. Heyn. et Wund. addic. Voss. 4. Zwicc. et Guarn. 'Nescio, quid acciderit Wunderlichio, ut scriberet, me ad I. 3. 21. probasse lectionem *colis*, quam ipse reposuit.' *Huschk.* H. Voss. conj. *Tum: (procul hinc absit, qui colit*, et sic reliqua usque ad finem vs. 42. uncinata.—40 *Et fluit* Reg. unus Stat. Dat. Colb. quinque ap. H. Voss. Angll. 2. 3. 4. Beroll. 1. 3. et ed. Rom. probantibus Livin. Heyn. et Voss. receperunt Bauer. Wund. et Bach. Hanc ex suis quinque numero habere, eamque etiam præferre Burmannum II. notavit Voss. 'Equidem, si centum codd. centumque Burmanni consentirent

NOTÆ

eos qui vidissent sacra vetita, ut Appio contigit, et Pontifici Metello. Publium autem Clodium, qui etiam his sacris interfuit, Cicero dicit cæcum factum esse mente, non corpore.

35 *Alios suspirat amores*] Nævius etiam, ab amica teneri alium significans, sententia et verbis utitur huic loco non alienis. Hæc refert Festus in verbo 'Adnictat:' 'Alii adnutat, alii adnictat, alium amat, alium tenet.' Et alius quidam: 'alium tenet, alii nutat, alibi manus est occupata, alii pervellit pedem, alii dat annulum spectandum a labris, alium invocat, cum alio cantat, attamen aliis dat digito literas.' Sed quis novit mulierum ingenium, atque artes et dolos, ut possit omnes recensere?

38 *Vincla pedum*] Non recusat ferre catenas et compedes, quibus illigati janitores servi ad fores excubabant apud Antiquos.

40 *Effluit effuso cui toga*] Qui laxius cingebantur, neque togam arcto satis nodo astringebant, delicati habebantur et amatores, ut Julius Cæsar, et Mæcenas, qui discinctus, male præcinctus, et tunicam habere solutam dicebatur.

Quisquis et occurret, ne possit crimen habere,
  Stet procul, aut alia stet procul ante via.
Sic fieri jubet ipse Deus; sic magna sacerdos
  Est mihi divino vaticinata sono.
Hæc ubi Bellonæ motu est agitata, nec acrem
  Flammam, non amens verbera torta timet.
Ipsa bipenne suos cædit violenta lacertos,
  Sanguineque effuso spargit inulta Deam.

fluxa dissoluto sinu demittitur: et quicumque obvius erit, ut flagitium habere nequeat, longe sistat, vel prius alio vico procul movetur. Ipsum numen ita fieri præcipit. Ita mihi prædixit Sacerdos magna cælesti voce. Statim atque ipsa Bellonæ instinctu concitata est, nec ardens metuit rapidos ignes, nec inflicta flagra, ipsa sæva cultro brachia sua concidit, et cruore sparso ipsa innoxia Divam perfundit:

in lect. *Et fluit*, tamen retinendam esse censerem alteram.' *Huschk. Lapsa* cod. Lips. aliquot Stat. Beroll. 2. 3. Colb. ed. pr. min. Aldd. et Mur. *lassa* Par. Broukh. 1. 2. 3. Witt. 2. et Dat. sed *laxa* Statiani, Palatt. Witt. 1. Laud. Exc. Pocc. duo Heins. Angll. 3. 4. Rheg. et Venet. 2.—41 Beroll. 1. 3. *posset*; Berol. 2. unus Broukh. Vat. Ursini, nonnulli Stat. Angl. 1. ed. pr. min. Brix. et Venett. 1491. 1493. *crimen possit*, probante Heynio; Rheg. et Venet. 2. *crimen possit*: lect. nostram testantur cod. Lips. Par. et duo Broukh. —42 Statii emend. *Stet p. ante, alia* in textum admiserunt H. Voss. Wund. et Bach; in quod Heyn. etiam incidit; *Stet p. atque* Broukh. ut est in Exc. Pocc. et paucis aliis; Bach conj. *Stet p. ante, alias aut petat inde vias*; sed *inde* jam excogitaverat Statius: idem Stat. quoque emend. *aut alia stet p. antevia*, ut 'antemalorum.' Mitsch. locum a misello versificatore profectum censet.—43 Cod. Lips. *ipsa Venus*.—44 Reg. *sinu* pro *sono*.—45 Berol. 1. *H. tibi B. victa est*; Par. et Berol. 2. *mota est*; Berol. 3. *H. ubi victa B. est agit*.—46 Cod. Lips. Exc. Perr. Witt. 1. Angll. 1. 3. 4. 5. Par. edd. pr. maj. min. Brix. Venett. 1487. 1491. 1493. et Ald. 1. *non et amans*; Laud. Broukh. 1. Exc. Pocc. Venet. 2. et Rheg. *non et amans*, quod falso ascribitur in Obss. Wund. edd. pr. maj. et minori; *monet amans* Vicent. et a marg. *nec non amans*; Angl. 2. *non est; amens*; Witt. 2. *nec et amens*; Colb. *nec amens*; Scal. rec. *nec es amans*; Vat. Ursini *nec demens*; Berol. 4. a marg. et Vulp. 1. *non demens*; duo H. Voss. Guelf. 3. Ald. 2. Mur. Stat. et Dous. *non amens*; 'quæ scriptura hodie quoque conspicitur in codd. notæ melioris.' *Broukh.* Pro *verbera* ed. pr. min. habet *verbere*.—47 Witt. 1. *sua:* pro *violenta*, quod præter alios Beroll. 1. 3. Berol. 3. a m. secunda, Broukh. 1. Laud. Exc. Vatt. Heinsii et Ursini, cum ed. pr. min. et Ald. 2. habent, cod. Lips. Sfort. Berol. 2. Par. Broukh. 2. 3. Scal. rec. Angl. 1. ed. pr. maj. Brix. Rheg. Venett. 1487. 1491. 1493. cum aliis, *violata*.—48 *Sanguine et effuso* Par.

NOTÆ

43 *Sic fieri jubet ipse Deus*] Bellonam intelligit, cujus Numen ad terrorem usurpat: est autem Bellona bellorum Dea, et Martis soror. Hæc autem *Deus* dicitur, Græcorum more.

Magna sacerdos] Bellonæ nempe Sacerdos, seu ex Corybantibus afflata divino spiritu.

47 *Ipsa bipenne suos*] Bellonæ Sacerdotes ex Curetibus seu Corybantibus erant, nil sane sibi præter brachia in sacris vulnerabant. Lucanus: 'Tum quos sectis Bellona lacertis Sæva movet, cecinere Deos.'

[redacted]

Statque latus præfixa veru; stat saucia pectus;
  Et canit eventus, quos Dea magna monet:
Parcite, quam custodit Amor, violare puellam;
  Ne pigeat magno post didicisse malo.
Attigeris, labentur opes, ut vulnere nostro
  Sanguis, ut hic ventis diripiturque cinis.
Et tibi nescio quas dixit, mea Delia, pœnas;
  Si tamen admittas, sit, precor, illa levis!
Non ego te propter parco tibi: sed tua mater
  Me movet, atque iras aurea vincit anus.
Hæc mihi te adducit tenebris, multoque timore
  Conjungit nostras clam taciturna manus.

et manet latus obelo fixa, pectus vulnerata, et prædicit exitus quos potens Diva suggerit. Abstinete offendere puellam, quam Cupido servat, ne postea doleat vos id accepisse gravi vestro damno. Si quis violarit, excident ejus bona: sicut cruor manat e plaga nostra; sicut ista flamina et pulvis dissipantur. Tibi etiam, o mea Delia, prænuntiavit nescio quod supplicium, si tamen committas, opto ut illa inanis sit. Non tibi ignosco tui causa, sed nutrix tua flectit me, et furorem domat aurea vetula. Ipsa deducit te mihi nocte, et magno metu manus nostras furtim tacita

Guelff. 1. 2. 4. Brix. et Venett. 1487. 1491. 1493. *Sanguine et e. s. inepta deum* Commel. et Rom. *Sanguine et e. s. inepta deum* Berol. 2. et a marg. *inulta deum.*—49 *Satque* Dat. *perfixa* Corv. et Exc. Falc.—50 Angl. 5. *canit invitus;* Laud. Exc. Pocc. et Dat. *movet.*—52 Ed. pr. maj. et Rheg. *decidisse;* Stat. conj. *tetigisse.*—53 *Attigerit* cod. Lips. Beroll. Par. et edd. vett. Dousa primus edidit *Attigeris*, quod confirmant Monac. Bern. et Voss. 3. *et vulnere* Berol. 4.—54 In eodem cod. *hoc*, et a m. sec. *hic;* unus Palat. ed. pr. maj. Rheg. et Venet. 2. *hinc;* Witt. 1. *vento;* Angl. 3. 4. *ventus.*—55 *Et mihi* Berol. 4. et a m. sec. *tibi;* Berol. 3. habet *Et tibi*, superscr. *mihi:* ed. pr. min. *vescio.*—56 Berol. 4. *amittas*, et a m. sec. *admittas;* Angl. 4. *admittat:* Berol. 2. *sint p. illæ leves;* Berol. 3. *lenis.* H. Voss. *ulla levis* e conjectura, et in notis *ulta levi*, improbante Huschk.—57 *Hæc ego te* Berol. 2. *tibi parco* Witt. 1.—58 Beroll. 1. 3. *monet*, et sic in edd. vett.—59 *Hæc me deducit* ex codd. Stat. Par. Guelf. 1. 4. Palat. 2. Berol. 2. Zwicc. 1. 2. uno Broukh. Vat. Heinsii, ed. pr. maj. Venet. 2. Brix. Rheg. Venett. 1487. 1491. 1493. cum Broukh. et H. Voss. revocavit Bach: Vossio in notis placuit, *Hæc mihi te sociat*, vel *placeat:* Angl. 1. *Hæc mihi te adjungit;* Angl. 2. *abduat;* Laud. *abducat:* Pricæus et Heyn. conj. *Hæc tibi me abducit.* Lect. nostram, præter Witt. 1. 2. et Broukh. 1. 2. confirmant cod. Lips. et ed. pr. min. sed in illo hoc distichon postpositum est sequenti.—60 Witt. 1. *tacitura.*—61 Berol. 3. *mea fixa.*—

NOTÆ

50 *Et canit eventus*] Vaticinabantur Bellonæ Sacerdotes stragem populorum, aut eversiones urbium; et ubi semel concepto furore discurrere cœpissent, iis maxima fides habebatur.

58 *Aurea anus*] Auream anum vocat, quæ sua sedulitate valde placeret; et est amantium in laudanda vetulæ diligentia proverbium.

Hæc foribusque manet noctu me affixa, proculque
  Cognoscit strepitus, me veniente, pedum.
Vive diu mihi, dulcis anus: proprios ego tecum,
  Sit modo fas, annos contribuisse velim!
Te semper, natamque tuam te propter, amabo.
  Quicquid agat, sanguis est tamen illa tuus.
Sit modo casta, doce, quamvis non vitta ligatos
  Impediat crines, nec stola longa pedes.
Et mihi sint duræ leges, laudare nec ullam
  Possim ego, quin oculos appetat illa meos.

connectit; ipsa etiam hærens ad ostium nocte expectat me, et, accedente me, sentit sonitum pedum. O *mea vetula jucunda! longo tempore vive: ego optem, dum liceat, meos annos cum tuis communicasse: diligam te perpetuo, et filiam tuam tui causa: quidvis facit, ipsa nihilominus est genus tuum. Tantum instrue ipsam, ut pudica sit, licet vitta non implicet comas ejus vinctas, nec prolixa stola pedes ejus: et gravia præcepta mihi sint, nec aliquam probare queam quin invadat mea lumina; et, si*

---

62 *Agnoscit* Hamb. *strepitum* Reg.—63 Scal. edidit *Vive diu, mi,* ἀρχαϊκῶς. Burm. legit *Vive diu: tibi d. a. p. e. vitæ, &c.* adductus verbo *contribuisse*, quod *tibi* potius quam *tecum* requirere videtur; sed non mutandum censet Heyn. Hæc Burmanni emend. Santenio placebat, qui in in Bibl. Crit. p. 79. ad marg. annotavit, 'Sic Oudend. ad Apul. Met. p. 687. cf. Pass. ad Propert. p. 711. et Vulp. ad Eleg. ult. p. 95.' *mihi* testantur omnes Heyn. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Angll. 1. 2. 3. 4. Venet. 2. Brix. Rheg. et Venett. 1487. 1491. 1493.—64 *Sit mihi* Reg. Dat. et Beroll. 1. 3. *Sit modo* Reg. Guarn. Goth. Berol. 2. et duo Voss. *conteruisse* conj. Heinsii, firmatam Vossianis 2. 4. recepit Broukh. improbante Doct. Jortin, in Tracts Tom. II. p. 451. Vide Obss. Misc. Vol. II. p. 241.—66 Cod. Lips. Par. omnes Beroll. Guelff. 1. 2. 3. ed. pr. maj. min. Rheg. Brix. et Venett. *agit;* Sfort. Thuan. Witt. 2. et Colb. *agat*, quod primus reposuit Broukh. *ille* cod. Lips. Witt. 1. Colb. Angl. 4. et ed. pr. min. *illa meus* Par.—67 Guelff. 1. 4. unus Brouhk. Exc. Perr. Berol. 2. Brix. et Venett. 1487. 1491. 1493. *nec vitta;* Par. et Berol. 3. *non victa;* Broukh. dedit *non stola;* omnes Angll. et alii codd. *non vitta.*—69 Cum plerisque testantur *sint* cod. Lips. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Angll. 1. 3. 4. Par. omnes Beroll. ed. pr. min. Rom. Lips. Vicent. Aldd. Mur. Scal. Broukh. et recentiores, excepto H. Voss. qui ex Statianis, Laud. Vat. Heinsii, Angll. 2. 5. Reg. ed. pr. maj. Rheg. Venet. 2. Brix. Venett. 1487. 1491. 1493. et aliis edidit *sunt.*—70 *Possum ego* Par. Statiani, Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Dat. Laud. omnes Angll. et Beroll. ed. pr. min. Venet. 2. Brix. Rheg.

NOTÆ

59 *Adducit*] Proprie: nam de lena matre loquitur, et 'adducere,' est, puellam alicui conciliare: unde etiam 'adductrices' lenas dixere Veteres.

67 *Quamvis non vitta ligatos*] Vitta fascia erat, qua Antiqui circum caput, vel crines, vel serta aut flores, aut quidvis aliud religabant. Vittis autem cingebantur non tantum Vestales, sed et aliæ Sacerdotes. Poëta hoc loco tangit Vestalium et Sacerdotum integritatem, ut pudicitiam matronarum quæ stolis ad usque ta-

Et, si quid peccasse puter, ducarque capillis
Immerito, pronas proripiarque vias.
Non ego te pulsare velim; sed venerit iste
Si furor, optarim non habuisse manus.
Nec sævo sis casta metu, sed mente fideli
Mutuus absenti te mihi servet amor.
At quæ fida fuit nulli, post victa senecta,
Ducit inops tremula stamina torta manu,

quid existimor deliquisse, quin crinibus trahar injuria, et abstrahar in iter citum: nolim verberare te; sed si hæc dementia mihi contigerit, ego cupierim manus non habuisse; ne pudica sis aspero timore; at mutuum studium te mihi remoto custodiat constanti animo. Quæ vero nemini fidelis fuit, postea confecta ætate egens trementibus manibus implicata fila trahit; et affigit stabilia stamina telis redemtis, et

Vicent. Venett. 1487. 1491. 1493. Ald. 1. et Basil. *Possum quin* ed. pr. maj. Ald. 2. Dous. Plant. Gryph. et H. Voss. *Possim quin* Mur.—71 *Etsi* ed. pr. min. *Ac si* emendatum in Guelf. 2. *At si* H. Voss. contra codd. fidem: *puter* Dat. Beroll. 1. 3. unus Broukh. Reg. Mur. et Dous. *putat* cod. Lips. Broukh. 1. 3. Colb. Angll. 1. 5. Beroll. 2. 4. Par. ed. pr. maj. min. Venet. 2. Brix. Rheg. Rom. Lips. Venett. 1487. 1491. 1493. Aldd. et Basil. *putem* Witt. 1. Laud. Angll. 2. 3. 4. *putet* Exc. Pocc. Vat. Heinsii; *puter* Exc. Statiani et Colot. quod primus edidit Broukh. *ducorque* Broukh. 1. 2. 3. Beroll. 2. 3. 4. Witt. 2. Angll. 1. 5. Venet. 2. Brix. Rom. Lips. Venett. 1487. 1491. 1493. Aldd. Basil. et Mur. *ducitque* Colb. et Corv. *ducarque* Statiani, Guelf. 3. Reg. Exc. Pocc. et Perr. Angll. 2. 3. 4. Berol. 1. duo Heins. Witt. 1. Laud. Vat. Ursini, Monach. Voss. 3. quod cum Cant. Voss. et Wund. favente Heynio, reposuit Bach: *ducter* quod recepit Heyn. debetur ingenio Scaligeri.—72 *In proprias merito* cod. Mureti; *Immerito propriis pro vias* cod. Lips. *proprias* Par. Statiani, Palatt. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Scal. rec. Guelf. 3. Angll. 1. 3. 4. ed. pr. maj. min. Venett. 2. Brix. Rheg. et Venett. 1487. 1491. 1493. *propria* Corv. *proripias* Vicent. *properans* unus Heins. et Berol. 4. a marg. *properas* ex ingenio dedit Scal. quod Dousa, Vulp. in prima, Passer. aliique amplexi sunt; sed *ponas* quod conj. Frut. exhibent Exc. Perr. et Pocc. Colot. et Vat. 1. 2. *proripiorque* Par. nonnulli Palatt. Broukh. 1. 2. 3. Scal. rec. Vat. 4. Berol. 4. a marg. Angl. 1. et Aldd. *præripiarque* Palat. 5. *diripiar* Exc. Lips. *propriarque* Vicent. et Rheg. *proripiatque* ed. pr. min. *proripiarque* Witt. 1. Laud. Exc. Perr. Vatt. 1. 2. Angll. 3. 4. Corv. ed. pr. maj. et Venett. 1491. 1493. *manus* pro *vias* Angll. 3. 4. *manu* Corv.; Heinsii emend. *pronas per rapiarque vias*, quam firmat Voss. 4. recepit Broukh. eumque secutus est Vulp. in secunda; H. Vossius ex ingenio in textum intulit, *pronus p. viæ*, pro quo Huschk. malit, *pronus prejiciarque viæ* Wund. tentavit, *prona p. via*, vel *prona p. manu:* denique Heynius, *ducterque capillis, Immerito, prensis.*—73 Reg. *pulsasse:* Cod. Lips. Vatt. Marcell. Berol. 2. Guelf. 3. Stat. Palat. Witt. 1. Broukh. 1. et Laud. *ipse.*—74 Angl. 2. *optarem:* Corv. *manum.*—75 *Ne* ex suo cod. edidit Scal. *Non* Dat. *scævo* Broukh. 1. et unus Palat. *servo* emend. Dousa; Vossius e vestigiis codicis Dat. qui cum Berol. 3. *si* pro *sed* exhibet, dedit *sic mente* in sensu obtestandi; Mur. Dousa, Wund. et Bach interpunctione separant verba

NOTÆ

los demissis utebantur. Utrasque et vittatas et stolatas mulieres hoc disticho complectitur Ovid. Arte Am. lib. 1. 'Este procul vittæ tenues,

Firmaque conductis annectit licia telis,
Tractaque de niveo vellere ducta putat.
Hanc animo gaudente vident juvenumque catervæ
Commemorant merito tot mala ferre senem.
Hanc Venus ex alto flentem sublimis Olympo
Spectat, et, infidis quam sit acerba, monet.
Hæc aliis maledicta cadant! Nos, Delia, amoris
Exemplum cana stemus uterque coma.

pectit carptus ex alba lana tractos. Tunc læta mente juvenum cœtus illam aspiciunt, et dicunt vetulam jure pati tam multa incommoda: Venus e summo cœlo excelsa cernit hanc plorantem, et commonefacit, quod aspera sit perfidis. Probra ista contingant aliis! nos ambo, o Delia, simus in cano capillo amoris specimen.

---

sed mente fideli a vs. 76. improbante Huschk.—77 *Nam quæ* in nonnullis Stat. et Broukh. Ald. 2. et Basil. 1569. quod reposuit Broukh. *Ast* alter Broukh. Scal. rec. Scal. vet. Dat. Angl. 5. Venet. 2. Brix. Rom. et Venett. 1491. 1493. 1487. *Atque* cod. Lips. et Hamb. *At* Stat. Witt. Par. unus Broukh. ed. pr. maj. min. et Rheg. quod revocaverat Mur. abesse aliquot versus arbitratus, quibus castarum mulierum præmia exposita erant: Scal. tamen deesse aliquid negabat; cui assentitur Heyn. *potest uicta* ed. pr. maj. et Rheg.—78 *Ducat* Berol. 1. *Duoat* i. t. s. *certa manu* Berol. 3. et Dat. *stamula* Vicent. *stamnia* Rheg. *stamina longa* Hamb.—79 *Seraque* malit Voss. *litia* ed. pr. maj. min.—80 *Textaque* Colot. *sub niveo* Colb. *dente putat* Ald. 2. et Gryph. *fila parat* Ald. 1. et Colin. *dente parat* Exc. Perr. Colot. Plant. et Gryph. 1573. *ducta parat* Venett. 1487. 1491. 1493. *ducta putat* cod. Lips. Par. Sfort. Broukh. 1. 2. 3. Witt. 1. 2. Colb. Exc. Lips. et Pocc. Guelff. 2. 3. Laud. Scal. rec. Dat. unus Vat. Angll. 3. 4. 5. ed. pr. min. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. et Broukh.—81 *Hanc oculo* Colb. pro diversa lect. *juvenesque* unus Broukh. *juvenumque catenis* cod. Lips.—82 Berol. 3. *senes.*—83 Hoc distichon non habet Colb. *frendens* cod. Lips. et a marg. *flentem:* Par. et ed. pr. maj. *olimpo.*—84 Par. Angl. 5. et Venett. 1487. 1491. 1493. *infœlix quod sit;* Guelf. 1. *infelix quod sit;* in marg. Basil. 1569. ap. Heyn. *infelix cur sit;* in edd. Venett. 1500. et 1520. quoque *infelix:* habent etiam *quod* cod. Lips. nonnulli Stat. Broukh. 2. 3. Witt. 1. 2. Scal. rec. ed. pr. min. Aldd. Basil. 1569. Scal. et Gebh. *qua* ed. pr. maj. et Vicent. *quam* Broukh. 1. Exc. Pocc. alii Stat. Vatt. 1. 2. Vat. Ursini et Brix. *que* Lips. *quod*, vel *quo*, Guelf. 2. *quod s. a. canit* Hamb.—85 Commel. *alii m. canant.*—86 Cod. Lips. Berol. 1. edd. pr. maj. min. Aldd. Gryph. Mur. Stat. et Scal. *simus;* Bern. Ask. Voss. 3. Exc. Perr. Dat. Angl. 5. a m. sec. Palatt. unus Broukh. a m. pr. Guelf. 4. Berol. 2. a m. pr. Zwicc. 2. Brix. Venett. et Rom. *stemus*, quod revocavit Broukh.

NOTÆ

insigne pudoris, Quæque tegis medios instita longa pedes.'

78 *Ducit inops tremula*] In maximis malis numerabant colo vitam misere tenuiterque tolerare. Juvenalis: 'Horrida quale facit residens in codice pellex.'

80 *Tractaque de niveo*] Tracta neutro genere, seu tractæ fœminino apud Varronem sunt carptus lanæ, quæ putabatur, sive carminabatur: putare enim nihil aliud est, quam lanam aptare, et carmine pectere. Titinnius: 'Date pensam lanam, qui non reddet tempori Putatam recte, facite ut mulctetur malo.'

ELEGIA VII.

HUNC cecinere diem Parcæ fatalia nentes
Stamina, non ulli dissolüenda Deo:
Hunc fore, Aquitanas posset qui fundere gentes,
Quem tremeret forti milite victus Atax.
Evenere; novos pubes Romana triumphos
Vidit, et evinctos brachia capta duces.
At te victrices lauros, Messala, gerentem
Portabat niveis currus eburnus equis.

Parcæ ducentes fila fatalia nulli Numini rescindenda prædixerunt hanc lucem futuram esse eam, quæ debellare posset Aquitanos populos, quam Aturus strenuo exercitu subactus pertimesceret. Illa contigerunt. Juventus Romana spectavit recentes triumphos, et ductores hostium *religatos brachia captiva. Te vero, o Messala, lauros triumphales gestantem vehebat currus eburneus splendidis equis. Non*

Eleg. VIII. e recens. Scal. Ed. pr. maj. hanc habet inscriptionem, *Gratulatur messale de victoria contra Aquitanos a se parta.*—1 *Hanc* Par. Zwic. 1. Venet. 2. Rheg. et Lips. ap. Heyn. *Tunc* Angl. 1.; alii *Nunc:* Voss. dedit *Hac c. die;* præivernnt autem Ayrm. et Heyn. tentantes, *Hoc c. die....Hoc fore, &c.*—3 *Nunc* Witt. 2. Hamb. Guelf. 3. et ed. pr. min. *Hanc* cod. Lips. *forte* pro *fore* Berol. 1. *quitanas* Par. *frangere* Berol. 3. et Cyll. in Comment. quod H. Voss. dedit e Guelf. 2. *spargere* Witt. 2. Colb. et Thuan. 'quod unde ortum sit, apparet: Venetæ habent *fundere*, et ceteri libri sine exceptione.' *Huschk.*—4 *Arax* Witt. 2. Corv. et Angll. 3. 4. *Arar* Broukh. 1. *Attas*, non *Atlas* ut narrat Broukh., Scal. recens; *Athax* Colb. *Atrax* Guelf. 1. *Atax* omnes fere libri, Beroll. Statiani, Witt. 1. Broukh. 2. 3. Vat. 1. et Angll. 1. 2. quod, probatum Heynio, Bach, Voss. et Wund. revocarunt: *Atur* debetur ingenio Scal.—5 *Evenire* ed. pr. maj. *Et venere* Berol. 3. et Dat.—6 Witt. 2. et Angl. 5. *evictos;* Angll. 3. 4. *et euntes;* Corv. *euntes et;* Par. (e quo Wund. falso narrat *evictos*,) et Colot. exhibent *invictos;* Exc. Lips. *invictos.*—7 *Alte* Sfort. *laurus* Guelf. 2. a m. sec. quod reposuit H. Voss. *ferentem* Corv.—8 *Portabit* cod. Scal. Berol. 3. Sfort. Statii, Reg. Gebh. Colb. et Dat. cum edd.

NOTÆ

3 *Hunc fore, Aquitanas*] Hoc Carmine Poëta diem natalem Messalæ et ejus victorias celebrat: hoc autem bellum Aquitanicum quod commemorat, nullibi in Veterum monimentis proditum est. Aquitaniam Julius Cæsar Oceano, Pyrenæis, et Garumna flumine incluserat: hanc postea Augustus amplificavit, et ad Ligerim usque protendit.

4 *Atax* [*Atur*] Alii legunt, *Atax*, sed puto legendum, *Atur*, nam *Aturus* fluvius est Aquitanorum, qui miscetur Oceano supra Aquas Tarbellicas, de quibus hic Poëta. Legitur tamen apud Melam *Atax* fluvius de Pyrenæis montibus in Mediterraneum mare præter Narbonem fluere, qui vulgo dicitur *Aude*.

Non sine me est tibi partus honos. Tarbella Pyrene
   Testis, et Oceani littora Santonici.
Testis Arar, Rhodanusque celer, magnusque Garumna,
   Carnuti et flavi cœrula lympha Liger.
An te, Cydne, canam, tacitis qui leniter undis
   Cœruleis placidus per vada serpis aquis?

absque me comparata est tibi gloria. Tarbella Pyrenea conscia est, et ora Oceani Santonici. Conscius est Arar, et Rhodanus citus, et Garumna amplus, et Liger, aqua cærulea Carnuti fluminis; te etiam celebrabo, o Cydne, qui placide silentibus aquis æquoreus laberis tranquillis undis per vada: et quantus Taurus cælesti cacu-

---

pr. maj. min. Rheg. et Lips. quod habet Cyll. in Comment. *Portavit* conj. Guy. et Scal. in prima; *Portabat* cod. Lips. Beroll. 2. 4. Broukh. 1. 2. 3. Witt. 1. 2. Par. Brix. Venett. 1487. 1491. 1493. et Aldd. et sic Scal. constanter edidit: *nitidis* cod. Lips. nonnulli Stat. Palatt. Angll. 3. 4. 5. Broukh. 2. 3. Par. Witt. 1. 2. Scal. rec. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Brix. Rheg. Venett. 1487. 1491. 1493. Ald. 1. et Scal. *niveis* Reg. Broukh. 1. Colot. Vat. Ursini, Ald. 2. et Mur. quod, Heinsio probatum, restituit Broukh.—9 Vat. 1. et H. Voss. omittunt *est*: Mur. legebat, *partus honos per bella: Pyrene Testis, &c.* Gryph. et Plant. habent etiam *per bella;* Par. *honor tua bella Pirene;* cod. Lips. *onos tua bella priene;* ed. pr. min. *tua bella Pyrkene:* pro *tua bella*, quod item exhibent Statiani, Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Colb. Dat. Scal. rec. et omnes Beroll. et Angll. *Tarbella* excogitavit Scal. quod egregiam emend. vocat Huschk. et nunc firmant Monac. et Voss. 1. 3.—10 *Sanctonici* duo Broukh. Angll. 3. 4. 5. Par. Rheg. et Venett. 1487. 1491. 1493. *Santonia* Dat.—11 *Atax* Beroll. 2. 3. Dat. unus Broukh. et unus Guelf. *Arax* alius Guelf. Witt. 2. Colb. Angll. 3. 4. et Rom. *Arar* Guelf. 2. Broukh. 1. 2. Witt. 1. Par. edd. pr. maj. min. cum aliis; *erit* vel *Arar* Angl. 5. *Rodanusque* Par. —12 *Carnoti et flavi* Berol. 4. codd. Mur. Stat. Vat. Brix. Venett. 1487. 1491. 1493. et Aldd. *Carnoti et flavi* alii codd. Stat. Broukh. 1. 2. 3. Witt. 1. 2. Scal. rec. omnes Angll. Beroll. 1. 2. 3. Corv. Par. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Rheg. et Vicent. *Flavi et Carnuti* Vat. 1. *Carnuti* exhibet etiam Guelf. 3. pro *flavi* Scal. reposuerat *fluvii*, improbantibus Heyn. et Huschk. *cerula limpha* Par. *cerula lympha Lyger* ed. pr. maj.—13 *At te Cidne* Beroll. 1. 2. Par.

NOTÆ

9 *Tarbella Pyrene*] Tarbelli ab Occidente Pyrenæis jugis finiuntur. Primariam urbem habent Aquas Tarbellicas, vulgo *Acqs*, ad ripam Aturi fluminis, Gallice, *Adour*.

10 *Santonici*] Santones Populi sunt inter Aquitanos, quorum Metropolis civitas est Mediolanum, vulgo *Saintes*. Regio vero dicitur 'Santonia,' vulgo *la Saintonge*. Plinius eos 'Eleutheros,' seu 'Liberos' vocat. Spectant ad Oceanum Aquitanicum, qui etiam ab iis 'Santonicus' appellatur.

11 *Testis Arar*] Arar vel Araris flumen est Galliæ, quod per fines Æduorum et Sequanorum in Rhodanum fluit, qui eum suo flumine præcipitem reddit: vulgo dicitur, *la Saone*.

Rhodanusque celer] Rhodanus, *le Rhône*, Narbonensis est Galliæ flumen, quod ex Alpibus Rhœticis per lacum Lemannum præcipiti cursu in mare Mediterraneum delabitur.

Garumna] Vulgo *la Garonne*, fluvius Aquitaniæ, qui ex Pyrenæo monte delapsus perlustratis Tolosa et Burdigala mari se miscet Aquitanico, duarum fere leucarum ostio.

12 *Carnuti et flavi* [*fluvii*] Liger

Quantus et aërio contingens vertice nubes
Frigidus intonsos Taurus alat Cilicas?

mine tangens nubila gelidus Cilicas erat capillatos. Quid commemorem quomodo

---

et ed. pr. min. *At te cydne* Beroll. 3. 4. et ed. pr. maj. *Et te* Guelf. 3. a marg. Laud. et Angl. 2. *Quid te* Vat. Ursini; *An te* Guelf. 3. Colot. et Exc. Pocc. *Cidne* habent etiam Witt. 1. 2. et Broukh. 1. 2. *tacitus* Berol. 3. *tantis* Berol. 2. quidam tentavit *tacitis q. l. ulvis;* ed. pr. min. *leviter undis;* cod. Lips. *anguis.*—14 Bauer. Wund. et Bach. ex edd. pr. maj. min. cum aliis vett. et plur. codd. etiam Beroll. 1. 2. 3. et omnibus Angll. et Zwicc. dederunt *Cæruleus placidis;* Stat. emend. *Cæruleis placidus*, quod Broukh. primus recepit, et tres libri Voss. nunc confirmant: *Ceruleus tacitis* Berol. 4. *placidæ p. v. s. aquæ* dedit H. Voss. *Cæruleæ placidus per v. s. aquæ?* conj. Huschk. pro vada in Reg. *prata;* Heyn. conj. *freta.*—15 *Quantus ab* Beroll. 1. 2. *ætherio* in vulgg. *aërio* e Reg. et uno Voss. cum Bauer. reposuit etiam Bach: *contingis* Berol. 3. et unus Broukh. *contingere* Colot. *consurgens* Palat. 'His Voss. substituit *conscendens.* Fatendum est non satis accurate montem dici 'vertice ætherio contingere nubes;' nam 'ætherius vertex' nubes jam superavit. Verum multo certiorem medelam offerunt duo codd. pro *ætherio* exhibentes *aërio.* Hæc lectio Tibullo restituenda videtur; nam 'aërii montes' perpetuo dicuntur.' *Huschk.* Mox ed. Lips. *intonsus:* pro vulg. *erat*, (quod tuentur codd. Par. Stat. Mur. omnes Beroll. Broukh. 1. 2. 3. Witt. 1. 2. Colb. Angll. 2. 3. 4. 5. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Brix. Rheg. Venett. 1487. 1491. 1498. cum aliis,) Exc. Perr. et Vat. 1. cum codd. Mur. et edd. Plant. Gryph. 1578. Dous. Passer. Morell. Voss. et Wund. *alat:* 'est tamen hoc ipso Tauro frigidius inprimis in poëta.' *Heyn.* Sed hæc fortasse non Tibulli culpa est. Fieri enim potuit, ut librarius sententiam corrumperet, duorum verborum *contingens* et *alat* inter se permutando modos. Nempe Tibullus ita scripsisse videtur, *Quantus et aërio contingat vertice nubes Frigidus intonsus Taurus alens Cilicas:* sic omne orationis frigus evanescit.' *Huschk.* Beck. tentabat *habet*, et Burm. *edit.* Par. et ed. pr. min. habent *Cylicas.*

NOTÆ

nobilissimus Galliæ fluvius Carnutum fines præterfluit, potius quam secat; dicitur autem 'Carnutus fluvius,' ut Tyberis 'Tuscus amnis' dictus est.

13 *An te, Cydne, canam*] Sperat se alium Messalæ triumphum Carmine celebraturum esse, tunc enim Messala in Isauria bellum gerebat. Cydnus vero Ciliciæ fluvius est, qui Tarsum prætervectus in mare influit. Ciliciæ autem proxima Isauria est, quæ sunt regiones Minoris Asiæ.

16 *Intonsos Taurus alat* [*erat*] *Cilicas*] Intonsos Cilicas vocat eos, qui Taurum eamque Ciliciæ partem, quæ Trachea dicebatur, incolebant: ut eorum regio montana erat, asperiores proinde erant, agrestiores. Est autem Hypallage, unumque pro alio subjicitur. *Taurus erat Cilicas*, pro *Cilices erant Taurum.* Nonnulli legunt, *alat*, pro, *erat*, adducti nempe Strabonis auctoritate, qui scribit montis Tauri fastigium adeo ferax esse, ut alere possit multa hominum millia. Advertant tamen hi, *alat* esse subjunctivum, qui modus hic non convenit. Taurus autem Asiæ mons est maximus, qui e Cilicia in extremas Indiarum oras, et in Oceanum Borealem, per varios terrarum tractus, in quibus varia sortitur nomina, protenditur. Dicitur porro frigidus ob altitudinem, et arborum et sylvarum densitatem.

Quid referam, ut volitet crebras intacta per urbes
Alba Palæstino sancta columba Syro?
Utque maris vastum prospectet turribus æquor
Prima ratem ventis credere docta Tyros?
Qualis et, arentes cum findit Sirius agros,
Fertilis æstiva Nilus abundet aqua?

candida columba sacra Palæstino suo vagetur illæsa per oppida frequentia? et quomodo Tyrus prima erudita committere naves flaminibus e turribus prospiciat in mare spatiosum? et qualis fœcundus Nilus æstiva unda circumfluat, cum Canicula cam-

—17 Guelf. 1. *ut volucres:* Berol. 2. *crebras volitet:* Berol. 4. *per undas.*—18 Ed. pr. maj. *palestino:* Par. *Siro;* Scal. 1. e cod. *suo.*—19 *Atque* Bronkh. 1. *prospectat* Scal. rec.—20 Witt. 1. *posse*, et pro v. l. *docta;* Witt. 2. *recta:* in plerisque Stat. *Tyros;* ed. pr. maj. *Tyrus;* ed. pr. min. *Tiros.*—21 Colot. *ardentes:* H. Voss. *quom:* cod. Lips. *confundit;* ed. pr. maj. *confindit Syrius;* Reg. *confundit;* in duobus Statianis *scindit.*—22 Par. *Nillus:* cod. Lips. Witt. 3. Dat. et Scal. rec. cum ed. pr. min. *abundat;* 'quod recipiendum videtur, quamvis præcesserint *volitet, prospectet.* Sæpe classici scriptores hoc modo variant orationem.' *Huschk.* Beroll. 3. et Witt. 1. *habun-*

NOTÆ

18 *Palæstino sancta columba*] Palæstinis sancta dicitur columba, quam non edunt. Lege enim cautum fuisse tradunt Scriptores apud Syros, quorum regio Palæstina est, ut columbas et pisces non ederent. Hyginus Fabula 197. 'Syri pisces et columbas ex Deorum numero habent, non edunt.' Palæstina pars Syriæ, quam Palæstini, seu Philistini in sacris Scripturis, populi incoluerunt, Arabiæ est, Phœniciæ, et mari Mediterraneo contermina: vulgo nunc dicta, *Terra Sancta.*

20 *Prima ratem ventis credere docta Tyros*] Artem navigandi alii Neptuno, alii Minervæ, alii Pyrrhono Lydo, alii Samothracibus, alii aliis tribuunt inventoribus. Pomponius Mela cum Eusebio Pamphili scribit Phœnicas, seu Tyrios maria primos adire instituisse, navesque excogitasse: quam sententiam amplectitur Tibullus. Tyrus vero urbs est Phœniciæ, olim insula præalto quatuor stadiorum freto a continenti divisa, sed Alexandri Magni quondam eam oppugnantis opera eidem continenti commissa. Vide Q. Curtium lib. IV. cap. 2. et 3.

21 *Cum findit Sirius*] Sirius stella est in ore Canis sideris, quæ a Latinis 'Canicula' dicitur. Ad hanc stellam cum Sol accedit mense Julio duplicat æstus, et mortalium corpora languida reddit, terramque et agros ita exsiccat et exurit, ut *findi* et hiscere videantur. Virgil. 'Ergo ubi hiulca siti findit Canis æstifer arva.'

22 *Æstiva Nilus*] Nilus est fluvius Ægypti, cujus fons et origo olim erat ignota; novæ vero relationes Nilum in intima Æthiopiæ regione, maxime ad Austrum asserunt nasci; unde per varios circuitus, longosque multarum regionum tractus, per Ægyptum, quam æstate limo et arenis suis fœcundat, plurimis etiam et magnis in itinere receptis fluminibus, ingenti aquarum mole septem ostiis in mare Mediterraneum exoneratur. Æstiva aqua dicitur abundare, quia æstate in campos Ægyptios exundat. De his vide Senec. Quæst. Nat. So-

[redacted]

Nile pater, quanam possum te dicere causa,
  Aut quibus in terris occuluisse caput?
Te propter nullos tellus tua postulat imbres,
  Arida nec Pluvio supplicat herba Jovi.
Te canit, atque suum pubes miratur Osirim
  Barbara, Memphiten plangere docta bovem.

pos aridos hiulcat? O Nile pater, qua ratione, aut qua in regione possum referre te abscondisse caput tuum? Terra tua propter te nullas pluvias petit, nec sicca gramina Jovi imbrifero vota faciunt. Juventus fera erudita lugere bovem Memphi-

dat; sic etiam in Berol. 1. sed lit. *e* superscr.—23 Angl. 2. Witt. 1. et Bern. *quanam te possim*; Berol. 3. *q. te possum*; plures ap. Stat. et Voss. Palatt. Par. Reg. Guelf. 1. 4. duo Broukh. Angl. 1. 2. 5. Berol. 2. uterque Zwicc. Exc. Pocc. et edd. H. Voss. Wund. et Bach habent *possim*; cod. Lips. Witt. 2. unus Broukh. Beroll. 1. 2. 4. pauci ap. Stat. ed. pr. min. Aldd. Mur. et Scal. *possum*; Rheg. *posim*; Vindob. *possem*: Berol. 1. *tibi dicere*.—25 Ed. pr. maj. et Lips. *tellus te*: Par. *ymbres*; ed. pr. maj. *hymbres*.—26 *Arrida* Par. *pluvius* Berol. 2. *supplicat* Witt. 2.—27 Witt. 1. unus Scal. et Ald. 2. *proles*; duo Stat. Vatt. duo Broukh. omnes Beroll. Par. Witt. 2. Venet. 2. Brix. Rheg. et Venett. 1487. 1491. 1498. *pubes*; codd. Heyn. et Ald. 1. *pubem*: Par. *Osyrim*; H. Voss. dedit *Osirin*, invitis codd. quod primus induxisse videtur Mur. *Osirim* exhibent edd. vett.—28 *Memphitem* cod. Lips. omnes Beroll. Par. Broukh. 1. 2. 3. Witt. 2. Dat. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. et Rheg. *Memphiten* ex Aldd. revocavit Heyn. *plaudere* Exc. Pocc. Perr. et Lips. Angl. 1. Vatt. 1. 2. Brix. et Venett. 1491. 1498. sed *plangere* testantur omnes Stat.

NOTÆ

lin. Strab. novasque de Nilo relationes.

26 *Nec Pluvio Jovi*] Jovis Pluvii simulacrum Athenienses venerabantur, aramque ipsi positam in monte Hymetto: unde cum opus erat pluviam comprecabantur; propterea que etiam 'Jupiter Hymettius' cognominatus, qui et 'Ombrius,' seu Græce Ὄμβριος, et Ὑέτιος, id est, *pluvialis* et *pluvius*. In monte etiam Parnete in Attica Juppiter Ombrius colebatur. Vide Pausan. in Atticis, et Phornutum. Tertullianus sacra, quæ Pluvio Jovi fiebant, vocat Aquilicia in Apologet.

27 *Pubes miratur Osirim*] Osirim seu Osirin et Nilum non solum eundem Deum, sed et idem nomen esse contendunt Plin. lib. v. cap. 9. 'Siris quoque Nilus nominatus est per aliquot millia.' Sirin olim Nilum vocabant Æthiopes; Syenes incolis Nilus dici cœpit. Osiris autem vox est composita ex articulo Græco ὁ, et *siris*, quod patet ex his nominibus Ægyptiacis, 'Busiris,' 'Petosiris,' 'Calasiris,' &c. Osiris autem dicitur docuisse primus Ægyptios arare et colere terram, uti vino, messes et fructus colligere; ipsumque postquam cum conjuge Iside diu in Ægypto regnasset, clam a fratre Striphone fuisse oppressum tradunt; cumque bos, dum sepeliretur, cœpisset apparere, eum esse Osirim homines putaverunt, adoraveruntque ut Deum, et Apim vocaverunt, hoc est, bovem, lingua Ægyptiaca.

28 *Memphiten plangere docta bovem*] 'Apim' nominabant hunc bovem, quem certos vitæ annos excedere non licebat: hunc in lacum demersum Ægyptii, indicto justitio, veste

Primus aratra manu solerti fecit Osiris,
  Et teneram ferro solicitavit humum.
Primus inexpertæ commisit semina terræ,
  Pomaque non notis legit ab arboribus.
Hic docuit teneram palis adjungere vitem :
  Hic viridem dura cædere falce comam.
Illi jucundos primum matura sapores
  Expressa incultis uva dedit pedibus.
Ille liquor docuit voces inflectere cantu,
  Movit et ad certos nescia membra modos.
Bacchus et agricolæ magno confocta labore
  Pectora tristitiæ dissoluenda dedit.

ticum celebrat te, et suum Osirim suspicit. Osiris primus aratrum artificiosa manu fabricavit, et ferro mollem terram exercuit. Ille primus semina rudi humo credidit, et collegit poma ex arboribus nondum cognitis. Idem monstravit flexibilem vitem pedamentis alligare, idem docuit *rigida falce vernantes frondes amputare. Eidem racemus maturus primo sordidis pedibus exculcatus suaves liquores præbuit. Latex ille instituit inflectere voces cantu, et excitavit rudes pedes ad certos numeros. Bacchus etiam coloni corpora defatigata duro opere concessit mærori recre-*

Beroll. Par. alii.—29 *Osyris* Par.—30 Santen. ad marg. ed. Broukh. conj. *Et veterem.*—31 Ed. pr. maj. *inexperte.*—32 Guelf. 2. *legit in.*—33 In nonnullis Stat. *ternam.*—34 ' Emendavit nescio quis, *curva c. falce ;* quod recte rejiciens Broukh. 'duram' dici falcem ait propter ferri rigorem. Sed præstat sequi Voss. qui 'severam' vel 'immitem' interpretatur.' *Huschk.* Par. *cedere.*—35 Par. Guelf. 3. Witt. 1. Broukh. 1. Dat. ed. pr. maj. min. cum Venet. 2. Rheg. et aliis vett. *jocundos :* cod. Lips. Reg. Beroll. 1. 3. Dresd. Ask. et Angl. 5. *sopores.*—36 Stat. conj. *inlutis*, i. e. illotis ; Heins. *adductis.*—38 Angl. 2. *ad tritos.*—39 Heins. conj. *constricta.*—40 Mur. Passer. Guy. Heins. omnes malebant *lætitiæ*, quod etiam Stat. in uno Colotii libro, quanquam vano forte rumore, esse audierat ; Burm. *tristitia*, quod exhibet Colot. legere mallet: nostram confirmant Par. omnes Angll. et Beroll. complures H. Voss. et uter-

NOTÆ

scissa, et laceratis crinibus, defunctum plangebent. Invento vero alio, mirifice lætabantur. Si omnes de Apide nugas nosse velis, adito Strab. lib. XVII. Plin. lib. VIII. cap. 46. Solin. cap. 35. Ammiani Julianum, Melam Pompon. Diodor. Sicul. lib. I. Macrob. lib. I. Saturnal. cap. 21. Lilium Girald. de Diis Gentium Syntagm. 6. Selden. de Diis Syris, Syntagmate 1. &c.

39 *Bacchus et agricolæ*] Osiris idem est apud Ægyptios, qui Bacchus apud Græcos, de cujus nominis varietate Ausonius ait : 'Ogygiæ me Bacchum vocant, Osirim Ægyptus putat, Mystæ Phaneten nominant, Dionyson Indi existimant, Romana sacrum Liberum, Arabica gens Adonium, Lucaniacus Pantheum.'

40 *Pectora tristitiæ dissoluenda*] Mirum est, quantum hic versus torqueat Interpretes. Nullos fere reperio, qui hunc possint concoquere. Alii legunt *lætitia*, alii *lætitiæ*, alii ita legi exoptant. Quod sane non displice-

Bacchus et afflictis requiem mortalibus affert,
Crura licet dura compede pulsa sonent.
Non tibi sunt tristes curæ nec luctus, Osiri,
Sed chorus, et cantus, et levis aptus amor;
Sed varii flores et frons redimita corymbis,
Fusa sed ad teneros lutea palla pedes:

anda. Bacchus quoque solatium affert conflictatis hominibus, tametsi eorum *crura resonent ferreis compedibus vexata.* O *Osiri, nec graves solicitudines, nec dolor tibi conveniens est, at saltationes, et cantilenæ, et Amor jocosus* te decet; *at diversi flores, et caput cinctum hedera; at vestis crocea ad molles pedes defluens, et Tyria indumenta, et fistula suavis modulatione, et arcula tenuis sacrorum arcanorum ca-*

que Zwicc. *dabit* Angl. 2.—41 Angl. 1. *aflictis:* Par. *offert.*—42 'Versus 39-42. ex alio Carmine illatos suspicor; nimis aliena est Bacchi commemoratio.' *Heyn.* In Vat. uno Stat. Florent. Beroll. 2. 4. Par. Broukh. 1. 2. 3. Witt. 1. 2. Angl. 1. 2. 3. 4. et edd. vett. fere omnibus, *cuspide*, ortum e scriptura *cūpide; u* enim pro *o* scribere solebant; (Vide Koppii Tachygr. Vett. Tom. I. p. 269.) hinc in Rom. *cuzpede:* sed *compede* habent Angl. 5. Ask. Berol. 4. a marg. Monac. et ed. pr. min. quod revocatum ab Aldo, non derelictum postea nisi a Broukh. qui versum ita emendando corrupit, *cuspide inulta sonent;* invenerat ille in Witt. 2. Scal. rec. Angl. 3. et Colb. *multa* pro *pulsa*, unde formabat *inulta*, improbante Doct. Jortin, in Tracts Vol. II. p. 852. qui malebat *inusta;* Exc. Pocc. et Perr. nonnulli Stat. et Vatt. 1. 2. *pressa;* Angl. 5. *pulsa*, vel *victa;* Beroll. 1. 3. et Dat. *vincta*, ut conj. Medebach. in Obss. p. 70.; Laud. unus Broukh. Angl. 2. et Berol. 2. *sonant.*—43 Beroll. 1. 3. Corv. Dat. et Angll. 3. 4. *sint:* Par. Broukh. 1. Ald. Gryph. et Plant. *non luctus;* omnes Angll. Broukh. 2. 3. Witt. 1. 2. Dat. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Brix. Rheg. et Venett. 1487. 1491. 1493. *nec;* Sfort. *vultus*, quod dederunt Broukh. et Vulp. improbante Jortin. *Osyri* ed. pr. min.—44 *Et thorus* Angl. 3. *Et torus* tres ap. Huschk. *locus* Vindob. *et quantus* pro *et cantus* ed. pr. min. *levis et* Guelf. 1. 4. Florent. Rom. Venett. 1487. 1491. 1493. Brix. et Ald. 1. quod Mur. Basil. 1569. Plant. Gryph. et Dous. mutarunt in *lenis et;* Berol. 4. habet quoque *lenis:* Berol. 1. 3. *actus amor;* cod. Lips. *artus.*—45 Idem cod. *vacui;* Berol. 1. 3. *variis:* cod. Lips. *coribis;* ed. pr. min. omisso apice *coribus;* Par. *cherimbis.*—46 *Fusa quoque* unus Palat. uterque Zwicc. ed. pr. maj.

NOTÆ

ret. Puto tamen hoc modo posse ordinari: *Bacchus etiam pectora agricolæ magno tristitiæ labore confecta dissoluenda dedit.* Juxta illud Senecæ in Hippolyto vs. 445. 'Curas Bacchus exoneret graves.'

42 *Compede pulsa*] Alii legunt, *pressa.* Idem Tibullus lib. II. 'Spes etiam valida solatur compede vinctum, Crura sonant ferro, sed canit inter opus.'

43 *Non tristes curæ*] Ovid. etiam de Arte Am. 'Cura fugit multo diluiturque mero. Tunc veniunt risus, tunc pauper cornua tollit, Tunc dolor et curæ rugaque frontis abest.'

46 *Lutea palla*] 'Palla,' ait Servius, 'proprie est vestis muliebris deducta usque ad vestigia;' deinde ad Citharœdos et Saltatores translata est. Tam igitur palla, quam stola mulierum peculiares fuere, et matrum-familias causa comparatæ, ut iis viri non facile uti possent sine vituperatione, ut ait Ulpian. lib. XLIV.

Et Tyriæ vestes, et dulcis tibia cantu,
Et levis occultis conscia cista sacris.
Huc ades et centum ludis Geniumque choreis
Concelebra et multo tempora funde mero.
Illius e nitido stillent unguenta capillo,
Et capite et collo mollia serta gerat.

pax. Huc adesto, et centum ludos, et Genium tripudiis frequenta, et perfunde caput multo vino, et aromata fluant ex illius comis splendidis, et gestet coronas teneras et vertice et collo suo. Ita hodie accedas, ut tibi honores thuris præbeam,

Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. et Lips. ap. Heyn. *pedem* ed. pr. maj.—47 Frut. primus conj. *dulci*, postea Dous. P. et Guy. et sic Goth. Vulp. 1. Voss. et Bach; *dulcia* in nonnullis codd. cum ed. pr. maj. Venet. 2. Rheg. et Lips. *dulcis t. flatu* legi jussit Heins. '*cautus* enim præcesserat.'—48 'Broukh. mallet *brevis*; sed *levis* esse debuit, cum vitilis seu viminea esset, et a virginibus, quas κανηφόρους vocabant, portaretur.' *Heyn.*—49 Statii emend. *ludis*, quam primus restituit Broukh. firmant Mon. Ask. et Voss. 3. Vestigia hujus lect. in *ludes*, corrupt. ex *ludeis*, cernuntur, quod e Guelf. 1. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. receperunt: Guyeti conj. *et sanctum ludo* H. Voss. in textum admisit: in omnibus aliis codd. et edd. vett. *ludos*, unde Heyn. et Markl. *et Genium ludo Geniumque:* Huschk. proposuit, *et Genium ludis centumque.*—50 *Concelebra: multo* Berol. 3. Dat. et ed. pr. min. *tende* Guy. *fonde* cod. Lips. —51 *Illius nitido* Reg. et Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. probante Santen. *et nitido* cod. Lips. Beroll. 2. 3. 4. Par. Dat. Stat. Broukh. 1. 2. 3. omnes Angll. ed. pr. min. Ald. et Scal. *e nitido* Guelf. 1. 4. Exc. Pocc. Witt. 1. 2. Vat. 2. et Palat. cum Basil. Mur. Plant. Gryph. aliis; Heyn. verbo *Illius* offensus, corr. *Et Syria e nitido....geras:* cod. Lips. *onguento capilli.*—52 Heyn.

NOTÆ

47 *Tyriæ vestes*] Vestes purpureæ; in urbe enim Tyro optima purpura tingebatur. De quibus supra pluribus.

48 *Conscia cista sacris*] Occultabantur in cistis seu arculis Orgia Bacchi, et sacra Isidis et Osiridis, aliorumque Deorum arcana mysteria et secreta mystica. Apuleius: 'Ferebatur ab alio cista secretorum capax penitus, celans operta magnificæ religionis.' Unde Martialis 'Cistigeros' sacrorum horum Custodes et Sacerdotes per contemptum vocat: 'Nupsisti Gellia Cistigero.'

49 *Et centum ludis*] Centum dixit pro multis. Ea autem certamina intelligit, de quibus Virgilius: 'Centum quadrijugos agitabo ad flumina currus.'

Geniumque choreis] Genium dicebant Antiqui naturalem Deum uniuscujusque loci, vel rei, aut hominis. De Genio hominis, sic Censorinus: 'Genius ita nobis assiduus observator appositus est, ut ne puncto quidem temporis longius abscedat, sed nos ab utero matris acceptos ad extremum usque vitæ diem comitetur.' Genium autem celebrabant, ipsi sacrificando, et ludis, et choreis, et conviviis indulgendo. Unde Ovid, Remed. Am. 'Aleaque, et multo tempora funde mero.'

51 *Illius e nitido*] Sic res sacra fiebat Genio, die præsertim natali, Genioque offerebantur flores, et serta, merum seu vinum, liba, unguenta seu aromata, thus, et aliquando etiam animalia, ut apud Horat. III. Od. 17. 'Cras Genium mero Placabis, et

Sic venias hodierne: tibi dem thuris honores,
  Liba et Mopsopio dulcia melle, feram.
At tibi succrescat proles, quæ facta parentis
  Augeat, et circa stet veneranda senem.
Nec taceat monumenta viæ, quem Tuscula tellus,
  Candida quem antiquo detinet Alba lare.

et offeram liba Mopsopio melle suavia. Tibi vero nascatur filius, qui res gestas patris amplificet, et officiosus circumsistat te senem. Neque sileant monimenta itineris, quæ Tusculu regio, et Alba candida veteri domicilio terminat. Ibi enim

malit, *E capite et collo.*—53 *Sic venies* Exc. Pocc. ed. pr. maj. Venet. 2. Rheg. et Vicent. *veniat* Guelf. 1. 4. Venett. 1487. 1491. 1493. et Rom. *venias* exhibent cod. Lips. Par. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Guelf. 3. Corv. omnes Beroll. et Angll. ed. pr. min. Aldd. Mur. Stat. et Scal. *hodierna* Aldd. *odierne* cod. Lips. Pro vulg. *dum*, cod. Lips. Stat. Angll. 1. 3. omnes Beroll. Zwic. 2. plur. H. Voss. Witt. 1. 2. Guelff. 2. 3. Corv. Broukh. 1. 2. 3. Laud. et Par. cum ed. pr, min. Vicent. Venet. 2. et Heyn. 1. 2. habent *dem*, quod reposuerunt Scal. Broukh. Vulp. Voss. Bauer. et Wund.; *dein* Dat. *det* Colb. *dent* Angl. 4. *dum* Guelff. 1. 4. Rom. Lips. Venett. 1487. 1491. 1493. Ald. Colin. Gryph. Plant. et sic Heyn. 3. *honorem* Guelf. 2.—54 *Libaque Mopsopio* in Vat. Heins. et Voss. 2. quod reposuit Broukh. *Lilia* Berol. 2. et a marg. *Liba mesopia;* Berol. 3. *Libia et Mesopia;* Par. *Liba et Messopia;* ed. pr. min. *Liba et Messopie .... mella;* ed. Lips. *Libo, et;* Guelf. 2. *Libem et M. d. mella favo;* Berol. 4. *mespio*, et in marg. *mosopio d. mella feram*, et a m. sec. *favo;* Passer. *Mopsopiæ;* Par. Broukh. 2. 3. unus Palat. Beroll. 2. 3. Angll. 1. 3. 5. ed. pr. min. Venet. 2. Brix. et Rheg. habent etiam *mella;* unus Heins. *dulcia mellis avo;* unde ille, *tibi dum turis honores Libem et M. d. melle favo.*—56 *Audiat* unus Palat. *circha* Par. *contra* Angl. 3. *venerata* Sfort. Corv. Beroll. 1. 3. Witt. 2. Dat. et Scal. rec. quod, præeunte Stat. in textum intulerunt Broukh. et Vulp. abjecit Heyn. *veneranda* testantur cod. Lips. Par. Reg. omnes Guelfi Angll. Beroll. alii.—57 *Ne taceat* in plur. Stat. Beroll. 2. 3. Par. et Angl. 1. *Ne taceam* Scal. rec. *Non taceam* cod. Lips. Broukh. 1. Aldd. Mur. Basil. Plant. Gryph. et Gebh. *Nec taceant* cod. Scal. nonnulli Stat. Corv. et Angll. 3. 4. ut edidit Dous. at *Nec taceat* legitur in Palatt. Beroll. 1. 4. Broukh. 2. 3. Witt. 1. 2. Exc. Pocc. Laud. Vatt. 1. 2. Angll. 2. 5. aliis, cum edd. pr. maj. et min. Venet. 2. Brix. Rheg. et Vicent. *quæ* cod. Lips. Par. ed. pr. maj. et min. Aldd. Mur. Basil. Plant. Gryph. Gebh. Scal. et Dous. *quem* Venet. 2. Rheg. Vicent. *q̄* Venett. 1487. 1491. 1493. *que* in uno Broukh. *quē* ed. Lips.—58 *Candidaque* in vulgg. quod revocarunt H. Voss. et Wund. *Gaudia que* ed.

NOTÆ

porco bimestri.' Luculenter sacrificium Genii hic describit Tibullus, sed non minus eximie idem fecit lib. II. Eleg. 2. 'Ipse suos Genius adsit visurus honores, Cui decorent sanctas mollia serta comas. Illius puro distillent tempora nardo; Atque satur libo sit, madeatque mero.'

54 *Liba et Mopsopio*] Non immerito etiam liba Baccho sive Osiri offeruntur, a quo mel inventum esse referunt Ovid. Fast. III. 'Liba Deo fiunt, succis quia dulcibus ille Gaudet, et a Baccho mella reperta ferunt.' Et paulo post: 'Melle pater fruitur, liboque infusa calenti Jure repertori dulcia mella damus.' Libum autem genus est dulciarii cibi, ex farre, caseo, melle, et oleo, quod sacrificiis adhiberi solebat. Attica terra dicta

Namque opibus congesta tuis hic glarea dura
Sternitur; hic apta jungitur arte silex.
Te canet agricola, e magna cum venerit urbe
Serus, inoffensum retuleritque pedem.
At tu, Natalis, multos celebrande per annos,
Candidior semper, candidiorque veni.

tuis sumtibus acervatum sabulum asperum insternitur, et lapides convenienti artificio connectuntur. Laudant te rustici, cum tardi e magna civitate venerint, et illæsos pedes reportaverint. Tu vero, o Natalis, colende mihi per multos annos, redi felicior, et continuo felicior.

Lips. *Candida quem* reposuit Broukh. et hanc lect. tnentur omnes Beroll. plur. H. Voss. Rheg. Venett. 1520. Vulp. et Bach. pro *Alba* in uno Stat. *arva*.—59 Abest a cod. Lips. *glarea*.—61 Idem cod. cum edd. pr. maj. min. Venet. 2. Rheg. et Vicent. *canit*, omissa, ut in omnibus fere codd. præpositione, quam habent Venett. 1487. 1491. 1493. Aldd. Mur. Basil. et Scal. e Vaticano tandem *canet* reposuit Broukh. 'Præpositio ab iis adjecta est, qui postremam in voce *agricola* syll. producendam esse opinabantur: aliter se res habet; in hac enim sede, sententia vi Cæsuræ determinata, brevem esse ferendam ipse Tibull. docet, I. 10. 13.' *Bach.* 'Lectio ista metrum jugulat. Nunquam nec Tibullus nec Propertius usi sunt licentia, qua vel Comici raro utuntur, producendi brevem syllabam vocali terminatam quamvis in Cæsura sit.' *Huschk.* Witt. 1. *quom*.—62 Edd. pr. maj. et min. *in offensum*.—63 Sfort. *celebrate;* unus Stat. *celebrata:* Briss. de Form. I. p. 60. memoriæ lapsu, an ex libris, *venerande* adducit.—64 *Splendidior* Monac. *redi* Sfort.

NOTÆ

est 'Mopsopia' a 'Mopsopo' rege: unde Mopsopium mel idem est quod Atticum seu Hymettium, quod maxime commendabatur.

57 *Nec taceat* [*taceant*] *monumenta viæ*] Scilicet liberi tui. Valerius Corvinus Messala viam aut stravit, aut restituit sumptibus suis ab Alba longa Tusculum usque; hujus viæ meminit etiam Martial. VIII. 3. 'Et cum rupta situ Messallæ saxa jacebunt.' Alba autem et Tusculum oppida sunt Latii. Alba autem dicitur 'candida,' et, 'Alba,' quia dicitur Æneas albam porcam cum triginta fœtibus ejusdem coloris ibi comperisse; a quo omine triginta post annos Ascanius urbem condidit, quam vocavit 'Albam,' quam inde etiam Tibullus appellat 'candidam.' Tusculum vero nunc vocatur *Frascati*.

61 *E magna cum venerit urbe*] Urbem Romam intelligit, quomodo ab eodem intelligitur lib. II. Eleg. 5. 'Hic magnæ jam locus urbis erit.'

63 *At tu, Natalis*] Natales dies maxime culti ab Antiquis. Fuerunt autem dies natales, et Deorum, et Principum, et urbium, et privatorum hominum, quorum omnium Natalium exempla exstant passim, atque etiam in sacris Literis.

64 *Candidior candidiorque*] Hoc est, 'magis magisque beatus, Jucundus et felix.' Unde et Catullus: 'Fulsere vere candidi tibi Soles.' Frequens est apud Veteres ejusmodi locutio. Apul. Miles. Fab. lib. VIII. 'Nonnunquam etiam cœna poculoque communi carior cariorque factus.' Silius item Ital. lib. XV. 'Consul ovans major majorque videri.'

ELEGIA VIII.

NON ego celari possim, quid nutus amantis,
  Quidve ferant miti lenia verba sono.
Nec mihi sunt sortes, nec conscia fibra Deorum:
  Præcinit eventus nec mihi cantus avis:

Ego minime abscondi feram, quicquid amantium signa, aut quid indicent blandi sermones leni voce; neque mihi sunt sortes, nec exta Cælitum conscia; nec alitis

Eleg. IX. e Scal. recensione. In ed. pr. maj. hæc præfixa leguntur, *Queritur de Pholoe:* ed. pr. min. habet hæc, *queritur de pholoe dilecta a Maratho.* —1 In cod. Lips. Statianis Broukh. 1. 2. 3. Witt. 1. 2. Par. Scal. rec. Dat. Vatt. 1. 2. Angll. 1. 2. 3. 4. ed. pr. maj. min. et Vicent. *celare possum;* in Exc. Pocc. Laud. Venet. 2. Rheg. Venet. 1487. 1491. 1493. Mur. Dous. Plant. et Gryph. *celari possum;* Ald. 1. *cælarim, possit;* Ald. 2. *cælari possum;* Vindob. Mon. unus. Voss. Zwic. 1. et Berol. 4. a m. sec. testantur etiam *celari;* Corv. Reg. alii, *possum;* Guelf. 1. ab al. m. *Nunc ego celari haud possum;* Scal. primus dedit *possim,* quem recentiores, H. Voss. excepto, secuti sunt: *vultus* pro *nutus* in Aldd. *amoris* Sfort. Berol. 1. Witt. 2. Scal. rec. Dat. Colb. Venet. 2. Rheg.—2 Par. *ferat:* Berol. 2. *mitti l. v. somno:* Reg. Exc. Perr. Witt. 2. duo Palatt. Angll. 1. 4. 5. Brix. et Venett. 1487. 1491. 1493. *levia;* unus Palat. *dulcia;* et sic Broukh. 1. sed pro v. l. in marg. *lenia.*—3 Goth. Voss. 4. et ed. pr. min. *turba;* ceteri omnes, tam editi quam scripti, *fibra.*—4 *Exprimit eventus* Vat. ap. Stat. duo Palatt. Angll. 1. et Cyll. in Comment. *Præcinit* Par. ed. pr. maj. et min. cum Venett. *Præcinet* ed. H. Voss. *Premit et* unus

NOTÆ

1 *Non ego celari*] Alii legunt, *celare:* aliqui vero Codices antiqui sic habent: *Non ego celarim, possit quid vultus amantis:* quod sane mihi non improbatur. Hac Elegia Tibullus hortatur Pholoën, ne tam dura esse velit in Marathum, quem Poëta valde amabat. *Celari* ponitur passive, ut 'edoceri:' et sensus est: Se omnes amatorios motus optime nosse, ex assiduo amoris usu.

Nutus amantis] Nutus, signum est oculorum, aut motus seu gestus capitis, qui sermonis est loco. Ovid. Art. Am. lib. I. 'Nil est opus digitis, per quos arcana loquaris; Nec tibi per nutus accipienda nota est.'

2 *Lenia verba*] Ornata, et vocis mollitudine grata, lenesque illi susurri, de quibus Horat. I. Od. 9. 'Nunc et campus, et areæ, Lenesque sub noctem susurri Composita repetantur hora.'

3 *Nec mihi sunt sortes*] De sortibus dictum pluribus Eleg. 3. Hanc fere sententiam Tibulli repetit totidem verbis Ovidius: 'Non ego, Phœbe, datas a te mihi mentiar artes, Nec nos aëriæ voce monemur avis.'

Fibra Deorum] Fibræ Servio sunt venæ quædam, et nervi qui decurrunt per jecur: vel, ut alii volunt, jecoris sunt extrema, seu extremitates. Hic autem tangit Poëta extispicium in litationibus fieri solitum.

4 *Præcinit eventus*] Alii legunt, *Exprimit:* retinemus *Præcinit,* quia Tibullus loquitur de Augurio, quo,

Ipsa Venus magico religatum brachia nodo
Perdocuit, multis non sine verberibus.
Desine dissimulare; Deus crudelius urit,
Quos videt invitos succubuisse sibi.
Quid tibi nunc molles prodest coluisse capillos?
Sæpeque mutatas disposuisse comas?
Quid fuco splendente genas ornasse? quid ungues
Artificis docta subsecuisse manu?

cantus prædicit mihi futura. Venus ipsa erudiit me *vinctum lacertos vinculo mago, nec absque multis plagis. Cessa fingere. Asperius incendit Deus, quos cernit nolentes sibi subditos esse. Quid jam juvat exornasse teneros crines, et crebro variatos capillos concinnasse? Quid* prodest *comas unguento nitente decorare? Quid* proficit *ungues perita manu artificis succidisse? Incassum sunt indumenta,* in-

Palat. unde Gebh. faciebat, *Promit et:* pro *cantus* in Reg. *carmen.*—5 In Broukh. *collo*, sed pro v. l. *nodo.*—6 *Prædocuit* Guelf. 3. Monach. et Angl. 5. *Perdocuit Marathum* Florent. ap. Stat. *vulneribus* idem cod. cum Berol. 1. 3. et Witt. 2. Falso Heinsius Ald. 2. ascripsit, quod repetitum ab Heynio, Rheg. habere *vulneribus*; habet enim *verberibus.*—7 Ed. Lips. *dissimilare*: Corv. *crudelius urget.*—8 Witt. 2. Laud. et Angl. 2. *invictos.*—9 Q. *tibi tum* Sfort. *prodest molles* Beroll. 2. 4. et Broukh. 2. 3.—10 *Sæpe et* Florent. *turbatas* in Exc. Perr. et Pocc. et uno Broukh. *deposuisse* Guelf. 3.—12 *Quid suco* cod. Lips. Witt. 1. 2. et Exc. Perr. *succo* Guelff. 2. unus Palat. Broukh. 1. et Scal. rec. et vet. quod recepit Heyn. *fucco* Broukh. 2. 3. *fuco* uterque Zwicc. Corv. Guelf. 1. 3. 4. Par. omnes Beroll. et Angll. plur. ap. H. Voss. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Rheg. Brix. Venet. 1487. Ald. Mur. Cant. Par. 1723. Vulp. 1. Voss. Bauer. et Bach: *comas* cod. Lips. Reg. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Exc. Lips. Par. omnes Angll. Corv. Guelff. 1. 3. 4. ed. pr. maj. min. et Aldd. *genas* unus Stat. Exc. Perr. et Berol. 4. a m. sec. *ornare* unus Stat. Corv. omnes Angll. et Beroll. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Guelff. 1. 3. 4. Exc. Lips. et Perr. ed. pr. min. Aldd. Cant. Par. 1723. Vulp. 1. Voss. Bauer. Wund. et Bach. *genas ornasse* Exc. Pocc. Colot. Vatt. 1. 2. Vat. Ursini, Mur. et Plant. unde Scal. in Castigat. proposuit *succo s. genas onerasse*; Exc. Lips. *redimire*; Heins. conj. *genas relinire*, 'quod ne Latinum quidem est.' *Huschk.* —12 Berol. 3. et Dat. *doctos*: unus Palat. et pauci alii *supposuisse*; Reg.

NOTÆ

quid aves gustu, cantu, garritu, volatu portenderent, quærebatur.

5 *Ipsa Venus magico*] Fingit se quasi discipulum a Magistra Venere edoctum, atque plagis affectum, ut disceret, vel ex nutibus cognosceret, quis adolescens, cujus puellæ ardeat amore.

9 *Quid tibi nunc molles*] Hic est sensus: Quid tibi prodest, o Marathe, tanto studio formam excoluisse, ut Pholoën tui amore incenderes? Contra enim accidit; non enim illa tui, sed tu ipsius amore correptus es; itaque nunc tibi, etiamsi inornata et incomta venerit, placet.

11 *Fuco splendente genas* [*comas*] Plures legunt, *genas*, nec male: jam enim dixit Poëta, *comas*. Fucus erit sandix, vel cerussa: sed plures legunt, *succo*, non *fuco*. Aut si loquatur de capillis, fucus sumitur pro unguento quo capillos suos perungebant, ut essent gratiosiores: quod etiam

Frustra jam vestes, frustra mutantur amictus,
  Ansaque compressos colligit arcta pedes.
Ipsa placet, quamvis inculto venerit ore,
  Nec nitidum tarda comserit arte caput.
Num te carminibus, num te pollentibus herbis
  Devovit tacito tempore noctis anus?

cassum pallia commutantur, et corrigiæ angustæ pedes constrictos vinciunt. Arridet ipsa amica, licet neglecta facie accesserit, et non composuerit longo artificio splendidum verticem. An te vetula suis cantibus devovit? An te pallidis gramini-

succubuisse.—13 Berol. 3. et Dat. *nam:* Colb. *mutatur;* Broukh. 1. *portantur*, et pro v. l. *mutantur.*—14 *Arctaque constrictos cogit aluta pedes* unus Broukh. sic Ald. 1. ac deinde Colin. *compressos colligit arte* Exc. Lips. *compressos* Reg. *colligat* in eodem, Broukh. 1. ed. pr. min. Ald. 2. Plant. et Scal. *alligat* unus Broukh. unus Palat. Berol. 2. Guelf. 1. 4. Rom. et Venett. 1487. 1491. 1493. *alligat* Stat. *collit* unus Broukh. *colligit* Sfort. unus Palat. Witt. 1. 2. Colb. Exc. Pocc. Laud. Corv. Vat. 2. Dat. Angll. 2. 3. 4. 5. ed. pr. maj. Venet. 2. Rheg. et Vicent. quod reposuit Broukh. sic etiam Guelf. 3. superscr. tamen *a* tanquam elegantius; *colliga* cod. Lips. *arte* Sfort. Beroll. 1. 3. 4. Corv. Angll. 2. 3. 4. 5. Witt. 1. 2. et Dat. *arta* unus Stat. *illa* unus Vat. *arcta* unus Broukh. ed. pr. maj. min. Venet. 2. Vicent. Rheg. et Venett. 1487. 1491. 1493. *sinus* pro *pedes* Reg.—15 *Illa* cod. Lips. omnes Beroll. nonnulli Stat. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Colb. Dat. Exc. Pocc. Laud. Par. ed. pr. min. Venet. 2. Rheg. Vicent. Venett. 1491. 1493. Ald. 2. Mur. et Basil. cum vulgg. *Ipsa* Florent. ed. pr. maj. Lips. Ald. 1. et Colin. quod revocavit Scal.—16 Santen. ad marg. ed. Broukh. conj. *nimium:* in Berol. 2. *compressit*, et a marg. *composuerit.*—17 *Non t. c. non* Witt. 1. Angl. 2. *pallentibus* cod. Lips. Palat. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. ed. pr. maj. min. et Venett. 1487. 1491. 1493. *pollentibus* Guelf. 4. et Brix. *palentibus* (non ut citatur ab Huschk. *patentibus*) in Par. *pollentibus* correxit Broukh. quod nunc firmant Vindob. Bern. Voss. 2. et Guelf. 1. a m. sec.—18 *Devovitat* Brix.—19 Sfort. et Colb. *segetes;*

NOTÆ

hodie faciunt non pauci. Horat. II. Od. 7. 'Coronatus nitentes Malobathro Syrio capillos.'

14 *Ansaque compressos colligit*] Dabant operam, qui elegantiæ studebant, ut calceamenta corrigiis aliquot, quas 'ansas' vocat, superiori pedis parti, quam arctissime obstringerent, quo videlicet aptior et venustior eniteret pedis forma, quod etiam docet Ovid. 'Pes erat exiguus, pedis est aptissima forma.'

15 *Ipsa placet, quamvis*] Eodem pterum modo Horat. I. Od. 13. 'Uror, seu tibi candidos Turparunt humeros immodicæ mero Rixæ.'

16 *Nec nitidum tarda*] Hæc acute satis Tibullus: paulo nempe tardiores sunt mulieres in cultu corporis expoliendo. Unde Terent. 'Dum moliuntur, dum comuntur, annus est.'

17 *Num te carminibus Devovit*] Anus hic dicitur magica mulier, aut Saga; quomodo supra dixit Eleg. 5. 'Carmine cum magico præcinuisset anus.' Magæ enim seu veneficæ mulieres ministerio fungentes incantationis carmina quædam obmurmurabant, quibus maxime et herbis fascinum operari putabantur. 'Devovere' igitur 'carminibus,' idem est ac 'fascinare,' et 'incantare.' De his satis supra Eleg. 5. et 6.

Cantus vicinis fruges traducit ab agris,
  Cantus et iratæ detinet anguis iter.
Cantus et e curru Lunam deducere tentat;
  Et faceret, si non æra repulsa sonent.
Quid queror, heu, misero carmen nocuisse? quid herbas?
  Forma nihil magicis utitur auxiliis.
Sed corpus tetigisse nocet, sed longa dedisse
  Oscula, sed femori conseruisse femur.

bus execrata est silenti noctis tempore? Incantatio transfert segetes ex agris finitimis: fascinum etiam furiosæ serpentis cursum cohibet. Carmina Lunam ipsam *e* suo *curru deripere nituntur; et diriperent, nisi æra repercussa concreparent. Quid lamentor, heu! infelici incantamentum nocuisse? cur herbas? Pulchritudo magam opem non adhibet. Corpus attrectasse nocuum est, et longa præbuisse*

---

unus Palat. et Exc. Lips. *messes;* Witt. 1. 2. Bronkh. 1. 2. 3. aliis, *fruges:* Broukh. 1. 2. 3, Stat. Palat. Beroll. 2. 4. Venet. 2. et Venett. 1487. 1491. 1493. *traducit;* Witt. 1. 2. Scal. Colb. Corv. unus Stat. Dat. Angll. 2. 3. 4. *deducit:* Witt. 1. et Guelf. 3. pro v. l. *ab arvis;* cod. Lips. *argis.*—20 Corv. *irati;* Lipsius et Dousa malebant *irati d. amnis*, sed sine libro.—21 Reg. *e curru;* unus Palat. *e cursu;* Brix. et Rom. *e cælo;* Exc. Perr. Berol. 2. Angl. 1. Angl. 5. a m. sec. Guelf. 1. duo Voss. et Venet. 1520. *e cælo deducere lumina;* Venett. 1487. 1500. *e cælo lunam deducere;* lect. nostram præter alios tuentur plur. ap. H. Voss. Angll. 2. 3. 4. Beroll. 1. 3. 4. Par. et ed. pr. maj. et minor: *temptat* Witt. 1. et Broukh. 1.—22 *Et faciet* Reg. pro quo Heyn. *Et faciat:* cod. Passer. Exc. Perr. ex lib. Veronensi, et Venet. 1487. *recurva;* ed. pr. maj. et Reg. *sonet:* Huschk. legeret, *æra repulsa forent.*—23 *Quid quærar* Witt. 2. Beroll. 1. 3. et Dat. *quæror* ed. pr. min. *precor* Witt. 1.—26 Ed. Lips. *te* pro *sed:* Stat. ex Carisio *femini* legebat, quasi sit, 'hoc femur,

NOTÆ

19 *Cantus vicinis fruges*] Lege duodecim tabularum vetitum etiam erat, ne quis fruges excantaret, id est, e loco in locum carminibus traduceret. Ovidius: 'Nec seges ex aliis alios transibit in agros.'

20 *Iratæ anguis*] Hic *anguis* in genere ponitur fœminino, licet Virgilius dixerit in masculino: 'Luridus in pratis cantando rumpitur anguis.'

21 *Lunam deducere*] Hoc est, devocare, quod Horatius dixit 'Lunam Cœlo deripere.' Magos enim et Magas Astra e Cœlo 'devocare' suis cantationibus putabant Veteres. Unde Virgil. in Bucol. 'Carmina vel Cœlo possunt deducere Lunam.' Horat. Epod. 4. 'Quæ sidera excantata voce Thessala Lunamque Cœlo deripit.' Sed de his fuse supra satis.

22 *Et faceret, si non æra, &c.*] Existimabant Antiqui, quoties Luna defectum pateretur, incantatam esse, eamque crebro æris sonitu sublevari; unde æramenta, et crepitacula, quæ poterant omnia pulsabant, ut vim a Luna veneficiorum arcerent, et Lunæ laboranti succurrerent. Unde Juvenal. Sat. vi. 'Tot pariter pelves, ac tintinnabula dicas Pulsari. Jam nemo tubas, atque æra, fatiget: Una laboranti poterit succurrere Lunæ.' Quem morem æris crepitum ciendi ad Lunæ labores sublevandos, nec Christianos desiisse clarum est ex D. Maximo Taurinensi Episcopo Homil. 'De Defectu Lunæ.'

24 *Forma nihil magicis*] Pulchritu-

Nec tu difficilis puero tamen esse memento;
Persequitur pœnis tristia facta Venus.
Munera ne poscas; det munera canus amator,
Ut foveas molli frigida membra sinu.
Carior est auro juvenis, cui lævia fulgent
Ora, nec amplexus aspera barba terit.
Huic tu candentes humero suppone lacertos,
Et regum magnæ despiciantur opes.
At Venus inveniet puero succumbere furtim,
Dum tumet, et teneros conserit usque sinus,

basia. • • • *Tu vero recordare non esse aspera adolescenti. Venus insectatur gravia facinora. Nec postules præmia; dona præbeat amans senex, ut corpus algidum tenero gremio calefaciat. Pretiosior est auro adolescens, cui vultus mollis nitet, nec hirsuta barba amplexus fricat. Isti tu candida brachia humeris sub-*

hujus feminis;' sed nullus liber exhibet *femini* pro *femori*; ed. pr. min. *fœmori c. fœmur.*—27 *Heu tu* Berol. 2. *memor esse* Colb.—28 *Prosequitur* Reg. Witt. 1. pro v. l. sic Angl. 2. edd. Lips. Venet. 2. Vicent. et Rheg. *Persequitur* Witt. 2. et Broukh. 1. 2. 3. *psequtur penis* cod. Lips. hinc in Ald. 1. *persequitur pennis.*—29 *Munera neu* Guelf. 3. *nec* Witt. 2. Colb. et Stat. quod reposuerunt H. Voss. *ne* Angl. 3. 4. 5. Beroll. 1. 3. Witt. 1. aliquot H. Voss. Venet. 2. Ald. 2. et Mur.—30 *Ut foveas* ex uno Angl. reposuit Broukh. quod nunc testantur tres Voss. et Vindob. *foveat* in vulgg.—31 *Clarior* Vindob. *mollia* Sfort. Beroll. 1. 2. 3. Ask. Witt. 2. unus Broukh. Exc. Perr. Palatt. Dat. Rom. Brix. et Venett. 1491. 1493. *lenia* Witt. 1. et Angll. 2. 3. 4. *levia* duo Broukh. et ed. pr. maj.—32 H. Voss. dedit *amplexas*, et Bauer. conj. *amplexam*: Exc. Perr. duo Broukh. Ask. Sfort. unus Mur. Palat. Berol. 2. cum edd. Brix. Mur. Stat. Gebh. Rom. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. H. Voss. et Bach exhibent *hispida*; Witt. 1. 2. unus Broukh. et Angll. 3. 4. 5. *aspera.*—33 *Hujus candentes* Vat. ap. Stat. *cadentes* ed. pr. min.—35 Cod. Lips. Beroll. 1. 2. 3. Par. omnes Heyn. edd. pr. maj. min. cum aliis vett. *invenit*; pro quo primus Scal. edidit *inveniet*, quod nunc confirmant tres Voss. *succumbere* Witt. 2. Colb. Sfort. Florent. Ask. Scal. rec. Dat. et sic in Berol. 2. sed *succurrere* a marg. *concumbere* cod. Lips. Berol. 4. Par. Witt. 1. Broukh. 1. 2. et edd. vett. et sic pro v. l. in Colb. *concurre* Broukh. 3. et pro v. l. *concurrere.*—36 *Dum timet* codd. fere omnes, cum Beroll. Par. ed. pr. maj. min. et vulgg. unde Scal. *tumet*, quod, si H. Vossio credendum, Vind. Goth. et Hamb. testantur; *tenet* Sfort. probante Sant. pro *conserit* Stat. malebat *congerit*; Heyn. *conserere*; V. D. ap. Gebh. *Dum timet hei t. conseruisse*; hinc

NOTÆ

dinis est tanta vis, ut nullis aliis sit opus incantamentis, cum in sui amorem facile quemvis rapiat.

26 *Sed femori conseruisse femur*] Rem turpem verbis tegit non penitus inhonestis.

32 *Aspera barba*] Veteres libri habent, *hispida*. Aspera barba signum est τελείου ἀνδρὸς, atque etiam ferocitatis. Plaut. Cas. 'Ita quasi sentis labra mihi compungis barba.' Martial. 'Hirsutis queritur puncta puella labris.'

36 *Teneros conserit usque sinus*] Actum libidinis exprimit.

Et dare anhelanti pugnantibus humida linguis
  Oscula, et in collo figere dente notas.
Non lapis hanc gemmæque juvent, quæ frigore sola
  Dormiat; et nulli sit cupienda viro.
Heu sero revocatur amor, seroque juventas,
  Cum vetus infecit cana senecta caput.
Tum studium formæ; coma tum mutatur, ut annos
  Dissimulet, viridi cortice tincta nucis.

mitte, et ingentes Principum divitiæ spernantur. * * * *Non delectent lapilli et uniones illam, quæ hyeme sola cubabit, ac nulli homini appetenda sit. Heu! tardius Amor desideratur, et tardius florens ætas, quando senectus cana tinxit vetustum caput. Tunc cura est pulchritudinis, tunc variantur capilli, ut ætatem*

H. Voss. et Bach in textum intulerunt, *conseruisse sinus;* unus Voss. *conserit usque manus:* pro *usque* Brix. Rheg. et Venet. 2. *ipse;* ed. Lips. *ipsa:* in Rom. *simul* pro *sinus.*—37 Unus Heinsii liber, ut et Venet. 2. *anhelatim;* Par. *anhelanti;* Berol. 3: *henelanti;* unus ap. Broukh. cum ed. Lips. *anhelantim;* Rheg. *anhelātim:* Broukh. ex conj. Heins. reposuerat *uvida* pro *humida,* quod revocavit Vulp. Wakef. ad Lucr. emend. *Et dare anhelatim pugnantibus humida labris.*—38 Angl. 5. *fingere:* Rom. *notam.* 'Duo hæc disticha a v. 35. 36. parum cum argumento et sententia ceterorum cohærent, ut dubitarem an sedem sibi debitam teneant.' *Heyn.*—39 *Hanc lapis hanc* Vind. *juvant* debetur Scal. cui assentiuntur quatuor Voss. et Vind. vulgo ubique legitur *juvant,* probante Santen. quod revocarunt Voss. Wund. et Bach: Slothou in Act. Soc. Traj. Tom. III. p. 148. emend. *Quam lapides g. juvent, hæc f. s. Dormiat, &c.* probante Huschk. modo pro *juvent,* quod ille retinuit, *juvant* reponas: *frigore* Dat.—40 *Dormiat nulli sic* ed. pr. min. *Dormiet* Scal. *capienda* Sfort. Beroll. 1. 3. unus Palat. aliique H. Vossii, quod Sant. amplexus est, et notavit Heins. ad marg. ed. Dous.—41 Par. Berol. 2. duo Broukh. ed. pr. min. et aliæ vett. *juventa;* Witt. 2. Beroll. 1. 3. 4. alter Broukh. Dat. et Angll. 3. 4. *juventus;* Statiani, Palat. Broukh. 1. Angll. 1. 2. Venet. 2. Rheg. *juventas,* quod reposuit Broukh.—42 *Quom* Witt. 2. pro *vetus* Heins. conj. *victum:* unus Palat. Exc. Perr. Brix. Rom. Venett. 1487. 1491. 1493. cum aliis, *curva;* Hamb. *tarda.*—43 *Tunc s. f. est c. tunc mutat ut* Berol. 2. *est c. tunc* etiam in Beroll. 1. 3. 4. *Nunc s. f. c. nunc* Guelf. 2.: in plerisque Heyn. et omnibus edd. vett. adjectum *est,* quod Broukh. codicum Sfort. et Colb. auctoritate omisit, quia iterum redit v. 45. *Tum s. forma est: coma tunc* Par. *Tum s. formæ ē coma mutatur* cod. Lips. *Tum studio formæ est* Rheg. *coma cum mutatur* Guelff. 1. 4. et Rom. Pierson. ad Mœridem, p. 263. emend. *fucatur,* improbante Heyn.—44 *Dissimilet v. c. cincta* ed. pr. maj. Venet. 2. et Rheg.—

NOTÆ

37 *Et dare anhelanti*] Præ nimia agitatione, dum Veneris opus peragitur.

Pugnantibus linguis] Lasciviam exprimit, linguarumque mobilitatem, quæ in coitu colluctantes pugnare sibi blanditiis et humidis osculis videntur. Hoc 'valgiter osculari' dixit Petronius. Alii dicunt hoc, 'columbari,' vel 'columbatim osculari.'

38 *Notas*] Signa, maculas, morsiunculas.

41 *Heu sero revocatur amor*] Ita fere Horat. IV. Od. 13. 'Nec Coæ referunt jam tibi purpuræ, Nec clari lapides tempora, quæ semel Notis con-

Tollere tunc cura est albos a stirpe capillos,
  Et faciem demta pelle referre novam.
At tu, dum primi floret tibi temporis ætas,
  Utere; non tardo labitur illa pede.
Neu Marathum torque; puero quæ gloria victo?
  In veteres esto dura, puella, senes.

celent infecti cortice juglandis; tunc studium est crines a radice evellere, et detracta cute vultum novum assimulare. Tu vero donec vernat tibi ætas primævi temporis, fruere: illa non pigro gradu effluit. Neque tu excrucia Marathum; quænam tibi *laus est domito puero? Esto aspera puella adversus senes vetulos;*

45 *Tollere nunc* aliquot Stat. Angl. 1. Broukh. 1. et Guelf. 2. *tunc* Par. Witt. 1. Broukh. 2. 3. ed. pr. maj. Vicent. Venett. 1491. 1493. et Lips. *Tollere non* Berol. 2. *tum* Witt. 2. et Angll. 3. 4. *Tollere tunc albos cura est* e libris aliquot reposuit Broukh. pro *albos* ed. pr. min. *canos.*—46 Hoeufft. Peric. p. 220. legit *sumta pelle.*—47 Dat. et Berol. 4. *primum.*—48 Ed. Lips. ap. Heyn. *nam* pro *non*; hinc ille conj. *nam tacito*: Berol. 2. *parvo*, et a marg. *tardo*: Witt. 1. *ipsa.*—49 *Seu M. torque* Stat. *Seu M. torques* Par. Witt. 1. 2. Land. Berol. 3. Angll. 2. 3. 4. ed. pr. maj. Brix. et Venett. 1487. 1491. 1493. *Heu M. torques* Broukh. 2. 3. Colb. ed. pr. min. *Heu M. torquet* cod. Lips. Venet. 2. Vicent. et Rheg. *Neu M. torque* est ex emend. Stat. et sic in Berol. 2. a m. sec. *Neu M. torques* Berol. 1. Nullus cod. h. l. habet *Ne*, quod post Stat. reposuit Scal. *victo est* fere omnes habent; *est* primus omisit Broukh.—50 Angl. 2.

NOTÆ

dita fastis Inclusit volucris dies.'

Seroque juventas] Monet ætatem pulchritudinemque juvenilem sæpius sed sero desiderari.

43 *Studium formæ*] Recte notat Poëta mulieres, cum ad grandiorem ætatem inclinaverint, studere formæ, ut ad se amatores pelliciant, ut quod per ætatem decidit, id arte et blanditiis corrigant. Quod eleganter Horat. IV. Od. 13. ad Lycen his verbis expressit: 'Audivere, Lyce, Di mea vota, Di Audivere, Lyce: fis anus, et tamen Vis formosa videri,' &c.

44 *Cortice tincta nucis*] Asserunt unguentarii canitiem aboleri, nucumque juglandium cortice capillos infici; quod etiam testatur Plin. lib. XV. cap. 22. 'Earum,' inquit, 'cortice tinguntur lanæ, et ruffatur capillus primum prodeuntibus nucleis.'

46 *Demta pelle referre novam*] Fuco et pigmentis, quæ rugas celent, uti, nostrorum solummodo non est temporum: hinc enim manifestum est, veteres lupas, sicut et hujus ætatis lasciviores fœminas insaniisse; sed quicquid artis adhibeant, ut anilis pellis artificiosis liquoribus arefacta tollatur, non facile fieri potest, ut ipsarum facies omnino non computet annos.

47 *Dum primi floret tibi temporis ætas*] Sic Ovid. Art. Am. lib. III. in eandem sententiam loquitur: 'Dum licet, et veros etiam nunc editis annos, Ludite; eunt anni more fluentis aquæ. Nec quæ præteriit iterum revocabitur unda, Nec quæ præteriit hora redire potest. Utendum est ætate, cito pede labitur ætas; Nec bona tam sequitur, quam bona prima fuit.'

49 *Neu Marathum*] Marathi liberti meminit Suetonius in vita Augusti. Rivalis fuit Tibulli, cujus nempe amicam Pholoën amavit, ut supra dictum est.

Parce, precor, tenero: non illi sontica causa est;
Sed nimius luto corpora tinguit amor.
Vel miser absenti mœstas quam sæpe querelas
Conjicit, et lacrymis omnia plena madent.
Quid me spernit? ait: poterat custodia vinci;
Ipse dedit cupidis fallere posse Deus.

indulge, quæso, puero *delicato: non ipsi causa est sontica; at vehemens amor inficit ejus corpus lutea. Ah infelix! quam frequenter immittit absenti tristes questus, et fletibus cuncta fluunt imbuta. Cur me fastidis? inquit: excubiæ decipi poterant, Deus ipse concessit amantibus posse decipere. Amor occultus mihi*

---

sinus; et sic Witt. 1. sed pro v. l. *senes.*—51 Witt. 1. et Broukh. 1. *sontica;* sed pro v. l. in Witt. 1. et Angl. 4. *sentica*, quod etiam exhibent Guelf. 3. Witt. 2. Angl. 3. unus Broukh. et Beroll. 1. 3. *scutica* unus Stat. Broukh. 2. Angl. 1. et Berol. 2. *rustica* alius Stat. Angll. 2. 4. et Laud. et sic Reg. sed a marg. *sontica;* Vat. *sartica:* pro *causa* in nonnullis codd. *cura:* Voss. 2. et Berol. 3. omittunt *est.*—52 Berol. 4. *nimium:* Par. et Beroll. 1. 3. 4. *luteo;* ed. pr. maj. *lutheo;* Berol. 2. et ed. pr. min. *lucteo corpora tingit;* Vicent. *luteo corpora tingit timor;* Mur. (ed. 1559.) primus edidit *luto*, quam scripturam confirmant codd. Lips. Ask. Voss. 3. et Berol. 4. a marg. *corpore* Reg. Beroll. 1. 3. et Guelf. 1. et Guelf. 2. a m. pr. 'In Palat. uno Broukh. tribus Voss. *tangit;* ille (sc. Broukh.) recepit, mea quidem sententia male; 'tangere' et 'tingere' ita vulgo distinguuntur, ut illud de aspersione, hoc de coloris inductione dicatur.' *Huschk.* ed. pr. maj. *tingit tmor.*—53 *Ut* Colb. Beroll. 1. 3. et Dat. *Va* unus Vat. et Colot. *Veh* Mur. (quod rectius scribitur *Væ*,) et Plant. Scal. et reliquæ retinent; Heyn. cum Heins. malit *Ah:* Reg. Corv. omnes Guelff. Stat. et Angll. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Beroll. 2. 4. Par. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Rheg. Vicent. Rom. Lips. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. Aldd. et ceteræ ad Muretum usque omnes nostram testantur: pro *mœstas quam* Ask. et Berol. 1. *miserasque;* Berol. 4. *cum*, et a m. sec. *quam.*—54 *Concinit* unus Passer. Broukh. 3. Colot. Berol. 4. et Berol. 2. a marg. *Conicit* Par. Witt. 1. Broukh. 1. 2. Palat. ed. pr. maj. Vicent. aliæ; *Conjicit* Berol. 1. 2. 3. Brix. et Venett.; pro *et* Heyn. malit *ut.*—55 *Qui* Berol. 1. *Quidve me* Berol. 3. *Cur* Witt. 2. Dat. et Ask. *spernis* Witt. 1. 2. Broukh. 2. 3. Par. omnes Beroll. Angll. 2. 3. 4. 5. edd. pr. maj. min. Venet. 2. cum aliis; *spernit* ex suo primo, uno Stat. et Angl. 1. primus dedit Broukh. quod etiam confirmant cod. Lips. Ask. et Voss. pro *vinci* Voss. 5. Vat. Ursini, Ald. 2. Mur. Basil. Plant. Gryph. *falli;* sed hoc sequenti versu occurrit: *vinci* exhibent omnes Stat. Beroll. Witt. Broukh. et Heyn. cod. Lips. Angll. 3. 4. 5. Par. edd. pr. maj. min. cum aliis.—56 Berol. 3. *cu-*

NOTÆ

51 *Sontica causa*] Causa sontica dicitur a 'morbo sontico,' quem morbum Veteres appellarunt eum, qui ita gravis esset, ut solitas functiones impediret, quem qui pateretur, justam excusationem habere putabatur, quominus in judicium vocatus se sistere cogeretur. Festus ait: 'Morbum sonticum existimari, quod perpetuo noceat.'

52 *Luto* [*luteo*] Alii legunt, *luto*, alii *luteo*, quasi a *luto*, hoc est, *cæno*, quasi coloris *luti*, quo significatur pallor ferrugineus et sanguinolentus, qui maxime convenit amatoribus: unde Horat. III. Od. 'pallor amantium,' amore enim nimio incensi pallescere dicuntur.

Nota Venus furtiva mihi est; ut lenis agatur
Spiritus, ut nec dent oscula rapta sonum.
Et possim media quamvis obrepere nocte,
Et strepitu nullo clam reserare fores.
Quid prosunt artes, miserum si spernit amantem,
Et fugit ex ipso sæva puella toro?
Vel cum promittit, subito sed perfida fallit,
Est mihi nox multis evigilanda modis.
Dum mihi venturam fingo, quodcumque movetur,
Illius credo tunc sonuisse pedem.
Desistas lacrymare, puer: non frangitur illa,
Et tua jam fletu lumina fessa tument.

perspectus est; qua ratione tenuis anhelitus ducatur, quomodo basia arrepta non edant sonitum. Valeo quoque nocte etiam intempesta obrepere, et furtim aperire januam sine ullo murmure. Quid juvat solertia, si quidem amatorem despicit puella, et crudelis aufugit ex ipso lecto? Aut quando repente pollicetur, at infida decipit, nox mihi peragenda est variis modis. Quando imaginor eam ad me accessuram esse, quicquid movetur existimo tum illius pedes strepuisse. Desinas plorare, o puer: ipsa minime flectitur; jamque oculi tui turgent planctu. O Pholoë,

---

pidas: Berol. 2. *deos.*—57 Laud. Angl. 2. et Beroll. 1. 2. 3. *levis.*—58 Reg. *et nec:* Angl. 5. *ne dent.*—59 Cod. Lips. Reg. omnes Guelff. Beroll. 1. 2. 3. Par. ed. pr. min. et Venett. 1487. 1491. 1493. *possum;* Witt. 1. Berol. 4. Angll. 2. 3. 4. ed. pr. maj. Venet. 2. Brix. Rheg. et Vicent. *possim*, quod restituit Broukh. *abrepere* Reg. et Guelff. pro quo malit Heyn. *adrepere.*—60 *Et sonitu* Florent.—61 *Quid possunt* cod. Lips. Reg. Beroll. 1. 3. 4. Witt. 2. duo Broukh. Colb. Angll. 1. 3. ed. pr. maj. Venet. 2. Rheg. Vicent. Brix. et Ald. 1. *prosunt* Angll. 2. 4. 5. Par. Berol. 2. duo Stat. plur. H. Voss. Witt. 1. unus Broukh. Exc. Pocc. Laud. Broukh. 1. pro v. l. ed. pr. min. et Ald. 2. *posunt* (i. e. *prosunt*) Venett. 1491. 1493. *spernis* ed. pr. min. *premit* Reg.—63 Berol. 3. et Witt. 1. 2. *quom.*—64 *Et* edidit Bach, quod proposuit Heyn. et jam in ed. Passer. expressum est; *Hei* maluit H. Voss. *malis* Vat. Stat. omnes Angll. et Beroll. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Exc. Perr. et Pocc. Laud. Colb. Colot. Par. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Venett. 1491. 1493. Mur. et Plant. quod receperunt Voss. Bauer. Wund. et Bach. *Et m. n. m. est vigilanda malis* conj. Heyn. *modis* cod. Lips. Vat. Heinsii, Aldd. Basil. Scal. Broukh. Vulp. et Heyn.—65 Reg. pro *fingo* habebat *fugio.*—66 H. Voss. pro *tunc*, quod omnes codd. testantur, reposuit *tum:* cod. Lips. Par. Angll. 1. 2. 5. omnes Guelff. Corv. Reg. Witt. 1. Broukh. 1. 2. 3. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Rom. Lips. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. Aldd. Gryph. Mur. et Stat. *pedes;* pro quo Scal. e suo cod. recepit *pedem*, cui accedunt Dat. duo Voss. Ask. omnes Beroll. Angll. 3. 4. et Goth. 'Post vs. 66. quatuor versus ex Lib. II. El. 3. vs. 75-78. huc revocaverat Scal. miro ausu, quem ut cuiquam probaret, vix expectare poterat.'

NOTÆ

54 *Lacrymis omnia plena madent*] Ea sors est et levitas amantium, ut vel repulsi plorent, vel rivales odio habeant.

56 *Fallere posse Deus*] Cupido nempe Deus amantium.

Oderunt, Pholoë, moneo, fastidia Divi;
  Nec prodest sanctis thura dedisse focis.
Hic Marathus quondam miseros ludebat amantes,
  Nescius ultorem post caput esse Deum.
Sæpe etiam lacrymas fertur risisse dolentis,
  Et cupidum ficta detinuisse mora.
Nunc omnes odit fastus, nunc displicet illi
  Quæcumque apposita est janua dura sera.
At te pœna manet, ni desinis esse superba.
  Quam cupies votis hunc revocare diem!

moneo te, *Dii aversantur fastum, nec sacris aris juvat obtulisse thura. Marathus iste aliquando irridebat infelices amatores, ignarus pone caput adesse Deum vindicem. Dicitur quoque frequenter mœrentis ploratus irrisisse, et simulata expectatione amatorem retardasse. Jam odio habet omne fastidium, jam illi invisa est omnis janua aspera objecta sera. Tibi vero impendet supplicium, nisi cesses,* o Pholoë, *esse arrogans.* Ah *quam desiderabis reducere votis lucem istam!*

\~\~\~\~\~\~\~\~\~\~

Heyn.—68 Angl. 2. et Laud. *tepent.*—69 *Pholce* Par. *foloë* Berol. 2. *moneo fastidia divis* ed. Lips. ap. Heyn. *fastigia* Vicent.—70 Ed. pr. min. *factis* pro *sanctis.*—71 Witt. 2. *miseras:* unus Scheff. *amores;* et sic cum Voss. et Bauer. edidit Bach; Exc. Pocc. *amatos.*—72 Ed. pr. min. *suum* pro *deum.*—73 Cod. Lips. *Et jam nunc l. f. r. dolentes:* unus Broukh. Guelff. 1. 4. Angl. 5. Rom. Brix. Venett. 1491. 1493. Ald. 2. Mur. Basil. Plant. Gryph. et Gebh. *lacrymis,* vel *lackrymis;* Witt. 1. 2. Broukh. 2. 3. Stat. Dat. Angl. 4. Rheg. et Venet. 2. *lacrimas:* Angl. 4. *dolentes.*—75 Witt. 1. Broukh. 1. edd. pr. maj. min. et Venet. 2. *omnis:* Dat. et Berol. 3. *ulli.*—76 'Non erat, quod Broukh. Heinsio suadente, contra libb. *apposita* ederet: illud (*opposita*) optimis quibusque codd. et edd. vett. munitum cum Vossio revocavi.' *Bach.* Cod. Lips. et edd. vett. *opposita est;* Voss. rejecit *est.* 'Vix attinet monere, nullum librum nec scriptum nec editum omisisse *est*, quod quo tandem modo omitti possit in hoc versu? Guyetus in extremam versus regionem religavit.' *Huschk.* *firma* pro *dura* exhibent Reg. Stat. Witt. 1. Vat. 1. et Vat. Ursini.—77 Santen. in notis scriptis cum Burm. ad Propert. II. 4. 3. malebat *Et;* 'melius autem *At* transitui ad novam rem faciendo inservit.' *Bach.* *nisi* Witt. 2. Venett. 1491. 1493. et Aldd. *ni* reposuit Broukh. accedentibus cod. Lips. Statianis, quinque Palatt. Witt. 1. Broukh. 1. 2. 3. Colot. omnes Angll. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Rheg. et Vicent.—78 *Quod* Colb. *Quot* unus Broukh. *hanc* dedit H. Voss. nullo codd. addicente: *remeare* Witt. 2.

NOTÆ

69 *Oderunt, Pholoë*] Horatius ipse testatur hanc eandem Pholoën pudicam fuisse, nec ulli amatori temere consentire voluisse. Ita I. Od. 33. 'Cyrus in asperam Declinat Pholoën; sed prius Appulis Jungentur capreæ lupis, Quam turpi Pholoë peccet adultero.'

Fastidia] Pro fastu posuit; superbia enim et fastus omnibus, quæ formosæ sunt, non desunt. Tale est illud Maronis: 'Atque superba pati fastidia,' &c.

77 *Pœna manet*] Summa mulieris est pœna, ut senex et vetula negligatur. Ovid. Eleg. lib. III. 'Exclusa

ELEGIA IX.

Quid mihi, si fueras teneros læsurus amores,
  Fœdera per Divos, clam violanda, dabas?
Ah miser, etsi quis primo perjuria celat,
  Sera tamen tacitis Pœna venit pedibus.
Parcite, cœlestes; æquum est, impune licere
  Numina formosis lædere vestra semel.
Lucra petens habili tauros adjungit aratro,
  Et durum terræ rusticus urget opus.

Si fueras afflicturus infelices amantes, quare mihi fidem præbebas per Deos mox frangendam? Ah infelix! quamvis aliquis initio perfidiam occultet, lentum nihilominus supplicium silenti passu accedit. O Dii, ignoscite. An convenit impune permitti bellis semel offendere vestram majestatem? Arator quærens compendia alligat boves aratro instructo, et premit asperum laborem agrorum.

Eleg. x. e Scal. recensione. Hæc Elegia in ed. pr. maj. caret inscriptione; sed novum Carmen ordiri ex vacuo, quod interpositum est, spatio apparet; minor habet inscriptionem hancce, *Queritur delecti pueri fidem corruptam pretio, multa in eum devovens mala.*—1 Cod. Lips. Par. ed. pr. min. Rheg. Ald. 2. Mur. Basil. Plant. Gryph. Gebh. *miseros l. amores;* aliquot Stat. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. Laud. Exc. Pocc. et Venet. 2. habent etiam *amores;* unus Stat. Exc. Perr. Venett. 1487. Ald. et Stat. *amantes;* H. Voss. reposuit *teneros l. amores,* quod et Guelff. 1. 4. quinque ap. H. Voss. ed. pr. maj. Vicent. Brix. Rom. et Venett. 1491. 1493. confirmant; Corv. habet, *si teneros fueras:* Heins. conj. *lusurus amantes.*—2 *Oscula per* Hamb. *jam* pro *clam* cod. Lips. quod ex suo libro reposuit Scal. *non violanda* Zwicc. 1. et ed. Lips. ap. Heyn.—3 *Hac* Colb. *Ha* Berol. 3. Palat. Witt. 1. duo Broukh. et Angll. 2. 5. *A* Lutatius ad Stat. Theb. v. 689. *Ah misero* conj. Heins. *et si* disjuncte in edd. vett. ut dedit H. Voss. *A miseret, si* in codd. Heynii.—6 'Etiam hic *ludere* reposuerunt.' *Broukh.*—7 *Lucra petens habiles* conj. Frenzelius.—8 *Lucra petitur asper freta* Berol. 3. *petituras* Witt. 1. 2. Angll. 1. 2. 3. 5.

NOTÆ

inque vices fastus patiare superbos, Et quæ fecisti facta queraris anus.' Idem Art. Am. lib. iii. 'Tempus erit, quo tu, quæ nunc excludis amantes, Frigida deserta nocte jacebis humi.'

1 *Quid mihi*] Conqueritur Tibullus, quod quidam puer sibi ruperit fidem; eique, qui illum muneribus abduxerat, male precatur.

2 *Fœdera per Divos*] Dare fœdera per Divos, est Divorum nomen et testimonium interponere.

4 *Tacitis Pœna venit pedibus*] Ira divina, quæ tarditatem supplicii gravitate compensat, dicitur habere laneos pedes, sed ferreas manus. Ad mentem fere Tibulli Horat. iii. Od. 2. 'Raro antecedentem scelestum Deseruit pede Pœna claudo.'

6 *Numina lædere*] Sententiam invertit, quam supra protulit: 'Ne jurare time: Veneris perjuria venti Irrita per terras et freta summa ferunt.'

8 *Durum terræ opus*] Operosam et

Lucra petituras freta per parentia ventis
Ducunt instabiles sidera certa rates.
Muneribus meus est captus puer; at Deus illa
In cinerem et liquidas munera vertat aquas.
Jam mihi persolvet pœnas, pulvisque decorem
Detrahet et ventis horrida facta coma.
Uretur facies, urentur sole capilli,
Deteret invalidos et via longa pedes.

Astra certa regunt naves incertas, commoda quæsituras per maria ventis obsequentia. Puer meus delinitus est donis; sed Deus commutet dona in pulverem, et in aquam fluidam. Modo mihi supplicium luet, et pulvis pulchritudinem tuam tollet, et capilli tui *fletibus facti squalidi* deformabuntur: *vultus* tuus *torrebitur, et coma* tua *æstu flagrabit, et longum iter pedes* tuos *debiles*

unus Broukh. duo Scal. duo Vatt. Heinsii, Par. ed. pr. min. Rheg. Venett. 1491. 1493. Ald. 2. Mur. et Scal. *petiturus* unus Angl. Broukh. 1. ed. Lips. et Ald. 1. *petituros* Corv. Berol. 4. unus Broukh. Vicent. et Basil. *perituros* Exc. Perr. et Venet. 2. *perituras* in aliis Venett. *per freta patentia* ed. Lips. Brix. Venett. et Ald. 1. *parentia per freta* Florent. Angl. 4. ed. pr. maj. Rheg. Venet. 2. Lips. Colin. *per freta parentia* Broukh. 1. *per vela patentia* Angl. 3.—10 *Ducant* Angl. 4.—11 *Muneribus captus meus est puer* Reg. *ac Deus* Witt. 2. *ille* Colb.. *illi* Vat. Ursini.—12 Turnebus Advers. xvi. 4. legit, *et rapidas:* Guelff. 1. 4. Brix. Rom. et Venett. 1487. 1491. 1493. *certet.*—13 Cod. Lips. Witt. 1. Broukh. Angl. 2. Guelf. 3. Monac. Ald. 1. et Scal. *persolves*, quod receperunt Voss. Bauer. Wund. et Bach, favente Heyn. et Hand. in Obss. ad Catull. p. 31. Nostram testantur Par. omnes Stat. Heyn. et Beroll. Witt. 2. Broukh. 1. 2. 3. Colb. Exc. Pocc. Angl. 1. 3. 4. 5.

NOTÆ

laboriosam significat agricolationem, in qua semper est aliquid agendum. Primo enim oportet arare terram, quod vocant, proscindere, deinde iterum, quod vocant, effringere; quoniam prima aratione glebæ grandes excitantur, quas, cum iterum arant, effringunt: deinde lirandum est, seu occandum: quæ multa sunt in agricultione.

10 *Sidera certa*] Hoc est, fixa, et cursum suum dirigentia. Alia sidera aliis gentibus fuere in navigando observata, aliis alia. Cynosura, id est, Ursa minor, fuit fidissima Tyriis et Sidoniis. Helice, seu Ursa major, Graiis. Ovid. Fast. iii. 107. 'Esse duas Arctos, quarum Cynosura petatur Sidoniis, Helicen Graia carina notet?' Val. Flaccus Arg. i. 'Neve in Tyriis Cynosura carinis Certior, aut Graiis Helice servanda magistris.' Romani vero Septemtrionem observarunt, ut notat Manilius in Astronomicis.

12 *In cinerem*] Optabant Veteres in pulverem et aquam commutari ea, quæ cupiebant aboleri, prorsusque deleri. Plaut. 'At ego Deos quæso, ut quicquid in illo nidulo est, Si aurum, si argentum est, omme id ut fiat cinis.' Propert. lib. ii. Eleg. 16. 'Hæc videam rapidas in vanum ferre procellas, Quæ tibi terra velim, quæ tibi fiat aqua.'

15 *Urentur sole capilli*] Nimio quip-

Admonui quoties, Auro ne pollue formam;
Sæpe solent auro multa subesse mala!
Divitiis captus si quis violavit amorem;
Asperaque est illi difficilisque Venus.
Ure meum potius flamma caput, et pete ferro
Corpus, et intorto verbere terga seca.
Nec tibi celandi spes sit peccare paranti.
Est Deus, occultos qui vetat esse dolos.

comminuet. Quoties monui? Ne corrumpe pulchritudinem auro. Frequenter innumera incommoda latere sub auro consueverunt. Si quis inductus pecunia sacrum Amorem læsit, Venus illi infesta est et acerba. Inflamma potius igne verticem meum, et confode corpus meum gladio, et proscinde dorsum meum inflictis scuticis. Nec tibi delinquere volenti fiducia sit occultandi. Est Deus, qui prohibet fraudes

edd. pr. maj. min. Venet. 2. Vicent. Rheg. et Venett. 1487. 1491. 1493.—14 *Detrahet* Berol. 3. et a marg. *Deteret.*—16 *Detrahet* Beroll. 1. 3. et a marg. *Deteret.*—17 Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. omnes Beroll. et Venet. 2. *quotiens:* Corv. *ne pollue fidem.*—19 *O viciis* in Par. *O vitiis* Angll. 1. 4.—20 *Aspera est* Berol. 2. *illis* Witt. 1. et sic Berol. 4. sed a m. sec. *illi.*—22 Guy. *Pectus:* Angl. 4. *verbere membra.*—23 Cod. Lips. Par. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. Statiani, Angll. 1. 2. 3. Broukh. 3. 4. nonnulli ap. H. Voss. Guarn. Guelff. 1. 2. 4. Corv. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Brix. Vicent. Rheg. Lips. Rom. et Venett. 1487. 1491. 1493. *celandi fas;* unus Bronkh. *celanti fax;* Colb. *celanti fors;* Beroll. 1. 2. *cœlanti fas;* omnes Palatt. Hamb. Goth. et Bern. *celandi;* Scal. ex codd. suis rec. et vet. *celandi spes* reposuit; sic Voss. 1. 2. 3. Hamb. Zwicc. 1. 2. cum edd. Broukh. Vulp. Heyn. Bauer. et Wund. *celari fas sit* dedit H. Voss. e Guelf. 3. Monac. et suo quarto: Heyn. ni rythmus prohibuisset, legerit, *Celandi nec spes tibi sit.*—24 *Sit deus* cod. Lips. Witt. 2. Broukh. 1. 2. 3. Colb. Stat. omnes Beroll. Par. Guelff. 1. 2. 4. aliquot Palatt. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Rheg. Vicent. Venett. 1487. 1491. 1493. Mur. Basil. Dous. Plant. Gryph. *Scit* Witt. et unus Palat. *Est* unus Stat. et duo Scal. probante Heyn. *vetet* cod. Lips. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Colb. Statiani, Ask. Monac. omnes Beroll. Guelff. 1. 2. 4. Angll. 1. 3. 4. 5. ed. pr. min. Venet. 2. Rheg. Mur. Basil. Dous. Plant. et Gryph. probante Heynio: *vetat* Palatt. Angll. 2. Par. Hamb. Voss. 4. Guelf. 3. ed. pr. maj. Vicent. Brix.

NOTÆ

pe sole deformantur capilli; unde Hercules apud Propert. lib. IV. Eleg. 9. 'Terrent, et Libyco sole perusta coma.'

16 *Deteret*] Lædendo imminuet, et detrahet.

18 *Auro multa subesse mala*] Certo certius est propter aurum multa mortalibus evenisse mala. Inde enim bella, rapinæ, neces, &c. Unde illud Virgil. Æn. III. 'Quid non mortalia pectora cogis, Auri sacra fames?' Ovid. Met. I. 'Effodiuntur opes, irritamenta malorum. Jamque nocens ferrum, ferroque nocentius aurum Prodierat: prodit bellum, quod pugnat utroque.'

19 *Divitiis captus*] Venerem irasci minatur his, qui divitias amori præponderant. Inde etiam indignatur Propert. lib. II. 'Ergo muneribus quivis mercatur amicam? Jupiter! indigna merce puella perit.'

Ipse Deus tacito permisit lena ministro
  Ederet ut multo libera verba mero.
Ipse Deus somno domitos emittere vocem
  Jussit, et invitos facta tegenda loqui.
Hæc ego dicebam: nunc me flevisse loquentem,
  Nunc pudet ad teneros procubuisse pedes.
Tunc mihi jurabas, nullo te divitis auri
  Pondere, non gemmis vendere velle fidem;

remanere absconditas. Deus ipse concessit potestatem arcano famulo, ut largo vino voces solutas efferret. Deus iste voluit sopore victos proferre verba, atque etiam nolentes declarare facinora occultanda. Ego ista proloquebar. Jam piget me hæc dicentem plorasse. Jam ad molles pedes tuos *procidisse pudet. Tum mihi pejerabas te nullo opulenti auri pondere, nec margaritis venumdare velle fidem;*

Venett. 1487. 1491. 1493. et Ald. 1. *ipse dolos* Colb.—25 Cod. Lips. Colb. Berol. 2. Angl. 1. Broukh. 2. 3. *leve;* Bronkh. 1. Beroll. 3. 4. Vat. Ursini, Par. Guelf. 3. ed. pr. min. Brix. Vicent. et Venet. 1487. *lene;* Corv. Reg. duo Scal. Witt. 2. Laud. Angll. 3. 4. 5. ed. pr. maj. Venet. 2. Rheg. et Rom. *leve;* sic Berol. 1. sed a marg. *lene;* Witt. 1. et unus Palat. *læva*, quod reposuit H. Voss. improbante Huschk. *sæva* in altero Gebh. et uno Mureti, qui inde fecit *sæpe*, quod etiam apparet in Vat. 1. *lena* exhibent unus Stat. Exc. Lips. Vindob. Monac. Goth. Zwicc. 2. quam lect. Statio probatam, primus in contextum intulit Heynius: *vela* conj. Scaligeri servarunt Bronkh. et Vulp. *lora* tenebat Santenius; *frena* conj. Huschk. pro *ministro* unus Stat. habet *magistro*. —26 *Et decet ut* cod. Lips. et Broukh. 1. *Adderet ut* alius Bronkh. et Berol. 4. *Ederet et* Angll. 3. 4. Reg. et Corv.—28 Witt. 1. *invictos;* Witt. 2. et Colb. *immites;* et sic Berol. 1. sed a marg. *invitos*.—29 *Hæc mihi* Laud. et Angl. 2. *nec me* Dat. et Berol. 3. *me dixisse* Broukh. 1.—30 *Non pudet* Voss. 4. Goth. uterque Zwicc. ed. pr. maj. Rheg. Venet. 2. Vicent. et Lips. *Nunc* Vat. Ursini.—31 *Tum* Ald. Gryph. et Plant. *Tu* Beroll. 1. 3. duo H. Voss. Zwicc. 1. 2. ed. pr. maj. min. Venet. 2. Rheg. Brix. Vicent. et Venet. 1487. quod reposuerunt Voss. et Bach. *Tunc* cod. Lips. Witt. 1. 2. Bronkh. 1. 2. 3. Beroll. 2. 4. Vat. Ursini, Angl. 1. 2. 3. 4. *nullo tibi* cod. Lips. Beroll. 1. 2. 3. Guelf. 2. Par. Stat. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Dat. Angll. 1. 2. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Brix. Rheg. et Venett. 1487. 1491. 1493. *nullo te* Vat. Ursini, *nullo te*, vel *nullius* Angl. 5. *nullius* etiam habent Reg. Angll. 3. 4. et Guelf. 3.—32 Rheg. *geminis frangere;* ed. pr. maj. Lips. et Vicent. *gemis frangere;* Exc. Pocc. et Vatt. 1. 2. habent etiam *frangere;* Venett. 1487. 1491. 1493. *perdere*. Nostram testantur Cod. Lips. omnes Beroll. et ed. pr. min. cum aliis.—

NOTÆ

25 *Permisit lena* [*Permisit vela*] Ita legit Scaliger, hoc est; permisit voluntati, arbitrio, ac libidini: quod proverbialiter significat, 'permittere vela.' Alii legunt, *permisit lena ministro*, hoc est, ut lena, cui minister plurimum vini fudisset, tacenti interim plurima aperiret fido amoris ministro.

26 *Ederet libera verba*] Notum illud Proverbium: 'In vino veritas.' Temulentorum enim et ebriorum illud est vitium, ut omnia etiam animi arcana in publicum effundant et effutiant. Horat. Art. Poët. 'Et torquere mero, quem perspexisse laborent An sit amicitia dignus.'

28 *Invitos facta tegenda loqui*] No-

[redacted]

Non, tibi si pretium Campania terra daretur,
  Non, tibi si Bacchi cura, Falernus ager.
Illis eriperes verbis mihi, sidera cœlo
  Lucere, et puras fulminis esse vias.
Quin etiam flebas: at, non ego fallere doctus,
  Tergebam humentes credulus usque genas.
Quid faceres, nisi et ipse fores in amore puellæ?
  Sit, precor, exemplo sit levis illa tuo!

nec etiamsi tibi merces traderetur regio Campania, neque si tibi Falerna terra, Bacchi amor, tribueretur. His dictis eriperes mihi astra ætheris splendere, et cursus fluvii nitidos esse. Insuper lacrymabaris hæc affirmans. *Ego vero minime eruditus decipere, credulus semper abstergebam madidas genas. Quid ageres nisi etiam* tu *ipse esses in amore puellæ? At opto, ut ipsa tuo exemplo* vicissim *incon-*

33 *Campania tota* Exc. Perr. Corv. Berol. 4. a m. sec. Guelf. 2. et Monac.—35 Par. *erriperet*; Berol. 4. Reg. Broukh. 1. et Witt. 1. *eriperet*; Beroll. 1. 2. Par. et edd. pr. maj. et min. cum aliis, *cæli*; Monac. *cælo*; sed *cælo* ex uno Vat. cui accedit Goth. restituit Broukh.—36 *Ducere* Monac.; Broukh. edidit *et puras fluminis ire*: certe *ire* legitur in Vat. Statii; *fluminis* cod. Lips. Guelf. 1. (Guelff. 2. 3. pro v. l.) Beroll. 2. 4. Par. Venett. 1487. 1491. 1493. Aldd. et Scal. et sic Berol. 1. a marg. *flumis* in ed. pr. min. *fluminis* testantur Witt. 1. Exc. Perr. et Pocc. Reg. Guelf. 2. Laud. Colb. Colot. Dat. Angl. 2. Berol. 3. ed. pr. maj. Venet. 2. Rheg. Vicent. Rom. et Lips.—39 *Quid facerem* cod. Scal. Vat. duo Palatt. Laud. Reg. Corv. Guelf. 1. Voss. 1. 4. Angl. 2. ed. pr. maj. Venet. 2. Rheg. Brix. Lips. Rom. Venett. 1487. 1491. 1493. Ald. 2. Basil. et Gebh. quod reposuit H. Voss. *Quid faciam* Witt. 1. 2. Broukh. 2. Angl. 1. Ald. 1. et Colin. *Quid facias* cod. Lips. Broukh. 1. et Dousa; *Quid dicam*,

NOTÆ

tum est plures dormientes interdum multa effutire, quæ vigilantes nunquam aperirent.

33 *Campania terra*] Regio est Italiæ fertilissima, in qua summum est Liberi Patris et Cereris certamen, ut a Plinio venuste dictum est; sic dicta, quod campestris sit. Vid. Strab. lib. v. Vere Italiæ Paradisus est, adeo ibi incredibilis rerum est fertilitas et abundantia.

34 *Bacchi cura*] Hoc est, amor. Sic Virgilius: 'Tua cura Lycoris.'

Falernus ager] Campaniæ tractus, qui vitiferos colles habet, generosissimo, quod ibi nascitur, vino nobiles, cui vino secunda nobilitas tribuebatur ab Antiquis. Dicitur a 'Falerno' Agricola, qui primus ibi vites fertur coluisse.

35 *Illis eriperes verbis*] Sensus est; His dictis mihi persuaderes, et quasi invitum cogeres, ut tibi crederem, si diceres astra cœli non lucere. Eodem fere modo Cornelius Celsus lib. vi. 'Pæne ineptiæ sunt curare varos et lenticulas et ephelidas, sed eripi tamen fœminis cura cultus non potest.'

36 *Fulminis* [*Fluminis*] *esse vias*] Alii legunt, *Fluminis ire vias*, quod non displicet. Alii legunt, *Fulminis esse vias*, quod non renuo, si per *puras*, claras intelliges.

39 *Quid faceres*] Alii legunt, *Quid facias*; alii, *Quid faciam*, alii, *Quid facerem*: alii, *Quid dicam*, *quod ut ipse fores*, &c. Sed quocumque modo legatur, difficilis omnino sententia.

O quoties, verbis ne quisquam conscius esset,
  Ipse comes multa lumina nocte tuli?
Sæpe insperanti venit tibi munere nostro,
  Et latuit clausas post adoperta fores.
Tum miser interii, stulte confisus amari:
  Nam poteram ad laqueos cautior esse tuos.
Quin etiam attonita laudes tibi mente canebam:
  At me nunc nostri, Pieridumque pudet.

stans sit. O *quam sæpe* ego *ipse gestavi facem tibi assectator producta nocte, ne ullus testis esset dictis! Frequenter beneficio meo adstitit tibi inopinanti* puella, *at abscondita post januam obseratam delituit. Tunc perii infelix, stolide credens me diligi: non valebam esse diligentior ad insidias tuas. Præterea etiam celebrabam tibi præconia tua stupenti animo. Jam vero piget me mei, et Musarum. Utinam*

quod, ut ipse unus Vat. Palatt. 3. 4. et Commel. Nostram tuentur Scal. cod. a m. sec. Broukh. 3. plures Stat. Palat. 6. Vatt. 1. 2. Par. Angl. 3. 4. Beroll. 2. 3. (Berol. 4. a m. sec.) uterque Zwicc. Guarn. Bern. Voss. 3. 5. Monac. ed. pr. min. Mur. Scal. Plant. et Gryph.—40 *Sed precor e sit* Thuan. Witt. 1. 2. Colb. Colot. Vat. Heinsii, Vat. Ursini, Angll. 2. 3. 4. 5. Beroll. 1. 3. Venet. 2. Vicent. Rheg. Brix. Lips. Rom. Venett. 1487. 1491. 1493. probante Huschk. *Sic p. e. sit* Commel. et ed. pr. maj. *Sit p. e. sed* cod. Lips. Broukh. 1. 2. 3. Reg. ed. pr. min. Aldd. et Scal. *Sed p. e. sed* Guelf. 3. *Sit p. e. sic* Par. *sit lenis* Berol. 1. et ed. pr. maj. *sit levis* testantur Beroll. 2. 4. (non Berol. 1. ut nuntiat Voss.) Voss. 5. Vindob. Bern. et uterque Zwicc.—41 *O quotiens* Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. omnes Beroll. et Venet. 2. *quociens* Par. *O quoties nobis* Guy. et Stat.—43 Angll. 3. *tibi venit;* Berol. 1. *ubi* suprascr. *tibi*.—44 *Sed latuit* cod. Lips. omnes Beroll. et Guelff. Par. Corv. Reg. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Rheg. Brix. Vicent. Lips. Rom. cum aliis; *Est latuit* Exc. Pocc. *Et latuit* ex codd. Stat. Exc. Perr. et quatuor Heins. reposuit Broukh. Vulpio lubente; et sic Guelf. 2. pro v. l. *clausos* Berol. 1.—45 *Tunc* Angll. 2. 3. 4. *Tum* ed. H. Voss. in contextu; sed hoc typothetæ acceptum referas, non editori, qui in notis se *Tum* reposuisse gloriatur, idque invitis omnibus libris, improbante Huschk. *Tu* in Vincent. omisso apice, ut v. 31. *confixus* cod. Lips. et Dat. *amori* Angl. 4. et Corv. *amanti* Zwicc. *amare* Reg.—46 *Non* Angl. 2. ed. pr. min. Colin. quod edidit post Scaligerum Broukh. apposito ad finem versus interrogationis signo: *Nam* Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Statiani, Reg. Corv. omnes Beroll. et Guelff. Colb. Vat. 2. Par. ed. pr. maj. Venet. 2. Venett. 1487. 1491. 1493. Aldd. et Gryph. quam particulam intolerabilem esse ait H. Voss. eique substituit *Ah!* verbum *esse* ultro in *isse* transformans; quod improbant Bach. et Huschk.—48 *Et me* Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Colb. omnes Angll. Beroll. et Guelff. Corv. Reg. Par. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Brix. Rheg. Rom. Lips. Venett. 1487. 1491. 1493. et Aldd. *At me* (non *Ut me*, ut Heynius nuntiat,) Mur. primus edidit, quod exhibent Ask. Vindob. et Plant. *Ut me* recepit

NOTÆ

41 *O quoties*] Objicit pericula quæ adiit, dum puerum ad amicam erat comitatus, atque commemorat, quæ præstitit amantibus obsequia.

44 *Et* [*Sed*] *latuit*] Alii legunt, *Et latuit*, quod non displicet; ideo vero *latuit* ne a me cognosceretur.

47 *Attonita*] Nimia scilicet cantandi cupiditate, tuique impotentiori amore,

Illa velim rapida Vulcanus carmina flamma
Torreat, et liquida deleat amnis aqua.
Tu procul hinc absis, cui formam vendere cura est,
Et pretium plena grande referre manu.
At te, qui puerum donis corrumpere es ausus,
Rideat assiduis uxor inulta dolis;
Et, cum furtivo juvenem lassaverit usu,
Tecum interposita languida veste cubet.
Semper sint externa tuo vestigia lecto,
Et pateat cupidis semper aperta domus.

Vulcanus illos versus igne vehementi comburat, et fluvius obliteret fluenti aqua. Longe a nobis sit, cui studium est pulchritudinem prostituere, et magnam mercedem referta manu reportare. Te vero, o qui aggressus es muneribus puerum pervertere, conjux impunita deludat continuis fraudibus; et postquam fatigaverit juvenem amore clandestino, tecum languens decumbat amictu interjecto. Perpetuo existant vestigia aliena in *cubili tuo, atque ædes* tuæ *jugiter sint apertæ amantibus. Nec soror im-*

H. Voss.—49 Broukh. 2. et Berol. 2. *rabida.*—51 *Tunc* cod. Lips. *Sic procul hinc absis* Voss. 4. 5. *Sit procul a nobis, formam cui* Exc. Scal. et Voss. 3. quod arripuit Broukh. 'Est hæc manifesta interpolatio, expressa etiam a Broukhusio.' *Huschk.* *Tu procul hinc absis* testantur omnes Stat. Mur. Beroll. Angll. et Guelff. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. omnes Heins. et Heyn. Colb. Reg. Par. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. cum aliis; quam lect. revocavit Vulp. *cui formam* Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Par. Beroll. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Rheg. Brix. Vicent. Venett. 1487. 1491. 1493. Dous. Plant. et Gryph. *formam cui* receperunt Voss. Wund. et Bach; quod etiam habent Voss. 1. 3. 5. *curæ est* Ald. 2. et Basil. 1569. *curæ*, absque verbo *est*, Broukh. 2. 3. *cura est* cod. Lips. Witt. 1. 2. 3. Dat. Broukh. 1. Angll. 3. 4. omnes Beroll. et Guelf. cum edd. vett. 'Fatendum est, totum Distichon nec sententia nec loco, quem obtinet, satis se probare; resecto contra egregie producunt omnia. Assutum arbitror ex margine.' *Heyn.*—53 *At tu* Witt. 2. Colb. Berol. 3. Dat. Brix. et Venett. 1487. 1491. 1493. *qui donis puerum* Broukh. 2. et unus Stat.—54 *Rideas* ed. pr. min.—55 *Et quom* Witt. 1. *laxaverit* cod. Lips. Witt. 2. Beroll. 1. 3. unus Stat. Dat. Scal. rec. Corv. ed. pr. min. et Rom.—57 *Sint externa tuo semper* Gueif. 1. Brix. Venett. 1487.

NOTÆ

49 *Rapida Vulcanus*] Erat pœna malorum carminum aut in ignem mitti, ut apud Catullum Annales Volusii Vulcano voventur; aut in aquam demergi, ut apud Suetonium in Caligula cap. 20. ubi ii, qui ad aram Lugdunensem maxime displicuissent, scripta sua spongia linguave delere jubebantur, nisi ferulis objurgari, aut in proximum flumen mergi maluissent.

53 *At te, qui*] Dira precatur pueri corruptori.

54 *Dolis*] Furtivis amoribus, atque etiam adulterinis concubitibus.

56 *Interposita veste*] Ut uxor aspernata virum inter se et ipsum quasi irata vestes interponat, ne se tangat.

57 *Externa vestigia*] Hoc est, indicia manifesta adulterii. Propert. lib. II. Eleg. 29. 'Apparent non ulla toro vestigia presso, Signa voluptatis; nec jacuisse duos.'

Nec lasciva soror dicatur plura bibisse
Pocula, vel plures emeruisse viros.
Illam sæpe ferunt convivia ducere Baccho,
Dum rota Luciferi provocet orta diem.
Illa nulla queat melius consumere noctem,
Aut operum varias disposuisse vices.
At tua perdidicit; nec tu, stultissime, sentis,
Cum tibi non solita corpus ab arte movet.

pudica referatur hausisse plures cyathos, quam plures amatores exhausisse. Aiunt ipsam frequenter Baccho protrahere compotationes, donec exortus Luciferi currus excitet lucem. Nulla possit commodius illa noctem traducere, et ordinasse diversas exercitationum alternationes. Sed uxor *tua docta est; nec tu percipis, omnium stolidissime, quando pro te consueta ratione non movet lacertos. An tu existimas*

1491. 1493. Aldd. et Scal. sed *Semper sint externa tuo* cod. Lips. Par. Corv. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Colb. Land. Dat. Vat. Ursini, ed. pr. min. Vicent. Mur. Dous. et Gryph. *Semper sint extrema tuo* ed. pr. maj. Venet. 2. et Rheg. *extrema* etiam in ed. Lips. *Sint hesterna tuo semper vestigia* ed. Rom. *lato* pro *lecto* ed. pr. min.—59 *Ne* cod. Lips. *Nec* in aliis.—60 Duo Stat. quatuor Palatt. Exc. Pocc. Guelff. 1. 4. Reg. Corv. Vatt. 1. 2. Angl. 5. Witt. 1. ed. pr. maj. Venet. 2. Brix. Rheg. Rom. Lips. Venett. 1487. 1491. 1493. Mur. Plant. et Gryph. *quam plures;* Scal. rec. *nec plures*, quod receperat Broukh. *vel* abest a cod. Lips. quod habent novem ap. H. Voss. omnes Beroll. Angll. 1. 2. 3. 4. Witt. 2. Broukh. 1. 2. 3. Exc. Lips. Guelff. 2. 3. Par. ed. pr. min. et Aldd. et revocavit Vulpius: *hæc meruisse* Mur. Plant. et Gryph. —61 *Illa ferunt semper* Reg. *ferant* unus Stat. Exc. Pocc. ed. pr. maj. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. et Lips.—62 Ed. Rom. *Luciferum provocat.*—63 *Illa queat nullam* unus Stat. ed. pr. min. Vicent. Brix. Rom. Lips. et Venett. 1487. 1491. 1493. *Illa querat nullam* ed. pr. maj. Venet. 2. et Rheg. *Illa nullam queat* unus Broukh. Nostram, quam reposuit Scal. testantur cod. Lips. Par. Reg. Guelf. 2. omnes Beroll. Exc. Perr. Scal. rec. Statiani, duo Palatt. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. Dat. et Angll. 1. 3. 4. 5. *consumere vocem* Berol. 3. *nocte* Reg.—64 *Atque* reduxerat Scal. ex Aldd. Colin. et una Gryph. idque tuetur Wund. sed Broukh. *Aut* revocavit ex Witt. 1. 2. tribus suis. Colb. Vat. 1. Dat. ed. pr. maj. min. Venet. 2. Rheg. Brix. Rom. Vicent. Lips. Venett. 1487. 1491. 1493. Mur. Plant. Gryph. et Dous. quod nunc confirmant cod. Lips. Corv. Reg. Par. Beroll. alii: *vias* pro *vices* Vat. Ursini.—65 *Aut tua* Reg. pro quo Heyn. malit *Et*, vel *Hæc.*—66 *Quom* Witt. 1. Dat. et Berol. 3. *thait* pro *movet* Dat. et Berol. 3. *monet* Angl. 1. *trahit* Ask. et sic

NOTÆ

58 *Cupidis*] Amatoribus intrare volentibus, tuæque uxoris pudicitiæ insidiantibus.

59 *Nec lasciva soror*] Non uxorem modo istius corruptoris optat esse impudicam, sed etiam sororem; et ut quæstum meretricium faciat, et vulgati sit corporis, imprecatur, et ut tot concubitus ac vices patret, quot pocula vacuaverit.

60 *Emeruisse viros*] Id est, exhausisse viros. 'Emerere' convenit recte meretricibus, quæ a 'merendo' dictæ sunt. 'Emerere' autem 'viros' eodem sensu videtur sumi, quo illud, 'Quæ tot nocte viros peregit una.'

62 *Dum rota Luciferi*] Poëta Lucifero currum attribuit, cum apud alios

Tunc putas illam pro te disponere crines,
  Aut tenues denso pectere dente comas?
Ista hæc persuadet facies, auroque lacertos
  Vinciat, et Tyrio prodeat apta sinu.
Non tibi, sed juveni cuidam vult bella videri,
  Devoveat pro quo remque domumque tuam.
Nec facit hoc vitio, sed corpora fœda prodagra
  Et senis amplexus culta puella fugit.
Huic tamen accubuit noster puer; hunc ego credam
  Cum trucibus Venerem jungere posse feris.

ipsam tui causa comas componere, aut comere subtiles capillos crebro pectine? An id tibi fidem facit vultus ille, quod cingat auro brachia, et composita procedat in veste purpurea. Pulchra cupit apparere, non tibi, sed cuidam adolescenti, cujus causa devoveat et bona et domum tuam. Non id agit pravitate sua; at ipsa delicata fœmina vitat corpus podagra fœtidum, et vetuli putidi *complexum. Nihilominus isti meus puer succubuit. Ego jam putem ipsum posse conciliare amorem cum*

Berol. 1. sed a marg. *movet.*—67 Duo Stat. Colb. Exc. Pocc. Guelf. 2. ed pr. min. Rom. Brix. et Venett. 1487. 1491. 1493. *putes;* Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Par. ed. pr. maj. cum aliis, *putas.* Ceterum libri scripti editique omnes habent *disponere crines,* præter unum Par. qui habet *disponere corpus.* 'Memorabilis lectio, fortasse vera: similiter Græci dicunt πλάττειν σῶμα. Si vera est, omnis tollitur dubitatio de particula *Aut* v. sequenti.' *Huschk.*—68 *Et tenues* Florent. quod reposuerunt Broukh. Voss. Wund. et Bach. *At* ed. Gebh. 1621. *Aut* codd. et edd. vett. *pectine dente* Venett. 1487. 1491. 1493. *pectine nocte* Witt. 2. *nectere dente* Berol. 2. et unus Broukh. *pectore* unus Voss. Goth. ed. pr. maj. Rheg. et Ald. 2.—69 *Illita persuadet* ex codd. legit Fea ad Hor. I. Epist. 7. 10. *Istam* Par. *Illa* ed. pr. min. Venett. 1487. 1491. 1493. et Ald. 1. *Ista huic persuadet* Wakef. ad Lucr. II. 487. Huschk. malit, *Isti hæc persuadet facies;* nempe supplendum 'ut:' Heyn. *aurone lacertos.*—70 *Quum vincit tyrio prodit et apta sinu* in Guelf. 2. pro v. l.—72 Lipsius *teque* corrigere volebat pro *remque,* faventibus Dous. et Broukh.—73 *Non* ex Venett. 1491. 1493. et Ald. 1. invexerat Scal. quod habent etiam Beroll. 1. 3. sed Broukh. *Nec* revocavit, quod tuentur cod. Lips. Witt. 1. Broukh. 1. 2. Laud. unus Heins. Exc. Pocc. Beroll. 2. 4. Par. ed. pr. maj. Venet. 2. Ald. 2. cum aliis; *Hec* Broukh. 3. *hæc vitio* Berol. 4. *hoc lucro* cod. Lips.—75 *Hunc tamen* Par. Witt. 1. 2. et unus Broukh. *Nunc tamen* Reg. *Hinc tamen occubuit* Mur. *hinc*

NOTÆ

equo tantum vehi referatur, fusco quidem vespere, candido autem mane, quando est φώσφορος. Ovid. in Fastis: 'Hesperus et fusco roscidus ibat equo.'

65 *At tua perdidicit*] Tua nempe uxor egregie docta est adulteria.

68 *Denso dente*] Pectinem per circumlocutionem significat, qui scilicet per denticulos minutissimos et frequentissimos est insectus.

70 *Tyrio prodeat apta sinu*] Quoniam in urbe Tyro laudatissima tingebatur purpura, factum est, ut 'Tyrium' dicatur pro 'purpureo.' Apta, id est, ornata, et concinnata, et composita.

72 *Devoveat*] Hoc est, devovendo consumat, vel cum deprecatione execretur resque tuas, gentemque tuam.

73 *Corpora fœda podagra*] Podagricorum corpora fœtent propter un-

Blanditiasne meas aliis tu vendere es ausus?
Tune aliis demens oscula ferre mea?
Tunc flebis, cum me vinctum puer alter habebit,
Et geret in gremio regna superba tuo.
At tua tum me pœna juvet, Venerique merenti
Fixa notet casus aurea palma meos:
HANC TIBI FALLACI RESOLUTUS AMORE TIBULLUS
DEDICAT: ET GRATA SIS, DEA, MENTE, ROGAT.

truculentis belluis. Tune confisus es aliis prostituere blandimenta mea? Tune, o insane, dare aliis suavia mea ausus es? *Tunc plorabis, quando me sibi devinctum tenebit puer alius, et in tuo sinu exercebit imperium fastuosum. Tunc supplicium tuum delectet me, et aureum scutum Veneri meritæ appensum signet casus meos* hoc cum titulo: *Tibullus perfido pueri amore liberatus hoc consecrat tibi, o Dea, et te precatur*, ut sibi *sis animo propitio*.

ego Rom.—77 *Deliciasne* Hamb. *alii tu* Par. ut conj. Dousa, et expressum est in Græv. et Basil.—79 *Tum* Reg. cum edd. Vicent. Venett. 1487. 1491. 1493. et Rom. quod recepit H. Voss. *Tu* ed. pr. maj. Lips. et Rheg. *Tunc* habent codd. Lips. et Par. *quom me* Witt. 1. idque reposuit H. Voss. *victum* cod. Lips.—80 *Et reget* cod. Lips. cum duobus ap. Heyn. *regno regna* cod. Lips. Sfort. Reg. Par. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. Colb. Beroll. 1. 3. 4. ed. pr. min. et Cyll. in Comment. *regno bella* Berol. 2. unus Broukh. duo Stat. regno habent etiam Vatt. 1. 2. Dat. Exc. Perr. et Vat. Ursini; pro *regna* Guy. Heins. et Broukh. faciebant *sceptra*. Nostram testantur Corv. ed. pr. maj. Venet. 2. Brix. Rheg. Rom. Lips. Vicent. et Venett. 1487. 1491. 1493. cum vulgg. *superba suo* Berol. 1. et suprascr. *tuo*.—81 Cod. Lips. Reg. Corv. Par. omnes Guelff. Stat. et Beroll. Witt. 1. unus Broukh. Laud. Angll. 1. 2. 3. 4. Dat. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Lips. Rom. et Venett. 1487. 1491. 1493. *dum me;* Witt. 2. et Scal. rec. *me dum;* emendatum est in Aldd. *tum me:* Corv. *juvat:* unus Stat. *Veneri ipsa merenti;* Berol. 1. *venerique* et suprascr. ipe.—82 Berol. 4. *aurea parma* a m. sec. Scal. emend. *lamina:* Colot. *picta tabella*.—83 Par. *falaci;* Berol. 3. *fallacis*.

NOTÆ

guenta, quæ tanquam remedia podagrico dolori adhibentur, tum propter senium. De podagrico rivali Catullus ait: 'Ulciscitur ambos, Illam affligit odore, ipse perit podagra.'

80 *Et geret in gremio regna superba*] Hoc est, dominabitur. Dominæ enim vocantur amicæ, earumque obsequium amatores vocant regnum, seu imperium, quasi ipsis sint subditi jure servitutis. Horat. IV. Od. 'Non sum qualis eram bonæ Sub regno Cynaræ: desine, dulcium Mater sæva Cupidinum, Circa lustra decem flectere mollibus Jam durum imperiis.'

82 *Notet casus aurea palma*] 'Palmam,' et 'Parmam,' 'Parmularios' et 'Palmularios' idem esse contendunt viri doctissimi; ut autem 'parmas' Gladiatores et milites figere solebant, sic et amatores. Unde Ovid. Trist. IV. 8. 22. 'Miles ut emeritis non est satis utilis armis, Ponit ad antiquos, quæ tulit arma Lares.' De amatore vero Horat. III. Od. 26. 'Nunc arma defunctumque bello Barbiton hic paries habebit.' Parmula igitur Tibulli Veneri de ipso bene meritæ appensa ex voto tanquam tabella εὐχαριστικὴ, pericula et casus, quos evaserit, significabit.

ELEGIA X.

Quis fuit, horrendos primus qui protulit enses?
  Quam ferus, et vere ferreus, ille fuit!
Tunc cædes hominum generi, tunc prælia nata:
  Tunc brevior diræ mortis aperta via est.
At nihil ille miser meruit: nos ad mala nostra
  Vertimus, in sævas quod dedit ille feras.
Divitis hoc vitium est auri; nec bella fuerunt,
  Faginus astabat cum scyphus ante dapes.

Quis fuit, qui primus omnium *edidit execrandos gladios? Quam crudelis fuit iste, et certe ferreus,* et immanis. *Tum* primum *mortalium genti exorta sunt occisiones, et pugnæ; tum patuit sævæ necis iter contractius. Sed infelix ille nullam meritus est pœnam; nos* enim *traducimus in ruinam nostram* præsidium, *quod nobis ille præbuit adversus truces bestias. Illud est vitium auri pretiosi. Neque enim fuerunt prælia, quando pocula fagina ad epulas collocata erant; nec erant pro-*

Eleg. XI. e Scal. recensione. Ed. pr. maj. hanc habet inscriptionem, *Detestatur bella laudans ætatem primam.* Paulo aliter ed. pr. min. *Detestatur bella laudans ætate primam et pacem.* Pocchus in suis codd. secundi Libri principium ab hac Elegia constitui viderat, referrique hæc ad Nemesis amorem. Etiam Heynius in ed. Vicent. a V. D. scriptum hoc vidit, *Albii Tibulli poëtæ ill. de amoribus Nemesis liber* II. *Elegia prima:* et sic est in Guelf. 2. Exc. Perr. habent, *Principium* II. *libri de Amoribus Nemesis.*—1 *Qui fuit* Corv. Berol. 3. *pertulit* Angll. 2. 4. *protudit* Heins.—3 *Tum* cod. Lips. Reg. Witt. 1. 2. Statiani, Broukh. 1. Berol. 1. 3. et ed. pr. min. *Tunc* Broukh. 2. 3. Par. alii: *tum prælia* cod. Lips. Par. Angl. 4. Dat. Beroll. 1. 3. (non Berol. 2. ut narrat Bach) Corv. Guarn. *tunc prælia* Broukh. 2. 3. ed. pr. min. cum aliis.—4 *Tum* cod. Lips. Reg. Corv. omnes Angll. Beroll. 1. 2. 3. Guarn. et Par. *Tunc* in aliis, cum edd. pr. maj. min. et ceteris vett. *diræ* unus Stat. *verbum est* omisit H. Voss.—5 *Ha miser ille nihil* Hamb. *Forsan et ille nihil* Scal. rec. et vet. *An nihil* Broukh. 1. 2. Witt. 2. Exc. Pocc. Guelf. 3. Vat. Heins. Angl. 5. Reg. Par. et ed. pr. min. *An nihil,* vel *nil,* Angl. 1. Nullus cod. exhibet *Ah* quod in textum intulit H. Voss.—6 Ed. pr. maj. *in sævos:* Berol. 2. *illa feras.*—7 Par. *hoc vicium.*—8 *Fagineus stabat* Laud. Vat. Ursini,

NOTÆ

1 *Quis fuit horrendos*] Hæc Elegia ejusdem est argumenti cum fine primæ Elegiæ hujus libri. Nam detestatur bella invitatus a Messala ad expeditionem in Orientem.

2 *Quam ferus*] Ferus est, qui vitæ durioris est, et crudelioris animi. Ferreus vero, qui immitis et intractabilis, a ferro, quod nihil in se præter duritiam habet.

7 *Divitis hoc vitium auri*] Hic etiam eleganter, ut in Elegia superiori malorum omnium vere causam auro imputandam censet, ut et Ovid. Met. 1. 'Jamque nocens ferrum, ferroque nocentius aurum,' &c.

8 *Faginus astabat*] Jam de poculis supra egimus Eleg. 1. ad hos versus:

Non arces, non vallus erat; somnumque petebat
  Securus varias dux gregis inter oves.
Tunc mihi vita foret, vulgi nec tristia nossem
  Arma, nec audissem corde micante tubam!
Nunc ad bella trahor, et jam quis forsitan hostis
  Hæsura in nostro tela gerit latere.
Sed patrii servate Lares; aluistis et idem,
  Cursarem vestros cum tener ante pedes.

pugnacula, nec munimenta; et pastor pecoris quietus somnum carpebat inter suas oves. Utinam *mihi ætas tum esset, neque scivissem detestabilia tela, nec audivissem classicum pectore palpitante. Jam rapior ad arma, jamque fortasse aliquis adversarius gestat spicula in meo latere figenda. Verum, o Penates paterni, defendite* me: vos *etiam ipsi* me *educastis, quo tempore tenellus cursitarem ante pedes*

Corv. Guelf. 3. et Angll. 2. 3. 4. *quom* Witt. 1. et sic ed. H. Voss. *dum* ed. pr. min. *sciphus* Par. *pedes* pro *dapes* Colb.—9 *Non acies* malebant Stat. et Guy. improbante Heyn. *Non rabies non ira fuit* conj. Ant. de Rooy in Conject. Crit. p. 94.—10 *Securus saturas* Heinsii emend. in textum intulit Broukh. *Securas aries* malebat Heyn. cum Richtero Specim. Obss. p. 44. idem Heynius conj. *Securus tutas:* sed *varias* unanimiter scripti et impressi habent. 'Optime vulg. se habet, modo ne 'versicolores,' sed 'diversas colore' albas, nigras, &c. interpreteris cum Vulp. H. Voss. aliis.' *Bach.*—11 Hic locus Heynio corruptus esse visus est, qui proposuit, *Tunc m. v. foret! Vulgi; nec, &c.* probante Santenio; Heinsii emend. *Tunc m. v. f. dulcis, nec,* reposuit Broukh. et sic in Voss. 3. 5. H. de Bosch. Obss. ad Anth. 1810. p. 481. *frugi* malit. Voss. locum incorruptum existimans, dedit, *Tum m. v. foret! Vulgi nec, &c.* sed Huschk. idem Heynio sentiens, emend. *vel ubi nec;* h. e. 'vel ibi nunc esset, ubi nec nossem arma, nec,' &c. Omnes codd. et edd. ante Voss. exhibent *Tum:* Reg. Voss. 2. et ed. Mur. *non* pro *nec;* Vicent. *nec tristia mihi nossem,* omisso loco suo pronomine: *noscem* Par. et ed. pr. min.—12 Eadem ed. *audirem,* probante Huschk. *tremente* Witt. 1. 2. Laud. Colb. Angl. 2. Berol. 1. 3. 4. Ald. 2. Mur. Basil. 1569. Plant. Gryph. et quas præterea recenset Klindworth. *micante* exhibent Lips. Par. omnes Stat. et Palat. Exc. Lips. Commel. Broukh. 1. 2. 3. Angl. 5. Berol. 2. ed. pr. maj. min. Venet. 2. Rheg. Lips. Brix. Vicent. et Colin. *comam* pro *tubam* unus habet Zwic. extat etiam in ed. pr. maj. Venet. 2. Rheg. et Lips. at ed. pr. min. Vicent. aliæ *tubam.*—13 Dat. et Beroll. 1. 3. *et nunc;* Par. *etiam;* Heins. ad marg. ed. Raph. *jam jam.*—14 Par. *tella.*—15 *Dii patrii* Angl. 5. *iidem* ed.

NOTÆ

'Fictilia antiquus primum sibi fecit agrestis Pocula, de facili composuitque luto.'

9 *Non arces, non vallus erat*] Legendum forsan, *non acies:* vallus proprie significat palum, quo vitis alligatur. Cæsar tamen, ut hoc loco Tibullus, usurpat non semel pro castrorum munimento, quod ideo 'vallum' dicitur, quod ex vallis, hoc est, palis, sæpe fieret.

11 *Tunc mihi vita foret*] Hoc est, Utinam tunc temporis viverem.

12 *Corde micante tubam*] Corde præ metu palpitante seu trepidante. Tuba etiam seu classicum est virorum fortium et bellicosorum incentivum: ignavorum vero terror et metus.

15 *Sed patrii servate Lares*] De Laribus, et quod essent *Di Patrii,* fuse

Neu pudeat prisco vos esse e stipite factos;
  Sic veteris sedes incoluistis avi.
Tunc melius tenuere fidem, cum paupere cultu
  Stabat in exigua ligneus æde Deus.
Hic placatus erat, seu quis libaverat uvam,
  Seu dederat sanctæ spicea serta comæ.
Atque aliquis voti compos liba ipse ferebat,
  Postque comes purum filia parva favum.
At nobis ærata, Lares, depellite tela!
  Hostia erit plena rustica porcus hara:

vestros. Nec erubescatis fabricatos vos esse e trunco antiquo; ita insedistis antiquam Majorum domum. Tum religiosius fidem servaverunt, quando Deus ligneus veneratione simplici in parva domo positus erat. Ille erat propitiatus, sive quis racemum obtulerat, sive quis attribuerat sacris ejus *crinibus coronas spiceas. Et cum quis optatis potitus iis offerebat ipsa liba, tum comes filia tenera favum præbebat sincerum. Sed vos, o Lares, arcete a nobis spicula ærea; et vobis cadet victima sus*

pr. maj. Vicent. Rheg. Aldd. Mur. et Scal. *idem* habent codd. Lips. Par. Reg. Sfort. Beroll. 1. 2. 3. ed. pr. min. et Venet. 1487. 1491. 1493. 1500.—16 *Cursabam* Par. *Cursabam v. quom* H. Voss. *quom* habet etiam Witt. 1. *qcum* Vicent. In nostra lect. omnes alii libri consentiunt.—17 *Heu* Brix. *Nec* Reg. sed *Neu* testantur codd. Lips. et Par. omnes Beroll. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. ed. pr. maj. min. Venet. 2. cum aliis: *ex stipite* cod. Lips. Hamb. et ed. Vicent. *a stipite* Beroll. 1. 3.—18 *Sic veteres sedes* omnes Stat. quatuor Palat. Broukh. 2. 3. Dat. Par. Witt. 1. 2. Beroll. 1. 2. 4. Land. Guelf. 1. 2. 4. Reg. Corv. Exc. Pocc. ed. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Venett. 1487. 1491. 1493. et Mur. *Sic veteres veteres* Berol. 3. *veteres ædes* Sfort. tres Palat. Scal. rec. omnes Angll. Vat. Ursini, Ald. 1. et Scal. *veteris ædes* Guelf. 3. *veteres edes* Bronkh. 1. *Scio veteres edes* cod. Lips. Receptam lect. confirmant Vat. Ursini, Colot. Ask. Hamb. quatuor Voss. Ald. 2. Basil. 1569. Plant. Gryph. Dous. Gebh. &c.—19 *Tum m. t. f. quom* dedit H. Voss. Tū Cyll. in Comment. *Sic* Vat. Statii; *Tunc* cod. Lips. Par. alii, cum ed. pr. maj. min. et Venett. 1491. 1493. *quom* Berol. 3.—21 In nonnullis ap. Broukh. *pacatis;* Beroll. 1. 3. *libatus;* Berol. 1. a marg. *placatus:* Par. *uva.*—23 Berol. 2. et unus Broukh. *compos voti;* Berol. 4. *voti compos vota ipsa;* cod. Lips. Par. Beroll. 1. 2. 3. unus Vat. ed. pr. maj. min. et Scal. quoque *ipsa;* sed nostram, a Mur. Dous. et Bronkh. revocatam, tuentur Guelf. 2. Zwicc. 1. 2. novem ap. H. Voss. et Berol. 4. a m. sec.—24 Ed. pr. maj. *fila.*—26 *Hostia.*

NOTÆ

supra. Ad hunc fere modum Virgilius Æn. II. 'Di Patrii servate domum, servate nepotem.' Idem Æn. III. 'Di talem servate casum, Et servate pios.' Ante omnia enim a Diis Veteres salutem et incolumitatem petebant.

17 *Prisco e stipite*] Ex lignorum truncis vetustis Deos faciebant Antiqui.

19 *Tunc melius tenuere fidem*] Idipsum monet Juvenal. Sat. II. 'Hanc rebus Latiis curam præstare solebat Fictilis, et nullo violatus Jupiter auro.' Sic et Propert. lib. IV. 'Fictilibus crevere Deis hæc maxima regna.'

25 *Lares*] Dii domestici familiæ,

Hanc pura cum veste sequar, myrtoque canistra
 Vincta geram, myrto vinctus et ipse caput.

mystica e pleno stabulo. Ego *illam prosequar cum veste munda, et feram calathos myrto religatos: ipse etiam religatus tempora myrto. Ita sim vobis gratus. Alius*

que e cod. Lips. Reg. Corv. omnes Guelff. Beroll. Statiani, Broukh. et Witt. Par. ed. pr. maj. Bartol. Venet. 2. Vicent. Rheg. et Venett. 1487. 1491. 1493. *Hostiaque* in Voss. 4. ed. pr. min. Ald. 1. aliis; *Hostia erit* Exc. Lips. Pocc. et Perr. Vatt. 1. 2. Colot. Voss. 3. 5. Ask. Vindob. et Bern. quod primus proposuit Broukh. Muretus Adv. 25. scribit, 'post hunc versum videtur aliquid deesse.' Statio ἀνακόλουθον videtur; sed nulla erat lacuna in omnibus libris. 'Nihil est integrius hoc loco, quem tamen docti viri mancum clamant.' *Scal.* Perperam et invidiose in Muretum. 'Istud *Hostiaque e plena* cum ἀνακόλουθον crederent, aliquid excidisse multi putarunt; quanquam in libris scriptis nullus est hiatus.» Itaque Jo. Jovianus Pontanus hoc modo explevit:

At nobis ærata, Lares, depellite tela:
 Neu petat hostili missa sagitta manu.
Neu gladio celer instet eques: prosint mihi ad aras,
 Quæque tuli supplex munera, quæque feram.
Thure pio caleantque foci, pinguisque trahatur
 Hostia de plena mystica porcus hara.

Audax facinus, atque inlaudatum.' *Broukh.* 'Invenit tamen hos versus leviter immutatos (v. 3. *prosit mihi et aris:* v. 6. rustica) in ipso contextu Guelf. 2. Heynius. Unde cujus ætatis hic similesque sint codd. existimari potest.' *Huschk.* Pro *plena* in Broukh. 1. *plana:* Guelf. 1. 3. 4. Corv. Reg. Exc. Lips. et Pocc. Witt. 1. Angl. 2. Vatt. 1. 2. Berol. 4. a m. sec. Venet. 2. Vicent. Rheg. Rom. Lips. Venett. 1491. 1493. et Mur. *mystica*, probantibus Turneb. Donat. ad Liv. 1. 24. Drack. ad Liv. 1. 25. et Fabric. ad Virg. Geo. 1. 166. *mustica* in ed. pr. maj. sed *rustica* habent codd. Lips. et Par. omnes Stat. Beroll. et Broukh. Witt. 2. Colb. (Exc. Perr. quæ habent interpolationem Pontani, ascripto ejus nomine,) Guelf. 2. a m. sec. Voss. 4. ed. pr. min. et Aldd. *ara* Par. Berol. 3. et Witt. 1. 2. *aqua* Colb.—27 *Hunc* primus invexerat Aldus, propagatum deinceps a Mur. Scal. Dous. Plant. et Gryph. 1573. *Hanc* servant cod. Lips. Par. Reg. Corv. omnes Stat. Scall. Broukh. Witt. Palatt. Angll. Guelff. et Beroll. Exc. Lips. Colb. Dat. Vat. 1. alii, cum edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Vicent. Rheg. Rom. Lips. Venett. 1487.

NOTÆ

domus, etiamque urbium ac viarum; quibus, ut ait Festus, immolabant Romani hostias, quod ab eis hostes arceri putarent. Hostia quæ Laribus familiarius offerebatur, porcus erat, quod maxime fiebat in Compitalitiis. Propertius: 'Parva saginati lustrabant Compita porci.'

26 *Hostia rustica* [*mystica*] Sensus est: Hostia mystica vobis cadet de pleno stabulo. Alii legunt, *rustica*, sed male. Satis enim notum est Cereri porcum cadere solitum, quam etiam victimam Genio Laribusque immolari consuevisse testatur Horat. III. Od. 17. Sacra autem maxime Cereris dicebantur 'mysteria:' unde recte hostia Cereri præsertim mactata dicitur *mystica*. Sed ego præterea ob aliam causam hostiam dici mysticam puto, quia nempe diligenter observabatur, ut hostia immolanda, et maxime porcus, præpinguis esset, et nulla sui parte manca aut mutila. 'Porcos' igitur 'mysticos,' aut 'mystericos' vocabant, qui pinguissimi et

Sic placeam vobis: alius sit fortis in armis,
  Sternat et adversos Marte favente duces;
Ut mihi potanti possit sua dicere facta
  Miles, et in mensa pingere castra mero.
Quis furor est atram bellis arcessere Mortem?
  Imminet, et tacito clam venit illa pede.

strenuus sit in bello, et ductores contrarios, prospero Marte, profliget, ut miles commemorare mihi queat bibenti facinora sua, et vino in mensa castra scribere. Quæ dementia est præliis accelerare funestam necem? Ipsa instat, et furtim accedit

1491. 1493. 1500. Basil. 1569. et Gebh. *mirtoque* Par.—28 *Uda* Sfort. *mirto* Par. *mixto victus* cod. Lips. *merito vinctus* ed. pr. min. et Bartol.—30 Par. *adverso*.—31 Stat. unus Palat. Broukh. 1. et Angl. 1. *pacanti;* alius Palat. *pachanti;* cod. Lips. *bacchanti*, sicut corrigebat Gebh. cf. Propert. III. 17. 2. Bartol. *potenti;* sed *potanti* exhibent Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. omnes Beroll. alii, cum edd. pr. maj. min. Venet. 2. etc.—32 Par. et Bartol. *et immensa;* Colb. et Berol. 2. *et immenso*.—33 Langerman. pro *atram* conj. *aliam:* Par. Beroll. 2. 4. et ed. pr. maj. *accersere* (non *accessere*, ut narrat Huschk.) et sic aliæ vett. *accessere* Berol. 3.—34 Berol. 1. *dum*, et in marg. *clam:* H. Voss. dedit *ipsa* ex uno Broukh. et sic Berol. 2. 'sed nihil mutandum vide-

NOTÆ

integerrimi, quod et in aliis generibus hostiarum observabant: unde Plautus 'porcos pingues' vocat 'sacros et sinceros.' Atque etiam apud Aristophanem quidam Megarensis, qui filias suas pro porcis vendere cuperet, jubet, ut saccum ingressæ, ita grunniant, ut porci mysterici esse videantur. *Κ' ἥρπεττεν ἐς τὸν σάκκον ὧδ' ἐσβαλόντε Ὅπως δὲ γρυλλιξεῖτε καὶ κοΐξετε, Χ' ἡσεῖτε φωνὰν χοιρίων μυστηρικῶν.* Sciendum porro sacrificia seu mysteria Deorum incœpisse a mactatione porci, primamque hostiam, quæ fuerit immolata fuisse porcum: unde recte porcus dicitur *Hostia mystica.* Ovid. lib. Met. XV. 'Et prima putatur Hostia sus meruisse mori,' &c. Hostia autem apud Festum sacrificiorum proprie est, quod Laribus immolabant, ut hostes arcerent. Quod mire cum Tibullo nostro convenit.

27 *Pura cum veste*] Ut Veteres in sacris puras manus, ita et puras vestes, pura vasa, puram hostiam, et purum vinum desiderabant. Pura autem vestis appellatur in sacris, quæ neque funesta esset, neque maculam haberet ex homine mortuo. Hinc Tibull. lib. II. Eleg. 1. 'Casta placent superis, pura cum veste venite.' Virgilius: 'Puraque in veste Sacerdos.'

28 *Myrto vinctus*] Myrtus arbor est Veneri amantium Deæ sacra: unde caput amatores myrto sæpius redimire dicuntur, ut se Veneris castra sequi significent.

30 *Marte favente*] Secundo et prospero prælio. Victoribus enim semper Mars favet.

32 *Pingere castra mero*] Solent milites e bello reversi ubique sua facta, præsertim inter calices et pocula, crepare; ita ut etiam sæpius quibusdam signis res, quas narrant, exprimant, aut etiam vino describant et pingant. Unde Ovid. in Heroid. 'Pingit et exiguo Pergama celsa mero.'

Non seges est infra, non vinea culta; sed audax
Cerberus, et Stygiæ navita turpis aquæ.
Illic percussisque genis ustoque capillo
Errat ad obscuros pallida turba lacus.
Quam potius laudandus hic est, quem prole parata
Occupat in parva pigra senecta casa.
Ipse suas sectatur oves, at filius agnos;
Et calidam fesso comparat uxor aquam.

latente gradu. Subter terram nulla messis est, *nulla vitis arata, at atrox Cerberus, et portitor cymbæ undæ Stygiæ. Ibi pallentes cœtus, et genis pertusis, et crine retorrido, vagentur juxta lacus caliginosos. Quam convenientius prædicandus iste est, quem suscepta sobole tarda senectus exercet in exiguo tugurio. Ille oves suas, natus vero agnos prosequitur; et conjux ipsi defatigato tepidam aquam apparat. Ita*

tur.' *Huschk.*—36 Omnes fere codd. *puppis* pro *turpis*, quod exhibent unus Vat. Exc. Colot. Monac. Voss. 4. et Guelf. 3. 'Longe præstat tamen cum Burm. II. legere *tristis*; propter illud Virgil. de eodem Charonte Æn. VI. 315. 'Navita sed tristis nunc hos, nunc accipit illos.' quod pluribus adstructum videbis in commentariis Viri Eruditissimi, (quo nemo nunc feliciorem Poëtis sanandis manum adhibet,) ad Propert. IV. 7. 55.' *Sant.* 'Bronkh. antea malebat *putris*, quod ipsi postea Burmanno placuit. Par. *pupis*; ed. pr. maj. *puppis*; Exc. Lips. *navita pullus*: præstat *turpis*. Juvenal. III. 265. 'Jam sedet in ripa, tetrumque novicius horret Porthmea.' *Huschk.* Ed. pr. min. *stiagæ navita pupis.*—37 Codd. longe plurimi et edd. vett. cunctæ habent *percussisque*; Scal. rec. et vet. *percissisque*, unde idem Scal. in ed. pr. et duabus seqq. (1577. 1582.) *percisisque*; at ex isdem codd. legit in edd. 1600. et 1607. *perscissisque*; Palat. 2. *perculsisque*, quod cum H. Voss. et Bauero dedit Bach; Livin. conj. *pertusisque*; et sic in cod. Lips. qui exhibet *pertusisque genens*, 'Valckenarius ad Catulli Eleg. Callimach. p. 106. '*excsas genas* proprie dixit Tibullus I. 10. 37.' Atqui hoc non Tibullus dixit, sed Nic. Heinsius substituit corrigendo, *exesisque genis*, quod in contextum invexerunt Bronkhusius, Heynius, alii. Sic Critici pro Scriptoribus laudantur.' *Huschk.* 'Longius abeunt Markland. qui ad Stat. V. Sylv. 3. 104. *semustis*, et Lenz. qui *exustis* conjecit. Goerenz. *peresis*, quod metro adversatur.' *Bach.* Klindworthius *exesis* interpr. de genis eorum, qui lenta morte absumti ad maciem redacti sunt, laud. Stat. II. Sylv. 1. 154. Sil. II. 466. Bronkh. in notis marg. appos. Sen. Ag. 764. Luc. II. 73. Æn. VI. 495. *vastoque capillo* Berol. 1. Angl. 2. ed. pr. min. et Bartol. *ruptoque* unus Stat.—38 Berol. 2. *turba latus.*—39 *Quin pacius* Par. *Quin potius* Exc. Lips. *et hic* ed. pr. min. *enim est prole* Vat. 2. *et hic est prole* cod. Lips.—40 *Occulit* Vicent.—41 Reg. *sectatus oves;*

NOTÆ

35 *Non seges est infra*] In Inferis, seu apud Inferos, quorum sèdem infra terram Poëtæ reponunt.

36 *Cerberus, et Stygiæ, &c.*] Apud Inferos fingitur a Poëtis esse canis triceps, quem Cerberum vocant, qui est Inferorum Custos et Janitor. Pingitur quoque quidam ibi senex esse, Charon dictus, qui defunctorum animas per tria inferorum flumina, Acherontem, Stygem, et Cocytum, ad aliam ripam transvehit.

42 *Calidam fesso comparat uxor aquam*] Fessi Veteres ex itinere solebant aqua calida se fovere et lavare. Plaut. 'Abi intro, ac jube huic aquam

Sic ego sim, liceatque caput candescere canis,
  Temporis et prisci facta referre senem.
Interea Pax arva colat. Pax candida primum
  Duxit araturos sub juga curva boves.
Pax aluit vites, et succos condidit uvæ,
  Funderet ut nato testa paterna merum.
Pace bidens vomerque vigent: at tristia duri
  Militis in tenebris occupat arma situs.
Rusticus e lucoque vehit, male sobrius ipse,
  Uxorem plaustro progeniemque domum.

ego sim, et sinatur vertex meus *canis albescere, et vetulum* liceat *me commemorare res gestas prioris ætatis. Interim pax agros exerceat: felix pax primo sub jugum pandum boves misit terram sulcaturos. Pax educavit vites, et liquores racemorum reposuit; ut patria dolia filiis vinum præberent. Tempore pacis* vigente *bisulca vomeresque exercentur; sed rubigo in obscuritate tenet bellatoris inhumani tela squalida. Agricola etiam ebrius ex ipso nemore plaustro reducit in ædes con-*

Corv. Colb. Angll. 3. 4. *et filius*; Berol. 4. Witt. 2. et Angl. 5. *ut filius*; Guelf. 2. *aut filius*; unus Broukh. *ac filius*; Par. Witt. 1. Berol. 2. Broukh. 1. et Broukh. 2. pro v. l. *et filius.*—42 Dat. *conparat.*—43 Berol. 3. *Sic ego sit*; Reg. *sum*: Guelf. 2. *canescere*, et pro v. l. *candescere*; ed. pr. min. et Bartol. *albescere ramis.*—45 Berol. 1. *colit.*—46 *Duxit aratores* Exc. Lips. et Pocc. duo Voss. duo Vatt. faventibus Dousa et Broukh. quod receperunt Wund. in prima, Bauer. et Bach vulgatam retinuerunt Vulp. et Heyn. *juga panda* cod. Par. unus Broukh. Florent. Berol. 2. unus Sant. et Exc. Lips. quod ex ed. Bartol. cum Vulpio reposuit Bach.—48 Colb. *natis.*—49 Exc. Scal. *nitet*; Guy. *nitent*, quod reposuit Broukh. probante Heyn. improbante Huschk. *Pace nitens vomer viderit* Par. et Guarn. *ac tristia* Witt. 1. 2. Beroll. 1. 3. et Angll. 3. 4. *et tristia* Colb. 'In sententiarum quæ sequuntur, nexu est quod desideres. Vidit hoc vir doctus qui transponere malebat disticha 51. 52. ante 49. 50. Ne tamen sic quidem omnis molestia tollitur.' *Heyn.*—50 Reg. *in triviis*; Guelf. 2. *occupet.*—51 Par. Reg. cum aliis scriptis, edd. pr. maj. min. Bartol. Lips. Vicent. Rheg. et Aldd. *e lutoque*; cod. Lips. *elucoque* ut conj. Scaligerus; Venett. 1487. 1491. 1493. (errant enim Klindworth. et Heyn.)

NOTÆ

calefieri.' Et in Bacchid. 'Aqua calet, eamus hinc intro, ut laves.'

44 *Facta referre senem*] Senes semper præteritos laudant annos, præsentes despiciunt. De sene Horat. Art. Poët. 'Laudator temporis acti.'

48 *Testa paterna*] Vas est vinarium, quod vocatur dolium, quod aliquando fuit testaceum. Paterna vero testa dicitur, in quam pater novum infudisset vinum, ut a filiis vetus hauriretur.

49 *Pace bidens vomerque vigent*] De pacis commodis exultat Vell. Paterc. lib. II. cap. 89. Porro bidens genus est instrumenti rusticani, duobus hinc inde dentibus prominentibus munitum. Mirabiliter nostro Tibullo concinit Ovid. Fast. IV. 'Sæcula nunc, durusque bidens, et vomer aduncus, Ruris opes vigeant, inquinet arma situs.'

51 *Rusticus e luco*] Rusticus ebrius e luco ipso, in quo rem sacram fecit, familiam domum reducit.

Sed Veneris tunc bella calent; scissosque capillos
Fœmina perfractas conqueriturque fores.
Flet teneras subtusa genas; sed victor et ipse
Flet, sibi dementes tam valuisse manus.
At lascivus Amor rixæ mala verba ministrat,
Inter et iratum lentus utrumque sedet.
Ah lapis est ferrumque, suam quicumque puellam
Verberat; e cœlo deripit ille Deos.

*jugem et prolem. Tunc vero vigent amoris prælia, et puellæ queruntur comas laceratas, et januas disruptas: ejulant*que *molles vultus* lacrymis *suffusæ; at etiam ipse victor dolet insanas manus suas tantum potuisse. Sed procax amor jurgiis suggerit maledicta, et ipse inter ambos* amantes *indignatos placidus quiescit. Ah! saxum est et chalybs, quisquis amicam suam percutit; iste Deos e cœlo devocat. Sufficiat*

Mur. Basil. Dous. Scal. cum aliis, *e lucoque*; Carrio ad Val. Flac. III. 293. et Barth. ad Stat. Theb. IX. 587. malebant, *e luco revehit*; unde Voss. *et luco revehit*: Exc. Lips. et unus Vat. *sobrius uno*; Angl. 5. *ipse*, vel *ipso*; ed. pr. min. Bartol. Vicent. Rheg. Venett. 1491. 1493. Aldd. Mur. Basil. Dous. et Scal. *ipso*; unus Broukh. Vat. Ursini, et ed. pr. maj. *ipse*, quod reposuit Broukh.—52 Vicent. *domus*.—53 Angl. 2. *nunc* pro *tunc*; Witt. 1. Angll. 3. 4. et aliquot ap. H. Voss. *tum*, quod receperunt H. Voss. et Bach: *cadent* pro *calent* Berol. 3. pro *scissosque* Palat. 2. *fusosque*; ed. Lips. *fessos*; Corv. *scissisque capillis*.—54 Idem cod. habet, *perfractas esse fores queritur*; Gebh. conj. *præfractas*; Statiani habebant, *confractas*; Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Par. edd. pr. maj. min. Brix. Rheg. et Venett. 1491. 1498. *perfractas*.—55 *Flet tenebris suffusa* ed. pr. min. et Bartol. in quam lect. conjecturâ incidit Joan. Columbus, secutus vestigia mendosæ scripturæ in libro Scheff. *tenebras suffusa*; habent etiam *suffusa*, vel *subfusa* Witt. 1. Monac. unus Voss. duo Palatt. Guelf. 3. pro v. l. Vicent. et Lips. *teneras subtusa* ed. pr. maj.—56 Florent. Berol. 4. et unus Broukh. *convaluisse*; Sfort. *evaluisse*.—58 Angl. 2. Berol. 3. Laud. et Palatt. 3. 4. *lætus*; sed Gebh. ipse in ed. 1621. dedit *lentus*; cod. Lips. *iratus letus*; ed. pr. maj. *lentus utrunque sedes*.—59 *At* Sfort. *Ha lapis est* unus Broukh. et Berol. 4. *Ha lapis ferrumque* Berol. 2. *fretumque* ed. pr. min.—60 H. Voss. *et cælo*, aspirantibus Reg. Witt. 2. Colb. Angll. 1. 3. 4. Sfort. Vat. Beroll. 2. 4. et quatuor ap. ipsum, in textum admisit; *et* etiam habent cod. Lips. et ed. pr. min. *dirripit* Beroll. 2. 3. et edd. pr. maj. et min. *diripit* cod. Lips. Par. Reg. unus Broukh. et plures Stat. *diripit* in *deripit* primus mutavit Scal. *ipse* Berol. 4.—61 Idem cod. *teneram*. Palat. 6. Passer. lib. Guelff. 1. 3. Monac. et Ve-

NOTÆ

55 *Subtusa* [*suffusa*] *genas*] Habens genas madidas lacrymis suffusis. Virgil. Æn. I. 'Tristior, et lacrymis oculos suffusa nitentes.'

58 *Inter et iratum lentus*] Alii legunt, *lætus*. Amor enim lasciviens rixis inter amantes excitatis delectari dicitur, atque interim securus inter ipsos etiam rixantes sedet, ut inde majorem ardorem excitet. Unde Terentius: 'Amantium iræ, amoris integratio est.' Menander etiam brevem omnino esse amantium iram docet: *Ὀργὴ φιλούντων ὀλίγον ἰσχύει χρόνον.*

59 *Lapis est, ferrumque*] Id est, inflexibilis, inhumanus, immitis, et affectibus humanis carens, ut lapis et ferrum.

Sit satis, e membris tenuem rescindere vestem;
   Sit satis, ornatas dissoluisse comas:
Sit lacrymas movisse satis! Quater ille beatus,
   Cui tenera irato flere puella potest.
Sed manibus qui sævus erit, scutumque sudemque
   Is gerat, et miti sit procul a Venere.
At nobis, Pax alma, veni, spicamque teneto;
   Perfluat et pomis candidus ante sinus.

de corpore mollia vestimenta divellere, sufficiat disturbasse compositos capillos. Sufficiat fletum excitasse. Iste quater fortunatus est, quo excandescente puella delicata lacrymari potest. At qui manu asper erit, clypeum et vallum ferat, et longe abeit a Venere placida. Tu vero, o pax veneranda, ades nobis, *et spicarum sertum gestato, et candidum tuum gremium ante fructibus redundet.*

nett. 1487. 1491. 1493. 1500. *præscindere*, probantibus Gebh. Broukh. et Heyn. *perscindere* Par. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. omnes Beroll. edd. pr. maj. min. Venet. 2. cum aliis; *persindere* cod. Lips. *rescindere* reposuit Broukh. ex emend. Heinsii, quod nunc testantur Voss. 1. 3. et Vindob.—62 Cod. Scal. quatuor Stat. Palat. 6. omnes Beroll. Broukh. 2. 3. Witt. 2. Land. Vat. 1. Vat. Ursini, Dat. et Angll. 3. 4. *ornatus d. comæ;* alii Stat. Palat. 1. Witt. 1. et Guelf. 3. pro v. l. *ornatus d. comis;* sed codd. Lips. Reg. Corv. Guelff. 1. 4. Broukh. 1. quatuor Palatt. et ambo Zwicc. cum edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Lips. Rom. Venett. 1487. 1491. 1493. aliis, *ornatas d. comas.*—64 *Quo* cod. Lips. Par. Corv. Guelf. 1. omnes Beroll. ed. pr. maj. et Rom. quod revocarunt Bauer. Wund. Klindw. et Bach. *Quod* Reg. et ed. Lips. ap. Heyn. *Quoi* emendavit Dousa, idque servant quatuor Voss. Ask. Vindob. et Monac. cum edd. Broukh. Vulp. et Heyn. *Cui* malit Huschk.—66 *Is ferat* Angll. 3. 4.—68 *Prefluat* Par. *Præfluat* Vat. Statii,

NOTÆ

63 *Quater ille beatus*] Numeros ternarium et quaternarium Pythagorici perfectos esse censebant, ex quorum disciplina Virgilius: 'O terque quaterque beati:' hoc est, plene et perfecte beati. At quaternarium numerum adeo perfectum esse credebant, ut ipsum inter arcana venerarentur, et ex eo jurisjurandi religionem sibi fecerint.

64 *Flere puella potest*] Cum puella effundit lacrymas ob amatorem iratum, ardentis est amoris signum; hocque facit, ut eum sibi reconciliet.

65 *Scutumque sudemque*] Sudes genus est teli rustici, hoc est, bacillus igni præustus. 'Vallus et sudes,' ait Servius, 'idem est.' Livius de bello Punico: 'Tertio die sudibus inter se in modum justæ pugnæ concurrunt.'

67 *Pax alma, veni, spicamque teneto*] Pacis simulacrum ab Antiquis effingebatur manu gerens spicas; ideo dicitur alma, quod est epitheton pacis proprium. Pacis enim tempore florent agriculturæ, et agri exercentur: unde illi spicas, poma, et reliqua hujusmodi offerebantur. Interdum etiam oliva, interdum lauro, quinetiam rosa coronata depingebatur; pacem etiam cum Cerere conjungere solebant. Ovid. Fast. IV. 'Pace Ceres læta est, et vos orate coloni Perpetuam pacem, pacificumque ducem.'

68 *Perfluat* [*Præfluat*] *et pomis*] Alii

unus Broukh. Reg. Guelf. 3. et Angll. 1. 2. 3. cui favet Mitsch. ad Hor. iv. 7. 10. *Profluat* Guelf. 2. Exc. Perr. Vatt. 1. 2. Florent. alii ap. Stat. et marg. ed. Gryph. 1534. ap. Bach. quod soli ediderunt Voss. Bauer. et Bach. *pfluat* cod. quod, secundum contractionis notam, vel *Perfluat*, vel *Profluat* legi possit: '*Perpluat* ex Heinsii emend. receperunt Broukh. et Vulp. neque ego itaque mutare sustinui.' *Heyn.* '*Perpluat* nemo, ut equidem puto, in posterum revocabit, quanquam in Voss. 3. 5. et Bern. extat.' *Bach.* *Perfluat* revocarunt Wund. et Klindw. ex Witt. 1. 2. Corv. Guelff. 1. 4. Broukh. 1. omnibus Beroll. aliis, cum ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. Brix. Rheg. Lips. Rom. Venett. 1491. 1493. &c. usque ad ed. secundam Scal. qui hanc lect. e libris editis primus ejecit, substituens in ed. 1600. *præfluat*, unde manavit in alias. In Par. ad finem hujus Elegiæ adjecta sunt hæc, *Albii Tibulli poëtæ illustris liber primus explicit.*

NOTÆ

legunt, *profluat*. Pomis abundet, poma fundat. In veteribus Numismatis fere semper cum cornucopia Pacis effigies. Sinus pacis dicitur candidus, quod læta sit, felix, et jucunda.

ALBII TIBULLI

ELEGIARUM

LIBER SECUNDUS.

ELEGIA I.

Quisquis ades, faveas; fruges lustramus et agros,
  Ritus ut a prisco traditus extat avo.

Quicunque interest, taceat; expiamus segetes et agros, sicut mos proditus nobis

In Par. præfixa sunt hæc, *Incipit liber secundus.* Ed. pr. maj. inscriptionem Libri et Elegiæ conjungit ita, *De agri lustratione Liber secundus:* at ed. pr. min. omisso Elegiæ indice novi libri inceptionem indicat sic, *Alb. Tib. Po. Liber secundus incipit fæliciter.* In Guelf. 2. hæc inscripta est, *Elegia* II. (Vide ad Eleg. x. Libri primi,) in Guelf. 3. 4. *De agri lustratione.* 'In codd. vett. notante viro docto ad marginem Ed. Vicent. initium libri secundi ducitur ab Elegia libri primi decima. Ceteri codd. vulgarem ordinem servant, præter Lips. qui librum primum continuat usque ad Elegiam Libri secundi tertiam, quartam exhibens cum hoc elogio, *Albii tibuli liber secundus incipit-de Nemesi.*' Huschk.—1 *Quisquis adest valeat* omnes Palatt. Stat. Bronkh. Witt. Guelff. et Beroll. Reg. Corv. Par. edd. pr. maj. min. Bartol. et omnes aliæ ante Scal. qui primus ex Angll. quinque edidit *faveat;* in Colb. *valet:* lect. nostram ex conj.

NOTÆ

1 *Quisquis ades, faveas* [*adest, faveat*] Alii codices habent, *Quisquis ades, faveas.* Hoc est: Quisquis ades, attende cum silentio, vel dic bona verba. 'Favere' enim significat, 'fari bona verba,' vel 'tacere;' eratque Sacerdotum verbum in sacris, quo silentium imperabatur, ut sacra rite peragerentur, nulla voce mala obstrepente, vel, ut bona verba dicerentur. Sacra autem cœtumque celebrari a faventibus volunt omnes Antiqui. Virgil. Æn. v. 'Ore favete Omnes.' Tibullus infra: 'Quisquis ades, lingua vir mulierque fave.' Ovid. in Ibin: 'Nulla mora est in me, peragam rata vota Sacerdos; Quisquis ades, sacris ore favete meis.' 'Favere' autem linguis sæpius significat 'tacere;' quia silentium maxime necessarium est in sacris. Seneca de Vita Beata, cap. 26. 'Hoc verbum,'

Bacche, veni, dulcisque tuis e cornibus uva
  Pendeat, et spicis tempora cinge, Ceres.
Luce sacra requiescat humus, requiescat arator;
  Et grave suspenso vomere cesset opus.
Solvite vincla jugis; nunc ad præsepia debent
  Plena coronato stare boves capite.

est ab antiquis majoribus nostris. Ades, o Bacche, et maturus racemus pendeat e cornibus tuis: tuque, o *Ceres, corona caput* tuum *spicis. Die festa ferietur terra, cessent agricolæ, et deserto aratro durus labor intermittatur. Demittite collis boum servitia. Jam ad oppleta præsepia boves debent consistere redimitis capitibus.*

Dousæ F. primus recepit Broukh.—2 *Ritu* ed. pr. min.—4 Pro *Ceres* in Brix. *senem.*—5 *Luce tua* cod. Mätii ap. Broukh. *humi* ed. pr. min.—6 Angl. 2. *cessat.*—8 Exc. Scal. *vertice stare boves*, et sic ex membranis recitat Neap.

NOTÆ

inquit, 'favete linguis, non, ut plerique existimant, a favore trahitur; sed imperatur silentium, ut rite peragi possit sacrum, nulla voce mala obstrepente.' Vocabulum autem, *Quisquis*, utrumque sexum continere vel mediocriter docti non ignorant. Livius: 'Mulier quisquis es, te volumus.' Pacuvius: 'Quisquis tu es mulier, quæ me insueto nuncupasti nomine.'

Fruges lustramus] Ambarvale significat sacrificium, quo hostia circum arva maturis frugibus ducebatur, omnesque post clamantes sequebantur, ex quibus unus quernea corona ornatus cum solenni saltatione composito Carmine Cereris laudes decantabat. Virgil. Georg. I. 'Cuncta tibi Cererem pubes agrestis adoret; Cui tu lacte favos, et miti dilue Baccho, Terque novas circum felix eat hostia fruges; Omnis quam chorus et socii comitentur ovantes, et Cererem clamore vocent in tecta; neque ante Falcem maturis quisquam supponat aristis, Quam Cereri torta redimitus tempora quercu, Det motus incompositos, et carmina dicat.' Hæc porro sacra 'Suovetaurilia' etiam vocabantur, quod suem, ovem, et taurum, immolarent: victimas vero 'ambarvales' dicebantur, ab *ambiendis arvis*. Agros lustrandi ritum describit Cato de Re Rust. cap. 14.

3 *E cornibus uva Pendeat*] Baccho cornua tribuunt Antiqui, quod ipsum primum boves junxisse putarint; vel quod idem sit quod Osiris; vel quod fuerit filius Ammonis, qui arietino capite cum cornibus fuisse fingitur; vel ut Porphyrio scribit ad illud Horatii, 'Aureo cornu decorum,' II. Od. 'Cornua Libero patri, et nonnullis aliis assignantur, quoniam scilicet vinolentia protervitatem et contumaciam addere solet.' Festus vero ait: 'Cornua Liberi Patris simulacro adjiciuntur, quem inventorem vini dicunt, eo quod homines nimio vino truces fiunt.'

5 *Luce sacra*] Die festa Dii sunt colendi, et ab opere cessandum. Lucem porro pro die sæpissime usurpant tum Latini tum Græci Poëtæ.

6 *Suspenso vomere*] Aratro deposito et appenso parieti aut trabi.

7 *Ad præsepia debent*] Ambarvales Sacerdotes Ambarvalibus sacrificiis coronare solebant spicis et frugiferis ramusculis boves in stabulis ad præsepia pabulantes, quibus in villica-

Omnia sint operata Deo; non audeat ulla
  Lanificam pensis imposuisse manum.
Vos quoque abesse procul jubeo, discedite ab aris,
  Quîs tulit hesterna gaudia nocte Venus.
Casta placent Superis; pura cum veste venite,
  Et manibus puris sumite fontis aquam.
Cernite, fulgentes ut eat sacer agnus ad aras,
  Vinctaque post olea candida turba comas.

Cuncta Numini rem divinam *fecerint. Nulla fœmina ausit lanarios digitos staminibus appulisse. Vos etiam, quibus Venus peperit voluptatem hesterna nocte, recedite ab altaribus, vos longe removeri præcipio. Pura Cœlitibus grata sunt; accedite cum munda veste, et accipite lympham scaturiginis mundis manibus. Spectate quomodo agnus dedicatus procedat ad altaria splendentia, et multitudo candidata*

ad Ovid. I. Fast. 663. sed nostram servant structuram omnes alii codd.—9 Beroll. 1. 3. Par. et Guarn. *sunt*.—10 Reg. *apposuisse*.—11 Statiani, Witt. 1. Broukh. 1. 2. 3. Laud. Exc. Lips. Vat. 2. Beroll. 2. 4. Angll. 3. 4. 5. Reg. Corv. Par. Guelff. 2. 3. 4. et Guelf. 1. a m. sec. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Rheg. Vicent. Lips. et Ald. 2. *discedat*; Berol. 1. *discedere*, cum syll. *at* suprascr. *discedite* a Mur. et Broukh. revocatum testantur Witt. 1. Exc. Perr. unus Angl. uterque Zwicc. Voss. 1. 2. 5. Berol. 3. Brix. Bartol. Venett. 1487. 1491. 1493. et Ald. 1.—12 *Cui* Par. Reg. Corv. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Colb. Exc. Lips. Angll. 3. 4. 5. Guelff. 1. 2. 3. 4. Beroll. 1. 2. 4. ed. pr. maj. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Lips. Venett. 1487. 1491. 1493. et Aldd. 1. 2. *Qui* Dat. *Queis* vel *Quis* primum emendari cœpit in ed. Mur. quod nunc firmant Voss. 1. 2. 5. et Zwicc. 1. 2. *externa* Guelff. 1. 3. 4.

NOTÆ

tione usi essent; sic etiam Consualibus ait Plutarchus Romanos equis et asinis coronatis quietem largiri solitos esse.

9 *Sint operata Deo*] Operari verbum est in rebus divinis usurpari solitum, quod significat, sacrificare, aut rem divinam facere. Horat. III. Od. 14. 'Unico gaudens mulier marito Prodeat justis operata Divis.' Julius Obsequens de Prodigiis: 'Pestilentia fameque ita laboratum, ut ex Sibyllinis populus circa compita sacellaque operaturus sederit.'

10 *Pensis imposuisse manum*] Olim præmittebantur a Flaminibus, ut ait Festus, qui denuntiarent opificibus ut manus abstinerent ab opere.

12 *Quis tulit hesterna*] Hesterna Venere pollutos a sacris arcebant: unde Lampridius in Alexandro: 'Primum si facultas esset, id est, si non cum uxore concubuisset, matutinis horis in larario suo rem divinam faciebat.' Egregie itaque Ovid. Amor. lib. III. Eleg. 6. 'A tenera quisquam sic surgit mane puella, Protinus ut castos possit adire Deos?'

13 *Pura cum veste*] Scribit Festus, Sacerdotes ad sacrificium habuisse vestimenta pura, id est, non obsita, non fulgurata, non funesta, non maculam habentia.

14 *Et manibus puris*] Vivo flumine aut aqua munda sese sacrificaturi Sacerdotes abluebant, eosque, quibus manus essent pollutæ sordibus, aut illuvie, aut cæde et sanguine, solenni præfatione a sacris arcebant. Livius lib. XLI. 'Cum omnis præfatio sacrorum eos, quibus non sint puræ manus, sacris arceat.'

[redacted]

Di patrii, purgamus agros, purgamus agrestes,
  Vos mala de nostris pellite limitibus.
Neu seges eludat messem fallacibus herbis,
  Neu timeat celeres tardior agna lupos.
Tunc nitidus plenis confisus rusticus agris
  Ingeret ardenti grandia ligna foco;
Turbaque vernarum, saturi bona signa coloni,
  Ludet et ex virgis exstruet ante casas.

posterius coronatis oliva capitibus sequatur. O *Divi Patrii, lustramus rura, expiamus rusticos, vos avertite mala a nostris finibus.* Facite *aut ne fruges vanis herbis frustrentur messem, aut ne ovis tardior reformidet veloces lupos. Tunc agricolæ nitentes areis impletis freti inferent camino accenso magnos* arborum *truncos, et multitudo domesticorum agricultoris opulenti lasciviet ad imagines propitias, et*

Angll. 3. 4. 5. cod. Lips. Par. alii, cum odd. Bartol. Lips. Rom. et Aldd.—15 Berol. 2. *ignis* a m. sec. *aram* Berol. 1.—16 *Victaque* Berol. 4. ed. Venet. 1493. nempe omissa est in illis lineola supra literam i.—18 Par. *vestris*: Cod. Passer. unus Stat. et Guelf. 2. *tollite*, quod reposuit H. Vossius; *liminibus* unus Stat. unus Palat. cod. Passer. Reg. Guelff. 1. 4. Berol. 2. Brix. et Rom. *fictilibus* unus Palat. *lemitibus* ed. pr. minor: nostram servant Witt. 1. 2. Par. Corv. Broukh. 1. 2. Beroll. 1. 3. 4. alii, cum ed. pr. maj. Venet. 2. Rheg. et Venett. 1487. 1491. 1493.—19 Unus Palat. *educat messem*; ed. pr. min. *claudat*: Colb. *messes*.—20 *Heu* in nonnullis, ut Hamb. Brix. Rheg. et ed. pr. maj. *cælites* pro *celeres* ed. pr. min. *segnior* Beroll. 1. 3. Witt. 2. Sfort. Exc. Perr. Dat. Scal. rec. et Angll. 2. 4. quod cum Scal. Broukh. Par. 1723. Vulp. et Voss. recepit Bach: *tardior ogna* ed. pr. min.—21 *Tum* Dat. quod reposuit Voss. *nitidos* ed. pr. maj. *confusus* Berol. 4. *confixus* Angl. 4. *areis* pro *agris*, emend. suam in contextum intulit Scal. eumque secutus est Dousa; hoc idem invenit Huschk. in Exc. Perr. antiqua manu; Heins. et Guy. malint *horreis*, quod horridum videtur Heynio: sed *agris* testantur codd. Lips. Par. Statiani, omnes Palatt. Beroll. Angll. Witt. Brouhk. et Guelff. cum aliis.—22 In Scal. 1. ap. editorem antiqua manu *9gerat*, quod *Congerat* legendum est; *Ingerat* cod. Lips. Guelf. 1. 2. 4. Beroll. 1. 3. 4. quinque Palatt. Witt. 2. Angl. 5. ed. pr. maj. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Venett. 1487. 1491. 1493. aliæ; *Ingeret* revocavit Mur. ex ed. pr. min. Lips. et Rom. quod exhibent etiam Par. Berol. 2. omnes Stat. Broukh. 1. 2. 3. Vat. 1. et Angl. 2.—23 Beroll. 2. 4. ed. pr. min. Rom. et Venett. 1487. 1491. 1493. *satyri*; Par. *sacri*; Beroll. 1. 3. et cod. Lips. *satiri*.—24 *Laudet* Witt. 1. Vat. 1. et Angl. 3.

NOTÆ

15 *Sacer agnus*] Victimas etiam volebant puras, mundas, et sine macula, quæ 'sacræ' seu potius 'sacres' vocabantur. Plautus: 'Quanti sunt porci sacres.'

17 *Purgamus agros*] Ambarvali nempe sacrificio, quo rustici, frugesque, et agri lustrabantur.

19 *Neu seges eludat messem*] Alludit ad orationem, quam habuerunt olim in purgatione illa lustrali, quam commemorat Cato loco supra laudato. 'Utique,' inquit, 'tu fruges, frumenta, vineta, virgultaque grandire, beneque evenire sinas, pastores pascuaque salva servassis.'

22 *Grandia ligna*] Ad magnos truncos et arbores, aut ad copiam respicit. Ut Horat. I. Od. 'Ligna super foco large reponens.'

23 *Turbaque vernarum*] Pueri omnes, liberi simul et servi ludebant

Eventura precor. Viden' ut felicibus extis
Significet placidos nuntia fibra Deos?

iis ædificabit tuguriola ex viminibus. Quod opto, eveniet; an cernis quomodo præsaga viscera faustis intestinis indicent Divos esse *propitios? Promitte mihi jam*

Ludet, et ex v. construet H. Voss. *e virgis exstruet* cod. Lips. probante Huschk. *ex virgis construat* Bern. *arte* pro *ante* Witt. 1. Brounkh. 1. Guelf. 1. 2. cod. Lips. ed. pr. maj. min. Barthol. Venet. 2. aliæ ante Scaligerum, qui *ante* e codd. primus recepit.—25 *Et ventura vides ut* Berol. 2. et a marg. *viden' ut*: in cod. Lips. hic versus, positus ante vs. 24. ita legitur, *Et ventura p̄cor molem ut*. Ed. pr. min. *fælic*; Exc. Lips. *cælestibus*: Beroll. 1. 3. *herbis* pro *extis*.—26 'Miror in nullo libro reperiri *Significat*: veteres enim post *viden' ut*

NOTÆ

ante focum et Lares, ut ipse testatur Tibullus Elegia superiore: 'Sed Patrii servate Lares, aluistis et idem, Cursarem vestros cum tener ante pedes.' Ut et Eleg. 2. hujus libri ad Genium: 'Ludat, et ante tuos turba novella pedes.' Horat. Epod. 2. 'Positosque vernas, ditis examen domus, Circum renidentes Lares.'

Bona signa] Faventia, bene ominantia, et ubertatem significantia.

24 *Exstruet ante casas*] Ante simulacra Deorum exstruebant casas, quod erat puerilis ludi genus. Horat. 'Ædificare casas, plostello adjungere mures.'

25 *Eventura precor*] Quod precor eveniet. Ovid. ex Ponto lib. II. Eleg. 1. 'Quod precor eveniet, sunt quædam oracula Vatum: Nam Deus optanti prospera signa dedit.'

Felicibus extis] In sacrificiis maxime observabant viscera victimarum et intestina. Neque pars erat ulla tam exigua quam Aruspices, et Extispices non explorarent diligentissime. Maxime vero circa hepar curiosi erant, quod in eo vaticiniorum sedem propriam putabant; licet et aliorum viscerum partes non minori sedulitate contemplarentur, an omnia essent congrua et convenirent, an essent sine abscessibus præter naturam. Ideo etiam explorabantur sedulo victimæ antequam ad aras ducerentur. Si jecur esset bene affectum, beneque compositum, nativoque sanguinis colore ruberet, si nulla esset labe pollutum, ejusque fibræ recte essent complicatæ et convolutæ, felicitatis signa certissima præbebant. Si quid autem esset incongruum, alienati Numinis erat indicium. Si corruptum appareret, aut esset nimis exile, neque sedem suam retinuisset inter exta, funestum erat signum. Sin autem esset grande, spissum, glabrum, nec rugatum, vel si ab aquila prætervolante abriperetur, Deorum favorem promittebat. Si lien suo esset situs loco, sine pustulis, rugis, aut alieno colore, felicia omnia dabat omina. Sed si ad dextrum latus sese inclinaret, vel deorsum impenderet, vel aliquid præter naturam haberet, infaustum erat. Si pulmones essent in partes divisi, vel coloris lividi, aut notis et maculis pleni, callis et rugis inordinatis contracti, exitiale aliquid portendebant. Si denique exta excidissent e manibus sacrificantis, si fœdius essent conspersa cruore, si livida maculisque marcidis fœdata, si intestina rupta, fœtida, putria, tristis erant ominis. Fibræ proprie sunt jecoris extrema, ut ait Festus. Fibram porro ponit hic Tibullus pro interaneis, ex quibus Deorum mens cog-

Nunc mihi fumosos veteris proferte Falernos
Consulis, et Chio solvite vincla cado.
Vina diem celebrent; non festa luce madere
Est rubor, errantes et male ferre pedes.
Sed, bene Messalam, sua quisque ad pocula dicat:
Nomen et absentis singula verba sonent.
Gentis Aquitanæ celeber Messala triumphis,
Et magna intonsis gloria victor avis,

æstuosum Falernum antiqui Consulis, et eximite ligamina dolio Chio. Vina diem festum *colant; est pudor non inebriari die solenni, nec vagos passus prave dirigere. At unusquisque prospere vocet ad cyathos suos Messalam; et singulæ voces referant nomen* ejus licet *absentis.* O *Messala, insignis victoriis Aquitanæ nationis, et triumphator ingens decus incomtis majoribus, huc ades, et mihi fave, nunc cum*

indicativum ponere solent.' *Huschk.*—27 Cod. Lips. *Nunc mihi veles proferte falernos*, i. e. *veteres*, omissa voce *fumosos*; ed. pr. min. *famosos veteres proferte phalernos;* Rheg. etiam *preferre;* in rarissima illa Scal. ed. secunda a. 1577. penes Editorem, (Bach aliique ed. a. 1582. primam vocant,) *Nunc mihi nunc fumos;* Stat. emend. *fumosum v. p. Falernum;* alii, *nunc fumo v. p. Falernum:* Bartol. et Aldd. *veteres;* Mur. *veterisque.* Codd. et aliæ edd. vett. in vulgata consentiunt.—31 *Sed, bene Mesalæ* Scal. *vocet ad sua pocula quisque* Corv. *ducat* Berol. 3.—32 *Omen et absenti* V. D. in Artt. Soc. Traj. Tom. I. p. 194.—33 Cod. Lips. Par. et Berol. 2. *equitanæ*; ed. pr. min. *aquitanæ*; Berol. 1. *æquitanæ.*—34 *Tu magna* emend. H. Voss. *victor ades gloria* Berol. 3.

NOTÆ

noscebatur. Lucan. lib. I. 'Atque iram Superum ruptis quæsivit in extis.'

27 *Fumosos Falernos*] In pretio fuerunt apud Veteres vina veterana. Vina porro ut ætatem ferrent in testis picatis et gypsatis asservabantur. Cellæ autem vinariæ et ad hypocausti seu vaporarii fumum proximæ erant. Testas vero et amphoras demittebant, cum vina fumum imbibissent. Fumosum dicitur Falernum, hoc est, generosum, spumosum, quod Servius aqua domari dicit vix posse. Unde Persius: 'Indomitum quod despumare Falernum Sufficiat.'

28 *Consulis*] Annos a Consulibus denominabant et numerabant Romani. Unde vini in cellario reconditi vetustas ex nomine Consulis noscebatur. Horat. III. Od. 28. 'Parcis diripere horreo Cessantem Bibuli Consulis amphoram.' Hoc est, amphoram in cellario diu residentem, atque Consulatu Bibuli, seu Consule Bibulo, reconditam.

Chio cado] Hoc est, solvite vincula seu operimenta lagenæ seu amphoræ plenæ vino Chio, quod constat esse optimum. Chios autem Insula est maris Ægæi, nunc dicta *Scio.*

29 *Madere*] Ebrium esse: unde 'madidos,' aut 'uvidos' vocabant ebrios.

31 *Sed, bene Messalam*] Mos erat Græcorum et Romanorum in conviviis suis, ut cum merum cyathis libarent, primo Deos, deinde amicos suos nominatim salutarent, et toties merum biberent, quoties et Deos, et caros suos nominarent.

33 *Gentis Aquitanæ*] Diximus libro superiore Messalam Aquitanos Galliæ populos rebellantes superasse, et in

Huc ades, aspiraque mihi, dum carmine nostro
Redditur agricolis gratia cœlitibus.
Rura cano, rurisque Deos: his vita magistris
Desuevit querna pellere glande famem.
Illi compositis primum docuere tigillis
Exiguam viridi fronde operire domum.
Illi etiam tauros primum docuisse feruntur
Servitium, et plaustro supposuisse rotam.

meis versibus referuntur grates Diis rusticis. Agres celebro, et Dives agrorum. His ducibus vita hominum desiit esuriem depellere roburnea fruge. Ipsi primo instituerunt ordinatis tignis tegere parvas casas foliis virentibus. Ipsi quoque dicuntur primo erudiisse boves jugum ferre, et rotas curru subjecisse. Tum sylves-

victor ades habent etiam cod. Lips. Par. Beroll. 1. 2. 4. Angll. 1. 3. 4. 5. multi alii ap. Broukh. Guelff. Corv. Reg. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Lips. Rom. aliæ; Angl. 2. *victor abes;* Scal. cod. *abis*, unde ille eruit nostram, quam nunc confirmant Monac. Goth. Exc. Perr.—35 *Nunc ades* cod. Lips. duo Stat. Angl. 1. Colb. ed. pr. maj. Venet. 2. Rheg. et Lips. *Huc ades* Par. et edd. Venett. 1491. 1493. *Hunc* ed. pr. min.—36 *Reditur* eadem editio: *gloria* unus Stat. et Berol. 2.—37 Corv. solus *queis;* probante Heynio, idque in textum receperunt Voss. et Bach: *hijs* cod. Lips.—38 *Des venit* ed. pr. min. i. e. si recte legisset editor, *Desuevit*, quod servant omnes Beroll. et Guelff. Corv. Reg. Par. Witt. 2. Broukh. 2. 3. Exc. Pocc. Statiani, Dat. Vat. 2. Witt. 1. pro v. l. ed. pr. maj. Bartol. Venet. 2. Rom. Lips. Ald. 2. aliæ; *Destituit* Witt. 1. Broukh. 1. *Destituat* duo Palat. cod. et Lips. sic etiam Ald. 1. non item *Destituit*, ut narrat Heynius; *Defuerit* Colb. *quernam* Dat. *fame* (lineola supra ē omissa) ed. pr. min.—39 Witt. 2. *primi.*—40 Unus Palat. Exc. Lips. Pocc. et Perr. Voss. 2. Vatt. 1. 2. Venet. 2. et Rheg. *casam*, quod in textum intulerat Broukh. ut jam Dousa P. et Gebh. maluerant; *domum* servant cod. Lips. Par. Reg. Corv. omnes Guelff. et Beroll. edd. pr. maj. min. Bartol. Brix. Vicent. Rom. Venett. 1487. 1491. 1493. Aldd. et recentiores.—41 Reg. Par. omnes Beroll. Guarn. Witt. 2. Colb. Vat. 2. Exc.

NOTÆ

ordinem redegisse.

34 *Intonsis avis*] Antiquiores Romani intonsos crines gerebant, utpote qui priscis illis temporibus graviores et severiores essent, nec tantam de cultu corporis curam haberent, bono publico semper intenti. Unde Horat. Catonem vocat 'intonsum,' quasi gravem et severum, II. Od. 15. 'Non ita Romuli Præscriptum et intonsi Catonis Auspiciis, veterumque normam.' Tonsores autem aiunt in Italiam primum venisse ex Sicilia anno Urbis conditæ 454. eosque adduxisse P. Ticinium Menam testatur Varro. Primus omnium quotidie radi instituit Africanus; secundus, Augustus.

36 *Agricolis cœlitibus*] *Cœlitibus* dixit, pro iis, quibus datum est epulis Divorum accumbere, et Superorum consiliis interesse, ut sunt Satyri, Fauni, Pomona, Vertumnus, et alii. Si enim sunt Cœlicolæ et Cœlites, quomodo agricolæ? nisi forte quia sunt agricolarum tutores et præsides. Illi autem Cœlites agricolæ sunt Deorum turba minor, qui et Seniores vocantur.

38 *Querna glande*] Cum primi mortalium glande quernea vescerentur,

Tunc victus abiere feri, tunc consita pomus,
Tunc bibit irriguas fertilis hortus aquas.
Aurea tunc pressos pedibus dedit uva liquores,
Mixtaque securo est sobria lympha mero.
Rura ferunt messes, calidi cum sideris æstu
Deponit flavas annua terra comas.
Rure levis verno flores apis ingerit alveo,
Compleat ut dulci sedula melle favos.

tria alimenta recesserunt, tum malus plantata est, tunc ferax hortus imbibit aquas irrigantes. Tunc racemus maturus præbuit latices plantis calcatos, et aqua temperans confusa est vino innoxio. Agri fruges producunt, quando humus anniversaria ardentis astri fervore demittit flaventes crines. In agris virentibus apes celeres flores inferunt alvearibus, ut operosæ illæ animantes *distendant cellulas*

Pocc. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. Rheg. Venett. 1491. 1493. et Ald. 2. cum sua secta, *primi*; Commel. Witt. 1. Broukh. 1. 2. 3. Palatt. 1. 3. 4. 5. 6. cum aliis, et Ald. 1. *primum domuisse*; Bartol. *primum docuisse*, quod exhibet etiam ed. pr. min. *ferentur* Berol. 3.—42 *Servitio* conj. Gebh. quod receperunt H. Voss. et Bach: *plaustris* Reg.—43 *Tum* Voss. contra codd. fidem: *tunc insita* Exc. Lips. et Angl. 2. quod reposuit Broukh. et deinceps Vulp. Cant. Par. 1723. Voss. Bauer. Bach: *consita* acriter defendit Heyn.—44 *Tum* H. Voss. et Bach; sed ne unus quidem liber, aut hic, aut in præcedenti versu, habet *Tum*, narrante Huschk.—45 *Antea* codd. Par. Lips. Angl. 3. Reg. alii; et sic Berol. 1. sed a marg. *Aurea*: Corv. Angll. 3. 4. cum aliis, *tum pressos*; ed. pr. maj. Venet. 2. Rheg. et Lips. *tunc pressos*; ed. pr. min. *Aurea compressos*, quod codd. non agnoscunt.—46 Par. *secuto est*; Berol. 1. *securo*, suprascripto ē: verbum *est* ejecit H. Voss. præeunte Statio; a Broukh. Vulp. et Bach in finem versus rejectum: '*est* non nisi Voss. 1. 2. in finem versus rejiciunt, abest non nisi a Voss. 3. et 5. edd. autem non modo vett. sed omnino omnes, quæ factæ sunt ante Broukh. verbum *est* habent in penthemimeri.' *Huschk.*—47 Berol. 4. *calidi qui.*—48 Witt. 1. Angll. 2. 3. 4. Corv. Guelf. 3. *arida*; Laud. *arrida*; Guelf. 1. Exc. Perr. et edd. Rom. Brix. et Venett. 1487. 1491. 1493. *aurea*; Angl. 5. *annua* vel *aurea*; codd. Lips. Par. edd. pr. maj. min. Vicent. et Rheg. *aurea.*—49 Frut. conj. *vernos*: Cod. Lips. *lapis ingerit alveo*; ed. pr. min. *apes ingerit alveo*: Corv. Par. Beroll. 1. 3. 4.

NOTÆ

Ceres frumentum invenit, quod homines serere docuit, et ex eo panem conficere.

44 *Tunc bibit irriguas*] Parvuli etiam rivuli hortorum ingentes sunt dotes, et florum omnisque viroris nutricii. Quintil. Declamat. 13. 'Fusus ex proximo fonte rivus crepitantibus inter radiantes calculos aquis utrimque ripa virente præterfluit.'

46 *Sobria lympha*] Modica vel temperans, quod vinum temperet, et securum, hoc est, innocuum reddat, ita ut capiti non noceat: vinum etiam securum dici potest, quod homines securos et curis solutos efficiat.

47 *Calidi sideris*] Ardente, scilicet, et æstuante Caniculæ furore, aut etiam fervente solis æstivalis ardore.

48 *Annua terra*] Quod singulis annis, seu annuatim, renovetur: ut 'menstrua Luna' dicitur.

49 *Rure levis verno flores apis ingerit alveo*] Male quidam legunt, *vernos*

Agricola assiduo primum satiatus aratro
  Cantavit certo rustica verba pede:
Et satur arenti primum est modulatus avena
  Carmen, ut ornatos diceret ante Deos.
Agricola et minio suffusus, Bacche, rubenti
  Primus inexperta duxit ab arte choros.

suas suavi nectare. Tum primum colonus continuo aratro fatigatus agrestes cantilenas composito numero cecinit, et satiatus primo edidit modulamen sicco calamo, quod coram Divis redimitis agitaret. Agricultor etiam illitus pigmento rubro, o

Witt. 2. Dat. Angll. 3. 4. 5. ed. pr. maj. Venet. 2. Lips. et Rheg. *ingerat;* Berol. 2. Vicent. et Venett. 1491. 1493. *ingerit:* Par. Corv. alii, *alvo.*—50 *Compleat et* Angl. 4. Beroll. 2. 4. Guarn. et Par. hic etiam *mele* habet cum Lips. pro *melle.*—51 Duo codd. ap. Broukh. cum Brix. *defessus;* Scal. in ed. 1577. intulit *lassatus;* postea reposuit *satiatus,* quod testantur Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Statiani, Palatt. omnes Beroll. alii, cum ed. pr. min. et ceteris vett. præterquam ed. pr. maj. quæ cum cod. Par. exhibet *sociatus.*—53 Vulp. conj. *meditatus.*—54 Palat. 2. *oratos:* Par. omnes Beroll. Angll. Witt. et Broukh. duo Palatt. tres Guelff. Corv. Reg. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Rom. Lips. Venett. 1487. 1491. 1493. Aldd. aliæ, *duceret;* Mur. primus reposuit *diceret,* quod firmant Exc. Broukh. duo Stat. Vatt. 1. 2. Vat. Ursini, Colot. Ask. Monac. et Voss. 2. 4. neque vero Berol. 1. ut falso Vossius nuntiat.—55 Beroll. 1. 2. *et nimio,* quod habent etiam ed. pr. maj. Venet. 2. et Rheg. *e nimio* Dat. *Bache* cod. Par.—56 Guelf. 1. ed. pr. min. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. Aldd. et Colin. *duxit ab urbe;* Guarn. *ducit ab arte thoros;* Par. quoque habet *thoros;* ed. Rheg. *cohors;* omnes Beroll. Angll. Witt. et Broukh. tres Guelff. quatuor Stat. duo Vatt. Colot. Exc. Perr. et Pocc. Corv. Reg. Par. Lips. Laud. Dat. ed. pr. min.

NOTÆ

flores; vere etenim vernant: rure militiam et opus exercent apes ingeniosæ. *Alveo* autem posuit pro alveario.

50 *Compleat ut dulci sedula melle favos*] Apum laborum mire describit Virgilius Georg. IV. 'Prima favis ponunt fundamina, deinde tenaces Suspendunt ceras; aliæ spem gentis adultæ Educunt fœtus, aliæ purissima mella stipant, et liquido distendunt nectare cellas,' &c. Apem quoque sedulam dixit Ovid. Met. XIV. 'Non apis inde tulit collectos sedula flores.'

53 *Cantavit rustica verba*] Agrestes nempe cantilenas, aut aliquod carmen inconditum. Saltationem a pastoribus et rusticis initium duxisse pluribus probat Scaliger in sua Poëtica. Cantum quoque fuisse a pastoribus ait Lucretius imitatione concentus avium.

54 *Ut ornatos diceret* [*duceret*] *ante Deos*] Id est, cultos, coronatos, et sertis redimitos. Apuleius Miles. Fab. 3. 'Eponæ Deæ simulacrum residens ædiculæ, quod accurate corollis roseis et quidem recentibus fuerat ornatum.' Plerique vero legunt, *diceret,* quibus non assentimur; nam 'ducere carmen' longe melius ducunt Docti, quam 'dicere.' Horat. I. Sat. 10. 'Forte epos acer, Ut nemo, Varius ducit.'

55 *Minio suffusus*] Ante personarum usum, quem primus omnium Æschylus invenit, ora sua tum rustici saltantes et tripudiantes, tum histriones, tum Poëtæ carmina sua re-

Huic datus, a pleno memorabile munus ovili,
  * Dux pecoris hircus: duxerat hircus oves.*
Rure puer verno primum de flore coronam
  Fecit, et antiquis imposuit Laribus.
Rure etiam, teneris curam exhibitura puellis,
  Molle gerit tergo lucida vellus ovis;
Hinc et fœmineus labor est; hinc pensa colusque;
  Fusus et apposito pollice versat opus:

Bacche, primus rudi lege choreas egit. Illi præmium insigne donatus est ex ovili referto hædus vir gregis. Hædus ille deduxerat oves. In agris primum pueri serta ex floribus vernantibus texerunt, et veteribus Laribus imposuerunt. In agris quoque ovis nitida mollibus fœminis solicitudinem datura, fert dorso teneram lanam. Inde est etiam opera muliebris; inde stamina, et colus, ac fusus admoto pollice de-

Bartol. Venet. 2. Rheg. Brix. Vicent. Rom. Lips. et Mur. consentiunt in lect. *ab arte:* Scal. *ab arce* malebat, refutatus a Broukh.—57 Berol. 4. *Huc:* Guelf. 2. *e pleno*, a m. sec.—58 Scal. rec. *auserat*; Colb. et unus Stat. *auferat*; Guelf. 2. Lips. Beroll. 1. 4. et Ask. *hauserat*; Witt. 1. Berol. 3. et Dat. *hauxerat*; Berol. 4. Par. Witt. 1. Broukh. 1. 2. 3. Reg. Corv. Guelff. 1. 3. 4. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Rheg. Brix. Vicent. Rom. Lips. Venett. 1487. 1491. 1493. Aldd. cum aliis, *auxerat*; unde Muretus corr. *duxerat*, quod nunc exhibet Voss. 4. Voss. 3. 4. Goth. et Mon. *Dux hircus pecoris*, probante Bach. *Dux p.; hirtas d. h. oves* conj. Heins. idque in textum intulerunt Broukh. Stromb. et Voss. sed Stromb. corrigi mavult, *D. hircus; capras duxerat hic et oves:* Waard. cum Wassenbergo malebat, *D. p. hircus; auxerat h. opes.* 'Heynio debentur asterisci, quos equidem, ut in versu, certe in hemistichio suspecto delere nolui.' *Huschk.*—59 Witt. et Beroll. 1. *prior*, pro *puer*; ed. pr. min. et Bartol. *primus*; Broukh. non monito lectore, edidit *primam*, quod nunc apparet in Voss. 2. 5.—62 *Melle* ed. pr. maj. *lurida* Colb. —63 Berol. 1. *impensa* pro *hinc pensa.*—64 *Fusus ut a. p. verset* Corv. et Angll.

NOTÆ

citantes, minio perfundebant, aut etiam fœcibus illinebant. Quod tangit Horatius in Poëtica: 'Dicitur et plaustris vexisse poëmata Thespis, Quæ canerent agerentque peruncti fæcibus ora.' Rustici vero minio utebantur exemplo Panos pastorum Dei, qui depingebatur minio perfusus. Jovis etiam simulacri faciem illinebant Veteres minio diebus festis; quod etiam in aliorum Deorum simulacris factum aliquando fuisse testatur Plinius N. H. xxxiii. cap. 7. Deosque sic depictos et oblitos vocabant 'Minianos Deos.' Romæ etiam triumphantium vultus et corpora inungi minio consuevisse legimus. Quod saltem constat de Camillo.

58 *Dux pecoris hircus*] Tibullus hic initia Tragœdiæ tangit, cujus præmium fuit hircus, Græce τράγος, unde Tragœdiæ nomen. Horat. de Arte Poëtica: 'Carmine qui tragico vilem certavit ob hircum.'

60 *Imposuit Laribus*] Superiore libro diximus, quanto cultu, quanto coronarum honore, quantis oblationum muneribus ab Antiquis Lares fuerint celebrati. Juvenal. ix. 137. 'O parvi nostrique Lares; quos thure minuto, Aut farre, et tenui soleo exorare corona.'

Atque aliqua assiduæ textis operata Minervæ
  Cantat, et applauso tela sonat latere.
Ipse interque greges interque armenta Cupido
  Natus et indomitas dicitur inter equas.
Illic indocto primum se exercuit arcu.
  Hei mihi, quam doctas nunc habet ille manus!
Nec pecudes, velut ante, petit; fixisse puellas
  Gestit, et audaces perdomuisse viros.

volvit opus. Inde etiam textrix quælibet jugiter laborans Minervam canit, et tela appulso latere resonant. Ipse etiam Amor genitus traditur rure, et inter greges, et inter equas effrænes. Ibi primo se excoluit arcu rudi. Heu me! quam ipse jam manus habet peritas: neque, ut prius, belluas impetit; gaudet percussisse puellas, et fortes viros debellasse. Ipse juvenibus divitias ademit. Ipse adduxit vetulum

3. 4. improbante Huschk. *opposito* Scal. rec.—65 Par. Beroll. Guelff. ed. pr. maj. cum multis aliis scriptis, editisque libris, *assidue textrix operata Minervam*, quæ lectio, ait Heyn. nescio an mutari debuerit. 'Atqui *Minervæ* complures libri confirmant, nec dubium videtur, quin *textis* scripserit Tibullus.' *Huschk.* Frut. conj. *textis o. Minervæ;* eamque conj. consummavit Broukh. corrigendo *assiduæ textis o. Minervæ:* Monac. habet *textris:* Exc. Lips. Vat. 1. et Colot. *Minervæ:* ceterum *assiduæ textrix operata minervæ*, egregia Broukh. emendatio, omnibus literis perfecta jamdudum conspicitur in ed. pr. min. et Bartol.—66 Guelff. 1. 2. 4. Corv. Beroll. 1. 2. 4. Witt. 2. Broukh. 1. 2. 3. Par. Reg. Angll. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Vicent. Cyll. in Comment. Rom. Venett. 1487. 1491. 1493. Aldd. et Basil. 1559. *et appulso;* Berol. 3. *Cantat appulso;* Witt. 1. *et oppulso;* Scal. *adpluso;* Heinsio commendante, Broukh. ex Statianis Palatt. et aliis reposuit *applauso*, idque firmant Monac. Bern. Voss. 5. cum edd. Rheg. et Lips. *apulso* Colb. *a pulso* Mur. Dous. Plant. et Gryph. 1573. *a plausu* Laud. *tæla* ed. pr. maj. et Rheg. *pectine tela sonat* Angl. 5. Vossius ad Catull. p. 249. ex uno laudat, *pectine lana sonat:* 'utrumque natum videtur ex eo, quod quis *pectore tela sonat* scripsisset, versus molliendi causa.' *Heyn.* Exc. Perr. duo Palatt. et edd. Scal. *sonant.*—67 *Ipse quoque inter agros* Beroll. 1. 3. 4. Reg. Corv. Par. Guelff. alii, cum edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Vicent. Rheg. Brix. Rom. Lips. Venett. 1487. 1491. 1493. Aldd. aliæ ante Broukh. qui ex Exc. Perr. Pocc. Lips. Florent. Colot. et Vat. 2. lect. nostram induxit; *Ipse quoque inter agros int' et* Berol. 2. —68 Unus Palat. *ducitur:* ed. pr. maj. et Berol. 4. pro *equas* habent *aquas.*—69 Berol. 2. et ed. Lips. *indomito* pro *indocto.*—70 *Hey mihi* Par. *Heu* Witt. 1. Broukh. 1. Hamb. et Aldd. *Neu* cod. Lips. *Hei* omnes Beroll. alii, cum edd. pr. maj. min. Rheg. Vicent. et Venett. 1487. 1491. 1493.—71 Dat. *veluti:* Venett. 1487. 1491. 1493. *puellam.*—72 *Gaudet* Witt. 1. *et indomitos* Colb. at

NOTÆ

65 *Assiduæ textis* [*textrix*] Neminem latet cantum esse solatium laboris; at *textrices* Minervam præcipue canebant, ut præsidem fusi et radii. Junonem porro fusos inter et pensa fuisse etiam a fœminis cantatam testatur Euripides in Iphigenia Taurica vs. 22.

66 *Tela sonat* [*sonant*] Instrumenta, quibus tela texitur, 'tela' etiam appellantur, ut ex Lucretio et Valerio patet legentibus. Innuit autem Poëta textricis gestum; appulso enim pectine vi brachiorum latus constrepit cum tela et jugo.

68 *Inter equas*] Libidine fervescen-

Hic juveni detraxit opes; hic dicere jussit
  Limen ad iratæ verba pudenda senem.
Hoc duce, custodes furtim transgressa jacentes,
  Ad juvenem tenebris sola puella venit;
Et pedibus prætentat iter, suspensa timore,
  Explorat cæcas cui manus ante vias.
Ah miseri, quos hic graviter Deus urget! at ille
  Felix, cui placidus leniter afflat Amor!
Sancte, veni dapibus festis; sed pone sagittas,
  Et procul ardentes, hinc procul, abde faces.
Vos celebrem cantate Deum, pecorique vocate
  Voce; palam pecori, clam sibi quisque vocet:

proferre inhonestas voces ad januam indignantis amicæ. *Ipso auctore, fœmina incomitata clam prætergressa excubitores* suos *humi dormientes, nocte accedit ad juvenem: et metu incerta prius viam explorat passibus, cui manus ante attrectat tenebrosum iter. O infelices, quos iste Deus acriter pungit!* Contra *vero beatus* is est, *cui mitis Cupido placide aspirat.* O Deus *venerande, accede ad solennes epulas. At tela abjice, et longe inde amove flagrantes tædas. Vos celebrate præclarum Deum, et verbis* ipsum *gregibus invocate: aperte gregibus, tacite sibi unusquisque*

pro v. l. *et audaces.*—73 Laud. *Et juveni;* Angl. 5, *juvenis:* Berol. 1. Par. Ask. Guelf. 1. et Guarn. *opus:* Colb. et Berol. 2. *et dicere:* Laud. et Angl. 2. *ducere.* —76 Guelf. 2. *in tenebris.*—77 Burm. II. malit *Et digitis*, improbante Huschk. unus Broukh. *pertemptat.*—78 Dat. *quoi* pro *cui*, quod explicandum *cum ei*, ait Heyn. nisi malis reponere *dum;* videtur tamen ex genio Poëtæ legendum *sed*, vel, quod malim *et.*—79 *Ha* Beroll. 2. 4. unus Broukh. et Witt. 1. *A* Statiani: *hic* deest in ed. pr. maj. Vicent. et Rheg. *hic leviter* Berol. 2. *illi* Angl. 2.—80 *Felix qui* Dat. Angl. 4. et Berol. 3. *leviter* Brix. *aflat* Witt. 1. *efflat* Witt. 2.—81 *Sancte, veni pedibus* ed. pr. min.—82 Heins. pro *Et* mavult *Sed:* Angll. 3. 4. *hic precor;* omnes Beroll. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Par. omnes Guelff. Corv. Reg. cod. Lips. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Vicent. Rheg. Brix. Rom. Lips. Venett. 1487. 1491. 1493. Aldd. Plant. et Gryph. 1573. *hinc precor;* Exc. Perr. et Lips. cod. Lips. Par. unus Broukh. duo Angll. ed. maj. Venet. 2. Vicent. et Rheg. *adde;* in aliis jam enumeratis *abde:* Scal. e suo cod. reposuit, *hinc procul abde*, quod etiam testantur Exc. Perr. et Lips. cum pluribus ap. H. Voss. probante Huschk. In ed. Rom. *Et procul ardentem hinc precor abde facem.*—83 Burm. emend. *celerem deum;* in Dat. et Berol. 3. *diem.*—84 *Palem*, quod habent Colin. Gryph. et Exc. Perr.

NOTÆ

tes, cujus furore præ ceteris animantibus equæ corripiuntur. Unde Virgilius: 'Scilicet ante omnes furor est insignis equarum.'

73 *Juveni detraxit opes*] Prodigere, effundere, dissipare adegit.

77 *Prætentat iter*] Nocturnum egressum puellæ incedentis ad amatorem elegantissime describit.

Suspensa timore] Ne se exeuntem custodes audiant.

81 *Sed pone sagittas*] Poëtæ fingunt Cupidinem Amoris Deum gestare arma duplicis generis amori excitando idonea, sagittas scilicet et faces. Ovidius: 'Altera tela arcus, altera tela faces.'

84 *Clam sibi quisque vocet*] Mos

Aut etiam sibi quisque palam: nam turba jocosa
  Obstrepit, et Phrygio tibia curva sono.
Ludite! jam Nox jungit equos, currumque sequuntur
  Matris lascivo sidera fulva choro.

eum *imploret. Vel etiam* eum *unusquisque sibi aperte imploret. Etenim multitudo hilaris et inflexa fistula sonitu Phrygio obmurmurat. Jocamini: nunc modo nox equos adjungit, et astra rutila cœtu festivo prosequuntur rhedam parentis. Deinde*

primus edidisse fertur Aldus; 'sed hæc scriptura jam exstat in ed. pr. min. Vett. edd. locum ita interpungunt, *pecorique vocate Voce palam pecori:* ut Rheg. vel, *Voce palam:* ut edd. Venett. 1491. et Ald. 1. quæ *Palem* habet. Rectius Plant. *pecorique vocate Voce, palam pecori, &c.* quam interpunctionem Heyn. etiam adhibuit.' *Huschk.*—86 *Obstrepet et phrygio sydera fulva thoro* ed. pr. maj. et Rheg. et in utraque ed. omissi sunt vs. 87. et 88. Vicent. hos quidem habet, eadem tamen etiam *Obstrepet*, quod exhibent quoque Venet. 2. Brix. et Lips. in ultima legitur *sidera fulva choro:* ed. pr. min. et Venett. 1487. 1491. 1493. *Obstrepit.*—87 *Ludite jam: Nox* Corv. *nam* pro *jam* Reg. Dat. Vat. Ursini, unus Stat. Witt. 2. et Beroll. 1. 3.—88 *Martis l. s. f. toro* Berol. 2. cum ed. Rom. Vicent. et Ald. 1. *toro* etiam in Angll. 2. 4. 5. *thoro* Beroll. 1. 3. 4. et Dat.—89 Witt. 2. Dat. Angll. 3. 4. Beroll. 1. 3. et Par. *tacitis:* Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Beroll. 1. 2. 3. 4. Guelff. 1. 3. 4. Reg. Corv. cod. Lips. Vindob. Voss. 5. unus Angl. Par. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Vicent. Rheg. Brix. Rom. Lips. et Venet. 1487. 1491. 1493. *fulvis;* Angll. 3. 4. *fulvus;* Florent. *nigris;* Exc. Perr. Pocc. et Broukh. Vat. 1. 2. et Colot. *fuscis*, quod revocavit Broukh. *furvis*, quod Heins. ad marg. ed.

NOTÆ

fuit Antiquis, ut nonnisi taciti vota conciperent. Hoc vero subjicit Tibullus, ut Amori palam nuncupandi vota fiduciam addat, cum nullum sit periculum ne sciantur, aut ne quis rivalis invidere possit, licet aperta voce, libere, et palam enuntientur; nam tibiæ Phrygiæ sonitus, et chori jocosi cantantis ac saltantis strepitus, et rusticorum dissonus ac incompositus clamor ita penitus exsurdat aures, ut neque in curiosorum hominum sensus precum ac votorum arcana penetrare possint.

86 *Phrygio tibia curva sono*] A Mida Phrygiæ rege tibiam fuisse inventam Plinius refert. Phrygia etiam tibia dicebatur ea, quæ certos modos referret, ad quos saltarent. Tres enim tibiarum modi fuisse dicuntur, Ionicus, Lydius, Barbarus. Tibiarum frequens usus in Cybeles sacris. Horatius: 'Cur Berecynthiæ Cessant flamina tibiæ?'

87 *Nox jungit equos*] Equos et currum nocti Poëtæ ascribunt: sed aliquando bigæ, aliquando quadrigæ huic tribuuntur. Noctem vero Siderum matrem fecerunt, quod, cum Astra nonnisi per noctem lucere videantur, ea quasi parere et gignere Nox possit dici. Præterea cum Noctem Cœlum genuisse fabulati sint Veteres cum Hesiodo in Theogonia, crediderunt etiam Siderum et astrorum eam esse matrem, quæ Cœli est.

88 *Lascivo choro*] Hoc est, festivo, læto, scintillanti. Lasciviam Sideribus tribuit eadem ratione Tibullus, qua lasciviam piscium dixit Pacuvius apud Cic. de Div. lib. I. juxta illud Livii Andronici: 'Tum autem lascivum Nerei simum pecus.'

Postque venit tacitus fuscis circumdatus alis
Somnus, et incerto Somnia vana pede.

subsequitur silens somnus pennis aureis cinctus, et atra insomnia vagis gressibus.

Dons. divinavit, Guelf. 2. et Hamb. tuentur; idque (Fruterio, Livin. Dous. F. Passer. et Heyn. probatum,) cum Vulp. in prima, Cant. et H. Vossio recepit Bach.—90 In uno cod. Heins. *incertos*, adhærescente huic voci litera *s* ex sequente *somnia*; nihil amplius: at Broukh. inde fecit, *incertos s. nigra pedes:* Witt. 1. 2. tres Broukh. Vat. Ursini, plures H. Voss. Par. Lips. et ed. pr. min. *nigra;* hoc repetivit Aldus, eumque secuti sunt posteriores ævi edd. omnes: *vana* exhibent Florent. Guelff. 1. 4. Corv. Reg. Vindob. Voss. 5. Angl. 5. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. Rheg. Brix. Rom. Lips. et Venett. 1487. 1491. 1493. *mera* in Laud. unde Broukh. conj. *vara*, probante Heyn. *pigra* emendabat Heins. *nixa* Jacobs.

NOTÆ

89 *Fuscis* [*fulvis*] *circumdatus alis*] Somnum Deum esse existimarunt Veteres filium Noctis, et Mortis fratrem, cui virgam tribuit Statius, cornu Silius. Sic eum describit Philostratus: 'Facie,' inquit, 'resoluta esse videbatur; candidam vestem habebat supra nigram, quasi diem et noctem indicaret; cornu in manu tenere videbatur,' cum nempe vera somnia immittit; cum vana denuntiat, ebur et elephantis dentem: unde geminæ somni portæ finguntur. Somno Orpheus 'fuscas alas' tribuit. Hic etiam plerique legunt, *fuscis*, loco *fulvis*, quod non displicet. Ovid. Met. XI. 610. 'In medio torus est, ebeno sublimis in atra, Plumeus, unicolor, pullo velamine tectus; Quo cubat ipse Deus, membris languore solutis. Hunc circa passim, varias imitantia formas, Somnia vana jacent.'

ELEGIA II.

Dicamus bona verba: venit Natalis ad aras.
Quisquis ades, lingua, vir mulierque, fave.

Proferamus verba fausta: Natalis ad altaria advenit. O *quicumque ades, et*

Inscripta est in edd. pr. maj. et min. *Ad Cornutum;* et sic in Vicent. *Ad Chæryntum de votivo sacrifitio sui natalis* in Rheg.—1 Broukh. præeunte Gro-

NOTÆ

1 *Dicamus bona verba*] Hoc Carmine Tibullus celebrat natalem diem Cerinthi, ut videtur, amici sui. At Poëtæ solent ita conjungere, 'bona verba dicere,' et 'linguis favere,' ut idem prorsus esse appareat. Ovid. Fast. I.

Urantur pia thura focis, urantur odores,
  Quos tener e terra divite mittit Arabs.
Ipse suos Genius adsit visurus honores,
  Cui decorent sanctas mollia serta comas.
Illius puro destillent tempora nardo;
  Atque satur libo sit, madeatque mero.

mas et fœmina, ore fave. Aris incendantur thura sacra, adoleantur aromata, quæ molles Arabes ad nos *mittunt ex beatis suis regionibus. Adsistat ipse Genius spectaturus cultum suum, cui teneræ coronæ exornent sacros crines. Ejus caput diffluat mero nardo; et ipso libamine satietur, et vino perfundatur: et concedat tibi,* o *Ce-*

nov. ad Liv. XXVIII. 43. et jam ante eum Mur. in Scholiis ad h. l. hoc modo distinxerat, *D. b. verba, venit natalis, ad aras:* in Corv. ut jam Torrentius fecerat, *venit natalis; ad aras Quisquis ades;* forte, inquit Heyn. hoc unice verum. Nostram interpunctionem servant edd. vett. *ad aram* ed. Rom.—4 Angll. 4. 5. cod. Lips. Hamb. Voss. 2. 4. ed. pr. min. Bartol. et Aldd. *a terra;* Dat. et Berol. 3. *et terra;* nostram servant Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Beroll. 1. 2. 4. Par. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. Rheg. et Venett. 1487. 1491. 1493.—5 Hunc totum versum suum fecit Balbus Carm. IV. sed mutata structura, *Ipse suos adsit Genius, &c.* quem verborum ordinem agnoscunt duo vetustissimi codd. ap. Santen. tertius recentior, duo Stat. Vat. Ursini, Dat. Guelf. 3. a m. sec. et Beroll. 1. 3. eumque receperunt H. Voss. Wund. Bauer. ed. Lips. 1812. et Bach. *Genius adsit* testantur Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Corv. Guelff. 1. 2. 3. 4. Reg. Beroll. 2. 4. plurimi alii, cum omnibus edd. vett. sine exceptione: *Genius assit* Par. *Genius absit* cod. Lips.—6 *Qui* Dat. et Berol. 3. *decorant* Angl. 5. *florea* pro *mollia* Witt. 2. Ask. Venetf. 1487. 1491. 1493. Ald. 1. Colin. Gryph. Plant. *molia* Broukh. 1. *mollia* omnes Stat. Broukh. 2. 3. Witt. 1. Laud. Exc. Pocc. Colot. Vatt. 1. 2. Scal. rec. alii, cum edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. quod reduxit Mur.—7 *Illius pura* Par. Beroll. 2. 3. Thuan. et duo Broukh. *Illius et pura* Colb. quod arri-

NOTÆ

'Prospera lux oritur, linguis animisque favete: Nunc dicenda bona sunt bona verba die.' Et Trist. III. 'Concipiamque bonas ore favente preces.' Quid sit 'favere linguis' non omnino convenit inter omnes. Sunt qui existiment silentium imperari, in quibus Senecam initio superioris Elegiæ laudavimus. Alii putant hujusmodi voce, 'favete linguis,' admoneri populum, ut cum silentio attenderet, vel bona et faventia verba diceret, et a profanis ac male ominatis abstineret. Festus putat 'favere' esse 'bona verba fari:' quod et hic significat noster Tibullus, sicut et Ovidius pluribus in locis.

Venit Natalis] Cultus scilicet et honor pro natali die Diis exhibendus.

4 *Quos tener mittit Arabs*] Arabes populi sunt Asiæ inter mare Rubrum, seu sinum Arabicum, sinum Persicum, et Syriam, ad Oceanum positi. Illa pars Arabiæ quæ Felix dicitur omnibus pretiosissimis abundat aromatibus, ejusque incolæ mollitie sunt notati: unde eos Tibullus dicit teneros, cui concinit Virgilius: 'India mittit ebur, molles sua thura Sabæi.'

5 *Adsit visurus honores*] Passim Deos orabant ut adessent, suosque honores spectarent, sed Genium præsertim die natali colebant, ipsique sacra faciebant.

7 *Distillent tempora nardo*] Nardus unguenti genus est pretiosissimi ex

Annuat et, Cerinthe, tibi, quodcumque rogabis.
  En age, quid cessas? annuet ille: roga.
Auguror, uxoris fidos optabis amores;
  Jam reor hoc ipsos edidicisse Deos.
Nec tibi malueris, totum quæcumque per orbem
  Fortis arat valido rusticus arva bove:
Nec tibi, gemmarum quicquid felicibus Indis
  Nascitur, Eoi qua maris unda rubet.

rinthe, quicquid ab ipso precaberis. En agedum, quid moraris? Ipse te exaudit: ora. Vaticinor, rogabis castos tuæ conjugis amores. Jam puto Divos ipsos id cognovisse. Neque tibi præoptaveris agros omnes, quos duri agricolæ robustis bobus exercent per universum mundum; neque tibi præelegeris quodcumque gemmarum oritur beato æquore, ubi rubescit aqua pelagi Orientalis. Sed *optata irrita sunt.*

puit H. Voss. *Illius et puro* Laud. Angl. 2. et liber Mattii ap. Broukh. *Illius e puro* Broukh. 1. Berol. 1. a m. sec. et codex Lips. cum edd. Vicent. et Aldd. quod præfert Wakef. ad Lucr. IV. 1118. *Illius Assyria*, vel *Syria*, Heins. ad Ovid. Ep. XV. 76. *Illius puro* exhibent Witt. 1. 2. unus Broukh. duo Beroll. quatuor Stat. Exc. Perr. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. et Rheg. *distillent* omnes Beroll. Par. Guelff. 2. 3. 4. cum aliis plurimis; *destillent* Guelf. 1. et Venett. 1491. 1493. quod reposuit Broukh.—9 *Annuit* Laud. et Angl. 2. *Anuat* Par. et ed. pr. maj. *Cornute* Angl. 5. tres Stat. Witt. 1. Dat. Broukh. 1. 2. 3. Beroll. 2. 3. 4. Berol. 1. a marg. Par. Reg. ed. pr. maj. min. Venet. 2. et Rheg. *Cherinte* in Venett. et Aldd. vitiose, cum Κήρινθος sit: in aliis scriptis *Cherinthe*, *Cherynte*, *Chorinthe*, *Cherime*: pro *rogabis* Guy. conj. *rogaris*, improbante Huschk.—10 Cod. Lips. Par. Beroll. cum aliis scriptis et edd. libris ante Broukh. *annuit*; ille *annuet* reposuit ex Exc. Lips. et emend. Heinsii.—12 Berol. 2. *ipsum edocuisse deos*, sed emend. a marg. ed. pr. min. habet *didicisse*.—13 Par. *maluerit*: Dat. et Berol. 3. *quocunque*; Angl. 2. *quodcunque*.—15 Beroll. 1. 2. 3. 4. Reg. Corv. Guelff. 2. 3. 4. alii, cum ed. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Vicent. Rheg. Rom. Lips. Aldd. Gryph. Plant. Mur. Stat. et Scal. *undis*; cod. Lips. *undas*; marg. Scal. 1. ap. editorem, '*indis* V. C.' Brix. et Venett. 1487. 1491. 1493. *Indis*, quod reposuit Broukh. quodque confirmant Vat. 1. Exc. Perr. et Pocc. Voss. 2. 3. 5. Par. Bern. et Guelf. 1. et sic antea conj. Frut.—16 Ed. pr. maj. *evi*

NOTÆ

frutice suavissimo, ait Plinius. Purus ille nardus, qui non est adulteratus, quem novem aliæ herbarum species dicuntur imitari; tanta materia adulterandi est.

9 *Annuat*] Putabant Antiqui quicquid rogassent Genium die natali concessurum.

11 *Auguror*] Interdum augurari se dicebant eventura, et exitum habitura, quæ precabantur. Ovid. de Arte Am. lib. I. 'Auguror, en vinces, votivaque carmina reddam.'

16 *Eoi qua maris unda rubet*] Oceanus qua parte vergit ad Orientem, Indiasque alluit, dicitur Eous, Orientalis et Indicus: qua parte vergit ad Meridiem, dicitur mare Æthiopicum, et Rubrum: illicque gemmarum, et lapidum pretiosorum inveniri copia traditur.

Vota cadunt. Viden' ut trepidantibus advolet alis,
  Flavaque conjugio vincula portet Amor?
Vincula, quæ maneant semper, dum tarda senectus
  Inducat rugas, inficiatque comas.
Hac venias, Natalis, avi, prolemque ministres:
  Ludat et ante tuos turba novella pedes.

Etiam Cupido ipse huc advolet pennis stridentibus, et afferat nuptiis lutea vincula; vincula, quæ perpetuo durent, donec senectus gravis rugas accersat, et vestros *capillos tingat. Huc adsit ales natalis, et liberos præbeat, et tenera turba lusitet ad pedes tuos.*

---

qua.—17 Berol. 1. *cadant utinam strepitantibus;* Berol. 2. 3. 4. Corv. Reg. Guelff. aliis, *cadunt utinam strepitantibus;* Thuan. et Ask. *utinam ut strepitantibus;* unde Heins. et Guy. *viden' ut*, quod plene legitur in Voss. 3. Broukh. e libris quibusdam reposuit *trepidantibus*, quod habet etiam ed. pr. min. et Bartol.—19 *Vinclaque qui* Angl. 2. *Vinclaque ne* Rheg. et Venet. 2. *Vincula quæ et* Par. et Beroll. 1. 3. 4. *Vincula que maneant* cod. Lips. (i. e. *quæ*,) hinc in ed. pr. min. aliisque, *Vinculaque et;* pro *maneant*, Berol. 1. *moneant.*—20 *Induret* Berol. 2. et a marg. *Inducat.*—21 *Hic* codd. Lips. Par. omnes Beroll. Exc. Lips. tres Stat. Broukh. 1. 2. 3. Angl. 3. et Corv. *Hæc* Vat. 1. 2. Exc. Pocc. Guelf. 2. ed. pr. maj. Venet. 2. Lips. et Rheg. *Huc* Witt. 1. 2. Vat. Ursini, Guelff. 1. 3. 4. ed. pr. min. Bartol. Vicent. Venett. 1487. 1491. 1493. Aldd. Stat. Plant. aliæ: *veniat* Par. Corv. Beroll. 1. 2. 4. Guelff. 1. 3. 4. Lips. alii cum ed. pr. maj. Vicent. Venett. 1491. 1493. Aldd. Plant. Stat. *veniet* Berol. 3. ed. pr. min. Rheg. et Venet. 2. *Hac venias* est ex conj. Heins. quod primus recepit Broukh. Heyn. malit, *Sic venias, Natalis, avis;* aut, *Hic veniat natalis avis, prolemque ministret;* Scal. rec. habet, *natalitius;* Angl. 5. *natalis anus*, probante J. Voss. ad Catull. p. 21. *natalis avis* legitur in Beroll. 1. 2. 3. 4. Guelff. 1. 3. 4. Par. Lips. et omnibus fere aliis, cum edd. pr. maj. et min. *floremque* Guelf. 4. et Brix. *ministret* in omnibus; *ministres* debetur eidem Heinsio. Bauer. edidit, *Huc venias, N. avis, p. ministres:* locum ita constituendum censet Huschk. *Hac veniat Natalis avi prolemque ministret, Ludat ut,* &c.—22 *Laudat et* Witt. 1. *Ludit et* Dat. *Ludet et* Angl. 2. *Et ludut* Par. *Ludat ut* Vat. Ursini.

NOTÆ

17 *Vota cadunt*] Frustranea et irrita sunt. Propert. lib. I. Eleg. 17. 'Ingrato littore vota cadunt.' Horat. dixit: 'Verba cadentia.' Ovid. in Ibin: 'Et pars sit voti nulla caduca mei.'

18 *Flavaque conjugio vincula*] Sacrum illud Veneris cingulum intelligit, quod Græci Ceston appellant, quo quidem putabant conjuges devinctos in perpetua permanere concordia. Unde Martialis: 'Sume Cytheriaco medicatum nectare ceston, Ussit amatorem balteus iste Jovem.' Ad turpes autem nuptias Venerem non credebant venire cum illo cingulo: unde incestæ dicebantur, quod sacro Veneris cingulo non essent vinctæ. *Flava* vero dicit illa vincula, quod flavus color esset nuptiis auspicatus et consecratus.

21 *Natalis, avi* [*Huc veniat Natalis avis*] Avem illam sentiunt esse cornicem, quam concordiæ symbolum Veteres in nuptiis invocabant. Natalem dixit a Junone, quæ Natalis Dea est, et nuptialis, cujus in tutela est cornix. Ipse Tibullus: 'Natalis Juno sanctos cape thuris acervos.' Alii putant invocari

NOTÆ

Junonem ipsam, ita ut sensus sit: Huc adsit Juno ipsis tuis avis, seu majoribus, tibi, atque uxori tuæ, et filios concedat, qui vos numerosa prole faciant avos.

ELEGIA III.

Rura meam, Cerinthe, tenent villæque puellam:
Ferreus est, eheu, quisquis in urbe manet.
Ipsa Venus lætos jam nunc migravit in agros,
Verbaque aratoris rustica discit Amor.

Agri et prædia habent amicam meam, o Cornute: heu! durissimus est, quicumque in civitate residet. Nunc certe Venus ipsa recessit in rura amœna, et Cupido ad-

Eadem inscriptio, quæ Eleg. anteced. præfixa erat, hic iterum in utraque ed. pr. legitur, *Ad Cornutum*. 'Carmina plura diversa in unam Elegiam confluxisse dubitari vix potest. A principio usque ad vs. 32. mollissimi procedunt versus, argumenti quoque et sententiarum vinculo conjuncti. Quæ hinc sequuntur aliena sunt, temere quidem a Scaligero in Eleg. sextam hujus Libri rejecta: nam ibi locum suum non magis tuentur, quam hic; sejungenda tamen ut fecimus a ceteris, statuendumque, esse hoc fragmentum alterius Elegiæ, quod male hoc loco insertum est, seu casu, seu quod simile initium versus, *At tibi dura Ceres*, vs. 61. fraudem fecit. Quæ hinc vs. 61. sequuntur, commode illa quidem cum prioribus illis jungi possunt, ut tamen nolim præstare lacunam nullam factam, nec altero carmine hoc idem tractatum argumentum, cujus reliquiæ isti versus sint, *At tibi dura Ceres*.' Heyn.—1 *Rura tenent*, *C. meam* habent edd. Rom. Venett. 1487. 1491. 1493. Aldd. et Venet. 1750. nullius fere libri auctoritate munitum; ordinem nostrum exhibent Exc. Lips. omnes Beroll. Stat. Witt. Broukh. et Guelff. Angll. 2. 3. 4. 5. Par. Dat. Cod. Lips. Colb. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Vicent. et Rheg. *Cornute* Angll. 2. 3. 4. 5. Beroll. 2. 3. 4. Berol. 1. a marg. Vat. Ursini, Par. et edd. pr. maj. et min. quod Broukh. retinuit; *Chorinthe* Witt. 2. *Cerinthe* Colb. *Cherinthe* Exc. Pocc. et Perr. Vatt. 1. 2. Broukh. 1. Colot. et Venet. 2. *Cherinte* Berol. 4. a marg. *Charime* Rheg. *Corinthe* Berol. 1.—2 Exc. Lips. Stat. duo Broukh. Witt. 1. Colb. Laud. Dat. Angll. 2. 3. 4. 5. Par. Corv. Guelff. Reg. omnes Beroll. ed. pr. maj. Venet. 2. Brix. et Rheg. *heu heu;* Witt. 2. unus Broukh. et ed. pr. min. *heu:* 'Vulg. *eheu* ex Aldd. profectum. Anteced. *est* corruptelæ causam attulisse videtur: Venet. 1487. *ē heu;* Venet. 1500. *est heu*. Errant, qui *eheu* non pro Iamb. sed Spond. habent. Vide Muson. et Burm. ad Virg. Ecl. II. 58.' *Bach.* H. Voss. e Vat. Statii pro *quisquis* dedit *si quis*.—3 Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Colb. Angl. 2. Vat. Ursini, Corv. Reg. Beroll. omnes Santen. Par. Guarn. Lips. ed.

NOTÆ

1 *Rura tenent*, *&c.*] Cornuto Tibullus suum aperit dolorem, quod ab urbe absit amica, rurique diutius degat vitam.

O ego, dum aspicerem dominam, quam fortiter illic
Versarem valido pingue bidente solum,
Agricolæque modo curvum sectarer aratrum,
Dum subigunt steriles arva serenda boves.
Nec quererer, quod sol graciles exureret artus,
Læderet aut teneras pustula rupta manus.
Pavit et Admeti tauros formosus Apollo;
Nec cithara, intonsæ profueruntve comæ.

dixit agrestia agricultoris verba. O quam alacriter ego ipse *fœcundam humum verterem firmo pastino, ubi amicam* meam *spectarem, et aratoris more aratrum aduncum urgerem, dum exsecti boves proscindunt seminandos agros. Nec dolerem, quoniam æstus membra delicata torreret, et papula disrupta exulceraret molles manus. Pulcher etiam Apollo servavit armenta* regis *Admeti; nec lyra, nec incædui*

pr. min. Venet. 2. Brix. Rheg. Venett. 1491. 1493. aliæ, *latos*, quod reposuerunt H. Voss. et Bach: ed. pr. maj. et Vicent. *notos*; Mur. emend. ex codd. vett. suis *lætos*, idque testantur Exc. Lips. Scal. rec. Broukh. 1. 2. et Guelf. 2. *Latios* conj. Heins. *jam commigravit* ex ingenio suo dedit H. Voss.—4 Ask. *araturis*: Lips. et Voss. 3. *dixit*; ed. pr. maj. *dicit*; unus Stat. *miscet*.—5 Structura, *O ego, cum dominam aspicerem* primum expressa est in edd. Venett. 1487. 1491. 1493. unde profecta est in Ald. 1. quæ tamen habet, *O ego cum dominam aspirem*: ordinem nostrum servant omnes Beroll. Guelff. Witt. Broukh. et Stat. Angll. 2. 3. 4. 5. Land. Corv. Reg. Colot. Dat. Par. Lips. Guarn. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Rheg. Vicent. Brix. Rom. et Lips. eumque reposuerunt H. Voss. et Bach: *quom* pro *dum* Witt. 2. *cum* Witt. 1. '*dum*, quod pro vulg. *quum* Heyn. maluit, et Berol. 2. (item Broukh. 3.) confirmatur, unice accommodatum sensui, i. q. dummodo.' *Bach*. *O ego, ut* ex ingenio dedit H. Voss. *O ego, quam a. d. tam* conj. Langerm. Ceterum *adspic*. (hoc modo) pro *aspicerem* Par.—6 In nonnullis Stat. uno Palat. Berol. 2. Venet. 2. Brix. et Venett. 1487. 1491. 1493. *calido* pro *valido*: Berol. 2. *bibente*.—7 Cod. Lips. *circum setarer*; H. Voss. et Bauer. ex Exc. Pocc. et Venett. 1487. 1491. 1493. dederunt *curvus*; Exc. Lips. *crudum*.—8 Idem Voss. invitis omnibus libris tum scriptis tum editis, *subigunt* mutavit in *subigant*: unus Stat. Broukh. 3. et Berol. 4. *colenda*.—9 Ed. pr. min. *queror*; Berol. 1. *queritur*, et a marg. *quererer*: Corv. *quum sol*; Guelf. 2. *quam sol*; H. Voss. dedit *quom sol*; Berol. 4. *q̄ sol*: cod. Lips. *exerceret*: ed. pr. min. *arctus*.—10 *Læderet et* omnes Beroll. Exc. Lips. omnes Guelff. Corv. Reg. Par. alii quamplurimi, cum edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Rom. Lips. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. et Ald. 1. *Læderet aut* Witt. 1. Guelf. 3. Angl. 2. Ald. 2. et quæ sequuntur; *Luderet et* cod. Lips. *puscula rapta* Berol. 2. *postula* Ald. 1.—11 Berol. 1. *armenti*, et a marg. *admeti*.—12 Guelf. 3. *pro-*

NOTÆ

5 *O Ego*] Ex amoris æstu coram domina sua Nemesi terram cupit aratro vertere.

8 *Steriles boves*] *Steriles* vocat *boves* exsectos et castratos, quippe qui sunt ad agriculturam accommodatiores, quia proceriores fiunt et tractabiliores castratione, deinde sese non possunt Venere enervare.

Arva serenda] Alii legunt, *arva colenda*.

11 *Pavit et Admeti tauros formosus Apollo*] Nonnulli aiunt Apollinem a Jove damnatum ad pascendos Admeti

Nec potuit curas sanare salubribus herbis:
  Quicquid erat medicæ, vicerat, artis, amor.
Ipse Deus solitus stabulis expellere vaccas—

* * *

crines ipsi *profecerunt; nec potuit angores sedare herbis. Cupido quodcumque erat*

fuerantve; Dat. et ed. Lips. *profuerintve;* Berol. 1. *præfuerintve.*—14 Post hunc versum in edd. ante Scal. etiam in codd. duo inseruntur disticha; in ed. pr. min. ita,

Ipse deus solitus stabulis expellere vaccas,
  Et potum fessas ducere luminibus.
Et miscere novo docuisse coagula lacte,
  Lacteus et mixtus obriguisse liquor.

Pro *expellere* duo Stat. et Cyll. in Comment. *depellere.* In secundo versu pro *fessas,* quod servant cod. Lips. quinque Palat. Guelf. 1. 2. 3. Angl. 5. Par. Zwicc. 1. 2. Goth. Hamb. Berol. 4. a marg. Berol. 2. alii, cum edd. pr. maj. Vicent. et Rheg., *pastas* habent alii; ita Aldd. Venett. Dous. Passer. et Cant. ceterum in aliis libris alii substituuntur pentametri: in Guarn. *Ipse ad umbrosas ducere fertur aquas;* in Corv. et Angll. 3. 4. *Cogere cum parvum matre simul vitulum;* in codd. Mur. Exc. Perr. aliis, *In nemora et pastas inde referre domum;* in Par. Reg. Guelf. 3. Statianis, Beroll. 1. 3. 4. et Berol. 2. a marg. *Creditur ad mulctram constituisse prius;* pro *prius* in Par. et uno Palat. legitur *pecus.* Tertium et quartum exhibent omnes Beroll. 'In ultimo *mixtus,* vel *mistus,* Mur. emendabat *mistis;* alius V. D. *mustis:* at Auratus (J. D'Orat,) *e mistis* inde faciebat. Vide Dous. Præcid. c. 6. Quatuor hos versus, ut

NOTÆ

Regis Thessaliæ greges, ob interfectos Cyclopas, qui Jovi fulmina ministraverunt ad internecionem Æsculapii. Sed noster Tibullus Rhiani, antiqui Poëtæ Græci, et Callimachi sententiam sequitur, qui tradunt Apollinem Admeto sponte sua serviisse ipsius amore captum. Hac de re etiam lib. III. Eleg. 4. Apollinem ipsum hæc referentem inducit Tibullus: 'Me quondam Admeti niveas pavisse juvencas Non est in vanum fabula ficta jocum. Tunc ego nec cithara poteram gaudere sonora, Nec similes chordis reddere voce sonos.' Admetus porro fuit Pherecii filius, Thessaliæ Rex, quem Apollinem tantopere adamasse tradunt, ut ipsi libere novem annos in pascendis armentis servierit, ipsique cum annos fatales explevisset, a Parcis obtinuerit, ut ejus morti mora aliqua produceretur, modo quis reperiretur, qui pro eo mori vellet. Sed cum neque ejus pater grandis natu, neque mater ejus ætate confecta, neque ullus amicorum vellet pro eo vitam profundere, sola ejus uxor Alcestis reperta est, quæ ea fuit in conjugem caritate et fide, ut se sponte pro eo ad mortem obtulerit. Hæc autem uxor Admeto Apollinis beneficio obtigerat.

13 *Curas sanare salubribus herbis*] Apud Ovidium Medicinæ inventionem sibi vindicat Apollo; 'Inventum Medicina meum est.' Sed ut idem ait Ovidius alio loco concinens nostro Tibullo, quem passim ubique imitatur: 'Nullis amor est medicabilis herbis.' Idem sentit Propert. lib. II. Eleg. 4. 'Non hic herba valet, non hic nocturna Cytæis, Non per Medeæ gramina cocta manus.' *Curas* porro vocat Tibullus amores solicitos, qui medelas omnes vicerant: nec proderant domino, 'quæ prosunt omnibus artes.'

Tunc fiscella levi detexta est vimine junci,
Raraque per nexus est via facta sero.
O quoties, illo vitulum gestante per agros,
Dicitur occurrens erubuisse soror.

*scientiæ medicinalis superaverat.*** Tunc quasilli e mollibus scirpi virgultis confecti sunt, et rari meatus facti sunt sero per vincturas. O quam sæpe soror ejus ipsi per campos obvia pudore suffusa traditur, ipso portante vitulum! Quam frequenter*

barbaros et spurios primus ejecit Scal. cum in Ald. 2. et a Mur. tantum de pentametro, *Et potum, &c.* monitum esset, eum pro spurio haberi. Et in libris vacare ejus locum, notatum video a V. D. ad marg. ed. Vicent. quam in manibus habeo. Ab eadem manu novam Pontani interpolationem ascriptam video,

Ipse deus solitus stabulis expellere vaccas,
In nemora, et pastas inde referre domum.
Ipse et spumanti fertur mulctralia succo
Implesse expressis primus ab abietibus.
Et miscere, &c.

Ultima non satis intelligo: forte voluit mulctralia abiegna; excisis ab abietibus: nisi corrupta ea sunt; idque ipsa res probat: nam in Guelf. 2. hæc ipsa interpolatio occurrit; prior pentameter, *In nemus et pastas inde referre domum*, in ipso carmine; reliqui duo versus in margine; omnes ita, ut serius accessisse intelligas. Ultimus versus est, *Implesse expressis fertur ab uberibus.* Mihi videtur primus, *Ipse deus solitus stabulis expellere vaccas*, antiquior et ab ipsa Tibulli manu esse, sed, minor versus, cum ille excidisset, ab aliis aliter suppletas esse; et libidine latius grassante, cum quis duo pentametros in suo libro haberet, alius hexameter, atque adeo aliud etiam distichon adjectum esse.' *Heyn.* Berol. 1. quartum versum sic exhibet a m. sec. *Quo fertur mixtus obriguisse liquor.* 'Ex his igitur versibus, non nisi unus, fons et origo malorum, Tibulli videtur, is qui in cod. Lips. sic legitur, *Ipse deus solitus stalibus expellere vaccas.*' Huschk.—17 *Tunc fixella* codd. Par. et Lips. *Tum* H. Voss. invitis codd. *fistella* Berol. 3. *levis* Berol. 1. *levi obtestata* Berol. 2. *texta est de* unus Broukh. et Guelf. 4. a marg.—19 *Ah* Broukh. 2. 3. Venett. 1487. 1491. 1493. Aldd. Colin. Gryph. et Plant. *O quoties*, vel *O quotiens*, omnes Beroll. Guelff. Witt. Statt. et Palatt. Broukh. 1. Laud. Exc. Pocc. Angll. 2. 3. 4. 5. Vat. 2. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. et Rheg. —20 Guarn. *occumbens;* Berol. 3. *rubuisse;* Guelf. 4. *erubuisse caput.*—21 Cod.

NOTÆ

17 *Fiscella*] Vas est vimineum aut junceum, a fiscina diminutivum, ad varios usus, ut fructus recentes ferendos, ad transmittendum serum, dum lac exprimitur, ad capistranda boum aut jumentorum ora, ne tenera germina præcerpant. Dicitur 'fiscella,' 'fiscellum,' et 'fiscellus.'

18 *Raraque per nexus*] Hoc fit, ut lac purificatum defluat. Serum est lactis aqua, dum id premitur in caseum. Iisdem fere verbis cum Tibullo Ovidius Fast. IV. 'Dentque viam liquido vimina rara sero.'

19 *Illo vitulum gestante*] De portandis fœtis ovibus, agnisque recenter editis luculenter Calphurnius Eclog. I. 'Si qua jacebit ovis partu resoluta recenti, Hanc humeris portare tuis, natosque tepenti Ferre sinu tremulos, et nondum stare paratos.'

20 *Soror*] Diana nempe, quæ ex Latona cum Apolline nata est.

O quoties ausæ, caneret dum valle sub alta,
  Rumpere mugitu carmina docta boves.
Sæpe duces trepidis petiere oracula rebus,
  Venit et e templis irrita turba domum.
Sæpe horrere sacros doluit Latona capillos,
  Quos admirata est ipsa noverca prius.
Quisquis inornatumque caput, crinesque solutos
  Aspiceret, Phœbi quæreret ille comam.
Delos ubi nunc, Phœbe, tua est? ubi Delphica Pytho?
  Nempe amor in parva te jubet esse casa.
Felices olim, Veneri cum fertur aperte
  Servire æternos non puduisse Deos.

boves ausæ sunt suo boatu interturbare eruditos cantus, cum in profunda valle cantaret! Frequenter Principes quæsierunt responsa incertis rebus, et vana multitudo e Fanis in ædes rediit. Frequenter Latona ægre tulit divinas filii *comas squalere, quas antea demirata est ipsa noverca. Quicumque intueretur caput incultum, et capillos fluxos, iste Apollinis desideraret capillos.* O *Apollo, ubi jam est tua Delos? Ubinam* est *Pytho Delphica? Scilicet Cupido te cogit versari in tenui tugurio.* O *beatos alias! cum aiunt Cœlites immortales non erubuisse palam Veneri famulari.*

Lips. *O quoties visæ:* Witt. 1. *quom*, quod reposuit H. Vossius; Colb. Angl. 2. Berol. 2. et duo alii, cum ed. pr. min. *cum*, probante Heyn. Oudend. ad Frontin. I. 5. 2. ferendum *dum* esse putabat, si esset 'quam diu.'—23 Cod. Lips. *tepidis.*—24 Par. Reg. Corv. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Ask. alius recentior ap. Santen. Beroll. 1. 2. 4. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Rheg. Vicent. Lips. Aldd. Mur. Stat. et Plant. *a templis;* Berol. 3. cod. Lips. et Dat. *ad templis;* Brix. Venett. 1487. 1491. 1493. *e templis;* Burm. P. conj. *at e templis.*—25 *Sæpe orrere* Par.—27 *Si quis* unus Stat. *crinemque solutum* Hamb. —28 Guelf. 1. et Rom. *ipse.*—29 Cod. Lips. Par. omnes Beroll. et ed. pr. min. *phito;* Reg. Corv. edd. Rom. et Lips. *Phiton;* ed. pr. maj. Vicent. Rheg. et Venett. 1487. 1491. 1493. *phyton.*—30 Berol. 1. *in patria.*—31 In eodem, *veneris:* Voss. 1. *tum;* Witt. 2. *quom:* unus Broukh. *apertæ*, quod ille præferendum censebat. Hic versus sic extat in cod. Lips. *Felices dum veneri cum fertur aperte.*—32 Colb. *æthereos.*—33 Cod. Lips. *sed cui sua cura puellæ est;* ed.

NOTÆ

23 *Petiere oracula*] Oraculum Apollinis cum Admeto serviret plures consulebant, qui nullum responsum referebant; quod nimirum aliis rebus esset occupatus, nec consulentibus posset vacare, et Amoribus operam dare.

26 *Ipsa noverca*] Juno nempe Jovis uxor. Mire pulchros fuisse probat capillos, quos Dea etiam inimica fuerat admirata. Fuit autem Apollo filius Jovis ex Latona: unde noverca dicitur Apollinis.

29 *Delos ubi nunc, Phœbe*] Delos est Insula in mari Ægæo, una ex Cycladibus, in qua Latona dicitur Apollinem et Dianam uno partu edidisse.

Ubi Delphica Pytho] Omnes propemodum Auctores, maxime vero Poëtarum Interpretes, Pythonem urbem eandem cum Delphis faciunt; urbs tamen est Phocidis Parnasso monti adjacens, Delphis vicina, quæ Apol-

Fabula nunc ille est; sed cui sua cura puella est,
  Fabula sit, mavult, quam sine amore Deus.
At tu, quisquis is es, cui tristi fronte Cupido
  Imperitat, nostra sint tua castra domo.
Ferrea non Venerem, sed prædam, sæcula laudant;
  Præda tamen multis est operata malis.

Is Deus *jam ludibrium est; attamen cui studio amica sua est, mavult, ut sit* jocus et *fabula, quam Deus absque amore. Tu vero, o quicumque ille es, cui Amor gravi supercilio dominatur*, fac, *ut militia tua sit in contubernio nostro. Ferrea ætas non amorem probat, sed prædam; nihilominus rapina functa est innumeris incommodis.*

pr. maj. Venet. 2. Vicent. et Rheg. *sed cui nunc cura puellæ est;* et sic Guelf. 1. 4. Rom. Lips. et Venett. 1491. 1493. sed omisso *est;* Thuan. et Goth. cum Voss. Bauer. et Bach, *si cui cura puellæ;* Guy. et Broukh. conj. *cui sua cara puella est;* marg. Scal. 1. ap. editorem antiqua manu habet etiam *cara:* nostram lect. servant Par. ed. pr. min. Bartol. Scal. aliæ.—34 Cum hoc versu in ed. Voss. connectitur posterior pars Elegiæ 63—82. reliqui versus 35—62 separatim positi sunt, tanquam integra et absoluta Elegia. 'Sequitur haud dubie fragmentum alterius Carminis usque ad vs. 60. Scaliger rejecit infra in Eleg. VI. post vs. 14. et continuat Elegiam hanc vs. 63.' *Heyn.* 'Series Carminis (nam posse hæc inter se conciliari, quis præfracte neget?) pendet a *cura puellæ*, vs. 33. quæ a divite prædatore, quem detestatur Tibullus proximis versibus, 35-62. abduci se passa erat ab urbe vs. 63. in rura et villas vs. 1. Nam nisi una cum prædatore illo, quem dicit vs. 43. ruri degisset Nemesis, quid impediebat Tibullum, quo minus eam sequeretur, et cum ea viveret? Enimvero puellam ibi reperisset clausam domo prædatoris vs. 75-80. Hinc illæ lacrymæ! Tamen vel sic, inquit, eo properabo, ne servilem quidem denegaturus conditionem. Nam si non tangendi, at erit saltem copia videndi vs. 79. Ducite igitur 'ad imperium dominæ sulcabimus agros.' *Huschk.*—35 In Reg. *tu*, in cod. Lips. *is* omissum est: *est cui* Par. ed. pr. maj. Vincent. *es cui* ed. pr. min. Bartol. Rheg. et Venett. 1487. 1491. 1493. *est tristi cui* Reg. cum quibusdam aliis *es tristi cui* Beroll. 1. 3. Monac. et Voss. 4. quod reposuerunt H. Voss. et Bauer. *tristi qui* Dat.—36 *Imperat ut* omnes Beroll. Exc. Lips. Palatt. Witt. 1. 2. Broukh. 2. 3. Colb. Scal. rec. Guelf. 2. Par. Corv. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Rheg. Vicent. Lips. Aldd. cum aliis; *Imperat et* Rom. *Imperat in* unus Stat. Angl. 2. Vat. 1. et Guelf. 3. quod Broukh. placebat; *Imperat et* Broukh. 1. 'quæ meræ sunt aberrationes ex *Imperitat*, quod Mur. reduxit.' *Heyn.*—37 *Ferrea non pacem* Scal. rec. et vet. *narrant* Goth.—38 Unus Stat. Broukh. 1. Vat. 1. et Guelf. 2. *adoperta*, quod Dousa probat, sed improbant Heyn. et Huschk. *operata* testantur Witt. 1. 2. Broukh.

NOTÆ

lini sacra fuisse memoratur, quod ibi Pythonem serpentem interemerit. Vide Hom. Il. B. et Eustath. ibidem.

33 *Fabula nunc ille est*] In omnium ore ac sermonibus versatur. Horat. Epod. 11. 'Heu me, per urbem, nam pudet tanti mali, Fabula quanta fui!' Hujus porro loci sensus est: Non homines modo quondam, sed ipsi quoque Dii aperte Veneri serviebant, nec cuiquam amare pudor erat; nunc qui colit Amorem, vulgi fabula est. At quem puellæ suæ amor ad ossa tetigit, mavult amare, et a vulgo contemni, quam sine amore Deus esse.

38 *Est operata*] Quidam habent, *est adoperta*, ut sensus sit: Præda multorum est causa malorum.

Præda feras acies cinxit discordibus armis ;
  Hinc cruor, hinc cædes, mors propiorque venit.
Præda vago jussit geminare pericula ponto,
  Bellica cum dubiis rostra dedit ratibus.
Prædator cupit immensos obsidere campos,
  Ut multo innumeram jugere pascat ovem ;
Cui lapis externus curæ est ; urbique tumultus,
  Portatur validis mille columna jugis ;

Præda circumfudit crudeles exercitus dissentientibus armis. Inde cruor, et occisio, et letum vicinius oritur. Præda impulit duplicare discrimina mari incerto, quando rostra militaria tribuit navibus periclitantibus. Prædo optat sibi *objici vastos agros, ut depascat infinito pecore arva lata. Cui peregrinum saxum studio est, et perturbatione civitatis advehitur* una *columna mille robustis paribus boum; et*

2. 3. Scal. rec. et Angll. 3. 4. 5.—39 Vat. Ursini, tres Voss. et ed. Mur. *cingit;* unus Stat. *tinxit;* Witt. 2. *finxit;* Colb. *acuit;* alter Voss. *auxit;* Witt. 1. Broukh. 1. 2. 3. Angll. 3. 4. alii *cinxit:* Witt. 2. Reg. Corv. Beroll. 1. 3. Laud. et Angll. *crudelibus;* cod. Lips. *cinxit p̄cordibus.*—40 *Hinc furor* Broukh. 2. 3. Witt. 2. Beroll. 1. 4. Berol. 2. a marg. et Reg. quod reposuerat Broukh. *Hinc amor* Exc. Pocc. ed. pr. maj. Venet. 2. Rheg. Vicent. et Lips. *Hinc cruor* Beroll. 2. 3. ed. pr. min. Bartol. et Venett. 1491. 1493. quod revocavit Heyn. *morsque propinqua* Scal. rec. et vet. *propriorque* Beroll. 1. 2. 3.—41 Witt. 2. et Berol. 1. *pericula campo.*—42 In Exc. Scal. hic versus sic legitur, *Cum tribuit dubiæ bellica rostra rati:* Guelf. 4. ed. pr. maj. Venet. 2. Lips. Rheg. Vicent. et Brix. *tum*, quod præferendum videtur Heynio ; ed. pr. min. et Venett. 1491. 1493. *cum:* Angl. 4. *dabit*, vel *dedit:* Witt. 2. et Berol. 1. *manibus.*—43 Beroll. 1. 3. *cæpit* pro *cupit:* Cod. Par. Lips. Scal. rec. Witt. 2. Exc. Pocc. Beroll. 1. 2. 3. Broukh. 2. 3. et Angl. 5. *obsistere*, quod Scal. ex Aldd. reposuerat ; *obsidere*, jam Statio probatam, et a Mureto repositam, revocavit Broukh. et hoc servant Berol. 1. Witt. 1. Broukh. 1. Vatt. 1. 2. Corv. Reg. et Guelff. cum Venett. 1487. 1491. 1493. *obsedere* pro v. l. in Broukh. 2. et Berol. 2.—44 *Ut mille innumera jugera p. ove* Exc. Pocc. quod reposuit H. Voss. *Ut multa innumera jugera p. ove* omnes Stat. Beroll. 2. 3. Broukh. 2. 3. Witt. 2. Exc. Perr. Scal. rec. et vet. Dat. Reg. Corv. et Guelf. 3. probante Heins. *Et multa innumera* Berol. 4. et Par. *Ut multam in nostro* ed. pr. min. *jungere* cod. Lips. Ald. 1. *multa innumeras jugera p. oves* in Berol. 1. superscr. *multo* et *jugere:* lect. nostram servant Witt. 1. Broukh. 1. Palatt. ed. pr. maj. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. et Venett. 1487. 1491. 1493.—45 *Qui*

NOTÆ

40 *Hinc cruor*] Quidam habent, *Hinc furor.*

41 *Geminare pericula*] Geminatur periculum cum pugnatur in mari, cum ipsa per se navigatio periculosa sit.

42 *Rostra dedit ratibus*] Rostrum est pars altior proræ ferrea, a rostri avis similitudine sic dicta. Ratis autem est ipsius navis utrumque latus.

43 *Obsidere* [*obsistere*] Nonnulli legunt, *obsidere ;* nos antiquiorem sequimur lectionem.

44 *Ut multo innumeram jugere pascat ovem* [*multa innumera jugera p. ove*] Alii codices melius habent, *Ut multo innumeram jugere pascat ovem.*

45 *Cui lapis externus curæ est*] Qui

Claudit et indomitum moles mare, lentus ut intra
  Negligat hybernas piscis adesse minas.
At tibi læta trahant Samiæ convivia testæ,
  Fictaque Cumana lubrica terra rota.
Heu, heu, divitibus video gaudere puellas!
  Jam veniant prædæ, si Venus optat opes;
Ut mea luxuria Nemesis fluat, utque per urbem
  Incedat donis conspicienda meis.

aggeres invictum pelagus coërcent, ut piscis quietus intra adesse contemnat procellas hyemales. Tibi vero, Samia vasa jucundas epulas producant, et argilla fluxa Cumana rota formata. Eheu! sentio fœminas delectari locupletibus amatoribus. *Jam rapinæ subveniant, si Venus requirit divitias: ut Nemesis mea luxu diffluat,*

Dat. et Berol. 3. *Quid* tres Palatt. ed. pr. maj. Venet. 2. et Rheg. *Quin* ex ingenio H. Voss. *æternus* Beroll. 1. 3. Dat. et Scal. rec. *urbisque* cod. Lips. Beroll. 1. 2. 3. Par. Corv. Guelff. 1. 2. 3. 4. Reg. ed. pr. min. Rom. Vicent. Venett. 1487. 1491. 1493. et Ald. 2. *urbique* ed. pr. maj. Venet. 2. et Rheg. *tumultus* Angl. 5. Guelff. 1. 4. omnes Beroll. et Stat. Witt. 2. unus Broukh. Dat. Scal. rec. edd. pr. maj. et min. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. et Venett. 1487. 1491. 1493. *tumulti* Reg. *tumultu* Corv. Guelff. 2. 3. cod. Lips. et Ald. 2. *tumulo* Par.—46 Ed. Rom. *variis* pro *validis:* Cod. Lips. *mille columna ignes;* omnes omnium libri *mille*, exceptis paucis, in quibus *multa*, quod primus reposuit Aldus: ex hac Aldi lect. *fulta columna* formabat Heins. *colunna* Par. —47 Colb. *montes:* Ed. pr. maj. Venet. 2. Rheg. Vicent. et Lips. *et intra;* Reg. Voss. 4. et ed. pr. min. *ut inter;* Guelf. 3. pro v. l. *intus.*—48 *Negligit* Angll. 3. 4.—49 *At mihi* Exc. Scal. quod refutat Heyn. 'Non male tamen Tibullus paupertatem suam opponeret opulentiæ prædatoris, seseque subito revocaret vs. 51. 52. nec offensioni foret vs. 63. repetita formula *At tibi*, si hoc loco legeretur *At mihi.* Huschk. *At te* unus Broukh. et Berol. 2. *At tibi lenta* ed. pr. maj. et Vicent. *tibi* exhibent etiam Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. Statiani, Par. ed. pr. min. cum aliis: *trahunt* Colb.—51 *Hei mihi* unus Lips. et unus Palat. *divitiis* Vat. 1.—52 Berol. 2. Colb. et unus Broukh. *venient.*—53 Laud. et Angl. 2. *urbes.*—54 Dat. *inspicienda;* Berol. 1. *conspiciunda venus*

NOTÆ

nempe ad voluptatem struit ædificia, huic lapis exoticus et peregrinus curæ est; nam advehebantur ex Phrygia, Numidia, Paro, et aliis regionibus marmora.

46 *Mille columna jugis*] Columna lapis est oblongus et magnus, qui, ob magnitudinem et gravitatem, advehitur per urbem magno cum tumultu et magno labore plurimorum parium boum.

47 *Claudit et indomitum moles mare*] Excipiuntur magnificis ædificiorum molibus maris inundationes, ut piscium fiat quasi receptaculum, in quo tuti et læti negligant tempestates. Horat. 'Contracta pisces æquora sentiunt, Jactis in altum molibus; huc frequens Cœmenta demittit redemtor, Cum famulis, dominusque terræ Fastidiosus.'

49 *Samiæ convivia testæ*] Samos insula est maris Ægæi, quæ vasis olim fictilibus egregie fabricatis insignis fuit.

50 *Fictaque Cumana lubrica terra rota*] Eadem, qua Samos insula, laude floruerunt Cumæ civitas Campaniæ;

Illa gerat vestes tenues, quas fœmina Coa
  Texuit, auratas disposuitque vias.
Illi sint comites fusci, quos India torret,
  Solis et admotis inficit ignis equis.
Illi selectos certent præbere colores,
  Africa puniceum, purpureumque Tyros.
Nota loquor; regnum ipse tenet, quem sæpe coëgit
  Barbara gypsatos ferre catasta pedes.—

et in publicum prodeat spectanda muneribus meis; ut ipsa gestet subtilia et levia *indumenta, quæ Coa mulier texuit, et* in quibus *aureum iter descripsit. Isti sint asseclæ atri, quos urit India, et Solis ardor equis appositis infuscat. Ipsi colores exquisitos dare contendant, puniceum Africa, et Tyrus purpureum.* Omnibus *explorata dico: ipse principatum obtinet, quem catasta peregrina frequenter compulit*

meis.—55 *Illa gerit* Beroll. 1. 3. 4. Witt. 2. unus Broukh. Dat. Angl. 4. Corv. Reg. Guelff. Par. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Lips. et Rom. *geret* Berol. 2. *Choa* Angll. 3. 5. Par. edd. pr. maj. min. et Venet. 2. *Thoa* Angl. 4. *Cea* unus Broukh. *Cœa* Vicent. quod Mur. adeo defendebat, et in sua recensione recepit.—56 ' Ayrman. in Vita Tibull. §. 14. legebat *auratis d. viis*; sed sic deberet *distinxit*, *discrevit*, vel simile verbum esse.' *Heyn.* *vias* in *vices* mutavit Burm.—57 *Illi sunt* Angl. 5. et ed. Rom. *fusi* Angl. 5. edd. pr. maj. min. Venet. 2. et Rheg. *fusca quas* Guelf. ex emendatione: *semita torret* Vat. 4. et Colot. *terret* Berol. 4.—58 Unus Broukh. *equis.*—59 Broukh. 2. 3. Dat. Beroll. 2. 3. Venet. 2. et Rheg. *se lectos:* Berol. 4. *cernent.* —60 *Affrica* Par. *Aphrica* ed. pr. maj. *puniceos* Beroll. 1. 3. suprascr. syll. *um* in Berol. 1.—61 Berol. 4. *regum:* Colb. Exc. Lips. Guelf. 3. Dat. et Berol. 1. *ipsa;* Guelf. 3. *quoi* pro *quem;* unus Stat. *quam;* ed. pr. maj. Rheg. et Lips. *qui;* Par. Exc. Lips. Witt. 2. Scal. rec. Angl. 5. et ed. pr. min. *quæ;* unus Broukh. *quia;* cod. Lips. alius Stat. unus Broukh. Witt. 1. Exc. Perr. Vatt. 1. 2. Vicent. et Venett. 1487. 1491. 1493. *quem;* Berol. 4. *qua.*—62 Reg. Corv. Exc. Lips. cod. Lips. et Mattii liber ap. Broukh. *luxatos;* Colot. *lapsatos;* Angll. 3. 4. *lupsatos;* Witt. 2. exc. Scal. et Berol. 1. *bissatos;* Angl. 5. *gypsatos*, vel *luxatos;* Par. et ed. pr. maj. *gipsatos;* Beroll. 2. 3. 4. edd. Rom. et Lips. *gypsatos:* Berol. 1. *carastra*, et a marg. *catasta;* Berol. 2. *catastra.*—

NOTÆ

unde Cumani calices, de quibus Varro apud Nonium in verbo ' Obba.'

55 *Fœmina Coa*] Cos est insula maris Ægæi, quæ arte lunificii ita claruit, ut κατ' ἐξοχὴν quasi subtili et artificioso opere textus amictus ' Cous' dicatur.

56 *Auratas disposuitque vias*] Hoc est, fila aurea cum tela subtili intexuit: unde auro chlamys intertexta dicitur.

57 *Quos India torret*] India regio est Asiæ vastissima, ad Solis ortum posita, quæ perpetuo calore torretur, utpote quæ ad Solem proxime accedit.

60 *Africa puniceum, purpureumque Tyros*] Duplicem purpuræ colorem tangit; puniceum enim quasi violaceum Africa procreat; purpureum quasi rubeum Tyrus Phœniciæ in Syria civitas præbet, ubi omnium optima purpura.

62 *Gypsatos ferre catasta pedes*] Venalium servorum pedes Antiqui creta vel gypso denotabant, eratque hoc

At tibi, dura Ceres, Nemesin quæ abducis ab urbe,
  Persolvat nulla semina terra fide.
Et tu, Bacche tener, jucundæ consitor uvæ,
  Tu quoque devotos, Bacche, relinque lacus.
Haud impune licet formosas tristibus agris
  Abdere : non tanti sunt tua musta, pater.
O valeant fruges, ne sint modo rure puellæ ;
  Glans alat, et prisco more bibantur aquæ.

gerere pedes cretatos. Tibi vero, o messis aspera, quæ Nemesin a civitate removes, humus nulla fide reddat semina. Tuque, o mollis Bacche, dulcium racemorum sator, tu etiam, o *Bacche, dedicatos lacus desere. Nefas est impune pulchras* puellas *abscondere in agris inamœnis.* O *pater* Bacche, *non tanti sunt vina tua. O segetes pereant! dummodo puellæ non remaneant in agris. Glans,* ut olim, *nutriat homines, et veteri ritu* pura *potetur aqua. Glans nutrivit Antiquos, et ubique*

63 ' Iterum hic ad argumentum prioris carminis redit Poëta, potestque adeo illi subtexi, ut Scal. fecit : cui hi versus sunt 33. et sic porro : subjecti illis, *Fabula nunc ille est.*' Heyn. Vide ad initium hujus Eleg. item ad vs. 34. *A tibi* Hamb. *Ceres* ex emend. Heinsii recepit Broukh. vulgo ubique legitur *seges ;* Statiani, Witt. 2. Broukh. 1. 2. 3. Venett. et fere omnes exhibent *Nemesim ;* Scal. dedit *Nemesin,* eumque secutus est Broukh. *qui abducis* omnes Stat. Witt. 1. 2. Broukh. 2. 3. Beroll. 1. 2. 3. 4. Laud. Exc. Pocc. Dat. Vat. 2. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. Lips. et Rheg. in qua deest *tibi ;* Par. *Nemesis qui abducit ;* cod. Lips. *Nemesin q ducis ;* unde alii fecerunt *quia ducis,* ut est in Guelff. 1. 4. Brix. Rom. et Venett. 1487. 1491. 1493. *quæ abducit* unus Broukh. *quæ ducis* Aldd. et Exc. Scal. *quæ abducis* Scal. quod firmant Guelff. 2. 3. Exc. Perr. Colot. et Vat. 1. *abducis abunde* Angl. 4.—64 Pro *terra* in nonnullis *certa.*—65 *Et tibi Bacche* Guelff. 1. 4. et Rom. *At tu* Colb. et Brix. ille etiam cum uno Broukh. et Berol. 2. *conditor* pro *consitor :* ed. pr. min. *Tu tibi bache t. jocundæ consitor uvæ.*—66 *Tu quoque devotis* Reg. *Phœbe* Dat. et Beroll. 1. 3. *focus* Exc. Lips.—68 *Addere* in cod. Lips. Berol. 4. uno Broukh. et Brix. ' hinc formatus est versus spurius, qui legitur infra vs. 77.' *Huschk.* Guelf. 2. non tanti sint ; Guelf. 3. pro v. l. *tua dona.*—69 ' Vim addes si interpunxeris,

NOTÆ

insigne venalitiis gregibus, ut cretatis seu gypsatis pedibus venirent. Ovid. Amor. lib. I. Eleg. 8. ' Nec tu si quis erit capitis mercede redemtus, Despice gypsati nomen inane pedis.' Juvenal. Sat. I. ' Nuper in hanc urbem pedibus qui venerat albis.'

Catasta] Pegma quoddam ligneum, Scaliger vult etiam aliquando fuisse ferreum, in quo venales exponebantur servi, ut eorum possent omnia membra inspici. Aliis, catasta locus est, in quo iidem venales servi servabantur. Martialis in Mamurram ; ' Sed quos arcanæ servant tabulata catastæ, Et quos non populus, nec mea turba videt.' In Martyrologiis autem et Historiis Sanctorum catasta sumitur pro equuleo, atque etiam pro quovis pegmate ligneo, cui imponi solebant qui variis suppliciis afficiebantur.

63 *Nemesin quæ abducis*] Nemesis nomen est amicæ, cujus absentiam ab urbe dolet Poëta omnium elegantissimus.

66 *Devotos, Bacche, relinque lacus*]

Glans aluit veteres, et passim semper amarunt;
Quid nocuit sulcos non habuisse satos?
Tum, quibus aspirabat Amor, præbebat aperte
Mitis in umbrosa gaudia valle Venus.
Nullus erat custos, nulla exclusura dolentes
Janua. Si fas est, Mos, precor, ille redi.
* * * *
Horrida villosa corpora veste tegant.

perpetuo amaverunt. Quid illis fuit incommodi nondum possedisse agros consitos? Tunc Venus benigna palam ministrabat in opaca valle delicias iis, quibus favebat Amor. Nullus erat excubitor, nullæ fores prohibituræ erant cupientes intrare. *Ah! si liceat, revertere, quæso, ista consuetudo. Ah! facessat industria, et delicatæ leges mei exornandi; squalidum corpus velabo hirsuto indumento. Jam si mea*

O valeant fruges! ne sint modo rure puellæ, Glans alat.' Heyn. *modo ne sint* Witt. 1.—71 Guelff. 1. 4. Rom. et Brix. *ut p. s. amarent.*—72 *Quis docuit, sulcos nos habuisse satos?* in uno Stat. improbante Heyn.—73 *Tunc* Reg. Beroll. 1. 3. 4. Witt. 1. 2. Dat. Angll. 2. 3. et Par. *aspirat amor* Berol. 3. *aperta* Colb.—74 Angll. 3. 4. et Corv. *nocte;* Bern. *nemus* pro Venus.—75 Omnia ab hoc versu usque ad Carminis finem desunt in Voss. 1. *exiussura* ed. pr. min. 'Ait Broukh. in nonnullis esse *dolentes:* immo vero nullum librum scriptum vel excusum vidi et audivi, qui aliter legeret; nec in alia præterquam in Scaligeriana, exaratum est *volentes;* nec vero satis sedulo curata est ea editio, ut adeo omnino dubitem in ullo libro ita legi.' *Heyn. volentes* certe extat in tribus Vossianis; et forsan sic legendum est ap. Broukh.—77 Hexametro illi, quem Heyn. ejecit,

Ah! pereant artes, et mollia jura colendi;

ut est in Corv. Guelff. 1. 3. Monac. Voss. 5. Beroll. 1. 3. 4. et Berol. 2. ab s. m. (Par. edd. Rom. et Venett. 1487. 1491. 1493. *rura* pro *jura* exhibent; ed. pr. min. *crura,*) alii libri substituunt hunc,

O utinam veteri peragrantes more puellæ.

Alii multi, ut Guelf. 3. utrumque deinceps habent. In Guarn. Exc. Lips. Guelf. 4. Zwic. 1. ed. pr. maj. Lips. et Rheg. omissus est uterque hexameter, legiturque eorum loco hic,

Mos precor ille redi, patientur rursus ut olim
Horrida villosa corpora veste tegant;

et sic Berol. 4. a marg. nisi quod pro *Mos* habet *Mox:* Guarn. exhibet *patienter*, Exc. Lips. *patientes.* 'Hæc diversitas suspicionem injicere poterat,

NOTÆ

Consecratos, dedicatos: *lacus* hoc in loco est vas aliquod amplum, in quod influit mustum expressum, dum defluit e torculari.

71 *Passim semper amarunt*] Promiscue, ac sine invidia, et ubique, sine ullo discrimine. Significat Tibullus Antiquos illos ætati Saturniæ suppares gaudia inter se communia, et amores sine rivalitate aut æmulatione exercuisse.

77 *Jura colendi*] Verbum 'colere,' circa curam vestimentorum frequens est. Juvenal. 'vel Thaida nullo Cultam palliolo.' Martial. 'Nec sic in Tyria sindone cultus eris.' Ovid. 'Cui color infelix? aut cui placuisse laborem? Ille mei cultus unicus auctor abest.'

Nunc si clausa mea est, si copia rara videndi,
Heu miserum, laxam quid juvat esse togam?
Ducite! ad imperium dominæ sulcabimus agros,
Non ego me vinclis verberibusque nego.

amica *obserata est, si nulla potestas est intuendi; heu* me *infelicem! quid prodest vestem fluxam esse? Abducite me, ad jussa dominæ proscindemus terram: non ego me subtraho compedibus et flagris.*

---

verum hexametrum excidisse, et ejus loco illos tres importune inculcatos esse.' *Heyn.* Rursus in cod. Lips. Berol. 2. et quibusdam aliis extremo isti hexametro substitutus legitur hic,

Detur ut accedam dominæ pro velle loquarque,

sive *per velle*, ut in nonnullis. Extiterunt etiam, qui novam lacunam nova interpolatione explerent,

Ah pereant artes et mollia jura colendi,
Abditur in solis si qua puella locis:
O utinam veteri peragrantes more puellæ
Horrida villosa, &c.

Hos quatuor versus ita descriptos habent ed. min. Bartol. et Vicent. nisi quod ed. min. ut supra dictum est, *crura* pro *jura* exhibet, et Vicent. *Ha* pro *Ah.* Tandem in marg. Vicent. quæ servatur in Bibliotheca Gotting. vir quidam doctus versum descripsit sub Pontani nomine, quem in ipsum contextum invexit librarius Guelf. 2. 'Hujus igitur versus auctorem manifestum habemus. At nec illi incogniti sunt, qui priores istos confinxerunt, *Ah pereant artes, &c.* et, *O utinam veteri, &c.* Nam in Reg. priori ascripta est nota, 'Seneca supplevit sic,' (etiam in Par. 'Seneca supplevit,) posteriori, (qui in Par. non comparet,) 'Phileiphus vero sic.' Quo igitur jure Tibullo obtrudi possit Senecæ versus, præsertim tam misere consarcinatus, ut sorex etiam sine ista Reg. adde etiam Par. nota suo ipsius se indicio prodidisset? Deinde et Scaliger offendit et Heinsius in mira illa locutione, *mollia jura colendi.* Nam hic malebat *mollia rura colenti;* ille *mollis cura colendi,* in mente, nisi fallor, habens famosum versum Hesiodi Ἔργ. 66. (Ruhnk. Ep. Crit. I. p. 81.) Καὶ πόθον ἀργαλέον, καὶ γυιοκόρους μελεδῶνας. Sed nec hæc *cura colendi* versum reddit comptiorem, nec illa *mollia rura* ei detrahunt tanquam villosam horroris vestem. Propert. IV. 11. 18. 'Det pater hic umbræ mollia jura meæ.' *Huschk.* 'Ceterum duo hæc disticha a Scaligero in lib. I. El. 8. post vs. 66. rejecti fuerant. Versus 79. 80. alienos a me haberi jam professus sum. Saltem prior, *Nunc si causa mea est, &c.* a mala manu venit.' *Heyn.*—78 Beroll. 1. 2. *vilosa:* Scal. inventum *tegam*, quod exhibent unus Broukh. Berol. 2. (Berol. 1. a marg.) et Goth. cum Broukh. Par. 1723. et H. Voss. recepit Bach, probante Huschk. *tegar* malebat Burm. II.—79 'In his mendum latere ratus Scal. substituit, *Nunc si clausa mea est, si copia nulla videndi,* quod Heynius etiam in tali sententia requirit, ego non requiro. Nam si nulla copia videndi puellam supererat, cur tandem rus ire, vel 'duci' vs. 81. volebat amator eo, quo commigraverat puella?' Nempe propterea hoc volebat, ut saltem haberet copiam, quamvis raram, videndi puellam in villa quadam latentem. Sed Heynius porro utrumque versum, certe priorem, a mala manu venisse censet. Ego, si alteruter ejiciendus sit, cur posteriorem potius, quam priorem ejiciendum censeam, cum aliæ me movent causæ, tum quod auctor hoc loco ob oculos habuisse videtur Terentium Eun. IV. 2. 8. Ibi Phædria, qui rus abierat, puella in urbe relicta, mox rediens in scenam, quid secum interea cogitaverit, narrat.' *Huschk.*—80 *Heu! misero,* præeunte Stat. probante Heins. dederunt H. Voss. et Bauer. *Eu miserum lapsam* cod. Lips. *lapsam* habent etiam Eborac. Ask. et Beroll. 1. 3. *Heu miseram laxam* Berol. 4. et Stat. Heinsii emend. *in laxa q. l. e. toga* inculcaverat Broukh. servavit Heyn,

Ceteri omnes et scripti et impressi in *laxam g. l. e. togam* consentiunt. 'Vidi ipse librum scriptum *in laxa....toga* exhibentem. Sed sive hoc modo legeris sive illo, habebis semper versum dignum, qui adjungatur superiori illi: *Ah pereant artes et mollia jura colendi! Me miserum laxam quid juvat esse togam?*' Huschk.—81 Voss. 1. *et imperium*; Goth. *et imperio*: in textum hoc importavit H. Voss. 'De veritate hujus lectionis admodum dubito. Num fortasse locutio, *ad imperium* librarios fefellit?' *Bach.*—82 Berol. 1. Goth. Voss. 4. Ask. ed. pr. min. et Bartol. *negem*, quod reposuerunt H. Voss. et Bach. 'Ceterum extremo hoc loco ut dicam, quod sentio, nullus versus deesse, sed unus superesse videtur. Duo ejusdem sunt argumenti vs. 78. et vs. 80. Hoc ejecto oratio bene sic procederet:

Nullus erat custos, nulla exclusura dolentes
Janua. Si fas est, mos, precor, ille redi.
Nunc si clausa mea est, si copia rara videndi,
Horrida villosa corpora veste tegam.
Ducite! &c.

Hæc probabilis videbitur conjectura, etiamsi retineatur vulgata lectio, *si copia rara videndi*; cui substituere possis, *sit copia rara videndi*; pro *modo sit*, *si sit*, quæ particula sæpe omittitur. Virg. Æn. VI. 31. Priscian. p. 1145. Terent. Heaut. III. 1. 78. Horat. I. Epist. 16. 54. *Huschk.*

NOTÆ

81 *Ad imperium dominæ*] Alias servi in compedibus rusticum opus faciebant: unde illa apud Plinium querela de imminuta agriculturæ dignitate lib. XVIII. cap. 3. 'At nunc,' inquit, 'eadem illa vincti pedes, damnatæ manus, inscripti vultus exercent.' At primis temporibus Reipublicæ Romanæ ipsorum manibus Imperatorum colebantur agri, gaudente terra, vomere laureato, et triumphali aratore. Per *vincla* igitur intelligit compedes, quas non detrectat, modo ad amicam ipsi pateat accessus; quod ipsum jam supra significavit lib. I. 'Non sæva recuso Verbera, detrecto non ego vincla pedum.'

ELEGIA IV.

HIC mihi servitium video dominamque paratam.
Jam mihi, Libertas illa paterna, vale.

Nunc sentio mihi servitutem atque heram comparatam esse: vale nunc mihi, o

In ed. pr. min. hæc legitur inscriptio, *Conqueritur de nemesi.* Paulo copiosior est in ed. pr. maj. *Conqueritur de Nemesi quod sit amoris vinculis innodatus.*—1 *Dic mihi* Brix. ed. Lips. et Venet. 2. et Berol. 3. a m. sec. *Sic mihi* Berol. 3. cod. Lips. Par. Reg. Corv. Guelff. 1. 2. 3. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Angl. 2. ed. pr. min. Venet. 2. Rheg. aliæ usque ad Scal. *Hic mihi* plur. ap. Stat. sex ap. H. Voss. Berol. 4. a m. sec. et ed. pr. maj. quod reposuit Scal. *videor* Angl. 2. *dominamve* Dat. et Scal. rec. *parari* unus Broukh. et Lips. *peractam* in Angl. 4.—2 Par. *paterve*: Lips. *valle*; ed. pr.

NOTÆ

1 *Hic mihi servitium*] Alii cum vetustioribus codicibus legunt, *Sic.* Hoc autem Carmine Poëta conqueritur de Nemesi sua amica, vehemen-

Servitium sed triste datur, teneorque catenis;
Et nunquam misero vincla remittit Amor.
Et, seu quid merui, seu quid peccavimus, urit.
Uror, io! remove, sæva puella, faces.

libertas ista patria. At dura servitus imponitur, constringor vinculis, et Cupido nunquam infelici relaxat catenas: et me excruciat, sive aliquid commerui, sive aliquid deliquimus. Exuror: heu puella dura! ardentes procul *amove tædas* tuas.

min. Bartol. Brix. et Venett. 1487. 1491. 1493. *veni*, quod etiam exhibet Angl. 5. a m. sec. 'Quæ lectio inde orta est, quod, quorsum pronomen *mihi* referrent, dubitabant editores. Nempe hoc pertinet ad verbum *vale*. Propert. III. 21. 15. 'Romanæ turres et vos valeatis, amici, Qualiscumque mihi tuque, puella, vale.' Vel omnis hujus loci distinctio delenda est, vel ea adhibenda, quam apposui, copula, non dixerim, ineleganter inserta.' *Huschk.* —3 Par. et edd. pr. maj. et min. *cathenis*. Sprengel. p. 188. totum h. l. ita corrigere maluit, *Heu! mihi s. v. d. paratam. Jam m.* (*l. i. p. vale*) *Servitium heu! triste datur, &c.*—4 *Ut* Exc. Lips. et Vat. Heins. 1. *remittet* Par. Corv. nonnulli Stat. Witt. 1. Broukh. 2. 3. Beroll. 1. 3. 4. Dat. Scal. rec. Angll. 3. 4. 5. edd. pr. maj. min. Bartol. et Rheg. quod Heyn. falso narrat invexisse Scaligerum; *remittat* Exc. Lips. unus Stat. Colot. et Gryph. 1534. *remittit* testantur Witt. 2. Broukh. 1. Berol. 2. a m. sec. Guelf. 1. Colb. Venet. 2. Rom. Lips. Venett. 1487. 1491. 1493. et Aldd. quod revocavit Vulpius.—5 Nulla in codd. sive in edd. vett. conspicitur discrepantia, præter *Veneri* pro *merui* in Rom. et *uror* pro *urit* in Angl. 5. Rom. Venett. 1487. 1491. 1493. Aldd. Mur. Gryph. et Plant. *urit* enim testantur cod. Lips. Par. Witt. 1. 2. Corv. Dat. Broukh. 1. 2. 3. Laud. omnes Stat. quinque Palatt. Scal. rec. Angll. 2. 3. 4. omnes Beroll. alii ap. H. Voss. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Vicent. Rheg. et Brix. Ceterum h. l. misere exercuit criticos. Heins. 'merere' et 'peccare' idem esse existimans, emendat, *seu nil peccavimus, urit:* Heyn. *Et seu nil. m. seu quid, &c.* sed postea malebat, *Et seu quid metuit*, scil. Amor; tandem corrigit, *Et sævit Veneris, si quid peccavimus, ira*. 'Vana omnia et a re aliena. Neque vero 'merere' h. l. dictum est in bonam partem, sicut existimat Wunderlich. sed haud dubie in pejorem, idque, quod transcursu recte ponit Vossius, plus est, quam 'peccare.' *Huschk. Heu heu! quid merui, heu* conj. Bach, Goerenzio probatam, ex Vindob. citat Lachm. ad Propert. p. 126. qui ibid. ita scribit, 'Unum Tibulli locum afferre juvat, II. 4. 5. a Bunsenio nostro conjectura palmaria ita restitutum, *Eheu quid merui? heu quid peccavimus? uror, Uror io!' &c.* Sed hanc conj. improbant Bach et Huschk. Ad vulg. vindicandam idem Bach laudat Terent. And. I. 1. 112. 'Quid feci? quid commerui, aut peccavi pater?'—6 Cod. Lips. et ed. pr.

NOTÆ

terque dolet, quod ipsa, pecuniarum pretio devicta, aliis amatoribus succubuerit, quodque ipsam sibi reconciliare non liceat, nisi datis muneribus illos amatores superarit.

2 *Libertas paterna*] Aut quam acceperit a patre, aut antiqua et pristina illa, qua nulli unquam serviebat; quasi nequeat ab imperio et servitio sese aspernantis amicæ liberari.

3 *Teneorque catenis*] Cupit ab amore Nemesis solvi, sed ita irretitum se dolet, ut id fieri non possit.

5 *Et, seu quid merui*] Hoc verbum *merui*, raro usurpatur a Tibullo, ut hic et lib. I. Eleg. 5. 'Non ego, si merui, dubitem procumbere templis.' Significat enim, 'si deliqui,' vel, ut Antiquiores loquebantur, 'si commerui culpam,' vel 'noxam,' quod

O ego ne possim tales sentire dolores,
  Quam mallem in gelidis montibus esse lapis,
Stare vel insanis cautes obnoxia ventis,
  Naufraga quam vasti tunderet unda maris!
Nunc et amara dies, et noctis amarior umbra est;
  Omnia jam tristi tempora felle madent.

O quam ego optarem fieri cautes in montibus algidis, aut rupes hærere ventis furentibus exposita, quam illiderent procellosi fluctus immensi pelagi. Jam mihi *et lux gravis est, et noctis umbra gravior. Etenim tempus omne* mihi *affluit atra amaritudine; nec* me *juvant Elegiæ, nec Apollo ipse carmin. scæva.*—7 *O ego ut possim* cod. Lips. *possim* etiam habent Par. ed. pr. maj. Vicent. Rheg. et Venet. 2. *possem* Colb. Laud. Dat. aliquot ap. H. Voss. Angl. 2. Beroll. 1. 2. 3. Brix. Rom. et Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. *labores* Corv.—8 *Quam malem* ed. pr. min. Nullus liber præpositionem *in* h. l. omisit: at omisit H. Vossius.—9 Berol. 1. *cautex.*—10 Exc. Lips. Par. Guarn. *quam vitrei t. unda:* Berol. 2. *canderet*, et a marg. *tunderet;* in marg. Scal. 1. penes editorem '*tonderet*, vel *conderet* V. C.' Broukh. ex Florent. Thuan. et Colbert. reposuit *ira maris*, quibus accedit Voss. 5. Heynius vulgatam tuetur, quia *unda* melius cautem tundere videatur quam *ira*, inprimis quia pro elegorum humilitate nimis gravis et epica vox sit, 'iram maris naufragam tundere cautes:' sed hanc rationem improbat Huschk.—11 Huic disticho in cod. Lips. præpositum est posterius 13. 14. *Nec prosunt, &c.* Prius *et* deest in ed. pr. maj. et Rheg. *Lux et amara die; sed noctis amarior umbra est* V. D. quidam in Act. Soc. Traj. p. 192.—12 *Omnia nam* Par. Beroll. 1. 2. alii, cum edd. pr. maj. min. Rheg. et vulgg. Huic particulæ, non multum aberat, quin Broukh. emend. suam *nunc* substitueret, repetitione, ut ait, nec insuavi neque apud puras aures insolente, et (quod caput est) sensu rectissimo. Sed addit, 'quanquam mea mihi conjectura nonnihil blanditur, malo tamen priscis libris accedere, ut *jam* legatur.' Nempe sic legitur in Colot. Exc. Lips. Bern. quatuor Voss. et Beroll. 3. 4. *tempore* Beroll. 1. 3. et ed. Lips. ap.

NOTÆ

etiam demonstrat quæ sequuntur, *seu quid peccavimus.*

6 *Io! remove*] *Io* aliquando dolendi particula est, ut hic et apud Ovid. 'Illa quidem clamabat io carissima mater, Auferor.' Interdum exprimit lætitiæ gestientis affectum. Ovid. de Art. Am. II. 'Dicite io Pæan; et io bis dicite Pæan.'

Faces] Perpetuo, passim, et ubique queruntur amantes ardere sese, et amoris ignibus et amicæ flammis devorari.

8 *Gelidis montibus*] Excelsi montes aut ventis et fulmine semper afflantur, aut gelu rigescunt et nivibus.

11 *Noctis amarior umbra*] *Noctis umbra* dicitur, pro, 'nox umbrosa,' ut Juvenal. dixit: 'Crispini jucunda senectus.'

12 *Tempora felle madent*] 'Madere' significat hic, 'plenum esse,' translatione sumta ab ebriis et saburratis probe, et iis qui suum abdomen vino complerunt madefeceruntque. Unde apud Plautum 'madidi' dicuntur 'ebrii.' Significat Poëta se vehementer angi amore suo. Plautus in Cistell. 'Namque Ecastor Amor, et melle et felle fœcundissimus, dulcem gustum dat aliquando, sed amarum ad satietatem usque congerit.'

Nec prosunt elegi, nec carminis auctor, Apollo;
  Illa cava pretium flagitat usque manu.
Ite procul, Musæ, si nil prodestis amanti;
  Non ego vos, ut sint bella canenda, colo:
Nec refero Solisque vias, et qualis, ubi orbem
  Complevit, versis Luna recurrat equis:

tuum præses. Nam *ista* amica *semper postulat mercedem concava vola. Longe a me discedite,* o *Pierides, si non juvatis amatorem. Ego vos non celebro, ut prælia sint cantanda: neque describo solis iter, et cujusmodi Luna, quando*

Heyn.—15 In Florent. ap. Stat. *nihil;* unde Broukh. edidit *nil*, quod confirmant Voss. 2. 3. 4. 5. Vindob. Monac. et Guelf. 3. a m. sec. sic etiam Aldd. Dous. et Cant. *non* exhibent cod. Lips. Par. Beroll. aliique omnes.—16 Pro *colo* Sprengelius conj. rogo, hoc sensu: 'Non ego vos interrogo, quomodo,' &c. improbante Bach.—17 Multi codd. in his etiam Lips. Par. et Dat. habent *æqualis* vel *equalis;* et sic edd. Rom. et Brix. Edd. pr. maj. min. Barthol. Vicent. et Rheg. exhibent *et qualis;* at Venett. 1491. 1493. *nec qualis*, ut est in Angl. 5. et Guelf. 1. 'Et hoc malebat Heinsius, sine dubio hanc ob causam, quod, præcedente negatione, *et* negandi item vi inferri censeret. Quæ constructio nuper etiam Lachmannum, virum ingeniosum, in errorem conjecit ad Propert. I. 16. 11. 'Nec tamen illa suæ revocatur parcere famæ, Turpior et sæcli vivere luxuria.' Hoc ille distichon unciatim edidit, tanquam subdititium, negans 'et' sumi posse pro 'nec.' Gravis error, qui ne latius serpat cavendum est. Sed jam longissime manavit. Hoc vulnus literis his inflixit Bentl. ad Hor. Epod. XVI. 6. et I. Serm. 6. 68. docens, disjunctivas particulas 've,' 'vel,' 'aut' post 'neque' negandi vim habere, conjunctivas 'ac,' 'et,' 'que' post 'neque' positas, non habere. Hanc doctrinam propagavit illo non minor literarum antistes Ruhnkenius ad Velleium II. 45. assenserunt passim alii minorum gentium Critici. Exortus tamen interea est unus, multiplici item vir doctrina, Wyttenbachius, qui, sive dissimulans sive ignorans præceptum illud, simpliciter pronuntiaret, copulativas particulas præcedente negatione negare vel negationem repetere apud Latinos. Quo inductus argumento? Nempe, cui Ruhnkenius ipse post Mur. et Hemsterhus. tribuebat plurimum, exemplo Græcorum, quibus usitatum est, post negationem καὶ ponere ita, ut negatio repetatur. Vide Bibl. Crit. T. III. P. 4. p. 4. Sed in Tibullo copulam tuetur ipsa verborum grammatica constructio, *Nec refero Solisque vias, et qualis ubi orbem*, &c. Verba, *ubi orbem Complevit*, unciata comparent in ed. pr. maj. Vicent. et Rheg. Eædem edd. cum ed. pr. min. Venet. 2. et Brix. *ubi* habent. Venet. 1491. 1493. Aldd. et Plant. *ut*. Et hoc quidem extat in quibusdam libris, (Guelf. 1. Reg.) etiam in uno Voss. E contrario in omnibus Statt. Par. cod. Lips. Exc. Perr. aliisque est *ubi*, quod demo reposuit Scal. Recte credo.' *Huschk.*—18 Cod. Lips. Par. Witt. 2.

NOTÆ

13 *Carminis auctor Apollo*] Quippe qui Poëtis præest, utpote Cantus, Musicæ, et Carminis inventor.

14 *Cava pretium flagitat usque manu*] Concava vola. Propert. lib. I. Eleg. 3. 'Nunc furtiva cavis poma dabam manibus.' Cava manu Veteres pecuniam flagitare solitos significat Suetonius in Vespasiano: 'Nuntiantes legatos decretam ei publice non mediocris summæ statuam Colosseam, jussit ut continuo ponerent, cavam manum ostentans, et paratam basin dicens.'

17 *Nec refero Solisque vias*] Non res Astronomicas scribo, nec Solis

Ad dominam faciles aditus per carmina quæro.
 Ite procul, Musæ, si nihil ista valent.
At mihi per cædem et facinus sunt dona paranda,
 Ne jaceam clausam flebilis ante domum;
Aut rapiam suspensa sacris insignia fanis:
 Sed Venus ante alios est violanda mihi.
Illa malum facinus suadet, dominamque rapacem
 Dat mihi; sacrilegas sentiat illa manus.
O pereat, quicumque legit viridesque smaragdos,
 Et niveam Tyrio murice tinguit ovem!

cursum confecit, conversis equis regreditur. Appeto per versus accessum commodum ad heram. Longe discedite, o *Camenæ, si nihil versus possunt. Atqui mihi munera quærenda sunt per cædes, et flagitia, ne miserabilis jaceam ante ædes puellæ obseratas. Aut* potius *abripiam signa sanctis* Deorum *aris appensa: et Venus præ reliquis* omnibus *mihi venit lædenda. Ipsa me impellit ad improbum flagitium, et præbet mihi amicam avaram. Ipsa experiatur impias manus. O* utinam male *pereat quisquis colligit virides smaragdos, et inficit albas oves Tyrio*

Broukh. 2. 3. Dat. Angl. 5. omnes Beroll. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Venett. 1487. 1491. 1493. et Ald. 1. *recurrit*, quod revocaverat Scal. eumque secuti sunt Broukh. et Vulp. *recurret* Basil. *recurrat* testantur Angll. 2. 3. 4. duo ap. Broukh. Colb. Hamb. Voss. 4. Zwic. 2. Corv. Reg. cum Ald. 2. Mur. Deus. Passer. et Cant.—21 *Aut* Guelf. 3. et Angl. 2. Goerenz. mavult *An*, signo interrog. post *fanis* vs. 23. posito. Duo disticha 21.-24. post vs. 12. in Berol. 2. sequuntur.—22 Fuit, qui mallet *clausus*, ne bis syllab. *am* recurrat.—23 Scaliger e suis Exc. reposuerat *focis insignia sacris*, et sic etiam in Beroll. 1. 3. Statt. Palatt. Witt. 2. Exc. Perr. Dat. et Ask. *phanis* ed. pr. maj. et Venett. 1491. 1493 *fanis* habent cod. Lips. Par. Witt. 1. Broukh. 1. 2. 3. Colb. Laud. et Venet. 1487. pro quo *donis* in Angl. 5. et Hamb. *tholis* Heins.—24 *Et* Witt. 1. Laud. et Angll. 2. 3. 4. *ante alias* Par. a m. pr. Guarn. Reg. Guelf. 1. Bartol. Venett. 1491. 1493. et Basil. *sit* pro *est* in Angll. 3. 4. *veneranda* Berol. 2. *Deos* pro *mihi* Col. ' Hoc librarius transtulit e IV. 13. 16. ' Quæ sola ante alios est mihi magna Deos.' *Huschk.* —26 Colb. Laud. et Angl. 2. *sentiet.*—27 Laud. et unus Angl. *Ah pereat:* libri omnes habent *smaragdos*, nullus *zmaragdos.*—28 Formam antiquam *tinguit*

NOTÆ

aut Lunæ cursus, aut meatus astrorum varios expono, neque bella canenda suscipio, sed tantum ad dominam aditum facilem Carminum beneficio parare studeo.

22 *Clausam flebilis ante domum*] Hoc nihil durius in amore existimant amantes. Propert. lib. I. Eleg. 5. ' Tum grave servitium nostræ cogere puellæ Discere, et exclusum quid sit abire domum.'

23 *Suspensa sacris insignia fanis*] Munera Diis oblata, vel arma ad aras deposita, aut alia signa Deorum altaribus ex voto appensa, aut templis affixa.

27 *Viridesque smaragdos*] Smaragdus gemma viridis est et perlucida, cui inter gemmas tertius honos tribuitur; nullius coloris aspectus jucundior est, quam smaragdi.

28 *Tyrio murice*] Apud Tyrum

Hæc dat avaritiæ causas et Coa puellis
Vestis et a rubro lucida concha mari.
Hæc fecere malas; hinc clavim janua sensit,
Et cœpit custos liminis esse canis.

ostro. Ille puellis suppeditat occasionem cupiditatis, atque etiam Coa indumenta, et uniones nitidi ex Erythræo pelago. Ista omnia *improbas* puellas *reddiderunt. Inde fores* seram et *clavim expertæ sunt, et incepit canis esse januarum custos. At*

pro vulg. *tingit* a Broukh. restitutam et codd. Voss. 1. 2. 3. 5. firmatam, cum Voss. Wund. et Huschk. reposuit Bach. Eandem meliores codd. ad Virgil. exhibent. *tinxit* Exc. Pocc. Exc. Broukh. et Vat. 2.—29 Libri scripti hoc loco variant; edd. vett. consentiunt, nisi quod pr. maj. Venet. 2. Rheg. et Venett. 1487. 1491. habent *causas: et Choa;* Vicent. *causas et caa:* duo Angll. *Hinc d. a. causas hinc Coa:* Corv. etiam habet *hinc Coa:* ab initio item *Hinc* exhibent duo Voss. unus *Hac;* alter *Nec;* tertius *Hic et:* Broukh. intulit, ex diversis libris concinnatum, *Hic d. a. stimulos: hinc Coa:* Dous. malebat *Hinc dat;* Heins. *Sic dat;* Heyn. *Nunc dat*, ita ut duæ subjiciantur avaritiæ causæ, et *Coa Vestis* et *lucida concha.* 'Sed ut unam avaritiæ causam puellis dat *Coa Vestis*, alteram *concha*, ita tertia latere debet in verbis *Hic dat.* Ea autem est, quæ proxime commemorata fuit, 'nivea ovis,' id est, ut Cyllenii verbis utar, vellus ovis album, murice tinctum, sive purpurea vestis. Nam quod vs. 27. etiam *virides smaragdi* commemorantur, hoc impedire poëtam non poterat, quo minus orationem ita continuaret, *Hæc dat a. c. et.* Erunt tamen, qui pronomen ad rem vs. 27. 28. commemoratam, universe referendum, et, quod fieri item possit, legendum esse existiment, *Hoc dat a. c. et Coa p. V. et a r. l. c. mari: Hæc,' &c.* Huschk. 'Huschkii emendationem, *Hæc dat, &c.* unice veram (vide Analect. Lit. I. p. 175.) in textum recipere non dubitavi. Vestigia illius cernuntur in *Hac, Nec*, quas aliquot libri præstant.' *Bach. stimulos* pro *causas* in Statianis, Colb. Palat. 6. Berol. 2. et uno Broukh. *Choa* præter edd. memoratas habent Par. Laud. et Beroll. 1. 2.—30 Guelf. 2. Brix., vetus ed. Lips. ap. Heyn. et Venett. 1491. 1498. *a rubro*, quod dedit Broukh. *e rubro* testantur tres Sant. cod. Lips. Par. Reg. Corv. omnes Angll. Beroll. et Zwicc. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Rheg. ed. Lips. ap. H. Voss. Aldd. Mur. Passer. aliæ: *rubeo* Laud. *tunica* pro *concha* in cod. Lips.—31 Scal. *clavim* dedit e Charisio p. 101. eumque secuti Broukh. Voss. et Wund. *clavem* tuentur omnes codd. *sentit* Reg. et Ald. 2. *sensit* cod. Lips.

NOTÆ

Phœniciæ urbem, Sarram olim etiam dictam, optima purpura tingebatur: unde ostrum Tyrium, et Sarranum.

29 *Coa puellis Vestis*] Coæ vestes dicuntur ab Insula Coa, in qua bombyces mirabili fœtu telam texunt, ex qua fiunt vestes adeo leves ac tenues, ut nullum corpori nec pudori præsidium afferant, sed luxui tantum ac fœminarum deliciis inserviunt. Coa vestis inventrix traditur Pamphilia Latoi filia.

30 *A rubro lucida concha mari*] Hoc loco Tibullus non intelligit illum maris sinum, qui inter Africam et Arabiam longo tractu in terras excurrit, vulgo dictus sinus Arabicus, et in sacris Literis Mare Rubrum: nulli enim ibi legi traduntur lapides pretiosi. Sed intelligit mare Indicum, seu totam illam Oceani vastitatem, quæ ab extremis Indiarum finibus ad Æthiopiam usque protenditur, quod mare dicitur, Oceanus Orientalis, seu Erythræum, et Rubrum. Audiatur ipse Poëta mentem suam explicans

Sed, pretium si grande feras, custodia victa est,
  Nec prohibent claves, et canis ipse tacet.
Heu, quicumque dedit formam cœlestis avaræ,
  Quale bonum multis addidit ille malis!
Hinc fletus rixæque sonant; hæc denique causa
  Fecit, ut infamis hic Deus esset Amor.
At tibi, quæ pretio victos excludis amantes,
  Diripiant partas ventus et ignis opes.

si afferas ingens munus, expugnatæ sunt excubiæ, nec claves te *coërcent, et ipse canis obmutescit. Heu! quisquis Divæ pulchritudinem concessit puellæ rapaci, cujusmodi commodum is plurimis incommodis adjunxit? Inde lacrymæ, et jurgia strepunt. Illa demum ratio effecit, ut iste Deus Cupido esset probrosus. Tibi vero, quæ expellis amatores superatos mercede, ventus et flamma auferant divitias* tam mala

Statiani, omnes Beroll. Corv. Par. Laud. Exc. Perr. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Dat. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. cum aliis.—33 Guarn. pro *victa est* habet *incerta;* Bern. *vincta est;* Par. *cæca est.*—34 Corv. et Voss. 3. *canis ipsa;* Berol. 2. *canis et ipse.*—35 Berol. 4. *forma.*—36 Witt. 1. 2. Broukh. 2. 3. Angl. 2. Par. Guelff. 1. 2. omnes Beroll. cod. Lips. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Rheg. Lips. Rom. Brix. Vicent. et Venett. 1487. 1491. 1493. *attulit;* Broukh. 1. Colb. Exc. Lips. Reg. a m. sec. et Voss. 1. 2. *abdidit,* quod cum Dous. Passer. et Cant. dedit H. Voss. Guelf. 3. a marg. *abdidit,* vel *addidit;* posterius habent Exc. Heins. Vat. *ipse* omnes Berol. cod. Lips. Par. edd. pr. maj. et min. *ipsa* Colb. *ille* unus Stat. Exc. Pocc. et Venett. 1491. 1493.—37 *Hinc rixæ fletusque* Guelf. 1. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. Rheg. Brix. Rom. et Venett. 1487. 1491. 1493. quam structuram, præeunte Vossio, ordinavit Bach: alteram exhibent cod. Lips. Par. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Colb. omnes Beroll. ed. pr. min. et Aldd. *hinc* pro *hæc* in Dat.—38 Lectio ab Aldo vulgata est *hic deus,* si Heynio credis. Nempe in antiq. edd. quas ille consulere potuit, (ut Vicent. Rheg. Venett. 1491. 1493. et quas consuluit Broukh. Venet. 2. et Brix. quibus adde ed. pr. maj.) legitur *hinc deus.* At *hic deus* habet jam ed. pr. min. e libris scriptis, cod. Lips. Par. aliis: Heins. conj. *sic deus;* Broukh. *nunc deus erret;* Waardenburgius corrigit, *nec deus.* Heinsii conjecturam receperunt H. Voss. Bauer. et Bach; eamque probavit Heyn.—39 Ed. Lips. *qua:* unus Stat. *vinctos:* unus Palat. Guelf. 1. Rom. Brix. et Venett. 1487. 1491. 1493. *abducis.*—40 *Eripiant* Beroll. 1. 4. edd. pr. maj. et min. *Erripiant* Beroll. 2. 3. et Par. *Eripiat* cod. Lips. *Dirripiant* Witt. 1. *Proripiant* Vat. Heins. 1. *Diripiant* Laud. Angll. 2. 3. 4. Corv. et Guelf. 2. in marg. *positas* pro *partas* unus Palat. Guelf. 1. Venet. 1487. et Commel.

NOTÆ

lib. IV. Carm. 2. 'Et quascumque niger rubro de littore conchas Proximus Eois colligit Indus aquis.'

33 *Sed, pretium si grande feras, &c.*] Idem fere ex quodam Epigrammate Græco Antipatri Thessalonicensis hoc distichon exprimit egregie: 'Nam pretium si grande feras, nec janitor ullus, Nec vinctus rigidas stat canis ante fores.'

39 *Pretio victos*] Qui nequeunt tantum pretium seu lucrum, quantum petitur, amicæ exhibere, victi pretio dicuntur.

Quin tua tunc juvenes spectent incendia læti,
Nec quisquam flammæ sedulus addat aquam.
Seu veniet tibi mors : neque erit, qui lugeat, ullus,
Nec qui det mœstas munus in exequias.
At bona quæ, nec avara fuit, centum licet annos
Vixerit, ardentem flebitur ante rogum.
Atque aliquis senior, veteres veneratus amores,
Annua constructo serta dabit tumulo,

arte *quæsitas. Insuper juvenes gaudentes tum conspiciant incendium tuum; nec ullus aquam promptus igni injiciat. Sive tibi letum accidat, nullus erit, qui defleat te, neque qui donum offerat in* tuas *tristes inferias. Sed benigna* puella, *quæ nec avida fuit* et rapax, *etsi centum annos exegerit, plorabitur ad rogum inflammatum. Et aliquis vetulus, antiquas* suas *delicias reveritus, annales corollas imponet exstructo*

probante Guy. qui intelligit, ‘ reconditas.’—41 *Quam tua tunc* cod. Lips. ‘*tunc* h. l. et scripti libri habent et editi.’ *Huschk.* at Witt. 1. Laud. et Angll. 2. 4. habent *nunc;* Witt. 2. *tum.*—42 *Neu* Brix. et Venett. *flamæ* Witt. 1. Broukh. 1. *flammis* Brix. *addat opem* Broukh. 1.—43 Prioris hemistichii rhythmum insuavem atque hiulcum pronuntians Broukh. reposuit *Seu tibi mors veniat,* contra codd. fidem; sed *veniat* exhibent Witt. 1. 2. Exc. Broukh. Exc. Pocc. Laud. Dat. Sfort. Angll. 2. 3. 4. Beroll. 1. 3. 4. Guelf. 2. Hamb. quod dederunt Scal. H. Voss. Wund. et Bach. *Sed tibi* Berol. 4. *venerit* Broukh. 3. et Berol. 2. *venit* unus Stat. *veniet* Broukh. 1. 2. cod. Lips. Par. et omnis antiqua editio. ‘ Nec huic lectioni obstat, quod sequitur, *erit:* nam hæc legitima est constructio, Si *veniet*....non *erit;* cui item Broukh. e Dousæ vel Scaligeri conjectura substituit *sit.*’ Huschk. *nec erit* omnes Beroll. alii; *neque erit* sex ap. H. Voss. quod primum expressum in ed. Mur. et postea in Plant. 1569. probante Huschk.—44 Ed. pr. min. *Nec qui dat:* Par. et cod. Lips. *obsequias;* Exc. Lips. et Pocc. cum uno Heinsii, *manibus exsequias:* Sprengelius finxerat, *mæstis munus ab exequiis.*—45 Distinctio est a Dousa P. et prætulit eam vulgari Broukh. quæ erat, *At bona, quæ nec, &c.* ed. pr. min. *nunc avara.*—48 Berol. 3. *dabat.*—49 Cod.

NOTÆ

42 *Addat aquam*] Hoc est, aquam diligenter ingerat ad restinguendum ignem et incendium.

44 *Munus in exequias*] Dum mortuorum corpora cremabantur, solebant in rogum conjici ea omnia, non animata solum, sed et inanima, quæ defunctis carissima fuerant. Cicero refert in India etiam mulieres lætas in mariti demortui rogum insilire. Apud Romanos vero potissimum odores, flores, thus, dapes, oleum, vestimenta, et alia conjiciebantur in cremandorum cadaverum rogum, atque hæc peculiari nomine munera fuerunt appellata; quæ et eodem modo Græcis dicta sunt δῶρα. De odoribus ipse postea Tibullus : ‘ Nec soror Assyrios cineri quæ dedat odores.’ De reliquis omnibus Virgil. Æn. VI. in funere Miseni : ‘ Purpureasque super vestes, velamina nota, Conjiciunt: pars ingenti subiere feretro, Triste ministerium; et subjectam more parentum Aversi tenuere facem. Congesta cremantur Thurea dona, dapes, fuso crateres olivo.’ Suetonius in Cæsare cap. 83. ‘ Præferentibus munera præceptum est, ut omisso ordine,’ &c.

48 *Serta dabit tumulo*] Sepulcra,

Et, Bene, discedens dicet, placideque quiescas,
Terraque securæ sit super ossa levis!
Vera quidem moneo; sed prosunt quid mihi vera?
Illius est nobis lege colendus amor.
Quin etiam sedes jubeat si vendere avitas,
Ite sub imperium, sub titulumque, Lares.

tumulo. Et abiens inquiet, Bene et tranquille jaceas, O amica, *et tellus super cineres* tuos *levis sit* tibi *quietæ. Equidem certa admoneo; at quid me juvant certa? Amor mihi exercendus est ejus arbitrio. Immo vero etiam imperet venumdare paternam domum,* o *Penates, transite sub jus et ditionem* alterius. Immo

Lips. *descedens:* Guelf. 2. et Berol. 2. *dicat:* Beroll. 1. 3. Witt. 1. et Dat. *valideque;* ed. pr. maj. Vicent. et Rheg. *placidæque;* Beroll. 1. 3. *placide:* Colb. *quiescat;* Berol. 4. *quiescis.*—51 Witt. 1. Colb. Dat. Scal. rec. Angl. 3. et Beroll. 1. 3. *quid prosunt;* Berol. 2. *quid mea vera;* Berol. 4. *verba.*—52 Ed. pr. min. *amore.*—53 Cod. Lips. *sedeas jubeas sit.*—55 Heynio hæc ad finem

NOTÆ

sicut et busta, quondam sertis ornabantur ex vario florum genere confectis. 'Jam tunc,' ait Plinius, 'coronæ Deorum honos erant, et Larium publicorum privatorumque, ac sepulcrorum, et Manium.' Ea porro *serta* vocat *annua*, quia singulis annis Veteres diem exequiarum parentum vel amicorum anniversaria solennitate celebrabant. Virgil. Æn. v. 'Annuus exactis completur mensibus orbis, Ex quo reliquias divinique ossa parentis Condidimus terra, mœstasque sacravimus aras. Jamque dies, nisi fallor, adest, quem semper acerbum, Semper honoratum, sic Di voluistis, habebo. Hunc ego, Gætulis agerem si Syrtibus exul, Argolicove mari deprensus et urbe Mycenæ, Annua vota tamen solennesque ordine pompas Exequerer, strueremque suis altaria donis.'

49 *Et, Bene, discedens dicet, placideque quiescas*] Precabantur Veteres ut defuncti placide quiescerent, et ut eorum membra molliter jacerent. Tacitus in Vita Agricolæ: 'Si quis piorum manibus locus, si, ut sapientibus placet, non cum corpore extinguuntur magnæ animæ, placide quiescas.' Ita etiam Tibullus Elegia ultima hujus libri: 'Sic bene sub tenera parva quiescat humo.' Pacem etiam mortuis precabantur eodem fere sensu. Valentinianus novella de sepulcris 'Pax sepultis.' Valerius Probus has notas seu characteres H. R. I. P. interpretatur, 'Hic requiescat in pace.'

50 *Terraque securæ sit super ossa levis*] Humatis cadaveribus, vel reliquiis amicorum conditis, terram levem et mitem adprecabantur, quo nihil frequentius in Veterum scriptis et monumentis. 'Sit tibi terra levis,' quæ plerumque literis hisce initialibus S. T. T. L. solebat denotari. In antiquo quodam lapide Romano hoc distichon legitur: 'Opto, si qua fides remanet telluris amicæ, Sit tibi perpetuo terra levis tumulo.' Contra vero iis quibus male vellent, terram gravem imprecabantur.

52 *Illius est nobis lege colendus amor*] Ejus arbitrio, eaque conditione, ut munera scilicet accipiat, si sibi dari velit.

54 *Sub titulumque, Lares*] Ita ut al-

Quicquid habet Circe, quicquid Medea veneni,
Quicquid et herbarum Thessala terra gerit,
Et quod, ubi indomitis gregibus Venus afflat amores,
Hippomanes cupidæ stillat ab inguine equæ,

si Nemesis me tantum benigno vultu aspiciat, hauriam libenter *quodcumque veneni Circe, quodcumque Medea habet, et herbarum quodcumque Thessala regio producit,*

usque abrupta et hiulca, neque satis inter se nexa et conjuncta, videbantur. Sed aliter visum est Huschkio, qui lubens accedit sententiæ eorum, qui tria hæc disticha loco suo posita, nec aliunde illata, existimant. Vide similem locum ap. Plat. Euthyd. p. 344. ed. Heind. Εἰ δὲ ὑμεῖς οἱ νέοι φοβεῖσθε, ὥσπερ ἐν Καρί, κ. τ. λ.—56 Par. *thesala:* pro *gerit*, quod testantur cod. Lips. Par. et ed. pr. min. nonnulli habent *dedit*, ut Exc. Perr. Pocc. Vatt. 1. 2. unus Palat. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. Rheg. et Venett. 1487. 1491. 1493. *gerit* vel *dedit* in Angl. 5. Scaliger *genit* in commentario proposuit, non intulit in contextum.—57 *Et quidquid* cod. Lips. *Et qd.*' ed. pr. maj. idem cod. habet etiam *ventus afflat*, i. e. *ventus*. 'Ne putes, melius esse *indomitos....amores*, quanquam et hoc bene dicitur.' *Heyn.*—58 Cod. Lips. *Ipomones cupide....equi;* Par.

NOTÆ

terius juris esse dicamini. Hoc Poëta dicit quasi domina pretium ædium suarum in ornamentis et vestibus expendere velit. Nam tunc temporis, sicut nostra ætate, mulieres sumptuosæ erant. Plautus in Epidico. 'Quid istuc mirabile est, quasi non fundis exornatæ multæ mulieres incedant per vias?' De dominæ avaritia apud se et Musas suas, familiari amantibus querela, invidiose expostulat Ovidius ad mentem fere Tibulli: 'Illud et illud habet, nec ea contenta rapina est: Sub titulum nostros misit avara Lares.'

55 *Circe*] Filia Solis ex Persa Nympha, veneficiorum artifex peritissima, quæ veneno Rege Sarmatarum conjuge sublato, regnoque per scelus parto, cum crudelius imperaret, ab incolis pulsa, in Italiam profugit, quæ Ulyssem vi tempestatis ad se delatum hospitio suscepit, sociosque ejus, quos in porcos converterat, ipsi restituit, cui et Telegonum filium dicitur peperisse.

Medea] Alia etiam venefica peritissima, Æëtæ Colchorum Regis filia, quæ Jasonem Colchos cum reliquis Argonautis profectum suscepit hospitio, quamque Jason adduxit in Thessaliam, ubi Æsonem conjugis Jasonis patrem annis decrepitum in robustiorem ætatem retraxit.

56 *Thessala terra gerit*] Thessalia pars Græciæ est, inter Bœotiam et Macedoniam ad mare, olim Æmonia dicta, quæ tum gramina tum saxa profert veneficiis aptissima: unde et a Poëtis eo nomine passim celebratur. Lucanus lib. VI. 438. 'Thessala quinetiam tellus herbasque nocentes Rupibus ingenuit, sensuraque saxa canentes Arcanum ferale magos: ibi plurima surgunt Vim factura Deis.'

58 *Hippomanes cupidæ*] Quid sit Hippomanes non satis convenit. Servius cum nostro Tibullo scribit esse virus ex equarum libidine incensarum inguinibus defluens, quod si homini propinetur, protinus agitur in furorem. Theophrastus vero et Plinius asserunt esse carunculam fici instar in fronte pulli equini, quam edito partu statim devorat fœta mater, quod si quis præripiat pullum ad ubera non admittit. Cum Tibullo sentit Virgil. Georg. III. 'Hinc de-

Si modo me placido videat Nemesis mea vultu,
  Mille alias herbas misceat illa, bibam.

et Hippomanes, quod a vulva equæ equientis stillat, quando Venus amorem inspirat armentis effrenatis, tametsi mille alia gramina confundat.

Ypomones: Witt. 1. *stilat.*—59 *Sed modo* Berol. 1. *Si non* Guarn.—60 Sprengel. p. 188. malit *aliis philtris;* Valckenarius ad Ammon. p. 222. Burm. II. et Heyn. certatim corrigunt *Mille malas herbas;* profecto male, inquit Huschk. Idem Heyn. proposuit, *Mille malos succos, &c.*

NOTÆ

mum, hippomanes vero quod nomine dicunt Pastores, lentum distillat ab inguine virus.' Hippomanes porro dicitur ἀπὸ τῆς ἵππου μανίας, quod hoc equæ furente libidinis ardore profundant.

ELEGIA V.

Phœbe, fave! novus ingreditur tua templa sacerdos.
  Huc, age, cum cithara carminibusque veni.

Ades, o Apollo, novus Sacerdos subit ædem tuam: huc ades, cum testudine tua

Hujus Carminis compositionem paulo dissolutiorem non assecuti sunt veteres Editores, in duas illi partes discerpentes, quod unum est et continuum opus, sed propter argumenti sublimitatem et insolentiam ad lyricam propemodum assurgens audaciam. Igitur prima pars ab initio ad vs. 88. in ed. pr. maj. inscripta est, *Invocatio Phœbi;* (quibus verbis ejusdem anni ed. pr. min. addit, *et ejus laudes;*) altera pars, *Vaticinium Sibyllæ de Ænea et Roma Urbe;* ed. pr. min. *Sibillæ vaticinium de Ænea.* Similes inscriptiones habent edd. Vicent. et Rheg. nullam Venett. 1491. 1493. hactenus convenientes præcepto Cyllenii, cujus egregiam observationem apposuimus vs. 39. in eo tamen ab illo discrepantes, quod Elegiam continuo legendam in duas item partes divisam exhibent, sicut cod. Lips. Par. quatuor Beroll. alii.—

NOTÆ

1 *Phœbe, fave*] Apollinis nomen invocat Messalinum laudaturus Messalæ filium, qui fuerat cooptatus in Collegium Quindecimvirorum, ad quos cura librorum Sibyllinorum pertinebat.

Novus Sacerdos] Messalinus Augur vel Poëta: Musarum nempe et Apollinis Poëtæ dicuntur Sacerdotes. Horat. III. Od. 1. 'Carmina non prius Audita Musarum Sacerdos Virginibus puerisque canto.'

Nunc te vocales impellere pollice chordas,
Nunc precor ad laudis flectere verba modos.
Ipse, triumphali devinctus tempora lauro,
Dum cumulant aras, ad tua sacra veni.
Sed nitidus pulcherque veni; nunc indue vestem
Sepositam; longas nunc bene pecte comas:

et cantibus. Jam oro te pulsare digitis fides sonoras, et voces deducere ad præconia mea. Tu ipse, o Apollo, coronatus caput laurea triumphali, accede ad tuos honores, cum altaria tua onerant donis. At vero ades splendidus et formosus. Jam indue togam tuam magnificam diebus festis *reservatam. Jam eleganter compone pro-*

---

2 Ed. pr. maj. et min. *cithera:* Rheg. *criminibusque.*—3 Berol. 1. *vitales:* cod. Lips. et Par. *cordas;* ed. pr. maj. Rheg. et Venet. 2. *conchas.* In Reg. hic cum tribus proximis versibus exulabat, incuria librarii, quem repetitum τὸ *veni* deceperat.—4 *Nunc, precor, ad laudes flectere verba meas* Heyn. et sic Beroll. 2. 3. 4. edd. pr. maj. et min. cum Vicent. Rheg. aliis; *Hunc, precor, ad laudes f. v. meas* cod. Lips. *Nunc puer ad laudes f. v. meas* Berol. 1. *Nunc opus* Vat. Ursini; *ad laudis flectere verba modos* Monach. Guelf. 3. et liber Mattii ap. Broukh. Hinc H. Voss. e conjectura edidit, *Nunc opus ad laudes f. v. modis,* improbante Huschk. *modos* etiam habent Exc. Lips. et Voss. 4. in marg. Lectio Guelf. 3. non satisfecit Heynio, qui si *modos* reponeretur, reponendum ultro pro *laudis* censebat *lætos*, vel simile quid. Idem Heyn. conj. *Nunc, precor, ad laudes plectra movere meas,* quia 'in multis libris pro *verba* legitur *plectra.*' Vat. Heins. 1. et Vat. Ursini, cum Par. exhibent *tuas* pro *meas,* quod idem Heynius in *suas* mutari malit. 'Erunt fortasse, qui Tibullo hanc lectionem substituere velint, *Nunc, precor, ad laudes nectere verba modis:* i. e. citharæ modis aptare, vel sociare. Sed languent illa *ad laudes,* tam nude posita, nec ejiciendum temere est verbum *flectere,* quod pæne solum hoc loco inviolatum evasit. Retinendum igitur est *flectere,* cum proba sit et Latina locutio *flectere verba* ad aliquid. Etiamne *ad laudis modos?* Hanc lectionem, bonis libris confirmatam, in contextum intuli, fretus auctoritate Propertii, qui hoc sensu posuit 'laudis carmen' II. 10. 23. Suspicor tamen fore, qui *laudis modos* et 'laudis carmen' magis inter se conciliare et pro *modos* legere malint *melos,* quæ vox similitudine attingit utramque scripturam *meas* et *modos,* et hujus varietatis tanquam parens haberi possit. Talia in margine ponere licet; in contextum inferre, nisi boni libri auctoritas accedat, non licet' *Huschk.*—5 Witt. 1. *triumfali:* ed. pr. min. *devictus.*—6 Angl. 3. *curas* pro *aras:* Ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. et Rheg. *ad tua templa;* et sic etiam Exc. Perr. et Pocc. unus Mur. et ed. Lips. ap. Heyn. *ad mea sacra* Colb. ap. Broukh. *ad tua serta* Berol. 4.—8 *Depositam* Angl. 2. ed. pr. maj. Bartol. Venet. 2. Vicent. Rheg. Rom. Ald. 1. et vulgg. *Sepositam* Par. omnes Beroll. Witt. 1. 2. Colb. novem ap. H. Voss. Broukh. 1. 2. 3. Vat. Ursini, Angll. 3. 4. ed. pr. min. Venett. 1491. 1493. Ald. 2. et omnes inde editiones: *et longas* Corv. Witt. 1. Laud. et Angll. 2. 3. 4. *et bene* Berol. 2.

NOTÆ

4 *Flectere verba*] Orat Phœbum, ut ad laudes suas, quas Messalino dicet, cantum flectat, ut digne virum hunc celebret.

7 *Vestem Sepositam*] Eam nempe significat vestem, qua Apollinem indui nonnisi diebus festis somniavit Antiquitas.

Qualem te memorant, Saturno rege fugato,
  Victori laudes concinuisse Jovi.
Tu procul eventura vides; tibi deditus augur
  Scit bene, quid fati provida cantet avis;
Tuque regis sortes; per te præsentit aruspex,
  Lubrica signavit cum Deus exta notis;
Te duce Romanos nunquam frustrata Sibylla est,
  Abdita quæ senis fata canit pedibus.

lixam cæsariem tuam. Et exhibe te talem *qualem referunt te Jovi victori præconia celebrasse Saturno rege pulso. Tu futura longe ante prospicis; auspex tibi addictus probe novit quid præsagiat ales fati præscia. Tu etiam dirigis Oracula: auspex per te vaticinatur, quando Deus* hostiarum *viscera signis notavit. Te auctore Sibylla, quæ senis pedibus describit occulta fata, nunquam Romanos fefellit.* O

Colb. et unus Broukh.—9 Pro *memorant* in Sfort. Angll. 2. 3. 4. Beroll. 1. 3. Corv. Witt. 2. Land. et Dat. *referunt.*—10 Dat. et Berol. 3. *continuisse.* —11 Scal. cod. *debitus*, qui hanc lect. primus in libros intulit editos; extat etiam in duobus Voss. Par. Goth. Vindob. Ask. uno Heins. et Beroll. 1. 3. vel simpliciter *debditus*, ut in uno Broukh. *deditus* unice probatur Huschkio, idque testantur Statiani, Berol. 2. unus Broukh. Witt. 1. 2. et Colb.—12 *Qui scit* Berol. 2. *facti provida* cod. Lips.—13 *Tu regis* Berol. 4. *persentit* Berol. 2.—15 Berol. 3. *unquam;* cod. Lips. *nonnunquam:* verbum *est* non habent Broukh. 1. 2. 3. Witt. 1. 2. omnes Beroll. multi Stat. Dat. Angll. 2. 3. 4. 5. omnes Heyn. cod. Lips. Par. edd. pr. maj. min. Bar-

NOTÆ

9 *Qualem te memorant, Saturno rege, &c.*] Saturnum Deorum antiquissimum fabulantur, qui ex oraculo edoctus fore, ut a filiis regno pelleretur, cum ob hoc Jovi insidias strueret, ab ipso regno pulsus in Italiam profugit, ubi diu apud Janum regem latitavit. Dicitur autem Apollo Jovi patri laudes celebrasse de triumpho, quem assecutus est de Saturni fuga; tuncque Phœbum tantæ elegantiæ fuisse referunt, ut Deos omnes in se converterit.

11 *Deditus augur*] Alii legunt, *debitus*. Apud Horat. 'Augur Apollo' dicitur.

12 *Provida cantet avis*] Augurium ab avium garritu et gustu dictum est.

13 *Tuque regis sortes*] Quatuor maxime refert Macrobius Apollinis potestates. Est enim Carminis et Musices auctor, ut supra: 'Nec carminis auctor Apollo.' Sagittandi peritiam habuit summam; divinam Medicinæ Artem percalluit, quam et dicitur invenisse; sed inprimis Oraculis et sortibus præfuit, ut vaticinii præses, unde 'fatidicus et sortilegus' dictus est. Lucan. lib. v. 70. 'Delphica fatidici reserat penetralia Phœbi.'

Per te præsentit aruspex] Veteres pravis erroribus imbuti credebant in extis esse vim aliquam, quæ Apollinis beneficio declararet futura vel pericula vel commoda ex viscerum victimarum habitu, colore, et notis; quam autem diligenter inspicerentur divinationis causa docet Cicero de Divinat. lib. I. et II. et Val. Maxim. lib. I. cap. 6.

15 *Sibylla*] Cumanam intelligit, quam ferunt vaticiniorum libros no-

Phœbe, sacras Messalinum sine tangere chartas
Vatis: et ipse, precor, quid canat illa, doce.

Apollo, permitte Messalinum tangere sanctos libros Sibyllæ; et tu ipse, quæso te,

tol. Venet. 2. Rheg. Brix. Vicent. Venett. 1487. 1491. 1493. Ald. 1. aliæ. 'Habent tamen complures, quos citat Broukh.' *Huschk.* Hoc falsum est; nullos enim citat Broukh. verbum *est* exhibentes.—16 'Nescio in quas editiones Fabricius Bibl. Gr. T. I. p. 193. inciderit, cum vulgo *sævis* perperam legi dicat; ipse *sacris* corrigat; et *senis* pro emendatione Scaligeri habeat, quæ tamen vulgata lectio.' *Heyn.* Par. omnes Beroll. cod. Lips. cum edd. pr. maj. et min. habent *senis:* cod. Lips. et Angl. 2. *facta.*—18 In ed. pr. maj. *ipse* deest; *ipsa* in Berol. 2. *quos canat* Beroll. 1. 3. 4. Witt. 2. unus Broukh. et Dat. *quos canit* Guelf. 2. *quod* cod. Lips. Par. Angll. 2. 3. Zwicc. 1. 2. Hamb. plur. ap. Voss. *quoi* ex ingenio dedit idem Voss. 'Recte Muretus, sequente Heinsio, substituit *quid*, confirmantibus id sex libris Voss. Error ortus est e compendio scripturæ *qd.* Cur Heyn. maluerit, *quæ canat illa*, equidem ignoro. Hoc scio, illud *quoi* auctori suo relinquendum esse.' *Huschk.* *canit* pro *canat* est etiam in cod. Lips. Broukh. 1. Vat. Heins. 2. et Angl. 2. *canat ille* Reg. et Berol. 3. *ipse*

NOTÆ

vem attulisse ad Tarquinium Priscum, pro quibus postulavit trecentos Philippæos. Rege vero ejus insaniam illudente, sex ex istis semel, atque iterum combussit; motus tandem Rex perseverantia mulieris in pretio exigendo, tres reliquos libros, quo volebat fœmina pretio, emit, in quibus Romanorum fata heroico Carmine descripta continebantur.

16 *Quæ senis fata canit pedibus*] Oracula sua Sibyllæ heroicis versibus vulgavisse dicuntur. Et certe liquet ea, quæ circumferuntur Sibyllina carmina esse heroica. Cujus autem Sibyllæ ea fuerint, non liquet; alii Sibyllinos libros Cumanæ Sibyllæ tribuunt; ut Claudian. in Eutrop. lib. I. 'Pandite Pontifices Cumanæ Carmina Vatis.' Alii Cumææ, ut Lactantius: alii aliis.

17 *Sacras tangere chartas*] Libros nempe Sibyllinos, quos Tarquinius emtos a Sibylla in Capitolio in sacrario templi Jovis Optimi Maximi, arca lapidea inclusos reposuit: horum custodia Duumviris primo ex Ordine Patricio commissa est: deinde Decemviris, quorum quinque erant Patricii, et quinque ex plebe deligebantur. Postremo Quindecimviri electi sunt, quibus sacra facere, et libros Sibyllinos asservare, et consulere Senatus auctoritate, quoties opus esset, eosque interpretari, et ut quæ præciperent, perficerentur, curare incumbebat. Dicuntur hi libri integri servati ad Olympiadem usque 172. nempe usque ad Belli Marsici, seu Socialis tempus, quo Cn. Norbano et P. Scipione Coss. crematum est Capitolium, simulque et hæc Oracula igne consumta sunt. Paulo autem post Capitolio a L. Sylla restituto, a Q. Catullo templum Jovis Capitolini dedicatum est. Tuncque C. Scribonius Curio et Cn. Octavius Consules retulerunt ad Senatum, ut, legati Erythras, et ad cetera Italiæ, Græciæ, et Asiæ oppida mitterentur, qui Sibyllarum Carmina undique conquisita transcriberent, et Romam reportarent, maxime vero Erythrææ, quæ ceteris nobilior habebatur. Missi sunt itaque P. Gabinius, M. Octacilius Crassus, et L. Valerius Flaccus in Asiam ad Attalum regem Pergami, cujus favore et auxilio ex Asiæ

Hæc dedit Æneæ sortes, postquam ille parentem
Dicitur et raptos sustinuisse Lares:
Nec fore credebat Romam, cum mœstus ab alto
Ilion ardentes respiceretque Deos.
Romulus æternæ nondum firmaverat urbis
Mœnia, consorti non habitanda Remo.

aperi ipsi, *quid ipsa prædicat. Eadem ipsa Æneæ responsum dedit, posteaquam ille traditur patrem et ablatos Penates sustulisse. Ea ipsa sentiebat Romam futuram esse* jam tum *cum* Æneas *tristis e mari spectaret Trojam et Divos conflagrantes. Necdum Romulus urbis immortalis condiderat muros, non incolendos Remo*

Berol. 2.—19 *Hic* Reg. *Nec* ed. Lips. ap. Heyn.—20 Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Angl. 2. omnes Beroll. Par. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Rheg. Brix. cum aliis, *captos;* Scal. emend. *raptos*, quod firmant Angl. 5. Vindob. et Voss. 1. 2. 3. alteram lect. revocavit Bauer. *substinuisse* Witt. 1. 2. et omnes Beroll.—21 *Hæc fore* ed. pr. min. Venett. 1491. 1493. Aldd. aliæ; *Nec fore* omnes Stat. et Beroll. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Laud. Dat. Vat. Heins. 1. Angll. 2. 3. 4. 5. Par. cod. Lips. Guelf. 4. ed. pr. maj. Venet. 2. Brix. Rheg. et ed. Lips. ap. Heyn. quod, Statio monente, reposuit Broukh. Literæ *H* et *N* in codd. sæpe confusæ sunt, Heins. emendabat, *Hæc fore predebat*.—22 In Berol. 2. et uno Broukh. *focos* pro *Deos;* Berol. 4. *domos*.—23 Ed. pr.

NOTÆ

urbibus, maxime Erythris, circiter mille versus a privatis descriptos exceperunt, Romamque cum cujusque Sibyllæ nomine reportarunt. Quæ cum a viris Græcarum literarum rudibus descripta essent, multa in iis superflua, multa mutila et manca invenirentur, ut eorum lectio correctior esset, scripta illa tradita sunt *Quindecimviris*, qui hæc emendarent. Quamvis autem plurium Sibyllarum allata essent oracula, unius tamen Cumanæ vel Cumææ nomine appellata sunt. Hi libri permanserunt Romæ sacrosancti a Quindecimviris, inter quos cooptatus fuerat Messalinus, asservati diligenter usque ad Honorii et Theodosii Junioris Imperatorum tempus, quo Stilicho Honorii socer defectionem parans, hos libros concremavit, tuncque absumtis Sibyllinis libris Theodosius Quindecimvirorum Collegium et Sacerdotium abrogavit, penitusque abstulit.

19 *Hæc dedit Æneæ sortes*] Quæ cecinerit Æneæ Sibylla pluribus explicat divino suo opere Æn. VI. Virgilius.

20 *Raptos sustinuisse Lares*] Æneam refert Maro, cum Troja ab hostibus capta arderet, admonitum esse ab Hectore in somnis, ut fugeret, et ipsum e mediis hostibus patrem humeris sublatum ac Deos Penates in Italiam asportasse.

21 *Nec* [*Hæc*] *fore credebat Romam*] Sibylla, utpote futuri præscia, jam tum *fore credebat Romam*, cum adhuc ardentem Trojam, Deorumque templa et simulacra fumantia e mari cerneret tristis Æneas.

23 *Romulus æternæ nondum firmaverat urbis*] Alii legunt, *formaverat*, alii, *fundaverat*. Roma porro in vetustis monumentis 'Urbs æterna' dicitur. Vide Inscriptionum Gruteri Thesaurum 1017. 7. Ammian. Marcellin. lib. XIV. 'Orphitus Præfecti potestate regebat Urbem æternam.' Lib. XVI. 'Aliaque inter hæc decora

Sed tunc pascebant herbosa Palatia vaccæ;
Et stabant humiles in Jovis arce casæ.

fratri suo *consorti.* *Tunc vero boves depascebant herbida palatia, et erant con-*

maj. habet *formaverat*, min. *firmaverat:* illud expresserunt Venet. 2. Vicent. Rheg. Brix. Rom. ed. Lips. ap. Heyn. Venet. 1487. Ald. 2. Scal. Broukh. et Vulp. et sic in Witt. 1. 2. uno Broukh. Statianis, cod. Lips. Scal. rec. et Vat. 2. hoc Venett. 1491. 1493. Ald. 1. et quæ hanc ubique persequitur editio sine l. et a. (Ald. an. 1511.) et sic in Voss. 1. Par. et uno Broukh. Neutra lectione contentus Muretus edidit *fundaverat*, sequente Pulmanno in ed. Plant. 1569. quod exhibent Vindob. Broukh. 1. Reg. Corv. Colb. Angll. 2. 3. 5. Guelf. 3. pro v. l. et Angl. 4. a m. sec. Sed jam Statius, ego, inquit, legendum suspicabar *firmaverat*, non *formaverat*. Hic igitur conjectura assecutus est, quod tum libri scripti offerebant tum prius editi. Par. *mundum firmaverat.*—25 Lips. *tum:* idem cum Par. et ed. Rheg. *palacia:* ed. pr. min. cum

NOTÆ

Urbis æternæ.'

24 *Consorti non habitanda Remo*] Remus fuit frater Romuli primi Romanorum Regis, qui quod nova urbis Romæ mœnia per ludibrium transiliisset, a fratre Romulo interfectus est; ut Livio placet, aut, ut ait Ovidius, a celere quodam Tribuno, Fabio dicto, rastro pastorali percussus occubuit. Lucan. I. 'Fraterno primi maduerunt sanguine muri.' 'Consors' dicitur ejusdem sortis seu generis et conditionis in omni fere negotio. Ovid. Met. XI. 'Quæ dum Lucifero genitis miracula narrat De consorte suo.'

25 *Herbosa Palatia*] Loca graminibus obsita, ubi Romana palatia ponenda erant. Varro de Ling. Lat. lib. IV. scribit 'palatium' dictum, quod Palantes cum Evandro in illum locum venerint; aut quod Palatini, qui et Aborigines, ibi consederint; additque alios a Palatia uxore Latini dictum eum montem tradidisse: alios a pecore balante. Solinus scribit quosdam 'palatium' a Pale Dea Pastorali nomen adeptum credidisse. Constat Romulum montem hunc Palatinum primum omnium muro cinxisse, et in eo Romam quadratam condidisse, quæ postea additis aliis et aliis montibus et collibus pomœrio prolato ampliata fuit. Palatium a Septemtrione clauditur foro Romano, et antiquo Velabro, seu valle ipsum interjacente, et Capitolium. Ab occasu valle inter Palatium et Aventinum sita, ubi olim Circus maximus. A meridie valle inter ipsum Palatium et Cœlium intermedia. Ab ortu via sacra et planitie, quæ Palatio adjacet, Cœlio, et Quirinali.

26 *In Jovis arce*] Arx Veteribus dicebatur munitior pars et excelsior Tarpeii montis, ubi templum angustissimum Jovis Optimi Maximi, quod etiam templum 'Arx' solebat vocari. Ovid. in Fast. 'Jupiter Arce sua totum cum spectet in orbem, Nil nisi Romanum quod tueatur habet.' Capitolium vero pars ea montis maxime appellabatur, quæ in Boream vergens planior et spatiosior erat, et Quirinalem versus extra ipsius Arcis mœnia protendebatur.

Casæ] Primis temporibus exiguas rudesque domos habuit Roma. Isque amplissime laudari putabatur, qui dicebatur bonus agricola bonusque colonus, et poterat agro colendo familiam, et impendia bellorum, quæ sine publico stipendio gerebantur, sustinere. Romulus porro domum in

Lacte madens illic suberat Pan ilicis umbræ,
  Et facta agresti lignea falce Pales;
Pendebatque vagi pastoris in arbore votum,
  Garrula sylvestri fistula sacra Deo:
Fistula, cui semper decrescit arundinis ordo,
  Nam calamus cera jungitur usque minor.

structa vilia tuguria in Jovis arce. Ibi Pan lacte perfusus positus erat sub umbraculo quercus, aderat *et Pales lignea falce rustica fabricata ; et suspensa erat in arbore arguta fistula Deo agresti dicata, votum pastoris errantis : fistula, cui calamorum series semper deminuitur, nam arundo semper* impar et *minor cera compingi-*

uno Voss. et Lips. *uacæ :* Wakef. ad Lucr. II. 995. corrigit *vaccas.*—27 Brix. et Venet. 1487. *illuc :* Berol. 2. *illic pan suberat :* unus Stat. *umbra*, nec id male, inquit Heyn. *umbram* quidam Stat. unus Palat. Broukh. 1. 2. Guelf. 1. cod. Lips. Exc. Perr. ed. pr. min. Rom. Brix. Venett. cum Comment. Cyll. Aldd. et Mur. quod exquisitius vocat Heyn. 'Præstat *umbræ*, ut est in ed. pr. min. Venet. 2. Vicent. Rheg. et libris compluribus.' *Huschk.* Ita plerique Stat. Witt. 1. 2. Broukh. 3. Exc. Broukh. et omnes Beroll.—29 *Pendebantque* Berol. 1.—30 Beroll. 2. 4. Broukh. 2. 3. cod. Passer. Colb. et unus Stat. *facta Deo ;* Florent. *farta.*—31. 32 'Hoc distichon pro fœtu inepti versificatoris habendum est, judice Mitscherlichio Tentam. Crit. p. 9. neque enim *semper* fistulæ ordinem decrescere, neque *usque* calamum minorem cera junctum fuisse, refragante vel Menalca Theocriteo, Id. VIII. 19. Enimvero particulæ *semper* et *usque* h. l. non de tempore absoluto, sed de temporis spatio dicuntur, quo ille arundinis paulatim, vel deinceps, decrescentis ordo decurritur intuendo vel cogitando. Martial. II. 83. 'Præceps per longos dum rult usque gradus.' Commentarii instar est locus Ovidii Met. VIII. 189. de Dædali alis a Statio laudatus : 'nam ponit in ordine pennas A minima cœptas, longam breviore sequenti, Ut clivo crevisse putes. Sic rustica quondam Fistula disparibus paulatim surgit avenis.'' *Huschk. qui semper* Dat. *q. semper* Berol. 3.—32 *Et calamus* ducibus uno ap. Broukh. Exc. Perr. et Guelf. 2. cum H. Voss. et Wund. recepit Bach, favente Heyn. *Nec* Berol. 4. Ceteri

NOTÆ

Capitolio straminibus tectam dicitur incoluisse. Ovidius inducit Martem sic admonentem : 'Quæ fuerit nostri, si quæris, regia nati, Aspice de canna straminibusque domum. In stipula placidi capiebat munera somni, Et tamen ex illo venit in astra toro.' Valerius Maximus lib. IV. cap. 4. 'Per Romuli casam, perque veteris Capitolii humilia tecta,' &c.

27 *Lacte madens illic suberat Pan*] Dii Pastorales, qualis erat Pan et Pales, lacte spargi solebant, ut ait supra de Pale Tibullus : 'Et placidam soleo spargere lacte Palem.'

29 *Pendebatque vagi pastoris*] Qui artem aliquam sive militarem sive aliam desinebant, ejus instrumenta Diis suspendebant, sacrabantque ipsius potissimum artis præsidibus. Sic Timon dives repente factus apud Lucianum, Pani ligonem et sagum suspendit; Entellus apud Virgil. 'Hic victor cæstus artemque repono.' Horat. de suo Barbito velut emeritus lib. III. Od. 26. 'Nunc arma defunctumque bello Barbiton hic paries habebit.' Gladiatores meriti arma Herculi consecrabant. Horat. I. Epist. 1. 'Vejanius armis Herculis ad postem fixis, latet abditus agro.' Milites arma relinquentes ea Laribus dica-

[redacted]

At qua Velabri regio patet, ire solebat
Exiguus pulsa per vada linter aqua.
Illa sæpe gregis diti placitura magistro
Ad juvenem festa est vecta puella die:
Cum qua fœcundi redierunt munera ruris,
Caseus et niveæ candidus agnus ovis.—

tur. Ast ubi Velabri tractus aperitur, parva ratis agitata aqua ferri consueverat per undas. Hæc frequenter puella placitura domino pecoris opulenti ad juvenem solenni luce delata est. Cum qua relata sunt dona locupletis villæ, caseus, et agnus

libri scripti editique *Nam:* Heins. malebat *Dum:* cod. Lips. *ceras* pro *cera;* edd. pr. maj. et min. *cara.*—34 Pro *pulsa*, quod revocavit Scal. ex cod. Passer. et Vat. 1. acced. Exc. Perr. et Corv. *pulla* habent cod. Lips. Par. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Colb. omnes Beroil. edd. pr. maj. min. cum aliis; *pura* in marg. Berol. 2.—35 Idem cod. *Illaque s. regis;* Par. et Guarn. *Illaque s. g. ditis:* cod. Lips. et Angl. 2. *dictis:* Heins. malit *diti*, ut est in edd. Plant. et Dous. et recte reposuit Mur. confirmantibus id Corv. Voss. 4. et Monac. et probante post alios Vulpio, 'præsertim cum ita explicari possit: magistro qui dives erat gregis:' idem revocarunt Cant. Voss. Bauer. et Bach. *paritura* Guelf. 1. codd. Passer. et tres Palatt. *pharitura* ed. Rom. *pia cura* Par. quod substituit e conjectura H. Vossius: *magistris* Reg. unus Stat. edd. pr. maj. min. et Bartol. *ministro* unus Palat.—36 Verbum *est* omisit H. Vossius; ad finem reposuit Bach, ducibus Guy. Broukh. Vulp. et Wund. suffrag. Voss. 1. 2. 3.—37 Ludicrum est, ait Heynius, quod Vicent. exhibet, *facundi munera juris:* cod. Lips. et ed. pr. maj. habent etiam *facundi;* Rheg. *fæcundi;* Colb.

NOTÆ

bant, ut ait Ovid. 'Miles, ut emeritis non est satis utilis armis, Ponit ad antiquos quæ tulit arma Lares.' Sic puellæ nubiles factæ Veneri pupas donabant. Unde Pers. Sat. II. 'Veneri donatæ a virgine pupæ.' Sic pastores Diis pastoralibus fistulam sacrabant. Virgil. Ecl. VII. 'Hic arguta sacra pendebit fistula pinu.' Ut et in hoc loco Tibulli eadem fistula Pani Deo ejus inventori dedicatur.

32 *Calamus cera jungitur*] Qua ratione quave arte conficeretur fistula, non constat, nec quomodo distantia tubulorum ora tam cito percurrerent pulsando. Constat tamen calamos omnes magnitudine inter se fuisse impares. Virgil. Ecl. II. 36. 'Est mihi disparibus septem compacta cicutis Fistula.'

33 *At qua Velabri regio patet*] Velabrum vel a velis, quæ inibi obtendebantur, vel a vehendo dictum, locus erat in undecima urbis regione, inter forum Romanum, Palatium, et Aventinum: et, ut ait Varro, olim ex urbe in Aventinum a reliqua urbe paludibus disclusum ad commune sacrificium, quod ibi fiebat in Dianæ templo, Latini ratibus vehebantur per velabrum, et quadrantem solvebant. Propert. lib. IV. Eleg. 10. 'Qua Velabra suo stagnabant flumine, quaque Nauta per urbanas velificabat aquas.' Erat autem Velabrum majus et minus. Ibi multa vendebantur, inprimis caseus optimus; unde apud Martialem 'Velabrensis caseus.' In hac etiam regione habitabant unguentarii non longe a Circo maximo. Vide Ovid. Fast. VI. Ad lacum porro Velabrensem exponebantur et abjiciebantur spurii: unde nobiles Matronæ pueros inventos petebant, et pro suo partu maritis sup-

Impiger Ænea, volitantis frater Amoris,
  Troia qui profugis sacra vehis ratibus,
Jam tibi Laurentes assignat Jupiter agros;
  Jam vocat errantes hospita terra Lares.
Illic sanctus eris, cum te veneranda Numicî
  Unda Deum cœlo miserit Indigetem.

albus ovis albæ. O strenue Ænea, frater Cupidinis vagantis, qui Deos Trojanos portas exulibus navibus; nunc tibi Jupiter ascribit Laurentes campos, modo peregrina regio invitat Penates vagos. Ibi sacer eris, ubi te reverenda aqua Numicii numina.—39 In Beroll. inde ab hoc versu incipit nova idque sexta Elegia. 'Memorabilis locus propter subitam orationis *μετάβασιν ἀπὸ τοῦ διηγηματικοῦ εἰς τὸ μιμητικὸν γένος.* Quod non capientes vett. Edd. monente Beroaldo, adde etiam recentiores, h. l. separarunt a superiore Elegiæ parte, sicut factum hic videmus ap. Tibullum in libris scriptis et edd. antiquis. Audiamus Cyllenium: 'Omnes autem quos vidi codd. hanc a superiori divisam habent: cum tamen videatur membrum esse præcedentis: dixit enim, *Hæc dedit Æneæ sortes:* revertitur enim ad propositum post multam evagationem.' Tamen Statius, Sextam, inquit, facio Elegiam, omnium veterum librorum fidem secutus: et sic olim Aldus edidit. Ad saniorem rationem rediit Scaliger.' *Huschk.* In Guelf. 2. est Elegia septima Sibyllæ vaticinium. *Inpiger* in uno Stat. et cod. Lips.—40 Cod. Lips. Par. cum multis aliis, ed. maj. Vicent. Rheg. &c. *Troica;* Angl. 2. Voss. 2. Bern. Ask. et ed. pr. min. *Troia.* Hoc nunc præferendum videtur. Vide Heins. ad Ovid. Epist. I. 28. Bentl. ad Hor. III. Od. 3. 32. et Ruhnken. ad Vell. Pat. I. 5. 5. *profugus* Berol. 1. et Witt. 1. *trabibus* pro *ratibus* Berol. 2. cum uno Broukh.—42 Exc. Lips. Hamb. et Voss. 5. *Deos* pro *Lares*, probante Heyn. Post hunc

NOTÆ

ponebant, qui postea tanquam Nobiles ad honores evehebantur, fiebantque Pontifices Maximi. Unde Juvenal. Sat. VI. 'Transeo suppositos, et gaudia, votaque sæpe Ad spurcos decepta lacus, atque inde petitos Pontifices Salios, Scaurorum nomina falso Corpore laturos.'

39 *Volitantis frater Amoris*] Veteres Editiones ab hoc versu, *Impiger Ænea*, Elegiæ principium faciunt: ridicule. Cupidinis autem frater Æneas dicitur, quod cum Æneas ex Venere et Anchise natus sit, Cupido ex eadem Venere et Marte genitus esse referatur. Virgil. Æn. I. 671. 'Frater ut Æneas pelago tuus omnia circum Littora jactetur.' 'Volitans' autem Amor dicitur ob levitatem et inconstantiam; unde etiam ipsi pennas attribuerunt.

40 *Sacra vehis*] Deos nempe Penates, quos Virgilius Æneidos secundo vocat, 'Patrios Teucrosque Penates.'

41 *Jam tibi Laurentes*] Laurentes agri sunt ea pars Latii, ubi Laurentum oppidum, ut vult Servius, a Latino, ut volunt alii, a Pico conditum. Virg. Æn. VII. 171. 'Laurentis regia Pici.'

43 *Numici Unda*] Numicius fuit fluvius Latii, in quo cadaver Æneæ dicitur ab Ascanio repertum.

44 *Indigetem*] Indigetes Dii Servio dicuntur, qui nullius rei egent, vel quorum ope nos indigemus: unde vult omnes Deos appellari Indigetes. Aliis Indigetes Dii tantum Patrii dicuntur, quasi in loco geniti vel degentes. Alii Indigetes dictos volunt, qui invocati faciles sint, et præsto

Ecce super fessas volitat Victoria puppes!
  Tandem ad Trojanos Diva superba venit.
Ecce mihi lucent Rutulis incendia castris!
  Jam tibi prædico, barbare Turne, necem.
Ante oculos Laurens castrum, murusque Lavinî est,
  Albaque ab Ascanio condita Longa duce.

fluvii te intulerit sideribus Divum Indigetem. Ecce Victoria fertur supra fatigatas naves. Demum ferox Dea transit ad Trojanos. En mihi coruscant ignes in Rutulis castris. O Turne truculente, mox tibi prænuntio mortem. Ante oculos Laurens propugnaculum, et Lavinii mœnia sunt, et Alba Longa ædificata ab Asca-

---

versum interposuit Scaliger distichon vs. 61. 62.—45 Vicent. *semper:* unus Stat. *volitans*, quod non improbat Huschk.—47 *Rutilis lucent* Angll. 2. 3. 4. et Reg. *nitulis* Berol. 3. *rutilis* Par. *luceant* cod. Lips.—49 Exc. Pocc. Perr. et Colot. *castris murisque Latini est;* Par. et Scal. rec. habent etiam *castris:* Berol. 2. *murusque:* verbum *est* omittitur in Witt. 1. Goth. Hamb. et Voss. 2.

NOTÆ

adsint, quod 'indigitare' sit idem quod 'precari,' et 'invocare.' Vel certe Indigetes sunt Dii ex hominibus facti, et ita dicti quasi in Diis agentes, utpote qui ex hominibus ad divinitatem pervenerunt. De Ænea sane fabula talis est: Cum, Turno occiso, et accepta in conjugem Lavinia, et condita urbe, in Numicium fluvium, ut alii volunt, sacrificans, ut alii, Mezentium, ut alii, Messapum fugiens, cecidisset, summersus est, cui postea templum construxit Ascanius, eumque Deum Indigetem voluit appellari. Livius lib. I. Histor. de Ænea: 'Secundum inde prælium Latinis, Æneæ etiam ultimum operum mortalium fuit. Situs est, quemcumque eum dici jus fasque est, super Numicium flumen: Jovem Indigetem appellant.' Ovid. Met. XIV. 'Lustratum genitrix divino corpus odore Unxit, et ambrosia cum dulci nectare mixta Contigit os, fecitque Deum, quem turba Quirini Nuncupat Indigetem, temploque arisque recepit.'

46 *Diva superba*] Fuit etiam in Diis Victoria, quam vocat Superbam, ob fastum, magnificentiam, et gloriam, quam secum defert. Hujus imago fuit in Senatu: alata et pennata semper depingebatur, ut in antiquis Augustorum numismatis visitur.

47 *Rutulis incendia castris*] Rutuli fuerunt antiquissimus Italiæ populus, qui partem illam Latii tenuit in qua fuit Ardea. Rutuli duce Turno bellum adversus Æneam gesserunt, ut late scribit divinus Maro posterioribus sex Æneidos libris.

48 *Barbare Turne*] Hoc est, Latini; Latini enim quondam et Itali dicti sunt 'barbari,' maxime Græcis. Festus Avienus de Oris maritimis: 'Gens Punicorum mons quod altus barbaro, Id est, Latino, dicti, ut auctor Plautus est.' Plautus in Prologo Asinariæ: 'Huic nomen Græce Onagros est Fabulæ, Demophilus scripsit, Marcus vertit barbare:' hoc est, 'Latine.' Plautus in Captivis: 'Quid tu barbaricas urbes juras?' hoc est, 'Italas.'

49 *Laurens castrum*] Laurentum Latii oppidum, Pici regis opus, a sylva Laurea sic dictum, Virgilius vo-

Te quoque jam video, Marti placitura sacerdos,
  Ilia, Vestales deseruisse focos:
Concubitusque tuos furtim, vittasque jacentes,
  Et cupidi ad ripas arma relicta Dei.
Carpite nunc, tauri, de septem montibus herbas,
  Dum licet: hic magnæ jam locus urbis erit.

nio Principe. O *Vestalis Ilia, grata Marti* Deo *futura, te etiam prospicio reliquisse ignes sacros; prospicio quoque congressum tuum clam* cum Marte, *et tuas vittas neglectas, et tela amantis Dei* illius *ad Tiberis ripas derelicta.* O *boves depascite jam, quamdiu conceditur, gramina de septem collibus. Mox hæc erit*

—52 Par. *Ylia;* cod. Lips. *Illa;* ed. pr. min. *illia.*—53 Ed. pr. min. *suos furtim victasque:* Schrad. correxit *tuos, urnam vittasque;* Voss. *datos furtim vittasque.* 'Si locus emendatione indigeret præferenda esset ejusdem conjectura, *Concubitusque tui furtum.* Vindob. *Custodesque tuos;* edd. vett. *victasque:* sic etiam libri Par. et Lips.' *Huschk.* adde cod. Dat. et Berol. 4.—54 Ed. maj. *Et c. ripas arma relitta dei:* præpositio omissa etiam est in Vicent. et Rheg. 'casu haud dubie, nec propter duarum vocalium i, a, *(cupidi ad)* synalœphen; quam si quis duram existimet, et propterea legendum censeat, *Et cupidi ripis arma, &c.* aures habeat necesse est delicatiores quam Romani, qui hæc sane et duriora ferre didicerant. Cf. Virg. Georg. II. 128. III. 185. IV. 342. Æn. IV. 40. et Tibull. I. 3. 18.' *Huschk.*—55 Angl. 2. *septem de,* quod reposuerunt H. Voss. et Bach, improbante Huschk.—56 Reg. Witt. 1. 2. Colb. Angl. 2. Guelf. 3. pro v. l. ed. pr. min. Mur. Plant. aliæ, *nam;*

NOTÆ

cat Æn. VIII. *arcem Laurentem:* 'Ut belli signum Laurenti Turnus ab arce,' &c.

Murusque Lavini] Lavinum seu Lavinium civitas fuit Latii ab Ænea condita, et a nomine Laviniæ conjugis Latini regio filiæ sic dicta.

50 *Albaque ab Ascanio*] Ascanius Æneæ filius, abundante Lavinii multitudine, florentem atque opulentam civitatem novercæ Laviniæ reliquit, novamque aliam sub Albano monte condidit, quam Albam a sue alba ibidem olim cum triginta fœtibus reperta vocavit, et Longam ab situ porrectæ in dorso urbis appellavit, illucque regni sedem transtulit. Virgil. Æn. I. 'Regnumque a sede Lavini Transferet, et Longam multa vi muniet Albam.'

51 *Marti placitura Sacerdos, Ilia*] Ilia, quæ et Rhea et Sylvia, filia Numitoris fuit, et Remi ac Romuli mater, quam Amulius, Numitore fratre pulso, et interfecto ejusdem filio Lauso, Virginem Vestalem fecit, ut per hoc ipsi spem partus adimeret. At illa in somnis a Deo Marte compressa geminos edidit fratres, qui postea Romam condiderunt.

53 *Vittasque jacentes*] Dum enim vult aquari Rhea, somno urgente, ad ripas Tiberis a Marte comprimitur, unde comarum turbata et soluta vitta concidit.

55 *De septem montibus*] A quibus nempe Roma septemcollis et septicollis est appellata. Montium nomina sunt hæc: Capitolinus, qui et Tarpeius, Aventinus, Palatinus, Cœlius, Esquilinus, Viminalis, Quirinalis.

Roma, tuum nomen terris fatale regendis,
  Qua sua de cœlo prospicit arva Ceres,
Quaque patent ortus, et qua fluitantibus undis
  Solis anhelantes abluit amnis equos.
Troja quidem tum se mirabitur, et sibi dicet
  Vos bene tam longa consuluisse via.
Vera cano: sic usque sacras innoxia laurus
  Vescar, et æternum sit mihi virginitas.

sedes ingentis civitatis. O *Roma, nomen tuum fato destinatum est orbi administrando, quacumque Ceres ab æthere prospectat agros suos, et qua Oriens aperitur, et quacumque Oceanus agitatis fluctibus lavat solis equos anhelos. Tunc certe Troja admirabitur se, et inquiet vos bene secum egisse tam longa via. Prædico certa. Ita semper illæsa sanctas lauros comedam, et perpetuo adsit mihi virginitas.* Sibylla

Angl. 5. Exc. Lips. ed. pr. maj. Vicent. Rheg. et Venett. *jam.*—57 E Guelf. 3. et Palat. 1. H. Voss. legit *rebus* pro *terris,* quod seq. versui male convenit: vulg. Broukhusius Virgilii testimonio Æn. I. 337. vindicavit.—58 *Quaqua* Florent. cf. Hor. III. Od. 3. 53. *respicit* Guelf. 2.—59 Cod. Lips. *fluentibus;* Voss. 4. *fluctuantibus:* H. Voss. *rutilantibus* ex ingenio dedit, ut occasus solis vividius describatur.—60 Par. *anelantes:* Berol. 4. *obluit.*—61 Cod. Lips. duo Broukh. Colb. Beroll. 1. 2. edd. pr. maj. min. et Ald. 1. *nunc se;* Par. Berol. 3. omnes Heyn. Witt. 1. 2. unus Broukh. Vicent. Rheg. et Venett. *tunc se:* Vat. Heins. 1. *te:* Berol. 2. *miratur.* Vide ad vs. 42.—62 *Nos* Exc. Lips. *longam....viam* omnes Beroll. Par. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Colb. et plerique alii libri, quod Burm. ad Ovid. ex Pont. II. 9. 34. interpretatur: In utilitatem Trojæ statuisse et effecisse, ut bene illi cederet. Fuit etiam, qui defenderet istam lectionem e Justin. XLII. 5. 'Cum multa crudeliter consuleret.' Hic tamen 'consuleret' i. q. 'deliberaret,' 'animo agitaret.' Turbavit interpretes vel potius scribas absolute positum verbum, adeo ut objectum supponendum censerent; hinc corruptela *longam....viam.* Rectius vidit Scal. abl. reposito jungendum esse: dicet, vos sibi bene cons. i. e. bene prospexisse. Hanc emend. firmat Voss. 1. et prob. Crusius in Probab. Crit. p. 161. Synclit. adscripsit: 'In aliis codd. legitur *fugam,* quia fugit a patria. Sensus: vos feliciter fugisse ex Troja et venisse in Italiam. Cf. Justin. XXXI. 8. 8.—63 *Vera canam* Dat. et Beroll. 1. 3. *sacros* Berol. 2.

NOTÆ

56 *Magnæ jam locus urbis*] Diximus supra Romam Urbem Magnam vocari solere; fuit enim magna loci amplitudine et imperio. Propert. lib. III. Eleg. 9. 'Septem urbs alta jugis, toto qui præsidet orbi.'

57 *Roma, tuum nomen terris fatale regendis*] Virgil. Æn. VI. 'Tu regere imperio populos, Romane, memento.' Ovid. 'Montibus his olim totus promittitur orbis, Juraque ab hac terra cetera terra petet.'

58 *Prospicit arva Ceres*] Arva Cereris hic debent sumi pro toto terrarum orbe, non pro Sicilia, cum longe extra Siciliam undequaque suum Roma protulerit imperium; quod patet ex sequentibus, quibus per Ortum et Occasum totum orbem significat Poëta.

60 *Amnis equos*] Amnis hic sumitur pro Oceano, quo per noctem ablui et recipi fabulabantur Solis equos.

63 *Innoxia laurus*] Testatur Lyco-

Hæc cecinit vates, et te sibi, Phœbe, vocavit,
  Jactavit fusas et caput ante comas.
Quicquid Amalthea, quicquid Mermessia dixit,
  Herophile Phœbo grataque quod monuit;

vaticinatrix prædixit ista, et te sibi invocavit, o Apollo: at prius effusis capillis rotavit caput. Quodcumque Amalthea, quodcumque Marpessia prædixit, quodcum-

laurus Guelf. 1. 2. 3. Reg. Corv. unus Stat. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Dat. et Angll. 2. 3. 4. 5. Aldus primus mutavit in *lauros*, infra tamen v. 117. retinens *laurus*.—64 *Noscar* Florent. ap. Stat. unus Broukh. Dat. Guarn. Par. et Beroll. 2. 3. *Noscam* in marg. Vindob.—66 Hunc locum, inquit Huschk. incorruptum posteritati tradiderunt librarii et edd. vett. sed male sedula Criticorum, qui subinde exorti sunt, natio, non contenta optimis, substituit deteriora, immo deterrima. Legitur quidem in Exc. Perr. *fusa coma;* in Goth. Berol. 2. et ed. pr. min. *fuscas*, et in marg. Berol. 2. *fusas;* in Berol. 3. *Jactavitque fusas:* hinc Scal. *Jactavit fusa sed c. a. coma*, quod Dous. Cant. Vulp. Broukh. servarunt. H. Voss. de conjectura reposuit, *Jactat diffusam dum caput, &c.* Achilles Statius veram vidit verborum constructionem, *Jactavit comas ante caput*, addens, Nescio, an capitis illam rotationem sic significet, an potius, dictis sortibus, passis crinibus vultum texerit. A Scaligeri auctoritate discedere nefas visum posterioris ævi criticis, donec tandem Heynius ad pristinam lectionem et Statii constructionem rediret, rem tamen ipsam non satis illustrans. Primum 'jactare comas' vel simpliciter, vel adjecto nomine dei, cui jactantur, formula est fanaticis propria: deinde illud etiam fanaticis proprium erat, 'fundere comas ante caput' vel 'ante frontem,' vel 'crines pendulos rotare in circulum.' Cf. Appul. VIII. p. 172. et IX. p. 198. ed. Pric.—67 Muretus, quem Vulpius sequitur, censet hæc pendere e superioribus vs. 18. *ipse, precor, &c.* ut hoc dicat Tibullus: Non tantum doce Messalinum, quid canat Sibylla Cumana, verum etiam, quicquid Amalthea cete-

NOTÆ

phron in Cassandra Vates consuevisse lauri folia comedentes vaticinari. Unde et Juvenal. Sat. VII. 'Nectit quicumque canoris Eloquium vocale modis, laurumque momordit.'

66 *Jactavit fusas et caput ante comas*] Fanaticorum, Vatum, et Divinaculorum esse nemo nescit, ut passis et effusis capillis caput rotarent, dum vaticinarentur.

67 *Quicquid Amalthea*] Ex Varrone decem numero Sibyllæ fuerunt. 1. Persica. 2. Libyca. 3. Delphica. 4. Cumæa. 5. Erythræa, Herophile dicta. 6. Samia. 7. Cumana, quæ Amalthea. 8. Hellespontiaca, quæ et Marpessia, Marmessia, et Marinessia, e Marpesso, seu Marmesso, seu Marinesso Troadis vico nata. 9. Phrygia. 10. Tiburtina, Albuna, seu Albunea vocitata. Plures Cumanam, Cumæam, et Erythræam confundunt, alii alias: ut nihil certi de his dici possit, ut ait Lactantius. Vid. Salmas. Plin. Exercit. Amalthea porro, quæ et Cumæa, aliis Demophile, dicitur a quibusdam ad Tarquinium libros novem detulisse vaticiniorum. Noster tamen Tibullus docet Albunam seu Sibyllam Tiburtinam, non vero Amaltheam, libros suos Romam portasse, et Tarquinio vendidisse.

Mermessia] [*Marpessia*] Alii legunt, *Marmessia*, et *Marinessia*.

68 *Herophile*] Alii legunt, *Heryphile;* alii, *Europhile*. Sacerdos Apol-

Quasque Aniena sacras Tiburs per flumina sortes
Portarit, sicco pertuleritque sinu:

que Herophile Apollini dilecta præmonuit, et quod Albunea detulerit sancta Oracula

••••••••••••

ræque dixerunt, et quas sortes Tiburtina per flumina portarit. Quam rationem spernens Heyn. manifesta, inquit, res est, excidisse hic nonnulla, quibus aditus parabatur ad ea, quæ sequuntur. Idem Heyn. olim putabat factu opus esse, jungere proxima, *Hæc vates, ea Sibylla, cecinit, quicquid Amalthea et reliquæ dixerunt*; et distinguere: *Hæc cecinit vates, (sed te sibi, Phœbe, vocavit, Jactavit fusa sed caput ante coma,) Quicquid Amalthea, quicquid Mermessia dixit, &c.* Alteram statim expromit conjecturam hanc, versus 67-70, referendos esse ad vs. 79. *Hæc fuerit olim:* ita ut versus 71-79. sint ἐν παρενθέσει. Huschkio hæc potior videtur sententia Heynii, quamvis non docentis, unde pendeant conjunctivi *portarit, pertuleritque.* Nempe Tibullus fabulam de Sibylla Tiburte, quæ sortes per fluvium sicco sinu *portarit* et *pertulerit*, hoc ipso modo, id est, ambigue et dubitanter, tanquam rem fictam, commemorat et designat. In *Amalthea* ultima recte produci poterat, inquit Heyn. alioqui suspicari licet, fuisse *Amalthee*, ex Ἀμαλθείη, Ionice scripto nomine. *Marpesia* Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Beroll. 1. 2. 4. Par. omnes ap. Heyn. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Rheg. Vicent. Brix. &c. *Marpessia* Scal. Colot. et Vat. Ursini; *Marmesia* Stat. Exc. Broukh. et Vat. Heins. 1. quod legi possit *Marinesia* ut in Exc. Pocc. et Vatt. 1. 2. *Marsepia* Dat. Berol. 3. et Angl. 4. *marphesia* cod. Lips. *Mermessia* scriptum est Salmasii auctoritate Exerc. Plin. p. 78. (alt. ed. To. I. p. 55.) a Broukh. ex Μερμησσὸς, quæ Stephano B. Troadis urbs est, et ap. Suidam κώμη Μαρμισσὸς, περὶ τὴν πολίχνην Γεργίτιον, adeoque sub Ida monte.—68 *Herifile* Broukh. 1. *Erifile* Broukh. 2. et Berol. 2. *Heryphile* Broukh. 3. Stat. et Aldd. *Heriphyle* cod. Lips. Venet. 2. Rheg. et Brix. *Heriphile* Berol. 1. Witt. 1. 2. Par. Corv. Rom. ed. Lips. ap. Heyn. et Venett. 1487. 1491. 1493. *Eriphyle* Vicent. *Eryphile* Mur. *Eriphile* Reg. *Herophile* Colot. *grata quod admonuit* Witt. 2. unus Broukh. Par. Angll. 2. 3. 4. Beroll. 1. 3. 4. et quinque ap. H. Voss. quod primum expressum est in Ald. 2. repetitum postea a Mureto, Plant. Scal. Dous. Passer. Broukh. Vulp. Voss. et Heyn. in prima, qui deinceps lect. nostram reposuit ex Guelff. 1. 2. Witt. 1. duobus Broukh. Angl. 5. et Vat. Heins. 1. eandem servant cod. Lips. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Vicent. Rom. Lips. Rheg. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. et Ald. 1.—69 *Quodque* Par. Witt. 2. unus Broukh. Scal. rec. Beroll. 1. 2. 4. ed. pr. maj. et Vicent. *Quotque* unus Stat. quod placebat Heinsio; *Quasque* Berol. 3. Dat. *Quas* Angl. 2. *Quasque* omnes Guelff. Broukh. 1. 3. Witt. 1. cod. Lips. ed. pr. min. Venet. 2. Brix. Rom. Lips. ap. Heyn. Rheg. Venett. 1487. 1491. 1493. et Aldd. quod revocavit Vulp. cum Scal. reposuisset *Quodque* e suo cod. *Albana* Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Angl. 2. Par. cod. Lips. Berol. 1. 2. 4. omnes Guelff. Corv. Reg. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Venett. 1487. 1491. 1493. et Aldd. *Aniena* Exc. Lips. et Pocc. et Vat. Heins. 2. *Anlena* Vat. Heins. 1. et Colot. *Albuna s. Tiberis* est ex conj. Scal. *sacris* Reg. *tiberis* Par. et ed. Bartol. *Tiberis*

NOTÆ

Isis Sminthei dicitur fuisse.

69 *Aniena*] [*Albuna*] Sibylla fuit Tiburtina: alii legunt, *Albana*. Hanc Romam libros vaticiniorum detulisse docet Tibullus, per undas Tiberis, quas sortes seu libros vaticiniorum etsi aqua perluebat, siccas tamen et sicco pectore gestasse traditur, et regi Tarquinio Prisco vendidisse.

70 *Pertuleritque*] [*Perlueritque*] Plures legerunt, *pertulerit*, quod nec male.

Hæ fore dixerunt, belli mala signa, cometen,
Multus ut in terras deplueretque lapis.

per aquas Tiberis, et arido gremio rigaverit. Illæ prænuntiaverunt Cometen futurum esse infaustum omen belli, ut etiam in terram depluerent crebra saxa. Aiunt

Witt. 1. 2. et Venett. 1487. 1491. 1493. *Tybris* unus Broukh. Exc. Pocc. et Venet. 2. *Tibris.* Vatt. 1. 2. cum uno Broukh. *Tyburs* etiam Vatt. 1. 2. *tyburs* Ald. 1. *Tiburs* Exc. Lips. *fulmina* Broukh. 1.—70 *Portavit* Berol. 4. *Portaret* cod. Lips. *pertuleritque* Beroll. 2. 4. cod. Lips. Par. Witt. 1. et Broukh. 1. 2. 3. *pertuleritque* Witt. 2. duo Stat. Colb. et Dat. *prætuleritque* Colot. quod H. Voss. in contextum intulit, 'verbum in tota Latinitate inauditum, sensuque cassum. Proba est animadversio Heynii, non idem esse portari, perferrique; 'nam non omnia quæ portantur gestanturque, etiam perferuntur.' Itaque exemplo ejus *pertuleritque* reposui.' *Huschk.*—71 *Hæc* cod. Lips. Par. Witt. 1. 2. Broukh. 1. omnes Beroll. Exc. Pocc. Stat. Colb. Angll. 3. 4. 5. alii, cum edd. pr. maj. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. et Venett. 1487. 1491. 1493. *Hæ* Broukh. 2. 3. Guelf. 3. et Aldd. *duxerunt* Berol. 3. *magna signa* Berol. 2. *cometem* Broukh. 1. 2. 3. Dat. Witt. 2. Par. edd. pr. maj. et Venet. 2. *cometen* omnes Beroll. et ed. pr. min.—72 Vat. Statii in marg. *Plurimus in;* cod. Lips. *Multis et;* in Beroll. Par. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Rheg. Vicent. et aliis, *Multus et;* Guelf. 2. a m. sec. codd. Mur. et Stat. Guelff. 3. 4. et Venett. 1487. 1491. 1493. *Multus ut:* unus Stat. *in terris;* Angl. 2. et Scal. rec. *in terra:* Beroll. 1. 4. et Guarn. *depule-*

NOTÆ

71 *Hæ fore dixerunt*] Multi legunt, *Hæc;* sed melius *Hæ*, nempe omnes illæ Sibyllæ.

72 *Multus ut in terras deplueretque lapis*] Alii legunt, *Multus et in terris:* alii, *Plurimus in terris*, non, *terras:* et *depluerit*, non *deplueret*, sed male. Recte enim legitur, *Multus ut in terras deplueretque lapis.* Lapidum porro pluvias frequentissimas suis temporibus Antiqui commemorant, quæ nostra, patrum, avorumque nostrorum ætate, vel nullæ, vel saltem paucissimæ commemorantur. Livius singulis pæne annis lapidatum esse de cœlo, seu lapides pluisse passim refert. Hæc legenti mihi, ac sæpius mecum reputanti, venit in mentem eos lapides non vere lapides, sed grandines ut plurimum fuisse grandioris magnitudinis, insignique duritie, lapidum naturam repræsentavisse, proindeque lapidum nomine fuisse donatas. Exempla pono. Julio Cæsare contra Pompeium pugnante legimus exercitum Cæsaris lapidea saxorum grandine pæne obrutum esse. Anno Christi 823. lapidibus grandinavit circa solstitium æstivale in Burgundia. Anno 1567. in Helvetia potissimum in agro Tigurino ingens grando, cujus lapides gallinarum ova superabant, longe lateque devastavit omnia. Ex quibus constat illas frequentissimas lapidum pluvias a Veteribus diffamatas, non vere lapidum fuisse, sed grandinis amplioris magnitudinis. Recentiores porro Literatores nonnulli male censuerunt verbum, 'pluo,' carere supposito, semperque habere ablativum, ut Titus Livius lib. VI. de Bello Macedonico: 'Terracinæ et Amiterni nuntiatum est aliquoties lapidibus pluisse.' Sed præter usitatum Titi Livii in dicendo morem, Valerius Maximus de Prodigiis, 'in Piceno lapides pluisse' ait, sicut et hic, *deplueretque lapis.* Livius ipse lib. X. de Bello Macedonico ait: 'In area

Atque tubas, atque arma ferunt crepitantia cœlo
  Audita, et lucos præcinuisse fugam.
Ipsum etiam Solem defectum lumine vidit
  Jungere pallentes nubilus annus equos;
Et simulacra Deum lacrymas fudisse tepentes,
  Fataque vocales præmonuisse boves:—

etiam auditas esse in *aëre buccinas, et tela resonantia, et lucos prædixisse fugam. Quinetiam caliginosus annus spectavit Solem luce destitutum equos pallidos jugare, et Deorum imagines calidos fletus emisisse, et boves locutas prænuntiasse fata. Ista*

---

ritque; in nonnullis *deplueritque;* Scal. dedit *depluerctque*, ut habent Vindob. Monach. Goth. Voss. 3. et Guelf. 1. a m. sec.—73 Omnes Guelff. et Beroll. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Par. Vat. Ursini, et Venett. 2. *strepitantia;* ed. pr. maj. *cripitancia;* Broukh. reposuit *crepitantia* ex Colb. Stat. Exc. Pocc. et Colot. sic antea erat in ed. pr. min. Bartol. Rheg. Venet. 2. et Vicent.; extat etiam in Guelf. 3. pro v. l.—74 Dat. cod. Lips. duo Voss. Beroll. 2. 3. et Ask. *pertimuisse;* Berol. 1. *ptimuisse*, quod idem est; Hamb. *concinuisse;* Angl. 3. *percinuisse;* Angll. 4. 5. *prætimuisse.* Memoratu digna est lectio, *Audita atque lupos præcicinisse fugam* in Berol. 4. Lupos etiam urbi accedentes sive eam pervagantes ululando inter mala portenta habebant Romani. Vide Virg. Georg. I. 485. Jul. Obseq. c. 123.—75 *Ipsum etiam Phœbum* Hamb. *defessum* Dat. Colot. Beroll. 1. 3. et Ask. *lumina* Voss. 5. quod tanquam exquisitius dictum ex e Mattii vetere libro receperat Broukh. improbante Huschk.—76 Par. *patentes*, non *palentes:* Witt. 1. Laud. Angll. 2. 3. 4. et Berol. 1. *nubibus:* Par. Berol. 4. Dat. Exc. Pocc. Corv. ed. pr. maj. (Venet. 2. ap. Broukh.) et Rheg. *amnis*, quod in vett. membr. etiam legi possit *annus*, ut in Beroll. 2. 3. ed. pr. min. Vicent. (Venet. 2. ap. Huschk.) Venett. 1491. 1493. et Aldd. *amnis* vel *annus* in Berol. 1. *ānis* (i. e. *amnis*, vel *annis*) in cod. Lips. *ortus* malit Mitscherlich.—77 Vat. Heins. 1. et Guarn. *repentes.* 'Pendent vero hæc adhuc a voce *ferunt* in vs. 73. Nam continuare orationem an-

NOTÆ

Vulcani et Concordiæ sanguis pluit.'

73 *Atque tubas, atque arma crepitantia* [*strepitantia*] Alii legunt, *crepitantia.* Armorum crepitus, et tubæ sonitus auditos e cœlo Cimbricis Bellis testatur Plinius lib. II. cap. 57. Ovid. Met. XV. 'Arma ferunt inter nigras crepitantia nubes, Terribilesque tubas, auditaque cornua cœlo Præmonuisse nefas.'

74 *Lucos præcinuisse fugam*] Ovid. 'Cantusque feruntur Auditi, sanctis et verba minantia lucis.'

75 *Ipsum etiam Solem*] Ejusmodi Solis defectum, sicut et pleraque alia hic relata prodigia, accidisse aiunt eo anno, quo Cæsar Dictator occisus est. Refert inprimis Plinius prodigiosum et longiorem Solis defectum illo anno contigisse, totius pæne anni pallore continuo insignem.

77 *Et simulacra Deum*] Livius lib. XLIII. cap. 13. ait: 'Cumis in arce Apollo triduum ac tres noctes lacrymavit.' Lucan. de Prodigiis Bellorum Civilium: 'Indigetes flevisse Deos, urbisque laborem Testatos sudore Lares.'

78 *Fataque vocales præmonuisse boves*] Boves locutos sæpissime referunt Scriptores. Valer. Max. lib. I. cap. 6. ait: 'C. Volumnio et Servio Sulpicio Consulibus, in urbe bos mugitu

Hæc fuerint olim. Sed tu jam, mitis Apollo,
  Prodigia indomitis merge sub æquoribus:
Et succensa sacris crepitet bene laurea flammis;
  Omine quo felix et sacer annus erit.

omnia *alias acciderunt. Tu vero modo,* o *benigne Apollo, obrue mari invicto portenta; ut laurus sanctis ignibus cremata fauste strideat, quo præsagio faustus, et sacer annus effluat. Sed laurus prospera omina edidit. Lætamini,* o *agricolæ,*

---

nus vidit fudisse importunum esset. Itaque incommode distichon interjectum structuram et sensum dirimit. Enimvero disticha hæc duo inter se loco mutata sunt, et ita collocari debent:

Atque tubas atque arma ferunt crepitantia cœlo
  Audita, et lucos præcinuisse fugam:
Et simulacra deum lacrymas fudisse tepentes,
  Fataque vocales præcinuisse boves.
Ipsum etiam,' &c. Heyn.

—78 *Factaque* Guelf. 4. *deos* pro *boves* unus Stat.—79 Dat. Voss. 4. Berol. 3. et ed. Scal. *fuerunt;* unde Broukh. formavit *fuerint*, quod confirmant Monach. et Voss. 5. in Par. cod. Lips. Berol. 4. ceteris, *fuerant*. 'Hoc loco sibi opponuntur *olim* et *jam*, sicut I. 1. 25. 'modo' et 'jam;' alibi 'modo' et 'nunc.' Atque ita hunc versum primus interpunxit Saliger: alii aliter. Witt. 1. duo Angll. et Hamb. *jam tu:* non probo. Sed adhuc dubitant VV. DD. scripseritne Tibullus *Hæc fuerint*, an *fuerunt*, quæ Scaligeri est lectio.' *Huschk. fuerunt* exhibent etiam edd. Delph. Dous. Cant. et Vulp. 1. 'Hoc unice verum, quandoquidem in sententijs absolutis perfecti usus proprius est: Vide Catull. IV. 25. 'Sed hæc prius fuere: nunc,' &c. quem locum ad nostram lect. (*fuerunt*) vindicandam bene contulit Klindw. ad I. 10. 11. Inepte *fuerint*. Corrigendi ansam dedit correpta syllaba *fuĕrunt*. Exempla hujus licentiæ vide II. 3. 12. IV. 5. 4.' *Bach.*—80 *Ingne* (i. e. *tingue*) *sub equoreis* cod. Lips. *mergere* Bartol. et Ald. 1. non in ed. pr min. ut suspicabatur Huschk.—81 *Et* unus Broukh. duo Stat. Witt. 1. 2. Laud. Exc. Perr. Vatt. 1. 2. Dat. Guelf. 3. a marg. omnes Beroll. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. Rheg. et Brix. quod revocavit Broukh. post Mur. et Stat. *Ut* duo Broukh. cod. Lips. Par. ed. pr. min. et (errat enim Huschk.) Rom. cum paucis aliis; *At* Guelf. 1. et Venett. 1487. 1491. 1493. *En s. s. crepitat* Guelf. 2. ex interpolatione: *trepidet* in Rom.—82 *Homine* Venet. 2. *Nomine* Rheg. pro *erit*, quod omnes Beroll. cod. Lips. Witt. 1. 2. tres Stat. Broukh. 2. 3. Dat. Exc. Perr. et Pocc. Par. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Vicent. Brix. Rheg. Rom. et Lips. testantur, *eat* habent

NOTÆ

suo in sermonem humanum converso, novitate audientium animos exterruit.' Paulo post: 'Bello etiam Punico secundo constitit Cn. Domitio bovem dixisse: Cave tibi, Roma.' Livius et Plinius frequenter boves locutos commemorant.

80 *Prodigia*] 'Prodigium' signum est insuitatum, quo aliquid prædicitur et portenditur, seu indicatur futurum. 'Ostentum' est quod præter consuetudinem apparet, ut, si videatur cœlum ardere, aut quando aliquod spectrum se ostendit. 'Portentum,' quod porro et diutius tendit, et futurum aliquid postea indicat, ut ululatus canum, et statuarum dejectiones. 'Monstrum' est id quod contra naturam est, et eo monet futura, ut homo tripes.

81 *Crepitet bene laurea*] Veteres existimabant laureis inesse vim quan-

Laurus ubi bona signa dedit, gaudete, coloni;
  Distendet spicis horrea plena Ceres.
Oblitus et musto feriet pede rusticus uvas,
  Dolia dum magni deficientque lacus.
At madidus Baccho sua festa Palilia pastor
  Concinet; a stabulis tunc procul este, lupi.

Ceres complebit horrea referta frugibus; et vinitor vino novo inquinatus botros plantis calcabit, quoad cadi et lacus capaces desint. At pastor vino ebrius festa sua Palilia celebrabit: tunc, o lupi, longe recedite ab ovilibus. Ipse vino madens

omnes Guelff. Reg. Corv. Voss. 2. Hamb. Venett. 1487. 1491. 1493. Aldd. Mur. Scal. Dous. Passer. H. Voss. Bauer. et Bach, probante Heyn.—83 *At laurus bona* ed. Colin. et Ald. 1. *Ut laurus bona* Guelff. 1. 4. Rom. Brix. et Venett. 1487. 1491. 1493. *Laurus ubi* Witt. 1. 2. omnes Zwicc. Angll. et Beroll. Broukh. 1. 2. 3. Stat. Laud. Exc. Perr. Pocc. Falc. et Lips. Dat. Corv. Vat. 1. 2. 3. 4. Vat. Ursini, Colot. Scal. rec. et vet. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Vicent. cum aliis; hinc *Laurus io* concinnavit Heins. idque reposuerunt Broukh. et Heyn. *Laurus uti b. s. dedit! Gaudete* ex ingenio in contextum intulit H. Voss. eumque secutus est Bach. 'Reliquum est, ut veterem lectionem *ubi* revocemus, eamque cum Gesnero Thes. L. L. eo sensu sumamus, quo alibi etiam Tibull. posuit, v. c. I. 4. 31. II. 6. 47.' *Huschk. gaudere* ed. pr. maj. et Rheg.—84 *Distentet* Beroll. 1. 3. et alii, cum ed. pr. min. Bartol. Rom. Venett. 1487. 1491. 1493. et Ald. 1. *Descendet* Reg. *Discendet* ed. Lips. ap. Heyn. *Dissentet* Guarn. quasi velit *Distentet;* Par. Beroll. 2. 4. ed. pr. maj. Vicent. Rheg. et Ald. 2. habent *Distendet;* cod. Lips. *Distendet supreis ōrea.*—85 Berol. 4. *Oblutus:* cod. Lips. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Par. Beroll. 2. 3. 4. Guelff. Corv. Reg. et Bartol. *feriet*, quod postea expressum est in Plant. 1569. *feriat* Guelff. 1. 4. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Brix. Rheg. Rom. ed. Lips. ap. Heyn. Venett. et Aldd. *fervet* in Berol. 1.—86 Broukh. tacite recepit *deficiantque* ex Witt. 1. 2. duobus suis (2. 3.) Statianis, Angll. 2. 3. 4. 5. et Dat. sed, ut vidit Vossius, corruptis; idem exhibent Par. omnes Beroll. Bartol. Venet. 2. et Vicent. *deficiuntque* Guelff. 1. 4. et ed. pr. min. unde patet ed. pr. min. et Bartol. non eandem esse, ut suspicabatur Huschk. *deficientque* Reg. unus Broukh. ed. pr. maj. et Rheg. *deficienque* cod. Lips. nempe membranæ unde transcripsit librarius habuerat, forsan in litura, *deficientque.*—87 *Ac* Par. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Dat. Reg. Corv. omnes Beroll. ed. pr. min. et Bartol. *At* cod. Lips. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. Rheg. Brix. ap. Broukh. Venett. 1491. 1493. et Aldd. *Et*

NOTÆ

dam, qua futura demonstrarentur, et rerum exitum ex crepitantis modo, si igni adureretur. Si enim combusta clarius resonaret, felicitatem portendi putabant: contra vero si tacita deflagrasset. Propertius: 'Et tacet extincto laurus adusta foco.'

85 *Oblitus et musto*] Mustum vinum novellum est, et recenter e calcatis uvis aut lacu defluens. Non solum autem vinum, sed novellum quicquid est, recte dicitur 'mustum.' Nævius Gymnastico: 'Utrum est melius, virginemne, an viduam uxorem ducere? Virginem, si musta est.' Vide Nonium.

87 *Palilia Pastor*] Palilia, quæ et Parilia aliis dicuntur, Palis Deæ festa sunt, quæ a pastoribus in agris fiebant undecimo Kal. Maii, quo die Romulus urbem fundavit, ad lupos arcendos, morbosque a pecore pellen-

Ille levis stipulæ solennes potus acervos
Accendet, flammas transilietque sacras;
Et fœtus matrona dabit, natusque parenti
Oscula comprensis auribus eripiet.

tenuis paleæ cumulos festos inflammabit, et illos *ignes sacratos transiliet. Et matrona liberos pariet et filius patri basia auferet arreptis auribus. Nec pigebit avum*

in marg. Guelf. 3. *bacho* Par. *palida* Rom. *Palilia* scripsit Muretus; ante erat in Aldd. etiam in Venetis *Parilia;* ita Heynius; at *palilia* extat in edd. pr. maj. min. et Bartol. in duobus postremis *sesta* pro *festa.*—88 *Continet* Berol. 2. et a marg. Scal. 1. penes editorem: cod. Lips. *tum;* ceteri *tunc.* Inficetum foret, inquit Huschk. quod neminem maluisse Heynius miratur: *a stabulis hinc procul este lupi.*—89 *Ille levi* Vicent. *solempnis* cod. Lips. *solemnis,* vel *solennis,* vel *sollennis* omnes Beroll. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Par. Guelff. 1. 3. alii, cum edd. pr. maj. min. Venet. 2. Rheg. etc. *solennes* Dat. et Venett. 1491. 1493.—90 'Post *sacras* gravius distinguendum esse cum Broukh. aliisque edd. jam viderunt Voss. et Wund.' *Bach.* 'Ceterum non omnes edd. ante Basil. 1569. factæ, voci *sacras,* quod Voss. affirmat, majorem στιγμὴν vel punctum appositum habent, sed jam Ed. Rheg. duo puncta adhibuit, qua distinctione neque hic, neque, credo, Tuscanella, qui comma apposuit, declarasse censendus est, e Palilium religione expectari etiam lætum natorum proventum. Ridicula affingere bono viro, nefas. Heynius serio ita statuit. Sed recte Edd. illi existimarunt versus 89. 90. cohærere cum versibus 95. 96. &c. (certe Ed. Rheg. etiam voci *senem* vs. 94. duo puncta apposuit) reliqua autem interposita esse ex more Veterum, qui in precationum formulis hæc tria felicitatis publicæ momenta, frugum ubertatem, fœturam gregum, matronarum fœcunditatem plerumque conjungunt. Herod. III. 68. p. 231. Soph. Œd. R. 172. Aristoph. Pac. 1320. Æschyl. Eum. 905.' *Huschk.* Bartol. non interpungit post *Accendet;* nec habet *transiletque* ut in ed. pr. min. et Ald. 1. sed *transilietque.* Vide quæ jam annotavimus ad vs. 86.—92 Beroll. 1. 3. 4. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Colb. Guelff. 1. 3. 4. Corv. Angll. 2. 5. Par. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Rom. Lips. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. et Ald. 1. *compressis;* cod. Lips. *complessis;* sec *comprensis* Gyraldus, Livin. aliique emendarunt; primus recepit Scal. e codd. binis jam Stat. prætulerat; accedunt Guelf. 2. Scal. rec. et Vat. Heins. 1. *cum pressis* Angl. 4. *compresis* (i. e. *comprēsis,* vel *comprensis*) Berol. 2. quod egregie explanavit Stat. *naribus* pro *auribus* in ed. pr. min. Bartol. et Ald. 1. *auribus* in Reg. in

NOTÆ

dos. Propert. lib. IV. Eleg. 4. 'Urbi festus erat, dixere Palilia Patres: Hic primus cœpit mœnibus esse dies.'

90 *Flammas transiliet*] 'Palilia,' ait Varro, 'tam publica quam privata sunt apud rusticos, ut congestis cum fœno stipulis ignem magnum et flammas transiliant, his Palilibus se expiari credentes.' Ob hoc etiam Persius 'fumosa Palilia' dixit. Ovid. Fast. IV. 'Moxque per ardentes stipulæ crepitantis acervos Trajicias celeri strenua membra pede.' Inde sane videtur ortus mos, quo Veteres quidam Christiani leguntur usi, ignem transiliendi certa anni die e fœno et stipulis excitatum, expiationis causa, et divinationis.

92 *Oscula comprensis auribus*] Alii legunt, *compressis.* Hunc omnium primus locum emendavit Lilius Giraldus: quod tamen quasi suum opus usurpavit Scaliger. Vide Lil. Girald.

Nec tædebit avum parvo advigilare nepoti,
  Balbaque cum puero dicere verba senem:
Tunc operata Deo pubes discumbet in herba,
  Arboris antiquæ qua levis umbra cadit;
Aut e veste sua tendent umbracula sertis
  Vincta: coronatus stabit et ante calix.

tenero nepoti advigilare, et vetulum blæsas voces proferre cum puero. Tunc juventus re divina Deo facta super herbam recumbet, qua parte tenue umbraculum arboris annosæ feretur. Aut illi suis indumentis obtendent sibi umbellas sertis colligatas.

litura scriptum erat; nempe legebatur olim *naribus*.—93 Broukh. ex Witt. 2. Dat. et Scal. rec. malebat *vigilare;* et sic in Beroll. 1. 3. sed id verbum, ut monet Heyn. paulo aliter dicitur; nempe assiduam operam et curam alicui rei impendere, ut 'studiis, famæ vigilare.'—94 *Bellaque* Reg. *discere verba* conj. Heins. et Heyn. ut II. 3. 4.—95 *Tunc et operta* Par. 'al. *operta*' in marg. cod. Bern. *adoperta* in cod. Lips. et Broukh. 1. *discumbit* cod. idem Broukh. *in umbra* Vat. Heins. 1. 2. Exc. Pocc. et Perr.—96 Idem codd. cum Dat. et Berol. 4. *unda;* Berol. 1. *antiqui q. l. unda*, et in marg. *umbra:* pro *cadit*, quod testantur omnes Beroll. Guelff. 2. 3. Witt. 1. 2. cod. Lips. Par. Broukh. 1. 2. 3. Statiani, Thuan. Colb. Angll. 2. 3. Dat. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. et Rheg. alii ut Corv. Rom. Venett. 1491. 1493. et Aldd. Heynius etiam in Vicent. *cadet* legi profitetur; qua de re dubitat Huschk. Broukh. revocavit *cadit*.—97 *Aut e veste sacris* Guelf. 3. Broukh. 1. Berol. 1. a marg. et sic in ed. pr. min. *Aut cum veste sacris tendent* Venett. 1487. 1491. 1493. *Aut cum veste sua* Rom. ap. Heyn. et sic in Guelff. 1. 4. Reg. et Corv. *Aut e veste sua* cod. Lips. Par. Guelf. 2. Witt. 1. 2. Broukh. 2. 3. Laud. omnes Beroll. Exc. Pocc. et Lips. Scal. rec. Dat. Vatt. 1. 2. Angll. 3. 4. 5. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. et Rheg. *tendet* Berol. 2. Reg. et ed. pr. min. *tendent* Bartol. Vide quæ annotavimus ad vs. 86.—98 '*Juncta* V. C.' in marg. Scal. 1. penes edi-

NOTÆ

Dialogo 6. Morsum puellorum in libando patris osculo luculenter exprimit Tibullus. Alludit et Plautus huic consuetudini in Pænulo cum Milphionem ita loquentem inducit: 'Sine te exorem, sine te prehendam auriculis, Sive dem suavium.' Idem Plautus alibi: 'Prehende auriculas, compara labella cum labellis.'

95 *Operata Deo pubes*] Rem divinam Deo facere, et 'operari Deo,' idem erat apud Veteres. Vide Notas ad hujus libri primam Elegiam.. Virgil. Georg. I. 'Sacra refer Cereri lætis operatus in herbis.'

96 *Arboris antiquæ*] Conviviis lætis et festivis rivi et umbra recte conveniunt. Horat. I. Od. 1. 'Nunc viridi membra sub arbuto Stratus, nunc ad aquæ lene caput sacræ.'

97 *Tendent umbracula sertis*] Per illud vocabulum, *sertis*, hic non intelligi debere fasciculos florum contendit Scaliger. Serta enim idem ipsi est, quod funiculus et restis: unde putat apud Varronem, 'sertam ducere,' idem sit, quod funem seu restim ducere: et sane longe melius colligantur tentoria et umbracula funibus, quam florum fasciculis. Adde quod apud Varronem de Lingua Lat. lib. v. 'serta,' funem significare videatur, sicut et apud Palladium pluribus in locis. Sed forsan ingeniosissimus, et acutissimus Poëta herbam quandam maxime vulgarem intelligit,

At sibi quisque dapes et festas exstruet alte
Cespitibus mensas, cespitibusque torum.
Ingeret hic potus juvenis maledicta puellæ,
Postmodo quæ votis irrita facta velit.
Nam ferus ille suæ plorabit sobrius idem,
Et se jurabit mente fuisse mala.

Ipsa quoque collocabitur patera in medio *redimita. Unusquisque vero epulas et mensas geniales, atque lectum cespitibus construet. Ibi juvenis ebrius dicet puellæ convitia, quæ tamen postea votis facta cupiat inania. Etenim ferox ille idem siccus*

torem: certe *Juncta* et *Vincta* fere similia sunt in codd. antiq. *Ipse; coronatus stabit et ipse calix* citat Heynius, sed ex quibus scriptis vel editis nescio: *et ipse* saltem habent cod. Lips. Par. Beroll. 2. 3. Reg. Corv. omnes Guelff. edd. pr. maj. min. aliæ, cui Broukh. ex Witt. 1. 2. Florent. et Sfort. substituit *et ante;* hoc testantur Beroll. 1. 3.—99 *Aut* unus Stat. et Berol. 4. *At tibi* Berol. 3. et Dat. *At libi* ed. pr. min. *extruat* Berol. 3. Dat. Scal. rec. Witt. 2. Par. Brix. et Venett. 1491. 1493. *exstruat* Berol. 4. et Guelff. 1. 2. 4. *exstruet* Beroll. 1. 2. ed. pr. maj. et Venet. 2. *extruet* ed. pr. min. et Vicent. pro *alte* in scriptis quibusdam esse *ante* Scaliger testatur, quod Bauer. mutari mavult in *arte.*—101 *Ingerit* Angl. 2. *Ingeret et* Beroll. 1. 3. Witt. 2. et Dat. pro *maledicta* Vulpius malebat *mala multa*, quia Plaut. et Terent. aliquoties scripserunt 'ingerere mala multa:' at Plaut. etiam Asin. v. 2. 77. 'quum dicta in me ingerebas.' Burm. ad Ovid. Trist. v. 10. 39. *mala dicta* e cod. Matt. affert, cui accedunt Guelf. 3. et Berol. 3.—102 Berol. 1. *qui votis*. 'Broukh. ait vulgatas habere *volet*: ego nusquam vidi.' *Heyn.* nec nos; sed Scal. 1. habet in marg. '*volet* V. C.'—103 Sfort. ap. Stat. *Jam ferus*, quod Vossio placuit. *Nam* explicat versum

NOTÆ

quæ Catoni de Re Rustica cap. 107. 'serta' dicitur, quam Plinius, et alii vocant 'sertam' et 'sertulam Campanam,' quod in Campania frequens maxime sit, vulgo 'melilotus' appellatur. Gramen quidem est ruri passim obvium, et ad tentoria ornanda et umbracula obliganda non prorsus ineptum.

98 *Coronatus stabit et ante calix*] Calices in conviviis coronari, hoc est, floribus redimiri, priscus mos fuit. Et qui e talibus poculis bibebant, tantisper dum ori calix admotus fuerat, coronati dicebantur, hoc est, umbrari. Sic etiam ipsum vinum coronatum et redimitum dicitur, ut apud Virgilium: 'Et vina coronant.' Interdum etiam lascivia quadam convivali in ipsum poculum spargebantur flores. Testis Tertullianus de Carnis Resurrectione. 'At enim,' inquit, 'et calix bene sibi conscius, et de diligentia ministerii commendatus, de coronis quoque potatoris sui inornabitur, aut aspergine florum honorabitur.' Testis etiam et præsto aderit Propert. lib. II. Eleg. 24. 'Nil tibi vina nocent, Cum tua præpendent demissa in pocula serta.'

99 *Festas exstruet mensas*] Mensas festas appellat epulas publicas et solennes, quas ex statis pecorum frugumque proventibus dapatice, et basilicum in morem, festorum dierum aut sacrificiorum causa, a rusticis concelebrari mos erat.

103 *Plorabit sobrius idem*] Qui potus et ebrius puellam convitiis et maledictis incesserit, pœnitentia postmo-

Pace tua, pereantque arcus, pereantque sagittæ,
Phœbe, modo in terris erret inermis Amor;
Ars bona: sed postquam sumsit sibi tela Cupido,
Heu, heu, quam multis ars dedit illa malum!
Et mihi præcipue, jaceo cum saucius annum,
Et faveo morbo; tam juvat ipse dolor!
Vixque cano Nemesin, sine qua versus mihi nullus
Verba potest, justos aut reperire pedes.

flebit, et jurabit se fuisse animo male sano. Tua venia, O Apollo, nulli sint arcus, nullæ sint sagittæ, dum Cupido nudus in terris vagetur. Ars amandi fuit olim *bona; at ex quo tempore Amor armis se instruxit, heu! quot hominibus ars illa incommodum attulit, ac mihi potissimum quandoquidem jam ab anno vulneratus langueo, et ægritudini indulgeo, quia morbus ipse delectat me. Ægre etiam celebro Nemesin, absque qua nullum carmen potest mihi aut voces aut aptos numeros inve-*

superiorem 102. pro *suæ* Reg. *seuæ:* Beroll. 1. 3. et Dat. *jurabit.*—105 Particulam *que* inseruit Broukh. ex Sfort. Statii; habent etiam Reg. et Goth. *pereant arcus* in Berol. 3. *sagictæ* in ed. pr. min. nempe apiculum prioris *t* in cod. unde ducta est hæc editio, extritum erat, ita ut formam antiq. lit. *c* induerit.—106 *Phœbe, nec in* Berol. 1. suprascr. *modo.*—107 Colb. et Thuan. *sumsit sua:* Broukh. 1. et Vicent. *tella;* alter Broukh. *bella.*—108 *Heu heu* testantur cod. Lips. Par. Sfort. et omnes alii Stat. omnes Beroll. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Colb. Laud. Angll. 2. 3. 4. 5. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Brix. Rheg. et Venett. 1491. 1493. *Heu mihi* Dat. unde patet hunc cod. haudquaquam eundem esse cum Broukh. 2. 3. ut suspicabatur Bach. in Elencho p. xxv. *Eheu* in nonnullis: *ista malum* Witt. 1. 2. Guelff. 2. 3. omnes Beroll. unus Broukh. Colot. Vat. Ursini, et Angll. 2. 3. 4. *ipsa* Par. *illa* testantur omnes Stat. Broukh. 1. 2. cod. Lips. Corv. Reg. Guarn. alii ap. H. Voss. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Lips. Rom. Venett. 1491. 1493. et Aldd.—109 *At* Broukh. 1. unus Stat. et sic conj. Livin. *Et* Vat. Ursini: Ed. pr. maj. *At mihi p. taceo cum saucius armum;* Vicent. *At mihi p. taceo c. s. annum;* ed. pr. min. Rheg. et Venett. 1491. 1493. *Et mihi p. taceo, &c.* Par. etiam *taceo.* Sed *jaceo,* quod Scal. substituit, confirmatur tribus H. Voss. et Guelf. 3. 'Miram scripturam exhibet cod. Lips. *At tibi p. taceo* 9*sancius annus,* i. e. *cumsancius.*' Huschk. Sed errat Huschkius: 9 *sancius* nihil aliud certe est quam *cum saucius;* literæ enim *n*, *u*, et *v* pæne similes sunt in codd. antiq. Vide quæ annotavimus ad Catull. LXIV. 289. Unus Voss. in marg. *qui,* quod placet Huschkio: ed. pr. min. et Rheg. *sautius:* Heyn. conj. *jaceo cum saucius arcu,* improbante Huschk.—110 *Et foveo morbum* Angl. 5. *tam* est ex emend. Broukh. quod nunc confirmant Monac. unus Stat. Goth. et Voss. 1. *cum* exhibent cod. Lips. Par. omnes Beroll. Guarn. omnes Guelff. Corv. Reg. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. edd. pr. maj. min. Venet. 2. &c. *tum* in Vat. Statii, et nonnullis aliis; Stat. ipse conj. *dum* quod habent Berol. 2. et Broukh. 3. probante Heyn. *juvet* pro v. l. in Guelf. 2. *dedit ipse* Guarn. *iste* Vat. Ursini.—111 '*Hicque* V. C.' in marg. Scal. 1.

NOTÆ

dum ductus, *sobrius,* hoc est, non potus, siccus et jejunus gratiam delicti fieri postulabit sibi, sacramento etiam interposito discupere sese id infectum indictumque fuisse, utpote quod mala et insana mente fecerit.

111 *Vixque cano Nemesin*] De Nemesi Tibulli amica jam supra, de qua

At tu, nam Divum servat tutela poëtas,
Præmoneo, vati parce, puella, sacro:
Ut Messalinum celebrem, cum præmia belli
Ante suos currus oppida victa feret,

nire. Tu vero, o *puella, ignosce sancto Vati, prædico tibi, Deorum enim præsidium Poëtas tuetur, ut prædicem Messalinum, ubi portabit ante currum suum urbes*

ap. editorem; *Usque* Par. Guarn. Zwicc. 1. 2. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. omnes Beroll. sex H. Voss. quatuor Stat. Dat. Angll. 2. 3. 4. 5. ed. pr. maj. Venet. 2. Brix. Rheg. &c. corruptum, ait Broukh. ex *Visque*, more Italicæ scripturæ. Sed ab Ald. 2. edi cœptum est *Virque cano Nemesin;* quam lect. confirmant quatuor Voss. et locus simillimus Propert. II. 16. 32. 34. *Utque cano nemesim* ed. pr. min. *Usque* revocarunt Voss. Bauer. Wund. et Bach. Sant. in Bibl. Crit. p. 87. dicit: 'Audacior quis fortasse tentaret: *Urit amor Nemesis*, ut ad hunc Tibulli versum respexerit Martial. XIV. 193. 'Ussit amatorem Nemesis lasciva Tibullum.'—112 Berol. 1. *jussos;* Colb. *junctos:* unus Broukh. *reperiisse;* Guelf. 2. Beroll. 1. 3. 4. cum tribus aliis, *reperisse*, quod H. Voss. et Bach reposuerunt; Aoristi namque forma delectari aiunt Tibullum. Cf. II. 1. 10. Ovid. Am. I. 4. 38. I. 13. 5. Art. III. 455. Mart. de Spect. VIII. 2. Post h. vs. traduxit Scal. in h. l. e seq. Elegia vss. 15-18.—113 *A tu* Berol. 4. *poëtam* Angl. 3. Aldus verba, *nam D. s. t. poëtas*, uncis circumscripsit; quidni etiam *præmoneo?* inquit Huschkius: Heynius versum interpunxit, *At tu; nam divum servat tutela poëtas;* improbante eodem Huschk. —114 Colot. *tuo* pro *sacro.*—115 *Et* Stat. duo Broukh. Exc. Pocc. Berol. 2. Guelff. 3. 4. ed. pr. min. Bartol. Brix. Venett. 1487. 1491. 1493. et Ald. 1. *Ut* Guelf. 1. cod. Lips. Par. Beroll. 1. 3. 4. ed. pr. maj. Vicent. et Rheg. *celebres* Guelff. 1. 4. Brix. ap. Broukh. et Venett. 1491. 1493. *tum* cod. Lips. —116 *Ante tuos* Dat. *iucta* (i. e. ut recte legi debuerat in cod. *victa*) ed. pr. min.; *juncta* (quod sæpe scribitur *iūcta*) in Dat.; *vincta* (quod sæpe scribitur *victa*) in Beroll. 1. 2. 3. *forent* Witt. 2. Berol. 1. *ferent* Beroll. 3. 4. Witt. 1. duo Broukh. unus Stat. Par. Scal. rec. Dat. Angll. 3. 4. 5. Corv. Reg. ed. pr. min. Bartol. Venet. 2. Rheg. et Lips. ap. Heyn. *ferant* Guelff. 1. 4. et Brix. *feret* Vat. Ursini, Berol. 2. ed. pr. maj. et Vicent. *geret* cod. Lips.

NOTÆ

etiam Martial. lib. I. 'Fama est arguti Nemesis formosa Tibulli,' &c.

113 *Divum servat tutela Poëtas*] Vatibus nimirum sunt cum cœlo commercia, Numinisque divinitatem participant. Ovidius: 'At sacri Vates, et Divum cura vocamur.'

116 *Oppida victa feret*] In triumphis præferri solebant tabulæ, sive fercula, in quibus exhibebantur simulacra urbium victarum, montium et fluminum, atque etiam præliorum, quæ adversus hostes gesta fuerant. Hujusmodi pompæ meminit Cicero Orat. in Pison. Meminit Livius lib. XXXVII. ubi scribit: 'Scipio Asiaticus centum triginta septem urbium simulacra in triumpho duxit.' Tacitus Annal. II. 'Vecta spolia, captivi, simulacra montium, fluminum, præliorum,' &c. illa simulacra ex argento fuerunt in triumpho Tiberii. Ut refert Ovid. ex Ponto lib. II. Eleg. 1. in triumpho Julii Cæsaris de Galliis fuerunt ex citro: in ejusdem triumpho Pontico, ex acantho: in Alexandrino, ex testudine: in Hispaniensi, ex argento rasili. Alias ex aliis, atque aliquando ex auro.

Ipse gerens laurus; lauro devinctus agresti
Miles, Io, magna voce, Triumphe, canet.
Tunc Messala meus pia det spectacula turbæ,
Et plaudat curru prætereunte pater.
Annue; sic tibi sint intonsi, Phœbe, capilli,
Sic tua perpetuo sit tibi casta soror.

debellatas, armorum fructus. Ego *ipse gestans lauros, sylvestri lauro obstrictus miles clara voce cantabo, Io triumphe. Tunc meus Messala genitor præbeat populo pia spectacula, et gratuletur curru transeunte; exaudi* vota nostra, *o Phœbe, ita tibi sint crines incædui, ita tua soror tibi semper pudica permaneat.*

Berol. 1. a marg., unus Stat. et Colot. *gerent* alter Stat.—117 *Ipse parens* in Venett. Angll. 2. 4. Beroll. 1. 2. 3. Colb. unus Broukh. Dat. Vat. Ursini, et Guelf. 2. exhibent *lauros*, et ita Pighius ad a. 758. Formam *laurus*, quod testantur Guelff. 1. 3. 4. Berol. 4. Witt. 1. 2. duo Broukh. Par. cod. Lips. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. cum aliis, nobiliorem esse altera, *lauros*, monuit H. Vossius: *laurum lauro* Venett. 1491. 1493. *devinctus et ipse* Colb.—118 Berol. 4. *triumpha:* pro *canet*, quod exhibent omnes Beroll. Guelff. Reg. Corv. Witt. 1. 2. duo Broukh. Colb. omnes Stat. Vatt. 1. 2. 3. 4. Vat. Ursini, Scal. rec. et vet. Dat. Exc. Falc. Angll. 1. 2. 3. 4. 5. alii, *canam* e conj. reposuit Scaliger: 'in quod et ipse incidi, quodque et nunc verum esse arbitror; si modo illa, *Ipse gerens* aliquam vim habere debent. Alioqui interpunctionem muto: *cum....victa feret Ipse gerens laurus: Lauro d. a. Miles.... canet.* Jam merus lusus est, mutare hæc velle, ut scribatur, *Ipse geret laurus*, scilicet Messalinus. Possit sane et hoc scribi.' *Heyn.*—119 *Tum* e libris nonnullis Stat. Beroll. 1. 3. Zwicc. 1. 2. Dat. Venet. 2. Brix. Rheg. Venett. 1491. 1493. aliisque, cum Broukh. Vulp. et Voss. reposuit Bach; *Dum* habet ed. pr. maj. *Tunc* cod. Lips. Par. Beroll. 2. 4. et ed. pr. min. Langermannus sua mavult pro *pia.*—120 *Et placeat* cod. Lips. et a marg. *plaudat:* In uno Stat. *prætereunte parens.* 'Noluit Poëta id, quod alicui in mentem veniat, '*Et plaudat* (sive *plaudant* sc. turba) *c. p. patri.*' Heyn.—121 *Anue* Par. et sic in ed. pr. maj. *sic sint intonsi tibi* Beroll. 1. 3. *sic tibi sit intonsi* Berol. 4. et in marg. *sic.*—122 *Sit tua p. sit tibi* Berol. 2. *Sic tibi p. sit tua* Angl. 2. *perpetua* cod. Lips. Par. unus Voss. et Ald. 1.

NOTÆ

117 *Ipse gerens laurus*] Victoriæ insigne laureos ramos sibi milites præferebant currum triumphantis sequentes. Festus ait: 'Laureati milites sequebantur currum triumphantis, ut quasi purgati a cæde humana intrarent urbem,' &c.

118 *Io, magna voce, triumphe,* [*canet*] *canam*] Milites ita ramis laureis ornati *Io triumphe* inclamabant, qua vociferatione fausta omnia bona augurabantur, et victori Duci, et Reipublicæ. Nonnulli porro legunt, *canet*, hoc est, *ego ipse canam, &c.*

121 *Annue; sic tibi sint*] Post preces factas Poëtis familiare est blanditias aliquas addere, quibus Deos demulceant, et ad preces exaudiendas alliciant, per earum rerum, quas illis gratas esse norunt, obtestationem. Quod quidem hac particula, *sic*, fieri solitum observavi. Tibullus lib. III. Eleg. ultima: 'Candide Liber ades, sic sit tibi mystica vitis Semper, sic hedera tempora vincta feras.'

ELEGIA VI.

CASTRA Macer sequitur; tenero quid fiet Amori?
Sit comes, et collo fortiter arma gerat?
Et, seu longa virum terræ via, seu vaga ducent
Æquora, cum telis ad latus ire volet?

Macer militiam sectatur, quid eveniet blando Cupidini? Si, ut cacula, militis ille *erit assecla, et impigre cervice portabit arma, et cum jaculis ad latus heri incedere cupiet, sive longum terræ iter, sive maria fluctuantia agent hominem:* o

Eadem in edd. pr. maj. et min. præfixa est inscriptio, *Ad amorem:* addit Vicent. *ut revocet Macrum sequentem castra, seque spe Nemesis teneri dicit.*—1 Cod. Lips. Par. ed. pr. maj. Venet. 2. et Rheg. *mater.* Ducta hæc lectio est e libris, ætate præcedentibus illos, qui substituerunt *Venus,* ut Colb. et Colot. Sed jam Vicent. habet *macer;* ed. Lips. ap. Heyn. *mr.* Porro cod. Lips. exhibet *tenero qs fecit amori.* Colb. *misero.*—2 *Si* unus Broukh. *Sit* cod. Lips. Par. omnes Beroll. Witt. 1. 2. Broukh. 2. 3. Colb. tres Palatt. Vat. Heinsii 1. 2. 3. 4. Scal. rec. et vett. Dat. Angll. 1. 2. 3. 4. 5. *gerat* cod. Lips. Broukh. 1. 2. 3. Colb.-tres Palatt. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. et Vicent. *ferat* Witt. 1. 2. unus Stat. Dat. Reg. Angll. 3. 4. Brix. Rom. et Venett. 1491. 1493. Scal. correxit, *Si comes, et c. f. a geret, Et....ire volet: Ure quæso, &c.* continuato sensu usque ad *otia liquit,* et ad Macrum omnia refert, contorta et impedita ratione. Heyn. emend. *Si comes e collo fortiter arma geret.*—3 Guelf. 2. Voss. 4. et Berol. 2. *terret* pro *terræ:* hinc nata altera lect. ed. pr. min. *ducunt* pro *ducent;* sed recte conjunguntur tempora *ducent* et *volet:* Angl. 2. exhibet *ducant.* Sfort. *mala* pro *vaga.*—4 Muretus vitium inesse putabat τῷ

NOTÆ

1 *Castra Macer sequitur*] Macrum familiarem suum in militiam relicta puella proficiscentem a proposito deterreri per Amorem cupit Tibullus. Tum in corruptos sui sæculi mores et luxum invehitur. *Macer*] Fuit ille Macer Veronensis, qui libros scripsit de Avibus, de Serpentibus, et de Herbis. Testatur id Ovid. Trist. II. 'Sæpe suas volucres legit mihi grandior ævo, Quæque nocet serpens, quæ juvet herba, Macer.' *Tenero quid fiet Amori*] Sic frequentissime dixerunt optimi lectissimæ Latinitatis Auctores. Plaut. 'Quid fiet mihi postea?' Cicero: 'Diodoto quid faciam?'

2 *Sit* [*Si*] *comes*] Alii legunt: *Sit comes, et collo fortiter arma gerat,* non *geret;* huncque sensum efficiunt: Macer dedit militiæ nomen, quid interim fiet Amori, cui videtur renuntiasse? Sit omnino miles, et impigre militiæ labores omnes toleret. Amor interim individuus comes ab eo nunquam discedat, et contemtum sui in errore probe ulciscatur. Nos vero sic Poëtæ sententiam procedere putamus: Si Macer vult esse armiger, et comes, et assecla, et velut cacula cum telis sequi militem, vel ducem herum, o Amor, ure eum, &c. Hoc nempe scripsit Tibullus in invidiam vitæ militaris; Macrumque esse caculam potius quam militem facete dixit.

4 *Ad latus ire volet*] Milites ad bellum proficiscentes ducebant secum

Ure, puer, quæso, tua qui ferus otia liquit,
Atque iterum erronem sub tua signa voca.
Quodsi militibus parces, erit hic quoque miles,
Ipse levem galea qui sibi portet aquam.

puer, oro, inflamma eum, *qui inhumanus deseruit otium tuum, et rursus reduc vagum illum sub tua vexilla: quod si militibus indulgebis, et is ipse miles erit, qui sibi*

---

ire, et reponebat *ad latus ille volet;* et hanc emendationem admisit Vulpius, refutavit Heynius, præsertim cum sic parum commode Amor arma simul fortiter collo gerere et ad latus volare diceretur. Eodem incommodo laborat Heinsii conj. *ad latus usque volet*. Omnes omnium libri testantur *ire*.—5 Beroll. 1. 3. *puer otia*, et in marg. 1. *ferus:* Par. Witt. 2. Broukh. 1. ed. pr. min. Venet. 2. et Rheg. *ocia;* Witt. 1. *octia;* ed. pr. maj. et Vicent. *ocia linquit;* unus Stat. habet etiam *linquit*.—6 Pro *erronem* quatuor Palatt. exhibent *heroëm;* unus Palat. *extorrem;* alter Palat. Scal. rec. Angl. 2. Dat. Berol. 4. et Rheg. ap. Broukh. *errorem;* unus Stat. *Et verum erronem*, quod Berol. 1. habet a marg. hinc Passer. faciebat, *Et veterem erronem;* in Goth. *Et iterum erronem;* nihil similius in libris scriptis deprehenditur syllabis *it* et *u*. Hæc scripturæ diversitas suspicionem injecit H. Vossio, falsam esse lectionem vulgatam, ut quæ partim insolita significatione adverbii *iterum* pro *retro* laboret, partim etiam sono auribus molesto. Intulit ergo invitis codd. *Erronemque retro*. Heins. porro et Broukh. conjectura malebant *sub sua signa:* pro *signa* Reg. habet *juga;* Guelf. 2. *lustra;* Scal. rec. *regna;* Angl. 2. *castra*.—7 Florent. Stat. *parcis;* forte verius, inquit Heyn. hinc Passer. fecerat, *parsis*, i. e. peperceris; Guelf. 3. et Monac. *parcas*, (quod reposuerunt H. Voss. et Bach,) sed in Guelf. 3. syl. *es* superscripta. Vulgatam satis confirmant vs. 3. 4. et exempla quæ collegit Huschk. ad 1. 4. 65. *eris hic* Rom. et Venett. *ero et hic* conj. Dous. P.—8 *Ipse levi galea* Florent. Stat. Berol. 4. et Guelf. 2. hoc probatum Broukh. et Vulpio: *Ipse levem g. q. s. p. aquam*, quod ex omnibus fere libris et edd. revocavit Heyn. confirmavit aliquot aliorum poëtarum exemplis Vossius, ut Hor. I. Ep. 16. 17. Ovid. Fast. v. 662. *portat* Beroll. 1. 4. et Guelf. 2. a m. sec. *potet* Venett. 1491. 1493. et Aldd. *portet* omnes Stat. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Exc. Pocc. Scal. rec. Dat. Vatt. Heins. 1. 2. Colot. Angll. 2. 3. 4. et Angl. 5. a m. pr. Beroll. 2. 3.

NOTÆ

servos, quos caculas vocant, fustibus et clavis ligneis armatos ad ipsorum tutelam, qui etiam ad latus heri sui arma ferebant. Plautus: 'Video caculam militarem me futurum.'

5 *Puer*] Cupido Deus Amoris, qui puer nudus, alatus, cœcus, et pharetratus fingitur, juxta illud vulgare: 'Cœcus, et alatus, nudus puer, et pharetratus.' Catullus in Argonauticis, seu in Epithalamio Pelei et Thetidis: 'Sancte puer, curis hominum qui gaudia misces.'

5 *Otia*] Venus enim et Amor amant otia, præcipuumque Amoris remedium, militare est, et res agere. Ovid. Rem. Am. 'Otia si tollas, periere Cupidinis arcus, Contemtæque jacent, et sine luce faces.'

6 *Erronem*] Alii legunt, *heroëm;* alii, *extorrem*, quod non est aspernabile.

Sub tua signa voca] Amatorum et Amoris otium et nugæ militiæ quoddam genus est: unde et Ovid. Art. Am. lib. III. 'Militiæ species Amor est, discedite segnes, Non sunt hæc timidis signa petenda viris.'

8 *Qui sibi portet aquam*] Plures legunt, *potet*, galeamque dicunt esse

Castra peto: valeatque Venus, valeantque puellæ!
 Et mihi sunt vires, et mihi facta tuba est.
Magna loquor: sed magnifice mihi magna locuto
 Excutiunt clausæ fortia verba fores.
Juravi quoties, rediturum ad limina nunquam!
 Cum bene juravi, pes tamen ipse redit.
Acer Amor, fractas utinam, tua tela, sagittas
 Ilicet, extinctas aspiciamque faces!
Tu miserum torques; tu me mihi dira precari
 Cogis, et insana mente nefanda loqui.
Jam mala finissem leto; sed credula vitam
 Spes fovet, et fore cras semper ait melius.

aquam vilem casside gerat. Ego *etiam militiam sequor; facessat Venus, facessant et puellæ. Mihi quoque robur est, mihi etiam buccina apta est. Magnifica dico: at mihi magnifica superbe locuto janua obserata dejicit magna dicta. Quam sæpe juravi me nunquam reversurum ad ædes* puellæ? *Nihilominus postquam multum juravi, pedes ipsi* illuc *regrediuntur.* O *asper Cupido, utinam videam arma tua, scilicet* tuas *sagittas disruptas, si fas est, et tædas* tuas *extinctas. Tu* me *infelicem crucias,* ipse *tu impellis me imprecari mihi execranda, et furenti animo nefaria proferre. Plerique* vitæ *miserias morte terminarent; sed credula spes alit vitam,*

Par. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. et Rheg.—10 Muretus paucorum codd. auctoritate recepit *grata tuba est.* Habent hoc Exc. Perr. Pocc. et Broukh. et Vat. Heins. 2. Sed alterum hemistichium, *Et mihi sunt vires* haud dubie requirit et mihi *facta tuba est*, i. e. et mihi convenit res militaris, et ego sum factus, natus idoneus armis. *facta* habent Beroll. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. sex Palatt. Angll. 3. 4. 5. alii. In nullo libro desideratur *est.*—11 Exc. Lips. *parce locuto:* Hamb. *verba locuto:* Ask. Beroll. 1. 3. unus Stat. Witt. 2. et Dat. *magna loquenti.*—12 In Exc. Vat. Heinsii *grandia* ex interpretatione.—13 Cod. Lips. *quociems relicturum.*—14 *Quom* Witt. 1. Dat. et Berol. 3. *inde* Witt. 1. Magnas turbas hic movit Scaliger. Primum vss. 15-18. retraxit ad sup. Eleg. inter vs. 112. et 113. Porro subjecit hoc loco post illa, *pes tamen ipse redit*, vs. 33-60. ex lib. II. Eleg. 3. *At tu quisquis is es:* et in iis finivit Elegiam hanc, *Barbara gypsatos ferre catasta pedes.* Tum novam eamque septimam Elegiam orsus est cum verbis, *Finirent multi leto mala: credula vitam, &c.*—16 *Scilicet* Beroll. 1. 3. 4. Witt. 1. 2. Broukh. 1. Angll. 2. 3. 4. Par. cod. Lips. *Si licet* Berol. 2. Broukh. 2. 3. et Angl. 5. *Ilicet* Broukh. ex emend. Heins. et cod. Scheff. reposuit; idem testantur Vindob. et Voss. 5. —17 Reg. Corv. Witt. 2. unus Broukh. Angl. 5. et omnes Beroll. *dura* pro *dira;* unus Stat. *cura*, unde ipse *dura* faciebat; *dira* habent Witt. 1. duo Broukh. cod. Lips. Par. alii.—18 *Cogis et in sana* Rheg. *nephanda* cod. Lips.

NOTÆ

militis poculum. Unde Propertius: 'Potabis galea fessus Araxis aquam.' Puto tamen cum antiquis Codicibus legendum, *portet*, juxta illud Claudiani de Consulat. Honorii, lib. III. 'In galea portare nives.'

10 *Mihi facta tuba est*] Alii legunt, *mihi grata tuba est.*

12 *Clausæ fortia verba fores*] Amantibus usque adeo molesta est exclusio, ut nihil putetur in amore gravius. Hic vero notatur amantium instabi-

Spes alit agricolas; spes sulcis credit aratis
Semina, quæ magno fœnore reddat ager.

et dicit continuo cras melius futurum esse. Spes fovet aratores, spes committit cultis agris sementem, quam terra larga cum usura restituat. Ipsa spes *capit aves*

Par. ed. pr. maj. Rheg. et Venett. 1491. 1493. *pudenda* Colb.—19 *Finirent multi leto mala: credula, &c.* Exc. Scal. quod melius ait ille, atque adeo novæ inde Elegiæ initium fecit; eum secutus est Broukh. Nostram lectionem testantur Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Colb. Beroll. 3. 4. omnes Statiani, quinque Palatt. omnes Angll. Exc. Vatt. Heins. 1. 2. 3. 4. et Vat. Ursini: *Jam mala fovissem leto* Dat. et Beroll. 1. 3. *Jam data fuissem* Guarn. *læto* ed. pr. maj. *crudela* Berol. 3.—20 Nostram structuram testantur omnes Beroll. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Colb. duo Stat. Albertus de Eyb in Margarita Poëtica p. 61. Dat. Angll. 3. 4. Par. cod. Lips. Reg. Corv. Guelf. 2. Guarn. decem ap. H. Voss. (e quibus unus *forte* pro *fore*, unus item *erit* habet pro *ait*,) et ed. pr. maj. *semper cras fore ait melius* Goth. ap. Voss. duo Stat. ed. pr. min. et Bartol. probante Dousa. Alterum verborum ordinem, scilicet, *melius cras fore semper ait* exhibent Angl. 5. Zwicc. 1. 2. Guelf. 2. a marg. Venet. 2. Rom. an. 1475. Vicent. Rheg. Brix. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. &c. ad Heynianam usque recensionem: hunc revocarunt Voss. et Bach. 'Versus suffraginosus, si non numero, at tamen verborum collocatione. Male *melius* sententiæ præponitur, quod rectius in altera lectione, ut res ipsa, suspenditur. Sed etiam numerus suspectus. Auribus, inquit, (Vossius,) hic versus magis blanditur quam ille: audio. Sed fallax est istud aurium judicium, tanto hoc loco fallacius, quanto sæpius accidit Tibullo, ut numeri, ad nostrum sensum duriores, quos ille admodum frequentat, mutarentur ab interpolatoribus in meliores. Exempla vide ap. Heyn. (cf. I. 1. 50. I. 5. 62. II. 1. 8. II. 3. 40. et Broukh. ibid. ipsi II. 6. 22. item II. 6. 32. III. 6. 10. III. 6. 48. et Broukh. ibid.) Ergo fortasse assumenda est lectio ed. pr. min. Nullo modo. Nam ut in illa structura *melius*, ita in hac *semper* minus accurate præpositum, nec bene divulsum est ab *ait*; verbum autem *fore*, in quo haud dubie magna hoc loco vis inest, ita rursus collocatum video, ut pæne totum absorbeatur. Omnes veritatis numeros explet, sive librorum auctoritatem spectes, sive verborum collocationem, sive denique consuetudinem Tibulli, lectio ed. pr. maj. quam post tot annorum decursum sanissimo judicio restituit Heynius.' *Huschk.*—21 Heins. ad Sab. Ep. III. 91. *pax sulcis.* Berol. 4. et Ald. 2. *aratris.*—22 Berol. 1. et Ask. *quæ ut;* Berol. 3. *q ut:* cod. Lips. *femore reddit ager;* etiam Voss. 5. *reddit;* Par. *reddet.* Hunc versum imitatione adumbravit Ovid. Rem. Am. 174. 'Quæ tibi cum multo fœnore reddat ager:' unde Heins. l. c. correxit,

NOTÆ

litas, qui nunc aliud sibi proponunt, nunc aliud eligunt.

19 *Jam mala finissem leto* [*Finirent leto multi mala*] Plures legunt: *Jam mala finissem leto: sed credula vitam Spes fovet, &c.* Nemesin suam ne se præstet inexorabilem rogat, et Phrynes lenunculæ calliditatem detestatur.

20 *Spes fovet*] Ad Tibulli fere mentem Ovidius: 'Spes bona dat vires, animus quoque pascitur illa.' Nam sola spe lactantur mortales, quæ justitia, fide, pietate, ceterisque virtutibus in Cœlum fugientibus inter homines sola remansit. Unde illud ex Theognide: 'Spes Dea, quæ gentes falsa dulcedine semper Pasceret, in terris sola relicta fuit.' Spes autem credula dicitur, quod amatores faciat credulos de meliori fortunæ eventu.

22 *Fœnore*] Id est, reditu: fœnus enim hic est terræ proventus.

Hæc laqueo volucres, hæc captat arundine pisces,
  Cum tenues hamos abdidit ante cibus.
Spes etiam valida solatur compede vinctum;
  Crura sonant ferro, sed canit inter opus.
Spes facilem Nemesin spondet mihi; sed negat illa.
  Hei mihi, ne vincas, dura puella, Deam!
Parce, per immatura tuæ precor ossa sororis;
  Sic bene sub tenera parva quiescat humo.

laqueo, et pisces calamo, ubi antea exiguos uncos esca occultavit. Spes quoque sublevat constrictum firmis compedibus. Crura ipsi *catenis resonant, tamen cantat inter laborem. Spes Nemesim mihi benignam promittit: at illa detrectat. Heu me! o puella sæva, ne superes Divam. Indulge, rogo te, per ossa præmatura tuæ sororis. Ita placide tenera requiescat sub molli terra. Ipsa mihi veneranda est;*

---

quæ multo, improbante Bach; etiam Ovid. Fast. I. 694. ' ingenti fœnore' dixit.—23 Dat. ed. pr. maj. Venet. 2. et Rheg. *harundine*.—24 *Quom* Berol. 3. Dat. et unus Broukh. *hamos addidit an cibus*, i. e. *āte*, vel *ante*. Liber unus Broukh. in marg. *arte;* sic Burm. ad Propert. II. 25. 50. et sic in marg. Scal. 1. ap. editorem, scilicet, '*arte* V. C.' hoc receperunt Bauer. et Voss. interpretantes ' dolo,' ut ap. Liv. I. 15. et Ovid. Met. xv. 473. Scribit tamen Huschk. Mirum, nulli dum editori in mentem venisse, hoc reponere, illud repudiare. Nam res ipsa loquitur. ' Fallaces' etiam cibos hos vocat Ovidius. Nimirum homines isti, pro simplicitate sua, existimarunt, piscatorem hamos cibo abdentem, hoc ipsum *arte*, i. e. fraude efficere, nec opus esse artem *arte* cumulare vel abdere. Vicent. *amos*. Heins. tentabat, *Cum tenues hamis subdidit ante cibos*. Sed cf. Ovid. Rem. 210. et Met. xv. 476.—26 *Cornua sonant* Guelf. 1. et Venett. *Arma sonant* in aliis: *et canit* Reg. *intus opus* Angl. 2.—27 Cod. Lips. Par. et edd. pr. maj. et min. *Nemesim*.—28 ' Lectionem *Heu mihi* nescio an primum Heynius intulerit. Ego in nulla ante eum curata editione invenio, et, quod plus est, in nullo libro scripto. Par. *Hey mihi*, i. e. *Hei mihi;* cod. Lips. *Hei mihi:* ita edd. pr. etc. Theodorus Marcilius ap. Hor. Epod. XI. 7. corrigebat *Heu mi*, sive *Heu mihi*, pro *Heu me:* Credo, ait Bentl. quia alicubi apud Plaut. sic editum est: sed nihil mutandum. Recte. Ad extremum addit vir summus: Græci tamen *οἴμοι* casu dativo efferunt. Mirum. Nonne etiam Latini scribunt *Hei mihi?* immo perpetuo scribunt *Hei mihi*, *Heu me*. Libri meliores non variant, quin omnes consentiunt apud Propert. I. 3. 38. Iidem constanter alibi exhibent *Heu*, exhibituri etiam, nisi fallor, *Heu me*, si hac formula usus esset Propertius.' *Huschk*. Pro *dura* Land. *lenta*, quod reposuit H. Voss. improbante et contra pugnante eodem Huschkio: unus Stat. et Guelf. 2. *bella:* Voss. 3. *non vincas pura puella*.—30 Guelf. 1. *sub terra;* Santen. in Bibl. Crit. P. III. p. 87. conj.

NOTÆ

23 *Arundine*] Hamis calamo infixis. Hamus autem est species unci curvi et parvi, cui esca piscibus objicienda affigitur.

25 *Compede vinctum*] Compes vinculi genus est, cujus arctura vinciebantur rei, captivi, et servi ad ergastula missi, atque etiam fossores, qui semper vincti et compediti erant. Juvenalis Sat. II. ' Squalidus in magna fastidit compede fossor.'

28 *Deam*] Spem nempe, quam non secus ac Fortunam Deam fecerunt. Ædis Spei in foro Olitorio meminit

Illa mihi sancta est; illius dona sepulcro
  Et madefacta meis serta feram lacrymis;
Illius ad tumulum fugiam, supplexque sedebo,
  Et mea cum muto fata querar cinere.
Non feret usque suum te propter flere clientem;
  Illius ut verbis, sis mihi lenta, veto:

munera ipsius tumulo inferam, et flores irrigatos lacrymis meis. Ad ipsius sepulcrum confugiam, et venerabundus assidebo, et deflebo cum illius Manibus tacitis sortem meam. Non patietur me *suum clientem semper plorare tui causa. Ut mihi*

sub tenui: Vat. Heins. 1. *sancta* pro *parva:* Reg. *quiescit.*—31 *Illa modo sancta est* cod. Lips.—32 Par. *ferant;* cod. Lips. et ed. pr. min. *serta feram;* ed. pr. maj. Venet. 2. Lips. ap. Heyn. et Rheg. *serta gerat;* Vicent. *geram.*—34 Angl. 2. *facta querar.*—35 Beroll. 1. 3. *tuum:* Cod. Lips. *fere;* unus Voss. *ferre;* Berol. 4. *foret u. s. te p. ferre.*—36 *Illius et* Angl. 2. 'Potest vero hic versus dupliciter construi: *Illius verbis veto; ut sis mihi lenta;* quod exemplum esset structuræ hujus verbi, quale se invenisse ullum negabat Perizon. ad Sanctii Minerv. p. 813. vel etiam: *Illius ut verbis,* h. e. tanquam ejus verbis: *veto sis* pro, ne sis.' *Heyn.* At *veto* ut *sis mihi lenta* Latinitati repugnare ait Huschk. Vide Hor. II. Sat. 3. 187. et III. Od. 2. 26. Broukh. 1. fortasse etiam unus et alter Stat. cum Ald. 2. Gryph. et Plant. *dura,* quod nulla habet editio antiqua: *lenta* revocavit Scal. idque testantur cod. Lips. Par. omnes Beroll. duo Broukh. Witt. 1. 2. unus Stat. Scal. rec. Dat. Angll. 3. 4. 5. et

NOTÆ

Cicero, quam fulmine dicit ictam. Ovid. de illa Dea: 'Hæc Dea, cum fugerent sceleratas Numina terras, in Dis invisa sola remansit humo.'

29 *Per immatura ossa*] Hoc est, per sororem tuam ante tempus in ossa et cadaver conversam; seu per mortem sororis tuæ intempestivam, et ante diem venientem. Sic Propert. lib. III. dixit: 'Per te immaturum mortis adimus iter.'

30 *Sic bene sub tenera parva quiescat humo*] Vita functis placidam quietem, terramque levem et mollem precabantur. Vetustæ testantur Inscriptiones, passimque Poëtæ, aliique Scriptores. Ovid. de Tibulli obitu: 'Ossa quieta, precor, tuta requiescite in urna, Et sit humus cineri non onerosa tuo.' Vide Notas in Elegiam quartam hujus libri.

31 *Dona sepulcro*] Quæ tumulis mortuorum offerebant, vel rogo cum cadavere comburenda injiciebant, munera dicebant. Vide Notas in Elegiam quartam hujus libri.

33 *Supplexque sedebo*] Solenne erat et usitatum lugentibus mortuos, ad sepulcrum sedere. In sacris Codicibus Ezechielis cap. 8. 'Ecce mulieres sedebant plangentes Adonidem.' Propert. lib. III. Eleg. 14. 'Afferet huc unguenta mihi, sertisque sepulcrum Ornabit custos ad mea busta sedens.'

35 *Te propter flere clientem*] Cultorem. Cliens est, quasi 'coliens,' a 'colens' dictus. Se clientem vocat sororis Nemesis, quod ejus olim amoribus, sicut Nemesi fuerit deditus, et quod eam præterea jam fato functam veneretur, maximisque prosequatur honoribus.

Ne tibi neglecti mittant mala somnia Manes,
  Mœstaque sopitæ stet soror ante torum,
Qualis, ab excelsa præceps delapsa fenestra,
  Venit ad infernos sanguinolenta lacus.
Desino, ne dominæ luctus renoventur acerbi.
  Non ego sum tanti, ploret ut illa semel.
Nec lacrymis oculos digna est fœdare loquaces.
  Lena nocet nobis; ipsa puella bona est.
Lena vetat miserum Phryne, furtimque tabellas
  Occulto portans itque reditque sinu.

lenis sis ipsius verbis deprecor; ne ejus *umbra* a te *contemta immittat tibi nova insomnia, ac soror* tua *dormienti tibi obversetur ante lectum, qualis ruens præceps ex alta fenestra cruenta adiit ad Stygios Lacus.* Sed his *abstineo, ne dolor sævus amicæ recrudescat; non ego tanti sum, ut ipsa vel semel fleat. Neque merita est argutos ocellos fletibus maculare. Ipsa est benigna fœmina,* sed *lena nobis obstat. Phryne lena infelicem* me *prohibet, et ipsa clam ferens arcano gremio literulas it et*

omnes edd. ante Ald. 2.—37 *Et tibi* Colb. *Nam tibi* Guelff. 1. 4. Brix. et Venett. 1491. 1493. *Non tibi* ed. pr. maj. Venet. 2. Rheg. et Lips. ap. Heyn. *Nec tibi* Beroll. 1. 4. et cod. Lips. *Nunc tibi* Rom. *Nec mihi* Berol. 3. *Ne mihi* Dat. *nova somnia*, i. e. quæ cum aliquo terrore animum percellunt, exhibent Witt. 2. unus Stat. Exc. Perr. et Voss. 1. 2. 3. cum edd. Scal. Broukh. Voss. et Bach: *nova semina* (i. e. *semnia*, et recte *somnia*) Berol. 1. Sed cf. Virg. Æn. v. 840. Tibull. I. 5. 13. III. 4. 95. et Hom. Od. Υ. 87.—38 *Mixtaque.... thorum* cod. Lips.—39 Berol. 2. *elapsa:* unus Stat. *sagitta* pro *fenestra.*—40 Ed. pr. min. *ad infernas.*—41 *Desine* duo Stat. Colb. et ed. pr. maj. *Desinam* in uno; *Des modo ne* in cod. Lips.—45 *Lena necat* Colot. Vatt. Heins. 1. 2. et Vat. Ursini, quod reposuerunt Broukh. et Heyn. *vetat*, quod illo simillimum est in codd. exhibent omnes Angll. et Beroll. Par. cod. Lips. novem ap. Voss. edd. pr. maj. min. Bartol. Rheg. Vicent. et Venett. 1491. 1493. *Lerna vetat* Berol. 4. *hirne* Berol. 1. *phirne* Beroll. 2. 3. Par. ed. pr. maj. et Rheg. *fyrne* cod. Lips. *phyrne*, vel *Phyrne* ed. pr. min. Venett. 1491. 1493. et Aldd. *furne* Vicent. Muretus reformavit *Phryne*, quod testatur Berol. 4. *Lena vetat miserum recipi* Exc. Perr. et Pocc. *fabellas* Berol. 3.—46 *Occulto positas* Berol.

NOTÆ

37 *Somnia*] Nocturnæ sunt apparitiones et spectra, quæ homines perterrefaciunt.

38 *Stet soror ante torum*] Nemesis quippe soror, de qua noster Poëta, cum e fenestra præceps decidisset, e vita repente excessit; ut statim subjicitur: *Qualis ab excelsa præceps delapsa fenestra.*

40 *Venit*] Ivit, adiit.

43 *Oculos fœdare loquaces*] Internos animi sensus loquuntur oculi inprimis amantium, maximamque vim habent vocis, unde 'loquaces' seu 'arguti' dicuntur. Cicero: 'Nam et oculi nimis arguti, quemadmodum animo affecti simus, loquuntur.'

45 *Lena vetat miserum Phryne*] Quidam legunt, *necat.* Phryne idoneum est lenæ nomen; Phryne enim quondam fuit scortum Athenis celebre, quæ cum amatoribus pacta est se labefacturam Xenocratis constantiam.

Furtimque tabellas] Ancillæ ceteræque fœminæ solebant, sicut et nunc, tabellas, literulas, seu libros amato-

Sæpe ego, cum dominæ dulces a limine duro
  Agnosco voces, hæc negat esse domi.
Sæpe, ubi nox promissa mihi est, languere puellam
  Nuntiat, aut aliquas extimuisse minas.
Tunc morior curis, tunc mens mihi perdita fingit,
  Quisve meam teneat, quot teneatve modis.
Tunc tibi, lena, precor diras. Satis anxia vives,
  Moverit e votis pars quotacumque Deos.

redit. Non raro quando ego suavem amicæ vocem ab ostio audio, inficiatur hæc ipsam *esse domi. Frequenter, postquam pacta est mihi nox, monet puellam ægrotare, aut reformidasse aliquas comminationes. Tum angoribus exanimor, tum animus vecors mihi effingit, vel quis meam* puellam *teneat, vel quot modis teneat. Tum te, o lena, diris devoveo. Abunde curis gravata,* et miseriis afflicta *vitam degas; utinam quantulacumque portio e* meis *votis Divos commoverit.*

1.—47 Pro *duro*, (quod exhibent Exc. Lips. et Pocc. Land. Colot. Vat. Heins. 2. Angll. 2. 5. Guelf. 1. plures ap. H. Voss. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Vicent. Rheg. et Venett.) *diro* habent cod. Lips. Par. Guelf. 2. Hamb. omnes Beroll. Goth. alii, idque primum Ald. reposuerat.—49 Witt. 2. unus Broukh. duo Stat. Angl. 5. Corv. et cod. Lips. *nox mihi promissa est.* Edd. omnes vulgatam structuram exprimunt, servato verbo *est*, quod aberat ab uno Broukh. et Berol. 2. *permissa* in Reg.—50 Beroll. 1. 2. 3. Colb. Broukh. 3. Dat. et Ask. *pertimuisse;* Angll. et Berol. 4. agnoscunt *extimuisse*, quod firmatur Ovid. Her. XVII. 83. ‘Et sæpe extimui, ne vir meus illa videret.’ cf. Tibull. II. 3. 68. et Propert. III. 11. 42.—51 *Tum m. c. tum* H. Voss. *Tunc m. c. tunc* cod. Lips. Par. Beroll. et ed. pr. min. *sed mens* Exc. Perr. Vatt. Heins. 1. 2. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. et Rheg. *tunc mens mea* Guelff. 1. 4. Rom. et Venett. 1491. 1493. *tum mens mihi* omnes Stat. *et mens* faciebat Heins. *mea* pro *mihi* habent etiam unus Broukh. et Colb. *ō perdita* cod. Lips. forsan pro *cum perdita:* Angl. 2. *fugit* pro *fingit.*—52 Berol. 2. *Quisne m. t. quotque teneatque:* Cod. Lips. *quod teneatve meam*, et in marg. *mōis:* unus Broukh. et Reg. *teneatque.*—53 *Tum* H. Voss. *diras satis anxia vivas* cod. Lips. Par. et Venett. 1491. 1493. *dure satis anxia vivas* ed. pr. maj. Vicent. Lips. ap. Heyn. et Rheg. *dire satis anxia vivas* unus H. Voss. *diræ* Guelf. 3. sed ascriptum *as;* unus H. Voss. et ed. pr. min. *dira: satis anxia vivas.* Heins. emend. *fati anxia* pro *satis anxia*, scilicet quia Silius Ital. IX. 450. hac formula usus est, vel etiam quia adverbium *satis* non bene adjectivo adjungi putavit. Hoeufftius Pericc. Crit. p. 222. scribit: ‘Mallem Broukhusius sententiam versu majore non absolvisset; cum minore rectius conjunxit Heyn. manifeste enim subintelligitur *si tu moverit;* quo sensu videri posset poëta scripsisse *vives.*’ Huschk. addit: ‘Hoc ab illo dubitanter positum, mihi prorsus nullam dubitationem habere videtur. Hoc exigit temporum consecutio, si *moverit, vives*, vel *pars quotacumque moverit, vives;* alterum, si *moverit, vivas*, merum est scripturæ mendum.’ Vide Wyngarden Act. Soc. Traj. p. 193.—54 Cod. Lips. *cotacunque.* In fine hujus libri in Par. hæc leguntur, *Albii Tibulli poëtæ illustris liber secundus explicit. Incipit liber tercius ad Neæram amasiam suam.* In ed. pr. min. finis libri novique initium significatur ita, *Liber secundus explicit: incipit tertius.*

NOTÆ

rios, et alia scripta arcana sinu suo gestare. Ovid. Art. Am. lib. III. ‘Conscia cum scriptas possit portare tabellas, Quas tegat in tepido fascia lata sinu.’

ALBII TIBULLI

ELEGIARUM

LIBER TERTIUS.

ELEGIA I.

MARTIS Romani festæ venere Kalendæ;
Exoriens nostris hinc fuit annus avis.

Kalendæ celebres Romani Martis advenerunt, unde nostris quondam *majoribus*

‘Adhuc Tibullus suos ipsos amores cecinit. Nunc progreditur ad celebrandos aliorum sive veros sive fictos amores, Lygdami et Neæræ libro tertio, Cerinthi et Sulpiciæ libro quarto.’ *Huschk.* Librum tertium Lygdamo Vossius, quartum Sulpiciæ aliisque auctoribus tribuit Heynius. In Guelf. 2. ascriptum est, *Hic liber est de amoribus Lygdami et Neæræ. Etenim Tibullus amavit solam Deliam et Nemesin: quod Ovidius ostendit.* In cod. Lips. *Ad Neæram suam:* ed. pr. maj. *Ad Neæram amasiam suam Liber* III. Sed notabilis est observatio V. D. ad marg. Vicent. in Bibliotheca Gotting. ‘Hic liber inscriptus videtur Lygdami nomine, qui amabat Neæram. Alioquin Tibulli solas duas, Deliam et Nemesim, agnoscit Ovidius.’ Nempe putavit V. D. librum Tibulli tertium Lygdami nomine inscriptum fuisse ad eum fere modum, quo liber Propertii primus putatur Cynthiæ. Huschk. conj. inscriptum fuisse *Epistolæ;* nam hic Epistolæ scribuntur *ad Neæram, ad Familiares.* Conjecturam suam confirmant notationes quædam cod. Par. Elegiæ libri tertii sextæ, id est, ultimæ, cui in hoc cod. annectitur Carmen libri quarti XII. *Ne tibi sim, mea lux,* &c. hæc addita est Nota: ‘Repetuntur hi tres versus (hæc tria disticha) infra in fine libri, Epistola: *Estne tibi,* in fine Epistolæ.’ Nimirum ‘in fine Epistolæ’ propterea, quod hic etiam cod. Carmen XII. annexum exhibet Carmini XI. Jam huic Carmini XII. hæc ascripta sunt verba: ‘Habentur hi tres versus supra eodem libro circha medium Epistola: *Si mihi dificile est,* in fine Epistolæ.’ Nempe ‘eodem libro’ scripsit Grammaticus, quia liber III. et IV. unum in hoc cod. constituunt librum, ut verba ‘circha medium’ sumenda sint pro, circa medium librum tertium. Medium autem circiter locum universæ hujus farraginis obtinet Elegia libri, quem nos dicimus, tertii sexta, a cujus versu 33. *Si mihi* (*Hei mihi*) *difficile est,* &c. nova vel separata incipit in hoc cod. Elegia, quam Grammaticus vicissim *Epistolam* appellat. In Exc. Perr. *Hic liber inscriptus videtur Ligdami nomine, qui Neeram amabat. Nam et Ovidius Amicas Tibulli duas agnoscit, Deliam et Nemesin.*—1 *Kalendæ* ed. pr. min. cum Par. *Calendæ* ed. pr. maj. cum cod. Lips. Vide Quintil. I. 4. 9. I. 7. 10. et Diomedem p. 417. ed. Putsch.—2 Om-

Et vaga nunc certa discurrunt undique pompa
  Perque vias urbis munera perque domos.
Dicite, Pierides, quonam donetur honore
  Seu mea, seu fallor, cara Neæra tamen.

annus incepit. Jam vero dona vaga hinc inde solenni ritu concursant per vicos et domos civitatis. O *Pierides, docete quonam munere debeat* a me *honerari Neæra,* quæ *sive mea est, sive decipior, nihilominus est mihi vere dilecta.* Mulieres *pul-*

nes Beroll. Par. Broukh. 1. 2. 3. Witt. 2. et plurimi alii cum edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Venett. 1491. 1493. &c. *hic fuit,* quod Vulp. retinuit in ed. 1749. *hic sinit* cod. Lips. *sic fuit* Witt. 1. *hinc fuit* reposuit e suo libro, quicum consentiunt duo Voss. Ask. Monac. et Bern. —3 *Ut vaga* Guelff. 1. 4. et ed. Rom. quod recepit H. Voss. tanquam vividius, improbantibus Huschk. et Bach: *certa...pompa* displicet Lachmanno ad Propert. p. 164. reponenti *crebra,* quod occupavit Mitscherlichius in Tent. Crit. p. 12. *non certæ d. u. pompæ* Dat. *non certe d. u. pompæ* Berol. 3. *nunc certe d. u. pompa* Berol. 1. et a m. sec. *certa d. u. pompa:* Angl. 2. habet *tecta* pro *certa.*—6 *Scit mea* Berol. 2. *falor* cod. Lips. Heinsius *seu falso,* locum ita

NOTÆ

1 *Martis Romani Kalendæ*] In more fuit olim positum apud Romanos, ut Kalendis Martiis ad invicem, maxime ad amicas mulieres, dona seu strenæ mitterentur. Quæ quidem consuetudo a Rege Tatio manasse dicitur, qui primum Romuli hostis, deinde collega in regno Romano fuit. Symmachus lib. x. Epistola 28. 'Ab exortu pæne urbis Martiæ strenarum usus adolevit, auctoritate Tatii regis, qui verbenas felicis arboris ex luco Streniæ anni novi auspices primus accepit.' Idem ejusdem lib. Epist. 20. 'Kalendas anni auspices, quibus mensium recursus operitur, impertiendis strenis dicavit Antiquitas.' Unde Poëta Musas obsecrat et obtestatur, ut ipsi velint aperire, quo potissimum dono carissimam suam Neæram debeat munerari. Tum easdem Musas enixe precatur, ut Versuum suorum Libellum diligenter exornatum et expolitum ad eam velint perferre, ipsumque apud eandem in quam maxima gratia ponere.

2 *Exoriens hinc fuit annus*] Decem mensium annum Romulus fecit, quorum primus fuit Martius, sic dictus vel a Marte, quod nempe is Romuli pater crederetur, vel ab illius gentis in re militari alacritate et præstantia. Macrobius lib. II. cap. 12. 'Romulus primum anni mensem genitori suo dicavit.' Festus vero de hoc ait: 'Martius mensis initium anni fuit et in Latio et post Romam conditam, eo quod gens erat bellicosissima.' Numa vero Pompilius, qui post Romulum regnavit, duos menses anno adjecit, Januarium nempe et Februarium; annumque a Kalendis Januarii, non amplius a Kalendis Martii initium habere voluit, quod postmodum Romani religiose observarunt. Kalendæ tamen Martiæ celebres maxime semper fuerunt, quod his strenæ etiam et munera mitterentur, et ignis novus Vestæ aris accenderetur, cujus denuo servandi cura incipiente velut anno inciperet.

5 *Pierides*] Musæ, quæ unde ita dictæ sint, supra sæpius et pluribus diximus.

Carmine formosæ, pretio capiuntur avaræ.
  Gaudeat, ut digna est, versibus illa meis.
Lutea sed niveum involvat membrana libellum,
  Pumex cui canas tondeat ante comas;
Summaque prætexat tenuis fastigia chartæ,
  Indicet ut nomen, litera facta, meum:

chræ versibus deliniuntur; sed *avaræ pecunia* tantum *et mercede capiuntur. Mea* vero Neæra *carminibus* meis *delectetur, ut meretur. At membrana crocea involvat librum* meum *nitidum,* quem ad illam mitto, *et pumex ante omnia exæquet albas comas; et litera picta obducat summa fastigia levis chartæ, ut nomen meum*

construens, *seu mea, seu cara tamen,* si fallor.—8 Verba, *ut digna est,* uncinata sunt in ed. pr. maj. Vicent. Rheg. et duobus Zwicc. pro *meis* Mur. corrigit *tuis;* et sic Colot. et Berol. 4. a m: sec.—9 *Luctea* Berol. 2. *Luthea* ed. pr. maj. et Vicent. *sol* Berol. 1. et a marg. *sed:* cod. Lips. *niveis l. m. linebellum;* Berol. 3. *involvant.*—10 *Pumicet et* Beroll. 3. 4. plerique Stat. Par. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. Exc. Lips. Angll. 2. 3. 4. 5. alii, cum edd. pr. maj. min. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Venett. 1491. 1493. et Aldd. *Pumicet et canas pumicet arte* Berol. 1. et in marg. *tondeat;* in Berol. 2. cod. Lips. Pont. uno Broukh. et uno Stat. *Punicet et;* Guelf. 2. Voss. 3. 5. Exc. Perr. et Vatt. Heins. 2. *Pumex et;* Berol. 4. *Et pumex* a m. sec. Vat. Heins. 1. et Colot. *Pumex sed;* Scal. rec. *Pumix et; Puniet et* unus Heinsii, qui primum emendaverat, *Pumice et incanas,* deinde *Pumice quæ canas,* ut *tondeat* sit pro tondeatur, vel tondendas præbeat: *Pumiceque et* Guelf. 1. 'Fac in vetere quodam libro exaratum fuisse *Pumix c̄,* in alio *Pumix qū.* Hinc librarius fecit *Pumice que:* quod cum metro adversari videret, addidit commune illud supplementum *et.* Abjice hoc *et,* quod peperit alteram lectionem *Pumicet et,* mutansque c̄ in *cui,* vel *qū* in *quoi,* (ut infra ad initium Eleg. 2.) lege, *Pumex cui canas, &c.* Sic habes lectionem, consuetudini Albianæ vel maxime convenientem.' *Huschk.* Cf. I. 6. 40. II. 1. 78. II. 2. 5. et II. 3. 43. *cavas tondeat arte* ed. pr. maj. et Vicent. nullus cod. habet *cavas,* perpauci *arte:* cod. Lips. Par. Beroll. 2. 3. 4. alii, cum ed. pr. min. Venet. 2. Rheg. Brix. Venett. 1491. 1493. et Aldd. *ante.*—11 *Spumaque p̄texat* cod. Lips. quod utrum sit *protexat,* inquit Huschk. an *prætexat,* ignoro; nam unus Stat. habet *protexat;* Par. *protexit:* sed vera lectio est *prætexat.* Cod. Lips. certissime habet *prætexat;* litera enim p̄ lineolam contractionis supra habens omnino *pre,* vel *præ,* nunquam *pro* significat; sed p cum lineola recta inferius per caudam, *per,* cum lineola curva *pro,* legenda est. Berol. 1. *prætext at:* ed. Rheg. ap. Huschk. ascriptum exhibet in marg. *phyliris,* i. e. *philyris,* pro *tenuis.*—12 *Indicet et* Berol. 2. et unus Broukh. pro v. l. et sic in ed. Basil. 1569. *litera facta,* vel *littera facta* habent omnes Broukhusii, Statii, Vossii, Par. et Beroll. et sic in edd. vett. usque ad Basil. 1569. quæ exhibet *littera pacta,* quod arripuit H. Voss. Nullus cod.

NOTÆ

7 *Carmine formosæ*] Formosæ mulieres fastuosæ et arrogantes, quæ laudari amant; unde laudibus maxime deliniuntur.

9 *Lutea sed niveum involvat membrana*] Præclarum hic Tibulli locus testimonium de Veterum cura in exornandis et compingendis libris exhibet. Membranæ porro coloris lutei, seu crocei, aliquando etiam albi fiebant. Isodorus: 'Membranæ aut candidæ, aut luteæ, aut purpureæ sunt.'

Atque inter geminas pingantur cornua frontes;
Sic etenim comtum mittere oportet opus.
Per vos, auctores hujus mihi carminis, oro
Castaliamque umbram Pieriosque lacus,

ostendat: atque etiam inter geminas frontes cornua describantur; nam ita ornatum opus mittere oportet. Obsecro autem vos, o Musæ, *quæ mihi inspirastis hos versus, per vos* ipsas, *et per lucos Castalios, fontesque Pierios, adite domum*

habet *pacta;* Lips. *fata;* Guelf. 4. *sancta;* Schwarzius, ut jam Livineius, conj. *picta.* Pro *meum,* (quod testantur tres Voss. Angll. 3. 4. Land. et sex alii pro v. l. scilicet Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. et Angl. 2.) *tuum* exhibent cod. Lips. Par. omnes Beroll. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Angl. 2. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Venett. 1491. 1493. etc. *suum* Vat. Ursini.—14 In ed. pr. min. et Bartol. *Sic et* †ᵼ† *comptum:* absque hac ed. nesciremus qui factum sit, ut alii libri scripti editique exhiberent *Sic etenim,* alii *Sic etiam.* Nunc res apparet. Nimirum codex antiquissimus vocem obtulit mutilam, quam bona fide expressit illius auctor Editionis, ceteri pro suo quisque captu mutarunt partim in *etenim,* partim in *etiam.* Illud legitur in Par. Broukh. 1. 2. 3. Beroll. Colb. Witt. 1. 2. Statianis, Vat. Ursini, ed. pr. maj. Venet. 2. et Vicent. hoc in Guelf. 1. 4. Brix. Rom. ap. Heyn. Venett. 1491. 1493. et Ald. 1. *Sic et enim* cod. Lips. Vossius, quanquam nihil lacunosi in libris suis reperit, voci *etenim,* quam latam vocat, substituit *teneræ:* hoc magis delet quam explet veteris scripturæ vestigia, et magis languet quam *etiam.*—15 *Perque hos* Berol. 2. *Par vos* Par. *Parvos* Guarn. De præp. *per* in formulis obtestandi longe á suo casu remota, vide Gronov. ad Liv. XXIX. 18. Heins. ad Sil. I. 658. cf. Tibull. IV. 5. 7. et Virg. Æn. X. 369. *ejus* Dat. et Berol. 3. at *hujus* in marg. Berol. 3. *Per vos auctores, Musæ* exempl. Lips. (num cod. Lips.?) quod, si uno modo libro confirmaretur, Huschk. non dubitaret in contextum inferre.—16 *Castaliam umbrosam* Par. *Castalium nu-*

NOTÆ

13 *Inter geminas pingantur cornua frontes*] Cornua librorum sunt ornamenta, quæ variis plerumque coloribus pingebantur, erantque vulgo capitula quædam cornea, ossea, vel eburnea, in speciem lunulæ cujusdam efformata et corniculata, quæ ad frontem, et calcem, seu finem, et umbilicum librorum affigi solebant. Cornua illa, seu lunulam corniculatam Ausonius Menidem vocat in Commemorat. Professorum Burdigalens. XXVI. 'Quos legis a prima deductos Menide libri, Doctores patriæ scito fuisse meæ.' Cornua in fronte librorum fuisse designata docet hoc in loco noster Poëta, cui concinit Ovid. Trist. I. 'Nec titulus minio, nec cedro charta notetur; Candida nec nigra cornua fronte geras.' Ad umbilicum et calcem seu finem librorum apposita etiam fuisse cornua constat ex Martial. lib. XI. Epigr. 108. 'Explicitum nobis usque ad sua cornua librum, Et quasi perfectum, Septiciane, canis.' Frontes vero librorum dicuntur extremitates membranarum in spiram complicatarum, quæ pumice poliebantur, dum in lucem emitterentur libri.

15 *Per vos, auctores*] Fœminino hic genere auctor effertur. Is porro dicitur auctor, qui rei alicujus efficiendæ facultatem habet, vel cujus ductu res aliqua perficitur. Unde cum Musæ Carminum Præsides fingantur, recte Poëtæ nostro 'auctores carminis' dicuntur.

16 *Castaliamque umbram*] Amœnitas loci hic umbra dicitur: fontes enim

Ite domum, cultumque illi donate libellum,
 Sicut erit: nullus defluat inde color.
Illa mihi referet, si nostri mutua cura est,
 An minor, an toto pectore deciderim.

Neæræ meæ, *et offerte illi nitidum* meum *librum, qualis erit; nullus ex eo color decidat. Ipsa mihi* tum *renuntiabit, utrum sit ipsi mutuus amor mei, utrum*

---

men Voss. 4. in ora tamen *Castaliamque umbram:* Guelf. 2. pro *umbram* ab al. m. ascriptum habet *undam:* editio H. Voss. mendose *Castiliamque.*—18 *Sicut erit* testantur omnes Beroll. Par. cod. Lips. et edd. vett. ante Aldd. Statius, qui post Aldum edidit *Sicut erat*, in Vaticano, ait, *Sicut erit.* Num igitur in aliis Statianis *Sicut erat?* Ita videtur, sed non probaverit Huschkius: nam quod Romani in Epistolis imperfectum ponunt pro tempore præsenti, fit hoc, ubi de actione sermo est, quæ, quando Epistola legitur, præterlapsa est. Nunc autem sermo est de re corporea, nondum absoluta, per singulas certe partes ita descripta, ut nasci ante oculos nostros videatur, quam Musæ rogantur ut perferant Neæræ non *Sicut est*, nec *Sicut erat*, sed *Sicut erit*, i. e. qualis erit, ut supra scribit I. 3. 91. Hanc veram esse lect. contendit idem Huschkius. *Sicut erat* H. Voss. Bauer. et Bach reposuerunt. Bach scribit: 'In Vat. aliisque libris id Statius reperit.' Hoc falsum est. Subjungit: 'Vulg. *erit* vix bonum præbet sensum; etiam si corruptus et attritus esset habitus libelli.'—19 Santenius maluit, *Ille mihi;* Bauer. proposuit, *Ulla mihi:* Witt. 1. Broukh. 1. 2. 3. Guelff. 1. 4. Berol. 1. ed. pr. maj. Venet. 2. Brix. Rheg. Rom. et Venett. 1487. *referat*, quod Heynio placuit, adeoque reduxit in ed. tertia: *referet* Par. cod. Lips. Reg. Corv. Witt. 2. unus Stat. Dat. Angll. 3. 4. 5. Vat. Heins. 2. Vat. Ursini, duo Guelff. Guarn. tres ap. H. Voss. Beroll. 2. 3. 4. Bartol. Cyllenius in Comment. Venett. 1491. 1493. 1500. 1520. Dous. Passer. Scal. Vulp. Broukh. Cant. Lips. 1812. Voss. Wund. et Bach; *refferat* Vicent. *refert* ed. pr. min. et Aldd. Et hic patet edd. pr. min. et Bartol. duas a se esse omnino diversas. In altera hujus versus parte nihil usquam discrepantiæ reperitur, nisi quod Witt. 2. Dat. et Beroll. 1. 3. habent *nostri si.* Sed duplex vitium in his verbis deprehendisse sibi videtur Vossius, primum negans, recte deinceps poni *si....an*, pro *an....an*, deinde addens, nec illud ferri posse *si est*, cum sequatur *an deciderim:* hinc induxit in textum *nostri sit*, quemadmodum Virg. Georg. II. 227. et Martial. XI. 60. Vossium secutus est Bach. Sed cf. Propert. III. 5. 39. et Hor. I. Epist. 3. 30. —20 *An myrtum* Berol. 1. a marg. *An maneam* unus Stat. Vatt. Heins. 1. 2. et

NOTÆ

et fluvii arboribus consiti amœniores sunt et delectabiliores. Castalius autem fons est in Phocide ad radices Parnassi montis, Apollini consecratus, et Musis, quæ inde Castalides dictæ sunt.

Pieriosque lacus] An hic Tibullus fontem aliquem ad Pierum montem Thessaliæ Musis sacrum; an aliquem alium in Pieria regione, an Aganippen, seu Hippocrenen, Bœotiæ fontem iisdem Musis consecratum, intelligat, omnino incertum est.

20 *Pectore deciderim*] Hoc est, 'utrum mei penitus sit oblita;' curæ enim amantium in pectore, id est, in corde, esse dicuntur, non in memoria; quia nempe amor affectus est voluntatis, qua fertur amans in rem amatam; at memoria est etiam rerum, quæ nullo amore commendantur: malorum quippe præteritorum et miseriarum meminimus, quas minime volumus, aut amore prosequimur.

Sed primum nympham longa donate salute,
  Atque hæc summisso dicite verba sono:
Hæc tibi vir quondam, nunc frater, casta Neæra,
  Mittit et, accipias munera parva, rogat;

minor, *utrum* denique *ex ejus animo prorsus exciderim. Sed ante omnia multam illi dicite salutem*, *quam meretur, et hos* illi *voce humili referte sermones: O Neæra pudica*, ille qui fuit tuus *olim maritus*, *modo* autem est tantum *frater*, *hæc tibi*

Guelf. 2. et sic Pontanum legisse monent Pocc. et Perr. Heinsius conj. *Anne amer;* et in marg. Ald. *An maneam, toto p. an exciderim*, vel *Immemori totus p. an exciderim;* Ayrmann. in Vita Tibulli, 86. *Aut minor, an;* Stat. in Vat. viderat *e toto*, et hinc conj. *et toto;* sic scribens, *An minor, et* (vel *ac*) *toto pectore deciderim?* Laud. Ask. Berol. 1. et Angll. 2. 3. habent *corpore* pro *pectore;* Angl. 4. *corpore*, vel *pectore.*—21 *Sed premium* Dat. *Sed p. meritum* Berol. 1. Scal. rec. Angl. 3. Par. Ask. et Hamb. unde alii fecerunt *marathum* ut in Laud. et Angl. 2. vel *myrtum*, ut in Exc. Lips. vel *myrcum*, ut in Thuan. vel, ut in Reg. *myrthum;* unus Stat. duo Palatt. unus Broukh. Commel. Hamb. Voss. 2. Exc. Pocc. et Perr. Corv. Berol. 4. Angll. 3. 4. 5. Rom. an. 1475. Venett. 1487. 1520. Dous. Scal. Passer. Broukh. Voss. Wund. et Bach, *meritum;* hoc pro v. l. habent etiam Berol. 2. et Broukh. 2. *Sed primum larga* in Witt. 1. sed lacunam alia manus alio incausto supplevit, inserendo *nympham*, quod testantur Broukh. 1. 2. Beroll. 2. 3. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Vicent. Rheg. Aldd. et Stat. *mympham* cod. Lips. Pro *longa* complures libri, in his cod. Lips. Par. Beroll. 2. 4. Witt. 1. Broukh. 1. 2. 3. Reg. Corv. Guelff. Angll. 3. 4. 5. Colb. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Vicent. Rheg. Lips. Rom. Venett. 1487. 1491. 1493. 1520. etc. *larga:* sed in Scal. rec. Dat. uno Stat. duobus Palatt. Witt. 2. Beroll. 1. 3. et Exc. Perr. est *longa*, quod Scaliger reposuit, laudans Virg. Ecl. III. 79. et Propert. III. 11. 50. cf. Stat. IV. Sylv. 4. 10. Santen. ad Propert. p. 917. malit, *Et primum, &c.*—22 *At hæc* Berol. 3. *Atque hoc* Berol. 4. *ducite verba* Berol. 2.—23 Pro *vir* Voss. 3. *doix*, i. e. inquit Huschk. *conjux;* quæ glossa e marg. in textum irrepsit: pro *quondam* in cod. Lips. *condam.*—24 Colb. Guelff. 1. 4. Rom. Brix. et Venett. 1487. 1491. 1493. *ut* pro *et;* sed excipienda est, quam Heyn. addit Ald. 1. quæ *et*

NOTÆ

21 *Longa donate salute*] Tanquam optima; seu, 'Jubete multis verbis salvere.' Salutare autem et salutem dicere non tantum advenientibus, ut nonnulli putarunt, sed abeuntibus etiam tribuitur. 'Longum' enim 'salvere,' 'longum valere' dicebant Veteres. 'Et longum, formose, vale, vale, inquit, Iola.'

23 *Hæc tibi vir quondam*] Sic etiam ad mentem sui, nostrique Tibulli Ovidius Herold. Epist. VIII. 'Alloquor Hermione nuper fratremque virumque, Nunc fratrem; nomen conjugis alter habet.' Istud vocabulum, *quondam*, hoc loco non præteritum, sed futurum designat tempus, ut apud Virgilium: 'quondam tua dicere facta Tempus erit.' Primum autem hunc versum sequens ille aperte interpretatur, 'Sive sibi conjux, sive futura soror.' Non enim legitimo unquam matrimonio juncta fuit cum Tibullo Neæra, sed tantum de ejus amore sperare se profitetur, ut postea relictis omnibus aliis uni sibi adhæsura sit. Tibullo enim, qui hic ficto Lygdami nomine videtur adumbrari, promiserat Neæra se futuram uxorem: at mutata deinde sententia, ut est varium et mutabile genus fœmina, ad quendam alium appulerat animum.

Teque suis jurat caram magis esse medullis:
  Sive sibi conjux, sive futura soror.
Sed potius conjux; hujus spem nominis illi
  Auferet extincto pallida Ditis aqua.

paucula dona mittit, *et orat*, ut *accepta habeas;* insuper *etiam jurat te* sibi *plus suis medullis esse dilectam*, *seu* velis esse *ipsi uxor*, *seu* sis tantum *futura soror: at potius uxor; hujus* quidem *nominis spem mortuo ipsi eripiet* tantum *lucida aqua Ditis.*

habet: *ut acceptes* Berol. 2.—25 Cod. Lips. *jurat que caram:* Reg. *magis caram;* deberet saltem, inquit Heynius, *mage caram.*—27 Berol. 1. *spes.*—28 Guelff. 3. 4. *Aufert*, i. e. *Auferet;* vide ad v. 19. ed. pr. min. *Auferat:* Reg. *dulcis aqua.*

NOTÆ

Id vero cum comperisset Lygdamus, vel potius sub Lygdami persona Tibullus, amore incensus omnem movit lapidem, ut nuptias istas divelleret, Neæræque animum sibi reconciliaret. At inprimis, ut eam flecteret, misit ad eam suum hunc tertium Elegiarum librum, in quo viri et conjugis nomine utitur, ut in Neæræ memoriam revocet nuptiarum et vinculi sponsionem, qua se Tibullo obligarat. Iste igitur sensus est horum versuum: Accipies, o Neæra, ab eo hoc munusculum, qui, quondam tuis adductus verbis, et lactatus promissis, speravit fore ut tuo conjugio et amplexu frueretur, ideoque te amavit ut vir; nunc vero cum ipsum deserendo alterius esse vis, non abjicit ille quidem omnino conjugis spem, sed eodem interim amore te complectitur, quo frater sororem solet. Atque ita tibi persuadeas, te mihi semper fore carissimam; sive soror tantum mihi, sive, quod longe vehementius opto, uxor futura sis; hujus enim nominis spem sola mihi mors eripere poterit.

28 *Pallida Ditis aqua*] Lethe, adeoque mors. Pallidam porro dicit aquam, quam infra dicit ignavam Elegia tertia: 'Dives in ignava luridus Orcus aqua.' Idem etiam infra Eleg. quinta: 'Parcite, pallentes undas quicumque tenetis.' Dis autem Deus Inferorum est, frater Jovis et Neptuni, qui et Pluto dictus est; utroque nomine a divitiis deducto, quæ ab inferis, id est, ab intimis terræ visceribus, eruuntur.

ELEGIA II.

Qui primus caram juveni, carumque puellæ
  Eripuit juvenem, ferreus ille fuit.

Ille fuit inhumanus, qui primo amabilem puellam viro ætate florenti, et puellæ

In ed. pr. maj. inscripta est, *Queritur de discidio amoris:* ed. pr. min. præmittit hæc, *De amoris discidio queritur nomine ligdami:* ed. Rheg. *Cū queritur*

Durus et ille fuit, qui tantum ferre dolorem,
Vivere et erepta conjuge qui potuit.
Non ego firmus in hoc; non hæc patientia nostro
Ingenio; frangit fortia corda dolor.
Nec mihi vera loqui pudor est, vitæque fateri
Tot mala perpessæ tædia nata meæ.

juvenem dilectum abstulit. Ille etiam fuit stupidus et vecors, qui potuit tam magnum pati malum, et ablata sibi puella in vivis superesse. Non equidem sim *ipse* tam *constans; neque talis est animi mei durities. Dejicit* etiam *dolor fortes animos. Ista* quidem *dicere me pudet, et confiteri tædia cognita vitæ meæ, quæ*

---

de dissidio amoris ligdani et optat funeri suo interesse Neæram: et ejusdem Lygdami epithafium. 'Illud *Cū*, non dubito, quin mutandum sit in *Qui*, ut clare legitur in cod. Lips. *Qui de amoris dissidio queritur nomine Lygdami, &c.* h. e. Elegia, quæ in fronte habet *Qui*. Sic Veteres citare solebant libros et carmina.' *Huschk.*—1 *Qui primum* Broukh. 1. et vulgg. inde ab Aldd. *Cui primus* Angl. 2. *Quis primus* Berol. 1. *Qui primus* Thuan. Scheff. Beroll. 2. 3. 4. omnes Stat. Broukh. 2. 3. Witt. 1. 2. liber Mattii ap. Broukh. Laud. Exc. Pocc. Vat. Heins. 2. Dat. Angll. 4. 5. Corv. Reg. Par. cod. Lips. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Rheg. Brix. et Vicent. *carumve* Guelf. 1. Guelf. 3. pro v. l. Colb. Dat. Vat. Ursini, Angll. 3. 4. Beroll. 1. 2. 3. Voss. 4. Monac. et Hamb. *caræque* ed. pr. Vicent. Rheg. et Venett.—2 *Erripuit* Par. et Voss. 4. *Erripiunt* Berol. 3. *Eripiunt* Dat.—3 *Ferreus ille fuit* boni aliquot libri repetunt, ut Exc. Pocc. et Perr. Vatt. Heins. 1. 2. et Colot. sed particula *et* abesse nequit, nisi cum Hoeufftio Peric. p. 222. legere malis, *Durior ille fuit;* quam Huschk. egregiam vocat emendationem. Vide Sant. Bibl. Crit. p. 72. Cf. Ovid. Her. xv. 154. seq. xiii. 140. Art. Am. i. 536.—4 Reg. *excmpta conjuge.*—5 *Non ego fortis* Exc. Pocc. Colot. et Vat. Heins. 2. Nostram lect. exprimit ed. pr. min. eandemque habent Par. Beroll. 1. 3. 4. unus Broukh. complures ap. H. Voss. Witt. 2. Reg. Corv. Rom. an. 1475. Venett. 1487. 1491. 1493. Aldd. Colin. et Gryph. eam Jov. Pontano deberi Pocc. et Perr. in Excerptis notarunt; nam in libris antiquis legi, *non hoc patiemur et æquo Ingenio;* sic cod. Lips. Witt. 1. Broukh. 1. Vat. Heins. 2. ed. pr. maj. Venet. 2. Rheg. Vicent. cum aliis; in Berol. 2. *non patiemur e nostro*, sed lacunam supplevit alia manus, scribendo inter lineas *hoc;* et sic est in uno Broukhusii: in Vat. Statii, *non hoc nostro patiemur Ingenio;* Goth. *non hæc nostro patientia Ingenio.* 'Quod si Pontanus e mendosa librorum scriptura vulgatam formavit, laudandus est, non reprehendendus. Vix aliter scribere potuit Tibullus.' *Huschk.*—7 *Hæc mihi verba* cod. Lips. Broukh. 1.

NOTÆ

1 *Qui primus, &c.*] Acriter invehitur Poëta noster in eum, qui primus amantes, seu juvenem et puellam sese mutuo diligentes, ab invicem distrahendi rationem invenerit; tantumque dolorem dicit esse, quem cepit e suo suæque Neæræ dissidio, ut ex eo mortem sibi vitæ pertæso imminere præsentiat. Quidam tamen opinantur minime ficto Lygdami nomine Tibullum adumbrari, sed ipsum revera pro Lygdamo puero loqui, cujus dissidium cum Neæra suis carminibus dolet, aitque ejus tantum esse dolorem, ut brevi mors ipsi immineat.

4 *Vivere qui potuit*] Res enim tam gravis et molesta exigebat, ut dolore moreretur; quemadmodum, referente Plinio, M. Lepidus, facto cum uxore Apuleia divortio, nimio dolore ex-

Ergo cum tenuem fuero mutatus in umbram,
    Candidaque ossa super nigra favilla teget:
Ante meum veniat, longos incomta capillos,
    Et fleat ante meum mœsta Neæra rogum.

tot mala passa est. Cum igitur fuero conversus in umbram inanem, et pulvis ater ossa mea *alba conteget, tristis Neæra accedat effusis comis inornata, et mærens*

Vat. Heins. 1. Colot. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. Rheg. *Hæc mihi vera* Colb. ed. pr. min. Bartol. Rom. an. 1475. et Venett. cum Comment. Cyllenii; *Non mihi vera* Witt. 1. *Hæc mihi nunc* Reg. *Nec mihi vera* Par. omnes Beroll. duo Broukh. Witt. 2. Vat. Ursini, et Venett. 1487. 1491. 1493. nam quod Heynius scribit, 'Ita emendatum in Ald. 2.' nihil est. Error ortus ob similitudinem inter *H* et *N* in vett. codd. et consuetudinem scribendi diphthongum *æ* simplice *e*. Distichon spurium putat Guyetus.—8 Scaligeri liber, unus Palat. Exc. Broukh. et Guelf. 2. *nota;* cod. Lips. *nacta;* Heins. conj. *tædia tanta:* unus Stat. et Reg. *tot superesse meæ;* quam lect. ortam ex παραχύσει *tot m. perpessæ*, assumsit Ald. 1. propagarunt Gryph. et Plant. Nostram tuentur plur. Stat. Witt. 1. 2. Corv. Broukh. 1. 2. 3. Colb. unus Palat. Laud. Exc. Pocc. et Perr. Scal. rec. Dat. Vatt. Heins. 1. 2. Angll. 3. 4. 5. omnes Beroll. ed. pr. min. Bartol. Venet. 2. Rheg. Rom. Vicent. Lips. Brix. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. &c. *tedia nata* ed. pr. maj.—9 *Ergo ergo* cod. Lips. *Ergo ego cum* Guelf. 1. 2. Broukh. 1. Witt. 2. sed manu secunda, al. codd. cum ed. pr. maj. Vicent. Brix. Venett. 1491. 1493. Aldd. et Plant. sed Statio observante, 'abest ab omnibus libris scriptis *ego*: delendum igitur:' abest etiam a Laud. Broukh. 2. 3. omnibus Beroll. Witt. 1. Dat. Angl. 2. Par. ed. Bartol. Venet. 2. et Rheg. Broukhusius delevit 'propter dactylorum intempestivam celeritatem in re lugubri.' Vulgatam exprimere voluit haud dubie ed. pr. min. *Ergo cum tenuem.*—10 *Candida ossa* Berol. 2. *Candida quæ ossa supra* ed. pr. maj. Vicent. et Rheg. *supra* est etiam in Reg. Corv. Guelf. 3. Witt. 2. duobus Broukh. Exc. ejusdem, Colb. Exc. Pocc. Angll. 2. 3. 4. Venet. 2. et ed. Lips. ap. Heyn. ortum e scriptura *sup*, quam exhibent cod. Lips. et Venett. 1491. 1493. Pro *nigra* duo Voss. *magna;* cod. Lips. *magna favila.*—11 Beroll. 1. 3. *longas veniat;* Angl. 2. *veniet;* Scheff. *inculta capellos.* —12 Berol. 2. unus Broukh. *casta*, et in utroque pro v. l. *mæsta;* Vindob. ed.

NOTÆ

tinctus est.

9 *Tenuem mutatus in umbram*] Eodem dixit modo, quo dicturus est mox, 'versus in ossa,' hujus Elegiæ versu 26. 'Sic ego componi, versus in ossa, velim.'

11 *Longos incomta capillos*] Ut omnia ad mœrorem et tristitiam essent composita, Veteres capillamento etiam luctum testabantur. In fœminis quidem crines solutos, ac circum colla fluitantes observare licet, quemadmodum etiam in viris, qui comam alerent; sed frequentius in fœminis, quibus fere proprium hoc auctilis capillitii et ad talos usque promissi decus natura concessit. Plutarchus in Problematis testatur fœminas 'solutis crinibus' funus fuisse prosecutas. Idem aperte declarat Livius lib. I. de sorore Horatiorum: 'Solvit crines, et flebiliter nomine sponsum mortuum appellat.' Idem testatur Ovid. Fast. II. de Lucretia: 'passis sedet illa capillis, Ut solet ad nati mater itura rogum.' Idem Epist. Ariadnes ad Theseum: 'Aspice demissos lugentis more capillos, Et tunicas lacrymis sicut ab imbre graves.' Idem etiam docet nos Petronius in

Sed veniat caræ matris comitata dolore;
Mœreat hæc genero, mœreat illa viro.
Præfatæque meos Manes, animamque precatæ,
Perfusæque pias ante liquore manus:

ad meum rogum ejuletur. Accedat autem dilectæ genitricis suæ luctu comitatu: hæc generi, illa conjugis vicem doleat; quæ cum prius manes meos fuerint allocutæ,

pr. min. et Bartol. habent etiam *casta*.—13 *Sed veniet* Laud. et Aldd. *veniat* testantur cod. Lips. Par. Witt. 1. 2. omnes Beroll. Broukh. 1. 2. 3. tres Stat. Dat. ed. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. et Rheg.—14 'Quis,' inquit Lipsius Var. Lectt. II. 13. 'quis in Latina lingua ita hospes est? aut quis aliquem Romani sermonis sensum habeat, qui non statim videat orationis illius barbariem et sordes?' Legit igitur, *Mœreat h. generum, m. i. virum.* E contrario Vulpius: 'Versus elegantissimæ simplicitatis, quales fieri jampridem desierunt. *genero* et *viro* possunt esse tertii casus.' 'Sed,' inquit Lipsius, 'Veteres constat dixisse 'mœrere aliqua re,'' &c.—15 *Præfatæ ante* in omnibus fere scriptis et editis libris. 'Sed prorsus abjiciendum est illud *ante*, eique substituendum vel *atque*, vel, quod probabilius videbitur, *que*, id quod in contex-

NOTÆ

Satir. de celebri illa Matrona Ephesina: 'Non contenta vulgari more funus passis prosequi crinibus, aut nudatum pectus in conspectu frequentiæ plangere.'

13 *Veniat matris comitata dolore*] Amici, cognati, et affines in funeribus præcipue conspiciebantur; horum enim propria erat funeris cura; ut docet Aristot. Ethic. lib. IV. Εἰς τὰ κήδη δὲ μᾶλλον δεῖ τοὺς συγγενεῖς ἀπαντᾷν: *In funera cognatos potissimum prodire oportet.* Plin. lib. XXXIII. cap. 11. 'Semper defuncto aliquo totus aderat familiæ ejus, qui unquam fuerat, populus.' Non autem solum viri, sed fœminæ etiam funera prosequebantur, unaque filiæ etiam innuptæ cum reliquis cognatis mulieribus; quæ non solum lacrymas ubertim fundebant, sed ad exemplum etiam Præficarum, quæ plangendi modum ceteris dabant, pectora sibi percutiebant, crines genasque sæpius lacerabant, vultumque etiam ipsum. Servius in Æn. III. 'Varro dicit mulieres in exequiis et luctu ideo solitas ora lacerare, ut sanguine ostenso inferis satisfaciant.' Ovid. Trist. III. Eleg. 3. 'Parce tamen lacerare genas, nec scinde capillos: Non tibi nunc primum, lux mea, raptus ero.'

14 *Mœreat hæc genero, mœreat illa viro*] Hoc est, generi sui mortem mater, conjugis sui filia mortem deploret, seu casum doleat. Mœrere namque sicut et dolere auferendi non minus eleganter, quam accusandi casum regit. Cicero Orat. pro Sextio: 'Non verebar, ne quis perditorum civium mortem mœreret.' Serv. Sulpit. apud eundem Cic. lib. IV. Epist. 5. 'Da hoc illi mortuæ, da ceteris amicis et familiaribus, qui tuo dolore mœrent.'

15 *Præfatæque meos Manes*] Mirum in modum funeris, luctus, et ossilegii formam, omnesque cærimonias noster depinxit hac Elegia Tibullus. Consuetudo igitur fuit, cum aliquis esset vita functus, ut propinquiores et amici mortuum per intervalla proprio nomine vocarent, animamque ejus conclamarent per septem dies, per quos servari mos erat cadaver, quod in primis aqua calida abluebant, et ungebant. Octavo autem die, post ultimam mortui conclamationem, funus efferebatur, præcedente tibi-

Pars quæ sola mei superabit corporis, ossa
Incinctæ nigra candida veste legant;

et animam meam *vocaverint, atque pias manus aqua abluerint, discinctæ atro vestimento colligant ossa* mea *albicantia, quæ portio corporis mei unica superærit:*

tum inferre non dubitavi. Propius quidem *atque* abest ab *ante*, quam *que*; sed *ante* mihi ortum videbatur ex syllabis repetitis *atæ* verbi *Præfatæ*, quod scribebatur *Prefate*, sicut *āte* pro *ante*; nec obstat huic emend. repetitio copulæ *que*. Cf. Propert. IV. 8. 65.' *Huschk*. In Guelf. 1. *Præfatæ*, et superscriptum *ertæ*; ed. pr. maj. Vicent. et Rheg. *Prefate*: omnes Stat. quinque Palatt. Witt. 1. 2. Scheff. Bronkh. 1. 2. 3. Scal. rec. et Vat. Ursini, *rogatæ*; Dat. omnes Beroll. Angll. 2. 3. 4. (Guelf. 2. a m. sec.) Reg. Corv. Par. edd. pr. maj. min. Vicent. Rheg. aliis, *rogate*; Colb. duo Palatt. et ed. Rom. *rogantes*; Angl. 5. *rogate*, vel *precatæ*; Bach conj. *animamque recentem*; Heins. et H. Voss. *animamque rogatam*, aut *rogando*; (cf. Ovid. Fast. VI. 303.) Cyllenius et Heyn. *animaque rogata*; idem Heyn. etiam putabat *animamque vagantem*; (cf. Ovid. Fast. II. 565. Trist. III. 3. 63. Met. VII. 611. Macrob. in S. Scip. I. 9. Davis. ad Cic. Tusc. I. 12.) Statius *togatæ*, et sic legitur in Guelf. 2. at Scal. conjicit et recepit *rigatæ*, ut cum sequentibus conjungatur. 'Recte itaque ab eo discessit Bronkh. et recepit *animamque precatæ*, quod sane inter cetera minimam reprehensionem habet.' *Heyn*. Hoc testantur Exc. Perr. et Pocc. Vatt. Heins. 1. 2. Colot. Angl. 5. a m. sec. et Venet. 1487.—17 *Pars quoque* omnes fere Stat. Berol. 3. edd. pr. maj. min. Bartol. Vicent. Rheg. et Rom. *Pars quæque* cod. Lips. *Parsque* Berol. 2. *superabunt* Bernart. ad Stat. II. Sylv. 6. 90.—18 Omnes Guelff. Beroll. cod. Lips. Par.

NOTÆ

cine, qui næniam funebrem laudes mortui atque facta recensentem, tum ipsius virtutes, integritatem, et fidem, non saltabundus, sed stans Phrygio modulo caneret. Cum autem ad locum funus venisset, ubi mortuus esset cremandus; tunc prosequentium funus corona circumstans fletibus Præficæ, id est, planctuum principi, tamdiu respondebat, quamdiu consumto cadavere propinqui cineres et ossa colligerent, quæ vino, lacte, odoribus, et unguentis delibuta sepulcro inferebant; mortuoque sic composito omnes sigillatim 'Salve et vale,' novissimumque verbum illud, 'Ilicet,' inclamabant, vel supremum 'vale' ter alta voce pronuntiabant hoc modo: 'Vale, vale, vale;' 'Salve et vale.' Sæpius etiam subjungebant ista verba: 'Nos te ordine, quo natura permiserit, sequemur.' Virgil. Æn. II. 'Sic o sic positum affati discedite corpus.' Ubi Servius ait: 'Sensus talis est: Præstate mihi vos funebre solatium, hoc est, affamini me, ut dici mortuis solet, Vale, vale, vale.' Virgilius etiam Æn. XI. 'Salve æternum mihi, maxime Palla, Æternumque vale.' Ex his manifestum est, *præfari Manes, animamque precari*, apud Tibullum nostrum, nihil aliud esse, quam eo quo diximus modo, 'Manes mortui vocare, animamque conclamare,' seu postquam mortuus esset in tumulo compositus ultimum 'vale' inclamare, ut moris erat, juxta illud Virgilii Æn. III. 'animamque sepulcro Condimus, et magna supremum voce ciemus.' Et Æn. VI. 'Tunc egomet tumulum Rhœtæo in littore inanem Constitui, et magna Manes ter voce vocavi.'

16 *Perfusæque pias liquore manus*] Mos erat, ut propinqui et amici, antequam mortui reliquias et ossa colli-

Et primum annoso spargant collecta Lyæo,
Mox etiam niveo fundere lacte parent;
Post hæc carbaseis humorem tollere velis,
Atque in marmorea ponere sicca domo.

deinde sic collecta perfundant veteri Lyæo, ac statim lacte candido conspergant, demumque lineis linteis ea siccare laborent, siccataque in marmoreo monumento

Corv. Reg. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Colb. Angll. 2. 3. 4. 5. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Venett. 1491. 1493. &c. *legent.*—19 In iisdem *spargent.* Unde lectio *legant* et *spargant* non apparet; silent Editores. *perfusa* Berol. 2. duo Stat. et Broukh. 1. 2. *perfusa lyæo* ed. pr. min. *perfusa lyeo* Bartol. *collecta liæo* ed. pr. maj. *lieo* Beroll. 1. 2. 3.—20 Pro *fundere* legitur *spergere* in Colb. et uno Broukh. atque hic pro v. l. *fundere.*—21 Reg.

NOTÆ

gerent, et sepulcro componerent, manus aqua pura abluissent, qui etiam cum aliis circumstantibus a Sacerdote ter aqua pura aspergebantur, sive lustrabantur.

18 *Incinctæ nigra veste*] Qui mortuorum reliquias et ossa colligebant, hoc fecisse discinctos, et soluta fluxaque veste, constat ex hoc loco Tibulli, et ex Suetonio in Augusto cap. 100. 'Reliquias legerunt primores Equestris Ordinis tunicati, et discincti, pedibusque nudis, et in Mausoleum condiderunt.' Quod etiam induti essent atris seu nigris vestibus, quæ propria erant lugentium indumenta, innumera cum nostro Tibullo probant Scriptorum testimonia. Propert. lib. IV. Eleg. 7. 'Denique quis nostro curvum te funere vidit? Atram quis lacrymis incaluisse togam?' Juvenalis Sat. X. 'Hæc data pœna diu viventibus, ut renovata Semper clade, domus multis in luctibus, inque Perpetuo mœrore, et nigra veste senescant.' Servius Æn. XI. 'Morem lugendi quidam dicunt Ægyptios invenisse, eosque primos Liberum, quem Osirin appellant, a fratre Typhone per insidias interemtum atra veste luxisse, inde ceteris gentibus traditum, ut intra annum finiretur luctus.' Sicut enim apud Veteres albus color semper pro signo lætitiæ habitus est, ita color niger semper luctus et tristitiæ fuit indicium.

19 *Annoso spargant collecta Lyæo*] Sumitur hic Lyæus seu Bacchus pro vino per metonymiam. Non solum mos erat apud Romanos, ut cineres et ossa mortuorum vino veteri conspergerentur, ad Manes propitiandos, dum tumulo conderentur; sed lex etiam erat, ut sacrorum Novendialium ritu sepulcra defunctorum vino perfunderentur: ut testatur Festus. 'Respersum vinum,' inquit, 'apud Antiquos dictum est, quo Novendialibus sacris mortuorum sepulcra spargebantur.'

20 *Niveo fundere lacte*] Apud Antiquos in more positum fuisse, ut lacte etiam conspergerentur reliquiæ et ossa mortuorum, cum Tibullo nostro docet Virgilius Æn. III. 'Inferimus tepido spumantia cymbia lacte, Sanguinis et sacri pateras, animamque sepulcro Condimus.'

21 *Carbaseis humorem tollere velis*] Alii legunt *ventis.* Hinc porro constat ossa mortuorum, postquam essent vino, lacte, atque variis odoribus respersa, Veteres linteis exsiccasse et abstersisse, ut humor quo fuerant irrigata, exsugeretur. Quod etiam nunc apud Turcas fieri consuevisse

Illuc, quas mittit dives Panchaia merces,
Eoique Arabes, pinguis et Assyria,

condere. His etiam indantur merces, quas felix prefert Panchaia, pinguisque

Posthac: Par. *gurbaseis:* idem cod. cum omnibus Stat. Beroll. 1. 2. 4. duobus Palatt. Witt. 1. 2. Bronkh. 1. 2. 3. Angll. 2. 3. 4. 5. Guelff. Corv. Reg. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. &c. *ventis;* Colot. *vittis;* Vicent. *vinclis:* cod. Lips. medio versui interjectam exhibet vocem inexplicabilem, *Post haec carbaseis ubo humorem tollere ventis:* Mureti emendationem *velis* exhibent Vat. Heins. 1. tres ap. H. Voss. et Berol. 3. eamque reposuerunt Dous. Passer. Broukh. Vulp. et recentiores. Huic Vossius substituit *villis*, improbante Huschkio. In Scal. 1. penes Editorem ad marg. scripserat vir quidam doctus lectionem, quæ omnino genuina videtur; nempe, *Post hæc et sparsis humorem tollere ventis, Atque, &c.* Sensus est: Post hæc parent et tollere humorem ossibus, illa exponendo ventis, atque ponere sicca, &c. Idem vir doctus aliam etiam ibidem lectionem subjungit non sane contemnendam, *Post hæc oppositis humorem tollere ventis.* Utrique lectioni additæ sunt literæ 'V. C.' i. e. vet. cod. 'Ventum' exposuerunt nonnulli ad versum Propertii, I. 6. 17. 'Osculaque opposito dicat sibi debita vento,' de 'veste tenui et pellucida;' quid ergo si h. l. legamus *oppositis*, ut sensus sit: Post hæc parent humorem absorbere tenui linteo? Vide Notam in Delph.—23 *Illic* habent omnes Beroll. cod. Lips. Guelff. Corv. Reg. alii; *Illuc* debetur Passeratio, idque firmant Vindob. et Par. *mittet* in Corv.—24 In omnibus fere codd. et edd. vett. *dives et Assyria;* sic in cod. Lips. omnibus Par. Corv. Guelff. edd. pr.

NOTÆ

refert Philippus Lonicerus Hist. Turc. Tom. I. Part. 2. cap. 19. 'Ablutum cadaver duobus linteis funeralibus itidem e xylino textis abstergunt et exsiccant, siccatumque cadaver thymiamate aspergunt,' &c.

22 *Marmorea ponere sicca domo*] Hic 'domus' sumitur pro tumulo seu monumento, quod erat ut plurimum marmoreum, maxime si ditiores fuissent mortui, aut non infimo loco nati.

23 *Panchaia*] Regio est Arabiæ Felicis, in qua arbores thuriferæ sponte nascuntur. Hanc nonnulli putant eandem esse cum Sabæa regione, in qua etiam thus nascitur. 'Totaque thuriferis Panchaia pinguis arenis.'

24 *Eoique Arabes*] Arabia Orientalis est et late patens Asiæ ad mare Erythræum inter sinum Persicum et sinum Arabicum regio, in qua est Panchaia a Poëtis tantopere decantata. In ea etiam regione mons est ille celeberrimus in Sacris Scripturis Sina, qui et Oreb dicitur. Incolæ Arabiæ dicuntur Arabes, unguentis et aromatibus ditissimi, qui dicuntur Eoi, quod ad orientem seu auroram sint positi; Aurora quippe Græce dicitur ἠώς. Unde Eous dicitur Orientalis, eodem prorsus modo, quo Hesperius dicitur occidentalis, seu ad occidentem solem positus. Ovid. Amor. lib. II. 'Gallus et Hesperiis, et Gallus notus Eois.' Propert. lib. II. 'Sive illam Hesperius, sive illam ostendet Eous.'

Pinguis et Assyria] Assyria regio est majoris Asiæ, ita dicta ab Assur filio Sem, quæ, si Straboni credimus, Babyloniam, Mesopotamiam, maximamque circumjacentium regionum partem complectitur. Assyria dicta est etiam a Græcis, Syria, sed longe multo latiores fuerunt fines Syriæ quam Assyriæ, quæ secundum rei veritatem pars tantum Syriæ fuit. De hac jam supra diximus.

Et nostri memores lacrymæ fundantur eodem;
Sic ego componi, versus in ossa, velim.
Sed tristem mortis demonstret litera casum,
Atque hæc in celebri carmina fronte notet:

Assyria, Eoique Arabes, simulque una cum his lacrymæ mei memores. Ita ego *cupio in ossa mutatus collocari. At mœstam inscriptio causam leti indicet, hosque*

---

maj. min. etc. *pinguis et Assyria* in textum intulit Muretus, quam lect. testantur Guelf. 3. pro v. l. Reg. Witt. 2. duo Stat. Exc. Vat. Heins. 1. Vat. Ursini, et Colot.—25 Beroll. 1. 2. 3. *fundantur*; et in Berol. 1. a m. pr. *fundantur*; Bartol. *fundentur*.—26 In duobus Stat. *componi carmen*.—27 *Et* in Colb. *Sit* in quibusdam Stat. unde Ed. Basil. fecit *Sic*: Vat. Heins. 1. et Colot. *designet*; Dat. *demonstrent*; Berol. 4. *demonstrat*; in Vulg. *causam*. 'Cum libri quidam Florent. Statii, Guelff. 1. 2. 4. edd. Rom. 1475. Brix. et Venett. 1491. 1493. pro *causam* claris literis exhibeant *casum*, aio et confirmo, Tibullum scripsisse, *Sed tristem mortis demonstret litera casum*. Hanc lectionem tam evidentem in ordinem recipere non dubitavi.' *Huschk.* Cf. Cic. de Senect. 19. et Virg.

NOTÆ

25 *Lacrymæ fundantur*] Mortuorum ossa, antequam tumulo conderentur, lacrymis amicorum irrigari solita fuisse, innumera probant Veterum testimonia. Ovid. Epist. Hypermnest. ad Lynceum: 'Et sepeli lacrymis perfusa fidelibus ossa.'

26 *Sic ego componi, versus in ossa*] Reliquias et ossa mortuorum vino, lacte, unguentis, et odoribus delibuta, lacrymis etiam irrigata componebant, hoc est, in sepulcro collocabant, et sepeliebant. Unde vox illa, 'componere,' et 'componi,' apud Veteres pro 'sepelire,' et 'sepeliri' sæpius usurpatur. Horat. I. Sat. 9. 'Omnes composui.' Propert. lib. II. Eleg. 24. 'Tu mea compones ossa.' Catullus noster de fratre suo: 'Quem nunc tam longe, non inter nota sepulcra, Nec prope cognatos compositum cineres.' Cornelius etiam Tacitus Lib. I. Histor. 47. 'Pisonem Verania uxor ac frater Scribonianus composuere.' Non tamen cineres et ossa nude componebantur seu sepeliebantur, sed vasculis quibusdam inclusa, quæ Latini 'Urnas' vocaverunt. Urnæ porro illæ, pro cujuscumque conditione et facultate, erant vel viles vel pretiosæ. Homerus enim refert Iliad. Ψ. et Ω. illustrium Virorum ossa aureis urnis fuisse composita seu condita. Eutropius de Trajano lib. VIII. 'Solus omnium Imperatorum intra urbem sepultus est. Ossa ejus collocata in urna aurea in foro, quod ædificavit sibi.' Urnæ vero argenteæ meminit Ammian. Marcell. lib. XIX. 'Post incensum corpus, ossaque in argenteam urnam conjecta,' &c. Fictilium denique urnarum meminit Propertius lib. II. Eleg. 13. 'Deinde ubi suppositus cinerem me fecerit ardor, Accipiat Manes parvula testa meos.' Fuerunt etiam aliquando istæ urnæ marmoreæ et lapideæ, ut habet Xiphilinus in Severo. Καὶ μετὰ τοῦτο τὰ ὀστᾶ εἰς ὑδρίαν πορφύρου λίθου ἐμβληθέντα, ἔς τε τὴν Ῥώμην ἐκομίσθη, καὶ ἐς τὸ Ἀντωνινεῖον ἀπετέθη: *Ossa in urnam factam ex lapide porphyretico conjecta Romam perlata, et in Antoniano reposita sunt.*

27 *Mortis demonstret litera casum* [*causam*] Ex innumeris veterum Auctorum testimoniis constat olim tumulis titulos et inscriptiones, quæ modo

LYGDAMUS HIC SITUS EST; DOLOR HUIC, ET CURA NEÆRÆ
CONJUGIS EREPTÆ, CAUSA PERIRE FUIT.

versus in insigni titulo designet: Hic jacet Lygdamus. Ipsi mœror et amor Neæræ sponsæ abreptæ causa fuit moriendi.

Æn. x. 791.—28 Colb. Dat. et Beroll. 1. 3. *notent.*—29 *Lygdamus* et superscr. *Albius* in Berol. 4. *hunc* Reg. Maxima pars codd. omnes Palatt. Witt. 1. 2. duo Broukh. Par. cum ed. pr. min. Venet. 2. Rheg. Rom. Vicent. Brix. &c. exhibent *causa Neæra:* substituit Muretus *cura*, quod confirmant unus Broukh. Exc. Pocc. et Perr. Vatt. Heins. 1. 2. Colot. Berol. 4. a marg. Voss. 1. 4. 5. Goth. Bern. et Ask. *cā* compendio scriptum erat in Statianis, quod utrumque possit significare: Beroll. 1. 2. 3. et cod. Lips. *cā neera*, vel *Neera;* extat *cā* etiam in Berol. 4. et Venett. 1491. 1493. *dolor huic est causa*, vel *clausa* V. D. ad oram Rheg. ap. Huschk. *cara neæra* in Guelf. 2. et superscr. *cura*.

NOTÆ

versibus modo prosa oratione concipiebantur, addi consuevisse. Ovid. Epist. Hypermnest. ad Lyncum seu Lynceum: 'Sculptaque sint titulo nostra sepulcra brevi.' Martialis lib. x. Epigr. 71. 'Quisquis læta tuis, et sera parentibus optas Fata, brevem titulum marmoris hujus ama.' Virgil. Ecl. v. 'Et tumulum facite, et tumulo superaddite carmen.' Trebellius Pollio in Valerianis: 'Mittendum in literas censui hunc Valerianum circa Mediolanum sepultum addito titulo, Claudii jussu, VALERIANUS IMPERATOR.' Istæ porro monumentorum inscriptiones apud Romanos erant adeo frequentes, ut puerorum etiam et servorum viliumque capitum sepulcra titulis exornarentur, quod ex infinitis lapidibus videre est. Ex his autem nostri Tibulli verbis, *mortis demonstret litera causam, &c.* innotescit non solum nomen, parentes, familiam, et patriam defunctorum, sed mortis interdum etiam causam tumulis ascriptam fuisse; quod etiam testatur Ovid. Met. IX. 'Neve merere meo subscribi causa sepulcro.' Idem Ovid. Epist. Phyllidis ad Demophoontem: 'Inscribere meo causa invidiosa sepulcro.' Idem Fast. III. tumulo Didus incisum carmen fingens: 'tumulique in marmore carmen Hoc breve, quod moriens ipsa reliquit, erat: Præbuit Æneas et causam mortis, et ensem: Ipsa sua Dido concidit icta manu.' Ejus generis etiam est illa infelicis inscriptio monumenti apud Plin. lib. XXIX. cap. 1. qua mortuus vivos admonet, SE TURBA MEDICORUM PERIISSE.

28 *Celebri fronte*] Frons hic a nonnullis sumitur pro longitudine, quomodo sumitur a vetere Interprete Horatii I. Sat. 8. in hunc versum: 'Mille pedes in fronte, trecentos cippus in agrum Hic dabat.' Ubi vetus Interpres ait, 'in fronte,' id est, 'in longitudine;' 'in agrum,' hoc est, 'in latitudine.' Ab aliis autem frons hic sumitur pro tumuli frontispicio, seu parte illa, quæ viam spectaret celebrem seu tritam, ut moris erat apud Veteres, ut tumuli et monumenta secus vias maxime celebriores exstruerentur. Virgil. in Culice: 'His tumulus super inseritur, tum fronte locatur Elogium.'

29 *Lygdamus hic situs est*] Solennes erant verborum formulæ, quibus tumulorum tituli inscriptionesque concipiebantur, HIC SITUS EST, vel, HIC JACET. Ovid. Met. II. 'Hic situs est Phaëthon currus auriga paterni.' Tibullus etiam noster lib. I. Eleg. 3.

NOTÆ

'Quod si fatales jam nunc explevimus annos, Fac lapis inscriptis stet super ossa notis: Hic jacet immiti consumtus morte Tibullus, Messalam terra dum sequiturque mari.' Martial. lib. VI. Epigr. 57. 'Hoc jacet in tumulo, raptus puerilibus annis, Pantagathus domini cura dolorque sui.' Plinius Junior lib. VI. Epist. 10. 'Hic situs est Rufus, pulso qui vindice quondam Imperium asseruit non sibi, sed patriæ.'

Dolor, et cura Neæræ, &c.] Constat ex Horatio Ode ad Tibullum Neæram ejusdem Tibulli amicam esse Glyceram; nam de eadem re ibi sermo, de qua hic agitur, nempe de dolore Tibulli ob ereptos sibi amores. Unde forsan ficto nomine et simulato Neæram, quomodo se Lygdamum vocat.

ELEGIA III.

Quid prodest cœlum votis implesse, Neæra,
Blandaque cum multa thura dedisse prece:
Non, ut marmorei prodirem e limine tecti,
Insignis clara conspicuusque domo;

O *Neæra, quid juvat Superos votis onerasse, et grata* Diis *thura cum plurimis precibus obtulisse? Non* equidem hoc feci, *ut e domo ex marmore structa clarus,*

Ed. pr. maj. hanc habet inscriptionem, *Epithaphion ad Nearam*; ed. pr. min. *ad Neeram.*—1 Reg. Voss. 2. Zwic. 1. edd. pr. maj. et min. *flammis* pro *votis*; Vicent. *votis* in textu, et *flammis* in margine; Rheg. et Venett. 1487. 1491. 1493. *votis.* Nil variant codd.—2 Statius, non prolata auctoritate, edidit *tulisse*, quod lect. extat in cod. Par. improbante Huschkio.—3 In Reg. *a limine*; in omnibus aliis codd. *e limine*, nisi quod præpositio abest a Corv. volente Heynio; hanc omiserunt H. Voss. et Bach: Dousa ex uno libro, quem nemo novit, et ex edd. antiquiss. ut ait, (quæ omnes nihilominus habent *tecti*)

NOTÆ

1 *Quid prodest*] Tibullus Neæram alloquens, eamque vehementer sibi reconciliari cupiens, vota multa se Diis persolvisse, ut ipsa sibi restituatur, dicit; negatque quicquam sibi a carissima Neæra abstracto posse esse aut contingere apud mortales jucundum; seque exoptare significat e vivis abire ad Inferos, si nulla sit spes fore, ut in gratiam cum ipsa redeat.

2 *Blandaque thura*] Thura dicuntur *blanda*, quod nempe Diis quasi blandiantur, ut facilius exorentur, vel quod blandos eos seu propitios faciant. Unde etiam Propert. lib. IV. Eleg. 6. 'Costum molle date, et blandi mihi thuris honores.'

4 *Insignis clara conspicuusque domo*] Sensus est: Vota Diis persolvi, non ut nobilis et claritate generis illustris fierem, aut opulentus, et dives,

Aut ut multa mei renovarent jugera tauri,
Et magnas messes terra benigna daret:
Sed tecum ut longæ sociarem gaudia vitæ,
Inque tuo caderet nostra senecta sinu;
Tunc cum, permensæ defunctus tempore lucis,
Nudus Lethæa cogerer ire rate?

et nobili genere illustris prodirem, vel ut mei boves plurima agri *jugera exercerent, et ut tellus fœcunda redderet amplas messes: at ut tecum,* o Neæra, *explerem diuturnæ vitæ gaudia, et mea senectus occumberet in tuo gremio; tunc* nempe *quando exacto vitæ spatio nudus compellerer vehi Lethæo navigio. Etenim quid*

reposuit *templi:* omnes omnium codd. exhibent *tecti.*—5 Berol. 1. *renoventur;* in marg. *renovarent:* Venett. 1487. 1491. 1493. *tanti* pro *tauri.*—6 Berol. 4. *dedit.*—7 In Vat. Statii, Reg. Sfort. Par. Witt. 2. quatuor Palatt. et Dat. cum ed. pr. min. et Ald. 1. *sociarent;* Scaliger e suo reposuerat *satiarem,* quod etiam erat in Thuan. Commel. Guelff. 1. 4. uno Palat. Brix. et Venett. 1491. 1493. *sotiarent* Broukh. 1. *sociarem* testantur cod. Lips. Witt. 1. duo Broukh. Exc. Broukh. Colot. omnes Beroll. Corv. Guelff. 2. 3. alii, cum ed. pr. maj. Bartol. Venet. 2. Rheg. etc. *tempora* pro *gaudia* in Colb. Brix. et marg. Berol. 3.—8 *Atque* Colb.—9 *Tum quum* Venet. Scot. an. 1549. et H. Voss. *quum* Dat. et Berol. 3. *Tunc cum* exhibent Par. Exc. Pocc. et Perr. unus Stat. duo Broukh. tres Voss. et edd. pr. maj. et min. *Nunc cum* cod. Lips. *præmensæ* habent septem codd. Statii, Berol. 1. (ed. pr. min.) Aldd. Colin. Gryph. 1534. Basil. 1539. Colin. 1529. 1534. hinc reposuerat Broukhusius: *permenso* unus Stat. Witt. 2. unus Broukh. Exc. Pocc. et Perr. Vatt. Heins. 1. 2. Dat. Corv. Par. et tres H. Voss. cum Plant. 1560. 1569. Dous. 1592. et Gryph. 1573. *ꝑmenso,* i. e. *permenso,* cod. Lips. et Berol. 4. *Tunc cū ꝑmensæ* Venet. 1491. *Tūc cum permēsæ* Venet. 1493. quod idem est; et omnibus literis manifestum, *Tunc cum permensæ* Berol. 2. Zwicc. duo Stat. sex Palatt. Colb. Witt. 1. ed. pr. maj. Bartol. Venet. 2. Rom. et Vicent. *Tunc cum per mense* in Rheg. *permensæ* est etiam in Venett. 1487. 1500. Comment. Cyllenii, Gryph. 1537. 1542. 1561. Par. 1543. Basil. 1546. 1569. 1592. Venet. Scot. 1549. *permensæ* Reg. Error ortus est, quod nescirent ꝑ cum recta linea infra per caudam, semper *per,* vel *par,* legendum esse, nunquam vero *pro,* sive *præ.* Vide ad vs. 11. Eleg. hujus libri primæ. Pro *defunctus* Colb. habet *perfunctus:* omnes fere Stat. Palatt. unus Broukh. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Rom. Vicent. etc. *tempora;* Guelff. 3. 4. unus Stat. Witt. 1. 2. duo Broukh. Vatt. Heins. 1. 2. Par. Exc. Pocc. et Perr. tres Voss. Beroll. 1. 3. 4. omnes Angll. ed. Bartol. Venet. 1491. Dous. et Passer. *tempore,* quod etiam reposuerunt H. Voss. et Bach: *tēpore* in Venet. 1493.—10 Ed. pr. maj. Vicent. et Rheg. *lethea,* quæ macula adhuc inhæret edd. Broukh. et Vulp. Ed. pr. min. *Læthæa;* Venett. 1491. 1493. *lathea.* Ceterum Broukh. hæc scribit: 'Magna est soni scabrities in his *rer, re, ra.* Edd. priscæ habent fere *cogeret.* Sed quid illo

NOTÆ

sed ut teipsa frui potirique, totamque vitam tecum exigere, et in sinu tuo senex obire possem.

10 *Lethæa cogerer ire rate*] Cymbam seu navigium Charontis intelligit; quem Veteres mortuorum animas per Paludem Stygem ad Inferos et flumen Lethe transvehere finxerunt. Unde 'Portitor Inferorum' dicitur. Virgil. Æn. VI. 'Ipse ratem conto subigit, velisque ministrat, Et ferruginea subvectat corpora cymba.'

Nam grave quid prodest pondus mihi divitis auri?
Arvaque si findant pinguia mille boves?
Quidve domus prodest Phrygiis innixa columnis,
Tænare, sive tuis, sive, Caryste, tuis?

me juvat grande pondus auri pretiosi, ac si mille tauri arent agros feraces? Quid etiam juvant palatia sustentata Phrygiis columnis? vel tuis, o Tænare, vel etiam

faciamus?' Edd. pr. maj. min. et Vincent. habent *cogerer.* Quo quid faciendum sit vides. Ed. Lips. ap. Heyn. Rheg. et Venett. 1491. 1498. *cogeret,* quod merum est mendum.—11 *Quid prodesse potest pondus mihi* Exc. Scal. *quid pondus prodest mihi* Sfort.—12 Cod. Lips. Ask. Monac. Voss. 3. Beroll. 1. 4. et Basil. 1569. *fundant;* et sic Vincent. in Speculo Doctr. vi. 78. legens, *Prataque si fundant;* Angl. 2. *scindant.*—13 Colb. et ed. pr. min. *subnixa;* Berol. 4. *annixa;* Par. tres Santen. alii, cum edd. pr. maj. Bartol. Venet. 2. Rheg. Vicent. etc. lect. nostram confirmant.—14 *Tronare* Berol. 1. *Trænare* Par. *tarisse* Berol. 2. in marg. *tareste* et *chariste;* Par. *Thariste;* edd. pr. maj.

NOTÆ

13 *Phrygiis innixa columnis*] Marmor Phrygium seu Phrygius lapis magno fuit in honore apud Antiquos. Horat. III. Odarum: 'Quod si dolentem nec Phrygius lapis.' Lapis autem Phrygius alio nomine dictus est 'Synnadicus,' ab urbe Phrygiæ Synnada, in cujus solo olim marmor illud laudatissimum effodiebatur; ut testatur Strabo Geograph. lib. XII. cujus quidem verba referre non pigebit: Σύνναδα δ' ἐστὶν οὐ μεγάλη πόλις· πρόκειται δ' αὐτῆς ἐλαιόφυτον πεδίον, ὅσον ἑξήκοντα σταδίων. Ἐπέκεινα δ' ἐστὶ Δοκιμία κώμη, καὶ τὸ λατόμιον τοῦ Συνναδικοῦ λίθου. Οὕτω μὲν Ῥωμαῖοι καλοῦσιν· οἱ δ' ἐπιχώριοι Δοκιμίτην καὶ Δοκιμαῖον. Κατ' ἀρχὰς μὲν μικρὰς βώλους ἐδίδοτο τοῦ μετάλλου. Διὰ δὲ τὴν νυνὶ πολυτέλειαν τῶν Ῥωμαίων κίονες ἐξαιροῦνται μονόλιθοι μεγάλοι, πλησιάζοντες τῷ ἀλαβαστρίτῃ λίθῳ κατὰ τὴν ποικιλίαν· ὥστε, καίπερ πολλῆς οὔσης τῆς ἐπὶ θάλατταν ἀγωγῆς τῶν τηλικούτων φορτίων, ὅμως καὶ κίονες καὶ πλάκες εἰς Ῥώμην κομίζονται θαυμασταὶ κατὰ τὸ μέγεθος καὶ κάλλος: *Synnada urbs est non magna; ante eam jacet campus oleis consitus, stadiorum circiter sexaginta. Ulterius est Docimia pagus, et lapidicinæ* [*seu lapidifodinæ*] *Synnadici lapidis. Sic enim Romani appellant; nam incolæ Docimitidem et Docimæum vocant. Hæ fodinæ initio exiguas glebas emittebant: sed ob sumtuum magnitudinem, quam nunc faciunt Romani, eruuntur magnæ columnæ solidi lapidis, varietate ad alabastricum accedentes lapidem; ita ut quanquam multum hujusce onerum ad mare venum deducatur, tamen et columnæ et tabulæ Romam perferuntur magnitudine atque pulchritudine admirandæ.* Unde et Claudianus in Stilichone scripsit: 'pretiosaque picto Marmore, purpureis cedit cui Synnada venis.'

14 *Tænare, sive tuis*] 'Tænarus, -i,' sive 'Tænara, -orum,' promontorium est Laconiæ regionis in Peloponneso, ubi antrum olim ostendebatur per quod Herculem ab Inferis rediisse Poëtæ fabulati sunt, Cerberumque vinctum ad Superos traxisse: vulgoque creditum est apud Veteres eas Inferorum esse fauces. Juxta hunc specum, qui valde umbrosus ad radices montis est, marmor coloris viridis 'Laconicum' dictum effodiebatur, quod et 'Tænarium' a loco cognominabatur. Propert. lib. III. Eleg. 2. 'Quod non Tænariis domus est mihi fulta columnis.'

Et nemora in domibus sacros imitantia lucos?
Auratæque trabes, marmoreumque solum?
Quidve, in Erythræo legitur quæ littore concha,
Tinctaque Sidonio murice lana juvat?

tuis, o Caryste? Quid etiam prosunt *sylvæ in tectis sanctos* Deorum *referentes saltus? quid trabes deauratæ, et pavimentum marmoreum? Quid denique prosunt gemmæ, quæ in mari Erythræo colliguntur, et lana ostro Sidonio infecta, atque*

min. Bartol. et Aldd. *Chariste;* Berol. 4. Vicent. et Rheg. *cariste.*—17 *Quidve in erithræo legitur quæ in litore concha* Par. *Quidve meri traheo legit i litore cōca,* apposita verbo *legit* desuper syllaba *ur*, in cod. Lips. *Quid vel Erythræo* intulit H. Voss. contra omnium librorum fidem, improbante Huschkio.—18 *Cinc-*

NOTÆ

Sive, Caryste, tuis] Carystus, seu Carystos, Insulæ Eubœæ oppidum est in maris littore ad radices Ochæ montis situm, cujus meminerunt Strabo lib. x. Plin. lib. iv. cap. 12. et Pompon. Mela lib. ii. Apud illam olim civitatem marmoreæ columnæ excidebantur macularum multiplicisque coloris varietate in primis commendatæ, quæ a loco 'Carystiæ' dictæ sunt. Ibidem etiam dicitur a Strabone nasci lapis textilis, ex quo pannus et mantilia conficiuntur, quæ ubi sordes contraxerunt, in flammam injecta purgantur, perinde atque lotione linteorum maculæ eluuntur. Locus etiam est in Laconica regione Carystus nomine juxta Arcadiam, unde vinum Carystium celebre, et unde etiam, si Stephano credatur, marmor et columnæ eruebantur.

15 *Nemora in domibus sacros imitantia lucos*] Sylvæ manu hominum consitæ, et viridaria voluptatis gratia et amœnitatis, olim in nobilium virorum ædibus et domorum tectis frequentissima fuerunt. Unde Seneca Epist. 122. 'Non vivunt contra naturam, qui pomaria in summis turribus serunt? quorum sylvæ in tectis domorum ac fastigiis nutant, inde ortis radicibus, quo improbe cacumina egissent?' Alter Seneca in Thyeste: 'Nulla culminibus meis imposita nutat sylva.' Horat. iii. Od: 10. 'Audis quo strepitu janua, quo nemus Inter pulchra situm tecta remugiat Ventis?' Luci porro sunt loca incæduis arboribus consita, Deorum numinibus, et Religioni, vel alicujus magni Viri cineribus consecrata: unde maxime quondam circa delubra aut sepulcra erant posita.

16 *Auratæque trabes*] Trabes apud Antiquos auro illinebantur, ut sumtuosiores viderentur; quod nostris quidem etiam temporibus apud multos factitari cernimus.

Marmoreumque solum] Hic *solum* pro pavimento sumitur. Mirum quidem est, quantum elegantiæ et luxus olim, sicut et nostris temporibus, a voluptuariis quæsitum sit in pavimentis, quæ fuerunt picta, tessellata, sculptilia, scutulata, et sectilia, hoc est, segmentis pretiosi marmoris, vel laterculorum, murrhinorum, aut vitri lignive tesselis compaginata, vel coloribus amœnissimis tincta. Horum omnium differentiam Plin. lib. xxxvi. cap. 25. et Vitruv. lib. v. cap. 10. et lib. vii. cap. 1. explicarunt.

17 *Erythræo littore concha*] Mare Erythræum proprie dicitur pars illa Oceani Orientalis, quæ ad Arabiam, inde Persicum et Arabicum sinum accedit. Hic autem sumitur pro mari toto Orientali, in quo lapilli pretiosi, unionesque, et conchæ gemmas et

Et quæ præterea populus miratur? in illis
  Invidia est; falso plurima vulgus amat.
Non opibus mentes hominum curæque levantur;
  Nam Fortuna sua tempora lege regit.
Sit mihi paupertas tecum jucunda, Neæra;
  At sine te regum munera nulla volo.

insuper cetera *quæ plebs admiratur? In his* enim omnibus *livor est. Multa sunt* quæ *temere multitudo diligit. Non* equidem *divitiis mentes mortalium et solicitudines sublevantur; suis enim legibus fortuna ordinat tempora.* O cara *Neæra, sit mihi tecum grata pauperies; at vero absque te omnes divitias regum nolo.*

taque in ed. pr. maj. Vicent. et Rheg. Literæ *T, t,* et *C, c,* pæne similes sunt in codd. *Tinctaque Sidonia* ed. pr. min. *Sydonio* Par. Alteram verbi *Sidonio* syllabam, præeunte Virg. Æn. IV. 137. corripuit Noster: alii producunt, ut Propert. II. 16. 55. et Sil. I. 444.—19 *Est quæ* conj. Scal. *miratur amatque* Guy. Vide infra.—20 'Omnes libri mei tum scripti tum editi pentametrum sic exhibent, *Invidia quæ falso plurima vulgus amat:* cod. et ed. Lips. *Invidia que.* Ad oram Vicent. notatum: '*Invidia est falso* em. Pontanus:' sic Exc. Pocc. Perr. et Scal. Vindob. et Voss. 3. (adde Vatt. Heins. 1. 2. Berol. 4. a marg. Guelf. 2. et Colot.) Hanc lect. recte reposuit Scal. nec video, cur Heynio displicuerit sententia vel locutio, 'invidiam esse aliqua in re.' *Huschk. Invidia quæ* habent etiam omnes Beroll. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Reg. Corv. Guelf. 1. 3. 4. Angll. 2. Venet. 2. Brix. et Rheg. *Invidiam falso* conj. Guy. *Divitiis falso* Heins. *Invidia falso* in uno Palat. et ed. Rom. ap. Heyn. qui conj. *et illis Invidet: heu f. p. v. amat!* Berol. 1. exhibet *vulgus ht,* i. e. *habet.*—21 Cod. Lips. Broukh. 1. 2. quatuor Palatt. Voss. 1. Bern. ed. pr. min. Aldd. Mur. et Basil. 1546. 1569. 1592. *homini,* quod revocarunt H. Voss. et Bach; in Ask. *hominis;* Witt. 1. 2. unus Broukh. Exc. Lips. Statiani, Scal. rec. Dat. Vatt. Heins. 1. 2. Angll. 3. 4. Par. et Beroll. *hominum,* quod servant etiam ed. pr. maj. Bartol. Venet. 2. Vicent. Rheg. et Venett. 1487. 1491. 1493.—22 Cod. Lips. et Vicent. *tempore.* Pro *regit,* (quod testantur Reg. Guelf. 2. Colot. Vatt. Heins. 1. 2. et Vicent. in margine, et reposuerunt Mur. Scal. Passer. Dous. et recentiores,) *gerit* exhibent omnes Beroll. et Stat. omnes Palatt. Witt. 1. 2. Zwicc. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Guelff. 1. 3. 4. Corv. Colb. Angll. 2. 3. 4. 5. cod. Lips. Par. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. in contextu, &c.: *gerit* defendunt ex Ovid. Met. III. 316. Publ. Syr. et Lactant. I. 2. *regit* e Sallustio Jug. 101. Justin. I. 9. Virg. Æn. XII. 405. et Eurip. Hec. 840.—23 Par. Witt. 1. 2. unus Broukh. Dat. ed. pr. maj. et Venet. 2. ap. Broukh. *jocunda.*—24 *Et sine* Berol. 4. a m. sec. Angll. 2. 3. 4. 5. Witt. 1. Colb. Land.

NOTÆ

margaritas proferentes inveniuntur. De concharum origine et luxu, vide Plin. lib. IX. cap. 35.

18 *Sidonio murice*] Marinus piscis est murex ex concharum genere, cujus succo purpura tingitur. Ideo vocatur murex conchylium κατ' ἐξοχὴν, et sumitur sæpius pro ipsa purpura, quæ optima apud Sidonem tingebatur. Sidon porro civitas est nobilissima Phœniciæ ad mare, de dignitate, claritate, et antiquitate cum Tyro ejusdem etiam regionis inclyta urbe contendens.

21 *Non opibus mentes curæque levantur*] Præclaræ huic sententiæ similis est ista Varronis: 'Non fit thesauris, non auro pectus solutum.' Horat

O niveam, quæ te poterit mihi reddere, lucem!
O mihi felicem terque quaterque diem!
At si, pro dulci reditu quæcumque voventur,
Audiat aversa non meus aure Deus;
Nec me regna juvent, nec Lydius aurifer amnis,
Nec, quas terrarum sustinet orbis, opes.

O felicem diem, qui te mihi valebit restituere! o lucem septies beatam! Sed si omnia, quæ pro jucundo reditu ad me tuo *devoventur, Deus mihi non propitius aversis auribus percipiat: neque mihi imperia placeant, nec Lydius fluvius aurum ferens, neque omnes divitiæ, quas totus continet mundus. Ista alii exoptent.* Tan-

Exc. Pocc. Vat. Heins. 2. Venet. 2. Brix. et Vicent. *Et sine te regnum* ed. pr. maj. et Rheg. *At sine te regum* Par. cod. Lips. et ed. pr. min. *tempora* pro *munera* Laud. *regna* Berol. 3. *velim* Colot. et Hamb. quod reposuit H. Voss. Heinsius conj. *Si sine te, regum, &c.*—25 Reg. *poterit quæ nunc mihi;* Witt. 2. et Voss. 4. *poterit quæ te mihi:* nullus liber, *mihi te poterit quæ*, ut edidit H. Voss.—26 Berol. 3. *ter quaterque.*—27 *At mihi pro* Beroll. 1. 3. *foventur* Ald. 1.—28 Par. Laud. cod. Lips. Exc. Lips. Witt. 1. Bronkh. 1. 2. Dat. Angll. 2. 5. Beroll. 1. 2. 3. Guelf. 2. alii, cum edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. et Rheg. *adversa;* in Berol. 4. et aliis, cum Venett. 1491. 1493. *aversa:* Heins. conj. *Respuat aversa.*—29 *Non* Witt. 1. 2. Reg. Laud. et Angll. 2. 3. 4. 5. *Nec* omnes Beroll. Par. cod. Lips. Broukh. 1. 2. 3. alii, cum edd. pr. maj. min. Bartol. &c. *juvant* Par. cod. Lips. omnes Beroll. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Statiani, Dat. Angll. 2. 3. 4. 5. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. ed. Lips. Rom. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. Ald. 1. et Scal. *juvent* Ald. 2. et vulgg. ex quo cod. nescio: *non Lydius* Reg. *nec lidius* Par. *aureus* Laud. et Angl. 2.—30 Berol. 2. *q.*

NOTÆ

etiam similiter: 'non æris acervus et auri Ægroto domini deduxit corpore febrim.'

24 *Sine te regum munera nulla volo*] Idem jam supra lib. I. Eleg. 9. vs. 34. 'Et regum magnæ despiciantur opes.' Idem etiam præsentis hujus Elegiæ vs. 29. 'Nec me regna juvent, nec Lydius aurifer amnis, Nec, quas terrarum sustinet orbis, opes. Hæc alii cupiant; liceat mihi, paupere cultu, Securo cara conjuge posse frui.' Plautus etiam in Curcul. in eandem fere sententiam dixit: 'Sibi sua habeant regna reges, sibi divitias divites, Sibi honores, sibi virtutes, sibi pugnas, sibi prælia; Dum mihi abstineant invidere, sibi quisque habeat, quod suum est.' Et post pauca: 'Siquidem Hercle mihi regnum detur, nunquam id potius persequar Quando ego te video.'

25 *O niveam lucem*] Hoc est, faustam et fortunatam, quomodo Catullus Carm. XVIII. dicit: 'Fulsere quondam candidi tibi soles.'

27 *Pro reditu quæcumque voventur*] Veteres pro reditu eorum, qui longe a patria peregrinarentur, suscipere vota consueverant; ut densa probat exemplorum nubes: Virgil. Æn. II. 'Votum pro reditu simulant.' Ovid. lib. II. Amor. Eleg. 11. 'pro reditu victima vota cadet.' Sueton. in Caligul. cap. 14. 'Cum paucos post dies in proximas Campaniæ Insulas trajecisset, vota pro reditu suscepta sunt.'

29 *Nec Lydius aurifer amnis*] Pactolum Lydiæ fluvium intelligit, qui dici-

[redacted]

Hæc alii cupiant; liceat mihi, paupere cultu,
Securo cara conjuge posse frui.
Adsis, et timidis faveas, Saturnia, votis,
Et faveas, concha, Cypria, vecta tua.
Aut si Fata negant reditum, tristesque Sorores,
Stamina quæ ducunt, quæque futura canunt:

tum *mihi securo contingat tenui cultu posse potiri dilecta mihi sponsa. Ades mihi, o Saturnia, et annue supplicibus votis;* tu quoque *adsis*, o *Dea Cypri, quæ concha tua veheris. Vel si duræ sorores, quæ* vitæ nostræ *fila volvunt, et res futuras*

terrenas substinet; Witt. 1. 2. habent etiam *substinet.*—31 *Nec alii* Berol. 4. *cupiunt* Berol. 2. *capiant* Colb. Reg. ed. pr. maj. Venet. 2. et Rheg. *H. alios capiant* Broukh. *cupiant* cod. Lips. Par. et ed. pr. min. *Hoc alii cupiunt* conj. Vincent. Spec. Doctr.—32 Unus Palat. *curva* pro *cara*. Heynius *Securo vitæ munere* citat in Obss. e conj. ejusdem Vincent.—33 *Adsisque* Dat. *Adsis ut* Angl. 4.—34 *Cyprida* Reg. *Cyrpia* ed. pr. maj. *cipria grata* cod. Lips.—35 *At* Laud. Exc. Broukh. Angl. 2. et Guelf. 2. a m. sec. et hoc præferat Heyn. *reditus* Reg. cum edd. Rom. et Brix. Vide I. 3. 13. Heins. conj. *Stygiæque Sorores*, cf. Burm. ad Grat. Cyneg. 477. vel *trinæque sorores*, quod etiam in mentem venerat Ayrmanno, vel etiam *vitæque sorores.*—36 In omnibus fere codd. et edd. *neunt*, quod Scal. pro *nent* dictum esse contendit; *neent* Guelf. 3. Heinsius ad Ovid. Epist. XVII. 194. emendavit *canunt*, ut, errore ex similitudine inter ultimam præcedentis et primam proxime sequentis vocis syllabam orto, primum scriptum fuerit, *futura nunt*. Hanc Heins. emend. primus recepit Broukh. agnoscunt illam Monac. et Berol. 3. a m. sec.

NOTÆ

tur aureas arenas et strigmenta auri simul cum undis devolvisse; unde 'Chrysorrhoas' dictus est. Cur autem Pactolus aureas arenas trahere dictus sit, hanc afferunt rationem Hyginus fabula 191. et Fulgent. Mythologicon lib. II. Midas rex Apollinem, vel, ut vult Hyginus, Bacchum petiit, ut quicquid tangeret, aurum fieret: quod cum impetrasset, ac cibus etiam ejus et potus in aurum converterentur, et fame cruciaretur, et ita esset necessitas aurea, et locuples penuria, Deum petiit, ut sibi tam speciosum donum eriperet. Responsum itaque accepit, ut caput flumine Pactolo ter ablueret; quo facto per Midæ corporis contactum fluminis aquæ factæ sunt aureæ, unde dictus est aquas aureas et fluctus aureos traxisse.

33 *Saturnia*] Juno Saturni filia, Jovis soror; sic dicta a patre Saturno. Virgil. Æn. XII. 830. 'Et germana Jovis, Saturnique altera proles.'

34 *Concha, Cypria, vecta tua*] Venus quæ 'Cypris' et 'Cypria' dicitur, vel quod in Cypro genita sit; ut vult Hesiodus; vel quod ei primum in Cypro Insula templum sit constitutum; ut vult Festus; vel ut alii volunt, quod maxime in Cypro coleretur. Dicitur autem concha vehi Venus, quod ex spumis in mari concepta, et primum genita in concha statim devecta sit in Cyprum Insulam. Venerem concha vectam et e mari exeuntem dedicavit Augustus in delubro patris Cæsaris, ut refert Plin. lib. XXXV. cap. 10.

35 *Tristesque Sorores*] Parcas intelligit, quæ tres a Poëtis finguntur fatis præsidere, vitæ humanæ stamina ad arbitrium dispensantes. Hæ porro

Me vocet in vastos amnes nigramque paludem
Dives in ignava luridus Orcus aqua.

ordinant, redire ad me Neæram *renuunt; tristis Orcus languida palude me trahat in profunda flumina, et obscuros lacus Ditis.*

---

eodem ducit *nount* in Voss. 4. Quanta enim similitudo litt. *c* et *o* intercedat, ubique libb. scriptt. observare licet. Posse per se ferri *neunt* putat Bach, citans Hom. Od. I. 17. et Martial. I. 98.—37 H. Voss. edidit *ad vastos*, contra omnium codd. et edd. fidem, improbante Huschk. Cf. Propert. I. 3. 6. et Hom. Il. Σ. 520. '*ad* pro vulg. *in*, cum H. Vossio, quanquam nullo libro add. in textum immisi. Morientes non *in*, sed *ad* Stygem descendere vel vocari dicuntur. Negligentia librarii e vs. seq. depravatum. Locis a Voss. laud. adde Ovid. Met. III. 272.' *Bach*. Adde etiam, si vis, Ovid. Trist. I. 2. 65. Propert. II. 34. 53. et Virg. Æn. VI. 404. *vestros* Scal. rec.—38 *Ditis* Exc. Pocc. Perr. et Bronkh. Vatt. Heins. 1. 2. et Colot. *Dius* unus Heins. *Divis* Berol. 3. et Dat. *Dives* Par. cod. Lips. Beroll. 1. 2. 4. edd. pr. maj. min. Bartol. &c. pro *in* Angll. 2. 3. 4. exhibent *et*. Falso Heynius scribit Venet. 2. habere *ignaram*: habet hoc cod. Heinsii chartaceus, scil. Dat. et Berol. 3. Ask. et Berol. 1. habent *ignara*; Vindob. *et ignavà*: cod. Lips. Par. Witt. 1. 2. Reg. et Bronkh. 1. 2. *Orchus*; vide Serv. ad Virg. Georg. I. 277. Berol. 2. *horchus*; ed. Rom. *ortus*. Vide ad vs. 18.

NOTÆ

sunt Clotho, Lachesis, et Atropos, quarum primam volunt colum gestare, alteram nendo humanæ vitæ terminum præfinire, tertiam denique filum incidere, hoc est, vitam nostram tempore statuto abrumpere. Unde etiam illud tritum: 'Clotho colum bajulat, Lachesis net, Atropos occat.'

36 *Futura canunt*] Plures cum Scaligero legunt, *neunt*, sed male: barbarum enim est illud, nec potest esse a 'neo, nes, nere,' quod in tertia persona plurali non exit in *neunt*, sed in *nent*. Cum autem Parcæ non modo lanificæ, sed etiam fatidicæ dicantur a Poëtis, quales et Catullus in Epithalamio Pelei et Thetidis inducit, dicens, 'Veridicos Parcæ cœperunt edere cantus;' et post pauca, 'Talia præfantes quondam felicia Pelei Carmina divino cecinerunt omine Parcæ:' hinc constare videtur nostræ lectionis sinceritas, quam etiam Tibullo nostro contra Scaligerum asseruit eruditissimus et sagacissimus N. Heinsius ad Ovid. Heroid. Epist. XVII. 194.

37 *Nigramque paludem*] Stygem apud Inferos fluvium vel paludem, a Superis tanta in veneratione habitam, ut nefas ducerent quicquam eorum, quæ per Stygem jurassent, quovis modo violare. Si quis vero contra fecisset, totos centum annos divinitate spoliatus a nectare arcebatur.

38 *Luridus Orcus*] Inferorum fluvius est ab Styge defluens, qui sæpius pro Plutone sumitur, atque etiam pro Charonte. Isidor. Orig. lib. VIII. 'Orcum vocant receptorem mortium, unde et orca nuncupatur vas, quod recipit aquas.' Hic vero sumitur pro fluvio Inferorum, qui dicitur etiam 'luridus' ab Horatio III. Od. 4. 'Mœretque partus fulmine luridum Missos ad Orcum.'

ELEGIA IV.

Di meliora ferant, nec sint insomnia vera,
Quæ tulit extrema pessima nocte quies.

Qro ut *meliora dent Divi, et ne sint somnia* mea *vera quæ pessimus somnus*

'Multa sunt in hoc Carmine, quæ severiori judici displicere possint. In exordio nonnulla sunt perplexe dicta, et iterum iterumque retractata. Si forte hæc librariorum fraudi debentur, in Apollinis tamen descriptione copiam earum rerum, quas brevius narratas malis, poëtæ vix pro egregio invento annumeres: uti nec illud ipsum, quod Apolline res digna est visa, a quo poëtæ nuntiaretur puellæ perfidia, et quidem tam operose ac copiose. Quod sub fin. dicere poëtico more volebat, Neæram non esse puellam sine humanitatis sensu natam, vide, quo cum fastidio legentis, et in ipso ornatu jejune, extulit vss. 85-92. cum vss. 85. 86. satis superque essent. Verbo, otiosa rerum ac verborum copia laborare videtur totum Carmen; etsi sint alia in eo Tibullo digna, nec dubitare liceat, Tibullum ejus esse auctorem.' *Heyn.* In ed. pr. maj. Inscriptio est, *De Somnio:* in ed. pr. min. nihil enotatum.—1 *Dic meliora* ed. pr. min. *Qui meliora* Berol. 3. *Di* vel *Dii* in aliis: '*ferant* Guelf. 1. a pr. m.' *Heynius;* errore forsan typothetarum: *nec sint mihi somnia* Par. Witt. 1. 2. Laud. Vat. Ursini, Berol. 1. unus Broukh. Colot. Angll. 2. 3. 4. 5. Corv. Guelf. 3. a pr. m. ed. pr. maj. Venet. 2. Lips. ap. Heyn. Vicent. et Rheg. *nec mihi sint somnia* ed. pr. min. *nec sint mea somnia* Exc. Pocc. et Perr. Vatt. Heins. 1. 2. Guelf. 4. Rom. Brix. et Venett. 1491. 1493. *m' somnia* in Reg. *insomnia* testantur cod. Lips. duo Broukh. Statiani, Beroll. 2. 3. 4. alii ap. H. Voss.—2 Cod. Lips. *hecsterna;* Par. Colb. Exc. Pocc. Beroll. 1. 2. Statiani, unus Broukh. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. Rheg. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. &c. *hesterna;* Broukh. 2. Witt. 1. 2. Dat. Angl. 4. Berol. 3. et ed. pr. min. *externa;* alter Broukh. et Berol. 2. *esterna:* nostram lect. testantur Scaligeri liber et Reg. Placet *extrema* propterea, quod vs. 21. somnium matutino tempore oblatum dicitur. Nonnulli codd. ut Par. Scal. rec. et Guarn. habent *pexima* pro *pessima;* ed. pr. min. *proxima;* ita etiam omnes Stat. duo Voss. et Guelf. 3. *pessima* omnes Beroll. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Exc. Pocc. ed. pr. maj. Venet. 2. et

NOTÆ

1 *Di meliora ferant*] Somnium suum refert Tibullus, illudque abominatur ut vanum et inane, quo sibi visus fuerat ex Apolline ipso didicisse Neæram alterius viri amore esse correptam: ipsam vero tandem Dei jussu monet, ne quid ejusmodi consilii capiat, Deosque precatur, ut mala ista et insomnia averruncent. Interdum porro Veteres malum quodcumque imminens amolientes dicere solebant absolute, 'Di melius,' vel 'Di meliora:' ut Valer. Max. lib. v. 'Di melius, quod hunc animum viris earum non dederunt.' Interdum vero verbum addebant, ut hic Tibullus, *Di meliora ferant.* Lucil. Sat. XXVII. 'Di maluerint meliora, atque amentiam averruncassint tuam.' Symmach. lib. II. Epist. 55. 'Dii meliora procurent.' Sic et apud Plautum: 'Dii melius faciant,' 'Dii melius faxint.'

2 *Quæ tulit extrema* [*hesterna*] *nocte quies*] 'Noctem hesternam' Tibullus

Ite procul, vani, falsumque avertite visum;
Desinite in somnis quærere velle fidem.
Divi vera monent; venturæ nuntia sortis,
Vera monent Tuscis exta probata viris:
Somnia fallaci ludunt temeraria nocte,
Et pavidas mentes falsa timere jubent:

hesterna nocte induxit. Longe abscedite, o insomnia, *et depellite frustraneam et fictam apparitionem, desistite cupere*, ut *vobis fides adhibeatur. Dii vera nuntiant; futuri eventus intestina prænuntia approbata Tuscis hominibus veritatem* etiam *indicant*. At *insomnia vana dolosa nocte deludunt timidos hominum animos, cogunt-*

Venett. 1491. 1493.—3 *Ite procul vanum* Witt. 2. Broukh. 2. Exc. Lips. Dat. Scal. rec. Beroll. 1. 3. 4. Angll. 3. 4. (Angl. 5. a pr. m. Berol. 2. a marg.) et Corv. quod reposuerat Scal. *vani* exhibent omnes Stat. et Guelff. quinque Palatt. Zwicc. 1. 2. cod. Lips. Par. Goth. Berol. 2. a m. pr. Angll. 1. 2. Witt. 1. duo Broukh. Colb. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Rom. Lips. ap. Heyn. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. Aldd. Gryph. &c. Wassenbergius tentabat, *Ite p. vani falsique facessite visus;* Waardenburgius, *I. p. vates; falsum ne a. visum; Desinite in somnis;* vel, *Desino et in vobis:* H. Vossius intulit in textum, *I. p. Somni, falsumque a v. Desinite in vanis.* Pro *in somnis* (quod exhibet Vat. Heins. 1.) plurimi, ut omnes Stat. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Angll. 1. 2. et Beroll. 1. 2. 4. cum edd. vett. habent *in votis;* unde Stat. formaverat *invetis*, i. e. *inventis*, et postea *invitis;* sed retinuit lect. *in votis;* cod. Lips. *innotis*, quod eodem tendit; Heins. mallit, *in veris;* in ora Rheg. ap. Huschk. *ignotis;* Mur. suspicatus est legendum *in vanis;* hoc arripuit H. Voss. Scal. e conj. edidit *in vobis;* hinc Guy. fecit *in nobis;* Berol. 3. *Desine invotis;* Guelf. 1. habet *Desine et in votis;* unde Bach, favente Lenzio in Eph. Heidl. II. 12. in textum admisit *Desinite et vobis:* idem Bach conj. *Ite procul vanis, falsumque advertite visum; Desinite a nobis*, i. e. aliis iisque credulis visum vestrum objicite falsum, non mihi, qui nunquam vobis fidem habebo. Inconcinne omnes, inquit Huschk. qui nostram lectionem firmari putat h. l. Cic. Div. II. 59. 'Quod si, ceteris temporibus, falsis visis credendum non est; non video, quid præcipui somnus habeat, in quo valeant falsa pro veris. Quod si insanorum visis fides non est habenda, quia falsa sunt; cur credatur somniantium visis, quæ multo etiam perturbatiora sunt, non intelligo.' Cf. vs. 12. et Ovid. Met. xv. 565.—5 Witt. 2. et Scal. rec. *movent*, quod etiam *monent* legi possit in cod. antiq. *nuntia mortis* in Reg. *numina sortis* Sfort. et Exc. Lips.—6 *Vera manent* Guelf. 2. at emendat alia manus *monent;* Witt. 2. et Scal. rec. hic quoque habent *movent*.—8 Nullus liber *vana timere habet*, repositum propterea ab H. Voss. quia

NOTÆ

dixit etiam infra hujus lib. Eleg. 7. 37. 'Hesterna quam te solum quod nocte reliqui.'

5 *Divi vera monent*] O somnia, desinite quærere, ut in vobis fides reperiatur, quoniam solummodo Dii vera prænuntiant, non vos. Exta etiam vere indicant Deorum voluntatem; somnia vero fallacibus spectris, et imaginibus falsis, et errantibus umbris timidas mentes hominum deludunt. In oraculis et extispiciis veritas inest, non in somniis.

6 *Tuscis exta probata viris*] Tuscorum gens quantopere artis extispicinæ, seu aruspicinæ, religione, rerumque divinarum intelligentia excellere credita sit, norunt omnes, qui Veterum monumenta tantisper attigerunt.

Et natum in curas hominum genus omina noctis
Farre pio placant et saliente sale.
Sed tamen, utcumque est, sive illi vera monenti,
Mendaci somno credere sive volent;

que vana etiam et *falsa metuere ; sed humana gens in solicitudines prona noctis omina mola et sale crepitante deveneratur. Attamen quomodocumque res tandem sit, seu illi cupient vera indicari, seu fidem habere fallaci sopori: Lucina afferat*

præcesserat vs. 7. *fallaci.* Infra non offendit El. 6. 46. loco magis suspecto, 'Aut fallat blanda sordida lingua prece: Etsi perque suos fallax jurarit ocellos.'—9 Locus varietate lectionis notabilis. *Et vanum ventura* unus Stat. sex Palatt. Broukh. 1. Ask. Voss. 5. cod. Lips. Beroll. 1. 4. Scal. rec. Vat. Heins. 3. Angl. 5. a m. sec. et ed. pr. min. *At vanum in curas* Exc. Lips. et sic conj. Heins. *At pronum in curas* conj. quoque idem Heinsius; *Et vanum in curas* Exc. Perr. et Pocc. *Et vanum in curam* Venet. 2. Rheg. et Lips. ap. H. Voss. *Et natum in curam* ed. pr. maj. et Lips. ap. Heyn. *At natum in curas* unus Mur. Vat. Heins. 1. Vat. Ursini, Monac. et Vindob. quam lect. probabilem vocat Huschkius; *Et tantum metuens* unus Stat. *Et natum metuens* unus Broukh. Angl. 1. et Beroll. 2. 3. *Et vatum metuens* Dat. *Et natum maturas* Par. et Bern. *Et vanum metuens* Guelff. 1. 4. cum edd. Rom. Venett. 1491. 1493. et Aldd. *Et vatum in curas* Witt. 2. *Et varium ventura* Witt. 1. et Angl. 5. *Et varium metuens* Angl. 5. a m. sec. *Et vatum ventura* Witt. 2. a m. sec. In marg. Rheg. ap. Huschk. hæc annotantur: 'Septem Mss. *Et vanum ventura hominum genus.* Quæ vera est tot libris scriptura, modo legas, *Et vanum venturi hominum genus:* quomodo sæpe loquitur Silius Italicus. Palat. sextus (ap. Gebhardum) *Et natum in curas.* Sed Græcismus causa erroris.' *Et natum in curas* testantur etiam duo Stat. Corv. Reg. Guelf. 3. unus Broukh. Vat. Heins. 3. Angll. 2. 3. 4. Bartol. et marg. Venet. 2. ap. Heins. *Et nata in curas h. gens* unus Heins. *navum in curas* conj. Heyn. *agmina noctis* Scheff. et Angl. 4. *omnia noctis* Berol. 3. et Angl. 4. a m. sec. et sic in ed. pr. min. et Ald. 1. *omĩa noctis* ed. pr. maj. *omina noctis* exhibent Witt. 1. 2. Broukh. 1. Exc. Pocc. et Perr. Laud. Vatt. Heins. 1. 2. 3. Beroll. 1. 4. Par. et Bartol. *omina noctes* Berol. 4. *noctis* in Par. a recentiori manu additum est, ea, quæ prius extabat, voce erasa.—10 Rheg. *placent;* Lips. ap. Heyn. *pioque placent.*—11 *Et tamen* Par. Corv. omnes Beroll. cod. Lips. ed. pr. min. Venet. 2. Venett. 1491. 1493. et vulgg. De confusione formularum *Et tamen, Sed tamen,* vide primam Bentleii annotationem ad Terent. Ed. pr. maj. et Vicent. cum tribus codd. Guyeti exhibent *Sed tamen,* quod reposuerunt H. Voss. Wund. et Bach: *utrimque* unus Broukh. *utrunque* Beroll. 1. 2. 3. alter Broukh. Scal. rec. et Dat. *utrumque* Reg. et Rom. *moneri* Par. Witt. 1. Broukh. 1. 2. 3. Beroll. 1. 4. Angl. 3. et ed. pr. min. *moveri* Witt. 2. Angl. 4. et cod. Lips. *monenti* Vat. Stat. Florent. Laud. Exc. Pocc. Vatt. Heins. 1. 2. Vat. Ursini, omnes Guelff. Beroll. 2. 3. ed. pr. maj. Vicent. et Venett. 1491. 1493.—12 Par. Ask. Goth. Beroll. 1. 3. Guelf. 3. superscr. et Dat.

NOTÆ

10 *Farre pio placant*] Hic *far* Poëta noster pro mola posuit; ut etiam Virg. Æn. v. 'Canæ penetralia Vestæ Farre pio, et plena supplex veneratur acerra.' Mola autem nihil aliud est quam far molitum, tostum, et sale sparsum, quo hostiæ mactandæ perfundebantur: unde immolare proprie est ejusmodi mola et sale hostiam perfusam offerre, seu sacrificare.

Et saliente sale] Sal cum in ignem injicitur sponte crepitans exilit, seu emicat. Unde et Horat. lib. III. Od.

Efficiat vanos noctis Lucina timores,
  Et frustra immeritum prætimuisse velit:
Si mea nec turpi mens est obnoxia facto,
  Nec læsit magnos impia lingua Deos.
Jam Nox æthereum nigris emensa quadrigis
  Mundum cœruleo laverat amne rotas:
Nec me sopierat menti Deus utilis ægræ;
  Somnus solicitas deficit ante domos.

inanes metus noctis, et incassum cupiat immerentem me *metuisse; si meus animus malo facinore non est obstrictus, neque lingua mea Divos potentes offendit. Jam tum nox sublime Cœlum atris quadrigis emensa, abluerat currum* suum *cærulo oceano; neque* tamen *somnus animo anxio utilis me soporaverat. Apud domos enim curis*

velint.—13 *Afficiat* Berol. 4. *Et sitiat* Berol. 3. *Eficiat* Witt. 1.—14 Cod. Lips. *immemorem tum timuisse;* Witt. 1. et Laud. *inmeritum;* Beroll. 1. 2. 3. Par. omnes ap. Stat. Broukh. et Heins. omnes Palatt. et Guelff. cum edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Rom. Lips. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. Aldd. etc. *pertimuisse;* Gebhardus correxit *prætimuisse*, quod recepit Broukh. et confirmant Berol. 4. Reg. Corv. Monac. Goth. et duo Voss.—15 *Sic mea* Dat. Zwicc. 1. 2. Par. Beroll. 1. 2. 3. a m. sec. unus Broukh. Venet. 2. Lips. ap. Heyn. et Reg. *Sic me* ed. pr. min. *Dii mea* cod. Lips. Palatt. et unus Bronkh. *Si mea* omnes Beroll. Vicent. ed. pr. maj. Venett. 1491. 1493. et Aldd.—16 Par. *magicos:* cod. Lips. *turba.* —17 Guelf. 2. et Florent. *dimensa;* Par. Broukh. 2. 3. Guelff. 1. 4. Corv. Reg. Angll. 1. 2. 3. 4. Beroll. 2. 4. ed. pr. min. Venet. 2. Rheg. Brix. Rom. Lips. ap. Heyn. Venett. 1491. 1493. et Aldd. *emersa;* cod. Lips. *nigris emersa;* Beroll. 1. *bijugis emensa;* Berol. 3. *biugis emensa;* ed. pr. maj. Bartol. Vicent. et Basil. 1530. habent etiam *emensa;* id confirmant Angl. 5. Guelf. 3. Monac. Voss. 2. Voss. 5. a marg. et Zwic. 1. 'Hoc unice verum, cum de exeunte nocte agatur, quam ut Deam descendere Oceanum sibi fingebant veteres.' *Bach.*—18 *Non dum* cod. Lips. *Nundum* Bartol. Scaliger tacite e suo, et post eum Broukh. receperant *cæruleas.* Rursus ejecit Heynius idonea de causa, 'ut *amnis* habeat aliquid adjunctum, quod Oceani notionem propius adducat.' *cæruleas* item habet Voss. 2.—19 Interpunctio nos-

NOTÆ

'Farre pio, et saliente mica.'

13 *Lucina*] Quæ eadem est Diana et Luna, a luce sic dicta. Catullus XXXIV. 13. 'Tu Lucina dolentibus Juno dicta puerperis: Tu potens Trivia, et notho es Dicta lumine Luna.'

14 *Velit*] Deos obtestabantur, ut vellent annuere. Virg. Æn. I. 'Hunc lætum Tyriisque diem Trojaque profectis Esse velis.' Noster etiam Tibullus infra lib. IV. ad Priapum: 'Pro quibus officiis, si fas est, Sancte, paciscar, Assiduus custos ruris ut esse velis.' Plin. Epistol. lib. X. 'Precati sumus Deos, ut velint ea semper solvi, semperque signari.'

17 *Jam nox æthereum*] Describit noctis tempus, quo somnia solent mentes hominum dormientium invadere, jam præcessisse, diemque demum advenisse, cum somno tandem oppressus Apollinem sibi visus est videre.

18 *Cæruleo laverat amne rotas*] Amnis hic pro Oceano ponitur, ut etiam supra dixit II. 5. 62. 'Solis anhelantes abluit amnis equos.'

20 *Solicitas deficit ante domos*] In

Tandem, cum summo Phœbus prospexit ab ortu,
Pressit languentis lumina sera quies.
Hic juvenis, casta redimitus tempora lauro,
Est visus nostra ponere sede pedem.
*Non illo quicquam formosius ulla priorum
* Ætas, humanum nec videt illud opus.

agitatas deficit. Denique cum Phœbus ab alto Oriente respexit, tardus sopor languido mihi oculos obruit. Tunc juvenis coronatus lauru casta visus est mihi ingredi domum meam. Nihil unquam ulla Majorum nostrorum ætas habuit isto

tra debetur Cantero Nov. Lect. I. 18. eam admiserunt H. Voss. et Bach. Vossius monet hanc distinctionem evertere emendationes Heinsii, *deficit ille domos*, vel *defit is ante domos*. Omnes antehac Edd. locum interpunxerunt, ut *Somnus* retraheretur ad versum superiorem.—21 *Quom tandem summo* Berol. 3. *Tandem quom* Dat. *somno* pro *summo* Guelff. 1. 4. Vat. Stat. ed. pr. maj. Venet. 2. Brix. Rheg. *somnos* unus Broukh. et Berol. 4. *sōno* (i. e. *somno*) Venett. 1491. 1493. *somo* Rom. i. e. *sommo*, pro *summo*, vel *somno*: Witt. 2. *perspexit*; Angl. 1. *despexit*; Angl. 2. *præspexit*.—22 *Præssit* ed. pr. maj. Vicent. et Rheg. *lumina fessa* Witt. 2. Reg. Sfort. duo alii Stat. Vat. Ursini, Vindob. ed. pr. min. et Bartol. *lumina victa* Hamb. *lumina festa* Guelf. 3. pro v. l.—23 Par. cod. Lips. omnes Beroll. alii, cum edd. vett. *lauro*; Ask. Vindob. Goth. et Bern. *lauru*; hoc reposuit H. Voss.—25. 26 'Scholastica νόημα, Tibullo prorsus indigna, sive sententiam ipsam spectes sive verborum insolentiam. Sic se digne laudaturum putavit is, qui versus ascripsit, præclaram Apollinis speciem, quam informavit poëta, omni illam quidem laude dignam, sed non tam inepta et inficeta. *Non ulla*, inquit, priorum *ætas* vidit formosius *opus*. Nunquam ita scribunt Veteres, sed vel 'ætatem priorum' vel 'ætatem priorem,' non ætates majores plures commemorant nisi ubi de aurea, argentea et ferrea loquuntur.' *Huschk.* Ed. pr. maj. expressit *illa* pro *ulla*. Pro *videt* unus Stat. et Goth. *fuit*; unus Broukh. et Berol. 4. *valet*, et pro v. l. *vidit*. Heins. conj. *nec dedit*; Heyn. *Non vidit quicquam.....nec fuit illud opus*, quod cum Strombeckio in textum intulit Bach. Vir doctus ad marg. Rheg. ap. Huschk. proposuit, *nec videt ullus opus*; addit tamen: 'Versus mendosus, et olens juncturam.' 'Huic igitur pentameter, mihi totum distichon subditiтium videtur: quo ejecto non magis aliquid desiderabitur, quam apud Balbum, qui hunc locum pæne ad verbum descripsit T. I. p. 128.' *Huschk.* H.

NOTÆ

domibus solicitis, seu solicitudine agitatis, desideratur ac penitus deficit somnus, nec illas adit, in quibus pleni curarum homines habitant. Unde Seneca in Troade dixit, 'Ignotam venire afflictis quietem.' Notum denique est eos insomnes maxime agere noctes, qui amoris ardore, aut quovis alio curarum æstu percelluntur. Ovidius: 'ignes Ipse suos nutrit, cura removente soporem.'

23 *Redimitus tempora lauro*] Habitum et characteres describit Apollinis, cui apposite lauream in capite tribuit, juxta illud Ovidii Met. I. ubi Apollo de lauro, in quam Nympha Daphne ipsi dilecta conversa est, ait: 'At conjux quoniam mea non potes esse, Arbor eris certe, dixit, mea: semper habebunt Te coma, te citharæ, te nostræ, Laure, pharetræ.'

Intonsi crines longa cervice fluebant;
Stillabat Syrio myrtea rore coma.

pulchrius, neque humanum fuit istud simulacrum. Longi capilli sublimi cervice defluebant, flava cæsaries madebat Tyrio nardo: erat ipsi nitor, qualem præ se habet

Voss. *quicquam* corruptum censens servato pron. *illo*, versus ita concinnavit, *Non illo vidit formosius ulla priorum Ætas (humanum nec fuit illud) opus.*— 28 *Spirabat*, ad Broukh. 2. Berol. 2. et Vindob. jam a S. Fabricio ad Terent. Adelph. I. 2. e scriptis notatum, præeuntibus Plant. Gryph. Passer. Morell. aliisque, cum Lips. 1812. Wund. et Voss. favente Lenzio, revocavit Bach: *Stillabat* cod. Lips. omnes Stat. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 3. Par. Beroll. 1. 3. 4. Guelff. Corv. Reg. alii, cum edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Rom. Lips. ap. Heyn. Venett. 1487. 1491. 1493. etc. *tirio* Berol. 1. Witt. 2. *thirio* Witt. 1. *tyrio* Par. Beroll. 1. 2. 3. *Tyrio* omnes Palatt. Broukh. 1. 2. 3. Scal. rec. et vet. *Syrio* Vat. Heins. 1. Ask. Bern. et Vindob. quod reposuit Broukhusius; eandem lect. memoravit Stat. sed nunquam vidit ipse: *myrrhea* Guelff. 1. 3. 4. Guelf. 2. a m. sec. Exc. Pocc. et Perr. Vat. Heins. 1. Vat. Ursini, Venet. 2. ap. Broukh. Brix. Rheg. ap. Heins. et Venett. 1487. 1491. 1493. *myrthea* Par. Broukh. 1. Venet. 2. Rheg. ap. Broukh. *mirtea* cod. Lips. et Witt. 1. *mirthea* Witt. 2. et unus Stat. *myrtea* in omnibus aliis ap. Stat. Palatt. Scal. rec. et vett. omnibus Beroll. Guelf. 2. Corv. Reg. uno Broukh. edd. pr. maj. min. et Bartol. Hanc lect. omnium

NOTÆ

28 *Syrio myrtea* [*myrrhea*] *rore coma*] *Myrrhea coma* dicitur a colore et odore, seu unguento; color enim myrrhæ subflavus est, recte conveniens Apollinis comæ, quæ etiam myrrhea dicitur, quod myrrha, quæ species semper fuit odoris et unguenti apud Antiquos exquisitissima, fuerit delibuta. Juxta illud Horatii III. Od. 14. 'Myrrheum nodo cohibere crinem.' Ovid. Art. Am. lib. I. 'Illius et lacrymis, quas arbore fundit odora, Ungimur; et dominæ nomina gutta tenet.' Legitur etiam a nonnullis *myrtea coma*, sed male, quanquam enim Scaliger, Diis etiam invitis, istam lectionem voluit obtrudere, Petroniumque, Columellam, et Isidorum, ut sua commenta approbaret, testes protulit, aërem tamen et aquam verberavit; nunquam enim obtinebit, ut testimonia Petronii, Columellæ, et Isidori ab ipso in suam sententiam detorta probent 'myrteum' colorem esse eundem qui 'subflavus' aut 'flavus' dicitur. Petronii namque locus, testimoniumque Columellæ colorem aperte viridem, 'flavum' vero minime, ut vult Scaliger, significant. Isidorus autem, quem velut Petronii et Columellæ clarum Interpretem pro sua sententia assumsit Scaliger, ipsius ita causæ contrarius est, ut eam penitus evertat, et 'myrteum' colorem eundem esse, qui 'viridis' dicitur, idoneis et conceptis verbis demonstrat. Hæc enim sunt ejus verba Origin. lib. VI. cap. 11. 'Cum peritiores Architecti neque aurea lacunaria ponenda in Bibliothecis putent, neque pavimenta alia, quam e Carystæo marmore, quod auri fulgor hebetat, et Carystæi viriditas reficiat oculos; nam et qui Nummulariam discunt denariorum formis myrteos pannos subjiciunt, et gemmarum sculptores scarabeorum terga, quibus nihil est viridius, subinde respiciunt, et pictores idem faciunt, ut laborem visus eorum viriditate recreent.' Potestne aliquid apertius contra Scaligeri sententiam haberi?

Candor erat, qualem præfert Latonia Luna,
Et color in niveo corpore purpureus;
Ut juveni primum virgo deducta marito
Inficitur teneras, ore rubente, genas:
Ut, cum contexunt amarantis alba puellæ
Lilia; ut autumno candida mala rubent.
Ima videbatur talis illudere palla;
Namque hæc in nitido corpore vestis erat.

Luna Latonia, et color purpureus in candido corpore: quemadmodum puella pudore suffunditur, vultu genas rubore tingente, cum primum sponso juveni traditur: sicut quando virgines lilia candida amaranthis intexunt, ac per autumnum poma alba rubescunt. Infima palla ejus calces percutere videbatur; hujuscemodi enim vestimentum

---

primus impugnaverat Cyllenius.—29 Laud. Vat. Heins. 1. et Angl. 2. *profert;* Exc. Pocc. Perr. et Bronkh. cum Vat. Heins. 2. *perfert.*—31 *Et juveni* Exc. Perr. cum Venet. 2. et Rheg. ap. Heins. *Ut j. p. juvenis* cod. Lips.—32 Duo Angll. *Infecit*, ortum e scriptura, qualem exhibet cod. Lips. *Inficit9*, i. e. *Inficitur:* V. D. in Act. Soc. Traj. conj. *flore rubente;* H. Voss. de conj. edidit, *tota rubore genas;* cf. Ovid. Her. XXI. 112. At vero, si quæ *tota*, i. e. toto ore, rubet, genæ simul rubentes cogitentur necesse est. Molestum igitur ac jejunum satis hoc commentum! Si quid mutandum, ad meliora ducere poterit Ovid. Am. III. 3. 5. seq. Cf. Virg. Æn. XII. 605. et Ovid. Am. II. 5. 35. seq.—33 *Aut* Exc. Pocc. et Broukh. Vatt. Heins. 1. 2. et Colot. *Et* Angll. 1. 5. cod. Lips. Par. omnes Beroll. et edd. vett. *Ut* Aldd. *quom* Dat. et Berol. 3. *amarthis* Berol. 2. *amamuthus* Berol. 3. *adamantis* cod. Lips. *amaracis* ed. pr. min. et Bartol. quod legendum *amarātis*, i. e. *amarantis*, ut exhibent Par. Beroll. 1. 4. alii, literæ enim *c* et *t* pæne similes sunt in codd. *amarinthus* in ed. pr. maj. et aliis vett.—34 *Liba et* Berol. 3. Vulgo *et* legebatur, ut est in cod. Lips. Par. Beroll. Corv. Guelff. Reg. aliis, cui Broukh. substituit *ut*, confirmantibus id Monac. Bern. Hamb. et Voss. 2.—35 Guelf. 2. *Jamque videbatur:* Angl. 2. *eludere;* Venett. 1487. 1491. 1493. *alludere.*—36 In

NOTÆ

29 *Latonia Luna*] Luna, quæ eadem et Diana est, Apollinis seu Phœbi soror, Latonia vocatur a matre Latona, quæ ipsam Dianam seu Lunam simul cum Apolline uno partu edidit.

31 *Primum deducta marito*] Deduci vocabulum est solenne in Veterum conjugiis. Cicero apud Macrobium Saturn. lib. II. 'Comparavit hunc fundum Servilia tertio deducta.' Propert. lib. IV. Eleg. 3. 13. 'Quæ mihi deductæ fax omen prætulit, illa Traxit ab everso lumina nigra rogo.' Corn. Tacitus Annal. lib. XIV. cap. 63. de Octavia: 'Huic primus nuptiarum dies loco funeris fuit deductæ in domum, in qua nihil nisi luctuosum haberet, erepto per venenum patre et statim fratre.'

33 *Contexunt amarantis alba puellæ*] Mirum sane est, quantum Amaranthus apud Antiquos commendetur propter coloris suavitatem, quanquam nullo prorsus odoris afflatu donatur. Floris hujus nitor Tyrias purpuras, et coccum quodvis, sive saturatum fuerit sive dilutum, rutilanti suo colore ac splendore vincit. Gaudet decerpi; et quo frequentius colligitur, eo libentius et lætius renascitur.

35 *Talis illudere palla*] Palla proprie ex Servio vestis est muliebris ad

Artis opus raræ, fulgens testudine et auro,
  Pendebat læva garrula parte lyra.
Hanc primum veniens plectro modulatus eburno,
  Felices cantus ore sonante dedit.
Sed postquam fuerant digiti cum voce locuti,
  Edidit hæc dulci tristia verba modo:
Salve cura Deum; casto nam rite poëtæ
  Phœbusque et Bacchus Pieridesque favent.

tegebat ejus *candidum corpus. Cithara sonora, miræ industriæ opus, testudinis tegmine atque auro coruscans dependebat a sinistro* ejus *latere. Istam ut advenit statim pulsans eburneo pectine faustos edidit sonos, ore* ejus *simul canente. At ubi digiti simul cum voce modulati fuerunt, hæc jucunda verba lugubri sono protulit: Ave o Divorum amor: Poëtæ etenim pudico et Phœbus, et Bacchus, et Pierides*

libris nulla prorsus diversitas est, nisi quod edd. vett. ut alibi, ita hoc loco *Nanque* habent pro *Namque;* in ora autem ed. Gryph. 1573. *hoc* notatum legitur pro *hæc*, sensu minus commodo. In hoc versu primus offendit Vulpius, scribens: 'Huic versui, aut ego valde fallor, περισσότης et ψυχρότης quædam inest. Satis enim fuerat pallam in hexametro nominasse, ut intelligeremus, hac veste Apollinem indutum fuisse.' H. Voss. de conj. edidit, *Quæ cocco nitido corpora vestierat;* Bauer. emend. *Vincta hæc in nitido pectore vestis erat.* Utramque improbat Bach.—37 Par. *testudine.*—38 Ed. pr. min. *leva:* Witt. 1. 2. et Par. *garula p. lira.*—39 *Ac primum* Reg. pro *veniens* Laud. et Angl. 2. habent *Veneri*, unde Burm. formabat *feriens;* Schrad. *verrens*, vel *moderans*, improbante Huschk. Heynius emend. *Hac....modulatus*, vel *moderatus.* Sed locutionem 'modulari lyram' bene illustravit Vossius. Cf. Claud. Præf. ad II. Rapt. Pros. 15. et Senec. Med. 626.—40 Exc. Pocc. Vatt. Heins. 1. 2. et Venett. 1487. 1491. 1493. *canente dedit.*—41 H. Voss. ex Angl. 2. *digiti fuerant*, quod non notavit Huschkius.—42 *Hæc edidit* ed. pr. min. *tristi dulcia* cod. Lips. Par. omnes Beroll. Stat. Guelff. et Broukh. Corv. Reg. alii, cum edd. vett. *dulci tristia* in Monac. et Bern. ut e conj. edidit Broukh. *dulci dulcia* Exc. Lips. Perr. et Pocc. Vatt. Heins. 1. 2. et Colot. *sono* exhibent pro *modo* Reg. unus Stat. Witt. 1. Broukh. 1. Colb. Dat. et Vat. Heins. 1.—43 Berol. 1. *casto cũ*, et a marg. *nã*.

NOTÆ

vestigia usque deducta. Constat autem tam pallam quam stolam vestes fuisse mulierum ita proprias, ut iis viri vix uti possent sine vituperatione. Pallam porro vestem fuisse longam, et talos terramque attigisse, testatur etiam Ovidius. 'Verrit humum Tyrio saturata murice palla.'

38 *Garrula lyra*] Lyra, tibia, cithara, fistula, testudo, et chelys sæpius sumuntur a Poëtis pro uno et eodem, licet revera longe inter se discrepent. Græci quidem Mercurium lyræ, Apollinem vero citharæ faciunt inventorem, &c. Sic etiam supra Tibullus: 'Garrula sylvestri fistula facta Deo.'

40 *Ore sonante*] Vocis modulamen pariter adhibuit Apollo, ubi plectro pulsavit testudinem; simulque digiti sonorum varietatem moderantes concentum et symphoniam ediderunt.

42 *Dulci tristia* [*tristi dulcia*] *verba modo*] Suavia et grata erant verba, sed ea proferendi modus erat tristis, et ad Elegiam sono lugubri temperatus.

43 *Salve cura Deum*] In Divorum

Sed prole's Semelæ Bacchus, doctæque Sorores
Dicere non norunt, quid ferat hora sequens:
At mihi fatorum leges, ævique futuri
Eventura, pater posse videre dedit.

favent. At Bacchus filius Semeles, et eruditæ Sorores nesciunt indicare, quid tempus futurum adducat. Sed mihi Jupiter *parens concessit fatorum jura, et posse*

—45 *Semeles* Beroll. 1. 2. 3. Guelff. Statiani et vulgg. *Semelæ* edidit Broukh. et sic in Berol. 1. Reg. Par. Witt. 2. Angll. 3. 4. cum edd. pr. maj. et min. *doctæque puellæ* cod. Lips. Cf. Propert. II. 30. 27. III. 1. 17. III. 3. 37. Virg. Ecl. VI. 65. et Ovid. Met. V. 268.—46 Colb. *ora frequens.* Versus in particip. *ns* exeuntes reprehendit Serv. ad Æn. III. 300. Et sane in operibus perfectioris generis perraro inveniuntur; Ovid. interdum admisit, docente Burm. ad Lotich. Tom. I. p. 239.—47 Guelf. 2. et Berol. 2. *cujusque;* Par. *cuicunque futuri.*—48 *Et ventura, pater* Laud. *Et ventura patri* Angl. 2.—

NOTÆ

tutela Poëtæ semper fuerunt, ut etiam cum Tibullo nostro testatur Ovidius Elegia de ipsius Tibulli obitu: 'At sacri Vates, et Divum cura vocamur; Sunt etiam qui nos numen habere putent.'

Casto poëta] Quamvis aliquando versus sint tenelluli et molliculi, Poëta tamen debet esse castus et pudicus; cum Musæ et Camœnæ, quas exercet, virgines et castæ existant. Catullus ad Aurelium et Furium Comites Carm. XVI. 5. 'Nam castum esse decet pium Poëtam Ipsum, versiculos nihil necesse est.' Et licet aliquando lasciviant Poëtarum ineptiæ, et petulcæ videantur, animi tamen eorum sententia debet esse gravis et optima, vitaque proba: juxta illud Martialis ad Cæsarem: 'Lasciva est nobis pagina, vita proba.'

44 *Phœbusque et Bacchus Pieridesque*] Dii Poëtarum tutelares maxime sunt, Apollo, Bacchus, et Musæ, quæ et Pierides, ut etiam Tibullo nostro concinens Ovid. Art. Am. lib. III. testatur: 'O ita, Phœbe, velis; ita vos, pia Numina Vatum, Insignis cornu Bacche, novemque Deæ.' Idem Amor. lib. I. Eleg. 3. 'At Phœbus, comitesque novem, vitisque repertor Hoc faciunt,' &c. Bacchus autem inter Poëtarum Deos ideo habetur, vel quod idem sit qui et Apollo: vel quod ubertatis largitor, artium et pacis, in qua florent artes, arbiter existimetur: vel quod Poëtæ aliquando sicut bacchantes furere dicuntur, unde Horatio malesani lib. I. Epist. ad Mæcenatem vocantur: vel denique quod facundiam Poëtis tribuat. Vinum enim, quod per Bacchum intelligunt, fomes est quidam et incitamentum virtutis et ingenii, quod acuit; ut ait Horat. 'Fœcundi calices quem non fecere disertum?' Quod etiam confirmat Martialis, asserens a Poëtis nihil præclarum, aut posteritate dignum, aut venustum proficisci, si biberint aquam; si vero vinum potarint, omnia eximia et egregia scribere: Martial. lib. XI. Epigr. 7. 'Possum nil ego sobrius, bibenti Succurrunt mihi quindecim Poëtæ.'

46 *Quid ferat hora sequens*] Non enim Bacchi Musarumque officium est res futuras prænoscere.

48 *Eventura, pater posse videre dedit*] A Jove præ Diis ceteris habuit Apollo, ut futuros casus præsideret, fatorumque leges cognosceret: unde passim templa et oracula habuit. Ad

Quare, ego quæ dico non fallax, accipe, vates,
Quodque Deus vero Cynthius ore feram.
Tantum cara tibi, quantum nec filia matri,
Quantum nec cupido bella puella viro:
Pro qua solicitas cœlestia numina votis;
Quæ tibi securos non sinit ire dies:
Et, cum te fusco Somnus velavit amictu,
Vanum nocturnis fallit imaginibus:

prænoscere futuros ætatis venturæ casus. Itaque, o Poëta, audi ea, quæ ego non mendax loquor, et quid divus Cynthius ore veridico proferat. Pulchra illa *Neæra, versibus tuis* tantopere *decantata, plus tibi dilecta, quam matri filia, et quam formosa virgo ardenti marito, propter quam Superos votis oneras, quæ nullos tibi tranquillos permittit effluere dies, et male nocturnis tibi illudit simulacris, quando te*

49. 50. 'Vulg. *quæ dico* propter seq. *feram* suspicione corruptelæ non caret. Præterea nihil frigidius dici poterat, quam quod hæc verba e vulg. lectione continent. His causis adductus e Angl. 2. (et Laud.) *qui dicor* in textum admisi, ita interpr. *Quare accipe*, sc. a me, (cf. Virg. Georg. I. 104.) *qui non fallax vates dicor*, *Quodque*, i. e. quodcumque *deus Cynthius vero ore feram.* Sæpius fefellit usus pron. 'quisque' pro relat. 'quicumque.' Non repudiarunt illud optimi scriptores. Vide Burm. ad Nep. Pel. II. 1. Scyff. Gr. Lat. Tom. II. p. 133.' *Bach.* 'Perperam; sensus est: Tu et hoc, quod cum maxime *dico*, et ea, quæ deinceps dicturus sum, ut vera accipe: *vates* enim sum *non fallax*. cf. Propert. IV. 8. 74.' *Huschk.*—50 *Quidque* cod. Par. duo Stat. Beroll. 1. 3. 4. Guarn. unus Broukh. Dat. Angl. 2. Vat. Heins. 2. ed. pr. maj. Vicent. Lips. ap. Heyn. et Rheg. *Quodque* cod. Lips. ed. pr. min. Venett. 1487. 1491. 1493. et Aldd. *Quidve* in Reg. *ferat* in omnibus; *feret* in Berol. 2. et uno Broukh. sed *feram* Broukh. recte substituit.—51 Unus Broukh. *non filia.*—53 *Proh qua sollicitus* Witt. 1.—54 Tres Angll. Witt. 1. et cod. Lips. *esse dies;* sic etiam ed. pr. min. *isse* conj. Bach. In temporum mutatione librariorum ignorantia sæpe deprehenditur; vide ad II. 5. 112. Ovid. Met. X. 173. Et ipsum verb. 'sino' præterito infinitivi jungitur; vide Ovid. ibid. v. 119.—55 *Et quom* Witt. 1. Dat. et Berol. 3. *Que cum* cod. Lips. i. e. *Quæ.* —56 *Vanis nocturnum ludit* de conjectura reposuit H. Voss. 'Frustra de Latinitate verbi 'vanus' dubitavit, modo capiatur cum Heynio ad Æn. X. 631. de eo, qui vana et inania sibi persuadet. Verius quoque v. *Vanum* habet positum, quam *Vanis.*' Bach. 'Vanus' est non modo is qui fallit, sed etiam is qui fallitur. Vide Claudian. XXXIII. 98. et Ovid. ex Pont. II. 9. 29. Nonnulli libri, ut Broukh. 1. Berol. 2. Vindob. Witt. 1. Colb. Vat. Heins. 1. Guelf. 3. pro v. l. et Angll. 2. 3. 4. *ludit* habent pro *fallit*: codd. Lips. et

NOTÆ

mentem Tibulli Virgil. Æn. III. 251. 'Quæ Phœbo Pater omnipotens, mihi Phœbus Apollo Prædixit.'

53 *Solicitas cœlestia numina votis*] Idem supra Eleg. 3. v. 1. 'Quid prodest cœlum votis implesse, Neæra.'

55 *Fusco Somnus velavit amictu*] Somnus habitus est inter Deos ab Antiquis, quem cornu manu tenentem, veste fusca seu nigra indutum, apud Cimmerios sedem habere somniarunt. Ovid. Met. XI. 'Est prope Cimmerios longo spelunca recessu, Mons cavus, ignavi domus et penetralia Somni.'

[redacted]

Carminibus celebrata tuis, formosa Neæra
Alterius mavult esse puella viri:
Diversasque tuis agitat mens impia curas,
Nec gaudet casta nupta Neæra domo.
Ah crudele genus, nec fidum fœmina nomen!
Ah pereat, didicit fallere si qua virum!
Sed flecti poterit; mens est mutabilis illis.
Tu modo cum multa brachia tende prece.

sopor contexit nigro velamine, vult potius alterius esse mariti uxor, quam tua, *atque animus* ejus *perfidus suos aliorum*, non tuos, *cogitat amores; Neæra denique illa viro juncta non amat pudicam domum. O sæva progenies, et perfidum nomen, mulier! Ah si aliqua novit maritum decipere, pereat. Verum poterit forsan flecti; puellis* enim *animus est mobilis. Tu vero nunc extende illi manus constanti cum*

Par. *ymaginibus.* Cf. Virg. I. Æn. 408. et Ecl. II. 27.—58 Berol. 3. Par. ed. pr. maj. Venet. 2. Rheg. ap. Heins. et Vicent. *maluit;* Rheg. ap. Huschk. *manuli;* ed. pr. min. *mavult*, quod testantur omnes alii codd.—59 *Diversasque suas* in codd. et edd. vett. ubi, monente Heynio, *suas* plane est otiosum; *tuis* ex emend. Lipsii reposuit Broukh. eumque secuti sunt Vulp. Heyn. alii. 'Non ausus sum hanc lect. expungere, cum et per se probabilis sit, et firmetur etiam libro Vindob.' *Huschk.* H. Voss. Wund. Ed. Lips. 1812. et Bach, revocarunt *suas. Diversasque suis*, i. e. propinquis, legebant Mur. et Dous. P. improbante Huschk. *Diversoque suas* Gebh. *Diversasque tuis agitat minus anxia curas* legebat Ayrman. in Vita Tibull. §. 85. *anxia* dederunt Ed. Rom. Cyll. Aldd. Gryph. Plant. et Dous. *impia* testantur omnes Beroll. Stat. Palatt. et Guelff. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Laud. Exc. Pocc. et Lips. cod. Lips. Par. Scal. rec. Dat. Vat. Heins. 1. 2. Colot. Angll. 1. 2. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. &c.—61. 62 *Ah....Ah* cod. Lips. Par. Beroll. 1. 3. Guelff. Reg. Corv. &c. *Ha....Ha* Beroll. 2. 3. Witt. 1. et Exc. Broukh.—63 Unus Broukh. Par. Berol. 2. Zwicc. 1. 2. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. Rheg. Venett. 1487. 1491. 1493. et Aldd. *illi;* cod. Lips. Reg. Guelff. 2. 3. Witt. 1. 2. duo Broukh. Scal. rec. Dat. Angll. 3. 4. ed. pr. min. et Bartol. cum aliis, *illis*, quod restituit Scal. Est autem versus Homericus ex Il. O. 203.—64 Guelf. 1. 3. 4. Corv. Reg. omnes Stat. et Beroll. Par.

NOTÆ

59 *Diversasque tuis agitat curas*] Diversas seu alienas curas eodem modo dixit Virgil. Æn. XII. 'Diversæque vocant animum in contraria curæ.'

61 *Crudele genus*] Nullius animalis periculosior est furor, aut ira crudelior, quam mulieris; cujus tot exempla videre est in Veterum monumentis. Unde etiam Virgil. Æn. IV. 'Notumque, furens quid fœmina possit.'

Nec fidum fœmina nomen] Etsi de mulieribus semper conquerantur amatores, utpote querulum genus; certum tamen est nihil esse fere verius, quam illud, *nec fidum fœmina nomen*. Nam fœminæ non modo inconstantes, leves, et mente mutabili, juxta illud Virgil. Æn. IV. 569. 'varium et mutabile semper Fœmina;' sed sunt etiam ut plurimum perfidiosæ, et natæ fraudes componere. Propert. lib. II. Eleg. 9. 'Sed vobis facile est verba et componere fraudes: Hoc unum didicit fœmina semper opus. Non sic incerto mutantur flamine Syrtes, Nec folia hyberno tam treme-

*Sævus Amor docuit validos tentare labores:
Sævus Amor docuit verbera posse pati.
Me quondam Admeti niveos pavisse juvencos,
Non est in vanum fabula ficta jocum.
Tunc ego nec cithara poteram gaudere sonora,
Nec similes chordis reddere voce sonos;

fidelitate. Crudelis Amor ostendit arduos suscipere labores; crudelis, inquam, ille *Amor erudivit dura flagella perferre. Non est commentum ad jocum inanem confictum me* regis *Admeti buculas albas servasse. Ego tunc temporis nequibam lyra canora recreari, neque voce edere cantus fidicinibus consentaneos. At ipse ego*

cod. Lips. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Rom. Lips. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. Aldd. &c. *fide;* Broukh. primus *prece* restituit ex bonis aliquot libris, Vatt. Heins. 1. 2. et Exc. Pocc. Perr. et Lips. quibuscum conspirant Guelf. 2. Monac. Hamb. et Berol. 4. a marg.—65 Versus suspectus. Integrum habent Exc. Pocc. et Pocc. Corv. Voss. 1. et Cuj. ex quo eum Scaliger in ordinem recepit. Sed alium huic v. substituunt alii libri, (ut cod. Lips. Par. Beroll. 1. 2. 3. Witt. 1. 2. unus Broukh. Colb. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Rom. Lips. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. Aldd. Gryph. Mur. Stat.) *dominæ fera verba minantis;* Angll. 1. 2. Vat. ap. Stat. et alter ejusdem, *dominæ fera bella minantis;* Broukh. 2. in contextu et alter ejusdem in marg. *Te victum placidumque tuæ monstrato puellæ;* et sic in Beroll. 2. 4. nisi quod hic habet *monstrare*, ille *victus*. Marg. ed. Vicent. ap. Huschk. hæc adscripta: '*Sævus amor docuit:* Supposititius est hic versus: Pont. sic reposuit ex V. C. *Flere nec ante pedes pudeat, dominamque vocare*.' Hunc versum a Pont. repositum esse notavit Perr. habent etiam Vatt. Heins. 1. 2. 'Ferrem, si scripsisset auctor, *Sævus Amor docuit validos tentare leones*. Cf. Propert. II. 19. 21.' *Huschk*.—66 Rursus e libro Cuj. cui tres Voss. accedunt, Scal. reposuit *verbera sæva*, deleta lect. elegantissima *posse pati*, quam exprimunt cod. Lips. Par. omnes Beroll. et Stat. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. et Colb. cum edd. vett. sine exceptione omnibus.—67 Par. omnes Beroll. Stat. alii, cum ed. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. &c. *niveas p. juvencas*. Broukh. *niveos p. juvencos* reposuit, quia supra etiam II. 3. 11. Admeti tauros pavisse perhibetur Apollo: hoc testantur Sfort. Witt. 2. et Colot.—68 Sfort. Dat. et Berol. 3. *facta*.—69 Omnes libri scripti editique *sonora* habent; non *canora*, quod e marg. Gryph. et ed. Lips. reposuerunt H. Voss. et Bach. Cf. III. 5. 25. seq. Claud. XL. 5. Virg. Geo. III. 199. Lucr. v. 335. Stat. I. Sylv. 5. 4. Sed vide Hor. I. Od. 12. Senec. Troad. 321. Claud. XXXIV. 14.

NOTÆ

facta Noto; Quam cito fœminea non constat fœdus in ira, Sive ea causa gravis, sive ea causa levis.'

63 *Mens est mutabilis illis*] Omnes omnino fœminæ sunt mobiles, inconstantes, flecti faciles, animoque mutabili: juxta illud, 'mobilior ventis fœmina.'

67 *Admeti pavisse juvencos*] Admeti Thessaliæ Regis Apollinem a Jove divinitate spoliatum, novem annos armenta opere pastoritio servasse vulgo fabulantur, quod nimirum Cyclopas Jovis fulminum ministros occidisset: sed aliam hic sequitur sententiam Tibullus, quæ est Callimachi in Hymno Apollinis, ubi dicitur Apollo pavisse greges Admeti, amore ipsius incensus.

Sed perlucenti cantus meditabar avena,
  Ille ego Latonæ filius atque Jovis.
Nescis quid sit amor, juvenis, si ferre recusas
  Immitem dominam conjugiumque ferum.
Ergo ne dubita blandis adhibere querelas.
  Vincuntur molli pectora dura prece.
Quod si vera canunt sacris oracula templis,
  Hæc illi nostro nomine dicta refer:
Hoc tibi conjugium promittit Delius ipse.
  Felix hoc, alium desine velle virum.
Dixit, et ignavus defluxit corpore somnus.
  Ah ego ne possim tanta videre mala!

Latonæ et Jovis filius tenui avenæ calamo cantum modulabar. O adolescens, ignoras quid sit amor, si renuis pati sævam puellam et durum connubium. Ne igitur dubita mollibus uti querimoniis: feroces animi blandis precibus franguntur. Quod si oracula sanctis delubris vera nuntiant, verba ista a me ipsi reporta: Ipse Delius istud Tibulli *tibi pollicetur connubium fore faustum. Alterum igitur desiste maritum cupere. Hæc ubi locutus est, sopor iners discessit a me. Heu nequeo tam*

Virg. Æn. VI. 119.—71 Guelf. 2. cod. Lips. Par. Witt. 1. duo Broukh. Exc. Lips. Dat. Angll. 1. 2. 3. 4. Beroll. 1. 2. 3. ed. pr. maj. Venet. 2. et Rheg. *cantum;* Berol. 4. Guelff. 1. 3. 4. alii, cum ed. pr. min. Bartol. Vicent. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. et Aldd. *cantus:* Huschk. conj. *Sed permulcenti cantus m. avena;* cf. Ovid. Met. II. 683. item de Apolline.—73 *Nescit* ed. pr. min. Bartol. et Aldd. *forte recusas* Guelff. 1. 4. unus Palatt. et Rom. *recuses* Berol. 2. et Angl. 1.—74 Perperam Broukh. ex Angl. 1. quicum consentiunt duo Voss. reposuit *dominum*, ne bis idem dicatur. Scripturam receptam præclare illustravit Heyn. et confirmat Lotich. II. 3. 18.—75 Par. *adhybere.*—76 Broukh. conj. *Vincentur.*—78 Ed. pr. min. Rom. Lips. ap. Heyn. Rheg. Venett. 1491. 1493. et Aldd. *nomina,* quod Stat. lapsum operarum vocat, legi jubens *nomine,* ut in ed. pr. maj. Bartol. et codd. *tempore* cod. Reg.—79 Langerman. maluit *permittit.*—80 *Felix ac* Beroll. 1. 2. 3. Colb. duo Broukh. omnes Guelff. Par. cod. Lips. quinque Angll. Vat. Heins. 2. ed. pr. maj. Bartol. Venet. 2. alii; unde Stat. formabat *atque;* ed. pr. min. *Felix at;* Berol. 4. *at tu alium;* Colot. cum Exc. Pocc. Perr. et Lips. *Felix ergo;* Reg. *ast*, sed diverso modo interpungitur: *hoc* primum Muretus e vet. cod. reposuit; habent id Cuj. et Voss. 5. 'Mihi unice placet recepta lectio et interpunctio Salmasii ad Spartian. p. 31. *Felix hoc* conjugio vel viro, *alium &c.* Quod Heynio in mentem venit, verba *Felix hoc* ad superiora referre, *Hoc conjugium, hoc felix, tibi promittit Delius*, quamvis ipse precario proposuerit, assumsit Voss. Muretus distinguebat, *Felix: hoc alium,* (i. e. *alium* quam hunc) *desine velle virum.*' Huschk.—81 Berol. 4. *igna-*

NOTÆ

72 *Latonæ filius atque Jovis*] Latona filia Cœi Titanis a Jove compressa geminam ex eo prolem concepit, unoque partu apud Delon Insulam, quæ tunc vocabatur Ortygia, Dianam et Apollinem edidit.

79 *Delius ipse*] Dictus est Apollo *Delius* a Delo Insula, in qua natus et educatus est, et oracula frequentissima reddebat. Alii volunt ita dici, quod omnia τὰ δῆλα, hoc est, *aperta* et *manifesta*, faciat.

Nec tibi crediderim votis contraria vota,
  Nec tantum crimen pectore inesse tuo.
Nam te nec vasti genuerunt æquora ponti,
  Nec flammam volvens ore Chimæra fero,
Nec Canis anguinea redimitus terga caterva,
  Cui tres sunt linguæ tergeminumque caput,

magna mala cernere. Neque ego existimaveram te vota concipere meis desideriis adversa, nec animum tuum tam magnum scelus moliri. Non enim te procrearunt immensa ponti maria, neque Chimæra vomens ignes ore immani, neque Canis habens dorsum cinctum agmine serpentino, qui tres habet linguas, et tria capita; neque

rus, et *ignavos* ab al. m. *deflexit* unus Palat. Laud. Exc. Pocc. ed. pr. maj. Venet. 2. Lips. ap. Heyn. et Rheg. ap. Heins. *pectore* Venett. 1491. 1493. et Ald. 1. quod Scal. repetiverat, adstipulantibus Broukh. Vulp. Heyn. et H. Voss. *corpore* omnes Beroll. cod. Lips. Par. Corv. Reg. Guelff. 2. 3. quinque Palatt. Colb. Laud. Exc. Pocc. alii, cum ed. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. et Lips. ap. Heyn. Cf. Virg. Æn. IV. 522. Cul. 92. Lotich. II. 4. 72. ' Corpore defluxit somnus, et orta dies.' Zanch. VI. 1. ' Cum mihi jucundus defluxit corpore somnus.' Utrumque voc. sæpius confusum. In Catull. LXIV. 92. *corpore* agnoscunt quinque codd. Plut. in Bibl. Laurent. et Riccard. pl. alii. Cf. etiam Ovid. Fast. II. 327. Met. VI. 489. et Drack. ad Sil. XVI. 479.—82 Cod. Lips. et tres Voss. *Hæc ego;* Witt. 1. unus Broukh. et Beroll. 2. 4. *Ha ego:* Witt. 1. et Berol. 1. *ne possem;* at *ne possum* habet Berol. 3. *non possum* Berol. 2. Berol. 4. a m. sec. Broukh. 1. 2. Angl. 1. ed. pr. maj. Venet. 2. Rheg. Venett. 1491. 1493. et Aldd. *non possim* Vicent. *ne possim* Reg. Guelff. 1. 3. Berol. 4. Par. Witt. 2. Laud. unus Broukh. Exc. Pocc. Vat. Heins. 2. Vat. Ursini, ed. pr. min. Bartol. et Rom. Cf. II. 4. 7.—83 *Non ego crediderim* Vat. ap. Stat. alter ejusdem, Thuan. Angl. 1. et Goth. *Hæc ego* Colb. i. e. *Nec ego*, ut antea demonstravimus, nam eodem modo in libris exaratum reperias *Nec* et *Hæc*, vel *Hec;* Berol. 2. habet *Nec ego:* Berol. 4. *condiderim*. Non est silentio prætermittenda probabilis Heynii emendatio, *Nec tibi c. nostris;* nam voces *nostris* et *votis* etiam permutantur in simili versu Propert. I. 5. 9.—84 Reg. Guelf. 1. Berol. 4. Angll. 3. 4. et Hamb. *pectori*, quod primus receperat Scal. et post eum Broukh. H. Voss. Bauer. et Bach; at Heyn. duce Vulpio, recte reposuit *pectore*. Vide Ruhnken. ad Terent. Phorm. I. 4. 2. Cort. ad Sallust. Cat. 2. 9. Burm. ad Sueton. Cæs. 66. et Quintil. VIII. 3. 68. Ergo *pectore inesse* idem est quod *in pectore esse*, eaque structura exquisitior est altera *pectori inesse*, pro qua Ovid. adeo posuit ' pectus inesse,' Fast. II. 119.—85 *Nam te non* Colb. Thuan. cum edd. H. Voss. et Bach. *Nam nec te* Witt. 1.—87 *Nec canis anguinea* Witt. 1. 2. Ask.

NOTÆ

86 *Chimæra*] Monstrum esse triforme, flammas ore vomens, caput pectusque leonis habens, ventrem capræ, et caudam draconis finxerunt. Ovid. Met. x. Sed revera Chimæra mons est Lyciæ in Asia minore altissimus, alio nomine etiam vocant Cragum, qui flammarum globos, velut Ætna, eructans habet in cacumine leones incolas; mediam partem pinguia occupant pascua, in quibus caprarum greges; infimam vero tenent serpentes. Unde nata est fabula.

87 *Nec Canis*] Cerberum Inferorum custodem intelligit, serpentinis jubis deformem; quem etiam aliquando ab Hercule ad Superos tractum fabulantur.

Scyllaque virgineam canibus succincta figuram;
Nec te conceptam sæva leæna tulit,
Barbara nec Scythiæ tellus, horrendave Syrtis;
Sed culta, et duris non habitanda, domus,

Scylla puellarem habens formam canibus inferiori parte circumseptam; neque te genitam immanis leæna procreavit, neque barbara terra Scythiæ, aut Syrtis horrida; at potius honesta domus et urbana, neque feris incolenda: atque præ ceteris max-

Beroll. 1. 3. 4. Guelff. 2. 3. Berol. 2. a marg. Monac. Voss. 4. ed. pr. min. Venet. 2. Rom. Vicent. et Rheg. 'quæ lectio cur expungatur, non video.' *Huschk.* *Nec canis anguigena* unus Broukh. *Nec 9sanguinei*, i. e. *consanguinei*, cod. Lips. pro quo *Nec consanguinea* habent Par. Berol. 2. Zwic. 2. Broukh. 1. 2. duo Stat. Guelff. 1. 2. Laud. Angll. 1. 2. 5. ed. pr. maj. Bartol. Venett. 1487. 1491. 1493. et Aldd. *cathena* Par. et Berol. 2. *catena* duo Broukh.—88 *Qui* Dat. et Berol. 3.—89 *Sillaque* Berol. 3. *Syllaque* Berol. 4. *Scillaque* Berol. 1. et Par. *Scyllave* Heynius et Bach substituerunt, quod habent tres ad summum libri, editio ante Heyn. nulla: *anibus* pro *canibus* ed. pr. min. Pro *succincta*, vel *subcincta*, (quod habent codd. Scal. unus Broukh. Vindob. Bern. Goth. duo Stat. ed. pr. min. et Bartol.) *submixta* est in cod. Lips. Witt. 1. 2. uno Broukh. Par. ed. pr. maj. Venet. 2. Rom. Vicent. Rheg. Venett. 1487. 1491. 1493. et Aldd. *subnixa* in Berol. 4. Laud. uno Broukh. et Angl. 2. quod placuit Cyllenio; *inmixta* Colb. *conmixta* etiam in eodem, unde Heins. fecit *commissa*: longius aberrant aliæ lect. *comitata* Beroll. 1. 2. et Dat. *redimita* Angll. 3. 4. et *submicta* Angl. 1.—90 *Nec te correptam* Berol. 1. et a marg. *conceptam*: ed. pr. min. *scæva*: Hamb. *dedit*.—91 *Sytiæ* Berol. 2. *Sithiæ* se-

NOTÆ

88 *Cui tres linguæ*, &c.] Tria capita totidemque linguas Cerbero Inferorum monstro horrendo fabulosa attribuit Antiquitas. Virgil. Æn. VI. 'Cerberus hæc ingens latratu regna trifauci Personat, adverso recubans immanis in antro.'

89 *Scyllaque*] Scylla Nympha, Phorci filia, a Glauco Deo marino fuit ardenter amata; quod cum Circe venefica, quæ Glaucum deperibat, patienter ferre non posset, fontem, in quo Scylla se lavare consueverat, ita veneficiis et herbis magicis infecit, ut Nympha fontem de more ingressa, insidiarum sibi structarum nescia, inferiores corporis sui partes pube tenus in canes et horrida animalia senserit esse mutatas: unde pudore suffusa, et deformitatem horrens, in mare se dedit præcipitem; et Deorum commiseratione in saxum mutata Poëtis argumentum fabulæ præbuit. Ovid. Met. XIV. Just. IV. ait materiam fabulæ de Scylla et Charybdi Poëtis fuisse suggestam, ob fretum quod inter Siciliam et Italiam tam sævo impetu agitatur, et in quo undarum inter se concurrentium tanta pugna est, ut hos modo fluctus veluti terga dantes vorticibus in imum desidere, illos modo quasi victrices in sublime ferri videas: nunc hic fremitum ferventis æstus, nunc illuc gemitus in voragine desidentis audias. His adde perpetuum Ætnæ vicini montis incendium, hinc latratus auditos, hinc monstrorum credita simulacra, dum navigantes immensis pelagi vorticibus desidentis exterriti, latrare putant undas, quas sorbentis æstus vorago collidit. Scylla porro saxum est in mari prominens, quod procul visentibus muliebrem formam repræsentare videri dicitur, in quod illisi fluctus, quia luporum ejulatus et canum latra-

Et longe ante alias omnes mitissima mater,
  Isque pater, quo non alter amabilior.
Hæc Deus in melius crudelia somnia vertat,
  Et jubeat tepidos irrita ferre Notos.

ime tua *mater longe suavissima, et ille pater, quo nullus est amore dignior. Insomnia ista infelicia Deus in melius convertat, eaque* ut *inania jubeat Notos tepentes auferre.*

cundum Huschk. vel *Scithias* secundum Dissenium, in cod. Par. *sitys* in cod. Lips. *horrendaque* Berol. 4. edd. pr. maj. min. Venet. 2. et Rheg. *orendaque* cod. Lips. *Syrtes* Reg. *sitis* ed. pr. maj. *Syrtis* ed. pr. min. Bartol. Venett. 1491. 1493. et Aldd.—92 In Guelff. 1. 4. edd. Venett. 1487. 1491. 1493. Aldd. Mur. et Plant. *diris;* Par. cod. Lips. Scal. rec. et vet. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Beroll. Exc. Pocc. Angll. 3. 4. 5. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. etc. *duris.*—93 *Sed* ex Angl. 2. et Goth. receperunt H. Voss. et Bach. Omnes codd. testantur *alias:* edd. partim *alios* habent, partim *alias;* illud extat in ed. pr. maj. Vicent. Lips. ap. Heyn. Rheg. et Aldd. hoc in ed. pr. min. Bartol. Rom. et Venett. 1491. 1493. *ante omnes alias* in Vat. ap. Stat. —94 Ed. pr. maj. *quō non*, i. e. *quom non.*—95 Eadem cum Lips. ap. Heyn. et Rheg. *crudelis.*—96 Omnes Statiani, Beroll. Par. cod. Lips. Witt. 2. Broukh. 1. 2. 3. Exc. Perr. Vatt. Heins. 1. 2. Dat. Angl. 1. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. et Rheg. exhibent *impia;* at alii libri, Monac. tres Voss. etc. *irrita;* quæ lectio expressa est in ed. pr. min. Bartol. Venett. 1491. 1493. et Aldd.

NOTÆ

tus videntur imitari, illam inferiori parte corporis canibus et feris succinctam esse fabulantur.

91 *Nec Scythiæ tellus*] Scythia regio est Septemtrionalis latissima, cujus maxima pars in Asia, minima ad Europam pertinet. Utraque efferatas gentes populosque barbaros fere innumeros incolas habet. Vide Herodotum, Dionysium Halicarnassæum, Strabonem, Justinum, et alios, qui de hac vastissima regione ejusque incolis pluribus egerunt.

Horrendave Syrtis] Locus seu sinus ad Africæ littus fabulosus et periculosissimus, quia ibi mare vadosum est, arenæ immensos contrahens aggeres, qui loci faciem variatis vicibus immutant, et brevia in alia atque alia loca transferunt. Duplex est ejusmodi Syrtis, seu sinus arenosus, alter major, alter minor dicitur. Syrtis minor est in mari Libyco, quæ oram Carthagini vicinam alluit, trecenta millia passuum ambitum habens. Syrtis vero major ad Cyrenaicam vergit regionem, habetque circuitum sexcenta triginta quinque millia passuum.

96 *Irrita ferre Notos*] Notus est ventus meridionalis, utque ex parte mundi calidissima spirat, ad nos tepidiusculus venit. Idem Tibullus infra in eandem sententiam ait: ‘Quid precor, ah, demens? venti temeraria vota Aëriæ et nubes diripienda ferant!’

ELEGIA V.

Vos tenet, Etruscis manat quæ fontibus unda,
Unda sub æstivum non adeunda Canem,
Nunc autem sacris Baiarum maxima lymphis,
Cum se purpureo vere remittit humus.

Vos retinent aquæ, quæ fluunt e fontibus Etruscis, aquæ nimirum, *quæ per æstuosam caniculam non sunt petendæ; sed* quæ *hac tempestate, qua, rubescente vere adveniente, solvitur hyems, sanctis* etiam *Baiarum undis optimæ* videntur. *Sed*

Ed. pr. maj. hanc habet Inscriptionem, *De se egrotante.* Ita etiam min. nisi quod in ea male expressum, *De se ægrotate.*—1 *Nos tenet* Witt. 1. Bronkh. 1. Colb. Statiani, Scal. rec. Angll. 1. 3. 4. 5. Guelf. 1. 3. alii, cum ed. pr. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. et Aldd. Nullas grandiores literas in initiis Elegiarum habet Witt. 2. itaque hic legitur *os*, relicto spatio bene amplo. *Vos tenet* Exc. Pocc. et Bronkh. Laud. Vat. Heins. 1. Guelff. 2. 4. omnes Beroll. Vat. Ursini, Par. Ask. et ed. pr. maj. Hic ergo Heyn. ut alibi sæpius, falsam lectionis originem ac propaginem exhibet, ad vocem *Vos* annotans: 'Ita demum emendatum a Mureto.' Sed vides hanc lect. jam Ed. pr. maj. an. 1472. ut veram recepisse, desertum tamen a successoribus. Muretus quidem *Vos* recepit in contextum, sed omnino tacet in annotationibus. Pro *Etruscis* edd. vett. ante Ald. habent *ætruscis*, præter ed. pr. min. quæ exhibet *hetruscis*, e qua scriptura orta videtur illa. Sed illo tempore *æ* frequentabatur pro *e*, et contra: pro *manat quæ fontibus* Lips. habet *manat e fontibus;* Voss. 3. *manatque e fontibus una;* Voss. 5. *manatque e fontibus unda*, i. e. *quæ e.* Sic ap. Virg. Cul. 146. 'His suberat gelidis manans e fontibus unda.' *quo fontibus* Exc. Lips. *montibus* Vat. ap. Stat. et Bronkh. 1. pro v. l. *manat quæ fluctibus unda* Vicent. 'Qui præpositionem perire nolunt, possunt, per me licet, legere, *Vos tenet, e Tuscis manat quæ fontibus unda.*' Huschk.—2 Ne hæc otiosa habeas, vel, ut Heynius, inepta et absurda, vide quæ Apollinari suo scribit Plin. v. Epist. 6. —3 In cod. Lips. desideratur *sacris:* vocem *maxima* omnes Beroll. Stat.

NOTÆ

1 *Vos tenet*] Dum quidam nostri Poëtæ amici balneas aquarum Tuscarum adiissent, adversa quindecim dierum valetudine correptus est Romæ; cumque de gravis illius morbi exitu sibi timeret, Proserpinam dominam mortis et vitæ rogat, ut sibi diutius vivere liceat, utpote qui est juvenis et pius.

Etruscis manat quæ fontibus unda] Calidarum aquarum in Etruria, seu apud Tuscos, meminit Varro de Lingua Latina lib. VIII. 'Sic aquæ calidæ a loco, et quæ ibi scaterent. Cum vero colerentur, et venissent in usum nostris, tam aliæ ad alium morbum idoneæ visæ sunt. Hæ cum plures essent, ut Puteolis, et in Tuscis, quibus utebantur, multitudinis potius, quam singulari vocabulo appellarunt.'

2 *Sub æstivum non adeunda Canem*] Aquæ illæ Tuscæ seu Etruscæ non erant per æstatem adeundæ, utpote quæ omnino tunc temporis insalubres, maxime dum arderet canicula; sed quæ, vere ineunte, ipsis sacris et saluberrimis Baiarum aquis longe meliores et salubriores essent, et præstantiores.

3 *Sacris Baiarum maxima lymphis*]

At mihi Persephone nigram denuntiat horam:
Immerito juveni parce nocere, Dea.

Persephone atram mihi annunciat diem. O Diva, desine malefacere juveni imme-

Heyn. Voss. et Broukh. cum cod. Lips. Par. et edd. vett. agnoscunt, in dubium revocant Exc. Pocc. Perr. et Colot. quæ pro ea *numina*, *munia*, *mænia* exhibent; unus cod. habet *munera;* Scioppius et Heins. mutabant in *proxima*, quod in textum admisit Vulp. in ed. 1749. et ad amplectendum proclives erant Broukh. Wund. Bauer. alii: Heyn. verba jungit et interpr. sic: *unda maxima lymphis sacris Baiarum*, præstans, præclara, per sive propter aquas, h. e. fontes suos salubres, quos *lymphas Baiarum* appellat a similitudine: alii, ut Boissonad. ad Greg. Cor. p. 113. Sch. et Weichert. ad Pomp. Mel. p. XII. superl. pro comparativo positum esse volunt, in usum adhibentes Græcorum morem, quem illustrat Herman. ad Viger. p. 718. ed. nov. cum aliis, quos nominavit Matth. Gr. Gram. p. 641. 'Scripsisse Poëtam suspicor, *Nunc autem ante sacras Baiarum maxima lymphas.* Præpositio *ante* propter similitudinem anteced. *autem* postquam exciderat, corrigebant accusativum in ablativum.' *Bach.* 'Scaliger lect. *maxima* tuebatur, recte monens, omnia θερμὰ ὕδατα vocari Baias, a Baiis illis Campaniæ. Martial. x. 13. 3. Vide Broukh. At Heyn. negat, Latine dici potuisse *Baiarum maxima*, pro *Baiarum maximæ.* Ego contra nihil insoliti inesse putaverim in verbis *unda Baiarum maxima*, quanquam hac constructione non opus est, cum verba potius ita construenda sint, *unda maxima sacris lymphis Baiarum.* Huic constructioni ac lectioni simillima est, quamvis ille neget, Virg. Æn. VII. 83. Prorsus fallitur Boissonadus, qui *maxima* sumit pro 'major,' superlativum pro comparativo. Hæc lectio, tot libris confirmata, minime videtur solicitanda.' *Huschk.* Heyn. conj. *Baiarum illa æmula:* Franc. Marianus de Etruria Metrop. cap. 10. legit *Caiarum maxima.* H. Voss. ex Hor. II. Od. 5. 2. emend. et in textum intulit, *Nunc æquans s. B. munia.* 'Non juvat conjecturis ludere tanquam tesseris: sed quoniam vilis hæc annona est, opponam huic emendationi aliam, nisi fallor, probabiliorem, *Nunc augens sacris Baiarum munera lymphis.* Cf. Virg. IX. 407. Proba omnia. Tamen abjicienda hæc emendatio est æque atque illa.' *Huschk.* Ceterum versus 2. 3. Heynio volente, ex ed. sua Gött. 1799. ejecit Strombeck.—4 *Quom* Dat. et Berol. 3. *hiems* pro *humus* unus Stat. Exc. Lips. et Berol. 3. in marg. *hyems* unus Broukh. et Vat. Ursini; *humus* Guelff. Corv. Reg. omnes Beroll. cod. Lips. Par. Witt. 1. 2. duo Broukh. quatuor Palatt. Exc. Perr. omnes Angll. alii, cum edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Rom. Lips. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. &c.—5 *Ah* Par. Guelff. Corv. Reg. Venet. 2. et Rheg. *Ac* Angl. 2. *Aut* unus Broukh. *thissiphone* Berol. 1. *thesiphone* Berol. 3. et a marg. *Persephone.*—6 Berol. 4. *parce noverca dea.*—7

NOTÆ

Baiæ civitas Campaniæ secus mare sita, a Baio Ulyssis socio ibi sepulto sic dicta. In hujus urbis agro aquæ calidæ sunt, ad voluptatem et ad varios morbos depellendos commodæ: unde Sacræ dicuntur. Et quia abundantia et copia rerum, ædificiis, locorumque amœnitate præstabant, magna Romanorum multitudo ad eas confluere solebat. Horat. I. Epist. 1. 83. 'Nullus in orbe sinus Baiis prælucet amœnis.' Usus porro aliquando fuit, ut omnes aquæ calidæ seu balneæ dicerentur Baiæ, a Baiis illis Campaniæ. Unde Sidonius dixit, 'Sentias Baias,' et 'Culenses Baias,' ut sensus sit: Baiarum, seu aquarum calidarum, optimæ et præstantissimæ sunt aquæ Etruscæ.

4 *Cum se purpureo vere*] Vernum

Non ego tentavi, nulli temeranda piorum,
  Audax laudandæ sacra docere Deæ.

renti. Non ego attentavi ut *temerarius evulgare mysteria Bonæ Deæ nulli un-*

Witt. 1. 2. Bronkh. 1. 2. 3. Statiani, Colb. omnes Beroll. et Guelff. Corv. Reg. Par. cod. Lips. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Rom. Lips. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. Aldd. Gryph. et Mur. exhibent *deorum;* Scal. ex unius vet. cod. litura reposuit *virorum*, quod habet etiam Berol. 3. in marg. id vidit Vossius in ipso contextu codd. Vindob. Goth. Hamb. suis primo et quinto, et Ask.; Wunderlichius in Zwic. 2. Hanc lectionem posteriores admiserunt Editores. In Exc. Colot. *piorum* legebatur, 'quod a manu non indocta esse potest,' ait Heynius. Sermo esse videtur de initiatis, qui 'pii' eximie dicuntur. Cf. I. 3. 25. Ovid. Amor. III. 9. 37. de Morte Tibulli, et Valck. ad Eurip. Hipp. 1364.—8 Unus Vat. Exc. Perr. et marg. Vicent. pro *laudandæ* habent *celandæ;* (cf. Hor. III. Od. 2. 26.) Reg. *nocere;* Voss. 2. *movere;* Berol. 1. *decere*, superscr. lit. *o;* ceteri libri *docere.* 'Non audiendus Heinsius, qui *sacra subire*, vel *prodere*, nec Heynius, qui *noscere sacra*, vel *discere*, neque vero H. Vossius, qui *cernere sacra* substituit.' *Huschk.* Cf. Theocr. XXVI. 9. Liv. I. 7. IX. 29. &c. Cic. in Verr. IV. 72. Auct. Orat. pro Domo, cap. 52. Hor. II. Od. 19. 1. et III. Od. 2. 25. 'Quod vero quæritur, quo modo quis tentet *sacra docere*, i. e. vulgare, enuntiare, *tentavi audax* nihil aliud est quam 'ausus sum,' quanquam 'tentare' simpliciter pro 'audere' et alii ponunt, et Claudianus I. 18. Ejecta igitur lectione subditittia mihi locus ita constituendus videbatur: *Non ego tentavi nulli teme-*

NOTÆ

tempus fuisse, quando ægrotabat, significat. 'Purpureum' autem ver dicitur a tempestatis amœnitate, et florum varietate; unde proprie purpureum hic idem est, quod pulchrum, fulgens, candidum, et amœnum, ut sæpius a Poëtis sumitur. Virgil. 'Et pro purpureo pœnas dat Scylla capillo.' Horat. Od. lib. IV. 'Pauli, purpureis ales oloribus.' Olores enim albi sunt, non purpurei: unde purpureus est pulcher, nitidus, et splendens.

5 *Persephone*] Alio nomine Proserpina dicitur; in cujus potestate et arbitrio vitæ hominum fata esse crediderunt Antiqui; et, ut ait Virgil. Æn. IV. 695. 'Quæ luctantem animam, nexosque resolveret artus.'

8 *Laudandæ sacra docere Deæ*] Cereris et Proserpinæ sacra intelligit, quæ etiam 'initia,' et 'mysteria Eleusina' dicebantur, et quæ tanta silentii religione peragebantur, ut ea vulgare et publicare cuiquam nefas esset, et qui id fecisset grande admisisset piaculum: unde Horat. III. Od. 2. de scelerato et flagitioso homine ait: 'Vetabo, qui Cereris sacrum Vulgarit arcanæ, sub isdem Sit trabibus, fragilemve mecum Solvat phaselum.' Dicitur autem Ceres *laudanda Dea*, propter magna ejus in mortales merita. Hæc enim hominibus leges tradidit, frumenta, modumque serendi fruges contulit, terramque eos arare docuit; unde laus ipsi non parva exhibetur a Poëtis: unde etiam Tibullo nostro concinens Ovid. Met. V. ait: 'Prima Ceres unco glebam dimovit aratro; Prima dedit fruges, alimentaque mitia terris; Prima dedit leges: Cereris sunt omnia munus. Illa canenda mihi est. Utinam modo dicere possim Carmina digna Dea: certe est Dea carmine digna.'

Nec mea mortiferis infecit pocula succis
Dextera, nec cuiquam tetra venena dedit;
Nec nos sacrilegos templis admovimus ignes;
Nec cor solicitant facta nefanda meum;
Nec nos, insanæ meditantes jurgia linguæ,
Impia in adversos solvimus ora Deos.

quam hominum violanda'; neque manus mea calices miscuit letalibus liquoribus, neque cuiquam unquam toxica dira præbuit. Nunquam flammas impias ego sacris Deorum ædibus applicui; neque animum meum mala facinora torquent. Nunquam ego agitans animo convicia impiæ linguæ contra Divos mihi *adversarios os aperui.*

randa piorum Audax laudandæ sacra docere Deæ.' Huschk.—9 *Non mea* Berol. 4. *infecit* ed. pr. maj.—10 Pro *nec cuiquam* unus Stat. *non unquam* exhibet: *certa venena* Witt. 1. 2. omnes Guelff. Corv. Reg. Broukh. 1. 2. 3. Beroll. 1. 2. 3. Guarn. Zwicc. 1. 2. septem ap. Voss. omnes Angll. Par. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Rom. Lips. Vicent. &c. ante Scal. idem servant Voss. Bauer. et Bach; vindicatur etiam a Burm. ad Lotich. p. 672. Signif. *venena* præstantissima, indubitatam mortem inferentia. Cf. Hor. I. Od. 12. 23. Ovid. Met. I. 519. et XII. 83. Vulg. *tetra* ex *trita* in Cuj. libro a Scal. correctam, Sfort. ap. Stat. Berol. 4. a marg. Vat. Heins. 1. Vat. Ursini, et Guelf. 2. pro v. l. agnoscunt. Hæc verba permutantur ad Propert. II. 17. 14. etiam *certus* et *tritus* ad Ovid. Met. II. 663. Pro vulg. stat Propert. II. 24. 24. *trita* defensorem nacta est Lachm. ad Propert. p. 164. *torta* Berol. 3. a marg. *ceca* Berol. 4. *tecta* ad oram Rheg. ap. Huschk. *dedi* pro *dedit* exhibet Colb. quod fortasse reponendum erat: at sic erat in Ald. 2.—11 Pro *sacrileges*, (quod testantur Witt. 1. Broukh. 1. 2. 3. Colb. tres Stat. Angl. 5. Berol. 2. ex emend. cod. Lips. Guelf. 2. a marg. Corv. Guelf. 4. Par. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Vicent. Rheg. Venett. 1491. 1493. Aldd. &c.) nonnulli habent *sacrilegis*, ut Laud. Guarn. duo Stat. Dat. Angl. 2. et Beroll. 1. 3. 4.; alii *sacriligi*, ut Witt. 2. unus Palat. Scal. rec. Cuj. et ed. Rom. *amovimus* exhibent unus Palat. Witt. 2. Exc. Lips. Beroll. 1. 4. Par. Angll. 1. 3. Reg. Scal. rec. Dat. Guelff. 1. 2. Venet. 2. Rheg. et Lips. ap. Heyn. *damnavimus* Angl. 2. et Laud. *admovimus* Beroll. 1. 3. Corv. Cuj. cod. Lips. Guelf. 4. omnes Stat. Witt. 1. Broukh. 1. 2. 3. Colb. Angl. 5. edd. pr. maj. min. Bartol. Brix. Vicent. Rom. Venett. 1487. 1491. 1493. Aldd. &c. pro *ignes*, (quod habent unus Stat. unus Palat. Colb. Broukh. 1. pro v. l. Berol. 4. a marg. ed. pr. min. Bartol. Rom. Vicent. Aldd. Stat. &c.) *ægros* dant cod. Lips. Guelf. 4. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. quatuor Stat. duo Palatt. Scal. rec. Dat. omnes Angll. et Beroll. ed. pr. maj. Venet. 2. Brix. Rheg. et Venett. 1487. 1491. 1493. *egris* Par. *agros* Guelff. 1. 2. et ed. Lips. *ergo* Cuj. unde Scal. miram concinnavit lectionem, *Nec nos sacrilegi templis admovimus ergo.*—12 H. Voss. edidit *ulla*, quod pro *facta* Angll. 3. 4. et Witt. 1. afferunt: *fata nephanda* cod. Lips. *nephanda* etiam exhibent Par. ed. pr. maj. et Vicent.—13 Par. omnes Beroll. alii, *meditantis*, quod dant etiam ed. pr. maj. et Rheg. *meditantes* in aliis, cum ed. pr. min. et Bartol. *jurgia mantis* maxima pars codd. ut Par. cod. Lips. Corv. Guelff. 2. 3. tres Broukh. Colb. unus Palat. tres Stat. Exc. Perr. Lips. et Pocc. Dat. Vat. Heins. 2. Angll. 1. 5. et Witt. 2. pro v. l. cum edd. Venet. 2. et Rheg. quod tuetur Lachm. ad

NOTÆ

14 *In adversos solvimus ora Deos*] Blasphema verba aut perjuria in Deos conjecisse se negat. Quod idem sæpe testatur, ut lib. I. Eleg. 3.

Et nondum cani nigros læsere capillos;
Nec venit tardo curva senecta pede.
Natalem nostri primum videre parentes,
Cum cecidit fato Consul uterque pari.

Necdum tamen *canities atros crines infecit, neque senectus pigro gressu incurva advenit. Parentes primum aspexerunt diem natalitium* meum, *quando ambo Con-*

Propert. I. 3. 18. improbante Huschkio:· Lipsius emend. *insana meditantes jurgia mente*, probante etiam Broukh. sed præstat lectio, *jurgia linguæ*, quam testantur Witt. 1. 2. Guelf. 3. in marg. Berol. 3. a m. sec. edd. pr. maj. min. Bartol. Vicent. Venett. 1487. 1491. 1493. Aldd. &c.—14 Broukh. scribi jussit *aversos*: Reg. *movimus ora*.—15 *Et nondum terra* Berol. 1. *nudum* Voss. 1. 3. (i. e. *nundum*, ait Huschk. ut legitur in Par. ed. pr. maj. Vicent. et Rheg. pro *nondum*:) unus bonæ notæ liber Witt. 1. *capilli*: Vincent. Specul. Doctr. VI. 100. *Sæpe quidem cani*.—16 *Sæpe venit tacito* idem Vincent. ibid. *venit in* Witt. 1. et Angll. 3. 4. *tacito* Broukh. 2. quod interpolatum ex Ovid. Art. II. 670. 'Jam veniet tacito curva senecta pede.'—17 Witt. 2. Broukh. 1. Beroll. 1. 2. 4. Berol. 3. a marg. cod. Lips. Par. Guelff. Corv. edd. pr. maj. min. et Bartol. &c. *primo nostrum*; unus Stat. Broukh. 2. 3. Dat. Reg. Berol. 3. *primo nostri*; Angl. 2. *nostrum primo*; Witt. 1. Angll. 3. 4. et Voss. 3. *nostri primum*, quod in ordinem recepit Broukh.—18 'Ex hoc versu olim VV. DD. docuerant, Tibullum natum esse A. U. C. 711. quo Hirtius et Pansa Coss. in prælio ad Mutinam ceciderunt, adeoque eodem anno cum Ovidio, qui Trist. IV. 10. 6. iisdem verbis de se testatur, 'Editus hic ego sum; nec non, ut tempora noris, Cum cecidit fato Consul uterque pari.' Cum tamen hic ipse Tibullum se majorem appellet alio loco, (Trist. IV. 10. 51. 52.) cumque etiam ex aliis argumentis doceri possit, nostrum multo ante natum fuisse, Dousa et Broukh. id quod etiam subolebat Scaligero, ex Ovidio pentametrum in h. l. venisse censuerunt, cum eum aliquis, quod verus exciderat, in marginem appinxisset. Mihi probabilius fit, totum distichon a mala manu venisse, quippe quod importune sententiam interrumpit. In eam sententiam jam cessere Guyetus et Vulpius. Ayrmannus in Vita Tibulli §. 97. 98. pentametrum ex Ovidio tantum immutatum esse contendebat, et a Tibullo scriptum, *Cum cessit fato Consul uterque pari*: ut indicetur annus U. C. 705. in quem ipse Nostri natales collocat, et in quo Claudius Marcellus et Cornelius Lentulus Coss. cum Pompeio ex urbe Italiaque cedere, adventu Cæsaris, coacti sunt. Sed

NOTÆ

51. 'Timidum non me perjuria terrent, Non dicta in sanctos impia verba Deos.' Hoc ipso lib. Eleg. 4. 15. 'Nec læsit magnos impia lingua Deos.'

16 *Curva senecta*] Quia nempe curvos facit homines, propter imbecillitatem, quam infert senio maceratis; juxta illud: 'baculoque adjuta senectus.'

18 *Fato Consul uterque pari*] Eo tempore se natum significat quo Hirtius et Pansa in bello apud Mutinam gesto contra Antonium, secundo nimirum Octavii Augusti anno, occisi sunt. Testatur Suetonius Consulem utrumque Augusti opera occubuisse. Aquilius Niger ait: 'Hirtium in tumultu pugnæ interemtum ab Octavio dixit; sed Pansæ quoque mors suspecta, Glyconis Medici veneno in vulnus indito.' Eodem porro die quo natus est Tibullus, natus etiam dicitur Ovidius. Unde versiculus hic totidem quoque verbis legitur apud Ovidium.

Quid fraudare juvat vitem crescentibus uvis?
  Et modo nata mala vellere poma manu?
Parcite, pallentes undas quicumque tenetis,
  Duraque sortiti tertia regna Dei.
Elysios olim liceat cognoscere campos,
  Lethæamque ratem, Cimmeriosque lacus:
Cum mea rugosa pallebunt ora senecta,
  Et referam pueris tempora prisca senex.

sules eodem mortis genere occubuerunt. Quid prodest autem *vineam spoliare racemis nondum maturis, et manu maligna decerpere mala novella, et recens nata? Ignoscite, o vos, quicumque incolitis pallidas umbras* Erebi, *ac sæva imperia Divi, cui cessit sors ultima triplicis regni. Concedatur aliquando mihi perlustrare campos Elysios, et cymbam Lethæam, et Cimmerios lacus, quando* nempe *facies mea pallescet, senio rugas inducente, et vetulus* ego *pueris narrabo tempora antiqua. Dii*

'cedere' absolute ita dictum obscuram faceret orationem, et languent illa, *fato....pari.* Omnino vir ille doctus parum felix est in emendando Poëta.' *Heyn.* Hoc distichon ergo exturbavit Strombeck. Huschkius vero silet.—19 Laud. et Angl. 2. *vites:* Heyn. conj. *variantibus uvis.*—20 Berol. 1. *nata manu.* —21 Hanc lectionem exprimunt omnes Stat. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Laud. Exc. Pocc. Perr. et Lips. Vat. Heins. 1. 2. Angll. 1. 2. 3. Dat. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Vicent. et Rheg. at Berol. 4. Rom. Venett. 1487. 1491. 1493. et Aldd. habent *umbras,* quod exhibent Guelff. 1. 4. Reg. et quatuor Voss. Utramque lectionem ob oculos habuisse videtur librarius cod. Lips. scribens, *umdas.*—22 Berol. 1. *fortia regna.*—23 *Elyseos* in eodem; *Eliseos* Berol. 3. *elisios* Par. *Helysios* ed. pr. min.—24 *Letheam* in codd. *chimeriosque* Par. Beroll. 1. 2. et ed. pr. maj. *chimereosque* Berol. 3. *cimeriosque* ed. pr. min. *specus* pro *lacus* Scal. 1. a marg. penes Editorem.—25 *Quum* Berol. 3. et Dat.—26 Par. *pueri.*—27 Ed. pr. min. *nec quicquam;* Witt. 1.

NOTÆ

22 *Sortiti tertia regna Dei*] Plutonem Inferorum Deum intelligit, cujus regnum infra terram vocatur tertium. Sortibus enim in urnam olim conjectis cum mundum, seu regna patris sui, inter se dividerent Jupiter, Neptunus, et Pluto, primum et nobilissimum regnum cœlum Jovi, aquam Neptuno, et infernum Plutoni contigisse fabulati sunt.

23 *Elysios olim campos*] Elysii campi, seu Elysium locus est, in quo piorum virorumque virtute præstantium animas habitare Veteres crediderunt. Virgil. Æn. vi. 'amœna piorum Concilia, Elysiumque colo.' Elysium Poëtæ apud Inferos esse existimaverunt. Alii campos Elysios in Insulis fortunatis, alii circa Lunæ circulum, ubi purior est aër, et aura mollior, reposuerunt. Singulas autem beatorum illorum locorum voluptates eleganti carmine breviter complexus est noster Tibullus lib. I. Eleg. 3. 58. 'Hic choreæ cantusque vigent, passimque vagantes Dulce sonant tenui gutture carmen aves. Fert casiam non culta seges,' &c. De his vide Natalem Comit. Mythol. lib. III. cap. 19.

24 *Lethæamque ratem*] Naviculam nimirum Charontis, qua mortuorum animas ad Inferos, et ad Lethen Inferorum flumen transvehit.

Cimmeriosque lacus] Sunt famosi quidam specus, per quos ad Inferos

Atque utinam vano nequicquam terrear æstu!
  Languent ter quinos sed mea membra dies.
At vobis Tuscæ celebrantur numina lymphæ,
  Et facilis lenta pellitur unda manu.
Vivite felices, memores et vivite nostri,
  Sive erimus, seu nos Fata fuisse volent.

vero faciant, ut inani frustra concutiar formidine; at corpus meum jam quindecim dies ægritudine conficitur. Vos vero colitis numina Tuscarum aquarum, mollesque undas pulsatis placida manuum agitatione. O vos, vivite beati, meique memores; sive adhuc *vivam, sive* jam *me vita functum esse fata decernant. Interim atras*

unus Broukh. Beroll. 1. 2. 4. Guelff. 1. 4. Laud. Dat. Angll. 1. 2. 4. ed. pr. maj. Venet. 2. et Rheg. *terreat;* Exc. Pocc. Vat. Heins. 2. *teneur;* unus Stat. quatuor Voss. Guelf. 3. Berol. 4. a marg. ed. pr. min. et Bartol. *torrear;* Witt. 1. duo Broukh. Par. Vicent. Venett. 1487. 1491. 1493. et Aldd. *terrear.* —28 Reg. *bis quinos;* cod. Lips. *tarquino;* Vicent. *tarquinos:* Witt. 1. Colb. Exc. Broukh. Angll. 2. 3. 4. Guelf. 3. Guelf. 2. a marg. Monach. et ed. Bartol. *jam mea;* Berol. 2. et Broukh. 3. *sed mihi;* Bach conj. *hei mihi.*—29 Hic locus vehementer exercuit librarios et editores veteres, dubitantes, utrum auctor Epistolæ versaretur ad fontes Tuscos, an amici, ad quos Epistola scripta est. Qui vs. 1. legebant *Nos tenet*, non poterant non hoc etiam loco legere *Et nobis*, quod habent nonnulli Stat. Guelf. 2. complures H. Voss. ed. pr. min. et Bartol. vel, *Atque mihi*, ut est in ed. pr. maj. Rom. Vicent. Rheg. Venett. 1487. 1491. 1493. et Aldd. *Atque nobis* nonnulli Stat. Beroll. 2. 3. Par. et cod. Lips. *At nobis* in aliis Stat. Berol. 1. Reg. et Guelf. 1. in litura. Tandem Mur. e vet. libri scriptura vulgatam expressit, (qua contenti esse possumus, quanquam Guyetus non infeliciter conj. *At vos quis,*) eamque confirmant Berol. 4. Witt. 1. 2. Berol. 3. a marg. unus Stat. unus Broukh. et Exc. Pocc. et Perr. *celebrentur* Beroll. 1. 3. et Bartol. *munera* Reg. *carmine* Colb. *carmina* Thuan. ex quo Broukh. fecit *gramina;* cf. Heins. ad Claud. I. Ruf. 151. *nymphæ* tres Voss. Angl. 5. unus Broukh. Berol. 2. et nonnullæ edd. ante Scal. *nimphæ* Berol. 1. *limina limphæ* Berol. 2. a marg. Guyetus corr. *limina nymphæ;* Heins. *flumina lymphæ;* Wakef. ad Lucr. I. 4. *flumina Nymphæ;* Broukh. edidit, sequente tamen Vulpio, *gramina Nymphæ.*—31 Exc. Lips. marg. Berol. 2. et ed. pr. min. *sed vivite;* Colb. *quoque vivite:* H. Voss. conj. *o vivite.*—32 Berol. 1. *sive nos*, et in marg. *seu nos;* Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. *seu non....velint;* quod agnoscit Cyllenius, ita scribens: '*non velint* pro 'nolint,' sicuti 'non scio' pro 'nescio.' Sed sciendum, aliquid semper inter utrumque poni venustatis gratia.' *velint* dant omnes Angll. Beroll. 1. 3. 4. Par. Guelff. Zwicc. 1. 2. Corv. Reg. &c. cum edd. pr. maj. min. Bartol.

NOTÆ

aditum patere veteres crediderunt. Sunt etiam Cimmerii populi, quos, quoniam remotiores erant, ad Aquilonem, in tenebris perpetuis et apud Inferos esse putavit Antiquitas.

30 *Facilis pellitur unda manu*] Mirum est quantum existimationis apud Antiquos natandi peritia, ususque balnearum habuerint, ut non minus pueri natandi artem, quam prima literarum elementa edocerentur, nec minus balneis grandiores et honesti cives, quam epulis aut cibo et potu, maxime apud Orientales, uterentur.

32 *Fata fuisse volent*] Fuisse et vixisse dicebant Veteres, cum aliquem mortuum esse significare volebant.

Interea nigras pecudes promittite Diti,
Et nivei lactis pocula mixta mero.

belluas vovete Diti, craterasque candidi lactis vino perfusos.

Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Rom. Lips. Venett. aliis ante Broukh. qui *volent* tacite reposuit ex uno Stat. quod etiam habent complures ap. H. Voss. *velint* retinuerunt H. Voss. et Bach. *nolent* (quod et legi possit *volent*) unus Broukh. et Berol. 2. *valent* unus Palat.—33 Berol. 2. et unus Broukh. *pecudes nigras:* alius Broukh. *perquirite.*—34 Heynius, *mixta*, ait, a Broukh. vulgo *mista*, præter Ald. 1. Hoc falsum: *mixta* habent cod. Lips. Par. Witt. 1. 2. Broukh. 1. omnes Beroll. alii, cum edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. et Venett. 1487. 1491. 1493.

NOTÆ

33 *Nigras pecudes promittite Diti*] Plutoni namque ceterisque Diis Inferis pecudes et victimæ villi nigrioris mactabantur, unde etiam supra dixit noster Poëta lib. I. Eleg. 2. 62. 'Concidit ad magicos hostia pulla Deos.'

ELEGIA VI.

Candide Liber, ades; sic sit tibi mystica vitis
Semper, sic hedera tempora vincta geras.

Adsis mihi, o formose Liber. Ita tibi sacra sit jugiter vinea, ita caput jugiter

Inscriptio in ed. pr. maj. est hæc, *Alloquitur Bacchum;* in ed. pr. min. *invocat Bacchum.*—1 Berol. 1. *nec sit:* Exc. Pocc. *sit mihi:* Zwic. 2. ed. pr. maj. et Vicent. *candida vitis;* cod. Lips. *mustica;* hinc in Laud. et Angl. 2. *rustica;* Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. et Par. *mistica.*—2 *Sic hedera semper* quidam Stat.

NOTÆ

1 *Candide Liber, ades*] Liberum patrem precatur Tibullus, ut se dolore levet, deinde pincernam jubet pocula generosissimi vini subministrare, sociosque precatur, ut liberius genio indulgeant. Dicitur porro Bacchus candidus, id est, pulcher, felix, juvenis, sincerus, et minime fucatus; quomodo etiam vocatur ab Ovidio Fast. III. 'Restat ut inveniam, quare toga libera detur Lucifero pueris, candide Bacche, tuo.' Dicitur etiam Bacchus *Liber*, seu 'Liber pater,' a 'liberando;' est enim Deus libertatis; quia nempe vinum curas solvit, et mentes hominum solicitudine liberat: vel quia, ut ait Festus, vino nimio usi omnia libere loquuntur. Plura alia insuper habet cognomina Bacchus; dicitur enim præterea Lyæus, Lenæus, Dionysius, Iacchus, Bassareus, Brisæus, Bromius, Evan, Evi-

Aufer et ipse meum pariter medicande dolorem :
Sæpe tuo cecidit munere victus amor.
Care puer, madeant generoso pocula Baccho;
Tu nobis prona funde Falerna manu.

habeas coronatum hedera; tu etiam ipse meum eripe mærorem mihi medendo: frequenter superatus Amor ope tua occubuit. O famule dilecte, calices nobili Baccho perfundantur, nobisque porrige Falerna plena manu. O solicitudines, progenies

---

Broukh. 1. cod. Lips. ed. pr. maj. Bartol. Venet. 2. Vicent. Rheg. Aldd. Mur. et Stat. *Semper. sic hedera* plerique Stat. Laud. Witt. 1. 2. Broukh. 2. 3. omnes Beroll. Colb. Dat. Exc. Lips. Par. ed. pr. min. Brix. et Venett. 1487. 1491. 1493. quod admisit Scal. probantibus Broukh. et Voss. Cf. I. 5. 51. Virg. Ecl. VII. 49. et Senec. Œd. 414. seq. Pro *tempora* omnes Stat. *cornua*, quod, non improbante Heynio, H. Voss. recepit: *geras* dant Guelf. 2. unus Stat. Vat. Heins. 1. Colot. cum tribus Voss. quod reposuit Broukh. Cf. I. 3. 66. I. 7. 7. in ceteris omnibus *feras*.—3 *Auferet ipse* Berol. 2. *nuncque* pro *et ipse* Voss. 1. *meum semper meditando* Berol. 1. *meditando* (quod etiam legi possit *medicando*, ob similitudinem *t* et *c* in codd.) habent quoque Beroll. 2. 3. *medicande* Voss. 1. ut emendaverat Statius; omnes alii libri *medicando;* et sic in edd. ante Broukh. Male olim credebant Gerundia in *o* corripi posse. Hæc autem licentia etsi Juvenali serioribusque Poëtis non vitata sit, ævo tamen Augusti prorsus incognita. Vide Burm. ad Anth. Lat. Tom. I. p. 298. II. p. 722. Broukh. in h. l. Perizon. ad Sanct. Minerv. Wagner. in Eleg. ad Messal. p. 1. Jam dudum loca singula, (v. c. Ovid. Trist. I. 3. 99. Her. IX. 126.) partim e melioribus codd. partim ex ingenio correcta sunt a VV. DD. *dolores* Angl. 2. *laborem* Bern. Jam *pariter medicande* Heynius post Vulp. explicat: 'Cui non minus medela et auxilium opus est, ut animi morbo isto, amore, libereris, quo in Ariadnen teneris.' Idem tamen addit: 'Sed hæc putida sunt.' Quod verissimum, ait Huschk. conjiciens *medicate*. Sed Heyn. malit, *Aufer et indomitum succo medicante dolorem:* Wacker. Amœn. p. 72. *Adfer et ipse merum, pater, et medicare dolorem:* Wassenberg. *Aufer et ipse meum patera medicante dolorem.* Hac emendatione Boschio ad Anthol. Gr. p. 154. videtur 'e tenebris orta lux et suavissimo Poëtæ suus restitutus ingenuitatis et perspicuitatis nitor.' Huschkio contra placet quod proposuit, *medicate*, 'unde facile formari potuit *medicando*, duplicata syll. priore vocis *dolorem*.' Calphurn. Ecl. IX. 27. 'Interea, tanquam nostri solamen amoris Hoc foret, aut posset rabidos medicare furores.'—4 Broukh. pro *cecidit* malit *cessit*, quoniam 'cadere' pro 'victum abire' non dicatur. At vide Ovid. Met. I. 149. et VII. 527. Alteram emendandi causam inde petit Bronkh. quod Noster perquam raro faciat Pentametros, quorum hemistichia possint inter se commutari. Recte; attamen hujusmodi Pentametros admisit I. 4. 4. II. 3. 14. Guelf. 3. *numine* pro *munere:* Berol. 1. *victus eras*, et a marg. *amor*.—5 Cod. Lips. et ed. pr. min. *Chare;* Schef. *Carpe puer;* Heins. addit, 'ut ap. Petron.' Petronii locus extat cap. 36. sed nulla similitudine attingit locum Tibulli. Mitsch. ad Hor. II. Od. 11. 18. corrigit, *Larga, puer, madeant*, &c. addens, 'appage illud frigidum, quod libros obsedit, *Care puer*.' At cf. Stat. III. Sylv. 4. 60.—6 *Et nobis* omnes

NOTÆ

us, Euhyas, Ligyreus, Lysius, Nysæus, Osiris, Thyoneus, &c.

2 *Hedera tempora vincta geras*] Hedera planta est perpetuo-virens, ideo Baccho sacra, in cujus tutela dicitur esse, quia, ut ille semper est juvenis, ita hæc semper viret; vel quia eam contra ebrietatem facere Veteres crediderunt.

5 *Madeant pocula Baccho*] Bacchus

Ite procul durum, curæ, genus, ite labores ;
  Fulserit hic niveis Delius alitibus.
Vos modo proposito, dulces, faveatis, amici,
  Neve neget quisquam me duce se comitem.
Aut si quis vini certamen mite recusat,
  Fallat eum tecto cara puella dolo.

barbara et sæva, et angores animi longe a me *discedite. Delius hic luceat candidis avibus. O vos amici, nunc consilio meo favete, nullusque* vestrum *recuset me ducem sequi, vel si aliquis suavem meri concertationem respuit, ipsum amica occulta*

Beroll. cod. Lips. Par. alii, cum edd. omnibus ante Scal. qui de conj. edidit, *I, nobis, &c.* quod forte fortuna confirmant Exc. Perr. et Vindob. 'Jam copulam h. l. ferendam non esse, satis apparet. At vide mihi, quam inficete ei substituatur *I*, cum statim sequatur *Ite, ite*, sensu diverso. Cf. v. 62. qui vulgo legitur, *Tu puer, et liquidum, &c.* Hic iterum Scal. pro *et* reposuit *i*, quod nunc in eodem libro Vindob. repertum, at etiam in Monac. et Voss. 5. Non magis h. l. ferendam esse copulam, quam illo, me tacente, intelligitur. At illud nemini in mentem venit, quod in oculos incurrit, hic iterum accidisse, quod supra El. v. vss. 3. et 29. accidit, ut duo ejusdem Carminis versus confunderentur a librariis et corrumperentur. Male pronomen *Tu* e vs. 6. translatum in vs. 62. sede sua expulit verbum *I*, male vicissim copula *Et* e vs. 62. translata in vs. 6. sede sua expulit pronomen *Tu*.' Huschk. Cf. I. 2. 15. II. 3. 35. III. 4. 64. *plena funde* unus Stat.—7 Ducibus Florent. et Guelf. 2. *dirum* recepit H. Voss. Utrumque frequenter confusum : cf. Ovid. Met. v. 244. VIII. 65. *curæ, durum genus* Reg. probante Wund.—8 *Fulserat* Berol. 1. *Pulserat* Ask. *Pulserit* Par. et Beroll. 2. 3. 4. *Fulxerit* Reg. Guelff. 2. 3. et Monac. ex quo factum est in uno Stat. *Fluxerit ;* Reg. et Voss. 4. *et* pro *hic ;* cod. Lips. *Luserit hic....delius altilibus ;* Voss. 5. etiam *altilibus ;* ed. pr. min. *Fulserit hic juvenis delius alitibus ;* in ora Rheg. voci *Delius* ascriptum est *Sol, dies,* quæ Heynii etiam interpretatio est.—9 *Vos meo* Voss. 3.—11 *At* duo Stat. Broukh. 1. Vat. Heins. 1. Vat. Ursini, Exc. Pocc. et Hamb. cum Ald. 2. et quæ hinc

NOTÆ

pro vino, ut apud Horat. III. Od. 16. 'Nec Læstrygonia Bacchus in amphora Languescit mihi.'

6 *Funde Falerna manu*] Vinum Falernum primæ notæ fuit apud Romanos. Falernus autem ager regio est Campaniæ in Italia, generosi vini feracissima. Eleganti dicto Tibulliano non minus est elegans illud Catulli Carm. XXVII. 'Minister vetuli, puer, Falerni, Inger mi calices amariores.'

7 *Durum, curæ, genus*] Dicuntur *curæ, durum genus,* quod nempe cor graviter urant.

8 *Niveis Delius alitibus*] Apollo dictus est *Delius* a *Delo* Insula, in qua natus est et educatus. Optat autem, ut candidus, felix, et serenus transeat dies, quo cupit indulgere genio; vel vino operam impendere se dicit, quoad pulcherrimus et alatis equis vectus sol oriatur. Horat. III. Od. 'Vivæque producent lucernæ Dum rediens fugat astra Phœbus.'

10 *Me duce*] Me principe, magistro, et arbitro bibendi. Veteres enim in compotationibus et conviviis regem seu magistrum bibendi faciebant, sortibus jactis. Horat. I. Od. 4. 'Nec regna vini sortiere talis.' Idemque II. Od. 7. 'quem Venus arbitrum Dicet bibendi ?'

11 *Certamen mite recusat*] Suavem concertationem dixit, cum alterum

Ille facit dites animos Deus: ille ferocem
  Contudit, et dominæ misit in arbitrium.
Armenias tigres et fulvas ille leænas
  Vicit, et indomitis mollia corda dedit.

fraude decipiat. Iste Deus mentes hominum ditat; iste arrogantes et indociles domuit, imperioque puellæ subjecit. Tigres Armenias, et torvas leænas cicuravit,

fluxere; *Haud* cod. Lips. *Aut* Par. complures Stat. duo Broukh. tres Voss. omnes Beroll. et Guelff. Corv. Reg. alii, cum edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Rom. Vicent. Venett. 1487. 1491. 1493. et Ald. 1. *inire* pro *mite* malebant Schrad. Burm. ad Propert. I. 5. 12. et Mitsch. in Tentamine; *dulce* Angl. 2. et Laud. *recuset* cod. Lips. Berol. 2. quidam Stat. unus Broukh. Angll. 1. 5. Zwicc. 1. 2. tres Voss. Hamb. ed. pr. maj. min. Venet. 2. Vicent. Rheg. Ald. 1. Scal. &c. *recusat* Par. complures Stat. et Broukh. Reg. Corv. Guelff. 1. 2. 4. Witt. 1. 2. Exc. Pocc. Beroll. 1. 3. 4. ed. Bartol. Rom. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. Ald. 2. Broukh. &c.—12 *Fallat cum tecto* Par.—13 *Ille facit mites* Exc. Lips. 'Nihil est in antecedentibus unde appareat, quem Deum hic significet. Intelligunt fere Interpp. Bacchum.... Reliqua vix in Bacchum, vel ejus munus, vinum, cadunt. Commodius hæc dicta accipies de Amore. At amor *dites* animos non facit. Forte itaque legendum *mites animos*, quod reliquorum versuum sententia postulare videtur. Nisi hæc admittas, et amantis æstum, quo nihil satis diserte eloquitur, cogites; dicendum, aliquot disticha in medio excidisse.' *Heyn.* Hoc negat Huschkius, nec admittendam esse censet lect. *mites*. Componit Tibullus inter se Bacchum et Amorem, quorum illum aperte prædicavit, hunc occulte modo tetigit vs. 12. Nunc subito invehitur in Amorem, necdum nominatum, sed, postquam satis vim ejus deformavit, tandem, de quo numine sermo sit, diserte pronuntiat vs. 17. quod egregie convenit animo concitato et æstuanti. Sfort. et Florent. *ille feroces.*—14 *Contulit* Beroll. 1. 3. *mittit* Berol. 4. a marg.—15 *Armonias tigres et ful-*

NOTÆ

alter studet potando superare. Consueverant enim Veteres tot cyathos vini vacuare in conviviis, quot annos vivere cupiebant, vel quot annos nata esset amica, vel quot literas haberet ejus nomen. Unde Ovid. Fast. III. 'Sole tamen vinoque calent, annosque precantur, Quot sumant cyathos, ad numerumque bibunt. Invenies illic, qui Nestoris ebibat annos, Quæ sit per calices facta Sibylla suos.' Martialis: 'Nænia sex cyathis, septem Justina bibatur, Quinque Lycas, Lyde quatuor, Ida tribus. Omnis ab infuso numeretur amica Falerno, Et quia nulla venit, tu mihi, Somne, veni.'

13 *Ille facit dites animos Deus*] Bacchus vino homines exhilarat, et lætiores eorum facit animos, Poëtarumque etiam fœcundiora reddit ingenia. Unde dicitur Ennius nunquam nisi potus composuisse carmen egregium. Hinc etiam Horat. III. Od. 21. 11. dicit aliquando caluisse mero Catonem: 'Narratur et prisci Catonis Sæpe mero caluisse virtus.' Propert. IV. 6. 'Ingenium potis irritat Musa Poëtis: Bacche, soles Phœbo fertilis esse tuo.'

15 *Armenias tigres*] In Armenia, Asiæ regione latissima, inter Taurum et Caucasum montes a Cappadocia ad Caspium usque mare protensa, crudelissimæ nascuntur tigres; quæ, ut Solinus refert, idcirco a Baccho perdomitæ ad jugum et currum trahendum dicuntur, quod istud animalium genus

Hæc Amor, et majora valet; sed poscite Bacchi
  Munera; quem vestrum pocula sicca juvant?
Convenit ex æquo, nec torvus Liber in illis,
  Qui se, quique una vina jocosa colunt.

et immanibus feris mites dedit animos. Ista etiam Amor, et alia *longe majora potest: at efflagitate dona Bacchi; quis* enim *ex vobis calicibus vacuis delectatur? Non irascitur, sed æqualiter ipsi convenit cum iis, qui ipsum venerantur, et læta*

---

vos ille leones in Berol. 2. *Armeniasque tigres et fulvos ille leones,* ad codd. Vindob. Voss. 3. 5. Zwicc. 1. 2. &c. cum Vossio, nec improbante Wund. reposuit Bach. *Armeniasque* exhibent etiam ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. et Reg. *Armeniæ tigres* reposuit Broukh. de conjectura; et sic est in Voss. 2. *fulvos leones* habent Vat. Statii, alter ejusdem, Goth. duo Broukh. et Colb. *fulvas leænas* Par. cod. Lips. Corv. Reg. Guelff. Beroll. 1. 3. 4. alii, cum edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. Aldd. &c.—17 Par. *volet;* et sic omnes Beroll. Broukh. Heins. Heyn. alii, cum omnibus edd. ante Broukh. qui primus *valet* reposuit ex uno Stat. quod nunc firmant Ask. et Voss. 1. 2. *velit* cod. Lips. et ed. Græv. 1680. *dedit* Sfort. ap. Stat. *Bacchum.* Sed in conviviis sodales poscere solent *munera Bacchi*, δῶρα Διωνύσου, a puero, non poscere Bacchum munera, quæ adsunt.—18 H. Voss. e Vat. Ursini et suo tertio edidit *quem nostrum*, improbantibus Huschk. et Bach: ed. pr. maj. *juvat.*—19 Hæc formula non pertinet ad Bacchum et Amorem, quod falso sumitur, sed ad convivas, ἐξ ἴσου bibentes. Cf. Plut. Conv. Sept. cap. 11. Ibid. p. 176. ed. Bip. Burm. ad Petron. Quintil. Decl. 52. et 73. Ovid. Met. IV. 62. V. 565. Plin. Pan. 83. et Hor. II. Sat. 6. 67. pro *nec* Colot. Vat. Ursini, Voss. 5. et Rom. *non* exhibent: *nec torvus L. in illis* est scriptura in libris pæne omnibus, scil. multis ap. Broukh. et Voss. omnibus Beroll. quatuor Angll. &c. a quibus discesserunt edd. vett. quibus placuit, quod pauci libri habent, *in illos.* Priorem scripturam exhibet ed. Bartol. 1472. quam restituit Broukh. Cf. Virg. Æn. II. 541. Propert. III. 19. 28. Vell. Pat. I. 12. Burm. ad Propert. I. 13. 17. Cæs. B. G. II. 32. Nep. Dion. VI. 2. et Heindorf. ad Hor. I. Sat. 2. 48.—20 Reg. cum nonnullis Stat. et Voss. 3. 4. *quisque* pro *quique;* Voss. 1. et Rom. *Qui se cunque sua:* Vossius suspicatur, auctorem scripsisse, *Qui sua securi vina, &c.* Nec mirum, inquit Huschk. locum huic emendationi, et isti corruptioni ansam præbuisse; nam ut nemo intellexit formulam *Convenit ex æquo*, ita etiam nemo locutionem, *Qui se colunt.* 'Illa referri solet ad Bacchum et Amorem, quibus bene convenire constat, hæc ad Bacchum solum, inculcato tamen hic etiam, nescio qua machina, Amore, ut sit, *nec torvus Liber in illis, qui se* (Liberum ipsum) et *una cum* Amoris donis, *vina* sua, id est, Liberi ipsius, *jocosa colunt.* Hic manifesto aberrant Interpretes a sententia scriptoris, qui pronomen *se* referri voluit non ad Liberum, sed ad *illos* amicos. Nam colere se h. l. dicuntur amici bene convenientes, qui mutua benevolentia se complectuntur ac reverentur, qui inter potandum etiam non Thracum more rixantur, sed jocantur urbane, memores dicti, πίνειν καὶ παίζειν, καὶ τὰ δίκαια φρονεῖν. His ita constitutis et explicatis, nemo erit, qui dubitet, quid existimandum sit de judicio Heynii, sic scribentis, 'Distichon hoc 19. 20. ab interpolatore profectum, qui, quæ sen-

NOTÆ

vino et uvis vescatur. Horat. III. Od. 3. 13. 'Hac te merentem, Bacche pater, tuæ Vexere tigres indocili jugum Collo trahentes.'

20 *Vina jocosa*] Quæ nimirum hominum animos jocosos et hilares faciunt.

Nam venit iratus nimium nimiumque severis;
Qui timet irati numina magna, bibat.
Quales his pœnas qualis quantusque minetur,
Cadmeæ matris præda cruenta docet.
Sed procul a nobis hic sit timor; illaque, siqua est,
Quid valeat læsi, sentiat, ira Dei.

vina celebrant. Sed modo adveniet nimia succensus ira in abstemios. Quicumque igitur illius Dei *indignationem et potestatem augustam metuit, potet. Quanta supplicia illis minitetur, quis, et quam magnus sit ille, Cadmææ matris crudelis violentia testatur. At longe absit a nobis iste metus; ipsaque,* Cadmi filia, *si reipsa uspiam aliqua est, sentiat quid possit* illius *Dei offensi indignatio. Ast ego*

tiebat, rite verbis reddere haud pollebat.' Mihi contra h. l. accidisse videtur, ut Interpretes ad unum omnes, quæ sentirent, verbis rite reddere haud possent. Nam Tibullo quidem nemo facile plus sapere et fari possit quæ sentiat, neque vero quisquam temere meliores versus faciat Lygdamo.' *Huschk.*—21 *Non venit* Beroll. 1. 2. 3. Par. nonnulli Stat. Corv. Guelff. 2. 3. cod. Lips. et octo ap. H. Voss. *Quom venit* Hamb. unde *Convenit* in Monac. Voss. h. l. reposuit *Nam venit* ex uno Stat. et Berol. 4. ¡Cf. Hor. I. Od. 18. 3. ed. pr. maj. Vicent. Rheg. Venett. et Aldd. *Jam;* ed. pr. min. et Bartol. *Nec.* Broukh. consentiente Vulpio, interpunxit, *iratus nimium, nimiumque,* improbantibus Heyn. et Huschk. Quod Livin. reposuit *severis* confirmatur Bern. Goth. et Berol. 4. Cf. Propert. I. 10. 25.—22 Cod. Lips. in quo trajectus hic versus est post vs. 24. habet *bibit;* Zwicc. 1. 2. *bibet.*—23 Ed. pr. maj. Venet. 2. et Vicent. *Quales iis pœnas deus hic: quantumque;* sic etiam in Corv. Rheg. nisi quod pro *iis* habet *his,* ut Guarn. omnes Beroll. Par. Lips. tres ap. Broukh. Colb. Stat. &c. cum ed. pr. min. *is* habet unus Stat. *Quales his pœnas Deus hic quantasque* in ed. pr. min. cum Reg. Guelff. 1. 3. Witt. 1. 2. Vat. Heins. 1. Vat. Ursini, et Angll. 2. 3. 4. *Quales his pœnas quantas deus hisce* Guelf. 4. Rom. Brix. et Venett. 1487. 1491. 1493. *Quas saevus pœnas Deus hic* in marg. Rheg. ap. Huschk. *Quales his pœnas Deus hic, quantusque* ed. Bartol. *quæcunque* in Guelf. 2. Nostram lect. primus in ordinem recepit Scal. secutus cod. Cuj. quocum conspirant Vindob. et Voss. 3. Cf. Long. p. 125. *οἷος ἂν οἵων ἐρᾷ.* Leonid. Tarent. Epigr. LXIX. 6. *φεῦ, γαίης ὅσσης ὅσσον ἔχει μόριον.* Hom. Il. Ω. 630. Virg. Æn. II. 589. Ovid. Met. III. 284. et Vulp. in h. l.—24 In Scheff. Voss. 5. et ed. pr. min. *turba cruenta;* in Hamb. *mea cruenta.*—25 Colb. *vobis,* quod legitur etiam in marg. Gryph. 1573. ap. Huschk. Cf. Petron. cap. 74. *sit* excidit in cod. Lips. H. Voss. *impia* e marg. Gryph. 1573. pro *illaque* dedit; idem legitur in marg. Rheg. ap. Huschk. qui conj. *Sed procul a nobis hic sit timor: iraque, si qua est,* Q. v. l. *sentiat illa, Dei.* Cf. Propert. II. 10. 17. In cod. Lips. *sic$\overset{a}{p}$ est;* codd. Mur.

NOTÆ

21 *Severis*]. Sobriis, siccis, abstemiis, et tetricis, qui neqnidem tantisper genio nolunt indulgere. Alii legunt, *severus,* sed male; nam versus sequens iste, *Quales his pœnas, &c.* sensu nullo modo posset stare.

24 *Cadmeæ matris*] Agave est, Cadmi filia, quæ spretis Bacchi Sacris Pentheum filium suum in furorem acta Dei illius potenti numine pro fera miserabiliter dilaniavit.

25 *Illaque, siqua est*] Mater nempe Cadmea, nisi ficta res est, et commentitia.

Quid precor, ah, demens? venti temeraria vota,
  Aëriæ et nubes diripienda ferant!
Quamvis nulla mei superest tibi cura, Neæra,
  Sis felix, et sint candida fata tua.
At nos securæ reddamus tempora mensæ.
  Venit post multos una serena dies.
Hei mihi! difficile est, imitari gaudia falsa;
  Difficile est, tristi fingere mente jocum;

insanus quid cupio? Venti et nebulæ ætheræ auferant dispergenda vota mea *inconsulta.* O *Neæra, quanquam nullus tibi superest amplius in me amor, sis beata, atque etiam fata tua sint prospera et felicia. Nos vero tempus surreptum restituamus mensæ tranquillæ;* quandoquidem *affulsit* tandem *unica dies jucunda post multas* alias. *Heu me!* quam *arduum est assimulare lætitiam fictam;* quam

---

sic qua; unde ille fecerat *sicca:* ceteri codd. in vulg. conspirant. Veteres Edd. quid facerent voce *illaque*, dubitasse, demonstrat interposita ab iis distinctio; nam ed. pr. maj. habet, *hic sit timor illaque; si qua est;* Rheg. *hic sit timor: illaque: si qua est;* Venett. 1491. 1493. et Rom. *hic sit timor: illaque si qua*, sine verbo *est:* sic in Guelf. 1. in quo tamen cum Guelf. 4. legitur *hinc sit.*—26 Guelff. 1. 2. et Berol. 4. *sentiet.*—27 Beroll. 2. 3. 4. et Dat. *heu demens:* Cyll. in Comment. legit, *contraria vota:* cf. Eleg. 4. 83.—28 *Aëriæ nubes* Par. Beroll. 1. 3. et Cyll. in Comment. laudans versum Statii de Achille, qui est Catulli de Theseo LXIV. 59. 'Irrita ventosæ linquens promissa procellæ.' Goth. *Aëriæque:* ed. pr. min. *dirripienda.*—30 *Sic* Berol. 3. *facta* Beroll. 1. 2. cod. Lips. Dat. Angl. 5. ed. pr. maj. Venet. 2. Rom. Rheg. Venett. 1487. 1491. 1493. *vota* Witt. 1. Laud. Angll. 3. 4. *fata tibi* unus Stat. —31 Pro *tempora* lacuna est in Angl. 2. *corpora* in Angll. 3. 4. natum ex compendio *tpa*, quod simillimum est *cpa* in codd. 32. unus Colb. pro v. l. *pocula.*—32 Beroll. 1. 3. 4. duo Stat. totidem Broukh. Guelff. 1. 2. 3. Guelf. 4. in litura, cod. Lips. ed. pr. maj. Venet. 2. Rheg. Vicent. &c. *post multas;* et sic Alb. de Eyb in Margarita Poëtica: at Par. cum maxima librorum parte *multos;* quod legitur in ed. pr. min. Aldd. et Scal. illud Mur. Passer. aliique prætulerunt, hoc Broukh. Vulp. et Heyn. probante Huschk. *Post veniet multos* in Colb.—33 Novum hinc Carmen exordiuntur codd. Lips. Par. Reg. omnes Guelff. Beroll. Broukh. Stat. Heins. &c. cum edd. vett. a quibus tandem dis-

NOTÆ

27 *Venti temeraria vota*] Frequens est Poëtarum imprecatio. Catullus: 'Ac tua dicta omnia, factaque Ventos irrita ferre, ac nebulas aërias sinit.'

30 *Sis felix*] Frequens apud Poëtas bene precandi formula. Virgil. Ecl. v. 'Sis bonus o felixque tuis.' Idem Æn. I. inducit Æneam Venerem ita precantem: 'Sis felix, nostrumque leves quæcumque laborem.' Catullus etiam Manlium ejusque amicam sic alloquitur: 'Sitis felices, et tu simul et tua vita, Et domus ipsa, in qua lusimus, et domina.'

33 *Hei mihi*] Conqueritur Tibullus de mulierum perfidia, gravique cura pressus cum accumberet, ut tempora mensæ secura et tranquilla duceret, suspirans in hæc verba prorumpit, quibus ait, difficile esse simulare lætitiam; quod quidem Virgilius Æneæ suo sapienter attribuit Æn. I. 213. 'Spem vultu simulat, premit altum corde dolorem.'

Nec bene mendaci risus componitur ore;
  Nec bene solicitis ebria verba sonant.
Quid queror infelix? turpes discedite curæ.
  Odit Lenæus tristia verba pater.
Gnosia, Theseæ quondam perjuria linguæ
  Flevisti ignoto sola relicta mari.
Sic cecinit pro te doctus, Minoi, Catullus,
  Ingrati referens impia facta viri.

operosum est animo mæsto gaudium mentiri; neque recte vultu fallaci jocus affingitur, neque belle vinosa dicta conveniunt anxiis. Sed *quid* ego *miser conqueror? Infames abstitite solicitudines; pater Lenæus odio habet mæstos sermones.* O *Gnosia, olim derelicta sola in littore incognito lamentata es falsa juramenta linguæ Theseæ. Ita pro te, o Minoi, cantavit eruditus Catullus narrans infanda*

---

cessit Muretus, intelligens, hæc cum superioribus ita copulata esse, ut separari nullo modo possint. Statius tamen, 'Septimam,' inquit, 'facio, secutus omnium, quos viderim, veterum librorum fidem.' Mureto, quamvis non nominato, obtemperavit Scaliger. In Corv. initium est Elegiæ XXIV. Inscripserunt locum alii aliter, e. c. ed. pr. maj. et Rheg. *Conqueritur de Neæra:* ed. pr. min. *Conquestio amatoria:* Vicent. *Conqueritur de Neæra et tentat depellere curas,* ex lib. I. 5. 37. Pro *Hei mihi* Par. et Guarn. dant *Si mihi;* Hamb. *Sic mihi;* Vincent. Specul. Doctr. *Heu quam difficile est.* Cf. Ovid. Met. II. 447.—35 *Non bene* idem Vincent. et sic in Voss. 4. Vide Hom. Od. Τ. 346. et Heindorf. ad Hor. II. Sat. 3. 72.—36 *Non bene* hic quoque legit Vincent. *hebria* ed. pr. maj. Cf. II. 1. 32.—37 Unus Stat. *loquor:* Beroll. 1. 3. *tristes.*—38 Par. *lenæus;* Voss. 1. *Lemneus;* ed. pr. min. *Læneus.*—39 *Cnosia* in nonnullis; *Gnosia* Witt. 1. 2. Bronkh. 1. 2. 3. Venet. 2. &c.—41 Reg. *Sed cecinit portæ;* H. Voss. Bauer. Wund. et Bach reposuerunt *Sed;* Bronkh. malit *Hæc cecinit.* 'Quidni *Sic?* nam *sic* revera cecinit Catullus.' Pro *Minoi* Bern. *minor ān,* i. e. *minor ante,* ut plene scriptum in Par. *minorque* cod.

NOTÆ

37 *Turpes discedite curæ*] Quia homines efficiunt turpes et deformatos.

38 *Lenæus*] Unum est ex nominibus Bacchi, qui ita dicitur a leniendo, quod mentes hominum leniat, ut ait Donatus, qui tamen ab aliis ob hoc criminatur, cum Græca vox non possit Latinam etymologiam pati. Melius autem Diodorus Siculus et Eusebius *Lenæum* dici Bacchum ἀπὸ τοῦ ληνοῦ, id est, *a torculari*, deducunt.

39 *Gnosia, Theseæ linguæ*] Ariadne ita dicitur a *Gnoso* civitate Cretæ primaria, quæ in Dia seu Naxo Insula relicta est a Theseo: unde versiculo sequenti dicitur: *ignoto sola relicta mari;* juxta illud Catulli: 'Desertam in sola miseram se cernit arena.'

41 *Cecinit pro te doctus, Minoi, Catullus*] Pluribus retulit fabulam Ariadnes Catullus noster in Nuptiis Pelei et Thetidos. Doctus autem vocatus est Catullus ab omnibus Antiquis, utpote qui fuit oratione perspicuus et facundus, carmine lascivus et gravis; qui omni carminum genere excelluit, hominumque mores apprime novit, et cum opus fuit, ad vivum et graphice depinxit: unde etiam vocatur ab A. Gellio Poëtarum elegantissimus. Martialis: 'Verona docti syllabas amat Vatis.'

Vos ego nunc moneo: Felix, quicumque dolore
Alterius disces posse carere tuo.
Nec vos aut capiant pendentia brachia collo,
Aut fallat blanda sordida lingua prece.
Etsi perque suos audax jurabit ocellos,
Junonemque suam, perque suam Venerem:

facinora perfidi illius hominis. Jam vos ego admoneo: Beatus eris, *quicumque alieno malo scies posse carere proprio. Ne vos fallant lacerti collo* vestro *impliciti, neque lingua perjura vos dulcibus verbis decipiat. Quanquam puella mendax juravit per suos* etiam *oculos, per suam Junonem, et per suam Venerem. Nulla*

Lips. Guarn. et Berol. 3. *Minoa* Berol. 2. et Voss. 2. *ignota* Voss. 3.—43 *Vos quoque* Par. pro *nunc* Florent. Statii et Guelf. 2. *sic:* ed. pr. maj. Venet. 2. Rheg. et Lips. ap. Heyn. *quæcunque;* Voss. 3. *ter quinque;* Brix. *cuicumque:* pro *dolore* cod. Lips. habet *dolorē*, i. e. *dolorem,* quod legitur in duobus Palatt. Hamb. et duobus Voss. *dolores* Bern.—44 Angll. 3. 4. unus Bronkh. et Berol. 4. a marg. *discis;* Colb. *discet p. carere suo;* Vincent. Specul. Doctr. VI. 37. *didicit p. carere suo;* unus Bronkh. habet *cavere tuum*, quod reposuit H. Voss. Palat. 5. etiam *cavere*, sed a manu emendatoris; *cavere tuos*, (non *cavere toros*, ut citat Bronkh.) in cod. Cuj. quod referendum ad lect. *dolores.* Vide ipsum Scal.—45 *Ne vos* Voss. 3. in quod conjectura inciderat Heyn. ratus, orationem pendere a verbo *moneo* vs. 43. Sed vide Vossium. *Non vos decipiant* Exc. Scal. quod exhibuit in ed. 1600. Cf. Propert. I. 9. 25. et Ovid. Ep. XV. 55. *decipiant* etiam in Falc. et Excc. Perr. *Nec vox* Guarn. *Nec vos* Reg. cod. Lips. omnes Beroll. Par. alii: *aut capiant* habent idem codd. cum Witt. 1. 2. Bronkh. 1. 2. 3. Exc. Scal. Statianis, et edd. pr. maj. min. Bartol. &c.—46 *Nec capiat b. s. l. prece* in ed. Scal. 1. et sic in suis Exc. et Exc. Perr. *subdola lingua* malebat Heins. applaudentibus Bronkh. et Heyn. *fide* habent omnes Beroll. et Guelff. Reg. Par. Corv. cod. Lips. &c. cum omnibus edd. ante Scal. extat tamen *prece* in Vindob.—47 *Et si* in binis Bronkh. Venet. 2. Rheg. et nonnullis aliis: *jurarit* emendatio est Dousæ, confirmata postea libro Passer. Vindob. et Guelf. 3. a margine; Par. Colb. Corv. et tres Voss. *jurabit;* cod. Lips. cum ceteris codd. et quicquid est editionum veterum *juravit.* 'Hic locus vulgo ita construitur, ut in verbis, *Nulla fides inerit*, apodosis sit verborum ab *Etsi* pendentium: *Etsi jurarit, Nulla* tamen *fides inerit.* In qua constructione quamcumque lect. assumes, proba erit. Num etiam sententia? Nullo modo. Quis enim sententiam hanc probaverit? Etsi *fallax jurarit, Nulla* tamen *fides inerit* fallaci vel juramento falso. Hoc Tibullo prorsus indignum commentum statim evanescit, ubi majorem στιγμὴν, quam omnes adhuc Edd. apposuerunt voci *prece* vs. 46. mutaveris in minorem,' ita ut distichon 47. 48. cum priore copuletur et periodum absolvat. Qua interpunctione adhibita, consequens sit, Tibullum scripsisse *jurarit.* Et hanc ego interpunctionem adhibuissem, nisi paululum langueret sententia, sic nude posita vs. 49. *Nulla fides inerit*, nec locus de mendo suspectus esset, quod proposui supra ad III. 4. 8. ubi melius se excipiunt *fallaci...falsa*, quam h. l. *fallat ...fallax.* Illic nihil est ambigui in sententia. Hic *fallax* puella miras objicit interpreti difficultates. Quid igitur? Num fortasse Tibullus pro *fallax*

NOTÆ

43 *Felix, quicumque*] Consonat illud: 'Felix quem faciunt aliena pericula cautum.'

48 *Junonemque suam, perque suam Venerem*] Significat nullo modo fidendum esse mulieribus, sive jurent per

Nulla fides inerit; perjuria ridet amantum
  Jupiter, et ventos irrita ferre jubet.
Ergo quid toties fallacis verba puellæ
  Conqueror? Ite a me, seria verba, procul.
Quam vellem longas tecum requiescere noctes,
  Et tecum longos pervigilare dies!

tamen erit fidelitas ipsius *verbis. Jupiter irridet falsi juramenta amantium, easque imperat ventos auferre* tanquam *vana. Quorsum igitur tam sæpe conqueror promissa dolosæ fœminæ? O serii sermones, oro vos, longe discedite a me. O quam cuperem una tecum,* o puella, *prolixas dormire per noctes, et pariter tecum longos*

scripsit *pellax?* Hæc et alibi confunduntur. (Cf. Heyn. ad Virg. Æn. II. 90. et Bentl. ad Hor. III. Od. 7. 20.) Adhuc hæc erant. Mox perlustranti mihi oculis codd. Ovidianos in Bibliotheca Berolinensi obtulit se unus, qui Artem Amatoriam complectitur. Hoc libro, pergratum mihi accidit, everti emendationem meam, confirmari suspicionem, loco Tibulli mendum inhærere. Nam versibus Ovid. I. 633. 634. librarius idem, qui Carmen ipsum descripsit, apposuit contra hæc: Tibullus, *Perque suos amãs audax jurabit ocellos Junonemque suam, perque suam Venerem. Nulla fides inerit. perjuria ridet amantum Juppr. et ventos irrita ferre jubet.* Tibullus, *Ne jurare time veneris p̄juria venti Irrita per terras et freta sum̄a ferent.* Hæc ille: agnoscens simul lect. *summa,* I. 4. 21. et loco, de quo nunc agimus scripturam inferens omnes in se veritatis numeros habentem, *Etsi...audax jurabit.* Hanc in ordinem recipere non dubitavi.' *Huschk.* Cf. Propert. I. 15. 25.—48 Broukh. malebat, *per Veneremque suam.* Sed vide supra ad II. 6. 20.—49 Guelf. 1. Angl. 5. a m. sec. cum edd. Rom. Brix. et Venett. 1487. 1491. 1493. *Nulla fides Veneri;* Ask. et Berol. 1. *Nulla fides meritis;* H. Voss. conj. *Nulla fides fuerit.* Sed cf. Hom. Od. Λ. 455. Manil. IV. 578. et Hor. I. Epist. 17. 56.—51 Unus Broukh. et Voss. 4. *Ergo ego qui totiens;* Beroll. 1. 2. 3. Par. alii, cum edd. pr. &c. *Ergo qui tociens,* vel *totiens;* cod. Lips. *Ergo q̄ tociens:* Monac. unus Broukh. Venett. 1475. 1487. 1491. 1493. et Ald. 2. *quid:* Scal. retraxerat *qui* ex Ald. 1. Omnes scripti editique habent *verba,* non *vota,* quod ex ingenio in textum intulit H. Voss. ne bis idem verbum recurreret. Sed vide Balbum, Carm. LXVIII. 11.—52 Vat. Ursini exhibet *sobria verba:* cod. Lips. Par. omnes Beroll. Guelff. Stat. et Broukh. alii, cum edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Rom. Lips. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. et Aldd. *precor;* pro quo Broukh. reposuit *procul* ex Exc. Pocc. Colot. et Vatt. Heins. 1. 2. idem agnoscit Voss. 4. Hæc verba confunduntur etiam supra II. 1. 82.—53 In Guelff. 1. 2. hinc initium fit Eleg. VIII. *Quam mallem tecum longas* Berol. 4. a marg. *mallem* habent etiam Zwic. 1. ed. pr. maj. et Vicent. *tecum longas* Beroll. 1. 2. 3. Corv. Par. Zwicc. omnes Heins. Broukh. Stat. Heyn. ceteri, cum edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Rom. Lips. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. Ald. 1. Scal. Broukh. Vulp. H. Voss. et Bach: *longas tecum,* quæ est lectio quatuor codd.

NOTÆ

Venerem, quæ præest Amoribus, et est Dea amantium, sive per Junonem, quæ præesse dicitur conjugiis, et est sponsarum pronuba, ut ait Ovid. Epist. Phyllidis: 'Junonemque toris quæ præsidet alma maritis.'

49 *Perjuria ridet amantum*] Sic supra lib. I. 4. 21. 'Nec jurare time: Veneris perjuria venti Irrita per terras, et freta summa ferunt.'

Perfida nec merito nobis, nec amica merenti!
  Perfida, sed, quamvis perfida, cara tamen.
Naida Bacchus amat; cessas, o lente minister?
  Temperet annosum Marcia lympha merum.
Non ego, si fugiat nostræ convivia mensæ
  Ignotum cupiens vana puella torum,
Solicitus repetam tota suspiria nocte.
  I, puer, et liquidum fortius adde merum.

dies pervigilare! o infida, nec juste infensa mihi merenti; infida quidem, *at licet infida, attamen* es mihi *dilecta. Naidem Bacchus diligit: otiaris, iners pincerna? Martia aqua vinum vetus moderetur. Quanquam vana puella refugiat epulas mensæ meæ cubile ambiens incognitum, nunquam tamen ego anxius omnem per noctem singultus iterabo. Tu* vero, *o famule, largius ingere limpidum vinum.*

Ask. Bern. Voss. 5. et Berol. 4. exhibent Ald. 2. Mur. Stat. Basil. 1569. Plant. Gryph. 1573. &c. Propertius, egregius versificator, '*tecum*,' '*mecum*,' '*secum*,' eadem vi præditum, tantum non ubique in hac versus regione collocat. Cf. I. 3. 43. I. 8. 33. I. 14. 9. II. 1. 13. II. 15. 5. II. 15. 37. IV. 7. 95. Tibull. I. 2. 71. III. 3. 23. IV. 3. 11.—54 Unus Broukh. *Et tecum multos.*—55 *Perfidia, nec merito nobis inimica: merenti Perfida* cod. Lips. Par. Corv. plur. Stat. omnes Beroll. Heins. Broukh. et Heyn. cum ed. pr. min. Bartol. Venett. 1491. 1493. Ald. 1. Mur. Scal. Stat. Plant. Gryph. Broukh. et Vulp. Scaliger construit *nobis inimica merenti*, ut sit ἀρχαϊκῶς pro 'merentibus:' *nec merenti* Exc. Pocc. Vindob. unus Stat. Berol. 4. a marg. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. Rheg. et Ald. 2. quam lectionem restituit Heyn. '*et immerito* tentavit Burm. II. unus Broukh. *querenti*; et pro v. l. *merenti*.—56 *Perfida sed quamvis tu mihi, cara tamen* Exc. Lips. et Beroll. 2. 3.—57 Par. ed. pr. maj. et Vicent. *Naiada*; cod. Lips. *Nayada*: 'Venetæ et Ald. pr. *læte*;' inquit Heyn. hoc falsum: Venett. 1487. 1491. 1493. habent *lēte*, i. e. *lente* (quod exhibent ed. pr. maj. Bartol. aliæ,) et Ald. pr. *lætæ*; sed ed. pr. min. habet *læte*: Gryph. 1573. in ordine, *cessas o lente minister*, et in marg. *quid cessas lente.*—58 Cod. Lips. Broukh. 1. Angll. 1. 5. Bern. ed. pr. min. et Bartol. *Temperat*: Witt. 1. 2. et Beroll. 1. 2. 3. 4. *Marcia*; in vulgg. *Martia*; cod. Lips. *bracia limpha.*—59 *Num* in Reg. *Nonne ego* ed. Rom. *Numne ego* conj. Heyn. *Non te si nostræ fugiat* unus Stat. et Berol. 2. *Non te si fugiet nostræ* Par. *Non te si nostræ capiant* alter Stat. *Non ego si nostræ fugiat* Vat. ap. eundem, cum uno Broukh. et ed. pr. min. *fugiet nostræ* Berol. 4. Corv. et unus Broukh. *nostræ fugit* Angl. 1. et Reg. Vulgata est in ed. pr. maj. Bartol. Venet. 2. Vicent. Rheg. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. et Aldd.—62 Par. *Tu puer es*, addita

NOTÆ

57 *Naida Bacchus amat*] Lympham seu aquam; Nais enim Nympha est aquatica, quæ hic sumitur pro aqua; Baccho autem seu vino aquam immiscere utile est et honestum. Contrarium tamen vult Catullus, cum dicit Carm. XXVII. 5. 'At vos, quo lubet, hinc abite, lymphæ, Vini pernicies, et ad severos Migrate: hic merus est Thyonianus.'

58 *Marcia* [*Martia*] *lympha*] Aqua Tiberina seu Romana, ita dicta a Marte armorum Deo, qui dicitur juxta Tiberim Rheam Sylviam compressisse. Potest etiam intelligi per Martiam lympham rivulus ille ductilis, quem refert Plinius jubente Senatu a Q. Martio in urbem inductum fuisse, quique ab auctore suo nomen habuit.

Jamdudum Syrio madefactus tempora nardo
Debueram sertis implicuisse comas.

Jampridem caput perfusus nardo Syrio capillos corollis inseruisse debueram.

nota ab eadem manu: ' alii *et*.' Sic hunc versum exhibent omnes codd. exceptis Vind. Monac. et Voss. 5. in quibus est quod Scal. intulit, *Tu puer i*, ex libro Cuj. qui tamen habuisse videtur *Tu puer et*, cum addat Scal. ' Nam ut supra dixi (ad vs. 6.) scribebant EI pro I.' Nulla Editio vetus non habet *Tu puer et;* Mur. malebat, *Tu puer huc;* Heins. *Huc, puer, huc:* Heyn. *I, puer, i;* Stat. *Tu, puer, i*, oblitus lect. quam simpliciter posuerat ad I. 2. 1. *I, puer, et liquidum, &c.* ' Hanc ego lectionem occupavi supra ad vs. 6. adductus argumentis, etiam sine exemplo rem demonstrantibus. Exempla tamen in promtu sunt. Propert. III. 23. 23. Hor. I. Sat. 10. 92. Pers. V. 126. Juvenal. XII. 57. Martial. XXIII. 6. Nunc audiamus virum doctum ad oram Rheg. hæc notantem, ' *Tu puer et.*] Vulgo *huc:* et sic VI. Pall. (sex Palatini) Comelinianusque. Conjectat Statius, *Tu puer, i liquidum.* Quod non displicet Gebhardo. Lego, *Huc puer et liquido, &c.* h. e. aqua infuso.' Quod ita intelligo, fortius adde merum vino, cui aqua jam infusa est. Hoc nemini placebit.' *Huschk.*—63 *Tyrio* Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Beroll. 2. 4. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Vicent. Rheg. &c. *thyno* cod. Lips. *tyria* Par. Dat. et Berol. 3. *tirio* Berol. 1. *Syrio* Broukh. edidit ex Exc. Lips. Vat. Heins. 1. et quibusdam Stat. quod confirmant Ask. Vindob. et Voss. 5. *Syria* H. Voss. tanquam nobilius, favente Guy. et Heins., recepit e vestigiis Goth. qui *Tyria* affert. ' *Syria* leg. nam ubique apud poëtas in fœm. genere profertur: Hor. pluribus in locis.' *Synclit.* Quod Heynius scribit, ' Ad finem hujus Elegiæ libri multi, in his Guelf. 1. 4. et ant. edd. attexerunt distichon, *Ne tibi sim mea lux, &c.* quod infra legitur IV. 12. 1.' hoc igitur an ita se habeat in Guelf. 1. 4. ignoro. Ceteri libri scripti editique ante Muretum, non unum illud exhibent distichon, sed Carmen, quod laudat ille, totum. Nec tamen scripti omnes; nam V. D. ad oram Vicent. testatur, ' Hi versus non leguntur h. l. in vetustis codd. et videntur de inferiore epigrammate inculcati fuisse in hujus Elegiæ finem pro errore librariorum.' Hoc plene confirmant Voss. 4. et Monac. in quibus versus illi h. l. non leguntur. In quatuor Beroll. Par. et ed. pr. maj. totum Carmen annexum legitur.

NOTÆ

63 *Syrio madefactus tempora nardo*] Odores et unguenta Romanis discumbentibus in conviviis famuli ministrabant, quibus caput liniebant, corollasque etiam nectebant, quibus frontem vincire et redimire consueverant convivantes, ut ebrietatem impedirent. Horat. I. Od. 5. 1. ' Quis multa gracilis te puer in rosa Perfusum liquidis urget odoribus.' Idem II. Od. 7. 6. ' Cum quo morantem sæpe diem mero Fregi coronatus nitentes Malobathro Syrio capillos.' Lucret. lib. IV. ' Eximia veste et victu convivia, ludi, Pocula crebra, unguenta, coronæ, serta parantur.' Ovid. Met. IX. Fab. 3. ' quam si conviva jaceret Inter plena meri redimitus pocula sertis.'

ALBII TIBULLI

LIBER QUARTUS.

CARMEN I.

Te, Messala, canam. Quanquam me cognita virtus

O *Messala, te celebrabo: etsi me* tua *virtus* omnibus *spectata deterret, ne*

'Pauci admodum codd. librum Tibulli quartum, interposito aliquo titulo, separant a tertio, in quibus sunt duo Guelff. et Lips. qui hanc inscriptionem habet, *Albii Tibulli liber tertius explicit: incipit Quartus laus in Mesalam.* De Par. notavit eruditissimus Bardili: Elegiæ Lygdami cum Epistolis Tibulli cohærent, unumque in cod. librum conficiunt, interposito inter utrasque Carmine ad Messalam. Idem dissidium est inter libros editos. Nam ed. pr. min. et Venett. cum Comment. Cyll. quartum librum tertio continuum exhibent (hæ sine titulo, illa cum titulo *Ad Messalam*, plane ut in Bartol.) ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. et Rheg. alterum librum ab altero his verbis discernunt, *De laudibus Messalæ Liber IIII.* Rheg. ascripsit V. D. 'Vita vetus saltim tres Tibulli libros agnoscit: et videntur tertio adjicienda, quæ nunc quartum stipant. Neque vero omnia sunt Tibulli.' Quæ pertinent ad Vitam Tibulli, huic Ed. præfixam. Ibi enim inter alia hæc leguntur: 'Epistolas familiares ad amicos complures et delectabiles metro et prosa dedit. Libros autem tres amatoria de re suam ad Deliam Elegiaco metro scripsit. Plura non scripsisse Tibullus memoratur.' Ubi notabilis 'Epistolas familiares ad Amicos;' cujus generis unam et alteram legimus libro tertio, nullam quarto. Quanquam Carmen primum in Witt. 1. inscribitur, *Epistola in laudes Messalæ Corvini heroico carmine.* Vide infra ad initium Carm. II. De hoc Carmine Vulpii judicium meum facio: 'Fortasse Albius noster, vix pueritiam egressus, hoc poëma composuit, viribus adhuc infirmis, ut ait ipse de se. Latina tamen omnia sunt in hujusmodi rudimento, (si rudimentum est) ac purissimæ quidem Latinitatis, quæ manifesto clamet Augustæum (Augusteum vel potius Augustum) illud ævum.' Sed Carmen misere et corruptum est et vero etiam interpolatum, præsertim circiter finem, ubi versus leguntur (197-203.) Tibullo prorsus indigni.' *Huschk. Laus Messallæ* inscribitur in

NOTÆ

1 *Te, Messala*] Ad Messalam Panegyricum cum quibusdam Elegidiis, quorum plura vocari potius Epigrammata convenit, Tibulli quartus et

Terret, ut infirmæ valeant subsistere vires :

tenuis ingenii mei *facultas* tantum opus *sustinere non possit*. *Attamen aggrediar :*

Broukh. 1. *Laudes Messalæ* in Broukh. 2. 3. *De laudibus Messalæ* Dat. *Messalæ panegyricus* Exc. Perr. et Cuj. Hoc Carmen non compareet in Berol. 4. —1 Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Colb. Angll. 1. 3. 4. 5. Par. Beroll. 1. 2. 3. et cod. Lips. cum edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. &c. *mea;* tres, nempe Vatt. Heins. 1. 2. Colot. et unus Stat. *tua;* Monac. Vindob. et Voss. 5. *me*, quod e suo libro reposuit Scal. *vivida virtus* Angll. 3. 4. 5. et Hamb.—2 Scal. e Cuj. intulerat *nequeant*, quod exhibent etiam Colb. Scal. rec. et marg. Gryph. 1573. ap. Huschk. *valeant* cod. Lips. Par. omnes Stat. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. omnes Angll. Guelff. Zwicc. et H. Voss. Corv. Reg. Beroll. 1. 2. 3. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Rom. Lips. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. Aldd. Gryph. Mur. et Stat. quod Heynio jam probatum Wund. Voss. Lips. 1812. Bauer. et Bach

NOTÆ

ultimus liber complectitur. Messalæ porro tanquam Mæcenati patronoque suo individuum comitem semper adhæsisse se testatur Tibullus ipse I. 3. 55. 'Hic jacet immiti consumtus morte Tibullus, Messalam terra dum sequiturque mari.' Non est porro facile dicere, an iste Messala fuerit Corvinus Messala Orator, de quo Plin. lib. VII. cap. 24. et lib. XXXV. cap. 2. et quem dicit nominis sui fuisse oblitum. Sed quisquis ille fuerit, idem sane est ipse, cui Virgilius Cirin suam inscripsit. Cujus Horatius sæpius meminit, maxime vero I. Sat. 6. 41. 'Hoc tibi Paulus Et Messala videris?' Sat. 10. 84. 'Te dicere possum, Pollio, te, Messala, tuo cum fratre.' Vocabatur M. Valerius Messala Corvinus. Consul fuit cum Augusto, ut refert Dio. lib. L. et ipso Consule, Actiaca pugnata est, Augustumque secutus est in Orientem. De hoc ita Velleius Paterculus lib. II. 'Messala, fulgentissimus juvenis, proximus in illis castris Bruti Cassiique auctoritati, cum essent, qui eum ducem poscerent, servari beneficio Cæsaris maluit, quam dubiam spem armorum tentare amplius. Nec aut Cæsari quicquam, ex victoriis suis fuit lætius quam servasse Corvinum ; aut majus exemplum hominis grati ac pii, quam Corvinus in Cæsarem fuit.'

Canam] Idem ipse Tibullus I. 8. 13. 'At te, Cydne, canam.' Virgil. Georg. II. sic exorsus est: 'Hactenus arvorum cultus et sidera cœli; Nunc te, Bacche, canam.' Idem ipse Virgil. Æn. I. 'Arma virumque cano.' Ad quæ ultima vocabula sic Servius: 'Polysemus sermo est :' hoc est, multiplicis significationis : 'tria enim significat. Aliquando laudo ; ut, Regemque canebant : aliquando divino, ut, Ipsa canas, oro : aliquando canto, ut in hoc loco.' 'Canere' autem seu 'cantare,' convenit avibus, Poëtis, et modulatoribus.

Cognita virtus] Probitas, scientia rei militaris, eloquentia, præclare gesta tum pace tum bello, et nobilitas Messalæ omnibus perspecta deterrent Poëtam nostrum; cum turpe nimirum sit onus suscipere, quod perferre non possis. Propert. III. 8. 5. 'Turpe est quod nequeas humeris committere pondus; Et pressum inflexo mox dare terga genu.'

2 *Ut valeant subsistere vires*] Horatii præceptum est in opere ad Pisones de Arte poëtica: 'Sumite materiam vestris, qui scribitis, æquam Viribus, et versate diu, quid ferre recusent, Quid valeant humeri.'

Incipiam tamen. At meritas si carmina laudes
Deficiant, tantis humilis si conditor actis,
Nec tua, te præter, chartis intexere quisquam
Facta queat, dictis ut non majora supersint:
Est nobis voluisse satis. Nec munera parva

et quamvis versus mei *debilis* tibi *præconiis desint, ero* saltem *Poëta tam magnis factis impar; neque* enim *alius quam tu ipse literis mandare tua præclare gesta possit, quin plura et graviora, quam quæ dicta sunt, restent* dicenda. *Sufficit*

revocarunt.—3 *Incipiam tamen a meritis* Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Colb. Scal. rec. et vett. Angll. 1. 3. 4. 5. Beroll. 1. 2. 3. Par. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Rom. Lips. Venett. 1487. 1491. 1493. Ald. &c. at ed. pr. min. cum paucis post verbum *meritis* colon ponit: *Ac meritas* Exc. Pocc. Vatt. Heins. 1. 2. Colot. Cuj. et Guelf. 2. a marg. et sic Mur. Dous. Passer. Cant. et Bach: *At meritas* Exc. Perr. quod primus induxit Scal. *carmine* Witt. 2. Dat. Beroll. 1. 2. 3. et Ask. *laudis* Angl. 1.—4 *Deficiant humiles tantis* Rheg. *Deficiant humilis tantis* Beroll. 1. 2. 3. &c. cum ed. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Vicent. Venett. 1487. 1491. 1493. *tantique humilis* Broukhusii conjecturam recepit H. Voss. *tantis humilis* Par. *sim conditor* H. Voss. improbante Huschk.—5 *Nec tua, præter te* Witt. 1. Broukh. 1. unus Stat. Dat. Scal. rec. Angll. 1. 3. 4. 5. cod. Lips. Par. Beroll. 1. 3. et ed. pr. min. quam structuram denuo intulerunt Broukh. Vulp. et Heyn. *te præter* testantur ceteri omnes Stat. Broukh. 2. 3. Witt. 2. Colb. Guelff. 1. 3. 4. Berol. 2. Zwicc. 1. 2. et duo H. Voss. et sic ed. pr. maj. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Rom. Lips. ap. Heyn. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. Aldd. H. Voss. Bauer. Wund. et Bach. Cf. I. 6. 57. 65. I. 7. 25. II. 6. 35. et IV. 13. 3.—6 *Facta queant*, Rom. *Facta velit* Cyll. in Comment.—7 Unus Stat. et Scal. rec. *nec carmina;* Broukh. revocavit lect. nostram ex Witt. 1. 2. suis 1. 2. 3. omnibus Stat. et Colb.; eandem testantur cod. Lips. Par. Beroll. 1. 2. 3. edd. pr. maj. min. Venett. &c. *ne munera* in

NOTÆ

3 *Laudes Deficiant*] Versus pares non sint laudibus, quas mereris. Recte jungitur quartus casus verbo, 'Deficere.' Virgil. Georg. IV. 'At si quem proles subito defecerit omnis.' Cic. Orat. III. in Catilin. 'Res nos jampridem, fides deficere nuper cœpit.'

4 *Humilis si* [*sim*] *conditor actis*] Hic vocabulum illud, *sim*, non tam optantis est, pro, 'utinam sim,' quam promittentis aut sperantis, pro 'ero.' *Conditor* autem idem est ac 'compositor,' 'scriptor' et 'auctor.' Condere enim est scribere et componere. Virgil. Ecl. VI. 'qui dicere laudes, Vare, tuas cupient, et tristia condere bella.' Ovid. Trist. V. 1. 'Simque argumenti conditor ipse mei.'

5 *Chartis intexere*] Scriptis inserere, mandare. Virgilius in Ciri ad eundem Messalam: 'Naturæ rerum magnis intexere chartis.' Charta porro Latine generis est fœminini; Græce vero modo masculini ὁ χάρτης, modo neutrius, τὸ χάρτον. De chartarum autem inventione, generibus, et usu vide Plin. lib. XIII. cap. 11.

6 *Facta queat*] Eloquentiam Messalæ impense laudat, cui nullus se parem præstare posset.

7 *Est nobis voluisse satis*] Conatus et voluntas instar facti est, et pro facto habetur. Eadem sententia iisdem omnino verbis concepta usus est Propert. II. 10. 'Quod si defi-

[redacted]

Respueris. Etiam Phœbo gratissima dona
Cres tulit; et cunctis Baccho jucundior hospes
Icarus; ut puro testantur sidera cœlo,

mihi tentasse. Neque tu *exigua dona rejeceris. Cretensis quoque* ille *Phœbo acceptissima munera obtulit. Icarusque hospes Baccho ceteris omnibus gratior* fuit,

nonnullis ap. Heyn.—8 *Despueris* unus Stat.—9 *Tetulit* ed. pr. min. *Detulit* Ask. a marg. Goth. Berol. 1. a marg. et Bartol. *Detulit in cunctis* unus Stat. *Res tulit* duo ejusdem. *Ros tulit* Berol. 2. *Tres tulit* duo alii Stat. et unus Palat. *Tros tulit* tres Palat. *Cras tulit* unus Palat. *Transtulit* unus Palat. *Cres tulit* Beroll. 1. 3. Par. cod. Lips. ed. pr. maj. &c. totus versus abest a Vat. Ursini: *jocundior* Witt. 1. 2. Broukh. 1. edd. pr. maj. min. et Venet. 2.—10 *Icarus et* Broukh. 1. 2. Dat. Angl. 4. et Beroll. 1. 3. *primo* pro *puro* Guelf.

NOTÆ

ciant vires, audacia certe Laus erit: in magnis est voluisse satis.'

Munera parva] Grammatici putant hic a Tibullo confirmari, quod Donatus in Eunuchum Terentii asserit, 'donum' nempe esse proprie Deorum, 'munus' esse hominum. Quod etiam confirmatur ab Isidoro Orig. lib. VI. 'Munus homini datur, donum Deo.' Sæpius tamen apud Auctores 'munus' et 'donum' idem sunt. Propert. II. 28. munera Diis etiam tribuit: 'Munera Dianæ debita redde choro.' Virgil. Ecl. III. 62. 'Phœbo sua semper apud me Munera sunt, lauri et suave rubens hyacinthus.' Idem Virgil. ibid. 68. 'Parta meæ Veneri sunt munera.' Idem Æn. II. 'Timeo Danaos et dona ferentes.' Catullus noster in Epithalamio Thetidis et Pelei: 'Non ingrata tamen frustra munuscula Divis Promittens.'

9 *Cres tulit*] Historia vel potius fabula prorsus ignota. Alii Dædalum intelligi putant, qui cum ex Creta aufugisset, Cumis remigium alarum Apollini consecravit, juxta illud Virgil. Æn. VI. 'Redditus his primum terris tibi, Phœbe, sacravit Remigium alarum.' Verum in sua sententia nutant, quia Dædalus, non Cres, seu Cretensis, sed Atheniensis erat. Sed postquam solum vertisset exilii causa, timens judicium Areopagitarum, cum diu multumque in Creta habitasset, habitus et existimatus est Cretensis. Nonnulli vero istud de Minoë justissimo Cretensium rege interpretantur: quo vero fundamento nitantur, me fugit. Alii de Epimenide Cretensi intelligunt, quem Phœbo acceptissimum fuisse confirmant, quod Pythia consulentibus Atheniensibus de remedio pestis, qua laborabant, respondit accersendum esse Epimenidem. Alii volunt Jovem significari, qui nutritus est in Creta, et qui, ut scribit Diodorus, cum gigantes urgeret in Creta, maxime vero Milyum Soli et Cœlo ante pugnam mactavit, quo sacrificio certum habitum est indicium Jovem fore victorem.

10 *Icarus*] Laconum regis Dædali filius, et Erigones pater, qui cum sua in Bacchum fide, utpote quem hospitio liberalissime exceperat, usum vini meruisset, ejusque conficiendi, vitisque colendæ rationem ab eodem fuisset edoctus, totam illam artem pastoribus communicavit, qui vino obruti, sibique venenum Icarum præbuisse opinantes, ipsum interemerunt. Erigone vero Icari filia, cum indicio Meræ canis necem patris cognovisset, ejusque cadaver ad arborem quandam defossum invenisset, sus-

Erigoneque Canisque, neget ne longior ætas.
Quin etiam Alcides, Deus ascensurus Olympum,
Læta Molorcheis posuit vestigia tectis.

quemadmodum Erigone et Canis astra, sereno cælo, testes sunt, ne diuturnior annorum series id *possit inficiari. Præterea Divus Alcides cœlum aditurus hilares*

2.—11 *Erigonemque canemque neget jam* quidam Palatt. *Erigonemque canisque neget jam* Broukh. 1. *Erigoneque canisque neget jam* Broukh. 2. *ne* abest a Par. *jam* habent Berol. 2. cod. Lips. ed. pr. maj. Bartol. Vicent. *neget nam longior ætas* marg. Rheg. ap. Huschk. *canisque ne longior ætas* Berol. 3.—13 Ed. Lips. ap. Heyn. *tectis*, quod reposuit Mur. et confirmant Voss. 4. Vindob. et Monac. *terris* in cod. Lips. Par. Beroll. 1. 2. 3. Scal. rec. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Angll. 3. 4. 5. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Venett.

NOTÆ

pendio vitam finivit. Deorum autem commiseratione et Bacchi favore inter Astra relatus est Icarus, dictusque Bootes, et Arctophylax; Erigone etiam inter Sidera collocata est, et Virgo seu Justitia nuncupata; Canis denique in Sidus sui nominis mutatus est, et Sirius etiam, et Procyon, seu Græce Προκύων dictus. Vide Hyginum lib. II. Fabula 130. in Arctophylactem.

11 *Erigoneque Canisque*] Erigone, ut Annotatione superiori diximus, filia fuit Icari, ejusque Canis nomine Mera, qui ambo inter astra collocati sunt.

12 *Alcides ascensurus Olympum*] Alcides dictus est Hercules ab avo suo Alcæ Amphitryonis patre; vel, ut alii malunt, ἀπὸ τῆς ἀλκῆς a virtute et robore, qui propter præclare gesta in sedes lucidas, seu in cœlum per virtutum viam difficillimam inter cœlestes tandem receptus est. Olympum Veteres cœlum dixerunt, et utrumque promiscue passim sumitur apud Poëtas, pro cœlo. Olympus autem mons est altissimus, Macedoniam inter et Thessaliam, cujus vertex cœlum attingere dicitur: unde pro cœlo sumitur. Est et alius ejusdem nominis mons in Galatia, alius in Mysia, ad cujus radices Prusam urbem Annibal condidit. Alius denique in Æthiopia ad Mare Rubrum, non procul ab oppido Heliopoli, qui oriente Sole ad horam usque diei quintam flammas emittere dicitur.

13 *Molorcheis posuit vestigia tectis*] Molorchus pauper pastor fuit Cleonæus non procul a sylva Nemæa inhabitans, cujus hospitio usus est Hercules, cum ad Leonem Nemæum interficiendum proficisceretur. Apud quem cum divertisset Hercules, ab eo didicit, quomodo Leo ille Nemæus coiret in ferrum, et regionem circumjectam latissime vastaret, filiumque ejus devoravisset. Cum autem Molorchus, licet tenuis censu, victumque sibi manibus suis quærens, hostiam immolare pararet, jussit Herculem, ut sacrificium hostiamque ad diem trigesimum reservaret, ut ipse eam, si victor rediret, immolaret Jovi servatori; si vero a Leone devoraretur, et interiret, eas sibi ferret inferias. Hercules autem post interfectum Leonem rediit lætus ad Molorchum, sibi jam inferias parantem, illamque hostiam Jovi immolavit, ut refert Apollodorus lib. II. Molorchus autem in honorem Herculis ob immanem belluam interemtam ludos, seu sacra solennia, instituit, Nemæa a sylva, et Molorchea ab auctore dicta.

Parvaque cœlestes placavit mica; nec illis
Semper inaurato taurus cadit hostia cornu.
Hic quoque sit gratus parvus labor, ut tibi possim
Inde alios aliosque memor componere versus.
Alter dicat opus magni mirabile mundi:
Qualis in immenso desederit aëre tellus:
Qualis et in curvum pontus confluxerit orbem;

intulit pedes in casam Molorchæam. Sæpe etiam exigua mica pacificavit Cælites, neque ipsis perpetuo cornu deaurato bos victima mactatur. Istud etiam exiguum opus acceptum tibi sit, quo gratus valeam ex hoc in tuas laudes alia subinde nova carmina condere. Alius canat stupendam vasti mundi molem; quomodo terra depressa sit sub infinito æthere; quomodo mare concurrerit in rotundam figuram; et

1487. 1491. 1493. 1500. et Aldd. *cerris* vel *gerris* faciebat Scal.—14 Berol. 2. *cælestis:* lectionem *placavit* restituit Broukh. ex Colot. et edd. Rom. Brix. et Venet. 1487. quod testantur etiam Reg. Guelf. 4. ed. pr. maj. et Venet. 2. et receperunt Voss. Lips. 1812. Wund. et Bach, probantibus Heins. et Eichst. *paccavit* Berol. 1. *peccavit* Berol. 3. *pacavit* exhibent omnes alii codd. cum ed. pr. min. Bartol. Vicent. Rheg. Aldd. et vulgg. *pavit mica sæpe* Venett. 1491. 1493. 1500. 1520. Heyn. conj. *Parcaque cælestes pacavit.*—15 Ed. pr. maj. *in aurato.*—16 *Hic quoque si* Witt. 1. 2.—17 Berol. 3. Dat. et Lips. (sicut videtur) *Inde aliosque;* hic etiam secundo loco *animosque.* 'Hi duo versus, (16. 17.) tam jejuni sunt, ut vix videantur a vetere poëta proficisci potuisse.' *Heyn.*—18 *Alter dictat* Witt. 1. 2. Land. libri Passer. duo Stat. quatuor Palatt. Cuj. Angll. 1. 2. 5. Berol. 1. a marg. Guelff. 1. 4. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Lips. ap. Heyn. &c. *dictet* Vat. Ursini; *dicat* Broukh. 1. 2. 3. unus Palat. Par. et Rom. *ditat* vel *dicat* cod. Lips. *Alter opus dicat* Exc. Pocc. Perr. Vatt. Heins. 1. 2. et Falc. *memorabile* Rom. et Comment. Cyll. *mondi* ed. pr. maj. Vicent. et Rheg.—19 *Qualis in immensum desederit aëra* Cuj. quod reposuerat Scal. *in immenso desederit aëre* Witt. 2. Colb. Exc. Pocc. et Perr. Corv. Reg. Angll. 3. 4. Guelf. 2. Voss. 1. 4. et Ask. et sic edidit Muretus: *in immenso descenderit aëre* Beroll. 1. 2. 3. Witt. 1. Broukh. 1. 2. 3. unus Stat. quatuor Palatt. Vat. Heins. 2. Angl. 5. Venet. 2. Brix. Rheg. et Venett. 1487. 1491. 1493. *in immensum descenderit aëra* Par. et ed. pr. min. *in immensum descenderit aëre* ed. pr. maj. *desedit in aëre* unus Palat.—20 *Qualis et hinc* ed. pr. min. *Qualis ut in* cod. Lips. *de-*

NOTÆ

14 *Placavit mica*] Tenue thuris vel salis granum pacem et veniam impetravit, mites et propitios effecit Deos, quod etiam testatur Ovid. Fast. I. 'Ante, Deos homini quod conciliare soleret, Far erat, et puri lucida mica salis.' Idem Trist. III. 13. 'Micaque solenni thuris in igne sonet.'

15 *Inaurato hostia cornu*] Mos erat solennis apud Antiquos, ut victimarum mactandarum cornua inaurarentur. Juvenal. Sat. VI. 'Et auratam Junoni cæde juvencam.'

18 *Mundi*] Hic appellatur mundus, cœlum, aër, mare, et terra, quod Cicero vocavit universum seu universitatem.

19 *Desederit aëre tellus*] Terra ad centrum undequaque condensata, et compacta sit, Cic. Tusc. Quæst. I. et V. et Nat. Deor. II. 'Terra crassissima mundi regio, medium mundi locum tenet, qui est infinitus in rotundo.' Ovid. Met. I. 'Densior his tellus, elementaque grandia traxit, Et pressa est gravitate sui.'

20 *Confluxerit orbem*] Universam quippe telluris molem mare circum-

Ut vagus, e terris qua surgere nititur, aër,
Huic et contextus passim fluat igneus æther,
Pendentique super claudantur ut omnia cœlo.
At, quodcumque meæ poterunt audere Camœnæ,
Seu tibi par poterunt, seu quod spes abnuit ultro,

quomodo aër huc illuc volitans e terra in sublime tendere conetur, ipsique flammeus æther connexus undique misceatur; quomodo denique universa cœlo desuper imminente contineantur. Sed quicquid meæ Camœnæ valebunt, sive valebunt dicere *aliquid dignum laudibus, sive, quod spes negat, aliquid amplius, seu aliquid minus,*

---

fluxerit Witt. 1. 2. Laud. Dat. Beroll. 1. 3. Angll. 2. 3. 4. Reg. quatuor H. Voss. et ed. Bartol. *deflexerit* in Comment. Cyll. *conflixerit* Angl. 1. et Rom. *conflexerit* Venett. 1491. 1493. *desederis* in Cuj. monente Heinsio ad Ald. 2. *confluxerit* Par. cum aliis, et edd. pr. maj. min. Venet. 1520. et Aldd. Heyn. conj. *refluxerit*, ut 'refluum mare' dicitur.—21. 22 Edd. vett. ut princeps omnium ita hos versus exhibent: *Et vagus e terris qua surgere nititur aër, Huic et contextus passim fluat ignibus æther.* Ab initio omnes etiam libri scripti habent *Et:* mox alii ut Beroll. 1. 3. Par. &c. *Huic et*, alii ut Berol. 2. Broukh. 2. 3. &c. *Hinc et:* Exc. Perr. et Colot. *Huic ut;* quam lect. Heynius in contextum intulit, conjungens vs. 21. quod nullo modo fieri potest, cum vs. 20. Wunderl. interpungit ita, *Et, vagus...aër, Huic ut, &c.* improbante Huschk. 'Forte,' inquit Heins. '*Ut vagus;* et mox *Huic circumtextus:* vel, *Et vagus;* et deinde, *Huic ut contextus:* et sic Ms. Schefferi.' Unde vera interpungendi ratio per se emergit, *Ut vagus, e terris...nititur, aër, Huic et... æther, Pendentique, &c.* Cf. Val. Flac. I. 277. *vagus terris* Berol. 3. et Rheg. omnes alii libri scripti, editi etiam ante Broukh. habent *e terris:* V. D. ad marg. Rheg. ap. Huschk. conj. *a terris*, quod ex Barthii etiam emend. reposuerat Broukh. *contextis* Vat. Heins. 1. et Colot. *supra fluat* Berol. 2. *ignibus* Vat. Heins. 1. Colot. Scal. rec. Guarn. et Guelff. 1. 3. 4.—24 *Et* Beroll. 1. 2. 3. Corv. Reg. Guelff. unus Stat. Witt. 1. 2. unus Broukh. Colb. Angll. 1. 2. 3. 5. Scal. rec. Dat. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Rom. Lips. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. *At* Par. et Ask. cum Bartol. Aldd. &c. *audire* Venet. 2. et Rheg.—25 Angl. 1. Exc. Pocc. Ask. Bern. Vat. Heins. 2.

NOTÆ

plectitur. Unde Catullus: 'Oceanusque mari totum qui amplectitur orbem.'

22 *Fluat igneus æther*] Quatuor elementa tetigit, quibus tota mundi machina consistit, quorum ignis est levissimus et liquidissimus. Cic. Nat. Deor. I. 'Æther nominatur ardor ultimus, et undique circumfusus, et extremus, omnia cingens et circumplexus.' Lucretius dixit: 'flammantia mœnia mundi.'

23 *Claudantur omnia cœlo*] Non solum a cavitate, quæ Græce κοῖλος, sed a celando etiam, id est, tegendo, dictum est cœlum; ad quod allusit Lucanus cum dixit: 'Cœlo tegitur qui non habet urnam.' Ovid. Met. I. 'Ante mare, et terras, et quod tegit omnia cœlum.'

24 *Camœnæ*] Musæ a cantus amœnitate, ut quidam volunt, ita dictæ. Varro de L. L. lib. VI. auctor est ab Antiquis 'Carmœnas' et 'Casmœnas' dictas fuisse, et inde extrito *r*, vel *s*, 'Camœnæ,' et 'carmina,' facta fuisse vocabula. Festus: 'Camœnæ, Musæ a carminibus dictæ, vel quod canant Antiquorum laudes, vel quod sint castæ mentis præsides.'

Sive minus, certeque canent minus, omne vovemus
Hoc tibi; nec tanto careat mihi carmine charta.
Nam, quanquam antiquæ gentis superant tibi laudes:
Non tua majorum contenta est gloria fama,
Nec quæris, quid quaque index sub imagine dicat;
Sed generis priscos contendis vincere honores,

et profecto dicent minus, illud totum quantumcumque est tibi dicamus, ne libellus meus tam præclaro nomine privetur. Quamvis enim inclytæ tuæ *familiæ præconia tibi satis superque sint; tuæ tamen gloriæ non sufficit majorum nobilitas, neque curas quid subter quavis effigie titulus loquatur. At potius gentis tuæ antiquam gloriam eniteris superare, majus ornamentum nepotibus tuis futurus, quam tibi*

Berol. 2. ed. pr. maj. Venet. 2. et Rheg. *sed quid* Beroll. 1. 3. et Dat. *seu quod* Par. Berol. 2. a m. sec. Guelf. 1. et ed. pr. min. *ultra* Beroll. 1. 2. 3. Angll. 2. 3. 4. 5. alii; *seu quod spes annuat ultra* Rom. et Venet. 1500. *seu quod spes annuat ultro* Venet. 1520. *annuit* Guelf. 4. et Vicent. *ultro* etiam habent Colb. quatuor Palatt. Angl. 1. et Guelf. 1. *Sive tibi par poterunt, si quos spes abnuit ultro* in cod. Lips. 'Incerta omnis est hujus loci lectio: nec vulgatam excipio. Perr. nisi fallor, versui ascripsit Pon. i. e. Pontanus, designans, credo, aliquam hujus viri in his verbis concinnandis interpolationem. Quæ qualis sit, ignoro.' *Huschk.*—26 Angl. 5. Zwic. 1. Vindob. Monac. tres Voss. Guelff. 1. 3. 4. Par. Witt. 1. Broukh. 1. Palatt. 3. 4. 5. ed. pr. maj. Bartol. Vicent. Rom. Venett. 1491. 1493. et Aldd. *movemus;* unus Broukh. et ed. pr. min. *novemus,* i. e. *vovemus,* quod testantur omnes Stat. et Heins. cum Reg. Guelf. 2. Corv. Cuj. Venet. 2. Rheg. et Lips. *movemur* unus Palat.—27 *Hoc nec tanto* cod. Lips. *ne tanto* Guelff. 1. 3. 4. Witt. 1. 2. duo Palatt. Angl. 2. Beroll. 1. 3. ed. pr. min. et Bartol. *tibi carmine* Guelf. 2. et Venett. 1487. 1491. 1493. *mihi carmine* Beroll. 1. 2. novem ap. Stat. totidem ap. H. Voss. duo Zwicc. Guelff. 2. 3. omnes Palatt. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Cuj. Colot. Dat. omnes Angll. Par. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Rom. Lips. Venett. 1487. 1491. 1493. Scal. Broukh. Vulp. &c. *pondere* Ask. in marg. unus Stat. Goth. et Berol. 1. a marg. quod reposuit H. Voss. et sic Bach: *carmina* Berol. 3. *nomine* in Reg. et Bartol. an. 1472. unde arripuit Ald. in prima, eumque secuti sunt recentiores: *meta* pro *charta* cod. Bern.—28 Reg. *superant gentis;* Ald. 2. *superent.*—30 Par. Beroll. 1. 2. 3. ed. pr. maj. Rheg. et Aldd. *quid qua judex;* cod. Lips. tres ap. Stat. et Rom. *quidquam judex;* Vicent. et Venett. 1475. 1487. 1491. 1493. &c. *quicquam judex;* ed. pr. min. et Bartol. *quid nam judex:* nostram lect. restituit Scal. e Cuj. 'Pulcherrimam hanc Scaligeri emend. pulchre stabilivit Lipsius Lib. I. Elect. c. 29.' *Broukh.* 'Non desunt tamen boni libri, vulgatam exprimentes, quam etiam Perr. Aldinæ ascripsit.' *Huschk.* *dixit* Lips.—31 Duo codd. ap.

NOTÆ

28 *Antiquæ gentis*] Antiqua gens Valeria a Valerio Voleso, seu Voluso, qui Romam e Sabinis cum Tatio venit. Ex hac autem gente erat oriundus Messala Corvinus, sicut et plures aliæ Romanæ familiæ, ut Maximi, Publicolæ, Catuli, Flacci, Barbati, &c.

30 *Index sub imagine*] In hoc loco *index* nihil aliud est, quam titulus imaginum, seu elogium virorum, quos illæ referebant imagines, quod aperte significat Tibullus ipse cum dicit: 'At tua non titulus capiet sub nomine facta.' Unde patet minime illos assequi mentem nostri Poëtæ, qui volunt hoc in loco indicem et titulum non sumi pro eodem.

Quam tibi majores, majus decus ipse futuris.
At tua non titulus capiet sub stemmate facta;
Æterno sed erunt tibi magna volumina versu,
Convenientque tuas cupidi componere laudes
Undique, quique canent vincto pede, quique soluto.

fuerunt majores. Solum vero elogium sub nomine tuo *omnia præclara tua facinora non complectetur; at habebis ingentes libros sempiterno carmine* scriptos, *et undequaque circumfluent auctores facta tua fortia celebrare cupientes, quorum alii stricta, alii soluta oratione te prædicabunt: eritque* inter eos *concertatio, quis te*

H. Voss. *Si generis;* unus Angl. *dicere.* Heyn. comparat Sannazarii II. Eleg. 1. 29. 'Sed certat magnos virtute anteire parentes,' &c. Hic potius, inquit Huschk. ob oculos habuit, certe hoc versu, Propert. I. 6. 19. 'Tu patrui meritas conare anteire secures:' legens fortasse 'meritis' pro 'meritas.' Nec male.—32 In Palatt. legitur *majores in avis;* verba *majus* et *in avis* pæne similia sunt in vett. membran. Vide quæ annotavimus ad Catull. LXIV. 288. 289. *major es majus* ed. pr. min. Tres Stat. omnes Palatt. Witt. 1. Broukh. 1. Angll. 2. 5. Vat. Ursini, edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Venett. 1487. 1491. 1493. et Ald. 1. *futurus;* quod reposuerat Scal. at Par. Witt. 2. Beroll. 1. 2. 3. Broukh. 2. 3. liber Barthii, Reg. alii, *futuris*, quod revocavit Broukh. ex Ald. 2.—33 *At tua non titulis* Reg. Berol. 2. et cod. Lips. cum edd. Lips. Rheg. et Ald. 1. *titulus* habent Par. Beroll. 1. 3. Corv. Guelff. Statiani, edd. pr. maj. min. Bartol. Vicent. et Venett. 1487. 1491. 1493. *captet* Vat. ap. Stat. *sub nomine* omnes Stat. Par. Reg. Corv. Guelff. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. cod. Lips. Beroll. 1. 2. 3. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Lips. Vicent. Rheg. Venett. 1487. 1491. 1493. et Aldd. *stemmate* testantur Exc. Pocc. et Lips. Vatt. Heins. 1. 2. quod confirmant etiam libri Passer. qui habent *temate.*—34 Nusquam commemoratur lectio quam offert ed. pr. min. *facta volumina:* at Dissenius ex hac ipsa ed. dedit *fasta.*—35 *Conveniuntque* Hamb. *Conveniantque* Angl. 2.—36 Exc. Pocc. Vat. Heins. 2. unus Zwic. ed. pr. maj. Venet. 2. Rheg. Vicent. et Brix. *canunt;* Witt. 1. Angll. 2. 4. *canant*, quod recepit H. Voss. ut consilium convenientium significaretur; sed hæc lect. prorsus abjicienda est, monente Wund. *canent* habent Beroll. 1. 2. 3. Par. cod. Lips. Witt. 2. Broukh. 1. 2. 3. ed. pr. min. Bartol. Venett. 1487. 1491. 1493. et Aldd. *juncto* Witt. 2. unus Stat. Exc. Pocc. unus Broukh. Vat. Heins. 2. Hamb. ed. pr. min. Bartol. Venet. 2. Brix. et Venett. 1487. 1491. 1493. *vincto* in aliis. Hæc *vincto* et *juncto* quam facile confundi potuerint, satis apparet.

NOTÆ

33 *Non titulus capiet sub stemmate*] Solebant Romani Majorum suorum imagines seu etiam statuas religiose et diligenter asservare, sub quibus, seu in basi, nomen prius inscribi solebat, deinde breviter res bene gestæ, imperia, magistratus, et honores indicabantur, ut Marcus Valerius Corvinus Messala, Consul, Augur, Triumphalis, &c. Hoc etiam conveniebat Epitaphiis monumentorum. Horat. IV. Od. 14. 1. 'Quæ cura Patrum, quæve Quiritium, Plenis honorum muneribus tuas, Auguste, virtutes in ævum Per titulos memoresque fastos Æternet?'

36 *Canent vincto pede, quique soluto*] Oratores, Historicos, et Poëtas intelligit. Illud, *vincto pede*, ad Poëtas refertur, quorum versus pedibus, quasi mutuis vinculis constricti, currere et fluere dicuntur. Horat. I. Sat. 10. 'Nempe incomposito dixi pede currere versus Lucilli.' Illud

Quis potior, certamen erit; sim victor in illis,
Ut nostrum tantis inscribam nomen in actis.
Nec tamen hinc, aut hinc, tibi laus majorve, minorve;

melius laudabit. Utinam *inter ipsos voti fiam compos, quo nomen meum tam magnis factis interseram. Attamen hinc, vel inde gloria non augetur, vel minuitur.*

Vide ad vs. 32.—37 *Quis potius* cod. Lips. Par. duo Broukh. Berol. 2. Corv. ed. pr. maj. min. Bartol. Vicent. Rheg. &c. *Quis potior* Reg. Guelf. 3. Beroll. 1. 3. Witt. 1. 2. unus Broukh. Colb. Dat. Angll. 2. 3. 4. et Rom. *eris* Broukh. 1. unus Palat. et Rom. *victus* pro *victor* malebat Doct. Jortin.—39 Versus, qui h. l. vulgo legitur, mira laborat verborum diversitate. Ed. pr. maj. exprimit communem omnium fere librorum lectionem ita, *Quisq; tibi majora gerit chartis ve: foro ve:* Eandem lect. habent ed. pr. min. Venet. 2. Vicent. Rheg. Venett. 1491. 1493. Aldd. et Stat. nisi quod voci *chartis* substituunt *castris*, quod Cyllenius in Comment. præivit. Par. *Quisque tibi....cartis;* Lips. *chartis;* margo Rheg. *Quisque tibi: majora geris;* Witt. 1. *Quis tibi jam;* Reg. *Quis tibi nam;* Colb. *Quis te nam;* Corv. *Quis te jam;* Scal. e Cuj. reposuit, *Nam quis te majora gerit:* At Exc. Perr. Pocc. et Lips. habent, quod una expressit Rom. et Dousa commendavit, *Nec quisquam majora gerit.* Perreius totum versum, *Quisque tibi majora gerit castrisve forove,* sicut legitur in Ald. 2. qua Exc. sua continentur, lineola induxit, additis contra his verbis: 'Vacat et positus post versum (44) *Instabilis;* ut,

Instabilis natat alterno compressior orbe:
(Nam quis te)
Nec quisquam majora gerit chartisve forove.'

'Nunc scire velim, quid Broukhusium impulerit, adde etiam Heinsium, ut hanc annotationem Perreii silentio præterirent. Num levis illa momenti est? Immo maximam vim habet ad crisin hujus loci. Nam postquam versus sede sua expulsus et eo translatus erat, ubi orationem interrumperet potius quam connecteret, factum est, ut alius hanc alius illam correctionem adhiberet, veræ autem lectionis vix vestigium remaneret. Nec causa obscura est, quamobrem interpolator, quisquis fuerit, versum hunc in locum illum transferendum putaverit. Nimirum persuasit sibi formulam *hinc, aut hinc* vi sua destitui, nisi duplex laudis genus castrense et forense antea commemoretur. At hoc pro nihilo habendum esse, quis non videt? Hac enim formula quasi præluditur sententiæ, quam post comparationem illatam disertius enuntiat auctor: *Nec tamen hinc aut hinc tibi laus majorve minorve; Nec quisquam majora gerit castrisve forove.* Facta jam mentione diserta castrorum et fori, statim, ut par erat, incipit a laude forensi vs. 45. *Nam seu, &c.* Qua absoluta, post longam digressionem vs. 54—81. progreditur ad laudem castrensem vs. 82. *Jam te, &c.* Tantum habet illa cod. Perreiani trajectio com-

NOTÆ

autem, *quique soluto,* ad Historicos et Oratores pertinet, qui non stricta oratione, sed liberiori scribendi licentia, certis tamen numeris et modis, ut jubent Aristoteles et Cicero, sermonis gratiam clarissimis verborum luminibus, commatibus, et periodis exornant. De quibus vide Diomedem II. cap. de Compositione, et Ruffinum de Metris Oratoriis. Et hæc est quam vocant eloquentiam pedestrem. Horat. II. Od. 12. 9. 'tuque pedestribus Dices historiis prælia Cæsaris, Mæcenas, melius.'

37 *Certamen erit*] Magna erit concertatio inter eos, qui te prædicare cupient, quis te potius meliusve canet; vel quibus *certamen erit,* ut alius

Justa pari premitur veluti cum pondere libra,
Prona nec hac plus parte sedet, nec surgit ab illa:
Qualis, inæquatum si quando onus urget utrimque,
Instabilis natat, alterno depressior orbe:
Nec quisquam majora gerit castrisve forove.
Nam seu diversi fremat inconstantia vulgi,
Non alius sedare queat; seu judicis ira
Sit placanda, tuis poterit mitescere verbis.
Non Pylos aut Ithace tantos genuisse feruntur

Ut quando trutina æqualis onere simili urgetur, neque inclinata magis ex ista lance descendit, neque ex ea attollitur. Quomodo fit, cum inæquale pondus ex utraque parte deprimit, incerta fluitat altera vicissim inferior lance. Quis enim graviora sive bello, sive pace sustinet, quam tu? Sive enim levitas plebis dissentientis tumultuetur; nemo alter, quam tu, eam componere possit; sive judicis indignatio sit lenienda, poterit eloquentia tua mitigari. Neque Pylos, neque Ithaca tam mag-

mendationem a probabilitate, ut eam in contextum inferre non dubitaverim. Sic evanescit molestum illud *Nam* et integra verborum *majora....majorve* repetitio; melius vincitur oratio particularis *Nec....Nec*, arctiusque cohæret sententiarum series.' *Huschk.* 'In Guelf. 2. post vs. 38. sequuntur vss. 45. 46. 47. *Nam seu diversi....Non alius....Sit placanda....*Nunc sequuntur, *Nec quisquam majora gerit....*vss. 39. 40. seqq. Et post 44. *Instabilis....*sequitur 48. *Non Pylos.*' Heyn. Mox in ed. pr. maj. *Nec tamē hic: aut hic tibi laus majorve minorve:* sic cod. Lips. Witt. 1. 2. duo Broukh. omnes Palatt. Cuj. Vat. Heins. 2. Dat. Beroll. 1. 2. 3. ed. pr. min. Bartol. &c. *hinc aut hinc* Par. unus Stat. alius Broukh. et Rom. *Nec tamen hæc aut hæc* Laud. et Angl. 2. *Nec tamen hinc veniet* ed. Colin. ap. Heyn. et marg. Gryph. 1573. ap. Huschk.—40 *Justa pati* Berol. 2.—41 *Prona ne* Berol. 1. *Prona nec ae* Berol. 3. *parte* abest ab ed. pr. min. *surget* Beroll. 1. 3.—42 In Berol. 2. et uno Stat. *utrumque.*—43 *Alterno instabilis nutat* conj. Broukh. *natat* vel *nutat* in Venet. 2. ap. Heins. *compressior* Broukh. 1. Exc. Pocc. Perr. Vatt. Heins. 1. 2. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. Lips. Rheg. aliæ: *depressior* Witt. 1. 2. Broukh. 2. 3. ed. pr. min. Bartol. Venett. 1487. 1491. 1493. et Aldd.—44 Vide ad vs. 39.—45 Cod. Lips. Broukh. 1. quatuor Palatt. et Angl. 1. *dimisi;* unus Stat. *divisi;* unus Palat. Venet. 2. et Rheg. *dives si;* Witt. 1. 2. Bartol. 1. 2. 3. Guelff. Reg. Corv. Par. unus Palat. alii, *diversi;* ed. Lips. ap. Heyn. *fremit.*—47 Beroll. 1. 2. 3. *Sic;* ed. Lips. ap. Heyn. *Sitque placanda:* Berol. 2. *potuit.*—48 Guelf. 1. Rom. Brix. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. et-

NOTÆ

alium eleganter et copiose scribendo vincat, et te melius pro dignitate valeat laudare.

43 *Alterno orbe*] Orbem vocat scutulas, seu libræ lances, alternatim descendentes aut exsurgentes.

44 *Castrisve forove*] Pace vel bello, militiæ vel domi, in armis castrensibus vel forensibus. Scriptorum quisque excellentiora dicet de tua in militia, et domi administrationis sapientia et integritate. Utinam, inquit, in eo mihi certamine palma detur. Nemo tamen virtutem tuam dictis æquare poterit, nec digna satis oratione comprehendere.

45 *Inconstantia vulgi*] Pro, vulgus inconstans, ut mox 'judicis ira,' pro, judex iratus.

48 *Non Pylos*] Latinis Pylus Ne-

Nestora, vel parvæ magnum decus urbis Ulixen;
Vixerit ille senex quamvis, dum terna per orbem

nos dicuntur procreasse viros, *Nestorem* scilicet, *vel Ulyssem ingens exigui oppidi ornamentum. Etsi senior iste vitam traduxerit donec Titan per cœlum tria sæcula*

que Ithace; Ald. 1. *aut tace,* et sic forsan in Bartol. *Itace* in Par. et ed. pr. maj. *tenuisse* Colb.—49 *Nostra* Ald. 2. et sic fortasse legitur in Bartol. et cod. Par. *urbis ulyssem* in Berol. 1. *Ulixem* cod. Lips. Berol. 3. Witt. 1. 2. Broukh. 1. Dat. ed. pr. min. *Ulissem* unus Broukh. cum Vicent. et Rheg. *Ulyxem* alter Broukh. et Venett. 1487. 1491. 1493. *Ulyssem* Par. ed. pr. maj.

NOTÆ

storis patria fuit, unde Pylius dictus est. Tres autem fuerunt in Peloponneso hujusce cognominis civitates, quarum quælibet civem sibi vindicat Nestorem. Una fuit in Messeniaca regione ad plagam Peloponnesi occidentalem, altera in Elide; quæ ambæ juxta Strabonem ad mare sunt sitæ. Tertia ab ipso locatur in Arcadia, cui tribuendum Nestorem civem lib. VIII. putat. Alii tamen dissentiunt, existimantque veram Nestoris patriam esse Pylum Messeniacam ad fluvium Amathuntem, unde Pylum Nestoris patriam ab Homero vocari Amathoëntem, seu Emathoëntem, credunt. At Pylus Messeniaca non est ad mare sita, sed a littore triginta fere stadiis distat, quod sane recte convenit Nestoris patriæ, quam Strabo fatetur eodem libro triginta tantum stadiis a mari fuisse dissitam, quod recte Pylo Arcadiæ non potest convenire, quæ in Peloponnesi meditullio posita plus trecentis stadiis a mari, qua propius accedit, sejungitur.

Aut Ithace] Insula in mari Ionio ante Epirum ad oram Peloponnesi occidentalem, caprarum feracissima, leporibus ita noxia, ut nullus in ea vivere possit; scopulis frequentibus asperrima; Neritos etiam a monte ejusdem nominis dicta. Hæc est illa Ulyssis famosi patria, qui inde dictus est Ithacus. Virgil. Æn. II. 'Hoc Ithacus velit.'

49 *Nestora*] Nestor Nelei filius, vir fortitudine et prudentia summa, parique eloquentia præditus, qui trecentis annis vixisse traditur, si fides Ovidio Met. XII. habeatur. Alii tamen tria sæcula vitæ quæ Nestori tribuuntur ad annos nonaginta contrahunt; adeo ut, secundum illos, sæculum aut ætas triginta annorum curriculo contineatur. Vide Censorin. de Die Natali.

Ulixen] Rex fuit Ithacæ et Dulichii Insularum, qui fingitur ab Homero vir fuisse multa præditus facundia, nec minori experientia, vafer consilio, egregius bello, laborum patientissimus. Uxorem habuit Penelopen, ex qua filium Telemachum suscepit. Ad bellum Trojanum profectus est, ejusque opera tandem expugnato Ilio, cum post multa præclare gesta in patriam navim conscendisset rediturus, orta gravi tempestate, in plurimos diuturnosque errores compulsus est, demumque, superatis infinitis immensisque laboribus et periculis, domum reversus a filio Telegono, quem ex Circe genuerat, occisus est.

50 *Vixerit ille senex terna Sæcula*] Hoc in loco Tibullus sententiam sequitur Ovidii Met. XII. qui trecentos ætatis annos Nestori tribuit; nisi velis sæculum, ex plurimorum opinione, annorum triginta spatio comprehendere. Vide Censorin. de Die Natali, et Festum in Sæculares Ludos.

51 *Titan*] Sol, et Titania Luna;

Sæcula fertilibus Titan decurrerit horis:
Ille per ignotas audax erraverit urbes,
Qua maris extremis tellus excluditur undis.—
Nam Ciconumque manus adversis repulit armis;
Nec valuit lotos cœptos avertere cursus.

fœcundis horis confecerit: iste vero invictus per incognita oppida vagatus sit, qua parte terra ultimis fluctibus æquoris cingitur. Etenim Ciconum copias armis oppositis repressit; nec ejus iter institutum Lotos potuit avocare. Neptunius etiam

et Aldd.—51 Barth. Advers. XVII. 4. pro *fertilibus* emend. *vertilibus*, improbante Heyn. Cod. Lips. Beroll. 1. 2. 3. Guelff. 2. 3. Zwic. 1. octo ap. H. Voss. Witt. 1. 2. Colb. Laud. Exc. Pocc. Dat. Vat. Heins. 1. Angll. 1. 2. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Rheg. Vicent. et Mur. *decurreret*, quod, Heynio probante, reposuerunt H. Voss. et Bach; Par. Bartol. Venett. 1487. 1491. 1493. Aldd. cum aliis, *decurrerit*, quod tuetur Wund. Vide Wakef. ad Lucr. III. 1055. 'decurso lumine vitæ.'—52 Angl. 2. *erraverat*; Basil. *decurrerit* ex sup. versu.—53 Witt. 1. 2. Beroll. 1. 3. Broukh. 1. omnes Guelff. Par. ed. pr. min. Bartol. Aldd. et vulgg. *includitur*, quod, probante Heynio, prætulerunt H. Voss. Bauer. Wund. et Bach; *inducitur* exhibent Berol. 2. et Broukh. 2. *includeret* Bronkh. 3. *excluditur* Exc. Pocc. Colot. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. Rheg. et Lips. ap. Heyn. Hæc lect. Huschkio optima videtur. Cf. Plin. H. N. v. 24. Cic. N. D. II. 66. Senec. Cons. ad Marc. cap. 18. Lucan. II. 432. Virg. Æn. X. 377. Stat. Theb. IV. 62. et Sylv. I. 3. 31.—54 Hanc narrationem usque ad vs. 82. ex Odyss. Rhapsodiis IX. X. XI. contextam esse aiunt Interpretes. *Namque manus Cyclopum* in Colb. *Non Ciconumque manus* Angl. 1. quod probat Heins. 'Broukh. offendens ad copulam *que*, in ipso orationis initio, vss. 54. et 55. loco suo motos esse putabat, sic restituendos: *Non valuit Lotos cœptos avertere cursus: Non Ciconumque manus adversis reppulit armis.* Nam, inquit, quamvis Ulysses, cum ab Ilio discessisset, prius cum Ciconibus depugnaverit, quam ad terram Lotophagorum accederet; nihil tamen causæ fuit, cur Albius noster hunc rerum ordinem religiose servaret, ut propterea corrumpere vellet nexum sermonis naturalem. Hoc epicæ poësi repugnat, et vero etiam loco Homeri, quem ob oculos habuit Auctor, Od. Ψ. 310. Ἤρξατο δ', ὡς πρῶτον Κίκονας δάμασ'· αὐτὰρ ἔπειτα....Unde apparet, recte Heyn. et Voss. *manus* cepisse pro accusativo, male Wund. pro nominativo.' *Huschk.* In marg. Rheg. ap. Huschk. corrigitur, *Nam Ciconum quantos:* in nonnullis *reppulit*; Witt. 1. 2. Broukh. 3. &c. *repulit*.—55 *Nec* testantur Witt. 1. 2. Broukh. 2. septem ap. Voss. Berol. 3. Dat. Angll. 2. 3. 4.

NOTÆ

quia Soli pater Hyperion et Lunæ avus Cœus, uterque e Titanibus. Unde Virgil. Æn. VI. 'Titania astra.'

54 *Ciconumque manus*] Cicones Thraciæ sunt populi, ad quos Ulysses post dirutam Trojam in patriam rediens tempestate gravi compulsus est appellere, quorum urbem primariam Ismarum expugnatam diripuit.

55 *Nec valuit lotos*] Cum Cicones reliquisset Ulysses, tempestate etiam delatus est ad Lotophagos, homines minime malos in Africa, qui Loton seu Lotum edebant, seu potius ejusdem arboris fructu victitabant; qui cibus tam suavis gustu dulcisque fuisse dicitur, ut advenis qui gustarent oblivionem inferret reditus in patriam: unde ad Lotophagos duo socii ab Ulysse missi cum præcone, cum fructus illos degustassent ad naves

Cessit et Ætnææ Neptunius incola rupis,
Victa Maroneo fœdatus lumina Baccho.
Vexit et Æolios placidum per Nerea ventos.

habitator Ætnæi saxi cruentatus oculis oppressis Maroneo Baccho ab eo victus est, ventosque Æolios secum abstulit per tranquillum Nereum. Ad barbaros pervenit

alii: *Non valuit cyclops tempus* Par. et Guelf. 2. *Cyclops* etiam exhibent Beroll. 1. 2.3. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. omnes ap. Heyn. Colb. Vatt. Heins. 1. 2. et edd. vett. *tempus* duo Stat. Scal. rec. et Colot. *Lotos captos* e Cuj. reposuit Scal. *advertere* Par. *convertere* unus Stat.—56 ‘ Valde languet hoc vocabulum, (*Cessit,*) quanquam de ejus veritate non dubito.’ *Heyn.* *athenæ neptunus incola ripis* Berol. 2. *ethenea neptunus* Berol. 3. — 57 *Ūcta*, i. e. *Uncta*, cod. Lips. quod habent Berol. 2. Guelf. 3. tres ap. H. Voss. duo Broukh. ed. pr. maj. Venet. 2. et Rheg. *Victa*, i. e. *Vincta*, in Berol. 1. quod habet Laud. *Victa* Witt. 1. 2. unus Broukh. Reg. Guelff. 1. 2. 4. *Juncta*, (quod et legi possit *Vincta* in codd.) in Venett. cum Comment. Cyllenii: fortasse *Usta*, inquit Heyn. *Una* conj. Barth. *Untaque marmoreo* Angl. 1.—58 *Vexerit æolios* ed. pr. min. *Vexitque*

NOTÆ

suas obliti sunt reverti, quos vix ipse tandem reduxit. Vide Homer. Od. I. Ovid. Trist. IV. 1. ‘Sic nova Dulichio Lotos gustata palato, Illo, quo nocuit, grata sapore fuit.’

56 *Ætnææ Neptunius incola rupis*] Periphrastice Polyphemus significatur, filius Neptuni, quem fingit Homerus Od. A. Ulyssi vehementer iratum propter eundem Polyphemum excæcatum. Habitabat enim Polyphemus in antro quodam montis Ætnæ in Sicilia, ut ipse idem Cyclops ait apud Ovid. Met. XIII. ‘ Sunt mihi, pars montis, vivo pendentia saxo Antra, quibus nec Sol medio sentitur in æstu.’

57 *Maroneo fœdatus lumina Baccho*] Vinum Maroneum est Ismarium, ab urbe Ismaro in Thracia apud Cicones sic dictum; Ismarus enim dicitur etiam Maronea. Plinius tamen duas diversas urbes Maroneam et Ismarum facit. Cum autem Ulysses in Siciliam delatus in Polyphemum incidisset, sibique sicut sociis inferre vim pararet, pluresque jam devorasset, giganti sitienti unum cadum vini Ismarii, quod asportaverat, dedit, alterumque pollicitus est, si ipsum sociosque incolumes vellet dimittere. Cum autem gigas vino illo inebriatus somnum cepisset, Ulysses ipsi cum sociis necem parans, oculum unum, quem solum in fronte habebat, acutis palis eruit; sicque Ulysses et socii ex antro Polyphemi tuti et incolumes digressi sunt.

58 *Æolios per Nerea ventos*] Æolii sunt qui Insulas Æolias incolunt, vel qui Æolo Regi ventorum parent. Æoliæ autem Insulæ, quæ et Vulcaniæ dicuntur, in mari Tyrrheno inter Italiam et Siciliam sitæ sunt, vulgoque septem numerantur. Dicuntur autem Æoliæ ab Æolo, qui quondam ibi regnavit. Fingunt autem Poëtæ Ulyssem in Insulam Æoliam cum venisset, ab Æolo Rege benigne fuisse exceptum, ab eoque ventos omnes, præter Zephyrum, utre inclusos accepisse, ut ab eo sine tempestate domum suam posset enavigare. At cum novem diebus navigans portum patrium teneret, ipseque obdormiisset, tanta fuit familiarium ejus lætitia, simulque aviditas quid illud esset cognoscendi, ut congestas illuc multas divitias opi-

Incultos adiit Læstrygonas, Antiphatenque,
Nobilis Artacie gelida quos irrigat unda.
Solum nec doctæ verterunt pocula Circes:
Quamvis illa foret Solis genus, apta vel herbis,

Læstrygonas et Antiphaten, quos algentes aqua illustris Artaciæ alluit. Illum unum scientis Circes pharmaca non mutaverunt; quanquam ipsa erat filia Solis, docta et

Voss. 1.—59 *Incultosque* conj. Heynius: ed. pr. maj. et Vicent. *læstrigonas*, quæ scriptura adhuc insidet ed. Vulp. *Antiphatemque* cod. Lips. Witt. 2. Dat. Beroll. 2. 3. cum aliis, et edd. vett.—60 *Mobilis* liber Mattii ap. Broukh. *Nobilis* Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. alii: *Atraciæ* Witt. 1. 2. et ed. pr. min. *atracie* Berol. 1. *Artaciæ* unus Broukh. Colot. et Angll. 2. 3. 4. *Artatiæ* ed. pr. maj. Vicent. et Rheg. *Artatie* ed. Lips. *Artacre* cod. Lips. et Par. *Artacre* duo Broukh. Berol. 2. et Angll. 1. 5. *Ataciæ* Colb. *Arsacidæ* Exc. Broukh. *Arsaciæ* Vatt. Heins. 1. 2. *Arsacie* Guelf. 2. a m. sec. *Athracie* Reg. *Attracie* Rom. *et traciæ* Berol. 2. a m. sec. *gelidos* Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Angll. 3. 4. 5. Beroll. 1. 2. 3. Par. omnes ap. Heyn. alii, cum edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. &c. *gelide* Vat. Heins. 2. *gelida* Vat. Heins. 1. et Colb. pro *irrigat*, quod testantur Beroll. 1. 2. 3. Reg. Corv. Guelff. Par. cod. Lips. Witt. 1. 2. duo Broukh. omnes Stat. et Palatt. &c. *rigat* exhibet Broukh. 1. et *erigit* Cuj. unde Broukh. formabat, *Mobilis Artacie gelida quo se exigit unda*. Heins. *egerit*, improbante Huschk. Cf. Catull. LXI. 27. Odyss. K. 107. et Ψ. 318.—62 Zwic. 2. ed. pr. maj. Venet. 2. Rheg. et Lips. ap. Heyn. *illa ceres*, unde Barth. Advers. IX. 19. fecit *illaceret*, et Broukh. recepit *inliceret*; H. Voss. dedit *illiceret*; ed. min. Vicent. et Venett. 1491. 1493. *illa foret*; 'quod servandum censeo: nam, omisso pronomine *illa*, minus accurate jungerentur *genus apta*.' Huschk. '*foret* commate distinxi cum Wund. a seq. ut arctius jungeretur *Quamvis i. f. apta*: verba

NOTÆ

nantes utrem solverent: unde statim Ulysses iterum ventorum vi contraria rejectus est in Æoliam Insulam.

Nereus] Oceani seu Ponti et Tethyos creditus est filius, sumiturque hic pro mari.

59 *Læstrygonas*] Læstrygones populi fuerunt immanes, gigantibus similes, in Italia, Formias Campaniæ urbem olim incolentes, quos Plin. lib. VII. cap. 12. carne humana victitasse refert. Ad hos pervenisse Ulyssem cum Tibullo nostro refert Hom. Od. K.

Antiphatenque] Læstrygonum rex fuit Antiphates, unus ex posteris Lami Formiarum conditoris; ad quem cum tres e suis sociis misisset Ulysses, ipse in littore cum navibus consistens, unus fuit ab eo ore dilaniatus, reliqui duo vix fuga salutem quæsierunt; quos Antiphates cum magna manu Læstrygonum insecutus naves etiam Ulyssis omni conatu oppugnavit, saxisque et trabibus in eas conjectis, omnes demersit, una tantum excepta, qua Ulysses cum nobilioribus sociis vehebatur, qui succisis repente rudentibus vix se suosque barbarorum furori eripuit. Vide Hom. Od. K.

60 *Artacie quos irrigat unda*] Fons est et fluvius Artacia apud Læstrygonas. Hom. Od. K.

61 *Solum nec verterunt pocula Circes*] Circe filia fuit Solis ex Persa Nympha Oceani filia, quæ omnes fere socios Ulyssis convertit in sues: solus evasit Ulysses cum Eurylocho, ut refert Hom. Od. K. et Hyginus Fab. 103. *Doctæ*, hoc est, veneficæ, in malam

Aptaque vel cantu, veteres mutare figuras.
Cimmeriorum etiam obscuras accessit ad arces :
Quis nunquam candente dies apparuit ortu,
Sive supra terras Phœbus, seu curreret infra.
Vidit, ut inferno Plutonis subdita regno

idonea convertere vel graminibus vel carminibus antiquas formas. Adiit etiam tenebrosas Cimmerion regiones, quibus nullo tempore, albente cœlo, visa est lux, seu supra orbem terrarum, seu infra volveretur Phœbus. Spectavit quomodo potens

Solis genus interposuit ad nobilitatem designandam.' *Bach.*—63 *Apta vel cantu* Berol. 3. *Apta vel et* Berol. 2. 'Placuit igitur hoc (*Aptaque*) poëtæ? non: *Doctaque.* Sed et vs. 82. 'quis te tenet aptius artes?' *Heyn.*—64 *Chimereon* Venet. 2. et Rheg. *Cimmerion* Exc. Broukh. et Dat. *Cymmerion* Brix. et Venett. 1487. 1491. 1493. *Cymerion* Witt. 1. et Broukh. 3. *Cimerion* Witt. 2. unus Broukh. et Beroll. 1. 2. 3. *Cimmerium* verum putabat Pierius ad Æn. I. 34. quo offensi nonnulli censuerunt legendum, *Cimmerium obscuras etiam concessit*: in aliis codd. *Cimmeriων*, quod reposuit Broukh. hac addita nota: 'Error natus est ex compendio pingendi; fuit enim *Cimmerior*;' elemento *r* deinde in *n* corrupto. Neque nos terrere debet hiatus paulo vastior, non tamen indecorus.' Lect. nostram exhibent Voss. 1. et Ask. Berol. 2 a marg. habet *artes*; Goth. *aures*: editiones ante Stat. *oras* exhibent, ait Heyn. hoc falsum; nam edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Rheg. et Vicent. cum omnibus Broukh. Heins. et aliorum codd. habent *arces*; Guelff. 1. 4. Brix. edd. Venett. cum Comment. Cyllenii, et Aldd. *oras*. Cf. Odyss. Λ. 14. —65 *Quis* omnes Stat. Beroll. 2. 3. cod. Lips. Par. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. &c. *Queis* in aliis: *cādente* cod. Lips.; alii, omissa lineola, *cadente* habent pro *candente*: Vat. Heins. 1. Colot. unus Palat. et Rom. *æstu* pro *ortu*. Cf. I. 1. 27. Auson. Periocha III. Odyss. et Grat. Cyneg. 58.—66 *Seu supra* Beroll. 2. 3. Corv. Colb. Witt. 1. 2. unus Broukh. unus Stat. omnes Guelff. et Angll. liber Mattii, Vat. Heins. 1. Vat. Ursini, ed. pr. min. et Venett. 1491. 1493. *Seu super* Par. *Sive super* Broukh. 1. ed. pr. maj. Vicent. Rheg. et Voss. eaque vulgata erat lect. ante Scal. *Sive supra* Broukh. 3. Berol. 1. et Lips. ap. Heyn.—67 *Vidit et* Beroll. 1. 2. 3. unus Stat. unus Palat. Witt. 1. 2. Broukh. 2. 3. Laud. Vat. Heins. 1. Dat. Angll. 2. 4. Reg. Guelf. 4. Bartol. Brix. et Rom. *ut* habent cod. Lips. Par.

NOTÆ

partem sumitur, pharmacis enim et venenis homines dementabat.

64 *Cimmeriorum*] De Cimmeriis jam supra. Populi sunt in Asia vicini sedibus Amazonum, ad quos Homerus dicit Ulyssem ex ultimo Occidentis mari appulisse, quos etiam ipse ad Inferos posuit, quod ad Septemtrionem et Occidentem habitarent plagas et climata continuis caliginibus et tenebris cooperta, utpote a Solis accessu remotiora. Ibidem Somni sedem locat Ovid. Met. XI. 594. 'Quo nunquam radiis oriens, mediusve, cadensve Phœbus adire potest: nebulæ caligine mixtæ Exhalantur humo; dubiæque crepuscula lucis.' Dicuntur etiam Cimmerii populi fuisse Italiæ, ad Avernum lacum et Baianum sinum in subterraneis domiciliis habitantes, et per cuniculos commeare soliti toto die delitescebant, noctu tantum ad latrocinia prodeuntes.

66 *Sive supra Phœbus, seu curreret infra*] Duplex hic significatur hemisphærium, superius et inferius.

67 *Vidit, ut inferno Plutonis*] Ulyssem Poëta noster cum Homero fingit

Magna Deum proles levibus discurrerit umbris.
Præteriitque cita Sirenum littora puppi.
Illum inter gemini nantem confinia montis

Divorum progenies Stygio Plutonis imperio subjecta huc illuc tenuibus umbris volitaret: et celeri nave trajecit oras Sirenum. Hunc navigantem in discrimine duplicis

Voss. 1. 3. Bern. Guelf. 3. edd. pr. maj. min. Vicent. et Venett. 1491. 1493. *Plutoni s. regna* Statiani, Broukh. 2. ed. pr. min. Bartol. et Aldd. *Plutonis s. regna* Vat. Heins. 1. ed. pr. maj. Venet. 2. et Rheg. *Plutonis s. regno* Witt. 1. 2. Broukh. 1. 3. omnes Palatt. Colb. Angll. 2. 3. 4. 5. Guelf. 3. Par. cod. Lips. Voss. 1. 3. Bern. Vicent. et Venett. 1487. 1491. 1493. *Plutoni subdita regno* Berol. 2. Vulgatam restituit Broukh. Cf. Propert. I. 11. 3.—68 Abest vox *Deum* ab ed. pr. min. pro *levibus* Berol. 2. et Broukh. 2. habent *magnis;* unus Stat. et Angl. 1. *mediis;* cod. Lips. *levibusque discuret undis;* Colot. *dum curreret;* Vat. Ursini *cum curreret;* Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Colb. plures Stat. Colot. Vat. Ursini, Angl. 1. Beroll. 1. 2. 3. Corv. Guelf. 1. (Guelff. 2. 3. a m. sec.) alii, cum edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Rom. Lips. *undis;* et sic Cyll. qui tamen *umbris* habet in expositione. 'An legendum esse dicemus, *ut...M. D. p. levibus par curreret umbris: σκιῇ εἴκελοι,* ut Odyss. Λ. 206. *ταὶ δὲ σκιαὶ ἀΐσσουσι, κ. τ. λ.* 495. Præstat hoc quam si *Mixta D. p. levibus discurreret umbris* conjicias; ut sit, *proles Deum mixta umbris;* nam *Magna Deum proles* manifestum est Homericum illud *θεῶν ἐρικύδεα τέκνα.*' *Heyn.* '*umbris* qui ante Cyll. legerit, neminem reperio. Habent complures libri, collati a Vossio. Heynius non immerito dubitabat de loci sanitate, malebatque legere, *Vidit, ut...levibus discurrit in umbris.* Frustra. Legendum enim sine ulla dubitatione ita: *Vidit, ut inferno Plutonis subdita regno Magna D. p. levibus discurrerit umbris.*' Huschk.—69 Unus cod. ap. H. Voss. ed. pr. maj. Lips. ap. Heyn. et Rheg. *Prætereuntque.* In hujus ed. marg. correxit V. D. *Præterit inde.* Guarn. *erta* pro *cita:* Par. *pupi.*—70 *Illum tergeminæ* Beroll. 1. 2. 3. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Par. cod. Lips.

NOTÆ

per Cimmerios descendisse ad Inferos, ubi heroës plurimos et Deorum filios huc illuc cum ceteris umbris volitantes conspexit.

69 *Sirenum littora*] Sirenes fuerunt monstri marini quædam species Poëtarum fabulis celebrata, superiori sui parte virginis formam referens, inferiori vero in piscis caudam desinens. Tres autem fuisse fabulantur Poëtæ Acheloi fluminis et Calliopes Nymphæ filias, quarum nomina sunt Parthenope, Ligia, et Leucosia. Hæ littus Siculum incolebant in tractu maxime Pelori, tamque artificiose concinebant, una voce, altera lyra, tertia tibia, ut nautas transeuntes cantus suavitate detinerent, et in naufragium pellicerent. Sed Ulysses prudentissimus rerumque scientissimus ut periculum vitaret, cum illac iter faceret, sociorum aures cera obturavit, ne insidiosos Sirenum cantus exaudirent, seque ipsum malo navis jussit alligari, sicque tutus evasit. Unde Sirenes cum se contemni viderent, se præcipitarunt in mare. Dicuntur etiam Sirenes in Capreis Insulis quondam habitasse. De his Martialis III. 64. ad Cassianum: 'Sirenas hilarem navigantium pœnam, Blandasque mortes, gaudiumque crudele, Quas nemo quondam deserebat auditas, Fallax Ulysses dicitur reliquisse.'

70 *Inter gemini confinia montis* [*geminæ mortis*] In discrimine duplicis mortis, seu fati, hinc nempe Scyllæ,

[redacted]

Nec Scyllæ sævo conterruit impetus ore,
Quin canibus rapidas inter freta curreret undas:
Nec violenta suo consumsit more Charybdis;

leti violentia Scyllæ dira voragine non terruit, cum irreperet subter aquas maris a latrantibus monstris, quibus est succincta, *concitatas; neque illum truculenta de-*

Statiani, nonnulli ap. H. Voss. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. Rheg. et Aldd. *Illum tergemine* Bartol. *Illum tergemini* Guelff. 1. 4. Vat. Heins. 1. ed. pr. min. Rom. Brix. et Venett. 1491. 1493. In nonnullis codd. erat *Illu inter,* i. e. *Illū inter,* sive *Illum inter,* ut correxit Statius, eamque correctionem confirmant Cuj. duo Angll. Guelf. 3. et quatuor ap. Voss. literæ *m* et *in* multum ambiguitatis habent in codd. *nante* i. e. *nantē* vel *nantem* in Par. *montis* pro *mortis* exhibent Vat. Heins. 1. Guelff. 1. 4. ed. pr. min. Rom. Brix. et Venett. 1487. 1491. 1493. 'Lectio *Illum tergemini n. c. montis,* i. e. *inter gemini,* quæ Heynio etiam placebat, magis quam illa (*inter geminæ...mortis*) convenit Hom. Od. M. 73—101. (Cf. Eurip. Med. 431. Æschyl. Suppl. 545=560. Propert. III. 22. 13.) Ceterum fieri potuit, ut poëta noster confunderet geminos illos scopulos et πλαγκτὰς πέτρας, deceptus loco, quem ante oculos habebat, Od. Ψ. 327. Reposui igitur lectionem, *Illum inter gemini nantem confinia montis;* quanquam probe sciens, per se recte dici *confinia mortis.* Appuleius XI. p. 256.' *Huschk.* *Illum per geminæ* Colin. 1530. Totum versum non habet Angl. 1.—71 Scal. e Cuj. reposuit *ore,* quod habent etiam quatuor ap. H. Voss. Vat. Heins. 1. 2. et Exc. Pocc. et Lips. in ceteris *orbe.*—72 *Quum canibus rabidas inter freta sorberet undas* edidit Broukh. eumque secutus erat Heyn. in ed. prima; *rabidas* erat in sex codd. et sic Guelf. 2. *sorbĕret* ἀρχαϊκῶς conj. Guy. et Heyn. *Quum c. rabidas inter fera serperet undas* legebat Passer. qui hanc alteram emend. proposuit, *Quum c. rabida subter freta serperet unda:* Par. cum Venett. 1491. 1493. et Ald. habent *rapidas inter freta;* cod. Lips. *rapidas infreta;* Zwicc. 1. 2. *rapidas sic in freta.* 'Hanc lect. in nullo adhuc libro scripto repertam, exhibent ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. Lips. ap. Heyn. et Rheg. *Cum canibus rapidas sic in freta serperet undas:* spatio relicto inter verba *sic* et *in freta,* certe in ed. pr. maj. et Rheg. cui ascripsit V. D. 'Scribo *Sicula in freta.* Palat. primus, *Cum canibus rubidas in freta serperet undas,* omissa voce controversa; et in hac editione est spatium, ut ab abbreviatione error manifesto venerit.' Immo librarius quidam versum decurtatum reperiens allevisse videtur *sic,* quod deinde, ut fieri solet, e marg. in contextum irrepsit. Pergit V. D. 'Legi etiam possit, *Quin canibus rapidas,* &c. Quo pacto nulla restat difficultas.' Restat quidem difficultas. Ingeniose tamen repositum esse *Quin,* mox videbis. Heins. corr. *intorta resorberet,* vel *inter freta ferveret;* Broukh. in Notis, *inter fera ferveret;* Wakef. ad Lucr. v. 890. *Cum canibus rabidis inter fera seperet undas.* Ed. pr. min. omnium præstantissima, sola (adde etiam Bartol.) servavit, *Cum canibus rapidas inter freta curreret undas.* (Cf. Virg. Æn. III. 191.) Tibulli locus ita legendus est, *Illum, inter gemini nantem confinia montis, Nec Scyllæ sævo conterruit impetus ore, Quin canibus rapidas inter freta curreret undas.* Undæ *inter freta* sunt undæ in freto, vel inter angustias freti. Cf. Lucr. I. 721. Hor. II. Od. 7. 16. et Tibull. I. 3. 13. ubi item pro *Quin* legitur in nonnullis libris mendose *Cum* vel *Quum.*' Huschk.—73 Reg. Witt. 1. 2. Broukh. 2. 3. unus Palat. Laud. Vat. Heins. 1.

NOTÆ

inde Charybdis; inter quas enavigavit Ulysses tutus et incolumis.

71 *Scyllæ*] De Scylla jam supra pluribus. Saxum est navigantibus periculosissimum in freto Siciliam inter et Italiam.

73 *Charybdis*] Alterum Siciliam inter et Italiam Charybdim fuisse peri-

Vel si sublimis fluctu consurgeret imo,
Vel si interrupto nudaret gurgite pontum.
Non violata vagi sileantur pascua Solis,
Non amor, et fœcunda Atlantidos arva Calypsus,
Finis et errorum misero, Phæacia tellus.

vorarit Charybdis, ut solet, aut dum sublimis in altum attolleretur e profundis undis, aut dum intercisis fluctibus maris fundum aperiret. Nec etiam *taceantur armenta Solis vagantis mactata, neque amor, felicesque agri Calypsus Atlantidos, neque terra Phæacia* illi *infelici viarum meta. Sive autem ista sint in nostris regi-*

Dat. Scal. rec. Angll. 2. 3. 4. 5. Gnelff. et Beroll. cum Rom. Brix. et Venett. 1487. 1491. 1493. habent *in ore;* edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Vicent. Rheg. et Aldd. *more.* Nusquam legitur *in orbe*, quod in contextum intulit H. Voss. *sua c. morte* suspicabatur Laugerm. *sua c. mole* Heins.—74 Ed. Rheg. *immo;* cod. Lips. *uno.* Sic de loco certant 'faber imus' et 'faber unus' ap. Hor.—75 *Vel interrupto* Berol. 3. *infra rupto* ex ingenio dedit H. Voss. *mutaret* unus ejusdem: pro *gurgite* Witt. 1. et Angll. 2. 3. 4. *æquore.*—76 *Nec violenta* Berol. 2. *Non violenta* Guelff. 1. 4. Angl. 1. Brix. et Venett. 1487. 1491. 1493. Cf. Hom. Il. Ψ. 329.—77 Cod. Lips. *athalantidos;* Berol. 2. *athlantinos:* Beroll. 1. 2. 3. et cod. Lips. *calipsos;* Hamb. et ed. pr. min. *Calypsos.*—78 *Cujus et* cod. Lips. *erroris miseri* Cuj. quod Scal. Broukh. et Vulp. admiserunt; *errores miseri* Berol. 1. *errorum miseri* Berol. 3. Witt. 1. 2. Dat. Bronkh. 2. 3. Coll. duo Stat. omnes Angll. Par. Guelff. 3. 4. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. &c. *errorum miseri fœatia* Berol. 2. *errorum misero* unus Broukh. Guelf. 1.

NOTÆ

culum, seu monstrum, quo navigantes terrerentur, nemo nescit. Gurges est immensus, Scyllæ saxo oppositus, contrariis fluctuum concursibus in miram altitudinem assurgens, statisque temporum vicibus obvia quæque absorbens, et iterum evomens. De qua Virgil. Æn. III. 'Dextrum Scylla latus, lævum implicata Charybdis Obsidet, atque imo barathri ter gurgite vastos Sorbet in abruptum fluctus, rursusque sub auras Erigit alternos, et sidera verberat unda.'

76 *Pascua Solis*] Armenta, seu boves Solis, quos Lampetie ejus filia in Sicilia custodiebat, cum illac transnavigaret Ulysses, quidam ex ejus sociis fame compulsi mactaverunt, quorum carnes et frusta in verubus etiam tosta mugiebant. Qua de re Sol indignatus apud Jovem conquestus est de Ulysse: Jupiter autem Solis querelis motus navem Ulyssis incendit, vixque Ulysses in Ogygiam Insulam ad Nympham Calypso enatavit.

77 *Non amor, et Atlantidos arva Calypsus*] Calypso fuit Atlantis filia, Ogygiæ Insulæ regina, quæ naufragum Ulyssem hospitio suscepit, ardenterque adeo amavit, ut eum septem annos detinuerit, abireque non permiserit. Unde Ovid. Art. Am. II. 125. 'Ah quoties illum doluit properare Calypso!'

78 *Phæacia tellus*] Corcyram intelligit, maris Ionii Insulam, quo cum etiam appulisset naufragus Ulysses benigne ab Alcinoo rege exceptus est, cujus amore correpta est Nausicaa Alcinoi filia. Dicitur Phæacia, seu Corcyra finis errorum Ulyssis, quia nempe inde discedens recta navigavit in Ithacam patriam.

Atque hæc seu nostras inter sunt cognita terras,
Fabula sive novum dedit his erroribus orbem;
Sit labor illius, tua dum facundia major.—
Jam te non alius belli tenet aptius artes:
Qua deceat tutam castris prædecere fossam;
Qualiter adversos hosti defigere cervos;
Quemve locum ducto melius sit claudere vallo:

omnibus nota, sive commentum istis navigationibus terras affinxerit antea ignotas; ipsius sit opus; dummodo eloquentia tua laude dignior celebretur. *Nemo autem melius, quam tu, novit rei militaris disciplinam; quomodo conveniat secura fossa præcingere castra, quo pacto cervos hostibus contrarios in terram demittere oporteat, et quem locum aggere constructo cingere satius sit: quomodo tellus emittat suaves*

Guelf. 2. a m. sec. Bern. Ask. et Ald. 2. Cf. Hom. Od. V. 338.—79 Rheg. Rom. et Venett. *intersunt;* Basil. *inter sint;* Lips. ap. Heyn. *nostris inter sunt cognita terris.*—81 *Sint* corr. Ayrman. in Vita Tibulli § 27.—82 Hic versus cohæret cum vs. 53. quo finitur laus facundiæ. Nunc progreditur Poëta ad laudem Messalæ militarem, interposita transitionis particula *Jam,* ut legitur in Angll. 1. 2. Ask. Voss. 2. Bern. et Exc. Pocc. Hoc primus in contextum intulit Passer. probarunt Broukh. Vulp. ceteri Editores. *Nam* habent Beroll. 1. 2. 3. Par. Guelff. Statiani, edd. pr. maj. min. Bartol. &c. Pro *artes,* (quod testantur Beroll. 1. 3. Guelff. 1. 2. 4. Corv. Reg. Par. edd. pr. min. Bartol. &c.) nonnulli, ut Guelf. 3. Berol. 2. et ed. Rom. habent *artem;* cod. Lips. et Ald. 2. *arces,* quæ lect. simillima est in codd. alteri, *artes.*—83 Par. *preducere;* Vat. Heins. 1. nonnulli Stat. Scal. rec. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. et Rheg. *perducere;* cod. Lips. unus Broukh. Laud. Colb. Exc. Perr. Angl. 1. et ed. pr. min. *producere;* Bartol. Brix. Venett. 1487. 1491. 1493. et Aldd. *deducere;* Witt. 1. 2. duo Broukh. Cuj. Dat. Vatt. Heins. 2. Vat. Ursini, Beroll. 1. 2. 3. et Guelff. 2. 3. *præducere,* ut emendatum a Mur. et Stat. e codd. *præponere* in Reg. Vide Obss. Misc. Vol. VIII. p. 333. et Interpp. Silii Ital. x. 411.—84 In uno Broukh. et Berol. 2. *præfigere;* in Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. Statianis, Par. aliis, *defigere;* Reg. *defingere;* Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Beroll. 1. 2. 3. Statianis, Colb. Angll. 1. 2. Par. cod. Lips. Guelff. Corv. Reg. aliis, cum edd. pr. maj. min. &c. *nervos;* Vat. ap. Stat. *vernos,* (i. e. *nervos;*) Vat. Heins. 1. Ask. et tres Voss. *cervos,* quod ex Guellii ad Virg. Ecl. II. 29. emendatione recepit Scal. et sic in ed. Rom.—85 *Quem vel* Berol.

NOTÆ

81 *Tua facundia*] Quintil. Institut. Orator. lib. X. asserit Messalam egregie fuisse facundum. 'Messala,' inquit, 'nitidus et candidus, et quodammodo præferens in dicendo nobilitatem suam; viribus minor:' qui etiam Cicerone florente non parum in eloquentia dignitatis cum Pollione obtinuerit.

82 *Belli artes*] Rei militaris scientiam.

83 *Tutam fossam*] Tuta, quia nempe castra tuta militesque securos reddit. Vide Veget. lib. I. cap. 24. et 25. et Lips. de Mil. Roman. lib. V. cap. 5.

84 *Defigere cervos*] Cervi sunt in re militari arborum trunci ramosi, in similitudinem cornuum cervi ad majorem castrorum securitatem vallo adhibiti. De his vide Frontin. lib. I. cap. 5. Mos autem fuit Romanorum, ut truncos illos firmiores in terram figerent, et passim sererent, itineri impediendo aut obstruendo. Livius

Fontibus ut dulces erumpat terra liquores,
Ut facilisque tuis aditus sit, et arduus hosti,
Laudis et assiduo vigeat certamine miles:
Quis tardamve sudem melius, celeremve sagittam
Jecerit, aut lento perfregerit obvia pilo;
Aut quis equum celerem arctato compescere fræno
Possit, et effusas tardo permittere habenas;
Inque vicèm modo directo contendere cursu,

aquas, et quomodo accessus pateat expeditus tuis militibus, *et inimicis sit invius, et quomodo miles jugi gloriæ* assequendæ *contentione vigeat. Quisnam aptius stipitem gravem, aut velox telum emiserit, vel lento hastili occurrentia* quæque *perruperit? Vel quisnam velocem equum strictis lupatis melius continere queat, lentoque laxa dare lora, et vicissim nunc cursu recto, nunc, si ita ferat animus, in flexum*

2. Heinsius mallet *structo....vallo.*—86 Unus Stat. Goth. et Bartol. *educat.*—87 Abest *sit* a cod. Lips. et ed. pr. min.—88 *Laudis ut* Exc. Pocc. Perr. Vat. Heins. 1. et Colot. et sic legit Ayrman. in Vita Tibulli § 29. *στιγμῇ τελείᾳ* post vs. 87. posita, et nova sententia ab hoc versu ad vs. 98. perducta. Hoc improbat Heyn. *Laudis et* omnes alii codd. cum edd. vett.—89 Omissus est hic versus in cod. Lips. *celeremque* Bern. et unus Voss. *celeremque sagictam* ed. pr. min.—90 Reg. et Goth. *et lento:* Witt. 1. et Angl. 2. *præfregerit:* ed. pr. min. *Jecerit: et lento perfregit.*—91 Hic etiam versus abest a cod. Lips. *At quis* Beroll. 1. 3. Witt. 2. Dat. Angll. 1. 2. 3. 4. et Vat. Statii; *Et quis* Sfort. Berol. 2. Angl. 5. Vat. Heins. 2. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. et Rheg. *Ut quis* Vat. Heins. 1. *Ecquis.* (quæ lectioni *Et quis* simillima est in vett. membr.) Guelf. 2. *Aut quis* Par. et ed. pr. min. *celerem arcto* Guelff. 1. 4. Rom. et Venett. 1491. 1493. 1500. 1520. *celeremve arcto* Beroll. 1. 2. 3. Par. ed. pr. maj. min. Vicent. Rheg. &c. *celerem arctato* duo Italici ap. Heins. Colot. et Brix. quod primus reposuit Broukh.—92 *Par sit* ex Heins. emend. receperat Broukh. *committere* Witt. 1. et Angll. 3. 4. *promittere* Angl. 1. *præmittere* Angl. 2.—93 In Berol. 3. *dirrepto;* Berol. 2. cod. Lips. Par. Guelff. 1. 2. 4. Florent. Stat. ed. pr.

NOTÆ

lib. XLIV. 'Romanus, ad Clitas quas vocant, munimenta, cervis etiam objectis, ut viam intercluderet, a Macedonico ad Toronaicum mare perducit.' Alii legunt, *nervos,* quibus belli instrumenta intelligunt, qualia sunt catapultæ, balistæ, phaleritæ, scorpiones, arietes, &c.

86 *Erumpat terra liquores*] Castrametationis et periti ducis est providere, ne castra ponantur in loco sicco et aquarum inopi. Docet Veget. lib. IV. cap. 10. quid sit faciendum ne aquarum penuria laborent obsessi.

88 *Laudis certamine*] Miles non debet torpere et otiari, sed assiduo ludo et exercitio laudem quærere, ut bene erga ipsum propter strenuitatem ductor afficiatur.

89 *Quis tardamve sudem*] Sudes lignum in capite acutum leviter, et igni duratum. Vetus id telum, et plerisque gentibus sic usitatum. Unde Propert. IV. 1. de priscis Romanis ait: 'Miscebant usta prælia nuda sude.' De sudibus porro sagittisque jaciendis vide Veget. lib. I. cap. 14. et lib. II. cap. 23.

93 *Directo contendere cursu*] A carceribus ad metam, sive eo in stadio, quo hastati decertant equites, linea recta concurrere.

[redacted]

Seu libeat curvo brevius convertere gyro;
Quis parma, seu dextra velit seu læva tueri,
Sive hac sive illac veniat gravis impetus hastæ,
Amplior, aut signata cita loca tangere funda.

orbem minore spatio arctius contendere? Quisnam major aptius, quam tu, *possit celeri funda notatos scopos ferire, sive cupiat scuto dextram, sive sinistram partem defendere, undecumque longæ hastæ violentia feratur? Insuper statim atque acce-*

maj. min. Bartol. et vulgg. *directo contendere passu;* H. Voss. dedit ex ingenio, *directo propellere cursu;* Reg. Guelf. 3. Witt. 1. 2. Berol. 1. novem ap. Stat. habent etiam *cursu*, quod primum receptum in Ald. 2.—94 *Seu liceat* Berol. 2. *Nunc libeat* Exc. Pocc. et Perr. cum Vatt. Heins. 1. 2. probante Handio in Gron. Diatr. Stat. tom. I. p. 472. 'Vulgata *Seu*, i. e. vel si, solicitari non debet.' *Bach.* Pro *curvo* Ayrman. malebat *parvo;* in nonnullis codd. *torro*, unde idem Bach conj. *torto:* cf. Ovid. Am. I. 14. 26. Rem. 186. Cæs. B. G. IV. 33. *melius* Witt. 1. 2. unus Broukh. Exc. Perr. Beroll. 1. 3. Angll. 2. 3. 4. *levius* unus Stat. *brevius* Guelff. 2. 3. Beroi. 2. duo Stat. duo Broukh. Vatt. Heins. 1. 2. Voss. 1. 2. Bern. Vindob. Monac. ed. pr. maj. Venet. 2. et Rheg. *melius contendere* ed. pr. min. Bartol. Venett. cum Comment. Cyll. et Aldd. *brevius contendere* cod. Lips. et Par. *contendere* habent etiam Beroll. 1. 2. 3. Guelff. Corv. Reg. &c. Broukh. emendavit *compellere*, quod nunc Voss. 1. 2. Vindob. Bern. et Monac. exhibent, et Heyn. ceteriqne recentt. edd. servant. Crusius in Prob. Crit. 26. legebat, *Seu libeat cursum medio convertere gyro.* 'Ex his nil verum est, nisi *convertere.* Hoc tenendum.' *Huschk.* Cf. Sil. Ital. IX. 644. Tacit. Germ. cap. 6. et Cic. de Cynosura Acad. II. 20.—95 Ex omnibus Sæculi XV. edd. una Bartol. an. 1472. (quam nonnulli falso putant eandem esse cum ejusdem anni ed. pr. min.) nostram hodieque comprobatam habet lectionem; hanc etiam, quam reposuit Scal. et reduxit Heyn. testantur Beroll. 1. 2. 3. Exc. Perr. Witt. 1. 2. Broukh. 2. 3. Laud. nonnulli Stat. Corv. Guelff. 2. 3. Reg. Cuj. Dat. Angll. 3. 4. 5. Par. Monac. Bern. Ask. alii. Ed. pr. maj. anni ejusdem, Venet. 2. et Rheg. habent *Pervia seu quis;* et sic codd. Lips. aliquot Stat. et Angl. 1. At ed. pr. min. ed. Lips. ap. Heyn. &c. *Pervia seu quos:* Vicent. Brix. Venett. 1487. 1491. ut et in Broukh. 1. *Parma seu quis;* sed Venet. 1493. *Parva seu quis.* Voces *Parma* et *Pervia* vix in codd. dignosci possunt, propter similitudinem Longobardicorum characterum *a* et *e*, et *m* et *vi.* *Quis parmam seu* Rom. *Devia seu quis* Rheg. ap. Broukh. *Seu parma quis* Vatt. Heins. 1. 2. et Vat. Ursini; *Parma seu quos* alii ap. Stat. et vulgg. ante Broukh. scil. Aldd. Mur. Stat. Plantt. Gryph. et Gebh. Verum Broukh. ut in libello Varr. multa turbavit, ita in contextu omnia corrupit probata hac Heinsii scriptura, *Quid, parma seu dextra velis,...(Sive hac...hastæ) An prior,...funda?*—96 Cod. Lips. Par. Beroli. 1. 2. 3. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Colb. omnes Guelff. Corv. Reg. Stat. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Rom. Lips. &c. *grandis venit;* Scal. ex suis reposuit *veniat gravis*, quod nunc exhibent Voss. 1. et Ask. *grandem vehat* legit Ayrman. in Vita Tibulli § 29.—97 *Amplius* plerique ap. Stat. et sic Ald. 2. et, quæ ab

NOTÆ

94 *Curvo convertere gyro*] Equum in orbem flectere et circumagere primi docuere Lapithæ, ut ait Virgil. Georg. III. 'Fræna Pelethronii Lapithæ gyrosque dedere Impositi dorso, atque equitem docuere sub armis Insultare solo, et gressus glomerare superbos.' Illud exercitii genus egregie expressit Manil. lib. v. 'flectere equorum Prævalidas vires, et torto stringere gyro.' Vide etiam Lucan. Paneg. ad Pison.

Jam, simul audacis veniunt certamina Martis,
Adversisque parant acies concurrere signis:
Tunc tibi non desit faciem componere pugnæ;
Seu sit opus, quadratum acies consistat in agmen,
Rectus ut æquatis decurrat frontibus ordo;

dunt prælia Martis intrepidi, et exercitus inter sese instituunt collatis signis confligere: tunc facile tibi est formam certaminis ordinare; sive conveniat, ut cohortes stent in aciem quadratam, quo recta series æqualibus frontibus extendatur; sive

hac pendent, edd. *Eminus* Ayrman. l. c. *An prior* Broukh. e conj. Heinsii; *Aptior* Scal. 1. in corrigend. ad calcem: *seu signata velit* Beroll. 1. 3. Reg. *aut signata velit* Witt. 1. 2. unus Broukh. Colb. Dat. et Angll. 3. 4. *aut signata velis* Laud. *aut signata cito* ed. Lips. ap. Heyn.—98 Cod. Lips. Par. Berol. 2. Guelff. 2. 3. Colb. Exc. Pocc. Statiani, Vat. Heins. 2. Angll. 1. 5. ed. pr. maj. min. Bartol. Lips. Vicent. et Rheg. *venient;* Beroll. 1. 3. Angl. 2. et ed. Rom. *veniunt;* quod reposuit Broukhusius; Scal. *veniant:* unus ap. Voss. *discrimina.*—99 Cod. Lips. Beroll. 1. 2. 3. Par. Corv. Guelff. 2. 3. aliique, cum edd. pr. maj. min. Bartol. Vicent. Rheg. &c. *parent;* unus Broukh. *parant;* hoc dedit Broukh. illud Scal. *acres* pro *acies* Berol. 3. *contendere signis* cod. Lips. *consurgere signis* Goth.—100 *Tum* Witt. 1. 2. Beroll. 1. 3. unus Broukh. Angll. 3. 4. Reg. Brix. et Venett. 1491. 1493. *defit* reposuit Broukh. ex suo tertio, uno Stat. et Vat. Heins. 1. quibus accedit Voss. 5. Sed cf. Sil. Ital. VII. 497. Ruhnk. ad Rutil. Lup. p. 132. et Cort. ad Sall. Jug. cap. 110. Abest hic etiam versus a cod. Lips.—101 Ed. pr. min. *facies* pro *acies:* Schelius in Diss. Polyb. cap. 11. ita hunc versum laudat, *Seu sit opus, acies quadratum sistat in agmen:* Bartol. habet, quod conj. Huschk. *consistere in agmen:* in Guelff. 1. 4. et ed. Rom. legitur *in orbem:* verbum *agmen* est in Reg. in litura.—102 *Rectus inæquatis* Beroll. 1. 3. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Colb. Statiani, Angl. 2. multi alii, cum Venet. 2. Brix. Rheg. ap. Broukh. Venett. 1487. 1491. 1493. et vulgg. inde ab Ald. 2. *inæquatis* Passer. idem cum *æquatis* esse contendit: *in æquatis* divisim exhibent Berol. 2. Guelff. 1. 4. edd. pr. maj. min. Rom. Vicent. et Rheg. ap. Heyn. *an æquatis* Vat. Heins. 2. Colot. Par. Bartol. et Ald. 1. *ut æquatis* etiam in Vet. Heins. 2. Colot. Monac. et Bern. Pro *decurrat* Exc. Perr. et Pocc. Vat. Heins. 2. Colot. cum aliis, habent *seu currat;* Reg. Beroll. 1. 3. Witt. 1. 2. Vat. Heins. 1. Colot. et Rom. *concurrat;* Colb. *consistat;* Berol. 2. *decurrit fontibus;* cod. Lips. Par. Angl. 5. &c. *decurrat.*—

NOTÆ

98 *Certamina Martis*] Mars Deus belli præses, alio nomine dicitur Gradivus. Eodem quo Tibullus sensu Virgil. dixit Æn. XII. 790. 'Assistunt contra, certamine Martis anheli.'

99 *Adversis concurrere signis*] Acie directa pugnare. Lucan. lib. I. 7. 'Infestisque obvia signis Signa, pares aquilas, et pila minantia pilis.' Tria sunt genera signorum militarium ex Veget. lib. III. cap. 5. vocalia, semivocalia, et muta. Vocalia signa sunt, quæ voce humana dantur a Ducibus, ut, Apollo, Victoria, Palma: Gallice, *le mot.* Semivocalia, quæ dantur per tubam, buccinam, aut tympanum, &c. Muta sunt, quæ non percipiuntur auribus, sed referuntur ad oculos, ut, Aquilæ, Aper, Leo, Dracones, Lilia, Vexilla, &c.

100 *Faciem pugnæ*] Forma, modus, et prospectus totius exercitus dicitur facies, seu ordinatio antequam manus conserantur. Dixit etiam Virgil. Æn. II. 'armorum facies,' et Æn. V. 'maris facies.'

Seu libeat duplici sejunctim cernere Marte,
Dexter uti lævum teneat, dextrumque sinister
Miles, sitque duplex geminis victoria castris.
At non per dubias errant mea carmina laudes:
Nam bellis experta cano. Testis mihi victæ
Fortis Iapydiæ miles; testis quoque fallax

placeat separatum seu commistum conspicere Martem, et quomodo miles dexter sinistrum, et lævus dextrum tueatur, et sit duplicis casus duplex victoria. Sed versus mei non vagantur per incertas virtutes. Bellis enim comprobata refero. Testis est mihi generosus Iapydiæ debellatæ miles; testis etiam est dolosus Panno-

****

103 *Seu libeat duplicem seu vinctum c. Martem* Beroll. 1. 2. 3. alii, cum edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Vicent. et Rheg. sic in Par. cod. Lips. aliis; nisi quod Par. ut est in Ald. 2. Scal. et vulgg. ante Broukh. habet *seu junctum*, et in codd. nihil interest inter hoc et illud, ut sæpe demonstravimus; et cod. Lips. cum Angl. 2. ed. Lips. aliisque, *seu victum*, quod etiam legi possit *(seu victum) seu vinctum*; sive, *(seu jūctum) seu junctum*; sive, *sejunctum*, quod exhibent Witt. 1. et Angl. 4. Codex Regius exhibet *seu junctim*, i. e. *seu jūctim*, quod, si apiculus abesset, idem foret in codd. cum *sejunctim*: sic ex *Martē*, vel *Martem*, fit *Marte*; hinc vox *duplici* facile corruptum erat in *duplicem*. Salmasius de Re Milit. Rom. cap. 7. nostram restituit lectionem. Ita pereunt conj. Heins. *Seu libeat duplici seu juncto cernere Marte*; vel, *Seu libeat duplici sejunctum cernere Marte*; vel, *Seu subeat duplici sejunctum cernere Marte*; et Crusii in Prob. Crit. cap. 26. *Seu libeat, duplicent, seu jungant cornua Martem*, quam intelligere se negat Heyn.—104 *Dextraque uti....sinistra* Beroll. 1. 2. *Dextraque ut levum* Berol. 3. cod. Lips. Par. Reg. edd. pr. maj. min. Bartol. Lips. ap. Heyn. et Ald. 2. *Dexterque ut* Angl. 5. Statiani, Guelff. 2. 3. et Rom. *dexteramque sinister* in eadem; *dextrumque sinister* Reg. Guelff. 2. 3. Berol. 3. cod. Lips. Par. alii: *Dexter uti* ex Cuj. suisque Exc. restituit Scal. et sic Vat. Heins. 1. Colot. et Voss. 5.—105 Hic versus abest a Berol. 2. *gemini....casus* Beroll. 1. 3. Par. cod. Lips. Guelff. 2. 3. alii, cum edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Venet. 1500. Aldd. &c. ante Broukh. *gemmis v. casus* Venett. 1491. 1520. *geminis v. casus* Guelff. 1. 4. *geminis v. caussis* legebat Crusius. At receptam primum a Broukh. lectionem confirmant Colb. Sfort. ap. Stat. Exc. Colot. Voss. 3. et Rom.—108 Par. Berol. 1. a marg. ed. pr. min. Bartol. et Ald. 1. *iapigiæ*; in nonnullis exemplaribus Ald. 1. etiam *inpigiæ*, forsan operarum culpa: *iapygiæ* ed. pr. maj. et Rheg. *yapigiæ* Berol. 2. *iazygiæ* Guelf. 3. *iapidiæ* Witt. 1. 2. Exc. Pocc. duo

NOTÆ

105 *Duplex geminis victoria castris* [*gemini...casus*] Eventum prælii vocat 'casum.' Est enim *casus*, cum id quod ita vel ita accidit, aliter evenire potuit; quia nempe ex arbitrio pendet fortunæ. Victoriæ vero spem maxime in duplici facie pugnæ dicit Tibullus esse positam. Sed est, meo judicio, 'periculosæ plenum opus aleæ.'

108 *Fortis Iapydiæ miles*] Iapydia, cujus incolæ Iapydes Ptolemæo, Iapodes Straboni lib. VII. dicuntur, Illyriæ seu Illyrici regio est ad fontes fluvii Timavi sita, quam nonnulli volunt nunc vocari Istriam. Alii volunt eam regionem olim vocatam etiam fuisse Valeriam, nunc vero Croatiam. Iapydes cum sese undequaque extenderent, latrociniisque invalescerent, ab Augusto Cæsare, duce Messala, debellati sunt; ut cum Tibullo nostro Appianus Alexandri-

Pannonius, gelidas passim disjectus in Alpes;
Testis Arupinas et pauper natus in armis;

nius nivosas per Alpes huc illuc dispersus: testis quoque est inops ille genitus in bello

Stat. Dat. Vat. Heins. 1. Guelff. 1.2.4. Brix. Vicent. et Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. Ald. 2. Scal. 1. &c. *iadipiæ* Berol. 1. a m. pr. *iapeie* cod. Lips. *hiapiglia* Reg. *Iapides* Rom. *Iapodes* in aliis: *Iapydiæ* Florent. Sfort. et Berol. 3. Hæc vera scriptura est. Vide Drakenb. ad Liv. XLIII. 5. 3. et Reimar. ad Dion. XLIX. 34. Strab. Ἰαπυδία.—109 Lect. nostram servant omnes codd. Cf. Eleg. ad Liviam vs. 390. Mentio Salassorum gentis Inalpinæ in citeriori Gallia cur non facta sit, cum inter populos ab Augusto ejusque ducibus domitos potissimum memorentur, mirantur Ayrmann. et H. Voss. (Vide Suet. Aug. 21. Eutrop. VII. 9.) Ille tentat, *passim et disjectus*; ut sit, Salassus a natura in Alpes disjectus; pro, qui passim Alpes incoluerit. Nimis obscurum et contrarium voci *disjectus*. H. Voss. in textum importavit *Pannonius, gelidaque Salassus tectus ab Alpe*, improbantibus Bach et Huschk. Nam præpositio 'ab' vel 'a' post verba 'tegi,' 'protegi,' 'defendi,' &c. notionem præp. 'contra' accipit. Cf. Liv. VIII. 6. Cæs. B. C. II. 9. III. 26. et Tursel. de Part. p. 13.—110 *Testis et Hirpinis* Beroll. 1. 3. Reg. a marg. Witt. 2. et Angl. 3. *et Arpinis* cod. Lips. Berol. 3. Reg. a marg. Par. Witt. 1. Broukh. 1. Laud. Vat. ap. Stat. alter ejusdem, Angll. 1. 2. 4. 5. ed. pr. min. et Bartol. *et Alpinis* unus Stat. Reg. unus Broukh. Colb. Florent. et Sfort. *in Alpinis* Vat. Heins. 1. 2. ed. pr. maj. Vicent. Venet. 2. et Rheg. *et Aprinis* unus Broukh. *Arupinus* Guelff. 1. 4. Brix. cum aliis edd. ante Scal. quod cum Cant. et H. Voss. suadente id Strabone, qui Ἀρουπῖνος dicit, reposuit Bach. *Harupinus* Vat. Ursini; *et Hyrpinas* Scal. rec. *et Arapinis* unus Stat. *Arupinis* Cuj. *Arupinas* malebat Scal. forma, ut Vossius monet, insolita. Pro *armis*

NOTÆ

nus et Strabo Geograph. lib. IV. referunt. Iapydum civitates loco laudato numerat Strabo, inter quas Metulum, Arupinum seu Arupenum, Monettium, et Vendrum ponit.

Fallax Pannonius] Pannonii infidi, rebelles, et fœdifragi, quia nempe fidem datam frangunt, facileque post deditionem rebellant. De populis Pannoniorum et Pannonia agunt pluribus Strabo Geograph. lib. VII. Plin. lib. III. cap. 25. et Appian. de Illyrico, Dio. lib. XLIX. LIV. et LV. Sueton. in Augusto, cap. 21. et in Tiberio cap. 9. et 20. Duplex autem est Pannonia, superior et inferior. Pannonia superior ab occasu Norico, a septemtrione Germania et Istro terminatur; ab oriente habet Pannoniam inferiorem, a meridie Illyrium. Hæc autem Pannoniæ pars hodie Austria, Stiria, Carinthia, et Carniola dicitur, caput habens Viennam, urbem celeberrimam ad Danubium sitam. Pannonia vero inferior, quam totam hodie Hungaria occupat, habet a Borea Germaniam et Danubium, ab occasu Pannoniam superiorem, a meridie Liburniam seu Illyricum, ab ortu Mœsiam, quæ nunc Servia et Bulgaria dicitur.

109 *Alpes*] Montes altissimi Galliam inter et Italiam, quam claudunt a mari infero ad mare superum, qui perpetuis nivibus albescunt.

110 *Testis Arupinas pauper*] Arupinum, sive Arupenum, urbs est Iapydum, quam expugnavit Messala; ubi natum quendam hominem ait Tibullus infimo et pauperrimo loco, qui tamen annosior et senior omnia durissima fortissime perferebat.

[redacted]

Quem si quis videat vetus ut non fregerit ætas,
Terna minus Pyliæ miretur sæcula famæ.
Centum fœcundos Titan revocaverit annos:
Ipse tamen velox celerem super edere corpus
Gaudet equum, validisque sedens moderatur habenis.

Arupino, quem si aliquis conspiciat quomodo longa series annorum non debilitarit, minus admiretur tria sæcula Pyliæ laudis. Quamvis enim ex quo senex ille *diuturnæ vitæ tempora percurrit, Titan centum annos fertiles redintegraverit; attamen* ipse *expeditus audet in equum citatum corpus injicere, et* in eo *firmis retinaculis insidet,*

nonnulli habent *arvis*, ut Broukh. 1. 2. 3. Colb. Vat. Heins. 1. Colot. unus Stat. et Rom. In marg. Rheg. ap. Huschk. inter alia hæc leguntur, 'Natus ad militem Romanum Messallæ ducis referendum videtur. Lego, *Testis inalpinis te præside* (principe) *natus....* Melius, *Testis in Alpinis* (h. e. Italicis) *duce te veteranus in armis....puero te natus.*' Ayrmann. legeret, *Arupinis....in arvis.* 'Quod si vera lectio est *Arupinus*, nihil obstat, quo minus versum ita constituamus, *Testis Arupinus pauper sed natus in armis.*' Huschk.—112 Abest vox *Pyliæ* a cod. Lips. pro *famæ* in Goth. extat *vitæ*. Post hunc versum in nonnullis libris, scil. in Dat. Berol. 2. Angll. 4. 5. Witt. 1. 2. Guarn. Vat. ap. Stat. alio ejusdem, cum ed. pr. min. Bartol. Mur. Stat. Gryph. Basil. et Vulp. 1. legitur hic, *Namque senex longæ peragit dum sæcula vitæ;* in Corv. *Namque senex longa spargit dum secula famæ.* Hunc versum Editores veteres non admiserunt; certe abest ab ed. pr. maj. Venet. 2. Brix. Rheg. Rom. Vicent. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. et Ald. 1. ex ed. pr. min. venisse videtur in Ald. 2. Omisit iterum Scaliger, probantibus Broukh. Vulp. et Heyn. Vidit etiam H. Voss. non posse versum admitti, nisi correctum. Igitur substituit *tempora vitæ*. Huschkio spurius videtur.—113 Tres libri *Phœbus* pro *Titan:* Par. *renoverat*, cui simillimum est *revoverat* in Angl. 4. *renovaverat* habent Beroll. 1. 2. 3. Guelf. 3. Witt. 1. 2. unus Broukh. Colb. plerique Stat. Dat. Angll. 1. 2. 3. 5. ed. pr. maj. Venet. 2. Rheg. et Vicent. *renovaverit* cod. Lips. Guelff. 1. 4. tres ap. Voss. ed. pr. min. Bartol. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. Aldd. Gryph. Mur. Stat. Scal. Broukh. Vulp. Heyn. Voss. &c. *revocaverat* Guelf. 2. Laud. unus Stat. Vat. Heins. 1. Vat. Ursini; *revocaverit* Angl. 2. Florent. et Goth. et sic Wund. in ed. 1. Lips. 1812. et Bach. id etiam Heyn. probasse videtur. Cf. Ovid. Met. VI. 439. Propert. I. 15. 25. Sil. IV. 15. Lucan. I. 599. Gronov. Obss. II. 9. Feam in Proëm. Horat. p. XVII. et Senec. Ep. 93. Solennis autem est librariorum permutatio verborum 'renovare' et 'revocare.' Vide Oudend. ad Lucan. IV. 204. et Kuin. ad Propert. III. 12. 35. Ceterum intellige 'quamvis.'—115 *Audet* Beroll. 1. 2. 3. Par. cod. Lips. Guelff. Corv. Reg. Statiani, omnes Broukh. et Heins. edd. pr. maj. min. Bartol. &c. omnes; *Gaudet* ex emend. Heins. receperunt Broukh. et Bauer. et hoc testantur Ask. et Goth. non Berol. 1. ut H. Voss. et Wund. falso nuntiant. *validusque* Broukh. 1. 2. duo Stat. Angl. 2. Guelf. 3. Berol. 2. cod. Lips. et unus H. Voss. *Audet equum: validisque sedet moderatur*

NOTÆ

112 *Pyliæ famæ*] Gloriæ, laudis Nestoreæ. De Pylo Nestoris patria in Peloponneso jam supra pluribus egimus. Celebratur autem Nestor non tantum propter sapientiam, fortitudinem, ceterasque virtutes, quibus excelluit, sed propter ætatis diuturnitatem, utpote qui per tria sæcula vitam produxisse dicatur.

113 *Titan*] Sol, de quo jam supra.

114 *Ipse tamen velox*] Significat Poëta, quod licet ille senex et pauper, effœtus jam esset propter annorum ingentem numerum; facile ta-

Te duce non alias conversus terga domator
Libera Romanæ subjecit colla catenæ.
Nec tamen his contentus eris; majora peractis
Instant; compertum est veracibus ut mihi signis,
Quis Amythaonius nequeat certare Melampus.
Nam modo fulgentem Tyrio subtemine vestem
Indueras, oriente die duce fertilis anni:

ut bonus eques. Tuo ductu, non aliter, populus ille equorum domitor cervicem antea liberam Romanis summisit vinculis. Nihilominus ista tibi non sufficient; alia illustriora, quam quæ gessisti, imminent, ut mihi certis exploratum est indiciis, quibus etiam *non possit Melampus Amythaonius repugnare. Recens enim togam filo Tyrio splendentem sumseras, affulgente die felicis anni ductore, ut sol candidior caput*

habenis in ed. pr. maj. eodem modo in Rheg. sed *moderat'*, fortasse pro (*moderat9*) *moderatus*; quod ferri possit. *sedet miratur* cod. Lips. *sedet moderatur* Dat. *sedet moderamen* Angl. 3. *sedens moderatur* ex uno Heins. (Venet. 2.) enotavit Broukh. 'Hæc ceteris probabilior est lectio.' *Huschk.*—116 Exc. Pocc. *domata*; Vat. Heins. 1. et Colot. *comata*; Ayrmann. legebat *donatur*; Heynius, negans, nude poni potuisse 'domatorem' pro 'equorum domitore,' conj. *Dalmata tergum*, quod etiam præcepit Heins. ad Ald. 2. retinens tamen *terga*. Sed cf. Pind. Ol. XIII. 97. *domator* exhibent Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. omnes Stat. Beroll. 1. 2. 3. &c.—117 Ayrman. *et subjecit*; in Sfort. ap. Stat. *subjecit terga*.—118 Abest *eris* a cod. Lips. unus cod. ap. Voss. et ed. pr. min. *erit*; Heins. in Advers. malebat *eas*; uti volebat 'ire,' tanquam elegantius ubique inferre pro 'esse.'—120 *Quis* habent Witt. 1. 2. unus Broukh. omnes Stat. Beroll. 1. 3. &c. in aliis *Queis*; cod. Lips. *Quis amintaonius nequeant*; ed. pr. min. *Quis amichaonius*. — 121 Berol. 1. Par. ed. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. cum aliis *sub tegmine*; Witt. 1. 2. duo Broukh. omnes Stat. Beroll. 3. Guelff. Corv. Reg. cum Brix. et Venett. 1487. 1491. 1493. *subtegmine*; Stat. conj. *subtemine*, quod testatur Vat. Heins. 1. *velamine* Berol. 2. Colb. et unus Broukh.—122 Berol. 3. *duci*: ed.

NOTÆ

men insiliret in equum fortem, ipsumque tenacibus et validis loris regeret et moderaretur.

116 *Domator*] Pro *domitor*, antiquitus dicebant Veteres.

117 *Romanæ colla catenæ*] Imperio Romanorum.

120 *Amythaonius Melampus*] Filius fuit Amythaonis et Dorippes Melampus, Medicus, Augur, et Vates præstantissimus, de quo Hom. Od. Ψ. Virgil. Georg. III. Propert. II. 3. et Statius Theb. III. Is omnium avium voces, ceterorumque animalium intellexit, adeoque auguriis et arte Medica excelluit, ut ipsi templum, festa solennia, et sacrificia, si fides adhibeatur Pausaniæ, fuerint instituta.

121 *Tyrio subtemine*] Vestem purpuream, trama Tyria, seu stamine Tyrio contextam. Apud Tyrum enim, ut sæpe jam dictum est, optima purpura tingebatur, quod etiam ostrum Sarranum dicebatur. Tyrus autem est urbs Phœniciæ ad mare Mediterraneum sita, quam olim Alexander Magnus obsedit, ægreque admodum expugnavit.

122 *Oriente die duce fertilis anni*] Kalendas intelligit Januarias, quæ præ ceteris fuerunt celebres apud Romanos, tum quod novum annum

[redacted]

Splendidior liquidis cum Sol caput extulit undis,
Et fera discordes tenuerunt flamina venti,
Curva nec assuetos egerunt flumina cursus;
Quin rapidum placidis etiam mare constitit undis;
Nulla nec aërias volucris perlabitur auras,
Nec quadrupes densas depascitur aspera sylvas,
Quin largita tuis sit muta silentia votis.
Jupiter ipse levi vectus per inania curru
Affuit, et cœlo vicinum liquit Olympum,

e mari humido exeruit, et venti invicem dissentientes sævos flatus suos *cohibuerunt, neque amnes flexuosi solitos cursus tenuerunt; immo etiam concitatum æquor cum aquis tranquillis quievit; neque ulla avis* tunc *volavit per levem aërem, neque* etiam *ulla rustica quadrupes opaca nemora detondit: immo tuis optatis omnia dederunt magnum silentium. Jupiter ipse delatus per vacuum aërem velocibus quadrigis interfuit, cœloque propinquum deseruit Olympum, et arrectis auribus sese tuis votis*

Rom. *vertilis:* Par. *annis;* Vat. ap. Stat. *artis;* cod. Lips. *arte.*—123 Florent. ap. Stat. *tum Sol.*—124 Hic et duo seqq. versus absunt a cod. Lips. vs. 126. etiam a Voss. 3. *Et freta* ed. Basil. *dissortes* malebat Heins. —125 Reg. *tenuerunt flumina* ex sup. versu.—126 *Cum rapidum* Reg. in quo vox *undis* erat in litura: *pleidis etiam* Berol. 2. et a marg. *placidis.*—127 *Ulla nec* Par. unus Broukh. novem ap. Stat. Witt. 1. Berol. 2. Corv. et Guelff. cum ed. pr. min. Venet. 2. &c. *Nulla hæc* cod. Lips. et Vat. ap. Stat. unde Statius conj. *Nulla hic.* Vulgatam ex Witt. 2. Broukh. 1. 2. Dat. et Angll. 2. 3. 4. reposuit Broukh. hanc habent etiam Beroll. 2. 3. et Reg. *aëreas* Par. et Beroll. 1. 2. 3.—128 Cod. Lips. et Broukh. 1. *clausas* pro *densas:* Burm. pro *aspera* mavult *hispida.*—129 *Cum* Angl. 1. Reg. Ask. Goth. et ed. Lips. ap. Heyn. *Quum* emendavit Broukh. improbante Huschk. *Quin* Beroll. 1. 2. 3. Guelff. Par. cod. Lips. Voss. 3. cum ed. pr. maj. min. Bartol. et aliis; *multa* pro *muta* Par. cod. Lips. Voss. 3. et ed. pr. min. *muta* ut conj. Heins. exhibent Exc. Perr. Vat. Heins. 1. et ed. pr. maj. ' Sensus est: Nulla nec volucris est, nec quadrupes, quin, id est, quæ non, te vota nuncupante, siluerit. Igitur locus ita legendus est, *Nulla nec....Quin largita tuis sit muta silentia votis.*' Huschk.—130 ' Miror neminem hic contactum pruritu corrigendi, *Jupiter ille:* v. ad I. 4. 23.' *Heyn.*—131 *Defuit* Berol. 2. et a marg. *Affuit,* quod exhibent Witt. 1. 2. Par. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. (Rheg.) Vicent. &c. *Affluit* in Rheg. nuntiante Heyn. et sic in Berol. 3. et

NOTÆ

aperirent, omniaque opera inchoarent, tum quia tota civitas eo die læto cultu, populusque toga candida indutus, coronisque redimitus, Capitolium ascendebat; novosque Consules magistratum ineuntes illuc comitabatur, ubi solennia pro more sacrificia pro votis Consulum peragebantur. Significat vero Poëta, cum vota illa solennia in Capitolio consulatum iniens Messala susciperet, cœlum, terram, mare, aërem, Deos, omnia animalia, cum magno et alto silentio suas aures precibus ipsius præbuisse.

131 *Vicinum liquit Olympum*] Olympus mons est altissimus, Macedoniam inter et Thessaliam, nubes transcendens: unde sæpius a Poëtis sumitur pro cœlo, et Jovis Deorumque domi-

Intentaque tuis precibus se præbuit aure;
Cunctaque veraci capite annuit. Abditus aris
Lætior eluxit structos super ignis acervos.
Quin, hortante Deo, magnis insistere rebus
Incipe; non idem tibi sint aliisque triumphi.
Non te vicino remorabitur obvia Marte
Gallia, nec latis audax Hispania terris;

applicuit, et omnia nutu capitis sincero annuit. Ignis altaribus suppositus emicuit prosperior supra congestos lignorum cumulos. Immo etiam, impellente Deo, illustria facta urgere quamprimum aggredere; non hujusmodi triumphi tibi sint, qui cæteris contigerunt. Nec Gallia tibi occurrens proximo Marte te retardabit, neque ferox

Dat. quod probabat Burm. *lucinum* in cod. Lips. Voss. 3. librariorum lapsu pro *vicinum*: Berol. 2. et cod. Lips. *linquit*.—132 Reg. Berol. 2. Goth. et Voss. 4. *suis precibus*: Zwic. 1. *auræ*, quod singulari consensu habet etiam Vicent. Cf. Ovid. ex Pont. IV. 4. 35.—133 *Cunctaque v. c. annuit abditus aris* Berol. 1. unus Broukh. Florent. Goth. ed. pr. min. Bartol. Rom. &c. *abditus auris* conj. Heyn. ' Hæc (*Abditus aris*) vera videtur lectio. *Lætior aris eluxit super structos acervos* (super victimæ partes, aræ impositas) *abditus* ante, languidus, *ignis*. Cf. Val. Flac. I. 204.' *Huschk.* Vulg. *additus* habent omnes Angll. Beroll. 1. 3. Exc. Lips. Witt. 1. unus Broukh. novem ap. Stat. ed. pr. maj. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Lips. Venett. 1487. 1491. 1493. et Aldd. —134 *Purior eluxit* Beroll. 1. 3. Exc. Lips. Witt. 2. unus Broukh. Colb. Exc. Pocc. et Perr. Vatt. Heins. 1. 2. Colot. Dat. Angl. 3. Reg. Guelff. 1. 4. Guelf. 2. a m. sec. Corv. ed. pr. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Rom. Lips. et Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. *Lætior* ed. pr. maj. Vicent. Aldd. et recentt. quod exhibent etiam Exc. Lips. Witt. 1. duo Broukh. et Par. *Latior* Laud. et Angl. 2. *Lectior* Berol. 2. *Litior eduxit fructus* Angl. 1. *Licior* cod. Lips. Mattius e suo libro probabat, *Purior eluxit substratos ignis acervos*. Dat. et Berol. 1. *stratos* pro *structos*; Berol. 3. *stratos sub*. Abest totus versus a Bern.—136 *Incipe nunc idem: tibi sunt aliisqꝫ triumphis* cod. Lips. ed. pr. maj. Venet. 2. et Rheg. *Incipe nunc idem: tibi sunt.... triumphi* Witt. 1. 2. Reg. Guelf. 1. a m. sec. Vicent. *nunc* habent etiam Colb. Beroll. 1. 2. 3. Exc. Pocc. Statiani, Dat. Vat. Heins. 2. et Angll. *sunt* Beroll. 1. 3. et ed. pr. min. *nunc idem tibi sint* Berol. 2. *non idem tibi sint....triumphi* diserte in Guelf. 3. Par. Bartol. an. 1472. et Ald. 1. In marg. Rheg. notatur: ' Vulgo, *non iidem tibi sint aliisque triumphi*. Ex Mss. nihil affertur. *Dii tibi nunc sunt iidem, ac aliis triumphis*. Horat. ' Non tibi sunt integra lintea, Non Dii.' Faveant sequentia.' *triumphis* Angl. 1. ed. Lips. ap. Heyn. et Rom.—138 Beroll. 1. 3.

NOTÆ

cilio; sed hic pro monte accipitur, qui dicitur vicinus cœlo propter immensam altitudinem.

133 *Capite annuit*] Deorum Regumque sanctitas majestasque exigit, ut motu capitis, seu nutu, voluntatem indicent suam, significentque se rata habere et probare vota ipsis nuncupata.

137 *Vicino obvia Marte*] Deus Mars, belli præses, hic pro bello sumitur.

138 *Gallia*] Vidimus supra I. 7. Messalam in Gallia gessisse bellum, et inde triumphum reportasse: ' Non sine te est mihi partus honos, Tarbella Pyrene Testis.'

Audax Hispania] Vasta ad Occidentem et Meridiem Europæ pro-

Nec fera Theræo tellus obsessa colono;
Nec qua vel Nilus, vel regia lympha Choaspes

vastis campis Hispania, neque terra barbara Tyrio agricolæ possessa: neque illa regio, *per quam Nilus,* neque illa per quam *Choaspes regalis aqua delabitur, vel*

Witt. 2. et Dat. *avidas Hispania terras.*—139 Par. *tetero;* cod. Lips. et Bronkh. 1. *tyreno;* Witt. 1. 2. Bronkh. 2. 3. Angll. 3. 4. 5. Sfort. unus Stat. Laud. Guelf. 3. Scal. rec. Berol. 2. ed. pr. maj. Venet. 2. et Rheg. *tetereo;* Cuj. *te tereo;* Reg. et ed. Lips. ap. Heyn. *teterio;* Guelf. 4. Angl. 5. a m. sec. et Brix. *tereo;* Vat. ap. Stat. *terreno;* Florent. ap. ejusdem *Threicio;* Dat. et Beroll. 1. 3. *tartareo;* Aldus dedit *rhetæo,* quod recepit Stat. ex *tetereo,* vel *te tereo* Scal. formavit *te Tyrio;* at *te tyrio* longe ante extitit in Bartol. ejusdem anni (1472.) cum edd. pr. maj. et min. Sed veram lect. expressit jam Calpurnius in Vicent. eandemque probavit et docte explicuit Cyllenius *thereo,* i. e. *Theræo.* Hoc testantur Guelf. 1. et Exc. Perr. *possessa colono* Guelff. 1. 4. cum edd. Rom. et Venett. 1487. 1491. 1493. et sic legebat Heins.—140 Unus Bronkh. *nympha:* Beroll. 1. 2. 3. Bronkh. 1. 2. 3. Witt. 1. 2. Exc. Scal. Reg. cod. Lips. Ald. 2. Plant. et Gryph. 1573. *Diaspes;* ed. pr. min. *dyaspes;* Angl. 1. *Driaspes;* ed. pr. maj. Venet. 2. Lips. ap. Heyn. et Rheg. *Dryaspes;* Guelf. 4. Brix. *Coaspes;* Vicent. *Coaspis;* Angl. 2. *Hiaspes;* Guelf. 3. *Deiaspes;* Rom. *Cohaspes;* Guelff. 1. 2. Par. alii boni libri, etiam Bartol. cum Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. et Ald. 1. veram exhibent lect.

NOTÆ

vincia, ab Africa freto Gaditano et mari Mediterraneo sejuncta, undique mari cincta, nisi qua spectat Galliam, a qua Pyrenæis montibus ad Septemtrionem separatur.

139 *Theræo tellus obsessa colono*] Alii legunt, *possessa.* Africam sine dubio innuit, quam coloni e Tyro profecti Reginam Didonem secuti incoluerunt, Carthaginemque condiderunt; ut ex Virgilio notius est, quam ut nunc referri debeat.

140 *Nilus*] Ægypti fluvius, a Nilo rege sic dictus, unusque e majoribus orbis fluviis; qui, in extrema Africa ad Austrum ortus non longe ab Oceano, peragratis multis vastisque regionibus in terram se condit; unde post viginti dierum et amplius iter erumpens per immensa Africæ deserta in Æthiopiam fluit, quam mediam secat, tandemque per immensa itinera in Ægyptum delabitur, quam fœcundat, septemque in Mediterraneum mare ostiis immensas aquarum moles effundit. Significat autem Tibullus bellum Ægyptium, quod confectum est ab Augusto, Alexandria capta, Ægyptoque in Provinciæ formam redacta, non remoraturum Messalam, qui in eo etiam bello suas partes habuerat, ut canit ejusdem comes ipse Tibullus I. 7. 23. 'Nile pater, quanam possum te dicere causa, Aut quibus in terris occuluisse caput. Te propter nullos tellus tua postulat imbres.'

Regia lympha Choaspes] Fluvius est Choaspes Medorum et Persarum, qui apud Uxios ortus urbem Susa alluit, et ad Persidis fines in Tigrim influit. Hujus fluminis aqua tantæ dulcedinis esse dicitur, ut non solum Persarum, sed vicini etiam Reges alia ad potum non utantur, et quocumque peregrinantur eam secum ferri jubeant. Unde dicitur *regia lympha.* De hoc fluvio vide Herodot. lib. I. Plin. lib. XXX. cap. 27. et lib. XXXI. cap. 3. Solin. cap. 41. Ælian. Plutarch. in Artaxerxe, et Strab. lib. XV.

Profluit, aut rapidus, Cyri dementia, Gyndes
Radit Arectæos haud una per ostia campos;

violentus Gyndes amentia Cyri currit, vel aqua percommoda agris Arectæis calet;

quam revocavit Scal. Cf. Herod. I. 188. et Plin. H. N. III. 31.—141 *Cyrus* Guelf. 3. *cirri dementia cidnus* Berol. 2. *cidnus* etiam in Berol. 3. Witt. 2. et Broukh. 2. 3. *ridnus* Berol. 1. *cirri dementia cydnus* ed. pr. min. et Bartol. *Cyri dementia Cyrus* Broukh. 1. *cyri dementia cyrus*, vel *tyrus*, cod. Lips. *Cyri dementia Cydnus* Witt. 1. Laud. Exc. Pocc. Par. omnes Stat. Vat. Heins. 1. 2. Angll. 1. 2. 3. 5. ed. pr. maj. Venet. 2. et Rheg. *Cyri dementia Gindes* Guelff. 1. 4. Rom. et Aldd. *Gyndes* in Vicent. et Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. Cf. Herod. I. 189. et v. 52.—142 Hunc et tres seqq. versus diverso ordine in libris suis legisse videtur Cyllenius, si fides habenda est Commen-

NOTÆ

141 *Cyri dementia, Gyndes*] Gyndes fluvius est Asiæ ex Mantienis montibus, unde etiam Araxes fluit, originem ducens, per Persas et Medos et urbem Opin in Tigrim delabitur. Hunc Seneca lib. III. de Ira circa Babyloniam, Ammianus in Media ponit; apud Tacitum Annal. XI. Dahas Ariosque disterminat. Dicitur porro *Cyri dementia,* quod cum Cyrus Persarum Rex ad bellum festinans, alii volunt contra Babylonios, alii contra Tomyrin Scytharum Reginam, Gyndem late effusum amnem vado transire tentaret, unusque ex equis, qui regium currum trahebant, abreptus esset summersusque, Cyrus indignatus, dimisso belli consilio et apparatu, intermissoque itinere, totam illam æstatem numerosumque exercitum exhauriendo flumine, et in trecentos et sexaginta rivos, ut cuilibet etiam mulierculæ esset permeabile, dispergendo contriverit. Historiam refert hujus rei Herod. lib. I. eandemque narrat Seneca verbis exquisitissimis de Ira lib. III. cap. 21. 'Cyrus cum Babylonem expugnaturus festinaret ad bellum, cujus maxima momenta in occasionibus sunt, Gyndem late fusum amnem vado transire tentavit, quod vix tutum est etiam dum sensit æstatem, et ad minimum deductus est. Ibi unus ex his equis, qui trahere regium currum albi solebant, abreptus vehementer commovit regem. Juravit ergo amnem illum, regiis equis commeatum auferentem, eo se redacturum, ut transiri calcarique etiam fœminis posset. Hæc deinde omnem transtulit belli apparatum, et tamdiu assedit operi, donec centum et octoginta canaliculis divisum alveum in trecentos et sexaginta rivos dispergeret, et siccum relinqueret, in diversum fluentibus aquis. Periit itaque et tempus, et magna in magnis rebus jactura, et militum ardor, quem inutilis labor fregit, et occasio aggrediendi imparatos, dum ille bellum indictum hosti cum flumine gerit.'

142 *Arectæos haud una per ostia campos* [*Arectæis aut unda perhospita campis*] Alii legunt, *Cretæis ardens aut unda Carystia campis.* Quo sensu, non meum puto divinare. Legendum forte est, *Aractæis campis.* Regio est enim in Babylonia Artacene dicta, mendose forsan, pro Aractene, unde Aractæi sive Arectæi campi. In ea sane regione referunt Strabo lib. XVI. et Plin. lib. II. esse fontes et lacus ardentes. Hæc sunt verba Strabonis: 'Regio ipsa [in qua Arbela] Artacena dicitur. Circa Arbela est urbs Demetrias. Post fons, qui naphthæ scatebras habet et ignes.' Plin. vero

Nec qua regna vago Tomyris finivit Araxe;
Impia vel sævis celebrans convivia mensis
Ultima vicinus Phœbo tenet arva Padæus;
Quaque Hebrus Tanaisque Getas rigat atque Mosynos.

neque illa *qua Tomyris terminos imperii conclusit Araxe rapido; neque* ea terrarum *pars qua Padæus Phœbo proximus instruens nefarias epulas crudelibus mensis occupat extremas terras; nec* ea *per quam fluens Hebrus et Tanais Getas et Mosy-*

tario, ubi ita recensentur, *Impia nec sævis, &c. Ultima vicinus, &c. Nec qua, &c. Creteis ardet aut unda carystia campis.* Ed. pr. maj. et Rheg. *Cretæis ardens: aut nuda caristia campis;* cod. Lips. Par. Venet. 2. et Brix. *Cretæis ardet aut unda caristia campis;* Guelff. 1. 2. 3. 4. ed. pr. min. Bartol. et Aldd. *Cretæis ardens aut unda Caystria campis;* Berol. 1. *Creteis ardet aut unda caristia campis;* Berol. 2. *Cretheis ardent, &c.* ut Berol. 1. *Cretheis ardet,* (*&c.* ut Berol. 1.) in Berol. 3. Broukh. 1. 2. 3. Witt. 1. 2. Laud. Statianis, Vicent. et Venett. *Caristia* habent etiam Dat. et Colot. *Carysia* Vat. Heins. 1. *Caistria* Angl. 1. *Charistia* Angl. 2. Ab his omnibus prorsus discedit Cuj. *Ardet Arecteis aut unda perhospita campis,* quod reposuit Scal. eumque secuti sunt Dous. Passer. Cant. alii; Heins. emend. *Radit Arectæos haud una per ostia campos,* quod receperunt Broukh. Bach, aliique: Heins. principio emendabat, ut etiam Scaliger maluerat, *Ardet Arecteos aut unda per hospita campos;* pro quo Heyn. conj. *unda parum hospita:* idem Heins. tentabat etiam et *tardet* et *ter hospita;* Ausonius Pompa, *Ardet Arectæis unda par hospita campis;* Salmas. ad Solin. p. 840. *Ardet Areccæis aut unda perhospita campis:* H. Voss. de conj. edidit, *Damnaeos radens haud una per ostia campos.* 'Ego ab hoc ulcere manum abstineo. Margo Rheg. '*Cessæis* (Val. Flac. vi. 130.) *Coastria.* Lucan. iii. 246.' *Huschk.*—143 *Nec quæ* Scheff. *Tamyris* Reg. Broukh. 1. omnes Stat. Dat. et Rheg. *Tamiris* Par. Witt. 1. 2. Laud. Exc. Pocc. et Broukh. 2. 3. Laud. Beroll. 1. 2. 3. et Angl. 3. huic simillimum est *Camiris* in Angll. 3. 4. ut et *Tamirix* Angl. 1. *Thamiris* exhibent Colb. ed. pr. min. et Bartol. *thamyris* ed. pr. maj. *Tanais* Exc. Lips. *Tomiris* Aldd. *Tomyris* Venet. 2. Brix. et Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520.—144 *Nec pia qui* Carrio ad Val. Flac. vi. 750. *Impia vel* Schrad. ap. Voss. quod reposuit H. Voss. idque testatur Monac. *Impia nec* codd. et edd. omnes.—145 *Ultima vicinis* Berol. 3. Cod. Lips. Berol. 1. a marg. Guelf. 3. aliique ap. Heyn. *Pacheus;* Witt. 1. Broukh. 1. edd. pr. maj. et min. Venet. 2. et Rheg. *Pachæus;* Colb. *Phaveus;* Angl. 2. *Padetus;* Angl. 4. *Padeis;* Angl. 5. *Patheus,* vel *Padeus;* Vicent. *bacchæus;* Witt. 2. Reg. et Berol. 1. 2. 3.—146 Vocem *Hebrus,* quod testantur Beroll. 1. 2. 3.

NOTÆ

loco citato hæc habet: 'Campus Babyloniæ flagrat quadam veluti piscina jugeri magnitudine bituminis.'

143 *Tomyris finivit Araxe*] Tomyris Massagetarum seu Scytharum Regina, quæ ut filii necem ulcisceretur Cyrum vicit et occidit, ipsiusque caput in utrem sanguine humano plenum conjecit cum hac exprobratione: 'Satia te sanguine humano, quem tantopere sitisti.'

Araxe] Araxes fluvius Armeniæ, ex eodem monte ex quo Euphrates nascens, contrario tamen cursu ad Orientem primo, deinde ad Septemtrionem currens, in mare Caspium devolvitur. Super hunc licet rapidissimum pontes Alexander Magnus et Augustus Cæsar fecerunt.

145 *Padæus*] Padæi Indiæ sunt populi ad ultimum Orientem siti, Anthropophagi, qui ægrotantibus antequam moriantur vescuntur. Vide Herod. in Thalia. Alii malunt legere, *Sabæus.*

146 *Quaque Hebrus*] Fluvius est

Quid moror? Oceanus ponto qua continet orbem,
Nulla tibi adversis regio sese offeret armis.
Te manet invictus Romano Marte Britannus,

nos alluit. Sed *quid moror? Quacumque mari mundum cingit Oceanus, nulla natio sese tibi armis contrariis opponet. Te expectat Britannus hactenus Marte Romano*

Guelff. 1. 2. 3. 4. Reg. Corv. Par. ceterique omnes, cum edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Venett. Aldd. &c. expulit Broukh. quærens quid Hebro Thraciæ fluvio cum Getis? *Histrus* ergo reposuit; et Heyn. *Istrus.* At teste Dion. LI. Getæ ad montem usque Hæmum pertinebant; et, cum olim montem Rhodopæum habitassent, factum est, ut Hebrus, memoratis Getis, tanquam eorum fluvius diceretur. Vide Senec. Herc. Œt. 1041. et alia loca, quæ H. Voss. ad Tibullum German. apposuit. Abeant igitur Broukhusii *Histrus*, et Heynii *Istrus.* In ed. pr. min. *rigat* deest; hoc habent ed. pr. maj. et Bartol. ergo edd. Bartol. et pr. min. diversæ sunt inter se, ut sæpe antea demonstravimus. Pro *Mosynos*, (quod testantur Par. et Vat. Ursini,) cod. Lips. habet *mros*, i. e. *magistros*, ut in duobus Stat. sive *magiros*, ut in Broukh. 1. sive *Magaros*, ut in Land. et Angl. 2. *mgras* Berol. 1. i. e. *magistras*, ut in Dat. et Berol. 3. *magios* Berol. 2. i. e. *maginos*, ut in Witt. 1. 2. tribus Stat. Guelff. 1. 2. 4. uno Broukh. Guelf. 3. a marg. Scal. rec. Angll. 4. 5. Berol. 1. a marg. ed. pr. min. Bartol. Vicent. et Venett. 1487. 1491. 1493. et Aldd. Scal. e suo reposuit *Magynos*, quod Reg. et unus Palat. exhibent: marg. Rheg. ap. Huschk. offert etiam *Gelonos*; et hoc reposuit H. Voss. *Mosinos* unus Broukh. nonnulli Stat. Venet. 2. et Rheg.—147 *Quis* cod. Lips. et Voss. 1. Lips. etiam habet *opia*, quam 'vocem inexplicabilem' vocat Huschkius; sed obvium est unde error, si antiquos charact. respicias; binæ literæ *q* partes non bene junctæ erant in membranis, et sic ex hujus posteriore et priore parte literæ *u* conflatum est *p*. Duo ap. Broukh. *orbes* pro *orbem.*—148 Cod. Lips. *regno:* unus Palat. *efferet;* alter *afferet;*

NOTÆ

Thraciæ ex Rhodope monte nascens, aureas volvens arenas, qui e regione Samothraciæ Insulæ in mare Ægæum sese exonerat.

Tanaisque] Fluvius est Scythiæ, qui e montibus Riphæis ortus, Asiam dividit ab Europa, et a Septemtrione in Meridiem fluens in paludem Mæotim sese effundit. Vide Strab. lib. x.

Getas rigat] Getæ populi sunt Europæ ad Pontum Euxinum et Tanaim siti. Nonnulli eosdem Dacos et Gothos vocari volunt. Apud Getas exulavit Ovidius Poëta, in urbe Tomis, quam nunc volunt vocari *Themisuvar.* Getarum regionem nunc occupant *Walachia* et *Moldavia, &c.*

Atque Mosynos [*Magynos*] Magyni seu Magini populi Scytharum gens circa Tanaim, qui hodie vocantur, *les petits Tartares.* Hos vocarunt Hebræi 'Magog,' sicut Getas, vocarunt 'Gog.'

149 *Romano Marte Britannus*] Romanis armis nondum subactus Britannus. Britanni incolæ sunt Insulæ Britanniæ, in Oceano occidentali sitæ, et ad Boream protensæ; qui quidem nondum Augusti Cæsaris ætate a Romanis penitus fuerant devicti, licet a Julio Cæsare fuissent antea jam tentati. Claudius vero Imperator primus Romanorum eos suæ ditionis fecit, ut refert Seneca Tragicus in Octavia: 'Modo cui totus paruit orbis Ultra Oceanum; cuique Britanni Terga dedere, Ducibus nostris ante ignoti, Jurisque sui.' Et paulo post: 'En qui Britannis primus imposuit jugum.'

[redacted]

Teque interjecto mundi pars altera sole.
Nam circumfuso considit in aëre tellus,
Et quinque in partes toto disponitur orbe:

invictus, et alia mundi interposito sole portio. Terra enim stat in aëre ipsam ambiente, universus nimirum terrarum globus in quinque portiones distinguitur, quarum

Vicent. *effert*; Par. *se offerret in armis.*—151 Beroll. 1. 2. 3. Goth. Par. Guelff. Corv. Reg. alii, cum edd. omnibus ante Broukh. *consistit*, qui ex emend. Heinsii reposuit *considit*; hoc confirmat Ask. *constetit* cod. Lips. *consistet* Venett. 1491. 1493. *pendebat* Scal. rec. et Voss. 3. Heynius in Obss. tuetur *consistit*, capiens verbum de situ et loco, qui terræ assignatus est. Vide Martin. Cap. VI. Heins. ad Ovid. Fast. I. 109. et V. 13.—152 Par. Colb. Guelf. 1. Bartol. Rom. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. Ald. 1. et Mur. *totus d. orbis*; Ald. 2. *totos d. orbes*; ed. pr. min. *totus d. orbe*; sed lect. nostram, quam revocarunt Stat. et Scal. testantur Reg. Corv. Guelff. 2. 3. Beroll. 1. 2. 3. omnes ap. H. Voss. Broukh. 1. 2. 3. Witt. 1. 2. Laud. Scal. rec. Cuj. Dat. Angll. 1. 2. 3. 4. ed. pr. maj. Venet. 2. Rheg. Lips. ap. Heyn. et Vicent. Vide Werns-

NOTÆ

150 *Mundi pars altera*] An intelligit Antipodas, seu alteram Hemisphærium? de quo supra dixit: 'Sive supra terras Phœbus, seu curreret infra.' An intelligit terram aliam a nostro continenti divisam, et toto summotam Oceano? ut dixit Virgil. 'Toto divisos orbe Britannos.'

Interjecto sole] Quasi transiturus esset Messala per Zonam torridam, quam Sol semper insistit, atque interposito Sole Zonam alteram temperatam nostræ huic oppositæ debellaturus, victoriisque et triumphis illustraturus.

151 *Circumfuso considit in aëre tellus*] Terra in centro mundi posita undique aëre ambitur. Cic. de Nat. Deor. lib. II. 'Terra in media mundi parte sita est, circumfusa undique hac amabili spirabilique natura, cui nomen est aër.' Claudian. de Quarto Consul. Honor. 'Et qui perpetuo terras ambitque vehitque, Nec premat incumbens oneri, nec cesserit aër.'

152 *Quinque in partes*] Ab aëris terram ambientis temperie in quinque zonas orbis dividitur, quas Latini 'cingulos,' 'fascias,' 'plagas,' 'circulos' vocant. Aër vel est frigidus, vel temperatus, vel æstuosus, seu calidus. Æstuosus est in ea plaga quam Sol semper insistit, utpote quam duo Tropici, Cancri scilicet et Capricorni, intercludunt, quæque gradibus 47. comprehenditur. Illaque terræ plaga dicitur Zona torrida, utpote quæ semper Solis ardore torretur. Zona temperata ea est in qua aër est temperatus, et 'mista cum frigore flamma,' et ad quam Sol ita non accedit, ut jugiter torreatur, nec etiam perpetuo gelu rigeat. Ea autem terræ pars seu Zona duplex est, altera Septemtrionalis, quæ est nostra, altera Australis. Septemtrionalis, quæ et nostra, a Tropico Cancri, seu Solstitio Æstivo ad parallelum 67. Boream versus, seu Circulum polarem Arcticum extenditur. Australis seu Meridionalis, nostræ opposita, ad Austrum Tropico Capricorni, seu Solstitio hyemali, et Circulo polari Antarctico, seu parallelo 67. Meridiem versus, clauditur. Utraque tamen non æquabiliter temperata est, sed vel frigidior, vel calidior est, prout propius, vel longius a Tropico recedit. Adi Ma-

Atque duæ gelido vastantur frigore semper.
Illic et densa tellus absconditur umbra,
Et nulla incepto perlabitur unda liquore,
Sed durata riget densam in glaciemque nivemque;
Quippe ubi non unquam Titan superingerit ortus.

duæ rigido algore incultæ sunt, ibique terra opacis tenebris tegitur, nullaque aqua inchoato latice profluit, at constricta concrescit in gelu durum, et nivem opacam.

---

dorf. Poëtt. Latt. Min. T. v. P. III. p. 1403.—153 Cod. Lips. et Vicent. *gelide*; Zwic. 1. *gelidæ*.—154. 155 Hos versus Wakef. ad Lucr. III. 1055. ita emendat, *Illic extensa tellus absconditur umbra, Et nulla incerto perlabitur unda liquore:* addens, 'In primo versu libri habent, *et densa*, sed *densam* statim sequitur.' Vide Hom. Il. Π. 567. Od. Ψ. 243. Orph. Argon. 121. Horat. I. Epist. 5. 11. et Stat. I. Sylv. 3. 19. 'Sed repetitio vocis *densa* non persuadet, primo loco legendum esse *extensa*. Nec video, quare Wakef. lectionem *incepto* longe longeque ineptissimam dicat, eique substituat, quod dudum præceperat Guyetus, *incerto*. Illud bene jam Passer. explicuit.' *Huschk.* *Et multo in repto* Beroi. 3. *Et nullo inrepto* Dat. *Et nulla in capto* Broukh. 1. —156 Reg. *densa* pro (*densā*) *densam*. Cf. Fracast. Syphill. I. 187.—157 *Quippe ubi* Par. cod. Lips. Beroll. 1. 2. 3. omnes Heins. et Broukh. Guelff. 2. 3. Corv. Reg. Florent. unus Stat. alii, cum edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Lips. &c. *Quippe ibi* Guelff. 1. 4. Sfort. Vat. et Marcel. ap. Stat. Rom. Brix. ap. Broukh. Venett. 1487. 1491. 1493. et Ald. *ubi* revocavit Statius: cod. Lips. *non nom titan superegerit orbe; nonunquam* in nonnullis ante Mur. *superegerit*, vel *super egerit*, Beroll. 1. 2. 3. Guelff. 2. 3. Corv. Scal. rec. et vet. Cuj. Reg. Angll. 1. 2. 3. 4. 5. septem ap. H. Voss. Sfort. Vat. ap. Stat. Marcil. ap. eundem, ed. pr. min. Bartol. Rom. Dous.

NOTÆ

crob. lib. II. in Somn. Scipionis cap. 7. Frigida denique Zona dicitur ea terræ plaga, quæ perpetuo gelu riget, et jugi frigore premitur, utpote quæ longissime abest a Sole, Circulo polari, seu parallelo 67. seu gradu latitudinis 66. sub polis utrimque comprehensa. Duplex autem hæc etiam est, Arctoa, seu Septemtrionalis, sub polo Septemtrionali, seu Arctico sita; Meridionalis altera, seu Australis, quæ sub Polo Antarctico seu Meridionali, vel Australi, iisdem latitudinis gradibus, a parallelo nempe 67. clauditur. Virgil. Georg. I. 'Quinque tenent cœlum zonæ, quarum una corusco Semper Sole rubens, et torrida semper ab igni; Quam circum extremæ dextra lævaque trahuntur, Cærulea glacie concretæ atque imbribus atris. Has inter mediamque duæ mortalibus ægris Munere concessæ Divum.' Vide etiam Ovid. Met. I.

154 *Tellus absconditur umbra*] Perpetuis caliginibus, et æterno frigore premuntur zonæ polares ambæ, vixque ad eas Solis radii perveniunt, unde et incultæ et inhabitabiles. Virgil. Georg. III. 'Tum Sol pallentes haud unquam discutit umbras, Nec cum invectus equis altum petit æthera, nec cum Præcipitem Oceani rubro lavit æquore currum.'

155 *Incepto liquore*] Significat vi frigoris fluvios non habere sibi naturalem cursum, sed simul ac fluere et manare incipit, aquam in glaciem et gelu concrescere, ut versu sequenti declarat.

At media est Phœbi semper subjecta calori,
Seu propior terris æstivum fertur in orbem,
Seu celer hybernas properat decurrere luces.
Non ergo presso tellus consurgit aratro,
Nec frugem segetes præbent, nec pabula terræ.

Nam illic nunquam Titan exoritur; sed media jugiter ardoribus Phœbi subjacet, sive telluri vicinior decurrit in æstivalem circulum, sive rapidus festinat hyemales dies emetiri. Haud itaque ibi *terra excitatur adunco vomere; neque messem sata*

Passer. et Cant. quod (*superegerit*) reposuerunt H. Voss. et Bach, favente Heynio, qui dicit, 'quasi sol versus polos non ascendere et eniti possit, quippe cum ibi mundus consurgat. Georg. I. 241.' Vulg. *superingerit*, i. e. oriendo radios caloremque superinfundit, ut expl. Forcellinus, testantur Par. Florent. Guelff. 1. 4. unus Broukh. alii, cum ed. pr. maj. Venet. 2. Brix. Rheg. et Venett.—159 *Seu proprior* Guelf. 1. Par. Berol. 3. et Berol. 1. a m. sec. *terras* in Angl. 2. et cod. Lips. probante Heyn. Vide Gronov. ad Liv. XXII. 40.—160 Ed. pr. maj. Rheg. Vicent. et inde ab Ald. 1. *properat decurrere luces;* et sic in Beroll. 1. 2. 3. cod. Lips. Par. et Guelff. 2. 3. *properet decurrere noctes* Sfort. ap. Stat. *properat deducere noctes* Colot. *properat decurrere noctes* Angl. 5. *properet deducere noctes* Guelff. 1. 4. Rom. Brix. et Venett. 1487. 1491. 1493. *properet decurrere luces* ed. pr. min. et Bartol. Ceterum Wakef. hos vs. 157-160. mutato ordine ita legendos censet, *Quippe ubi, &c. Seu propior, &c. Seu celer, &c. At media est Phœbi, &c.* Hoc valde placet, inquit Huschk. vel propter similem orationis structuram vs. 65. de Cimmeriis. —161 *Non igitur* Cuj. *Non ullo* Angl. 2. *exurgit*, vel *exsurgit*, cod. Lips. Par. Witt. 1. 2. duo Broukh. Colb. Laud. Florent. ap. Stat. Marcil. et aliis ap. eundem, Palat. 6. Cuj. Dat. Vat. Heins. 1. Angll. 1. 2. 3. 4. 5. Beroll. 2. 3. Guelf. 4. Corv. plerique ap. H. Voss. duo Zwicc. ed. pr. min. Venet. 2. Rheg. Brix. Vicent. &c. quod, præeunte H. Voss., restituit Bach; *exurget* Berol. 1. *exivit* unus Broukh. *consurgit* Reg. Guelff. 1. 2. 3. (alii, narrante Huschk.) cum ed. pr. maj. Bartol. Rom. Venett. 1491. 1493. 1500. 1520. et Aldd. Cf. Plin. Epist. v. 6. 10. Virg. Georg. I. 97. Pind. Pyth. IV. 405. et Hom. Od. Σ. 373.—162 Berol. 3. *segetem:* Witt. 2. Dat. Broukh. 1. Exc. Pocc. Angl. 3. Corv. Guelf. 2. Berol. 3. Rheg. et Vicent. *neque;* Par. cod. Lips. Guelff. 1. 3. 4. Reg. Beroll. 1. 2. alii, cum edd. pr. maj. min. Bartol. et Venet. 2. *nec.* 'Alio hic sensu *pabula* et *terræ* ponuntur quam ap. Virg. Georg. I. 86. ubi 'terræ' sunt, quas Hesiod. Op. et D. 461. ἄρουραι dicit. E contrario ap. Tibull. *terræ* proprie sumendæ sunt pro tellure, quæ *pabula* non præbet.

NOTÆ

159 *Æstivum fertur in orbem*] Orbis æstivus est spatium illud, quod Sol in orbem eundo tempore æstatis, cum ad solstitium Cancri volvitur, decurrit: unde proprie orbis æstivus idem est quod æstas.

162 *Nec frugem segetes præbent*] Zonam torridam penitus esse desertam et incultam, sed omnibus animalibus inhospitam et inhabitabilem Veteres crediderunt; unde nec frumenta nec fructus, nec herbas aut aliquid aliud ibidem nasci posse crediderunt: sed eos turpiter errasse posteriora tempora prodiderunt; cum et fructus ibidem optimos, fœcundissimasque fruges, plurimaque animalia, et herbas nasci, populosque innumerabiles subjectas zonæ torridæ regiones etiam incolere compertum sit et exploratum.

Non illic colit arva Deus Bacchusve, Ceresve,
Nulla nec exustas habitant animalia partes.
Fertilis hanc inter posita est, interque rigentes,
Nostraque, et huic adversa solo pars altera nostro;
Quas similes utrimque tenens vicinia cœli
Temperat, alter et alterius vires necat aër.
Hinc placidus nobis per tempora vertitur annus.
Hinc et colla jugo didicit summittere taurus,

afferunt, neque ullas *herbas agri. Nullus ibi Deus agros exercet, neque est ibi Ceres, nec Bacchus, neque* ulla *animalia torridas illas plagas incolunt. Inter istam et duas frigidas sita est* Zona *temperata nostra, et alia huic nostræ Zonæ opposita, quas ex utraque parte æqualis vicinitas cœli complectens moderatur; et alter aër alterius robur frangit. Inde nobis annus per* quatuor *tempestates agitur. Hac in regione bos assuevit cervices jugo subjicere, flexilisque vinea consurgere ad sublimia*

Lectio sana; cui quis substituat *tesqua?*' Huschk.—164 *Ulla nec* Colb. et ed. pr. min. *Nulla nec* in aliis omnibus codd. et edd. Sicut ap. Græcos duæ negationes interdum fortiter affirmant (Boeckh. ad Pind. Ol. XIII. 29. p. 418.) ita eædem ap. Lat. interdum fortiter negant sine repetitione illa. Vide Non. Marcell. XII. 54. Terent. And. I. 2. 34. Mur. ad Catull. IV. 4. et quos laudat Duker. ad Flor. III. 17. 9. H. Voss. de conj. edidit *Nulla per exustas*, offensus non solum duabus illis negativis, sed etiam sono ingrato syll. *nec ex.* Sed vide Propert. I. 20. 14. III. 9. 8. et Virg. Æn. V. 669. 781.—165 Conjungunt Par. edd. pr. maj. et min. *interposita:* Witt. 1. 2. Bronkh. 2. 3. duo Stat. Laud. Reg. Scal. rec. Guarner. Beroll. 1. 3. Dat. Angll. 2. 3. 4. 5. ed. pr. min. Bartol. Venet. 2. Vicent. et Venett. 1491. 1493. *rigentem;* Par. *rigentes.*—166 Berol. 2. et Broukh. 3. *adnexa.*—167 *Quas utrinque tenens similis* ex Angll. 1. 3. 4. ordine mutato edidit Bronkh. cum in aliis codd. sit, *Quas similes utrinque tenens*, vel *Quas similis*, &c. Ald. 2. *simileis.*—168 Angl. 2. *Temperet:* Par. Beroll. 1. 2. 3. Guelff. Corv. Reg. omnes Stat. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. &c. cum edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. et Vicent. *negat;* Angl. 1. *neget;* Scal. edidit *necat*, ut est in tribus ap. H. Voss. qui tamen legit, *alter ut alterius vires necet aër.*—169 *Hic* Cuj. Guelff. 1. 2. quatuor Voss. ed. pr. min. Rom. et Venett. *labitur annus* cod. Lips. Witt. 1. 2. Beroll. 1. 3. Broukh. 1. 3. Angll. 3. 4. Guelff. 3. 4. Corv. Reg. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. Rheg. et Aldd. *vertiter* Par. *vertitur* Cuj. Guelff. 1. 2. Berol. 2. quatuor ap. Voss. in ed. pr. min. Bartol. Rom. et Venett. 1491. 1493. —170 *Hic* Par. Guelff. Reg. Corv. aliis; *Hinc* Colb. omnes Stat. Broukh. 1.

NOTÆ

163 *Colit arva Deus*] Hinc apparet Deos Agricolas agnovisse Tibullum: unde etiam dixit supra II. 1. 36. 'Redditur agricolis gratia cœlitibus.'

Bacchusve, Ceresve] Baccham et Cererem Poëtæ semper conjungunt, quorum munera sunt vinum et panis. Bacchus enim est vitis sator, et Ceres frugum Dea, seu arationis et agricolationis inventrix. Virgil. 'Liber et alma Ceres.' Terent. 'Sine Cerere et Baccho friget Venus.'

166 *Nostraque, et huic adversa*] Significat Zonam nostram, et alteram ad Meridiem huic nostræ oppositam, inter torridam et duas gelidas seu rigentes æqualiter ad dextram et lævam collocari.

Et lenta excelsos vitis conscendere ramos;
Tondeturque seges maturos annua partus;
Et ferro tellus, pontus confinditur ære.
Quin etiam structis exsurgunt oppida muris.
Ergo, ubi per claros ierint tua facta triumphos,
Solus utroque idem diceris magnus in orbe.
Non ego sum satis ad tantæ præconia laudis,
Ipse mihi non si præscribat carmina Phœbus.
Est tibi, qui possit magnis se accingere rebus,
Valgius: æterno propior non alter Homero.

usque arborum *brachia*, *et fruges quotannis maturis fœtibus demetuntur, terraque ferro aratur, mare vero ære sulcatur. Præterea mœnibus ædificatis urbes excitantur. Cum igitur tua præclare gesta meritos petent triumphos, tu unus celebraberis in utroque orbe magnus. Ego vero tam magnæ gloriæ prædicationi non sufficio, quamvis etiam Phœbus ipse* mihi *versus dictet. Valgium habes, qui se factis ingentibus parem præstare queat*, quo *nemo alius magis accedit ad Homerum immorta-*

2. 3. Angll. 1. 2. 3. 4. Venet. 2. et Rheg. pro *didicit* Reg. *dedit.*—171 Angl. 5. *lata.*—173 *Ut ferro* conj. Heyn. *confunditur* cod. Lips. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Exc. Perr. quatuor Stat. Dat. Vat. Heins. 1. Beroll. 1. 2. 3. omnes Angll. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. Rheg. et Venett. 1491. 1493. *contunditur* ed. pr. min. et Bartol. *conscinditur* Guelf. 2. pro v. l.—174 Dat. *extructis*; Goth. *extinctis*; alius ap. Heins. *estructis*, narrante Huschkio; Berol. 2. unus Stat. Colb. duo Broukh. et ed. pr. min. *consurgunt*; cod. Lips. Par. cum aliis, *exurgitat*: Witt. 2. et ed. pr. min. *opida.*—175 Nostram lect. primus omnium expressit Scaliger secundum cod. Cuj. in quo erat, *præclaros ierint*; et hanc confirmat Voss. 1. qui habere dicitur, *per claros ierint sua*: cod. Lips. *Ergo ubi p'claros poserint tua facta t'umphos*; ubi librarius, ut putat Huschkius, duplicem lect. in unam confundit, *poscent* et *ierint*. At in Scal. 1. penes Editorem extat a marg. '*p'claros tulint*, V. C.' (i. e. *præclaros tulerint*,) quæ lect. præsertim in litura, locum dare potuerit voci *ierint*, quod habent Cuj. et Voss. 1. *tulerint* forte fortuna vera est lectio. Beroll. 1. 2. 3. Par. Broukh. 1. 2. 3. Witt. 1. 2. Colb. Guelff. 2. 3. 4. Angll. Stat. Corv. Reg. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. &c. *præclaros poscent*; Guelf. 1. *possent*; Angl. 1. *sua*; Reg. aliique ap. Heyn. *fata.*—176 *Solis* conj. Heins. ad marg. Ald. 2. *maximus orbe* Reg. Guelf. 3. Witt. 1. 2. unus Broukh. Laud. et Angll. 2. 3. 4.—178 Ed. pr. maj. et Rheg. sic interpungunt, *laudis Ipse mihi: non, &c.* Berol. 3. *Ipsa mihi*: idem codex Zwic. 1. Rom. et Vicent. *perscribat*; cod. Lips. unus Broukh. et Goth. *præstabit.*—179 *Et tibi* Angl. 1. *magnis attingere* Berol. 2.—180 Beroll. 2. 3. *proprior*, quod reposuit H. Voss.—181 *Languida*

NOTÆ

176 *Utroque diceris magnus in orbe*] In nostro scilicet et Antipodum, seu in zona nostra temperata Septemtrionali, et in illa altera Meridionali, cum illuc, interjecto Sole, ut ait supra, transieris, triumphosque reportaveris.

180 *Valgius*] Cum Tibullo nostro Valgium celebrat Horat. I. Sat. 10. sed et ipsi libri secundi Oden nonam inscripsit, ut eum de morte filii dilectissimi, quem amiserat, solaretur, hor-

Languida non noster peragit labor otia, quamvis
Fortuna, ut mos est illi, me adversa fatiget.

lem. Nostrum opus inertia non terit otia; quanquam mala me fortuna, ut solet,

nam reposuerat Broukh. ex Exc. Lips. *Languida nec* Corv. quod probat Heyn. nam omnes alii codd. et edd. exhibent: *pergit* ed. pr. maj. Venet. 2. et Rheg. *peraget* malit Heyn. *langor* Berol. 2. et a marg. *labor.*—182 Verba, *ut mos est illi*, Edd. vett. uncis incluserunt: Scheff. habet, *Fortuna ut mos illi semper adversa fatiget;* Berol. 3. *illa me;* Colb. *illi se;* a Reg. abest *me;* H, Voss. de conjectura edidit, *Musis adversa;* Huschk. conj. *ut nosti, semper me;* Bach, præeunte Ald. 1. locum sic distinxit, *quamvis Fortuna, ut mos est, illi me,* &c. Beroll. 1. 2. Dat. Angl. 1. Goth. Zwicc. 1. 2. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. et Rheg. *fatigat*, quod recepit Bach. Ceterum verba, *ut mos est illi*, etiam Zwicc. et Par. uncinata exhibent; totum versum omisit librarius Voss. 5. nec ille reliquos, quod memoratu dig-

NOTÆ

taretarque ut tandem flere desineret: 'desine mollium Tandem querelarum; et potius nova Cantemus Augusti tropæa Cæsaris,' &c. Hunc Acron et Porphyrion Horatii Interpretes consularem dicunt. C. Valgium Rhetorem etiam meminit Quintilian. pluribus in locis, maxime vero lib. III. cap. 1. et 3. et lib. V. cap. 10. Sed an sit idem cum Valgio, de quo Horatius et Tibullus, non meum est dijudicare. Sed C. Valgium, quem Plinius memorat lib. XXV. cap. 2. non dubium est fuisse eundem cum Valgio, de quo hic Tibullus. Hæc sunt Plinii verba: 'Unus illustrium idem tentavit [de herbis et medicina scribere], C. Valgius, eruditione spectatus, imperfecto volumine ad D. Augustum, inchoata etiam Præfatione religiosa, ut omnibus malis humanis illius Principis potissimum semper medicetur Majestas.'

Æterno propior Homero] Poëtarum Homerus fuit longe excellentissimus, qui cæcus fuisse dicitur. Unde natus sit incertum. Nominis enim ejus fecit claritas, ut quem vivum, rebusque omnibus egentem, nemo agnoverit, multæ eum Græciæ urbes sibi mortuum vindicarent, adeo, ut quibus potissimum credere debeamus, non facile sit discernere. Quod etiam Cic. Orat. pro Archia Poëta testatur; 'Homerum,' inquit, 'Colophonii civem dicunt esse suum, Chii suum vindicant, Salaminii repetunt, Smyrnæi vero suum esse affirmant; itaque etiam delubrum ejus in oppido dedicaverunt. Multi alii præterea pugnant inter se, atque contendunt.' Eadem de re legitur apud Gell. lib. III. cap. 11. hoc distichon Græcum: 'Ἑπτὰ πόλεις διερίζουσι περὶ ῥίζαν Ὁμήρου Σμύρνα, Ῥόδος, Κολοφὼν, Σαλαμὶν, Χιὸς, Ἄργος, Ἀθῆναι. *Septem urbes certant de stirpe insignis Homeri; Smyrna, Rhodos, Colophon, Salamin, Chios, Argos, Athenæ.* Inde conjicere est Valgium, de quo noster Tibullus, optimum Poëtam fuisse et clarissimum; quoniam eum maxime ad Homerici carminis, quod sane est immortale et divinum, accedere prædicare non dubitavit.

182 *Fortuna me adversa fatiget*] Mirabilis sane varietas Fortunæ est, adeo ut dicatur jocari, quoties ignavos extollit, et honestos deprimit; mosque est illi, ut bonos vexet, malis autem maxime faveat: unde recte dicitur, 'viris invida fortibus.'

Nam, mihi cum magnis opibus domus alta niteret,
Cui fuerant flavi ditantes ordine sulci
Horrea, fœcundas ad deficientia messes,
Cuique pecus denso pascebant agmine colles,
Et domino satis, et nimium furique lupoque:
Nunc desiderium superest; nam cura novatur,
Cum memor anteactos semper dolor admonet annos.

insectatur. Etenim dum mihi superba domus multis divitiis splenderet, qui habebam agros horrea locupletantes non sufficientia copiosis frugibus capiendis; qui pecus etiam habebam magna multitudine colles detondens, quod hero suo *sufficeret, et prædonibus, et lupis nimis plusque esset; modo tantum* horum *restat memoria. Dolor enim refricatur, quoties juge desiderum facit me meminisse temporis præteriti. At*

num, descripsit.—183 Ed. pr. maj. et Vicent. *Non mihi*; ed. pr. min. *magrus* pro *magnis*: Ask. et Voss. 3. *nitetur*.—184 *Qui fuerant* Berol. 3. Monac. *Cum* Bern. *fuerunt* cod. Lips. *alti* pro *flavi* unus Broukh. *dictantes* Angl. 5. duo Palatt. et Exc. Lips. *horrea culmi*, vel *sulci*, Heins. *hordea* Heyn.—185 Reg. *Ordea*: Witt. 1. 2. Beroll. 1. 2. 3. Broukh. 1. 2. 3. Colb. Angll. 1. 2. Par. Guelff. Corv. Reg. edd. pr. maj. min. Bartol. ceteræque ante Scal. *indeficientia mensis*: cod. Lips. *mesis*; Cuj. *messis*; unde Scal. nostram eruit, quam jam Perr. Aldinæ ascripserat, et Gryph. 1573. In marg. habet: *et.... messes* Goth. ut legit Ayrman. in Vita Tibull. §. 7. *campis* Voss. 3. *nec d. messes* tentabat Crusius; *in d. messes* Heyn. vide Gronov. Obss. III. 19. Monac. nec hunc versum habet nec sequentem.—186 *Quique pecus* Berol. 3. *Cui pecus* Berol. 2. *ordine* Ask. et Beroll. 1. 3. et a marg. Berol. 1. *agmine*; pro quo edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Rheg. Vicent. Venett. 1491. 1498. Lips. et Basil. habent *agmina*; unde Passer. *Cuique pecu....agmina*.—188 Heyn. conj. *nunc cura*, quod recepit H. Voss.—189 *Nec dolor* Beroll. 1. 3. *Quom* Dat. *Dum* malit Heyn. *attritus* Broukh. 1. unus Palat. et Angl. 1. *attritos* unus Palat. Vat. et Heins. 1. *accitus* Par. duo Stat. unus Broukh. Guelf. 2. ed. pr. min. *accitos* Witt. 1. 2. unus Broukh. Colb. unus Palat. Dat. ed. pr. maj. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. et Venett. 1491. 1493.

NOTÆ

183 *Nam, mihi cum magnis, &c.*] Imperfectus videtur sententiæ tenor, nisi suppleas, languida tum peragebam otia, cum mihi domus niteret cum magnis opibus; hoc est, dum locuples essem, operam dabam Musis et carminibus. Jam supra lib. I. Eleg. 1. vidimus Tibullum nostrum magnis quondam bonis floruisse. Horat. I. Epist. 4. ad Tibull. 'Non tu corpus eras sine pectore, Di tibi formam, Di tibi divitias dederant, artemque fruendi.'

185 *Horrea, ad deficientia messes*] Notat abundantiam frugum, quibus asservandis horrea, quæ satis magna habebat, non sufficerent.

188 *Nunc desiderium superest, &c.*] Sensus est: Ego quidem olim divitias possedi opimas; nunc autem iisdem carens dolor tantum, et desiderium earum superest; quod quidem me maxime pungit, cum me multa jam video provectum ætate, cui defuturum est viaticum. Quamvis noster Poëta bonorum jacturamque inopiamque queratur, Horatius tamen ejus amicus Epistola modo laudata indeficientem ei crumenam ad ipsum scribens tribuit I. Epist. 4. modo laudata.

Sed licet asperiora cadant, spolierque relictis,
Non te deficient nostræ memorare Camœnæ.
Nec solum tibi Pierii tribuentur honores:
Pro te vel rapidas ausim maris ire per undas,
Adversis hyberna licet tumeant freta ventis;
Pro te vel solus densis subsistere turmis,
Vel parvum Ætnææ corpus committere flammæ;

quamvis graviora et duriora eveniant, et exuar iis, quæ superfuerant; non tamen desinent meæ Camœnæ te celebrare; neque tibi tantum Pieriæ laudes dabuntur a me; tua namque *causa aggrediar lubens insanos fluctus æquoris adire, quamvis maria hyberna ventis contrariis intumescant: tua* quoque *causa* ego *etiam unus* audeam *me objicere numerosis catervis, aut etiam exiguum corpus meum ignibus*

accutos Angl. 2. *accisos* emend. Dous. quod Heyn. falso tribuit Rheg. *admovet* Broukh. 2. 3. Witt. 1. 2. Laud. Exc. Lips. tres Palatt. Falc. Guelff. 1. 4. Corv. Angll. 2. 3. 4. ed. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Rheg. Vicent. Lips. ap. Heyn. et Venett. 1487. 1491. 1493. *admonet* Broukh. 1. Dat. unus Stat. Par. et cod. Lips. *Accito cum me semper* Sfort. *Cum memori accitus semper dolor admovet annos* conj. Heyn. Lect. nostram ex suis codd. edidit Scal. quam confirmat Vindob. *antiquos* conj. Huschk. quod etiam habet (sic ătiquos) marg. Scal. 1. ap. Editorem.—190 Reg. *spoliter:* Guelff. Par. Beroll. 1. 2. ed. pr. min. et Venett. *relictus:* cod. Lips. *hasperiora....relictis.*—191 *Non te deflent* Berol. 3. et Dat. Sed vide Propert. I. 8. 23.—192 *Et* pro *Nec* conj. Langerm. *Nec tibi Pierii solum* edidit Broukh. ex uno Mattii: et sic Voss. 1. 2. improbante Huschk. Cf. Propert. I. 10. 13. II. 5. 19. Hor. Art. Poët. 284. et I. Sat. 6. 84.—193 Ed. pr. min. *ausum:* Hamb. *per te....ausum:* Witt. 2. *rabidas.*—194 Cod. Lips. hunc et duos seqq. versus inverso ordine exhibet, *Vel parvum, &c. Pro te, &c. Adversis, &c.* Similis confusio est in Voss. 1. 4. et Goth.—195 Cod. Lips. *Pro te densis solus*, omisso *vel*; Guarn. *Pro te densis vel solus:* H. Voss. dedit, *Pro te vel densis solus*, quod agnoscunt Beroll. Angll. Broukh. 1. 2. 3. Witt. 1. 2. plerique Stat. Dat. sex ap. H. Voss. Zwicc. Par. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Rheg. et Vicent. *Pro te vel solus densis* expresserunt alii codd. cum Venett. 1491. 1493. Rom. et Aldd. *obsistere* Reg. Guelff. 1. 4. Beroll. 1. 2. 3. Witt. 2. Broukh. 2. 3. Colb. quinque Palatt. Angll. 2. Rom. Venett. 1487. 1491. 1498. 1500. 1520. et Aldd. *subsistere* cod. Lips. Par. Corv. Guelff. 2. 3. Berol. 1. a m. sec. Witt. 1. Broukh. 1. unus Palat. Cuj. Angl. 5. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. et Vicent. —196 *Vel parvum* habent omnes codd. *Vel par sim* corrigebat Heins. *Vel pronum* Burm. *Vel pavidum* Broukh. *Nec pavidum* H. Voss. *Nec parcam* Huschk. Cf. Terent. Hec. III. 1. 2. et Catull. LXIV. 146. Tuentur tamen lect.

NOTÆ

'et cui Gratia, fama, valetudo, contingat abunde, Et mundus victus, non deficiente crumena.'

191 *Nostræ memorare Camœnæ*] Musæ meæ te prædicare non desinent; ut dixit supra: 'Quodcumque meæ poterunt audere Camœnæ.'

192 *Pierii tribuentur honores*] Ornamenta nempe et munera Musarum, quæ dictæ sunt 'Pierides,' ut loquit Festus, propter amœnitatem et solitudinem Pierii Thessaliæ montis. Secretis enim locis Musæ ad studia liberalia delectantur.

196 *Ætnææ corpus committere flammæ*] Vidimus jam supra Ætnam montem esse Siciliæ flammas eructantem, quem dixit etiam Ætnæam rupem.

Sum quodcumque, tuum est: nostri si parvula cura.
Sit tibi, quanta libet; si sit modo: non mihi regna
Lydia, non magni potior sit fama Gylippi;
Posse Meleteas nec mallem mittere chartas.

Ætnæis tradere. *Tuum* enim *est illud, quicquid sum. Si mei quantulumcumque studium tibi sit, dummodo* tibi *sit, non imperium Lydiæ, non gloria clari Gylippi præstantior mihi videatur, neque magis optarem valere tibi offerre libellos Mele-*

Vel parvum Dorvill. ad Charit. p. 636. et Bach ad h. l.—197 Nostram lect. prætulit H. Voss. ex codd. bonæ fidei Angll. Beroll. sex ap. seipsum, cum Ald. 2. Mur. Dous. Passer. et aliis; eumque secuti sunt Bach et Huschk. *sit* Heyn. cum Broukh. Vide III. 1. 19. *Dum....sit* Par. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. Rheg. et Ald. 1. *Dum....si* cod. Lips. *Sum....sit* Rom. et Venett. 1491. 1493. *Sum....si* Ald. 2. *Sum....nostri est si* ed. pr. min. *Seu...si* Beroll. 1. 2. 3.—198 *Sic tibi* ed. pr. min. et Rom. *Sint....libent* cod. Lips. *licet* Angll. 2. 4. *si sint modo* idem cod. cum Ask. Beroll. 1. 3. Cuj. Dat. ed. pr. maj. et Lips. ap. Voss. *si sit mihi non modo* Berol. 2.—199 *Lidia nec magni* ed. pr. min. *mihi* pro *sit* Goth. *Galippi* cod. Lips. Dat. et Beroll. 1. 3. *Gelippi* in Berol. 2. Broukh. 3. et Statianis; *Philippi* Guelf. 2. et nonnulli ap. Cyll.—200 Ed. pr. maj. *meletheas....barchas;* ed. pr. min. *Posse me letheas;* sic unus Voss. et Rheg. *tardas* cod. Lips. et duo Voss. *Posse meleteas mallem quoq3 emittere chartas* Par. *committere* Scal. cod. *dimittere* Guarn. *emittere* in nonnullis; *vincere* Cuj. quod Scal. reposuit; *tangere* Guelf. 3. in marg. Huschk. conj. *Posse Meleteas nec mallem pangere chartas.* Cf. Martial. XI. 3. 7. Pro *mallem* cod. Lips. *male;* ed. Vicent. *malem:* H. Voss. edidit *malim emittere,*

NOTÆ

De quo vide Virgil. Æn. III. qui etiam Æn. VII. ait, 'Ætnæos afflantem faucibus ignes.'

199 *Lydia*] Lydiæ regnum fuit olim ditissimum, summaque potentia pollens et imperio, ut omnes scribunt Auctores de Crœso Lydorum Rege. Quondam enim Lydiæ flumina et lacus aureas glebulas, et argentea ramenta, seu strigmenta, tulisse dicuntur; quæ jampridem defecisse scribit Strabo Geogr. lib. XIII. agens de Pactolo, et monte Tmolo.

Fama Gylippi] Nonnulli legunt *Philippi*, Alexandri patris gloriam et potentiam, qui plura memoratu digna fecit, innuentes. Gylippus autem fuit vir Lacedæmonius, qui missus in auxilium Syracusanis contra Athenienses centum et triginta naves Atheniensium cepit et incendit, Syracusanosque ab hostium obsidione liberavit, eorum captis bello Ducibus Demosthene et Nicia. Vide Justin. Histor. lib. IV. et Plutarch. in Nicia. Famam tamen Gylippi Ducis inclyti contaminasse sordes et avaritiam, quod vitium hausit a Clitandro patre hæreditarium, idem scribit Plutarchus.

200 *Meleteas chartas*] Homericos libros, a Melete fluvio sic dictos. Loquitur noster Poëta ex multorum opinione, qui Homerum Smyrna ortum putant. Est autem Smyrna Ioniæ minoris Asiæ ad mare Mediterraneum civitas, et prima inter eas septem quæ de patria Homeri certant. Melos autem fluvius est Smyrnam alluens, ad cujus ripas dicitur natus Homerus, ut refert Strabo lib. XII. ex Critheida, Apellis cujusdam filia, ibidem a Mæone patruo vitiata. Unde dictus est Μελησιγένης, *Melesigenes*, Homerus a Melete fluvio.

Quod tibi si versus noster totusve, minusve,
Vel bene sit notus, summo vel inerret in ore:
Nulla mihi statuent finem te fata canendi.
Quin etiam mea cum tumulus contexerit ossa;
Seu matura dies celerem properat mihi mortem,
Longa manet seu vita; tamen, mutata figura

tæos. *Si vero meum* hoc *Poëma universum, seu aliqua pars illius, optime autem erit si universum, in primoribus saltem labris* tuis *vagetur; nulla vis fatorum mihi modum imponet te cantandi. Immo, quando corpus meum monumentum clauserit, sive tempestiva lux extremam mihi horam accelerarit, sive diuturna mihi superest vita altera conversa nihilominus in aliam formam, sive me faciat equum per latos*

quod nullus cod. habet.—201 'Hi duo versus (201. 202.) omnium in toto hoc carmine ineptissimi sunt.' *Heyn.* Idem sentit Huschkius. Cod. Lips. et ed. pr. min. *Qui tibi;* Vindob. in marg. *Cum tibi;* ceteri *Quod tibi:* Hamb. *totus nosterve;* Guelff. 1. 4. *noster notusve;* Heins. in marg. Ald. 2. *totusve minusve,* vel *notusve:* idem Heins. emend. *minorve.*—202 *Et bene* Goth. *si notus* Par. cod. Lips. Broukh. 1. Sfort. Angll. 1. 2. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Rom. Lips. ap. Heyn. et Venett. 1487. 1491. 1493. *si totus* Berol. 2. et unus Broukh. et sic vulgo a Mur. *sit notus* Reg. Witt. 1. 2. Beroll. 1. 3. unus Broukh. Exc. ejusdem, Colb. Angll. 3. 4. 5. Vat. Heins. 1. et Bartol. quod revocavit Broukh. *inæret* ed. pr. maj. *mæret* Par. ed. pr. min. et Aldd. *meret* cod. Lips. Bartol. Rheg. et Venett. 1491. 1493. *inheret* Vicent. unde Mur. fecit *inerret*, quod legitur in Florent. Hamb. Witt. 1. uno Broukh. et Cuj. Cf. Virg. Cir. 356. Apoll. R. III. 683. Ovid. Met. x. 204. *inhæreat ore* Colot. *inhæret in ore* Angll. 1. 2. 5. *inheret in ore* Beroll. 1. 3. —203 Beroll. 1. 3. *finem statuunt facta;* Dat. *finem statuent;* Par. Berol. 2. unus Broukh. et Guelff. 2. 3. *statuunt: Nulla m. finem statuens* edidit Bach.—204 Vat. Heins. 1. et Colot. *tumulus mea cum contexerit;* in Par. Beroll. 1. 2. 3. Corv. Reg. Guelff. aliis, cum Venett. 1491. 1493. et Aldd. *mea tunc tumulus cum texerit;* ed. pr. min. et Bartol. *mea tunc tumulus seu texerit;* ed. pr. maj. Vicent. Lips. et Rheg. *mea tunc tumulus contexerit;* cod. Lips. *mea tunc tumulus q3 texerit;* Rom. *mea p9 tumulus cum texerit.* Cyllenius, inquit Heynius, in notis præfixit, *Quin etiam cum tumulus pertexerit.* 'Falso,' inquit Huschk. 'Præfixit ille, *Quin etiam cum tumulus contexerit ossa.*' At falluntur uterque; versus enim sic exhibetur in Cyll. Comment. *Quin etiam mea tunc tumulus cum texerit ossa.*—205 *Seu natura dies fato* Berol. 1. *celerem* pro *fato* exhibet Cuj. quod recepit Scal. *dies fati* conj. Huschk. Cf. Æsch. Choëph. 608. Ovid. Epist. I. 114. Virg. Æn. XII. 150. et Anthol. Lat. Ep. 287. Tom. II. p. 222. Antiquam lect. *fato* revocarunt H. Voss. Wund. Bauer. et Bach, Heynio probante, et suadente Broukhusio.—206 Cod. Lips. *figurā*, i. e. *figu-*

NOTÆ

206 *Longa vita; tamen, mutata figura*] Pythagoræ Μετεμψύχωσιν, seu de animarum de corpore in corpus transitu opinionem attingit, de qua Plato de Legibus lib. x. ubi refertur Orpheus vitam in corpore Cygni delegisse, aversatus humanum corpus odio mulierum: dicuntur etiam ibidem Thamyras in corpus Philomelæ, Ajax Telamonis filius in corpus leonis, Agamemnon in corpus aquilæ, post humanum corpus ademtum transmigrasse. Sic etiam Ennius somniavit in suum corpus animam Homeri migrasse, seque in pavonem mutatum. Ovid. Met. xv. idem omnino canit:

Seu me finget equum rigidos percurrere campos
Doctum; seu tardi pecoris sim gloria taurus;
Sive ego per liquidum volucris vehar aëra pennis;
Quandocumque hominem me longa receperit ætas,

campos discurrere eruditum, sive fiam bos lentarum pecudum decus, sive ales factus ferar plumis per fluidum ætherem, in quemcumque virum me diuturna vita admiserum, quod exhibent Broukh. 1. plur. ap. Stat. ed. pr. maj. Vicent. Rheg. Venett. 1475. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. et Aldd. *figura* Beroll. 1. 2. 3. Guelff. 1. 3. 4. unus Stat. Sfort. Florent. Par. Scal. rec. et Vet. duo Broukh. Witt. 1. 2. Dat. Angl. 2. ed. pr. min. Bartol. Rom. et Brix.—207 *Seu me fingent* Berol. 3. *fingit* unus Broukh. Laud. et Angl. 2. *rigidos p. campos* habent omnes scripti editique, præter Voss. 1. qui offert, *gyro p. campos*. Hanc lect. probatam Heinsio, admiserunt Broukh. et Vulp. expulit Heynius: Stat. emend. *riguos*: H. Voss. dedit *gyros p. campo*. 'Friget sane lectio *rigidos*: sed in emendando hoc loco infelix operam perdas.' *Huschk.*—208 Vat. ap. Stat. *tardus*; Bern. *tardis*; nullus cod. *torvi* quod edidit H. Voss. *sum* Lips. ap. Heyn.—209 Beroll. 2. 3. *volucris....aëra pennis*; Berol. 1. *volucris aëre pennis*; Hamb. *revolutus in aëre pennis*; Voss. 1. *volucri....penna*, quod conj. Heins. et reposuerunt Broukh. et Heyn. Sed vide Theocr. Id. xx. 40. et Propert. ii. 30. 29.—210 *In quemcumque hominem* Par. cod. Lips. Berol. 2. ed. pr. maj. min. Venet. 2. Rheg. et Vicent. *In quodcumque hominum* Reg. Beroll. 1. 3. Witt. 1. 2. Vat. Heins. 1. et Angll. 3. 4. *In quæcumque hominem* duo Stat. Guelf. 3. duo H. Voss. et Vicent. *retexerit* unus Palat. *refecerat* ex Passer. et Heins. conj. reposuerat Broukh. Nostram lect. exhibent Cuj. Scal. rec. et Dat. Ex hac scriptura quomodo varietas illa oriri potuerit, bene docuit Heyn. 'Nempe primum compendiosa scriptura errori locum dabat, ut scriberet, *quodcunque*, mox præpositionem præfigebant, ut versus constaret, vide supra ad vs. 39.' Huic lectioni favet contextus, et oppositio, equus, taurus, volucris, homo. Accedit, quod poëtæ sæpenumero adverbium Quandocumque in fronte versuum collocant, ut Horat. i. Epist. 14. 17. Propert.

NOTÆ

'Omnia mutantur, nihil interit, errat, et illinc Huc venit, hinc illuc, et quoslibet occupat artus Spiritus, eque feris humana in corpora transit, Inque feras noster: nec tempore deperit ullo.'

207 *Seu me finget equum*] Sive mihi tribuet equi formam vita altera et longa ætas. Fingi dicitur equus, cum a natura generatur, quæ dat omnibus formam et figuram, vel cum a magistro docetur et instituitur. Horat. ii. Epist. 1. 'Fingit equum tenera docilem cervice magister Ire viam qua monstrat eques.'

208 *Tardi pecoris*] Tardum pecus ab incessus tarditate, et molis gravitate, dicuntur boves, ut vidimus supra, 'Et stimulo tardos increpuisse boves.'

209 *Sive ego volucris*] Id est, ales factus, ut Orpheus in cygnum mutatus, Thamyras in lusciniam, et Agamemnon in aquilam.

210 *Quandocumque* [*In quemcumque*] *hominem me receperit ætas*] Sensus est: Cum demum post varias innumerasque figuras brutarum animantium assumtas, post longinquam ætatem, in humanam formam rediero, inchoata jam de factis et laudibus tuis carmina absolvam, et alia aliis apte subjungam; ut dixit supra: 'Inde alios aliosque memor componere versus.'

Inceptis de te subtexam carmina chartis.

rit, novos semper versus libellis de tuis laudibus jam inchoatis subjungam.

II. 1. 71. II. 13. 17.—211 Berol. 2. *contexam*: cod. Lips. unus Stat. et Guelf. 2. *nomina*: Ed. pr. maj. Vicent. et Rheg. *Inceptis de te subtextam carmine chartis.*

CARMEN II.

SULPICIA est tibi culta tuis, Mars magne, Kalendis;
Spectatum e cœlo, si sapis, ipse veni.

O *Mars inclyte, Sulpicia est ornata tibi tuis Kalendis; si sapis, ipsemet de cælo*.

Exc. Pocc. et Perr. titulum exhibent his libri quarti Carminibus communem, *De amore Sulpitiæ et Cherinthi*; margo Vicent. *Hic liber de amoribus Sulpiciæ et Cherinthi inscribitur*; Statiani cod. Lips. Palatt. Broukh. 1. et Aldd. *Laus Sulpiciæ ad Martem*; Broukh. 2. 3. pr. maj. Venet. 2. Vicent. et Rheg. *Laus Sulpiciæ ad deum Martem*: at Witt. 1. *Epistola*: *Ad Martem: habet sulpitiæ Laudes.* Margo Rheg. ap. Huschk. 'Ego vero hæc Carmina partim a puella scripta puto, partim a Tibullo. Et quis scit an non Sulpicia cum Caleno Carminibus his lateat? Lib. 59.' Hæc sunt verba Casp. Barth. qui lib. 59. Advers. hanc sententiam proposuit, satis refutatam a Vulpio et Vossio.—2 *Spectatum cælo* edidit H. Voss. contra omnium codd. et edd. auctoritatem, sed astipulante Handio ad Stat. Tom. I. p. 73. Pro *sapis*

NOTÆ

1 *Sulpicia*] Miræ pulchritudinis puella fuit, Servii Sulpicii nobilissimi et clarissimi viri filia, quam Cerinthus dilexit. Hanc miro cultu exornatam, ut Kalendarum Martiarum diem festum ageret, celebrat Tibullus, Martemque precatur ut adesse velit eam spectaturus.

Tuis, Mars magne, Kalendis] Kalendæ Martis sunt mensis Martii, a Marte Deo bellorum præside sic dicti, primus dies; quo scilicet consuetudo fuit apud Romanos, ut Matronarum festum, Matronalia dictum, celebratur a Matronis in honorem Martis. Cujus quidem rei quinque recenset causas Ovid. Fast. III. Prima est, quod mulieres Sabinæ a Romanis raptæ atrox bellum, quod inter maritos et patres atque amicos motum erat, composuissent; ideoque constitutum est, ut quotannis eo die Marti sacrificarent. Altera est, ut favore Martis eam felicitatem consequerentur in filiis, quam videbatur is Deus Iliæ concessisse, quæ a Marte compressa Romulum summæ felicitatis filium peperit. Tertia, quod Mense Martio terra fœcunda esset, quales Matronæ fieri cuperent. Quarta, quod eo die Junonis ædes erecta sit, et coli cœpta. Quinta, quod Mars Junonis, quæ conjugiis præerat, filius diceretur.

Hoc Venus ignoscet; at tu, violente, caveto,
  Ne tibi miranti turpiter arma cadant.
Illius ex oculis, cum vult exurere Divos,
  Accendit geminas lampadas acer Amor.
Illam, quicquid agit, quoquo vestigia movit,
  Componit furtim subsequiturque Decor.
Seu solvit crines, fusis decet esse capillis;
  Seu comsit, comtis est veneranda comis.
Urit, seu Tyria voluit procedere palla:
  Urit, seu nivea candida veste venit.

descende illam *conspecturus. Istud tibi Venus condonabit: sed tu,* o *impetuose, cave ne stupenti tibi inhoneste excidant arma. Quando cupit Amor Deos incendere, ex ipsius oculis duas faces inflammat. Quodcumque facit, et quemcumque in locum vadit, ipsam venustas clam exornat, et comitatur. Sive capillos effundit, solutis* eam *juvat esse crinibus: sive comam composuerit, adoranda est compositis capillis. Inflammat, sive cupit Tyria veste incedere; inflammat, sive nitens alba palla proce-*

Venet. 2. et Rheg. habent *satis:* Rom. *se sapis: ipse venit.*—3 *Sed Venus* Florent. ap. Stat. et Angl. 5. *Hæc Venus* Vat. Heins. 1. *sed tu* Hamb. et Florent. quod reposuit Bauer.—5 Berol. 2. *tunc* et a marg. *cum:* Cyll. in Comment. *Illius est oculis:* Guelf. 4. et Brix. *quem vult exurere;* Heynius hinc conj. *quem....divum;* unde H. Voss. in contextum invexerat, *si quem vult urere Divom.*—6 Rom. *gemmas;* et hoc nihil aliud est quam *geminas:* cod. Lips. ed. pr. maj. Rheg. *lampades.*—7 *Jamjam* Reg. *quicquid vestigia* nullus liber scriptus; at extat in ed. pr. maj. Venet. 2. et Rheg. *vestigia flectit* Witt. 1. Laud. Exc. Lips. Angll. 3. 4. Corv. ed. pr. min. et Bartol. quod servarunt Dous. Passer. et Cant. *vestigia tendit* Vat. Ursini; *monstrat* Angl. 1. *movet* Berol. 2. *movit* testantur Angll. 2. 5. cod. Lips. Par. Reg. Guelff. alii, cum ed. pr. maj. Venet. 2. et Rheg. *motat* in nonnullis: verum esse *mutat* censet cum Hermanno Handius ad Gronovii Diatr. Tom. I. p. 196. Sed nihil mutandum, siquidem in temporis varietate nihil offensionis inest. Vide Tibull. I. 1. 45. I. 3. 25. et Catull. LXIV. 148.—8 Reg. *consequiturque.* 'Hic nos destituit, quod valde dolemus, exemplar Paris. ed. pr. min. duobus illud defectum foliis, quorum altero continebantur versus hujus carminis reliqui 9-24. Carm. III. et Carminis IV. dimidium; altero Carmina VII-VIII. et undecim versus priores Carminis XIII.' *Huschk.* —9 Totum hunc versum delendum putavit Muretus; delendum quidem non esse censet Huschk. at ita fortasse legendum, *Seu fudit crines, fusis decet esse capillis.* Ed. Rom. prorsus mendose, *carnes: fusit decet etiam capillis.* H. Voss. e suo tertio dedit *fusam decet esse capillos,* improbante Huschk.—10 Rom. *Se comsit:* Cod. Lips. *Seu compt:* reliqua absunt. *comtisque est* in Corv. *Venus* Berol. 1. et a marg. *comis.* Cf. Propert. II. 1. 7.—11 Unus Angl. Voss. 5. Berol. 2. et Corv. *præcedere.* Cf. Propert. I. 2. 1. et II. 1. 5.—12 Heins. mavult *veste velit:* elegantius autem constructio variatur.—

NOTÆ

3 *Hoc Venus ignoscet*] Excellens Sulpiciæ laudatio; Venus enim ipsa formosissima sciens puellam tantæ esse pulchritudinis, ut a Diis etiam spectari mereatur, quamvis cum Marte sibi dilectissimo assuescat, ipsi tamen ultro concessura est, ut de cœlo Sulpiciam spectatum veniat.

4 *Turpiter arma cadant*] Contingit sæpius, ut qui mulierum illecebris

Talis in æterno felix Vertumnus Olympo
  Mille habet ornatus, mille decenter habet.
Sola puellarum digna est, cui mollia caris
  Vellera det succis bis madefacta Tyros,
Possideatque, metit quicquid bene olentibus arvis
  Cultor odoratæ dives Arabs segetis,

dit. Ipsi similis Vertumnus ferax in sublimi Olympo nitet eleganter mille et mille leporibus. Una ista virginum meretur, ut ipsi Tyrus præbeat tenues lanas iterum tinctas coloribus pretiosis, et ut sola *possideat quodcumque ex agris odoratis messem*

---

13 Complures libri *ætherio*, vel *æthereo;* alii *externo:* Witt. 1. et ed. pr. maj. *vertunus* pro *(vertūnus) Vertumnus;* Rheg. *Vertimus*, i. e. *(Vertūnus) Vertumnus:* Par. *Olimpo.*—14 *Mille hunc* Par. Hamb. Berol. 2. Angl. 1. *Mille h̄c* Berol. 3. *Mille hec* vel *hæc* in aliis ; sed obvium est unde hi errores. Literæ *t* et *c* parum differunt in libris scriptis, ut sæpe nescias utrum v. c. *artes* legendum sit an *arces:* præterea prima syllaba *hab.* in 'habeo,' 'habere,' 'habet,' &c. frequentius scripta unica litera *h*, hoc modo *h̄*, sive hoc *h.*' Cod. Lips. ergo offert, *Mille h̄t*, i. e. *habet.* Voss. 5. *decentus;* Rom. *decentis:* Burm. ad Propert. IV. 2. 47. emendat, *Mille habitus, formas mille decenter habet.*—15 Reg. *digna cui ;* Berol. 3. *digna est quoi.*—16 *Vellera dent* Par. *Vellera de* unus Voss. Cf. Ovid. III. Art. Am. 170. Martial. XIII. 87. et Heins. ad utrumque locum. Guelf. 3. et Monac. *ter madefacta*, v. supra ad III. 6. 28. unde H. Voss. conj. atque recepit *permadefacta.* Vulg. confirmant Ovid. Fast. II. 107. et Stat. Theb. IX. 690. Pro *succis* Rom. et Vicent. *sucis ;* unde Heins. conj. *fucis*, quod recepit Broukh. Vide I. 8. 11. et II. 9. 57.—17 Rom. *enetit quicquid:* Beroll. 2. 3. Dat. et unus Broukh. *herbis.*—18 *Cultor odoratis* Berol. 3.

NOTÆ

irretiuntur, in ignaviam et libidinem turpiter devolvantur.

11 *Tyria palla*] Palla proprie vestis est muliebris deducta usque ad vestigia, si fides Servio habeatur. Nonius autem dicit pallam esse honestæ mulieris vestimentum, hoc est, tunicæ pallium. Palla igitur sicut et stola vestes mulierum peculiares fuere, matrumque familiæ causa comparatæ, ut iis viri non facile uti possent sine vituperio. Tyria autem dicitur, id est, purpurea seu coccinea, quod optima purpura apud Tyrum Phœniciæ urbem tingeretur.

13 *Felix Vertumnus Olympo*] Alii legunt, *Vortumnus:* sic Deus ille dicebatur apud Veteres, qui rebus contrahendis ac vertendis, id est, permutandis, seu mercaturæ præerat; vel quod omnium fructuum anni vertentis primitiæ ipsius essent, seu quod hortorum maxime dominationem haberet, in quorum figuras varias se transformaret : unde etiam cogitationibus et mentibus hominum præsidere credebatur. Itaque mobili ingenio et inconstantes homines, qui suas cogitationes regere non possent, 'iniquo et irato Vertumno' natos fuisse dicebant. Inter Deos Rusticos Vertumnus censebatur. Lege Ovid. Fast. VI. Met. XIV. et Propert. lib. IV. Eleg. 2. ubi ipse ait : 'Opportuna mea est cunctis natura figuris. In quamcumque voles, verte ; decorus ero.'

18 *Odoratæ dives Arabs segetis*] In Arabia, Asiæ Meridionalis regione ad Mare Rubrum, Oceanum Orientalem, et sinum Persicum sita, aromata et odores provenire jam supra vidimus.

Et quascumque niger rubro de littore gemmas
Proximus Eois colligit Indus aquis.
Hanc vos, Pierides, festis cantate Kalendis,
Et testudinea, Phœbe, superbe lyra.

odoriferam colonus Arabs opulentus percipit, et omnes gemmas, quas fuscus Indus Eois undis vicinus colligit. O *vos, Pierides,* tuque, o *Phœbe insignis cithara testudine culta, istam* puellam *celebrate vestris solennibus Kalendis. Festum istud*

odorata Rom.—19 Unus Scal. *nigro;* Venett. 1491. 1493. *rubor....gemma;* Rom. *rubror:* cod. Lips. Par. Guelff. Corv. Reg. Beroll. 1. 2. 3. Witt. 2. Broukh. 1. 2. 3. omnes ap. Stat. Colb. Exc. Pocc. Perr. Lips. et Colot. Scal. rec. Dat. Vatt. Heins. 1. 2. Vat. Ursini, Angll. 1. 5. omnes ap. H. Voss. Guarn. Zwicc. ed. pr. maj. (forsan et min.) Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Rom. Venett. 1487. 1500. 1520. testantur *gemmas*, quod revocarunt H. Voss. et Bach. *conchas* Witt. 1. Voss. 5. Lips. ap. Heyn. Aldd. Gryph. Mur. Scal. Broukh. et Heyn. Sed cf. Propert. I. 14. 12. III. 4. 2. Curt. VIII. 9. 19. et Claud. XXIX. 74.—20 Beroll. 1. 2. 3. 4. totidem Guelff. novem ap. H. Voss. totidem Statiani, Corv. Reg. omnes Heins. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. cod. Lips. Par. ed. pr. maj. (et sic fortasse in min.) Bartol. Venet. 2. &c. *aquis;* Voss. 3. *equis*, quod Scal. de conjectura reposuit. 'Hæc lect. quam ob rem illi præferatur, non video. Habeo consentientem Lachman. cui vicissim assentior in hac Propert. lect. IV. 3. 10. 'Ustus et Eoa decolor indus aqua.' *Huschk.* Nostram tuetur Ovid. Fast. VI. 474. Cf. ex Pont. II. 5. 50. et Waard. in Opusc. p. 284. De commutatione verborum *aquis* et *equis* vide Interpp. ad Propert. et Ovid. ll. cc. et Gronov. ad Senec. Herc. Fur. 132.—21 Rom. *vestris:* Par. *cantare;* Berol. 4. a marg. *celebrate.*—22 Ed. pr. maj.

NOTÆ

Unde Arabes non modo thure, sed omnibus etiam aromaticis fruticibus abundant. Plures Arabiam, Panchaiam, et Sabæam gentem eandem esse existimant.

20 *Proximus Eois Indus aquis*] Oceano Indico vicinus. Alii legunt, *equis*, hoc est, vicinus Auroræ quadrigis, seu Solis orientis equis. Fingebant enim Veteres Solem et Auroram curru seu quadrigis vehi. De curru Solis et equis, qui quatuor dicuntur, Pyrois nimirum, Phlegon, Eous, et Æthon. Videsis Ovid. Met. II. De roseis quadrigis Auroræ, quæ diem ducit, audi Virgil. VI. 535. 'Hac vice sermonum roseis Aurora quadrigis Jam medium æthereo cursu trajecerat axem.' Indi porro populi sunt procul a nobis ad Orientem siti, prope Oceani Orientalis reflexus, et ad Solis exortum, in extremis terrarum orbis regionibus. Horum fluvii præcipui sunt Ganges et Indus, qui vastis illis regionibus et populis dat nomen. In littore Indico, seu in mari Orientali colligi margaritas et lapides pretiosos testatur non modo Tibullus, sed etiam Plinius, Solinus, Herodotus, Strabo, aliique innumeri. Hæc sane notiora sunt ut de iis agatur hic pluribus.

21 *Pierides*] Musæ.

22 *Phœbe, superbe lyra*] Eratosthenes scribit lyram Mercurium invenisse, eamque testudine exornatam Orpheo dedisse. Alii vero asserunt inventam primum a Mercurio lyram datam esse Phœbo, qui et Apollo, qui dedit etiam vicissim caduceum a se inventum Mercurio. Testudinea dicitur lyra, quod sit incurva, aut quod primum ex testudinis cortice seu corio fieri cœpta est. Unde sæpe

Hoc solenne sacrum multos celebretur in annos.
  Dignior est vestro nulla puella choro.

sanctissimum annos complures agatur: nulla virgo magis meretur vestrum chorum.

---

et Lips. *superba*; Rheg. *supba*. Cf. IV. 4. 2.—23 Beroll. 1. 2. 4. omnes ap. Stat. Broukh. 2. 3. Scal. rec. Par. plerique ap. H. Voss. Angll. 1. 5. ed. pr. maj. (fortasse et min.) Bartol. Venet. 2. Rheg. &c. *hoc sumet*; Berol. 3. Witt. 2. et (Angl. 5.) *hoc fumet*; Colb. Exc. Colot. et Palat. 1. *fumabit*; alter Palat. *hæc sumet*; Broukh. 1. et Exc. Pocc. et Perr. *hoc sumat*; Cuj. *hæc sumit*, ex quo Scal. fecit *consummet*. Hinc Lachman. ad Propert. p. 210. finxit, *multos o fumet in annos*, laudans Sil. VII. 457. H. Vossius, *ut sumat*; Bach *hæc sumat*. Cod. Lips. habet *sūmet*; Vicent. *summet*; Witt. 1. Angl. 1. Vat. Ursini, et Guelf. 3. *celebretur*, quod ex Aldd. Dous. Janson. Gabb. Græv. et Mur. restituit Broukh. pro quo Palat. 6. offert *celebratur*, improbante Heins. qui conj. *Huic....multos o duret*, vel *Hæc....multos consummat*; Huschk. *Quo....multos hoc sumat*; et Heyn. *multos celebrate per annos*. Cf. Hor. I. Od. 32. 2. Propert. III. 4. 19. Tibull. I. 7. 63.—24 Cod. Lips. Par. duo Broukh. Angll. 1. 2. Bartol. Venet. 2. &c. *nostro....thoro*, vel *toro*; in aliis, ut ed. pr. min. *vestro....toro*; tres Voss. Witt. 1. unus Stat. Ald. 2. cum aliis *vestro choro*.

NOTÆ

Poëtæ 'testudinem' pro 'lyra' usurpant. Horat. de Arte Poët. 'Saxa movere sono testudinis.' Propert. lib. II. Eleg. ultima: 'Tale facis carmen docta testudine, quale Cynthius impositis temperat articulis.'

CARMEN III.

Parce meo juveni, seu quis bona pascua campi,
  Seu colis umbrosi devia montis, aper:

O *Aper, quisquis incolis sive opima pabula agri, sive lustra invia montis opaci,*

Hanc Inscriptionem habet cod. Lips. *Sulpicia ad Cherintum de venatione dimittenda incipit feliciter*: hæc extrema verba (*incipit feliciter*) absunt a Broukh. 1. 2. 3. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. et Rheg. *Sulpicia ad Cherinthum* Statiani; *Epistola: Sulpitia ad Cherintum: de omittenda venatione* Witt. 1. —1 Berol. 4. *seu quid*; Vat. Heins. 1. *seu qui* et sic emendabat Ayrman. in Vita Tibulli § 81. probante Heynio: *campis* unus Stat. cod. Lips. et Angl. 1. *carpis* Broukh. 1. *capis* (i. e. *cāpis*, vel *campis*,) in ed. Rom.—3 *Ne velis duros*

NOTÆ

1 *Parce meo juveni*] Tibullus sub persona seu nomine Sulpiciæ hoc Carmen inscripsit Cerintho, egregiæ nobilitatis et formæ adolescenti. Hunc cum amore deperiret Sulpicia, eamque impensius quam vellet venationis

Nec tibi sit duros acuisse in prælia dentes;
Incolumem custos hunc mihi servet Amor.
Sed procul abducit venandi Delia cura.
O pereant sylvæ, deficiantque canes!
Quis furor est, quæ mens, densos indagine colles
Claudentem, teneras lædere velle manus?

ne læde meum adolescentem; neque tibi sit animus *sævos acuminasse dentes ad pugnam; Cupido defensor* Amantium *istum mihi salvum custodiat. At longe eum abstrahit nimium venandi studium. O utinam dispereant nemora, et nulli sint canes. Quæ insania est, quis animus, nemorosos montes plagis cingentem molles manus*

Guelf. 2. a marg. *Neve velis duros*, vel *Ne tibi sit duros* conj. Heyn. *in pectore* Beroll. 1. 2. 4. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Colb. Exc. Lips. Dat. Angll. 1. 2. 3. Par. cod. Lips. et Bartol. *impectore* Berol. 3. *in pectora* unus Zwic. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. Rheg. Brix. Venett. 1491. 1493. Aldd. et Stat. At primus Scal. e Cuj. dedit *in prælia*, quod legitur etiam in marg. Gryph. 1573. —5 Scal. *devia cura* de conjectura edidit; hinc Heins. *in devia;* et postea, *abducit venanti Delia curas*, quod, probantibus Heyn. et Huschk. in textum receperunt Broukh. Bauer. et Bach: *adducit....Delia cura* Berol. 2. *venanti* Voss. 1. 4. 5. *curam* Voss. 3. et Bartol. Nostram lect. testantur omnes alii codd. et edd. vett.—6 *O valeant* Vat. Heins. 1. Cf. II. 3. 67. et II. 6. 9. Sed et alterum Nostro frequens: vide I. 1. 51. II. 3. 75. II. 4. 27. et III. 4. 62.—7 *Quis furor, o quæ mens* Witt. 1. 2. Broukh. 1. Angl. 3. tres Voss. et Reg. quod reposuit H. Voss. *Et quid furor est que mens* cod. Lips. *Quis furor, aut quæ mens* Colb. *Quis furor est o mens* Monaç. et Goth. hinc *Quis f. o! quæ mens* edidit H. Voss. Verbum autem in his interrogandi formulis priori membro annectere solet Tibullus: cf. I. 6. 3. II. 3. 29. Ad emend. Heins. et Dous. F. Broukh. dedit, *Quis furor est demens.* Nostram lect. testantur Par. Beroll. Guelff. Corv. alii, cum edd. vett. Vide Catull. XV. 14. Ovid. V. 13. seq. Hor. I. Od. 16. 22. Ovid. Amor. III. 14. 7. Art. Am. III. 172. Virg. Æn. II. 519. Cic. Off. II. 2. et Tibull. I. 10. 33. *densas* Berol. 1. *densa* cod. Lips. et Goth. pro *colles*, quod exhibent omnes codd. sine exceptione, H. Voss. dedit *saltus*; et sic Bentl. h. l. citat ad Hor. I. Epist. 2. 60. Vide Weichert. Ep. Crit. p. 84.—8 *Candentem* Beroll. 1. 3. sed *Claudendo* Berol. 1. in marg. hoc exhibent etiam Goth. Ask. in marg. et Bartol. num sic in ed. pr. min.? *Claudentis* Laud. et Angl. 2. *vepre* pro *velle* conj. V. D. in Act. Soc.

NOTÆ

studio deditum videret, timens ne lædatur a feris, apros rogat incolentes loca, ad quæ accessurus est Cerinthus, ut ab eo dentes amoveant. Deinde adolescentis insaniam carpit, qui se potius lacerari inter lustra ferarum et vepres patiatur, quam suis amplexibus frui velit; demumque, quibus potest eum blanditiis ab alienis amoribus, et nimia venandi cura, ad suas delicias invitat.

7 *Quis furor*] Ut supra I. 10. 33. 'Quis furor est atram bellis arcessere Mortem?'

Indagine colles] Indago metonymicῶs retia vel plagas, quibus locus aliquis cingitur, ad capiendas feras significat. Indago enim est proprie ferarum inquisitio, ut ait Serv. ad illud Æn. IV. 'saltusque indagine cingunt.'

Quidve juvat furtim latebras intrare ferarum?
Candidaque hamatis crura notare rubis?
Sed tamen, ut tecum liceat, Cerinthe, vagari,
Ipsa ego per montes retia torta feram.
Ipsa ego velocis quæram vestigia cervæ,
Et demam celeri ferrea vincla cani.
Tunc mihi, tunc placeant sylvæ; sic, lux mea, tecum
Arguar ante ipsas concubuisse plagas.
Tunc veniat licet ad casses, illæsus abibit,
Ne Veneris cupidæ gaudia turbet, aper.

offendere velle? Quid vero prodest ferarum latibula clam ingredi, et nivea crura sentibus uncinatis signare? Veruntamen, o Cerinthe, egomet per colles libens traham casses tortuosos, dummodo mihi concedatur tecum vagari. Egomet investigabo signa pedum cervi præpetis, detrahamque citis canibus copulas ferratas. Tum quidem me nemora delectent, si insimuler tecum, o vita mea, coram ipsis retibus dormiisse. Etiamsi per id temporis aper aliquis *incidat in plagas, inde salvus expedietur, ut Veneris ardentis voluptatem non præpediat. Tum nulla Venus sit absque*

Traj. p. 193.—10 Berol. 3. *amatis;* Colb. Exc. Lips. et Angil. 3. 4. *armatis*, improbantibus Broukh. et Heyn. *rubris* Beroll. 1. 3.—11 *Cherinthe* Witt. 1. 2. unus Broukh. Dat. ed. pr. maj. Venet. 2. Brix. et Rheg. *Cherinte* Par. Broukh. 1. 2. et ed. pr. min.—12 *Ipse* Beroll. 1. 3. sed Berol. 1. a m. sec. *Ipsa*: Guelf. 2. *geram*.—13 *Ipse* Berol. 1. et a m. sec. *Ipsa*. Vulgatam *cervæ*, quod de conjectura primus reposuit Broukh. 'ne in Pentametro ter resonet τὸ i, sibilo odioso,' aut potius e more poëtarum, firmant Monac. et Bern. *cervi* exhibent omnes alii codd. et edd. vett.—15 *Tum mihi, tum* edidit H. Voss. contra omnium codd. fidem. *si lux* omnes Beroll. Guelff. Broukh. Heins. et Stat. quod non spernendum censet Heyn. quodque revocarunt Wund. Voss. et Bach. *sic* conjecturam Heinsii admisit Broukh. idque firmant Voss. 2. et 3. —16 Berol. 2. *procubuisse*.—17 In Corv. turbatus ordo versuum; nam 19. 20. sunt ante 17. 18. retracti.—18 Goth. *Nam....turbat;* cod. Lips. *turpet;* sed correctum eadem manu, prorsus ut in Zwic. 1. ap. Wund. *turpet* etiam in

NOTÆ

10 *Hamatis crura notare rubis*] Spinis, seu sentibus, cuspidibus armatis. Ovid. Met. I. 'Me miserum! ne prona cadas, indignave lædi Crura notent sentes.'

14 *Ferrea vincla cani*] 'Melium' vocavit Antiquitas illud vinculum seu collare, quo colla canum vinciuntur et astringuntur, ut notavit Varro de Re Rust. II. 9. Fit autem e corio firmo cum clavis capitatis, insuiturque pellis mollis, ne noceat collo canis duritia ferri. Hic sumitur pro copula, qua canes a Venatoribus retinentur. Juxta illud Ovid. Met. VII. 'Copula detrahitur canibus quos illa sequentes,' &c. Idem Met. VIII. 'Vincula pars adimunt canibus.'

15 *Tunc placeant sylvæ*] Virgil. 'Rura mihi, et rigui placeant in vallibus amnes.'

16 *Ante plagas*] Plagæ differunt a retibus et cassibus, quod casses et retia longo tractu tendantur; plagæ nonnisi in viarum angustiis, quæ retibus continuari nequeunt, internectuntur. Casses vero nonnisi ad majores feras capiendas adhibentur.

Nunc sine me sit nulla Venus; sed lege Dianæ,
  Caste puer, casta retia tende manu.
Et quæcumque meo furtim surrepet amori,
  Incidat in sævas diripienda feras.
At tu venandi studium concede parenti,
  Et celer in nostros ipse recurre sinus.

me. At juxta Dianæ mandata, o juvenis pudice, dispone casses puris manibus. Si vero alia puella *meas delicias clam occupavit, quæcumque ea sit, discerpenda belluis immanibus occurrat: sed tu,* o *Cerinthe, patri* tuo *relinque venationis curam, festinusque in nostros amplexus accurre.*

Vicent.—19 *Nunc* Beroll. 1. 4. Witt. 2. Laud. Exc. Lips. Vat. Ursini, et Angll. 2. 3. 4. quod restituit Broukh. pro vulg. *Tunc*, quod exhibent Par. Beroll. 2. 3. alii, cum edd. vett.—20 *Casta* Reg. lectionem *tende* revocavit Broukh. ex ed. pr. maj. Bartol. Aldd. Mur. et Dous. 1592. eamque firmant Colb. Reg. Guelf. 2. Par. alii; *tange* exhibent omnes Angll. Scal. Stat. Beroll. et Witt. Broukh. 1. 2. 3. octo ap. H. Voss. Laud. Corv. Dat. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Rom. Lips. ap. Heyn. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. et Scal. pro quo Broukh. et Heyn. malebant *pange;* et Heins. *pande*.—21 *Aut* Exc. Perr. Vat. Heins. 2. cod. Scal. et Vicent. probante Heynio, et hoc receperunt H. Voss. et Bach; *At* Cuj. *Et* Beroll. Par. aliique omnes: *quæcumque* Berol. 2. et unus Broukh. *quicunque* Rom. *supbit* (quod compend. est verbi *superbit*) in Berol. 4. *subrepit* Berol. 2. Witt. 2. Broukh. 1. 2. 3. unus Angl. Par. alii, cum ed. pr. maj. (forsan et min.) Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Rom. Lips. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. Aldd. Mur. Stat. et Scal. *subrepet* Sfort. ap. Stat. Reg. et sex Voss. quod primus admisit Broukh. *surrepit* Witt. 1. *subjecit* unus Angl.—22 *Incidat et sævis....feris* Palat. 5. Goth. et cod. Lips. quod H. Voss. tanquam magis poëticum admisit. Sed vide I. 10. 60. et Cic. ad Fam. VIII. 11.—23 Broukh. 1. *concede parumper*.—24 Voss. 2. *nostro...sinu;* Bern. *nostros....pedes*: Par. solus habet *sæpe recurre*. Ad sensum comp. Propert. III. 20. 10. et Ovid. Her. XV. 95.

NOTÆ

19 *Lege Dianæ*] Diana Venationis Dea, ipsaque Venatrix, quæ casta semper fuit virgo et illibata, cujusque comites perpetua virginitate insignes fuerunt.

CARMEN IV.

Huc ades et teneræ morbos expelle puellæ,
Huc ades, intonsa, Phœbe, superbe coma.
Crede mihi, propera, nec te jam, Phœbe, pigebit
Formosæ medicas applicuisse manus.
Effice, ne macies pallentes occupet artus,
Neu notet informis candida membra color.

'O *Phœbe, insignis crinibus incedens, fer opem, virginisque tenellæ medere languoribus. Habe mihi fidem,* o *Phœbe, festina, neque modo te pænitebit adhibuisse medicas manus pulchræ* puellæ. *Fac ut tabes pallida ipsius membra non invadat;*

Hæc ex Witt. 1. affertur Inscriptio, *Epistola: Cherinthi: vel Tibulli potius: ad phœbum pro puella languente.* Broukh. 2. 3. ed. pr. maj. et Rheg. *Ad Phœbum pro Cherintho ægrotante:* sic in cod. Lips. et Broukh. 1. sed hic addit, *et puella;* ille, *proque puella.* Venet. 2. *Ad Phœbum pro Cherintho ægrotante, seu pro puella.* Similiter alii.—1 Omissum est *et* in ed. pr. maj. et Venet. 2. *Huc ades o teneræ* Zwic. 2. Exc. Perr. Vat. Heins. 2. Scheff. Rheg. et Lips. ap. Heyn. *et* agnoscunt tres ap. Sant. Beroll. 1. 2. 3. 4. Par. aliique. Vide I. 7. 49. et II. 1. 35. Pro *expelle* unus Broukh. Thuan. Voss. 5. et Berol. 2. habent *depelle,* quod sane usitatius est: vide Cæsar. de B. G. VI. 17. at Hor. II. Epist. 2. 137. 'Expulit helleboro morbum.' cod. Lips. *expele;* Berol. 3. *expelle:* H. Voss. malit *averte:* cf. Hor. II. Epist. 1. 136. Quod attinet ad sonum rhythmicum, qualem habemus in verbis *depelle puellæ,* Weichert. in Actis Sem. Reg. Lips. Vol. II. p. 326. hæc notavit, 'Versus ὁμοιοτέλευτοι vel invitis poëtis, lingua ipsa sic ferente, præsertim in Pentametris, excidere debebant. Quo factum est, ut apud optimos quosque poëtas, cum Græcos tum Latinos, passim ejusmodi versus occurrant, quos, renitentibus potissimum libris, corrigere temerarii atque inconsulti est judicii.' Laudavit in hanc rem Barth. ad Stat. Theb. II. 239. Broukh. ad Propert. I. 8. 11. Passov. ad Pers. I. p. 313. alios.—3 Hoc distichon subjectum est sequenti in cod. Lips. Structurum *nec te jam* agnoscunt Par. Guelf. 1. 2. 4. Corv. Reg. Beroll. alii; *nec jam te* Guelf. 3. Monac. et Voss. 5. receptum a Vulp. et Heyn. in ed. 1755. et 1777. probante Wund. Sed cf. II. 5. 65. et 69. Marg. Gryph. 1573. *neque enim te;* margo Rheg. ap. Huschk. *tam.*—4 Berol. 2. et ed. Bartol. *apposuisse,* quæ commutatio alias quoque reperitur; ap. Ovid. Fast. IV. 851. aliqui legunt, 'osculaque apposuit' pro 'applicuit.'—5 Margo Rheg. 'forte, *tabentes; pollenteis; pullanteis.*' Ex his

NOTÆ

1 *Huc ades*] Votum est ad Artis Medicæ Principem Phœbum, pro Sulpicia Cerinthi puella ægrotante.

2 *Phœbe, superbe coma*] Semper comatus et juvenis Phœbus fingitur, et intonsos habens crines, quia Sol nunquam senescit, et perpetuos radios in remotissima quæque extendit, ut de se ipse loquitur apud Ovid. 'Utque meum intonsis caput est juvenile capillis.' Unde etiam Tibull. I. 4. 33. 'Solis æterna est Phœbo Bacchoque juventus, Et decet intonsus crinis utrumque Deum.'

4 *Medicas applicuisse manus*] Phœbus dicitur Artis Medicæ Magister, quia Sol temperie sua salutis causa est, corporaque sibi subjecta recreat, resque omnes, quibus aluntur et conservantur, producit.

[redacted]

Et quodcumque mali est, et quicquid triste timemus,
In pelagus rapidis devehat amnis aquis.
Sancte, veni, tecumque feras, quicumque sopores,
Quicumque et cantus corpora fessa levant.
Neu juvenem torque, metuit qui fata puellæ,
Votaque pro domina vix numeranda facit:
Interdum vovet, interdum, quod langueat illa,
Dicit in æternos aspera verba Deos.

et quicquid est morbi, et quodcumque funestum metuimus, flumen undis citatis in mare auferat. Adsis, o Dive, et una tecum affer omnes succos, et omnes cantus qui corpus ægrum possunt relevare. Oro, *ne crucia adolescentem, qui timet amicæ mortem, et innumeras preces fundit propter* suam *heram. Aliquando* autem *vota facit, aliquando* vero *contra Divos sempiternos voces profert injuriosas. Solve*

tabentes ex emend. Heinsii admisit Broukh. non facturus, si animadvertisset lectionem *pallentes* firmari mendosa voce *pallida* v. 6. quam illa peperit. Lips. Exc. cum tribus Heinsii *neu macies pallentes.*—6 *Neu notet infirmus* Corv. Pro vulg. *pallida*, (quam exhibent omnes Beroll. Guelff. Broukh. Angll. alii, cum edd. vett.) Broukh. malit *squalida;* Firm. Ask. Bern. et ed. Rom. præstant *candida;* et hanc primus restituit Heyn. Voces 'pallidus,' 'callidus,' 'candidus' in codd. frequenter commutari, cf. Ovid. Art. III. 607. et Burm. ad Ovid. Met. VI. 576.—8 Ex codd. et edd. vett. omnibus H. Voss. et Bach revocarunt *evehat:* vide Varr. de R. R. XIII. Colum. I. 6. et Cic. in Verr. I. 20. *eveat* cod. Lips. *vehat* Goth. *devehat* ex emend. Heinsii propagavit Broukh. quod habet Voss. 5. solus: cf. Ovid. Art. III. 386. et Liv. XXV. 12.—9. 10 Commel. Exc. Colot. et Rom. *sopore*, et mox *cantu;* Guelf. 2. correctum *lepores;* Witt. 1. quinque Voss. et unus Angl. *sopores;* omnes alii, tum scripti tum editi, a quibus tandem decesserunt Broukh. Vulp. Heyn. et Lips. 1812. habent *sapores;* hi omnes etiam exhibent *cantus.* Margo Gryph. 1573. *nostra* pro *fessa:* Hor. Carm. Sæc. 68. de Phœbo: 'Qui salutari levat arte fessos Corporis artus.' Marg. Rheg. ap. Huschk. habet: 'Palatin. prim. *luent.* Sic Eleg. seq. v. 14. 'vel mea vincla lue,' legendum conjicit Gebhardus. Sed sic Virgil. (Æn. II. 146.) 'arcta levari Vincla jubet Priamus.' Voss. 5. *levent*, quasi res incerta sit, Phœbi cantus corpora fessa levare.—11 Primum hemistichium firmat lectionem receptam supra I. 8. 49. 'Neu Marathum torque.' Alterum hemistichium firmare videtur lect. receptam I. 5. 69. 'mea fata timeto,' ubi alii 'caveto' legunt. Est tamen diversa horum locorum ratio. Monac. *facta puellæ.*—13 Laud. Angl. 2. et Zwic. 1. *fovet;* Berol. 3. Voss. 1. et Dat. *movet;* Goth. *meret;* Berol. 2. *interdumque langueat;* Berol. 3. *interdum langueat illa.*—14 *Vicit...impia* unus Palat. Rom. Brix. et Venett. 1491. 1493. translatum huc ex aliis Tibulli locis I. 3. 52. III. 4. 16. et

NOTÆ

6 *Informis color*] Exsanguis nimirum pallor et tabes, quæ corpora prorsus exedunt.

9 *Quicumque sopores* [*sapores*] Herbas omnes, succos, et pocula, atque etiam incantationes, quæcumque morbos depellere possunt, intelligit.

11 *Neu juvenem torque*] O Phœbe, si puellæ Sulpiciæ pulchritudo te non movet, at saltem te flectat Cerinthus amator, qui innumera facit vota pro puellæ suæ salute, de cujus morbo ad mortem usque dolet.

CARMEN V.

Qui mihi te, Cerinthe, dies dedit, hic mihi sanctus,
Atque inter festos semper habendus erit.
Te nascente novum Parcæ cecinere puellis
Servitium, et dederunt regna superba tibi.

O Cerinthe, dies ille qui te mihi tradidit colendus est, et in sacris perpetuo mihi ponendus erit. Te nascente novum servitutem Parcæ fœminis indixere, tibique

Inscribitur in Witt. 1. *Epistola: Sulpitia ad Cherintum amicum suum:* in Broukh. 1. *Ad Cherintum de ejus natali, atque amore;* et sic in Broukh. 2. 3. et Venet. 2. qui tamen addunt, *et oratio ad Venerem:* in Palatt. Stat. et ed. pr. maj. *Ad Cherinthum:* in ed. pr. min. *Ad Venerem oratio.*—1 *Est qui cherinte dies dedit* cod. Lips. *Est qui te C. dies* Par. omnes Beroll. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Colb. Stat. Angll. 1. 2. omnes ap. H. Voss. Zwicc. 1. 2. alii, cum. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. Aldd. &c. *Qui mihi te* Scal. e Cuj. et sic Berol. 3. a marg. *Set qui te* Exc. Perr. et Goth. Scripturam edd. vett. revocavit Bach, ita scribens: 'Scripturam cur revocaverim, hæ causæ me impulerunt: 1. Natalem, nec vero eum diem, quo Cerinthus innotuerit Sulpiciæ, volebat designare, id quod vel contextus docet: 2. Verbo substantivo in sententiis vi quadam declarandis primam fere sedem concedunt poëtæ, cf. Ovid. Fast. vi. 219. Martial. ix. 18. Broukh. in scriptis: '*Est qui te recte.* Naso: 'Illa dies hæc est, qua te celebrare poëtæ.' Martial. 'Hæc est illa dies, magni quæ,' &c. Nemini, puto, repet. *mihi* in vulg. probabitur. H. Voss. præeunte Guyeto, maluit, *Et qui te.* Hoc certe manifestum est, vocem initialem in uno vel pluribus codd. excidisse, et deinde male suppletam esse. Junctura verborum satis expedita: *Qui dies te, Cerinthe, dedit, hic est mihi sanctus, &c.* Graviter sibi respondent vv. *Est...habendus erit.* Ad orationis colorem cf. Virg. Æn. v. 49. sq.'—2 Berol. 4. *inter fastos.*—3 Ed. pr. maj. Vicent. et Rheg. *parce:* Beroll. 1. 3. *puellæ;* Guarn. et Rom. *puelle;* Berol. 3. a marg. *puellis*, ut est in omnibus aliis. Cf. Posidippi Ep. vii. 5.—4 Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. omnes Angll. Beroll. 1. 2. 3. Corv. Reg. omnes Guelff. Par. edd. pr. maj. min. Venet. 2. Brix. Rheg. cum aliis, *dederant.* Vide ad ii. 5. 79. *dederunt* testantur Berol. 4. Berol. 3. a marg. et Zwic. 1. cum ed. Bartol.

NOTÆ

1 *Qui mihi te, Cerinthe*] Hoc etiam Carmen Sulpiciæ nomine scriptum est, quo suum in juvenem Cerinthum testatur amorem ardentissimum, cujus etiam mutuum in se vehementer exoptat ardorem, et ideo se ejus diem natalem, tanquam sanctissimum, celebraturam profitetur. Ad Genium deinde Veneremque se convertit, eosque enixe precatur, ut Cerintho adsint, votisque ejus faveant, si modo Sulpiciam vere et sincere diligat.

3 *Parcæ cecinere puellis*] Sunt Parcæ Deæ fatales vitæ humanæ stamina dispensantes. Tres esse finguntur Sorores, Clotho, Lachesis, Atropos, Erebi Noctisque filiæ, quarum primam colum volunt gestare, secundam nendo humanæ vitæ terminum præfinire, tertiam filum incidere, et statuto tempore vitam abrumpere. Unde 'Sorores lanificæ' vocantur a Poëtis. Martial. lib. vi. 'Si mihi lanificæ ducunt non pulla Sorores Stamina, nec surdos vox habet ista Deos.'

4 *Regna superba*] Superbum sane

Uror ego ante alias; juvat hoc, Cerinthe, quod uror,
Si tibi de nobis mutuus ignis adest.
Mutuus adsit amor, per te dulcissima furta,
Perque tuos oculos, per Geniumque rogo.
Magne Geni, cape dona libens, votisque faveto;
Si modo, cum de me cogitat, ille calet.

imperia magna dederunt. Egomet amore præ omnibus aliis ardeo. Placetque istud, o Cerinthe, quod ardeo, modo tibi pro me sit ardor reciprocus. Te obsecro, per tuas suavissimas rapinas, per tuos ocellos, et per Genium tuum. O *potens Geni, accipe lubens thura, et votis annue, si ipse quoque ardet, quando de me cogitat.*

Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. et Aldd. *sibi* sola ed. pr. min.—5 Berol. 2. *quod uxor.*—6 *Si tibi nobiscum* edidit H. Voss. laudans Plaut. Curc. I. 1. 46. et Trin. II. 4. 37. Cujus lect. vestigium nusquam est. Heynius proposuit, *de nostro*, sc. igni, aut, *Si tibi, qui nobis, &c.* improbante Bach, qui, si quid mutandum, proponeret, *Si tibi idem nobis*, pro idem quod nobis est; vel, *Si tibi idem est nobis:* Berol. 4. a marg. *adsit amor;* Berol. 2. *amor* pro *ignis;* posterius etiam habet in margine.—7 Par. *assit amor;* Witt. 1. unus Broukh. unus Stat. Vat. Heins. 2. Zwicc. Beroll. 2. 4. edd. pr. maj. min. Bartol. Vicent. Rheg. Lips. ap. Heyn. cum aliis *te per;* Broukh. 1. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. Aldd. &c. *tua per;* cod. Lips. Par. Beroll. 1. 3. plerique Statiani, Witt. 2. Broukh. 2. Dat. Angll. 1. 2. 5. ceterique *per te.*—8 Dissenius citat *suos*, unde nescio.—9 *Alme Geni* Exc. Pocc. Perr. et Vatt. Heins. 1. 2. quod, probante Heyn. recepit Bauer. *Alme veni* Exc. Lips. *Mane Geni* Witt. 1. 2. Zwicc. 1. 2. sex ap. H. Voss. Broukh. 1. 2. 3. Par. Laud. Angll. 2. 3. 4. 5. omnes Beroll. Reg. Corv. ed. pr. maj. Venet. 2. Brix. Rheg. Ald. 2. Gryph. 1573. &c. *Mane veni* Berol. 1. a m. sec. Zwic. 1. a marg. Colb. Angl. 1. Thuan. duo Stat. cum Vat. et Marcel. ap. eundem, Bartol. Rom. et Ald. 1. Addit Heynius, 'quod in Venetis statim mutatum.' Fortasse in Venet. 1487. nam in Venett. 1491. 1493. vox desideratur, legiturque simpliciter *Mane cape.* Idem Heyn. in Gryph. 1546. exaratum invenit *Magne Geni*, quam emend. sibi vindicat Scal. eandem Plant. 1603. et sequiores servarunt. *Mane Geni*, quod interpr. sancte, revocarunt H. Voss. et Bach. Vide Serv. ad Virg. Æn. I. 139. et Varr. de L. L. v. 2. 'Oscitantia librariorum factum est, ut *Mane* pro adverb. accepto *Geni* in *veni* corrumperetur.' *Bach.* *thura* vel *tura* exhibent Par. Beroll. 2. 4. ceteri fere omnes, cum edd. ante Heyn. qui *dona* reposuit ex utroque Witt. uno Heins. et duobus Angll. idque testantur etiam Beroll. 1. 3. *vota* in Exc. Lips. *donisque faveto* Dat. et Berol. 3.—10 Muretus primum edidit *ille calet*, quod confirmant Exc. Pocc.

NOTÆ

est et fastuosum, si non sæpius etiam insolens, sive in fœmina sive in viro, eximiæ pulchritudinis imperium. Ovid. Fast. I. 'Fastus inest pulchris, sequiturque superbia formam.'

7 *Dulcissima furta*] Veteres 'furtum' dixerunt quicquid clam rapiebatur, aut etiam admittebatur: unde sæpius Poëtis 'furta' dicuntur clandestini concubitus, adulteria, oscula, ceteraque Veneris lenocinia. Tibullus supra I. 2. 34. 'Celari vult sua furta Venus.'

8 *Per Geniumque rogo*] Vetus precandi mos per cujusque Genium, sicut et per rem carissimam. Horat. I. Epist. 7. 'Quod te per Genium, dextramque, Deosque Penates Obsecro et obtestor.'

9 *Magne Geni*] Genius dicebatur

Quod si forte alios jam nunc suspirat amores,
  Tunc, precor, infidos, sancte, relinque focos.
Nec tu sis injusta, Venus; vel serviat æque
  Vinctus uterque tibi, vel mea vincla leva:

Sed si modo forsan alienas a me *delicias exoptat; te oro, tum perfidos illius focos desere. Tu* vero, o *Venus, ne sis mihi iniqua; aut* fac *ut æqualiter* nos *ambo tibi addicti famulemur; aut meas catenas solve. At potius ambo tam forti simul con-*

---

et Perr. Berol. 3. a m. sec. nonnulli ap. Stat. Vatt. Heins. 1. 2. Colet. et Ask. vulg. *valet* exhibent Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Colb. aliquot Stat. omnes Angll. Beroll. Guelff. alii, cum edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. Aldd. &c. Scal. e Cuj. dedit *volet*, quod exhibet Berol. 4. a marg.—11 *Quid? si forte alios jam nunc suspiret amores* cod. Lips. non improbante Huschk. *Qui si....suspiret amores* Voss. 2. vide ad vs. seq. *Quod si* omnes alii codd. *suspiret* Angll. 1. 5. duo Broukh. Berol. 4. Guelf. 2. Hamb. Bern. Voss. 2. Par. ed. pr. maj. Venet. 2. et Rheg. quod revocarunt H. Voss. et Bach. *suspirat* Beroll. 1. 2. 3. Berol. 4. a m. sec. Guelff. 1. 3. 4. Corv. Reg. &c. Cf. I. 4. 15. et I. 6. 35.—12 *Tum* in nonnullis codd. invenisse videtur H. Voss. *Tunc* habent Beroll. 1. 2. 3. Guelff. 1. 2. 3. 4. Corv. Reg. Par. Broukh. 1. 2. 3. Witt. 1. 2. Laud. Dat. omnes Angll. et Stat. cum edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Rom. Lips. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. Aldd. alii ante Broukh. qui *Tu* ex Vat. Heins. 1. recepit, eumque secuti recentiores; hoc habent etiam Berol. 4. et quinque ap. H. Voss. Heynius comparat similem versum II. 3. 64. Sed vide ad III. 6. 6. et 62. 'Tamen legendum est *Tunc*, teste Propert. II. 13. 15. 'Quæ si forte bonas ad pacem verterit aures, Possum inimicitias tunc ego ferre Jovis.' Hic incidimus in eandem scripturæ varietatem, atque illic; nam etiam apud Propertium complures libri ab initio hexametri habent, 'Quod si.' Hoc convenit lectioni receptæ ap. Tibullum, illud lectioni cod. Voss. 2.' *Huschk.* Vide ad vs. antecedentem. Ed. pr. maj. *sacte reliqne*, i. e. *(săcte relĭque) sancte relinque.*—13 *Nec sis nunc* Cod. Lips. Broukh. 1. ed. pr. maj. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Venett. 1487. 1491, 1493. 1500. 1520. Aldd. et Stat. *Vel tu sis* Colb. *Nec sis injusta* unus Broukh. et Voss. 1. *Nec tu sis* Sfort. ap. Stat. duo ejusdem, Reg. Guelff. 2. 3. omnes Beroll. Par. ed. pr. min. Bartol. et Rom. quam veram lect. revocavit Scal.—

NOTÆ

a Priscis Deus naturalis, et qui omnium rerum gignendarum vim haberet; seu Deus naturalis uniuscujusque loci, vel rei, vel hominis. De Genio hominis sic Censorinus: 'Genius ita nobis assiduus observator est appositus, ut ne puncto quidem temporis longius abscedat, sed ab utero matris acceptos ad extremum vitæ diem comitetur.' Veteres autem unicuique hominum duos Genios attribuebant, alterum bonum, alterum malum; non aliter atque Christiani asserunt unumquemque suum 'Angelum Custodem' habere, et contra malum Angelum insidiatorem. De his vide Servium in illud Virgilii Æn. VI. 'Quisque suos patimur Manes.'

12 *Infidos relinque focos*] Cerinthi nempe fallacis, qui detinetur alterius amoribus.

13 *Nec tu sis injusta, Venus*] Dicitur injusta Venus, cum alter amantium est mentis impos præ nimio amoris æstu, alter vero prorsus a cura solutus.

Sed potius valida teneamur uterque catena,
Nulla queat posthac quam soluisse dies.
Optat idem juvenis, quod nos, sed tectius optat;
Nam pudet hæc illum dicere verba palam.
At tu, Natalis, quoniam Deus omnia sentis,
Annue; quid refert, clamne palamne roget?

stringamur vinculo, ut nulla dies nos deinceps possit disjungere. Hoc ipsum expetit adolescens, quod ego; at securius expetit. Ipse enim erubescit istud aperte profiteri. Sed tu, o *Dive Natalis, quandoquidem cuncta cognoscis, votis annue. Quid* enim *interest an te furtim an aperte oret?*

16 'Hunc versum in archetypo exaratum fuisse suspicor ita: *Nulla queat posthac q̄ soluisse dies;* vel q, omissa lineola. Quod sumentes pro *que* librarii, fulcrum assumserunt alii aliud. Cod. Par. *exsoluisse;* Laud. (Reg. cum duobus Angll.) et Voss. 3. *dissoluisse;* tres Stat. cum aliis (Broukh. 1. 2. 3. Exc. Pocc. et Perr. Vatt. Heins. 1. 2. Beroll. 2. 3. 4. Angl. 5. ed. pr. maj. min. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Venett. 1487. 1491. 1493. Broukh. Vulp.) *nos soluisse.* Utramque hanc lectionem in unam confudit librarius cod. Lips. *Nulla queat post hac nosq3 soluisse dies.* Voss. 1. *quæ;* Voss. 4. *qua;* Colb. Ask. Monac. Rom. et Aldd. *quam.* Hæc una est verissima lectio.' *Huschk.* Hanc lect. exhibent etiam Guelf. 3. Goth. ed. Bartol. a. 1472. Mur. Plant. et Passer. Heynius revocavit.—17 Muretus primus edidit *tectius:* Scal. vero omnium fere codd. et edd. vett. lectionem *tutius* prætulit, consentientibus, qui postea exorti sunt, editoribus. Tandem Broukh. e sex codd. scil. Exc. Pocc. Perr. et Lips. lib. Matt. Vatt. et Heins. 1. 2. quibus accedit Voss. 4. revocavit *tectius:* Par. *tucius.*—18 *Ac pudet* Exc. Perr. *Non pudet* Voss. 3. *hic illum* cod. Lips. Par. Voss. 1. et Goth. 'Nihil sanius hoc versu, qui mere est Tibullianus. Vide I. 9. 46.' *Huschk.*—19 Heynius interpungere malit, *At tu, Natalis, quoniam, Deus, omnia sentis;* ut sit, At tu, Natalis Deus, &c. Cod. Lips. *Deus quoniam omnia sentit:* fuerunt igitur, qui legerent, *At tu, Natalis, quoniam Deus omnia sentit.*—20 Berol. 1. *referat.* Lectio *clamve pa-*

NOTÆ

19 *Natalis Deus*] Genius et Natalis Deus apud Antiquos idem prorsus erat, qui et Deus etiam naturæ dicebatur. Colebatur autem et celebrabatur Natalis Deus, seu Genius, a quolibet viro, die suo natali, non a fœminis: ut manifestum fit ex illo Persii testimonio Sat. II. 'Funde merum Genio.' Viri namque tantummodo Genium habere censebantur, non fœminæ, quæ loco Genii Junonem suam colebant, quæ etiam 'Juno Natalis' dicebatur, ut ex nostro patet Tibullo Eleg. proxime sequenti: 'Natalis Juno sanctos cape thuris acervos.' Genius igitur proprie erat virorum, sicut Juno fœminarum. Unde quemadmodum tot erant Genii, quot viri; ita tot etiam colebant Junones, quot erant mulieres, et sicut servi per 'Heri Genium,' sic etiam ancillæ per 'Dominæ Junonem' jurare solebant. De Genio Horat. II. Epist. 2. 187. 'Scit Genius, natale comes qui temperat astrum, Naturæ Deus humanæ, mortalis in unum Quodque caput, Vultu mutabilis, albus et ater.'

20 *Clamne palamne roget*] Interior enim sensus, desiderium, et voluntas pro verbis, seu verborum vim habet.

lamve late dominatur in libris scriptis et editis ante Mur. *clamne palamne* Angl. 1. Bern. duo Broukh. Ask. Goth. cod. Lips. cum edd. Pulmanni, Gryph. 1575. Dous. 1592. Passer. Broukh. Vulp. H. Voss. Wund. Bauer. et Bach. *clamne palamve* Monac. et ed. Venet. 1750. Obvium est unde error; *ve* et *ne* vix distinguuntur in codd. Hinc confunduntur 'bellive' et 'belline' ap. Virg. Æn. XI. 120. sic 'matremne' et 'matremve' ap. Corn. Nep. XI. 3. Cf. Vulgatam *clamve palamve* acriter defendit Schelle ad Hor. Art. Poët. p. 108. seq. his quidem verbis: '*ne* paragogicum rem non nisi quærendo dubitandoque in medium profert, proponit, movet; *ve* disjungendo continuat. Hinc intelligitur, quare *ne* proprie primo loco veniat, secundo vero reliquisque *ve* substitui possit pro 'an.' Sequitur, quod exemplo Hor. Art. Poët. vs. 380. comprobatum vidimus atque sexcenties in poëtis occurrit *ve*, quod disjungendo valet, duplici modo poni posse; *ne* vero non item.' Quod hic disputavit V. D. inquit Bach, contra Bentl. ad Hor. I. Sat. 2. 63. id pluribus veterum scriptorum testimoniis refutari puto. Prætermissis iis locis, ubi lectio non certa satis habetur, afferamus Hor. Art. Poët. 117. 'Mercatorne vagus, cultorne virentis agelli:' intellige 'intererit multum.' Virg. Æn. V. 95. 'Incertus, Geniumne loci, Famulumne parentis Esse putet.' Ovid. Met. XIII. 912. 'monstrumne Deusne Ille sit, ignorans.' Cæsar. B. G. VII. 14. 'Neque interesse, ipsosne interficiant impedimentisne exuant.' His fere exemplis probari potest, *ne*...*ne* pro 'utrum...an' optimis quibusque scriptoribus frequentatum esse.

CARMEN VI.

NATALIS Juno, sanctos cape thuris honores,
Quos tibi dat tenera docta puella manu.

O Juno Natalitia, suscipe devotam tibi thuris congeriem, quam tibi perita virgo

Witt. 1. hæc præmittit, *Epistola: Poëta ad Junonem loquitur:* cod. Lips. *Ad Junonem commendatio puellæ feliciter incipit;* et sic in Broukh. 1. 2. 3. nisi quod desunt verba *feliciter incipit* in his tribus: Ed. pr. maj. et Venet. 2. *Junoni puellam commendat:* Ed. pr. min. *Ad Junonem oratio.* Margo Rheg. ap. Huschk. 'Est ἀμοιβαῖον alterius. Loquitur non Cherinthus, sed aliquis tertius: est Lena aut Anus.' Bona verba, quæso, eruditissime Barthi!—1 *Natali* Rom. *viris* Berol. 2. et *turis* in marg. *honores* testantur Broukh. 1.

NOTÆ

1 *Natalis Juno*] Hoc Elegidio continentur votum et preces ad Junonem pro Sulpicia, quæ diem suum natalem celebratura, ut rem divinam Junoni faceret sese comsit eleganter: rogaturque Dea, ut sacrificiis sibi oblatis adesse velit, Sulpiciam amoribus fortunatam votorumque compotem efficiat, ut Cerinthi nempe formosissimi adolescentis connubio frui possit. Hinc constat quod superiori Elegia observavimus, Genium marium, Junonem fœminarum Deam fuisse natalem.

2 *Docta puella*] Quia nimirum aut literis imbuta, aut rerum non ignara, sed prudens; aut denique quia recte novit quomodo Junoni sacrum sit faciendum, diesque natalis celebrandus.

Tota tibi est hodie; tibi se lætissima comsit,
  Staret ut ante tuos conspicienda focos.
Illa quidem ornandi causas tibi, Diva, relegat;
  Est tamen, occulte cui placuisse velit.
At tu, sancta, fave, ne nox divellat amantes;
  Sed juveni, quæso, mutua vincla para.

niveis manibus offert. Omnis est tua hodierna die; tui causa sese summa animi alacritate exornavit, quo spectanda coram tuis altaribus appareret. O Diva, ipsa profecto tibi attribuit ornatus sui causas, sed nihilominus est etiam aliquis, *cui clam placere cupiat. Sed tu, o Diva, adsis, ut nullus amantes distrahat. At*

Dat. Ask. Voss. 3. Goth. et Beroll. 1. 2. sed in marg. Berol. 2. a m. recent. *acervos*, quod exhibent omnes edd. vett. et ceteri ubique codd. *honores* primus edidit Passer. postea repositum et satis illustratum a Broukh. Sic supra I. 7. 53. Vide Passer. ad Propert. IV. 6. 5. Heinsius cum Herald. ad Arnob. II. p. 126. malebat *acerras*.—3 *Lota* emendarunt Canterus, Demsterus, Fruterius, Heinsius, eamque emend. commendat Barth. ad marg. Rheg. *Tota tua est* Guyetus, Livin. et Ayrman. improbante Huschk. *ter se* Guarn. et Par.—4 Berol. 1. *suos* a m. pr.—5 Witt. 2. Broukh. 1. 2. 3. Exc. ejusdem, Dat. Scal. rec. Angl. 4. omnes Beroll. ed. pr. maj. Bartol. Venet. 2. Rheg. et Ald. 2. *orandi*; Par. *oranda causas*; cod. Lips. *Illa tibi oranti casus tibi*: lectionem nostram testantur Laud. Exc. Pocc. Vat. Heins. 2. ed. pr. min. Brix. et Venet. 1487. *casus* etiam in Broukh. 1. *dura* pro *Diva* Angl. 1.—6 Venet. 1500. *qui placuisse*.—7 In libris compluribus est, *ne nos*, ut in Colot. cod. Lips. Corv. Par. Beroll. 2. 4. Berol. 1. a m. sec. Witt. 1. Broukh. 1. 2. 3. Angll. 1. 2. 5. ed. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Rheg. Vicent.. Lips. ap. Heyn. et Aldd. *ne nox* duo Stat. Vat. Heins. 1. Exc. Pocc. et Perr. Guelf. 2. Guelf. 3. a m. sec. marg. Rheg. ap. Huschk. cum ed. Antw. 1569. et Gryph. 1573. *neu quid* in marg. ejusdem Gryph. *ne quis* Beroll. 3. 4. a m. sec. cum ed. Plant. 1603. Dous. et Scal. 'melius legeretur *ne quis*; nam rogat Junonem, ut conservet amorem mutuum inter Sulpiciam et Cerinthum.' *Synclit. neve id* Beroll. 1. 3. Reg. Guelff. 1. 4. Voss. 3. 4. Witt. 2. Vat. Ursini, Angll. 3. 4. Colot. Dat. Rom. Brix. Venett. 1487. 1491. 1493. *ne quid* Exc. Colot. quod primus in contextum intulit H. Voss. eumque secuti sunt Bauer. Wund. et Bach; *neu quis* Guelf. 2. pro v. l. Lachman. ad Propert. I. (9. 19.) 8. 45. emendat, *ne fors*: Huschk. conj. *ne lex*, cf. Propert. II. 7. 3. vel *ne rus*, cf. Tibull. IV. 8. Adhuc indicanda est lectio, in nullo dum alio reperta libro, in solo servata cod. Lips. *At tu sancte fave ne nos develet amantes*: memorabilis lect. est *develet*, quod verbum, nisi fallor, nusquam legitur, nisi ap. Ovid.

NOTÆ

5 *Ornandi causas relegat*] Asserit nempe eam ob causam sese tam eleganter comsisse, ut rem tibi divinam faceret, quamvis sub illo prætextu juveni Cerintho placere probarique vel maxime cupiat.

7 *At tu, sancta, fave*] Invocatio rite et ex dignitate concepta; nuptiis enim contrahendis præesse Juno credebatur apud Antiquos.

8 *Mutua vincla para*] Conjugii, nempe, nuptiarumque constantem nexum; quod quidem beneficium recte Junonem rogat, utpote quæ præest conjugiis: unde Græcis 'Gamelia' dicitur, a vocabulo Græco γάμος, Latine *nuptiæ*, seu *conjugium*.

Sic bene compones: non ulli est ille puellæ
 Servire, aut cuiquam dignior illa viro.
Nec possit cupidos vigilans deprendere custos,
 Fallendique vias mille ministret Amor.
Annue, purpureaque veni perlucida palla.
 Ter tibi fit libo, ter, Dea casta, mero.

pares catenas, oro, adolescenti injice. Ita eos recte conjunges. Nulli feminæ iste, nec ulli juveni ista magis meretur obsequi. Fac, *ut nequeat amantes vigil explorator deprehendere, sed ut mille decipiendi modos suggerat* ipsis *Amor. Annue, et adsis fulgens veste* tua *coccinea.* O *Diva pudica, ter tibi sacrum fit libo, et ter*

Met. vi. 604.—8 *Et juveni* malit Heyn.—9 Voss. 3. et Zwic. 1. *Si:* Hamb. et Angl. 2. *componas:* H. Voss. de conj. edidit, *ut nulli est ille;* Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Exc. Pocc. et Perr. Cuj. Scal. rec. Angl. 1. omnes Beroll. Par. cod. Lips. edd. pr. maj. min. Bartol. et Venet. 2. exhibent *ullæ non;* Rheg. *ulle non;* Laud. et Angl. 2. *velle non;* Vat. Ursini, Colb. Guelf. 4. Bartol. Rom. Venett. cum Comment. Cyll. Aldd. et Mur. *ulli non;* Corv. cum aliis *nulle*, vel *nullæ*, quod Scal. reposuit. 'Vossius in extrema vocis *ullæ* litera reperisse visus ē, pro *est*, hoc inde reposuit, quod mihi potius huc transferendum videtur e Pentametro, quem Par. ita exhibet: *Servire, aut cuidam dignior illa viro est.* Quo loco *est* habent duo etiam libri Broukhusii, (Colb. et Broukh. 2.) satis incommode. At percommode illud verbum locum suum tuebitur in Hexametro, ubi legeris, quod ipsi in mentem venit Vossio, *non ulli est ille puellæ.* Hoc vellem in contextum intulisset vir eruditissimus... Jam ἄκυρον aliquid inest in structura *ulli non* pro *non ulli.* Cedo unum e sexcentis locis v. c. Catulli, Horatii, Virgilii, Propertii, quo scribatur *ullus non* pro *non ullus*, vel *ullus haud* pro *haud ullus*, et statim ego Tibullum *ulli non* scripsisse profitebor. Nunc nec apud illos, nec apud hunc invenies vel hanc vel similem structuram. Nam quod supra legitur iv. 1. 164. *Ulla nec*, librariis debetur Guyeto similibus. Quæ cum ita sint, non dubitavi lectionem, a Vossio rejectam in commentarium, evehere in contextum.' *Huschk.*—10 *Serviat* Exc. Perr. *cuidam* Beroll. 1. 2. Witt. 2. Broukh. 1. 2. 3. Dat. et Angl. 1. *quidam* Berol. 3. Vide ad versum præcedentem.—11 *Neu possit* malit Heyn. *vigilax* edidit Broukh. sine ulla librorum auctoritate, quod nunc exhibet Voss. 3. *vigilans cupidos* Voss. 5. *deprehendere* Broukh. 1. 2. 3. Witt. 2. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. et Rheg. —12 Berol. 4. et Venett. *minister.*—13 Berol. 3. et Par. *purpurea veni;* Hamb. *juveni pellucida gemma;* Angl. 2. *prælucida.* Cf. Ovid. Met. iv. 313. Senec. Controv. ii. 15. et Sapph. ap. J. Poll. x. 124. Πρώτην δέ φασι, κ. τ. λ.—14 *Ter tibi fit liba* Berol. 2. *sic* pro *fit* Berol. 4. unus Broukh. Laud. tres ap. Stat. Angll. 1. 2. Par. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. et Rheg. *sit* cod. Lips. alter Broukh. unus Stat. Scal. rec. ed. pr. min. Bartol. Aldd. Stat. et Mur. *fit* testantur Beroll. 1. 2. 3. Broukh. 1. Exc. Pocc. Vat. Heins. 1. Vat. Ursini, Venet. 1487. 1491. 1493. 1500. &c. Margo Rheg. ap. Huschk. 'Hic versus mendosus est. Cur castam vocat Deam, quam non castas res rogat?' Non-

NOTÆ

14 *Ter tibi fit libo*] 'Facere' dicebant Veteres, pro, 'rem divinam,' seu 'sacrum facere,' vel 'sacris operari:' unde *fit libo*, id est, 'sacrum fit libo.' Liba vero in sacrificiis adhiberi solita fuisse jam dictum est supra. Vide etiam Ovid. Fast. iv. 'Quæ precor eveniant, et nos faciamus ad annum Pastorum Dominæ grandia liba Pali.'

Præcipit en natæ mater studiosa, quod optet;
  Illa aliud tacita clam sibi mente rogat.
Uritur, ut celeres urunt altaria flammæ;
  Nec, liceat quamvis, sana fuisse velit.
Sit juveni grata; ac veniet cum proximus annus,
  Hic idem votis jam vetus adsit amor.

vino. Sedula etiam parens filiæ præscribit, quod expetat; sed aliud secum nunc intimo animo a te sibi precatur. Ipsa ardet eodem modo, quo rapidi ignes aras inflammant, neque tamen cuperet sanari, quanquam posset. Fac ut *adolescenti placeat, et ut quando sequens annus aderit, is eorum ipse amor votis jam antiquus sit.*

dum oblitus est Lenam. Vide supra ad Inscriptionem.—15 *Præcipit et* omnes Beroll. Par. Reg. Corv. omnes Guelff. cod. Lips. alii, cum edd. vett. *en* reposuit Broukh. quod nunc exhibent Ask. et Berol. 4. a m. sec. *at* Guelf. 2. pro v. l. *ait* Voss. 3. *ut* pro ' utut ' conj. Heyn. subjungens, ' de quo usu cf. Gronov. Obss. III. 6. sed alterum longe præstat.' *Præcipiat* margo Rheg. ap. Huschk. Porro Par. cod. Lips. Beroll. 3. a marg. Broukh. 1. 2. 3. Witt. 1. 2. Angll. 3. 4. 5. ed. pr. min. Bartol. Venett. 1487. 1491. 1493. Aldd. Scal. 1. &c. *quod optat;* duo Stat. ed. pr. maj. Venet. 2. Rheg. Vicent. Mur. Scal. 2. et Cant. *quod optet;* Angl. 1. *quid optat;* Exc. Lips. Ask. Monac. Hamb. et Dat. *quid optet.* Ayrman. in Vita Tibulli § 76. ita legendum esse putat, *Præcinat et gnatæ mater studiosa quod optat.*—16 Ex Heinsii emend. *clam sibi* reposuit Broukh. quam nunc confirmant Ask. et Voss. 4. *jam sibi* exhibent Guelf. 2. duo Stat. Exc. Pocc. Perr. et Colot. Vatt. Heins. 1. 2. Berol. 4. Berol. 1. a m. sec. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. et Rheg. *jam sua* Beroll. 1. 2. 3. Par. cod. Lips. Reg. Cuj. Guelff. 1. 3. 4. Witt. 1. 2. Broukh. 2. 3. Scal. rec. Dat. omnes Angll. ed. pr. min. et Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. quod receperat Scal.—17 *Uritur, ut celebres* Berol. 2. et a marg. *celeres.*—19 *Sic juveni* Guelff. 1. 4. Beroll. 1. 2. 4. Berol. 3. a m. sec. unus Broukh. Statiani, cod. Lips. ed. pr. maj. Venet. 2. et Vicent. in Par. deest vox *juveni* legiturque, *Sic grata veniet;* Dat. Guelff. 2. 3. Witt. 1. 2. unus Broukh. Angll. 1. 2. 5. Berol. 3. ed. pr. min. et Bartol. *Si juveni;* Broukh. 1. Angll. 3. 4. Exc. Lips. aliis, cum Brix. Venett. 1487. 1491. 1493. et Aldd. *Sit juveni. Sic* et *Sit* sæpe permutantur. *Hic juveni* Colb. *grata est veniet* Guelf. 3. Florent. ap. Stat. ed. pr. min. et Bartol. *grata veniet* ut in Par. sic etiam in cod. Lips. Reg. Corv. nonnullis Stat. et Scal. Guelf. 2. et Rheg. *grata adveniet* Angl. 5. Guelff. 1. 4. Guelf. 2. pro v. l. Brix. Venett. 1487. 1491. 1493. et Ald. *grata eveniet* ed. pr. maj. et Vicent. *grata ac veniet* Exc. Lips. *Sic juveni gratum, veniet....jam vetus ut sit amor* conj. Stat. ' Mihi probabile fit, superiora duo disticha sedem suam mutasse; præcesserat *Uritur....*tum *Præcipit....rogat.* Nunc subjiciuntur ipsæ præces puellæ: hoc optat, *ut sit juveni grata, ac, veniet cum proximus annus, Hic idem votis jam vetus adsit amor.* Ita omnia sunt expedita, nec lepore carent.' *Heyn.* Prof. Herel suspicabatur in lect. *Sit juveni grata est*, latere veram lect. *Sternuit illa: ratum est;* quod petitum a superstitione satis nota. ' Mihi nec formula *Sit juveni grata* probatur, nec interposita copula *ac.* Languent omnia. Erigamus sententiam et legamus:

NOTÆ

18 *Sana fuisse velit*] Id est, sine amore; qui namque amoribus corripiuntur, insani efficiuntur. Hinc Propert. II. 12. 3. ' Is primum vidit sine sensu vivere amantes, Et levibus curis magna perire bona.'

Sic juveni placeat: veniet cum proximus annus, Hic idem votis, &c. vel, *Hic idem ut votis.* Hoc certe magis placebit, quam, quod ex emend. Heinsii reposuerunt Broukh. Vulp. et Heyn. *Sic juveni gratis....votis.* Fieri potuit, ut aliquis verbo *placeat* ascriberet *grata sit*, cujus generis glossas sæpe ascriptas videmus. De verbo 'placere' vide Carm. XIII. 3. Supra I. 10. 29. similiter: 'Sic placeam vobis: alius sit fortis in armis.' *Huschk.*—20 *Huc* cod. Lips. *esset* pro *adsit* Par. Hamb. Scal. rec. et Berol. 2.

CARMEN VII.

TANDEM venit Amor, qualem texisse pudore,
Quam nudasse alicui, sit mihi fama minor:
Exorata meis illum Cytherea Camœnis
Attulit, in nostrum deposuitque sinum.

Tandem aliquando is affuit Amor, quem pudori etiam ipsi *potius occultasse mihi sit gloria, quam cuiquam indicasse. Hunc Cytherea meis Camœnis propitia in*

Inscriptio in Witt. 1. hæc est, *Epistola: Gratulatio ad Venerem:* Ed. pr. maj. et Vicent. *Gratulatio ad Venerem:* cod. Lips. et Rheg. *Gratulatio ad Venerem de amoris obtentu;* sic Broukh. 2. 3. et Venet. 2. qui tamen subjungunt, *et loquitur Sulpitia:* Broukh. 1. *Gratulatio ad Venerem de amoris obtemperatione:* Stat. et Palatt. *Ad Venerem.* Ab hoc Carmine usque ad versum 12. Carm. XIII. rursus nos destituit ed. pr. min. Barthius ascripsit Rheg. ap. Huschk. 'Hoc epigramma respondet illi quod X. est.' Quo numero ille signavit Carm. XI.—1 Cod. Lips. Berol. 1. omnes Angll. Reg. Corv. Guelff. ed. pr. maj. Bartol. Venet. 2. Rom. Brix. Rheg. Vicent. &c. *pudori;* Par. duo Stat. Broukh. 2. 3. Exc. Lips. Dat. Vat. Heins. Scal. rec. Beroll. 2. 3. 4. Venet. 1520. Dous. et Passer. *pudore*, quod revocavit Broukh.—2 *Aut* Colb. *Et* Reg. Witt. 1. 2. Beroll. 1. 3. Dat. et Angll. 3. 4. *At* Scal. rec. *Ac* conj. Heyn. *Quem* Hamb. *Quam* cod. Lips. Par. Beroll. 2. 4. omnes Guelff. et Broukh. 1. 2. 3. cum omnibus edd. vett. sine exceptione. Pro *minor* quod exhibent Ask. Exc. Colot. et Berol. 4. a m. sec. *prior* habet Exc. Lips. *major* unus Broukh. reliqui libri *magis:* Heyn. legeret, *Quam nudasse palam;* vel, *Quam nudasse alicui, sit mihi cura minor.*—3 Omnes codd. et edd. vett. habent *camenis*, vel *camænis*, vel *camænis.* 'Quis locus illis hic esset, miror neminem dubitasse. Cytherea non carminibus, sed precibus ac votis exorari debuit. Et poterat proprie loqui puella: *Exorata meis illum Cythereia votis.*' Heyn. Sed

NOTÆ

1 *Tandem venit Amor, &c.*] Votorum tandem Sulpicia compos exultat, libensque delicias suas amoribus potita palam prædicat.

3 *Cytherea Camœnis*] Peculiare Veneris cognomentum ab Insula Cytheris ipsi dedicata impositum. Virg. Æn. I. 'Parce metu, Cytherea, manent immota tuorum Fata tibi.' Camœnæ sunt Musæ sic a cantus amœnitate dictæ, ut quidam volunt. Varro tamen auctor est easdem Antiquis Carmenas, et Casmœnas, quæ postea abjecto *r* et *s* sunt appellatæ. 'Alternis dicetis, amant alterna Camœnæ.'

Exsolvit promissa Venus; mea gaudia narret,
  Dicetur si quis non habuisse suam.
Non ego signatis quicquam mandare tabellis,
  Ne legat id nemo, quam meus, ante, velim:
Sed peccasse juvat; vultus componere famæ
  Tædet; cum digno digna fuisse ferar.

nostrum gremium adduxit, et effudit. Promissiones suas implevit Venus. Si vero *aliquis caruisse dicetur suis deliciis, meas ipse prædicet. Nolim autem ego pugillaribus obsignatis aliquid committere, ne quispiam hoc legat, priusquam meus sit* intimus et familiaris. *At peccavisse placet, faciemque rumori accommodare piget, cum digno digna dicar fuisse.*

vide Sapph. εἰς Ἀφροδίτην, Anacr. Od. IX. et Bion. Fragm. X. Μοίσας Ἔρως καλέοι, Μοῖσαι τὸν Ἔρωτα φέροιεν. Berol. 4. a m. sec. exhibet *querelis*, quod exaratum est etiam in marg. Scal. 1. penes Editorem.—6 In Cuj. et Guelf. 2. legitur *sua:* supplet Heynius 'gaudia.' atqui *sua* est pro (*suā*) *suam:* Berol. 4. *suum* a manu secunda. Barthius legi jussit *salem.*—7 Vat. Heins. 1. *mandabo:* Angl. 1. *tabellæ.*—8 *Me legat id venio* Beroll. 2. 3. Berol. 1. a m. sec. Dat. Angl. 2. Par. *Me legat advenio* quatuor Stat. unus Bronkh. Angl. 1. Venet. 2. et Rheg. *Me legat id nemo* cod. Lips. Reg. Berol. 1. a m. pr. Witt. 1. 2. duo Bronkh. Laud. Angl. 4. et Bartol. *Me legat ut nemo* Voss. 4. Colb. Thuan. tres alii ap. Heins. et Rom. quod cum H. Voss. et Wund. reposuit Bach, 'Grammatica ratione exigente;' Broukh. notavit, '*Me ut legat id nemo* Exc. Perr.' falso: Exc. Perr. *Me legat ut nemo* habent; *Nec legat ut nemo* Berol. 4. a marg. *Nec me legat advenio* Berol. 4. a m. pr. *Nec legat id nemo* Sfort. ap. Stat. *Ne legat ut nemo* solus Grasserus in ed. 1607. quæ lect. in nullo alio libro, neque scripto neque edito, reperitur. *Ne legat id nemo* clare legitur in Venet. 2. Vicent. Brix. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. Aldd. Mur. Stat. Scal. Dous. 1592. Plant. 1560. 1569. et Gryph. 1561. 1573. Barthius ad oram Rheg. locum ita constituebat, *Non ego signatis quicquam mandaro tabellis? Me legat advenio quam meus ante velim.* Pro *ante* Angl. 3. exhibet *esse;* Bauer. Heynio suadente, *quam meus ille* edidit.—9 *Sic* ex Heinsii emendatione reposuit Broukh. quod nunc præstant Voss. 1. 2. *Sed* testantur omnes alii codd. et edd. vett. Vide III. 6. 41. Reg. habet *cultus;* cod. Lips. *justus.*—10 Berol. 2. Goth. unus Broukh. et Voss. 4. *digna puella.*

NOTÆ

8 *Ne legat id nemo*] Duæ negationes pro una: id est, ne legat id aliquis. Propert. II. 19. 32. 'Absenti nemo non nocuisse velit.'

9 *Sed peccasse juvat*] Sed cur, inquit, tantopere dissimulare et occultare laborem, quod gloriæ et laudi mihi potius apud omnes fore confidam?

10 *Cum digno digna fuisse ferar*] Quod sibi deliciis cum Cerintho tandem frui contigerit, nihil apud populum Romanum opus esse dissimulatione gloriatur Sulpicia; quandoquidem tam digno auctore facinus admissum non veniam modo, sed et gloriam mereatur.

CARMEN VIII.

INVISUS natalis adest, qui rure molesto,
  Et sine Cerintho tristis agendus erit.
Dulcius urbe quid est? an villa sit apta puellæ?
  Atque Reatino frigidus annus agro?

Dies ille natalis mihi molestus advenit, qui in villa odiosa, et absque Cerintho mœstus erit traducendus. Quid vero *urbe jucundius est? Estne* autem *virginibus conveniens rus, et tempestas gelida in prædio Eretino? Nunc* in urbe *morare, o*

Inscribitur in Witt. 1. *Epistola: Conquestio ad Messallam*: cod. Lips. *Ad Messalam de absentia Cherinti incipit feliciter*: Venet. 2. *Ad Messallam: de absentia Cherinthi*: Broukh. 2. 3. *Sulpitia Messala*: Broukh. 1. et Stat. *Ad Messallam*: Ed. pr. maj. *Ad Messalam*. Bene Wund. 'Dicit puella, invisum sibi esse natalem suum, si rure et sine Cerintho celebrandus sit, rogatque Messalam, qui eo abducturus erat Sulpiciam, ut jam quidem itinere desistat.' Vide Carm. IX. Vossius alienam fabulam intulit.—1 Reg. *quid rure*: cod. Lips. et Voss. 1. *modesto*.—3 Beroll. 1. 3. Witt. 1. 2. Ald. 2. &c. usque ad Broukh. *puellis*; cod. Lips. Par. Guelff. Beroll. 2. 4. Berol. 1. a m. sec. Broukh. 1. 2. 3. quatuor Stat. Cuj. Angll. 1. 5. Reg. Corv. sex ap. H. Voss. edd. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Rom. Lips. ap. Heyn. Vicent. et Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. tuentur *puellæ*. Ceterum Heins. ad marg. ed. Dous. suspicatur Tibullum scripsisse *sat*, non *sit*.—4 *Atque Aretino* cod. Lips. Par. omnes Beroll. Witt. 1. a m. sec. Witt. 2. Broukh. 1. 2. Angll. 1. 2. ed. pr. maj. Bartol. Antw. 1569. et Gryph. 1573. *Arretino* habent Broukh. 3. Angl. 3. Venet. 2. Rheg. et Vicent. *Eretino* Guelff. 1. 4. Exc. Pocc. et Perr. Beroll. 3. et 4. a m. sec. Rom. Brix. Venett. 1487. 1491. 1493. et Gryph. ap. Heyn. ut emendavit Cyllenius in Comment. an. 1487. sic scribens: 'Emendo textum *Eretino*. Est enim Eretium oppidum non longe a Nomento, Albulas prospectans gelidissimas. Nam non convenit, ut ex urbe puella Arretium commigraret.' 'Bona observatio,'

NOTÆ

1 *Invisus natalis adest*] Ad Messalam Sulpicia conqueritur dolens natalem advenisse diem, quem sit ruri sine dilecto sibi Cerintho celebratura. Sulpiciam amavit Messala, eaque est, ut volunt multi, quam suis Carminibus celebravit; de qua Virgilius in prolusionibus ad ipsum Messalam scribens ait: 'Certatim ornabant omnes heroida Divæ, Certatim Divæ munere quæque suo. Felicem ante alias tanto Scriptore puellam!' Sulpiciam igitur Messala rus ad celebrandum natalem suum in agro Eretino invitaverat. Sulpiciam vero piget illuc ire, quod relinquendus esset Romæ Cerinthus, sine quo omnes epulas tristes et injucundas, et quodcumque solenne festum nefastum putaret.

4 *Reatino* [*Eretino*] *frigidus annus agro*] Legunt nonnulli, *Aretino*, intelligentes civitatem Hetruriæ, vulgo nunc *Arezzo* dictam. Sed Aretinum videtur ab urbe remotius nimisque distans, quam ut illuc puella animi causa invitaretur; unde longe melius locus hic intelligitur de agro *Eretino*, Romæ magis vicino. Eretum autem, seu Eretium, oppidum est Sabinorum non procul a Tiberi, unde 'ager Eretinus' totus ille tractus est appellatus.

Jam, nimium Messala mei studiose, quiescas,
  Non tempestivæ sæpe propinque viæ.
Hic animum sensusque meos abducta relinquo,
  Arbitrio quoniam non sinis esse meo.

Messala de me nimis solicite, et itineri incommodo frequenter accincte. Ibi mentem et meos sensus alio avecta derelinquo, quandoquidem non mihi permittis esse mei juris, et ubi lubet.

inquit Huschk. 'nec tamen inde efficitur, veram esse emendationem *Eretino*. Eadem enim probabilitate ex *Aretino*, transponendis literis, formari poterat *Reatino*. Sic versus fit rotundior. Et hoc fortasse scripsit auctor, designans Velinum. Sed duo Anglicani et Ed. Brix. 1486. habent *annus*, quod post Scaligerum aliosque edd. admisit Broukhusius. Hæc lectio omnes numeros explet. Non igitur curamus scripturam Thuan. *Arnus*, profectam ex interpolatione librarii, qui *Aretino* legebat.' *Huschk.* *Reatino* et *Aretino* confunduntur etiam in codd. Varr. de R. R. I. 7. 7. et Sallust. Catil. c. 36. ubi vide Cortium. Cf. Sueton. Vespas. c. 24. Pro *annus* Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Colb. Stat. Beroll. 1. 2. Par. ed. pr. min. Bartol. Venett. Aldd. &c. exhibent *amnis*. Qui *Arnus* legunt, defendunt e Strab. v. p. 10. 'Ο Ἄρνος ποταμὸς ἐξ Ἀρρητίου φέρεται, et Cluv. Ital. p. 461.—5 Hæc optime cum superioribus cohærent, ut prorsus abjiciendum sit commentum librarii, novi Carminis initium hic constituentis in Reg. cum titulo: *Questio ad Messalam*. Duo Heins. Vatt. 1. 2. *Jam minimum:* Bern. *veni* pro *mei*.—6 *Non tempestive* Par. et Vindob. *Heu tempestivæ* Colb. *Nec* unus Broukh. *Neu* Berol. 2. *Nam tempestive* cod. Lips. 'Pendet sententia a verbis *sæpe propinque*, (ed. Lips. ap. Heyn. *propinquo*) in quibus mendum latere suspicor: nisi forte hæc locutio defendi possit exemplo Lucani VI. 1. 'Postquam castra duces, pugnæ jam mente propinqui'.... ubi Bentleius legit 'propinquis Imposuere jugis:' bono sensu, ait Cortius, non vero. Cui assentior propter Tibullum. Sed in adverbio *sæpe* adhuc hæreo. Etiam postremam vocem suspectam reddiderunt librarii; nam Vat. Statii *tuæ* habet pro *viæ;* unde ille corrigebat *fugæ;* cod. Lips. disertis literis *die;* quod notandum, non imitandum.' *Huschk.* 'Saltem,' inquit Heyn. 'erat refingendum: *Non tempestiva sæpe propinque via*, h. e. itinere intempestive suscepto, sæpe præter spem votumque ades. Verum et sic *propinque* friget. Si saltem esset *moleste*.' Heyn. Idem Heynius conj. *Non tempestive sæpe propinqua tuæ;* et postea, *quiescas Non tempestivam sic properare viam.* At Ayrman. in Vita Tibulli §. 82. scribendum putabat, *Non tempestivæ sinque propinqua viæ.*—7 His Broukh. 1. unus Stat. Angl. 1. et cod. Lips. *reliqui* Angl. 1.—8 *Arbitrio quamvis non sinis esse meo* cod. Lips. Par. omnes Beroll. Guelff. Angll. Broukh. alii, cum edd. vett. *Arbitrii....mei* Vat. Ursini; *quoniam* Florent. ap. Stat. Exc. Lips. Pocc. et Broukh. cum duobus Italicis et Voss. 1. 2. Statius formabat, *Arbitrio quam vis non sinit esse meo.* 'Ita tamen ille hæc interpretatur, ut *suo* maluisse videatur: quam, inquit, vis suo vivere arbitratu non sinit, alioque abducit. Posteriores Edd. *quamvis* retinuerunt, intercedente Heinsio, qui correxit, *Arbitrii quam rus non sinit*

NOTÆ

6 *Non tempestivæ propinque viæ*] Hoc est, qui sæpe te accingis itineri incommodo, ingrato, et intempestivo. Erat enim forsan tempus asperrimum, et, quod caput rei est, injucundum maxime urbem deserere, Cerinthumque relinquere dilectissimum, ut in villam commearet.

7 *Hic animum sensusque relinquo*] Quanquam rus abducor, Romæ tamen, ubi Cerinthum deserere cogor, animum sensusque meos relinquo.

esse sui; et Bronkhusio, qui edidit: *Arbitrii quoniam non sinis esse mei.* Hoc admiserunt Vulp. Heyn. alii. Jam sive hos sequaris, sive cum Vossio legas *non licet*, quod nullus liber hoc loco habet, cadit in hunc versum, quod Wund. scribit, 'Quomodo quæso hæc ultima cum antecedentibus cohærent? Dubitanter dico, sed verum fortasse est *sinit*, hoc sensu: Quoniam Cerinthus me non sinit esse arbitrii mei, h. e. quoniam ita teneor cogitatione Cerinthi, ut mei non sim arbitrii.' Sed hic errare videtur. Illud vere mihi videor affirmare, Tibullum non scripsisse *Arbitrii*, siquidem hoc unicum foret in his Carminibus exemplum duplicis *i* in Genitivo substantivi exeuntis in —*ium* vel —*ius*. Vide Carm. x. 4.' *Huschk.* Heyn. conj. *Arbitrii quum me*, aut *Arbitrii quin tu me sinis esse mei*, quod doctius vocat.

CARMEN IX.

Scis, iter ex animo sublatum triste puellæ?
  Natali Romæ jam licet esse meo.

Compertum habes ablatam esse ex mente puellæ viam ipsi *molestam. Nunc fas*

Mirum in modum variat Inscriptio hujus Carminis in libris. Witt. 1. *Epistola: Advocatum de natali die:* Broukh. 2. 3. *Ad Theoratum de natali die:* Par. *Ad Thoratum de natali die:* Corv. *Ad Voratum de natali die:* Ed. pr. maj. et Rheg. simpliciter, *Ad Tostratum:* Venet. 2. *Ad Tostratum: de ejus natali:* Angl. 1. *Ad Theostratum:* Angl. 2. *Ad Thestratum.* Vide ad vs. 3. Perr. notavit: 'Cum superiori in V. C.' Ita est in Vindob. Zwic. 1. et Vicent. Broukhusii chartaceus (Broukh. 1.) habet, *Ad Cherinthum de natali die suo:* H. Voss. inscripsit, *Tibullus ad Cerinthum.*—1 Signum interrogationis apposuit Vossius.—2 Par. Guelff. 1. 4. Beroll. 2. 3. 4. duo Broukh. Angl. 2. duo Scal. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. Rom. Lips. Brix. Rheg. Venett. Gryph. 1573. in marg. *non sinit esse;* Berol. 1. Guelf. 2. unus Broukh. unus Stat. Witt. 1. 2. Scal. rec. Angll. 3. 4. et Bartol. *non sinet esse;* Colb. Exc. Lips. et Angl. 1. *non sinis esse;* Vat. Heins. 2. et Vat. Ursini *nunc sinit esse;* Vat. Heins. 1. (etiam Vat. Ursini,) *non sinere esse;* Berol. 4. a marg. *nos sinere esse;* Corv. Guelff. 2. 3. et Monac. quoque habent *nos;* Broukh. reposuit *jam sinis esse;* Ayrman, in Vita Tibull. §. 82. tuetur, *jam sinit;* Rheg. *jam licet;* Scal. e Cuj. edidit *jam licet esse tuo;* et sic in Exc. Perr. et Var. Lect. Wallii: id receperunt Dous. Passer. Vulp. in prima, et Cant. *tuo* exhibent Par. Broukh. 1. 2. 3. Witt. 1. 2. omnes Beroll. et Stat. cod. Lips. Colb. Vatt. Heins. 1. 2. Vat. Ursini, Angll. 1. 2. 3. 4. ed. pr. maj. Bartol. Venet. 2. Rheg. Vicent. &c.

NOTÆ

1 *Scis, iter ex animo*] Verba Tibulli sunt ad Messalam, quibus eum certiorem facit Sulpiciam a consilio ruris petendi destitisse, ideoque cum illa Romæ natalem ipsius diem esse celebrandum.

2 *Natali Romæ jam licet esse*] Jam, inquit, conceditur, permittitur Romæ commorari, dum tu celebras diem tuum natalem ruri, quandoquidem Sulpicia, cujus nos futuri comites eramus, rus omnino decrevit non ire.

Omnibus ille dies nobis natalis agatur,
  Qui nec opinanti nunc tibi forte venit.

est Romæ versari die tuo natalitio. Dies iste natalitius nobis omnibus celebretur, qui jam tibi forsan adest non expectanti.

suo cod. Scal. Brix. Venett. 1487. 1491. 1493. Aldd. et Plant.—3 *Omnibus ille deus* Angl. 1. 'Languet versus inprimis in *Omnibus*.' Heyn. *genialis* e marg. Vicent. intulit in contextum Vossius. 'Nos hanc lect. rursus e contextu relegemus in marginem, et retineamus *Omnibus*, donec, quod substitui possit, aliquid aliquando reperiatur probabilius, quod *Protinus* ascriberem, si Œdipus essem. Cf. Juvenal. IV. 66. Nomina illa ridicula *Tostratum*, *Theostratum*, &c. corrupta esse ex voce 'Tetrastichon' sive 'Tetrastichum,' ingeniosa est Heynii conjectura.' *Huschk.* Vide Inscript. Carm. XIV.—4 Reg. et Voss. 5. *nec tibi;* Heyn. post Vulp. *jam tibi*, quod nullus liber habet; *nunc tibi* omnes alii codd. præter Vat. Ursini, qui exhibet *candidus usque;* unde H. Voss. *candidus, ecce;* pro *forte*, (quod testantur Par. cod. Lips. Beroll. 1. 2. 3. Reg. alii, cum ed. pr. maj. Bartol. Venett. 1491. 1493. et Aldd.) nonnulli, ut Corv. Berol. 4. Exc. Pocc. et Perr. Vatt. Heins. 1. 2. Venet. 2. et Rheg. præstant *sorte;* quod ferret Heyn. si esset, *nec opinata....sorte:* idem conj. *Cum nec opinanti candidus ille venit.* Angl. 1. habet *forme:* Berol. 3. et Dat. *favet* pro *venit;* Berol. 1. *velit.*

CARMEN X.

GRATUM est, securus multum quod jam tibi de me
  Promittis, subito ne male inepta cadam.

Lætor, quod tam quietus et de me securus nunc meipsam mihi repente committis,

Inscribitur in Witt. 1. *Epistola: ad Cherintum de Sulpitia:* cod. Lips. *Ad Sulpiciam cujus amore tenebatur:* Broukh. 1. *Ad Sulpitiam:* Broukh. 2. 3. ed. pr. maj. Venet. 2. et aliæ vett. *De Sulpitia:* Stat. *Ad Sulpiciam.*—1 Par. Guelf. 1. Berol. 4. Venet. 2. Rheg. et Venet. 1487. *securis;* Berol. 1. *securum;* cod. Lips. Beroll. 2. 3. Berol. 1. a m. sec. alii, *securus:* unus Broukh. *multa;* Guelf. 2. *mulctam:* Angl. 1. *quid;* Angl. 5. Voss. 1. 4. Hamb. et Vindob. *jam tibi;* Heynius *jam* mutaret in *tam*, ut sit *tam multum:* unus Broukh. *cede* pro *de me*, quod habere videtur etiam Bern. *tride* H. Voss. et Wund.—2 *Pernutas* cod. Lips. *Permutas* Angl. 1. Berol. 4. tres Stat. Witt. 1. Broukh.

NOTÆ

1 *Gratum est, &c.*] Sulpicia ad Cerinthum seipsam negligentem, et scorti illecebris delinitum, scribit se lætari, quod tam libere fateatur ipsam se non adeo multum curare, ne in eum turpi adulterio peccet. Exprobrat autem Cerintho eum amore ingenuo non esse dignum, sed aliqua quasillaria muliere, aut aliquo turpi prostibulo.

2 *Ne male inepta cadam*] Ut stultæ mulieres et amore perditæ, quæ quid

Si tibi cura toga est potior, pressumque quasillo
Scortum, quam Servî filia Sulpicia:
Soliciti sunt pro nobis, quibus illa dolori est,
Ne cedam ignoto maxima cura toro.

ut turpiter, quasi *stulta, non cedam. Curæ potius tibi sit toga, et meretricula calathisco addicta, quam Sulpicia Servii gnata. Ii quibus dolori est ipsa, anxii de me sunt, ne ego summa cura ignobili* vilis pellicis *lecto cedam.*

1. Exc. Pocc. Vat. Heins. 2. ed. pr. maj. Bartol. Venet. 2. et Rheg. *Permittis* Beroll. 1. 2. 3. *Promittas* Reg. *Promittis* Voss. 2. 4. 5. et Vindob. *nec male* Sfort. *mala inepta* Voss. 5. Zwic. 2. et ed. Lips. ap. Heyn.—3 *Sit tibi cura togæ* omnes Beroll. Par. cod. Lips. Guelff. 1. 2. 4. Corv. Reg. omnes Stat. alii, cum ed. pr. maj. et reliquis vett. *Si tibi cura toga est* ex emend. Heinsii edidit Broukh. *Si* est in Guelf. 3. *Si tibi cura togæ* sex ap. H. Voss. *Sit tibi cura toga* Vat. Ursini; *Sit tibi cura toga est* Voss. 4. 'Melius si sequeretur *pressique quasillo Scorti*: verum obstat, quod subjicitur mox *filia*, nec locum habet *filiæ*. Itaque præfero Heinsianam lectionem. Nempe *est* per compendium scriptum ē adhæsit ultimæ syllabæ præcedenti.' *Heyn.*—4 'Miror nusquam legi *Sulpicii*,' inquit idem Heynius. 'Primus ex Poëtis qui hodie extant Propertius bis, vel ter, Ovidius sæpissime, et post eum alii omnes geminum i usurpant. Sub Augusti scilicet senescentis ætate mutatio ista facta est.' Verba sunt Bentleii ad Terent. And. II. 1. 20. Vide Propert. III. 3. 9. et III. 11. 47. Recte monet Wolfius in Inscript. Tabulæ Placent. p. 35. ex adjectivo 'Tarquinius' veteres non formasse 'Tarquini,' sed 'Tarquinii,' ut v. c. 'egregii.' Egregie igitur fallitur V. D. qui huic regulæ opponit exemplum Horatii I. Od. 6. 2. 'Mæonii carminis alite;' atque adeo Virgilii Æn. III. 399. 'Narycii posuerunt mœnia Locri,' sumens pro Genitivo Nominativum, et omnes Scriptorum ætates confundens, Class. Journal. No. XXIII. p. 19. *Sulpicii* scripsisset Tibullus, si hoc nomine pro adjectivo usus esset, sicut Hor. IV. Od. 12. 18. 'Sulpiciis horreis.' Nunc sermo est de *Servi* Sulpici *filia Sulpicia*. Ceterum Propertius non 'bis vel ter,' sed pluries geminum i usurpavit, si ultra Nomina Propria progrediaris. Graviora quædam de Bentleii animadversione, quæ ne cognita quidem Classico Censori, leguntur in Anall. Litt. Tom. I. P. I. p. 61.—5. 6 'Hæc si vera est lectio, vera etiam constructio esse videatur hæc: *Soliciti sunt* nonnulli, *ne cedam*.

NOTÆ

conveniat non decernunt, sed in infamiam a pudoris sublimitate prolabuntur.

3 *Cura toga potior*] Togatam potius mulierem ama, id est, meretricem. Togatæ enim apud Romanos meretrices incedere solebant, seu potius cogebantur. Toga enim non solum virorum fuit, sed et mulierum quæ corpore quæstum faciebant.

Pressum quasillo] Pauper nempe et inops meretricula, assiduo attrita opere, utpote quæ lanificio victum quærat. Quasillus vas est lanificio aptum, idemque quod calathus, seu calathiscus.

4 *Quam Servî filia Sulpicia*] Togatas potius, seu meretrices, et fœda prostibula sectare et ama, quam Senatorum ac primariorum civium filias. Servius enim Sulpicius Sulpiciæ pater vir fuit nobilissimus et consul; ut jam supra vidimus.

5 *Soliciti sunt*] Amici omnes, et benevoli mihi, quibus scortillum illud quasillo pressum tibi deliciis esse et amoribus dolet, de me sunt soliciti, et anxii, ne ego legitima conjux, et

Plane ut supra vs. 1-2.' *Huschk.* *sint* cod. Barthii pro *sunt:* cod. Lips. omittit *est.* Mox idem codex, Par. Beroll. 2. 4. ceteri, cum edd. vett. ante Scal. *Nec credam....causa toro,* vel *thoro;* nisi quod Bartol. et Cyll. in Comment. habent *Nē credam;* et Aldd. Plant. 1569. Gryph. 1573. et Dous. *cura,* quod extat etiam in Voss. 1. 4. Monac. Hamb. et Ask. *cedam,* quod conj. Stat. exhibent Corv. Guelf. 4. Monac. et Voss. 3. Alii, ut Jansson. 1643. Bertella 1750. Scaligero obtemperantes, prætulerunt *causa.* 'Et hanc ego lect. in contextum intulissem, nisi me cohibuisset oppositio, quam animadvertisse mihi videor inter maximam curam, qua Sulpicia, et curam illam, qua togata puella vs. 3. designatur.' *Huschk.* Goth. *jura* pro *cura.*

NOTÆ

quæ maximæ curæ tibi esse debebam, cedam, seu posthabear nunc vili toro ancillulæ, seu ignobili pellici quasillis et pensis attritæ.

CARMEN XI.

Estne tibi, Cerinthe, tuæ pia cura puellæ,
Dum mea nunc vexat corpora fessa calor?
Ah ego non aliter tristes evincere morbos
Optarim, quam te si quoque velle putem.

O *Cerinthe placiture tuæ amicæ, habesne parem ardorem* illi, *qui modo corpus meum torquet? Haud secus certe morbum superare voluerim, quam si te etiam*

Inscriptio in Witt. 1. hæc legitur, *Epistola: ad Cherinthum:* in Broukh. 1. 2. 3. Stat. ed. pr. maj. Venet. 2. aliis, *Ad Cherintum.*—1 *Est hic te* Berol. 4. *Mersne tibi* Vatt. Heins. 1. 2. Dat. Venet. 2. et Rheg. ap. Broukh. *placiture* Beroll. 1. 3. a m. sec. Guelff. 1. 2. Guelf. 4. pro v. l. Par. Bartol. Rom. Venett. 1487. 1491. 1493. et Aldd. *placituræ* unus Broukh. *placitura* Beroll. 1. 2. 3. 4. Reg. Guelf. 3. Witt. 1. 2. Broukh. 2. 3. Exc. Pocc. Laud. Vatt. Heins. 1. 2. Dat. omnes Angll. cod. Lips. et pr. maj. Venet. 2. Vicent. Rheg. et ed. Lips. ap. Heyn. *pia cura* ex uno Heins. admisit Broukh. idque testatur Voss. 4.—2 Cod. Lips. *Qui me;* Par. et edd. ante Broukhusium omnes *Qui mea;* Reg. Monac. Hamb. Ask. Voss. 2. 3. et margo Gryph. 1573. *Quod mea:* at Voss. 1. habet *Quum mea.* Hoc proxime abest ab emendatione Heinsii *Dum,* quam recepit Broukh. *color* cod. Lips. et Monac.—3 *Ha ego* Beroll. 1. 4. unus Broukh. et Exc. Perr.—4 *Optaurim,* i. e. (*Optavrim, Optaverim*) *Optarim,* in cod. Lips. *Optarem* Colb. *sic quoque* Corv. Reg. Guelff. 1. 3. 4.

NOTÆ

1 *Estne, Cerinthe*] Sulpicia, febre laborans ob amoris impotentiam, Cerintho suo significat se longe majori amoris quam morbi igne torreri, fateturque se non alia ratione posse sanari, quam si Cerinthum suum mutuo amore uri sentiat.

2 *Calor*] Sumitur hic pro amoris igne, et pro febris ardore; nec equidem deest similitudo, non enim minus urit animum amor vehemens, quam corpus febris ardens.

Nam mihi quid prosit morbos evincere, si tu
  Nostra potes lento pectore ferre mala?

idem velle existimem. Sed quid jurat me morbum depellere, quoniam tu æquo animo mea mala ferre vales?

Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. Beroll. 2. 3. 4. alii, cum edd. vett. *si quoque* unus Broukh. Exc. Pocc. Par. Bern. Berol. 3. a m. sec. et Ask. quod ex suis reposuit Scal. *site sic quoque* Berol. 4.—5 *Ah mihi* cod. Lips. Par. Beroll. 1. 3. 4. Guelff. Corv. Reg. ed. pr. maj. Bartol. &c. ante Aldd. *Ha mihi* unus Broukh. et Berol. 2. *A mihi* omnes Stat. *At mihi* Cuj. et Angl. 2. *Nam mihi* duo Broukh. et Voss. 2. quod receperunt Heyn. et Vulp. probante Broukh. ex Aldd. Mur. Plant. 1569. Basil. 1569. Gryph. 1573. Dous. 1592. et Gebh. 1621. 'Vulg. *Nunc*' ait Barthius ad marg. Rheg. ap. Huschk. sed ubi hanc vidit reperire nequeo: *prodest* Par. Voss. 3. et Rom. *quod prosit* Monac. *quid tu* omnes Stat. duo Broukh. omnes Angll. Par. cod. Lips. Guelf. 2. Corv. Reg. Beroll. 1. 2. &c. cum omnibus edd. vett. ante Scal. qui *ubi tu* substituit in ed. secunda, eumque secuti Passer. et Dous. idem Scal. in od. tertia legit *quod tu*, et post eum Jansson. et Bertella; hoc exhibent Berol. 3. Witt. 1. et duo ap. H. Voss. *quam tu* Dat. *nam tu* Vat. Ursini; *si tu* Vatt. Heins. 1. 2. unus Broukh. Exc. Lips. et Perr. Guelf. 2. pro v. l. et Berol. 4. a m. sec. quam unice probandam putat Huschk. Hæc lectio jam notata fuit Statio; scribit enim, '*quid tu:* sic in veteribus omnibus, non *si tu.*'—6 Hamb. *putes læto corpore:* etiam Dat. habet *corpore;* Bern. *lecto pectore;* cod. Lips. Par. omnes Guelff. Beroll. 1. 2. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Colb. alii, cum edd. vett. ante Scal. *læto pectore;* ille emend. *lento pectore*, quod nunc firmant Ask. Cuj. Berol. 4. et Berol. 3. a m. sec. Cf. Propert. I. 15. 4. Ovid. Am. III. 6. 6. et Bentl. ad Hor. II. Od. 16. 26.

CARMEN XII.

Ne tibi sim, mea lux, æque jam fervida cura,
  Ac videor paucos ante fuisse dies;

O *mea vita, non sim tibi tantæ curæ, quantæ fuisse videor ante paucos dies: si quid*

Carmen hoc nullam habet Inscriptionem neque in Witt. 1. neque in alio libro sive scripto sive edito. Est enim annexum superiori in omnibus præter Voss. 4. nec separatim editum ante Scaligerum. In cod. Par. hæc notantur: 'Habentur hi tres versus supra eodem libro circha medium, epistola: 'Si mihi dificile est,' in fine epistolæ.' Vide ad III. 6. 64.—1 *Nec tibi sit* Par. priori loco, cod. Lips. utroque loco, Beroll. 1. 3.

NOTÆ

1 *Ne tibi sim*] Sulpicia nimio amoris igne succensa Cerinthum suum amatorem alloquitur, se apud illum, quod hesterna nocte ipsum deseruerit amorem suum volens dissimulare, excusat, optatque sibi contrarium voto suo evenire, si non vehementer dolet, quod ipsum pridie reliquerit.

Si quicquam tota commisi stulta juventa,
Cujus me fatear pœnituisse magis,
Hesterna quam te solum quod nocte reliqui,
Ardorem cupiens dissimulare meum.

in omni mea juventute ego *incauta commisi, quod mihi plus doluerit, quam quod te solum hesterna nocte deserui, volens tibi meum amorem occultare.*

ntr. l. Berol. 2. h. l. Corv. Reg. et Rheg. h. l. *Ne tibi sit* Witt. 1. Angll. 1. 2. 3. 4. Berol. 1. h. l. a m. sec. Berol. 4. h. l. a m. pr. Scal. rec. ed. pr. maj. Vicent. Venett. 1491. 1493. Aldd. utr. l. et Rheg. pr. l. *Nec tibi sim* Berol. 4. pr. l. et h. l. a marg., Beroll. 2. 3. h. l. Par. h. l. Witt. 2. Exc. Perr. duo Broukh. Colb. Dat. Bartol. alii; *Ne tibi sim* Exc. Pocc. et Vat. Ursini. Porro *jam* h. l. habent cod. Lips. Par. Berol. 4. duo Broukh. Angl. 5. &c. *tam* utroque loco Beroll. 1. 2. 3. Venett. 1491. 1493. et Aldd.—2 *Ac videar paucos* Par. h. l., sed supra *Ac paucos videar;* cod. Lips. Witt. 1. 2. Laud. unus Broukh. Dat. Scal. rec. Beroll. 1. 3. h. l. Angll. 1. 2. 3. 4. Guarn. et Reg. *Ac videas paucos;* Berol. 4. h. l. ed. pr. maj. et Venet. 2. *At videas;* sic h. l. Vicent. et supra *Ac* vel *At video,* ut in omnibus, præter Rheg. quæ supra habet *Ut video;* Berol. 1. supra, et Venett. 1491. 1493. cum Aldd. utroque loco *Ut videor;* duo Stat. Guelff. 2. 3. Berol. 2. utroque loco, Beroll. 3. 4. h. l. duo Broukh. Exc. Pocc. Cuj. Vat. Heins. 1. Dat. et Angl. 5. *Ac videor.*—3 *Sic* cod. Lips. supra, et h. l. *Si;* Voss. 5. *quæcunque:* Berol. 2. h. l. *stulte:* Reg. *stulta senecta.*—4 *Quoius* Scal. rec. *Quius* Berol. 3. h. l. et Dat. *Quisus* Berol. 3. supra ; *Quoris* Berol. 2. h. l. *fateor* Berol. 1. supra, Beroll. 2. 3. utroque loco, Dat. Angl. 2. cod. Lips. h. l. et ed. Basil. 1569. *Cujus me fat'* cod. Lips. supra; *Cujus ire fatear* ed. Rom. *fatear* exhibent etiam Beroll. 1. 4. h. l. Berol. 4. supra, Par. Ask. alii, cum ed. pr. maj. min. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. &c.—5 Cod. Lips. supra *quæ te solumque nocte,* at h. l. *quantæ solum quot ;* Bern. et Voss. 5. *qui* pro *quod ;* Voss. 2. supra, *cum ;* Voss. 5. Bern. et Hamb. *solam;* Par. h. l. *quod solum ;* duo Angll. *sub nocte.* Barthius primum notavit: ‘ Duo sunt Epigrammata, ut patet ex eo quod octo (sic) versus repetiti lib. III. in fine.’ Hactenus bene. Nunc audi reliqua: ‘ Transposita hæc sunt et ita collocanda: *Estne tibi Cherinthe....Si quicquam tota....Hesterna quam te....Ah ego non aliter....Ah mihi quid prosit....Nec tibi sit, mea lux....* Est confusus sermo amore flagrantis.’ Confusus videtur sermo Barthii.

NOTÆ

3 *Commisi stulta juventa*] Juventa, -æ, et juventus, -utis, tempus est juvenilis ætatis. Juventas vero Dea est, quæ et Hebe dicitur, adolescentiæ seu florentis ævi præses.

CARMEN XIII.

NULLA tuum nobis subducet fœmina lectum.
  Hoc primum juncta est fœdere nostra Venus.
Tu mihi sola places; nec jam, te præter, in urbe
  Formosa est oculis ulla puella meis.
Atque utinam possis uni mihi bella videri!
  Displiceas aliis! sic ego tutus ero.
Nil opus invidia est; procul absit gloria vulgi;
  Qui sapit, in tacito gaudeat ille sinu.

Nulla puella tibi subtrahet meum torum. Ista namque pactione ab initio copulata est nostra Venus. Nunc tu unica mihi jucunda es; nullaque nunc fœmina in civitate, te excepta, oculis meis pulchra videtur. Sed o *utinam mihi soli posses videri formosa, et aliis omnibus displiceres: ita ego essem securus. Non opus est invidia. Procul sit a nobis plebeculæ jactantia. Qui sapiens est, in secreto sinu*

Inscribitur in Witt. 1. *Epistola: ad amicam innominatam:* Broukh. 1. Stat. Palatt. ed. pr. maj. et Venet. 2. *Ad amicam:* Broukh. 2. *Alloquitur innominatam Amasiam:* Broukh. 3. *Alloquitur prædictam amicam suam.* 'Hoc Carmen vère Albianum; quod tum mira elegantia, tum versus 13. persuadent. Loco suo excidisse, et ad pauculas illas libri tertii Elegias referendum esse contendit Broukh. neque enim plures, quam tres, libros Nostrum vulgasse; si tamen veteribus criticis fides habenda est.' *Heyn.*—1 Nulla *tuum titulis* cod. Cyllenii, qui in Commentario interpretabatur 'stemmate nobilitatis:' inde recepta est hæc lect. in Brix. Venett. 1491. 1493. 1500. 1520. Aldd. Stat. Plant. 1569. Basil. 1569. Gryph. 1573. et Francof. 1621. *donis* Vat. Heins. 2. nobis omnes Guelff. et Beroll. Corv. Reg. quatuor Stat. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Colot. Cuj. Scal. rec. Dat. Par. cod. Lips. ed. pr. maj. Bartol. Venet. 2. Rom. Vicent. et Rheg. *titulis* legitur in Voss. 1. idem habet *letum* pro *lectum;* cod. Lips. *letum.*—2 Cod. Lips. Beroll. 1. 3. Voss. 3. et Ask. *cincta,* solenni errore; Monac. *victa;* Reg. *pacta est.*—3 *Tu modo* Beroll. 1. 3. 4. omnes Stat. Witt. 1. 2. duo Broukh. Exc. Pocc. Perr. et Laud. Dat. Vatt. Heins. 1. 2. Angll. 2. 3. 4. 5. Guelff. 2. 3. Corv. Reg. ed. pr. maj. Bartol. Venet. 2. Vicent. et Rheg. *Tu mihi* Par. unus Scal. unus Broukh. Voss. 1. 3. Ask. Guelff. 1. 4. et Berol. 2. cum Rom. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. Aldd. et Mur. *Tum modo* cod. Lips. absque vs. *places.* Scal. *modo* revocaverat, et sic etiam Edd. Batavi Jansson. 1640. Gabbema 1659. alii. Cf. Propert. II. 7. 19. et Ovid. Art. Am. I. 42. *te jam* Berol. 3. Witt. 1. 2. Laud. Broukh. 1. Dat. et Angll. 2. 3. 4. 5.—4 Angl. 2. *nulla.*—5 Cod. Lips. *posse;* Guelf. 2. 3. Corv. Reg. Beroll. 1. 3. 4. Par. Angll. Heinsiani, et Stat. cum ed. pr. maj. Bartol. Venet. 2. Vicent. Rheg. et Aldd. *posses;* atqui statim sequitur *Displiceas,* quod ab eadem particula *utinam* pendet. Ergo recte Broukh. revocavit *possis,* ut est in Guelff. 1. 4. Voss. 2. Bern. Ask. Rom. et Venett. cum Comment. Cyllenii. Pro *uni mihi* Angl. 2. *mihi tantum.*—6 Witt. 2. *tunc ego.*—7 Verbum *est* exhibent Par. cod. Lips. et edd. omnes; sed abest a Reg. et Voss. 5.—8 Corv. Guelff. 2. 3. Beroll. 2. 4. nonnulli Stat. Par. cod.

NOTÆ

1 *Nulla tuum nobis*] Amicam alloquitur Tibullus, cui suum amorem fore sempiternum pollicetur.

7 *Nil opus invidia est*] Non ego ex

Sic ego secretis possim bene vivere sylvis,
  Qua nulla humano sit via trita pede.
Tu mihi curarum requies, tu nocte vel atra
  Lumen, et in solis tu mihi turba locis.
Nunc licet e cœlo mittatur amica Tibullo,
  Mittetur frustra, deficietque Venus.
Hæc tibi sancta tuæ Junonis numina juro,
  Quæ sola ante alios est mihi magna Deos.

apud se ipse lætetur. Ita ego queo recte vitam agere in nemoribus remotis, in quibus nullum est iter humana planta calcatum. Tu mihi solicitudinum quies, tu nocte etiam obscurissima mihi *lux* es; *tu denique mihi numerosus cœtus in desertis locis. Quamvis modo de cœlo puella mittatur Tibullo, incassum veniet, et deerit Venus. Istud tibi testor per augustam tuæ Junonis divinitatem, quæ una præ ceteris Divis*

Lips. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. et Rheg. *ipse.* 'Præfero cum Wund. *ille*, quod alii libri habent, et edd. Venett. Aldd.' &c. *Huschk.* Cf. I. 10. 59. et Propert. II. 25. 30.—9 *Tecum ego* conj. Heyn. cui præivit Markl. ad Stat. p. 313. Vulgo *possum*. Primus *possim* edidit Broukh. ex uno suo, cui accedunt Voss. 2. 3. Ask. Goth. et Zwic. 1. *me vivere* Berol. 1. et a m. sec. *bene.*—10 Par. *tricta.*—12 Abest *in* a Rheg. et Lips. ap. Heyn. qui conj. *et es solis.* Cf. I. 2. 72. II. 4. 8. et Propert. I. 2. 11. Ad sent. comp. Propert. I. 11. 23. seq. ibi Kuin.—13 *Tunc* Colb. *licet et templo mittetur* sola ed. pr. min. i. e. *exiemplo mittatur;* Voss. 5. *licet et cœlo*, quod exhibuit H. Voss.—15 *Hoc tibi* Beroll. 1. 3. Par. Colb. Laud. Vat. Ursini, Witt. 2. Vat. Heins. 1. Dat. Angl. 2. 3. 4. et unus Broukh. sic ed. Rom. quæ totum versum exhibet ita: *Hoc tibi sancta tua juvenis minima jura:* Corv. Broukh. 1. Exc. Pocc. Perr. et Colot. *Per tibi;* Scal. rec. et Angl. 5. *Nec tibi*, quod nihil aliud est quam (*Hec tibi*) *Hæc tibi*, quam lect. testantur Beroll. 2. 4. Berol. 3. a m. sec. omnes Stat. Witt. 1. unus Broukh. omnes a Voss. comparati, excepto uno, et exhibent ed. pr. min. Venet. 2. Rheg. Vicent. Venett. cum Comment. Cyll. Scal. Jansson. Dous. Bertel. Broukh. Vulp. et Heyn. *Hoc tibi per sanctæ* unus Broukh. *Hæc per sancta* Bartol. Aldd. Stat. Plant. Gryph. 1573. et Francof. 1621. Heynius in Obss. versum ita exhibet: *Hæc tibi sancta tuæ Junonis numina testor;* cui subjungit: 'Ita Scaliger edidit; sic ed. Vicent. et ipsa Ven. pr.' Quod cave credas pertinere ad verbum *testor;* nam nullus unquam liber scriptus, nulla unquam editio exhibuit *testor*, quæ lectio illi subito nec cogitanti in mentem venit, postquam legisset Notam Broukhusii. Talia corrigere debebat Wund. non Latinitatem Heynii.—16 Voss. 4. *ante alias:*

NOTÆ

tua pulchritudine quæro, ut mihi ab aliis invideatur; vulgi enim et imperitæ multitudinis jactantia illa est; ut omnes sciant te habere uxorem formosissimam.

8 *Qui sapit, gaudeat ille sinu*] Libro tertio Tusc. Quæst. Cicero dixit: 'gaudere in sinu.' Similiter etiam in Epidico Plautus: 'Quod boni est, id tacitus taceas tute tecum, et gaudeas.'

11 *Tu mihi curarum requies*] Sic etiam Propert. lib. I. Eleg. 11. 'Tu mihi sola domus, tu, Cynthia, sola parentes; Omnia tu nostræ tempora lætitiæ.'

12 *Turba*] Multitudo et numerosa societas. Ovid. 'Nos duo turba sumus.'

15 *Junonis numina juro*] Per Juno-

Quid facio demens? heu heu mea pignora cedo.
  Juravi stulte; proderat iste timor.
Nunc tu fortis eris, nunc tu me audacius ures.
  Hoc peperit misero garrula lingua malum.
Jam faciam, quodcumque voles; tuus usque manebo;
  Nec fugiam notæ servitium dominæ:
Sed Veneris sanctæ considam vinctus ad aras;
  Hæc notat injustos, supplicibusque favet.

est mihi veneranda. Sed quidnam stultus ago? Eheu! cuinam mea pignora trado? Inepte juravi, hic metus tibi proderit. Jam tu audacior eris; jam tu me fortius inflammabis. Istam mihi infelici calamitatem lingua loquax attulit. Nunc ego *agam, quicquid cupies; et semper tui juris ero; neque refugiam obsequium heræ mihi cognitæ. At vero assidebo ligatus ad altaria Divæ Veneris. Ista* enim Dea *punit improbos, et supplicibus propitia est.*

Par. cod. Lips. nonnulli Stat. Witt. 1. 2. duo Broukh. Angl. 2. Beroll. 1. 3. ed. pr. min. Bartol. Brix. Venett. cum Comment. Cyll. Aldd. Plant. 1569. Basil. 1569. Gryph. 1573. et Francof. 1621. *tibi;* tres contra Stat. unus Broukh. Beroll. 2. 4. Voss. 4. Exc. Pocc. Perr. et Lips. Vat. Heins. 1. omnes Scal. ed. pr. maj. Venet. 2. Vicent. Rheg. Scal. et Broukh. *mihi:* Ask. Hamb. Beroll. 1. 3. Dat. *digna.*—17 Corv. *seu cui....servo;* vulgg. *heu cui;* sic Guelf. 2. pro v. l. *heu heu* omnes alii codd. et edd. vett. ante Ald. *credo* Par. Beroll. 2. 4. et edd. vett. *prodo* Hamb. *cedo* cod. Lips. cum aliis.—18 Beroll. Guelff. Witt. 1. 2. Broukh. 1. 2. 3. Colb. Stat. Par. Angl. 5. Corv. edd. pr. maj. min. Bartol. &c. *prodeat*, quod Stat. in *proderat*, Scal. in *proderit*, mutabat; illud exhibent Reg. Cuj. marg. Venet. 2. marg. Rheg. ap. Huschk. Dous. 1592. Vulp. in prima et ed. Lips. ap. Heyn. at ed. Lips. ap. Voss. *prodeat:* Berol. 4. a marg. *prodidit.* Cf. III. 6. 27. *ille* Beroll. 1. 3. alii: *tumor* Guelf. 3.—19 Abest *tu* a cod. Lips. *audactius* Par. *nunc tu vis auditus ures* Rom. unde *nunc tu miserum acrius ures* conj. Heyn. *nunc me tu* Zwic. 1. Goth. ed. pr. maj. et Vicent. et sic etiam in Berol. 4.—21 Voss. 1. *tutus usque;* Voss. 3. *tutusque:* Rom. *mando.*—22 *Nec faciam* Bern. *Ne fugiam* Angl. 2. *Heu fugiam* Rom. *nostræ* Colb. *nocte* Guelff. 1. 4. Goth. Brix. Rom. et Venett. cum Comment. Cyll. *servicium prie* ed. Rom. *prie*, ait Heyn. ortum ex compendio *dne* pro (*domine*) *dominæ;* 'singulare compendium,' inquit Huschk. at solenne compendium est, et probabilis conjectura. Idem Heynius *notæ*, inquit, est pro 'meæ' vel 'cujus servitio assuetus sum.'—23 *Si* Reg. et Witt. 2. *Quod* Voss. 5. *confidam* Reg. Par. cod. Lips. duo Stat. totidem Broukh. Scal. rec. Angl. 3. ed. pr. maj. Vicent. Rheg. et Venett. *considam* Guelff. Corv. Beroll. Witt. 1. 2. Vat. Ursini, unus Broukh. &c. Confunduntur etiam h. l. ut sæpe alibi, *vinctus, junctus, victus;* hoc habent Venett. 1491. 1493.—24 Dat. et Rom. *Nec:* vide ad vs. 15. Eadem ed. omittit *que:* Voss. 1. *fovet* pro *favet.*

NOTÆ

nem jurabant fœminæ, fœminarumque sæpe amatores et servi. Unde et apud Petronium Arbitrum Quartilla scortum ait, 'Junonem meam iratam habeam, si me unquam meminerim virginem fuisse.'

23 *Sed Veneris sanctæ*] Poëta suæ se dominæ seu amicæ mancipium profitetur; sed quia durius illius esse servitium sentiebat, ad aram Veneris confugere se velle testatur, ut amicæ sævitiam evitet.

24 *Hæc notat injustos, &c.*] Dea illa pœna improbos et iniquos afficit; iis

vero, qui ad ipsam confugiunt, propitia est. Idem fere jam supra lib. I. Eleg. 4. 'Blanditiis vult esse locum Venus ipsa: querelis Supplicibus, miseris fletibus illa favet.'

CARMEN XIV.

RUMOR ait, nostram crebro peccare puellam.
  Nunc ego me surdis auribus esse velim.
Crimina non hæc sunt nostro sine jacta dolore.
  Quid miserum torques, Rumor acerbe? tace.

Fama dicit frequenter meam amicam scelus admittere; jam cuperem me surdis auribus esse donatum. Ista scelera admissa non sunt absque meo dolore. Cur me infelicem vexas, o fama molesta? sile.

Inscribitur in Witt. 1. *Epistola: De infamia puellæ tetrasticon:* cod. Lips. *Trasticon, de infamia suæ puellæ:* Broukh. 1. *Tetrasticum de infamia suæ puellæ:* Broukh. 2. 3. Stat. et ed. pr. min. *De infamia suæ puellæ:* ed. pr. maj. *De puellæ infamia:* Rheg. *Tetrasticon de puellæ infamia,* quod posuit etiam Cyllenius in Commentario. Vide supra ad Carm. IX.—1 Par. Beroll. 1. 3. 4. aliique fere omnes, cum ed. pr. maj. Bartol. Venet. 2. Brix. Rheg. Vicent. Venett. 1487. 1491. 1493. 1500. 1520. et Aldd. *crebro nostram;* Berol. 2. Broukh. 3. cod. Lips. Hamb. et ed. pr. min. *nostram crebro,* quæ vera est structura. Statius laudat Propert. IV. 4. 47. Broukh. 1. *peccasse,* et pro v. l. *peccare.* Cf. II. 4. 5. et supra Carm. VII. 9.—3 *Carmina* Berol. 4. Witt. 1. Angll. 4. 5. Reg. Voss. 1. cod. Lips. et Cyll. in Comment. *ficta* Florent. ap. Stat. Vat. Heins. 1. Zwic. 1. Berol. 3. a m. sec. Vicent. Mur. Stat. Scal. Dous. Passer. et Vulp. 1. *fata* cod. Lips. Reliqui libri scripti editique habent *facta.* Broukh. *jacta* edidit de conj. Pontani, quod exhibet etiam Voss. 2. Cf. Propert. III. 8. 11. III. 23. 14. Tacit. Ann. XI. 19. Cic. in Muren. 35. et Senec. de Ira, III. 37. H. Vossius de conjectura edidit *nisi ficta dolori,* improbante Huschkio; Bach proposuit, *Crimina jam hæc sunt nostro si ficta dolori.*—4 *Quid surdum* conj. Barth. Advers. LIX. 16. quod reposuit Broukh. Pro *tace* unus Stat. habet *sile.* Par. ad finem hujus Carminis hæc habet: *Albii Tibulli poëtæ illustris explicit liber tercius et ultimus.* Tum legitur *Epitaphium Tibulli,* quod sequitur Tibulli Vita. Sic etiam in Reg. In ed. pr. maj. autem statim post Carm. XIV. sequitur *Summa Vitæ albii Tibulli,* et deinde *Epitaphium Tibulli;* cui Elegia Ovidii Amor. III. 9. annexa est. Ed. pr. min. omissa Tibulli Vita, *Epitaphium Tibulli* tantum exhibet, quod abest ab ed. Bartoliniana. Vicent. et Rheg. Carmini XIV. statim adjungunt Vitam hoc titulo, *Summa vitæ*

NOTÆ

1 *Rumor ait*] Tibullus de suæ puellæ omnibus corpus suum permittentis infamia conqueritur.

Peccare] Cum aliis consuetudinem habere.

2 *Surdis auribus*] Ut non audiam aut intelligam rumores in vulgus sparsos.

4 *Tace*] Ne me tanto afficias dolore.

Albii Tibulli: sequitur *Epitaphium Tibulli;* cui in iisdem subjungitur, *Ovidii Nasonis epistola in qua conqueritur de morte Tibulli.* Heynius ita: 'In ed. Lips. et libro Cyllenii ne hoc quidem (Epitaphium) subjungebatur.' Atqui in Venet. 1491. Epitaphium subjungitur Carmini XIV. minoribus tamen literis excusum, cui succedunt duo hæc disticha post Epitaphium posita, sicut in Corv. et ed. Rom. *Sub teneris annis tenerorum scriptor amorum Decedens dura hac ecce tibullus humo.* et, *Donec erunt ignes: arcusque cupidinis arma: Discentur numeri culte tibulle tui:* (quæ duo disticha absolvunt Guelf. 1.) Summa vitæ Albii Tibulli rejecta est in Comment. At Venet. 1493. hæc omnia habet in Commentario. Guelf. 2. in Carm. XIV. subsistit. Guelf. 3. Carmini XV. subjungit Vitam brevem: *Albius Tibullus eques R....* In fine, *Albii Tib. liber quartus et ultimus finit.* Guelf. 4. sub finem Carm. XV. subtexit, *Sub teneris....Donec erunt....Memnona si mater....* In quibusdam post Nasonis Elegiam in Tibulli mortem legitur aliud Carmen, ut in Corv. et Guelf. 4.

Hic juvenis, quam pauper erat, tamen ecce Tibullus
Vivit, et æterno carmine nomen habet.
Quis numeret populos, urbes, regesque sepultos
Interea, quorum mortua fama jacet?
Felices igitur, tales quicumque per artes
Victurum toto ducitis orbe diem!
Hujus ab exemplo, pueri juvenesque Latini,
Serta coronatis nectite temporibus;
Atque opibus lucroque omni præferte decorem,
Quem modo perpetuo Castalis unda dabit.
Et canere ardentes non turpe putetis amores;
Consulat ætati quisque animoque suis.

De cod. Lips. paulo post.

XV.

DOMITI MARSI.

EPITAPHIUM TIBULLI.

TE quoque Virgilio comitem non æqua, Tibulle,
Mors juvenem campos misit in Elysios:

In pervetusto Scal. cod. Titulus huic Epigrammati erat, *Domiti Marsi.* Hanc inscriptionem jam ante Scal. ex alio cod. in marg. notatam fuisse a Pulmanno narrant Voss. et Wund. Sed fallitur uterque. Habuit Voss. in manibus Gryph. 1573. quam expressam ait esse ad ed. Pulmanni, vel Plant. Antwerp. 1569. sed Gryph. margini adjecta sunt multa, quæ non leguntur in Plant. '*Domitii Marsi* V. C.' scripsit Perr. in Exc. Vide Quintil. III. 1. 18. et inprimis VI. 3. 102. Cod. Monac. Nasoni tribuit hoc Epitaphium.—1 Unus Stat. *Me:* margo Gryph. 1573. *æque* pro *æqua:* Berol. 1. *Tibullo.*—2 Cod. Biblioth. Regiæ, quem laudat Burm. ad Anth. Lat. Tom. I. p. 416.

Ne foret, aut elegis molles qui fleret amores,
  Aut caneret forti regia bella pede.

cod. Lips. et ed. pr. min. habent *in Elysios*. Cf. I. 3. 58.—3 *Nec foret* Par. *Non foret* Voss. 1. *elego* cod. Lips. Ask. Hamb. et Berol. 1. quod edidit Pithœus, adductus *forti*, quem Domitius dicit, heroici carminis *pede*. Reg. Hamb. et Voss. 5. *miseros;* Goth. et Berol. *teneros*. Cf. Ovid. ex Pont. III. 4. 85.—4 Margo Venet. 2. monente Heinsio ad Ald. *martia bella*. Cf. Virg. Ecl. VI. 3. Hic cod. Lips. subjungit, *Finis Tibulli, huc usque constat*. Sequuntur duo Elegidia *Ad præstantissimam virginem Ypsotam de Nagarolis*. Quibus accedit Vita Tibulli. Adjuncta sunt novem Carmina recentiora.

DUO EPIGRAMMATA

TIBULLO ASCRIPTA.

I.

Ad Priapum.

Ærari quondam custos, nunc cultor agelli,
Hæc tibi Perspectus templa, Priape, dico.

Ego *Perspectus olim ærarii* domini mei *custos, jam vero ruris colonus et arator, istam tibi*, o *Priape, ædem dedico; propter quod beneficium, si licet, te precor*, o

Hoc Epigramma in antiquo Tibulli libro se reperisse testatur Muretus Epist. I. 13. itemque Scal. Comment. in Priap. p. 209. et in uno suo Ach. Statius. At Bernardus Bembus sese illud primum omnium invenisse affirmavit in Patavino quodam sacello, lapide extra urbem tertio, in antiquo marmore incisum, obrutumque ruderibus abjecto loco. Idque fuisse postea temere Priapeorum Carminibus additum pro Virgiliano ab impressoribus. Ad quem lapidem formatus est textus noster. Vide eundem Inscript. ap. Bernard. Scardeonium lib. I. Class. 4. de Antiquitate Urbis Patavii; et Gruterum p. XCV. 3.—1 Aliæ edd. primum versum ita conceperunt, Rusticus ærarii quondam, nunc rusticus horti: aliæ sic, Villicus ærari quondam, nunc cultor agelli; atque hanc ultimam esse veram lect. affirmat Scal. Comm. in Priap. p. 210. et Salmas. Not. in Lamprid. p. 201. et Is. Voss. ad Catull. p. 141. Scilicet ea vera est lect. marmoris, quæ in marmore nusquam legebatur.—2 Hanc tibi Gruterus l. c. nisi si hic error

NOTÆ

1 *Ærari quondam custos* [*Villicus ærari quondam*] Quidam nomine Perspectus ærarii quondam heri sui dispensator, seu procurator et custos, postea vero colonus tantum et agricola a Tibullo nostro inducitur hoc Epigramma fecisse Priapo. Quod quidem Epigramma plures eruditissimi viri Tibullo postliminio vindicarunt auctori suo, cum olim tantum inter Priapeia legeretur. Villicum dixerunt Veteres, non modo ruri præfectum, sed quemlibet etiam præpositum et procuratorem, seu dispensatorem et œconomum.

2 *Priape*] Priapus fuit hortorum Deus, et custos, filius Veneris et Bacchi, Lampsaci ad Hellespontum in

PRO QUIBUS OFFICIIS, SI FAS EST, SANCTE, PACISCOR,
ASSIDUUS CUSTOS RURIS UT ESSE VELIS.
IMPROBUS UT SI QUIS NOSTRUM VIOLARIT AGELLUM
HUNC TU; SED TENTO: SCIS, PUTO, QUOD SEQUITUR.

Dice, ut sedulus protector esse velis prædioli mei, adeo ut si aliquis fur agrum meum violaverit, istum tu; sed sileo, non ignoras enim, *ut arbitror, quod sequitur.*

est operarum.—3 Marmor habet OFFICIEIS; Scardeonius et Gruter. OFFICIIS.—4 ADSIDUUS marmor.—5 Scardeon. et Gruter. VIOLABIT, contra marmoris fidem.—6 In hoc versu habebant Scal. et Stat. HUNC TU, SED TACEO; lapide quidem invitissimo. Tamen Barthius ultro emendabat, HUNC TU SEX TENTO, Adverss. XXVII. 8. Adeo certa sunt atque explorata vel librariorum vel criticorum commenta. Vere quoque dixit Pomponius, se juvene hoc Epigramma non extitisse in Priapeis. Erat penes Broukh. illorum lusuum codex manu exaratus, non ille quidem vetustissimus, qui finit in Epigr. LXXXII. 'Dum vivis, sperare decet,' &c. neque hoc ipsum, de quo agimus, agnoscebat Epigramma, aut habebat; neque etiam Iambum, qui hic sequitur.

NOTÆ

Asia natus, ubi etiam religiosissime quondam colebatur, dicitur supra a Tibullo 'Deus Agricola,' utpote qui præsit agricultioni. 'Agricolam ponitur ante Deum.'

3 *Si fas est*] Si licet te sanctum et Deum vocari; vel, si fas est hominem cum Deo pacisci; vel si modo fas est me illud pacisci, quod mihi jure debeas.

6 *Hunc tu*] Depellas, et falce percellas, seu perfores; falce etenim et sceptro armabatur Priapus hortorum custos, ut fures et malas aves depelleret: juxta illud: 'Terreat ut sævas falce Priapus aves.'

II.

AD PRIAPUM.

QUID hoc novi est? Quid ira nuntiat Deum?
Silente nocte candidus mihi puer

Hoc Carmen, teste Broukhusio, in nullis Tibulli codicibus invenitur: itaque demiratur ille, Scaligerum hinc satis confirmari putare, Tibullum lusisse

NOTÆ

1 *Quid hoc novi est*] In veteribus excusis Tibulli nomine editur hoc politissimum Poëmatium: itemque in veteri membrana Tibulliana, quæ penes Cujacium erat. Totumque ex puris Iambis constat. Et sane mul-

Tepente cum jaceret abditus sinu,
Venus fuit quieta, nec viriliter
Iners senile penis extulit caput.
Placet, Priape? qui sub arboris coma
Soles sacrum revincte pampino caput

Priapcia, idque clare testari Martialem lib. IV. Epigr. 6. Sed audi Scaligerum ipsum: 'In veteribus excusis Tibulli nomine editur hoc politissimum poëmatium: itemque in vet. membr. Tibull. penes Cujacium.'—4 *Venus fuit victa* legi jussit Heinsius.—7 In nonnullis edd. *Sacrum Soles;* e Cuj. cod.

NOTÆ

tum spirat illam venustatem, quæ hodie percipitur in Elegiis illius suavissimi Poëtæ. Quod ne cui mirum videatur, Tibullum Priapeia conscripsisse, jam puto satis confirmari superiore Epigrammate, 'Ærarii quondam,' &c. Sed et clarius Martialis: 'Quam qui compositos metro Tibulli In Stellæ recitat domo libellos.' *Scal.* Intelligit ex hoc Epigrammate, Martialis scilicet, Scaliger lascivi Carminis fuisse auctorem Tibullum, quod ambigo, et ἀνέχονται. *Ramirez.* Epigramma hoc, nisi Tibullo a doctis passim assignatum viderem, suspicionem commovere poterat mihi, a Veronensi illo anteambulone ejus potius quam a Poëta Romano hoc nostro lusum fuisse. Ita et lepores in eo, sales, numerique omnes Catulliani, haud adumbrati hercule, verum ad vivum expressi penitus graphiceque elucent. Quid multis? Pura puta Latina omnia, et quasi in melle sita: de verbis loquor. Etenim re ipsa nihil turpius, nihil flagitiosius. *Dousa P.*

6 *Placet, Priape*] Credo esse querimoniam Poëtæ cum Priapo, non Priapo, de insolito siculæ suæ languore, vel potius (cum Petronio dicam) nervorum paralysi, jocose expostulantis, quasi diceret: 'Quantum mutatus ab illo Hectore,' qui corona pampinea caput redimitus, ruberque et valens cum indomito ac rubente fascino sub arborum umbris sedere continenter es solitus! Hoccine, o Priape, placet, vel æquum videtur tibi, ut, quo propitio adeo usque adhuc, atque ex libidine ipsius mea usus sum semper; nunc, cum vel maxime usus erat, partem mei, hoc est, rem communem indignissime, alienissimoque tempore mollis, debilis, fractus repente desereres, ac destitueres, quasi caballus in clivo? Hoc de te merui, inquam, ut in primis ætatis fretis juvenanti senectæ, et extremæ, lassitudinem imponeres mihi? *Dousa P.*

7 *Revincte*] Ita non raro veteres loquuntur. Tibull. ad Bacchum: 'Huc venias hodierne tibi dem thuris honores, Liba et Mopsopio dulcia mella feram.' 'Hodiernus' enim dicendum erat. Albinovanus in Epicedio Mæcenatis: 'Impiger Alcide, multo defuncte labore, Te memorant curas sic posuisse tuas.' Nam dicendum erat 'defunctum.' Plautus in Curculione: 'Haud male meditate male locutus es.' Theocritus: Ὄλβιε κῶρε γένοιο. Debuit enim dicere, Ὄλβιος. Persius: 'Stemmate quod Tusco ramum millesime ducis, Censoremque tuum, vel quod trabeate salutas.' Ausonius: 'Distinctas interne vias mirere domorum.' Hoc est, 'internus.' Propertius: 'Sic mihi te referas levis.' Nam 'levem' dicere debuit. *Scal.*

Ruber sedere cum rubente fascino.
At, o Tripalle, sæpe floribus novis
Tuas sine arte deligavimus comas,
Abegimusque voce sæpe, cum tibi
Senexve corvus, impigerve graculus
Sacrum feriret ore corneo caput.
Vale nefande destitutor inguinum,
Vale, Priape: debeo tibi nihil.
Jacebis inter arva squalidus situ.

affert Scal. *Soles sacrum revinctus*; et sic erat in edd. vett. at ille emendabat ut in textu, laudans Tibull. I. 7. 58. et Propert. I. 18. 11.—9 *At o Priape* edd. vett. 'In illa optima Scheda (Cujacii scilicet) liquido exaratum erat, *At o Tripalle*: h. e. Τρίφαλλε· nam Τρίφαλλος, et Ἰθύφαλλος, cognomina Priapi.' *Scal.* —16 In memb. Cuj. *pallidus*; nam etiam 'pallor' pro 'squalore,' vel 'carie,'

NOTÆ

8 *Ruber sedere cum rubente fascino*] Petronius dixit, 'Scorteum fascinum,' id est, rubrum penem coriaceum, ut Suidas exsertim tradit voce φαλλοί. Indubie eum in modum effictum membrum illud, ut sic ad veritatem utcunque accederet. Nec aliter Priapi simulacra figurari consuevisse, indicio esse potest toties repetita ejus mentio. Catullus: 'Sedet revinctus cum rubente fascino.' In Carm. Priap. 'Rubro Priape furibus minare mutino.' Confecti ex varia materie varios in usus olim Phalli ex ligno, ficu potissimum, qui 'ficulnei' sæpius appellati, ex ebore, ex auro, ex serico, et ex lineo panno, quibus Lesbiæ tribades abutebantur. Item ex vitro, qui 'Phallovitroboli,' aut 'Phallovitrobeli' Capitolino, si mendax scriptura non est, dicuntur. Erant videlicet vitrea pocula in obscœnam pudendi figuram effigiata. Unde Juvenal. Sat. II. 'Vitreo bibit ille Priapo.' Ubi Scholiastes: 'In vitreum penem, quos appellant Drillopotas.' Pocillatorum iconculas manibus illos Priapos extollentium Pignorius Opere de Servis exhibet. Ceterum non solum per obscœnitates bibebant, ut ait Plinius, immo ipsas edebant obscœnitates. Placentarum namque genus habuere in deliciis, pudendi quoque virilis speciem omnino referentium, et 'Siliginei' vocabantur 'Priapi.' Sic Martialis edocet lib. LXIX. Epigr. 14. Item placentæ fuere aliæ in muliebria inguina. *Gonsalius de Salas.*

11 *Abegimusque*] Ille Horatianus Priapus, si sciens fallit, imprecatur sibi hæc: 'Merdisque coinquiner albis Corvorum.' Idcirco μηνίσκοι imponebantur statuis, ne ab avibus conspurcarentur. Aristophanes avibus: Ἢν δὲ μὴ κρίνητε, χαλκεύεσθε μηνίσκους φορεῖν Ὥσπερ ἀνδριάντες· ὡς ὑμῶν ὃς ἂν μὴ μήνην ἔχοι, Ὅταν ἔχητε χλανίδα λευκὴν, τότε μάλισθ' οὕτω δίκην Δώσεθ' ἡμῖν πᾶσι τοῖς ὄρνισι κατατιλώμενοι. Hi μηνίσκοι adhuc, hodieque in templis Christianorum imponuntur capitibus statuarum. Cujus tamen rei causam ignorantes pictores, dum putant honoris causa imponi debere, non solum non omnibus statuis imponunt, sed et imaginibus quoque pictis adhibuerunt: quæ tamen illis opus non habent, ut statuæ. *Scal.*

Canisque sæva, susque ligneo tibi
Lutosus affricabit oblitum latus.
Sceleste penis, o meum malum grave,
Gravi piaque lege noxiam lues.
Licet querare; nec tibi tener puer
Patebit ullus, imminente qui toro
Juvante verset arte mobilem natem.
Puella nec jocosa te levi manu
Fovebit, apprimetve lucidum femur.
Bidens amica Romuli senis memor
Paratur: inter atra cujus inguina
Latet, jacente pantice, abditus specus,
Vagaque pelle tectus annuo gelu
Araneosus obsidet fores situs.
Tibi hæc paratur, ut tuum ter, aut quater

legitur ap. Lucillium.—17. 18 *Canisque fœda* Gruterus; *fœta* conj. Heinsius. 'In quibusdam schedis mediæ vetustatis, quas nobis amicus noster P. Pithœus commodavit, quæque habebant hoc solum Epigramma exaratum, ita legebatur iste et alter versiculus: *Canisve sævus usque imminget, aut tibi Fricabit oblitum latus aper lutosus.* Ex quibus depravatis hanc lect. eruimus: *Canisve sævus usque minget, aut tibi Aper fricabit oblitum latus luto.* Sed in alia longe melioris notæ scheda aliter concepta erat lectio: *Canisque sævas usque ligneo tibi Lutosus affricabit oblitum latus.* Non magni negotii erat illa corrigere: *Canisque sæva, susque ligneo tibi,*' &c. Scal. *hispidum latus* conj. Heins.—19 Edd. vett. *o cui meum malum.* In scheda Pithœi: *o meum malum grave Licet querare:* sed in optima scheda Cujacii interjiciebatur vs. 20. qui in quibusdam impressis reperitur.—20 *Rata* malit Heins. nam *grave* præcessit.—22 Gruter. et Guy. *ingemente;* Heins. conj. *intremente.*—23 *Subante* conj. idem Heinsius.—25 In iisdem schedis Pithœi, *lubricum femur;* Gruter. et edd. vett. *lucidum*, probante Heinsio.—29 'Lego *Vagaque pelle:* Persius: 'Cum morosa vago,' &c. Error inde natus, quod illi imperiti librarii scripserant *Vaguaque pelle.* In altera peroptima membrana præcedebat hunc vers. iste: *inter atra cujus inguina, Latet jacente pancie abditus specu.* Ego nullo labore lego: *Latet jacente pantice abditus specus.* De panticibus vide quid in Catalectis annotavimus.' *Scal.* *Cavaque pelle* malit Heins. nam *Vagum* sequitur.

NOTÆ

20 *Noxiam*] Vide Notas in Petron.

26 *Bidens amica*] Bidentem amicam vocitat, non quæ duos (id quod de ovibus dici solet) annos haberet modo, sed quæ binos, non amplius, dentes in mortariolis, hoc est, in exarmatis ploxemi veteris gingivis superstites retinuisset sibi. *Dousa P.*

30 *Araneosus*] Festive quoque ejus barathri fores araneosum situm obsidere cavillatur. Quo loquendi genere usus et Catullus, ubi inquit: 'Vel pene languido senis situque araneoso.' Eodem referri etiam poterit non incommode Martialis illud: 'Et araneorum cassibus pares mammas.' *Idem.*

Voret profunda fossa lubricum caput.
Licebit æger angue lentior cubes,
Tereris usque, donec ah miser, miser
Triplexque, quadruplexque compleas specum.
Superbia ista proderit nihil, simul
Vagum sonante merseris caput luto.
Quid est, iners? Pigetne lentitudinis?
Licebit hoc inultus auferas semel:
Sed ille cum redibit aureus puer,
Simul sonante senseris iter pede,
Repente nervus excitet libidinem
Et inquietus inguina arrigat tumor;
Neque incitare cesset, usque dum mihi
Venus jocosa molle ruperit latus.

tectus inguinum edd. vett. *tectus annuo gelu* membr. Cuj.—33 Schedæ Pith. et edd. vett. *aut languentior;* membr. Cuj. *angue lentior*, ut conj. Scal.—37 *Glabrum inquinante* conj. Heins.—41 *Iter sonante senseris simul pede* Guyetus, improbante Heinsio.—42 *Rigente nervus excubet lubidine* membr. Cuj. *Repente nervos excitet ἀρχαϊκῶς* in Sched. Pith. et edd. vett.—44 *Neque mutare* in Sched. Pith. et nonnullis edd. aliæ cum membr. Cuj. exhibent nostram. Ceterum hoc Carmen extat in Priapeis, num. 84.

NOTÆ VARIORUM

IN

ALBII TIBULLI OPERA.

EX EDITIONE J. G. GRÆVII,

TRAJECTI AD RHEN. 8VO. 1680.

NOTÆ VARIORUM

IN

ALBII TIBULLI OPERA.

LIBER I.

ELEGIA I.

1 *Divitias alius*] Hæc Elegia ordine prima est, sed tempore postrema; nam lapsus opibus Tibullus secessit in agellum, qui illi superfuit ex patrimonii naufragio, in regione Pedana. Unde Horatius: 'Di tibi divitias dederant artemque fruendi.' Manifesto enim ostendit eum exhausto opimo patrimonio secessum ruris petiisse. Et, si conjecturæ locus est, videtur opes avitas in amoribus profudisse, et magno patrimonio imminuto, ira ac dolore animi, rus se abdidisse. Horatius id plane indicat: 'Non tu corpus eras sine pectore: Di tibi formam, Di tibi divitias dederant.' Et sane alibi eum eo nomine consolari videtur, quum ita canit: 'Albi, ne doleas plus nimio,' &c. At ipse plane et paupertatem suam conqueritur, et dolorem profitetur in Panegyrico ad Messalam: 'Nam, mihi quum magnis opibus domus alta niteret, Cui fuerant flavi ditantes ordine sulci Horrea, fœcundas ad deficientia messes, . . . Nunc desiderium superest: nam cura novatur, Cum memor anteactos semper dolor admonet annos.' Nam postremis versibus plane profitetur se pœnitere ejus, cujus et Horatius se pœnitere non dissimulanter ait: 'Hei mihi, per urbem (nam pudet tanti mali,) Fabula quanta fui: conviviorum et pœnitet.' Quis ferat eos, qui dicunt non prodegisse patrimonium, sed agros ejus assignatos fuisse? Atqui ita clare loquitur, ut aliter interpretari, hoc sit Latine nescire. Dicit enim se divitem fuisse, et statim subjicit se pœnitere annorum anteactorum, quoties e quantis facultatibus exciderit, meminit. Sane non solet pœnitere nos culpæ alienæ, sed nostræ. Pœnitet eum amissorum bonorum. Ergo culpa sua amisit, non ex assignatione aut perticatione. Quid? quod ex Horatio tam clare colligitur. Sed quid tam iniquæ contradictioni occurro? Ipse semet suo sibi gladio jugulat. Hæc igitur scribit in prædiolo suo Pedano ad Messalam Corvinum tum in Ciliciam proficiscentem: quem etiam an-

tea bello Aquitanico secutus erat. Hujus poëtæ ea omnia quotquot in Italia extant, exemplaria, recentiora sunt, quam ut inter vetustos libros censeri debeant. quin correctorum audacia multa perabsurda illis admista sunt. Ejusmodi unum vidimus, cujus copiam nobis fecit Juris consultissimus Jacobus Cujacius. Sed et meliora quædam in eo, quam alii in suis, invenimus. Neque puto meliorem librum eo hodie extare. Nam quædam etiam vetustatis retinet vestigia, quum paulo ante ineuntem typographicam artem scriptus sit: et nondum correctorum audacia ita licenter in bonis auctoribus pervagaretur. Sed excerpta pervetusta ejus poëtæ in manus nostras pervenere, quibus plurimum adjuti sumus. Item fragmentum peroptimum, et quam emendatissimum a quarta elegia libri tertii ad finem usque commodavit nobis idem præstantissimus vir, summaque humanitate præditus, Jacobus Cujacius. Qui liber, etsi imperfectus, tanti apud me momenti est, ut non meminerim me ullum vetus exemplar emendatius legisse. Itaque hoc, præter Italos, amplius consecuti sumus, ut vetustiores, quam illi, hujus poëtæ reliquias nacti simus. Quæ quum egregie nos in multis juverint, in eo tamen, quod caput erat medicinæ, nullum auxilium nobis tulerunt, hoc est in transpositione Elegiarum, et confusione, qua non exigua pars hujus poëtæ versuum laborat: quod mirum nemini hactenus ne oboluisse quidem. Atqui nos id primi odorati sumus, et, ut re ipsa potius, quam prædicatione nostra cognoscas, nihil est quod hujus tibi majorem fidem faciat, quam prima elegia; quæ ita hactenus confusa, et perturbata fuit, ut ne ipse Tibullus, si revivisceret, suam agnoscat. Lege vitam hujus poëtæ apud Lilium Gyraldum. Ibi videbis exemplar, ex quo omnia Tibulliana, quæ hodie extant, propagata sunt, aliquot pagellis transpositis turbatum fuisse. Et tamen quibusdam doctis mirum visum nos dixisse quædam in hoc poëta alio ordine posita, ac ab illo relicta erant: quod ita perspicuum est, ut hoc negare sit cæcitatem oculis suis consciscere. At quia omnes tantum huic poëtæ deferunt, et recte meo judicio, ut pauci sint, qui non aures ejus lectione tritas habeant; nemo est, qui non eum se intelligere credat: quia enim character ejus planus ac minime moresus est, propterea omnem dubitationem sustulit posse aliquid, quod legenti negotium facessat, in eo reperiri. Atqui aliter se rem habere, ipsa editione, quam primum nunc nova incude recudimus, omnibus testatum esse volo. *Scal.*

3 *Quem labor assiduus*] Istud distichon totam sententiam abrumpit. Sequebatur autem sine dubio post illud: 'Hoc mihi contingat: sit dives jure,' &c. *Idem.*

5 *Me mea paupertas*] Post hoc distichon reponendum illud, *nec spes destituat*. Dum, inquit, meus focus assidue luceat, nec seges eludat sementem. Spes enim pro reditu frugum apud veteres ponebatur, ut apud Varronem. Unde et Varro ipse spicam a spe dictam dicit. Nam, ut ait proverbium Græcum, ἀεὶ γεωργὸς εἰς νέωτα πλούσιος. Quam autem bene hæc duo disticha inter se coagmentata sint, quid melius probaverit, quam absurditas illa, quam efficiebat interjectum distichon, *Ipse seram?* *Idem.*

Vitæ traducat inerti] Est nihil aliud quam, ad inertem ignavamque vitam traducat. Paupertatis 'inertem vitam' appellat seu ingloriam, ut Maro extremo Georg. 'Studiis florentem ignobilis oti,' de poëtica, cujus otium gloria vacaret. *Scottus.*

6 *Dum meus adsiduo*] Ita etiam citatur a Mario Victorino nobilissimo Grammatico. Vetusta vero Excerpta hujus poëtæ habent, non *assiduo*, sed

[redacted]

exiguo; quæ fortasse germana est lectio. Suppetat, inquit, semper foco, quanvis exiguus ignis. Nam illo epitheto indicat tenuitatem suam. Ita Ovid. 'Parvo calfacit igne focum:' et præclare Statius: 'divesque foco lucente Tibullus.' Dives, inquit, foco lucente, quanvis exiguo igne. Alii quoque libri scripti habent *exiguo* non *assiduo*. Scal.

7 *Ipse seram*] Post hoc distichon posuimus, *Nec tamen interdum pudeat tenuisse bidentem, Aut stimulo tardos, &c.* quum hoc postulet sententia. Ipse, inquit, insitioni dabo operam, quod est honestissimum munus rurantibus: non tamen, ut me aliquando pigeat oves pascere, quod est infimum rure. Non negabunt homines docti hunc esse ordinem horum versuum. Quam enim bene illi conveniat sedes, quæ olim huic disticho a librariis attributa erat, nemo non videt. *Idem.*

11 *Nam veneror, &c.*] Hujus ritus planissima enarratio ab Halicarnasseo petenda, ita lib. XI. scriptitante: Θεούς τε γὰρ ἡγοῦνται τοὺς τέρμονας, καὶ θύουσιν αὐτοῖς ἔτι, τῶν μὲν ἐμψύχων οὐδέν, οὐ γὰρ ὅσιον αἱμάττειν τοὺς λίθους, πελάνους δὲ Δήμητρος (i. e. liba Cerealia) καὶ ἄλλας τινὰς καρπῶν ἀπαρχάς. Victimarum proinde et sanguinis expers Terminus, quæ sententia etiam Plutarchum auctorem habet. At si quis etiam animato rem divinam Termino fieri posse pertenderit, Horatianam et Ovidianam auctoritatem pro se habebit; e quibus alter nobis præit Fast. II. Horatius autem: 'Vel agna festis cæsa Terminalibus: Vel hædus ereptus lupo.' quod insuper et Prudentius testatur. *Dousa P.*

Nam veneror] Ante hoc distichon collocavimus illud, *Hic ego pastoremque meum.* Sententia ipsa eum suo loco restituit, ut absurditas eum loco alieno expulit. *Scal.*

Seu stipes] Hic stipitem et lapidem conjungit non immerito; sunt enim termini. Ovidius: 'Termine, sive lapis, sive es defossus in agro Stipes, ab antiquis tu quoque nomen habes.' Prudentius: 'Ignosco fatuis hæc tamen vulgaribus, Quos lana terret discolor in stipite.' Idem: 'Deasciato supplicare stipiti: Verris cruore scripta saxa spargere.' Stipites illi vocabantur Atiniæ. Lapides ipsi inscripti erant literis quadratis uncialibus. Unde Gammati dicebantur, qui Γάμμα inscalptum habebant. Alii interpretantur qui literæ Gamma similitudinem habent. Habes igitur, quid Albius noster per stipitem, et lapidem intellexerit. *Idem.*

14 *Libatum agricolæ*] Apuleius: 'Iste vero nec Diis rurationis, qui eum pascunt, ac vestiunt, segetis ullas, aut vitis, aut gregis primitias impartit. Nullum in villa ejus delubrum situm, nullus locus, aut lucus consecratus.' *Idem.*

Libatum agricolæ, &c.] Ex antiquorum pietate dixit, qui frugum et fructuum primitias Diis immortalibus libare consueverant, nec ante gustare, quam Diis consecrassent. Censorinus: 'Itaque cum perceperant fruges, antequam vescerentur, Diis libare instituerunt.' *Turnebus.*

15 *Tibi sit*] Ut 'aureus esto,' sed legi mihi placet *fit*; ut Lamb. in Horat. Sat. 5. *Livin.* Idem placuit Fruter. Veris. lib. II. cap. 22. Rectius Passeratius *Tibi sit* dicantis esse docet, sicut illud Horatii III. Od. 22. 'Imminens villæ tua pinus esto.' Nihil varietatis omnino habent Pal. sex. Commel. *Gebhardus.*

17 *Ponatur*] *Donatus* cum Lamb. legendum eodem loco. *Livin.*

18 *Terreat ut sæva*] Pal. quartus *scævas*, sicut et quintus et sextus *scæva*, nisi quod superne additum *S.* Vera lectio est ergo, *Terreat ut scævas falce Priapus aves.* Propert. III. 16. 17. 'Sæva canum rabies,' lege 'scæva.' *Gebhardus.*

22 *Hostia parva soli*] Repone ex veteri membrana, *hostia magna.* Rec-

te ex tenuitate sua dixit; neque id tantum intelligit, sed ait nunc vitulæ esse agnam succedaneam: quia hostia seu victima magna dicebatur tantum de bubulo genere; quod olim me annotare memini. *Scal.*

24 *Clamet, io messes*] Post hunc versiculum reposuimus illud Distichon cum sequenti, *Adsitis Divi.* Nam Divi illi sunt ipsi Lares, ad quos sermo semper continuandus est. Quod enim ipsi Lares sint, manifesto declarant illa: 'neu vos de paupere mensa Dona, nec e puris spernite fictilibus.' Fictilia enim ista sunt patellæ, e quibus e mensa dapem libabant Laribus. Persius: 'cultrixque foci secura patella.' Ibi Interpres vetus: 'Cultrix foci, quia delibandæ dapes in ea positæ ad focum feruntur.' Varro: 'Quocirca oportet bonum civem legibus parere, Deos colere, in patellam dare μικρὸν κρέας.' At quo ore hæc distraxerant homines invenusti? Post duo autem hæc disticha illud huc retrahendum, *At vos exiguo.* Pro *Adsitis Divi* vetustissima Excerpta habebant, *Vos quoque adeste Dei.* Idem.

25 *Jam modo non*] Docti viri *modo non* μονονουχὶ interpretantur. Sed vereor ut satis fideliter concepta sit hæc lectio in codicibus infimæ vetustatis, quibus usi sunt Itali Critici. Nam nostra illa Excerpta, quorum fidem ego satis spectatam habeo, legunt *Quippe ego jam possum:* idque retinendum puto. Quare tam certa lectio nobis displiceat, auctore tam vetusto libro? ut taceam absurditatem vulgatæ. Nam sane diu est, quum Tibullus multa vulnera accepit. *Idem.*

27 *Sed canis æstivos*] Huc usque omnia confusa ac perturbata erant in omnibus tam scriptis, quam formis excusis: sequentia continuant ab illo, *o quantum est auri;* illa enim loco movenda non sunt. *Idem.*

33 *Furesque*] Intelligit abigeos; nam 'abigei' seu 'abactores' armentorum pecorumque fures. Idem dicebantur 'Abigatores.' Glossar. 'Abigator, abactor, ἀπελάτης.' Isidor. lib. x. 'Abactor est fur jumentorum et pecorum, quem vulgo Abigeum vocant, ab abigendo.' Sed distinctione JCtorum 'abactores' sunt plurium boum oviumque raptores: tantumque in furti, non abigeatus, crimen venit, qui vel bovem vel ovem abegit unicam. *Gebhardus.*

35 *Hic ego pastoremque meum*] Passeratius conjectavit leg. *pastorumque Deum*, ut Pana significet, quem una cum Pale conjungit infra lib. II. Eleg. 4. Sed ego nego fas esse Passeratio 'Deos' in 'Deas' mutare; ut Neptunus puellam in virum transdedit. Altera ejus jactura est, *pastoremque Deum*, ut designetur Apollo νόμιος, qui etiam cum Pale conjungitur a Virg. Georg. III. Si mei arbitrii res sit, nihil contra omnes codices attentem, sed retenta lectione vulgata interpreter hic *pastorem* ipsum Pana, utpote numen habitum cultumque pastorale: *meum* vero exponam mihi propitium, sensu tali exeunte: Soleo lustrare Pana, si quando eventus et successus pecuarius responderit, si quando favorem numinis pastoralis expertus fuero. Vel ut Pan meus, mihique propitius fiat, lustrare soleo. Sed iterum non memini an recte dicatur, 'Deum lustrare.' Ergo simpliciter lustrare pastorem erit περικαθαίρειν seu ἁγνεύειν τὸν βουκόλον. *Idem.*

38 *Nec e puris*] Codex infimæ vetustatis, *e parcis.* Scal.

43 *Requiescere lecto*] Τὸ *lecto* otiosum et superfluum est, cum *toro* sequatur; quare corrigebam *requiescere fesso.* Heinsius Fast. I. 287. nisi quis malit *tecto*, quia sequitur *toro.* Passeratius.

44 *Si licet et solito*] Excerpta habebant: *satis est, requiescere lecto Si licet, et solo membra levare toro.* Quod valde amplectimur: solum torum sibi

superesse ait. Aliud est levare membra in Moreto: hoc est, 'tollere;' hic 'requiescere.' *Scal.*

48 *Imbre juvante sequi*] Hæc est prisca lectio, non *igne;* ut vulgatæ editiones. Sappho: ὕδωρ Ἀμφὶ δὲ ψυχρὸν κελαδεῖ δι' ὕσδων Μαλίνων· αἰθυσσομένων δὲ φύλλων Κῶμα καταῤῥεῖ. *Idem.*

49 *Sit dives jure*] Excerpta illa aliter habent: *sit dives, rure furorem Qui maris, et cæli nubila ferre potest.* Hoc sensu: Divitem eum esse puto, qui abditus ruri ridet hibernas tempestates. Hoc enim valde cum superioribus cohæret. Præterea pentametrum concinnius habet. Sed illi lectioni cum sequentibus non bene convenit. Videndum an melius huc traducatur distichon, quod secundum a principio Elegiæ legitur, ut ita continuetur: *Hoc mihi contingat: sit dives jure, furorem Qui maris, et tristes ferre potest pluvias; Quem labor assiduus vicino terreat hoste, Martia cui somnos classica pulsa sonent.* Nam ut hoc distichon huc traductum sententiam bene continuat, ita ibi, ubi hodie legitur, abrumpitur. *Idem.*

51 *Pereat potiusque*] *Potius pereatque* lego. *Livin.*

56 *Janitor*] Sciendum est Janitores et catenatos et compeditos fuisse, in ipso aditu ac vestibulo quasi in præsidio conlocatos, ubi servili cella, ac subcustode cane contenti noctu atque interdiu vitam sedentariam exigerent: haud, ante pedes quod erat, prospicientes modo; sed post etiam respicientes; credo ne quis adventor gravior, quam advenisset, discederet. Facit huc Ovid. locus ex Fast. I. ubi Janum bifrontem sumta hinc similitudine aptissime utentem inducit. [De Cane vide N. in Petron.] Perticam manu gestare assidue his sollemne erat. Eam 'Hostiarii virgam' appellat Seneca; 'Custodis harundinem' Propert. et Arbiter, qui eampse quoque 'januæ appensam suffixamque' facit. *Dousa P.* Vide infra Eleg. 8.

57 *Non ego laudari*] Post hoc distichon retrahe huc quatuor disticha fugitiva, quæ in secunda Elegia invenies: *Ipse boves, mea, sim tecum modo, Delia,* nempe, ut dixi, cum tribus sequentibus distichis. Quomodo hæc suo loco luxata fuerint, proclivius est mirari, quam ejus rei rationem reddere; ut non parum fecerimus, qui hæc suo loco restituerimus. Nolo enim aliter diligentiam nostram venditare. Quod sentio, libere dicam. Hæc prima Elegia cum sequenti nihil aliud sunt quam excerpta ex pluribus elegiis. Tam multa sunt, quæ male cohærent, quibus omnibus opem ferre non possumus. *Scal.*

59 *Te spectem*] Recte ergo superiora huc traduximus, quum illa cum his belle conveniant. Triumphet ille de Cilicibus, quisquis est: mihi sufficit, si te spectem, quum ultima dies mihi venerit. Quam enim verum sit ea apte et ex mente poëtæ huc traducta esse, non attinet dicere. *Idem.*

67 *Tu manes ne læde meos sed parce solutis Crinibus*] Manes offendi immoderato lesso et planctu putabat veterum superstitio, quare et illud in monimento incidi jubebant; ut Narbone in veteri lapide:

...TIBI. PRÆTERITO. REDEAT. FELICIOR. ANNVS
...CAPER. ET. FACILI. VITA. REGATVR. OPE
...DVRÆ. MORTIS. SACRATOS. LÆDERE. MANES
...ECCE. MONENT. LEGES. ET. LEVIS. VMBRA. ROGI. *Idem.*

74 *Inseruisse juvat*] Non est plena oratio: τὸ *juvat* etiam post τὸ *pudet* frigide inculcatur. Non dubito ab elegantissimo Tibullo scriptum, *inseruisse seræ.* Heinsius ad Fast. I. p. 287.

75 *Hic ego dux milesque bonus*] Hic ego, inquit, bonus miles ero, o Mes-

sala, non ad Isauricum bellum, quo me invitas, ut sim in contubernio tuo. Propert. 'Exitus hic vitæ superest mihi. Vos, quibus arma Grata magis, Crassi signa referte domum.' *Scal.*

76 *Cupidis, &c.*] Non ideo hoc dixit, quod, qui militiam sequuntur, vulnerum ac plagarum sint cupientes; sed quod hac potissimum via, i. e. per vulnera et cædes, ad funestæ pecuniæ arcem hoc hominum genus grassentur, nitanturque: dum alienis opibus inhiantes se præda quisque locupletem fore, victoremque domum rediturum animis trahunt: *cupidis* ergo est avaris, sive avidis prædæ ac divitiarum, jure belli ex rapto viventibus, manipulares ut consuevere. Qui ergo pro *cupidis* rescribunt *stupidis*, stupore laborasse videntur mero. *Dousa P.*

ELEGIA II.

6 *Janua firma sera*] Alii *fulta*. Ovid. Art. Am. II. 244. 'Atque erit opposita Janua fulta sera.' *Livin.*

7 *Janua difficilis dominæ*] Scriptus liber, *domini*. Quod rectum est. *domini*, hoc est mariti. Sequentia id probant, ne forte putes aliud per dominum intelligi. *Scal.*

Janua difficilis domini] Ita cum doctissimo Scaligero legere malo, quam cum cæteris omnibus, *dominæ*, sic tamen, ut epithetum istud *difficilis*, non cum *Janua*, sed cum voce *domini* construendum autumem; quippe patrio, non recto casu positum, ne frustra sies. *Dousa P.* Senec. de Ira cap. 3. 'Beati hominis ac potentis judicat indicium difficilem januam.' Unde videatur epithetum illud *difficilis* ad *januam* hic referri posse non ad *dominam*: quamvis etiam ita acceptum sententiam non malam efficiat. *Dousa F.*

10 *Neu furtim verso, &c.*] Fallendis maritis ad januæ cardines aquam muliercula affundebant, ne streperent. Eleganter illa falsa mulier apud Aristoph. de se fatetur idem: 'Εγὼ δὲ καταχέασα τοῦ στροφέως ὕδωρ 'Εξῆλθον ἐς τὸν μοιχὸν, κ. τ. λ. Hinc patet Plauti locus Curcul. I. 3. 1. 'Placide egredere, et sonitum prohibe forium et crepitum cardinum: Ne quod hic agimus, herus percipiat fieri, mea Planesium, Mane, suffundam aquulam.' *Lipsius.*

18 *Seu reserat fixo, &c.*] Veteres duo genera clavium habebant βαλανάγρας et λακωνικάς. Βάλανος erat ferrum glandis instar faciei et cavum, quod in foramen seræ, hoc est ligni vectis, τοῦ μοχλοῦ, immittebatur; et sic seram committebat januæ, ut nisi exstracto eo revelli non posset sera, nec janua aperiri. Ita autem in seræ foramen incidebat βάλανος, ut tota lateret, neque erui posset inde nisi immisso alio ferro oblongo, quod in cavitatem βαλάνου ita inibat, ut eam evelleret, ac sursum traheret. Illud ferrum dicebatur βαλανάγρα. Gloss. βαλανάγρα, κλεὶς παρὰ τὸ ἀγρεύειν τὴν βάλανον. Foramen illud vocabatur βαλανοδόκη. Cæterum ut januæ hæc reserari possent ab illis qui foris erant, satis grande foramen supra locum seræ relinquebatur in ostio, per quod manus transmitti quiret, et βάλανος in βαλανοδόκην demitti claudendæ januæ, et rursus eidem aperiendæ βαλανάγρα in βάλανον immitti. Et hæc forma fuit communis clavium et claustrorum: et hæ claves unico tantum dente præditæ erant, qui in βάλανον infigebatur ad eam extrahendam. Tibull. *Seu reserat fixo dente puella fores.* Solertior ratio fuit per 'claves Laconicas,' quæ et κρυπταὶ dicebantur, quod tota intra claustra laterent, atque hæ exterius immissæ aperiebant: eæ erant cum tribus dentibus, qui tali situ ac dispositione locati erant, ut alius alii subjiceretur. Dicebantur eædem et Caricæ a Caribus populis. Vide Cl. Salmasium in

Solin. p. 925. fuse de hac materia evagantem. *Gabbema.*

19 *Molli decedere lecto*] Ego Statiani codicis fide inductus, in quo disertim legitur *discedere*, reponendum hariolor *descendere*, ut *furtim descendere* sit, ἠρέμα καὶ κτύπου χωρὶς pedes de lecto deducere, 'insonumque' (ut cum Apuleio hoc dicam) vestigium ponere, ne videlicet maritus tremuli lecti argutatione somno excitus, quid rei uxor cum potiore adultero agat, fieri percipiat tandem. *Dousa P.* Rectius est quod in Frisingensibus schedis repperit Gruterus noster: *Illa docet furtim molli derepere lecto.* Eleg. 8. p. 59. 'Et possum media quamvis obrepere nocte.' Eodem modo ille Vir egregie Florum restituit lib. IV. cap. 10. 'Quasi hoc quoque ex arte ducis esset, obrepere.' *Gebhardus.*

En ego quum tenebris] Hoc distichon spurium et insititium est, et, quod caput est, ridiculum, atque, ut ille dixit, commictile. Quare ne verere illi transverso calamo notam culpæ illinere. Non est enim, ut unquam Tibulli officina illud bona moneta cuderit. Præter importunam sententiam quam facit, falsi eum convincit Pentametron diverse conceptum: *Securum in tenebris me facit esse Venus. Præsidio noctis sentio adesse Deam. Ille Deus certæ det mihi signa viæ.* Quis sanus hæc Tibulliana dixerit? Putarunt otiosi et oscitabundi homines interruptam esse sententiam. At si illa genuina, quæ tam bene cohæret, interrupta est, quomodo tam aliena verba hic locum habebunt? Lege ergo, quæ Tibulli sunt, et illa expunge, videbis nihil elegantius illis esse: quæ, ne ego explicem, ipsa perspicuitas facit. *Scal.*

26 *Aut rapta præmia veste petat*] Nonius: 'Præmiatores, nocturni prædones. Novius Agrypnuntibus; nam in scæna nos nocturnos cæpit præmiatores tollere.' Petronius: 'Advocati jam pæne nocturni, qui volebant pallium lucrifacere.' Scio nos olim adolescentes aliter hunc locum explicasse. *Idem.*

Præmia] Nonius: 'Præmiatores, nocturni prædones,' neque alio Poëta procul dubio respexit, quum 'præmium petere' dixit. *Dousa P.*

32 *Et vocet ad digiti, &c.*] Sono digiti loco nutus aut etiam vocis utebantur, qui sibi sine cunctatione parituros præsto habebant, ut imperium majus, aut ulla vocis significatione opus non esset, itaque Cicero, 'si concrepuerit digitis:' et 'digitorum percussionem:' cum videlicet inter se colliduntur, ut concrepent, dixit, pro eo, quod facile nulloque negotio obtinetur. *Turnebus.*

40 *Rapido*] *Rabido*, id est, truculento. *Livin.* Conjectura non necessaria.

41 *Ut mihi verax, &c.*] Notandum epithetum sagæ *verax:* quo allusisse puto eum ad id quod hæ mulieres, 'quæ devotionibus ac maleficiis quidvis efficere credebantur,' ut Apuleius loquitur, 'veratrices' dicerentur ut videre est ex eodem Miles. IX. id quod nostra lingua felicissime exprimit, 'Waerseghsters.' *Dousa F.*

58 *Sentiet esse nihil*] Lege *ipse;* ut vers. 58. 'Viderit ipse toro.' Eleg. 10. 'Liba ipse ferebat.' Eodem modo emendandum Epistola Sabiniana Demophoontis ad Phyllidem vers. 10. 'Alcidæ magno non minor ipse comes.' Vitiose enim 'non minor esse' ibi legitur. Et Octavia, quæ falso Senecæ tribuitur, 'Stulte videbor ipse cum faciam Deos,' non 'esse.' 331. 8. Calpurnius Ecl. 'Fontibus in liquidis quoties me conspicor ipse.' Sic enim recte in Edit. Florentina 1504. Cæterum mendose 'esse.' *Livin.*

63 *Non ego, totus abesset amor*] Ita in Mss. erat, quam lectionem ab ipsissimo Tibullo esse liquido persuasum est mihi, ut Adverbium subaudiatur, antiquum in morem. *Dousa P.*

Non ut totus abesset amor] Hic clauditur Elegia. Reliqua quo pertineant, partim dicturi sumus. *Scal.*

65 *Ferreus ille fuit*] Profecto legendum: *Ferreus ille fuat, qui, te quum possit habere, Maluerit prædas stultus et arma sequi.* Est enim per hypothesin dictum, et ut barbarum vulgus Grammaticorum loquitur, potentialiter. Ferreus ille erit, inquit, quicunque te voluerit relinquere. Nam *fuat*, *εἴη ἂν*, et *Maluerit*, *προτιμήσῃ ἂν*, *προαιροίη ἂν*. Virgilius: 'Tros Rutulusve fuat:' et, 'Fors fuat.' Propertius: 'Cum Tiberi Nilo gratia nulla fuat.' *Scal.*

67 *Ille licet Cilicum*] De Cilicibus triumphet per me quidem licet. Nam *τὸ licet* aliter video accipi hic. De Cilicibus autem mentionem injicit, quia eo profectus erat Messala, ut alibi patet, quum ait, 'At te Cydne canam:' et invitatus fuerat a Messala ad contubernium suum. Propterea supra jam respondet: 'Te bellare decet terra, Messala, marique.'

71 *Mea si tecum modo Delia*] Lege, *mea, sim tecum modo, Delia*, ut supra dixit, 'tecum Dum modo sim:' et sequenti disticho eodem modo, 'dum teneris liceat retinere lacertis.' Quæ omnia quam belle inter se apta sint, eruditiorum judicium esto, quum antea ridicule alieno loco secunda elegia posita essent. Nos sane istos alieni loci insessores versus inde jure pellendos censuimus. *Scal.*

75 *Quid Tyrio recubare toro*] Male hæc ab interpunctionibus laborant. Ita enim legendum: *Quid Tyrio recubare toro sine amore secundo Prodest, quum fletu nox vigilanda venit? Vigilanda venit*, pro vigilanda est: qua in figura creberrimus Propertius, ut 'Non impune illa rogata venit:' hoc est, rogata est, aut rogatur. Post hoc distichon repone, *ferreus ille*, ex eadem secunda Elegia; ut non solum commissum sit in loco horum versuum, quum in alienam elegiam traducti sint, sed in suo sibi ordine, quum inter se confusi sint. *Scal.*

ELEGIA III.

9 *Me cum mitteret urbe*] Ita in omnibus exemplaribus nostris legitur, sententia non inconcinna et aperta satis: malim tamen pro *quum*, *quam* rescribere, ut ad *ante*, quod sequitur, jure suo referatur. *Dousa P.*

11 *Illa sacras pueri sortes ter sustulit*] Tollere sortes est, *κληδονίζειν*. Unde in veteribus inscriptionibus: SORTIBUS SUBLATIS. Item EXTRA SORTEM RUDERIBUS SUBLATIS. Sortes erant signa, quæ dabantur alicui puero de trivio, quæ si convenerant ei signo, quod ille, qui sortes dederat, habebat in animo, tunc bene secum agi putabant. Apud Euripidem Hippolyto: Καὶ δέλτος ἥδε κλῆρον οὐ δεδεγμένη. Interpres: κλῆρος, ἔστι τὸ σημεῖον τὸ διδόμενον τοῖς μαντευομένοις, ἀφ' ὧν οἱ μάντεις ὁρμώμενοι προφητεύουσι περί τινος μελλόντων· τῶν δὲ μάντεων οἱ μὲν ὄρνισι προσέχουσιν, οἱ δὲ κλήροις. *Scal.*

12 *E triviis*] *E triviis puer, ὁ τυχών*· oportebat enim ignotum esse, ne sciens, et prudens aliquid eorum facere videretur. Sic dictum *e triviis puer*, ut apud Attium, 'de vico Auspices,' item 'de Circo Astrologi:' *ter* autem, ut, quod tertium addixisset, id certissimum omen esse putaret. Propterea fortasse dixerit Ausonius 'omnia trina.' *Idem.*

Omina] Cant. *Omina* legendum annotavit ex Aurato. Hoc dicit, Trinas illas sortes omnes certas fuisse ac prosperas. Lege ergo *e trinis omnia certa puer*. Alioqui quid est *triviis?* mutatio autem generis nihil impedit. *Livin.*

13 *Deterrita*] Id est, terrore levata, eandem vim præpositione *de* habente, quam in aliis: item in vocibus 'dejuvare' ac 'degelare,' etiamnum obtinet. Dicit ergo Tibullus:

Etsi Deorum oracula per sortes data Deliæ optata omnia de reditu suo promitterent (hoc enim *dabant* est) illam tamen ominibus nullis quamvis certissimis deterreri unquam potuisse h. e. terrore et metu, quo de Poëtæ amatoris sui reditu anxie nimis sollicita erat, exsolvi porro, adeoque animi securam reddi, quin abeuntem lacrymis prosecuta respectaret. *Dousa P.*

17 *Aut ego sum caussatus, aves dant omina dira*] Melius: *Aut ego sum caussatus aves, aut omina dira Saturni sacra me tenuisse die.* Nam quidam scripti non habent τὸ *aut* in posteriore versu. *Scal.*

Aut ego sum caussatus aves] Objectam sibi religionem caussatur, haud addicentibus avibus, verum contra profectioni obscævantibus suæ: quippe Inebris, non Præpetibus, aut Admissivis alitibus usus; nec quæ garritu, aut volatu saltem suo, Poëtæ consilium adprobarent, vel facerent ratum. *Dousa P.*

18 *Saturni, &c.*] Sacro Saturni die prohibitum sese, quo minus institutum porro iter exsequi properaret. Eo dico, ne quem verbi *tenuisse* ambiguitas turbet, haud nomen, sed pronomen, quod proxime antecesserat, regentis: neque enim hoc dicit Poëta, *tenuisse* se sed retentum a Sacra Saturni die, hoc est, inhibitum ac reprehensum quasi e fuga; vetitumque se extra portam 'quæ (ut lepide jocatur Varro) itineri longissima esse dicitur,' pedem quopiam peregre ulterius efferre porro. *Idem.*

23 *Quid tua nunc Isis tibi, Delia*] Lege *mihi*, non *tibi*, ex veteri scriptura. Nam liquet eam pro Tibulli morbo in casto Isidis fuisse. *Scal.*

29 *Ut mea votivas*] In infimæ vetustatis libro *Et*, non *Ut*. Magnum autem mendum est in hoc versu, *voces*, pro *noctes*. *Et mea votivas persolvat Delia noctes.* Propertius: 'Tristia jam redeunt iterum solennia nobis, Cynthia jam noctes est operata decem.' Item: 'Votivas noctes et mihi redde decem.' In nostro libro autem, *persolvat*, non *persolvens*. Ita erit ἀσύνδετον· utraque lectio defendi potest. Illud tantum constet, *noctes*, non *voces* legendum. *Scal.*

30 *Ante sacras lino tecta*] Linigeri Calvi, qui Isiaca sacra gestabant, apud Martialem. In libro Catalectorum, quæ nos publicavimus, secundo: 'Carbaseo post hunc artus indutus amictu Memphidos antiquæ sacra Deamque colit.' *Idem.*

31 *Bisque die resoluta comas*] Hæc, puto, non adverterunt Grammatici, quare scilicet bis in die dicere laudes Isidi debeat. Sciendum prima hora sacerdotes Isidis templum aperire solitos, idque Apertio vocabatur; deinde salutabant Deam, quod Salutationem et Excitationem vocabant; post, totum diem stipem emendicabant: inde ad octavam redibant, Deam componebant, templum claudebant. Hoc igitur est bis die Deæ laudes canere, et mane quum salutatur Dea, et hora octava, quum templum clauditur. De apertione templi Appuleius Milesiæ Fabulæ libro undecimo: 'Rebus jam rite consummatis, inchoatæ lucis salutationibus religiosi primam nunciantes horam perstrepunt.' Infra: 'Ilico Deæ matutinis perfectis salutationibus summo studio percunctabar singulos.' Item: 'Rite solenni apertionis celebrato ministerio, ac matutino peracto sacrificio.' Arnobius libro septimo: 'Quid sibi volunt excitationes illæ, quas canitis matutini collatis ad tibiam vocibus? obdormiscunt enim Superi, remeare ut ad vigilias debeant. Quid domitiones illæ, quibus bene ut valeant auspicabili salutatione mandatis? Somni enim quiete solvuntur: occuparique ut hoc possint, lenes audiendæ sunt næniæ?' Ubi plane habes de prima hora, de salutatione et excitatione Deæ,

de apertione templi, de laudibus Deæ ad tibiam cantatis, quod hic dicit Tibullus. Quare ὑμνῳδοὺς eos vocat Porphyrius περὶ ἀποχῆς ἐμψύχων sed loquitur de Serapidis sacro, quod nulla in re differebat ab Isiaco. Καὶ ταῦτα, inquit, δειπνοῦντες ἐν τοῖς ἱεροῖς, ὡς που ἔτι καὶ νῦν ἐν τῇ ἀνοίξει τοῦ ἁγίου Σαράπιδος, ἥ τε θεραπεία διὰ πυρὸς καὶ ὕδατος γίνεται, λείβοντος τοῦ ὑμνῳδοῦ τὸ ὕδωρ καὶ τὸ πῦρ φαίνοντος, ὁπηνίκα ἑστὼς ἐπὶ τοῦ οὐδοῦ τῇ πατρίῳ τῶν Αἰγυπτίων φωνῇ ἐγείρει τὸν θεόν. Tertullianus libro de Jejunio: 'Nam et Joel exclamavit: Sanctificate jejunium, et orationem: prospiciens jam ex tunc et alios Apostolos et Prophetas sancituros jejunium, et prædicaturos officia curantia Deum.' Unde et qui in idolis comendis, et in hac re ornandis, et ad singulas horas salutandis adulantur, curationem facere dicuntur. Vides Salutationes illas dici Curationes, ut θεράπειαν vocat Porphyrius. Atque hæc quidem de prima hora: de octava Martialis: 'Nunciat octavam Phariæ sua turba juvencæ, Atque pilata redit jamque subitque cohors.' Ita legendum in Martiale, non, ut hodie editur, *Et pilata*, prima longa. Pice depilabantur Calvi Isidis: hoc enim et pilare dicitur. Idem Martialis: 'Nec plena turpi matris olla resina, Summemianæ qua pilantur uxores.' Volsos enim fuisse vel nomen Calvorum, quo appellabantur, probaverit. πιττοῦσθαι hoc Græci vocant; et Juvenalis 'resinata juventus.' *Idem.*

Tibi dicere laudes] Ὑμνῳδεῖν, ut jam diximus, quod male quidam ad votivas voces, quod superius dixit accommodant, quum locus sit corruptus, et a nobis jam emendatus. *Idem.*

34 *Menstrua tura*] Laudo Epithetum, *menstrua*, præ, quod ab aliis temere ingestum, *mascula:* putoque ad νουμηνία, i. e. singulorum mensium Kalendas, atque ad Interlunia respexisse poëtam: qui dies rusticis sacer antiquitus. Doceo ex Horat. III. Od. 24. Sed neque illud de nihilo crediderim esse; quod ture, non victimis Larem suum propitiare cogitat Tibullus; pro opibus scilicet sua conditurus mœnia; quippe rebus jam accisis, et quasi in fundo adhibitumus parsimoniam: cujus rei invidiam tamen tempestiva vetustatis excusatione emollit, Epithetum *Lari* τὸ *antiquo*, accommodans. Scias, dissimulanter et quasi aliud agentem innuere velle, *antiquo Lari* antiquam, i. e. incultam et simplicem prisci illius ac Saturnii ævi frugalitatem convenire. *Dousa P.*

48 *Duxerat arte faber*] 'Ducere hoc loco significat producere; hoc est, in longum cudendo porrigere. Inde 'ductor ferreus' in carmine obscœno Vulcanus, qui faber est, et ferrum ducit, id est, extendit; et est ductile, quod malleis obsequitur apud Plin. *Parrhasius.*

49 *Et vulnera semper*] Eleganter in Colotii libro reperitur, *nunc vulnera semper*. Gebh.

54 *Fac lapis*] Placet Ms. exemplaris lectio: *Fac lapis his scriptus stet super ossa notis.* Dousa P. Valde placet, et, ni fallor, germanum est. *Livin.*

65 *Rapax mors*] Id est, immatura, acerba, immitis, *Dousa P.*

71 *Tum niger in turba*] Codex infimæ vetustatis non *in turba*, sed *in porta* habet, recte. Legendum autem: 'Tum niger in porta serpens, tum Cerberus ore Stridet . . . *niger serpens*, Hydra; quam etiam in porta collocat Virgilius Æn. VI. 'Centauri in foribus stabulans, Scyllæque biformes, Et centumgeminus Briareus, et bellua Lernæ Horrendum stridens' . . . . quæ omnia aperte hunc locum illustrant. *Scal.*

86 *Deducat plena stamina*] In nostro est ἀρχαϊσμὸς *pleno*. Scal.

87 *At circa gravibus*] Majuscula C scribendum *Circa:* est nomen puellæ Κίρκη. Horatium semper 'Circam'

non 'Circem' dixisse testatur Caper Grammaticus. Sed codex noster habet *Cura*, non *Circa*. Ne ita quidem propterea non erit nomen proprium: κούρα enim est puella. Si quis adverbiale mavult, ego non magnopere pertendo. *Idem.*

At circa, &c.] Doctiss. Guilielmius ita hunc locum explicat; ut adolescentulis, inquit, servuli custodes dabantur, ita puellis servulæ, quæ in lanificio una essent, eas sectarentur et curarent: ii eæque, ut JCti loquuntur, peculiares illis plerumque erant, hoc est in peculio. Plautus Captivis: 'Vendiditque patri meo te sex minis: is te mihi Parvulum peculiarem parvulo puero dedit.' Persa: 'Sophoclidisca hæc peculiaris est ejus, quo ego missus sum.' Et vero quæ curabant puellam aut in lanificio una erant servulæ, Latine 'circa illam' esse dicuntur. Exemplum hic in Tibullo habes, et Terentii Eunucho: 'Abducit secum ancillas: paucæ quæ circum illam essent manent novitiæ puellæ.' *Gabbema.*

88 *Paulatim somno fessa remittat opus*] In meo est *onus;* quod perplacet. Est autem idem quod Plautus in Casina: 'nam ubi domi sola sum, Sopor manus calvitur: jussin' colum ferri mihi?' *Scal.*

89 *Nec quisquam nunciet ante*] Quem morem vide apud Plutarchum in Quæstionibus Romanis. *Idem.*

ELEGIA IV.

8 *Armatus curva*] Hic versiculus liquido extat in nostro infimæ vetustatis, quo tamen vetustiorem non habent Itali critici; quod ex illorum editionibus certo affirmare possum. Quare quod in quibusdam, ut ipsi aiunt, hic versus abest, potuit negligentia librariorum id committi. Quod autem fragmentum hoc putarint esse, facile ignosco illis propter abruptam sententiam, quod non alia de causa accidit, quam quod hic, ut in aliis, transpositio facta est; post hoc enim pentametrum collocandum est distichon: *tu puero quodcunque tuo.* At sequens distichon: *o fuge te teneræ* cum duobus sequentibus, ubi sit collocandum, suo loco ostendemus. *Scal.*

15 *Sed ne te capiant*] Quam recte ante hoc distichon illud collocavimus, quum sententia ipsa tam clare aperiat, quid opus est dicere? Hic enim est principium præceptorum et regularum illius ἀσελγοτεχνίας, cujus utinam nunquam illis veteribus in mentem venisset. *Idem.*

27 *At si tardus erit*] Legendum: *Ah si tardus eris.* Elegans admodum μίμησις. Hoc enim dicitur ex alia persona, nempe amantis, quem hac in re εἰσπνηλὸν vocabant Lacones: verba, inquam, ejus ad puerum. Vide, quam bene nunc cohæreant, quæ adeo luxata antea, ac perturbata erant. Hoc enim præcipit dicendum puero, et pejerandum in amatoriis, καὶ παιδικοῖς silicet. *Scal.*

Transiet ætas] Ἀρχαϊκῶς, pro transibit. Tertullianus adversus Judæos: 'Ex te enim exiet dux, qui pascat populum meum Israël. *Idem.*

30 *Quam cito formosas populus alta comas*] Liber noster habet, *ante comas;* recte profecto: *ante comas*, τὰς πρὶν κόμας· hoc est, hornotinas comas. τὰς ἔνας dixit Theophrastus. Sic Catullus: 'Sed tu olim magnos vicisti sola furores.' 'Olim furores,' τοὺς πάλαι. Et Virgilius: 'ante malorum,' τῶν πάλαι κακῶν. *Idem.*

37 *Solis æterna est*] Hactenus μιμητικῶς· nunc redit in orbem flagitiosorum præceptorum suorum. Subdendum enim statim distichon, *Nec comes ire neges* ... continuatio enim est ejus, quod primo præceperat: *Tu, puero quodcunque tuo tentare libebit, Cedas.* Idem.

43 *Quamvis prætexens, &c.*] Hoc in versu *admittat* multi esse putant, accipiat, hauriat: arcum enim veteres

aquam bibere censebant, quam imbri postea nidentem redderet: Maro Georg. I. 'et bibit ingens Arcus.' Vitruvius lib. IX. c. 4. 'Non minus aquæ vapores a fontibus ad nubes per arcus excitari.' Arcum enim demissis in terram cornibus aquam elicere in nubes opinione vulgi receptum erat. Plaut. in Curcul. 'Ecce autem bibit arcus, pluet credo hercle hodie.' Propert. lib. III. Eleg. 5. 'Cœruleus pluvias cur bibit arcus aquas.' Si quis tamen, *admittat*, significet ex portendat, explicet, ut augurale verbum sit, quæ Mureti sententia est, eruditissimi viri, non modo non refragante me fecerit, verum etiam vehementer laudante et adprobante. Non deest qui *admittat*, incitet et pellat, explicet. *Turneb.*

44 *Venturam admittat imbrifer*] Eleganter *admittat*. Quid sit admittere equum, notissimum est. Unde Ovidius: 'Et celer admissis labitur annus equis.' Et idem alibi aquas amnis admissas vocat. 'Et celer admissas exigit Hebrus aquas.' Sed noster codex aliam lectionem præfert, nempe, *Venturam amiciat:* quod si rectum est, aqua amictum intelligit, quod Physicus, et Meteororum indagator valde probabit; sed duplici *ii* scribendum, *amjiciat*, ut quum volunt producere 'obice,' addunt *i* alterum, imo restituunt, 'objice;' ab 'ob' enim et 'jacio' est; ut 'amjicio,' ab 'am,' et 'jacio.' *Scal.*

47 *Duro subiisse labori*] *Duros subiisse labores* liber scriptus. *Idem.*

48 *Atteruisse manus*] Grammatistæ *attenuasse* supposuerant. Vide quid super hoc in Varronis libros rerum rusticarum annotamus. *Idem.*

Atteruisse] Forte, *adseruisse*. Vide Festum in 'adserere.' Videtur apud veteres 'tero,' præteritum fecisse 'terui,' postea 'trivi:' unde quis pro eo per syncopen dicat 'Atteruisse' pro 'attrivisse.' Mihi certe *attenuasse* glossa videtur. *Lirin.*

55 *Post offeret ipse volenti*] Noster: *mox offeret ipse roganti*, quod melius est. *Scal.*

71 *Blanditiis vult esse locum*] Legendum sine dubio *Blanditis*. Ita loquebantur veteres. Propertius. 'Blanditæque fluant per mea colla rosæ.' τὸ *Supplicibus* est substantivum, ut sæpius. Quare nihil mutandum. Non enim leviter interpunctionibus suis hæc corruperant Grammatistæ. Lege igitur: *Blanditis vult esse locum Venus ipsa querelis. Supplicibus miseris flentibus ipsa favet.* Idem.

73 *Hæc ego quæ canerem Titio*] Jamdudum monuimus hic legendum esse, *caverem*, non *canerem*, tertia conjugatione; quæ causa fuit, ut insolentia conjugationis corruptus fuerit locus. Jurisconsultorum et prudentum more se de amore respondere et cavere aliis profitetur, ut ipsi de jure respondebant. Apud Virgilium: 'quum litora fervere late Prospiceres.' Ibi Servius: 'Dicemus a tertia conjugatione esse Imperativi: ut 'cavo cavis.' Hinc etiam Catullus 'cavere' dixit.' Hoc in Catullo non extat. Sed videtur hunc Tibulli locum Servius in animo habuisse. De quo ego non dubito. Aperta jam sententia. Nam Titium esse Jurisconsultorum personam ὑποθετικὴν, ut Philosophorum Θέωνα, Δίωνα, jam nemo potest ignorare. In quo tamen imprudenter faciunt, qui Titium, aut Tityum, τὰ παιδικὰ Tibulli accipiunt. *Idem.*

Sed Titium conjunx] Post hunc versum inserenda tria disticha, quæ superius alieno loco expunximus, *O fuge te teneræ*. Nam et hic mira elegantia μιμητικῶς dictum ex persona uxoris. Quæ, candide lector, quum luce clariora esse videas, quid prius debeas hanc lectionem amplecti, an perturbatam illam vulgarem exibilare, incertum est; sed utrunque debes, meo judicio, quum hæc nostra vera sit, et illa inepta, præpostera, confusa. Novissima verba matronæ

sunt: *Pareat ille suæ.* Sequatur, inquit, illa præcepta: quæ? *O fuge te teneræ?* Idem.

75 *Vos me celebrate magistrum*] Recte *magistrum.* Jurisconsultum et Prudentem agit: et post verbum aptum ei rei, *Consultent;* et postremo: *vana magisteria.* Hæc enim potius ad Qu. Mutium, aut Serv. Sulpitium, quam ad poëtam leviculum pertinebant, ut et illa: *Deducat juvenum sedula turba domum.* Idem.

ELEGIA V.

3 *Namque agor ut per plana citus sola verbere turbo*] Scribe *turben* auctore Charisio libro primo Institutionum Grammaticarum 'Turben,' inquit, 'Tibullus:' *Namque agor, ut per plana citus sola verbere turben.* Quem Maro VII. turbonem vocat, 'tortus sub verbere turbo.' Servius tamen in illum locum: 'Turbo, Catullus hoc 'turben' dixit, ut hoc carmen.' Et falsum a Catullo usurpari, quum apud Tibullum legatur: et hoc turben dici, quum sit masculinum. Recte vero Charisius. Nam si in O-analogia postulat ut in obliquis turbonem faciat. Sic 'termo,' non 'terminis,' sed 'termonis' faciebat. Festus: 'Termonem' Ennius Græca consuetudine dixit, quem nos nunc 'terminum,' hoc modo: Ingenti vadit cursu, qua redditu' termo'st.' Si vero in -EN facit obliquos 'terminis.' Varro: 'Itaque terminus quum in Latio aliquot locis dicitur, ut apud Attium, non 'terminus,' sed 'termen.' Ergo ut 'termo, termonis: termen, terminis:' sic 'turbo, turbonis: turben, turbinis' dicebatur. Turbo est βέμβιξ. *Scal.*

8 *Per Venerem, quæso, compositumque caput*] Componere caput, jungere caput, limare caput, idem. Ovidius: 'Perque tuum, nostrumque caput, quod junximus una.' *Id.*

11 *Ipseque ter circum*] Scriptura, et sententia postulat, ut *te* non *ter* legas. *Id.*

12 *Carmine quum magico præcinuisset anus*] Correctorum inventum est *præcinuisset.* Nam scriptura vetus, *procubuisset.* Id κατὰ τὸ σημαινόμενον intelligendum. Procumbebat enim magicum carmen immurmurans. *Id.*

14 *Ter salsa deveneranda*] Liber noster *sancta,* non *salsa:* utrunque defendere potes. *Id.*

15 *Tunicisque solutis*] Sunt resolutoria sacra. Vide quæ in Festum notavimus. *Id.*

16 *Vota novem Veneri*] Ineptissime hic Grammatistæ *Veneri* pro *Triviæ,* quæ erat vetus lectio, supposuerant. Sunt enim non Veneria sacra, sed Stygialia, et Cocytia, quorum ritum et causam vide in iis, quæ in Cirim scripsimus. *Id.*

Vota novem Triviæ nocte silente dedi] 'Stygialia sacra' sunt, inquit, quæ Sagæ faciebant ad pelliciendum in amorem sui quoscunque vellent. Talia sunt illa, quæ Dido prætexit Æn. IV. se facere velle, ut in amorem sui animum Æneæ intractabilem pelliciat. 'Stygialia' vero ideo vocantur, quia Jovi Stygio fiebant. De iis et Porphyrio Interpres Horatii: 'Cocytia,' inquit, 'sacrum Cupidinis esse dicit; quia maleficia hæc, quæ per inferna fiunt, ad amorem pertinere vult intelligi.' 'Magicum' ergo 'Jovem,' ut et 'Stygium' eundem intelligo: et 'Stygialia' eadem cum 'Cocytiis.' In iis autem sacris aut effigies cerea similis ei, quem devovebant, ponebatur, ut exponendum est in illo: 'Effigiemque toro locat haud ignara futuri;' contra opinionem Servii: aut laminæ in ejusdem similitudinem effictæ, quæ 'Ipsullices,' ut puto, vocantur Festo. *Idem in Cirim.*

23 *Plenis in lintribus uvas*] Servius nondum excusus in illud: 'cavat arbore lintres.' 'Alii,' inquit, 'lintres, in quibus uva portatur, accipiunt.' *Idem.*

35 *Hæc mihi fingebam*] Post hoc distichon, *Num Veneris magnæ violavi*

munina verbo, cum novem sequentibus ponendum est hic, quæ omnia hactenus perperam secundam Elegiam claudebant. Miratur Tibullus, unde factum cur frustra de Delia sperarit, an Veneris numine læso, an aliquo alio Deo, ut sibi rivalem superinductum videat. Quæ omnia ita sententiam hujus Elegiæ continuant, ut magno hujus Poëtæ et poëseos Latinæ studiosorum damno hæc distracta hactenus fuerint. *Id.*

42 *Et pudet et narrat*] Lege: *Et, pudet hei, narrat.* Veteres EI sine aspiratione scribebant unde fecerunt ET. *Scal.*

43 *Facie tenerisque lacertis Devovet*] Afranius: 'Si possent homines delinimentis capi, Omnes haberent nunc amatores anus. Ætas, et corpus tenerum, et morigeratio Hæc sunt venena formosarum mulierum: Mala ætas nulla delinimenta invenit.' Ovidius: 'Moribus et forma conciliatur amor.' *Id.*

46 *Vecta est*] Gronovius Observ. LII. cap. 1. suspectum habet, et pro *pisce*, *priste* legendum putat.

51 *Hanc volitent animæ circum, sua fata querentes*] Adlusum, ni fallor, ad veterum Platonicorum sententiam, qui aiebant mollium hominum, ac puerorum animas indignari quod invitæ de hac luce discedant, ideoque circa sua funera oberrare, et plorare. Plato in Phœdone: 'Ponderosum vero, o amice, id putandum est, et grave, terrenumque et visibile, quod anima ejusmodi secum trahit: ideoque ab eo graviter, et ad visibilem trahitur locum, metu invisibilis atque occulti: et quemadmodum fertur, circa monumenta sepulcraque versatur, circa quæ jam nonnulla apparuerunt animarum umbrosa phantasmata, qualia præferunt simulachra tales animæ, quæ videlicet non puræ decesserunt e corpore, sed visibile aliquid trahentes, quo fit, ut videri possint.' Hæc ibi et longe plura in hanc sententiam. Et juratus Platonicus, Macrobius lib. I. c. 9. in Somn. Scip. 'Anima,' inquit, 'quam in se pronam corporis usus effecit, atque in pecudem quodammodo reformavit ex homine, et absolutionem corporis perhorrescit, et cum necesse est, Non nisi cum gemitu fugit indignata sub umbras. Sed nec post mortem facile corpus relinquit, quia non funditus omnes corporeæ excedunt pestes; sed aut suum oberrat cadaver, aut novi corporis ambit habitaculum, non humani tantummodo, sed ferini quoque.' Idem cap. 13. 'Mortem, ait Plotinus, debere animæ a corpore solutionem esse, non vinculum: exitu autem coacto, animam circa corpus magis magisque vinciri, et revera ideo sic extortæ animæ diu circa corpus ejusve sepulturam, vel locum in quo injecta manus est, pervagantur.' Lactantius lib. II. cap. 2. 'Vulgus existimat mortuorum animas circa tumulos, et corporum suorum reliquias oberrare.' De puerorum vero animabus signate Poëta Platonicus Æn. VI. ubi 'Animas flentes,' vocat, ut Statius in Epiced. in Glauciam 'Meliores plorantes.' Ploratum vero animarum nihil aliud præter stridorem quendam esse existimabant. Petron. 'Ecce inter tumulos atque ossa carentia bustis, Umbrarum facies diro stridore minatur.' Claud. in Ruff. 'Illic umbrarum tenui stridore volantum Flebilis auditur questus.' Plura vide apud Gevartium. *Gabbema.*

53 *Escasque sepulchris Quærat*] Majorem egestatem præfert membrana nostra: *herbasque sepulchris Quærat;* nam escas e silicernio rapere non ita miserum, ut herbas ex veteribus monimentis vellere. *Scal.*

56 *Post agat hanc triviis*] Noster: *Post agat a triviis.* Canes a triviis, ut Ovidius 'asella a mola:' 'Ut redit a scabra turpis asella mola.' *Id.*

61 *Pauper erit præsto*] Mirum in vetustis Excerptis longe diversius con-

ceptum hoc distichon extare: *Pauper erit præsto: semper te pauper adibit Primus, et in duro limine fixus erit.* Vulgatæ tamen lectioni subscribit Ovidius: 'Quando non fixus lateri spatiantis adhæsi Ipse tuus custos, ipse vir, ipse comes?' Illam alteram tuetur Tibullus ipse: 'Hæc foribusque manet noctu me affixa.' 'Affixa foribus,' et 'fixus in limine.' *Idem.*

64 *Subjicietque manus, efficietque viam*] Horatius id voluit: 'extrahe turba Oppositis humeris.' *Idem.*

69 *Mea furta caveto*] Ita etiam noster, non, ut quædam editiones, *mea fata.* Caveto ne imponam tibi, ut nunc mihi. *Idem.*

70 *Versatur celeri fors levis orbe rotæ*] In Excerptis *orbe cito.* Fortasse melius conveniet temporibus Tibulli: quod eo tempore globo potius quam rotæ insistentem facerent; quod ego in multis numismatibus memini me legere. In quibus fortuna gubernaculum tenens pilæ uno pede insistit. Pacuvius Duloreste: 'Fortunam insanam esse, et cæcam, et brutam, perhibent philosophi; Saxoque instare globoso prædicant volubili. Id quo saxum impulerit sors, eo cadere Fortunam autumant.' Adde quod Ovidius ita loquitur, non addita rotæ mentione: 'Nec metuis dubio Fortunæ stantis in orbe Numen, et exosæ verba superba Deæ.' Item: 'Te fieri comitem stantis in orbe Deæ.' Est autem sententia Terentiana, vel potius proverbium: 'Omnium rerum vicissitudo:' et de eadem re dictum, de qua et hic apud Tibullum. Porro hoc pentametro clauditur hæc elegia. Nam sequentia alio transferenda, ut mox videbimus. *Idem.*

72 *Et simulat transire domum*] Hæc et alia innuit se fecisse sæpe, quamvis tertia persona loquatur. *Idem.*

75 *Utere quæso Dum licet*] Hoc accendit stimulos ζηλοτυπίας ipsius viri. *Idem.*

76 *In liquida nat tibi*] In nostro *jam tibi.* Ovidius eodem modo: 'Navigat hinc alia jam mihi linter aqua.' Proverbio huic illud cognatum apud Senecam: 'Ferrum tuum in igne est.' *Idem.*

ELEGIA VI.

1 *Semper ut inducar*] Magis sententiæ convenit scripta lectio, *inducas.* Scal.

7 *Illa quidem tam multa negat*] Lego, *jam multa.* Est locutio Archaica, *multa negat.* Ennius: 'Quanquam ego multa manus supplex ad cærula cæli Tendebam lacrimans.' *Idem.*

Illa quidem, &c.] Venuste et facete, atque ex sententia omnium librorum, excepta Statiana editione, cui inscite ad marginem adsutum legitur: *Nam sic et de me pernegat usque viro.* Receptam lectionem insuper Naso confirmare videtur Trist. II. 'Credere juranti durum putat esse Tibullus, Sic etiam de se quod neget illa viro.' *Sic* enim ibi legendum esse non hoc, ex hoc Tibulli loco præstare nullus dubitem. Cætera quæ apud Ovidium ordine deinceps lectitantur, non alio quam ad hanc ipsam Elegiam pertinent. *Dousa P.*

10 *Heu heu nunc premor arte mea*] Ovid. 'Multa miser timeo, quia feci multa proterve, Exemplique metu torqueor ipse mei.' *Scal.*

23 *Illam sequar unus ad aras*] Ratio postulat, ut legitur *ad aram.* Unica enim tantum erat, et statuebatur in domo Consulis ejus, cujus eo mense fasces erant. Propertius: 'Interdicta viris metuenda lege piatur, Quæ se summota vindicat ara casa.' *Idem.*

24 *Tunc mihi non oculis*] Ex opinione veterum, qui elucificari cæcarique credebant eos, quicunque mystica Deorum sacra, et quasi religionum arcana, oculis profanis temere usurpassent. *Dousa P.*

27 *Ipse bibebam Sobria supposita pocula victor aqua*] Heliodorus lib. II.

'Επιῤῥόφουν ὁ μὲν ὕδατος. Mera aqua est ἀπαράχυτος, quæ Tibull. vocat *Sobria pocula.* Heliodorus lib. v. Ὕδατος ἀπαραχύτου φιάλην προτείνας ὁ Ναυσικλῆς, ὦγαθὲ Καλάσιρι, ἔφη, καθαρὰς σοι νύμφας, ἃς σοι φίλον, καὶ ἀκοινωνήτους τοῦ Διονύσου, καὶ ἀληθῶς ἔτι νύμφας προπίνομεν. Elegantissimus scriptor *Sobria pocula* vocat ὕδωρ ἀκοινώνητον τοῦ Διονύσου. Et ut Achilles Tatius ἄνευ τῆς πρὸς οἶνον ὁμιλίας, lib. IV. Ἔπινον δὲ, inquiens, καὶ τοῦ Νείλου τότε πρῶτον ἄνευ τῆς πρὸς οἶνον ὁμιλίας. Porro vocat ἄκρατον καὶ Διονύσου μὴ δεόμενον. Statius 'sobria' vocat 'rura' vitibus nondum consita: 'vitifero sub palmite nudos Umbravit colles, et sobria rura Lyæus.' *Gebhard.*

30 *Jussit amor. Contra quis ferat arma Deos*] Ad verbum Euripides Iphigenia Aulidensi vers. 1396. Ἐμποδὼν γενήσομ' ἐγὼ θνητὸς οὖσα τῇ θεῷ; *Contra Deos arma ferre* est θεομαχεῖν. Euripides eadem fabula vers. 1409. Τὸ θεομαχεῖν γὰρ ἀπολιποῦσ', ὅ σου κρατεῖ. Heliodorus lib. IV. πρὸς δαίμονα μάχεσθαι. Euripides Iphigenia Taurica, vers. 1478. τί γὰρ Πρὸς τοὺς σθένοντας θεοὺς ἁμιλλᾶσθαι καλόν; Justinus lib. II. cap. 12. 'Quæ manus tota imbribus et fulminibus deleta est, ut intelligeret, quam nullæ essent hominum adversus Deos vires. *Gebhard.*

32 *Instabat tota cui tua nocte canis*] Post hunc versum pentametrum sequi debent tria disticha, quæ superiorem elegiam claudebant: *Non frustra quidam jam nunc in limine perstat,* auctore Ovidio, qui ita secundo Tristium post multos hujus Elegiæ ad verbum recitatos versus tandem ita ordine claudit: 'Scit cui latretur, quum solus obambulat ipse: Cur toties clausas excreet ante fores.' 'Cur' legendum, ut posui, non 'Cui,' ut est in vulgatis. Docet nos Ovidius, quo sensu hæc accipienda sint; μιμητικῶς enim de se ipse Tibullus ait, tanquam moneat virum: quod artificiosissime factum a Poëta, ut nescio an locus illustrior in toto Tibullo sit. Quasi diceret: Sæpe ego obambulans ante fores excreo, ut illa me audiat. Absque Ovidio horum versuum sedem propriam ignoraremus, quanquam nos ex fine superioris Elegiæ expunxeramus. Nam quem locum ibi habere poterant? præterea et verum hujus loci sensum sine ejusdem ope divinare difficile erat. Vides, candide lector, non jam novum esse, conjectura nostra tot versus in hoc Poëta suo ordini restitutos, quum videas hujus rei nos fidejussorem locupletem Ovidium habere. Et tamen quidam factum improbant; quod ut novum non est, neque a me primum incipit obtrectatio malevolorum, ita ego non facio nauci. *Scal.*

34 *Servare ah*] *ah* deest in nostro. *Idem.*

40 *Effluit effuso cui toga laxa*] Lege *laxa.* Horatius: 'Malthinus tunicis demissis ambulat.' Ab eo Descapulatos juvenes appellavit Seneca. *Id.*

Effluit] *Et fluit* legendum suspicor. *Livin.*

48 *Spargit inulta Deam*] *inulta* passive, ἀθῷος. *Scal.*

52 *Ne pigeat magno post didicisse malo*] Venuste detorsit in suum sensum proverbium, ῥεχθὲν δέ τε νήπιος ἔγνω. *Idem.*

53 *Attigerit*] Recte Statius *Attigeris,* quod in omnibus codicibus perperam ac nullo sensu *Attigerit* legebatur. Memini quoque magnum illud Galliarum lumen, præceptorem nostrum Auratum, *Attigeris* Statianum in morem legere: i. e. Si quis puellam illam vel digito attigerit modo, ilicet dilabentur opes. *Dousa P.* Frat. *Attigeris.* Livin.

56 *Si tamen admittas*] Si tibi videtur, si hoc tibi cordi est, opto ut illa Bellonaria anus nullo pondere verba effuderit. Ita hic versiculus exponendus. *Scal.*

59 *Adducit*] Proprie; nam de læna matre loquitur et 'adducere' est

puellam alii conciliare: unde etiam 'adductrices' pro conciliatricibus vetustatem posuisse crediderunt. *Dousa.* Græci προαγωγεύειν vocant. *Livin.*

68 *Vive diu mihi dulcis anus*] Lege, *mi dulcis anus:* ἀρχαϊκῶς mutavit genus. Apuleius Milesia IV. 'Parce mi parens.' Alloquitur autem anum. Item VIII; Maritus Tlepolemus conjugem Chariten ita alloquitur: 'Mi conjunx.' Imp. Aurelius Alexander Mammeæ matri: 'Mi mater.' Nisi quis 'mi' pro 'mihi' dictum putet, ut sit Hellenismus? Eurip. Troad. ὦ φίλος, ὦ πόσι μοι. In Iphigenia in Tauris: ὦ μοι σύγγονε. In Iphigenia in Aulide: σὺ δ' ὦ τέκνον μοι, λεῖπε πωλικοὺς ὄχους. Et in Hercule Furente: σύ τ' ὦ γύναι μοι, σύλλογον ψυχῆς λαβέ. Sed, ut dixi, archaismus est, mi pro 'mea.' Quare non est audiendus vetus Grammaticus Charisius, qui ait in omnibus Comœdiis nunquam 'mi' pro feminino usurpari. Atqui Apuleius magnus antiquarius non usurpasset, nisi apud antiquos legisset. Denique optimus auctor Latinitatis Tibullus eum in ordinem cogit. *Scal.*

67 *Quamvis non vitta ligatos*] Quamvis sit libertinæ conditionis. Nam si non habet vittas, non sequitur statim meretricem fuisse. *Idem.*

68 *Stola*] *Stola* matronarum tunica proprie dicta, licet apud Græcos et barbaros pro communi veste, et maxime virili accipiatur. Cic. Philippica II. 'Sumpsisti virilem togam, quam statim stolam reddidisti.' Eodem plane sensu illi apud Petronium: 'Quid ille alter, qui die togæ virilis stolam tanquam togam sumpsit?' Ita enim locus ille legendus est. Sic Caligula Liviam 'Ulyssem stolatum' appellabat. Hanc autem ad talos, ut loquitur Flaccus, demissam, et instita ad oram ornatam docuit Turnebus lib. XXIX. et ex eo plures. Ubi duo insignia in cultu matronarum notat, vittas queis crines ligabantur, et talarem tunicam adsuta instita cultam. Secus in Libertinis quæque viris morigerabantur. *Ferrarius.*

71 *Et siquid peccasse*] Lego: *Et si quid peccasse putor, ducterque capillis Immerito, properas proripiarque vias.* Continuandum autem uno colo cum superioribus. Quamvis libertinæ conditionis sit, quamvis duris legibus me adstringat, quamvis denique ob exiguam culpæ suspitionem male multer. *Scal.*

72 *Proprias*] Ita scripta membrana; sed legendum *properas.* Idem.

Properas proripiarque vias] Frut. *pronas proripiarque vias.*

75 *Nec sævo*] Scriptus liber, *Ne sævo:* recte. Ita ergo continuandum: *optarim non habuisse manus, Ne sævo sis casta metu.* Nolim, inquit, te manu verberare, ne coacta et invita contineris in officio. *Scal.*

Nec sævo] Restituo *Nec servo*, convenientissimo huic rei epitheto. Nam quid metu abjectius aut servile magis? Punctum etiam post τὸ *fideli* positum inducendum est; id quod ipsa nos sententia edocere poterat, sequenti Pentametro continuanda. Neque vero æquum fecisse arbitror eos, qui, Amorem istum mutuum, a *mente fideli*, contra mentem Poëtæ alienissima sua interpunctione dispulerunt. *Dousa P.* Id tamen refutat *Gabbema.*

77 *At quæ fida fuit nulli*] Nihil profecto hic deest, quum tamen docti aliquid deesse suspicentur. *Scal.*

79 *Annectit licia telis*] Tela hic numero plurali sunt instrumenta textoria. Alibi: 'Atque aliqua assidue textrix operata Minervam Cantat, et apploso tela sonant latere.' Seneca Epistola una et nonagesima: 'Quemadmodum tela suspensis ponderibus rectum stamen extendant.' Male enim excusum est, 'extendat.' Ait illam operas diurnas texendæ telæ locare. *Idem.*

80 *Tractaque de niveo*] Aliter de-

signata lectio in nostro: *Tractaque de niveo vellere ducta putat. Tracta* neutro genere, et 'tractæ' feminino Græce sunt *κατάγματα ἐρίου*. Glossæ 'Tracta, ἑλκύσματα, μηρύματα.' Varro: 'Mutuum muli scabunt, περὶ ψωρισμοῦ. Ut venalem tuniculam poneret quotidie, ut vieret torum, denique etiam suis manibus lanea tracta ministrasset infectori.' Ab ea similitudine in panificio tractæ dicuntur, ut apud Catonem, et Athenæum. Quas Latini 'tractas lanæ' vocant, eas 'lascias' dixit Gregorius Turonensis lib. IV. cap. 26. Quod nomen resedit hactenus in lingua Gallica, sed in aliis rebus, non in lana. Putare est prisca lingua purgare, ut nemini paulo humaniori ignotum est. Putare lanam Græci dicunt *κροκοδύζειν*. Philætius poëta: *κροκοδύζουσαν αὐτὴν κατέλαβον*. Grammatici exponunt, *ἐκλέγουσαν τὸ τραχὺ τοῦ ἐρίου*. Latini Carrere. Plautus Menexchmis: 'Inter ancillas sedere jubeas, lanam carrere.' Ab eo carduus, quia aptus carrendæ lanæ; et carmen, instrumentum ferreum ad carrendum lanam. Lucretius libro quarto: 'Semper enim nova se radiorum lumina fundunt, Primaque dispereunt, quasi marcine lana trahatur.' Ita habent meliores Codices. Lege 'carmine,' inversis literis. A quo verbum Carminare. Aliud carmen a canendo; aliud carmen a carrendo. Carmen instrumentum hoc lanificum intelligit Juvenalis: 'Quid docet obliquo lanam deducere ferro.' Putare igitur lanam, est *κροκοδύζειν*. Titinnius Fullon. 'Date pensam lanam: qui non reddet tempori, Putatam recte, facite ut multetur malo.' Glossæ: 'Putatrix, ξάντρια.'

82 *Tot mala ferre senem*] Senex mulier. Pomponius in Epigrammatio: 'Nam vere pusus tu, tua amica senex.' Et Cicero dixit 'famam senem.' *Scal.*

ELEGIA VII.

3 *Hunc fore Aquitanas posset qui fundere*] In nostro, *spargere*. Scal.

4 *Quem tremeret forti milite victus Atax*] Nusquam invenies Galliam Narbonensem aliquid movisse eo tempore, ut opus fuerit Augusto Messalam in eas partes mittere. Deinde Aquitanas gentes tantum vicisse ait. Item alibi Gentis Aquitanæ victorem appellat: non est dubium, quin amplior futura esset gloria triumphi, si de universa Gallia triumphasset, non de parte tantum Aquitania. In Fastis Capitolinis: M. VALERIVS M. F. M. N. MESSALA A. DCCXXVI. CORVINVS PROCOS. EX GALLIA VII. K. OCTO. At, si illa vera est, neque commentitia, ex Gallia profecto interpretandum est, Aquitania. Nam tum Narbonensis non vocabatur Gallia. Quid ergo? Ego puto mendum esse in voce *Atax*, et legendum *Atur*. De Ature vel Atyro fluvio Novempopulaniæ nostræ, qui navigiorum etiam gravium patiens est, satis in lectionibus Ausonianis diximus. Et profecto ea est vera lectio. Ipse *Atur* ex montibus Pyreneis fluens in Tarbellis supra Aquas Tarbellicas Oceano Tarbellico excipitur: ejus fluvii nos pene caput in Bigerronibus vidimus. Quin etiam sententiam nostram confirmat ipse, quum Tarbellam Pyrenem testem militiæ suæ laudat. In eo enim tractu est fluvius ille. At de Atace nugæ profecto. Sed id nomen, quia cuivis obvium erat, pro eo, quod minus vulgatum jam tum erat, substitutum est. Noster codex autem habebat *Attus*. At in veteribus libris *u* pro *a*, et *r* pro *x* non raro poni sciunt, qui earum literarum studiosi sunt. Alii de Salassis, qui sunt in Narbonensi secunda, triumphasse scribunt. Certe quum hic mentio Rhodani fiat, posset de Narbonensi quoque triumphasse videri. *Idem.*

[redacted]

9 *Non sine me est tibi partus honos tua bella Pyrene*] Jam monuimus *Turbella Pyrene* legendum; ut qui de eo dubitarit, dignus sit, qui nunquam Chorographos et Geographos legat. *Idem.*

11 *Testis Arar*] Arar vicinus finibus priscæ Aquitaniæ, Rhodanus etiam proxime ab ipsis finibus aberat. Nam sane illæ gentes, quæ Rhodano continebantur, nihil tum turbabant, neque de illis Messalam triumphasse unquam mihi persuadebo. *Idem.*

12 *Carnoti et flavi*] Noli dubitare quin legendum sit: *Carnuti et fluvii cærula lympha Liger.* Ut Tiberis Tuscus amnis dicitur, ita Ligerim Carnutum fluvium vocat. Fines autem Carnutorum secat Liger; quod nemini dubium est, nisi ei, qui omnino ἀγεωγράφητος sit. Cæruleum vocat, hoc est æquoreum, quia Oceanum intrat per se, et æstuaria efficit; nam cæruleus est æquoreus. Juvenalis: 'Illic cæruleos, hic piscem fluminis.' *Idem.*

13 *At te Cydne canam*] Sperat alium triumphum Messalæ ex Isauria, in qua tum belligerabat Messala. Nam supra dixit: 'Ille licet Cilicum victas agat ante catervas.' *Idem.*

16 *Frigidus intonsos Taurus arat Cilicas*] *Taurus* Synecdochicos pro ipsis incolis. Cilicas altera Synecdoche pro Cilicia. Ovidius: 'Cretes nutrito terra superba Jove.' Qui legunt *alat*, profecto hæc considerare debebant, ut taceam, quod *alat* subjunctivus non convenit hic. Sed, ni fallor, Hypallage est, *Taurus arat Cilicas*, pro, Cilices arant Taurum. Virgilius: 'Talem dives arat Capua.' *Idem.*

18 *Alba Palæstino sancta columba Syro*] Palæstinus Syrus, ut Psyllus Pœnus. Cinna: 'Somniculosam ut Pœnus aspidem Psyllus.' Noster tamen codex legit *suo*, non *Syro.* Idem.

Alba Palæstino sacra Columba suo] Syri columbas, quod in tutela Veneris essent, magno habebant in honore, eo quod, teste P. Nigidio, ovum miræ magnitudinis a piscibus ex Euphrate evolutum columba foverit, unde Dea edita est. Et vide sis Luciani Deam Syriam, Diodor. Sicul. in Biblioth. II. alios. Sacras autem Veneri columbas pueri sciunt. Samaritani etiam in suo Chronico (ut mihi auctor est Scaliger ad Manilii lib. v.) Josuæ Duci columbam administram attribuunt, sed divinitus, ut ipsi aiunt, non autem humanis mysteriis edoctam. Quæ de Semiramide ad hanc Deam spectantia adferuntur, pete ex Hygino Poëtic. Astron. II. Fab. 197. Athenagora in Apologia, Phurnuto de Nat. Deor. Ovidio Met. IV. Tzetze Chiliad. IX. c. 275. Plura vide apud Seldenum, et Gyraldum. *Gabbema.*

Sancta columba suo] Lege *sancta columba Syro:* minime ferendum *suo*, quod Scaligeri codex exhibebat, illo non improbante. Syria enim triplex apud veteres Geographos, Συρία Κοίλη, Φοινίκη, καὶ Παλαιστίνη. Sic legit N. Heins. ad Ovid. Art. Am. 416. 'Culta Palæstino septima sacra Syro.'

24 *Caput*] Latini scriptores vocem 'Caput,' in fluviorum origine ponunt; quod aliquot testimoniis planum faciemus: idque eo libentius, quod Lambinus, cum de fluminibus enuntiatur, non originem sed finem potius, ubi videlicet flumina se in mare egerunt significare contendit. Senec. in Epist. 'Magnorum fluminum capita veneramur.' Idem N. H. I. 3. 'Quidam existimant terram quoque concuti et dirupto solo, nova fluminum capita detegere.' Propert. lib. II. Eleg. 13. 'Fluminaque ad caput incipient revocare liquores.' Alii. *Rob. Titius.*

26 *Arida nec pluvio*] Statius Theb. IV. 'Tu nunc ventis pluvioque rogaris Pro Jove.' Apollonius: Καὶ βωμὸν ποίησε μεγὰν Διὸς ἰκμαίοιο. *Scal.*

Arida nec pluvio supplicat herba Jovi] Alludere videtur ad γῆς ἄγαλμα ἱκε-

τυγχάνοντος ἐστὶ οἱ τὸν Δία· de quo Pausanias in Atticis. Id quod alii non monuerunt; nam de ὀμβρίῳ et ὑετίῳ Jove omnia jam vulgata. *Dousa F.*

36 *Incultis pedibus*] Inculti pedes i. e. musto sordidi. Quod explicat ipse lib. II. Eleg. 5. ‘ Oblitus et musto feriet pede rusticus uvas.’ Nam exculcatione ista quis nescit inquinari pedes? Propertius lib. III. El. 15. ‘ Et nova pressantes inquinet uva pedes.’ *Gebhard.*

40 *Pectora tristitiæ*] *Lætitiæ* tamen cum Mureto est vet.. Cod. Angeli Coloti apud Achillem Statium præstare videtur. Vide N. Heins. in Addendis ad Ovid.

42 *Crura licent dura compede pulsa*] Noster: *Crura licet dura cuspide multa sonent:* sed τὸ *cuspide* natum ex vitiosa scribendi consuetudine, *cumpide;* cumpis, cumpidis: *multa* autem pro *pulsa*, verum est. Ita supra: ‘ Illa quidem jam multa negat:’ idem est ἀρχαϊσμός. *Scal.*

44 *Lenis et aptus amor*] Noster: *et levi aptus amor*. Idem.

46 *Palla*] Inquit Servius: ‘ Palla proprie est vestis muliebris deducta usque ad vestigia.’ Isidorus ‘ quadrum pallium’ interpretatur, quod de suo adjecit, quemadmodum quod ‘ affixis in ordinem’ gemmis distincta esset. Id enim Servius non habet, a quo ille ad verbum accepit. Recte autem illud, ‘ dictam pallam ἀπὸ τοῦ πάλλειν, quod rugis vibrantibus sinuata’ crispetur. Ita Nonius: ‘ Palla est honestæ mulieris vestimentum, hoc est tunicæ pallium.’ Tam palla igitur, quam stola, ita mulierum peculiares fuere, matrisque familiæ caussa comparatæ, ut iis viri non facile uti possent sine vituperatione, ut loquitur Ulpianus lib. XLIV. De Auro et Argento Leg. Ubi ‘ pallæ,’ non ‘ pallia’ legendum esse etsi ita extet in Pandectis Florentinis, idque tueatur Faber. Semest. lib. I. cap. 15. ex eo apparet, quod pallia inter communia viris et feminis vestimenta a Jurisconsulto infra recensentur, cum pallæ muliebria tantum fuerint. Porro pallam eandem cum peplo facit Servius ad illud, ‘ peplumque ferebant.’ Palla inde ad Citharœdos, et saltatores translata est. De Citharœdo Cornificius lib. IV. De Saltatorum palla animadvertit Turneb. lib. XX. ex Plauti Menæchmis. Hanc autem pallam longo syrmate humum verrisse illa indicant: ‘ Traxitque vagus per pulpita vestem.’ Et Neronis nummi, in quis ille hoc habitu. *Ferrarius.*

47 *Dulcis tibia cantu*] Haud placet, ita ut vulgo legitur, sed *dulci:* quod tamen doctissimo auctori suo, Fraterio meo, lubens et gratus me acceptum fateor referre. *Dousa P.*

51 *Illius e nitido*] *Illius*, Genii. Alibi: ‘ Ipse suos Genius adsit visurus honores, Cui decorent sanctas mollia serta comas. Illius puro distillent tempora nardo, Atque satur libo sit, madeatque mero.’ *Scal.*

52 *Et capite et collo*] Ex more et disciplina tam Latinis quam Græcis antiquitus usurpata. Lucr. lib. IV. ‘ Tum caput atque humeros plexis redimire corollis, Floribus et foliis lascivia læta juvebat.’ Item III. Adde Horat. II. Sat. Ovid. Fast. II. ‘ Ecce nurum regis, fusis per colla coronis Inveniunt posito pervigilare mero.’ *Dousa P.*

53 *Tibi dum thuris*] *Tibi dem* liber noster. Ovidius: ‘ Libaque dem pro te genitale notantia tempus.’ *Scal.*

54 *Liba et Mopsopio dulcia melle feram*] Videtur legendum, et interpungendum, *Liba, et Mopsopiæ dulcia mella feram. Mella Mopsopiæ* sunt Attica mella; nam Attica a Mopsopo rege dicta Mopsopia: auctor Strabo lib. IX. diversa autem erant munera libi et mellis, licet mellita essent liba. Sic eleg. ult. hujus libri. ‘ Atque aliquis, voti compos, liba ipse ferebat,

Postque comes purum filia parva favum.' *Passer.*

56 *Et circa stet veneranda senem*] Malim *circumstet*: Neque enim 'circa stare,' sed 'circumstare' loqui consuevimus: itaque idem alibi quoque: 'Hunc puer hunc juvenes turba circumstetit arta.' Nisi tamen *circa* pro 'circum' positum dicamus, quod equidem non impugno, præsertim veterum auctoritate subnixum. Porro *veneranda* istud non patiendi nobis, verum agendi potius vim effectumque habere videtur; quasi dicas *venerabunda*. Neque enim ad fundamentum familiæ Corvinæ, h. e. adolescentem Messalæ prolem, sed ad ipsum potius Messalam referendum, quem soboli suæ senem olim venerationi fore auguratur Poëta, proinde, ut æquum est, patrem quidem dicto audientes liberos produxerit sibi. *Dousa P.*

57 *Non taceam*] *Nec taceant*, liber noster: id est, liberi tui. *Scal.*

64 *Candidior semper candidiorque*] *Candidior candidiorque* vetus locutio. Apuleius Milesiæ Fabulæ libro octavo: 'Nonnunquam etiam cœna poculoque communi carior cariorque factus.' Silius lib. XV. 'consul ovans major majorque videri.' Græcanica loquutio. Xenophon: Ὁ δὲ ὄχλος πλείων καὶ πλείων ἐπέῤῥει. Sic 'magis magis' Græcum est. Eupolis: Πῶς ἐκεῖ μὲν ἐπινεφεῖ τὸ πρῶτον ἠρέμως Ἔπειτα μᾶλλον μᾶλλον. *Idem.*

ELEGIA VIII.

1 *Non ego celari*] Οὐκ ἂν λάθοι με. Ovid. Fast. III. 'Præcipue cupiam celari Thesea.' *Scal.*

5 *Ipsa Venus, &c.*] Nodum aliquem aut verum vinculum, quo brachia constricta haberet, imaginari heic non licet. Magicus nodus est καταδεσμὸς ac defixio. Tertullianus in lib. de Spectaculis 'devinctiones magicas,' vocat; 'Vis homicidium ferro, veneno, magicis devinctionibus perfici:' quæ eadem sunt. Cui pars illa, qua viri sunt, magica arte ad eam impotentiam redigitur, ut officio suo satisfacere nequeat, magico nodo religata intelligi debet. Nodus ille non ad dissolvendum amorem contractum proprie pertinet, sed ad impediendam virilitatis facultatem. Hoc cum fit, amor etiam consequenter dissolvitur, qui non potest hærere, ubi membra illa maleficio contacta sunt ac funerata. Exemplum habes apud Tibullum, Ovidium, et Petronium. Proprie igitur, ac Latine 'magicum nodum' dicere liceat, hoc sortilegium, quo in nuptiis suis aliqui prohibentur officium virile facere. Nodum Hyænæ dixit Lucanus pro magico impedimento ac defixione quam facit Hyæna, lib. VI. ubi res omnes Magiæ servientes enumerat: 'Viscera non Lyncis, non diræ nodus Hyænæ:' ἡ πῆξις τῆς ὑαίνης. Ita vocat Aristoteles. Plinius de Hyæna: 'Et quibusdam magicis artibus omne animal quod ter lustraverit, in vestigio hærere.' Hæc est magica πῆξις, vel magicus nodus quo illaqueat eos quos ter lustraverit: quod notandum. *Salmasius.*

11 *Quid fuco splendente genas ornasse*] Fucus erit sandix, et cerussa. Sed optima illa Excerpta habebant *succo*, non *fuco*. Ego puto legendum: *Quid succo splendente genas onerasse?* Succus splendens est crassius sputum ex madido pane, ut jus collyricum, cujus illitu genis splendorem conciliabant. Tertullianus de Cultu Mulierum: 'Ad mensuram neminem sibi adjicere posse pronunciatum est. Vos plane adjicitis ad pondus, collyridas quasdam, sputorum umbilicos cervicibus astruendo.' Collyridas vocat a succo crassiore; unde offas etiam vocat Juvenalis: 'Sed quæ mutatis inducitur, atque fovetur Tot medicaminibus, coctæque siliginis of-

fas Accipit, et madidæ, facies dicetur, an ulcus?' Ex pane enim siligineo id fiebat. Idem: 'Et pressum in facie digitis extendere panem.' Suetonius in Othone: 'Quin faciem quotidie rasitare, ac pane madido linere consuetum: idque instituisse a prima lanugine, ne barbatus unquam esset.' 'Sputum' autem Tertullianus vocat tenue corium, aut crustam, quæ ex illo tectorio inducebatur. Martialis: 'Hoc linitur sputo Jani caryota Calendis,' sputo, corio tenui sputi umbilicos, bullas, et pompholygas illius crustæ. Sic tenuis lamina *σπάλωμα*, hoc est, sputamentum, dicitur Polybio. Recte autem *genas onerasse*. Unde Tertullianus dixit mulieres adjicere ad pondus sui moduli, quum crasso illo pane faciem onerarent. Recepta lectio defenditur Plauti auctoritate: 'Venisti huc cum exornatis ossibus.' *Scal.*

14 *Ansaque*] Ansa calceamentorum *ἴσκλη*, *ἀγκύλη*.' Vide quæ in librum v. Manilii notamus. *Idem.*

19 *Cantus vicinis fruges traducit*] Recte exprimit verbum excantare duodecim Tabularum. Excantare fruges non est simpliciter incantare, sed e loco in locum carminibus traducere. Ovidius: 'Nec seges ex aliis alios transibit in agros.' In nostro libro erat *deducit*, non *traducit*. Idem.

Cantus vicinis messes] Ita v. c. *Gebh.*

20 *Cantus et irati*] Non possum non vehementer hoc loco Lipsii mei conjecturam amplecti rescribentis: *Cantus et irati detinet amnis iter: irati*, i. e. irritati, concitati, plenoque ac effuso ruentis agmine. *Dousa P.*

Cantus et iratæ] Citatur e Charisio. *Scal.*

21 *Cantus et e curru Lunam*] Veteres raro dicebant *ἔκλειψιν σελήνης*, sed *καθαίρεσιν σελήνης*. Nam de Sole veteribus *ἔκλειψις* usurpabatur tantum. Scholiastes Apollonii: *Διαλαμβάνουσι δ' ἔνιοι τὴν τῆς σελήνης ἔκλειψιν ὑπὸ φαρμακίδων γίνεσθαι καθαιρουμένης· διὸ καὶ οἱ παλαιοὶ καθαιρέσεις ἐκάλουν τὰς ἐκλείψεις.* Sosiphanes Meleagro: *Μάγοις ἐπῳδαῖς πᾶσα Θεσσαλὶς κόρη Ψευδὴς σελήνης αἰθέρος καταιβάτις.* Ubi *καταιβάτις* est *καθαιρέτις.*

28 *Persequitur Pœnis*] Proprie ac Latine oppido, pro, 'it ultum, vindicatque' meritissimo hercule supplicio. Salustius: 'Nam cætera maleficia tum persequare, ubi facta sunt, &c.' Denique compluries alibi *Dousa P.*

35 *At Venus invenit*] Lege *invenict*: cætera docebit Venus. *Scal.*

Concumbere] Lege *succumbere*, ex veteri scriptura. Catullus: 'Sed cuivis quamvis potius succumbere fas est.' *Idem.*

36 *Dum timet*] Omnino legendum, *Dum tumet*, *ὀργᾷ*. *Idem.*

Et teneros conserit usque sinus] Lucretius 'muliebria conserit arva.' Et in Oraculo: *μὴ σπεῖρε τέκνων ἄλοκα δαιμόνων βίᾳ.* Locus hactenus non intellectus: *ἐμοὶ δὲ τὰ ἀπόῤῥητα ἐκφέρειν εὔστομα κεῖσθω.* *Idem.*

39 *Non lapis hanc gemmæque juvent*] Lege: *Non lapis hanc, gemmæque juvent, quæ frigore sola Dormiet: et nulli sit cupienda viro. ἡ μονοκοιτοῦσα ἀνεπαφρόδιτος, καὶ ἄχαρις ἔστω.* *Idem.*

46 *Et faciem demta pelle referre novam*] Putabam nostro tempore tantum hoc incepisse. Sed, quantum video, non minus illæ veteres lupæ insaniebant, quam hæ nostræ ætatis. *Idem.*

49 *Heu Marathum torques*] Lege: *Neu Marathum torque.* Et libro quarto: 'Neu juvenem torque.' *Idem.*

51 *Non illi sontica causa est*] Liquida scriptura in nostro: *θεήλατον πάθος*, sonticam caussam vocabant; et *θεήλατον νόσον*, morbum sonticum. Festus: 'Sontica caussa dicitur a morbo sontico, qui quid gerendum

agere non permittit. Cato de Regis Attali vectigalibus.' Mox citat verba. In epitome Pauli: 'Sonticum justum.' Glossæ Isidori: 'Sonticus verax.' Glossæ Græcorum. 'Sonticus, ἀληθής.' *Idem.*

62 *Sed nimius luteo*] Scribe *luto*: Virg. 'mutabit vellera luto.' *Idem.*

Sed nimius luto] Antiquius ac Varronianum fuerit magis *tangit*, idque malim. Etiam *luteo* in prioribus editionibus impressum reperio, neque displicet. *Dousa P.*

66 *Illius credo tunc sonuisse pedes*] Scribe, *pedem*, ut est in prisca scriptura. Ab hoc pentametro duo disticha ex secundo libro huc retrahenda sunt: *Ah pereant artes, et mollia jura colendi. Horrida villosa corpora veste tegam. Hunc si clausa mea est, si copia rara videndi. Heu miserum, laxam quid juvat esse togam?* Scal.

67 *Desistat lacrymare puer*] Jam enim lacrymabundus dicebat: 'Heu miserum laxam quid juvat esse togam.' *Idem.*

69 *Oderunt Pholoë*] Pudicam fuisse, et nemini patuisse etiam Horatius testatur: 'Cyrus in asperam Declinat Pholoën; sed prius Appulis Jungentur capreæ lupis, Quam turpi Pholoë peccet adultero.' *Idem.*

76 *Quæcumque*] Emenda: *Quæcunque apposita est janua dura sera.* Heinsius in Addendis ad Ovid.

ELEGIA IX.

2 *Fœdera per Divos clam*] In nostro, *jam*, quod rectum est: Quid tam sancte jurabas mihi, si jam jam mox pejeraturus eras? *Scal.*

23 *Nec tibi celanti*] Non dicam quam vitiosa hæc sit lectio; neque juveniliter vectabor in doctissimis viris reprehendendis, qui hoc loco emendando aut interpungendo et se et lectorem diutissime torserunt. Excerpta illa seu Eclogaria habebant egregie: *Nec tibi celandi spes sit peccare paranti. Est deus, occultos qui vetat esse dolos.* Pentametrum simile illi apud Diphilum: Ἔστι δίκης ὀφθαλμὸς, ὅστις πάνθ' ὁρᾷ. Plane vitiosæ sunt editiones, quæ doctos viros in errorem impulerunt. Alius scriptus habebat: *Nec tibi celanti spes sit peccare paranti:* quod et ipsum rectum est. Non est dubium, quin hanc sententiam ex Diphilo Comico expresserit: ex cujus longo testimonio apud Clementem hi versus sunt, quos expressit Tibullus: Εἴ τις δὲ θνητῶν οἴεται τοὐφημέραν Κακόν τι πράσσων τοὺς θεοὺς λεληθέναι, Δοκεῖ πονηρὰ, καὶ δοκῶν ἁλίσκεται, Ὅτ' ἂν σχολὴν ἄγουσα τυγχάνῃ Δίκη. *Idem.*

25 *Ipse Deus tacito permisit lene ministro*] Corruptus locus, ut et cæco apparet. Noster liber, *permisit leva ministro.* Lege, *vela.* Proverbialiter permittere vela, tradere libidini, ac voluntati. Quod sane elegantissimum est, *Deus permisit ministro*, ἀνῆκεν τὸν θεράποντα. Nam de vino loquens Homerus hoc verbo utitur super eadem sententia. *Idem.*

26 *Ederet ut multo*] Proverbium: 'In vino veritas.' Nam vino vim adhiberi ait Horatius: 'Munitæque adhibe vim sapientiæ.' Munitos ostendit vocari, quos nondum vinum arcana foras efferre adegit. Sic Græci eos vocant ἐμφρούρους, quod ad verbum est 'munitos.' Xenophon in Laconicis: Καὶ μὴν τὸ ὑπὸ οἴνου μὴ σφάλλεσθαι ἐπιμελεῖσθαι, εἰδότας ὅτι ἔνθα περ ἐδείπνουν οὐ καταμενοῦσι, καὶ τῇ ὄρφνῃ ὅσα ἡμέρᾳ χρηστέον· οὐδὲ γὰρ ὑπὸ φανοῦ τὸν ἔτι ἔμφρουρον ἔξεστι πορεύεσθαι. Ita videmus in Horatio esse penum abstrusæ Græcarum venustatum copiæ. *Idem.*

33 *Campania terra*] Hoc loquendi genus Poëtis admodum familiare. Sic Horat. 'Adrium mare.' Sic 'sexum marem,' pro masculino Arnob. lib. IV. Tertullianus de Pallio cap. 3. 'Audaciam Græciam,' similiter. Propert.

'Heroas manus.' 'Horatia pila,' 'Augusta navis.' Prudentius: 'Lucinas horas.' Martialis. 'Lybiam palæstram.' *Meursius.*

39 *Quid faceres*] Magis placet scriptura libri nostri, *Quid facerem?* Scal.

42 *Ipse comes multa lumina nocte tuli*] Placet *verbis*, præ novo aliorum commento, *vobis*. Hoc enim dicit Poëta: Sæpe se puero suo, cum amica communi clandestinum iter ingresso, cereum intempesta nocte adluxisse; neque puduisse quidquam, amorum suorum exercitori, hoc est, et æmulo et rivali suo, daduchi, imo pronubi, ne dicam productoris officium præstare. Atqui inquiet hic aliquis, Quid ergo ad furtivas et tumultuarias nuptias opus daducho? Nimium vero, et caussam subjungit ipsus: ne videlicet furtim quispiam, et quasi ex insidiis aucupans cum auritis plagis jocosos duorum amantium sermones, secretasque blanditias, tenebrarum præsidio fretus, sublegeret, corycæi ut consuevere: cujus captiosissimi aucupii periculum non erat, quamdiu quidem Tibullus noster, ne quis forte obreptaret curiosior, quasi Argus quidam oculeus totus, restricis præsidens, non gravaretur frequentem observatione operam suam locare. Jam ad illam phrasim quod attinet: *lumina tuli*, eam vero habuimus et supra, in Basilica illa Edictione: 'Neu prope fulgenti lumina ferte face.' *Dousa P.*

51 *Tu procul hinc absis*] Hanc chriam in gnomen convertunt Eclogaria illa: 'Sit procul a nobis formam cui vendere cura est.' *Scal.*

59 *Nec lasciva soror dicatur plura bibisse Pocula, quam plures hæc meruisse viros*] 'Merere viros,' eleganter, imo proprie. Hinc enim 'Meretrices' dictæ; ac 'Scorta meritoria.' Vide Nonium: nisi cui Aurati potius ac Scaligeri sententiam sequi consilium est, *Emeruisse*, legentium, hoc est, emeritos, vasisque ac lateribus exhaustis, quasi stipendiis expunctos, imo expeculiatos penitus reddidisse. *Dousa P.*

60 *Emeruisse viros*] Τὸ Emerere viros in ea significatione, in qua illud: 'Quæ tot nocte viros peregit una.' *Scal.*

61 *Illam sæpe ferunt convivia ducere Baccho, Dum rota Luciferi provehat orta diem*] Attribuit currum Lucifero, quum apud alios fere solo equo vectatur fusco quidem vespere, quando dicitur ἕσπερος, candido autem mane, quando est φωσφόρος. Quod ex Ovidii versu in Fastis, 'Hesperus et fusco roscidus ibat equo,' observavit seculi nostri ornamentum Jos. Scaliger in libro secundo singularis illius atque admirandi operis de Emendatione Temporum. Quod quia ab illo tantum obiter dictum est, neque pluribus auctorum testimoniis confirmatum, ad fidem majorem hic accuratius quædam exædificare decrevi super fundamentis ab illo jactis. De 'candido' quidem equo non memini legere. Cæterum de 'fusco' est apud Pedonem Albinovanum Elegia in Mæcenatis obitum: 'Quæsivere chori juvenem sic Hesperon illum, Quem nexum medio solvit in igne Venus: Quem nunc in fuscis placida sub nocte nitentem Luciferum contra currere cernis equis.' Nisi quod et hic videtur de curru intelligi posse, cum dicit 'equis.' Sed apertius Statius Papinius in Thebaid. VI. 'Roscida jam novies cœlo dimiserat astra Lucifer, et totidem Lunæ prævenerat auro Mutato nocturnus equo.' Quod autem Scaliger addit; 'desultorem' dici Luciferum, paresque equos habere, ut desultores in Circo, quoniam exemplum nullum adduxit, auctoritatem ejus rei commoda petam a Cassiodoro ita scribente: 'Equi desultatorii, per quos Circensium ministri missus denunciant exituros,

Luciferi præcursorias velocitates imitantur.' Sed neque illud observatione indignum, aut ab hoc loco alienum est, Horatium, (quod tamen monere neglexerunt Commentatores,) utramque Veneris stellæ adpellationem sub 'Vesperi' vocabulo confudisse, quum ait: 'Nec tibi Vespero Surgente decedunt amores, Nec rapidum fugiente Solem.' 'Hesperus' enim hic etiam pro 'Lucifero' accipitur, cujus rei haud scio an exemplum aliud exstet, nisi quod Plautus in Amphitryone 'Nocturnum,' (quem non noctis Deum, ut vulgo capiunt, sed Hesperum esse mihi persuadeo,) pro Lucifero sumserit, ut quidem eum locum præter interpretum mentem explicandum censeo: 'Credo ego noctu Nocturnum obdormisse ebrium.' Valde enim insulsus locus fuerit, si noctis Deum, qui tunc, diei finibus in arctum redactis, pomœria sua valde extenderat, ac non potius Luciferum, quod non exoriretur, velut sui muneris oblitum in somnum profundiorem incidisse intelligat, præsertim quum Solem eandem ob caussam paulo post accuset his verbis: 'Credo edepol equidem dormire Solem atque appotum probe!' Neque turbet aliquem, quod statim deinde 'Vesperuginis' mentio fiat a Sosia; hæc enim decore confunduntur in persona servi: 'Nocturnum' porro pro Hespero videtur etiam Statius accepisse in versibus quos modo adduxi, quum dicit: 'Mutato Nocturnus equo.' Nisi sit Luciferi epithetum, et 'nocturnum Luciferum,' pro 'Noctifero' posuerit. Hæc scripseram, cum deprehendi postea in Lactantio, sive Luctatius est, Statii interprete, hæc, quæ unice ad rem nostram faciunt: 'Lucifer et mane oritur, et vespere; sed equo mutato:' ac paulo post: 'Post autem quadrigas dant Soli, bigas Lunæ, equos singulos syderibus: eundem ergo Vesperum vult haberi, ut Horatius Vesperum pro Lucifero posuit.' Sed ut tandem ad Tibullum redeamus: video quomodo Lucifer e curru suo, cui eum modo imposueram, deduci ac detrahi possit in hoc quidem Tibulliano versu, sed non cantu, quod Lunæ supra apud hunc nostrum eventurum fuerat, nisi æra repulsa restitissent, verum significatione mutata, si 'rotam Luciferi' scilicet pro ipso Lucifero capiamus; ut 'rotam Solis' pro ipso Solis corpore legimus apud Lucretium, Ciceronem, Virgilium, Sidonium Apollinarem, atque alios. *Dousa F.*

63 *Illa queat nullam*] Recta est scriptura in nostro: *Illa nulla queat melius consumere noctem.* Scal.

69 *Ista hæc persuadet*] Potest et εἰρωνικῶς sine interrogatione. Scilicet ista facies tua illi persuadeat, ut se ornet tibi. Quasi dicat: Cadaverosa hæc facies tua nunquam illam alliciet, &c. *Idem.*

72 *Remque domumque tuam*] Lipsius emendat: *teque domumque tuam*, ex Propertio: 'Improba qui tulerim teque tuamque domum.' Et vere faveo conjecturæ isti, ut *domum* pro gente scilicet et familia accipiatur. Aut certe mariti ædes intelligendæ, in quas sponsa primum ex more deducta fuerat jam olim. Unde locutio usitatissima 'uxorem domum ducere' pro 'nuptias facere,' et quod nos 'ducere' simpliciter dictitamus. Quanquam et *rem* retineri non insulse posset, atque ad senile retritum rutabulum ambigue accommodari. Quis enim nescit, partes eas, quibus viri sumus, per 'res,' 'vasa,' ac 'peculium' honesta circuitione effatas atque enunciatas antiquitus? *Dousa P.*

77 *Aliis*] Ipsus *Alii* bis itidem repetitum dandi casu libenter legerim. Constat enim de uno silicernio tantum, cum quo frater suus caput limasset, loqui Poëtam. *Dousa P.*

82 *Fixa notet casus aurea palma meos*] Ego suspicor legendum *aurea*

lmana; nam in lamina, non in palma eos notare potuit. Deinde nulla est hic victoria, ut palma opus sit, sed est tabella *εὐχαριστικὴ*, tanquam naufragium evaserit. Sed non dubium est, quin parma legendum sit. In clipeolis enim signabant sua vota, aut *εὐχαριστήρια*, quos ita dedicabant. *Scal.*

ELEGIA X.

1 *Quis fuit horrendos*] Ejusdem argumenti cum fine primæ hujus libri Elegiæ. Nam detestatur bella, quia invitabatur a Messala ad expeditionem in orientem. Unde ait: 'Nunc ad bella trahor.' *Scal.*

5 *At nihil ille miser meruit*] Melius, meo judicio, Eclogaria: *Forsan et ille nihil meruit.* Idem.

7 *Divitis hoc vitium est auri*] Eleganter et vere malorum omnium caussam auro potius quam ferro imputandum censet, ut et Ovid. Met. I. 'Jamque nocens ferrum, ferroque nocentius aurum Prodierat; prodit bellum quod pugnat utroque.' *Dousa F.*

12 *Micante*] Ita in optimæ notæ exemplaribus, non *tremente*, quod a glossa est. Neque aliter Virgilius; quasi ipsus sese explicans, 'micat auribus et tremit artus.' Item Ovid. haud semel: 'corque timore micat.' *Dousa P.*

18 *Sic veteris sedes incoluistis avi*] *Veteris avi*, dicit, ad avitam generis sui nobilitatem (ut arbitror) denotandam, jam inde ab antiquo annulorum jure ac Equestri dignitate insignis. *Idem.*

23 *Ipsa ferebat*] Legendum haud dubie *ipse;* quomodo et paulo post: 'Rusticus e lucoque vehit male sobrius ipse:' non 'ipso,' aut 'Eluco revehit;' id quod Criticis nostris animos tantopere adauxit. *Idem.*

26 *Hostiaque e plena*] V. C. Lipsii, *Hostia erit plena mystica porcus hara:* unde nullam lacunam esse apparet, ut etiam commoniti sumus a Tibulli enarratoribus nullum lacunæ vestigium in libris chirographis apparere. *Idem.*

Hostiaque e plena] Larum victima familiaris et compitalitia, porcus. Propertius: 'Parva saginati lustrabant compita porci.' Nihil est integrius hoc loco, quem tamen docti viri mancum clamant. *Scal.*

Mystica] Propter Cererem, ut nemo nescit. Itaque in nummo Q. VIBI. C. F. cusa est Ceres cum porca. *Idem.*

27 *Hunc pura*] Scribe *Hanc*, ut est in manuscripto. Hanc victimam scilicet. *Idem.*

29 *Sic placeam vobis*] O Lares. Quare frustra hic desiderari aliquid suspicantur. *Idem.*

36 *Puppis aquæ*] In V. C. Lipsii *pullus aquæ* lectitabatur. *Dousa P.*

37 *Illic percussisque genis*] Liber scriptus *perscissisque.* 'Perscindere genas,' quod in Lege XII. Tabularum 'radere genas,' ἀμύσσειν. Nisi quis malit *percisis.* 'Os tibi percisum est.' Martialis et Plautus. *Scal.*

Perscissisque] Malim *pertusisque*, quam *percussisque* legi, aut etiam *percisis.* Sic eadem Elegia postea. 'Flet teneras subtusa genas.' *Dousa P.* *Pertusis* puto. Claudianus: 'Et contusa genas mediis apparet in astris Africa.' *Livin.*

42 *Et calidam fesso comparat uxor aquam*] Attigisse videtur poëta morem antiquum. Solebant namque veteres ex itinere fessi aqua calida se fovere atque lavare. Plautus Epidico: 'Abi intro, ac jube huic aquam calefieri.' Ubi Epidicus monet Stratippoclen, ut jubeat aquam calefieri ad lavandam virginem peregre venientem: et in Bacchid. 'Aqua calet; eamus hinc intro, ut laves: Nam ut in navi vecta es, credo timida es.' Et in Trucul. 'Sed obsecro hercle, Astaphium, i intro, ac nuncia me addesse; tu i propere, et suade jam ut satis laverit.' *Ramirez.*

46 *Duxit araturos*] *Aratores* est in V. C. Lipsii; quod placet, cum pro

eo etiam faciat Ovid. Fast. I. 'Cedebat taurus arator equo.' *Dousa P.* Sic pulchre respondebit illi quod Græci Poëtæ dicunt ἀροτῆρας. Orpheus Hymno in Cererem de illa idem quod hic de Pace scribens: 'Ἡ πρώτη ζεύξασα βοῶν ἀροτῆρα τένοντα. *Dousa F.*

49 *Pace bidens vomerque vigent*] Excerpta: *nitet.* Virg. 'splendescere vomer aratro.' Marcus Cato in Oratione ad Filium: 'Vir bonus est, Marce fili, colendi peritus, cujus ferramenta splendent.' *Scal.*

51 *Rusticus e lucoque vehit*] Nihil muto. Poterat tamen legi: 'Rusticus elucoque vehit malesobrius ipse,' &c. *malesobrius eluco.* Elucus ἠωλοκρασία. Tertullianus: 'ab eluco defensitare.' Vide Gellium libro decimo sexto, capite duodecimo. *Idem.*

Male sobrius ipse] V. C. non *ipso* sed *uno* referebat, quod si cui probetur, unitatem istam *plaustro* non *luco* accommodandam meminerit sibi. *Dousa F.*

55 *Flet teneras subtusa genas*] Lego, *subfusa.* Virgilius: 'Tristior, et lacrimis oculos subfusa nitentes.' Facile divinatu, quare pudicitia expugnata erubescat. Potest etiam retineri *subtusa*, verberata. Sed altera lectio melior. *Scal.*

59 *Ah lapis est ferrumque*] Sic Ennius Andromacha: 'Sed quasi ferrum, aut lapis Durat, rarenter gemitum conatur gravem.' Ita enim lego et distinguo ista. Moschus Idyll. πέτρης δη' ἔχων νόον, ἠὲ σιδήρου, Καρτερὸν ἐν στήθεσσι. Hinc et 'lapideum cor' Ennius et σιδήρειον ἦτορ Homerus dixit. *Dousa F.*

62 *Sit satis ornatas*] Noster liber, *Sit satis ornatus dissoluisse comæ:* satis sit destruxisse suggestum comæ. *Scal.*

64 *Quo tenera irato*] Repono *Quoi*, pro *Cui*, more Catulli et veterum. Eidem etiam casui hoc verbum lib. II. Eleg. 5. connexuit Tibullus: 'Nam ferus ille suæ plorabit sobrius idem.' Et Propertius: 'Felix qui potuit præsenti flere puellæ.' *Dousa P.*

LIBER II.

ELEGIA I.

1 *Quisquis adest valeat*] Lege, *faveat.* Alibi: 'Quisquis ades, lingua, vir mulierque, fave.' *Scal.*

Quisquis adest faveat] Sacra cœtumque a faventibus celebrari præcipit Virgilius Æn. I. et VIII. Formula, quantum auguror, ita concipiebatur: 'Linguis favete quisquis ades.' Hanc ego conjecturam ex Ovidio et Tibullo capio: quibus magistris lubenter errare me patiar. Ovid. Met. XV. 'cognovit numina castos Evinctus vitta crines albente sacerdos: En deus est! deus est! animis linguisque favete Quisquis ades, dixit: sis, o pulcherrime, visus Utiliter, populosque juves tua sacra colentes. Quisquis adest, visum veneratur numen, et omnes Verba sacerdotis referunt geminata piumque Æneadæ præstant et mente et voce favorem.' Idem in Ibin: 'Nulla mora est in me: peragam rata vota sacerdos: Quisquis ades, sacris ore favete meis.' Verbum autem hoc 'Quisquis' utrumque sexum continere, vel me tacente, mediocriter docti intelligunt. Non. Marcellus: 'Quisquis et gen. femin. attribui posse veterum autoritas voluit.' Livius: 'Mulier quisquis es, te volumus.' Cæcilius: 'Quæso igitur quisquis es

mea mulier.' Pacuv. 'Quisquis tu es mulier, quæ me insueto nuncupasti nomine.' *Brissonius.*

Quisquis adest, faveat] Malim: *Quisquis ades, faveas.* Sic infra: 'Quisquis ades lingua vir mulierque fave.' *Dousa F.* Cod. Pal. Commel. *valeat.* Cum quondam de hoc versu incideret sermo apud Cl. Gruterum nostrum, probabat valde τὸ *valeat.* Callide tamen joci causa conjectabat, *Quisquis abest valeat:* quod video serio factum a Pimpontio ad Æn. II. 98. *Gebhardus.*

3 *E cornibus uva Pendeat*] Dictus est Bacchus Taurus, et illi cornua attributa, et cognomen etiam factum ταυρόκερως, *Tauricornus,* ut est apud Nicandri Comment. in Alexipharm. Idem et ab Orpheo in Hymn. βούκερως et δίκερως vocatus: id est, *Bucerus* et *Bicornis.* Hinc Ovid. 'Accedant capiti cornua, Bacchus eris.' *Giraldus.*

4 *Et spicis*] Mallem, *at spicis.* Et ita postulat sententia. *Scal.*

8 *Plena coronato stare boves*] Excerpta: *Plena coronato vertice stare boves.* Scal.

Plena coronato stare boves capite] Sic Consalibus equis et asinis coronatis requiem largiri solitos auctor est Plutarch. Ῥωμαϊκ. Problem. *Livineius.* Vide Dionys. Halicarnass.

9 *Omnia sint operata Deo*] 'Operandi' verbum in rebus divinis usurpabant. Corn. Tacit. Ann. I. 'Nox eadem lætam Germanico quietem tulit, viditque se operatum, et sanguine sacro respersa prætexta, pulcriorem aliam manibus aviæ Augustæ accepisse.' Horat. III. Od. 14. 'Unico gaudens mulier marito Prodeat justis operata divis.' Virgil. Georg. I. 'lætis operatus in herbis.' Idem in Ciri: 'Dum sacris operata deæ.' Julius Obsequens de Prod. 'Pestilentia fameque ita laboratum, ut ex Sibyllinis populus circa compita sacellaque operaturus sederit.' Pomponius apud Nonium Marcellum: 'Ad Veneris profectus est mane vetulus, votum ut solveret; ibi nunc operatus est.' Operationis etiam dies a Festo Pompeio in privatis feriis numerantur. *Brissonius.*

12 *Queis tulit hesterna gaudia nocte Venus*] A sacris arcebant hesterna Venere inquinatos. Unde Lampridius in Alexandro: 'Primum usus vivendi eidem hic fuit: primum si facultas esset, id est, si non cum uxore concubuisset, matutinis horis in larario suo rem divinam faciebat.' Belle itaque Ovid. Amor. III. Eleg. 6. 'A tenera quisquam sic surgit mane puella, Protinus ut castos possit adire deos?' Nec vero illoto corpore ad sacra statim accessisse Venere pollutos ostendit Persius Sat. II. cum ait: 'Hæc sancte ut poscas, Tiberino in gurgite mergis Mane caput, bis terque, et noctem flumine purgas.' Illic enim 'noctem' nocturnum concubitum accipere oportet. Quem Persii locum D. Hieronymus citat in Apol. pro libris adversus Jovinianum: 'Sed ipsorum,' inquiens, 'conscientiam convenio, qui eadem die post coitum communicant, et, juxta Persium, noctem flumine purgant.' Cicero de Legg. II. 'Caste lex jubet adire ad deos, animo videlicet, in quo sunt omnia, nec tollit castimoniam corporis, sed hoc oportet intelligi, cum multum animus corpori præstet, observeturque, ut casto corpore adeatur,' &c. Atque adeo post illud nocturnum opus mulieres aqua sumpta sese purificasse ostendunt, obscure quidem Ovid. Amor. III. Eleg. 6. postremis versibus: Auctor incertus in Priapeis, et Cic. in orat. pro Cœlio: apertius vero Suetonius in Augusto, cap. 94. quo loci Attiam refert, cum ad solemne Apollinis sacrum media nocte venisset posita in templo lectica, dum ceteræ matronæ dormirent, obdormiisse, draconemque repente irrepsisse ad eam, paulloque post egressum: illam vero experge-

factam quasi a concubitu mariti, purificasse se: et statim in corpore ejus exstitisse maculam velut depicti draconis, nec potuisse unquam eximi, adeo ut mox publicis balneis perpetuo abstinuerit. *Brissonius.*

14 *Et manibus puris sumite fontis aquam*] Solemni præfatione eos quibus puræ manus non erant, sacris arceri consuevisse, Livius lib. XLI. tradit his verbis: 'Cum omnis præfatio sacrorum eos, quibus non sint puræ manus, sacris arceat.' Lucianus de Sacr. Καὶ τὸ μὲν πρόγραμμά φησιν μὴ παριέναι εἴσω περιῤῥαντηρίων ὅστις μὴ καθαρός ἐστι τὰς χεῖρας. Inde est quod Virgilius in eo voto, quod pro sua Æneide Veneri suscipit in Catalectis, 'puris,' inquit, 'serta feram manibus.' Sic et Alcumena apud Plautum in Amphitryone, Act. v. Sc. 1. Deos immortales manibus puris ut sibi auxilium ferrent invocasse dicitur. Simili modo et Tibullus hoc loco ad sacra accedentes 'Manibus puris fontis aquam sumere' jubet. 'Puras' autem 'manus' tam a sordibus et illuvie, quam a cæde et sanguine, in sacris exigebant. Pollutas namque et sanguinolentas manus a sacris repulsas et rejectas fuisse patet. Reliqua pete ex Brissonii lib. I. et Ramirezio in Mart. lib. III. Epigr. 3. *Gebhardus.*

18 *Pellite limitibus*] Vet. lib. *tollite liminibus.* Limina dicuntur etiam, et termini: Epitoma Festi in postliminium: et Siculus Flaccus de Condit. Agr. limites a liminibus appellatos esse. *Passer.*

19 *Seges*] Pro *frugibus* adhibetur, ut a Marone, 'Quid faciat lætas segetes.' *Scottus.*

21 *Tum nitidus plenis confisus rusticus agris*] Profecto hic est spurium nescio quid in voce *agris.* Ego censeo legendum, *areis,* per Synæresin. Quod quam melius sit, quam id, quod editum est, nemo non videt. Nam hoc vult: quemadmodum pro novis frugibus ambarvale sacrificium fit, ita pro collectis alterum fit plenis scilicet areis, et bene nitidum, quasi epulis functum. Horatius: 'Me pinguem et nitidum bene curata cute vises.' *Scal.*

22 *Grandia ligna*] *Grandia ligna* opponuntur 'coculis.' Festus: 'Cocula vasa ænea coctionibus apta. Alii cocula dicunt ligna minuta, quibus facile decoquantur obsonia.' Apollonius quoque lib. I. 1182. ex Homero vocat ξύλα κάγκανα. Quæ Interpres reddit, τὰ ξηρὰ ξύλα. Ovid. Fast. IV. 'Ille domum glandes excussaque mora rubetis Portat, et arsuris arida ligna focis.' *Gebhardus.*

23 *Turbaque vernarum*] Ante focum et Lares ludere solebant pueri, tam liberi, quam servi. Ipse El. superiore proxima: 'Sed patrii servate Lares: aluistis et idem Cursarem vestros cum tener ante pedes.' Et Eleg. 2. hujus libri, ad Genium, sive Larem, ait: 'Ludat et ante tuos turba novella pedes.' Horat. Epod. 2. 'Positosque vernas, ditis examen domus, circum renidentes Lares.' Mart. 'Cinguntque sacrum lactei focum vernæ.' *Passerat.*

24 *Extruet arte casas*] Repone veterem scripturam, *ante.* Sic alibi: 'et festas extruet ante Cespitibus mensas.' *Scal.*

25 *Eventura precor*] Interdum hoc sibi sumebant et adrogabant, ut eventura adfirmarent quæ precabantur. Pedo Albinovanus in Carmine Consolatorio ad Liviam: 'eventura precor: Deus excusare priora Dum volet, a Druso cætera læta volet.' Ovid. de Ponto II. 1. 'Di tibi dent annos, a te nam cætera sumes, Sint modo virtuti tempora longa tuæ. Quod precor eveniet: sunt quædam oracula vatum: Nam Deus optanti prospera signa dedit.' Idem postquam Ibin devovit, et multa ei imprecatus est, subjicit: 'Evenient: dedit ipse mihi modo signa futuri Phœbus, et a læva mœsta

volavit avis.' Et paulo post: 'Hæc tibi quæ precibus justis mea devovet ira, Evenient, aut his non leviora mala.' *Brissonius.*

27 *Nunc mihi fumosos*] Hoc ὑπονοθεύει. Sed nos legimus: *Nunc mihi nunc fumos veteris proferte Falernos Consulis:* hoc est, vina quæ fumum bibere sunt instituta, ut loquitur Horatius: 'Amphoræ vinum bibere institutæ.' Unde recte ea vina fumos Massilitanos dixit in deteriorem partem, quod non potest dici de Falernis vinis. Ea enim non opus habebant bibere fumum. Infodiebantur enim, ut vetustate gratiam acquirerent. Quare assentior iis, qui fumosum Falernum legunt. *Idem.*

31 *Sed bene Messalam*] Ovidius: 'Et bene te, bene me patriæ pater optime Cæsar.' Melius tamen, *Et bene Messalæ.* Ovidius: 'Et, bene, dic dominæ, bene cum quo dormiet illa.' Tamen utrumque admitti potest: neque utrovis modo legas, magnopere laboro. *Scal.*

Sed bene Messalam, &c.] Mos Græcorum et Romanorum in symposiis fuit, ut ad pocula amicorum, benefactorum, principum, bonis cum votis meminissent, eo ipso gratiora sibi vina facientes, et sodales invitantes ad largius bibendum. Sic Ovid. Art. Am. lib. I. amatori præscribens uti sese in convivio gerere oporteat, ait: 'Et, bene, dic Dominæ, bene, cum quo dormiet illa. 'Larga precaturi sumite vina manu.' Idem Fast II. 'Et bene me, bene te, patriæ pater optime Cæsar, Dicite suffuso per sacra verba mero.' Asconius Pædianus ad illa Cic. III. in Verr. Res ex voluptate paulatim transiit in coactionem, etiam inter priscos Christianos; quippe adhibebantur ea nomina, ut, si quis, quamvis contra satietatem et lubitum, respondere dubitaret, impietatis reus haberetur. Audi Ambrosium: 'Quid obtestationes,' inquit 'potantium loquar? Quid memorem sacramenta, quæ violare nefas arbitrantur? Bibamus, inquiunt, pro salute imperatorum; et qui non biberit, sit reus in devotione, videtur enim non amare imperatorem, qui pro salute ejus non biberit. Bibamus pro salute exercituum, pro comitum virtute, pro filiorum sanitate.' Ricursus Episcopus Suessionensis ante 760. annos: 'Invitati etiam presbyteri a religiosis quibusque pro memoriis carorum suorum non se inebrient, neque inter pocula cantare præsumant, sed neque precationes bibendi sub nominibus sanctorum exerceant.' *Gabbema.*

34 *Et magna intonsis gloria victor ades*] Mendum est in hac lectione. Nam quid est, *intonsis?* Non dubito Tibul. scripsisse: *Et magna intonsis gloria victor avis Huc ades.* Nam scriptum erat, *abis:* ex quo fecerant, *ades.* Ovidius: 'Hoc apud intonsos nomen habebat avos.' *Scal.*

40 *Operire domum*] V. C. *casam* pro *domum* quod in impressis vulgo lectitatur. *Dousa P.* Palat. sec. *casam.* Gebhardus.

43 *Consita pomus*] *Insita,* non *consita,* legitur in eodem Cod. *Dousa P.*

51 *Agricola adsiduo primum satiatus*] Fortasse, *lassatus.*

54 *Duceret ante Deos*] Ducere carmen' Horatius: 'forte epos acer Ut Varius nemo ducit.' Quare non assentimur iis, qui legunt *diceret.* Scal.

Ut ornatos duceret ante deos] *Ornatos,* id est, coronatos, et sertis redimitos. Sic Apuleius Miles. III. 'Eponæ deæ simulacrum residens ædiculæ quod accurate corollis roseis equidem (*lego et quidem*) recentibus fuerat ornatum.' *Dousa F.*

56 *Duxit ab arte choros*] Legendum, *ab arce:* intelligit ἄστυ Atheniensium. Primum chori in oppido introducti; a quo ἀστικοὶ ἀγῶνες, qui Baccho fiebant: propterea hic mentio Bacchi. Qui Aristophanem et veteres Grammaticos, item incomparabiles patris

[redacted]

mei Poëtices commentarios legit, nunquam mirabitur, quare Bacchi mentio hic injecta est. Non enim adverterunt Tibullum hic initia Tragœdiæ ordiri; præsertim quum hircum datum in præmium dicat, a quo τραγῳδία dicta. Hoc enim est, quod subjungit: *Huic datus e pleno memorabile munus ovili Dux pecoris hircus: duxerat hircus oves.* Scal.

Duxit ab arte choros] Recte: ita alibi: 'Quem celer assueta versat ab arte puer.' Ovid. Amor. II. Eleg. 4. 'Et tenerum molli torquet ab arte latus.' *Livin.*

58 *Duxerat hircus oves*] Ita olim adolescentes emendavimus. Pausanias Arcadicis: Ταῖς δὲ ποίμναις ἡγεμόνες τῆς πορείας ἦσαν αἶγες. κατοιάδας οἱ ποιμένες ὀνομάζουσιν αὐτάς. *Scal.*

65 *Textrix operata Minervam Cantat*] Non male Fruterius Verisimil. lib. I. cap. 5. *Textis operata Minervæ:* si libri alicujus vet. Ms. auctoritas confirmaret. Notum est, cantum solatium fuisse laborum in nendo. Claudian. Rapt. Proserp. lib. I. 'Ipsa domum tenero mulcens Proserpina cantu Irrita texebat rediture munera matri.' Ex Virgil. Æn. VII. 'Proxima Circææ,' &c. Ovid. Trist. lib. IV. El. 1. 'Cantantis pariter data pensa trahentis Fallitur ancillæ decipiturque labor.' Non solum autem Minervam ut præsidem fusi ac radii, sed Junonem quoque cantabant. Vide Eurip. Iphigenia Taurica vs. 22. *Gebhardus.*

66 *Et appulso tela sonat latere*] Malim, *et appluso tela sonant latere: appluso* pro *apploso. Tela* numero plurali sunt istonis instrumenta. Valer. Flaccus libro tertio: 'Dat pictas auro, atque ardentes murice vestes, Quas rapuit telis formosa vocantibus austris Hypsipyle.' De hoc et lib. primo diximus. *Scal.*

68 *Dicitur*] Pal. primus *ducitur.* Gebhard.

82 *Et procul ardentes hinc precor*] Liber noster, *hinc procul,* est enim *procul procul.* Supra, 'Stet procul, aut alia stet procul ante via:' 'procul procul este profani.' ἑκὰς ἑκὰς ὅστις ἀλιτρός, Callimachus. *Scal.*

Hinc procul abde faces] Ita in Mss. neque aliena nimium huic loco ejusmodi iteratio, etiam Scaligeri ipsius calculo comprobata. *Dousa P.* 'Abdere' passim quidem 'abscondere' significat, interim non est hæc princeps vocis notio, sed notat etiam excludere, amovere, a se sejungere, sic *abde faces* est amove. Vide Gronovium de Pecunia Vet. lib. IV. c. 8.

85 *Aut etiam sibi quisque palam*] Mirum hanc veteribus superstitionem fuisse, ut non nisi taciti vota conciperent. Infra: 'Optat idem juvenis, quod nos, sed tutius optat: Nam pudet hæc illum dicere vota palam.' Item: 'Illa aliud tacita jam sibi mente rogat.' Martialis: 'Si quis erit recti custos, imitator honesti, Et nihil arcano qui roget ore Deos.' In Pers. Sat. II. 5. 'At bona pars populi tacita libabit acerra.' Item, ibid. 'Haud cuivis promptum est, murmur tacitosque susurros Tollere de templis, et aperto vivere voto.' *Scal.*

Aut etiam sibi quisque palam, nam turba jocosa, &c.] Hoc propterea subjicit ut vota nuncupandi Amori palam æqualibus suis fiduciam addat: neque enim periculum esse, 'ne sciantur, Aut ne quis malus invidere possit,' quamvis voce clara (hoc enim *palam* est) libereque ac sine ulla circuitione concepta atque enunciata. Cur ita? quod videlicet 'Phrygiæ tibiæ sonitus' et *turba jocosa,* i. e. cantantis ac saltantis Chori strepitus, et rusticorum (Cerealibus, an Amatoriis, operantium Sacris?) dissonus atque incompositus clamor Coryphæorum aures exsurdet planissime: neque in curiosorum hominum sensus precum ac votorum suorum arcana penetrare aliquo patiatur: nedum ut novam risus aut liberioris joci mate-

rium inimicis (ut solet) vel etiam rivalibus præbeant, in vulgus ridiculi caussa traducta porro, atque eliminata. *Dousa P.*

87 *Ludite! jam nox jungit equos*] Nocti equos et currum tribuit exemplo, ut opinor, Poëtæ illius Tragici apud Aristoph. in Θεσμοφοριαζούσαις· Ὦ νὺξ ἱερὰ, Ὡς μακρὸν ἵππευμα διώκεις Ἀστεροειδέα νῶτα διφρεύουσ' Αἰθέρος ἱερᾶς Τοῦ σεμνοτάτου δι' Ὀλύμπου. Nocti interdum bigæ tribuuntur; apud Varronem de L. L. lib. iv. interdum quadrigæ, ut apud Poëtam nostrum infra lib. iii. Eleg. 4. 'currumque sequuntur Matris lascivo sidera fulva choro.' Expressus locus ex illo Theocriti Idyllio ii. χαίρετε δ' ἄλλοι Ἀστέρες εὐκήλοιο κατ' ἄντυγα νυκτὸς ὀπαδοί. Æstuat in hujus Tibulliani loci explicatione Muretus Variar. lib. v. c. 2. neque tamen se explicat. Quum enim probare velit satis lepide dici posse Noctem siderum matrem, nihil ad opinionis suæ confirmationem adfert, nisi quod Euripidi dicta sit 'Nox siderum nutrix;' quod quidem aliquid esset si 'matrem' in Tibullo pro 'nutrice' accipi vellet Plautino more, aut τροφὸν seu 'nutricem' in Euripide pro 'matre' Varroniano. Nunc quum apertissimus sit Poëtæ sensus, apertior quoque explicatio quærenda, quam sagaciter indagando videor invenisse: est enim ab Orpheo sumptum ita in Hymnis scribente: Ἀστέρες οὐράνιοι νυκτὸς φίλα τέκνα μελαίνης. Quod si quis caussam hujus opinionis quærat, non facile afferam aliquid certi; sed tamen suspicor id forte ab Hesiodi Theogonia fluxisse, qui Ætherem nocte genitum canit, quod et in Umbra nostra tetigimus: ætheris autem adpellatione quum οὐρανοῦ καὶ ἄστρων οὐσία comprehendatur, quod testatur Aristoteles seu Theophrastus in lib. de Mundo, quumque cœli et stellarum eadem sit materia, ut a nobis ita explicatum est in primo Rerum Cœlestium, recte dicetur etiam siderum mater, quæ cœli est. Sed ut hoc dubitanter præsumtiem, facit ambigua significatio ætheris, quem in illo Hesiodi aërem designare Tzetzes commentator asserit. Potest etiam altera ratio afferri ex Ægyptiorum Theologia, qui quoniam priusquam mundus hanc elementorum dispositionem sortiretur, et ordinem quem videmus, involuta tenebris omnia fuerint, ex eo Noctem rerum matrem nuncupatam, Latonæque, id est noctis, liberos Apollinem Dianamque, id est, Solem et Lunam, fingi volebant. Aut postremo referendum ad eam Philosophorum opinionem, quæ noctem non solam antiquissimam, sed et rerum omnium productricem ac Deorum ipsorum obstetricem esse credebat. Ita enim vetus Poëta, apud Proclum in commentario in Timæum Platonis: lib. ii. Μαῖα θεῶν ὑπάτη νύξ· apud quem plura ad hanc rem pertinentia. *Dousa F.*

88 *Lascivo sidera fulva choro*] Chorus siderum interdum generatim de omnibus stellis, ut hic, interdum de solis errantibus dicitur. Prioris significationis multa exempla ex Varrone Atacino, Statio, Apuleio, Nonio, aliisque adferre possem, quæ brevitatis gratia sino præterfluere. Ponam tantum unum ex Varronis Marcipore: 'Cum pictus aër fervidis late ignibus Cœli choreas astricas ostenderet, Nubes aquali frigido velo leves Cœli cavernas aureas subduxerant.' Posterioris significationis hæc legi. Manil. Astron. lib. i. 'Et quinque adverso luctantia sidera mundo Exercent varias naturæ lege choreas.' Proclus Hymno in Solem: Ζωστῆρες δὲ πλανῆτες ἀειθαλέας σέο πυρσοὺς Αἰὲν ὑπαλλήκτοισι καὶ ἀκαμάτοισι χορείαις Ζωογόνους πέμπουσιν ἐπιχθονίοις ῥαθάμιγγας. Caussam dat Censorinus de Die Natali cap. 13. 'Quare Dorylaus scripsit esse hunc mundum organum Dei: alii addiderunt esse idem τὸ χορεῖον, quia septem sunt vagæ stel-

læ, quæ plurimum moveantur.' Ubi fortasse 'Deum' pro Sole posuit exemplo Græcorum. Unde Martial. lib. XII. 'Martis alumna dies, roseam quo lampada primum Magnaque siderii vidimus ora Dei.' Interdum non simpliciter 'Deus,' sed 'Deus Sol' dicitur. Inscriptio vetus.

DEO
SOLI. INVICTO
P. POMPONIVS
CLITVS
EX. VOTO.

Sed et 'annum Dei,' apud eundem Censorinum pro 'Solari' accipiendum observavit Florens Christianus, &c. Sed ut e diverticulo in viam redeamus, et illud nobis enucleandum est, in Tibullo cur dicat *lascivo choro*: equidem tametsi ad cœlestium motuum flexus ac varietates referri possit, tamen haud alio eum respexisse crediderim, quam quod inerrantium astrorum chorus tremula acie crispare lumen suum et velut scintillare videatur: cujus rei caussas legere est apud Aristotelem de Cœlo lib. II. et non minorem Aristotele Julium Cæsarem Scaligerum perfectissimum illud naturæ miraculum Exercit. LXII. Eandemque rem carmine a me expressam videbis Cœlestium lib. I. *Dousa F.*

Ludite! jam nox] Ad verbum Euripides Ione: Μελάμπεπλος δὲ Νὺξ ἀσείρωτον ζυγοῖς Ὄχημ' ἐπάλλεν· ἄστρα δ' ὡμάρτει θεᾷ. *Scal.*

89 *Fulvis*] Fallor? an legendum *furvis*, aut certe *fuscis*, quod agnoscunt libri. Sic infra: 'Et cum te fusco somnus velavit amictu.' Certe fuscas alas etiam somniis tribuit Euripides in Hecuba. *Dousa F.* Lege: *Postque venit tacitus furvis circumdatus alis Somnus, et incerto somnia nigra pede*: non *fulvis alis*, cum *fulva sidera* proximo versu præcesserint: *pigra* etiam *somnia*, non *nigra*, ne bis idem dicat. *Heinsius ad Met.* II. *p.* 272.

ELEGIA II.

1 *Dicamus bona verba: venit natalis ad aras, Quisquis ades lingua vir mulierque fave*] In rebus divinis, quæ publice fiebant, 'ut faverent linguis,' imperabatur: quemadmodum a Cic. de Divinat. lib. I. et Plin. N. H. lib. XXVIII. cap. 11. memoriæ proditum est. Proinde Horatius velut antistitis Musarum personam gerens, ait: 'Favete linguis: carmina non prius Audita, Musarum sacerdos, Virginibus puerisque canto.' Virgil. Æn. V. 'ore favete omnes, et cingite tempora ramis.' Sed et Ovid. Fast. II. Terminalia describens, alios serta libaque ferentes, alios vina libantes, reliquam porro multitudinem spectantem, et 'linguis faventem' facit. Idem Amor. l. III. Eleg. 12. ait, 'Ore favent populi, tunc cum venit aurea pompa.' Propert. lib. III. 'Sacra facit vates, sint ora faventia sacris.' Sed quæ sit horum verborum vis ac potestas, non satis convenit inter omnes. Seneca quidem hujusmodi vocibus silentium imperatum fuisse interpretatur in lib. de Vita Beata ad Gallionem. Consentiunt Servius et Donatus ad eum versum Æn. V. 'Ore favete,' &c. Sunt, qui existiment hujusmodi voce populum, non ut taceret modo admonitum, sed etiam ut bona verba diceret, ac profanis et male ominatis parceret. Quam opinionem sequitur Paulus, qui in Epitome Festi Pomp. Faventiam, bonam ominationem interpretatur: et ita præcones clamantes populum sacrificiis favere jussisse tradit, quod favere, sit bona verba fari. Cui interpretationi adstipulantur exempla quæ subjungam. Tibul. hoc loco: Ovid. Fast. I. 'Prospera lux oritur: linguis animisque favete, Nunc dicenda bona sunt bona verba die.' Idem Trist. III. Eleg. 28. Similiter lib. V. Eleg. 7. Idem de Ponto lib. III. Eleg. 4. *Brissonius.*

Dicamus bona verba] Hæc verba in Scaligeri, Dousæ, omnibusque quas vidi editionibus, ita distincta sunt, ut ipse natalis ad aras venisse intelligatur. Quo sensu quid absurdius? ita autem sensit Poëta: *Dicamus bona verba, venit natalis, ad aras.* Dicamus bona verba ad aras, venit enim natalis. *Gronovius ad Liv.* XXVIII. *cap.* 43.

5 *Adsit visurus honores*] Ipsos sacris suis interesse Deos optabant. Inde Ovid. Fast. v. Martem fingit ad suos honores cœlo descendere. Et Remed. Amor. lib. II. Phœbum invocatum advenire cantat. Sane passim et vulgo Deos orabant 'ut adessent.' Virgil. Æn. I. 'Adsit lætitiæ Bacchus dator, et bona Juno.' Et Georg. I. 'Adsis o Tegeæa favens.' Hæc atque alia congerit exempla Brissonius Form. lib. I.

6 *Mollia serta comas*] Ita pleræque editiones, quum aliæ *florea* nobis *serta* ostentent, quæ minime præponenda, quum etiam alibi Tibullus: 'Et capite et collo mollia serta gerat.' Ea vero cujusmodi fuerint hoc Martialis exemplum, ut spero, docebit: 'I felix rosa, mollibusque sertis Nostri necte comas Apollinaris.' *Dousa P.*

7 *Illius puro*] Castigari placet: *Illius Assyria distillent tempora nardo.* Heinsius in Addendis ad Ovid.

9 *Annuat et, Cerinthe, tibi*] Rogabant etiam Deos, ut 'annuerent.' Ovid. in Ibin. 'Annuite optatis omnes ex ordine nostris, Et pars sit voti nulla caduca mei.' Idem de Ponto lib. II. Eleg. 8. 'Annuite o timidis, mitissima numina votis.' Idem Fast. I. 'Annue conanti per laudes ire tuorum.' Exstat in veteri marmore hujusmodi inscriptio: PONTIFICIS. VOTIS. ANNUANT. DII. ROMANÆ. REIPVB. Quo genere loquendi Livius lib. XXXI. re divina rite perfecta, precationi 'annuisse Deos,' haruspices 'respondisse' scribit. *Briss.*

10 *Annuit ille rogu*] *Annuet* habent membranæ veteres. *Dousa P.*

11 *Auguror*] Interdum 'augurari' se dicebant, eventura et exitum habitura quæ precabantur. Ovid. Art. Am. lib. I. 'Auguror, en, vinces, votivaque carmina reddam.' *Idem.*

12 *Jam reor hoc ipsos edidicisse Deos*] Pendet a superiori animadversione, quod taciti vota illa immurmurarent. *Scal.*

18 *Flavaque conjugio vincula portet Amor*] Luteus et flavus color nuptiis est auspicatus et consecratus. *Turneb.*

21 *Huc veniat natalis avis*] Avis est cornix, quam concordiæ symbolum veteres in nuptiis invocabant. Quod convenit ei, quod jam dixit: *Flavaque conjugio vincula portet amor.* Ælianus de Animalibus: Ἀκούω δὲ τοὺς πάλαι καὶ ἐν τοῖς γάμοις μετὰ τὸν ὑμέναιον τὴν κορώνην καλεῖν, σύνθημα ὁμονοίας τοῦτο τοῖς συνιοῦσιν ἐπὶ παιδοποιΐᾳ διδόντες. Natalem dixit a Junone quæ Natalis est Dea, et nuptialis, et cujus ea ales in tutela est; unde et Monetula congenera ejus avis dicitur, quia Juno Moneta cognominatur. Juno igitur καὶ γενέθλιος καὶ γαμήλιος θεά. *Scal.*

ELEGIA III.

1 *Rura tenent, Cornute, meam*] Transposita hæc in Ms. *Rura meam, Cornute, tenent.* Dousa P.

6 *Versarem valido*] Pal. prim. *calido*, puto ideo, quod instrumenta rustica exercita et in terram demersa calorem concipiunt. *Gebh.*

12 *Intonsæ profuerintve comæ*] Bubulci atque opiliones ejus sæculi tonsi incomtique ac inornato capillitio fuerunt, ut pote genus hominum agreste, deforme, rurique inter armenta eductum perpetim. Martialis lib. X. 'Præsta de grege sordidaque villa Tonsos, horridulos, rudes, pusillos Hircosi mihi filios subulci.' *Dou-*

ss P. Hoc dicit, posthabuisse Apollinem amori et citharam, qua canere rustici non solent, et intonsos capillos, qui agricolatione sordidi et incalti erant futuri, facileque utrumque contempsisse, dum amasio potiretur. *Livin.*

15 *Ipse Deus solitus stabulis*] Ut Tibullus hos quatuor versus unquam fecerit? ut hac barbarie ille se contaminarit? Minime gentium: apage, apage ista sterquilinia ab hoc puro sacello. Quos versus ut ego subditities esse facile odoratus sum, ita miror a doctis viris, qui hunc poëtam adeo triverunt, hoc nunquam animadversum esse. Quare eos audacter deleas licet, ut illuc, unde malum pedem tulerunt, redeant, et eos rupices magistri in suis scholis misellam juventutem doceant. Eos autem hac inculcarant, qui putabant sensum abruptum esse: at quam bene cum suis egregiis illis versibus continuarint, ipsi viderint. Nam sane Tibullus nunquam scripsit versus ὑποσολοίκους, βαρβαρίζοντας, καὶ ἀνακολούθους. *Scal.*

17 *Fiscella*] Palat. Secund. *Tunc cistella:* hoc est, parva cista. Glossarium, 'cistella γλωσσόκομον.' Ergo *cistella* esset modiolus, quo casei formabantur. Tales cistellæ vocantur Luculli. Gloss. 'γλωσσόκομοι Luculli.' Sed non hoc agit Tibullus. 'Fiscellam' Glossarium interpretatur κάρταλλον, melius Onomasticum τάλαρον. *Gebhardus. Fiscella*, diminutivum a fiscina, est vas vimineum aut junceum ad varios usus; ut fructus recentes ferendos; ad transmittendum serum, dum lac exprimitur; ad servandos pisces; ad capistranda boum aut jumentorum ora, ne tenera gramina prœcerpant. *Martinius.*

29 *Delos ubi nunc, Phœbe, tua est*] Sic solebant veteres de rebus amissis, aut cum quid in aliquo desiderarent. Euripides in Phœnissis: 'Ο δ' Οἰδίπου ποῦ, καὶ τὰ κλείν' αἰνίγματα; Et Bibaculus, apud Sueton. de Inlustrib. Grammat. 'Orbilius ubinam est? litterarum oblivio.'

34 *Fabula sit, mavult, quam sine amore Deus*] Post hoc pentametrum jungendum est illud cum sex sequentibus distichis, 'At tibi dura seges.' Nam quatuor illa disticha interjecta alio pertinere docebimus antequam hunc secundum librum e manibus amittamus. *Scal.*

63 *At tibi dura seges Nemesim quæ abducis ab urbe*] *Quæ* non *qui* legendum esse vetus scriptura docet. Nam quod docti viri censent absurdum *terra* hic legi, quum sit idem, inquiunt, cum segete, unde pro *terra*, *tecta* legunt: quum igitur ita censeant, sciant illi nihil mutandum esse. Nam recte dicitur: O seges, terra persolvat tibi nulla semina. Quid enim absurdum hic invenerint, quod eorum eruditas aures offendat, non video. Nam *seges* et pro terra sata, ut apud Virgilium, et pro arvo, ut apud eundem ponitur, et apud Ennium Hecuba: 'Et si in segetem sunt deteriorem datæ Fruges, tamen ipsæ suapte natura enitent.' Poëta enim Græcus, unde ipse suam mutuatus est Tragœdiam, antea dixerat: οὔκουν δεινὸν, εἰ γῆ μὲν κακὴ Τυχοῦσα καιροῦ θεόθεν, εὔσταχυν φέρει Χρηστὴ δ' ἁμαρτοῦσ', κ. τ. λ. Et eadem locutio est, ut Lucretiana illa, qua dicitur 'Matuta ferre auroram,' et 'Tiberis ire amne placido.' Sane pudet me in re tam clara immorari. Sed quem non remoratura erant ista, quum illa doctis viris negotium ac molestiam pepererint? *Scal.*

At tibi] Guil. Canterus tentavit, *semina tecta fide*. Ego vero, si fas ab amico dissentire, retineo. Hic enim ait lib. II. Eleg. 6. 'spes sulcis credit aratis Semina, quæ magno fenore reddat ager.' Repone quoque ad τὸ *seges* respiciens, genere sequiore, *quæ abducis ab urbe*, sensu plano. Moleste enim fert Poëta ruri degere Nemesin, domoque abesse, sterilita-

tem etiam agro imprecatur: *seges* itaque hic pro agro et campo, ut et majorum gentium Poëtæ principi Virgilio usitatum Georg. IV. 'Illa seges demum votis respondet avari Agricolæ, bis quæ solem, bis frigora sensit.' Idemque Tibullus lib. IV. Eleg. 1. et lib. I. Eleg. 3. *Schottus Nod. Cicer.* I. c. 8. *Idem Livineius.*

66 *Tu quoque devotos*] *Devotos*, κατάρατους. *Scal.*

71 *Passim semper amarunt*] *Passim*, i. e. promiscue, ac sine invidia, nullum facientes discrimen, neque 'signantes linea alba,' ut ait Lucillius. Hoc enim volt Poëta, volgivagam Venerem sectatos antiquissimos illos, ac Saturniæ ætati suppares mortales, gaudia inter se communia sine rivalitate ulla aut furiosa æmulatione exercuisse: et quod nos vernaculo sermone signate exprimimus, dicendo: *In 't kondert.* Scis puto, quod sequitur. *Dousa P.*

76 *Janua: si fas est*] Duo sequentia disticha quo pertinerent, jam a nobis copiose discussum est. Nam ut huc intruderentur, ea causa fuit, quod in illis mentio est januæ clausæ: quare propter similitudinem rei, quia et hic quoque januæ mentio est, hunc locum illi deberi ariolati sunt homines elegantia temporum suorum digni. *Scal.*

77 *Ah pereant artes*] Quomodo superius jam dixit: 'Quid prosunt artes, miserum si spernit amantem?' *Id.*

Et mollia jura colendi] Verbum colere circa curam vestimentorum Juvenalis: 'vel Thaida nullo Cultam palliolo.' Martialis: 'Nec sic in Tyria sindone cultus eris.' Ovidius: 'Cui color infelix? aut cui placuisse laborem? Ille mei cultus unicus auctor abest.' *Idem.*

78 *Horrida villosa corpora veste tegam*] Ita legendum, non *tegant*, ut in excusis, ubi etiam versum insititium inculcaverant; quia non videbant, quid volebat Poëta, neque quo pertinebant hæc duo disticha. Ergo, inquit, hos amictus molles deponam. Sumpserat enim molles ornatus, quo placeret amicæ, ut supra jam dixit Tibullus: 'Frustra jam vestes, frustra mutantur amictus.' Ut indubitata sit horum quatuor versuum in hunc locum restitutio. *Idem.*

81 *Ducite ad imperium*] Claudit Elegiam. Vincla intelligit compedes, in quibus servi opus rusticum faciebant. Non nescis, qui sint compediti servi Columellæ. *Idem.*

82 *Non ego me vinclis verberibusque nego*] Simile huic illud ejusdem: 'non sæva recuso Verbera, detrecto non ego vincla pedum.' Philostratus in Epistolis: πλεῖν κέλευσον, ἐμβαίνω· πληγὰς ὑπομεῖναι, καρτερῶ· βάλλειν τὴν ψυχὴν, οὐκ ὀκνῶ. Neque abludit his illud Petronii Arbitri in Epistola Polyæni ad Circum: 'Sive occidere placet, ferro meo venio; sive verberibus contenta es, curro nudus ad dominam.' *Dousa F.*

ELEGIA IV.

5 *Et seu quid merui, seu peccavimus, uror*] Repone, ut in antiqua scriptura, *urit.* Scal.

Et seu quid merui, seu quid peccavimus, uror] Notandum hoc verbum, *merui*, raro significatu positum esse a Tibullo; quemadmodum et lib. I. Eleg. 2. 'Non ego, si merui, dubitem procumbere templis.' Significat enim: Si deliqui, vel (ut vetustiores loquebantur) commerui culpam, sive noxam. Et sane geminatio illa, *seu quid merui, seu quid peccavimus*, de prisca deprecandi formula adumbrata videtur cujus exemplum etiamnum aliquod in Testamento ludicro Grunii Porcelli comparet: verbi gratia: SI QVA FECI. SI QVA PECCAVI. SI QVA VASCVLA PEDIBVS MEIS CONFREGI. ROGO DOMINE COCE, &c. Neque aliter verbum istud Tibullianum a Propertio acceptum, lib. IV. 'Præcipueque oculos, qui meruere, ferit.' Sed et exsul ille Tomitanus in Ponticis suis: 'Alter ob huic simi-

lem privatus lumine culpam, Clamabat media, se meruisse, via.' i. e. peccasse absolute; seu, admisisse in se facinus castigabile, ut ait Plautus noster. *Dousa P.*

Seu quid peccavimus urit] Ocellus noster Scaliger *urit* potius ex antiqua scriptura se restituisse testatur, idque verum puto: sic enim lib. IV. 'Urit, seu nivea voluit procedere palla. Urit, seu nivea candida veste venit.' *Dousa F.*

12 *Omnia nam tristi tempora felle madent*] Hoc est, plena effertaque sunt: tralatione ab ebriis, ac saburratis probe, onustisque ex sententia, deducta; iis inquam, qui se, panticesque suos, non quidem *tristi*, i. e. amaro *felle*; verum flore illo Liberi multo jucundissimo compleront, madefeceruntque. Hi enim proprie, ac Plautinum in morem, 'Madide madere,' seu 'madidi esse' dici possunt: diversi a 'Siccis,' i. e. sobriis, atque abstemiis. *Dousa P.*

14 *Illa cava pretium*] Cava manus κυλλή. Aristophanes ἔμβαλε κυλλῇ. *Scal.*

Illa cava pretium flagitat usque manu] Pecuniam veteres sic solitos flagitare, significant illa Suetonii verba in Vespas. 'Nuntiantes legatos decretam ei publice non mediocris summæ statuam colosseam, jussit vel continuo ponerent, cavam manum ostentans, et paratam basim dicens.' *Gabbema.*

23 *Aut rapiam suspensa sacris insignia fanis*] Interpolatitia sunt. Scriptura vetus ita postulat: *suspensa focis insignia sacris.* Alibi: 'Num feror incestus sedes adiisse Deorum, Sertaque de sanctis diripuisse focis?' *Scal.*

28 *Ovem*] Auratus hoc loco deesse aliquid suspicabatur. Ego contra sine omni defectu esse, et utrumque inter se recte atque ordine cohærere, induci posse videor, si tamen alterius Hexametri initio pro pronomine *Hic* Adverbium *Hinc* substituatur, inducto post τὸ *causas* commate, hoc modo: *Hinc dat avaritiæ causas, et Coa puellis Vestis, &c.* sequitur enim e vestigio porro: *Hæc fecere malas: hinc clavem janua sensit.* Dousa P.

31 *Hinc clavem janua*] Charisius *clavim.* Scal.

35 *Quicumque cælestis*] Id est quicumque Deus tandem, seu quisquis fuit ille Deorum, qui largitus est formam, &c. Sic et prius: 'Parcite, cælestes,' i. e. cælites. *Dousa P.*

36 *Attulit*] Vet. Liber: *abdidit*, unde suspicio est restituendum forsitan *addidit.* Idem.

43 *Seu veniat tibi mors, neque erit*] Lego, *neque sit.* Scal.

Seu veniat] Rescribo quamvis audacter: *Seu veniet tibi mors, neque sit qui lugeat ullus:* itaque erit imprecantis devotio, ut videlicet ei desit mortuæ, qui funus lacrymis et lesso prosequatur, quique manibus ejus rite inferias mittat, inferatque annua piacula. Temporis enim optativi hoc verbum esse debere, haud difficulter ex præcedentibus facere est conjecturam: verbi causa: *Eripiant opes, et spectent incendia: addat aquam.* Dousa P.

44 *Munus in exequias*] In Mss. *manibus exequias.* Idem.

45 *At bona*] Distinguo: *At bona quæ, nec avara fuit*, et bonitatem istam ex Catulliani illius Epigrammatis sententia interpretor, cui initium est: 'Aufilena, bonæ semper laudantur.' *Idem.*

54 *Sub titulumque Lares*] Ex more etiamnum nobis quasi per manus tradito. Quo et Ovidius respexit, de dominæ avaritia apud se, et Musas suas, familiari amantibus querela, invidiose expostulans: 'Illud et illud habet; nec ea contenta rapina est; Sub titulum nostros misit avara Lares:' i. e. ædes nostras (cum Plauto dicam) 'venales inscripsit literis.' *Dousa P.*

56 *Thessala terra gerit*] Malo *genit.* Scal.

ELEGIA V.

11 *Tibi deditus augur*] Liber scriptus, *debitus*. Horatius: 'Debitæ nymphis opifex coronæ.' Καθιερωμένης. *Scal.*

20 *Et captos sustinuisse*] *Raptos* legendum docet Historia. *Idem.*

22 *Ardentes respiceretque Deos*] Quos Deos? nam secum efferebat penates, et alii excesserant adytis arisque relictis: an Deos vocat Deorum fana vel simulachra? an legendum *domos*? Horat. I. Od. 15. 'Post certas hiemes, uret Achaicus Ignis Iliacas domos.' *Passer.*

23 *Nondum fundaverat*] Vetus scriptura, et primæ editiones *formaverat*. Formæ architectonicæ quomodo dicantur vide in Ausonianis lectionibus. *Scal.*

26 *Stabant humiles in Jovis arce casæ*] Livius, quotiens Capitolii mentio incidit, 'arcem' et 'capitolium' distinctim nominat. Item Cic. Catilinaria IV. ad Senatum, et Annæus Seneca libro, Quod in Sapientem non cadit Injuria. Primus Pyrrhus Lygorius, elegantissimo Paradoxon libello discrimen hoc adnotavit. 'Arcem' enim proprie Veteres appellitabant munitiorem illam magisque excelsam montis nostri partem, qua Theatrum Marcelli, flumen Tiberinum, et Dianam Aventinam in Meridiem versus respiciebat; in qua, utpote summo P. R. Propugnaculo, Turres murique primati, et Templum ipsum augustissimum Jovis. Opt. Max. Unde Ovid. Fast. 'Juppiter arce sua totum cum spectet in orbem Nil nisi Romanum quod tueatur habet.' Solebat enim et Templum ipsum 'arx' vocari: 'capitolium' vero ea pars montis maxime adpellabatur, quæ in Aquilonem directa planior spaciosiorque erat, et Quirinalem versus extra ipsa arcis mœnia protendebatur. *Rycquius.*

27 *Lacte madens illic*] Nimirum quia pastorales Dii lacte spargebantur. Supra: 'Et placidam soleo spargere lacte Palem.' *Scal.*

29 *Pendebatque vagi pastoris in arbore votum*] Horat. I. Epist. I. 'Vejanius armis Herculis ad postem fixis.' Nam qui artem gladiatoriam, militarem, aut aliam desinebant, ejus instrumenta Diis suspendebant, sacrabantque ipsius potissimum artis præsidibus, ut etiam notavit Turneb. lib. VI. cap. 9. Sic puellæ jam factæ nubiles, suas pupas Veneri, Laribus bullas pueri qui ex ephebis excessissent, Veneri speculum meretriculæ. Et Entellus apud Virgil. 'hic victor cæstus artemque repono.' Sic Timon dives repente factus, apud Lucianum, Pani ligonem et sagum suspendit. Et Horat. de sua barbito, velut emeritus III. Od. 26. 'Nunc arma defunctumque bello Barbiton hic paries habebit.' *Jac. Pontanus.*

30 *Fistula sacra Deo*] Virgil. 'Aut arguta sacra pendebit fistula pinu.' *Scal.*

Sacra Deo] Vet. lib. *facta*, i. e. quam Deus Pan fecit et invenit. *Deo* dandi casu, pro a Deo. *Passeratius.*

31 *Cui semper decrescit arundinis ordo*] Ovidius: 'nam ponit in ordine pennas A minima ceptas longam breviore sequente, Ut clivo crevisse putes: sic rustica quondam Fistula disparibus paulatim surgit aristis.' *Scal.*

34 *Exiguus pulla*] Lege *pulsa*. Propertius: 'Lerna pulsa tridentè palus.' Virg. 'Asia longe Pulsa palus.' *Idem.*

35 *Placitura magistro*] Vet. lib. *paritura*, probo. Laudat enim a fæcunditate: sic Eleg. proxima, 'Et fœtus matrona dabit.' Virg. Æn. I. 'Et pulchra faciat te prole parentem.' Propert. IV. Eleg. 12. 'Nec mea de sterili facta rapina domo.' *Passeratius.*

39 *Impiger Ænea*] Veteres editiones, et liber scriptus hic alterius Elegiæ principium facit; quod sequi, nisi stolidi sumus, visum non est. Nam, ut alia taceam, quid habebant in animo illi, qui ita ex una duas Elegias

fecerunt, qui non viderint claudi invocatione Phœbi hanc Elegiam, ut ab eadem incepta est? Ridiculum ergo et puerile ex una duas efficere, quum aliter ne sententiæ quidem tenor constet. *Scal.*

41 *Jam tibi Laurentes adsignat*] Post hoc distichon inserendum illud, *Troja quidem tum se mirabitur*. Nunc quæ sit ejus sententia manifestum est: at in illis sedibus, quas illi editiones et scripti proxime ætatem avorum nostrorum libri assignarunt, quid sibi velit, equidem juxta, ut inquit ille, cum ignarissimis scio. *Vos* ergo, hoc est, o Ænea. Virgilius: ' Vos o Calliope precor adspirate canenti.' Legendum vero *longa via*, non *longam viam; ita et sibi dicet Vos bene tam longa consuluisse via.* Dicet vos bene consuluisse sibi tam longa via. *Idem.*

54 *Et cupidi*] Id est, amore incensi; sic alibi: ' Ipse dedit cupidis fallere posse Deus.' *Dousa F.*

56 *Nam locus urbis erit*] Melius *jam:* atque ita erat Ms. *Dousa P.*

66 *Jactavit fusas et caput ante comas*] Inepte: quasi potuerit alterum sine altero. Sed legendum: *Jactavit fusa set caput ante coma. set* pro *sed* dedit ansam errori. Hæc, inquit, dixit abreptitia illa sed non prius invocato Phœbi numine, quam effusa coma caput jactaret. Nam fanaticorum hic erat mos, ut capillum funderent. Plautus: ' Hariolus fiam: capillum promittam.' *Scal.*

67 *Amalthea*] Quidam asserunt hanc eandem fuisse cum Cumæa, cum Phrygia, et Erythræa: sed diversa sortitam nomina diversis a locis, ubi oracula reddidit. Vide Salmas. Plin. Exercit. p. 76.

Marpessia] Legit Salmasius *Mermessia:* illum vide pag. 70.

Quicquid Marpesia] Per duplex *ss*, Μαρπησσία. Eam cum Herophila eandem faciunt Græci, quum Marpessia sit cognomen a patria Marpesso vico Troadis: qua de re cui magis, quam ipsi Herophilæ credemus ita de se canenti: Εἰμὶ δ' ἐγὼ γεγαυῖα μέσον θνητοῦ τε θεᾶς τε, Νύμφης δ' ἀθανάτης, πατρὸς δ' αὖ κητοφάγοιο Μητρόθεν Ἰδογενής· πατρὶς δέ μοι ἐστὶν Ἐρυθρὴ Μαρπησσὸς, μητρὸς ἱερὴ, ποταμὸς δ' Ἀϊδωνεύς. Quare videntur quidam in hoc decepti in eandem culpam Tibullum induxisse. Amaltheam vero quidam Cumanam faciunt, quam vocatam aiunt Δημοί. *Scal.*

68 *Herophile*] Sacerdos Sminthei Apollinis fuit, in cujus luco sepulta fuit ut ostendebat Epigramma Epitaphii: Ἅδ' ἐγὼ ἁ Φοίβοιο σαφηγορὶς εἰμὶ Σίβυλλα Τῷδ' ὑπὸ λαϊνέῳ σάματι κευθομένα, Παρθένος αὐδάεσσα τὸ πρὶν, νῦν δ' αἰὲν ἄναυδος Μοίρᾳ ὑπὸ στιβαρῇ τήνδε λαχοῦσα πέδην. Ἀλλὰ πέλας Νύμφαισι, καὶ Ἑρμῇ τῷδ' ὑπόκειμαι Μοῖραν ἔχουσ' Ἑκάτῳ τῆς τότ' ἀνακτορίης. *Idem.*

69 *Quasque Albana*] Liber noster. *Quodque Albana;* quodque retinebis. Illud *Quod* creberrimum in ea significatione Plauto: ' Quod ille dicat periisti.' *Albuna* autem, non *Albana*, legendum: eadem est Albuneæ. *Idem.*

Sacras Tiberis per flumina sortes] Male hic quidam *Tiburs* pro *Tiberis.* Albuna detulit libros vaticinos Tarquinio, quas sortes vocat nunc. Ita Tiresias apud Euripidem Phœnissis: Κλήρους τέ μοι φύλασσε παρθένῳ χερὶ, Οὓς ἔλαβον οἰωνίσματ' ὀρνίθων μαθὼν Θάκοισιν ἐν ἱεροῖσιν, οὗ μαντεύομαι. Interpres: Οἱ γὰρ οἰωνοσκόποι ἐν δέλτοις ἐσημειοῦντο τὰς πτήσεις, ἵνα διὰ μνήμης ἔχοιεν. *Idem.*

Albuna] Tiburtinam M. Varro collocat decimam in ordine, nomine Albuneam, sive Leucotheam. Eam nonnulli Sarbin, vel Cassandram, vel Taraxandram nominarunt. Illa propter excellentes futurorum prædictiones, et prophetias a divino instinctu profectas, ab incolis Anienis pro Dea patria culta est: maxime postquam in vivis esse desiit. Illam templo, aris, et sacrificiis decoraverunt. Tiburi enim ad Anienem fluvium, qui

et Albula dictus est, sua reddidit oracula: populumque instruxit argumentis salubribus: quomodo, et qua ratione Deus solus et unus coli vellet; justitiam servandam inter homines docuit: vivendum esse ex æquo et recto, &c. *Beius.* Librum quem portavit puto sortes fuisse, quas etsi aqua perluebat, siccas et sicco pectore gessit. *Turneb.*

Tiberis] *Tibure*, quod placet. Nam et *Tiburtem* fuisse ex Varrone annotavit Lactantius Instit. lib. I. Muretus *Tiberis*, sed male ut puto. *Livin.*

71 *Hæc fore dixerunt*] Ita Sibylla: Ἐν δὲ δόσει λοτὴρ λάμψει, ὃν ἐροῦσι κομήτην Ῥομφαίας, λιμοῦ, θανάτοιό τε σῆμα βροτοῖσι. *Scal.*

72 *Multus ut in terras*] Noster; *Multus et in terra.* Lege etiam, *deplueret*, non *depluerit.* Idem.

75 *Ipsum etiam solem, &c.*] Notandum hic *pallentes equos* Soli tribui in defectu; contra nigros a Propertio: sic enim is lib. III. 'Solis et atratis luxerit orbis equis;' utrumque non sine ratione: hoc propter tenebras, quas inducit; illud propter colorem, quem induit quamvis etiam 'pallentes umbras' de tenebris dixerit Virgilius Georg. III. Verum hic Tibulli locus non est intelligendus de deliquio illo, qui Lunæ interventu sit; sed de prodigioso quodam ac longiore Solis defectu, qui sit a vaporibus ac nebulis adeo spissis, ut visus intercipiatur, ac Solis debile admodum lumen sit: qualem totius pene anni pallore continuo hoc ipso tempore de quo Tibullus loquitur, scilicet Cæsare Dictatore occiso, accidisse testis est Plinius lib. II. cap. 30. Quod et doctrinarum omnium clarissimum lumen Joseph. Scaligerum video notasse in Emend. Temp. lib. V. ubi idem, ex cœlestium motuum ratione subtilissime computata, probat nullam Solis defectionem, qualem vulgus opinatur, in nostro hemisphærio visam eo anno, quo Cæsar interfectus est. *Dousa F.*

77 *Et simulacra Deum lacrimas fudisse tepentes*] Virgil. 'Et mæstum illacrimat templis ebur, æraque sudant.' Apollonius lib. IV. Ἠ ὅτε οἱ τέρατα ξόανα μὲν ἱδρώοντα Αἵματι καὶ μυκαὶ σηκοῖς ἐνεφαντάζοντο. Scholiastes: Ὅταν μέλλῃ τι συμβαίνειν χαλεπὸν, ἔθος τὰ ἀγάλματα ἱδροῦν ὥσπερ καὶ ἐν Θήβαις συνέβη ὅτε συνίσταντο ὁ περὶ Χαιρώνειαν πόλεμος Φιλίππῳ πρὸς Ἀθηναίους. *Scal.*

78 *Fataque vocales*] Loquitur de signis, quæ cædem Cæsaris antecesserunt. Virgil. de eadem re in fine Georg. I. 'pecudesque locutæ.' Servius non assequitur. Lucanus imprudenter ut solet in signa pugnæ Pharsalicæ transtulit: 'Tunc pecudum faciles humana ad murmura linguæ.' Item illud: 'Ora ferox Siculæ laxavit Mulciber Ætnæ.' Nam apud Virgilium hoc contigit paulo ante cædem Cæsaris. Quin etiam quod Virgil. Tibullus, Ovidius et Plinius de obscuratione Solis retulerant, Lucanus id conjicit in præsagia pugnæ Pharsalicæ. *Jos. Scaliger ad Euseb. pag.* 159.

80 *Prodigia*] Prodigia dicta quasi porro abigenda, inquit Nonius. Servius vero, quod in longum tempus dirigant significationem, interpretatur: quorum Averruncum, depulsorem, et quem vel ἀλεξίκακον Græci, vel ἀποτρόπαιον appellitant, Apollinem facit. Talis ille apud Plautum, 'Prodigialis Jupiter,' in Amphitryone, item Mostellaria Hercules. *Dousa P.*

Merge sub æquoribus] Purgamenta, quæ quidem Græci καθάρματα adpellant, quibus februabatur aut expiabatur aliqua noxa, mittebantur in profluentem plerumque: interdum et in mare, interdum in trivium: jaciebanturque ab aversis trans caput, ut in Pharmaceutria scriptum est: nec respiciebant, ne eorum aspectu malum traherent. Ea autem secum sceleris et culpæ admissæ omne nefas

omnemque noxam auferre credebant, et contagione quadam aliis tradere, si quis tangeret: itaque erant purgamenta ea omnibus invisa, ut ea vel pede calcasse nefarium haberetur, et inauspicatum, et mali alicujus præsagium. Hanc tamen superstitionem Cynici irridebant, qui ut apud Lucanum scriptum est, sæpe numero ovis purgamenta vescebantur. *Turnebus.*

90 *Flammas transilietque sacras*] 'Fumosa Palilia fœno,' inquit Persius Sat. I. Varro apud Veterem interpretem: 'Palilia tam privata quam publica sunt apud rusticos: ut congestis cum fœno stipulis ignem magnum transiliant, his Palilibus se expiari credentes.' Purgationum quæ die Palilium fiebant etiam Ovidius meminit; sed mos iste transiliendi ignem e fœno et stipulis excitatum, cujus Propertius quoque meminit lib. IV. valde notandus est: quia ex eo cognoscimus unde mos ille esset ortus quo et veteres quidam Christiani leguntur usi, ignem transiliendi certa anni die, expiationis caussa et divinationis. Theodoritus in Quæstionibus nondum editis ejus meminit, sed aliam originem illius facit: nam explicans morem transmittendi filios per ignem, cujus sæpe fit mentio in veteri Fœdere, adhuc sua ætate servatam nonnullis fuisse eam consuetudinem scribit, idque se in quibusdam civitatibus fieri vidisse testatur. Ἐγὼ οἶμαι, inquit, τὸ μέχρις ἡμῶν φθάσαν τῆς πλάνης εἶδος τὸν λόγον αἰνίττεσθαι· εἶδον γὰρ ἔν τισι πόλεσιν ἅπαξ τοῦ ἔτους ἐν ταῖς πλατείαις ἁπτομένας πυρὰς, καὶ ταύτας τινὰς ὑπεραλλομένους καὶ πηδῶντας, οὐ μόνον παῖδας, ἀλλὰ καὶ ἄνδρας· τὰ δέ γε βρέφη παρὰ τῶν μητέρων φερόμενα διὰ τῆς φλογός. Ἐδόκει δ' ἀποτροπιασμός τις εἶναι καὶ κάθαρσις. Diem non indicat Theodoritus hujus superstitionis: ne Glycas quidem secunda Annalium parte hunc illius locum laudans; et fortasse de Paganis loquitur Theodoritus, non de Christianis. Sed et hos morem illum πατροπαράδοτον usurpasse constat: atque ut Palilium catharmata exeunte vere, aut ineunte æstate, agitabantur a rusticis Romanis; sic isti Junii die 23. aut 24. in quam Joannis Baptistæ natalis incidit, ignem e fœno excitatum transiliebant. *Casaub.*

92 *Oscula compressis*] Vetus mos scribendi *compressis*, pro *comprensis*, ut Coss. pro 'Consules,' Cess. pro 'Censoribus' apud Varronem: *auribus* autem pro *naribus* emendasse nos olim, testaretur, si viveret, Gulielmus Canterus, cui olim adolescens ego id indicaram cum testimonio Aristophanis, quo ille nititur. *Scal.*

96 *Arboris antiquæ*] Arbor antiqua non est tam γεράνδρυον, quod inutile, quam δηναιὸν δένδρον, hoc est, παλαιὸν, annosa arbor, eoque latior foliis et majoris umbræ custos. Plin. lib. VIII. Epist. 7. 'Modicus collis assurgit, antiqua cupressu nemorosus et opacus.' *Gebhardus.*

97 *Aut e veste sacris*] Lege ex veteri libro, *Aut e veste sua tendent umbracula sertis Vincta:* sertæ, quæ essent diximus apud Varronem in proverbio 'sertam ducere.' Nam sertæ sunt hic et ibi τὰ σχοινία. Intelligit autem trichilas, de quibus olim in Copam diximus. Quod verbum primi in Cæsare exsuscitavimus, quum antea id ignoraretur. Beroaldus tam felici stoliditate eo loco depravando lusit, ut omnibus hactenus persuaserit quod volebat: quanquam scio quosdam adhuc inventis frugibus βαλανηφαγεῖν· quod quidem per me faciant licet. Imo, si volunt, σκατοφαγεῖν, me auctore faciant, censeo, modo μονοφάγοι id faciant; nam me sane convivam non habebunt. *Scal.*

99 *At sibi quisque dapes, et festas exstruet alte Cespitibus mensas, cespitibusque torum*] Proprie, atque ex definitione Varronis; qui *torum* ab herba torta derivat: si quid Marcello credimus, Fragmentum istiusmodi ex

libro ejusdem I. de Vita Pop. Rom. producenti: 'Quod fronde lecticas struebant, ex ea herba torta torum appellatum, hoc quod injicitur, etiamnum toral dicitur. Lecticam quæ involvebant segestria appellabant.' *Mensas* autem *festas* cognominat, credo ob impositas *dapes*, quæ præcesserant modo, hoc est Epulas publicas, ac sollemnes, quas ex statis pecorum frugumque proventibus dapatice, et basilicum in morem festorum dierum, aut sacrificiorum caussa a rusticis concelebrari mos erat. Sic idem supra Eleg. I. 'Sancte veni dapibus festis.' Quid? quod observatum a Servio, 'dapes' proprie Deorum esse, ut 'epulas' hominum. Sed et dapem, i. e. rem divinam, verna vel hyberna semente fieri solitam, docuit nos Festus. Unde et Jovi Dapali repertum cognomentum apud Catonem lib. de R. R. ubi eampse quoque, piro jam florente, Jovi et Vestæ quomodo fieri, quibusque adeo verbis polliceri oporteat, rite atque ordine ruris amatoribus præmonstrat: non urna, seu culigna vini modo; sed vero et assaria pecunia: neque id adeo mirandum, quippe pro bubus, et pecorum fœtu. *Dousa P.*

Construet alte] Quidam scripti, *construet ante*. Scal.

101 *Ingeret hic potus juvenis maledicta puellæ, &c.*] Rite, id est, ex Satisfactionis formula. Erat enim in more positum antiquitus, ut si quis vel dicto vel facto contumeliam alteri flagitiumve fecisse argueretur, is, testificatione pœnitentiæ præsentis, gratiam delicti fieri postularet sibi; etiam sacramento interposito se purgans; videlicet, factum nolle, imo discupere se infectum indictumque fieri posse, quidquid perperam fecisset, dixissetve, in amicum insontem, ac tali injuria indignissimum: illud insuper verbis conceptissimis adjurans, malam se mentem habuisse, ac superstites, quantum est, Deos comprecans, ut omne illud, quod ita vecorditer effutiisset, in se suumque recideret caput: vel eo usque opinor, quoad alter ille quasi resecratus, religione omni solutum se esse, plane in animum jam duxisset suum, idque omnino firmiter demum persuasum haberet sibi. Argumento, quod dixi, testis Plautus, Terentius, omnes: denique Tibullus sup. lib. I. Eleg. 11. Elegans exemplum habes apud Senecam de Benef. lib. III. cap. 28. de Ruffo Senatorii ordinis viro. *Dousa P.*

109 *Et mihi præcipue*] Puto *At.* Livia.

Taceo quum saucius annum] Lego, *jaceo quum saucius*. Scal.

112 *Verba potest*] Huc traducenda duo disticha, quæ in sequenti Elegia ordine leguntur, *Acer amor fractus*. Hoc enim continuandum cum iis, quæ superius dixit: *Pace tua pereant arcus, pereantque sagittæ, Phœbe, modo in terris erret inermis Amor*. Quam enim apte nunc illa eo referentur? *Acer Amor, utinam, &c.* Sane ubi hodie leguntur illi quatuor versus nec sibi nec alteri prodesse possunt. *Idem.*

118 *Miles, Io, magna voce, Triumphe, canet*] Sine dubio legendum *canam*. Ipse ego miles canam. Tamen si receptam lectionem tueri volumus, id non sine magna verisimili caussa nobis licebit facere. *Scal.*

121 *Sic tibi sint intonsi Phœbe capilli*] Hæc manifesto ostendunt unam perpetuam esse Elegiam ab eo principio, *Phœbe fave*; quum in eadem re desinat, a qua initium fecit. Quare non sine rubore, qui aliter sentiunt, hæc lecturos puto. *Id.*

Annue sic, &c.] Plane post Deos invocatos et preces illis factas poëtis familiare est blanditias aliquas addere, quibus eos demulceant, et ad preces suas exaudiendas, tribuendaque quæ petuntur alliciant, delitias eis quodammodo facientes per earum

rerum, quas illis gratas esse norunt, obtestationem: id quod ductu auspicioque voculæ hujus, *sic*, fieri solitum observavi. Tibull. lib. III. Eleg. 6. 'Candide Liber ades: sic sit tibi mystica vitis Semper, sic hedera tempora vincta feras.' Ovid. Trist. lib. V. Eleg. 4. Mart. lib. IV. Epigram. 14. ad Phœbum. Idem lib. VII. Epigr. 73. ad Mercurium. Apud Senecam quoque Hippolyto Act. II. Sc. 1. nutrix in precatione ad Dianam. Atque ita Augusto, cujus offensam precibus placare studebat, Ovidius non semel blanditur, veluti Trist. I. Eleg. 1. Idem quoque genus orandi usurpat Trist. IV. Eleg. 5. de Ponto IV. Eleg. 13. et Epist. Phædræ ad Hippolytum. Quod et imitatus est Prudentius Peristeph. in Carmine de Passione Hippolyti martyris. *Brissonius.*

ELEGIA VI.

2 *Sit comes et collo*] Vix est, ut hæc vulgo bene intelligantur, quia pessime ab interpunctionibus accepta sunt, ut totam mentem Tibulli dissimularint. Nos autem ita emendamus, et distinguimus: *Sit comes, et collo fortiter arma geret, Et, seu longa virum terræ via, seu vaga ducent Æquora, cum telis ad latus ire volet, Ure puer quæso, tua qui ferus otia liquit.* Si inquit, armiger esse vult, hoc est cacula militaris, et pedestri, an marino itinere, cum telis sequi militem herum volet, ure eum. Hæc profecto ita scripsit Tibullus, et in invidiam castrensis, et militaris vitæ caculam eum potius, quam militem dicit. Non potest dici quam diversam sententiam hæc concipiant in vulgatis editionibus. *Scal.*

6 *Atque iterum erronem*] Vet. lib. *Et verum:* ex utraque lectione fortasse scribendum, *Et veterem erronem*. Passerat.

Erronem] Errones, vagabundi servi et fugitivi: sic enim interpretatur Ulpianus Tit. de Serv. Fugitivo, quamquam Arrianus de Re Militari velit erronis crimen in servo levius esse, quam fugitivi. Unde Labeo, de Ædil. Edict. XVII. 14. definit 'Erronem,' pusillum fugitivum esse: et ex diverso, 'Fugitivum' magnum erronem esse. Sed proprie, addit Ulpianus, 'Erronem' sic definimus, qui non quidem fugit; sed qui frequenter sine caussa vagatur: et, temporibus in res nugatorias consumptis, serius ad dominum redit, vel, ut Duareno placet, 'domum redit.' Hinc Columella Erronem apud ducem censet, detractis alis, velut quadam compede, domi retinendum. *Gabbema.*

7 *Quod si militibus*] Eædem importunæ interpunctiones totam sententiam horum quoque versuum interpolarunt, quos ita leges: *Quod si militibus parces, erit hic quoque miles Ipse, levem galea qui sibi portet aquam, Castra peto.....* Quod si non Cacula militaris, quod genus militiæ ærumnosissimum ac laboriosissimum est, sed justus miles erit; ego quoque castra peto, si modo, inquam, ille miles erit, quod parces illis, id est, quod illi meliore sunt conditione, quam servi militares. Est autem Macer ornithogoniæ, et aliorum poëmatum scriptor, municeps Catulli. *Scal.*

Quod si militibus parces, &c.] Emendo: *Quod si militibus parces, ero et hic quoque miles. Ipse, &c.* Ut significet Poëta: Quod si, o Amor, Macro huic, castrorum tuorum desertori, cæterisque similibus, a Venerea militia ad alteram et Martialem illam desciscentibus, conniventia tua, ne dicam lentitudine, imo socordia impune abire transfugium istud; teque ab hoc genere, quasi abs Sacris, manum abstinere cognovero, sagittasque ac faces istas tuas in solis militibus frustrari; eccum etiam ipsum me, qui semper usque adhuc incruenta stipendia feci, meruique adeo in cas-

tria tuis, paratum exemplo Macri ad bellum porro teterrimum proficisci, militiæque auctoratum dare nomen, et quidem jam ex hoc loco, ne mirari conseas. Atque hanc esse istiusce loci sententiam scripturamque indicio fuerint ea quæ sequuntur: ubi et Veneri et Amori supremum in perpetuum dicere videtur Poëta. *Dousa P.*

Quod si militibus parces] Vet. lib. *parcis;* fortasse legendum *parsis* pro 'peperceris;' ut apud Plautum Pseudolo: 'Id quidem Hercule me parsis dabo.' *Passer.*

8 *Portet aquam*] Omnino vera est hæc hujus loci lectio, non illa altera *potet aquam;* quamvis enim Propertius dixerit: 'Potabis galea fessus Araxis aquam;' tamen hic otiosum fuerit illud *sibi,* nisi legamus *portet.* Adjuvat in partem Claudianus in Panegyr. de III. Consul. Honorii: 'Nec non in clypeo vigiles perducere noctes, In galea portare nives.' *Dousa F.*

Portet aquam] Ita ex veteri scriptura repono. *Scal.*

14 *Quum bene juravi*] Post hunc versum revocandi huc sunt exules illi versus, quorum numero quatuordecim sunt disticha in Elegia *Rura tenent.* Eorum initium est: *At tu quisquis is es.* Nunc, qui dicebat se militaturum, postea victus animi eandem militiam detrectavit, idem quoque suadet cuilibet amanti, nempe ut in urbe sub signis amoris militet, non in castris. At tu, inquit, quicunque es sub imperio amoris, in contubernio nostro milita. Eandem enim militiam sub eodem duce Amore sequimur. *Idem.*

19 *Jam mala finissem leto*] Excerpta gnome hanc periodum comprehendunt: *Finirent multi leto mala. credula vitam Spes foret.* Quod melius. Hinc autem alia Elegia incipit. *Idem.*

21 *Spes alit*] Hic versiculus ad Statianæ editionis margines hac forma conceptus legitur: *Spes alit; et semper cras fore ait melius.* Et placet '*periturus*' nec me numerorum infractio de proposito deterret; quam et Tibullo haud displicuisse pluraque ipsius Elegi fidem nobis facere possunt. *Dousa P.*

25 *Spes etiam valida solatur*] Vetus Poëta primo libro Catalectorum a nobis editorum: 'Captivus duras illa solante catenas Perferet: et victus vincere posse putat. Noxius infami districtus stipite membra, Sperat et a fixa posse redire cruce. Spem jussus præbere caput paloque ligatus, Quum micat ante oculos stricta securis, habet: Sperat et in sæva victus gladiator arena, Sit licet infesto pollice turba minax.' *Scal.*

Solatur compede vinctum] Fœminam forsan intelligit, qui vincti et compediti erant. Juvenal. Sat. 11. 'Ipse focis brevibus ponebat oluscula, quæ nunc Squallidus in magna fastidit compede fossor.' Domicilium horum ergastulum fuit, ut habent Juvenalis Sat. XIV. et Seneca P. Controv. lib. V. Si Appuleio Apologia (ut vocant) prima credimus, quindecim vincti ergastulum constituebant. Et, quia reditus agrorum non raro lapicidinis, cretifodinis, arenariis, auri, argenti, sulphuris venis constabat, ideo adhibebantur huic operæ homines vincti, qui cæderent, foderent, eruerent. *Pignorius.*

28 *Ne vincas dura puella Deam*] Dea Spes. Theognis: Ἐλπὶς ἐν ἀνθρώποισι μόνη θεὸς ἐσθλὴ ἔνεστιν, Ἄλλοι δ' Οὔλυμπόνδ' ἐκπρολιπόντες ἔβαν. Ovidius hoc distichon vertit: 'Spes igitur pœnæ menti, Græcine, levandæ Non est ex toto nulla relicta meæ. Hæc Dea, quum fugerent sceleratas numina terras, In Diis invisa sola remansit humo.' *Scal.*

33 *Supplexque sedebo*] Sic Mart. lib. II. Epigr. 41. dixit 'assidere,' quod solennis esset mos lugentium mortuos sedere. Probant multa ve-

terum testimonia. Propert. lib. III. Eleg. 16. 'Afferet huc unguenta mihi, sertisque sepulcrum Ornabit, custos ad mea busta sedens.' Et in sacris literis Ezechielis, cap. 8. 'Et ecce mulieres sedebant plangentes Adonidem.' Et Matth. cap. 27. 'Erat autem ibi Maria Magdalena et altera Maria sedentes juxta sepulcrum.' Matt. lib. VII. Epigr. 57. 'At tumulum Picens dum sedet ipse suum.' *Ramirez.*

44 *Lena vetat*] *Nasat* Fruterii εὐστόχημα. *Livin.*

LIBER III.

ELEGIA I.

2 *Exoriens nostris hic fuit*] Lege auctore scriptura: *hinc fuit.* Atta. 'annum novum Voluerunt esse primum mensem Martium.' *Scal.*

8 *Gaudeat, ut digna est, versibus illa meis*] *Meis* est liquido scriptum in nostro libro, ut et omnes editiones habent. Nihil enim impedit, Tibullum ipsum ista sibi dicere: et, si diligenter inspiciamus, non loquuntur hic Musæ. *Idem.*

10 *Pumicet et canas*] Lege *Pumix et canas.* 'Pumix,' 'alis,' 'germin,' 'rumin,' pro 'pumex,' 'ales,' 'germen,' 'rumen' scribere solebant. *Idem.*

11 *Prætexat*] Tacitus de morib. Germ. 'Majoribus minoribusque Frisiis vocabulum est ex modo virium: utræque nationes usque ad Oceanum Rheno prætexuntur, ambiuntque immensos insuper lacus et Romanis classibus navigatos.' Elegans hujus verbi, 'prætexere,' usus etiam alibi apud eundem scriptorem se prodit: 'Eaque Germaniæ veluti frons est, quatenus Danubio prætexitur:' quæ vox in nonnullis codicibus corrupta est in 'pergitur;' ut id obiter admoneam. Sic Ausonius in Panegyrico: 'Assultantibus tot Barbarorum millibus, quibus Danubii ora prætexitur.' Ita Plinius 'montes Parthiæ gentes prætexere' dixit, hoc est, velut institam longam porrigi et obduci ab una parte. *Had. Junius.*

Tenuis fastigia chartæ] Πρωτόκωλλον intelligit; sicut imum chartæ ἐσχατόκωλλον. Martialis: 'Spectas ἐσχατοκόλλιον Severe.' Perperam hodie legitur ἐσχατοκωλλικόν. In charta κῶλα sunt partes adglutinatæ, quos scapos vocabant: unde regiæ chartæ μακρόκωλα vocabantur ab amplitudine. Ab eo membranæ pelles καὶ διφθέραι, quia unum tantum κῶλον habent, nec adglutinantur, ut chartæ, propterea vocantur σωμάτια a Græcis, nimirum quia unum corpusculum sunt, et non plura membra, ut chartæ. *Scal.*

12 *Litera pacta*] Recte *pacta.* Pangere enim figere significat: unde et 'Versus pangi.' i. e. figi in cera dicuntur. Auctor Festus. *Dousa P. Forte picta* aut *facta:* a pango deductum est, nec quicquam mutandum. *Livin.*

21 *Sed primum meritam*] In Pal. sexto Commel. optimis membranis, conspicitur exsertissimis litteris *meritam:* ac deinde in Pal. quarto, *longa,* non *larga.* Gebhard.

Sed primum nympham] Lege ex veteri scriptura: *Sed primum meritam longa donate salute.* 'Longum salvere,' 'longum valere' dicebant. 'Et longum formose vale, vale, inquit, Iola.' *Scal.*

23 *Hæc tibi vir quondam*] Ovidius:

'Alloquor Hermione nuper fratremque virumque, Nunc fratrem: nomen conjugis alter habet.' Neque enim tantum, quod ἀνεψιὸς esset, fratrem vocavit: sed quia amatorium est ita se vocare: ut vides hic apud Tibullum. Nam vir disertus hic in plana via offendit; quemadmodum et in eo hallucinatur, quod hic dialogismum esse putat Poëtæ cum Musis. Quomodo enim dialogus intervenire possit, ubi unius tantum Poëtæ alloquium est? *Idem.*

Vir quondam nunc frater] Hæc tibi parva a me munera mittuntur, Neæra, a me, inquam, qui, ut spero, aliquando vir et conjunx legitimis nuptiis tibi futurus sum, nunc autem duntaxat frater, id est, amator et concubinus sum, atque ita tibi persuadeas, te mihi semper fore carissimam, sive soror mihi, sive, quod malo, uxor futura sis. Sed tamen, inquit, magis conjugem te mihi opto, cujus nominis spem sola mors eripere mihi poterit. Atque hæc brevis horum versuum sententia est. Advertendum autem hoc loco illud, *quondam*, non præteritum sed futurum tempus designare, ut apud Virgilium: 'quondam tua dicere facta Tempus erit.' Eique primo versui, *Hæc tibi vir quondam nunc frater*, ille sequens versus respondere, eumque quasi interpretari existimandus est, *Sive sibi conjunx, sive futura soror*. Neque enim legitimo umquam matrimonio juncta fuit cum Tibullo Neæra, sed tantum de amore ejus sperare se Tibullus profitetur, ut postea, relictis aliis amatoribus, uni sibi adhæsura sit. *Lipsius.* Spoponderat Lygdamo Neæra se illi uxorem futuram, sed antequam id fieret, mutata sententia, ut est varium et mutabile fœmina, ad alterum obscurum et ignotum appulerat animum. Lygdamus id cum rescisset, amore ardens movit omnem lapidem, ut nuptias illas disturbaret, puellæque animum adeo sibi conciliaret. Inter cetera ad eam flectendam misit illi Kal. Martiis tertium hunc Elegiarum librum: utitur autem in eo Poëta viri et conjugis nomine ut refricet Neæræ memoriam sponsionis nuptiarum, qua Lygdamo se obligarat, et vinculi quod soluta fide solvi non poterat. Frater vero vocari non potuit amator, ut existimat Lipsius, quia casta non est, quæ copiam sui facit amatoribus. Et tamen castam vocat Neæram. Frater igitur hic non est mœchus; sed amator pudicus, et integer, qui nihil obscœnum spectat et cupit. Hæc igitur erit sententia: Accipies ab eo hoc munusculum, Neæra, qui a te quondam lactatus, et verbis adductus tuis speravit fore, ut conjugio et amplexu tuo frueretur, atque ob eam caussam te amavit ut vir; nunc autem cum alterius esse vis, tuerique, ut par est, pudorem tuum; non abjicit ille quidem conjugis spem, sed eo te interea amore prosequitur, quo frater sororem solet. *Vicent. Contarenus.*

28 *Pallida ditis aqua*] Ad Græcorum imitationem videtur dixisse; sic enim Anyte Poëtria: ἁ πρὸ γάμοιο Χλωρὸν ὑπὲρ ποταμοῦ χεῦμ' Ἀχέροντος ἔβα. Unde probatur ejus lectionis integritas Eleg. 5. 'Parcite, pallentes undas quicunque tenetis.' *Dousa F.*

ELEGIA II.

5 *Patientia*] Pro duritia accipio hoc loco, quomodo, 'patiens' pro 'duro' apud Propert. est: 'Sit licet et saxo patientior illa Sicano.' *Dousa F.*

8 *Tot mala perpessæ tot superant meæ*] Corruptus locus. Restitue auctore libro nostro: *Tot mala perpessæ tædia nota meæ.* Tædia vitæ meæ perpessæ tot mala. *Scal.*

9 *Ergo ego cum tenuem, &c.*] Omnium elegantissime totam ossilegii formam omnesque ejus ceremonias nobis depinxit Tibullus hac Elegia.

Corpore igitur, quantum satis erat, ustulato, et, ut Ovidii verbis utar Met. VIII. ‘Paulatim cana prunam velante favilla,’ hoc est, postquam jam rogus fere deflagrarat, et ‘quodcunque fuit populabile flamma Mulciber abstulerat,’ ut ait Idem Met. IX. ad ossa colligenda, quorum eæ partes erant, sese accingebant: rogum et reliquias vino respergentes, ut flammis exstinctis ultimum illud munus cinerum ossiumque colligendorum obire tanto facilius possent. *Kirchmannus.*

Mutatus in umbram] Consimili ratione dictum, qua idem ‘versus in ossa,’ subjuncturus est postea: ‘Sic ego componi versus in ossa velim.’ *Dousa P.*

14 *Mœreat hæc genero*] Hellenismus est. Euripides: *Κοίν᾽ ἂν μονωθεὶς ἔστενον κακοῖς ἐμοῖς. Scal.*

Mœreat hæc genero, mœreat illa viro] Observandum verbum ‘mœrere’ auferendi non minus eleganter quam accusandi casui conjungi posse; quemadmodum et *dolore.* Cui exemplo fuerit etiam Sulpitianum illud apud Ciceronem; ‘Dolore alicujus mœrere,’ est ob alicujus dolorem. *Mœreat* ergo *genero*, in Tibullo nihil aliud esse, invenietur, quam propter generum, hoc est, generi sui mortem, seu caussa ejus mortis, mœrere. *Dousa P.*

15 *Præfatæ ante meos manes*] ‘Et mœsta supremum voce ciemus.’ Euripides: *Προσεῖπατ᾽ ἐξιοῦσαν ὑστάτην ὁδόν. Scal.*

Animamque rogatæ] Ita habent veteres editiones, et membrana nostra; pro quo substituerunt, *animamque precatæ*, quia videbant rogari non dici, ut precari. Venusti homines, qui animam cum hoc verbo, non cum *Præfatæ*, connectebant. Nam est, *Præfatæ ante meos manes, animamque:* deinde: *rigatæ Perfusæque pias ante liquore manus.* Ita enim legendum ex corrupto illo *rogatæ.* ‘Animam præfari’ quid sit ostendunt multa in veterum libris passim, ut ‘magna manes ter voce vocavi.’ *Idem.*

Animamque rigatæ] Male *animamque rogatæ* multi codices antiqui, quod tamen approbatores suos invenit, nec melius magnus Scaliger *animamque rigatæ.* scribe *animamque precatæ.* Heinsius Fast. VI. 308.

16 *Perfusæque pias ante liquore manus*] Lotis ante manibus ossa fuisse lecta asserit Tibullus: cujus ritus vestigium me alibi legere non memini, hic autem clarissimis verbis indicatur: ‘Pars quæ sola mei superavit coporis ossa.’ Gabbema.

18 *Incinctæ nigra candida veste legant*] Qui reliquias legebant, hoc faciebant discincti, ut apparet ex Suetonii August. cap. 100. Proprio nomine munus hoc ‘Ossilegium’ vocatur. Glossæ veteres: ‘Ossilegium, ὀστολόγιον.’ *Idem.*

19 *Et primum annoso*] Ex Romano Novendialium sacrorum ritu scilicet, in quibus ‘vetustate vino edentulo,’ et quidem Falerno de meliore nota, ad Manes propitiandos sepulchra defunctorum conspergi, ac tantum non inundari, mos erat, unde et ‘respersum vinum’ appellatum legimus in Festo. ‘Respersum vinum, apud antiquos, quia in sacris novendialibus vino mortui sepulchrum spargebatur.’ *Dousa P.*

Annoso spargant collecta Lyæo] Statius ut magis probet amorem Ursi, rogum ejus vino Setino restinctum dicit Sylv. lib. II. Sunt qui consuetudinem hanc vetitam putant per Numæ legem, quam quidem hoc sensu etiam ipse Plinius cepit, lib. XIV. cap. 12. ‘Numæ Regis Postumia lex est, vino rogum ne respergito: quod subjunxisse illum propter inopiam rei nemo dubitat.’ Sed Lipsius Ant. Lect. lib. III. et Scaliger in Conjectaneis ad Varron. legem hanc Numæ συμποτικὴν potius, quam πολιτικὴν et seriam, fuisse existimant, cum ex veterum scriptis constet, vino semper rogum respergi solitum. Quo sensu etiam Catullus videtur intel-

lexisse hoc Epigrammate: 'Minister vetuli puer Falerni, Inger mi calices amariores, Ut Lex Postumiæ jubet magistræ.' Allusum igitur ad Voluptuariorum dicteria, qui vivos solebant dicere, quam servare illud ad exsequias. *Kirchm.*

20 *Fundere lacte parent*] Virgil. Æn. III. 'Inferimus tepido spumantia cymbia lacte, Sanguinis et sacri pateras, animamque sepulcro Condimus.' Ubi Servius: 'Ideo lactis et sanguinis mentio facta est, quia affirmantur animæ lacte et sanguine delectari.' Et paulo post: 'Bene animam lacte et sanguine dicit elicitam ad tumulum. Lacte namque nutritur corpus post animæ conjunctionem, et anima sine sanguine nusquam est, quo effuso recedit.' Statius in funere Archemori, Theb. VI. 'Spumantesque mero pateræ verguntur, et atri Sanguinis, et rapti gratissima cymbia lactis.' Sophocles in Electra solius sanguinis meminit. Luctatius ad Statii locum, quem produximus: 'Libatio duabus rebus expeditur, lacte et sanguine: quod alterum eorum ad alimoniam sit vitæ retinendæ, alterum virium continendarum; quia vita hominum his rebus juvatur, etiam propterea sepulturæ commendare solent.' *Gabbema.*

21 *Post hæc carbasis humorem tollere velis*] Repone *ventis;* ut etiam nonnullæ editiones habebant. Significat collecta in linteo ventilari solita, ut exugeretur humor, quo spursa erant. *Scal.*

22 *In marmorea ponere sicca domo*] Domus pro monumento. Sic in veteri Inscriptione Rom. in D. Stephani, e regione templi D. Lucæ.

. . . .

. . . . . . MALA. EST. GRATIA
M. JUNIO. M. F. PAL. RUFO
SOTERICHUS. PÆDAGOG. FECIT
HÆ. SUNT. PARVÆ. TUÆ. MEÆQ. SEDES
HÆC. CERTA. EST. DOMUS. HÆC. COLENDA. NOBIS
HÆC. EST. QUAM. MIHI. SUSCITAVI. VIVUS.

Ditiorum plerumque erant sepulchra marmorea. *Gabbema.*

23 *Illic*] Fortasse *illuc*, sequitur enim quo referri oportet: *Et nostri memores lacrymæ fundantur eodem.* Passeratius.

Quas mittit dives Panchaia merces] Ex innumeris autorum locis videre est odores acervatim in rogum conjectos fuisse. *Gabbema.*

26 *Sic ego componi versus in ossa velim*] Collecta igitur ad hunc modum ossa ac cineres, vinoque et aliis odoribus, interdum et lacrymis, perspersa ac inrigata in monumentum condebant. Frequens autem vox 'componendi' hoc sensu. Horat. I. Sat. 9. Propert. lib. II. Cathllus, Tacitus Hist. lib. I. &c. Nequaquam tamen cineres et ossa ita nude componebantur tumulo, sed vasculis quibusdam inclusa, quæ Latini 'Urnas' vocabant. De quo ritu Scholiastes Homeri Iliad. Δ. *Kirchman.*

Componi] 'Compositi' proprie dicebantur defuncti, et *componi* seu collocari, quum in Libitina, aut eorum strato brachia cruraque certum in modum statuebantur. Fecit Tibulli locus fraudem industriosissimæ doctrinæ viro, qui in Dictionario suo bilingui, 'Versus in ossa componere: Tibul. Mettre l'epitaphe d'un trespassé.' Videlicet persuasus, τὸ *versus* haud participium nominandi, sed vero nomen plurale accusandi casu positum esse a Tibullo: cujus latum errorem Antverpiana editio succidaneo suffragio cumulavit, ad cujus marginem non *versus* sed *carmen* prætextum est animadvertere perperam. *Dousa P.*

27 *Demonstret litera*] *Litera*, ἐπιγραφή. Supra: 'Indicet ut nomen litera facta tuum.' *Scal.*

Demonstret littera caussam] Patet ex Tibulli verbis interdum monumentis caussam mortis adscriptam fuisse.

Exempla congerit Cl. Kirchmannus, quem vide. Sic Mursini etiam 'Mutinensi acie interemptorum civium tumulo publice extructo adscripserant, PRO. LIBERTATE. EOS. PUBLICE. OCCUBUISSE.' ut ait Sueton. in Augusto. Pertinet huc illa infelicis Monumenti inscriptio, TURBA. SE. MEDICORUM. PERISSE, quæ extat apud Plin. lib. XXIX. cap. 1.

28 *In celebri carmina fronte notet*] *in fronte* quid sit, multa vetusta monumenta declarant, in quibus, IN. FRONTE. P. IN. AG. P. Celebrem frontem dicit, quod spectaret in viam celebrem ac frequentem. *Gabbema.*

29 *Dolor huic et cura Neæræ*] Corrupta hæc sunt ab imperitis hominibus, qui statim quæ nesciunt, delent. Vetus scriptura fuit: *dolor huic et caussa Neæræ Conjugis ereptæ caussa perire fuit.* Elegantia antiqua, *caussa Neæræ* est Neæra ipsa. Jurisconsulti 'caussam bonorum,' hoc est bona. Propertius: 'Ite rates curvæ, et leti texite caussam:' hoc est letum; nam male legitur *caussas.* Mille talium poteram adducere, si nescirem esse multos eruditos, qui sciunt me verum loqui. Eleganter ergo repetit τὸ *caussas* pene diverso sensu, *caussa Neæræ Conjugis ereptæ caussa perire fuit:* hoc est, in caussa fuit conjunx Neæra erepta, ut ille perierit. Dolor et caussa Neæræ ereptæ ἓν διὰ δυοῖν, dolor ob ereptam Neæram. De erepta Neæra habes in Elegia, 'Di meliora ferant.' Quæcunque fuerit ista Neæra, ejus non meminit in duobus prioribus libris. Tamen constat eam esse; quam Horatius in Oda ad Tibullum Glyceren vocat. Nam de eadem re ibi sermo, de qua hic, nempe de dolore Tibulli ob ereptos sibi amores. Quare quemadmodum alio nomine Neæram, ita et se Lygdamum vocat. An dicemus omnes amicas Neæras vocari? Sane Omphalen Neæram Herculis vocat Prudentius in Romano: 'Fusos rotantem cernimus Tyrinthium. Cur, si Neæræ non fuit ludibrio?' Sic Ariadnen vocat Bacchi Neæram: 'Hanc jubet assumptam fervens post vina Neæram Secum in delitiis fluitantis stare triumphi.' Sed non ideo puto Tibullum suos amores Neæram vocasse. Nam quod amores suos unusquisque vocaret Neæram suam tempore Prudentii, hoc manavit ex illo: 'ipse Neæran dum fovet.' *Scal.*

ELEGIA III.

7 *Sed tecum ut longæ sociarem*] Profecto legendum *satiarem:* et bene huic rei convenit quod Lucretius præcipit, e vita ut saturum convivam recedere. Nam vulgaris lectio nihil ad sensum poëtæ; sequitur enim: *Inque tuo caderet nostra senecta sinu, Tunc quum permenso defunctus tempore lucis, &c.* Hoc enim plane satiatum, non sociatum, ostendit. *Scal.*

11 *Nam grave quid prodest*] Eclogæ habebant: *Quid prodesse potest pondus mihi divitis auri?* Idem.

16 *Marmoreumque solum*] In pavimentis summa elegantia a voluptuariis quæsita est; extitere illa tessellata, sculpturatave, lithostrata, assarota, sive picta, quæ vel segmentis pretiosi marmoris, vel laterculorum, aut vitri, lignive tessellis compaginata, vel coloribus amœnissimis tincta, intuentes morabantur. Quorum differentiam Plin. lib. XXXVI. cap. 25. Vitruvius lib. VII. cap. 10. et lib. V. cap. 10. explicarunt. *Kobierzyckius.*

20 *Invida quæ falso*] Longe melior sententia in Excerptis: *Et quæ præterea populus miratur, in illis Invidia est: falso plurima volgus amat.* Rotunde et venuste, sed nondum, ut puto, plane purgatus est locus. Legendum enim: *Et quæ præterea populus miratur? in illis Invidia est.* Scal.

28 *Audiat aversa*] *Adversa* erat in vetustis membranis. Porro, *non meus Deus* sic dictum quomodo Horatia-

num illud: 'Ventis iturus non suis.' *Dousa P.*

24 *Fuscas concha Cypria vecta tua*] Stat. Sylv. lib. I. in Veneris oratione: 'Et nostra potuit considere concha.' Placiades ex authoritate Jubæ Maurusii in Physiologis, scribit, concham marinam toto corpore simul καὶ ἀθρόως aperto, in coitu misceri, atque inde esse, quod Venus pingatur concha vehi. Adde quod hic conchyliacei esus, libidinis incentivum promoveat. Potest in caussæ partem vocari et Cythera insula natalis Veneri, concharum buccinarumque proventu copioso olim nobilis, unde et πορφυρὶς antea dicta fuit: quo facit versiculus ille Martialis: 'Lævior et conchis, Galle, Cytheriacis.' Illud quoque considerare poterit feriatus lector, cur apud Claudianum Venus exquiri mandat Tritonem marinum Deum, quo vecta per altum deferatur, quum huic Deo sonantem concham, qua inspirare possit, tribuat Ovid. Met. I. *Junius.*

36 *Quæque futura neunt*] *Neunt*, non a 'neo,' sed a 'neeo;' ut 'abnueo.' Ennius: 'Certare abnueo, metuo legionibu' labem.' Et quanvis sic secundæ conjugationis videntur, tamen 'abnueo' non facit 'abnuent,' ut 'doeent,' sed 'abnueunt.' Sic hic *neunt*, non 'nent.' Hic Grammatista volui esse, quia hoc non est in aliis scriptoribus vulgare. *Scal.*

Neunt] Nos 'nent' diceremus: et tamen *neunt* a 'neo,' quomodo 'eunt' ab 'eo,' formatum videri potest. 'Ent' enim sicut 'nent' Latinis in usu non est. *Dousa P.* Emendo *futura canunt.* Scriptum nempe fuerat *futura nunt*, absorpta priore syllaba posterioris verbi, pro *futura canunt.* Hinc *neunt* barbarum istud enatum, quo ne Accius, credo, Pacuviusque forent usi. Viros tamen maximos approbatores invenit, Scaligerum præcipue. At Parcæ non lanificæ tantum sed et fatidicæ, quales Catullus Thetidis epitalamio eas inducit, apud quem: 'Veridicos Parcæ cœperunt edere cantus.' Et paulo post: 'Talia præfantes quondam felicia Pelei Carmina divino cecinerunt omine Parcæ.' Quæ unice Tibulliani loci restitutionem confirmant. *Heinsius ad Ovid. Heroid. Epist.* XVII. 194.

38 *Dives in ignava*] Et dives et Dis ab eadem mente, a qua Græcis Πλοῦτων, et Πλουτεύς. *Scal.*

ELEGIA IV.

2 *Quæ tulit hesterna*] Longe melius liber noster: *Quæ tulit extrema. Extrema nocte*, hoc est, quarta vigilia: ὅταν τέτρατον νυκτὸς λάχος ἔστατα, ait Theocritus, et tunc sunt insomnia vera, si eidem et Horatio credimus. Quod extrema igitur nocte somnium hoc viderit, et ab eo verum esse intelligi vult, ipse indicat, quum ait: 'quum summo Phœbus prospexit ab ortu, Pressit languentis lumina sera quies.' *Scal.*

3 *Ite procul, vanum falsumque*] Quinque Mss. Pal. *Ite procul vani: falsumque*: h. e. Ite procul vos homines vani, qui forte ex his somniis mali quiddam ominis mihi auguramini. *Gebhardus.*

Ite procul vani] Lege, ex libro nostro: *Ite procul, vani falsumque avertite visum.* Scal.

4 *Desinite in votis*] Lege, *in vobis.* Desinite o insomnia, quærere ut in vobis fides reperiatur. Divi enim vera monent, non vos. Exta indicant mentem Deorum: contra somnia ludunt hominum mentes. *Idem.*

9 *At natum in curas*] Hæc omnia vulgus interpolatorum conspurcavit. Scripta lectio nullo modo mutari debet: *Et vanum ventura hominum genus omina noctis Farre pio placant, et saliente sale.* Continuanda autem cum præcedentibus. Somnia, inquit, jubent pavidas mentes falsa timere: et vani homines noctis omina mola salsa deveneranter. *Idem.*

13 *Lucina*] Videtur velle dicere 'Lunam.' *Livin.*

14 *Velit*] Deos rogabant, 'ut vellent.' Plin. lib. XXXIII. cap. 10. 'In Africa nemo destinat aliquid, nisi præfatus Africam. In ceteris vero gentibus, Deos ante obtestantur, ut velint.' Virgil. Æn. I. 'Jupiter hospitibus (nam te dare jura loquuntur) Hunc lætum Tyriisque diem Trojaque profectis Esse velis.' Ubi Servius ait: 'Secundum Hetruscam disciplinam loquutus est. Sic enim dicebant, Volens Propitiusque sis.' Tibullus l. IV. ad Priapum in dicatione templi: 'Pro quibus officiis, si fas est, sancte, paciscor, Assiduus custos ruris ut esse velis.' Plin. lib. X. Idem lib. VI. Epist. 9. *Brissonius.*

17 *Jam nox æthereum nigris emensa quadrigis. Mundum*] Quamvis mundus ἁπλῶς pro cœlo plerumque dicatur, tamen addit Epithetum *æthereum*, quod imitatus Seneca in Hippolyto dixit: 'quaque æthereo Candida mundo sidera currunt.' *Dousa F.* Reliqua de noctis curru vide in N. ad lib. II. Eleg. 1. *Gabbema.*

18 *Cæruleo laverat amne rotas*] 'Amnem' Oceanum dixit et hic et supra: 'Solis anhelantes abluit amnis equos:' tum Homeri exemplo Iliad. Υ. Ἐν δ' ἐτίθει ποταμοῖο μέγα σθένος Ὠκεανοῖο. Tum Philosophorum, qui ab Oceano illo, Homero inquam, sententiarum suarum flumina deduxerunt. Aristoteles enim in Meteor. I. sic scribit: Δεῖ δὲ νοῆσαι, τοῦτον ὥσπερ ποταμὸν ῥέοντα κύκλῳ ἄνω καὶ κάτω, κοινὸν ἀέρος καὶ ὕδατος· πλησίον μὲν γὰρ ὄντος τοῦ ἡλίου, ὁ τῆς ἀτμίδος ἄνω ῥεῖ ποταμὸς, ἀφισταμένου δὲ, ὁ τοῦ ὕδατος κάτω· καὶ τοῦτ' ἐνδελεχὲς ἐθέλει γίγνεσθαι κατά γε τὴν τάξιν· ὥστ' εἴπερ ᾐνίττοντο τὸν ὠκεανὸν οἱ πρότερον, τάχ' ἂν τοῦτον τὸν ποταμὸν λέγοιεν, τὸν κύκλῳ ῥέοντα περὶ τὴν γῆν. *Dousa F.*

19 *Nec me sopierat menti Deus utilis ægræ Somnus, sollicitas deficit ante domos*] Dicit Tibullus insomnia, quæ amorem comitari solet, laborasse sese; additque eleganter, illas domos a Somno non adiri; deficere ac desiderari in illis domibus, in quibus homines curarum pleni habitarent. Unde Seneca Troade 'Ignotam venire afflictis quietem' dixit. Statius de Atalanta non quiescente Theb. IX. 'per attonitas curarum pondere noctes.'

28 *Spirabat Tyrio murrhea*] Virgilius: 'crines Vibrati calido ferro, murrhaque madentes.' Horatius: 'Murrheum nodo cohibere crinem.' Ubi tamen vetus Interpres Pomponius Porphyrio inquit: 'Colorem myrteum in crinibus hodie quoque dicunt, qui medius est inter flavum et nigrum.' Ut videatur in Horatio 'myrteum' legisse non 'murrheum.' Et sane in hoc etiam Tibulli loco liber noster habet scriptum *myrtea*, non *murrhea*. Color ille, de quo scribit Porphyrio, non in crinibus solum dicebatur, sed in aliis quoque rebus. Petronius: 'Myrtea subornatus gausapia, cinguloque succinctus.' Isidorus lib. VI. cap. 11. 'Nam et qui nummulariam discunt, denariorum formis myrteos pannos subjiciunt.' Plin. de Amomo: 'frutice myrtuoso:' lege 'myrtiolo.' Dioscorides: ξύλον ὑπόκιῤῥον. Columella: 'Myrtiolo modo crine viret:' nam Cinaræ flos ὑπόκιῤῥος. Et ita Isidorus: 'Myrteus color pressus in purpura.' Nam Color ὑπόκιῤῥος est purpura fuscior. Sed in crinibus color est, quem Galli flavum castaneum dicunt. Pro *Tyrio* videtur legendum *Syrio*. Syrium rorem unguentum malabatrinum intelligit. *Scal.*

Spirabat Syrio myrthea rore coma] Perperam *Spirabat* corrigunt; nam lib. II. Eleg. 2. dixerat: 'Illius Assyria distillent tempora nardo.' *Heinsius in Addendis ad Ovid.*

35 *Ima videbatur talis illudere palla*] Similis hujus verbi significatio est etiam in illo Senecæ Thyeste: 'Et curvata suis fœtibus ac tremens Illudit patulis arbor hiatibus.' *Dousa F.*

38 *Lyra*] Manilius lib. v. 'Nunc surgente lyra testudinis enatat undis Forma.' Testudinem eandem cum Lyra facit. Sed Poëtæ Lyram et Citharam non raro confundunt. Ut Statius Achill. lib. I. et Thebaid. x. Citharam, Lyram, Testudinem pro eodem organo usurpavit. Apollonius lib. I. κίθαριν et φόρμιγγα, et lib. II. λύρην Orpheo attribuit. Diversas tamen esse Lyram et Citharam argumento fuerit quod Pausanias, et alii Græci Mercurium Lyræ, Apollinem Citharæ inventorem faciunt. Utrumque esse cognatum instrumentum patet ex illo abusu et confusione. Sunt enim ambo ἔγχορδα, καθαπτὰ καὶ ἐντατὰ ὄργανα. Sed paucis nota sunt utriusque discrimina; quin ne de Lyra quidem hac, de qua agimus nunc, satis constat vulgo. Multum enim differt ab ea, quæ Arioni et Herculi μουσαγέτῃ in marmoribus et gemmis et numismatibus adtribuitur. Hæc enim, de qua jam actum, immane quantum ab illa Arionis discrepat: quæ quum sit Mercurii inventum, cujusmodi fuerit, videamus. Optime igitur elucescet ex Hymno in Mercurium: Πῆξεν δ' ἐν μέτροισι ταμὼν δόνακας καλάμοιο Πειρήνας διὰ νῶτα διὰ ῥινοῖο χελώνης. Ἀμφὶ δὲ δέρμα τάνυσσε βοὸς πραπίδεσσιν ἑῇσι, Καὶ πήχεις ἐνέθηκ', ἐπὶ δὲ ζυγὸν ἤραρεν ἀμφοῖν, Ἑπτὰ δὲ συμφώνους ὀΐων ἐτανύσσατο χορδάς. Hæc ita interpretatur Lucianus: Χελώνην που νεκρὰν εὑρὼν, ὄργανον ἀπ' αὐτῆς συνεπήξατο· πήχεις γὰρ ἐναρμόσας καὶ ζυγώσας, ἔπειτα κολλάβους ἐμπήξας, καὶ μαγάδιον ὑποθεὶς, καὶ ἐντεινάμενος ἑπτὰ χορδὰς, μελῳδεῖ πάνυ γλαφυρόν. Omisit τὸ καιριώτατον. Dicendum enim erat, ἔπειτα κολλάβους ἐμπήξας, καὶ ἔτι δέρμα βόειον προσαρμόσας, καὶ μαγάδιον ὑποθείς. Nam testudinis munimentum, quod Græcis ὄστρακον, in hymno νῶτον dicitur, carne egesta: remansit cavum instar clypei. *Scaliger ad Manil. lib.* v.

42 *Edidit hæc tristi*] In Ms. *dulci*. Cæterum mihi edita plus placet lectio, ut ad tristitiam carminis, quod genus ex ipso nomine Elegi præ cæteris cluunt, referatur. *Dousa P.*

59 *Diversasque suas*] Perperam *suas*. Primus *suis* restituit nobis elegantissimus Muretus. Cæterum quid *suis* istud velit sibi, in scholiis suis nullus expressit. *Suis* subaudiendum 'propinquis ac gentilibus,' quibus puella curæ erat, vel potius 'parenti utrique,' etiam cum ista fierent superstiti, ex quorum voluntate evenerat jam antea, ut cum Neæra nuptias faceret Tibullus: quæ omnia perspicue ex hujusdem Elegiæ fine vel cæco diluere autumo. . *Diversas* ergo *suis*, idem erit quod 'Contrarias suis,' i. e. parentibus, nimirum et patri et matri; neque enim eorum ex sententia unquam fuisse crediderim filiæ suæ turpitudinem. *Idem.*

61 *Nec fidum femina nomen*] Val. Cato in Diris: 'et felix nomen agelli.' Silius Ital. lib. v. 'Quosque nefas vetiti transcendere nomen Iberi.' Idem lib. XIII. 'aut Ledæ rediturum nomen Amyclas.' Item XVII. 'fortissima quæque Nomina obit ferro.' *Scal.*

63 *Mens est mutabilis illi*] Vetus scriptura, *illis*, comprehendit omnes feminas. *Idem.*

64 *Cum multa brachia tende fide*] *Cum multa fide* h. e. multum obtestando, et implorando ipsius fidem. Unde denotatur scripturæ ejus varietas ad oras paginarum in codicibus nonnullis adjecta: *cum multa brachia tende prece:* quæ lectionis diversitas ex alterius loci similitudine nata videtur, quem habes supra: 'Blandaque cum multa thura dedisse prece.' *Dousa P.*

65 *Sævus amor docuit*] Hæc Elegia cum reliqua parte libri hujus, item et toto quarto extat in Bibliotheca clariss. viri Jac. Cujacii. Quod Fragmentum emendatissimum est, et ejus ope multa menda in hoc Poëta sustulimus. Illud igitur Fragmentum

[redacted]

aliter hos versus legit, ut appareat, quomodo hodie leguntur, interpolatos esse. Ita igitur habet: *Sævus amor docuit validos tentare labores: Sævus amor docuit verbera sæva pati.* Quare ita emendato. *Scal.*

79 *Promittit Delius ipse Felix hoc: alium*] Plane liber ille optimus habet, *Felix hoc.* non, ut editiones, *Felix ac alium.* Sed harum interpunctionum confusione pulcherrima antiquitatis observatio obsolescit. Ita enim distinguendum: *Hoc tibi conjugium promittit Delius ipse: Felix hoc: alium desine velle virum.* Nam in conditione conventa nuptiarum, aut sponsaliorum dicebatur 'Feliciter,' 'Felix hoc sit,' 'Quod bene vortat tibi, et mihi.' Juvenalis: 'Signatæ tabulæ: dictum, Feliciter.' Plautus: 'Quæ res recte vortat mihique, tibique, tuæque filiæ, Filiam tuam mihi uxorem posco: promitte hoc fore.' *Idem.*

80 *Felix*] *Felix* simpliciter, et, *Felix hoc,* ut 'Bene habet,' simpliciter, et 'Hoc bene habet,' 'Bonum sit,' et 'Hoc bonum sit.' *Idem.*

Felix hoc] In vet. cod. *Felix ergo.* Ego vero illam scripturam velle desino, quam quæ usque adhuc in libris obtinuit nostris, omnium Editionum consensu corroboratam, in quo Scaligero nostro assentior, *Felix hoc,* ad veterem illam bene ominandi formulam ac sollennem acclamationis in contrahendis sponsalibus ritum felicissime accommodanti. *Dousa P.*

87 *Nec canis anguinea*] Vetus Editio *consanguinea:* recte; Colubri enim, qui in juba Cerberi, sunt ejus fratres, quia ex Hydra nati ut ipse Cerberus. *Passeratius.*

88 *Tergeminumque caput*] 'Tergeminus' Idem quod 'ternus.' Florus lib. I. cap. 3. 'Horatiis Curiatiisque tergeminis hinc atque inde fratribus.' Virgilius Æn. IV. 'Tergeminamque Hecaten tria virginis ora Dianæ.' Et Æn. VIII. 'Tergemini nece Gerionis.' Lucretius lib. V. 'Quidve tripectora tergemini vis Gerionai.' *Bochartus.*

89 *Canibus submista*] Succincta. Ex veteribus libris. *Scal.*

92 *Et diris non habitanda*] Vel, ut vetus scriptura, *duris,* hoc est, barbaris, ut dixit *Scythiæ tellus.* Idem.

ELEGIA V.

1 *Nos tenet*] Plane ex contextu ipso legendum *Vos.* quod jam a doctis viris animadversum. *Scal.*

3 *Nunc autem sacris Baiarum maxima*] *Maxima Baiarum,* quia omnia θέρμα ὕδατα vocabantur Baiæ, a Baiis illis Campaniæ. Martialis: 'Strataque non unas cingant triclinia Baias.' Sidonius: 'Ibis Phocidæ, Sextiasque Baias.' Item apud eundem 'Calenses Baiæ.' Mirantur tamen docti viri quid sit hic Baiarum; adeo ut integram lectionem contaminare veriti non sint. Mens Tibulli: Aqua hæc non adeunda Caniculæ sidere confecto; at vere nullæ calidæ aquæ cum illa comparandæ. Vides apertissimum sensum. Quas autem aquas intelligat in Etruria, quum plurimæ in ea regione fuerint, nescio. Strabo: Πολλὴ δὲ καὶ τῶν θερμῶν ὑδάτων ἀφθονία κατὰ τὴν Τυῤῥηνίαν· τῷ πλησίον δ' εἶναι τῆς Ῥώμης, οὐχ ἧττον εὐανδρεῖ τῶν ἐν Βαΐαις, ἃ διωνόμασται πολὺ πάντων μάλιστα. *Idem.*

7 *Nulli temeranda Deorum*] Hæc quoque lectio extat in codice infimæ vetustatis: sed diligens librarius *Deorum* expunxit, et sua manu eodem tractu, *virorum* apposuit quod verissimum est. Non enim attinet de Diis loqui; quum pœna irrogata sit hominibus qui sacrum Cereris et Proserpinæ vulgarint. Horat. 'vetabo qui Cereris sacrum Vulgarit arcanæ, sub iisdem Sit trabibus, fragilemque mecum Solvat phaselum.' *Idem.*

8 *Laudandæ Deæ*] Τῆς ἐπαινῆς Περσεφονείας. Proserpinæ et Cereris sacra intelligit, quæ alii μυστήρια, et initia

vocant. Sed et ipsa Ceres Ἐπαινὴ dicebatur; quod ex Epigrammate Crinagoræ libro primo Anthologiæ constat: Εἰ καί σοι ἑδραῖος ἀεὶ βίος, οὐδὲ θάλασσαν Ἔπλως, χερσαίας τ' οὐκ ἐπάτησας ὁδούς, Ἔμπης Κεκροπίης ἐπιβήμεναι, ὄφρα κ' Ἐπαινῆς Δήμητρος μεγάλας νύκτας ἴδῃς ἱερῶν, Τῶν ἄπο κἢν ζωοῖσιν ἀκηδέα, κεὖτ' ἂν ἵκηαι Ἐς πλεόνων, ἕξεις θυμὸν ἐλαφρότερον. In vulgatis editionibus ridicule legitur: ὄφρ' ἐν ἐκείναις Δήμητρος. Est autem Epigramma hoc Crinagoræ notatu et explicatu dignum in eo, quod eos, qui mysteria Eleusinia viderint, et in hac vita, et morte obita felices dicat futuros quod tangit Hercules apud Euripedem: τὰ μυστῶν ὄργι' εὐτύχησ' ἰδών. Duplicia enim erant mysteria, minuscula, et majuscula. Minuscula quidem quotannis mense Anthesterione instaurabantur: majuscula autem quinto quoque anno, mense Bœdromione. Initiandi igitur dicebantur Μύσται per totum quadriennium, in quo præceptis superstitionis Eleusiniæ informabantur ipso mense Anthesterione, minusculis mysteriis: quinto autem anno ineunte ad ipsa sacra admissi ἐπόπται dicebantur, majusculis mysteriis mense Bœdromione, nempe ab eo quod illis sacra inspicere permitteretur, quæ quidem fiebant intra sacrarium, quum antea Mystæ prohiberentur aditu sacrarii, et intra vestibulum consistere cogerentur. Seneca Nat. Quæst. lib. VII. cap. 31. 'Non semel quædam sacra traduntur. Elensis servat, quod ostendat revisentibus. Rerum natura sacra sua non semel tradit. Initiatos nos credimus, in vestibulo ejus hæremus. Illa arcana non promiscue, neque omnibus patent. Reducta et in interiore sacrario clausa sunt.' Ergo ante sacrarium, non in sacrario Mystæ consistebant, nempe in ipso vestibulo, quod Græci ὕπαιθρον, Latini etiam 'Subdival' vocant, Quia vero summa felicitas eis promittebatur, qui illis sacris initiabantur, ut ex Crinagora, et Euripede ostendimus, et solido quadriennio cogebantur expectare illam felicitatem, propterea summis suspiriis et gemitibus illud tempus desiderabant, quo in illa ἐποπτικὰ admitterentur. Quando, inquiebant, licebit nobis in ilia adyta admitti, et tantæ felicitatis compotes fieri? Ideo eleganter vocat illa vota Tertullianus Epoptarum suspiria. Et quia sero ac vix tandem, nempe post quadriennium, Epoptæ fiebant, et ad sacrarium admittebantur, propterea aditus τῆς ἐποπτείας cruciari dicit idem Tertullianus; quod nimirum nisi post longam expectationem ea sacra inspicere non permitterentur. Porro minuscula mysteria erat κατήχησις et informatio majusculorum: et per ea ad illa deducebantur, teste Plutarcho in Demetrio. Unde elegantissime somnum esse μικρὰ μυστήρια mortis dixit Eurip.: Ὕπνος δὲ μικρὰ τοῦ θανάτου μυστήρια: nempe quod somnus mortis sit imago et informatio quædam, ut minuscula mysteria sunt gradus ad majuscula. Itaque majora mysteria, dicebantur ἐποπτικά. Plutarchus Demetrio: Ἔγραψεν, ὅτι βούλεται παραγενόμενος εὐθὺς μυηθῆναι, καὶ τὴν τελετὴν ἅπασαν ἀπὸ τῶν μικρῶν ἄχρι τῶν ἐποπτικῶν παραλαβεῖν. Post quadriennium statim ad ἐποπτείαν admittebantur: aliquando differebantur in annum sequentem, siquidem verum dicit Plutarchus ibidem: Ἐπώπτευον δὲ τοὐλάχιστον ἀπὸ τῶν μεγάλων ἐνιαυτὸν διαλιπόντες. Sed errat; nam μεγάλα μυστήρια, quibus solis licebat ἐποπτεύειν, quinto quoque anno, non etiam sexto, instaurabantur. Tertullianus autem quum dicit Epoptas institui solitos quinquennio, utitur idiotismo, quo Olympias πενταετηρὶς et Octæteris dicitur Enneæteris. Præterea alio idiotismo, quum dicit Epoptas instituere, qui nondum essent epoptæ, sed mystæ: quomodo dicuntur milites et gladiatores institui, antequam sint milites aut gladiatores, quum adhuc

tirones sint. Pythagoras qui Philosophiam suam vocabat mysteria, per omnia illorum Eleusiniorum ritus et nomina æmulabatur. Quadriennium silebant Eleusiniaci, ut præter alios tam Græcos quam Latinos etiam Tertullianus monet. At Pythagorei quinquennium solidum silentio operabantur, quod ipsis dicebatur *ἐχεμυθία*. Eleusiniaci toto silentii quadriennio dicebantur Mystæ: Pythagorei toto *ἐχεμυθίας* suæ tempore dicebantur *ἀκουστικοί*. Mystæ intra vestibulum sacrarii continebantur. Pythagorei *ἀκουστικοὶ* extra sindonem, sive velum secretario illius Philosophiæ obtentum: quo nomine dicebantur *ἐξωτερικοί*. Post quadriennium Eleusiniaci intromittebantur ad *ἐποπτείαν*, et dicebantur Epoptæ. Pythagorei post quinquennium intra velum accipiebantur, et dicebantur *ἐσωτερικοί*, quia *ἔνδον σινδόνος ἐπήκουον τοῦ Πυθαγόρου μετὰ τοῦ καὶ βλέπειν αὐτὸν, πρότερον δὲ καὶ ἐκτὸς αὐτῆς καὶ μηδέποτε αὐτῷ ἐνορῶντες.* Itaque, ut diximus, Eleusiniacorum sacrorum simiæ erant Pythagorei. Sed et vetustissimi quoque Christiani ab iisdem sacris nomina Mystarum et Epoptarum mutuati sunt. Nam qui Eleusiniis Mystæ, ii ipsis *κατηχούμενοι*, dicebantur. Ausonius vero Mystas etiam vocat: 'Et devota pii celebrant jejunia Mystæ.' Hoc est, *κατηχούμενοι* et candidati *τῆς εὐχαριστίας*. Nam non leviter errant, qui Mystas apud Ausonium Sacerdotes interpretantur, veterum Ecclesiasticorum locis aliis decepti. Quemadmodum per quadriennium Eleusiniaci aditu sacrarii arcebantur: ita etiam toto *κατηχήσεως* tempore Mystæ Christiani sacræ synaxi interesse vetabantur. Quando vero ad *κοινωνίαν* recipiebantur, tunc et *ἐποπταὶ* dicebantur, et ipsa *κοινωνία ἐπόπτεια*, vel *ἐποπτικὴ θεωρία*. Clemens Alexandrinus: Τὸ *βρῶμα δὲ τῶν τελείων τροφὴ πρὸς τοῦ Ἀποστόλου εἴρηται. Γάλα μὲν ἡ κατήχησις, οἱονεὶ πρώτη τῆς ψυχῆς τροφὴ νοηθήσεται, βρῶμα δὲ ἡ ἐποπτικὴ θεωρία.* Rursus multis suspiriis desiderabant *ἐποπτεύειν* Eleusiniaci. Eodem modo, de quo minime dubium est, et *κατηχούμενοι* illum felicem diem *τῆς κοινωνίας* multis votis et desideriis prosequebantur. Unde, nisi fallor, ipsa *κοινωνία* dicta est 'desiderata.' In Glossis: 'Desiderata, λειτουργία, τελετή.' Quid enim aptius potest dici? Nam *κοινωνία* est *τελετή*, et functio ipsius *λειτουργία*. Atque hæc quidem nos fusius persecuti sumus præter morem nostrum, ut amicis nostris satisfaceremus, quibus correctiones nostræ in Tertulliani prologo in Valentinianos valde probatæ sunt, sed causas a nobis exigebant. Nam, ut alibi monuimus, ineptissime legebatur, 'quum et portas ante quinquennium instituant.' Recta lectio est: 'quum Epoptas ante quinquennio instituant.' Rursus ineptius, 'tot suspiria portarum.' Nos, 'tot suspiria Epoptarum.' Nam nihilo consultius Beatus Rhenanus suspiria in sipparia mutaverat. Quod si et vulgatam lectionem Tertulliani sequeris, et quid sit Epopta ignoras, nunquam mentem Tertulliani toto illo prooemio assequeris. *Id.*

10 *Nec cuiquam certa venena*] Fragmentum illud pervetustum: *trita venena*: recte. Potest et, *tetra venena*. Idem.

11 *Nec nos sacrilegos templis admovimus ignes*] Locus deformatissimus, et a Grammatistis, quia non intelligebant, interpolatus. At nemo vidit unquam sacrilegum incendere templa, ut ea spoliet: quid enim spoliabit incendiarius, cui ignis nihil reliquum fecerit? Nostra scriptura: *Nec nos sacrilegi templis admovimus egros.* Quod sane non ita debuit istis acutis correctoribus displicere, ut saltem non considerarent, vera ex illis lectio elici posset necne: quod tamen fieri potest, ita: *Nec nos sacrilegi templis admovimus ergo*. Nec, inquit, sacrilegii ergo admovimus nos templis, hoc

est, direximus nos in templa, eorum diripiendorum caussa. Sic supra: 'Num feror incestus sedes adiisse Deorum, Sertaque de sanctis deripuisse focis?' Item: 'Aut rapiam suspensa focis insignia sacris.' Verum igitur lectionem dicamus licet, quam proposuimus. *Idem.*

13 *Nec nos insanæ meditantes jurgia linguæ*] Tale illud: 'Num Veneris magnæ violavi numina verbo?' *Idem.*

Nec nos insanæ] In iisdem membranis, *mentis* habebatur, plane et probe exaratum, unde Lipsio nostro visum est emendare: *Nec nos insanæ meditantes jurgia mente.* Dousa P.

18 *Quum cecidit fato*] Hic versiculus quoque totidem verbis extat apud Ovidium. Quare eodem die nati duo summi Poëtæ Tibullus et Ovidius. Mirum vero quare Ovidius dicat Tibullum se majorem fuisse, qui tamen ne uno quidem die major erat illo. Quid enim volunt illa: 'Virgilium vidi tantum, nec avara Tibullo Tempus amicitiæ fata dedere meæ. Successor fuit hic tibi, Galle, Propertius illi: Quartus ab his serie temporis ipse fui. Utque ego majores, sic me coluere minores: Notaque non tarde facta Thalia mea est.' Equidem hæc non possum concoquere. Rursus Tibullus ait se in contubernio Messallæ fuisse bello Aquitanico. Atqui Messalla triumphavit de Gallis, ut supra vidimus, anno ab urbe condita 727. quando Tibullus sexdecim annorum erat tantum. Ergo 15. annos natus sequutus est Messallam in bellum, et fortasse minor 15. annorum adhuc in prætexta: quod tametsi fieri potuit, tamen cum iis, quæ adduximus ex Ovidio comparatum justas dubitationis caussas subministrat et suspicionem auget. Quod si dixeris suspectum quoque esse versiculum hunc, præsertim quum extet apud Ovidium; ideoque Tibullum ante Ovidium natum videri: respondemus ipsum Tibullum decessisse juvenem teste Domitio Marso. Atqui obiisse eum idem Domitius Marsus scribit eodem tempore, quo Virgilium. Obiit autem Virgilius C. Sentio Saturnino, Q. Lucretio Vispillone Coss. hoc est, annis 23. post consulatum Hirtii et Pansæ. Itaque si ita senem facias, ut eum inter antiquiores seponere possit Ovidius: non potuerit mori juvenis. Istos scrupulos merito injecit mihi hic versiculus, de quo eruditioribus amplius deliberandum relinquimus. *Scal.*

19 *Quid frendere juvat vitem*] Tale illud: 'Quid messes uris acerbas tuas?' *Idem.*

21 *Memores et vivite nostri*] Vet. lib. *memores sed vivite nostri.* Dousa P.

22 *Seu nos fata fuisse velint*] Abstinet mentione mortis. Plaut. 'pæne hic nobis fuit Phronesium:' id est, *μικροῦ ἀπέθανε. Scal.*

23 *Promittite*] Pro *vovete*, sicuti et Petronius: Ipse Senatus, recti bonique præceptor, mille pondo auri Capitolio promittere solet. *Dousa P.*

24 *Et nivei lactis pocula mista mero*] Similis potio illi quam Burranicam appellabant. *Scal.*

ELEGIA VI.

6 *Et nobis prona funde Falerna manu*] Mallem *I, nobis prona funde Falerna manu.* Nam EI, pro I, scribebant: sic infra: 'Tu puer, i, liquidum fortius adde merum.' Ubi idem error vulgo. *Scal.*

13 *Ille facit dites animos Deus*] Lepidissimum Asma Bacchylidis extat apud Athenæum in hanc sententiam:

Γλυκεῖ' ἀνάγκα σευομένα κυλίκων
Θάλπῃσι θυμὸν Κύπριδος·
Ἐλπὶς δ' αἰθύσσει φρένας
Ἀναμιγνυμένα Διονυσίοισι δώροις,
Ἀνδράσι δ' ὑψοτάτω
Πέμπει μερίμνας.
Αὐτὸς μὲν πόλεων
Κρήδεμνον λύει,

Πᾶσιν δ' ἀνθρώποις
Μοναρχήσειν δοκεῖ·
Χρυσῷ δ' ἐλέφαντί τε
Μαρμαίρουσιν οἶκοι,
Πυροφόροι δὲ κάτ' αἰγλήεντα
Νῆες ἄγουσ' ἀπ' Αἰγύπτου
Μέγιστον πλοῦτον,
Ὡς πίνοντος ὁρμαίνει κέαρ. *Scal.*

17 *Volet*] *Valet* lego. *Livin.*

21 *Nimium, nimiumque*] Iteratio hæc valde Latina et propria est: et valet vehementer. Ovidius Heroidibus: 'Ausus es, o nimium, nimiumque oblite tuorum,' &c. *Guilielmius.* Senec. de Benef. lib. I. cap. 14. 'Beneficium demus quod usu magis magisque placeat.' Cic. ad Tironem: 'Enitar ut apud judices magis magisque hæc nascens de me duplicetur opinio.' Apul. lib. III. et V. 'Diu diuque.' Sic 'quot quotque' apud Manilium lib. IV. 'Tot ducit vires, dominos quot quotque recepit.' *Gabbema.*

Severus] Lege, *severis.* Ut hoc dicat, Bacchum venire iratum illis, et quidem impense iratum, qui vini certamen recusent, et inter pocula sobrietati studeant; nam 'severi' Latine sobrii, et ab hilaritate lubentiaque conviviorum abhorrentes. *Guilielmius.* Lego, *severis*, id est, tetricis et abstemiis. Ut Catul. 'vini pernicies et ad severos migrate.' *Livin.*

23 *Quales his pœnas Deus hic*] Et hæc quoque non assequuti perverterunt homines ferreæ frontis. Nam optimum illud fragmentum ita legit: *Quales his pœnas qualis quantusque minetur.* Sic Virgil. 'Nam qualis quantusque cavo Polyphemus in antro.' Quod Græci feliciter uno verbo ἡλίκος dicunt, hoc Latini sermonis egestas dicit, Qualis quantusque, duobus verbis. *Scal.*

25 *Illaque si qua est*] Nihil mutandum: et si qua est ejusmodi, ut Agave, sentiat ultoris Dei iram, non autem nos: ætati et capiti illius sit, quæcunque illa est, non nobis. *Idem.*

Illaque si qua est] Hinc quum Muretus e Labyrintho se commode satis expedire non posset, ex vestigiis veteris, ut ipsus attestatur, scripturæ has voces *illaque sicca* scholiis suis appingere non dubitavit. Ego vulgatam lectionem retinendam quamvis audacter pronunciare non vereor: ut pol referatur ad *Cadmæ matris, &c.* quam, *si qua est*, i. e. si qua uspiam in rerum natura est, ubicumque illa fuerit tandem, quamvis morte jam pridem obita, irato Deo pœnas pendere ob meritissimam hercule noxiam exoptat Tibullus noster. *Dousa P.* Consentit Livineius. *Gabbema.*

33 *Hei mihi difficile est*] Ineptissime hæc sunt separata superioribus in libro infimæ vetustatis, et in aliis editionibus. Nam hæc sunt, ut superiora, in quibus nihil omnino cohæret. Sed non adverterunt imperiti homines, quid sibi vellet Tibullus. Sunt enim hæc omnia tanquam Satura quædam συμποσιακῶν ἀστεϊσμάτων. Quod sane imprimis considerandum fuit. *Scal.*

41 *Doctus Minoi Catullus*] 'Doctum' appellat Catullum, et eodem Epitheto ornant plerique, inter quos Martialis lib. I. Epigr. 62. 'Verona docti syllabas amat vatis;' existimo ab elaborata, et perfecta elocutione, et observatione diligentissima antiquitatis. *Ramirez.*

45 *Nec vos aut capiant*] Aliter hæc concepta sunt in Eclogario: *Non vos decipiant pendentia brachia collo, Nec capiat blanda sordida lingua prece.* Quod non dubium est rectum esse. Per hæc enim intelligit avarum et petacem amicam. *Scal.*

47 *Juravit ocellos*] Meo judicio non inepte: sic tamen, ut *juraverit* modo subjunctivo legere haud cunctanter videar. *Dousa P.*

52 *Precor*] Emendo *procul:* ita sæpe. 'Ite procul Musæ,' 'ite procul vani.' *Livin.*

55 *Perfida nec merito*] Distingue :

Perfida, nec merito nobis inimica merenti. Sic Catullus: 'insperantique ipsa refers te Nobis.' 'insperanti nobis,' ut hic *merenti nobis.* Virgilius. 'Vos o Calliope.' *Scal.*

56 *Perfida, sed quamvis perfida, cara tamen*] Euripides Phœnissis: *φίλος μὲν ἐχθρὸς ἐγένετ', ἀλλ' ὅμως φίλος.* *Id.*

59 *Nostræ convivia mensæ*] Hæc enim, ut dixi, omnia sunt *στεφανωτικὰ ἀνθίσματα.* *Idem.*

62 *Tu puer et liquidum*] Fragmentum illud emendatissimum, *Tu puer i, liquidum.* Nam, ut supra dixi, scribebant EI, pro I. *Idem.*

Tu puer hac liquidum] Lib. vet. *et*: mihi *Tu* suspectum est; pro quo *hac* legerim. *Livin.*

Fortius adde merum] Ita interpretatur *τὸ ζωρότερον.* Martialis: 'largius, et vividius.' *Scal.*

63 *Jamdudum Tyrio*] Legitur in Ms. Cod. *Jampridem Syrio*, quod placet præ vulgato. Odores enim laudatissimi, 'et omnis copia narium,' uti Horatius loquitur, e Syria, qui etiam 'Assyriæ nardi,' item 'Syræ mercis' commeminit alibi, quum unguenta intelligi vellet, puta, 'Malobatrum,' aut olivum etiam e Syria quotannis mari illo longo et magno Romam advehi solitum. *Dousa P.* *Syrio* legendum. *Livin.*

Tyrio madefactus, &c.] Romanis in triclinio discumbentibus dabantur a ministris unguenta, et coronæ, vel, ut est in marmore Farnesiano, tæniæ sive fasciæ quædam, quibus frontem convivæ vincire soliti erant quod iis crederent ebrietatem impediri. Unguentis vero liniebant caput. Celebratur præcipue nardinum id, quod ex 'spicis nardi' conficiebatur, quale 'spicati nardi' dicitur a S. Marco; et a S. Joanne, 'nardi pistici:' ubi fortasse illud 'pistici' factum sit ex verbo 'spicati,' ut aliæ multæ voces e Latio in Græciam advectæ, et e Græcia itidem in Latium transportatæ. Coronis autem unguento delibutis utebantur, &c. Vide Fulvium Ursinum Append. ad Ciaccon. *Gebeno.*

LIBER IV.

CARMEN I.

1 *Te Messala canam*] Istud poëmatium in Fragmento illo, quo vetustius exemplar Tibulli extare non puto, Titulum habebat: *Panegyricus Messalæ.* Et recte. Ejus argumenti scripserunt Lucanus in Pisonem, Ausonius in Mosellam, Claudianus in aliquot viros illustres, Sidonius etiam in non paucos. Ego autem crederem hoc Carmen excidisse Tibullo admodum adolescenti aut potius puero, nisi viderem tunc scriptum fuisse, quum jam patrimonium prodegisset. Id enim *τὸ παιδαριῶδες* et jejunitas scriptionis facit. Denique si titulum Tibulli non præferret, ego illud infimo Poëtæ attribuissem; adeo hic sui dissimilis est Tibullus. Nunc quia sine ullo dubio Tibulli auctoris est, non Tibulliani characteris, ego potius quis scripserit, non quid scriptum sit æstimans, paucas horas ei emendando impendam. Nam sane hæc Latina sunt. *Scal.*

Quanquam mea cognita virtus] Lege, ut in veteri scriptura, *quanquam me.* Quanquam, inquit, mihi conscius quam tenuis virtus mea sit, ut vires non possint subsistere. *virtus*, quod hic dicitur, vulgo in idiotismo 'Sufficientia' dicitur. Quare graviter pec-

caruut, qui legebant, *quanquam tua cognita virtus*. Idem.

2 *Ut infirmæ valeant*] Scribe ex Fragmenti auctoritate, *nequeant*. Antea inepta erat hujus principii lectio, ut et sequentium. *Idem.*

3 *Incipiam tamen*] Quia hactenus principium hujus Poëmatii penitus ignoratum est propter importunas interpunctiones, et menda, quibus totum Poëma scatet, apponam ut legendum est, ut appareat, quid voluerit Tibullus: *Te Messala canam. Quanquam me cognita virtus Terret, ut infirmæ nequeant subsistere vires, Incipiam tamen. At meritas si carmina laudes Deficiant: humilis tantis sim conditor actis: Nec tua præter te chartis intexere quisquam Facta queat, dictis ut non majora supersint. Est nobis voluisse satis.* Sane hæc elegantiora quam antea sunt, ut quæ pristino nitori suo reddita sint. Aperta est sententia. Tametsi, inquit, meritas laudes tuas carmine meo assequi non possim, et sim Poëta impar tantis actis, nec alius præter te possit gesta tua mandare literis, ut non plura dicenda dictis relicta videat: tamen egregiæ meæ voluntatis ratio habebitur, ubi nulla potest facultatis haberi. *Idem.*

7 *Est nobis voluisse satis*] Omnino hæc mutuatus est in suo Panegyrico ad Pisonem Lucanus: ‘ Quod si digna tua minus est mea pagina laude, At voluisse sat est; animum non carmina jacto.’ *Idem.*

9 *Cres*] Eustathius in Dionysium: Οἱ δὲ ἀπὸ Κρητός τινος αὐτὴν Κρήτην ὠνόμασαν υἱοῦ Διός. Ἀῤῥιανὸς δέ φησι, Κρὴς οὗ Κρήτη ἐπώνυμος, ὁ τὸν Δία κρύψας ἐν ὄρει Δικταίῳ, ὅτε Κρόνος ἐμάστευεν, μέλλων ἀφανίσαι αὐτόν. Apud hunc Creta hospitio exceptum Phœbum colligitur ex Tibullo. Sed hæc incomperta sunt nobis. Nam nugantur qui de Dædalo interpretantur, qui non erat Cres aut Cretensis. Præterea usus loquendi exigit, ut Cres apud Tibullum sit nomen proprium, non gentile. *Scaliger ad Euseb. p.* 17.

14 *Parvaque cœlestes pacavit mica*] Dandi thuris alia atque alia, prout facultates largiebantur, ratio erat. Nam honestiores quidem et locupletes acervos thuris focis ingerebant, thuraque acerra plena dabant: pauperiores vero grana duntaxat aliquot, vel glebulas et micas imis digitis injiciebant. Exempla plurima congerit summus vir Barn. Brissonius. *Gabbema.*

15 *Inaurato taurus cornu*] Deorum honori in sacris nihil aliud excogitatum est, quam ut auratis cornibus hostiæ, duntaxat majores, immolarentur. Plinius lib. XXXIII. cap. 3. Senec. Œdip. vers. 136. ‘ Aureo taurus rutulante cornu Labitur segnis.’ Tertull. ‘ Hunc tibi Jupiter bovem cornibus inauratis vovemus esse futurum.’ Juvenalis Sat. VI. ‘ Et auratam Junoni cæde juvencam.’ *Idem.*

22 *Huic et*] Puto *ut*. Livin.

26 *Omne movemus Hoc tibi*] Optimus codex, item et ille infimæ vetustatis habent, *vovemus*, et recte. *Scal.*

27 *Ne tanto careat mihi nomine*] Optimus codex cum altero scripto habet, *carmine*. Tantum consensum repudiare non debui. *Idem.*

30 *Quid quaque judex sub imagine*] Jam profecto istis correctoribus bonam mentem precor. Nam quid hoc sirpi, aut griphi sit, ego non intelligo. Sed optimum Fragmentum recte habet: *Nec quæris, quid quaque index sub imagine dicat.* Quis nescit hic indices esse titulos imaginum? Sed quem meliorem interpretem quam Tibullum ipsum producere possum? Ait enim: *At tua non titulus capiet sub nomine facta.* Idem.

Sub imagine dicat] Hoc e Romanorum consuetudine dicit, apud quos præsertim in funus producebantur imagines totius gentis, cum quis sepeliebatur. Et pro rostris non ille tantum laudabatur, verum etiam for-

tia et præclara facinora majorum commemorabantur. Qui igitur de te judicat, non quæris, ut tibi laudes a majorum imaginibus repetat, cum tuis potius nitaris, quam majorum virtute floreas. *Turneb.* Sed nihil certius est emendatione et expositione Scaligeri. *Gebhard.*

56 *Canent*] *Canant* puto. *Livin.*

Vincto pede] Pedes non tam vinciuntur in versu, quam versum ipsum vinciant, quamquam in versu mutuis vinculis astricti pedes, ut anelli in catena: et referri potest ad τὸ *versu*, quod præcessit. Cic. in Oratore, et lib. II. de Oratore: 'De pedibus in versu per translationem ita dictis, ut in navi.' Sic 'fluere versus' et 'ingredi' dicuntur. Illud *vincto* ad Poëtas, hoc *soluto* pertinet ad Historicos et Oratores. An per *solutum pedem* Dithyrambos intelligit? quia dixit, *canet*, quod non est Historicorum, de quibus Dithyrambis Cic. III. de Orat. et Plato in Phædro. *Passerat.*

44 *Quisque tibi majora gerit*] Si Tibullus ab inferis excitetur, hæc non agnoscat. Melius optimus liber: *Nam quis te majora gerit chartisve, foroeve? Nec tamen hic aut hic tibi laus majorve minorve.* Scal.

§ 55 *Non valuit Cyclops captos*] Hæc quoque quomodo agnosceret Tibullus pro suis, quæ ne in somnis quidem cogitavit? Ope igitur illius optimæ membranæ legimus: *Non valuit lotos captos avertere cursus.* Recte *captos*; nam notum quid acciderit τοῖς λωτοφαγοῦσι. Tamen *captos*, quod vulgo legitur, non damno. Nam cujus stuporis erat hic Cyclopis mentionem facere, cui rei dicatus est sequens versiculus? *Idem.*

56 *Æneæ Neptunius incola rupis*] Periphrasis Polyphemi Cyclopis Neptuni filii; de quo Homer. Odyss. I. Incertus poëta apud Charisium: 'Cyclops Ætnæus culto, Neptunia proles.' *Dousa P.*

57 *Victa Maroneo*] Alii *vincta*. De Marone hoc habes Ὀδυσσείας prima: Μάρων Εὐάνθεος υἱὸς Ἱρεὺς Ἀπόλλωνος. Sed et Poëtæ Maroneum pro vino usurparunt. Plato Comicus: οἶνον ἔπινον Μάρωνά τε τοσοῦτον. *Scal.*

60 *Nobilis Artaciæ gelidæ*] Optima membrana *erigit* non *irrigat*. Lege: *Mobilis Artaciæ gelida quæ se exigit unda. Mobilis*, ut Horatius: 'Mobilibus pomaria rivis.' *exigit* pro *erigit*, *X* pro *R*, quod aliquando in his libris accidisse supra retulimus. Ovidius: 'Et celer admissas exigit Hebrus aquas.' *Idem.*

Artaciæ] Hom. Od. K.108. Ἡ μὲν ἄρ' ἐς κρήνην κατεβήσατο καλλιρέεθρον Ἀρτακίην· ἔνθεν γὰρ ὕδωρ προτὶ ἄστυ φέρεσκον. *Id.*

Mobilis Artaciæ, &c.] Apparet legendum *Attaciæ gelida quos.* Solinus cap. 52. de ciconum flumine saxifico meminit, et Vibius sequester de fluminibus. *Livin.*

62 *Solis genus*] Id est, Solis filia. Sic Hymenæum 'Uraniæ genus' vocat Catullus: Virgilius: 'Latonæque genus duplex.' *Dousa F.*

70 *Illum ter geminæ*] Optimum Fragmentum: *Illum inter geminæ.* Ita etiam olim vix dum ephebos egressi emendaveramus. Geminam mortem vocat Scyllam, et Charybdin. *Scal.*

71 *Nec Scyllæ sævo conterruit impetus orbe*] Lege *ore* ex eodem Fragmento. *Scyllæ impetus* est περίφρασις, hoc est, Sylla ipsa vasta. Lucretius dixit cœli impetum pro cœlo. *Idem.*

Nec Scyllæ] Sic scribendus locus mendosissimus: *Nec Scyllæ sævo conterruit impetus æstu, Cum canibus rapidas inter freta sorberet undas, Non violenta suo consumpsit in ore Charybdis. sorberet* ἀρχαϊκῶς, pro *serperet* quomodo nullo sensu legebatur: idque Guyeto quoque in mentem venerat. *Heinsius in Addendis ad Ovid.*

84 *Qualiter adversos hosti defigere nervos*] Germanus Valens Pimpontius, vir et eruditione et dignitate amplissimus, in suis in Virgilium doctissimis commentariis docet nos le-

gendum esse *cervos.* Quod quis non credat, præsertim tam eruditi viri auctoritate permotus? Quid sit 'figere cervos' non minus potes ex Servio discere, quam ex Cæsare, qui sint 'cervi.' *Scal.*

Cervos] Tertia pars valli, 'Cervi' sunt: non ii quidem in omni vallo, non: sed a Cæsare adtexti, majori tutelæ et securitati. Quid ergo ii sunt? 'Cervi,' inquit Varro, 'a similitudine cornuum cervi.' Sunt igitur ramosi trunci arborum, in eam faciem, atque ii firmiores alias, alias infirmi: isti teneriores et infirmi, 'cervoli' dicebantur. Utebantur igitur his in vallo struendo, ad terram coërcendam adstringendamque identidem interjectis. Nos hodieque facimus. Vide plura apud Lipsium de Re Militari. *Gabbema.*

86 *Fontibus ut dulces erumpat terra liquores*] Castrametationis et militiæ est aquatio, et providere ne castra ponantur in arido loco, et aquæ inopi, ut apud Cæsarem de Bello Civ. I. Afranius et Petreius, ob male posita castra in colle, coguntur siti ad deditionem. Vide Vegetium lib. IV. cap. 10. quid faciendum ne aquæ inopiam patiantur obsessi. *Idem.*

88 *Laudis et adsiduo*] Exercitationem campestrem intelligit. *Scal.*

94 *Curvo contendere gyro*] Hoc exercitationis genus, quo equi flectuntur in orbem et circumaguntur, Lapitharum inventum esse ait Virgil. Georg. III. Id equisones nostri, qui ab equorum cura, *Escuiers d'escurie,* vocant, *voltiger à bride ronde.* Gabbema.

96 *Parma seu quos dextra velit*] Quid ego istis tortoribus librorum amplius optem, quam ut ab hac scabie qua illos laborare video, ungues teneant? Certe actum est de illis, si nullum bonum auctorem, quem corrumpant, habeant. Hominum fidem, hunc locum quo genere deformarunt! Nam ita omnis vetus scriptura eum conceptum habet: *Quis parma seu dextra velit, seu læva tueri Sive hac, sive illac veniat gravis impetus hastæ, Amplior, aut signata cita loca tangere funda?* Scal.

Dextra velit] *Velis* puto. *Livin.*

100 *Tum tibi non desit faciem*] 'Desit componere' loquutio etiam Propertio usurpata: 'Et mihi non desunt turpes pendere corollæ.' *Scal.*

101 *Seu sit opus quadratum*] Facit variam pugnæ faciem, ut ipse appellat. Primo, *quadratam* simplicem, fronte recto: secundo, *duplicem,* utroque cornu: tertio, *junctam,* quam capiebam *triplicem,* alia scilicet, ad duas junctam; nam sic fiebat, quod hic dicitur, ut dextera sua miles qui in lævo est sinistram medii aspiciat, sinistra sua qui in dextro ejusdem medii dextram. Inspice, intelleges. Sed remoratur, aut potius revocat, quod sequitur: *sitque duplex gemini victoria casus.* Ita enim non duplex, sed triplex e triplici acie victoria sit et casus. An *junctam* igitur intellegit subjunctam et duplicatam, de qua diximus, ut acies aciei sit supposita? Hoc opinor, et utrobique sane dextera sua sinistram appositi cornus cornu aspicit, et contra. Nec mihi displiceat etiam scribi: *duplicem sejunctum cernere Martem;* ut duas modo posituras nominet, *quadratam* simplicem, indivisam; et hanc abjunctam, in duo cornua: facili ita sententia. *Lipsius.*

Seu sit opus quadratum] Tria genera aciei instruendæ apponit, *quadratum* duplex, pilatum. Varro medium ignorat: duo reliqua testatur. 'Duo,' inquit, 'sunt genera agminum; quadratum, quod immistis etiam jumentis incedit, sed inter se densum est, quo facilius per iniquiora loca tramittatur.' Scaurus de Vita sua: 'In agrum hosticum veni: pilatim exercitum duxi;' id est, strictim et dense. Asellio Sempronius: 'Quartum signum accedebat, sive pilatim, sive passim iter facere volebat.' *Scal.*

103 *Seu junctum cernere Martem*]

Hoc est pilatum. *Idem.*

104 *Dextraque ut laevum*] Neque hæc minore medicina egent, quam superiora. Quare ita, auctoribus veteribus libris, lege: *Dexter uti laevum teneat, dextrumque sinister Miles.* Hic est trajectio facta. Nam hoc est plane duplex acies, non pilata; quare non ad junctum referendum, sed ad duplex. *Idem.*

108 *Iapigia*] Vitiosa scriptura; quum sit *Iapidia:* ita omnes auctores, et libri nostri calamo exarati; et Strabo Ἰαπυδία. Virg. 'Iapidis ora Timavi.' *Idem.*

Fallax Pannonius] Quare *fallax?* Dio de hoc bello, libro XLIX. Πλησιάσαντες δὲ αὐτοῦ τῇ πόλει, οἱ ἐπιχώριοι παραυτίκα μὲν ὑπὸ τῶν δυνατῶν ἀναπεισθέντες ὁμολόγησάν τε αὐτῷ, καὶ ὁμήρους ἔδοσαν. Μετὰ δὲ τοῦτο τάς τε πύλας ἀπέκλεισαν καὶ ἐς πολιορκίαν κατέστησαν. Persequitur autem fusius hanc historiam Dio ipse eodem libro, in quo perperam editum est Τουσκία pro Σισκία, quæ est urbs Pannoniæ. Cæterum hoc bellum non auspiciis Messalæ profligatum, quicquid nobis persuadere conetur Tibullus. Neque in nationibus inalpinis ullum Marte suo confecit præterquam id, quo Salassos vicit. Dio: Τούς τε Σαλάσσους, καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς μετ' αὐτῶν νεωτερίσαντας, ὁ Μεσσαλᾶς Οὐαλέριος ἐχειρώσατο. *Idem.*

110 *Testis Arupinus*] Legimus, *Arupinis.* quod etiam confirmat emendatissimum Fragmentum. Strabo de hoc ipso bello Iapidico scribens, de quo nunc sentit Tibullus: Ἑξῆς δέ ἐστιν ὁ Ἰαπυδικὸς παράπλους χιλίων σταδίων· ἵδρυνται γὰρ οἱ Ἰάπυδες ἐπὶ τῷ Ἀλβίῳ ὄρει τελευταίῳ τῶν Ἄλπεων ὄντι ὑψηλῷ σφόδρα. Τῇ μὲν ἐπὶ τοὺς Παννονίους καὶ τὸν Ἴστρον καθήκοντες, τῇ δὲ ἐπὶ τὸν Ἀδρίαν, ἀρειμάνιοι μὲν, ἐκπεπονημένοι δὲ ὑπὸ τοῦ Σεβαστοῦ Καίσαρος τελέως· πόλεις δὲ αὐτῶν Μέτουλον, Ἀρούπινοι, Μονήτιον, Οὐένδον (Οὐενδών). In itinerario Antonini in itinere ab Aquileia per Liburniam: 'Avendone, Arupio, Bibium.' Lege: 'A Vendone Arupinum.' Lege, Οὐενδών. Omnino his Strabonis verbis obscuro loco Tibulli lux adfertur. Legebam etiam *Arupinas,* ut sit gentile; quod malim: ut sit pauper Arupinas. *Idem.*

Pauper] Quare *pauper,* mox subjicit. Strabo: Λυπρὰ δὲ τὰ χωρία, καὶ ζειᾷ καὶ κέγχρῳ τὰ πολλὰ τρεφόμενοι. Ergo κατ' ἐξοχὴν, *Pauper.* Idem.

Natus in armis] Jam explicavit Strabo, quum vocat ἀρειμανίους. *Idem.*

116 *Conversus terga domator*] *Domator,* πωλοδάμνης· sed suspectum est de mendo. *Idem.*

Domator] Puto *domatus* pro *domitus.* Non. 324. 8. Stat. *comatus,* id est, Gallus: falso. Nam jam Galliam subegerat Cæsar. *Livin.*

121 *Tyrio subtemine vestem Indueris, &c.*] Inter omnes Kalendas, Kalendæ Januariæ fuere celebres, et per totum Romanum orbem, ut innuit Libanius in Ἐκφράσει Καλενδῶν. Fuere autem desideratæ solemnes illæ Kalendæ quatuor de caussis. Quia annum aperirent, quia opera omnia inchoarent, quia Jano illas Kalendas dicarent, et quia duo templa Æsculapii in insula Tiberina dedicarent. Prima patet ex Libanio et Arnobio lib. IV. Secunda ex Senec. Ep. LXXXIII. Tertia ex Macrob. lib. I. cap. 13. Quarta ex Ovid. Fast. I. Illa die tota Civitas læto cultu, populusque in toga candida corona cinctus. Quidam quoque illa die in triumphali veste, Dio lib. LIV. Capitolium ascendebat, et consules novos huc pergentes comitabatur. Consules autem erant in purpura cum fascibus, lauro novo circumvolutis. Odores etiam multi accendebantur. Ignis quoque in foro. Januæ laureatæ et lucernatæ. In Capitolio boves immolabant injuges et Faliscorum. Vota consulum excipiebantur a senatu, &c. Plura pete ex Ludovic. Aureliani Cogitationibus. *Gebhard.*

129 *Multa silentia*] Forte legendum *cuncta: ἄκην ἐγένοντο σιωπῇ. Livin.*

130 *Juppiter ipse levi vectus per inania curru Adfuit*] Currum levem videtur dixisse propter alas, quas ei adjungit Plato in Phædro ita scribens: Ὁ μὲν δὴ μέγας ἡγεμὼν ἐν οὐρανῷ Ζεὺς πτηνὸν ἅρμα ἐλαύνων. Lucanus in Piscatore: Ὡς μέγας Ζεὺς πτηνὸν ἅρμα ἐλαύνων ἀγανακτήσειεν ἂν, εἰ μὴ οὗτος ὑπόσχῃ τὴν δίκην. Meminit etiam Hermogenes de Ideis lib. I. Hinc lucem accipit Plauti locus Amphitryone non satis excussus ab interpretibus: 'quadrigas si nunc inscendas Jovis Atque ita effugias, ita vix poteris infortunium.' Item Horatii in Odis: 'namque Diespiter Plerunque per purum tonantes Egit equos, volucremque currum.' Ac denique Apuleius lib. de Mundo: 'Deus namque, sicut et vera continet ratio, principia, fines et media rerum omnia penetrat, atque illustrando curru volucri superfertur.' Ita enim legendus is locus ex Ms. Cod. Cl. Bon. Vulcanii. Quo respexit etiam Boëthius in Consol. lib. IV. *Dousa F.*

131 *Olympum*] Interpretes hunc locum accipiunt de Olympo monte, qui altitudine nubes excedit, eoque *cœlo vicinus* dicitur: quibus non accedo, et Olympum interpretor cum Homero, θεῶν ἕδος, quam quidem Jovis et Deorum sedem οὐρανῷ sive cœlo superiorem facit ita canens: Ἠερίη δ' ἀνέβη μέγαν οὐρανὸν Οὔλυμπόν τε. Recte ergo dicetur *cœlo vicinum*, e quo in cœlum proximus descensus sit. *Idem.*

133 *Cunctaque veraci*] In vet. libro hi versus hoc exemplo distincti visebantur: *Cunctaque veraci capite annuit: additus aris Lætior eluxit structos super ignis acervos.* Dousa P.

139 *Nec fera Rhæteo*] Ita hunc locum depravarunt, qui veterem scripturam non assequebantur hanc, *Nec fera te tereo.* Unius literulæ commutatione legendum, *te Tyrio*: tellus habitata Tyrio colono est Africa profecto, aut cedo sis aliam, in quam coloniam miserint Tyrii. Est igitur Africa; quam tacere non debebat Tibullus, quum totum orbem hic trophæis Messalæ implet. Mirum vero tantum virum Messalam in omnibus bellis a Dione prætermissum; et Appiano, præter pauca admodum, quæ de eo dixit, quibus breviter ipsius laudes perstringit. *Scal.*

140 *Vel regia lympha Diaspes*] Nulla est mutatio in veteribus libris, ne in optimo quidem. Vocat igitur Diaspem, quem alii Choaspem. Notum ex Herodoto quid velit, et Ausonio: 'Hunc cuperes, Rex Mede, tuis contingere castris Flumina consumpto quum defecere meatu, Hujus fontis aquas peregrinas ferre per urbes, Unum per cunctas solitus portare Choaspen.' *Idem.*

141 *Cyri dementia Cydnus*] Hunc vocat Herodotus Gynden. Quare ita legendum videtur, ut jam ab aliis animadversum. *Idem.*

Gyndes] Dahas Ariosque disterminat. Tac. Annal. XI. Vide ibi Lipsium. *Gabbema.*

142 *Cretæis ardens aut unda Carystia campis*] Mendosissimus locus, ita tamen ut etiam in codice infimæ vetustatis eadem lectio reperiatur. Quare non hodie atque heri inolevit hæc macula huic loco, sed morbus, ut video, inveteratus est. At peroptimus ille, quem tam laudamus, habet: *Ardet Arecteis aut unda perhospita campis.* Recte ita me Deus bene juverit. Arectei campi sunt quos Strabo Ἀρακτηνοὺς appellat, mendose sane, quum sit legendum Ἀρακτηνούς, ut ex hoc loco apparet, et ex Geneseos capite decimo, ubi mentio fit Herois illius Nemrodi, 'Ejus' inquit, 'regni caput fuit, Babylon, Arec, Acad, et Calne in terra Senaar.' Ab hoc igitur Arec, Ἀρακτηνή et Aractei campi, in illis campis est lacus ardens, cujus meminit Plinius libro secundo: 'Campus Babyloniæ flagrat quadam

veluti piscina, jugeri magnitudine.' Qui ridiculam illam lectionem vulgatam pro hac nobis supposuerant, habebant in animo θερμὰ λουτρὰ quæ sunt ad Caryston Eubœæ, ingeniosi et astuti homines, qui quasvis calidas aquas statim ardere putarent. Atqui esto : cur iterum rediret in Græciam Tibullus? Nam in ea est Eubœa. At non nisi nunc de remotis gentibus agit. Nos igitur ope peroptimæ membranæ fœdas maculas ex hoc cultissimo auctore sustulimus. *hospita unda*, Græcum est ξενίζουσα, hoc est mira. Melius legeretur : *Ardet Arecteos aut unda per hospita campos.* Sic infra : 'fecundas ad deficientia messes.' *Scal.*

Ardet Arectæis] Lege : *Ardet Areccæis aut unda perhospita campis.* Arecca, vel Aracca, in confinio Susianæ et Babyloniæ sita, Susidis urbs. In Susia autem Naphthæ liquidæ fontes, Strab. xv. *perhospita*, ut 'pervesperi,' 'peradolescens,' 'perinteger,' 'pervirgo' Ciceroni. *Salmas.*

145 *Padæus*] Padæorum mentionem habes apud Herodotum. *Scal.*

146 *Atque Mosynos*] *Magynos* et *Maginos* habent libri nostri. Μοσσυνοίκους cogitabant, qui turres pro hominibus nobis supposuerant. Nam μόσσυνοι sunt falæ ligneæ. At Μοσσύνοικοι populi in falis habitantes. Sed qui sint Magyni ipsi, aut unde expiscatus sit Tibullus, nondum reperi, quia quærere otium non est. *Idem.*

149 *Te manet invictus*] Invictus sane adhuc eo tempore. Nam hactenus ne Cæsar quidem illos subjugavit. Primus Cæsarum Claudius de illis triumphavit. Cujus rei amplissimum testimonium habes in Catalectorum meorum libro priore, nempe elegantissimos versus a quodam ejus temporis Poëta scriptos : quos inde petas licet. Sed et Seneca in Ἀποκολοκυνθώσει idem testatur in choricis anapæstis : 'Et cæruleos Scotobrigantas :' pro quo ineptissime hodie editur 'scuta Brigantas.' Nam quibus displicet hæc emendatio, quod Scoti in Britanniam, ut aiunt, non trajecerint ante tempora Valentiani, nihil agunt. Erant tamen adhuc in Hibernia : ad quæ loca etiam videntur appulisse Romani temporibus Claudianis. Nam Juvenalis meminit litorum Juvernæ, id est Hiberniæ, ante tempora sua subactorum. Cærulei scuta Latinum scimus, ut opus non fuerit nos de Grammatica monere. Nam et ita Virgilius loquitur : 'et picti scuta Labici.' Sed quis sanus dixerit cæruleos scuta, qui cute Cærulei essent? Quare ut ipsi non audire nos volunt vera proponentes, ita neque nos illos vero adversantes audiemus. An ignorant Brigantes Britanniæ esse ἀντίκρυς Βριγάντων Hiberniæ, quorum amborum meminerit Ptolemæus? Brigantes igitur apud Senecam et Scoti sunt in Hibernia adhuc, non in Britannia. Itaque de sero transitu Scotorum in Britanniam, quod objiciunt, frigidum ; quum eos adhuc velimus esse in Hibernia. Nam ipse Seneca meminit ibidem Britannorum. Quod si jam Brigantes in Britannia, bis ergo idem dixisse Seneca. Porro Brigantum, qui in Britannia, meminit etiam Pausanias Arcadicis. Adrianus Junius vir eruditissimus, quum mendum apud Senecam olfecisset, non tamen tollere potuit : quin oblitus moduli syllabæ legit, 'cute Brigantas.' Quære unde Picti dicti sunt? an quia scuta picti, non cutem? Certe Scoti ab iisdem partibus Hiberniæ. Et ambo picti non scuta, sed cutem. Quare et Scoti hanc gentis suæ antiquitatem mihi debent, qui primus illum locum emendavi : quum ipsi hactenus suæ gentis testem Claudiano antiquiorem non haberent. Sed et locus in Octavia Tragœdia de eadem re depravatissimus est : qui tamen ad hanc rem facit. Ita enim ediderunt : 'En qui ora Tanais primus imposuit jugo, Ignota tantis classibus texit freta.' Loquitur de Claudio Cæsare. Legen-

dum sane: 'En qui Britannis primus imposuit juga.' *Idem.*

150 *Interjecto Sole*] An Sole interposito, quod ab Zona nostra temperata qui velit ad frigidam et inhabitabilem progredi, necesse habeat transire per Zonam torridam, quam Sol semper insistit, atque ita interjectu interposituque solis id eum efficere oporteat? An quod tot mundi et novi orbes putabantur, quot novæ reperiebantur Indiæ, ut ab aliis transiri ad alias non posset nisi Solis alterius transitu? An quia novos quærentes triumphos ultra Solem et diem, mundique terminos pergebant? qua de re Pedo Albinovanus apud Senecam in libro Suasoriarum (unicus est tantum) sic ait: 'Latini declamatores in Oceani descriptione non minus viguerunt; nam aut nimis descripserunt; aut curiose, nemo illorum potuit tanto spiritu dicere quanto Pedo Albinovanus, qui navigante Germanico dixit: 'Jam pridem post terga diem Solemque relictum, Jampridem notis extorres finibus orbis, Per non concessas audaces ire tenebras, Hesperii metas, extremaque littora mundi.' *Passer.*

151 *Nam circumfuso consistit in aëre tellus*] Sic Ovid. Met. I. 'Nec circumfuso pendebat in aëre tellus.' Manil. lib. I. 'Est igitur tellus mediam sortita cavernam Aëris, et toto pariter suspensa profundo.' Quin et terram ab aëre vehi sustinerique, ut alii ab aqua, existimabant. Quod quia minus notum est, imo quia plane ignotum est, firmandum est exemplis. Lucan. lib. I. 'Dum terra fretum, terramque levabit Aër.' Qui versus reprehensus est a viris magnis non considerantibus sequutum eum auctorum quorundam opinionem, quam nos primi, nisi fallimur, in lucem protraximus. Claudianus de Quarto Consulatu Honorii: 'Et qui perpetuo terras ambitque vehitque, Nec premat incumbens oneri, nec cesserit aër.' Macrob. Saturn. lib. I. cap. 21. 'Quis enim ambigat matrem Deum terram haberi? hæc enim leonibus vehitur, validis impetu atque fervore animalibus, quæ natura cœli est, cujus ambitu aër continetur, qui vehit terram.' *Dousa F.*

157 *Superingerit*] *Superegerit* est in duobus nostris. *Scal.*

164 *Nulla nec exustas habitant animalia partes*] Habitari negarunt olim ex antiquis plurimi, nec pauci ex iis, qui avorum nostrorum temporibus floruerunt. Sed rem aliter se habere ne pueri nunc ignorant. Vide Merulam Cosmograph. part. I. lib. III. *Gabbema.*

169 *Per tempora labitur annus*] Codex infimæ vetustatis *vertitur: περιπλομένων ἐνιαυτῶν. Scal.*

175 *Ergo ubi præclaros poscent*] Liber optimus habebat *ierint*, non *poscent*. Ergo legendum *per claros: Ergo ubi per claros ierint tua facta triumphos.* Idem.

181 *Languida non noster*] In Membranis, *Languida nam noster, &c.* idque verum puto, et faciunt a me ea quæ a Poëta ex ordine subjunguntur deinceps. *Dousa P.*

183 *Nam mihi quum magnis opibus*] Horatius idem prorsus tangit: 'Di tibi divitias dederant.' *Scal.*

Domus alta niteret] Hoc loco *niteret* haud tralatitie accipiendum, sed eapse metaphora, qua in Plauto scriptum videmus: 'Pro re nitorem et gloriam pro copia, &c.' Et Horatio: 'Res ubi magna nitet domino sene.' *Dousa P.*

185 *Fœcundis in deficientia mensis*] Legebamus olim: *Cui fuerant flavi ditantes ordine sulci Horrea, fecundas ad deficientia messis: messis* pro messes; pro quo excuderant *mensis*. Sed postea conjecturam nostram confirmavit liber optimus, in quo et *messes* disertim scriptum erat. *Scal.*

187 *Furique lupoque*] Fallor? an per 'furinum ac lupinum genus,' mi-

lites non nisi milvinis gypsatisque unguibus rem gerere solitos, et quidem Cæsarianos intelligit: quibus nihil non belli jure, qua privatum, qua publicum, veluti in præmium, imo vero in prædam a victore Octaviano impunissime ac sine ullo discrimine concessum: quibusque adeo latrocinari passim, hoc est, ex rapto rem suam (quæ nulla fuerat ante) struere, exaugere, ac constabilire oppido, 'Omne sacrum rapiente dextra,' jampridem hercule in ludum et jocum consuetudine vorterat scilicet. *Dousa P.*

189 *Quum memor accitos*] Lege *anteactos*, ut habent libri nostri scripti. Memorem dolorem vocat pœnitentiam anteactorum. *Scal.*

Cum memor accitos] Ego certe non *accitos* (quod nequam et nihili verbum est) sed *accisos*, semper usque adhuc legendum judicavi, atque etiamnum judico, qua metaphora Horatius pariter ac Livius usi. 'Res accisas,' pro attritis ac comminutis dixere: et Latinorum Poëtarum Phœnix, 'Accisis coget dapibus consumere mensas.' *Dousa P.*

190 *Spolierque relictis*] A creditoribus scilicet. Et hæc plane adtestantur de ære alieno contracto in luxu et nepotatu, contra mentem eorum, qui nobis obstrigillarunt. Itaque Horatius obrutum curis ob æs alienum ita alloquitur: 'Inter spem curamque, timores inter et iras, Omnem crede diem tibi diluxisse supremum: Grata superveniet, quæ non sperabitur, hora.' Quum igitur dicat spoliari se relictis, an et agellos reliquos suos assignari intelligit? Si non reliquos assignari, neque priores igitur. *Scal.*

195 *Densis obsistere turmis*] Libri nostri *subsistere*. Sic Livius 'subsistere feris,' ὑφίστασθαι τὰ θηρία. Ergo hanc lectionem retine. *Idem.*

200 *Nec mallem mittere chartas*] *vincere* liber optimus. *Idem.*

206 *Mutata figuram*] Lego ex libro nostro, *figura*. Seu figura finget me. *Idem.*

210 *In quencunque*] Optimus liber *Quandocunque*. Idem.

In quemcunque] *In quodcunque* puto. *Livin.*

CARMEN II.

7 *Vestigia movit*] Vet. Cod. *flectit* habet. *Dousa P.*

16 *Vellera det*] Dibapham designat, de qua et Martialis, scribens itidem: 'Quod bis murice vellus inquinatum.' *Dousa P.*

20 *Proximus Eois colligit Indus equis*] Oceano Indico. Sed melius, *equis.* Propert. 'Quos Aurora sub rubra colorat equis.' Supra Theodectes: Οὓς ἀγχιτέρμων ἥλιος διφρηλατῶν, κ. τ. λ. *Scal.*

23 *Multos celebretur in annos*] Veteres omnes libri: *hoc sumet in annos:* lego, *consumet*, pro 'consummet.' *Id.*

CARMEN III.

3 *Acuisse in pectora dentes*] Repone ex optimo libro: *acuisse in prælia.* Scal.

5 *Venandi, Delia, cura*] Scribe *devia cura:* nec in tam deviis saltibus Veneris. *Delia* sane huc non pertinet. *Idem.*

7 *Quis furor est, &c.*] Scribendum puto, quamvis hoc timide affirmem: *Quis furor est, demens, densos indagine colles:* loquendi forma Propertio aliisque usitata. *Dousa F.*

20 *Retia tende manu*] Repone ex libris, *tange.* Scal.

21 *Et quæcunque*] Libri *at quæcunque.* Idem.

CARMEN IV.

1 *Morbos expelle*] Forte *depelle.* Livin.

5 *Ne macies*] Vet. Cod. *neu.* Dousa P.

9 *Tecumque feras quicunque sapores*] *Sapores*, χυλοὶ, Græco more dixit. Et Plinius de Papavère: 'E nigro papavere sapor gignitur scapo inciso, ut Diagoras suadet, quum turgescit: ut Iolas, quum deflorescit, hora diei sereni, hoc est, quum ros in eo exaruerit.' Hæc Plinius, qui postea succum vocat, malo exemplo, quum aliud sit χυλὸς, aliud ὀπός. Nam male vocavit saporem, quam lacrimam dicere debebat. Sapor enim vel χυλὸς fit expressione, non autem sponte manat. *Scal.*

CARMEN V.

1 *Est quis te Cerinthe*] Scribe, ut in optima membrana: *Qui mihi te, Cerinthe*. Scal.

9 *Mane Geni*] Scribe, *Magne Geni*. Idem.

Magne Geni] In Ms. *Alme Geni*. Dousa P.

10 *Quum de me cogitat ille calet*] Propius veritatem accedunt editiones, quæ habent, *valet;* nam ex veteri libro legendum *volet*. Si modo, inquit, idem amor urit illum, qui me. Infra: 'Ah ego non aliter tristes evincere morbos Optarim, quam te si quoque velle putem.' Hoc est, si te pari igne uri putem. *Scal.*

19 *At tu natalis, &c.*] Natali die celebrabatur et colebatur Genius, ut ex illa Persiana cæsura, Sat. II. planum est, 'Funde merum Genio.' Colebatur autem a viris: hi enim Genium habere censebantur, non a fœminis; Deusque natalis vocabatur. Dictus etiam fuit Deus naturæ. *Turneb.*

20 *Quid refert clamne palamve roget*] Supra indicavimus superstitionem veterum in votis tacite concipiendis. Apuleius: 'Tacitas preces in templo Deis allegasti: igitur magus es: aut cur optasti?' *Scal.*

CARMEN VI.

3 *Tota tibi*] *Lota tua* puto. *Livin.* Ita et Fruterius, *Lota tibi est*. Sed recte nihil contra Mss. cod. mutandum censet. *Gebh.*

7 *At tu sancta fave, &c.*] Rite preces hæ conceptæ, atque ex dignitate. Etenim et cubili et connubiis præposita antiquitus Juno, unde et Jugæ cognomento ornata merito. *Dousa P.*

9 *Ulli non ille puellæ*] Libri nostri *ullæ*, ἀρχαϊκῶς. *Scal.*

14 *Ter tibi fit libo*] Varro: 'Hisce manibus lacte fit non vino.' *Idem.*

15 *Præcipit, et natæ*] Ex decreto Aurati mei restituendum *Præcipiet natæ*.

16 *Illa aliud tacita jam sibi*] Lege auctore optima scriptura, *Jam sua*. Jam sui juris, non ex præscripto matris. Pendet hoc ex eadem stulta religione votorum tacite concipiendorum. *Scal.*

Jam sua mente rogat] *Sua* reposui pro *sibi*, ex præscripto Chirographi exemplaris, h. e. αὐτόνομος, ac juris jam sui facta per ætatem, quia ex magisterio matris excessit modo. *Dousa P.*

19 *Sic juveni grata*] Liber scriptus: *Sit juveni grata; ac veniet cum proximus annus*. Dousa P.

Sit juveni grata adveniet] In libris nostris *veniet*. Lege igitur: *Sic juveni grata, veniet quum proximus annus: grata*, hoc est, grata re; quod non intelligebant correctores. *Scal.*

20 *Hic idem votis jam vetus adsit amor*] Liber infimæ vetustatis *esset amor*. Quod retinendum est. Jam, inquit, votis proximum annum invocat, ut iste jam vetus esse videatur. Si vota spectes, quæ faciunt, jam putes eos plurimos annos amare: jam vetus videtur eorum amor. Eorum enim votorum festinatione videntur properare anni. Sic Petronius: 'Votis absentem interficit hostem.' Et Œdipus ille apud Sophoclem: ἐγὼ δ' ὅδ' ἐνθάδε Ἄψαυστος ἔγχους, εἴτι μὴ ἐμῷ πόθῳ Κατέφθιτο. Nisi, inquit, votis ip-

sum interfeci: nisi imprecatione mea mors illi properata sit. *Idem.*

CARMEN VII.

6 *Dicetur si quis non habuisse suam*] Vetus liber, *sua*, hoc est, gaudia. Utro modo legas parum interest. *Mea gaudia*, τἀμὰ παιδικὰ, meos amores. Val. Cato in Diris: 'Invideo vobis, agri, mea gandia habetis.' *Scal.*

Habuisse suam] *Suam* legendum videtur, nisi *sua* malis. Suam vocat amicam Propert. III. El. 7. 'Me doceat livor mecum habuisse meam.' Heinsius ad Ovid. Remed. Amoris p. 492.

8 *Ne legat id nemo, quam meus ante velim*] Ille Poëta, in quo sincerus esse videtur et ingenuus Latini sermonis sapor, nullo peregrino vitiatus succo, amore tamen rituque Græcorum duas negationes unius vice quibusdam videtur posuisse, ita scribens: *Non ego signatis, &c.* ut sit: Ne legat id quisquam: poterit tamen exponi: Ut legat id aliquis antequam meus. *Turneb.*

Ne legat id nemo] Duæ negationes pro una. Propertius: 'Absenti nemo non nocuisse velit.' *Scal.*

9 *Sed peccasse juvat, vultus componere famæ Tædet*] Hoc est, Oris et faciei habitum ad Patavinam illam stolæ superciliique matronalis severitatem componere ac conformare, ne forte in vulgus dispalescat audax amoris hoc facinus, vultus mei hilaritate proditum scilicet. Idque ex Ovidianæ disciplinæ, quam idem amoribus suis præscribit, formula maxime ita habentis sese: 'Indue cum tunicis metuentem crimina vultum, Et pudor obscœnum diffiteatur opus. Da populo, da verba mihi, &c.' At Sulpitia hoc dissimulationis genere nihil apud Populum Romanum sibi opus esse gloriatur. Cur ita? quod Pervigilium cum Cerintho amasio suo furtim celebratum, haud veniam modo, sed et laudem apud Coryphæos ac conscios, (qui quidem non iniquos nimium harum rerum Censores præstare voluerint sese,) potius commeriturum persuadet sibi: quippe auctore tam digno culpam in se admissam facile se redemturam confidens. Ait enim: *Cum digno digna fuisse ferar.* Ubi rem molliculam et parum severam probissimæ locutionis periphrasi circumscriptam, et quasi honestatis involucro obsuptam velatamque videmus; id quod Poëtis non insolens: ut nec Ovidio, quum scribit: 'Crede mihi, mecum non semel illa fuit.' *Dousa P.*

Vultus componere] Proverbium est, πλάττειν πρόσωπον. *Scal.*

CARMEN VIII.

1 *Invisus natalis adest*] Messala amavit Sulpitiam. Hæc est, ni fallor, quam Messala Carminibus suis celebravit; de qua Virgilius in Prolusionibus scribens ad Messalam ipsum: 'Certatim ornabant omnes Heroida Divæ: Certatim Divæ munere quæque suo. Felicem ante alias tanto scriptore puellam.' Nunc Messala eam rus ad natalem suum celebrandum invitat in agro Eretino. Illam piget eo ire, quia relinquendus esset Cerinthus, sine quo omnes epulas insuaves, omne solenne festum nefastum putat. *Scal.*

3 *An villa sit apta puellis*] Nostri libri, *puellæ*: et sane de se, non de aliis, loquitur. *Idem.*

4 *Atque Aretino*] Assentior doctis hominibus, qui *Eretino* legunt, quia Aretium nimis longinquum esset, quam ut puella ab urbe eo animi caussa deducenda esset. Eretum vicinum Trebulæ, ut testatur Strabo. Meminit Virgilius: 'Ereti manus omnis.' Totus autem ille tractus gelidissimus, ut pote intra montes porrectus. Martialis: 'Humida qua gelidas submittit Trebula valles, Et

viridis Cancri mensibus alget ager.' Puella igitur conqueritur se in frigidissimum agrum abduci, et, quod familiam ducit, sine Cerintho suo. Ineptum vero putare hic *amnis* legendum esse, quum amnis quantumvis frigidus nihil nocere possit: ineptius vero aquas vicinas frigidas hic putari innui, quod video quibusdam placere; quas aquas Λάβανα ὕδατα codex vulgatus Strabonis vocat, quum legendum sit, Ἄλβανα ὕδατα· sed sine dubio legendum *frigidus annus*, non *amnis*. Conqueritur se divelli a Cerintho tempore anni inclementissimo in agrum frigidissimum. Ita loquuntur veteres, ut Plancus Ciceroni, 'Copias tempore anni eduxi.' Græcum est, ὥρα ἔτους. Sane hæc est vera lectio, quam hic proposuimus. An inquit, opportune hiems transigetur frigidissimo agro? Vide quas difficultates proponit, hiemem, agrum frigidum, puellam se, urbe carere, abesse a Cerintho. *Idem.*

5 *Jam nimium, &c.*] Detegendus hoc loco Criniti error, qui Epigrammatium istud, non ex Sulpitiæ, verum ex Tibulli ipsius persona scriptum inscitissime persuasus, Messalam a Tibullo, *sui studiosum*, perhiberi, in vita Poëtæ ejus palam prodere memoriæque mandare non dubitavit: a præpostera exempli supradicti investigatione in manifestariam fraudem inductus scilicet. *Dousa P.*

Jam nimium Messala] Noli nocere, dum juvare putas: hoc est enim, *nimium studiose*. Scal.

6 *Non tempestivæ*] Qui sæpe te accingis itineri intempestivo. Est enim anni tempus asperrimum. Quare hæc confirmant emendationem nostram, *frigidus annus*, pro *frigidus amnis*. Idem.

7 *Hic animum*] Quanvis alio abducta, tamen Romæ, ubi Cerinthus est, animum sensusque meos relinquo; quanvis tu arbitrio meo non sinis esse Romæ; vel, quanvis non sinis me esse arbitrii mei, quod melius est. Est autem mollissimum, ac delicatissimum Epigramma, et Tibulli Musa dignissimum. Et, nisi fallit me judicium meum, hactenus ejus sententia obscura fuerat. *Idem.*

8 *Arbitrio quanvis*] Vet. cod. *quoniam* ostentat. *Dousa P.*

CARMEN IX.

1 *Scis iter ex animo*] Hæc verbis suis Tibullus ad Messalam. Scis, inquit, Sulpitiam a profectione illa in agrum tuum destitisse. Quare quum illa obfirmarit se non ituram, nos sine illa natalem tuum celebremus. *Scal.*

2 *Natali Romæ non sinit esse suo*] Diu est, quum hic versus corruptus est. Ita enim codex infimæ vetustatis habet. At optimus ille longe aliter: *Natali Romæ jam licet esse tuo.* Jam, inquit, illi licet esse Romæ, dum tu celebras natalem tuum rure. Sustulit enim iter ex animo: hoc est, decrevit non ire. Sane absque illa optima membrana nullus verus sensus ex hoc Epigrammatio elici poterat. *Idem.*

CARMEN X.

1 *Gratum est securus*] Gratum est, inquit, o Cerinthe, quod tam libere fateris te securum esse, ne in te peccem turpi adulterio. Apage cum tua illa securitate, dignus non ingenuo amore, sed aliquo prostibulo, aut quasillaria muliere. Satis sollicite observant me rivales tui, et diligenter ac curiose cavent, ne id flagitium committam: quos illa pudicitia mea, quæ facit, ut ne alii viro succumbam, acriter urit; vellent enim et sibi morigera essem, et facerem id, quod tu te tam secure ais negligere, quum ais te non vehementer curare, ne male inepta cadam; hoc est, ne peccem alio viro. Hæc, quia obscura erant,

fusius a me contra morem meum explicata sunt; non enim satis ea vulgus assequebatur: imo Sibyllæ folium illis erat hoc Poëmatium acutissimi argumenti. *Scal.*

3 *Sit tibi cura togæ potior*] Togatam, et quasillariam ancillam simul conjungit, ut Horatius: 'bonam deperdere famam, Rem patris oblimare, malum est, ubicunque (quid inter Est?) in matrona, ancilla, peccesve togata.' Ita legendus locus ille apud Horatium: qui vulgo male ab interpunctionibus laborat. Deprehensas quoque in adulterio in toga traduci notius est, quam ut repeti debeat. Sed Isidorus scribit in amiculo lineo, in toga. *Idem.*

Pressumque quasillo] Intelligit, ut dixi, ancillam quasillariam. Petronius: 'Nec contenta mulier tam gravi injuria mea, convocat omnes quasillarias, familiæque sordidissimam partem.' Juvenalis: 'Horrida quale facit residens in codice pellex.' Quasillariam intelligit. In Glossario: 'Quastillarius, φιλοποιός.' Lege, 'Quasillarius, ψιλοποιός.' 'Amphitapæ' sunt villosa gausapia: 'Psilæ,' belluata tapetia sine villis, quorum tapetiorum opifices in quasillis repositos habent lanarum discolorium glomos multos; a quibus quasillis nomen illis. Apud Isidorum: 'Sipla, Tapeta ex una parte villosa, quasi simpla.' Inepte 'Sipla' pro 'Psila.' In Glossis: 'ψιλὸν, Tenue, Babylonicum.' *Idem.*

5 *Solliciti sunt pro nobis*] Fingit alios amatores sibi esse, quibus dolet, quod uni Cerintho addicta sit: fingit, inquam, ut jam tepentem pueri amorem accendat. Quod sane non potest dici, quam venuste ab erudito poëta commentum sit. *Idem.*

Solliciti sunt pro nobis, quibus illa dolori est] Hoc est, amici omnes, et benevoli mihi, *quibus illa dolori est*, i. e. quibus mehercule ex animo dolet, *scortillum illud quasillo pressum* tibi in amoribus et delitiis esse, mirifice de nobis anxii sunt, ac solliciti, *ne credam ignoto maxima cura thoro*: hoc est, ne quæ tamquam legitima conjunx, et (quod rei caput est) Servii illius Sulpitii, Oratoris magni filia, maximæ curæ ac cordi merito utique esse debebam tibi posthabear nunc ancillulæ vili pellicique ignobili (hoc enim est, *ignoto thoro*) herilibusque pensis ac iniquis quasillis ad robustum codicem adfixæ, quasi cum Petronio 'quasillariam' dicas. Apertam vero ironiam esse facile ex præcedentibus colligere licet. *Dousa P.*

6 *Maxima cura*] Repone, ut libri, et primæ editiones habent, *maximus ensusa*. Causa ne credat ignoto toro, est amor, quo unicum Cerinthum complecitur, fides, quam integram illi uni servat: ignotum torum, quemvis alium, cui succumbat, intelligit. *Scal.*

CARMEN XI.

1 *Estne tibi Cerinthe*] Male cum aspiratione prima syllaba hujus nominis scribitur: est enim Κήρινθος. Hujus etiam formosi meminit Horatius Sermonum primo, Satyra secunda. Pendet autem hoc Epigramma a præcedente. Verum enim est illud: 'Amantium iræ amoris redintegratio est.' Sulpitia volens amorem suum dissimulare, Cerinthum a se cum illa responsione, quam superius vidimus, amolita est. Nunc amoris impotentia incidit in morbum, et fatetur adolescenti se non alia via posse malo mederi, quam si sentiat illum amore sui mutuo uri. Denique aperte fatetur se nihil tota vita sua stultius fecisse, quam quod illum deseruit, studio ardorem suum dissimulandi. *Scal.*

2 *Calor*] 'Calor' non proletario intellectu hic positus est. Etenim Febris, ex re nomini suo respondens,

[redacted]

hoc est, aestuans ac fervens notatur: quam significantissima 'Caloris' adpellatione insignibant veteres, Varronis seculo non ignota: item Juvenalis scribentis: 'Sentire calorem si coepit,' &c. Sed hoc Noniano testimonio firmandum, exemplo nos impertientis hujusmodi: 'Febris proprietatem habet a fervitate morbi, vel mali, ut a calendo Calorem, vel Caldorem. Var. Andabatis: Aperiendum putat idque alterum appellamus a calendo Calorem, alterum a fervore Febrim.' *Dousa P.*

5 *Nam mihi quid prosit*] Nostri codices: *Ah mihi quid prosit morbos evincere?* Scal.

Quid tu] Corruptus locus; nam legendum *quod tu: Ah mihi quid prosit morbos evincere, quod tu Nostra potes lento pectore ferre mala?* Nam libri illi habebant *lento*. Quid prodest morbo occurrere, quandoquidem securus es nostri mali? *Idem.*

CARMEN XII.

1 *Ne tibi sim mea lux*] Jurat. Optat sibi evenire contrarium voto suo, ni pœnitet se, quod eum pridie reliquisset. Votum est, ut ab eo tam fervide ametur, quam paulo ante amata fuerat. Ne, inquit, ita amer a te, ut ante hos dies amabar, ni stulte feci, quod te reliqui volens ignem meum dissimulare. *Scal.*

Ne tibi] Alterius esse Epigrammatis exordium videtur, ejusdem amatricis nomine ad Cerinthum perscripti. *Dousa P.*

5 *Hesterna quod te solum*] Innuit ea, quæ superiore epigrammate dicta sunt. Scio hæc antea plebi Grammaticorum, et fortasse proceribus Criticis ignorata fuisse. *Scal.*

CARMEN XIII.

1 *Nulla tuum titulis*] Nescio unde illud *titulis* conflaverunt correctores isti. Libri enim nostri habent, *nobis;* et recte: sententia plana est. Ita autem loquitur Propertius: 'Nec mihi rivalis certos subducet amores.' *Scal.*

2 *Hoc primum juncta est fœdere nostra Venus*] Hoc est, Τοιοῦτον ἔρωτα τὴν ἀρχὴν ἐστειράμεθα. *Idem.*

3 *Tu mihi*] *Tu modo* Liber noster. *Idem.*

7 *Procul absit gloria vulgi*] Gloriam pro gloriatione dictam accipio, quomodo et apud Propertium: 'Dispeream si quidquam aliud quam gloria de te Quæritur.' Hinc et 'gloriarum plenus' de homine jactabundo Comicis frequens. *Dousa F.*

15 *Hæc tibi sancta, &c.*] Jurabant enim fœminæ per Junonem, apud Petron. Arbitrum: 'Junonem meam iratam habeam, si me unquam meminerim virginem fuisse.' Apud eundem: 'Et per Junonem Dominæ jurante ministro.' Alcmena Amphitryone: 'Per supremi Regis regnum juro et matrem familias Junonem, quam me vereri et metuere est par maxime.' *Livin.*

16 *Quæ sola ante alios est tibi magna*] Inepte *tibi*. Lege *mihi*, ut habent libri nostri. Juno Genius feminarum. Ait ergo Genium puellæ suæ sibi omnium Deorum esse maximum. Notum est feminas jurare solere: Junonem meam iratam habeam. *Scal.*

17 *Heu cui mea pignora credo*] Inepta lectio, quum libri nostri habeant: *Quid facio demens? heu heu mea pignora cedo.* De concidendis pignoribus eorum, qui illis captis absentes coërcebantur, Cicero scribit de Oratore. Profecto dementem esse oportet, qui sua sibi pignora concidat. Proverbium non notatum, 'Sua pignora cedere.' Referendum ergo ad illud vetustissimum jus Romanum. *Idem.*

18 *Prodeat iste timor*] Hæc quoque lectio quam inepta est? Veteres nostri libri, *proderat:* una litera mutata lege, *proderit.* Ah quid juravi? iste timor tibi magis proderit: quo-

modo? subjicit: *Nunc tu fortis eris, nunc tu me audacius ures.* At ii, qui putant se plurimum Tibullum juvisse, quod ex *prodeat* faciunt *proderat*, et ea pompa nimium quantum vectantur, quam bene hoc modo huic loco caverint, ipsi viderint; nam ne tunc quidem constabit sententia. Nam quare diceret se pœnituisse quod juraverit, si illud jusjurandum proderat? Contraria plane hæc, et pugnantia. *Idem.*

23 *Sed Veneris sanctæ considam vinctus ad aras*] Persistit ἐν κυριολογίᾳ. Nam quia servum se dominæ suæ dicit, illius quidem se mancipium profitebitur; sed quia domina in se nimium sævit, confugiet ad aram Veneris, ut ejus sævitiam vitet. Nam duo perfugia habebant servi, aram, et deprecatorem. Unde illud: 'Nec hic tibi aliquam aram, aut deprecatorem paraveris.' De ara habes exempla apud comicos, et in jure de servis ad statuas confugientibus. Euripides Andromache: ἔχει γὰρ καταφυγὴν θὴρ μὲν πέτραν, Δοῦλοι δὲ βωμοὺς θεῶν. Deprecatorum autem mentio apud Terentium Phormione, qui precatorem vocat: 'Nunc ad precatorem abeam, qui mihi sic oret,' &c. Meminit et Jurisconsultus de Ædilitio Edicto l. xvii. et l. Bovem. Eleganter ergo hoc Tibullus. *Idem.*

24 *Hæc notat injustos supplicibusque favet*] Eadem sententia alibi: 'Blanditiis vult esse locum Venus ipsa querelis, Supplicibus miseris fletibus illa favet.' *Idem.*

CARMEN XIV.

3 *Crimina non hæc sunt nostro sine ficta dolore*] Et Propertius: 'Quid mihi desidiæ non cessas fingere crimen?' Tamen libri nostri habebant *facta*, non *ficta*. Scal.

XV.

1 *Te quoque Virgilio comitem*] In pervetusto illo schedio Titulus huic Epigrammatio erat, DOMITI MARSI. Quare hoc illi debemus, quod ejus ope poëma suo auctori asseruerimus. Nam sine illo fieri non poterat. Est autem ex quadam Marsi Elegia depromptum, ut apparet, in qua bonorum Poëtarum mortem defleret. *Scal.*

Non æqua] Quia Virgilium senem, te juvenem abstulit. Ex quo docemur uno tempore Virgilium et Tibullum obiisse. *Idem.*

DUO EPIGRAMMATA TIBULLO ASCRIPTA.

1 *Villicus ærari*] Quidam nomine Perspectus, qui ærarii dominici primum custos, hoc est, dispensator, postea, rusticationi operam dabat, hoc Epigramma fecit Priapo. Quod nomine Tibulli in antiquis Tibulli codicibus inveniri, et alii in editionibus suis admonuerant, et nos inter Opera Tibulliana in optima scheda reperimus. Dicunt tamen nonnulli repertum in agro Patavino literis vetustate pene consumtis. Quod tamen non impedit, quin Tibulli esse possit. Primus versus diverse concipitur in editionibus, sed quam dedimus vera est lectio. *Villicus* enim est custos. Juvenalis: 'Pegasus Attonitæ positus modo villicus urbi.' *Jos. Scal. in Priap.*

[Quatuor Notulas hic prætermisimus, quippe quæ textui jam subjunctæ sint. *Ed.*]

17 *Canisque sæva*] Placet ut in locum τοῦ *sæva*, *scæva* inducatur? interpretatione a Paulo petita, ita apud

Festum verbum istud definiente: ‘ Scæva res dicitur mala, quasi sinistra: σκαιὸν enim Græce sinistrum dicitur.’ Huc adde, quæ de ‘ canina scæva,’ tam apud Plautum quam Varronem lectitantur. Bene autem Epithetum *ligneo* Priapo accommodat, quippe qui de ficu fere, ulmo, aut populo agresti falce dolatus spectaretur, vel certe μεταφορικῶς accipiendum, quomodo Catulli illud: ‘ Et cum conjuge lignea parentis.’ De ea quæ corpus exsuccum penitus, imo laternæ cornu siccius, aut si quid magis aridum est, haberet. *Dousa P.*

M. ANTONII MURETI

IN TIBULLUM SCHOLIA.

LIBER I.

ELEGIA I.

1 *Divitias alius*] Utrunque genus complexus est; divitiæ enim partim in rebus mobilibus consistunt, partim in rebus soli: e mobilibus autem aurum nominavit κατ’ ἐξοχήν. Pindarus: Ἄριστον μὲν ὕδωρ· ὁ δὲ Χρυσὸς αἰθόμενον πῦρ Ἅτε διαπρέπει νυκτὶ μεγάνορος ἔξοχα πλούτου. *Aqua est optima res quidem: Aurum at, ignis ut ardens Nocte relucet atra, inter opes quoque magnanimas sic Splendet.*

5 *Me mea paupertas*] Ego pauper sane sim; dum et fruar ocio, neque arcta inopia premar.

7 *Ipse seram*] Oblectabo me agricultura, pastione, et amore.

Ipse seram] Apparet, hunc poëtam elegantiam quandam putasse esse in ejusdem syllabæ continuata repetitione; ut supra, ‘ Me mea,’ et nunc, ‘ Ipse seram:’ et mox, ‘ Poma manu;’ et infra, ‘ multa tabella,’ et, ‘ sicca canis,’ et tam multis locis denique, ut constet, hoc non casu, sed dedita opera factum.

8 *Rusticus et facili*] Aliter facilem manum, et aliter paulo infra ‘ facile lutum:’ neque ullam vocem habent Græci, quæ huic plane respondeat.

9 *Nec Spes*] Deæ nomen est.

11 *Nam veneror*] Caussa, cur sperare debeat, agricultnram sibi fructuosam fore: Colo enim, inquit, deos. Fuit hæc pietas in veteribus, ut cum ceteris in rebus, tum in hoc præcipue studio, quibus divinus cultus neglectui non esset, iis omnia prospere successura crederent. Itaque Virgilius: ‘ In primis venerare deos, atque annua magnæ Sacra refer Cereri, lætis operatus in herbis.’ Et Horatius: ‘ Cælo supinas si tuleris manus, Nascente luna, rustica Phidile, Si ture placaris et horna Fruge lares, avidaque porca: Nec pestilentem sentiet Africum Fœcunda vitis, nec sterilem seges Rubiginem, aut dulces

alumni Pomifero grave tempus anno.' Et eodem pertinere arbitror proverbium, quod est apud Varronem libro primo de Re Rustica, 'Dii facientes adjuvant;' 'facientes' enim accipio eos, qui rite operantur sacris: ut in illo, 'Cum faciam vitula:' et Erasmum, qui multo aliter interpretatus est, falsum puto.

Seu stipes] Non dubium est, quin Terminum dicat, de quo Ovidius; 'Termine, sive lapis, sive es defossus in agro Stipes ab antiquis, tu quoque numen habes.' Sed tamen illud quoque superstitiosis hominibus in consuetudine positum fuisse accepimus, temere oblatos in via lapides stipitesque venerari. Xenophon. Καὶ τοὺς μὲν οὐθ' ἱερῶν, οὔτε βωμῶν, οὔτε ἄλλων τῶν θείων οὐδὲν τιμᾶν, τοὺς δὲ καὶ λίθους, καὶ ξύλα τὰ τυχόντα, καὶ θηρία σέβεσθαι. Et ineptus quidem scriptor, non tamen omnino inutilis, Appuleius: 'Neque enim justius religiosam moram viatori objecerit aut ara floribus redimita, aut spelunca frondibus inumbrata, aut quercus cornibus onerata, aut fagus pellibus coronata; vel enim colliculus sepimine consecratus, vel truncus dolamine effigiatus, vel cespes libamine humigatus, vel lapis unguine delibutus.' Propertius: 'Et quicunque sacer, qualis ubique, lapis.'

12 *Florida serta*] Quæ significent Deum esse.

14 *Libatum agricolæ*] Varie legitur hic versus: a quibusdam hoc modo: *Libatum agricolam ponitur ante Deum:* ab aliis: *Libatum agricolæ, ponitur ante Deum:* ab aliis: *Libatum agricolas ponitur ante Deos:* ego autem lego: *Libatum, agricolæ ponitur ante Deo;* et Deum agricolam expono eum, qui præest agrorum cultui, id est, Liberum patrem, de quo infra: 'Primus aratra manu solerti fecit Osiris, Et teneram ferro solicitavit humum.' Siquidem Osirim et Bacchum eundem esse constat. Et alibi: 'Illa Deo sciet agricolæ pro vitibus uvam, Pro segete spicas, pro grege ferre dapem.' 'Ponendi' autem verbum hoc in re et Græcis et Latinis mire usitatum est. Catullus: 'Mihi corolla picta vere ponitur.' Horatius: 'Hic vivum mihi cespitem, hic Verbenas, pueri, ponite, turaque.' Et in Epigrammatis Græcis: Τίς θέτο μαρμαίροντα βοάγρια; neque tantum θέσθαι dicunt, verum etiam ἀνατιθέσθαι· unde ἀναθήματα· neque est, quod quisquam, propter vocem *ante*, de hujus scripturæ veritate dubitet; sic enim et Plautus: 'Bonum ante ponam prandium pransoribus.' Si quis tamen *agricolas Deos* legat, et exponat, Liberum, Cererem, Pana ceteraque ruris numina, non repugnaverim; nam et infra ita locutus est: 'Redditur agricolis gratia cælitibus.'

22 *Hostia parva*] In quibusdam libris, *magna:* quod non displicet; ut, pro agri exiguitate, hæc quoque magna hostia esse dicatur.

25 *Jam modo non*] Modo non est, μονονουχί· etsi sunt, qui aliter sentiant.

27 *Sed canis æstivos ortus vitare sub umbra Arboris*] Totidem prope verbis in quodam Epigrammate Alcæus: λασίας θάμνῳ ὑπὸ πλατάνου Καύματ' ὀπωρινοῖο φυγὼν κυνός.

48 *Securum somnos, igne juvante, sequi*] In aliis libris, *imbre juvante, sequi:* utrunque ferri potest; nam et imber et ignis hieme somnum conciliant: illud etiam de imbre, convenit cum illo Sophocleo: ὑπὸ στέγῃ πυκνῆς ἀκοῦσαι ψακάδος εὑδούσῃ φρενί. Et cum eo, quod est infra: 'Nam neque tum plumæ, nec stragula picta soporem, Nec sonitus placidæ ducere posset aquæ.'

ELEGIA II.

1 *Adde merum*] In quibusdam libris, *vinoque graves compesce dolores:* in aliis: *vinoque novos compesce furores.*

[redacted]

3 *Neu quisquam*] In hoc versu quidam *perfusum*, quidam *percussum* legunt. Seneca quidem in Troade, ' percussam Deo Mænadem,' dixit: ego tamen, quod hic in libris veteribus *perfusum* repereram, nihil immutare volui.

4 *Dum requiescit amans*] Libri veteres *amor;* et tertio abhinc versu, iidem libri, *janua fulta.*

14 *Cum posti florida serta darem*] Morem hunc amantum fuisse notum est, spargendi mero et ornandi floribus amicarum fores. Propertius: ' Et mihi non desunt turpes pendere corollæ.' Ovidius: ' At tu, non lætis detracta corona capillis, Dura super tota limina nocte jace.' Plautus: ' agite, bibite festivæ fores, Potate, fite mihi volentes propitiæ.'

22 *Blandaque compositis abdere verba notis*] Scio fuisse, qui adversus hanc emendationem, seu indicio, seu διὰ ἀνθρώπινόν τι πάθος, multa dixerint; sed profecto præclara illa est, δεῖ γάρ τ' ἀληθῆ λέγειν, ut ait Plato; hoc enim non obscure significat Poëta alienæ uxoris amatorem invenire, monstrante Venere, quo modo cum ea, etiam viro præsente, impune colloquatur: componere enim ipsos inter se notas quasdam, quibus utantur verborum loco, atque hoc modo abdere blanditias, quas sibi tum invicem dicunt: sed hoc nullo ex loco melius intelligi potest, quam ex his Ovidii versibus, qui sunt ex Elegia quadam, qua amicam monet, quomodo se in cœna gerere debeat, cui cœnæ etiam vir ipsius erat interfuturus: ' Me specta, nutusque meos, vultumque loquacem: Excipe furtivas, et refer ipsa, notas. Verba superciliis sine voce loquentia dicam: Verba leges digitis, verba notata mero. Cum tibi succurret Veneris lascivia nostræ, Purpureas tenero pollice tange genas. Si quid erit, de me tacita quod mente loquaris; Pendeat extrema mollis ab aure manus. Cum tibi, quæ faciam, mea lux, dicamve, placebunt; Versetur digitis annulus usque tuis. Tange manu mensam, tangunt quo more precantes, Optabis merito cum mala multa viro.' Hujusmodi notas, absque ulla dubitatione, hoc versu significat Tibullus.

24 *Nec vetat obscura surgere nocte timor*] Eos, qui nocturnas formidines expavescunt, facile liberari hoc morbo, si amare occeperint, exemplo suo indicat Ovidius: cujus hæc sunt: de amore autem loquitur: ' Ille per excubias custodum leniter ire Monstrat; inoffensos dirigit ille pedes. At quondam noctem, simulacraque vana timebam: Mirabar, tenebris si quis iturus erat. Risit, ut audirem, tenera cum matre Cupido; Et leviter, Fies tu quoque fortis, ait. Nec mora: venit amor: non umbras nocte volantes, Non timeo strictas in mea fata manus.'

* *En ego cum tenebris*] Qui cum hoc loco elegiam Propertii e libro tertio, cujus principium est, ' Nox media,' conferre voluerit, non minimam, ni fallor, e collatione capiet voluptatem.

* *Securum in tenebris*] Hic versus legitur ille quidem in nonnullis vetustis libris; sed in aliis lacuna est: in quibusdam etiam legitur: *Præsidio noctis sentio adesse Deam:* at in aliis: *Ille deus certæ dat mihi signa viæ:* ut si quis, commotus illa tanta varietate, de mendo suspicetur, me quidem socium sit habiturus.

50 *Provocat orbe nives*] Ita est in veteribus; non, ut in aliis, *convocat.*

54 *Ter cane*] Ternario numero in rebus divinis uti solitos veteres, etiam ex Aristotele didicimus: cujus illa sunt libro primo de Cælo: Μεγέθους δὲ τὸ μὲν ἐφ' ἓν, γραμμὴ δ' ἐπὶ τὸ δύο, ἐπίπεδον, τὸ δ' ἐπὶ τρία, σῶμα, καὶ παρὰ ταῦτα οὐκ ἔστιν ἄλλο μέγεθος, διὰ τὸ τὰ τρία πάντα εἶναι, καὶ τὸ τρὶς πάντα. Καθάπερ γάρ φασιν οἱ Πυθαγόρειοι, τὸ πᾶν καὶ τὰ πάντα τοῖς τρισὶν ὥρισται· τελευτὴ

γὰρ, καὶ μέσον, καὶ ἀρχὴ τὸν ἀριθμὸν ἔχει τοῦ πάντος· ταὐτὰ δὲ τὸν τῆς τριάδος. Διὸ παρὰ τῆς φύσεως εἰληφότες ὥσπερ νόμους ἐκείνους, καὶ πρὸς τὰς ἁγιστείας χρώμεθα τῶν θεῶν τῷ ἀριθμῷ τούτῳ.

67 *Ille licet*] Per me licet, ille triumphans in urbem invehatur; dum modo ego ruri ociosus te frui possim.

72 *Et in solito*] Alii, *et in solo:* placet.

74 *Et in culta*] Alii, *et in nuda*, ut sit sensus: Etiam in nuda humo mollis mihi fuerit somnus, si, te amplexus, dormiam.

85 *Non ego tellurem*] In veteribus libris distichon, quod hic sequitur, antecedit.

96 *Despuit in molles et sibi quisque sinus*] Ad avertendam Nemesim: idem etiam ad fascinationes avertendas valere arbitrabantur. Theocritus: Ὡς μὴ βασκανθῶ δὲ, τρὶς εἰς ἐμὸν ἔπτυσα κόλπον. Callimachus: Δαίμων, τί κόλποισιν ἐπιπτύουσι γυναῖκες; Et quidam in Epigrammatis: Ἐς βαθὺν τρὶς κόλπον ἀπέπτυσε.

ELEGIA III.

1 *Ibitis Ægeas*] Ad M. Valerium Messallam Corvinum scribit, qui cum Augusto Consul fuerat, qui postea de Gallis triumphavit. Videntur autem hæc scripta, cum Messalla ex consulatu in Macedoniam proficisceretur.

4 *Abstineas avidas*] Varia hujus versus scriptura est: in aliis, *mors precor atra:* in aliis, *mors modo nigra:* in aliis, *mors violenta:* neque multum interest, quæ recipiatur.

12 *Rettulit e triviis*] Lego, *Rettulit et trivis;* et ad sortes refero: veteres tamen libri cum vulgatis consentiunt.

13 *Tamen est deterrita nunquam*] Utrum dicit, eam deterreri, id est, revocari non potuisse, quin fleret; an, ut desperatam, quæ spem abjecit, dicimus, ita deterritam, quæ terrorem deposuerit, hoc loco intelligemus? quod si est, singulare, opinor, hoc sensu fuerit verbum.

24 *Illa tua toties sistra*] Ita est in libris veteribus, non, ut in pervulgatis, *æra*. Ovidius quoque hanc scripturam confirmat, qui, ad hunc locum respiciens, ita cecinit, in Carmine, quo hujus Poëtæ mortem deflevit: ‘Quid nos sacra juvant? quid nunc Ægyptia prosunt Sistra? quid in vacuo secubuisse thoro?’

34 *Menstrua turn*] Alii, *mensula:* sed nihil necesse est, contempta veterum librorum auctoritate, quicquam movere.

54 *Fac lapis*] Versum hunc in antiquis quibusdam libris ita scriptum reperio: *Fac lapis inscriptus stet super ossa mea.*

71 *Tum niger in turba*] Iidem libri, *in porta.*

73 *Tentare*] Ita plane dictum, ut a Græcis πειρᾷν. Lucianus in Dialogo, quo de hoc ipso Ixione agitur: Μῶν οὖν ἐπείρα τινά; et alibi; Συγγνωστὸς γὰρ εἰ καλόν σε οὕτως ὄντα ἐπείρα. Ixionis autem fabula petenda est e secundo Εἴδει Pythiorum Pindari: neque enim tantum appetiisse Junonem, sed et primus, de quo quidem extet in Græcorum historiis, cædem perpetrasse memoratur, occiso per summam perfidiam socero suo. Virgilius eum capiti imminentis, et jamjam lapsuro similis saxi metu cruciari ait; suo quodam jure, quod ab aliis de Tantalo dicitur, ad hunc, et ad Lapithas, et ad Pirithoum transferens.

75 *Porrectusque novem*] Virgilius Æn. VI. Homerus Od. Λ. Ejus autem jecur Virgilius ab uno, Homerus a duobus vulturibus carpi ait: at Demetrius in Pindarum, a serpentibus.

77 *Tantalus est illic, et circum, stagna*] Et circum Tantalum, stagna sunt. Tantalum Plato, quasi ταλάντατον, dictum ait. Porro et de peccato ejus et de supplicio admodum discrepantia prodita sunt literis. Ego de utroque, quæ in memoriam venient, huc conferam. Sunt, qui dicant, eum a Jove patre admissum ad epulas

Deorum, quæ ibi arcana audierat, cum hominibus communicasse; ideoque detrusum ad inferos, et damnatum hac pœna, ut in aëre pendens, æterno metu imminentis capiti lapidis torqueretur. Euripides: Ὁ γὰρ μακάριος, κοὐκ ὀνειδίζω τύχας, Διὸς πεφυκὼς, ὡς λέγουσι, Τάνταλος, Κορυφῆς ὑπερτέλλοντα δειμαίνων πέτρον, Ἀέρι ποτᾶται, καὶ τίνει ταύτην δίκην, Ὡς μὲν λέγουσιν, ὅτι θεοῖς, ἄνθρωπος ὢν, Κοινῆς τραπέζης ἀξίωμ' ἔχων ἴσον, Ἀκόλαστον ἔσχε γλῶσσαν, αἰσχίστην νόσον. De hoc saxo Cicero de finibus: 'Mors, quæ, quasi saxum Tantalo, semper impendet.' Et Lucretius: 'Nec miser impendens magnum timet aëre saxum Tantalus, ut fama est, cassa formidine torpens.' Et Plato: Ἡ ὑπὲρ τῆς κεφαλῆς τοῦ λίθου Ταντάλεια. Pindarus quoque in Olympiis hoc ipsum Tantali supplicium agnoscit: sed hanc caussam fuisse ait, quod ipse ambrosiam et nectar furatus, compotoribus suis communicaverit. Aiunt et Alcæum, et Alcmanen, et Archiolochum hujus lapidis mentionem fecisse: qui allegorice interpretantur, alii metum mortis, ut Cicero; alii metum deorum, ut Lucretius, significari putant; alii Tantalum physiologum diligentem fuisse dicunt, qui solis præcipue naturam accuratissime contemplaretur; ideoque dictum solem capiti ipsius impendere: nam solem quidem ipsum multi ex veteribus, Anaxagoram secuti, lapidem glebamve ignitam esse credebant. Hanc postremam sententiam Euripides ipse aperte confirmat in choro quodam ex eadem fabula, ubi solem πέτραν et βῶλον nominat. Tradita et hæc de Tantalo fabula: Fuisse canem quendam aureum, eundemque animatum, (ut minus mirum sit, quod de Talo in Catullum diximus,) templo Jovis in Creta custodem additum fuisse; quem cum surripuisset Pandareus Milesius, asservandum dedisse Tantalo: missum deinde a Jove Mercurium, qui canem reposceret: sed negasse Tantalum, eum penes se esse: ob id igitur detrusum ad inferos, ipsiusque capiti impositum Sipylum montem: eumque esse lapidem illum, de quo supra diximus. Neque desunt, qui, quod Pelopem filium mactaverit, Diisque epulandum apposuerit, ad inferos detrusum esse dicant: sed de supplicii genere, plurimos astipulatores invenit Homeri narratio, quam hic quoque Tibullus insequitur; quæ, quia etiam vulgo notissima est, nihil esse, cur a me pluribus verbis explicetur, puto.

79 *Et Danai proles*] De Danaidibus cetera pervulgata sunt: illud visum est non indignum, quod annotaretur; cum unam modo ex eis Hypermnestram fratri ac viro suo Lynceo pepercisse traditum sit, esse tamen qui hanc ipsius laudem cum Bebryce sorore communem faciant, et eam quoque Hippolyto pepercisse dicant; hoc reperi apud Eustathium, Dionysii interpretem.

89 *Tunc veniam subito*] Contra consuetudinem Romanorum, qui, peregre cum redirent, adventus sui nuncios præmittere ad uxores solebant: auctor Plutarchus. Sed hic ideo subito venire vult, quod repentino adventu suo majus gaudium puellæ objectum iri videt.

ELEGIA IV.

1 *Sic umbrosa*] Miratur, qui fiat, ut obscœnum Deum formosi pueri diligant, ad eumque ultro accedant, qui neque forma, neque corporis cultu ipsos ad se allicere posse videatur. Est et in Virgilianis lusibus carmen, quo Deus ipse idem admirans inducitur: et, longa oratione, multis aliis caussis remotis, ad postremum concludit, eos, quo supplicio proposito absterreri debuerant, ejus ipsius desiderio captos venire. Extremi versus hi sunt: 'Nimirum apertam convolatis ad pœnam, Et vos id ipsum, quod minamur, invitat.'

7 *Sic ego: tum Bacchi*] In quibusdam veteribus: *Sic ego: sic Bacchi:* ab iis autem abest pentameter, qui sequitur: neque ego sane, eum Tibulli esse, præstare ausim.

Bacchi proles] Bacchi igitur filius est præclarus iste et virginalis Deus. Atque ita esse, confirmat etiam versus Antipatri Sidonii: *ταῦθ' ὁ Πρίηπος Ὕμμιν ἐνορμίτης παῖς ἐνέπω Βρομίου.* Orpheus Bacchum, Solem, et Priapum eundem facere videtur. Theocriti Scholiastes ait, Priapum esse Naidis, aut Chiones nymphæ, et Bacchi filium: at alios eum cum Baccho eundem facere. Diodorus Siculus et Pausanias Baccho et Venere genitum esse tradunt. Apud Lucianum reperio, eum esse Veneris filium: sed, si etiam Bacchi, næ ille patrem suum haudquaquam paterne accepit, quem, Lampsaci hospitio exceptum, noctu hasta illa sua confodere voluerit: at constat eum Luciano non esse Dionysi filium.

8 *Armatus curva*] Hic versus, ut dixi, abest a quibusdam libris: atque in eisdem scriptum est ad marginem *Fragm.* Ego autem facile mihi persuaserim, non unum modo, sed et plures versus hoc loco desiderari; etenim quæ respondet Priapus, non pertinet ad id, quod ex ipso quæsierat Tibullus: vehementer itaque suspicor, versus aliquot, quibus paulo liberius quippiam, et paulo magis ex hujus Dei consuetudine dictum esset, hoc loco esse omissos.

9 *O fuge*] Homines, qui militarem Venerem colunt, quique natura sunt a fœdo puerorum amore *εὐάλωτοι*, in omnibus, quorum ætas *πρὸς ἀπόλαυσιν* idonea est, facile caussam aliquam reperiunt, cur ipsos ament: eodemque modo *φιλόγυνοι* cujusque propemodum generis mulieres persequuntur: neque ulla est paulo adolescentior, quæ non ipsis *ἁλμυρόν τι καὶ κινητικὸν* habere videatur. Itaque Socrates, quem tamen abfuisse a nefando amore volunt, neque ego dissentio, ingenue confitetur, omnes pueros, qui certæ cujusdam ætatis sint, sibi formosos videri. Verba ejus sunt in Charmide: *Ἐμοὶ μὲν οὖν, ὦ ἑταῖρε, οὐδὲν σταθμητόν. ἀτεχνῶς γὰρ λευκὴ στάθμη εἰμὶ πρὸς τοὺς καλούς· σχεδὸν γάρ τί μοι πάντες οἱ ἐν τῇ ἡλικίᾳ καλοὶ φαίνονται.* Libro autem de Rep. v. idem etiam fusius explicat his verbis: *Ἀνδρὶ δ' ἐρωτικῷ οὐ πρέπει ἀμνημονεῖν, ὅτι πάντες οἱ ἐν ὥρᾳ τὸν φιλόπαιδα καὶ ἐρωτικὸν ἀμηγέπη δάκνουσί τε καὶ κινοῦσι, δοκοῦντες ἄξιοι εἶναι ἐπιμελείας τε καὶ τοῦ ἀσπάζεσθαι· ἢ οὐχ οὕτω ποιεῖτε πρὸς τοὺς καλούς; ὁ μὲν, ὅτι σιμὸς, ἐπίχαρις κληθεὶς, ἐπαινεθήσεται ὑφ' ὑμῶν· τοῦ δὲ τὸ γρυπὸν, βασιλικόν φατε εἶναι· τὸν δὲ δὴ διὰ μέσου τούτων, ἐμμετρότατα ἔχειν· μέλανας δὲ, ἀνδρικοὺς ἰδεῖν· λευκοὺς δὲ, θεῶν παῖδας εἶναι· μελαγχλώρους δὲ καὶ τοὔνομα οἴει τινὸς ἄλλου ποίημα εἶναι ἢ ἐραστοῦ ὑποκοριζομένου τε καὶ εὐχερῶς φέροντος τὴν ὠχρότητα, ἐὰν ἐπὶ ὥρᾳ ᾖ; καὶ ἑνὶ λόγῳ πάσας προφάσεις προφασίζεσθέ τε, καὶ πάσας φωνὰς ἀφίετε, ὥστε μηδένα ἀποβάλλειν τῶν ἀνθούντων ἐν ὥρᾳ.* Ovidius quoque in Elegia quadam, eodem se modo erga mulieres affectum fatetur. Ejus elegiæ principium est, 'Non ego mendosos.'

13 *Hic, quia fortis adest*] Ovidius: 'Sive aliqua est oculos in me dejecta modestos, Uror; et insidiæ sunt pudor ille meæ. Sive procax aliqua est; capior, quia rustica non est: Spemque dat, in molli mobilis esse thoro.'

18 *Longa dies molli*] Multi hanc sententiam expresserunt poëtæ: quorum primus fuisse videtur Chœrilus: *Πέτραν κοιλαίνει ῥανὶς ὕδατος ἐνδελεχείῃ.* Lucretius: 'Nonne vides, etiam guttas in saxa cadentes Humoris longo in spatio pertundere saxa?' Ovidius: 'Gutta cavat lapidem.' Quem quidem cur tantopere abjiciat P. Victorius, ut etiam Chœrilo inferiorem faciat, miror; nam ille ipse, quem ex contentione tanto superiorem videri

[redacted]

vult, Lucretius eandem sententiam libro primo, non multo ornatius, extulit: 'Stillicidi casus lapidem cavat.' Neque disputo, uter melior Poëta sit: sed tamen indignum videtur, quenquam de Ovidio ita contemptim loqui. Propertius quoque hoc ipsum ita cecinit: 'Sed tamen obscura teritur rubigine mucro Ferreus: et parvo sæpe liquore silex.'

27 *Transiet ætas*] *Transiet*, pro 'transibit;' et contra analogiam, et contra consuetudinem.

28 *Quam cito non segnis*] Si particula, *non*, referatur ad nomen *segnis*, falsum erit, quod dicitur; dies enim neque stat, neque remeat: sin ad verba, falsum erit epitheton *segnis*: sin ad utrunque, tamen, nisi locus aliter distinguatur, suberit vitium vel maximum; vox enim *cito*, cum 'standi' verbo cohærere nullo modo potest. Cito aut tarde moveri aliquid dicitur: cito quidem stare aut quiescere aliquid, qui dicat, is non philosophiæ modo, sed omnino communis sensus expers esse videatur. Distinguendum igitur est hoc modo: *At si tardus eris, errabis: transiet ætas. Quam cito? non segnis stat remeatque dies*: ut significet ætatem citissime transire, diem autem segnem non esse, sed volatilem; neque stare unquam, sed perpetuo fluere; neque unquam redire, sed irrevocabilem atque irreparabilem esse.

44 *Venturam admittat*] Portendat: est autem verbum augurale. Plautus: 'Impetritum, inauguratum est; quovis admittunt aves.' Dicitur et, 'addicere.' Livius: 'Aves semel atque iterum non addixerunt.'

ELEGIA V.

13 *Ipse procuravi*] Apto verbo usus est, et sumpto ex augurum disciplina. Sic apud Ciceronem, 'procurare monstra:' sed illud notandum, primam hujus verbi syllabam etiam brevem esse posse.

14 *Deveneranda*] 'Venerari' est precari, ut in Catilinarias docui: *deveneranda* igitur erit, 'deprecanda,' et, ut veteres in his rebus loquebantur, 'averruncanda.' Sed in plerisque libris veteribus, pro *salsa*, legitur *sancta*.

16 *Veneri*] Quidam libri veteres, *Triviæ*.

30 *Et juvet in tota*] Martialis: 'Ussit amatorem Nemesis lasciva Tibullum, In tota juvit quem nihil esse domo.'

42 *Et pudet, et narrat*] Ex hoc versu, non video, quæ commoda sententia elici possit: quidam legunt: *Et dominæ narrat scire nefanda meæ*; ut, *nefanda* accipiamus nefandas artes, quibus puellam ad eum devovendum ac defigendum, uti illa altera diceret.

43 *Non facit hoc verbis*] Sic alibi: 'Forma nihil magicis utitur auxiliis. Sed corpus tetigisse nocet, sed longa dedisse Oscula, sed femori conseruisse femur.'

53 *Escasque sepulcris*] Ita melius videtur, quam, ut in aliis, *herbasque*: ut sit simile illi Catulliano: 'Uxor Meneni, sæpe quam in sepulcretis Vidistis ipso carpere e rogo cœnam.'

ELEGIA VI.

3 *Quid tibi sævitiæ*] Alii, *Quid tibi, sæve puer*.

An gloria magna est] Simile illud Virgilii: 'Egregiam vero laudem.' Et quidam in Epigrammatis Græcis: Τί πλέον εἰ θεὸς ἄνδρα καταφλέγει, ἢ τί τὸ σεμνὸν Δηώσας ἀπ' ἐμῆς ἆθλον ἔχει κεφαλῆς;

72 *Immerito proprias*] In aliis, *In proprias merito*: in aliis, *Immerito pronas*: ego locum corruptum esse existimo.

77 *At quæ fida fuit nulli*] Ita est, summo consensu, in veteribus libris, non, ut in pervulgatis, *Nam fida quæ fuit*. Constat autem, amissos aliquot versus, quibus exponeretur, castæ

mulieres, et uno viro contentæ, quas commoditates in senectute ex constantia illa sua et fidelitate perciperent.

ELEGIA VII.

1 *Hunc cecinere*] Natalem Messallæ, et ejusdem victorias celebrat.

9 *Non sine me*] Hoc distichon quidam non ineruditi homines ita legendum putant: *Non sine me est tibi partus honos per bella. Pyrene Testis, et Oceani littora Santonici.*

12 *Carnoti et Flavi*] Ita est in meo vetere libro: at in alio quodam *Carnoti*: neque tamen mihi dubium est, quin legi debeat, *Carnuti*: sunt enim Carnuti populi Aquitaniæ, quos alluit Liger. Strabo: *Τούτων δὲ ἐπιφανέστατόν ἐστι τὸ τῶν Ἀρουέρνων, καὶ τὸ τῶν Καρνούτων, δι' ὧν ἀμφοῖν ἐνεχθεὶς ὁ Λείγηρ εἰς τὸν ὠκεανὸν ἔξεισι.* Sed cur Tibullus mox ex Aquitania, tanta pernicitate, in Ciliciam, aliasque regiones tantopere ab Aquitania dissitas evolet, haud equidem facile dixerim.

16 *Taurus alat Cilicas*] Inepte in aliis libris, *Taurus arat Cilicas*: et inventi sunt tamen qui hanc scripturam reciperent, dicerentque hypallagen esse.

17 *Quid referam, ut volitet*] Syri columbas, quod in tutela Veneris essent, violare nefas putabant: iidemque piscibus (an omnino, an certo quodam piscium genere?) abstinebant: eosque in Deorum loco habebant: quod ab iis Venus, Typhonem fugiens, servata esset. Xenophon libro primo de expeditione Cyri: *Μετὰ δὲ ταῦτα Κῦρος ἐξελαύνει σταθμοὺς τέσσαρας, παρασάγγας εἴκοσιν, ἐπὶ τὸν Χάλον ποταμὸν, ὄντα τὸ εὖρος πλέθρου, πλήρη δὲ ἰχθύων μεγάλων καὶ πραέων, οὓς οἱ Σύροι θεοὺς ἐνόμιζον, καὶ ἀδικεῖν οὐκ εἴων, οὐδὲ τὰς περιστεράς.* Cicero: 'Piscem Syri venerantur.' Ovidius: 'Terribilem quondam fugiens Typhona Dione, Tunc cum pro cælo Juppiter arma tulit, Venit ad Euphraten, comitata Cupidine parvo, Inque Palæstinæ margine sedit aquæ. Populus et cannæ riparum summa tenebant: Spemque dabant salices, hos quoque posse tegi. Dum latet, insonuit vento nemus: illa timore Pallet, et hostiles credit adesse manus. Utque sinu tenuit natum, Succurrite nymphæ, Et Diis auxilium ferte duobus, ait. Nec mora; prosiluit: pisces subiere gemelli: Pro quo nunc dignum sidera numen habent. Inde nefas ducunt genus hoc imponere mensis, Ne violent timidi piscibus ora Syri.' Diodorus Siculus alias caussas affert. Quod enim Dea Derceto sese in stagnum quoddam Ascaloni urbi vicinum conjecerit, ibique in piscem conversa sit; id propterea Syros eis piscibus abstinere, eosque pro Diis colere. Columbis autem eundem honorem tribuere, propter Semiramin, quam in columbam esse conversam fabulentur: atque harum fabularum utranque leviter tangit Ovidius Met. IV. At Diodorus, non columbis modo, sed omnino avium generi omni parci, divinosque honores tribui ait a Syris: quod ab avibus eam, quam proxime nominavi, Reginam altam esse opinentur. Ægyptios quoque piscium esum in rebus illicitis ducere, auctor est Herodotus: et Juvenalis inter animalia, quæ ab eis colantur, piscem nominat. Lucianus in Jove Tragœdo Assyrios columbæ sacrificare ait; et in venustissimo libello *περὶ τῆς Συρίης θεοῦ* inquit: *Ἰχθύας χρῆμα ἱρὸν νομίζουσι, καὶ οὔκοτε ἰχθύων ψαύουσι. Καὶ ὄρνιθας τοὺς μὲν ἄλλους σιτέονται, περιστερὴν δὲ μούνην οὐ σιτέονται, ἀλλά σφίσι ἥδε ἱρή· τὰ δὲ γιγνόμενα δοκέει αὐτοῖς ποιέεσθαι Δερκετοῦς καὶ Σεμιράμιος εἵνεκα· τὸ μὲν, ὅτι Δερκετὼ μορφὴν ἰχθύος ἔχει· τὸ δὲ, ὅτι Σεμιράμιος τέλος ἐς περιστερὴν ἀπίκετο.*

26 *Arida nec pluvio*] Ὀμβρίῳ, ὑετίῳ. Pausanias in Atticis.

40 *Pectora tristitiæ*] Mallem *lætitiæ*, si alicujus antiqui codicis accederet auctoritas.

45 *Sed varii flores*] Ostendit Osirim eundem esse et Bacchum.

ELEGIA VIII.

1 *Non ego celari*] Ita exercitatum ac tritum dicit esse se in rebus amatoriis, ut vel ex nutibus facile intelligat, quasique auguretur, quis adolescens cujus puellæ amore ardeat: quare non esse, cur amorem suum abscondere nitatur Marathus; se enim facile perspicere, eum mirifico quodam Pholoes amore torqueri. Hunc Marathum amabat Tibullus; ut versus ille indicat: 'Eheu quam Marathus lento me torquet amore:' sed eo usus erat aspero ac difficili. Hac igitur Elegia, credo, ut velificetur sibi, ac puerum ipsum hoc genere obsequii molliat, hortatur Pholoen, ut ei parcat, neque tam pulchro puero amatorem ullum, quamvis divitem, anteponendum putet.

Non ego celari] Idem de se profitetur Propertius: 'Non me Chaoniæ vincant in amore columbæ Dicere, quos juvenes quæque puella domet. Me dolor et lacrymæ merito fecere peritum: Atque utinam posito dicar amore rudis.'

3 *Nec mihi sunt sortes*] Ovidius: 'Non ego, Phœbe, datas a te mihi mentiar artes; Nec nos aëriæ voce monemur avis.' Et paulo post: 'Usus opus movet hoc.'

9 *Quid tibi nunc molles*] Hæc videtur hisce versibus subesse sententia. Quid tibi prodest, o Marathe, tantum studium posuisse in forma excolenda, ut Pholoen tui amore incenderes? contra enim cecidit; neque illa tui, sed tu ipsius amore correptus es: itaque ipsa jam tibi, etiam si incompta atque inornata venerit, placet.

22 *Si non æra repulsa sonent*] Æris enim tinnitu credebant fieri, ut ne magicorum carminum sonus ad lunam perveniret: eamque hoc modo, laborantem adjuvari.

25 *Sed corpus tetigisse*] Potitus igitur ea jam erat Marathus; sed ipsa post superba facta erat.

32 *Aspera barba*] Lib. vet. *hispida.*

35 *At Venus invenit*] Non perfacile est videre, horum quatuor versuum sententia quo modo cum ceteris cohæreat: videtur autem hoc dicere: Si forte metuat sibi Pholoë ne a divite amatore illo sene deferatur, si se Maratho quoque facilem præbuerit; Venerem ipsam invenisse modos quibus ipsa clam cum puero delicias facere, et, ut Plautus loquitur, 'caput collimare possit.'

39 *Non lapis hanc*] Mulier illa, quæ neminem habet, quicum se noctu oblectet, quæque hieme longas illas noctes viduas exigit; etiam si lapillorum ac gemmarum vim maximam habeat, voluptatem tamen ex eis nullam capit.

ELEGIA IX.

1 *Quid mihi*] Ruptam sibi a puero fidem conqueritur: et ei, qui illum, muneribus captum, abduxerat, male precatur.

23 *Nec tibi celanti fas sit peccare*] Nec possis ita peccare, ut lateas; *fas* enim est δυνατόν.

23 *Paranti Sit Deus*] Si clam peccare pares, præsto sit Deus ille, qui dolos occultos esse non patitur.

25 *Permisit lene*] Liber calamo exaratus, *permisit sæva:* ego legendum suspicor, *permisit sæpe.*

69 *Ista hæc persuadet*] Ista tua facies tam deformis ei persuadet, ut se comat, tantumque in cultu corporis studium ponat, ut tibi bella videatur? scilicet, ut fœdo, ac podagrico seni placeat, ita se comit: aut igitur cum interrogatione legendum est, aut e contrario intelligendum.

ELEGIA X.

1 *Quis fuit*] Bellum detestatur: pacem autem commendat, et ejus commoda enumerat.

25 *At nobis ærata*] Post hunc versum, videtur aliquid deesse.

LIBER II.

ELEGIA I.

1 *Quisquis adest*] Ambarvalis sacrificii descriptio est.

11 *Vos quoque*] Hi versus varie leguntur: alii legunt, *discedite ab aris, Queis tulit:* alii: *discedat ab aris, Cui tulit:* alii; *discedite ab aris Cui tulit.* Meus vetus liber hac in parte mutilus est: scripturarum autem quas protuli, ea, quæ primo loco posita est, mihi maxime probatur.

24 *Extruet arte casas*] Puerilis ludicri genus. Horatius: ‘ Ædificare casas, plostello adjungere mures.’ Idem alibi: ‘ ædificante casas qui sanior?’

27 *Fumosos Falernos*] Mire dictum, quasi vinum, non neutro, sed masculino genere diceremus.

29 *Madere*] Madidos, aut uvidos vocabant ebrios; contraque siccos, sobrios: sic et Græci βεβρεγμένους ebrios dicunt.

58 *Dux pecoris hircus: auxerat hircus oves*] Quo modo, quæso, hircus oves *auxerat?* capras potius credidissem. Scio a Græcis interdum μῆλα capras vocari; sed nihil ad rem. Quid igitur? nimirum unius literulæ mutatio hanc effecit absurditatem; neque enim, *auxerat*, legendum est, sed *duxerat.*

83 *Vos celebrem cantate Deum*] Locum hunc multis in libris depravatum, primus, ita legendum esse, ut nos edidimus, admonuit pater tuus, Torquate, vir omni virtute ornatissimus, Petrus Bembus, in eo libello, quem de Virgilii Culice scripsit.

88 *Matris lasciro*] In aliis *Martis:* inepte. Ipsam autem noctem matrem siderum vocat.

ELEGIA II.

1 *Dicamus bona verba*] Natalem aut suum, aut Cherinthi celebrat.

Dicamus bona verba] Summa enim diligentia cavebant, ne sibi eo die vel imprudentibus vocula excideret ulla, in qua mali ominis aliquid inesset. Versum autem hunc ita distinguendum putarim: *Dicamus bona verba (venit natalis) ad aras.*

2 *Lingua fave*] Ἢ σίγα, ἢ εὔφημα φώνει.

12 *Jam reor hoc ipsos*] Puto hoc votum tuum Deos edidicisse, qui tam sæpe illud ex te audierint: quoties enim sacra facis, nihil prope ab eis aliud petis. Hunc versum, visum est mihi, ut exponerem; propterea quod Cyllenium quendam Veronensem fere de in eo declarando lapsum videbam.

ELEGIA III.

1 *Rura tenent*] Dolet abesse se a puella sua, quæ rusticatum ierat.

Cornute] In aliis libris *Cerinthe.*

3 *Ipsa Venus latos*] Libri veteres *lætos:* quod placet. Significat enim, agros dominæ suæ præsentia hilarari.

11 *Pavit et Admeti*] Hac de re ita Apollinem ipsum alio loco commemorantem facit: ‘ Me quondam Admeti niveas pavisse juvencas, Non est in vanum fabula ficta jocum. Tunc ego nec cithara poteram gaudere sonora, Nec similes chordis reddere voce sonos: Sed pellucenti cantus meditabar avena, Ille ego, Latonæ filius atque Jovis.’ Sequitur autem Tibullus Rhiani, veteris poëtæ Græci, et Callimachi μυθολογίαν, qui Apollinem sponte Admeto serviisse tradunt, ipsius amore captum: nam alii aiunt, eum damnatum a Jove hac pœna ob interfectos Cyclopas: ut Euripides, apud quem Apollo ipse ita loquitur: Ὦ δώματ' Ἀδμήτει', ἐν οἷς ἔτλην ἐγὼ θῆσσαν τράπεζαν αἰνέσαι, θεός

περ ὤν. Ζεὺς γὰρ, κατακτὰς παῖδα τὸν ἐμὸν, αἴτιος, Ἀσκληπιὸν, στέρνοισιν ἐμβαλὼν φλόγα. Οὗ δὴ χολωθεὶς, τέκτονας δίου πυρὸς Κτείνω Κύκλωπας· καί με θητεύειν πατὴρ Θνητῷ παρ' ἀνδρὶ τῶνδ' ἄποιν' ἠνάγκασεν. Ἐλθὼν δὲ γαῖαν τήνδ' ἐβουφόρβουν ξένῳ. Est autem hic ille Admetus Pheretis filius, cui cum fatales anni expleti essent, Apollo a Parcis obtinuisse dicitur, ut ipsius morti mora aliqua produceretur, si quis reperiretur, qui pro eo mori vellet. Tunc igitur neque Pheres, grandis natu pater, neque jam exacta ætate mater Clymene, neque denique quisquam amicorum repertus est, qui non suam, quam alienam, vitam servare mallet. Sola uxor Alcestis ea in virum fuit caritate ac fide, ut se sponte pro eo ad mortem obtulerit: sed et eam ipsam postea Hercules liberavit. Ex eo cœptum est vulgo cani Athenis σκόλιον quoddam, cujus alii Alcæum, alii Sappho, alii praxillam Sicyoniam auctorem esse dicebant. Cujus principium hoc fuit: Ἀδμήτου λόγον ὦ 'ταῖρε μαθὼν, τοὺς ἀγαθοὺς φίλει, Τῶν δειλῶν δ' ἀπέχου, γνοὺς ὅτι δειλῶν ὀλίγα χάρις. Hæc autem uxor ei Apollinis beneficio venerat: cum enim Pelias pater nuptias illius proposuisset ei, qui leonem et caprum ad eundem currum jungeret; id ei Apollo ipse confecit.

Tauros] Callimachus, non tauros, sed equas jugales: Φοῖβον καὶ Νόμιον κικλήσκομεν, ἐξ ἔτι κείνου Ἐξ ὅτ' ἐπ' Ἀμφρύσῳ ζευγήτιδας ἔτρεφεν ἵππους, Ἠϊθέου ὑπ' ἔρωτι κεκαυμένος Ἀδμήτοιο.

15 *Ipse deus*] Post hunc versum desideratur pentameter; nam illi, qui in variis libris leguntur, *In nemora, et pastas inde referre domum;* aut, *Creditur ad mulctram constituisse prius;* aut, *Et potum pastas ducere fluminibus:* adulterini sunt. Hic postremus, qui trium minime ineptus est, in vetere quodam libro scriptus est ad marginem, cum hac additione, 'Versus Aurispæ.'

* *Lacteus et mistus*] Non dubito, quin legendum sit *mistis;* ut ad coagula ipsa referatur.

29 *Delphica Pytho*] Pytho aut Python, (utroque enim modo dicitur,) urbs Phocidis, Apollini sacra, quæ alio nomine Delphis vocatur, et, qui vicinum agrum incolunt, Delphi: ac Pytho quidem, aut, quod ibi discerentur futura; aut, quod ibi serpens Python contabuerit. Delphi autem a Delphyne: id enim nomen serpenti illi fuit; quem sagittis Apollo interfecit. Dionysius: Τῷ πάρα Πυθῶνος θυόεν πέδον, ἧχι δράκοντος Δελφύνης τριπόδεσσι θεοῦ παρακέκλιται ὁλκός.

33 *Fabula nunc ille est*] Olim non homines modo, sed ipsi quoque Dii aperte Veneri serviebant; neque cuiquam amare pudor erat; nunc qui amorem colit, vulgi fabula est: at quem puellæ suæ amor ad ossa tetigit, mavult amare et a vulgo contemni, quam sine amore Deus esse. Hæc quoque præteriissem silentio, nisi vidissem alios quosdam longissime ab horum versuum sententia, quæ tamen satis aperta est, aberrasse.

Fabula] In omnium ore ac sermonibus versatur. Horatius: 'Heu me: per urbem, (nam pudet tanti mali) Fabula quanta fui.'

41 *Geminare pericula*] Nam ipsa per se navigatio periculosa est; at geminatur periculum, ubi bellum geritur mari.

55 *Quas femina Coa*] Plinius libro quarto, de Cea insula loquens: 'Ex hac,' inquit, 'profectum delicatiorem feminis vestem, auctor est Varro.' Idem libro XI. 'Telas (de bombycibus loquitur) araneorum modo texunt, ad vestem luxumque feminarum, quæ bombycina appellantur: prima eas redordiri, rursusque texere invenit in Ceo mulier Pamphila, Latoi filia, non fraudanda gloria excogitatæ rationis, ut denudet feminas vestis.' Ex his Plinii locis judicavit Hermo-

laus Barbarus, ubicunque apud poëtas Coarum vestium mentio est, 'Ceas,' non 'Coas,' legi oportere: ego nihil temere asseveraverim; nam et Hermolai auctoritas magna est, et argumenta, quibus utitur, firma: neque tamen librorum veterum, quæ contra stat, contemnenda consensio; presertim, cum, bombycas etiam in Co insula nasci, idem Plinius tradat. Adde, quod Aristotelis verba sunt e quinto περὶ Ζώων Ἱστορίας· Ἐκ δὲ τούτου ζώου καὶ τὰ βομβύκια ἀναλύουσι τῶν γυναικῶν τινες ἀναπηνιζόμεναι, κἄπειτα ὑφαίνουσι· πρώτη δὲ λέγεται ὑφᾶναι ἐν Κῷ Παμφίλη Λατώου θυγάτηρ· sed Hermolaus apud Aristotelem quoque ἐν Κέῳ, non ἐν Κῷ, legendum esse censebat.

61 *Nota loquor*] Aliquem notat, qui, cum aliquando servus fuisset, postea divitiis fretus, ad regiam potentiam pervenerat.

63 *Nemesim qui abducis*] Ita emendavi e meo vetere libro; cum inepte antea legeretur, *Nemesim quæ ducis.*

ELEGIA IV.

24 *Sed Venus ante alias*] Liber vetus *ante alios:* placet.

33 *Sed precium si grande feras*] Idem prope cecinit Antipater Thessalonicensis in quodam Epigrammate, his versibus: Ἢν μὲν γὰρ τὸ χάραγμα φέρῃς, φίλος, οὔτε θυρωρὸς Ἐν ποσὶν, οὔτε κύων ἐν προθύροις δέδεται: *Nam precium si grande feras, nec janitor ullus, Nec vinctus rigidas stat canis ante fores.*

ELEGIA V.

1 *Phœbe fave*] Messallinum celebrat, cooptatum in collegium Quindecim Virorum, ad quos cura librorum Sibyllinorum pertinebat.

Tua templa] Sibyllinos enim libros, duobus auratis forulis condiderat Augustus sub Palatini Apollinis basi: auctor Suetonius.

6 *Ad tua sacra*] Liber calamo exaratus, *ad tua templa.*

17 *Chartas Vatis*] Sibyllæ libros.

21 *Hæc fore credebat*] Sibylla, utpote futuri conscia, jam tum credebat Romam fore, cum adhuc fumaret Troja.

Cum mæstus] Æneas.

23 *Fundaverat*] Alii, *formaverat:* alii *firmaverat.*

25 *Sed tunc pascebant*] Confer cum hoc loco, quæ scribit Propertius principio libri quarti.

39 *Impiger Ænea*] Hæ sunt sortes, quas Æneæ Sibyllam dedisse dicit.

63 *Lauros Vescar*] Laurum enim comedebant vaticinaturi; quod jampridem annotaverat Ludovicus Cœlius.

67 *Quicquid Amalthea*] Pendet e superioribus, usque ab illis versibus: 'Phœbe sacras Messallinum sine tangere chartas Vatis: et ipse, precor, quid canat illa doce.' Nunc addit, non tantum doce eum, quid canat Sibylla Cumana; verum etiam, quicquid Amalthea, Marpesia, ceteræque dixerunt. Ac quemadmodum exposuerat, quid Cumana cecinisset; sic hoc loco exponit, quid ceteræ dixerint: aitque eas complexas esse versibus suis prodigia, quibus bellorum civilium tumultus, ceteræque calamitates portenderentur. Sciendum autem est, libros illos Sibyllinos, qui Romæ asservabantur, non unius Sibyllæ opus, sed e plurium Sibyllarum carminibus concinnatum quiddam fuisse.

Amalthea] Amaltheam et Cumanam eandem ex Varrone facit Lactantius: et eam ipsam ait Demophilen, aut Herophilen vocari, ut appareat, Tibullum alios auctores secutum. Marpesia autem Solonis et Cyri temporibus fuit.

69 *Quasque Albana*] Albanam videtur dicere, quam alii Albuneam, genere Tiburtem.

70 *Perlueritque*] Putarim legendum *pertuleritque.*

ELEGIA VI.

4 *Ad latus ille volet*] Ante legebatur, *ad latus ire volet*. Ego, verum enim fatebor, conjectura tantum fretus, nam veteres libri hac quidem in parte cum vulgatis consentiebant, scribendum curavi, *ad latus ille volet*. Neque mihi ullo modo dubitandum videtur, quin ita legendum sit.

10 *Et mihi grata tuba est*] Alii, *et mihi facta tuba est*. Ego, in veterum librorum discrepantia, eam scripturam secutus sum, quæ mihi probabilior visa est.

16 *Scilicet extinctas*] Legendum puto, *Si licet*.

45 *Lena vetat miserum Phyrne*] Sic antea legebatur. Sed ego, quanquam vetustis libris repugnantibus, statui legendum *Phryne:* eodem modo corruptum est nomen hoc alicubi apud Propertium; ut suo loco dicetur.

LIBER III.

ELEGIA I.

1 *Martis Romani*] Dialogus est ipsius Poëtæ cum Musis sane quam elegans. Cum Calendis Martiis, qui dies hodiernus est, ad mulieres munera mitti soleant, dicite, quo modo potissimum Neæram meam debeam munerari. Tum illæ: Mittito ei versuum tuorum libellum, omni diligentia exornatum atque expolitum. At poëta: Immo vero vos ipsæ ite, ac librum ad eam perferte, meque apud ipsam in quam maxima gratia ponite.

8 *Versibus illa tuis*] Ita legendum est, non, ut antea, *meis*. Musæ enim ipsæ loquuntur.

19 *Si nostri mutua cura est*] *Si*, pro, 'an,' more Græco.

23 *Vir quondam, nunc frater*] Id quo modo acciderit, conjectura satis assequi non queo; ut, qui antea vir fuerat, nunc sit frater; idemque speret, quæ nunc soror est, aliquando conjugem fore; nisi forte id est, quod unum mihi venit in mentem: Tibullum, ipsum enim esse arbitror, qui se ficto nomine Lygdamum vocat, et hanc Neæram, quæcunque tandem est, nam hoc quoque nomen commentitium est; eos igitur fratrum aut sororum filios fuisse. Notum est autem, et eos, qui fratribus sororibusve editi sint, fratres vocari; et inter eos olim et legitimas et usitatas fuisse nuptias. Hanc igitur sororem suam videtur Tibullus aliquandiu in matrimonio habuisse; deinde casu aliquo intervenisse discessio. Sperabat autem Tibullus, nuptias denuo conglutinatum iri, idque toto pectore cupiebat. Hoc probabilius afferre nunc quidem nihil possum.

ELEGIA II.

1 *Qui primus*] Tantum dolorem esse dicit, quem capit e suo et Neæræ dissidio, ut mortem sibi ex eo imminere præsentiat.

8 *Tot mala perpessæ*] Versus hic in quibusdam veteribus libris ita legitur: *Tot mala perpessæ tot superesse meæ:* in aliis, *Tot mala perpessæ tædia nata meæ*. Ego hoc posterius verum puto: et ita expono. Non est mihi pudor vera loqui, ac fateri, natum esse in animo meo vivendi tædium, ex quo tot perpessus sum mala.

29 *Dolor huic et cura*] Nihil horum verborum sententia, ut mihi quidem videtur, apertius: sed tamen sunt, qui etiam media in luce offendant, locumque hunc, non intelligendo, corrumpant. Hoc igitur dicit:

Dolor et cura, quam concepit ex Neæra conjuge erepta, fuit ei caussa perire, id est, caussa pereundi.

ELEGIA III.

1 *Quid prodest*] Negat sibi quicquam distracto a Neæra esse jucundum: seque mori cupere, ni spes sit, fore ut illa redeat.

Quid prodest] Quid prodest, tam sæpe petiisse a Diis, ut tecum vitam exigere liceret, si id nunc non datur?

21 *Non opibus*] Præclara sententia, cui similis est illa Varronis; 'Non fit thesauris: non auro pectu' solutum.' Sed in verbo, *levantur*, est homonymia; alio enim modo levari mentes, dicimus, et alio curas.

ELEGIA IV.

1 *Di meliora*] Detestatur somnium, quo visus sibi erat audire ex Apolline, Neæram alterius viri amore captam esse: ipsiusque Dei verbis eam admonet, ne quod ejusmodi consilium capiat.

4 *Desinite in votis*] Suspicor legendum, *Desinite in vanis.*

5 *Divi vera monent*] In oraculis et in extispiciis veritas inest, non in somniis.

Venturæ nuncia sortis] Non vera nuncia, ut inepti exponunt; sed exta, nuncia venturæ sortis, vera monent.

6 *Tuscis*] Notum est, quantopere ea gens omni divinarum rerum intelligentia credita sit excellere.

9 *At natum in curas*] Ita est in meo vetere libro; et melius videtur, quam quod in aliis legitur, *Et vanum metuens.*

17 *Jam nox ætherium*] Describit tempus illud, quo vera somnia videri solent: ut e Theocrito et Horatio alibi docuimus.

20 *Solicitas deficit ante domos*] Qua hora ego nondum somnum videram, ea hora in domibus solicitis, id est, quas incolunt navi et industrii homines, nemo amplius dormit.

28 *Myrrhea*] Ita legendum est, non ut in aliis, *myrtea.* Horatius: 'Myrrheum nodo cohibente crinem.'

59 *Diversasque suas*] Lego, *Diversasque suis.*

80 *Hoc alium*] Ita emendavi e meo vetere libro, cum in aliis legeretur, *ac alium.* Est autem simile loquendi genus illi Horatiano: 'alium sapiente bonoque:' et illi: 'Qui species alias veris.' Ita enim legendum esse docuit nuper homo eruditissimus Dionysius Lambinus.

ELEGIA V.

8 *Laudandæ deæ*] Videtur exprimere voluisse epitheton ἐπαινὴν, quod Græci tribuunt Persephonæ. Hesiodus: Ἰφθίμου τ' Ἀΐδεω, καὶ ἐπαινῆς Περσεφονείης. Homerus: Κικλήσκουσ' Ἀΐδην καὶ ἐπαινὴν Περσεφόνειαν. Græci tamen Grammatici aliter id nomen interpretantur.

18 *Cum cecidit fato*] Eodem illo anno cum se natum significaret Ovidius, hoc eodem versu usus est; ita enim scribit: 'Editus hic ego sum; nec non, ut tempora noris, Cum cecidit fato consul uterque pari.'

21 *Parcite, pallentes undas*] Sic supra: 'pallida Ditis aqua.' In aliis, *umbras.* Et sic Virgilius: 'Pallentes umbras Erebi.'

29 *At vobis*] Inepte in aliis legebatur: *Atque mihi.* Ego mei veteris libri scripturam repræsentandam curavi.

ELEGIA VI.

25 *Illaque, si qua est*] Libri veteres, *illaque sic qua.* Ego legendum puto *illaque sicca.*

62 *Tu puer et liquidum*] Malim, *Tu puer huc liquidum.*

ACHILLIS STATII

IN TIBULLUM COMMENTARIUS.

LIBER I.

Albio Tibullo quod prænomen fuerit, non constat, cum Romanum equitem tria habuisse nomina necesse sit. Fulgentius Placiades, in expositione antiquorum sermonum, Flacci Tibulli cujusdam meminit, comœdiarum scriptoris. Quos autem sequi atque imitari Tibullus inprimis studuerit, declarat Diomedes Grammaticus, apud quem sic est: 'Elegias præcipui scripserunt apud Romanos Propertius, Tibullus, Gallus, imitati Græcos, Callimachum et Euphorionem.' Atque alibi idem: 'Tibullus, Gallus, Bibaculus, imitati Callimachum et Euphorionem.' Quis enim Tibullus fuerit, et ex ejus, quam alii scripserunt, vita potest intelligi; et quam sit idem hoc ipso in genere scriptor excellens, mollissimi ejus versus ostendunt, et gravissimorum auctorum testimonia declarant. Certe quidem Martialis Elegiæ scriptorem significare cum vellet, periphrasi est usus, Tibullo ipsi perhonorifica: est enim apud illum in lib. IV. 'Cum sis improbior Massiliane, Quam qui compositos metro Tibulli In Stellæ recitat domo libellos.' Eum enim honorem Tibullo detulit, qui Græcis Poëtis tribui solet, cum eorum nomine, quo maxime sint usi ipsi, genus carminum appellatum, fuisse legimus. Est illud autem mea quidem sententia animadversione non indignum, singulos Poëtæ hujus libros singulis diversisque amicarum ejus, aut alterius alicujus, nominibus esse distinctos. In primo enim libro frequens atque unum omnino nomen, Delia. In secundo, Nemesis. In tertio, Neæra. Quartus denique liber Cherinti ac Sulpiciæ amores fere continet. At Ovidius in Elegia de Tibulli morte, Deliæ Nemesisque tantum meminit: quo major esse in amore Propertii laus videtur, qui una Cynthia contentus vixit; quasi enim Tibulli multos non probans amores dixit: 'Cynthia prima fuit, Cynthia finis erit.' Et Ovidius: 'Vel tua, cujus opes Cynthia sola fuit.'

ELEGIA I.

2 *Et teneat culti jugera magna soli*] In veteribus libris pro *magna*, *multa*, legebatur: quæ lectio eo esse probabilior videtur, quod eo modo multi omnino, iique optimi scriptores locuti sunt. Idem enim in lib. II. Eleg. 3. 'Ut multo innumeram jugere pascat ovem:' aut, ut paullo etiam melius est in veteri libro: 'Ut multa innumera jugera pascat ove.' Et lib. III. 'Aut ut multa mei renovarent jugera tauri.' Ovid. in IV. de Ponto: 'Et teneat glacies jugera multa freti.' Cicero similiter in Ver. lib. V. 'Nec id solum actum est, ut hi minus multis jugis arent.' Et 'pauca' jugera, non 'parva,' dici fere solent ab Horat. III.

Ode 16. 'Silvaque jugerum Paucorum.' A Vergilio Georg. IV. 'cui pauca relicti Jugera ruris erant.' Ab Ovidio: 'Mœnia, quæ campi jugera multa tenent.' Atque Fast. III. 'Jugeraque inculti pauca tenere soli.' A Martiali in I. 'Hoc nemus æterno cinerum sacravit honore Frenius, et culti jugera pauca soli.' Græci sic copiosum hominem significant. Basil. de Capienda e Paganorum Scriptis Utilitate: Ἡμῶν δὲ ἄρα εἰ μὴ τὰ Πυθίου τοῦ μυσοῦ προσείη τάλαντα καὶ πλέθρα γῆς τόσα καὶ τόσα.

3 *Quem labor adsiduus vicino terreat hoste*] Hujus, inquit, sunt amplæ possessiones, qui militiam tolerat; post victoriam enim militibus agri hostiles dividi solebant, ut et veteranis in coloniam deductis quantum ad alendum esset satis agri dabatur. Terreri autem vicino hoste, sub ipsumque conflictum etiam fortissimi viri solent. Auctor in Problematis Aristotelis.

4 *Martia cui somnos classica pulsa fugent*] In eandem sententiam Horat. in Epod. II. 'Nec excitatur classico miles truci.' Ea vero nocturna etiam fuisse signa, Silii Italici verba in lib. IX. demonstrant illa: 'Nocturnaque classica velle.' Sed apud Stobæum cum multa similia Bacchilidis et huic apta loco atque sententiæ, tum illud maxime: χαλκέων Δ' οὐκέτι σαλπίγγων κτύπος οὐδὲ συλᾶται μελίφρων ὕπνος Ἀπὸ τῶν βλεφάρων ἆμος, ὃς θάλπει κέαρ.

5 *Me mea paupertas*] Et tamen divitem illum fuisse videtur Horatius significare, cum dicit: 'Di tibi divitias dederant.' Nisi alium potius Albium illum volumus intelligere, de quo alibi etiam dixerit: 'Stupet Albius ære.'

6 *Dum meus adsiduo luceat igne focus*] Hinc scilicet duxit, quod de Tibullo dixit Statius in Silvar. lib. I. 'Divesque foco lucente Tibullus.' Alii aliud, ut qui aquam inprimis laudat, Tibullus ignem maximi facit, idque præcipuum esse domus ornamentum sæpe significat. Homerus: Πῦρ νῦν μοι πρώτιστον ἐνὶ μεγάροισι γενέσθω. Atque alibi: Αἰθομένου δὲ πυρὸς γεραρώτερος οἶκος ἰδέσθαι. Martialis lib. X. 'Focum perennem' dicit, τὸ ἀέναον πῦρ, exprimens; quod Adsiduum dicit Tibullus. Erat autem in veteribus libris pro, *adsiduo*, *exiguo*: quod ei, quam tantopere amplectebatur, tenuitati convenit. Virg. 'ignem exiguum' dixit in Georg. 'Et quamvis igni exiguo properata maderent.' Sed si Adsiduum malumus ἀέναον intelligamus. Sin illud malumus, luculentum caminum, quo utendum Trebatio in hibernis Cicero censebat.

7 *Ipse seram teneras maturo tempore vites*] Tempestive. Eodem fere modo Propertius in III. ad Bacchum: 'Ipse seram vites, pangamque ex ordine colles.'

8 *Grandia poma manu*] Exquiri enim solent poma ad serendum, vel odore vel magnitudine præstantia.

10 *Et pleno pinguia musta lacu*] De lacu vini post lib. II. in illud: 'Tu quoque devotos Bacche relinque lacus.'

11 *Nec veneror*] Veneramur, cum etiam aliquid a Deo precamur: quo sane modo dictum mi videtur illud a Vergilio Georg. I. 'Imprimis venerare Deos.' Et a Julio Capitolino in Marci Antonini Philosophi Vita: 'Qui cum Lucillam matrem Marci in viridario venerantem simulacrum Apollinis vidisset.' Multa omnino sunt apud Ciceronem ejus rei testimonia.

Seu stipes habet] Cujusmodi stipiti Pompeium comparans Lucanus scripsit lib. I. 'Qualis frugifero quercus sublimis in agro Exuvias veteres populi, sacrataque gestans Dona ducum; nec jam validis radicibus hærens, Pondere fixa suo est; nudosque per aëra ramos Effundens trunco, non frondibus efficit umbram. Sed quam-

[redacted]

vis primo nutet casura sub Euro, Tot circum silvæ firmo se robore tollant, Sola tamen colitur.' Et eodem genere est illud Quintiliani lib. x. 'Ennium sicut sacros vetustate lucos adoremus, in quibus grandia et antiqua robora jam non tantam habent speciem, quantam religionem.'

12 *Seu vetus in trivio florida serta lapis*] In veteri libro Guidonis Ascanii Sfortiæ Cardinalis, et Vaticano altero, *florea*, non *florida* legitur. In eodem tamen libro post, illo in versu, 'Cum posti florida serta darem,' nihil est immutatum. Ejusmodi *florea serta* vulgus Italiæ nunc *festoni* vocat: ab eo scilicet, quod Poëtæ festas frondes in hoc genere dicunt. Quod autem *in trivio* dixit, Compitalia, opinor, ipsa intellexit; qui dies, ut Varro auctor est, Laribus sacer erat. Lares vero ipsi, ut Festus tradit, amplissimis coronis ornabantur, quos ornari bis in anno Augustus instituit. Auctor Tranquillus. Ejusmodi lapidem intelligens Propertius dixit: 'Et quicumque sacer qualis ubique lapis.' Trivia vero ipsa *τριόδους* videtur dixisse Moschus de amore fugitivo: *Εἴ τις ἐνὶ τριόδοισι πλανώμενον εἶδεν ἔρωτα.*

13 *Novus educat annus*] Aut aliarum gentium rationem secutus novum annum ab autumno incipientem intellexit, aut a novo fructuum proventu et copia novum dixit; redeuntem scilicet, atque in se sua per vestigia volutum.

14 *Libatum agricolæ ponitur ante Deos*] Hoc est, quod Græci dicunt *τὰς ἀπαρχὰς ποιεῖσθαι.* Sic enim Porphyrius loquitur Περὶ 'Αποχῆς τῶν 'Εμψύχων. In veteribus, quos vidi, libris est: *Libatum agricolæ ponitur ante Deum.* In Angeli Colotii libro fuisse intellego: *Libatum agricolam ponitur ante Deum.* Illud non improbandum: hoc videtur esse rectius; nam et agricolas et ruricolas dictos ipsos Deos demonstrat. Idem lib. II. 'Redditur agricolis gratia Cælitibus.' Atque hoc ipso in lib. 'Ille Deo sciet agricolæ.' Et Ovid. Trist. I. 'Et te ruricola Lampsace tuta Deo.' Atque haud satis scio an hi dicti sint etiam Græcis, *νόμιοι θεοί*, ut non unius Apollinis, aut etiam Jovis nomen id fuerit. Romæ enim in Melnorum domo in veteri saxo inscriptum sic erat:

NOMIOIC ΘΕΟΙC
IOTAIOC
MAIOP
ANTONINOC

Legi autem possit etiam, *Agricola Deo.* quo modo Propertio dictum lib. IV. videtur illud in fabula Vortumni: 'Nec flos ullus hiat pratis, quin ille decenter Impositus fronti langueat ante meæ.' 'Ponere' autem, hoc modo, et 'Figere' sæpe posuerunt optimi scriptores. Propertius lib. II. 'Suscipere et Veneri ponere vota juvat.' Julius item Obsequens in Appii Claudii et M. Perpernæ Consulatu: 'Sacrificatum tum a Romanis; donaque in templo posita.' Propertius item lib. II. 'Figendi' verbo sic usus dixit: 'Magna ego dona tua figam Cytherea columna.' Et Vergilius: 'Suspendive tholo, aut alta ad fastigia fixi.' Livius in XXXIV. ab U. C. 'Et ante fixa fictilia Deorum inridentes:' *ante Deum* autem non sine ritu ac cærimonia dixit. Idem enim lib. II. 'Carmen ut ornatos diceret ante Deos.' 'Ponere ante,' sic quoque dixit Horat. in II. Sat. 'Aut positum ante mea quia pullum in parte catini,' &c.

15 *Flava Ceres, tibi sit nostro de rure corona*] Tibi dicetur, consecretur. Idem alibi: 'Tota tibi est hodie.' De nostro vero rure propterea, opinor, dixit, quod fruges, aliunde per vim raptas, Dis offerre nefas erat: cujus rei auctorem adducit Porphyrius. Festus Pompeius Præmetium esse scribit, quod prælibationis caussa ante metitur. Cujusmodi corona

hujus loci e frugum texta primitiis videtur esse: ac propterea legendus ille superior versus ita fortasse sit: *Libatum agricolæ ponitur ante Deo*, ut intellegatur *ante libatum*, et, ut Festus loquitur, 'prælibatum.'

17 *Pomosisque ruber custos ponatur in hortis, Terreat ut sæva falce Priapus aves*] Custos Priapus hortorum esse dicitur; itaque vel ex hoc loco emendemus licet Bibaculi Hendecasyllabum apud Tranquillum de Inlustribus Gramm. 'Et illos custodis videt hortulos Priapi,' non, ut vulgo legunt, 'custodes.' Sed erat hoc loco in veteri libro, *Terreat et sæva*.

19 *Vos quoque felicis quondam, nunc pauperis agri Custodes fertis munera vestra, lares*] 'Felicem' dicit fertilem, ac fructuosum. *Fertis munera*, ut et Græce Theocrit. Μετὰ Πᾶνα τὸ δεύτερον ἆθλον ἀποισῇ. Lares vero, ut supra diximus, hi sunt qui in agris colebantur, ac propterea 'Compitales' Suetonio dicuntur in Octavii Augusti vita. Scribit enim: 'Compitales Lares ornare bis in anno instituit, vernis floribus, et æstivis.' Sed idem lib. IV. ad Messallam, vicem suam, ac fortunæ commutationem dolens: 'quamvis Fortuna, ut mos est illi, me adversa fatiget. Nam mihi cum magnis opibus domus alta niteret, Cui fuerant flavi ditantes ordine sulci, Horrea fecundis indeficientia mensis, Cuique pecus denso pascebant agmine colles, Et domino satis, et nimium furique lupoque; Nunc desiderium superest.'

21 *Tunc vitula*] Lustratio tum fiebat majoribus hostiis, res cum esset ipsa amplior.

23 *Cadet vobis*] Immolabitur. Callimachus ἐν δὲ πόληϊ Θῆκε τελεσφορίην ἐπετήσιον, ᾗ ἐνὶ πολλοὶ Ὑστάτιον πίπτουσιν ἐπ' ἴσχιον, ὦ ἄνα, ταῦροι. Idem Tibull. I. 5. 'nec illis Semper inaurato taurus cadit hostia cornu.' Et Ovid. Amor. III. 'Pro reditu victima vota cadit.'

23 *Quam circum rustica pubes Clamet*] Multi omnino libri *Clamat*; morem ut illum veterem fuisse significet. Virg. Georg. I. verbis simillimis eadem de re utitur: 'Cuncta tibi Cererem pubes agrestis adoret: Cui tu lacte favos, et miti dilue Baccho, Terque novas circum felix eat hostia fruges, Omnis quam chorus, et socii comitentur ovantes, Et Cererem clamore vocent in tecta.' Quo loco Servius apte ad hunc etiam locum interpretans illud: 'Et Cererem clamore vocent in tecta.' 'Invocent,' inquit, 'copiam frumentorum.' Quod autem, 'vocent,' dixit Virgilius, hoc quoque priorem lectionem *Clamet* plane confirmat.

24 *Et bona vina*] Bona, non sine religione posuit. Sic etiam 'bonæ fruges,' 'bona Juno,' et 'bona verba' dicuntur.

25 *Jam modo non possum*] Id est, possum. Terentius in Phormione: 'Is senem per epistolam pellexit modo non montes aureos pollicens.' Sed impedire sententiam videtur, quod sequitur, *Nec semper, &c.* Sed notandum illud, non sic, 'modo nec' dici, quo modo dicitur, *modo non*; namque *modo non*, quod valet 'propemodum,' aut 'prorsus,' adfirmative ponitur, recte sic cum verbo *possum* jungitur: et idem verbum cum *nec* conjunctum plane negat, quasi dicat: Possum omnino parum contentus vivere, nec longæ viæ semper esse deditus. Itaque et Terentius, ut supra posui, locutus est; et Virg. Æn. IX. 'Sed periisse semel satis est, peccare fuisset Ante satis, penitus modo non genus omne perosos Femineum.' Et Quintilianus in Proœmio libri primi, 'modo non,' adfirmans posuit: 'Quis enim non de justo, æquo, ac bono, modo non et vir pessimus, loquitur?'

29 *Tenuisse bidentem*] Veteres libri etiam multitudinis numero, *bidentes*.

30 *Increpuisse*] Virg. eodem modo 'increpitare' dixit.

31 *Non agnamve sinu pigeat, fetumve capellæ*] In veteribus libris: *agnamque, fetumque.* et pro *pigeat*, repetitum, *pudeat*.

33 *At vos exiguo pecori, furesque lupique, Parcite*] Idem lib. IV. ad Messallam: 'Et domino satis et nimium furique lupoque.'

34 *De magno est præda petenda grege*] Abest a quibusdam veteribus libris *est*.

36 *Et placidam soleo spargere lacte Palem*] *Palen*, Græco accusativo, in non nullis veteribus libris legitur. Ovidius idem significans dixit: 'Et tepido lacte precare Palem.'

37 *Nec vos e paupere mensa*] In veteribus multis libris, *Neu vos*, et *de paupere*. Porphyrius autem lib. II. περὶ Ἀποχῆς τῶν Ἐμψύχων parcitatem, aut frugalitatem potius illam veterum multis omnino verbis persecutus ad Antiphanis, Menandri, Sophoclis testimonia addit deinde Theophrasti hoc: Διὰ πολλῶν δὲ ὁ Θεόφραστος τῶν παρ' ἑκάστοις πατρίων ἐπιδείξας ὅτι τὸ παλαιὸν τῶν θυσιῶν διὰ τῶν καρπῶν ἦν, ἔτ' αὐτὸν πρότερον τῆς πόας λαμβανομένης, καὶ τὰ τῶν σπονδῶν ἐξηγῆται τοῦτον τὸν τρόπον· τὰ μὲν ἀρχαῖα τῶν ἱερῶν νηφάλια παρὰ πολλοῖς ἦν· νηφάλια δέ ἐστιν, τὰ ὑδρόσπονδα, τὰ μετὰ ταῦτα μελίσπονδα· τοῦτον γὰρ ἕτοιμον παρὰ μελίττων πρῶτον ἐλάβομεν τὸν ὑγρὸν καρπόν· εἶτ' ἐλαιόσπονδα, τέλος δ' ἐπὶ πᾶσιν τὰ ὕστερον γεγονότα οἰνόσπονδα. Quæ Theophrasti verba hoc de genere Poëtarum versus illustrant.

39 *Fictilia antiquis*] Veterem Romanorum morem declarat, opinor, Dionysius Halicar. Dis cœnas in sacris Laribus superque mensas ligneas, canistris atque fictilibus, apponendi. Idem Tibullus Eleg. 10. 'nec bella fuerunt Faginus astabat cum scyphus ante dapes.' In divitiis habita fictilia, Martialis etiam significat: 'Lautus erat priscis Porsena fictilibus.' Fictiles etiam Deos ipsos faciebant. Propertius lib. IV. 'Fictilibus crevere deis hæc aurea templa.' Et Juvenalis Sat. XI. 'Fictilis et nullo violatus Jupiter auro.' Plinius lib. XXXIV. 'Mirumque mihi videtur, cum statuarum in Italia tam vetus origo sit, potius lignea aut fictilia Deorum simulacra in delubris dicata usque ad devictam Asiam, unde inrepsit et luxuria.' Et lib. XXXV. 'Nec enim tum effigies Deum erant laudatissimæ, nec pænitet nos illorum qui tales coluere. Aurum enim et argentum ne Dis quidem conficiebant: durant etiamnum plerisque in locis talia simulacra. Fastigia quidem templorum in urbe crebra et municipiis mira cælatura et arte firmitateque ævi sanctiora auro, certe innocentiora. In sacris quidem etiam inter has opes, non murinis, crystallinisve, sed fictilibus prolibatur sympullis.' Idem Tib. post: 'Neu pudeat prisco vos esse e stipite factos: Sic veteres sedes incoluistis avi. Tum melius tenuere fidem, cum paupere cultu Stabat in exigua ligneus æde Deus.'

40 *De facili*] Parabili. Sic Horat. 'facilem Venerem' dixit.

43 *Satis est requiescere lecto*] Hoc quoque magni faciens Catullus: 'Desideratoque acquiescimus lecto.'

44 *Solito membra levare toro*] Est in veteri libro, *referre*, non *levare*; ut idem sit quod reddere vel quieti, vel, quod malim, labori.

48 *Securum somnos igne juvante sequi*] *Imbre* in veteribus non nullis. Versus vero ipsi Sophoclis, qui adducuntur a multis, sunt in Græcorum sententiis περὶ ναυτιλίας· Τί τούτου χάρμα μεῖζον ἂν λάβοις ποτὲ Τῆς γῆς ἐπιψαύσαντα καὶ ὑπὸ στέγῃ Πυκνῆς ἀκοῦσαι ψακάδος εὑδούσῃ φρενί; Illud vero ipsum quod Securum dixit, omnino exprimit εὑδούσῃν φρένα.

50 *Et tristis ferre potest pluvias*] Horat. 'nec tristes hyadas.'

51 *O, quantum est auri pereat, potiusque smaragdi*] Ordo verborum alius in veteri libro, isque concinnior, et

facilior ad intelligendum: *O quantum est auri potius pereatque smaragdi.* Sed pro *pereat*, legendum censeo, *pereant.*

54 *Ut domus hostiles præferat exuvias*] Hoc e genere sunt et Propertii illa: 'Vel tibi Medorum pugnaces ire per hostes, Atque onerare tuam fixa per arma domum.' Et illa Suetonii: 'Domus priscorum ducum arserunt, hostilibus adhuc spoliis adornatæ.'

55 *Me retinent vinctum formosæ vincla puellæ*] Ut Philippum apud Horat. vincla mercenaria.

57 *Non ego laudari cupio*] Magno consensu libri veteres, *curo* pro *cupio.*

60 *Et teneam moriens deficiente manu*] Ovidius in Elegia de Tibullo, totidem verbis: 'Me tenuit moriens deficiente manu.' Atque hic quoque 'Te,' pro, 'Et,' in veteribus libris.

61 *Arsuro positum me, Delia, lecto*] Compositum. Hoc de lecto, et illud Proper. in II. 'Nec mihi tum fulcro sternatur lectus eburno, Nec sit in Attalico mors mea fixa toro.'

62 *Tristibus et lacrimis oscula mixta dabis*] Propert. 'Osculaque in gelidis pones suprema labellis.'

63 *Non tua sunt duro præcordia ferro Vincta*] In multis veteribus pro *Vincta*, *Juncta:* quæ varietas in similibus his verbis scribendis sæpe exsistit. Sic apud Virgil. illud: 'an unquam tibi fistula cera Juncta fuit?' In veteri tamen libro 'Vincta;' quod non recusarem, nisi Tibulli auctoritas apud me pluris esset, quam scriptoris librarii fides. Ille enim lib. II. sic: 'Fistula cui semper decrescit arundinis ordo: Nam calamus cera jungitur usque minor.'

Non tua sunt duro præcordia ferro Vincta] Homerus Iliad. Ω. *σιδήρειον ἦτορ* dicit.

64 *Nec in tenero stat tibi corde silex*] Ennius apud Festum Pompeium: 'Lapideo sunt corde multi, quos non miseret neminis.' Et Ovidius: 'Et tua sunt silicis circum præcordia venæ, Et rigidum ferri semina pectus habet.'

67 *Sed parce solutis Crinibus, et teneris, Delia, parce genis*] Sic Ovidius: 'Parce tamen lacerare genas, nec scinde capillos.'

69 *Interea dum fata sinunt*] Notum Catulli illud, eandem in sententiam: 'Vivamus, mea Lesbia, atque amemus,' &c.

71 *Jam subrepet iners ætas*] Sic Juvenalis: 'obrepit non intellecta senectus.'

Nec amare decebit] Ovidius: 'Turpe senex miles, turpe senilis amor.'

72 *Dicere nec cano blanditias capiti*] Haud paulo melius in veteribus libris: *Dicere nec cano blanditias capite:* id est, nos jam canos. Canum vero caput sic dixit, ut et Catullus: 'Suscitat et cano vulturium capiti.' Lucianus in Alexandro πολιὸν ἄνδρα sic dicit: *Οὔτε ἰατρῷ πρέποντα, οὔτε πολιῷ ἀνδρὶ ποιῶν.*

77 *Ego composito securus acervo*] In cellis, vel promptuariis.

78 *Dites despiciam*] Quibusdam in veteribus libris ordo hic, *Despiciam dites.* Aptissime vero ipsam significat *αὐτάρκειαν*· quem Sotades apud Stobæum *μέσον βίον* appellat; apud quem multa in hanc sententiam. Idem alibi: 'Et regum magnæ despiciantur opes.'

ELEGIA II.

1 *Adde merum*] Sic lib. III. etiam loquitur: 'I, puer, et liquidum fortius adde merum.' Et Martial. lib. X. 'Addat cum mihi Cæcubum minister.' Et idem in Xeniis: 'adde Falerna, puer.'

Vinoque graves compesce dolores] Magno omnes consensu libri veteres pro *graves*, *novos*, id est maximos, mirabiles. quo modo, opinor, Poëta dixit: 'Pollio et ipse facit nova carmina.'

3 *Neu quisquam multo tempora Baccho*] Sic post, Elegia 7. 'et multo

ra funde mero.' Quamquam in ...ms libris fere omnibus *percus*... *perfusum*. Cujusmodi est ...num illud: 'Aleaque et multo ra quassa mero.' Et Euripide...nd in Cyclope: Ἄλλην ἴδοιμι Γινώσκων ὅτι τρέσει νῦν οἶνος.

...um *requiescit amans*] Veteres ...mnes sic, ut olim Aldus, *amor*, *Amans*; quale et Catullinum 'Credo ut tum gravis acquies...tor.'

...uditur et dura janua firma sera] ...rmæ fere in veteribus libris, ...quo modo Ovidius: 'Atque ...posita janua fulta sera.' Idem Tibullus post, in Elegia 8. ...umque opposita est janua firma Sed ibidem tamen veteribus in pro, 'firma,' 'dura' legebatur.

...nus *difficilis dominæ*] Convitiari amantes solent. Propertius ...nam: 'Te non ulla meæ læsit ...ntia linguæ, Quæ solet irato tota loco.' In veteribus autem melioribus, non *dominæ*, sed *do*... Itaque lenonem ipsum forte in...t.

Nec furtim verso cardine aperta *Furtim verso*; tacite. Idem ... Eleg. I. 'Cardine nunc tacito ...re posse fores.' Sed pro, *Nec*, fere in omnibus libris.

Et mala si qua tibi dixit dementia ...] Si quid iratus contumeliosum Cujusmodi est Sophocleum in Œdipo Tyranno: Ἀλλ' ἦλθε ... τοῦτο τοὔνειδος τάχ' ἂν Ὀργῇ ...ν μᾶλλον, ἢ γνώμῃ φρενῶν.

Capiti sint precor illa meo] Sic quasi proverbio dicebant. Cæ...n Epist. ad Cic. 'Te ad IX. ...lun. subrostrarii, quod illorum ...sit, dissiparant perisse.' Sene... IV. Epist. idem prope, quod ...les: 'Quidquid,' inquit, 'mali mihi, et capiti meo.'

Te meminisse decet, quæ plurima ...ergi *Supplice*] Supplicem vocem ...lm φωνὴν sæpe in hymnis Orpheus dicit. Sed est in libris vett. *Et*, non, *Te*.

14 *Cum posti florida serta darem*] Janua apud Propertium lib. I. 'Et mihi non desunt turpes pendere corollæ.' Et Ovid. Rem. Am. I. 'Effice nocturna frangatur janua rixa; Et tegat ornatas multa corona fores.' In Sfortiæ libro, non *darem*, sed *dabam*.

16 *Audendum est: fortes adjuvat ipsa Venus*] Hoc vero totum non est hujus poëtæ γνήσιον, quamquam scriptis in libris legatur. Ovidii certe simillima sunt illa Fast. II. 'Exitus in dubio est; audebimus ultima, dixit. Viderit, audentes forsque Venusque juvat.' Et Met. X. 'Audentes Deus ipse juvat,' de Atalanta atque Hippomene. De amore Euripides in Hippolyto: Ἔχω δὲ τόλμης καὶ θράσους διδάσκαλον Ἐν τοῖς ἀμηχάνοισιν εὐπορώτατον, Ἔρωτα, πάντων δυσμαχώτατον θεόν. Claudianus ad Probinum: 'Fors juvat audentes, prisci sententia vatis.'

17 *Seu quis juvenis nova limina temptat*] Pro *juvenis*, in multis, *juvenum*: *nova* vero *limina* dicit, pro novo amatore. Si quis recens amator ad novas fores accessit.

18 *Seu reserat fixo dente puella fores*] Dentem pro clavi posuit, partem pro toto. Germanicus in Prognosticis: 'Qualis ferratos subicit clavicula dentes, Succutit et foribus producit vincula claustri.'

19 *Molli decedere lecto*] In uno libro, *discedere*.

20 *Illa pedem nullo ponere posse sono*] Crepitus pedum is a Cicerone dicitur; ergo sine sono, silentio. Sic Columella de cultu hortorum: 'Invigilate, viri, tacito nam tempora gressu Diffugiunt, nulloque sono convertitur annus.' Idem opinor Tibullus alibi: 'Et strepitu nullo posse referre pedem.'

21 *Nutus conferre loquaces*] In veteribus libris etiam *proferre* pro, *conferre*. Simile huic illud Ovidianum:

'Me spectet, nutusque meos, vultumque loquacem.'

22 *Blandaque compositis addere verba notis*] Est in veteribus libris non *addere*, sed *abdere*; in aliis *reddere*. Ovid. Amor. III. in eandem sententiam: 'Quid juvenum tacitos inter convivia nutus, Verbaque compositis dissimulata notis?' Ex quo intelligitur legendum potius, *abdere*. Simillima, totumque hunc locum inlustrant, veteris Poëtæ illa: 'Quasi in choro pila ludens, datatim dat sese, et communem facit, alium tenet, alii nutat, alibi manus est occupata, alii pervellit pedem, alii dat anulum spectandum a labris, alium invocat, cum alio cantat, attamen aliis dat digito notas.'

23 *Decet hoc omnes*] In veteribus libris erat *docet*.

Tenebris] De nocte. Idem alibi: 'Hæc mihi te adducit tenebris.'

Securum in tenebris me facit ipsa Venus] Est in veteribus libris: κίβδηλον tamen existimatur; commentum enim esse Aurispæ cujusdam dicitur. Pontani fuerat: *Usque meum custos ad latus hæret amor*. In nonnullis libris fuerat: *Non mihi nocte sopor, non mihi nocte quies*. In aliis erat, quod putatur rectius: *Ille Deus certæ dat mihi signa viæ*. Quod si est, *Ipse* pro *Ille* legi malim. Sed in hac varietate, et importunorum hominum licentia, suspecta mihi sint omnia, potiusque sit ἐπιχαρμεῖον illud ἀπιστεῖν. In libro Sfortiæ legebam: *Præsidio noctis sentio adesse Deam*.

27 *Quisque amore tenetur, eat tutusque sacerque Qualibet*] Propert. lib. III. eandem in sententiam: 'Nec tamen est quisquam sacros qui lædat amantes, Scironis media sic licet ire via; Quisquis amator erit, Scythicis licet ambulet oris, Nemo adeo, ut noceat, barbarus esse solet.' Philostratus in Vita Leonis sophistæ, inermes amantes esse, Leonis ipsius verbis docet: Οὐ γὰρ πολεμικῶν ὀργάνων, ἀλλὰ μουσικῶν οἱ ἐρῶντες δέονται. Sed est in manuscriptis pro *Qualibet*, *Quolibet*.

28 *Insidias non timuisse decet*] In libro Sfortiæ *Nec timuisse*.

29 *Non mihi pigra nocent hibernæ frigora noctis*] Pigra frigora, ab effectu. Sic opinor a Poëtis 'pigrum gelu,' vel quod stet.

32 *Et vocet ad digiti me taciturna sonum*] In Vaticano *taciturna*. Velius Longus de Orthographia, idem significans: 'Deinde, Quid, Quod, et voces non simplices, habent tamen significationem, quamvis scribi non possint; nam et digitorum sono pueros ad respondendum ciemus.'

33 *Seu vir, seu femina fiat*] In veteri libro *fiat*.

34 *Celari vult sua furta Venus*] Sappho, in asmate quodam, in nectendis et inveniendis dolis ingeniosissimam artificem δολόπλοκον vocat. Ovid. Art. Am. II. in eam sententiam, 'Præcipue Cytherea jubet sua sacra taceri, Admoneo veniat ne quis ad illa loquax. Condita si non sunt Veneris mysteria cistis, Nec cava vesanis ictibus æra sonant; Attamen inter nos medio versantur in usu, Sed sic inter nos, ut latuisse velint.'

35 *Neu strepitu*] In quibusdam libris *Ne strepitu*.

36 *Neu prope fulgenti lumina ferte face*] Quam de nocte manibus pueri gestare consueverunt. Propert. lib. I. 'Ebria cum multo traherem vestigia Baccho, Et quaterent sera nocte facem pueri.'

37 *Si quis et imprudens adspexerit*] In veteri libro, qui Marcelli Pont. Max. fuit, et in Vaticano, *Si quid*, non, *Si quis*.

40 *Is sanguinem natam*] Cruenta ejus origo non lenem sui violatoribus illam fore declarat. Sic Ovidius de simiis ex Gigantum sanguine natis: 'sedet illa propago, Contemtrix superum, sævæque avidissima cædis, Et violenta fuit, scires e sanguine natam.'

Is Venerem e rapido sentiet esse mari]

Idem lib. III. 'Nam te nec vasti genuerunt æquora ponti.' Ferocissimi enim sunt e mari geniti. A. Gellius lib. XV. cap. 21. 'Ferocissimos, et immanes, et alienos ab omni humanitate, tamquam e mari genitos, Neptuni filios dixerunt, Cyclopa, et Cercyona, et Lestrygonas.' Seneca in Hippolyto de Venere: 'Diva non miti generata ponto.' Non nulla hic quoque varietas; in veteribus enim libris etiam sic: *Is Venerem e rapido sentiat esse mari.*

41 *Ut mihi verax Pollicita est magico saga ministerio*] In Vaticano est, pro *Pollicita*, *Sollicita;* ut sit: Magam ipsam vereri, ne tuus huic credat conjux. Ejusmodi sit illud fortasse Ovidii: 'Sollicitor nullos esse putare Deos.' Aut illud potius ejusdem Tibulli in Eleg. 5. ut est in veteribus libris: 'Carmine cum magico pertimuisset anus.'

44 *Fulminis hæc rapidi carmine vertit iter*] Magno consensu libri veteres, non *Fulminis*, sed *Fluminis*. Ut et apud Ovidium, qui totidem prope verbis hunc ipsum locum ita tractat: 'Illa reluctantem cursu deducere lunam Nititur, et tenebris abdere solis equos. Illa refrenat aquas, obliquaque flumina sistit, Illa loco silvas, vivaque saxa movet. Per tumulos errat, sparsis discincta capillis, Certaque de tepidis elicit ossa rogis.' Medea quoque apud eundem Ovid. eodem modo: 'cum volui ripis mirantibus amnes In fontes rediere suos.' Idem alibi apud Tibullum, siquis est, error inolevit similiter: 'Illis eripores verbis mihi sidera cæli Lucere, et paras fulminis esse vias.' Legendum *Fluminis*.

45 *Hæc cantu finditque solum*] In veteri Sfortiæ libro, *Fuditque solum*. Sed illud rectius. Sic enim etiam Ovid. Remed. Am. I. 'Me duce, non tumulo prodire videbitur umbra, Non anus infami carmine rumpet humum.' Ovid. in Elegiarum lib. I. de lena totum hunc locum pæne expressit: 'Illa magas artes, Ææaque carmina novit, Inque caput liquidas arte recurvat aquas. Scit bene quid gramen, quid torto concita rhombo Licia, quid valeat virus amantis equæ. Cum voluit, toto glomerantur nubila cælo, Cum voluit, puro fulget in orbe dies. Sanguine, si qua fides, stillantia sidera vidi, Purpureus Lunæ sanguine vultus erat. Hanc ego nocturnas versam volitare per umbras Suspicor, et pluma corpus anile tegi. Suspicor, et fama est, oculis quoque pupula duplex. Fulminat, et geminum lumen ab orbe venit. Evocat antiquos proavos, atavosque sepulchris, Et solidam longo carmine findit humum.'

47 *Jam ciet infernas*] Omnes fere veteres libri non *ciet*, sed *tenet;* quod probandum videtur propter id, quod addit, *referre pedem*.

48 *Jam jubet adspersas lacte referre pedem*] Lycophronis interpres idem tradit.

50 *Cum libet, æstivo convocat orbe nives*] In nonnullis rectius opinor: *Cum libet æstivas convocat ore nives.*

51 *Sola tenere malas Medeæ dicitur herbas*] In quibusdam veteribus libris, non *herbas*, sed *artes:* in quibusdam utrumque.

52 *Sola feros Hecates perdomuisse canes*] Lycophronis Interpres Sophronem auctorem adducit, Hecatæ canes immolari solitos, quod baubantes, latrantesque visa dissipent.

53 *Quis fallere posses*] Aut alios posses fallere, aut ipsa latere.

54 *Ter cane, ter dictis despue carminibus*] Infamis anus præcepta. Servius in illud Virgilii, 'Numero Deus impare gaudet,' quemcumque Superorum ternario numero delectari, scribit. De terna vero despuendi ratione, ac deprecatione, multa Plin. lib. XXVIII. e quibus hæc: 'Sed et alios efficaces ejus usus recognoscat vita: ita despuimus comitiales morbos, hoc est contagia regerimus,...veniam quo-

que a Deis spei alicujus audacioris petimus, in sinum spuendo. Etiam eadem ratione terna despuere deprecatione in omni medicina mos est, atque effectus adjuvare.' Deinde post: 'Salpæ torporem sedari quocumque membro instupente, si quis in sinum exspuat.' Quod propterea etiam posui, quod pertinere non nihil existimem ad illud in fine Elegiæ: 'Despuit in molles et sibi quisque sinus:' et quod hoc loco pro *despue*, quibusdam in libris, *exspue*. Idem Plinius lib. XXVI. carmen ejusmodi ter dicendum adducit totiens despuentibus: 'Experti adfirmavere, plurimum referre, si virgo imponatur nuda, jejuna, jejuno, et manu supina tangens dicat: Negat Apollo pestem posse crescere, quam nuda virgo restinguat, atque retorsa manu ter dicat, totiensque despuant ambo.' Vide proverbium, 'In sinum inspuere.' Dictis vero carminibus despuere illum jubet, ex anicularum consuetudine, de qua Theocriti Interpres in Θαλύσια sic scribit: *Φθύζειν δὲ τὸ πτύειν· εἰώθασι δὲ αἱ γραῖαι ὅταν ἐπᾴδωσιν ἐπιπτύειν.* Idem Tibullus post: 'Carmine cum magico præcinuisset anus.' Ex quo intelligimus, anicularum magicum fuisse ministerium. Quod autem dixit Theocriti Interpres, *ἐπᾴδειν*, valet, quod hoc loco 'canere,' et *ἐπῳδαὶ* idem omnino sunt, quod hoc in genere Carmina. Se quoque cæde putabant expiari cæsi sanguinem ter in os exspuentes. Sic enim de eo tradit Interpres Apollonii in illud Argon. lib. IV. *Τρὶς δ' ἀπέλειξε φόνου, τρὶς δ' ἐξ ἄγος ἔπτυσ' ὀδόντων.* Post multa enim alia deinde hæc: *Ἔπειτα τοῦ αἵματος αὐτοῦ λαβόντες τρὶς εἰς τὸ στόμα ἔπτυον· τοῦτο δὲ ἐποίουν πρὸς τὸ ἐξιλάσασθαι τὴν δολοφονίαν.* Euripides in Medea idem prope videtur significare, quod et Plinius: 'Si quem,' inquit Plinius, 'pœniteat ictus eminus cominusve illati, et statim exspuat in mediam manum, levatur illico percussus a pœna.' Euripidis sunt illa: *Προσπίτνει νεκρῷ, Ὤμωξε δ' εὐθὺς, καὶ περιπτύξας χέρας Κυνεῖ προσαυδῶν τοιάδε.*

56 *Non sibi, si in molli viderit esse sinu*] Veteres libri cum priore Aldina editione plane consentiunt; nec enim *sinu*, sed *toro* habent. In iisdem vero libris, pro *esse*, *ipse*.

57 *Tu tamen abstineas aliis*] Est in veteribus non nullis, non *tamen*, sed *tantum*.

58 *De me uno sentiet esse nihil*] Hoc quoque loco in veteribus libris non *esse*, sed vel *ipse*, vel *ille*.

59 *Nempe hæc eadem se dixit amores Cantibus, aut herbis solvere posse meos*] Rectum hoc quoque. Sed erat in veteri libro *fallere*, non *solvere*. Sicut et Virg. 'insanum si fallere possit amorem.' Sed idem Virg. Æn. IV. 'Hæc se carminibus promittit solvere mentes Quas velit, ast aliis duras immittere curas.' Et Horat. 'Solutus ambulat veneficæ Scientioris carmine.'

61 *Et me lustravit tædis*] Lustramentum per sacrificium atque incantationem: tertium illud non adhibet per veneficium. De lustratione magica etiam Ovid. Met. VII. 'Multifidasque faces in fossa sanguinis atra Tingit, et infectas geminis accendit in aris, Terque senem flamma, ter aqua, ter sulpure purgat.' Et lib. X. ejusdem operis: 'Sive aliquid nocuit, magico lustrabere ritu.' Idem post de lustratione cum sulpure: 'Ipseque te circumlustravi sulpure puro, Carmine cum magico præcinuisset anus.' Anus enim saga adhibebatur. Ovid. Art. Am. II. 'Et veniet, quæ lustret anus lectumque locumque, Præferat et tremula sulpur et ova manu.'

62 *Concidit ad magicos hostia pulla Deos*] Dis inferis, nigris, furvisque hostiis faciebant. 'Pullam hostiam' sic dixit, ut et Horat. 'pullam agnam,' I. Sat. 8. 'scalpere terram Unguibus, et pullam divellere mordicus

agnam.' Ad magicos vero Deos, id est, Dis magicis. Sic Ovid. 'Ponitur ad patrios barbara præda Deos.' Non possum hoc tempore deorum magicorum nomina commemorare, quæ sunt apud Interpretem Orationis Gregori Nazianzeni ejus, quæ inscribitur, Στηλητευτικός.

63 *Non ut totus abesset amor*] In veteri libro Sfortiæ, et Vaticano, haud paulo melius, ac numerosius, non *ut*, sed *ego: Non ego totus abesset amor:* cum superiore idem plane numerus: 'Quisquis amore tenetur, eat:' quo modo prius etiam Aldus ediderat. Ego, inquit, sacrificium dum fit ejusmodi, Deos orabam; non illud, ut amore omnino solveret, sed ut amaremus inter nos: nec enim, si possim maxime, te velim carere, teque non amare.

65 *Qui, te cum posset habere*] Veteres libri, quemadmodum et olim Aldus, *possit*, non *posset*. Sententia vero non dissimilis est Elegiæ 10. Sed *habere*, quod dixit, proprio in amore verbo est usus. Sic Virg. 'Postquam nos Amaryllis habet.' Et Terent. in Andria: 'Quis heri Chrysidem habuit?' quod et monuit Aristoteles, Περὶ τοῦ Ἔχειν.

67 *Victas agat ante catervas*] In triumpho. Legi etiam possit, *vinctas:* quæ mutatio his in vocibus alterius in alteram sæpe accidit. Hanc, opinor, lectionem confirmare videntur Nazarii verba in Panegyrico, Constantino Cæsari dicto: 'Non agebantur quidem ante currum vincti duces, sed incedebat tandem soluta nobilitas.' Nisi Reges tantum, ac duces ante currum vincti agebantur. Agere vero ante, quasi uno verbo composito Anteagere. Sic Virgil. Georg. III. 'Sævit, et, in lucem Stygiis emissa tenebris, Pallida Tisiphone morbos agit ante metumque.'

68 *Ponat et in capto martia castra solo*] Martia castra sic quoque dixit Manilius lib. IV. 'In bellum ardentis animos, et martia castra.'

69 *Totus et argento contextus*] Quis triumphantis habitus fuerit, e Dionysi Halicarnasei scriptis, aliorumque sciri potest. Sed in veteri libro hoc loco non *contextus*, sed *contectus*, erat.

71 *Ipse boves mea si tecum modo Delia possim Jungere*] Est et in veteri libro, *modo sim tecum*. Sed illud etiam valde concinnum. Ego, inquit, si tecum modo id faciam, possim boves jungere, et quæ sequuntur.

72 *Et insolito pascere monte pecus*] Distinctum in veteri libro, *in solito;* quod ipsum placet.

73 *Et te dum liceat*] In veteri libro Sfortiæ, *Et te cum liceat*. Sed illum probabilius.

74 *Mollis, et inculta sit mihi somnus humo*] In veteribus nonnullis, omnino melius: *Mollis in inculta sit mihi somnus humo*. Sic alibi Pedes dicit incultos: 'Expressa incultis uva dedit pedibus.' Senec. Epist. XIV. de primis illis mortalibus simillimis usus verbis, dixit: 'Mollem somnum illis dura tellus dabat.' Ovid. Art. Am. II. in eandem prope sententiam, in quam Tibul. 'Clausa tibi fuerit promissa janua nocte, Perfer, in inmunda ponito corpus humo.' At lib. III. patientiam quoque suam declarans: 'Ergo ego sustinui foribus tam sæpe repulsus Ingenuum dura ponere corpus humo.' Propert. lib. I. eodem modo, quo Tibullus hoc loco: 'Et datur inculto tramite dura quies.'

75 *Quid Tyrio recubare toro sine amore secundo*] Est in Sfortiæ libro pro *toro*, *solo*. Amorem vero secundum idem significans alibi: 'Felix, cui placidus leniter adflat amor.'

76 *Cum fletu nox vigilanda venit*] Idem post Eleg. 8. 'Est mihi nox multis evigilanda malis.'

77 *Nam neque tum plumæ*] Hoc enim totum est, somnos quod invitat leves.

79 *Non Veneris Magnæ*] Parum, multumve, deficit certe hoc loco aliquid.

Sic enim video et ab aliis hoc fuisse adnotatum, et meo quodam veteri libro admoneor, ut id putem; præsertim cum superiora, et quæ sequuntur, non usque quaque inter se cohæreant, nisi quis dicat ad querelam illum institutam redire; aut si quid hoc aptius illi in mentem veniat. Sed pro *Non*, est in veteribus libris *Num*, omnino melius; ut et olim Aldus edidit.

Veneris magnæ] Propert. lib. III. 'Et Veneris magnæ volvitur ante pedes.'

80 *Et mea nunc pœnas impia lingua luit*] Sic idem post in Eleg. 3. verba vocat 'impia,' dicta in Deos: 'Non dicta in sanctos impia verba Deos.' Euripides in Hercule furente Ἄφρονα λόγον dicit: Ἄφρονα λόγον οὐρανίων μακάρων Κατέβαλ', ὡς ἄρ' οὐ σθένουσι θεοί. Et Rhianus μακάρεσσιν ἐπὶ ψόγον αἰνὸν ἰάπτει. Sed erat etiam in veteribus libris, pro *luit*, *tulit*. Alii monent in veteribus etiam libris sic legi: *Ut mea nunc pœnas impia lingua luat.*

81 *Non feror incautus*] Hic quoque *Num* pro *Non* legendum, ex veteribus libris.

82 *Sertaque de sanctis eripuisse focis*] De sanctis altaribus: 'Fumida cingatur florentibus ara coronis.'

83 *Dubitem procumbere templis*] Lucret. 'Nec procumbere humi prostratum, et pandere palmas Ante Deum delubra.'

85 *Non ego tellurem*] Hi duo versus in veteribus libris post sequentes duos leguntur: itaque olim Aldus edidit.

86 *Et miserum sancto fundere poste caput*] Quod calamitatis est, magnique doloris argumentum: idque post Varianam cladem fecisse dicitur Octavius. Sed pro *sancto* in veteri libro Sfortiæ legebatur, *tacto*.

88 *Mox tibi non vanus sæviet ipse Deus*] In veteribus libris est: *Mox tibi non unus sæviet usque Deus.*

89 *Vidi ego, qui juvenum miseros lusisset amores*] In multis veteribus libris, non *juvenum*, sed *juvenem*; ut sit: Vidi ego juvenem, qui miseros amores lusisset, eundem post senem, &c. Idem alibi, non multum dissimili sententia: 'Vidi jam juvenem premeret cum serior ætas, Mærentem stultos præteriisse dies.' Quæ figura in optimis auctoribus insolens non est. In Sfortiæ libro, pro *lusisset*, *læsisset*.

91 *Et sibi blanditias*] Id vero esse miserrimum, ille docet senarius: Γέρων ἐραστὴς ἐσχάτη κακὴ τύχη. Quo de alienissimo ad amandum tempore plura post in Eleg. 8.

95 *Turba circumstetit arta*] In veteribus quibusdam, *circumterit atra*.

96 *Despuit in molles et sibi quisque sinus*] Quid esset, 'in sinum despuere,' jam dictum, nisi hic illud significet, rideri propterea senem, vulgoque contemni. Plautus in Cur. 'Qui constitit, culpatur, consputatur, vituperatur.' Eodem modo Theocritus in Βουκολίσκῳ· Τοιάδε μυθίζοισα, τρὶς εἰς ἑὸν ἔπτυσε κόλπον.

97 *Tibi dedita servit Mens mea*] In veteri libro Sfortiæ, non *dedita*, sed *debita*. Sed illud, opinor, rectius; *dedita* enim, id est, 'valde data;' ut et Festus interpretatur. Idem Tibullus lib. II. 'Tu procul eventura vides, tibi deditus augur.' Et Lucret. lib. III. 'Et simul in pugnæ studio quod dedita mens est, Corpore cum reliquo pugnam cædesque petescit.' Ovid. quoque Amor. II. 'Nos tua sentimus, populus tibi deditus, arma.'

98 *Quid messes uris acerba tuas*] Proverbium id fuisse apparet.

ELEGIA III.

1 *Messalla*] Hoc de Messalla quid tandem statuerem, diu multumque dubitavi; nam, cum Tibulli æqualem illum fuisse necesse sit, Bibaculo, et Catone, et Catullo posteriorem fuisse oportet: et tamen auctor quisquis est libri de Inlustribus Gramma-

[redacted]

ticis, quo loco de Grammaticorum appellatione multa disserit, horum supparem videtur facere; sic enim est apud illum: 'Messalla Corvinus in quadam Epist. non esse sibi dicens rem cum Furio Bibaculo, nec cum Sigida quidem, aut litteratore Catone,' &c. Aut igitur Messalla hic diutissime vixit, aut illorum se scripta non attigisse significat. Unde vero Messalla dicatur docet Seneca in libro de Brevitate Vitæ, cap. 13. 'Sane et hoc ad rem pertineat quod Valerius Corvinus primus Messanam vicit, et primus ex familia Valeriorum, urbis captæ in se translato nomine, Messana appellatus est, paullatimque vulgo permutante litteras, Messalla dictus est.'

3 *Phæacia tellus*] Ovid. in Elegia de morte Tibulli: 'Sed tamen hoc melius, quam si Phæacia tellus Ignotum vili supposuisset humo.'

4 *Abstineas avidas mors precor atra manus*] In omnibus fere libris veteribus: *Mors modo nigra manus.* Sed illud propter eam, quæ sequitur, iterationem aptius. Ovid. in Elegia de Tibulli morte: 'Scilicet omne sacrum mors importuna profanat, Omnibus obscuras injicit illa manus.' At ipsum dicendi genus ab optimis auctoribus frequentatum. Cic. ad Att. lib. III. 'Quod me ad vitam vocas, unum efficis, ut a me manus abstineam.' Plautus in Pseudolo: 'Credo in tenebris conspicatus si sis me, abstineas manum.' Et in Pœnulo: 'Deos quoque ædepol et amo, et metuo, quibus ego tamen abstineo manus.' Nigram quoque mortem Theocritus dixit: *Θάνατός τε καὶ ἐκπλάγους περ ἐόντας Εἷλε μέλας.*

5 *Non hic mihi mater*] Sequitur post illa, apud Ovidium: 'Hic certe manibus fugientes pressit ocellos Mater, et in cineres ultima dona tulit.' In votis solebat esse, mori in patria: alibi, triste putabatur. Theocr. in Epigram. *Καὶ γὰρ ἐγὼ τοιοῦτον ἔχω πότμον, ἀντὶ δὲ πολλᾶς Πατρίδος ὀθνείην κεῖμαι ἐφεσσάμενος.* Et alibi: *Εὔμιν ἔθαψαν ἑταῖροι ἐπὶ ξείνης ξένον ὄντα.*

6 *Quæ legat in mæstos ossa perusta sinus*] Sic Propert. 'An poteris siccis mea fata reponere ocellis, Ossaque nulla tuo nostra tenere sinu?' Et idem Propert. lib. IV. 'Ossaque legisti, non illa ætate legenda Patris.' Et, ut opinor idem Propert. alibi: 'Noli nobilibus, noli conferre beatis, Vix venit extremo qui legit ossa die.' Legebant autem ossa, ac deinde componebant. Idem alibi Propert. 'Tu mea compones, et dices, Ossa, Properti, Hæc tua sunt.'

7 *Assyrios cineri quæ dedat odores*] Sic alibi: 'Urantur pia tura focis, urantur odores, Quos tener e terra divite mittit Arabs.' Et in eandem sententiam lib. III. 'Pars quæ sola mei superabit corporis, ossa Incinctæ nigra candida veste legent, Et primum annoso spargent collecta lyæo, Mox etiam niveo fundere lacte parent. Post hæc carbaseis humorem tollere ventis, Atque in marmoreo ponere sicca domo. Illic quas mittit dives Panchaia merces, Eoique Arabes, dives et Assyria. Et nostri memores lacrimæ fundantur eodem, Si ego componi versus in ossa velim.' Quod autem odoribus ossa condirentur, id vero externum fuit. Quod significare Corn. Tacit. videtur lib. XVI. de Poppææ corpore. 'Corpus non igni abolitum, ut Romanus mos, sed regum externorum consuetudine differtum odoribus conditur, tumuloque Juliorum infertur.' At, quando primum cœpta sint cremari corpora, tradit Plin. Nat. Hist. VII.

11 *Illa sacras pueri sortes ter sustulit*] Hæ ligneæ nonnunquam fuerunt, in quibus aliquid erat scriptum; et in situlam aquæ plenam conjiciebantur; quod e Plauti Casina potest intellegi: nonnunquam etiam sortes versibus reddebantur, nisi si etiam in ligneis tabellis versus erant inscripti.

Sed harum meminit Ælius Spartianus in Alexandro Severo: 'Ipse cum vatem consuleret, hos accepisse dicitur versus, et primis quidem sortibus: Te tenet imperium cæli, terræque marisque.' Cum vero primas sortes dicat, plures fuisse facile intellegis, et cur ter illam sortes sustulisse Tibullus dixerit. Puerum vero e triviis dicit, τυχόντα, qui cum sortibus in vicis appareret aut vocatus temere, minimeque suspectus tollendis sortibus.

Illi Rettulit e triviis omnia certa puer] Pro *illi* veteribus in libris *ille*, ac pro *omnia*, *omina*.

13 *Cuncta dabant reditum*] In veteribus libris *reditus*, multitudinis numero.

Deterrita numquam] *Nusquam* in veteribus libris.

14 *Quin fleret*] *Quam fleret* in nonnullis: in nonnullis *Cum fleret*; quod idem valet. Sententia vero ipsa difficilior, et propter *Cum* particulæ lectionem, et usum verbi *deterrita*. Nam, si omnia bona omnino signa fuerant, cur deterreretur, ut fleret? facilius illud erat, et aptius, opinor, teneri illa non potuit, quin fleret, &c. Nisi pro *tamen* particula, *tantum* legamus; hoc sane sensu: Bona omnino erant omina, quibus id proficiebat tantum, ne deterreretur umquam illa, cum discedentem multis lacrimis prosequeretur.

18 *Saturni sacram me tenuisse diem*] In veteribus libris est *timuisse*, pro *tenuisse*. Quod ad ejus vero diei religionem attinet, nihil dum inveni, quo quid explicem: dubitari potest, diemne Saturni cujusque dicat hebdomadis, an Saturnaliorum tempus: hoc probabilius, multa enim illis diebus agere nefas erat. Legitur etiam in veteribus libris: *Saturni aut sacram*.

20 *Offensum in porta*] De pedis offensione, Valerius Max. Plinius, ceteriqne, permulta. Insignes etiam loci sunt Ovidii in Amoribus: 'Omina sunt aliquid, modo, cum discedere vellet, Ad limen digitos restitit icta Nape.' Et apud eundem Laodamia: 'Pes tuus offenso limine signa dedit.' Et in libris Met. de Myrrha: 'Ter pedis offensi signo est revocata.'

22 *Prohibente deo*] Malo Amorem ipsum intellegere, quam Janum; de quo quid scribat Festus Pompeius, non sum equidem nescius. Sed illud huic loco omnino aptius.

23 *Quid tua nunc Isis tibi Delia*] In veteribus libris *mihi*, pro *tibi*; idque magno consensu. *Tuam* vero *Isidem* dicit, ut alibi, 'Suam Venerem.'

24 *Illa tua totiens ære repulsa manu*] Sistra, opinor, ipsa intellegit, quæ ἀπὸ τοῦ σείειν esse dicta scribit Interpres Hephæstionis: quæ cujusmodi fuerint, scire potest quisquis in Valentiniani Imp. Nummos incidit, in quis et ὀνοκεφάλου est imago, et Hadriani Imper. in quibus est, ÆGYPTUS. At Alexandri Imper. eadem species est in vetustissimo lapide Romæ in Sanctæ Mariæ Transtiberinæ templo, scalptis utrimque ramis laureis.

25 *Quidve pie, dum sacra colis pureque lavari Te memini*] In veteribus libris ita dispunguntur hæc Tibulli verba, ut ad verbum *memini* punctum sit adpositum: facilius putabam, si *memini* per parenthesim positum esse intellegeretur; neque enim parenthesis signo, quo nunc uti solemus, veteres sunt usi, totamque dispungendi rationem longe aliam fuisse constat. Sed in sacris, aut antequam sacra facerent, veteres idem vivo flumine lavabant. Sin alio illo modo malumus intellegere, vel hic locus unus contra Capri, opinor, sententiam ostendit verbum *memini* cum infinito tam instantis, quam præteriti temporis posse conjungi.

26 *Et puro secubuisse toro*] Ad Deos enim caste adibant. Idem lib. II. Eleg. 1. 'Vos quoque abesse procul

jubeo, discedat ab aris, Cui tulit hesterna gaudia nocte Venus.' Apud Ovidium Fast. II. Omphale atque Hercules eandem ob caussam secubuere: 'Sic epulis functi; sic dant sua corpora somno, Et positis juxta secubuere toris. Caussa repertori vitis quia sacra parabant. Quæ facerent pure, cum foret orta dies.' Puro autem, libidinum, et impuræ voluptatis experte; quo modo 'purum,' et 'impurum' dixit Martialis lib. XI. de Meneio: 'Nec purus esse, nec potest esse impurus.' Isdem de sacris eandem prope querelam querens Propertius lib. II. 'Quidve tibi prodest viduas dormire puellas? Sed tibi, crede, mihi, cornua rursus erunt.'

29 *Ut mea votivas persolvens Delia voces*] Vota suscepta, id est, hymnos; quas idem statim vocat laudes: verbum autem *debet* ad votum pertinet susceptum. Sed est in veteri libro Sfortiæ *Et mea.*

30 *Ante sacras lino tecta fores sedeat*] Lino enim tectis Isidi sacra fiebant. Ovidius: 'Nunc Dea linigera colitur celeberrima turba.' Et Suet. in Othone; 'Sacra etiam Isidis sæpe in linea religiosaque veste propalam celebravit.' Quo, ut videbatur, habitu memini me Venetiis apud Andream Lauredanum sacerdotem Isidis videre. E religione eadem fuit, sedere ante fores, et ante pedes, tum narrare etiam beneficia deorum. Proper. lib. II. 'Ante tuosque pedes illa ipsa adoperta sedebit, Narrabitque sedens longa pericla sua.'

33 *At mihi contingat*] In Vaticano est, *Ac*, non, *At*, et in extremo margine, pro *Ac*, *Fac*, nec id, opinor, inscite.

Patrios celebrare penates] Peregre enim qui redibant, Deos penates ibant salutatum. Senex, apud Terentium, e Sicilia reversus: 'At ego Deos penates hinc salutatum domum divertar.'

34 *Reddereque antiquo menstrua tura Lari*] Quem floribus bis ornabant quotannis; ture singulis mensibus. Antiquum vero Larem sic dicit, ut lib. II. 'Rure puer verno primum de flore coronam Fecit, et antiquis imposuit laribus.' De ture, quo fiebat, Juven. 'O parvi nostrique Lares, quos ture minuto, Aut farre, et tenui soleo exornare corona.' Lares autem et publici erant, et privati. Plin. lib. XXI. Sed Vaticano in libro *tura* sic scriptum erat, ut aspirationis quidem abesset nota, supra tamen vocalem ipsam *u* asperi nota spiritus esset hæc, ⊢, quod et in meo veteri Terentii exemplo accurate descripto observatum a librario animadverti in Andriæ prologo in verbo 'Perintiam,' supra vocalem *a* eodem posito aspirationis signo, quæ ut olim fuerit scribendi ratio vetus, non ea tamen est vetustissima: neque aut ullo in lapide, veteribus notis inciso, aut vetustissimo libro aliquo factum video. Sine ejusmodi enim signis spirituum accentuumque reliquorum sua fere veteres scriptitabant. Quod ad verbum vero ipsum 'tus' adtinet, magis equidem vetustissimi illius exempli Virgiliani codicis, quem Rodolphus Card. Carpensis mihi utendum dedit, fide atque auctoritate moveor, ut sine aspiratione ulla scribam, quam quo modo hodie scribunt. Etymonque τοῦ θύειν mihi quidem tanti non fuit, ut ab optimi libri scriptione discederem.

35 *Quam bene Saturno vivebant rege*] Virgilius, Ovidius, ceterique, multa in eandem sententiam. Virg. Georg. I. Ovid. Amor. III. Eleg. 7. qui hunc simillime locum tractavit.

36 *Tellus in longas est patefacta vias*] Ovid. Amor. II. 'In longas orbem qui secuere vias.' Ac post idem Ovid. 'Si fuit in longas terra secanda vias.'

39 *Nec vagus ignotis repetens compendia terris*] Compendia, quæ lucra alibi vocat. In eandem prope sententiam Manilius lib. I. 'Et vagus

incertum penetravit navita pontum, Fecit et ignotis itiner commercia terris.' Et lib. IV. 'Totque per ignotas commercia jungere terras, Atque alio sub sole novas exquirere prædas.'

41 *Illo non validus*] Cum sponte scilicet omnia vulgo nascerentur.

42 *Non domito frenos*] Cum sponte pareret.

43 *Non fixus in agris, Qui regeret certis finibus arva lapis*] Quo de lapide intellegenda sunt etiam Virgilii illa Æn. XII. 'Saxum immane, ingens, campo quod forte jacebat, Limes agro positus litem ut discerneret arvis.'

45 *Ipsæ mella dabant quercus*] Virgil. 'Et duræ quercus sudabant roscida mella.' Et Ovid. 'Flumina jam lactis, jam flumina nectaris ibant, Flavaque de viridi stillabant ilice mella.'

47 *Non acies, non ira fuit, non bella, nec enses Immiti sævus duxerat arte faber*] Multis hoc ipsum verbis, et Lucretius, et Virgilius. Sed in veteribus libris unitatis numero, *ensem*, non *enses*.

49 *Nunc Jove sub domino cædes, et vulnera*] Ut illa quidem fuerunt sub Jove nondum barbato, ut ait Juvenalis, ita hæc eo jam imperante, tristia sunt consecuta. Sed in Colotii libro, aliisque nonnullis pro *et vulnera*, repetitum *nunc vulnera*.

54 *Fac lapis inscriptis stet super ossa notis*] Non, ut nunc, jacebant lapides illi sepulchrales.

55 *Hic Jacet inmiti consumptus morte Tibullus*] In veteri libro Sfortiæ erat pro *morte*, *marte*, sententia non inelegante. Consumi aliquem morte, et confici, sic dixit, ut et Horatius 'plagis consumere.' 'Cædimur, et totidem plagis consumimus hostem.' Mars autem ipse homicida etiam ab Homero dici solet.

58 *Ducet in Elysios*] Eodem in libro *ad Elysios*. Sic fere mortem significat; in libro enim tertio: 'Elysios olim liceat cognoscere campos.' Et Virg. Georg. I. 'Quamvis Elysios miretur Græcia campos.'

61 *Totosque per agros*] Ut in Virg. 'undique totis Usque adeo turbamur agris.'

62 *Terra benigna*] Idem lib. III. 'Et magnas messes terra benigna daret.'

63 *Ac juvenum series teneris immixta puellis*] Vetus Colotii liber habuit: *Hic juvenum series*. In Sfortiæ libro est: *Ac series*.

64 *Et adsidue prælia miscet amor*] Intellegi hoc quidem possit et de juvenum cum puellis congressu ac concubitu: de quo Virg. 'At non in Venerem segnes, nocturnaque bella.' Et de 'amantium ira:' 'Bellum,' ait Terentius, 'pax rursum.' Idem Tibullus post, Eleg. 10. 'At lascivus amor rixæ mala verba ministrat, Inter et iratum lentus utrumque sedet.' Ovid. Rem. Am. II. 'Sæpe reas faciunt, et amant: ubi nulla simultas Incidit, admonitu liber oberrat amor.' Amantium iram significans Menander dixit: Ὀργὴ φιλούντων ὀλίγον ἰσχύει χρόνον· exprimens hoc Terentius: 'Amantium iræ amoris integratio est.'

66 *Et gerit insigni myrtea serta coma*] Myrtus, Veneri sacra: hinc propterea sibi coronas plectere amantes, ac conficere, solebant. Ovid. Art. Am. II. 'Sertaque odorata myrtea ferte coma.' Amantes quoque ipsos vita functos myrtea in silva errare dicit Virgilius Æn. VI. 'Hic quos durus amor crudeli tabe peredit, Secreti celant calles, et myrtea circum Silva tegit.'

67 *At scelerata jacet sedes*] Eodem modo Ovid. Met. IV. 'illa sorores, Nocte vocat genitas, grave et implacabile nomen. Carceris ante fores clausas adamante sedebant, Deque suis atros pectebant crinibus angues. Quam simul agnorunt inter caliginis umbram, Surrexere Deæ: sedes scelerata vocatur,' et quæ sequuntur, huic apta loco.

69 *Impexa feros pro crinibus angues*]

Et Ovidii similia illa, et hæc Virgilii Georg. IV. 'cæruleosque inplexæ crinibus angues.' Legendumque fortasse hoc loco, *inplexa*.

71 *Tum niger in turba*] In veteri libro erat, *Hic niger*. Pro eo autem, quod sequitur, *in turba*, in omnibus fere est, *in porta*. Fabulas ipsas non attingam; sunt enim valde notæ, et a poëtis Græcis Latinisque tritæ sæpius, ac celebratæ.

Serpentum Cerberus ore Stridet] Legendum *stridit;* ut sæpe Virg. Docti homines interpretantur, vel quod serratos dentes habeat; χαλκεόδοντα enim illud dicit Hesiodus, vel quod in cauda draconem habere dicatur, vel quod ex Echidna, et Tiphaone cum Artho Gerionis cane et chimera natus sit. Idem III. 4. 87. 'Nec canis anguinea redimitus terga caterva.' Ovid. Amor. III. 'Et tria vipereo fecimus ora cani.'

74 *Versatur*] Omnibus in libris erat, *Versantur*, nec de eo dubitandum: idem post celerem rotam dixit, et versare verbo est usus: 'Versatur celeri fors levis orba rotæ.'

79 *Et Danai proles, Veneris quod numina læsit*] In omnibus fere veteribus libris: 'Veneris quæ numina læsit.'

83 *At tu casta precor maneas*] Sic Horat. 'Difficilis mane.' Eamque vim videtur habere, quam verbum apud Græcos, διατελεῖν.

85 *Hæc tibi fabellas referat*] Historias, ut ait Flaccus, doceat, non tamen peccare docentes. Hoc autem κατὰ τὸν Ὁμηρικὸν Ὀδυσσέα dictum videtur, ἄτρεμας ἧσθαι καὶ ἄλλων μῦθον ἀκούειν.

89 *Tunc veniam subito, nec quisquam nuntiet ante*] In veteri libro, qui est Florentiæ in S. Laurentii erat, *ne quisquam*.

93 *Hoc precor hunc illum*] Quod in libro veteri, *Hæc precor*. Ego vero legendum putabam: *Hunc precor hunc illum nobis aurora nitentem:* ac pro *nitentem* est etiam in quibusdam, *rubentem*. Ovid. Amor. III. similiter: 'Hunc aurora diem, spectacula tanta ferentem, Quamprimum croceis candida portet equis.' Similiter optat post Elegia 7. 'At tu natalis multos celebrande per annos, Candidior semper, candidiorque veni.' Candidum vero nonnumquam mihi significare videtur idem quod lætum. Sic prope in Excerptis Sallustii in Epist. ad C. Cæsarem senem: 'Contra, qui benignitate et clementia imperium temperavere, his læta et candida omnia visa.'

ELEGIA IV.

1 *Sic umbrosa tibi*] Tota hæc est de arte amandi Elegia: multaque sunt eadem præcepta apud Ovid. præsertim quæ pertinent ad obsequium, Lib. II. 'Obsequio tranantur aquæ,' et quæ sequuntur, atque ante hæc, nonnulla. *Sic* particula optantes adprecantesque Poëtæ utuntur. Idem lib. II. Eleg. 5. 'Annue, sic tibi sint intonsi Phœbe capilli, Sic tua perpetuo sit tibi casta soror.' Virg. in Bucol. 'Sic tibi cum fluctus subterlabere Sicanos, Doris amara suam non intermisceat undam.'

3 *Quæ tua formosos cepit sollertia*] Eodem verbo Propertius suo in amore usus: 'Cynthia prima suis miserum me cepit ocellis.' Tralatum a venatione. Eodem modo Meleager: Κ' αὐτὸς Ἔρως ὕπτανος ἐν αἰθέρι δέσμιος ἥλω Τοῖς σοῖς ἀγρευθεὶς ὄμμασι, Τιμάριον.

4 *Non tibi barba nitet, non tibi culta coma est*] Numero est usus, a se non alibi frequentato. Sic enim fere pentametrum facit, prior ut pars, quod ad temporum rationem attinet, posterior esse non possit, nisi posterioris cæsuræ pes sit trisyllabus. Aut igitur pentametri prioris cæsuræ pes posterior est trisyllabus, aut ita quidem se habet ipse, ut transferri invertique propter temporum rationem partes non possint.

5 *Producis frigora*] Hiemem conficis. Sic, opinor, Horat. ‘Noctem sermone’ dixit ‘extendere.’

6 *Sicca canis*] Insuavior syllabarum *ca ca* concursus, et, ut non nulli vocant, adlitteratio. Propert. lib. II. idem significans ‘canem siccum’ dixit: ‘Venit enim tempus, quo torridus æstuat aër. Incipit et sicco fervere terra cane.’

7 *Tum Bacchi respondit rustica proles*] Bacchi enim filium fuisse Orum Thebanum, tradidisse adfirmat auctor magni Etymologici in verbo Ἀβαρνίδῃ.

8 *Armatus curva sic mihi falce Deus*] Quia de Deorum numero sit agricolarum, falcem manu tenet, qua fures territat. Falcem enim agricolæ insigne esse, ac propterea Saturno etiam tributam fuisse, scribit Festus in verbis ‘Opima spolia.’ *Armatum* vero dicit, telum tenentem, non arma indutum: et arma etiam illa, quæ feriunt, non tantum quæ muniunt ac defendunt. Lucan. ‘arma tenenti Omnia dat, qui justa negat.’ Atque ante hunc Horat. II. Sat. 7. ‘velut si, Re vera pugnent, feriant, vitentque moventes Arma viri.’ Et Ovid. in Ibin: ‘Armatusque tulit vulnus inerme potens.’

11 *Angustis quod equum compescit habenis*] Coërcere verbo eodem in genere usus Varius: ‘Quem non ille sinit lentæ moderator habenæ, Qua velit ire, sed angusto prius ore coërcens, Insultare docet campis, fingitque morando.’

12 *Niveo pectore pellit aquam*] Secat. Virg. Æn. IX. ‘qualis Nereia Clotho, Et Galatea secant spumantem pectore pontum.’ *Niveo pectore:* id est, pulchro, et candido: ut et Theocritus: χιονέας κατὰ σαρκός.

13 *Quia fortis adest audacia*] *Adest* pro *est*. Sic lib. IV. ‘Si tibi de nobis mutuus ignis adest.’ *Audacia fortis:* alacris, non fortis propter consideratam periculorum susceptionem.

At illi Virgineus teneras stat pudor ante genas] Rubor in genis, quod imprimis formam auget. Idem pæne significans lib. III. Eleg. 4. ‘Ut juveni primum virgo deducta marito Inficitur teneras ore rubente genas.’ Teneritas vero ipsa, cum pulchritudine fere conjuncta. Veteris Poëtæ versus est, apud Hephæstionem: Εἴ μοι γένοιτο παρθένος καλή τε καὶ τέρεινα. Illud autem, quod fere Proverbio dicebatur, etiam ad commendationem formæ pertineat, ἐπ' ὄμμασιν αἰδώς.

15 *Sed ne te capiant*] In veteri libro Sfortiæ, *Sed te ne capiant*. Atque hæc jam Tibullo respondentur, constantia se id adsecutum, ut etiam amaretur.

17 *Longa dies homini docuit parere leones*] Ovidius Trist. IV. ‘Tempore Pœnorum compescitur ira leonum.’ Atque ibi multa in hanc sententiam. Et apud eundem ‘Longa dies,’ id est, longum tempus, in Met. XIV. ‘Tempus erit, cum de tanto me corpore parvam Longa dies faciet.’ Et Virgil. Æn. VI. ‘Donec longa dies perfecto temporis orbe Concretam exemit labem.’ Et Æn. V. ‘Quam nec longa dies, pietas nec mitigat ulla.’ Cic. ‘Dies ipsa.’

18 *Longa dies molli saxa peredit aqua*] Aptissimo est usus verbo, quo et Lucretius: ‘Nec mare quæ inpendent vesco sale saxa peresa.’ Sententiam vero eandem præter Choërilon, etiam Bion expressit: Ἐκ θαμινῆς ῥαθάμιγγος, ὅκως λόγος, αἰὲν ἰοίσας Χ' ἁ λίθος ἐς ῥωχμὸν κοιλαίνεται. Et Propertius lib. II. ‘Sed tamen obscura teritur robigine ferrum, Ferreus in parvo sæpe liquore silex.’

19 *Annus in apricis maturat collibus uvas*] Ovidius, notato jam supra loco: ‘Tempus ut extentis tumeat facit uva racemis, Vixque merum capiant grana, quod intus habent.’

20 *Annus agit certa lucida signa vice*] Τὰ φαινόμενα· de quibus etiam Ovid. Fast. I. ‘Lapsaque sub terras, ortaque signa canam.’ Agi autem signa dicit ab anno. Contra Virg. Georg. I.

'vos o clarissima mundi Lumina, labentem cælo quæ ducitis annum.' Manil. lib. I. simillime: 'Adtribuitque suas formas, sua nomina signis, Quasque vices agerent, certa sub lege notavit.' Et in eandem sententiam videtur illa scripsisse Theophilus ad Autolicum lib. I. Ἥλιος καὶ σελήνη καὶ ἀστέρες στοιχεῖα αὐτοῦ εἰσιν εἰς σημεῖα καὶ εἰς καιροὺς, καὶ εἰς ἡμέρας, καὶ εἰς ἐνιαυτοὺς γεγονότα. Atque idem sensisse Aristoteles, tempus ipsum definiens, videtur. Aratus Σήματα eodem modo dicit: Αὐτὸς γὰρ τάγε σήματ' ἐν οὐρανῷ ἐστήριξεν. Et Interpres: Θέλει γὰρ τοὺς ἀστέρας σημεῖα λέγειν τῶν καιρῶν, καλῶς δὲ τοὺς ἀστέρας σήμεῖα εἶπε. Καὶ γὰρ ὁ ποιητὴς τὸν κομήτην ἀστέρα σημεῖον εἶναι πολέμου λέγει, ἢ ναύτῃσι τέρας.

21 *Veneris perjuria venti Irrita per terras et freta summa ferunt*] Idem lib. III. 'perjuria ridet amantum Juppiter, et ventos irrita ferre jubet.' Totidem prope verbis Ovid. Art. Am. II. 'Juppiter ex alto perjuria ridet amantum, Et jubet Æolios irrita ferre notos.' Idem significans Propertius etiam lib. II. 'Non semper placidus perjuros ridet amantes Juppiter, et surda neglegit aure preces.' Atque idem alibi: 'Hoc perdit miseras, hoc perdidit ante puellas, Quidquid jurarunt, ventus et unda rapit.' Iisdem prope verbis Ovidius Fast. v. ne fraudi sint perjuria, precari Mercurium videtur: 'Sive Deum prudens alium Divamve fefelli; Abstulerint celeres improba verba noti. Et pereant veniente die perjuria nobis: Nec curent superi, si qua locutus ero.' Et in Amor. III. 'Scilicet æterni falsum jurare puellis Di quoque concedunt, famaque numen habet.' Sed ante hos omnes Hesiodus, Sophocles, Plato, Menander, et Callimachus. Hesiodus, ut adfirmat Apollodorus Bibliothecæ lib. I. apud quem sic est, de Ino et Jove: Φωράσθεις ὑφ' Ἥρας τῆς μὲν κόρης ἁψάμενος εἰς βοῦν μετεμόρφωσε λευκήν· αὐτὴν δὲ ἀπωμόσατο μὴ συνελθεῖν· διὸ φησὶν Ἡσίοδος οὐκ ἐπισπᾶσθαι τὴν ἀπὸ τῶν θεῶν ὀργὴν τοὺς γινομένους ὅρκους ὑπὲρ ἔρωτος. Sophocles vero apud Stobæum: Ἀφροδίσιος ὅρκος οὐκ ἐμποίνιμος. Et apud eundum Callimachus, ut ego quidem priorem versum legendum puto: Ὤμοσεν· ἀλλὰ λέγουσι θεῶν ποτε τοὺς ἐν Ἔρωτι Ὅρκους μὴ δύνειν οὔατ' ἐς ἀθανάτων· aut pro θεῶν Legendum forte θεάων. Plato apud Athenæum lib. XII. Πλάτων δὲ, ἐν τῷ Φιλήβῳ, φησὶν, ἡδονὴ μὲν γὰρ ἁπάντων ἀλαζονέστατον, ὡς δὲ λόγος καὶ ἐν ταῖς ἡδοναῖς ταῖς περὶ τὰ ἀφροδίσια, ἃ δὴ μέγιστα δοκοῦσιν εἶναι, καὶ τὸ ἐπιορκεῖν συγγνώμην εἴληφε παρὰ θεῶν.

23 *Gratia magna Jovi*] Est. Sic Terentius in Adelphis: 'Est Dis gratia, et unde hæc fiant.' Ovid. eodem, quo Tibullus, modo: 'Gratia fama tibi.' Atque alibi: 'Gratia Musa tibi.'

25 *Perque suas impune licet Dictynna sagittas*] Deorum omnium fortissimum Amorem dicit esse Menander, quod ejus unius caussa per ceteros Deos pejerant amantes. Ejus versus apud Stobæum sunt: Ἔρως δὲ τῶν θεῶν ἰσχὺν ἔχων πλείστην ἐπὶ τούτου δείκνυται, διὰ τοῦτον ἐπιορκοῦσι τοὺς ἄλλους θεούς. Consuetudinem autem jurandi per Deorum tela fuisse, videtur significare Juvenalis Sat. III. 'Per solis radios, Tarpeiaque fulmina jurat, Et Martis frameam, et Cyrrhæi spicula vatis, Per calamos venatricis pharetramque puellæ, Perque tuam pater Ægei Neptune tridentem, Addit et Herculeos arcus, hastamque Minervæ, Quidquid habent telorum armamentaria cæli.' Sed pro *Dictynna*, in veteribus nonnullis est, *Diana*.

27 *Transiet ætas*] Non insolens declinatio. Sic enim et Terentius, opinor. Et Carisius lib. II. idem videtur tradere, his quidem verbis: 'Item participium exiens, et genitivus exeuntis, in quarti ordinis futurum in AM est; sed cum in BO effertur, quotiens est ex eo, quod est πορεύομαι, et quæ ex ipso derivantur.' Romæ, in Basilica

Sancti Pauli, in veteri monumento, NE. DE. NOMINE. EXIET. pro EXIBIT. et NE pro NEC.

28 *Quam cito non segnis stat, remeatque dies*] Sic omnino distinguendum, hæc ut simul legantur. Dies, inquit, hodiernus, atque hic, qui nunc lucet, sol, id enim stare dicit, quam brevi tempore it redit! Non te igitur ulla in amando satietas capiat, sed et inserviendo et amando, dum per ætatem licet, tibi ne desis. Sed hoc ipsum cum iis, quæ sequuntur, ἀνακόλουθον videtur; ac, si per vetera liceret exempla, rejicerem alio. Scilicet, ut post versum illum: *Post etiam collo se implicuisse volet*, legerentur hæc ad illum usque versum: *Nam decet intonsus crinis utrumque Deum*. Sed in Angeli Colotii libro fuisse aiunt, *It, remeatque dies*. 'Non segnem diem' sic dixit, ut et Hipponax tempus, cujus versus est apud Stobæum hic: Χρόνος δὲ φευγέτω σε μηδὲ εἷς ἀργός.

30 *Quam cito formosas populus alta comas*] In veteribus libris esse adfirmant *alba*, pro *alta:* in iis certe omnibus, quos vidi, *alta*. Itaque Horat. II. Od. 3. 'Quo pinus ingens, altaque populus.'

32 *Qui prior Elæo est carcere missus equus*] Virg. Georg. III. 'Hic vel ad Elæi metas, et maxima campi Sudabit spatia.'

34 *Mærentem stultos*] Aiunt fuisse in veteri etiam libro *celeres* pro *stultos*.

35 *Crudeles Divi*] Sic Virg. 'Atque Deos, atque astra vocat crudelia mater.' Andromache apud Ovid. Met. XIII. 'Quidve moror, quo me servas damnosa senectus, Quo Di crudeles, nisi quo nova funera cernam.'

Serpens novus exuit annos] In veteri libro Sfortiæ *exuat*. In eandem sententiam Ovidius Art. Am. III. 'Anguibus exuitur tenui cum pelle senectus.' Et Virg. Georg. III. de serpente: 'Cum positis novus exuviis, nitidusque juventa Volvitur.' Et Nicander in Theriacis: Τῆμος ὅτ' αὐαλέον φολίδων ἀπεδύσατο γῆρας. Plinius lib. XXX. membranam serpentes dicit exuere, idque canis ortu fieri negat: 'Vanum esse arbitror, canis ortu angues cauda membranam exuere, quoniam neutrum in Italia visum est, multoque minus credibile, in tepidis regionibus tam sero exui.' Placidus Grammat. in Glossis: 'Reduvia, dicuntur spolia serpentum, quibus quotannis senescentes sese exuunt, quasi quibus exuti in juventam redeant: dicuntur enim Induviæ, Exuviæ, Reduviæ.'

36 *Formæ non ullam fata dedere moram*] Nonnullis in veteribus libris *Non illam*.

37 *Phœbo, Bacchoque*] In nonnullis etiam, *Baccho, Phœboque*. Æternam vero juventam Columella in Proœmio operis etiam Telluri tribuit.

40 *Cedas*] In veteribus libris, *Credas*, ut et olim Manutius ediderat: in meo quodam etiam, *Cedas*.

Obsequio plurima vincit amor] Plerumque obsequendo alterius studiis amor, quod voluit, adsequitur. Terent. 'Obsequium amicos parit.' Et Horat. 'Obsequio grassare.' Et Propert. lib. I. 'Melanion nullos fugiendo, Tulle, labores, Sævitiam duræ contudit Iasidos. Nam modo Partheniis amens errabat in antris, Ibat et hirsutas ille videre feras.' Et Ovid. Art. Am. II. multo plura de obsequio in amore.

43 *Quamvis prætexens picta ferrugine cælum*] *Picea* pro *picta* fuisse dicunt in Colotii libro: mihi tamen hoc alterum probatur. Ac Virgil. Æn. III. sic quoque verbo 'subtexere' est usus: 'Et fessum quotiens mutat latus, intremere omnem Murmure Trinacriam, et cælum subtexere fumo.' Et Ovid. Met. XIV. de Circe: 'Quo solet et niveæ vultum confundere lunæ, Et patrio capiti bibulas subtexere nubes.'

44 *Venturam admittat imbrifer arcus aquam*] Pro *admittat* est in veteri

libro Sfortiæ, nonnullisque aliis, *amiciat;* quod ex *annuntiet* corruptum. Sed id quoque alieno loco ponitur, fuitque opinor Grammatici glossema verbum *admittat* interpretantis, paulatimque in alienum immigravit. In meo enim quodam libro aperte sic est *annuntiet*. Nisi forte quis etiam legi velit *alliciat*, e quo corruptum sit *amiciat*. Sed hoc alii viderint.

47 *Duros subiisse labores*] In veteri libro fuisse adfirmant *obiisse:* ego hoc alterum in iis, quos vidi, omnibus legi.

48 *Aut operi insuetas atteruisse manus*] Pro *operi* est in libro Sfortiæ, et in quodam etiam meo, *opera*, quod etiam placet. Legi etiam possit *opere;* sed hoc nullo in libro: *atteruisse* vero in omnibus libris erat; nec enim nulli sunt, qui malint *attenuasse*. Et erat id scriptum etiam in Vaticani libri margine; utrumque namque bene latine dicitur Virg. 'Ipse labore manum duro terat.' Et Propert. 'Num gravis imbelles atterit hasta manus.' Illo etiam modo Lucret. lib. I. 'tum portas propter aëna Signa manus dextras ostendunt attenuari.' Sed præteritum ipsum verbi *atteruisse* insolens, nec dum mihi lectum alibi. Aristophanes apud Athenæum lib. IV. verbo eodem similiter est usus: 'Ὅστις δ' αὐτὴν αὐλοῖς καὶ λύραις κατατέτριμμαι χρώμενος, εἶτά με σκάπτειν κελεύεις.

49 *Nec, velit insidiis altos si claudere valles*] Emendandum, quemadmodum in omnibus, *altas*. *Claudere* autem *valles*, idem quod, indagine cingere. Idem lib. IV. 'Quis furor est, quæ mens densos indagine colles Claudentem teneras lædere velle manus?'

50 *Umeri retia ferre negant*] Ne cui mirum sit, si sine aspiratione, *umeri* scripsi; ita enim in illo optimo, antiquissimoque Virg. exemplo semper scriptum, et aliis vetustatis monumentis incisum repperi. Sed in veteribus libris fuisse aiunt, *umeris retia ferre neges*. In iis, quos vidi, haud aliter, atque impressis in libris. Idem lib. IV. similiter: 'Ipsa ego per montes retia torta feram.' In eandem sententiam Ovid. Met. X. de Apolline Hyacinthum amante: 'Immemor ipse sui, non retia ferre recusat, Non tenuisse canes, non per juga montis iniqui Ire comes, longaque alit adsuetudine flammas.' Et Art. Am. II. 'Sæpe tulit jusso fallentia retia collo.' Et paullo post: 'Non te Mænalias armatum scandere silvas, Nec jubeo collo retia ferre tuo.'

51 *Si volet arma, levi temptabis ludere dextra*] Ut levissime tangas. 'Ludere' in hoc genere dixit Horat. 'Ludere qui nescit, campestribus abstinet armis.' Et Cic. de optimo genere oratorum.

55 *Post offeret*] In omnibus *adferat*, ac pro *post*, in Colotii libro fuisse adfirmant *mox*, ut etiam scriptum legebam in veteri libro Sfortiæ.

Ipse volenti] *Ipsa* in veteri libro fuisse confirmant; et ita erat eodem in libro Sfortiæ. Pro *volenti* autem erat in veteribus *roganti*.

56 *Se implicuisse volet*] Multis omnino in libris *velit*.

59 *Jam tu, qui Venerem*] Ita etiam in Vaticano, sed emendatum supra *At tibi*. In Marcelli Pontificis Max. libro superne emendatum, *At tu qui*.

60 *Infelix urgeat ossa lapis*] *Infelix* active posuit. Imprecatione hac uti solebant, et apprecatione etiam illa, quæ est in lib. II. Eleg. 4. 'Terraque securæ sit super ossa levis.' Qui locus ejusdem cum hoc est sententiæ.

61 *Pieridas, pueri*] Tota hujus loci sententia multis ab Ovidio tractatur versibus Art. Am. III. 'Carmina qui facimus, mittamus carmina semper,' &c.

63 *Carmine purpurea est nisi coma*] In meis in Horatium commentationibus aliorum Poëtarum versus ejusdem sententiæ posui. Atque hoc

sane loco perapposite Sapphus ipsius versus etiam posuissem illos, quorum initium Κατθανοῖσα δὲ κείσεαι, qui sunt apud Stobæum Περὶ Ἀφροσύνης, ni corrupti depravatique sic essent, ut ullo modo corrigi non posse viderentur. *Purpuream* vero *comam* pulchram dicit; id enim 'purpureum' nonnunquam valet. Tametsi non idem Servius, versus interpretans Virgil. Georg. I. 'Apparet liquido sublimis in aëre Nisus, Et pro purpureo pœnas dat Scylla capillo.' De quo etiam Nemesi anus in Cinegetico: 'Non crimen Nisi, non sævæ pocula Circes.' Et Statius Thebaid. I. 'Infames Scirone petras, Scyllæaque rura, Purpureo regnata seni.' Quo in loco Interpres, 'Nisi crinem purpureum, ac fatalem significari dicit.' Ovid. ex Ponto II. ad Cottam 'Purpureum' idem sane, quod 'pulchrum,' videtur dicere: 'Sic tibi mature fraterni funeris ultor, Purpureus niveis filius instet equis.'

68 *Idææ currus ille sequatur Opis*] Gravis imprecatio. Hoc tantum deprecans malum Catullus dixit: 'Dea magna, Dea Cybelle, Dindymi Dea domina, Procul a mea tuus sit furor omnis, hera, domo: Alios age incitatos, alios age rabidos.'

69 *Et tercentenas erroribus expleat urbes*] Id est, 'obeat.' In Colotii libro fuisse adfirmant *explicet*, pro *expleat:* in meo quodam est *impleat;* sed utrumque hoc sane modo ab aliis acceptum scriptoribus nondum legi; nisi ita legendum sit: *Et tercentenos erroribus impleat orbes;* ut illum tot menses velit errare. Implere autem aliquis orbes lunæ dicatur, ut et soles condere. Sed hoc alii viderint.

70 *Et secet ad Phrygios vilia membra modos*] Id est, pudenda. Ovid. in Ibin: 'Adtonitusque seces, ut quos Cybeleia mater Incitat, ad Phrygios vilia membra modos.' Et idem Fast. IV. 'Cædunt jactatis vilia membra comis.' *Modos* autem numeros sonosque dicit. Propert. lib. II. 'Cur aliquis sacris laniat sua brachia cultris, Et Phrygis insanos cæditur ad numeros?' Et Ovid. Fast. IV. paulo ante illa: 'Tibia dat Phrygios, ut dedit ante, modos.'

71 *Blanditiis*] Duos hosce versus sic distinguo, ac lego: *Blanditiis vult esse locum Venus ipsa: querelis Supplicibus, miseris fletibus illa favet.*

78 *Hæc mihi, quæ canerem Titio*] Puero videlicet formoso, aut ei, cujus Horat. meminit ad Jul. Florum: 'Quid Titius, Romana brevi venturus in ora, Pindarici fontis qui non expalluit haustus.' Titii Sabini meminit Tacitus lib. IV. *Deus edidit ore*] Πλεονασμός· ut, 'Sic ore locuta est.' Sic opinor Ovid. 'tales edidit ore sonos.'

79 *Tempus erit, cum me, Veneris præcepta ferentem*] *Præcepta*, quæ post dicit 'magisteria,' quæ Moschus, eodem versans in genere, vocat διδάγματα. Ejus versus sunt apud Stobæum Περὶ Ἀφροδίτης. Ex quibus hic est: Ταῦτα λέγω πᾶσιν τὰ διδάγματα τοῖς ἀνεράστοις. Pro *ferentem* esse adfirmant in veteri libro, qui est Florentiæ, in Divi Laurentii Bibliotheca, *canentem*.

Tempus erit] Sic Virg. 'Turno tempus erit.'

80 *Deducat juvenum plurima turba senem*] In Colotii libro fuisse testantur, ut etiam in Sfortiæ, *Diludat:* sed illud rectius. Atque in eandem prope sententiam, in quam Callimachus, cujus versus sunt apud Stobæum Περὶ Γήρως, illi: Γηράσκει δ' ὁ γέρων κεῖνος ἐλαφρότερον, Κοῦροι τὸν φιλέουσι· νέοι δέ μιν, οἷα τοκῆα, Χειρὸς ἐπ' οἰκείην ἄχρις ἄγουσι θύρην.

81 *Eheu*] Omnibus in libris est *Heu heu*, atque in optimo veterrimoque Virgilii libro nunquam *Eheu*.

Lento Marathus me torquet amore] Sic Horat. 'Lentis ignibus uri.' Et Ovid. Art. Am. III. 'Ignibus hic len-

tis uretur, ut humida cera.'

83 *Ne turbis fabula fiam*] In Colotii libro, et Florentino esse aiunt, ut in meo quopiam est, *turpis*, non *turbis;* quod placet.

84 *Cum mea ridebunt vana magisteria*] Magisterium etiam optimi scriptores dixerunt; quo verbo sæpissime utitur Firmicus.

ELEGIA V.

1 *Asper eram*] In eandem sententiam Propert. lib. II. ' Liber eram, et vacuo meditabar vivere lecto.'

3 *Namque agor, ut per plana citus sola verbere turben*] *Turben* scripsi, Carisii auctoritatem secutus; cujus hæc sunt lib. I. ' Turben' Tibullus: ' Namque agor, ut per plana citus sola verbere turben.' Quem Maro Æn. VII. ' Turbonem' vocat: ' tortus sub verbere turbo.' Et ita putant dici debere ' hic Turben,' quia et Homo, et Tempestas, et Buxum eodem possint nominativo perhiberi.' Imitatus autem videtur Theocritum, apud quem in Pharmaceutria sic est: Χ' ὡς δινεῖθ' ὅδε ῥόμβος ὁ χάλκεος, ἐξ 'Αφροδίτας, 'Ως κεῖνος δινοῖτο ποθ' ἁμετέρῃσι θύρῃσι. Virgilius Æn. VII. eadem usus similitudine: ' Tum vero infelix, ingentibus excita monstris, Immensam sine more furit lymphata per urbem: Ceu quondam torto volitans sub verbere turbo, Quem pueri magno in gyro vacua atria circum Intenti ludo exercent: ille actus habena Curvatus fertur spatiis.' Et apud Plautum meretrix, idem significans, in Cistellaria: ' Mihi istum hominem vellem dari, ut ego illum vorsarem.' Sappho, verbo ' versare' eodem in genere usa dixit: ῎Ερως δ' αὖτέ μ' ὁ λυσιμελὴς δονεῖ.

4 *Quem tener adsueta versat ab arte puer*] Nonnullam enim ejus rei artem fuisse demonstrat Ovid. Trist. II. ' Hic artem nandi præcipit, ille trochi.' Sed erat in veteri libro Sfortiæ non *celer*, sed *tener*.

5 *Ure ferum*] Hi duo versus mihi quidem suspecti sunt, et propter ἀνακόλουθον, et propter ipsum genus dicendi. Nam, si veniam sibi dari postulat, cur huic aliena sententiæ interposuit? Deinde, cur idem bis dixit? *Libeat nec dicere quidquam:* et, quod idem valet, statim subjicit: *post hæc horrida verba domа.*

7 *Parce tamen*] Qui olim asper eram, neque discidium facile ferre jactabam, idem nunc tamen veniam peto.

Per te] In veteribus libris omnibus, iterum, *parce*, prave omnino.

Furtivi fœdera lecti] Idem significat post: ' Nulla tuum nobis subducet fœmina lectum.' Qualia sunt etiam illa fœdera apud Propertium lib. III. ' Fœdera sunt ponenda prius, servandaque jura.'

8 *Compositumque caput*] Tuum istud compositum atque ornatum caput; neque enim aptum puto, si manes cari capitis intellegamus.

11 *Ipseque ter circum lustravi sulpure puro*] *Sulpur* sine aspiratione scripsi, secutus Virgiliani illius libri fidem. Sed erat in veteri Sfortiæ libro, multisque aliis, non *ter*, sed *te*, ut a se illam circum lustratam significet. In Florentino esse adfirmant, *Ipse ego te circum*. Propert. lib. IV. alteram illam tueri lectionem videtur: ' Imperat et totas iterum mutare lacernas, Terque meum tetigit sulpuris igne caput,' &c. *Puro* autem, vel quod in sacris adhiberetur, vel ab effecto. Sic Ovid. ' Cœrulei fiunt puro de sulpure fumi.' Juvenal. Sat. II. quæ in lustratione adhiberentur enumerans: ' quotiens hinc talis ad illos Umbra venit, cuperent lustrari, si qua darentur Sulpura cum tædis, et si foret humida laurus.' Lustrationis quoque sulpureæ, ut sic dicam, meminit etiam Propert. lib. IV. ' Deinquemcumque locum externæ tetigere puellæ, Suffiit et pura limina tergit

aqua. Imperat et totas iterum mutare lacernas, Terque meum tetigit sulpuris igne caput.'

12 *Præcinuisset anus*] In veteri Sfortiæ libro est, *Præcubuisset*. In Vaticano, *Pertimuisset*. In alio quodam, *Prætimuisset*. Sacra ipsa, sive veneficia ignota: nihil igitur dijudicare possumus.

13 *Ipse procuravi*] In Florentino testantur esse, *Ipse ego curavi*. 'Procurare' verbum in religionibus idem fere quod 'Expiare.' Ejusmodi vero mala somnia idem commemorat, et lib. II. Eleg. 6. et III. Eleg. 4.

14 *Ter salsa deveneranda mola*] In omnibus fere libris veteribus non *salsa*, sed *sancta*. Passive vero *deveneranda*, ut et Horat. 'Venerata Pales.' Videndum autem, an *deveneranda* dixerit, quasi 'deprecanda, et averruncanda.' Ter sanctam dixit molam salsam, quod, ut scribit Plinius, nulla sine salsa mola sacra fiant. Est enim apud illum lib. XXX. 'Maxime tamen in sacris intellegitur auctoritas, quando nulla conficiuntur sine mola salsa.'

15 *Ipse ego, velatus filo, tunicisque solutis*] Filum fortasse dicit vestem lineam. Tegumentum capiti esse hoc videtur apud Arnobium Adversus Gentes lib. VI. 'Itaque artifices omnes ipsis isdem qui temporibus extiterunt, quibusque primas dabat exprimendarum similitudinum veritas, omni cura studioque certabant, filum capitis prostituti Cythereia in simulachra traducere.' Velato autem capite veteres sacra solitos facere, nemo nescit.

16 *Vota novem Veneri nocte silente tuli*] In Sfortiæ, ut in nonnullis aliis, non *Veneri*, sed *Triviæ*. Nisi si Venerem exquisita aliqua ratione eandem, quam Triviam, velimus esse. Amantes quidem certe Lunam precari solitos, ostendimus in commentationibus in Horatium. *Vota tuli:* obtuli, solvi. Novem vero, propter imparem numerum, qui sacer, et Dis gratus: vel quod is numerus fuerit ἐν μυστηρίοις.

22 *Area dum messes sole calente terit*] Sic Virg. in Georg. 'pingues paleas teret area culmos.' Similiter Martialis: 'Messes area dum ferit crepantes.' Nisi pro, *ferit*, *terit*, forte sit legendum.

23 *Aut mihi servabit plenis in lintribus uvas*] In Colotii libro pro *Aut*, *Et*. Lintres autem ejusmodi veteres Navias dicebant. 'Navia,' inquit Festus Pompeius, 'est uno ligno excalpto, ut navis, quo utuntur alveo in vindemia.' Romæ autem duas vidi in veteribus saxis exscalptas vindemias, alteram sub Janiculi montis radicibus, qua clivus ad S. Petri Montaurei ducit, muro cohærens, alteram ad domus Porciorum valvas: in his Naviæ, sive lintres.

24 *Pressaque veloci candida musta pede*] In Vaticano, et Marcelli Pont. Max. aliisque nonnullis, non *candida*, sed *pinguia*. Candidi quidem musti Plinius meminit lib. XIV. 'Talpana nigra candidum facit mustum:' et alibi, 'musti candidi Sextarii XX.' Pinguia musta dixit etiam Manilius lib. III. 'Aut reputat Bacchum per pinguia musta fluentem.' Atque alibi: 'Pinguiaque impressis despument musta racemis.'

25 *Consuescet numerare pecus*] In omnibus libris veteribus: *Consuescet*. *Numerare pecus* ut et Virgil. in Bucol. 'Bisque die numerant pecus.' Atque alibi: 'Cogere donec oves stabulis, numerumque referri Jussit.' Et Georg. IV. 'Consedit scopulo medius, numerumque recenset.' Et Callimachus in Cererem, eodem modo: ἐν Ὄθρυϊ ποίμνι' ἀριθμεῖ.

28 *Pro segete spicas*] In veteribus libris: *Pro segete et spicas*.

30 *Et juvet in tota me nihil esse domo*] *Adjuvet* in multis omnino libris: quo probabilius est illud, quod in Colotii libro legebatur, *At juvet*.

Martialis lib. XIV. de Tibullo totidem prope verbis: 'Ussit amatorem Nemesis lasciva Tibullum, In tota juvit quem nihil esse domo.' Sed mirum illud, quod Nemesi dictum putet Martialis, quod hic Deliæ dicitur: nisi forte eadem utroque nomine intellegitur. 'Nihil esse' dixit eodem modo Cic. ad Att. lib. I. 'Ille alter ita nihil est, ut plane, quid erit, nesciat.'

32 *Selectis detrahat arboribus*] In nonnullis *detrahat*.

33 *Et, tantum venerata virum, hunc sedula curet*] Sic in omnibus fere libris veteribus. In Colotiano et Florentino fuisse intellego, *huic*; utrumque prave: melius in Sfortiæ libro legebam una plus particula; *Et, tantum venerata virum, hunc et sedula curet*.

35 *Caurusque*] Eodem in libro *Eurusque*.

36 *Jactat*] Sic de iis rebus loquebantur, quas oblivione sempiterna involvi atque obrui volebant; vel quæ frustra fiebant. Sæpe sic Horat. et Catullus; et Apollonius lib. I. ἀλλ' ἀνέμοισι Δόομεν ἀμπλακίην, ὡς καὶ πάρος εὐμενέοντες.

37 *Temptavi curas depellere vino*] In optimo Virgilii exemplo, 'tempto,' semper scriptum legebam: a qua ratione non discedo. Horat. eodem modo, quo hic Tibullus: 'Nunc vino pellite curas.'

39 *Sæpe aliam tenui*] Idem alibi: 'Te tenet, absentes alios suspirat amores.' Et, 'Te teneam moriens deficiente manu.'

Cum gaudia adirem] 'Gaudia' et 'Præbere gaudia,' quo sensu ab his poëtis diceretur, exposui in commentationibus in Horatium.

41 *Tum me discedens devotum femina dixit*] Eodem in illo laudatissimo Virgil. exemplo, 'femina,' sine diphthongo: idque perpetuo, ac verissime. *Devotum* vero sic dixit, ut et post, Eleg. 8. 'Num te carminibus, num te pallentibus herbis Devovit tacito tempore noctis anus?' Et Ovid. Amor. lib. III. Eleg. 6. 'Num mea Thessalico languent devota veneno Corpora?' Et idem Ovid. post: 'Aut te trajectis Ææa venefica venis Devovet, aut alio lassus amore venis.' Ac Suetonius in Caligula: 'Clientelas diu vexanti, non prius succensere in animum induxerit, quam veneficiis quoque et devotionibus impugnari senserit.'

42 *Et pudet, et narrat scire nefanda mea*] In veteribus etiam libris legi adfirmant: *Et dominæ narrat, &c.* Ovid. Remed. Amor. similiter: 'Et pudet, et dicam.' Sin illud malumus, *mea* fortasse mutandum sit in *meæ*. Ut illa quidem se dicat non nescire *nefanda*, ipsa nimirum veneficia, *dominæ meæ*.

43 *Non facit hoc verbis*] Huic quasi respondens addit, nullo id fieri magico ministerio. Sed veteribus in libris etiam fuisse dicunt, non *verbis*, sed *herbis*; quod ipsum probabile. Idem enim post, Eleg. 8. 'Num te carminibus, num te pallentibus herbis.' Quæ verba jam supra posui.

45 *Talis ad Æmonium Nereis Delea quondam*] Nonnullis in veteribus libris, *Nereis quæ*. In aliis, *Nereisque*. Legendum fortasse sit, *Nereis quoque*. Sed et trisyllabum etiam posuit Manilius lib. V. 'Extulit et liquido Nereis ab æquore vultum.'

46 *Vecta est frenato cærula pisce Thetis*] Ad specum scilicet, quem eleganter describit Ovidius: 'Est specus in medio: natura factus, an arte, Ambiguum est, magis arte tamen, quo sæpe venire Frenato delphine sedens Theti nuda solebas. Illic te Peleus, dum somno victa jacebas, Occupat.' Et Balbus: 'Hic sperata sedens Tyrrheni litore pristis Peleos in thalamos vehitur Thetis, æquora delphin Corripit, et silet hæc detecta ad lumina palla.'

47 *Quod adest huic dives amator*]

Adest pro 'est' posuit, ut alibi quoque.

52 *Et e tectis strix violenta canat*] Virg. in Æn. VII. de Allecto: 'At sæva e speculis tempus Dea nacta nocendi, Ardua tecta petit, stabuli de culmine summo Pastorale canit signum, cornuque recurvo Tartaream intendit vocem,' &c.

53 *Herbasque sepulchris Quærat*] In veteri libro esse aiunt, *excasque sepulchris*. Cui simile esset et illud Catulli: 'sæpe quam in sepulchretis Vidistis ipso rapere de rogo cenam.'

56 *Post agat hanc triviis*] In veteribus libris omnibus, *e triviis*, non *hanc triviis;* ut absolute positum sit *agat*. Non multum dissimili sententia Horat. in Epod. 'Senem, quod omnes rideant, adulterum latrent Suburranæ canes.' Sed idem 'agere' hoc modo, neque transitive, posuit eodem in libro: 'Nam qualis aut Molossus, aut fulvus Lacon, Amica vis pastoribus, Agam per altas aure sublata nives, Quæcumque præcedet fera.'

57 *Eveniet*] Sic erit, quamquam veteri in libro legi etiam adfirmant, *Evenient*. Idem post, 'Eventura precor.'

Dat signa Deus] Idem post, eodem loco, 'Viden' ut felicibus extis,' &c. Et Ovid. Amor. III. 'Annuit, et motu signa secunda dedit.'

Sunt numina amanti] Vel favent, vel peccanti irascuntur. Idem alibi: 'Peccare paranti Sit Deus, occultos qui vetat esse dolos.'

60 *Nam donis vincitur omnis amor*] In veteribus libris etiam fuisse adfirmant, *non*, pro *nam*, quod esse magis e sensu nonnulli contendunt. Ac pro *amor*, in Colotiano quidem, *amans*.

61 *Pauper erit præsto tibi, præsto pauper adibit*] In Vaticano pro *tibi*, *nam* legebam.

65 *Pauper ad occultos furtim deducet amicos*] In veteribus libris etiam sic esse testantur: *Pauper ad excultos furtim deducet amantes*.

66 *Vinclaque de niveo detrahet ipse pede*] Sic Terent.: 'Soccos detrahunt.' Vincula vero Calceamenta dicit, ut Ovid. Fast. II. 'Rumpebant magni vincula parva pedes.' Et Met. III. 'Vincla duæ pedibus demunt.' Et Art. Am. III. 'Arida nec vinclis crura resolve tuis.' Et Virg. Æn. III. 'Unum exuta pedem vinclis.'

67 *Nec verbis victa patescit Janua*] In veteri libro Card. Sfortiæ pro *patescit*, legebam, *fatiscit*. Virg. verbo illo usus Æn. II. 'Apparet domus intus, et atria longa patescunt.'

69 *At tu, potior nunc es, mea furta caveto*] Pro *nunc es*, erat in Vaticano scriptum *vinces*. Pro *caveto*, in omnibus fere libris *timeto*.

Mea furta] Furtivos concubitus.

70 *Versatur celeri Fors levis orbe rotæ*] In plerisque veteribus libris, *Sors*, non *Fors*, id est, *Fortuna*. In eandem sententiam Propertius lib. II. 'Omnia vertuntur, certe vertuntur amores; Vinceris, aut vincis, hæc in amore rota est.' Et Plautus in Cistellaria: 'Jactor, crucior, agitor, stimulor, versor in amoris rota.' Ammianus Marcellinus lib. XXVI. de Rota Fortunæ: 'Ea victoria ultra homines Procopius sese efferens, et ignorans, quod quivis beatus versa rota Fortunæ ante vesperum potest esse miserrimus.'

72 *Sedulus, ac crebro prospicit, ac refugit*] In veteribus libris legi adfirmant: *Sedulus, et crebro prospicit, atque fugit*.

74 *Et ante ipsas excreat usque fores*] In veteri libro Sfortiæ, et Marcelli Pont. Max. et Vaticano, *Excreat ipse fores*.

75 *Nescio quid furtivus amor parat*] In Colotiano fuisse testantur *Nescis*.

76 *In liquida nat tibi linter aqua*] Id est, utere occasione, quam tibi præsens fert fortuna: translatio nota: 'non hæret enim linter in macra,' ut ille dixit, 'aqua.' Et Virg. dixit, 'Natat uncta carina.' Sed in Sfortiæ,

et Marcelli Pontificis libris, pro *nat*, *jam*. Sit etiam fortasse hæc sententia: Lubricus amor est, atque instabilis, et paullo momento mutabilis, ut in aqua linter levi aura huc vel illuc impellitur. Simile illud Horatii: 'tu dum tua navis in alto est, Hoc age, ne mutata retrorsum te ferat aura.'

ELEGIA VI.

1 *Semper ut inducar, blandos offers mihi vultus*] In veteri libro Sfortiæ *inducas*, non *inducar*. Verbo eodem sic utitur Catullus in Alfenum: 'Certe tute jubebas animam tradere inique, me Inducens in amorem.' Et Horat. Serm. lib. II. 'Ne si facies, ut sæpe, decora Molli fulta pede est, emptorem inducat hiantem.' Et Festus in verbo Adlicit: 'Hinc descendit, inlicere, et oblectare, id est, frustrantem inducere.' Et in verbo, 'Lacit,' quod interpretans inquit: 'Decipiendo inducit: in fraudem inducit.' Et Velius Longus, de Orthographia: 'Pelliciendo, quod est inducendo, geminat. L. Pellicere malunt, quam Perlicere.' Idem prope significans Lucret. lib. I. dixit: 'Quo quamque inducere pergis.' Translatum fortasse sit: nam in laqueos se quis inducere Latine dicitur. Cicero in Verrem lib. IV. 'Hic videte, in quot laqueos se induxerit.' Sic enim vidisse se emendatum pro, 'induerit,' mihi adfirmavit Honoratus Joannius Episcopus Oximensis. Idemque l. IV. Commentariorum C. Cæsaris de Bello Gallico legebat, 'Se ipsi acutissimis vallis inducebant.' Itaque in veteri libro eruditissimi viri, Hieronymi Suritæ, fuisse testabatur.

Blandos offers mihi vultus] Nutus, signa, gestus. Sic etiam Cicero.

2 *Post tamen, &c.*] Sic idem alibi: 'Si quando fuerit tristior illa tibi.'

5 *Jam mihi tenduntur casses*] In veteribus libris omnibus, ut et olim Aldus ediderat, *Nam*, non *Jam*.

6 *Nescio quem tacita callida nocte fovit*] Catullus: 'Cum tacet nox.' Idem Tibullus alibi: 'Nocte silente.' Virg. 'Per amica silentia noctis.'

7 *Illa quidem tam multa negat*] Ovidius hunc Tibulli locum totidem prope verbis repetens, quæ sit vera multorum lectio verborum docet. Sunt autem illius hæc Trist. II. 'Credere juranti durum putat esse Tibullus, Hoc etiam de se quod neget illa viro. Fallere custodem demum docuisse fatetur, Seque sua miserum nunc ait arte premi. Sæpe, velut gemmam dominæ signumque probaret, Per caussam meminit se tetigisse manum. Utque refert, digitis sæpe est nutuque locutus, Et tacitam mensæ duxit in orbe notam. Et, quibus e succis abeat de corpore livor, Impresso fieri qui solet ore, docet. Denique ab incauto nimium petit ille marito, Se quoque uti servet, peccet ut illa minus. Scit cui latretur, cum solus obambulet ipse, Cui totiens clausas excreet ante fores. Multaque dat furti talis præcepta, docetque Qua nuptæ possint fallere ab arte viros.'

8 *Sic etiam de me pernegat illa viro*] In Colotiano fuisse autumant, *Nam sic et de me*: in pernegando autem malitiæ multum inest. Plautus in Menæchmis: 'Nihil hoc confidentius, qui, quæ vides, ea pernegat.' Et vehementer negare. Terent. in prologo in Eunuchum: 'Latinas scisse sese, id vero pernegat.'

11 *Fingere tunc didicit caussas*] Omnibus in libris non *tunc*, sed *nunc*.

Cur sola cubaret] In Colotiano, *ut sola cubaret*.

12 *Cardine tum tacito*] Est in omnibus veteribus libris hoc quoque loco, *nunc*.

16 *Me quoque servato*] Me quoque ipsum observa.

Peccet ut illa nihil] 'Peccare' verbo sic sæpe etiam Propert. et Ovid. sunt usi. In veteri libro pro *nihil*, legi adfirmant, *minus*: quod Ovidio etiam fit approbante.

17 *Juvenes celebret multo sermone*] Verbo 'Celebrare' sic sæpe utitur Cic. id est, crebris sermonibus et longis usurpare.

18 *Neve cubet laxo pectus aperta sinu*] In nonnullis veteribus libris *laxo* legi testantur. Ovidius eadem in sententia 'discincto' dixit, Fast. I. 'Altera discincto pectus aperta sinu.' Et idem Remed. Am. 'Nec toga sit laxo conspicienda sinu.'

19 *Digitoque liquorem Ne trahat*] In Sfortiæ libro, *Neu trahat*.

20 *Et mensæ ducat in orbe notas*] 'Notam ducere' sic et Horat. IV. Od. dixit; 'Qua notam duxit niveus videri, Cetera fulvus.' Sequitur autem apud Ovid. Art. Am. I. 'Blanditiasque leves tenui perscribere vino, Ut dominam in mensa se legat illa tuam.' Et in Epist. Helenæ ad Paridem: 'Et sæpe extimui, ne vir meus illa videret, Non satis occultis erubuique notis.' Ac statim post: 'Orbe quoque in mensæ legi sub nomine nostro, Quod deducta mero littera fecit, Amo.' Orbem vero dicit, quod mensæ apud veteres fere tripodes, et rotundæ fuerunt: quarum hodieque Romæ multæ in vetustis saxis species.

21 *Exibit quam sæpe*] Lego *cum sæpe*. Scriptum enim, opinor, fuerat, *quom*. Tum, inquit, cavendum, cum sæpe exibit, seu cum dicet visere sacra Bonæ Deæ, ne virum habeat comitem. Ovid. Art. Am. III. 'Cum fugete templis oculos Bona Diva virorum, Præter quos, si quos, illa venire jubet.'

22 *Sacra Bonæ maribus non adeunda Deæ*] Juvenalis Sat. II. 'Atque Bonam teneræ placant abdomine porcæ, Et magno cratere Deam; sed more sinistro Exagitata procul non intrat femina limen. Solis ara Deæ maribus patet: Ite profanæ, Clamatur.'

23 *Illam sequar unus ad aras*] Ad aras Bonæ Deæ, nulla religione impeditus, aut ad aras usque illam deducam, ne quo deflectat. *Aram*, in libro Sfortiæ.

24 *Tum mihi non oculis sit timendus meis*] Μὴ γένοιτο, μὴ ἔστω, μὴ ἐνδέχοιτο. Idem lib. IV. 'Nec tibi sit duros acuisse in pectora dentes.' Et Virg. in Epigram. 'Si mihi susceptum fuerit decurrere munus.'

26 *Per causam memini me tetigisse manum*] Διὰ πρόφασιν. Sic Cæsar B. C. lib. III. 'Navesque triremes duas, quas Brundusii faciendas curaverat, per caussam exercendorum remigum ad fauces portus prodire jussit.'

28 *Sobria supposita pocula victor aqua*] *Sobria* dixit, non *Ebria*; idque nove. Sed hoc ab effectu. Meram aquam, vel ejusmodi pocula, in quibus aqua plurimum inesset. Philoponus, verba interpretans Aristotelis, lib. II. Ὑστέρων Ἀναλυτικῶν, illa: Ἀεὶ γὰρ δι' ὃ ὑπάρχει ἕκαστον, ἐκεῖνο μᾶλλον ὑπάρχει, cur, cum vinum inebriet, non dici tamen Ebrium ipsum possit, ostendit. Dionysius Longinus Περὶ Ὕψους Λόγου, aquam Sobrium Deum dici scribit; verba namque Platonis ponit; Οὐ γὰρ ῥᾴδιον ἐννοεῖν, ὅτι πόλιν εἶναι δεῖ δίκην κρατῆρος κεκραμένην, οὗ μαινόμενος μὲν οἶνος ἐγκεχυμένος ζεῖ, κολαζόμενος δὲ ὑπὸ νήφοντος ἑτέρου θεοῦ, καλὴν κοινωνίαν λαβὼν, ἀγαθὸν πόμα καὶ μέτριον ἀπεργάζεται. Addit deinde Dionysius: Νήφοντα γάρ φασι θεὸν τὸ ὕδωρ λέγειν.

30 *Jussit amor*] Similiter Theocritus, Ὃς δὲ πόθος μ' ἀνέηκε τόσον ἔδει μετρήσασθαι.

Contra quis ferat arma Deos] Ausonius: 'Non tutum renuisse Deo:' idque cum facimus, θεομαχοῦμεν.

31 *Nec me jam*] In Florentino, *nec jam me*.

32 *Instabat tota cui tua nocte canis*] Nihil amanti molestius. Idem alibi, 'Et canis ipsa tacet.' Et Propert. lib. IV. 'Et canis in nostros nimis experrecta dolores.'

33 *Tenera*] Pulchra. Idem alibi: 'Parce precor tenero.'

Tua si bona nescis Servare] Idem

apud Virg. numerus: 'Bona si sua norint.'

34 *Frustra clavis inest foribus*] Sine aspirationis etiam nota in veteribus libris erat scripta *a* hujus loci interjectio: itaque etiam est in illo Virgilii laudatissimo exemplo.

35 *Te tenet, absentes alios suspirat amores*] Nævius etiam ab amica teneri alium significans, verbis utitur, et sententia, huic loco non alienis. Cujus hæc sunt apud Festum, in verbo Adnictat: 'Alii andnutat, alii adnictat, alium amat, alium tenet.' Et poëta alius: 'Quasi in choro pila ludens, datatim dat sese, et communem facit: alium tenet, alii nutat, alibi manus est occupata, alii pervellit pedem, alii dat annulum spectandum a labris, alium invocat, cum alio cantat, attamen aliis dat digito litteras.'

38 *Detrecto non ego vincla pedum*] Catenas, quibus inligati servi janitores ad fores excubabant.

40 *Effluit effuso cui toga lapsa sinu*] In veteri libro fuisse dicunt, *Et fluit.* Fluere vestem dixit, ut Catullus 'fluitantem amictum:' et Tacitus 'fluitantem vestem,' et Virg. 'Nodoque sinus collecta fluentes.' At pro *lapsa* in plerisque *laxa.* Sic idem lib. II. Eleg. 3. 'Heu miserum! laxam quid juvat esse togam?' Et Remed. Am. 'Nec compone comas, cum sis venturus ad illam; Nec toga sit laxo conspicienda sinu.' 'Effusum sinum' dixit, ut ante de velo: 'Effusum ventis præbueratque sinum.' Hoc vero ad comptum atque elegantiam pertinere, etiam versus Ovidi demonstrant. Et Properti lib. IV. 'Et feries nudos veste fluente pedes.'

41 *Ne possit crimen habere*] In nonnullis libris melius, *Ne crimen possit habere.*

42 *Stet procul, aut alia stet procul ante via*] In veteri libro pro, *aut alia*, esse adfirmant *atque alia;* quod omnino rectius: egoque eam jam ante conjecturam feceram, idemque legendum suspicabar pro *ante, inde.* Legi etiam fortasse possit, *Stet procul ante alia stet procul ante via:* nec invenusta repetitione. Mihi vero in mentem veniebat etiam legere; *aut alia stet procul antevia:* unum verbum ut sit *antevia*, ut 'antemalorum,' apud Virg. et 'antevolans;' et apud Catullum, 'postphasellus.' Aut, inquit, eadem via cum venerit obviam, stet procul, ac resistat: aut alia antevia resistat, antequam viam eandem ineat.

45 *Hæc, ubi Bellonæ motu est agitata*] *Motu:* furore. Horat. Serm. lib. II. 'Cerritus fuit, an commotæ crimine mentis Absolves hominem?' Et Gellius lib. XV. cap. 18. 'Mota mente,' et 'Motu mentis,' dixit. Varro de lingua Lat. VI. 'In Græcia commota mente, quos λυμφολήπτους appellant,' &c.

46 *Verbera torta*] Virgilius: 'Et torto verbere turbo.' Atque alibi: 'Illi instant verbere torto.' Sed, quod statim dixit: *nec acrem Flammam*, videtur sequi debuisse, *nec amens;* sed veteres *nec*, pro *non*, sæpe posuerunt. *Acrem Flammam* dicit, ut 'acres oculos,' igni succensos atque terribiles, dixit Virg. Æn. XII. 'oculis micat acribus ignis.'

47 *Violenta*] In libro Sfortiæ est, *violata.*

52 *Ne pigeat magno post didicisse malo*] Legendum forte sit, *tetigisse* pro *didicisse.* Sequitur enim, *Attigerit.* Magno malo, ut et Catullus: 'Frustra, immo magno cum pretio atque malo.'

53 *Attigerit*] In veteri libro testantur esse *Attigeris.*

Labentur opes] Quale illud: 'Male parta male dilabuntur.'

54 *Sanguis, ut hic ventis, diripiturque cinis*] Ut qui sibi vindicant, glebam tenent; qui Jovem lapidem jurant, lapidem jaciunt; sic hæc sanguinem fundit, cinerem spargit. Si

tamen admittas eam culpam.

57 *Sed tua mater Me monet*] In multis libris omnino melius, *Me movet*.

58 *Atque iras aurea vincit anus*] 'Aureum' vocant, quod laudant Poëtæ. Sic Horat. 'Mores aureos.' Et Callimachus in Hymno in Delon, Τόφρα μὲν οὕτω σοι χρυσέη ἐπιμίσγετο Λητώ.

59 *Hæc mihi te adducit tenebris*] In veteri libro esse adseverant, *Hæc me deducit tenebris*. Sed *tenebris*, eodem modo, lib. II. Eleg. 1. 'Ad juvenem tenebris sola puella venit:' ut et σιγῇ, et silentio. Sic Cic. Philippica II. 'Nam, quod quærebas, quo modo redissem primum luce, non tenebris.'

66 *Quidquid agit*] Omnino melius in libro Sfortiæ, *Quidquid agat*.

Sanguis est tamen illa tuus] Chorus apud Euripidem in Bacchis: Τίς ἄρα νιν ἔτεκεν, οὐ γὰρ ἐξ αἵματος γυναικῶν ἔφυ. Et Aristoteles: Γονεῖς μὲν οὖν τέκνα φιλοῦσιν ὡς ἑαυτοὺς, τὰ γὰρ ἐξ αὐτῶν οἷον ἕτεροι αὐτοὶ τῷ κεχωρίσθαι, τέκνα δὲ γονεῖς, ὡς ἀπ' ἐκείνων πεφυκότα, ἀδελφοὶ δ' ἀλλήλους, τῷ ἐκ τῶν αὐτῶν πεφυκέναι· ἡ γὰρ πρὸς ἐκεῖνα ταυτότης ἀλλήλους ταυτὸ ποιεῖ, διό φασι ταυτὸν αἷμα, καὶ ῥίζαν, καὶ τὰ τοιαῦτα.

67 *Quamvis non vitta ligatos Impediat crines*] Cingat: ut Horat. 'Caput impedire myrto.' Vitta vero pudicarum et religiosarum. Ovid. Remed. Am. I. 'Thais in arte mea est, lascivia libera nostra est: Nil mihi cum vitta est, Thais in arte mea est.' Et Art. Am. I. 'Este procul vittæ tenues, insigne pudoris, Quæque tegis medios instita longa pedes.'

69 *Et mihi sint duræ leges*] In omnibus fere libris, *Sunt duræ leges*.

70 *Possum, quin oculos adpetat illa meos*] Etiam in plerisque, *Possum ego*. 'Adpetere' autem, sic hoc positum loco videtur, ut et apud Catullum: 'Cui primum digitum dare adpetenti.'

71 *Et, si quid peccasse putor, ducorque capillis Immerito, proprias proripiorque vias*] *Puter*, *ducar*, *proripiar*, in plerisque. At pro, *proprias*, legi veteribus in libris adfirmant, *pronas*.

73 *Non ego te pulsare velim*] Ut tu me indignissime tractaris, non ego te referiam.

Sed venerit iste Si furor] In Vaticano, et Marcelli Pont. Max. libris non *iste*, sed *ipse*.

77 *Nam quæ fida fuit*] In multis omnino veteribus libris, *At quæ*.

Victa senecta] Sic Virg. Æn. VII. 'En ego victa situ.'

80 *Tractaque de niveo vellere dente putat*] In Colotii libro fuisse confirmant: *Textaque de niveo vellere dente parat*. In Sfortiæ libro sic, ut in optimo quoque: *Tractaque de niveo vellere ducta putat*. Varro 'tracta' dixit 'lanea:' 'Etiam suis manibus lanea tracta ministrasset infectori.' 'Dente putare,' id est, secare, truncare: ut vites putantur. Si legimus, *dente parat*, qui pertinet ad textrinam, dentem intelligamus. Alii legunt: *Tractaque de niveo vellere fila parat*.

81 *Hanc animo gaudente*] Virg. Æn. VI. 'et mala mentis Gaudia.'

84 *Et infidis quod sit acerba monet*] In veteribus libris legerunt etiam alii: *quam sit acerba*.

85 *Hæc aliis maledicta cadant*] Accidant. Sic sæpe Cicero.

ELEGIA VII.

1 *Hunc cecinere diem Parcæ, fatalia nentes Stamina*] Nam et 'nere' simul et 'canere' finguntur. Ovid. similiter: 'Scilicet hanc legem Parcæ fatalia nentes Stamina bis genito bis cecinere tibi.'

4 *Atax*] Quo de fluvio Mela in descriptione Galliæ.

5 *Evenere*] Idem alibi: 'Eveniet; dat signa Deus.'

6 *Bracchia capta*] Sic in omnibus scriptis, non *rapta*; bello enim capti dicuntur.

7 *At te victrices lauros*] In Sfortiæ libro, *Alte*, quod non improbandum

videatur. Victrices autem lauros etiam dixit Virgil. in Bucol. 'Inter victrices hederam tibi serpere lauros.'

8 *Portabat niveis currus eburnus equis*] In Sfortiæ libro *Portabit*. Sed illud omnino rectius; etenim illa evenerant. Et pro *niveis*, in tribus libris erat *nitidis*, quo modo Aldus olim. In uno *niveis*; et utrumque probandum. Albis enim equis triumphantes invehebantur.

9 *Non sine me est tibi partus honos, tua bella, Pyrene Testis, et oceani litora Sanctonici*] Sic accipio, *tua bella* et *Pyrene, testis, &c.* Vel, *tua bella*, id est, *Pyrene testis*, et testes *litora oceani Sanctonici*. Similiter idem lib. IV. 'Nam bellis experta cano, testis mihi victæ Fortis Iapigiæ miles, testis quoque fallax Pannonius,' &c. Et Ovid. Fast. VI. 'Sunt tibi Flaminius, Thrasimenaque litora testes.' Josephus Scaliger legebat ipse, vel alios legere dicebat hoc loco, *Tarbela*, pro *tua bella*, quod eo tractu nomen loci fuerit. Plinius lib. IV. Aquitaniam describens 'Tarbelorum' meminit. Antoninus Aug. in Itinerario 'Aquarum Terebelicarum' eodem tractu: vel *Pyrene* dicta propterea *Tarbella*.

Non sine me est tibi partus honos] Similiter Virg. Æn. IX. 'Nulla meis sine te quæretur gloria rebus, Seu pacem, seu bella geram.'

10 *Sanctonici*] In veteribus libris, *Santonici*.

12 *Carnoti et flavi*] In Sfortiæ libro, et Vaticano, et in duobus meis *Carnoti*.

13 *At te, Cydne, canam, tacitis qui leniter undis Cæruleus placidis per vada serpis aquis*] Quam difficilis sit et aliena structura verborum, in facillimo candidissimoque Poëta, nemo non videt: ab scriptis libris nihil erat subsidii. Ego, levissime mutans, emendabam posteriorem versum, *Cæruleis placidus per vada serpis aquis*. Ut appareat jam non difficilis sententia: Cydnum fluvium suis leniter fluentibus undis placidum cæruleis aquis per vada serpere, id est, in cæruleas aquas ac marinas influere. Cur enim Cæruleus dicatur Cydnus fluvius purissimus? de quo Curtius lib. III. quomodo fere Tibullus: 'Cydnus non spatio aquarum, sed liquore memorabilis, quippe leni tractu e fontibus labens puro solo excipitur. Nec torrentes incurrunt, qui placide innantem alveum turbent. Itaque incorruptus, idemque frigidissimus; quippe multa riparum amœnitate inumbratus, ubique fontibus suis similis, in mare evadit.' Ovid. Art. Am. III. 'lucidum' propterea vocat: 'Vel prope te nato lucide Cydne croco.' Idem vero Tibullus lib. III. 'cæruleum amnem' mare dixit: 'Jam nox ætherium nigris emensa quadrigis Mundum, cæruleo laverat amne rotas.' Itaque pro eodem habet *aquas cæruleas*, et 'cæruleum amnem.' Et idem ante 'cæruleas undas' mare significans dixit: 'Vel si cæruleas puppi volet ire per undas, Ipse levem remo per freta pelle ratem.' Et Ovid. Art. Am. III. 'Nec quia cæruleæ mole fugantur aquæ.' Quod autem *tacitis undis* dicit, eodem modo Virgil. Æn. IX. 'Ceu septem surgens sedatis amnibus altus Per tacitum Ganges.' Et Esaias: Τὸ ὕδωρ τοῦ Συλωάμ, τὸ πορευόμενον ἡσυχῇ. Meminit autem, præter ceteros, hujus fluvii Stephanus B. in verbo Cydna: Ἔστι καὶ Κύδνος ποταμὸς Βιθυνίας.

16 *Frigidus intonsos Taurus arat Cilicas*] In omnibus veteribus sic omnino erat. Et tamen sunt, qui *alat* esse legendum putent; quam pridem etiam conjecturam feceram, Strabonis, opinor, adductus verbis, qui montis hujus fastigium adeo ferax esse scribat, ut alere possit hominum millia. Sed, cum frigus quoque rugas inducere legissem, idque nonnunquam significari eodem verbo 'ara-

re;' ait enim Ovidius, 'Jamque meos vultus ruga senilis arat;' in tanto librorum consensu veterem lectionem putavi retinendam; namque Horat. Epist. lib. I. dixit, 'Quem Mandela bibit rugosus frigore pagus.'

18 *Alba Palæstino sancta columba Syro*] Sanctam, quam Syri non edunt. Hyginus fabula 197. 'Syri pisces et columbas ex Deorum numero habent, non edunt.' Et vetus Interpres Phænom. Arati, quæ convertit Germanicus in Piscibus signo: 'Unde hodie quoque Syri neque hos pisces edunt, et columbas potestate decorant.'

19 *Turribus*] Quæ dicit Horat. 'Alta navium propugnacula.'

20 *Docta Tyros*] In plerisque hoc modo: in nonnullis libris *Tyrus*. At illo modo etiam aliis in locis lib. II. 'Africa puniceum, purpureumque Tyros.' Et lib. IV. 'Vellera det succis bis madefacta Tyros.' Et Propert. lib. III. 'Et Tyros ostrinos præbet Cadmea colores.'

21 *Cum findit Syrius agros*] In Vaticano et uno meo, *cum scindit*. Sed illo modo etiam Virgil. 'Ergo ubi hiulca siti findit canis æstifer arva.'

23 *Quanam possum te dicere caussa*] In nonnullis libris *possim*.

24 *Aut quibus in terris occuluisse caput*] Eodem modo Flaccus: 'fontium qui celat origines Nilus.'

26 *Nec pluvio supplicat herba Jovi*] Ζεὺς ὑέτιος, καὶ ὄμβριος, a Græcis dictus. Hunc Tibulli versum Seneca tribuit Ovidio, lapsus, opinor, memoria.

27 *Atque suum proles miratur Osyrim*] In Vaticano, et duobus meis veteribus non *proles*, sed *pubes*. *Pubes barbara:* id est, Ægyptia. Quod autem Nilum Ægyptos Osyrim dicat, nondum alibi legi. Gyraldus scribit, Deum existimari, ac Jovem etiam dici.

28 *Memphiten plangere docta bovem*] Sic in iis, quos vidi, scriptis libris, non *plaudere*. Sic in vetustissimo Epigrammate apud Cardinalem Cæsium, Romæ:

QVI. COLITIS. CYBELEN. ET. QVI.
PHRYGA. PLANGITIS. ATTIN.

Nilum vero, et Osyrim, et Bacchum, pro eodem Tibullus habet. Qua de re Gyraldus erudite, in Historia Deorum.

30 *Ferro solicitavit humum*] Sic Virg. Georg. 'Solicitant alii remis freta.'

32 *Pomaque non notis legit ab arboribus*] Quas ipse sevisset.

33 *Teneram palis adjungere vitem*] In quibusdam libris, *ternam*. Sed illud omnino videtur rectius. Sic Virg. Georg. I. 'ulmisque adjungere vites.'

36 *Expressa incultis uva dedit pedibus*] Videndum, an potius legendum sit, *inlutis:* in veteribus enim libris fere *eluta*, et *inluta*, pro *elota*, et *inlota;* neque enim, *incultis pedibus*, apte hoc loco pro 'nudis.'

37 *Ille liquor docuit voces inflectere cantu*] Ovid. 'Nec non et carmina vino Ingenium faciente canunt.'

38 *Movit et ad certos nescia membra modos*] Saltare docuit. Sic Horat. 'Membra movere sono testudinis.' *Nescia:* saltationis ignara.

40 *Pectora tristitiæ dissoluenda dedit*] Legebam *tristitia;* quale illud Virgili, 'Solvite corda metu.' In vetusto libro Angeli Colotii fuisse adfirmant *lætitia*.

42 *Crura licet dura compede pulsa sonent*] In uno meo pro *compede*, *cuspide*, et in Vaticano: itaque esse aiunt in Florentino libro Bibliothecæ S. Laurentii. Quod genus acerbitatis quale fuerit, cogitare non possum. Pro *pulsa*, *pressa* in nonnullis libris fuisse adfirmant. Idem Tibullus lib. II. similiter: 'Spes etiam valida solatur compede vinctum, Crura sonant ferro, sed canit inter opus.'

43 *Non tibi sunt tristes curæ, nec luctus Osyri*] In veteribus *nec luctus*,

quo modo olim Aldus. Sed pro *luctus*, in Sfortiæ libro *vultus* legebatur; quod etiam placet: ut eum minime torvo esse vultu significet; quod 'frontis rugam' videtur Ovidius dicere, de eodem, in Art. Am. 'Cura fugit multo diluiturque mero. Tunc veniunt risus, tunc pauper cornua tollit. Tunc dolor, et curæ, rugaque frontis abest.'

44 *Et levis aptus amor*] Sic in omnibus, quos vidi, libris. Alii legunt, *lenis, et aptus amor*. Aldus olim edidit, *levis, et aptus amor*, quo modo in Florentino. Sed illud probabilius; nam 'levis amor' ab Ovidio sic dicitur; in quarto enim Fastorum: 'Nec coëunt pecudes, si levis absit amor.' Et Paulus Silentiarius apud Stobæum, eodem modo, Κοῦφος Ἔρως.

45 *Et frons, redimita corymbis*] Unde 'corymbifer' ab Ovidio dicitur.

46 *Fusa sed ad teneros lutea palla pedes*] Ejus amictum φλογοειδῆ scribit esse Gyraldus, auctore, opinor, Diodoro Siculo, qui color a flammeo parum distat.

48 *Et levis occultis conscia cista sacris*] Adludens ad hæc sacra Ovid. Art. Am. II. 'Condita si non sunt Veneris mysteria cistis, Nec cava vesanis ictibus æra sonant.'

49 *Hunc ades, et centum ludos, geniumque choreis Concelebra*] Legendum forte sit, *centum ludis*. 'Centum' autem, pro multis dixit Virgil. 'Centum quadrijugos agitabo ad flumina currus.' Atque hæc ad Messallam commodius, quam ad Bacchum, referuntur.

50 *Et multo tempora funde mero*] Ovid. Rem. Am. 146. 'Aleaque, et multo tempora funde [quassa] mero.'

53 *Sic venias hodierne tibi dum turis honoris, Liba, et Mesopio dulcia melle feram*] Legendum e veteribus, *Sic venias hodierne, tibi dem turis honores, Liba, et Mopsopio dulcia melle feram*. Hæc autem etiam ad Messallam, quem vult adesse cum acino, ac floribus, ipse additurus et tus, et liba. Sic autem 'hodiernus,' pro 'hodie,' dicitur a Poëtis, perornate: ut 'crastinus,' 'matutinus,' et 'vespertinus,' cum ad homines illa referuntur. *Dulcia* vero *melle liba* dicit, quæ μελιττοῦντα dicuntur. Idem alibi similiter: 'Atque aliquis voti compos liba ipsa ferebat, Postque comes purum filia parva favum.'

56 *Et circa stet veneranda senem*] Optimam lectionem libri Card. Sfortiæ sequor, emendoque *venerata*.

57 *Non taceam monumenta viæ*] In plerisque veteribus, *Ne taceat*: in nonnullis, *Nec taceant*. Hæc filios significat esse locuturos.

Quæ Tuscula tellus] Viam ne etiam straverit, an restituerit, non exprimit Rutilius Munatianus. Sed idem lib. II: Itinerarii prope Centum cellas in Tauri Thermis illius poëma extitisse significat; scribit enim: 'Hæc quoque Pieriis spiracula comparat antris Carmine Messallæ nobilitatus ager. Intrantemque capit, discedentemque moratur Postibus adfixum dulce poëma sacris,' &c.

58 *Candidaque antiquo detinet Alba lare*] In uno libro non *Alba*, sed *Arva*: illud rectius. Incertus sum, an sic dicat, quod glareosus Albanus ager sit, an quod palustris glarea et lapidibus a Messalla via fuerit strata. Quod indicare Silii versus videntur: 'Urbibus est illis caput, interiorque per udos Alba sedet campos, pomisque rependit aristas.' Sed nodum expedit Propertius, qui ab 'albæ suis' omine dictam 'Albam' scribit: quamobrem candidam quoque dicit Tibullus. Versus Properti sunt lib. IV. 'Et stetit Alba potens, albæ suis omine nata, Hac ubi Fidenas longa erat ire via.'

61 *Te canit agricola, e magna cum venerit urbe*] In Vaticano *Te canet*. In Sfortiæ libro præpositio *e* non legi-

tur; non etiam in duobus meis, aliisque nonnullis.

63 *Multos celebrande per annos*] In Sfortiæ libro *celebrate*; in uno meo, *celebrata*: itaque legendum videtur *celebrate*.

64 *Candidior semper candidiorque veni*] Magis magisque candidus.

Candidiorque veni] In eodem Sfortiæ libro, non *veni*, sed *redi*. Idem lib. III. in eandem sententiam: 'O niveam, quæ te poterit mihi reddere, lucem!'

ELEGIA VIII.

1 *Non ego celari possum, quid nutus amantis*] In veteribus omnibus, *celare possum*: mihi valde probatur, quod Aldus edidit: *Non ego celarem, possit quid vultus amantis*. Sed in Sfortiæ libro pro *amantis*, *amoris* legebatur. Nutus autem in amore adhiberi solitos, multorum versus Poëtarum Latinorum significant. Et Theocritus in Pharmaceutria: Κἤπεὶ κά νιν ἔοντα μάθοις μόνον, ἅσυχα νεῦσον.

2 *Quidve ferant miti lenia verba sono*] Lenes illi susurri, ut ab Horat. dicuntur.

4 *Præcinit eventus*] Vaticanus liber duplicem ostendit lectionem: est enim etiam illic, *Exprimit eventus*.

5 *Ipsa Venus magico religatum bracchia nodo*] Magicum nodum dicit cantum ipsum veneficæ, quo quasi devotus longo usu, multaque acerba experiundo, amoris omnia perdidicit magisteria. Sic, ut facile intellegat, ac signis exploret amicæ suæ vel propensum animum in se, vel alienum.

6 *Perdocuit multis non sine verberibus*] In Florentino: *Perdocuit Marathum non sine vulneribus*. De Marathi enim amoribus tam multa scribit.

8 *Quos videt invitos*] Significat, amicam vix tandem se amare cœpisse.

9 *Quid tibi nunc molles*] In Sfortiæ libro; *Quid tibi tum*.

10 *Sæpeque mutatas*] In Florentino; *Sæpe et mutatas*.

11 *Quid fuco splendente comas ornare*] In uno meo, non *comas*, sed *genas*; quod est omnino rectius: etenim *comas* jam dixit.

12 *Artificis docta subsecuisse manu*] Vaticanus liber illam quoque lectionem præ se fert, ut pro *subsecuisse*, *supposuisse* etiam legi possit. Quod si sequimur, *doctæ manus* legendum censeo. Ut sub cultro esse dicuntur, qui versantur in periculo, sic ungues artificis manu supponi dicantur circumcidendi.

14 *Ansaque compressos colliget arcta pedes*] In Sfortiæ libro, *Ansaque compressos colligit arte pedes*. In nonnullis: *adligat arta pedes*. Aldus olim: *Artaque constrictos cogit aluta pedes*. Quod esse docti alicujus commentum reor. *Ansa* vero est, quæ Græce ἡ λαβὴ dicitur: auctor Servius in Æn. VII. in illud: 'et picti scuta Labici.' Ansulas etiam, in hoc genere, dixit Valerius Max. lib. VIII. cap. 13. 'Mirifice et ille artifex, qui in opere suo moneri se a sutore de crepida et ansulis passus.' Et Plin. lib. XXXV. de eodem: 'Feruntque a sutore reprehensum, quod in crepidis una intus pauciores fecisset ansas.' Et Sidonius Appollinaris ad Lampridium: 'Perges sic melius volante saltu, Si vestigia fasciata nudi Per summum digiti tegant, citatis Firmi ingressibus, atque vinculorum Concurrentibus ansulis reflexa Ad crus per cameram catena surgat.'

15 *Illa placet*] In Florentino *Ipsa*, ut et olim Aldus: in ceteris omnibus *Illa*.

16 *Nec nitidum tarda compserit arte caput*] Terent. 'Dum comuntur, dum moliuntur, annus est.'

17 *Num te carminibus, num te pallentibus herbis*] Ἀποστροφὴ ad Marathum. 'Pallentes herbas' etiam dixit Virgilius: 'Ilice sub nigra pallentes ruminat herbas.'

18 *Devovit tacito tempore noctis anus*] Magicæ mulieres, anus. Insig-

nis vero locus est, apud Laërtium in Bione, ubi anus, ejusmodi functa ministerio, ab eo describitur. De Bione, enim, impietatis suæ pœnitente: Οὐδ' εἶπε μοῦνον, ἥλιτον, Σύγγνωτε τοῖς πρίν· ἀλλὰ Καὶ γραῒ δῶκεν εὐμαρῶς Τράχηλον εἰς ἐπῳδὴν, Καὶ σκυτίσιν βραχίονας Πεπεισμένος ἔδησε. Quibus in verbis esse etiam illud videtur, quod supra dixit, 'magico religatum bracchia nodo.' Et, quæ vocantur in hoc genere Carmina, dici a Græcis Ἐπῳδάς. Et Theocritus anum magicam significavit; et verbo Ἐπᾴδειν in hoc genere est usus in Pharmaceutria: Ἠ ποίας ἔλιπον γραίας δόμον, ἅτις ἐπᾷδεν; De quo jam dictum. Sic Horat. in Epod. Carmen posuit: 'A! a! solutus ambulat veneficæ Scientioris carmine.' Et Ovid. Art. Am. II. 'Phasias Æsonidem, Circe tenuisset Ulissem, Si modo servari carmine posset amor.' Idem Tibullus ante: 'Carmine cum magico præcinuisset anus.'

19 *Cantus vicinis fruges traducit ab agris*] Ἔκβασις. In Sfortiæ libro, *segetes deducit*. Sed illud probabilius.

20 *Cantus et iratæ detinet anguis iter*] Sic etiam in scriptis libris, feminino genere. Virgilius masculino: 'Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis.' Carisius lib. I. 'Anguis, cum sit masculini generis, dixerunt tamen et feminini; ut Tibullus: 'iratæ detinet anguis.' Et Ovidius: "Mediæ Marsis findantur cantibus angues.' Et Varro Attacinus: 'Cujus ut aspexit torta caput angue revinctum.''

21 *Cantus et e curru lunam deducere tentat*] In uno meo, aliisque nonnullis, *Deducere lumina*. Virgilius similiter: 'Carmina vel cælo possunt deducere lunam.' Est enim 'deducere,' ex alto atque excelso loco deorsum ducere. Ovid. Fast. III. 'Hunc tu non poteris per te deducere cælo.' Quo fit ut probabilius legatur supra, *traducit*, quam *deducit*.

22 *Et faceret, si non æra repulsa sonent*] Auctor Poëmatis de Medicamine Faciei: 'Et quamvis aliquis Temesea removerit æra, Nunquam luna suis excutietur equis.' Et Plin. 'Misera mortalitas, velut mortem siderum pavens, deliquio solis in luna veneficia arguente ob id crepitu dissono auxiliata est.' Theocritus in Pharmaceutria: Θέστυλι, καὶ κύνες ἄμμιν ἀνὰ πτόλιν ὠρύονται· Ἁ θεὸς ἐν τριόδοισι, τὸ χαλκίον ὡς τάχος ἄχει. Interpres: Τὸν γὰρ χαλκὸν ἐπεῖδον ἐν ταῖς ἐλλείψεσι τῆς σελήνης, καὶ ἐν τοῖς κατοιχομένοις, ἐπειδὴ ἐνομίζετο καθαρὸς εἶναι καὶ ἀπελαστικὸς τῶν μιασμάτων· διόπερ πρὸς πᾶσαν ἀφοσίωσιν καὶ ἀποκάθαρσιν αὐτῷ ἐχρῶντο, ὥς φησι καὶ Ἀπολλόδωρος ἐν τῷ Περὶ Θεῶν.

23 *Carmen*] Τὴν ἐπῳδήν.

24 *Forma nihil magicis utitur auxiliis*] Eam forma vim habet, ut in sui amorem facile quemvis rapiat.

26 *Sed femori conseruisse femur*] Legendum forte: *Sed femini conseruisse femur*. Sic enim Carisius lib. II. 'Femini Tibullus: Implicuit femur femini; non Femori: quasi sit hoc Femur, hujus Feminis. Femen enim nominativo, ut Semen, necdum legimus a veteribus adsertum.' Versus, opinor, Tibulli fuit, *Implicuitque femur femini*: itaque obliquis hujus nominis semper hoc usum modo Tibullum existimo.

27 *Nec tu difficilis puero*] Sic Horat. 'Et te sæpe vocanti Duram, difficilis mane.' Et Ovid. Art. Am. II. 'Nec Venus oranti, nec enim Dea mollior ulla est, Rustica Gradivo difficilisque fuit.'

29 *Munera nec poscas*] In multis veteribus hoc modo. In multis item: *Ne poscas*.

31 *Cui levia fulgent Ora*] In Sfortiæ libro, non *levia*, sed *mollia*. Sic autem imberbem atque investem significat. Quintilianus lib. XII. de Polycleto. 'Nam ut humanæ formæ decorem addiderit supra verum, ita non

explevisse Deorum auctoritatem videtur. Quin ætatem quoque graviorem dicitur refugisse, nihil ausus ultra leves genas.' *Leve* sine diphthongo scribendum; mutata enim quantitate aliud significat: hoc ita esse, vetera monumenta confirmant. Græce μαλακὸν sic prope dici videtur. Theocr. in Βουκολίσκῳ, Ὡς μαλακὸν τὸ γένειον ἔχεις.

32 *Aspera barba*] In uno meo *hispida*.

33 *Huic tu candentes humero suppone lacertos*] In Vaticano præter hanc, illa etiam lectio, *Hujus candentes, &c.*

34 *Et Regum magnæ despiciantur opes*] Propert. lib. I. 'Quæ mihi dum placata aderit, non ulla verebor Regna, nec Alcinoi munera despicere.'

35 *Puero concumbere furtim*] In Sfortiæ libro et Florentino, non *concumbere*, sed *succumbere*.

36 *Dum timet*] In Sfortiæ libro, *Dum tenet*.

Et teneros conserit usque sinus] *Conserit sinus;* opponens aliorum oculis, et puero imponens: ut translatum sit ab agricultoribus, frequentes arbores serentibus, vel a re militari, in qua qui sunt in insidiis, densas arbores opponunt oculis hostium: vel legendum, *congerit*, non *conserit*.

38 *Et in collo figere dente notas*] Propert. lib. IV. 'Hæc noceant potius, quam dentibus ulla puella Det mihi plorandas per tua colla notas.' Et Horat. 'Impressit memorem dente labris notam.'

39 *Quæ frigore sola Dormiat*] Per hiemem. Virg. 'Lac mihi non æstate novum, non frigore defit.' Atque alibi: 'Ante focum, si frigus erit, si messis in umbra.' Et Sophocles in Philoctete: Ἵν' ἐν ψύχει μὲν ἡλίου διπλῆ Πάρεστιν ἐνθάκησις, ἐν θέρει δ' ὕπνον δι' ἀμφιτρῆτος αὐλίου πέμπει πνοή. Numero quoque multitudinis idem significat Columella lib. IV. 'Nam, ubi ruris vastitas electionem nobis temporis negat, valentissimam quamque partem vineti frigoribus, macerrimam vere, vel autumno,' &c.

40 *Et nulli sit capienda viro*] In Sfortiæ libro, *capienda*.

41 *Seroque juventa*] In multis veteribus non *juventa*, sed *juventas*, quod placet.

43 *Tum studium formæ est*] In Sfortiæ non erat verbum *est*.

Coma cum mutatur] In scriptis omnibus, *Coma tum mutatur:* cujusmodi enim mutatio sit, ea, quæ sequuntur, ostendunt.

45 *Tollere tunc cura est*] In multis libris, non *tunc*, sed *nunc:* illud rectius. Propertius lib. III. eodem modo, 'Vellere cum cupies albos a stirpe capillos.' Eodem etiam pertinet, quod de Julia narrat Macrobius Saturn. III. in Jocis Augusti: 'Illa enim mature habere cœperat canos, quos legere secreto solebat: itaque calva, quam cana, esse malle videbatur.' Eleganter in eodem genere Mimnermus lusit: Ἥβη τιμήεσσα τὸ δ' ἀργαλέον καὶ ἄμορφον Γῆρας ὑπὲρ κεφαλῆς αὐτίχ' ὑπερκρέμαται.

Albos a stirpe capillos] Canos. Virg. Æn. IX. 'Omnia longævo similis, vocemque, coloremque, Et crines albos.'

47 *At tu, dum primi floret tibi temporis ætas, Utere*] Sic Ovid. Art. Am. III. in eandem sententiam loquitur: 'Utendum est ætate, cito pede labitur ætas.'

49 *Heu Marathum torques*] In nonnullis libris, *Seu*, non *Heu:* et *torque*, non *torques*. Legendum forte: *Heu Marathum torque.* Marathi vero liberti meminit Suetonius, in vita Augusti.

50 *In veteres esto dura, puella, senes*] *Veteres*, vietos. Sic Horat. Saturnum dixit veterem. Virg. Æn. IX. 'Antiquum Buten.' Terent. in Eunucho: 'Hic est vetus, vietus, veternosus, senex.' Catullus 'Priscum parentem' sic dixit, in Nuptiali Car-

minæ; quamquam alii alio referunt. Cecropem aiunt jurejurando Athenienses adstrinxisse, ut una quisque uxore contentus viveret, hunc a Catullo Cecropem 'Priscum parentem' dici. Sitque ejus loci sententia: Si tibi uxor alia placebat, me certe ancilla, ac serva utere. Sed hoc eruditi viderint.

51 *Non illi sontica caussa est*] In Vaticano etiam, *Sartica.* In uno meo *rustica.* In alio *scutica;* quæ sunt omnia vitiosa. Legendum itaque *sontica.* Est autem sensus: Quod Marathus tam rubet, quam si luteo tinctus esset, non ille quidem turpe ob factum aliquod erubescit, sed amoris hæ notæ sunt, quo vehementer incenditur. *Sontica caussa* quæ sit, docere videtur Nævius, apud Festum Pompeium, cujus illa sunt: 'Sonticam esse oportet caussam, quamobrem perdas mulierem: itaque gravem culpam sic, opinor, quasi proverbio significabant.'

52 *Sed nimius luteo corpora tingit amor*] Vel quod amore sit incensus, ut rubescat: vel quod eo sit amabilis colore. 'Luteum,' autem non 'Lutum,' dici a Vitruvio, adfirmant; et legendum apud Virg. 'Jam croceo mutabit vellera luto;' idque per Synæresin. Quam lectionem Servius videtur agnoscere, interpretans enim ait: 'Luteo colore, rubicundo:' itaque in meo bene veteri libro.

53 *Vel miser, absenti mæstas quam sæpe querellas Conjicit*] *Vel* particula sic juncta cum 'quotiens,' et 'quam,' particulis videtur apud Terentium in Hecyra: 'Vel hic Pamphilus jurabat quotiens Bacchidi, Quam sancte,' &c. *Mæstas querellas* sic dixit, ut et Virg. 'et mæstis late loca questibus implet.' *Conjicere* autem *querellas*, sic dixit, ut et Virg. 'Jactare,' in Bucol. 'tamen hæc incondita solus Montibus et silvis studio jactabat inani.' Et Propert. lib. IV. 'Ut responsuræ singula verba jace.' Et Græci, opinor, ἀναβάλλειν.

55 *Quid me spernis? ait*] In nonnullis libris *spernit.*

Poterat custodia falli] In omnibus libris, *vinci*, non *falli.*

57 *Nota Venus furtiva mihi*] Nil est, inquit, quod te excuses; nihil, quod verere: possum enim ad te furtim venire, tecum esse, sine ullo animæ, aut osculorum, qui nos prodat, strepitu. Furtivam quoque Venerem Mimnermus significat, ap. Stobæum: Κρυπταδίη φιλότης καὶ μείλιχα δῶρα καὶ εὐνὴ, Ἄνθεα καὶ ἥβης γίγνεται ἁρπαλέα. Et, ut putatur, Orpheus in Hymno in Venerem: Πειθοῖ λεκτροχαρής, κρυφία χαριδῶτι. Et Ovid. Art. Am. II. 'Utque viro furtiva Venus, sic grata puellæ.'

60 *Et strepitu nullo*] In Florentino, *Et sonitu nullo.*

61 *Quid prosunt artes*] Sic in uno meo, et Florentino. In ceteris: *Quid possunt artes;* ut et Aldus pridem edidit. Ovidius illo modo: 'Nec prosunt domino, quæ prosunt omnibus, artes.'

64 *Evigilanda medis*] In Vaticano, ac nonnullis aliis, non *medis*, sed *malis.*

67 *Desistas lacrimare, puer*] Hæc Tibull.

69 *Oderunt, Pholoë, moneo, fastidia Divi*] Sic in veteri monumento, in Lusitania, verbum *moneo* interpositum: 'Vixi terdenos annos, sine crimine vitæ: Vivite victuri, moneo; mors omnibus instat.' *Fastidia* vero sic dixit, ut et Virg. eodem in genere: 'Atque superba pati fastidia.'

72 *Nescius ultorem post caput esse Deum*] Amorem ipsum.

73 *Sæpe etiam lacrimis fertur risisse dolentis*] In meis, item in Vaticano et Florentino, *lacrimas*, non *lacrimis.*

76 *Quæcumque opposita est*] In Sfortiæ libro, *apposita est.* At illo modo etiam Ovid. Art. Am. II. 'Si tibi per tutum placitumque negabitur ire, Atque erit opposita janua fulta sera.'

Janua firma] In plerisque non *firma*, sed *dura*.

77 *Nisi desinis*] In plerisque *Ni desinis*.

ELEGIA IX.

1 *Miseros læsurus amores*] In Florentino, *amantes*; ut et olim Aldus.

2 *Fœdera per Divos clam violanda dabas*] 'Dare fœdera per Divos,' est, eorum numen atque auctoritatem, ut ita dicam, interponere.

3 *A miser*] Sic omnino legendum.

Et si quis] Duo verba sunt.

4 *Sera tamen tacitis*] Propert. 'Non semper placidus perjuros ridet amantes Juppiter.'

8 *Et durum terræ rusticus urget opus*] Idem lib. II. hoc ipsum intellegens opus; 'Luce sacra requiescat humus, requiescat arator, Et grave suspenso vomere cesset opus.'

9 *Lucra petituras freta per parentia ventis*] In Florentino, *parentia per freta*. Lucan. lib. v. 'Et dubium pendet vento cui pareat æquor.' Sunt, qui se legisse etiam dicant in veteribus libris, *per vela parentia ventis*.

11 *At Deus illa In cinerem, et liquidas munera vertat aquas*] Sic de rebus dicebant, quas esse funditus deletas volebant. Propert. 'Sed quascumque tibi vestes, quoscumque zmaragdos, Quosve dedit flavo lumine Chrysolithos, Hæc videam rapidas in vanum ferre procellas, Quæ tibi terra velim, quæ tibi fiat aqua.' Et Ovid. in eodem genere, Amor. III. 'O si neglecti quisquam Deus auctor amoris, Tam male quæsitas pulvere mutet opes.' Et auctor Culicis, in alio tamen genere: 'Quamvis ignis eris, quamvis aqua, semper amabo.' Quæ omnia ducta ab Homerico illo: 'Ἀλλ' ὑμεῖς μὲν πάντες ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε.

13 *Jam mihi persolvet pœnas*] Sic in omnibus veteribus libris. Aldus tamen olim, *persolves*.

23 *Paranti Sit Deus*] Verbum *Sit*, hoc loco eam vim habet, ut infensum Deum significet; ut et 'additus' verbum apud Virg. 'Nec Teucris addita Juno Usquam aberit.' In nonnullis libris, *Est Deus*.

25 *Ipse Deus tacito permisit lene magistro*] In uno meo: *Ipse Deus tacite permisit lena magistro*; quod placet, si pro *magistro* legas, quod est in ceteris omnibus, *ministro*. Ut lena, cui minister plurimum vini fudisset, tacenti interim multa dixerit.

27 *Somno domitos*] Ennius eodem modo Annal. VII. 'Nunc hostes, vino domiti, somnoque sepulti.'

28 *Et invitos facta nefanda loqui*] Cic. in libro Topicorum de genere argumentorum ἀτεχνῶν. Et Lucret. lib. IV. 'Multi de magnis per somnum rebu' loquuntur, Indicioque sui facti persæpe fuere.'

31 *Nullo te divitis auri Pondere*] In multis veteribus, non *te*, sed *tibi*. Eo forte sensu, aurum illi quocumque pondere dives non videri, præ fide ipsa.

33 *Si pretium Campania terra daretur*] Propert. lib. III. 'Nec mihi mille jugis Campania pinguis aratur.' Et Florus lib. I. cap. 16. 'Omnium non modo Italia, sed toto orbe terrarum pulcherrima Campaniæ plaga est.'

34 *Si Bacchi cura Falernus ager*] *Bacchi cura*, i. e. amor. Sic Virg. 'Tua cura Lycoris.' Et Horat. 'Juvenumque prodis Publica cura.'

35 *Illis eriperes verbis mihi*] Persuasisses, non lucere, alienatis prope sensibus ac sublatis. Horatius eodem verbo sic est usus II. Sat. 2. 'Non tamen eripiam, posito pavone, velis quin Hoc potius quam gallina, tergere palatum.' Et Cornel. Celsus eodem prope modo, lib. VI. 'Pæne ineptiæ sunt curare varos, et lenticulas, et ephelidas, sed eripi tamen feminis cura cultus non potest.'

Sidera cœli Lucere] Placet Vaticani libri lectio: *Sidera cœlo Lucere*.

36 *Et puras fulminis esse vias*] *Vias:* sulcos. Festus in verbo 'Sulci.' Virg. Æn. v. viam simili dixit in genere: 'Namque volans liquidis in nubibus arsit harundo, Signavitque viam flammis.' Fulmen etiam, qua ejus vestigium, similiter appellatur; nam legendum videtur hoc loco, *fulminis*, non *fluminis;* illo enim modo est in Florentino, ac nonnullis aliis. *Puras* autem, claras intellego. Lucan. lib. v. cum portentum significaret, alienumque ab eo, quod naturale et consuetum esset: 'Lux etiam metuenda perit, neque fulmina currunt Clara.' Sed nec, si *fluminis* legamus, alienum videatur. Nam, quod hoc loco bidental quidam, et contacta loca dicunt intellegi, 'quæ nec intueri neque calcari debere fulgurales libri pronuntiant,' ut ait Ammianus Marcellinus lib. XXIII. repugnans id esset Poëtæ sententiæ: quid enim dicat? Eriperes pura esse ea loca, persuaderes pura non esse, quæ vere pura non sunt. In Vaticano autem, non *esse*, sed *ire* legebatur, quod placet.

39 *Quid facerem*] Aldus olim edidit, *Quid faciam.* In veteribus quibusdam, *Quid faceres.* Sed, quocumque modo legas, difficilis est omnino sententia. Ego, quod est in Vaticano libro vehementer probabam: *Quid dicam, quod, ut ipse, fores in amore puellæ?* Quid, inquit, dicam etiam, quemadmodum ipse ego in tui amore, sic tu esses in amore puellæ? Deinde commemorat, quæ præstiterit amantibus obsequia.

41 *O quotiens, verbis*] Legi quidem hoc modo etiam potest, sed duriuscule: ego legendum putabam, non *verbis*, sed *vobis.*

44 *Sed latuit*] In quibusdam libris, *Et latuit;* quod placet.

46 *Nam poteram ad laqueos cautior esse tuos*] Similiter Sappho in Asmate de Venere: Καὶ σαγηνεῦσαν φιλότητα.

51 *Cui formam vendere curæ est*] In omnibus scriptis libris, *cura est.*

53 *Qui puerum donis*] In Florentino, *qui donis puerum.*

55 *Furtivo juvenem lassaverit usu*] Furtiva Venere, quod supra dixit. In nonnullis autem libris etiam, *laxaverit.* Sed illo modo etiam Ovid. Amor. III. 'Vidi ego cum foribus lassus prodiret amator, Invalidum referens, emeritumque latus.' Atque alibi: 'Aut te trajectis Æsæa venefica ramis Devovet, aut alio lassus amore venis.'

57 *Sint externa tuo semper vestigia lecto*] Vestigia corporis, quæ dicit Ovid. Art. Am. III. et Propert. lib. II. 'Nec domina ulla meo ponet vestigia lecto.' Et alibi: 'Apparent non ulla toro vestigia presso, Signa voluptatis, nec jacuisse duos.' In omnibus fere libris, *Semper sint externa tuo.*

58 *Cupidis*] Amantibus. Idem alibi: 'Et cupidi ad ripas arma relicta Dei.' Et sæpe sic alii.

59 *Dicatur plura bibisse Pocula*] Idem alibi: 'At ipse bibebam Sobria supposita pocula victor aqua.'

60 *Vel plures emeruisse viros*] In uno meo, et Vaticano, non *vel*, sed *quam;* idque probandum etiam videtur.

61 *Illam sæpe ferunt*] Placet, quod est in Florentino, *ferant*, non *ferunt.*

Convivia ducere Baccho] *Producere.* In eodem genere Horat. III. Od. 'Te, Liber, et si læta aderit Venus, Segnesque nodum solvere Gratiæ, Vivæque producent lucernæ, Dum rediens fugat astra Phœbus.'

63 *Illa queat nullam melius consumere noctem*] Sic in uno meo; in ceteris: *Illa nulla queat, &c.*

64 *Atque operum varias disposuisse vices*] Totum hoc perobscænum.

65 *Nec tu stultissime sentis*] Catull. 'Mule nihil sentis.'

67 *Tu ne putas*] In uno meo, atque in Sfortiæ libro, *putes.*

68 *Aut tenues denso pectere dente comas*] In Florentino, *Et tenues.* Tenuis

capillos etiam dicit Manilius lib. I. ‘Flamma comas imitata volat, tenuisque capillos.’ In eodem genere Simonides: Ἀεὶ δὲ χαίτην ἐκτενισμένην φορεῖ Βαθεῖαν ἀνθέμοισιν ἐσκιασμένην.

69 *Ista hæc persuadet facies*] Hoc, ut ea quæ sequuntur membra, per interrogationem legitur. Est autem sensus, Persuadet hæc, ut et lacertos auro vinciat, &c. Nam, quod in verbo ‘Suasum’ scribit Festus, huc videtur pertinere non posse.

Auroque lacertos Vinciat] Armillis.

70 *Et Tyrio prodeat apta sinu*] Sic verbo Prodire est usus Horat. II. Od. ‘enitescis Pulchrior multo, juvenumque prodis Publica cura.’ *Apta*, tamquam juncta, collecto sinu ornata. Virg. ‘Axem humero torquet stellis ardentibus aptum.’

72 *Domumque tuam*] Οἰκίαν, id est, gentem. Sic enim Aristot. in Poëtica loquitur, et Virg. ‘Dum domus Æneæ Capitoli immobile saxum Accolet.’ Catullus similiter: ‘Sed tamen hic pulcher vendat cum gente Catullum.’

76 *Venerem jungere*] Coire vel matrimonio conjungi. Idem lib. IV. ‘Hoc primum juncta est fœdere nostra Venus.’

80 *Et geret in gremio regna superba tuo*] In Sfortiæ libro: *Et reget in regno regna.* Quod dictum sic, ut ‘Gaudere gaudium,’ et ejusmodi multa. In duobus meis: *Et geret in regno bella superba tuo;* quod non displicet.

81 *At tua tum*] In veteribus omnibus, *dum*, non *tum*.

Venerique merenti] In Vaticano; *Veneri ipsa merenti.*

82 *Fixa notet casus aurea palma meos*] Unde pendeat id quod sequitur.

83 *Resolutus amore Tibullus*] Sic Martialis lib. X. ‘Addat cum mihi cæcubum minister Idæo resolutior cinædo.’ ‘Sic Resolutum’ videtur accepisse Columella in Prœmio lib. I. ‘Nam sic juvenum corpora fluxa et resoluta sunt, ut nihil mors mutatura videatur.’

84 *Dedicat*] Eodem verbo, et eodem pæne in genere Ovid. Amor. I. ‘Subscribam: Veneri fidas tibi Naso tabellas Dedicat: at nuper vile fuistis acer.’

ELEGIA X.

1 *Horrendos primus qui protulit enses*] ‘Proferre,’ novitatem significat; quo verbo sic Horatius aliique utuntur.

2 *Quam ferus, et vere ferreus, ille fuit*] Aratus, in Sententiis Græcorum in eandem sententiam: Χαλκείη γενεὴ προτέρων ὀλοώτεροι ἄνδρες, Οἳ πρῶτοι κακόεργον ἐχαλκεύσαντο μάχαιραν, Εἰνοδίην· πρῶτοι δὲ βοῶν ἐπάσαντ' ἀροτήρων. Idem Tibullus lib. III. similiter: ‘Qui primus caram juveni, carumque puellæ Eripuit juvenem, ferreus ille fuit.’

3 *Tunc cædes hominum generi, tunc prœlia*] In scriptis libris, utrobique *Tum*, non *Tunc*.

4 *Diræ mortis*] In Sfortiæ libro, *duræ mortis.*

6 *In sævas quod dedit ille feras*] Seneca in Epist. lib. XIV. in eandem sententiam: ‘Arma cessabant, incruentæque humano sanguine manus odium omne in feras verterant.’

9 *Non arces, non vallus erat*] Legendum forte, *Non acies.* Idem enim ante: ‘Non acies, non ira fuit, non bella, nec enses.’ Vallum neutro genere fiebat ex vallis. Propert. lib. IV. ‘Occidat inmerita qui carpsit ab arbore vallum, Et struxit querulas rauca per æra tubas.’

12 *Nec audissem corde tremente tubam*] In veteribus omnibus, *corde micante*, id est, saliente, trepidante. Causam adfert in Problematis Aristoteles. Plaut. in Cistell. ‘PH. Extimuit tum illam. ME. Jam horret corpus, cor salit.’ Ovid. in III. de Art. Am. lectionem veterum librorum videtur confirmare: ‘Vidit ut oppressam, vestigia corporis, her-

bam, Pulsantur trepidi corde micante sinus.'

15 *Aluistis et iidem*] Scribendum, *idem*, per simplex I; ut in veteribus monumentis, et in Sfortiæ libro.

17 *Neu pudeat prisco vos esse e stipite factos*] In Vaticano, nonnullisque aliis, *Nec pudeat*. E ligno autem veteres Deos faciebant. Ovid. in Met. 'Quo multa sacerdos Lignea contulerat veterum simulacra Deorum.' Quem morem etiam significat Asconius Pedianus in Divin. 'Sunt etiam qui Delubra ligna delibrata, id est, decorticata, pro simulacris Deorum more veterum posita existiment; sed male.'

18 *Sic veteris*] In scriptis omnibus, *veteres*; ut vel avi veteres, vel sedes dicantur. In Sfortiæ libro legebatur: *Sic veteres ædes incoluistis avi.* Ut quorum ædes etiam ligneas fuisse significet. Interpres Apollonii in lib. I. Ξύλα δὲ τὰ ξύλα. ξυλίναις γὰρ ἐχρῶντο τὸ παλαιὸν οἰκίαις, λίθων μηδέπως ἐπινοηθέντων.

19 *Tunc melius tenuere fidem*] Vaticanus liber illam etiam lectionem præ se ferebat: *Sic melius tenuere fidem.*

21 *Hic placatus erat, si quis libaverat uvam*] Porphyr. Περὶ Ἀποχῆς τῶν Ἐμψυχῶν, lib. II. de Theophrasti sententia sacrificia vilibus rebus et inemptis fieri solita declarat: Διὰ πολλῶν δὲ ὁ Θεόφραστος τῶν παρ' ἑκάστοις πατρίων ἐπιδείξας, ὅτι τὸ παλαιὸν τῶν θυσιῶν διὰ τῶν καρπῶν ἦν, ἔτ' εἰπὼν πρότερον τῆς πόας λαμβανομένης, καὶ τὰ τῶν σπονδῶν ἐξηγῆται τοῦτον τὸν τρόπον, κ. τ. λ. Versus autem adducit e Polyedo Sophoclis, aptissimos huic loco: Ἦν μὲν γὰρ οἰὸς μαλλὸς, ἦν δὲ ἀμπέλου Σπονδή τε ῥάξ εὖ τεθησαυρισμένη· Ἐνῆν δὲ παγκάρπεια συμμιγὴς ὄλαις, Λίπος τ' ἐλαίας καὶ τὸ ποικιλώτατον Ξουθῆς μελίσσης κηρόπλαστον ὄργανον.

23 *Atque aliquis voti compos*] In Vaticano aliisque nonnullis, *Compos voti.*

Liba ipsa ferebat] Legendum puto, *ipse*, non *ipsa*.

25 *At nobis ærata lares depellite tela*] Dixit ante: '*Sed patrii servate lares.*'

26 *Hostiaque e plena rustica porcus hara*] Ἀνακόλουθον videtur. Sed erat tamen hoc modo in omnibus libris; nisi donaria ipsa, atque hostias, tamquam numina etiam advocarent: cujus rei quærendum exemplum. Quod autem hoc loco quidam non *rustica*, sed *mystica* legunt, contra fidem omnino est omnium scriptorum librorum. Sic Plautus in Mostellaria 'rusticum hircum' prope dicere videtur: 'Germana illuvies, rusticus hircus, hara suis.' Ovid. qui nonnihil imitatus fortasse videatur Amor. lib. III. 'Et minor ex humili victima porcus hara.'

27 *Hunc pura cum veste sequar*] Legendum, ut in omnibus veteribus libris, *Hanc.*

28 *Vincta geram*] In Sfortiæ libro, *Uda geram.*

30 *Marte favente*] Secundo. Virg. Æn. XI. 'Ingruere adversos hostes, et Marte secundo Omnia corripuisse.' Et Lucan. lib. IX. 'Majorum fortuna fuit, quis Marte secundo.' Contrarium, 'adverso.' Virg. Æn. XII. 'Turnus ut infractos adverso Marte Latinos.' Et Ovid. Fast. I. 'Marte sub adverso tristia damna tulit.'

31 *Ut mihi potanti*] In Vaticano, ac nonnullis aliis, non *potanti*, sed *pacanti*. An pace fruenti? Sed quærendum etiam exemplum.

35 *Non seges est infra*] *Infra*: apud inferos. Ut et Græci, Τὰ κάτω, et Τὰ νέρθε. Sophocles in Antigone: Ὧν τοὔργον ᾄδης, κ' οἱ κάτω ξυνίστορες. Et Euripides in Sententiis Græcorum: Εἴ τι δὴ κάτω χθονὸς, Εἰ ἤγε μέντοι μηδέν. Et idem Eurip. Τὸ νέρθεν οὐδέν. Et Epigramm. lib. III. Ὦ Χαρίδα τί τὰ νέρθε; πολὺ σκότος.

36 *Et Stygiæ navita puppis aquæ*] Sic in iis, quos vidi, libris. Sunt, qui in veteri libro fuisse adfirment, *navita turpis.*

37 *Illic percussisque genis, ustoque capillo*] In Florentino: *Illic percussisque genis, ruptoque capillo.*

39 *Quam potius laudandus hic est*] Sic in plerisque, ut sit Creticus; quo nonnumquam Virgilius, atque alii sunt usi hoc ipso in genere: 'Hic vir hic est.' In Sfortiæ libro, *Quam potius laudandus et est*. In aliis, *laudandus et hic*.

Quem prole parata] Idem lib. II. 'Sic mihi servitium video, dominamque paratam.'

40 *Occupat in parva pigra senecta casa*] *Occupat*, Καταλαμβάνει. Sic enim Homeri interpres in illud, πρίν μιν γῆρας ἔπεισι· Τὸ γῆρας, inquit, καταλάβῃ. Et Horat. 'ut pueros elementa docentem Occupet extremis in vicis balba senectus.' Terent. in Andria: 'Mors continuo ipsam occupat.' Et Colum. in Prooemio lib. I. 'Vereor ne supremus ante me dies occupet, quam universam disciplinam ruris possim cognoscere.'

41 *Ipse suas sectatur oves: at filius agnos*] Filioli enim agnos hædosque sectabantur, quod indicat apud Stobæum Callimachus: Ἄρνες τοι φίλε κοῦρε ὁμήλικες, ἄρνες ἑταῖροι Ἔσκον· ἐνήριθμοι δ' αὔλια καὶ βοτάνη. Statim illa ejusdem: Φεῖδευ τῶν ἀρνῶν, φεῖδευ λύκε τῶν ἐρίφων μευ, Μήδ' ἀδικῇς μ' ὅτι μικρὸς ἐὼν πολλοῖσιν ὁμαρτέω.

Et calidum fesso comparat uxor aquam] Similiter Horat. Epod. 'Sabina qualis, aut perusta solibus Pernicis uxor Appuli, Sacrum vetustis exstruit lignis focum Lassi sub adventum viri.'

44 *Temporis et prisci facta referre senem*] Xenophon in Comm. II. Οἱ δὲ γεραίτεροι ταῖς τῶν νέων τίμαις ἀγάλλονται, καὶ ἡδέως μὲν τῶν παλαίων πράξεων μέμνηνται.

45 *Interea pax arva colat*] Pacem etiam sic dilaudat Euripides Bacchidibus, opum ac subolis parentem: Φιλεῖ δ' ὀλβιοδότειραν εἰρήναν κουρότροφον θεάν. Et Theocritus: Εἰρήνη δ' ἀνὰ γῆν κουροτρόφος. Et Bacchylides apud Stobæum: Τίκτει δὲ θνατοῖσιν εἰρήνα μέγαν πλοῦτον, κ. τ. λ.

Pax candida] Candidam quoque dixit Ovidius Art. Am. III. 'Candida pax homines, trux docet ira feras.'

46 *Duxit araturos sub juga curva boves*] In Florentino, non *curva*, sed *panda*: *araturos* autem dixit, quos ob id Græci Poëtæ dicunt ἀροτῆρας.

47 *Et succos condidit uvæ*] *Succos uvæ condidit*; in posterum scilicet: neque enim fructus omnes, omnesque succi, condi possunt.

49 *Pace bidens, vomerque vigent*] *Pace*; pacis tempore. Ovid. Rem. Am. II. 'Tutius est, aptumque magis, discedere pace.' Et Propert. lib. III. 'Sed, quod pace legas, opus hoc de monte sororum.'

At tristitia duri Militis in tenebris occupat arma situs] In eandem sententiam Bacchylides apud Stobæum, de pace: Ἐν δὲ σιδαροδέτοισι πόρπαξιν αἰθᾶν ἀράχναν Ἱστοὶ πέλονται, ἔγχεά τε λογχωτὰ, ξίφεά τ' ἀμφάκεα εὐρὼς δάμναται χαλκέων, κ. τ. λ.

51 *E lucoque vehit male sobrius*] *Male sobrius*; ebrius. Ovid. Fast. VI. 'Ecce suburbana rediens male sobrius æde.'

54 *Perfractas*] In quibusdam libris, *confractas*.

56 *Tam valuisse*] In Sfortiæ libro *evaluisse*; in Florentino *convaluisse*.

58 *Inter et iratum lentus utrumque sedet*] Ovid. in eandem sententiam Rem. Am. II. 'Sæpe reas faciunt, et amant: ubi nulla simultas Incidit, admonitu liber oberrat amor.' Menander brevem omnino amantium iram esse significat: Ὀργὴ φιλούντων ὀλίγον ἰσχύει χρόνον.

59 *A lapis est*] In Sfortiæ libro, *At lapis est*. Interjectio vero ipsa sine aspiratione scribi debet.

60 *E cælo diripit ille Deos*] In Sfortiæ libro, et Vaticano, non *E*, sed *Et*.

Diripit] In aliis, *Deripit*.

62 *Sit satis, ornatus dissoluisse comas*] In Vaticano, et Florentino, ac duobus meis: *Sit satis, ornatus dissoluisse*

[redacted]

comæ. In aliis: *ornatus dissolvisse comis.*

67 *At nobis Pax alma veni, spicamque teneto*] Paci Spicam tribuit, quia, ut ait Ovid. Fast. IV. 'Pace Ceres læta est, et vos orate coloni Perpetuam pacem, pacificumque ducem.' Pacem quoque cum Cerere conjunxit auctor Hymni in Cererem: Πλουτοδότειρα θεὰ, σταχυοτρόφε, παντοδότειρα, Εἰρήνῃ χαίρουσα, καὶ ἐργασίαις πολυμόχθοις. Ac post: Ἐλθὲ μάκαιρ', ἁγνὴ, καρποῖς βρίθουσα θερείοις, Εἰρήνην κατάγουσα, καὶ εὐνομίην ἐρατεινὴν, Καὶ πλοῦτον πολύολβον, ὁμοῦ δ' Ὑγίειαν ἄνασσαν. Quo in Hymno multa præterea sunt, huic apta loco. Germanicus in Arateis versibus, ubi de virgine, id est, Astrea: 'Fulget spica manus maturisque ardet aristis.'

68 *Perfluat et pomis candidus apte sinus*] Quamobrem etiam dicitur, καρποῖς βρίθουσα θερείοις. In Florentino autem, ac nonnullis aliis, est, *Profluat.* In Vaticano, et quibusdam aliis, *Præfluat. Profluat pomis*, abundet, poma fundat. Fluere autem et sinus dicuntur. Quintilian. lib. XI. 'Sinus decentissimus, si aliquando supra imam togam fuerit, numquam certe sit inferior, ille qui sub humero dextro ad sinistram oblique ducitur velut balteus, nec strangulet, nec fluat.' In veteribus autem numismatis imperatorum Rom. Pacis effigies fere semper cum cornucopia.

LIBER II.

ELEGIA I.

1 *Quisquis ades faveas*] Hoc Sacrificii genus etiam significans Virgil. in Georg. I. 'Inprimis venerare Deos, atque annua magnæ Sacra refer Cereri, lætis operatus in herbis, Extremæ sub casum hiemis, jam vere sereno. Tum pingues agni, et tum mollissima vina; Tum somni dulces densæque in montibus umbræ. Cuncta tibi Cererem pubes agrestis adoret: Cui tu lacte favos, et miti dilue Baccho, Terque novas circum felix eat hostia fruges; Omnis quam chorus et socii comitentur ovantes, Et Cererem clamore vocent in tecta, neque ante Falcem maturis quisquam supponat aristis, Quam Cereri torta redimitus tempora quercu Det motus incompositos, et carmina dicat.'

Fruges lustramus] 'Ambarvalis hostia,' inquit Festus, 'rei divinæ caussa circum arva ducitur ab iis, qui pro frugibus faciunt.' Hoc quoque sacrum Ambarvale significans in Bucolicis Virg. ait: 'Cum faciam vitula pro frugibus.'

5 *Luce sacra*] Die festo. Horat. 'Nosque et profestis lucibus et sacris.' Lucem pro die sæpissime Poëtæ Latini et Græci. Euripid. apud Athen. lib. II. Ἐν ταυτῷ φέγγει μοιριδίῳ φθιμένους.

6 *Opus*] Absolute positum Opus rusticum significat; ut ἔργον, Græcis.

9 *Omnia sint operata Deo*] Cum sacrum Cereri fieret, *Deo*, opinor, pro, *Deæ*, dixit, more Græcorum.

Non audeat ulla Lanificam imposuisse manum] Antiquitus enim præmittebantur a flaminibus qui denuntiarent opificibus, manus abstinerent ab opere. Festus.

10 *Lanificam*] Lanam facere dicebantur mulieres, vetusta et consueta dicendi forma.

11 *Vos quoque abesse procul jubeo: discedat ab aris*] Sic etiam in scriptis

libris. Aldus olim, *discedite ab aris*, quod retinendum censeo. Nam, quod addit, 'discedat,' quasi κατ' ἐξήγησιν additum videtur, quasi dicat: Neque enim sacris interesse debetis, qui hesterna se nocte a Venere non abstinuit. Unde illud apud Cic. 'Ad divos caste adeunto.' Insignis locus est apud Porphyrium lib. II. Περὶ Ἀποχῆς ἀπὸ τῶν Ἐμψύχων, hac ipsa de re: Ὅταν δὲ τὸ σῶμα μετὰ τῆς ἐσθῆτός τινες λαμπρυνόμενοι μὴ καθαρὰν κακῶν τὴν ψυχὴν ἔχοντες ἴωσι πρὸς τὰς θυσίας, οὐδὲν διαφέρειν νομίζουσιν, ὥσπερ οὐ θειοτάτῳ τε τῶν ἐν ἡμῖν χαίροντα μάλιστα τὸν θεὸν διακειμένῳ καθαρῶς, ἅτε συγγενεῖ πεφυκότι. Ἐν γοῦν Ἐπιδαύρῳ προεγέγραπτο· Ἁγνὸν χρὴ ναοῖο θυώδεος ἐντὸς ἰόντα, Ἔμφαμεν' ἁγνείᾳ δ' ἐστὶ φρονεῖν ὅσια. Idem significans Ovid. Fast. II. 'Sic epulis functi sic dant sua corpora somno, Et positis juxta secubuere toris. Caussa, repertori vitis quia sacra parabant, Quæ facerent pure, cum foret orta dies.' Annua quoque sacra Cereris significans Ovid. Amor. III. quæ Virg. et ejus caussa secubitus: 'Annua venerunt Cerialis tempora sacri, Secubat in vacuo sola puella toro.' Tum alibi eodem in libro hanc declarans puritatem: 'A tenera quisquam sic surgit mane puella, Protinus ut sanctos possit adire Deos.'

12 *Cui tulit externa gaudia nocte Venus*] In Vaticano, atque aliis, non *externa*, sed *hesterna*.

Gaudia] Opus venerium. Sic alibi: 'Præbebat aperte Mitis in umbrosa gaudia valle Venus.' Et Horat. 'Cui donet improvisa raptim Gaudia luminibus remotis.'

14 *Et manibus puris sumite fontis aquam*] Namque sacrificaturi vivo flumine, aut aqua profluente, se abluebant.

17 *Purgamus agrestes*] Ipsos agricolas et colonos. Virg. Georg. I. 'Dicendum et quæ sint duris agrestibus arma.'

18 *Vos mala de nostris pellite limitibus*] In Florentino, *tollite*, non *pellite*. Et in Vaticano pro *limitibus*, *liminibus*; sed illud probabilius.

19 *Neu seges eludat messem fallacibus herbis*] Similiter Virg. Georg. I. 'sed illos Expectata seges vanis elusit avenis.'

20 *Tardior agna*] In Sfortiaco, *segnior agna*.

22 *Ingerat*] In meis, *Ingeret*; quod rectum est.

23 *Turbaque vernarum, saturi bona signa coloni, Ludet*] Martialis, de villa Faustini: 'Cingunt serenum lactei focum vernæ, Et larga festos lucet ad lares silva.' Et Horat. Epod. 'Positosque vernas, ditis examen domus.'

24 *Exstruet arte casas*] In Sfortiano libro atque aliis, *ante*, non *arte*.

25 *Eventura precor*] Idem ante: 'Eveniet, dat signa Deus.'

Viden', ut felicibus extis] Lætis. Cornel. Tacit. Ann. XVIII. [Hist. II.] 'Sostratus, sacerdotis id nomen erat, ubi læta et congruentia exta, magnisque consultis annuere Deam videt.'

26 *Significet placidos nuntia fibra Deos*] Idem Tacitus paullo ante illa: 'Certissima fides hædorum fibris.'

27 *Nunc mihi fumosos veteres proferte Falernos Consulis*] Legendum, *veteris*; ut sit veteris consulis, ut est in veteribus. Legendum vero suspicabar hoc loco, *fumosum Falernum*. Quod si illo modo, cados intellegemus. Sequitur enim, *et Chio solvite vincla cado*.

29 *Madere*] Ebrium esse, ut Græce, βρέχειν.

31 *Sed bene Messallam sua quisque ad pocula dicat*] Messallam benedicat, laudet, aut εὐφημείτω.

32 *Singula verba sonent*] Id est, cujusque voces. Consuetudo vero ipsa nominandi absentes inter bibendum, nota, et ab aliis tradita.

33 *Gentis Aquitanæ*] Finge sic laudatum a bibente.

34 *Et magna intonsis gloria victor*] Illum, opinor, utriusque Galliæ, tam

braccatæ, tum comatæ victorem ac triumphatorem significat: quibus tantus victor laudi sit.

35 *Huc ades*] In Vaticano, atque uno meo, *Nunc ades.*

36 *Redditur agricolis gratia*] In Vaticano, non *gratia*, sed *gloria.*

39 *Illi compositis primum docuere sigillis*] Diodorus Siculus Cererem domum primum ædificasse tradit. Hesiodus agrestium inventum esse significare videtur, cum dixit: Οἶκον μὲν πρώτιστα γυναῖκά τε βοῦν τ' ἀροτῆρα.

43 *Tunc victus abiere feri*] Eodem verbo sic utitur Plautus in Mostellaria: 'Neque tam vivere selectis, quam tu, victibus.'

44 *Bibit irriguas fertilis hortus aquas*] Sic, ut Prata bibere dixit Virg. et alibi: 'inriguumque bibant violaria fontem.' Et Columella de Cultu Hortorum: 'Vicini quoque sint amnes, quos incola durus Attrahat auxilio semper sitientibus hortis.' Ac post: 'Et primum moneo largos inducere fontes, Ne sitis exurat concepto semine partum.' Deinde alibi: 'Humidaque Andrachne sitientes protegit antes.'

45 *Aurea tunc pressos pedibus dedit uva liquores*] 'Auream uvam' dixit, pulchram, pretiosam: vel adlusit ad id quod Græci χρυσάμπελον dicunt.

46 *Mixtaque securo sobria lympha mero*] *Securo*, quod capiti non noceat: an potius, quod securos et curis solutos reddat?

48 *Annua terra*] Quæ singulis renovatur annis; ut Menstrua Luna dicitur.

50 *Compleat ut dulci sedula melle favos*] Sedulam quoque apem dixit Ovid. Met. XIII. 'Non apis inde tulit collectos sedula flores.'

52 *Cantavit certo rustica verba pede*] *Verba*, cantilenam. Virg. 'Numeros memini, si verba tenerem.' Atque alii eodem modo. Cantavit autem, ad stivam.

53 *Arenti primum est modulatus*] Hoc Virgilianum videri possit; ille enim dixit: 'Gracili modulatus avena Carmen.'

54 *Carmen, ut ornatos duceret ante Deos*] Placet, quod est in Sfortiæ libro, et Florentino, *diceret*, non *duceret*. *Ornatos* autem *Deos*, coronatos. Horat. 'Ac nec me foliis ideo brevioribus ornes.'

55 *Agricola et minio suffusus, Bacche, rubenti*] Intempestive *Bacchum* videtur appellare. Mihi aut aliquid deesse, aut vitio scriptum videbatur. 'Minium rubens' et Virg. dixit in Bucol. 'Sanguineis ebuli baccis, minioque rubentem.' Et in Ciri: 'Minioque infecta rubenti.'

56 *Duxit ab urbe*] In Sfortiæ libro, ac Vaticano, item in duobus meis, *ab arte*, non *ab urbe*, quod etiam sequor.

57 *Huic datus pleno memorabile munus ovili*] *Memorabile*, opinor, dicit, quod esset tragœdi præmium.

58 *Dux pecoris hircus*] Ab Ovid. in libris de Arte Amandi dicitur, 'Duxque paterque gregis.' Pecus autem majorem et minorem gregem significat. Columella 'ovillum, et caprinum pecus' dicit.

Auxerat hircus oves] In Sfortiæ libro, *auferat*: *auxerat* autem, id est, ad oves, quas habebat, ea fiebat accessio. Sic Plaut. in Mostellaria: 'Augebis ruri numerum genus ferratile.' Ut idem Ovile hircos ovesque contineret.

65 *Textrix operata Minervam*] Sic in omnibus libris, quos quidem viderim, non *Minervæ*, ut nonnulli volunt. Ac nescio, an sic Minervam operari dicat, ut Lanam facere. Virg. Æn. III. in eadem prope significatione, sed cum dandi casu: 'Connubiis arvisque novis operata juventus.'

66 *Et appulso tela sonat latere*] Esse aiunt in quibusdam libris, *et applauso*. Sic equorum plausa colla Virg. atque Ovidio dicuntur: 'Et pedibus choreæ plauduntur.' Textricis enim latus, in texendo huc illuc adplicatum atque

agitatum, edit etiam plausum.

67 *Ipse quoque inter agros*] In Florentino: *Ipse interque greges.*

69 *Illic indocto primum se exercuit arcu*] Legendum forte; *indoctus*, non *indocto*. Bion, apud Stobæum, natum in silvis, et leænæ educatum incusat [Theocr. III. 15.]: *Νῦν ἔγνων τὸν Ἔρωτα· βαρὺς θεός· ἦ ῥα λεαίνας Μασδὸν ἐθήλαζεν, δρυμῷ τέ νιν ἔτραφε μάτηρ*, κ. τ. λ. Virg. Bucol. in dixit, 'Nunc scio, quid sit amor: duris in cotibus illum,' &c.

73 *Hic dicere jussit Limen ad iratæ verba pudenda senem*] Horat. III. Od. 'Non hoc semper erit liminis aut aquæ Cælestis patiens latus.' Et Propert. lib. I. 'Quin ego vita tuo limine verba querar.'

76 *Tenebris*] Sic positum videtur, ut, 'silentio;' quo modo Cæsar, Cicero, ac Livius loquuntur. Et apud Fest. Pomp. in verbo 'Sinistrum;' 'Silentio surgere,' de quo jam dictum.

77 *Et pedibus prætemptat iter, suspensa*] Suspenso gradu, ut est apud Terentium.

78 *Explorat cæcas cui manus ante vias*] Ovid. Fast. II. 'Et præfert cautas subsequiturque manus.'

79 *A miseri*] Horat. I. Od. pæne eodem modo sine interjectione; 'Miseri, quibus intemptata nites.'

80 *Cui placidus leviter adflat amor*] Legendum, ut in omnibus veteribus, *leniter*. Idem alibi; 'Tum quibus aspirabat amor.'

81 *Et pone sagittas*] Similiter Horat. in Carmine Sæculari, de Apolline; 'Condito mitis placidusque telo.'

83 *Vos celebrem cantate Deum*] Amorem.

Pecorique vocate Voce, palam pecori, clam sibi quisque vocet] *Palam*: clamore, ut ait Virg. clare. Ennius, apud Festum, in verbo 'Mutire;' 'Palam mutire plebeio, piaculum est.' Et idem Ennius, alterum alteri opponens, dixit; 'Quocum multa volup, et gaudia clamque palamque.' Idem Tibul. lib. IV. 'Quid refert, clam ve palam ve roget.'

84 *Sibi quisque vocet*] Idem alibi; 'Hæc cecinit vates, et te sibi, Phœbe, vocavit.'

86 *Et Phrygio tibia curva sono*] Ovid. 'Tibia dat Phrygios, ut dedit ante, sonos.'

87 *Ludite, jam nox jungit equos*] In Sfortiæ libro, non *jam*, sed *sua*. Vetus Poëta, apud Varronem de Ling. Lat. lib. IV. Nocti bigas tribuit. Quem locum, ut in vulgatis legitur libris, ponam; 'Itaque dicit Andromache: Noctique cava cæli signitenentibus conficis bigeis.' Ego levissime mutans, lego: 'Itaque Andromacha dicit nocti, Quæ cava cæli signitenentibus conficis bigeis.' Erit enim sic plana sententia, versusque constabit. Horat. eodem forte respiciens I. Od. dixit: 'Jam Cytherea choros ducit Venus imminente Luna.' Veneris enim stella Vesper dicitur, quæ Martis curru vehi dicitur; quam ob caussam, opinor, hoc loco lectum a quibusdam, ut olim ab Aldo editum, *Currumque sequuntur Martis*, non *Matris*, contra scriptorum omnium librorum fidem. Namque Manilius lib. I. a Venere Noctem duci, ut a Nocte stellas Tibullus, dixit: 'Et Venus accenso ducit jam vespere Noctem.' Orpheus autem, ut putatur, auctor Hymni in Stellas, matrem astrorum Noctem facit; *Ἀστέρες οὐράνιοι, Νυκτὸς φίλα τέκνα μελαίνης*. Theocritus vero Noctis comites stellas vocat in Pharmaceutr. *Χαῖρε σελαναία λιπαρόχροε· χαίρετε δ' ἄλλοι Ἀστέρες, εὐκήλοιο κατ' ἄντυγα νυκτὸς ὀπαδοί.* Rufus Festus Avianius in libro de Orbe Terræ Solem genitorem astrorum vocat: 'Sol magni gratia mundi, Astrorum genitor.'

89 *Postque venit tacitus, fulvis circumdatus alis, Somnus, et incerto somnia nigra pede*] In Florentino sic leguntur hi versus: *Postque venit tacitus, nigris*

circumdatus aliis Somnus, et incerto somnia vana pede. Alii pro *fulvis*, *fuscis* legunt; quod sane etiam probabile.

ELEGIA II.

1 *Dicamus bona verba*] Totus ille apparatus, aræ, odorum, coronarum, vestis albæ, qui die natali adhiberi solet, explicatur ab Ovidio, Trist. III. Eleg. 13. et V. Eleg. 6. Atque idem lib. III. 'Bonas preces,' et 'Bona verba' pro eodem videtur posuisse: 'Libaque dem pro te, genitale notantia tempus, Concipiamque bonas ore favente preces.' Et paullo post: 'Nec dare tura libet, nil exorantia divos, In tantis subeunt nec bona verba malis.' Et lib. V. 'Lingua favens adsit, nostrorum oblita laborum, Quæ puto dedidicit jam bona verba loqui.' Orpheus, sive quisquis alius auctor Hymni in Curetas: εὐφήμους λόγους videtur dicere: Ἔλθοιτ' εὐμενέοντες ἐπ' εὐφήμοισι λόγοισι.

2 *Vir mulierque fave*] Julius Pollux lib. VIII. in Synonymis, similia multa adducit, ad significandam promiscuam hominum multitudinem: Καὶ ἀνέμους δ' ἄν τις εἴποι, πάντα γένη, καὶ ὅσαι φυλαί, καὶ ὅσα ἔθνη, καὶ ὅτι παῖς, καὶ γυνή.

3 *Urantur pia tura focis*] Thus adhiberi solitum in hoc sacrificii genere, significant etiam versus Ovidii illis, quos supra posui, locis.

Urantur odores] Virg. similiter Ge. IV. 'Hic jam Galbaneos suadebo incendere odores.' Et Plautus in Menæchmis: 'sternite lectos, incendite odores.'

4 *Quos tener e terra divite mittit Arabs*] Idem lib. III. 'Illic quas mittit dives Panchaia merces, Eoique Arabes, dives et Assyria.' Et lib. IV. 'Possideatque, metit quidquid bene olentibus arvis Cultor odoratæ dives Arabs segetis.' Et Arabum mollitiam, et varios eorum odores, significat Manilius lib. IV. 'Nec procul in molles Arabes, terramque ferentem Delicias, variæque novos radicis odores.' Et alibi: 'Et molles Arabes silvarum ditia regna.' Virg. in Georg. 'molles Sabæos' dixit, in eodem genere: 'India mittit ebur, molles sua thura Sabæi.' Itaque Tibullus eodem modo 'tenerum' dixit Araba, quo alii 'mollem.' Plautus in Pœnulo 'Arabium odorem' dixit: 'Arabius Murrinusque odor omnia complebat.' Et Ovid. in Epist. Sapphus ad Phaonem, 'Non Arabo noster rore capillus olet.'

5 *Genius adsit*] In Sfortiæ libro ac Vaticano, *adsit genius.*

6 *Florea serta*] In scriptis omnibus, *mollia serta.*

7 *Illius e puro*] In Sfortiæ libro, Vaticano, Florentino, et uno meo, *Illius puro.*

8 *Atque satur libo sit*] Ovidius 'liba' dixit, 'genitale notantia tempus.' Et Trist. IV. 'Lucifer amborum natalibus adfuit idem, Una celebrata est per duo liba dies.' Et Art. Am. I. 'Quid? quasi natali cum poscit munera libo.' Et idem Tib. lib. III. 'Ter tibi fit libo, ter Dea casta mero.'

9 *Annuat et Cherinthe tibi*] In Vaticano, Florentino, atque uno meo, *Cornute*, non *Cherinthe.*

11 *Auguror, uxoris fidos optabis amores*] Sic Ovid. Art. Am. I. 'Auguror, en vinces.' Et Propert. lib. III. 'Illum post cineres auguror esse diem.'

17 *Vota cadunt*] Sic Propert. lib. I. 'Omniaque ingrato litore vota cadunt.' Et lib. III. 'Exciderant surdo tot mea vota Jovi.' Et Horat. sic dixit 'verba cadentia,' in Epist. libro primo: 'Sic iterat voces, et verba cadentia tollit.' Et Propert. lib. I. 'Nec tibi pro vano verba benigna cadant.' Atque alibi: 'Et mea nocturno verba cadunt Zephyro.' Ut Sophocles in Trachiniis: ὦ τέκνον, ὦ παῖ, κἀξ ἀγεννήτων ἄρα Μῦθοι καλῶς πίπτουσιν.

Strepitantibus advolet alis] In uno

meo, *trepidantibus*, non *strepitantibus*.

21 *Huc veniat*] In Sfortiæ libro, in Florentino, atque uno meo, *Hic*, non *Huc*. Avis ipsis, tibi, atque uxori tuæ; ut vos filii avos faciant, numerosa eorum prole.

ELEGIA III.

1 *Rura tenent, Cornute, meam*] In scriptis omnibus *Rura meam, Cornute, tenent*. Alii pro *Cornute*, legunt *Cerinthe*, quod nusquam legi.

2 *Ferreus est eheu*] In plerisque, *Heu heu*. Sed in Vaticano, etiam hoc modo: *Ferreus est heu heu siquis*.

4 *Discit*] In Sfortiæ libro, *discet*.

5 *O ego cum dominam adspicerem*] In scriptis: *cum adspicerem dominam*.

6 *Versarem valido pingue bidente solum*] *Versarem*: ararem. Virg. Georg. I. 'Versando terram experti.' Et, 'Vertere terram,' eodem modo dixit. Et Ovid. Rem. Am. 'Obrue versata Cerialia semina terra.' Et Art. Am. I. 'Et gravibus rastris sub Jove versat humum.' Pingue vero solum valido bidente versandum, id est, majore vi. Virg. Georg. I. 'Pingue solum primis extemplo a mensibus anni, Fortes invertant tauri.' In nonnullis, pro *valido*, erat *calido*.

7 *Agricolæque modo*] Horat. IV. Od. 'Ego apis Matinæ More modoque.'

8 *Steriles arva serenda boves*] *Steriles* quia castrati. In Florentino, non *serenda*, sed *colenda*.

11 *Pavit et Admeti tauros formosus Apollo*] Plutarchus in Vita Numæ: Καὶ οὐ πλημμελοῦσιν οἱ τὸν Φόρβαντα καὶ τὸν Ὑάκινθον καὶ τὸν Ἄδμητον ἐρωμένους Ἀπόλλωνος γεγονέναι μυθολογοῦντες, ὥσπερ καὶ αὐτὸν Σικυώνιον Ἱππόλυτον. Et Eusebius in Proëmio Χρονικῶν: 'Hercules, cum quo Apollo servivit Admeto.' Eodem prope pertinent illa Theocriti, in Βουκολίσκῳ· Ἀλλ' ὅτι βωκόλος ἐμμὶ παρέδραμε, κ' οὔποτ' ἀκούει Ὡς καλὸς Διόνυσος ἐν ἄγκεσι πόρτιν ἐλαύνει, κ. τ. λ. Idem vero Tibullus post: 'Me quondam Admeti niveas pavisse juvencas, Non est in vanum fabula ficta jocum.' Et Ovid. Art. Am. II. 'Cynthius Admeti vaccas pavisse per æstus Fertur, et in parva delituisse casa.'

13 *Curas*] Amores.

15 *Stabulis expellere vaccas*] In Sfortiæ libro, Vaticano, aliisque, *depellere*, non *expellere*.

16 *Et potum pastas ducere fluminibus*] Sic Virg. in Bucol. 'pasce capellas, Et potum pastas age, Tityre.' Atque alibi: 'Non ulli pastos illis egere diebus Frigida, Daphni, boves ad flumina.' In scriptis vero omnibus, *fessas*, non *pastas*. Sed superiori versu in scriptis omnibus subditur ille alter: *Creditur ad mulctram constituisse prius*. Sed ponam hos versus eo, quo leguntur, ordine in scriptis libris. In Patavino post versum, *Deus solitus*, sequitur, *Et potum fessas*: deinde, *Et miscere*: post, *Lacteus et mixtus*. In uno meo, *Ipse Deus*, &c. *Creditur ad mulctram*, &c. *Et miscere*, &c. *Et potum*, &c. In altero meo, *Ipse Deus*, *Creditur ad mulctram*, *Et potum*, *Et miscere*, *Lacteus*. Mihi probabilior videtur secunda lectio. Expectanda probior; mihi enim suspectus locus est, et alieni versus esse videntur inculcati.

18 *Raraque per nexus est via facta sero*] Ovid. Fast. IV. 'Dentque viam liquido vimina rara sero.'

19 *A quotiens*] In scriptis omnibus, *O quotiens*.

21 *A quotiens ausæ*] In scriptis, *O quotiens*, ut supra.

24 *Venit et a templis irrita turba domum*] Domum venire, sic dixit etiam Euripides in Ione: Οὐκ ἠξίωσε τοῦ θεοῦ προλαμβάνειν Μαντεύματ'. ἓν γοῦν εἶπεν, οὐκ ἄπαιδά με Πρὸς οἶκον ἥξειν, οὐδὲ σ' ἐκ χρηστηρίων.

27 *Quisquis*] In Vaticano, *Siquis*.

28 *Phœbi quæreret ille comam*] Qui ab Orpheo in Hymno Χρυσοκόμας dicitur.

29 *Delos ubi nunc, Phœbe, tua est*] Sic solebant veteres de rebus amissis, aut cum quid in aliquo desiderarent. Euripides in Phœnissis: 'Οὐ' Οἰδίπου τοῦ, καὶ τὰ κλειν' αἰνίγματα; Et Bibaculus, apud Suetonium de Illustribus Grammaticis: 'Orbilius ubinam est, litterarum oblivio?'

30 *In parva te jubet esse casa*] Ovid. de eodem: 'Fertur, et in parva delituisse casa.' Quos ejus versus alibi posuimus.

31 *Felices*] Nominandi casu. Idem alibi: 'Crudeles Divi.' Et Theognis, Ὄλβιος, ὃς τούτων ἀμφοτέρων ἔλαχεν.

Veneri cum fertur aperte Servire æternos non puduisse Deos] Ovid. in eandem sententiam: 'Regnat et in dominos jus habet ille Deos.' Euripid. in Hippol. Coron. Σὺ τὰν θεῶν ἄκαμπτον φρένα, Καὶ βροτῶν ἄγεις Κύπρι.

33 *Fabula nunc ille est*] Ἐπιβόητος, ἐπίσφατος, in Magno Etymolog. Διαβόητος καὶ ἐπιβόητος διαφέρουσι. διαβόητος μὲν γὰρ ὁ ἐπὶ ἀρετῇ ἐγνωσμένος, ἐπιβόητος δὲ, ὁ μοχθηρὰν ἔχων φήμην. Ἀνακρέων· Καί μ' ἐπιβόητον Κατὰ γείτονας ποιήσεις. Τοῦτον δὲ ἔνιοι τῶν ποιητῶν ἐπίσφατον καλοῦσιν. Pœnæ genus putat Propert. lib. II. 'Semper formosis fabula pœna fuit.'

Sed cui sua cura puella] In multis veteribus *puella est*. In Florentino pro *sua*, *nunc*. *Cura* autem, amor.

35 *At tu quisquis is es*] Sententia difficilis. Ego sic intelligo: Cum amori nihil anteponam, si quis tamen amorem experitur difficilem, is suum meo soletur casu: hoc enim est, *in nostra sint tua castra domo*. Sic enim malo legere, quam, *ut nostra;* illo enim modo legitur in uno meo. Quod militaribus verbis, 'imperare' et 'castris' est usus, cur id fecerit, declarat Ovid. 'Militat omnis amans, et habet sua castra Cupido.'

37 *Ferrea non Venerem*] Alienum videtur; et desit hoc forte loco quippiam, nisi caussas adfert difficilis amoris.

38 *Præda tamen multis est operata malis*] In Florentino, non *operata*, sed *adoperta*, ut sit: Præda multorum est caussa malorum.

39 *Præda feras acies cinxit discordibus armis*] In Sfortiæ libro *tinxit*, pro *cinxit*.

40 *Hinc cruor, hinc cædes*] In Sfortiæ libro, *Hinc furor, hinc cædes*.

42 *Bellica cum dubius rostra dedit ratibus*] *Dubiis ratibus:* utrimque, opinor rostratis; quamobrem geminari forte dixit pericula.

43 *Prædator cupit immensos obsistere campos*] Placet legere, *obsidere*, ut est in Vaticano, non *obsistere*. Sic Virg. 'Et Sallentinos obsedit milite campos.' Et Lucret. lib. IV. similiter: 'Obsiditque vias oculorum.' Tametsi apud Ennium Ann. XXIII. 'Montibus obstitis, unde oritur nox.' Sed aliis legendum videtur, 'Montibus obstantibus.'

44 *Ut multo innumeram jugere pascat ovem*] Legendum, ut in omnibus scriptis libris: *Ut multa innumera jugera pascat ove.*

45 *Urbisque tumultu*] Legendum, *tumultus*, ut in veteribus. Sic Horat. 'Fumum, et opes, strepitumque Romæ.'

46 *Portatur validis multa columna jugis*] In plerisque veteribus, non *multa*, sed, *mille;* ut sit, Mille boum validis jugis columna portatur.

47 *Lentus*] In uno Colotii fuisse aiunt, *intus:* legendum forte *tutus*. Sed, *lentus*, securus. Virg. 'Tu Tityre lentus in umbra.'

49 *At tibi læta trahant Samiæ convivia testa*] Lucilius: 'Testam sumit homo Samiam.'

50 *Cumana lubrica terra rota*] E qua Cumani calices; de quibus Varro, apud Nonium Marcellum, in verbo 'Obba.' 'Obbas, et Cumanos calices.' Placet autem, quod in Florentino legitur *testa*, pro *terra*, de qua Ovid. Trist. II. 'Alter humum, de qua fingantur pocula monstrat, Quæ-

qua docet liquido testa sit apta mero.'

51 *Eheu*] In omnibus *Heu heu.*

55 *Quas femina Coa Texuit*] Idem post: 'Hic dat avaritiæ caussas, et Coa puellis Vestis.'

57 *Quos India torret*] A Catullo 'India tosta' dicitur.

59 *Certent præbere*] Sic Virg. 'Certantque illudere capto.'

60 *Africa puniceum, purpureumque Tyros*] Distinguit etiam colorem utrumque Lucret. lib. II. 'Purpura, puniceusque color clarissimus multo.' Et Donatus, in amictu personarum comicarum: 'Læto vestitus candidus, ærumnoso obsoletus, purpureus diviti, pauperi phœniceus datur:' alios enim Pœnos, alios esse Tyrios constat; namque, ut auctor est Probus, 'Ennius ait Pœnos Sarra oriundos, id est, Tyro.' Propert. lib. III. eundem significans colorem, dixit; 'Et Tyros ostrinos præbet Cadmea colores.'

61 *Quo sæpe coëgit*] Legendum, ut in Florentino, *quem*, non *quo*. In Vaticano etiam, *quam;* quod mutandum in *quem*.

62 *Barbara gypsatos ferre catasta pedes*] Vel potius *cretatos pedes*. Plin. l. XXXV. 'Alia creta argentaria appellatur, nitorem argenteum reddens. Est et vilissima, qua circum prædu-cere ad victoriæ notam, pedesque venalium trans mare advectorum denotare instituerunt majores.' Servos etiam ipsos Catastas a Catasta dixit Martialis.

63 *Nemesim quæ ducis ab urbe*] Legendum ut in omnibus veteribus, *Nemesim qui abducis ab urbe.*

64 *Persolvat nulla semina terra fide*] Horat. 'Et segetis certa fides meæ.' Et Quintilianus lib. XII. 'Quos ego existimo, si quod in his finibus uberius invenerint solum, fertilioremve segetem, negaturos Atticam esse, quod plus, quam acceperit, seminis reddat; quia hanc ejus terræ fidem Menander eludit.' Sed tamen hi versus male sic leguntur: *At tibi dura seges, Nemesim quæ ducis ab urbe, Persolvat nulla semina terra fide.* Nam si *dura seges* dixit, cur addit *terra?* idem enim valere videntur hoc loco. Itaque legendum putabam: *At tibi dura seges, Nemesim qui abducis ab urbe, Persolvat nulla semina tecta fide.* Virg. sic in Georg. I. 'Nec non et lini segetem et ceriale papaver Tempus humo tegere.' Et Ovid. in Remed. Am. 'Obrue versata Cerialia semina terra, Quæ tibi cum multo fœnore reddat ager.'

66 *Tu quoque devotos, Bacche, relinque lacus*] Idem post: 'Oblitus et musto feriet pede rusticus uvas, Dolia dum magni deficiuntque lacus.' Lacus de vino etiam dixit Ovid. Trist. III. 'Nec cumulant altos fervida musta lacus.' Et Fast. III. 'Præmia de lacubus proxima musta tuis.' Et Plin. lib. XIV. 'Ergo mergunt e lacu protinus in aqua cados, donec bruma transeat.' *Devotos* autem *lacus* dixit, Baccho dedicatos.

69 *Ne sint modo rure puellæ*] Modo ne sint puellæ ruri. Idem lib. III. in eandem sententiam: 'Dulcius urbe quid est? an villa sit apta puellis?'

72 *Quid nocuit, sulcos non habuisse satos*] In Vaticano etiam hoc modo legitur: *Quis docuit, sulcos non habuisse satos?*

73 *Præbebat aperte Mitis in umbrosa gaudia valle Venus*] Lucret. lib. V. 'Et Venus in silvis jungebat corpora amantum.'

77 *A pereant artes*] Pudet nugarum meminisse eorum, qui, cum locum hunc mancum mutilumque credidissent, multos ineptissimos versus hoc inculcarunt. Ego, ut erat in uno meo valde probabiliter scriptum, pono: *A pereant artes, et mollia jura colendi. Horrida villosa corpora veste tegant. Nunc, si clausa mea est, si copia rara videndi, Heu miseram, laxam quid juvat

esse tegam. Ducite ad imperium dominæ, sulcabimus agros: Non ego me vinclis verberibusque nego.

Et mollia jura colendi] *Colendi*, seq. ut ad comptum, atque ornatum, referamus.

78 *Horrida villosa*] Hoc potius modo vivamus, ut in agris rusticos decet, ubi puellæ versantur.

80 *Heu miseram*] Legendum puto, *Heu misero;* vel, *Heu miserum.* Quorsum inquit, toga, qui civilis est habitus, si puella in agris est.

82 *Non ego me vinclis verberibusque nego*] Quibus, opinor, suppliciis negligentes operæ rusticanæ adficiebantur. Conjunxit utrumque etiam ante: 'non sæva recuso Verbera, detrecto non ego vincla pedum.'

ELEGIA IV.

1 *Sic mihi*] In multis veteribus *His.*

Paratam] Quasi partam et constitutam; ut sit in perpetuum vivendum hoc modo. Sic alibi: 'Et merito laudandus hic est, quem prole parata,' &c. Et Virg. 'Vivite felices, quibus est fortuna parata Jam sua.'

4 *Et numquam misero vincla remittit Amor*] In scriptis libris *remittet:* in uno *remittat:* legendum forte: *Ut numquam misero vincla remittat Amor.*

5 *Seu quid peccavimus, uror*] In scriptis omnibus, *urit*, quod placet; sequitur enim apte, *Uror, io.*

10 *Tunderet unda maris*] In Florentino, *ira*, non *unda.*

11 *Nunc et amara dies*] Virg. Æn. v. acerbum diem dixit: 'Jamque dies, ni fallor, adest quem semper acerbum, Semper honoratum, sic Di voluistis, habebo.'

14 *Illa cava pretium flagitat usque manu*] Vola. Sic Propert. lib. I. 'Hunc furtiva cavis poma dabam manibus.' Et Seneca Epist. lib. XIV. 'An ille, qui, cum vidisset puerum cava manu bibentem aquam, fregit protinus exemptum e perula calicem.' Et apud Arnobium contra Gentes, sed, ut opinor, vitio vel scriptoris vel auctoris; 'Quas cava succutiens bauba manu.' Sed cava manu pecuniam veteres solitos flagitare, significant illa Suetonii verba in Vespas. 'Nuntiantes legatos decretam ei publice non mediocris summæ statuam colosseam, jussit vel continuo ponerent, cavam manum ostentans, et paratam basim dicens.'

15 *Si non prodestis*] In eodem *Si nihil prodestis.*

17 *Et qualis*] In scriptis omnibus *æqualis.* Sed illud rectius.

Ut orbem] In scriptis item omnibus *ubi*, non *ut.*

18 *Recurrat*] In plerisque *requirit;* in uno meo *recurris.*

23 *Aut rapiam suspensa sacris insignia fanis*] In Sfortiæ libro: *Aut rapiam suspensa focis insignia sacris.* Arma deposita, vel templis adfixa, vel domi. Sic alibi: 'Occupet in tenebris militis arma situs.'

27 *Smaragdos*] In veteribus monumentis Romæ eam vocem scriptam invenio semper hoc modo, *Zmaragdus;* veluti apud Episcopum Capranicensem, et Achillem Maffeum, et in ea basi sive Pacis ara, quæ est apud Ranutium Farnesium, Cardinalem.

28 *Tingit ovem*] Lanam, ex qua vestes.

29 *Hic dat avaritiæ caussas*] In Vaticano, ac nonnullis aliis, *stimulos*, non *caussas.* Hic, inquit, emptor voluptatis pretiosus dat caussas avaritiæ, et ejus dona Coa vestis, et conchæ. Quo de genere etiam post lib. IV. 'Et quascunque niger rubro de litore conchas Colligit Eois proximus Indus aquis.' Sed illo modo etiam Cic. loquitur, in Epist. lib. XI. Ad Marium. 'Qui mihi dedit caussam harum litterarum.'

31 *Malas*] Protervas, callidas, ava-

ras: nam post, 'At bona, quæ nec avara fuit.'

Clavem januæ sentit] Placet, quod est in Vaticano, *sensit*.

36 *Attulit ipse*] In Florentino *ille*, non *ipse*.

39 *Quæ pretio victos excludis amantes*] In Vaticano *vinctos*, non *victos*.

40 *Eripiant partas ventus et ignis opes*] Ignem significat violentum, ventoque sævientem. Virg. in Georg. 'Præsertim si tempestas a vertice silvis Incubuit, glomeratque ferens incendia ventus.'

43 *Seu veniet tibi mors*] In Sfortiæ libro *veniat*; in uno meo *venit*; quod placet: mortuum enim jam significari malim.

44 *Nec qui det mæstas munus in exequias*] Quo de genere munerum ipse post: 'Non soror, Assyrios cineri quæ dabat odores.' Et Propert. 'Quo dabitur Syrio munere plenus onyx.' Et Virg. Æn. v. 'Hic duo rite mero fundens carchesia Baccho Fundit humi, duo lacte novo, duo sanguine sacro, Purpureosque jacit flores.'

45 *At bona, quæ nec avara fuit*] *Bonæ* simplex, benigna. Idem alibi: 'Lena nocet nobis: ipsa puella bona est.' Contra, 'malus.' Virg. in amore sic dixit: 'Daphnis me malus urit.'

47 *Veteres veneratus amores*] Catull. 'Cum desiderio veteres renovamus amores.' Virg. 'agnosco veteris vestigia flammæ.' Et Propert. lib. III. 'Hoc mihi quod veteres custodit in ossibus ignes.' Et Columella de cultu hortorum: 'Maximus ipse Deum, posito jam fulmine, fallax Acrisioneos veteres imitatur amores.'

48 *Annua constructo serta dabit tumulo*] Morem hunc significat Virg. Æn. v. 'Annuus exactis completur mensibus orbis, Ex quo relliquias, divinique ossa parentis Condidimus terra, mæstasque sacravimus aras. Jamque dies, nisi fallor, adest, quem semper acerbum Semper honoratum, sic Di voluistis, habebo. Hunc ego Getulis agerem si Syrtibus exul, Argolicove mari deprensus, et urbe Mycenæ, Annua vota tamen solemnesque ordine pompas Exsequerer, strueremque suis altaria donis.' Struere altaria; sic dixit Virg. in his versibus, ut et Tibul. 'constructum tumulum.'

49 *Et, bene, discedens, dicet*] Εὐφημήσει. Idem ante: 'Sic bene Messallam sua quisque ad pocula dicet.'

50 *Terraque securæ sit super ossa levis*] *Securæ*: minime sollicitæ, placide compositæ. Similiter Propert. 'Sit tibi terra levis mulier dignissima vita.' Atque alibi: 'Ut mihi non ullo pondere terra foret.' Sed hoc frequens in veteribus monumentis, S. T. T. L. In Lusitania, in veteri monumento: 'Dic, rogo, qui transis, Sit tibi terra levis.' Quo ex genere est etiam illud Euripideum: Κούφα σοι χθὼν ἐπάνω πέσειε γύναι. Et illud Theocriti: Χαιρέτω οὗτος ὁ τύμβος, ἐρεῖ ἐπεὶ Εὐρυμέδοντος Κεῖται τῆς ἱερῆς κοῦφος ὑπὲρ κεφαλῆς.

54 *Sub titulumque Lares*] Ut ædes proscribantur, quod intellegi potest ex Edicto ædilium curulium, apud Gellium lib. IV. cap. 2. 'Titulus servorum singulorum ut scriptus sit, curato, ita uti intellegi recte possit, quid morbi, vitiique cuique sit,' &c. Ovid. Rem. Am. 'Illud, et illud habet, nec ea contenta rapina est. Sub titulum nostros misit avara Lares.'

56 *Quidquid et herbarum Thessala terra gerit*] 'Gerere' verbo in hoc genere sic est usus etiam Virgil. Georg. II. 'Aut quos Oceano propior gerit India lucos.' Et Cererem a gerendo dictam Cicero tradit.

58 *Hippomanes cupida stillat ab inguine equæ*] Propert. 'Hippomanes fetæ semina legit equa.' Et Ovid. Art. Am. II. 'Fallitur, Æmonias si quis decurrit ad artes, Datque quod a teneri fronte revellit equi.' Cupidæ autem, libidine incensæ.

60 *Mille alias herbas misceat illa bibam*] Virg. in Bucol. ' Hippomanes, quod sæpe malæ legere novercæ, Miscueruntque herbas, et non innoxia verba.' Et Manilius lib. II. verbo ' miscere' hoc ipso in genere est usus: ' Et varias pacis clades, et mixta venena.'

ELEGIA V.

1 *Phœbe, fave, novus ingreditur tua templa sacerdos*] Invocationis genus. Tua templa ingreditur, prædicturus olim futura: quæ sane πρόληψις mire poëtica est.

4 *Nunc precor ad laudes flectere verba meas*] *Verba* cantum significare, jam docui. Orat igitur Phœbum, ut ad laudes suas, quas Messallino dicet, cantum flectat, id est, ut ejus carmen sit hoc tempore.

9 *Qualem te memorant*] In Sfortiæ libro *referunt*, non *memorant*.

11 *Tibi deditus augur*] Tibi devotus. Idem alibi: ' Tibi dedita servit Mens mea.' Horatio in I. Od. dicitur ' Augur Apollo.' Callimachus in Hymno in Apollinem: Κείνου δὲ θριαὶ καὶ μάντιες.

12 *Scit bene, quid fati provida cantet avis*] *Quid fati:* vel intellegamus, fati provida.

13 *Regis sortes*] Præes sortibus. Catull. ' Quæque regis Golgos.' *Sortes* autem oracula.

15 *Sibylla est*] In veteribus multis *est* non erat.

17 *Sine tangere chartas Vatis*] Sibyllæ. Ergo Messallinus in Augurum Collegium cooptabatur, aut inter quindecem viros adlegebatur; quos fas erat Sibyllinos adire atque consulere.

20 *Sustinuisse*] Portasse.

21 *Hæc fore credebat Romam*] Legendum, ut in omnibus scriptis, *Nec*, non *Hæc*.

23 *Romulus æternæ nondum formaverat urbis Mœnia*] Romæ. In vetustis monumentis, ut ad Portam Portuensam, VRBS AETERNA' Roma dicitur. Sed ego legendum suspicabar *firmaverat*, non *formaverat*.

24 *Consorti*] Sic Lucan. lib. I. ' Quæcumque potestas Impatiens consortis erit.'

26 *Et stabant humiles in Jovis arce casæ*] Id est, in Capitolio, ubi Romuli casa, stramentis tecta.

27 *Lacte madens*] Lacte Di agrestes piabantur. Horat. II. Epist. ' Tellurem porco, Silvanum lacte piabant.' Lacte madere, sic dixit, ut, vino madere, vel quod lacte perfusus esset.

Suberat Pan ilicis umbram] In plerisque veteribus *umbræ:* in uno meo *umbra*.

28 *Facta agresti lignea falce Pales*] E stipite facti Dii. Sic Horat. ' Cum faber, incertus, scamnum, faceret ne Priapum.'

30 *Fistula sacra*] In Florentino *farta:* in uno meo *facta*.

31 *Fistula, cui semper decrescit arundinis ordo*] Sic Fistulam quoque describit Pollux lib. IV. Ἡ μὲν καλάμων ἐστὶ συνθήκη λίνῳ καὶ κηρῷ συνδεθεῖσα· ἥ γε αὐτοσχέδιος, αὐλοὶ πολλοὶ, ἕκαστος κατὰ μικρὸν ὑφ' ἑκάστῳ ὑπολήγοντες, εἰς τὸν ἐλάχιστον ἀπὸ τοῦ μεγάλου· ἀνισότητα ἔχοντες, ὡς ὄρνιθος πτέρυγι ἐοικέναι. Virg. idem significans in Bucol. ' Est mihi disparibus septem compacta cicutis Fistula.'

32 *Nam calamus cera jungitur usque minor*] Theocr. Eidyl. I. καὶ τάνδε φέρ' εὐπάκτοιο μελίπνουν Ἐκ κηρῶ σύριγγα καλὰν, περὶ χεῖλος ἑλικτάν. Et Virg. ' Pan primus calamos cera conjungere plures Instituit.'

34 *Pulla*] Nonnulli legunt *pulsa*. Sed aqua pulsa nigrescit, Corinthus in Dorica dialecto: Τὴν μέλαιναν γὰρ τοῦ σώματος ἐπιφάνειαν, ἡνίκα ἂν δι' ἐκδρομὴν ὕδατος μελαίνηται, πελιὰν καλοῦσι. Et auctor magni Etymologici, in illud Hom. ὡς δ' ὅτε πορφυρῇ πέλαγος· Ἀντὶ τοῦ μελανίζει. Sed illo etiam modo commode legitur; de eodem enim

Propert. lib. IV. 'Hac quondam Tiberinus iter faciebat, et aiunt Remorum auditas per vada pulsa sonos.'

35 *Illa sæpe, gregis ditis placitura magistro*] In Sfortiæ libro, *magistri*. *Ditis* autem *gregis magistria*, sic, ut Virg. 'Pecori magistrum;' itaque ibi solitos versari pastores significat.

37 *Redierunt*] Dote dicta et data, tantum redibat e proventu.

39 *Impiger Ænea*] Sextam facio Elegiam, omnium veterum librorum fidem secutus; et sic olim Aldus edidit. In uno meo, veterum consuetudine, scriptum, *Impiger: Impiger* autem, præstans animi et corporis viribus. Sic ab Horat. 'Impiger Hercules' dicitur. Et Poëta alius, 'Sumptis non impiger armis.' Hoc ipsum similibus verbis significat Sophocles in Philoctete: Γλῶσσαν μὲν ἀργὸν, χεῖρα δ' εἶχον ἐργάτιν.

Volitantis frater Amoris] Veneris verba sunt ad Amorem, apud Virg. Æn. I. 'Frater ut Æneas pelago tuus omnia circum Litora jactetur.'

43 *Cum te veneranda Numici Unda Deum cælo miserit indigetem*] Ovid. M. XIV. idem ipsum de Ænea: 'Perque leves auras, junctis invecta columbis, Litus adit Laurens: ubi tectus arundine serpit In freta flumineis vicina Numicius undis. Hunc jubet Æneæ quæcumque obnoxia morti Abluere, et tacito deferre sub æquora cursu. Corniger exsequitur Veneris mandata; suisque, Quidquid in Ænea fuerat mortale, repurgat, Et respergit aquis: pars optima restitit illi. Lustratum genetrix divino corpus odore Unxit, et ambrosia cum dulci nectare mixta Contigit os, fecitque Deum: quem turba Quirini Nunc vocat Indigetem, temploque arisque recepit.'

45 *Ecce super fessas volitat Victoria puppes*] *Fessas* tot erroribus. Victoriæ alatæ multa sunt Romæ hodieque monumenta; ut in Arcu L. Septimi Severi, triumphis insigni. Ovid. Trist. II. 'Sic adsueta tuis semper Victoria castris, Nunc quoque se præstet, notaque signa petat: Ausoniumque ducem solitis circumvolet alis, Ponat et in nitida laurea serta coma.' Et Amor. III. 'Prima loco fertur sparsis Victoria pinnis.' Apud Silium Italicum Virtus sic loquitur: 'Mecum Honor, et laudes, et læto Gloria vultu, Et Decus, et niveis Victoria concolor alis, Me cinctus lauro perducit ad astra triumphus.' Nazarius in Panegyrico, Constantino Cæsari dicto: 'Jam quidem lætitiam gestæ rei defunderat fama velox, et ad celeritatem nuntii pinnata Victoria insequebatur.' In numismatis autem Augustorum sæpe ea nota visitur. Pausanias alatæ sæpe Victoriæ, non alatæ etiam nonnunquam, ut in Atticis: Νίκης ἐστὶν ἀπτέρου ναός. Et in Laconicis: Καὶ Ἀθηναίων εἰς τὴν ἄπτερον καλουμένην νίκην. Et in Eliacis: Ἀπομιμούμενος τὸ Ἀθήνῃσι τῆς ἀπτέρου καλουμένης ξόανον. Sed in Sfortiæ libro erat *volitans*, non *volitat*, quod placet: ut volitantem dicat venire.

46 *Diva superba*] Erat enim etiam in Dis Victoria, cujus imago erat in Senatu. Ælius Lampridius in vita Alexandri Severi: 'Pater eadem nocte in somniis vidit alis se Romanæ Victoriæ, quæ in Senatu, ad cælum vehi.'

47 *Rutulis incendia castris*] In scriptis nonnullis, *Rutilis*. Forte rutila, fulgentia dixit, ut Horat. in I. Od. 'seu te fulgentia signis Castra tenent.'

48 *Barbare Turne*] *Barbare*, id est Latine. Rufus Festus Avienus, de Oris maritimis: 'Gens Punicorum mons quod altus barbaro, id est Latino, dicti, ut auctor Plautus est.' Loci apud Plautum insignes, in prologo Asinariæ: 'Huic nomen Græce Onagros est Fabulæ, Demophilus scripsit, Marcus vortit barbare.' Et in Captivis post jus jurandum, Νὴ τὴν Πραίνεστιν, νὴ τὴν Σιγνίαν, νὴ τὴν Φρου-

συνῶνα, νὴ τὴν Ἀλάτριον, addit alter, 'Quid tu barbaricas urbes juras?' Sunt autem illæ urbes Italiæ. Et Festus Pompeius in verbo, 'Vapula Papiria:' 'Plautus in Feneratrice, Heus tu in barbaria quod dixisse dicitur liberata suæ patronæ, Ideo dico, liberta salve, vapula papiria.' In barbaria est, in Italia. Plutarchus in Κεφαλαίοις Ῥωμαϊκοῖς, Barbaros dicit Italos: Διάτι τὸν Ἴανον διπρόσωπον εἶναι γεγονέναι, καὶ γράφουσιν οὕτως καὶ πλάττουσι; πότερον ὅτι τῷ μὲν γένει Ἕλλην ἐκ Περραιβοίας ἦν, ὡς ἱστοροῦσιν, διαβὰς δὲ εἰς Ἰταλίαν, καὶ συνοικήσας τοῖς αὐτόθι βαρβάροις, μετέβαλε καὶ γλῶτταν καὶ δίαιταν.

53 *Victasque jacentes*] Vel cæco apparet, legendum *Vittasque*.

55 *Carpite nunc, tauri, de septem montibus herbas*] Ovid. Fast. I. 'Hic, ubi nunc Roma est, tunc ardua silva virebat, Tantaque res paucis pascua bubus erat.'

57 *Roma tuum nomen terris fatale regendis*] Virg. Æn. VI. 'Tu regere imperio populos, Romane, memento.'

58 *Qua sua de cælo prospicit arva Ceres*] In Florentino, *Quaqua*, non *Qua sua*. Idem opinor dicere Dionysium Halicar. Romam terræ imperasse, quæcumque adiri colique posset.

60 *Solis anhelantes abluit amnis equos*] Amnem etiam in III. mare: 'Cæruleo laverat amne rotas.'

61 *Troja quidem tunc se mirabitur, et sibi dicet, Vos bene tam longum consuluisse viam*] Sententia mihi difficilis videtur: nec enim video, ad quos referatur, quod dicit, *Vos:* itaque illud mutabam in, *Nos*: ut de se ipsa Sibylla dicat, vel de omnibus vatibus, quos Æneas consuluerat.

63 *Sic usque sacras innoxia lauros Vescar*] In Vaticano *laurus*, accusandi casu, idque placet. Et in Florentino, *Noscar*, pro *Vescar*. Sed illud rectius. Dicebantur enim vates δαφνοφάγοι. Qua de re plura Lycophronis Interpres. Juvenalis Sat. VII. 'Nectit quicumque canoris Eloquium vocale modis, laurumque momordit.'

64 *Et æternum*] Semper: adverbium. Virg. 'Salve æternum mihi, maxime Palla, Æternumque vale.'

65 *Et te sibi, Phœbe, vocavit*] Antequam sortes ederet.

66 *Jactavit fusas et caput ante comas*] Virg. Æn. VI. de eadem: 'Non comptæ mansere comæ.' In Vat. *fuscas*, non *fusas*. Sed hoc probabilius.

Jactavit comas ante caput] Nescio, an capitis illam rotationem sic significet, an potius dictis sortibus passis crinibus vultum texerit.

67 *Quidquid Amalthea*] Varronem in libris rerum divinarum, quos ad Cæsarem Pont. Max. scripserit, tradidisse aiunt, 'Amaltheam eandem Cumanam, eandem Demophilen, sive Herophilen.' Tibullus aliam fecit Herophilen, eosdem, opinor, auctores secutus, quos Eusebius in Chronicis, qui Herophilen Samiam Sibyllam fuisse dicit.

Quidquid Marpesia] Prave omnino: cum vero in quibusdam veteribus libris sit, *Marmesia*, constet autem, Sibyllam Hellesponticam in Marinesso, agri Trojani vico, natam, leviter mutandum, et pro *Marmesia*, legendum *Marinesia*, sive *Marinessia:* sin Marmesso vico nomen fuit, legendum, *Marmessia*.

68 *Heryphile*] Alii legunt, *Erophile:* alii, *Herophile*, ut est apud Eusebium.

Grata quod admonuit] Placet quod in Vaticano, aliisque nonnullis, legitur, *grataque quod monuit*. Sæpe enim 'moneo' verbo in hoc genere optimi utuntur auctores. Idem lib. I. 'Et canit eventus, quos Dea magna monet.' Et 'Divi vera monent.' Et Virg. Æn. II. 'Aut quem tum vates Cassandra moneret.'

69 *Quasque Albana sacras Tiberis per flumina sortes Portarit*] Dubitandum non est, quin hæc de Tiburte

Sibylla dicantur, quæ nominabetur *Albunea:* quare Pontaus hoc loco *Albunea* legebat, ut posteriores duæ syllabæ coirent in unam; vel legendum sit forte, *Albunna.* Sed in Florentino non *Quasque;* sed *Quotque.*

70 *Sicco perlueritque sinu*] In Sfortiæ libro, atque uno meo, *pertuleritque*, quæ vera est omnino lectio. *Sicco sinu*, id est, pedestri itinere; ut significet, Romam venire solitos Tiburtinos vel secundo flumine, vel Tiburte via.

71 *Hæ fore dixerunt*] *Hac* in meis, non *Hæ*. Huc autem superiora illa referuntur, ab illo versu, *Quidquid Amalthea:* ut unam e Sibyllis, sive Erythream, sive quamvis aliam, læta omnia prædixisse significet, has vero tristia.

72 *Multus et in terras depluerilque lapis*] In Vaticano in margine, pro *Multus et*, *Plurimus*. In Florentino, *in terris*, non *in terras*. Alii legunt, *Multus ut in terras*, quod mihi probabile videtur.

73 *Atque arma ferunt strepitantia cælo*] In meis ac nonnullis aliis *crepitantia*. Virgilius in extremo Georg. I. similiter: ‘ Armorum sonitum toto Germania cælo Audiit.’

74 *Et lucos præcinuisse fugam*] Virg. ‘ Vox quoque per lucos vulgo exaudita silentes, Ingens.’

75 *Ipsum etiam solem defectum lumine*] Virg. de Sole: ‘ Ille etiam cæcos instare tumultus Sæpe monet, fraudemque, et operta tumescere bella.’

77 *Et simulacra Deum lacrimas fudisse tepentes*] Virg. ‘ Et mæstum inlacrimat templis ebur.’

78 *Fataque vocales præmonuisse boves*] Virg. ibidem: ‘ Pecudesque locutæ.’ Sæpe cum Julius Obsequens, tum alii scriptores, ‘ Bos locuta.’ Sed in Sfortiæ libro, non *boves*, sed *Deos*.

80 *Prodigia indomitis merge sub æquoribus*] In mare deportabantur portenta et monstra quæ triste quid ostendissent.

81 *Ut succensa*] In Sfortiæ libro, atque uno meo, *Et succensa;* quod placet.

Crepitet bene laurea flammis] ‘ Crepitare igni;’ ut et Virg. in Georg. ‘ Atque levem stipulam crepitantibus urere flammis.’ Et Æn. XII. de lauro: ‘ Ac velut immissi diversis partibus ignes Arentem in silvam, et virgulta sonantia lauro.’ Ovid. Fast. I. crepitum eundem significans: ‘ Ara dabat fumos, herbis contenta Sabinis, Et non exiguo laurus adusta sono.’ Et Fast. IV. ‘ Ure mares oleas, tædamque, herbasque Sabinas: Et crepet in mediis laurus adusta focis.’ Virg. in Pharmaceutria, laurum adhibens: ‘ Sparge molam, et fragiles incende bitumine lauros.’ ‘ Lauream’ autem, idem, quod ‘ laurus.’ Sic apud Horat. atque alios.

82 *Et sacer annus eat*] In Sfortiaco, ac duobus meis, non *eat*, sed *erit*.

84 *Distendet spicis horrea plena Ceres*] Virg. de apibus in Æn. I. ‘ dulci distendunt nectare cellas.’

86 *Dolia dum magni deficiantque lacus*] Cum, quoad dolia lacusque deficiant, illa condendo, fundendo vino: id est: Tantus erit proventus vini, ut dolia lacusque vincat, nec capiendo atque condendo satis esse possint. Dolia vero, quibus vinum condebatur, vasa erant fictilia, quorum hodie Romæ visuntur imagines in veteri saxo parieti domus Pompei Castellani impresso, via Sancti Martinelli. Hæc simillima, vel eadem potius sunt iis, quas Romæ vulgus ‘ Vettinas’ vocat.

87 *Madidus Baccho*] Bene potus, ebrius. Id etiam Græcis significat, βρέχειν.

Sua festa Parilia pastor] In scriptis omnibus, *Palilia*, a Pale Dea. De quibus Propert. lib. IV. ‘ Urbi festus erat, dixere Palilia patres, Hic primus cœpit mœnibus esse dies.’ Atque alibi: ‘ Annuaque accenso cele-

brare Palilia feno, Qualia nunc curto lustra novantur equo.'

89 *Levis stipulæ*] Virg. 'Atque levem stipulam.'

90 *Flammas transilietque sacras*] Genus expiationis.

91 *Et fœtus matrona dabit*] Pacis bona, quam Euripides propterea vocat κουροτρόφον θεάν.

Dabit] Edet. Virg. 'geminam partu dabit Ilia prolem.'

Natusque parenti Oscula compressis auribus eripiet] In Florentino, atque Sfortiaco, non *compressis*, sed *comprensis*. Quæ lectio potior. Sic Plautus in Pœnulo: 'Sine te prehendam auriculis, sine dem suavium.' Atque alibi: 'Prehende auriculas, compara labella cum labellis.' Hoc osculi genus Χύτρα Græcis dicitur. Julius Pollux lib. x. Εἰδέναι δὲ οὐ φαῦλον ὅτι καὶ χύτρα φιλήματος ἦν εἶδος, ὁπότε τὰ παιδία φιλοίη τῶν ὤτων ἐπιλαμβανόμενα. Multa enim esse osculorum genera, significat idem Pollux, eodem libro. Τὸ σύστομον, inquit, ὄνομα φιλήματος ἐν τοῖς Τηλεκλείδου Ψεύδεσι, μετὰ τῶν ἄλλων πολλῶν εἰρημένων. Romæ, apud Episcopum Capranicensem in veteri monumento, Dis manibus Zosimæ sacro, Cupido alatus, conprensis auribus, Zosimam ipsam deosculatur. Prave autem quibusdam in libris, pro *auribus* legitur *naribus*.

95 *Tunc operata Deo pubes discumbet in herba*] Virg. Georg. I. 'Sacra refer Cereri, lætis operatus in herbis.'

96 *Qua levis umbra cadet*] Sic Virg. in Georg. III. 'Speluncæque tegant, et saxea procubet umbra.' Sed in melioribus libris *cadit*; idque rectius.

97 *Aut e veste sacris tendent umbracula sertis*] *Sacris sertis*: ut capita cum coronis tegantur desuper. Similiter Ovid. 'Paci tentoria ponunt, Desuper extentas imposuere togas.'

98 *Coronatus stabit et ipse calix*] In Sfortiæ libro et Florentino *stabit et ante calix*. Vel ex hoc loco, opinor, intellegitur, quid sit apud Virg. 'Vina coronant.'

99 *At sibi quisque dapes, et festas exstruet alte Cespitibus mensas*] In Florentino, *Aut*, non *At*. Quod autem 'extrui dapes' etiam dixit, Plautus in Menæch. idem significans: 'Ita est adulescens ipsus escæ maximæ. Ceriales cenas dat, ita mensas exstruit, Tantas struitias concinnat patinarias. Standum est in lecto, si quid de summo petas.'

101 *Ingeret hic potus juvenis maledicta puellæ*] Sic, 'maledicta ingerere,' dixit, ut et Horat. I. Epist. 'Tum pueris nautæ, pueri convitia nautis Ingerere.' Et Cl. Marius Victor. lib. III. 'Qui Maledicta tibi convitiaque ingeret.'

102 *Postmodo*] Eodem verbo Ovidius est usus Art. Am. III. 'Postmodo rivalem, partitaque fœdera lecti, Sentiat.' Et Rem. Am. 'Utilior velis postmodo ventus erit.' Et Propert. lib. II. 'Sentiat illa tuas postmodo victa manus.'

103 *Nam ferus*] In Sfortiæ libro, *Jam ferus*.

104 *Mente fuisse mala*] Mente non sana. Seneca de Beneficiis III. eodem modo: 'Et cum, malam mentem habuisse se pridie, jurasset.' Et Ovid. 'Non bonam mentem,' idem significans, dixit Amor. II. 'Quid, quod in ancillam si quis delinquere possit, Illum ego contendi mente carere bona.'

105 *Pereant arcus*] In Sfortiæ libro, *pereantque arcus*.

108 *Hei mihi*] In omnibus scriptis libris, *Heu heu*.

Quam multis ars dedit illa malum] Nocuit. Quare illud, apud Pedianum: 'Malum dabunt Metelli Nævio poëtæ.'

109 *Et mihi præcipue*] In Florentino, *At mihi*.

Taceo cum saucius annum] Qui anno toto taceo saucius.

110 *Et faveo morbo*] Indulgeo dolori.

Cum juvat ipse dolor] In Vaticano, et nonnullis aliis, non *cum*, sed *tum*: legendum forte, *dum*.

111 *Virque cano Nemesim*] In Sfortiæ libro, Florentino, ac duabus meis, *Usque cano*. Nemesis eadem illa, de qua supra et Martialis lib. VIII. 'Fama est arguti Nemesis formosa Tibulli.'

112 *Justos aut reperire pedes*] Musicos pedes dicit Plin. H. N. lib. XXIX. 'Dissederuntque scholæ, et omnes eas damnavit Herophilus, in musicos pedes venarum pulsu discreto per ætatum gradus.'

113 *Nam Divum servat tutela poëtas*] Ovid. 'At sacri vates, et Divum cura vocamur.'

115 *Ut Messallinum*] In Vaticano, atque aliis, *Et Messallinum*.

116 *Ante suos currus oppida victa feret*] Fercula pompæ triumphalis. Horat. II. Epist. 'Captivum portatur ebur, captiva Corinthus.' Nisi æs intellegit Corinthium. Sed in Vaticana *geret*, non *feret*. In uno meo, *gerent*, numero multitudinis. In Florentino *ferent*, eodem numero.

117 *Ipse gerens laurus, lauro devinctus agresti Miles*] 'Laureati,' inquit, 'milites sequebantur currum triumphantis, ut quasi purgati a cæde humana intrarent urbem,' &c.

118 *Io magna voce triumphe canet*] In Vaticano, non *canet*, sed *canat*. Horat. IV. Od. 'Tuque dum procedis, Io triumphe Non semel dicemus, Io triumphe, Civitas omnis.'

119 *Tunc Messalla meus*] In nonnullis libris, *Tum*, non *Tunc*; quod est ipsum mollius.

120 *Et plaudat curru prætereunte pater*] In Florentino non *pater*, sed *parens*.

121 *Sic tibi sint*] Orat per ea, quæ propria sunt atque æterna, more plane poëtico.

ELEGIA VI.

1 *Castra Macer sequitur*] Is est Macer, de quo Ovid. Amor. II. 'Nos Macer ignavæ Veneris cessamus in umbra.' Et Sueton. in Cæsare Dictatore: 'Quos omnes libellos vetuit Augustus publicari in ea epistula, quam brevem admodum ac simplicem ad Pompeium Macrum, cui ordinandas bibliothecas delegaverat, misit.' Loquitur autem eodem modo Lucan. 'Nulla fides pietasque viris, qui castra sequuntur.'

Tenero quid fiet amori] Sic sæpissime sunt optimi Latinitatis auctores locuti. Plaut. in Bacchid. 'Quid fiet mihi postea?' Lucret. lib. I. 'Quid fiet denique telo?' Et Cic. 'Dicito quid faciam?'

2 *Arma geret*] In Sfortiæ libro *ferat*, non *gerat*.

3 *Seu vaga ducent Æquora*] In eodem libro, non *vaga*, sed *mala*.

5 *Tua qui ferus otia liquit*] In Sfortiæ libro *linquit*. *Otia* vero, quia 'Venus,' ut ait Ovidius, 'otia amat:' et hoc præcipuum amoris remedium, militare et res agere.

6 *Atque iterum erronem*] Non displicet Vaticani libri lectio, *Et verum erronem*.

7 *Parces*] In Florentino *parcis*.

8 *Levem galea qui sibi potet aquam*] In omnibus scriptis libris *portet*, non *potet*; quamquam illo modo Propert. 'Potabis galea fessus Araxis aquam.'

Levem aquam] Vilem. Horat. 'Et spondere levi pro paupere.' Vilem autem, alibi. In I. Sat. 'Venit vilissima rerum Hic aqua.' In Florentino tamen *levi galea*.

11 *Locuto*] In Sfortiæ libro *loquenti*.

17 *Tu me mihi dira precari*] In Sfortiæ libro, non *dira*, sed *cura*. Legendum forte *dura*. Sic Calvus, apud Probum: 'Mens mea dura sibi confingens omnia vecors.' Est autem idem omnino, quod 'mala.' Sequitur enim: *Jam mala finissem leto*. Et Horat. 'Durum, sed levius fit patientia,' &c. Atque idem alibi jungens: 'Dura fugæ mala, dura belli.'

Et Virg. Æn. VIII. 'Multaque dura suo tristi cum corde putabant.'

19 *Jam mala finissem leto*] Quod esse putabant misero remedium facillimum. Eurip. in Hippol. Coronato: Ταχὺς γὰρ ᾅδης ῥᾷστος ἀνδρὶ δυστυχεῖ.

Sed credula vitam Spes fovet] Ovid. 'Spes bona dat vires, animus quoque pascitur illa.' Multa, ab optimis auctoribus in hanc dicta sententiam, in unum collegit studiosissimus juvenis, mihique amicissimus, Aldus Manutius, Paulli F. in suis in Sallustii Catilinam eruditis Scholiis.

20 *Et, melius cras fore, semper ait*] In uno meo, ac Florentino: *et fore cras semper ait melius.* In altero item meo et Vaticano: *et semper cras fore ait melius.* Simile illud Theocriti: Θαρσεῖν χρὴ φίλε Βάττε· τάχ' αὔριον ἔσσετ' ἄμεινον. Plaut. in Cistellaria: 'GY. Bono animo es: erit isti morbo melius. SI. Confidam fore, si medicus veniat, qui huic morbo facere medicinam potest. GY. Veniet. SI. Spissum istud amanti est verbum, Veniet, nisi venit.' Et Cic. lib. VI. Epist. ad Cæcinam, 'Melius exspectans,' sic dixit.

21 *Spes sulcis credit aratis Semina*] Hor. I. Epist. 'Spem mentita seges.'

22 *Quæ magno fenore reddat ager*] Ovid. Rem. Am. 'Obrue versata Cerialia semina terra: Quæ tibi cum magno fenore reddat ager.' Et Art. Am. II. 'Credita non semper sulci cum fenore reddunt.' Manil. Astron. lib. V. 'Nec solum terræ spem credet in annua vota .... Arvorum ingenerat studium, rurisque colendi, Seminaque in fenus sulcatis reddere terris, Usuramque sequi majori sorte, receptis Frugibus innumeris.'

25 *Spes etiam valida solatur compede vinctum; crura sonant ferro, sed canit inter opus*] Fossorem, opinor, intellegit. Ovid. 'Vinctus quoque compede fossor, Indocili numero cum grave mollit opus.' 'Inter opus,' sic etiam posuit Columella, de Cultu Hortorum: 'Et secum gracili connectere carmina filo, Quæ canat inter opus musa modulante putator Pendulus arbustis, olitor viridantibus hortis.'

28 *Dura puella*] In Florentino, *bella puella.*

Deum] Spem.

29 *Per immaturæ tuæ, precor, ossa sororis*] Per ipsam mortuam ἀώρως. Sic Horat. II. Sat. 'Filius immaturus obisset.'

Immatura ossa] Id est, per ante diem versam in ossa. Idem alibi: 'Sic ego componi versus in ossa velim.' *Immatura ossa*, mortem significant immaturam. Sic Propert. lib. III. 'Immaturum mortis iter' dixit: 'Per te immaturum mortis adimus iter.'

33 *Fugiam*] Confugiam.

35 *Clientem*] Cultorem. Horat. II. Epist. 'Et fugit urbes Rite cliens Bacchi.'

36 *Illius, ut verbis*] Intellegi fortasse etiam possit: Tamquam illius verbis.

Sis mihi dura, veto] In Sfortiæ libro, *lenta*, non *dura.*

37 *Omittant mala somnia Manes*] In eodem libro: 'Nova somnia.' Virg, Æn. VI. 'Sed falsa ad superos mittunt insomnia Manes.'

39 *Fenestra*] Vat. *sagitta*, prave, opinor.

41 *Desino*] In Sfortiæ libro, atque uno meo, *Desine;* ut sit apostrophe ad se ipsum. Qua sane apostrophe usus idem lib. I. dixit: 'Desine dissimulare: Deus crudelius urit, Quos videt invitos succubuisse sibi.'

43 *Nec lacrimis oculos digna est fœdare loquaces*] Cic. de Leg. lib. I. 'Nam et oculi nimis arguti, quemadmodum animo adfecti simus, loquuntur.'

44 *Lena nocet nobis: ipsa puella bona est*] *Bona est:* favet. Virg. 'Sis bonus o, felixque tuis.'

45 *Furtimque tabellas Occulto portans itque reditque sinu*] Sinu enim fere scripta portabant feminæ. Idem ante: 'Quasque Albana sacras Ti-

beris per flumina sortes Portarit sicco pertuleritque sinu.' Ovid. ancillarum et lenarum hoc significans ministerium Art. Am. I. 'Si tamen illa tibi, dum dat recipitque tabellas, Corpore, non tantum sedulitate placet.' Et lib. III. 'Conscia cum possit scriptas portare tabellas, Quas tegat in tepido fascia lata sinu,' &c.

49 *Sæpe, ubi nox promissa mihi est*] In Sfortiæ libro, atque uno meo, *Sæpe, ubi nox mihi promissa est.* Et Ovid. Art. Am. II. 'Clausa tibi fuerit promissa janua nocte.'

51 *Tum mens mea*] In scriptis omnibus, *tum mens mihi.*

53 *Tunc tibi, lena, precor diras*] Distinguendum hoc loco: sequuntur enim diræ.

LIBER III.

ELEGIA I.

2 *Exoriens nostris hic fuit annus aris*] Varro de L. L. lib. V. 'Mensium nomina sunt aperta fere, si a Martio, ut antiqui instituerunt, numeres.'

4 *Perque vias urbis munera, perque domos*] Saturnalibus scilicet. Sic Ovid. Fast. II. 'Perque vias urbis, latosque ululasse per agros.' Et Virgil. similiter Æn. VIII. 'Lætitia ludisque viæ plausuque fremebant.'

9 *Lutea sed niveum involvat membrana libellum*] Involucrum, vel luteum, vel purpureum: hujus mentionem facit Martialis lib. V. ad Musas; 'Numquam grandia, nec molesta poscit, Quæ cedro decorata, purpuraque Nigris pagina crevit umbilicis.' Ac paullo post; 'Ultro purpureum petet libellum.'

10 *Pumicet, et canas tondeat arte comas*] Sic in plerisque scriptis libris. In Sfortiæ libro, *Punicet:* alii legunt, *Pumex et canas tondeat ante comas.* Sed, si veterum lectionem retinemus, ad membranam referamus: ut ipsa comas et punicet, et tondeat, poëtice; aut passive, quo modo lavare dicuntur, qui lavantur. Eodem autem verbo est usus Lucilius, apud Nonium Marcellum in verbo, 'Desquamat;' quem locum vitio scriptum in vulgatis libris puto sic: 'Sador, subellor, desquamor, punicor, ornor, Expilor, pingor.' Emendabam: 'Rador, subvellor, desquammor, punicor, ornor, Expilor, pingor.' In veteri impresso libro erat, 'subbellor,' quo probabilius fit, legendum, 'subvellor.'

11 *Summaque prætexat tenuis fastigia chartæ*] *Protexat* in Vaticano. Sic autem significatur ipsa inscriptio.

18 *Sicut erat*] In Vaticano, *Sicut erit.*

Nullus defluat inde color] Et 'liquidi colores' ab Horat. dicuntur IV. Od.

19 *Referat*] In Florentino *referet.*

Mutua cura] Amor mutuus.

20 *At minor, an toto pectore deciderim*] In Vaticano, *e toto.* legendum forte, *et toto.*

An minor] In Florentino *an maneam.*

21 *Sed primum nympham*] In eodem *meritam*, non *nympham.*

Larga donate salute] In Sfortiaco, *longa.*

23 *Hæc tibi vir quondam, nunc frater, casta Neæra*] *Vir quondam;* id est, olim futurus conjunx, nunc enim frater, id est, amicus: quod idem prope

valet, quod mœchus: quem hujus loci nodum pererudite Lycophronis Interpres expedit, in illa verba: Τὴν Καστνίαν δὲ καὶ μελιναίαν θεόν. Καστνίαν τὴν Ἀφροδίτην, τὴν μοιχίαν. Καστνίαν δὲ τὴν ἀδελφοποιόν. Τοὺς γὰρ ξένους ἀδελφοὺς τὰ ἐρωτικὰ ποιοῦσιν. Οἱ γὰρ ἐρῶντες φωρατῆναι λέγουσιν· Ἀδελφός μου, ἢ συγγενής μου ἐστίν. Neque aliter possumus intellegere; abhorret enim a Romanis moribus. Æmilius Probus, in Procemio Historiæ de Imperatoribus: 'Neque Cimoni fuit turpe, Atheniensium summo viro, sororem germanam habere in matrimonio: quippe cum cives ejus eodem uterentur instituto: at id quidem nostris moribus nefas habetur.'

28 *Pallida Ditis aqua*] 'Pallidam aquam' sic videtur dicere, ut et Hadrianus apud Spartianum, in versiculis suis, 'Pallidula loca' vocat 'inferorum.' Eandem aquam dicit 'ignavam' post: 'Ditis in ignava luridus Orcus aqua.' Virg. Æn. VI. de aqua eadem 'livida' vocat, 'vel quo discrimine ripas Hæ linquunt, illæ remis vada livida verrunt.' In uno tamen, Longobardicis scripto litteris, 'vada liquida.' Sed illud, opinor, rectius.

ELEGIA II.

1 *Qui primum*] In omnibus scriptis libris, *primus*, non *primum*.

Caram] 'Caram' etiam 'puellam,' id est, amabilem, sic dixit Flaccus I. Epist. 'Ne dominus pueri pulchri caræque puellæ Munere te beet.'

5 *Non hæc patientia nostro Ingenio*] Vaticano: *Non hoc nostro patiemur Ingenio.*

8 *Tot mala perpessæ tot superesse meæ*] Sic in uno meo: in ceteris omnibus; *Tot mala perpessæ tædia nata meæ;* ut tot mala sibi perpesso, nata dicat vitæ tædia, aut illa tot post mala, tædia alia esse orta etiam.

9 *Ergo, ego*] Abest omnibus libris scriptis *ego:* delendum igitur.

Cum tenuem fuero mutatus in umbram] Horat. IV. Od. 'Pulvis et umbra sumus.'

13 *Sed veniet*] In Vaticano ac duobus meis, *veniat.*

15 *Præfatæ ante meos manes*] Ut apud Virg. 'Præfatus divos;' nam *ante*, prius, hoc loco.

Animamque rogatæ] Sic in omnibus veteribus, non *precatæ.* Credo, in cærimoniis hoc fuisse, ut alii alios, qui præsentes adessent, defuncti animam rogarent, ubi esset, aut quid simile. Virg. Æn. III. 'animamque sepulcro Condimus, et magna supremum voce ciemus.' Sed illud 'ciemus' aliter Servius. Et in eodem post: 'manesque vocabat Hectoreum ad tumulum.' Et Æn. VI. consuetudinem hanc vocandi animas significat, de Deiphobo: 'Tunc egomet tumulum Rhœteo in litore inanem Constitui, et magna manes ter voce vocavi.' Nisi legendum forte sit *togatæ*, qui est habitus meretricius: ut vos, præfatæ meos manes animamque, togatæ, &c.

17 *Pars quæ sola mei*] In omnibus fere scriptis libris, non *quæ*, sed *quoque* vitio scriptum.

19 *Et primum annoso spargent collecta Lyæo*] In Vaticano, non *collecta*, sed *perfusa;* ut in uno meo. Vino autem atque unguentis solitos esse cinerem spargere, vel Ausonii versus ille declarat: 'Sparge mero cineres, et odoro perlue nardo.'

20 *Mox etiam niveo fundere lacte parent*] Virg. Æn. III. de Polydoro: 'Inferimus tepido spumantia cymbia lacte.'

21 *Post hæc carbaseis umorem tollere ventis*] Sic in omnibus scriptis libris: alii legunt, *velis;* alii, *vittis*, quod probabilius videtur; nam forte cum scriptum fuisset veterum more, *veittis*, factum ex eo, *Ventis.*

22 *Atque in marmorea ponere sicca domo*] Domum quoque monumentum dicebant.

Romæ, in D. Stephani, e regione templi D. Luciæ.

. . . .
. . . . MALA. EST. GRATIA
M. IVNIO. M. F. PAL. RVFO
SOTERICHVS. PAEDAGOG. FECIT
HAE. SVNT. PARVAE. TVAE. MEAEQ. SEDES
HAEC. CERTA. EST. DOMVS. HAEC. COLENDA. NOBIS
HÆC. EST. QUAM. MIHI. SUSCITAVI. VIVUS

24 *Dives et Assyria*] In Sfortiæ libro, atque uno meo, *pinguis et Assyria.*

26 *Sic ego componi*] Siti *componi* dicebantur. Horat. I. Sat. ‘ Omnes composui.’ Et Catull. ‘ Inter cognatos compositum cineres.’ Sed in Sfortiæ libro, et Florentino, *carmen in ossa.* Si hoc modo, carmen quod sequitur, intellegamus, *Lygdamus, &c.* quod ante quam ponat, cujusmodi esse velit, demonstrat. Sin illo, quod videtur ipsum probabilius, intellegamus, Ego versus in ossa, cum nihil mei, præter ossa, reliquum erit, eaque perusta. Idem alibi : ‘ Non hic mihi mater, Quæ legat in mæstos ossa perusta sinus.’

27 *Sit tristem*] Legendum, quemadmodum in omnibus scriptis, *Sed tristem.*

Demonstret littera caussam] In Florentino, *casum,* non *causam.* Littera vero tristis est, Θ, de qua Isidorus Etymol. lib. I. cap. 22. ‘ Tau, inquit, nota in capite versiculi superstitem designat. Θ ad uniuscujusque defuncti nomen adponebatur.’ De qua Persius : ‘ Et potis est nigrum vitio præfigere Theta.’ Romæ vero multis in monumentis mortuorum nominibus Θ præfixum hodieque cernitur ; et res ipsa notior, quam ut indicari debeat. Nisi *litteram,* versus ipsos, atque inscriptionem, significare velit.

28 *Atque hæc in celebri carmina fronte notet*] Ipsa prior littera Θ, aut illo altero modo. In fronte autem quid sit, multa vetusta monumenta declarant, in quibus, IN. FRONTE. P. IN. AG. P. Celebrem frontem dicit, quod spectaret in viam celebrem ac frequentem.

29 *Lygdamus hic situs est*] Hæ quoque litteræ singulares in vetustis monumentis sæpe leguntur, atque intelleguntur, H. S. E. Lygdami cujusdam Propert. etiam non semel mentionem facit : ‘ Dic mihi de nostra quæ sentis vera puella, Sic tibi sint dominæ, Lygdame, lenta juga.’ Sententia vero non dissimilis apud Theocr. in Ἀνέρωτι· Γράψον καὶ τόδε γράμμα τὸ σῆμα στίχοισι χαράξω, Τοῦτον ἔρως ἔκτεινεν ὁδοιπόρε.

Et cura] Amor, de quo ante. Alii legunt, *caussa.* In veteribus libris erat compendio scriptum, *cā ;* quod utrumque possit significare.

ELEGIA III.

1 *Cælum votis implesse, Neæra*] Virg. Æn. IX. dixit ‘ onerare :’ ‘ Multa Deos orans, oneravitque æthera votis.’

2 *Blandaque cum multa tura tulisse prece*] *Blanda tura :* quod Dis quodammodo blandiantur ; vel quod eos nobis blandos faciant. Sic etiam Propert. lib. IV. ‘ Costum molle date, et blandi mihi turis honores.’

7 *Sed tecum ut longæ sociarem tempora vitæ*] In Vaticano et Sfortiaco, *sociarent ;* id est, ut me tecum longa vita sociaret.

9 *Tunc, cum præmensæ defunctus tempora lucis*] In Vaticano, *Tum, cum permensæ ;* itaque in uno meo. In altero, *Tunc, cum permenso defunctus tempore*

lucis. Ut enim, 'viam metiri,' dicebant, id est, ire, sic etiam 'lucem' dixit. Propert. lib. II. eodem modo transferens: 'Qualem si cuncti vellent decurrere vitam.'

11 *Prodest pondus*] In Sfortiæ libro, *pondus prodest*.

13 *Quidve domus prodest, Phrygiis innixa columnis*] Plin. lib. XXXVI. 'Nonne inter magnifica Basilicam Paulli columnis e Phrygibus mirabilem, Forumque Divi Augusti,' &c.

14 *Tænare sive tuis*] Propert. 'Quod non Tænariis domus est mihi fulta columnis.'

Sive Cariste tuis] Martial. lib. IX. 'Dea marmore omni, quod Caristos invenit.'

15 *Et nemora in domibus sacros imitantia lucos*] Idem significans Horat. 'Quo strepitu nemus, Inter pulchra situm tecta, remugiat.'

17 *Quidve in Erythræo legitur quæ litore concha*] Sic alibi loquitur: 'O pereat, quicumque legit viridesque smaragdos.' Et Ovid. Art. Am. III. 'Lectaque diverso litore concha venit.'

20 *Invida quæ falso plurima vulgus amat*] Alii legunt, *Invidia est falso;* vel igitur *Invidia* positum active: vel legendum fortasse, *Invidet, et falso.*

Falso] Magno errore.

21 *Non opibus mentes hominum curæque levantur*] Horat. in eandem sententiam: 'Non æris acervus et auri Ægroto domini deduxit corpore febrim.'

24 *Et sine te regum munera nulla volo*] Idem ante: 'Et regum magnæ despiciantur opes.' Plaut. in Curcul. in eandem prope sententiam: 'Sibi sua habeant regna reges, sibi divitias divites, Sibi honores, sibi virtutes, sibi pugnas, sibi prælia, Dum mihi abstineant invidere, sibi quisque habeat, quod suum est.'

26 *O mihi felicem*] Active *felicem* dixit: Sic Terent. 'O faustum et felicem diem.'

28 *Audiat aversa non meus aure Deus*] *Aversa aure*, ut Horat. Epod. 'Preces et aversum ad Jovem.'

Non meus] Non propitius. Idem Horat. 'Ventis iturus non suis.' Et Martial. 'Et cursu facili tuisque ventis Hispanæ pete Tarraconis arces.'

29 *Jucent*] In multis scriptis libris, *Jurant*.

36 *Futura neunt*] Res futuras. Indidem transferens Horat. Epod. 'Unde tibi reditum certo subtemine Parcæ Rupere.' Quo loco, non, 'certo,' sed 'secto,' legendum puto. Sic Homer. Odyss. I. Τῷ οἱ ἐπεκλώσαντο θεοὶ οἰκόνδε νέεσθαι Εἰς Ἰθάκην.

38 *Dives in ignava luridus Orcus aqua*] Esse aiunt in nonnullis libris, *Ditis*, non *Dives*. Legendum forte, *Divus;* ut sit, orcus, qui divus luridus: vel dives, quasi ᾅδην dictum velit, a non carendo, non, ut alii, a lucis defectu atque inopia. 'Luridum Orcum' etiam Horat. dicit III. Od. 'Mæretque partus fulmine luridum Missos ad Orcum.'

ELEGIA IV.

1 *Di meliora*] Sic solebant, amolientes, et avertentes, atque averruncantes, quæcumque impenderent mala. Sic Lucilius, et Cicero, apud Nonium Marcellum, in verbo, 'Averruncare,' 'Di maluerint meliora.' Et Seneca, de Remediis Fortuitorum: 'Morieris: Di melius.' Et Valer. Max. lib. V. 'Di melius, quod hunc animum viris earum non dederunt.'

2 *Quæ tulit hesterna proxima nocte quies*] Quæ mihi per quietem videre visus sum. 'Hesternam noctem' dicit idem post etiam: 'Hesterna quam te solum quod nocte reliqui.'

3 *Vani*] Mendaces. Vero enim Plautus opponit in Mostell. 'Vera cantas: vana vellem. patris amicus videlicet.'

4 *Desinite in votis*] Sic in scriptis

libris: legendum forte, non *in votis*, sed uno verbo leviter mutato *inventis*. Desinite, inquit, vani vestris inventis fidem quærere: aut, *invitis*. Sed videtur et vetus lectio retinenda; namque in extrema elegia: 'Non ego crediderim votis contraria vota.' Ut sit hæc sententia: Cavete putetis similia votis somnia futura; nam, 'qui amant, ipsi sibi somnia fingunt,' ut ait Virgil.

5 *Vera monent*] Verbum 'moneo,' ad futurorum prædictionem pertinet, ut alibi dictum. Plin. N. H. lib. III. 'Quinimmo vates intelligitur potius, ac monitor auctu suo.'

Nuntia sortis] Sic in omnibus, præterquam in Sfortiaco, *numina*.

9 *Et vanum metuens hominum genus, omnia noctis*] Sunt, qui pro *omnia*, legant *omina*. In Vaticano: *Et tantum metuens hominum genus, omnia noctis*. In duobus meis: *Et natum in curas hominum genus, omnia noctis*. In Sfortiæ libro probabiliter: *Et vanum ventura hominum genus, omnia noctis*. Sequitur enim apte:

11 *Farre pio placant, et saliente sale*] 'Far pium' etiam Virg. Æn. v. 'Et canæ penetralia Vestæ Farre pio et plena supplex veneratur acerra.' Et Ovid. utrumque Fast. IV. 'Farra Deæ micæque licet salientis honorem Detis.' Arnobius contra Gentes lib. VII. 'Far pium' in sacrificiis, sine ture, adhibitum declarat. 'Neque genetrix et mater superstitionis Etruria opinionem ejus novit, aut famam, Sacellorum ut indicant ritus; neque quadringentis annis, quibus Albana res viguit, in usum cuiquam venit, sacra cum res fieret; neque ipse Romulus, aut religionibus artifex in comminiscendis Numa, aut esse scivit, aut nasci, ut pium far monstrat, quo peragi mos fuit sacrificiorum solemnium munia.'

Moneri] Placet Vaticani libri lectio, *monenti*; quomodo et in Florentino.

17 *Jam nox ætherium nigris emensa quadrigis Mundum*] In Florentino, non *emensa*, sed *dimensa*: legendum forte, ut alii putant, *emensa*.

18 *Cæruleo laverat amne rotas*] Mari. Paludem cum Homero Theognis Cæruleam mihi videtur dicere, sive purpuream: Οὔτ' ἂν πορφυρέης καταβὰς ἐς πυθμένα λίμνης. Homerus autem ante 'amnem' quoque dixit Oceanum, cujus in Iliad. XIX. versus est: Ἐν δὲ τίθει ποταμοῖο μέγα σθένος Ὠκεανοῖο. Idem Tibullus ante lib. II. 'Quaque patent ortus, et qua fluitantibus undis Solis anhelantes abluit amnis equos.'

20 *Sollicitas deficit ante domos*] Deficit ante sollicitas domos: nec enim sollicitos curæ dormire sinunt.

21 *Summe*] In Vaticano, *somne*: quasi dicat, Phœbus oriens et Somnus tandem me prospexere, et quasi miserati consopivere.

22 *Lumina sera*] In Sfortiæ libro, et duobus meis, *fessa*, non *sera*.

26 *Humanum nec videt illud opus*] In Vaticano *fuit*, non *videt*; quod placet.

28 *Stillabat Tyrio myrtea rore coma*] Multi docti homines *myrrhea* pridem legerunt: quorum post secuti sunt etiam multi sententiam. In scriptis tamen omnibus erat *myrtea*. *Myrrhea* vero *coma* sic dicta est a colore, ut Acron tradidit, illud interpretans Horatii, Od. III. 'Myrrheum nodo cohibere crinem.' Columella tamen, de Cultu Hortorum, de Cinara, 'Myrteolo modo crine viret.' Jam quod non *Tyrio*, sed *Syrio* legi quibusdam in libris adfirmant; mihi si libros eosdem videre licuisset, adseverantius dixissem placere. Sed idem post in extremo, eodem modo: 'Jamdudum Tyrio madefactus tempora nardo.' Stillare sic dixit, ut Anacreon ψεκάζειν· Πόθεν μύρων τοσούτων Ἐπ' ἠέρος θέουσα Πνέεις τε καὶ ψεκάζεις; Idem prope significans Eurip. in Cyclope: Ἐπὶ δεμνίοις δὲ ξάνθον χλιδανῆς

ἔχεν ἑταίρας Μυρόχριστον λιπαρὸς βόστρυχον.

29 *Candor erat, qualem præfert Latonia luna*] Ovid. Met. IV. hoc ipsum, et id quod sequitur, 'et autumno candida mala rubent,' secutus, dixit: 'Nais ab his tacuit, pueri rubor ora notavit; Nescit, quid sit amor, sed et erubuisse decebat. Hic color aprica pendentibus arbore malis, Aut ebori tincto est, aut sub candore rubenti Cum frustra resonant æra auxiliaria lunæ.'

31 *Ut juveni primum virgo deducta marito*] 'Deduci,' in conjugiis. Cic. apud Macrobium, Saturn. lib. II. 'Comparavit hunc fundum Servilia tertio deducta.' Ex quibus verbis intellegimus, cum etiam tertio deduci solerent, Tibullum voluisse summum pudorem significare, qui, *primum deducta*, dixerit. Eodem verbo, atque eodem in genere, Propertius est usus lib. IV. 'Quæ mihi deductæ fax omen prætulit.' Et Tacit. in extremo Ann. XIV. 'Huic primum nuptiarum dies loco funeris fuit deductæ in domum, in qua nihil, nisi luctuosum, haberet.'

33 *Ut cum contexunt amaranthis alba puellæ Lilia*] Multis modis hujus suavitatem coloris Poëtæ significant. Virg. Æn. XII. 'Indum sanguineo veluti violaverit ostro Si quis ebur, vel mixta rubent ubi lilia multa Alba rosa, tales virgo dabat ore colores.' Et Propert. lib. II. 'Nec me tam facies, quamvis sit candida, cepit: Lilia non domina sint magis alba mea: Et Mæotica nix minio si certet Ibero, Utque rosæ puro lacte natant folia.'

35 *Ima videbatur talis illudere palla*] Ovid. longam quoque vestem esse *pallam* significat: 'Verrit humum Tyrio saturata murice palla.' Similiter Propert. lib. II. de Apolline: 'Deinde inter matrem Deus ipse, interque sororem Pythius in longa carmina veste sonat.'

37 *Fulgens testudine, et auro*] Mira fuisse Lyrarum ornamenta, Ovidii versus ille etiam declarat: 'Distinctamque lyram gemmis, et dentibus Indis.' Et Cassius Parmensis, in Orpheo: 'Arguta primum cum plectra parentis, et auro Distinctam sumpsit citharam Rhodopeïus heros.'

42 *Edidit hæc tristi dulcia verba modo*] In Sfortiæ libro *sono*, non *modo*. Modus autem, *τρόπος*, qui a Musicis dicitur. Ergo verba erant ipsa dulcia, et lugubria, ad modum adtemperata lugubrem.

46 *Quid ferat hora sequens*] Ut illud, 'Quid serus vesper vehat.'

47 *Ævique futuri*] In Sfortiæ libro, atque uno meo, *quicumque*, non *ævique*, quod quam possit efficere sententiam, non video.

49 *Accipe, vates*] In Vaticano, *excipe;* ut apud Cic. 'Excepta vox est.'

50 *Quodque Deus*] In Sfortiæ libro, *Quisque*. In uno meo, *Quidque*.

54 *Securos non sinit ire dies*] *Securos:* vacuos a curis.

59 *Diversasque suas agitat mens anxia curas*] In omnibus veteribus, non *anxia*, sed *impia: suas* vero *curas* agitat, diversas a te, id est, aliorum amores, non tuos, cogitat. 'Diversas' etiam 'curas' sic dixit Virg. Æn. XII. 'Diversæque vocant animum in contraria curæ.'

60 *Nec gaudet casta pulchra Neæra domo*] Virg. 'Casta pudicitiam servat domus.'

64 *Tu modo*] Sic idem lib. IV. 'Tu modo semper ama, salva puella tibi est.' Et Cic. ad Att. lib. I. 'Tu modo nos revise aliquando.'

Cum multa bracchia tende fide] Supplex ora; crediturus, si quid pollicebitur: vel, in fide permanens puellæ, nec ab ejus amore discedens.

66 *Fera verba*] In Vaticano, *fera bella;* ut in uno meo.

67 *Niveas pavisse juvencas*] In Sfortiæ libro, *niveos pavisse juvencos*. Nam ante etiam: 'Pavit et Admeti tauros formosus Apollo.' Et ut tradit Eustatius, Dionysii Interpres, in Icaro in-

suis religione colitur Apollo *τεμπέτηλος*.

68 *Fabula ficta*] Eodem in libro, *fabula facta*.

70 *Nec similes chordis reddere voce sonos*] Similiter Anacreon: Θέλω λέγειν Ἀτρείδας, Θέλω δὲ Κάδμον ᾄδειν, Ἁ βάρβιτος δὲ χορδαῖς Ἔρωτα μοῦνον ἠχεῖ. Loquitur autem eodem modo Flaccus: 'Sed neque chorda sonum reddit, quem vult manus aut mens.'

73 *Nescit*] Legendum, ut in veteribus, *Nescis*.

78 *Nostra nomina*] Lapsus operarum: legendum *nostro nomine*.

80 *Ac alium*] Legendum *atque alium*: neque enim *ac* conjunctio vocem, a vocali incipientem, præcedit.

83 *Nec tibi crediderim*] In Vaticano, atque uno meo, *Non ego crediderim*.

85 *Nam te nec vasti genuerunt æquora ponti*] Catull. 'Quod mare conceptum spumantibus exspuit undis.'

86 *Nec flammam volvens ore Chimera fero*] Pindar. in Olymp. Καὶ Χίμαιραν πῦρ πνέοισαν.

87 *Nec canis anguinea*] In Vaticano, atque uno meo, *Nec consanguinea*.

89 *Scyllaque virgineam canibus submixta figuram*] Isdem in libris *succincta*, non *submixta*; quo modo etiam Virg. 'Candida succinctam latrantibus inguina monstris.'

93 *Et longe ante alios omnes*] Lapsus operarum: legendum, *ante alias omnes*; vel, ut in Vaticano, *ante omnes alias*.

96 *Et jubeat tepidos irrita ferre notos*] In scriptis omnibus, *impia*, non *irrita*. Ovid. Amor. II. similiter: 'Tu Dea, tu jubeas animi perjuria nostri Carpathium tepidos per mare ferre Notos.' 'Notum' quoque 'calidum' significat Lucan. lib. X. 'licet usque sub Arcton Regnemus, Zephyrique domos, terrasque premamus Flagrantis post terga Noti.' Idem Tibullus post, in eandem sententiam: 'Quid precor a demens! venti temeraria vota Aëriæ et nubes diripiendá ferant.' Et Ovid. Rem. Am. 'Ne mea dicta rapax per mare ventus agat.' Sic sæpe Horatius, atque alii, de iis quæ vellent irrita esse.

ELEGIA V.

1 *Nec tenet Etruscis manat quæ fontibus unda*] Calidarum aquarum in Tuscis mentionem facit Varro de L. L. lib. VIII. cujus verba, quomodo mihi legenda videntur, ponam. 'Sic Aquæ calidæ, a loco, ut quæ ibi scaterent: cum vero colerentur, et venissent in usus nostris, tum aliæ ad aliud morbum idoneæ visæ sunt. Hæc cum plures essent, ut Puteolis, ut in Tuscis,' &c. Sed in Vaticano etiam pro *fontibus*, legebatur *montibus*: consentanea lectio Lucretianæ lib. VI. 'Is lacus est Cumas apud, et Vesuvi per montis, Oppleti calidis ubi fumant fontibus auctus.'

3 *Nunc autem sacris Baiarum maxima lymphis*] Etruscæ quidem aquæ, nullo modo per æstatem adeundæ: at nunc, id est, vere ineunte, etiam ipsis Baiarum aquis maximæ, atque optimæ, videntur. Dandi enim casu, *sacris lymphis*, positum accipio. Quo sane modo difficultas omnis tollitur, quæ multos exercuit, eosque adegit adeo, ut veterem lectionem commoverent, multaque inepta et commenticia inculcarent. Nec enim in Baiis erat, qui etiam in extrema Elegia, in Tuscis esse se, demonstrat. Horat. I. Epist. etiam per hiemem Baianas aquas non probasse Musam Antonium significat; 'nam mihi Baias Musa supervacuas Antonius, et tamen illis Per medium frigus.' Sacris autem, τοῖς ἀποσοβητικοῖς τῶν νόσων.

4 *Cum se purpureo vere remittit humus*] In Vaticano, non, *humus*, sed, *hiems*: quo modo etiam Lucanus loquitur lib. I. 'Et, qua bruma rigens, ac nescia vere remitti.'

8 *Laudandæ*] Contra, de Osyri, Virg. 'Illaudatus Osyris.'

Docere] Vulgare.

10 *Nec cuiquam*] In Florentino *non unquam.*

Certa venena] In Sfortiæ libro *tætra venena.*

Dedi] In scriptis omnibus, *dedit,* ut olim Aldus.

11 *Nec nos sacrilegos templis admovimus ignes*] Sic omnino in uno meo. In altero, atque in Sfortiæ libro: *Nec nos sacrilegis templis admovimus ægros.* In Vaticano, et Marcelli Pont. Maximi, *sacrilegos ægros.* Ego legendum putabam; *sacrilegi templis admovimus ignes.*

12 *Nec cor sollicitant facta nefanda meum*] Idem ante: 'Si mea nec turpi mens est obnoxia facto.'

13 *Jurgia linguæ*] In Vaticano, et Florentino, atque uno meo, non *linguæ,* sed *mentis.*

14 *Impia in adversos solvimus ora Deos*] Sæpe sic. In lib. I. Eleg. 3. 'Timidum non me perjuria terrent, Non dicta in sanctos impia verba Deos.' Hoc ipso libro, eleg. 4. 'Nec læsit magnos impia lingua Deos.' Et lib. IV. 'Dicit in æternos aspera verba Deos.' Sed horum versuum duorum sententia eadem prope apud Æschylum Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβαις: Καπανεὺς δ' ἀπειλεῖ δρᾶν παρασκευασμένος, Θεοὺς ἀτίζων, κἀπογυμνάζων στόμα, Χαρᾷ ματαίᾳ, θνητὸς ὢν, ἐς οὐρανὸν Πέμπει γεγωνὰ Ζηνὶ κυμαίνοντ' ἔπη. Et apud Eurip. in Herc. Furente: Τίς ὁ θεοὺς ἀνομίᾳ χραίνων, θνητὸς ὢν, Ἄφρονα λόγον οὐρανίων μακάρων Κατέβαλ', ὡς ἄρ' οὐ σθένουσι θεοί; Arriani in sententiis, quamquam non tam simile, at ejusdem generis illud, Μακάρεσσι δ' ἐπὶ ψόγον αἶνον ἰάπτει.

17 *Natalem primo nostrum videre parentes*] In Sfortiæ libro *nostri,* non *nostrum.*

18 *Cum cecidit fato*] Eodem est usus versu, tamquam suo, Ovid. in Tristibus.

20 *Et modo nata mala vellere poma manu*] In Vaticano, *lædere,* non *vellere.* Sed Ovid. illo modo legisse videtur, hunc imitatus locum Amor. II. 'Quid plenam fraudas vitem crescentibus uvis, Pomaque crudeli vellis acerba manu?' 'Mala manu,' dixit etiam Plautus in Amphitr. 'Huic homini nescio quid est mali mala objectum manu.'

21 *Pallentes umbras*] In scriptis omnibus, *undas,* non *umbras.* Idem: 'Pallida Ditis aqua.'

24 *Lethæamque ratem*] Idem, opinor, alibi: 'Lethæa cogerer ire rate.'

Cimeriosque lacus] In scriptis omnibus, *Chimerios.* Scribendum forte, *Cimmerios:* a populis, qui inter Baias et Cumas.

27 *Terrear æstu*] In Vaticano, *torrear.*

29 *Atque mihi*] In nullis scriptis libris hoc modo; sed *Atque nobis;* vel, *At nobis;* vel, *Et nobis.* Itaque, cum in pluribus sit, *At nobis,* retinendum.

Celebrantur] Coluntur; quo verbo est usus Varro.

30 *Et facilis lenta pellitur unda manu*] 'Facilem aquam' Propert. etiam dixit, lib. I. 'Alternæ facilis cedere lympha manu.'

32 *Seu nos Fata fuisse velint*] In uno meo *volent,* non *velint.*

ELEGIA VI.

1 *Candide Liber, ades*] 'Candidum' quoque dixit Ovid. Fast. III. 'Restat, ut inveniam, quare toga libera detur Luciferis pueris, candide Bacche, tuis.'

Sic sit mystica vitis] *Mystica,* sacra. Modus autem bene precandi, etiam Græcis usitatus. Lucilius lib. II. Epigram. Græcorum εἰς λαιμαργούς· Οὕτω σοι πέψας Διονύσιε πάντα γένοιτο.

2 *Sic edera semper cornua vincta feras*] In plerisque scriptis libris ordo verborum hic, *Semper sic edera.* Bacchum quoque lætum edera significat Eurip. in Cyclope: Κἀγὼ τὸν φιλοινο-

σοφόρον Βρόμιον πεδανὸν εἰσιδεῖν θέλω. Cur autem *hedera*, utroque enim modo scriptum invenio, in Liberi tutela sit, caussas adfert Fest. Pomp. in verbo, 'Hedera.' Propert. lib. IV. 'Mi folia ex hedera porrige, Bacche, tua.' Et idem, de Bacchi cornib. lib. III. 'Quod super est vitæ, per te, et tua cornua vivam.'

Feras] In Florentino, *geras*.

3 *Aufer et ipse meum pariter, medicando, dolorem*] Ego, etiam nullis veteribus libris auctoribus, legendum puto, *medicande*. Est enim mollius, atque aptius, politissimo Poëtæ. Et O finale perraro illius sæculi Poëtæ, præterquam in quibusdam verbis, corripuerunt.

6 *Prona funde falerna manu*] In Sfortiæ libro *plena*, non *prona*; id est, large. Vide Proverbium, 'Plena manu.'

7 *Ite procul, durum curæ genus*] In Florentino *dirum*, non *durum*. Sic ante, 'Ite procul vani.' Et lib. I. 'Vos signa tubæque Ite procul.'

Labores] Ut Græci, πόνοι, id est, angores animi.

8 *Fulserit hic niveis Delius alitibus*] Virg. etiam, Vates, addidit, Æn. VI. 'cui mentem animumque Delius inspirat vates.' Sed in Florentino, legitur, *Fluxerit*, non *Fulserit*. Optat autem, ut eo Apollo equis, quibus utitur, alatis, quasi defluat suprema tempestate, cum genio sit indulgendum. Similiter Horat. IV. Od. ad Venerem: 'Tempestivius in domo Pauli, purpureis ales oloribus, Comissabere Maximi.'

9 *Vos modo proposito dulces faveatis amici*] Plin. in extremo Panegyrico: 'Vos modo favete huic proposito, et credite.'

10 *Neve neget quisquam, me duce, se comitem*] Sic loquitur etiam Ovid. Art. Am. I. 'Si qua repugnabat nimium, comitemque negabat, Sublatam cupido vir tulit ipse sinu.'

11 *Aut si quis*] In Sfortiæ libro, atque uno meo: *At, si quis vini certamen mite*. Horat. IV. Od. 'Nec certare mero.'

Recusat] In Vaticano, et quibusdam aliis, *recuset*.

13 *Ille facit dites animos Deus*] Horat. de vini laud. I. Epist. 'Spe cum divite manet in venas.'

Ille ferocem Contudit] In Sfortiæ libro et Florentino *feroces*, non *ferocem*.

15 *Et fulvas ille leænas*] In Vaticano atque uno meo, *et fulvas ille leæna*.

17 *Et majora volet*] In uno meo, *et majora valet*. In Sfortiæ libro, *et majora dedit*.

Bacchi Munera] Similis Ovidii periphrasis, panem significantis: 'Cereris sine munere,' &c. Et Horat. IV. Od. 'Inter jocosi munera Liberi.'

18 *Pocula sicca*] Et Cic. et Horat. 'Siccare calices, et pocula,' dixerunt.

19 *Nec torvus Liber in illos*] In scriptis omnibus *in illis*. Sed illud omnino rectius.

20 *Qui se, quique una*] In nonnullis, *Qui se quisque*, quod non placet.

21 *Jam venit iratus nimium*] In uno meo, *Nam venit*. In ceteris omnibus, *Non venit*; illud rectius.

23 *Quales his pœnas*] In uno meo, *Quales is pœnas*: *is* per i simplex dandi casu, more veterum.

24 *Cadmeæ matris pœna cruenta docet*] Agave, Cadmi filia, spretis Liberi patris sacris, Pentheum filium, errore objecto a Libero patre, miserabiliter dilaniavit.

25 *Illaque si qua est*] *Illa*; mater Cadmea.

Si qua est] Nisi ficta res est, et commenticia.

27 *Venti temeraria vota Aëriæ et nubes diripienda ferant*] Catullus: 'ac tua dicta omnia factaque Ventos irrita ferre, ac nebulas aërias sinis.'

[redacted]

Poëtæ, opinor, Græci, ἠέριαι νεφέλαι.

30 *Sis felix*] Virg. active posuit, 'Sis felix.'

Et sint candida fata tua] In Vaticano non *tua*, sed *tibi*. 'Candidius fatum' dixit etiam Ovid. Trist. III. 'Dignus es, et fato candidiore frui.' Propert. lib. IV. 'omina candida.' 'Date candida cives Omina.'

31 *Securæ*] Oblitæ, et curarum nesciæ.

32 *Venit post multos una serena dies*] In Sfortiæ libro, atque uno meo, *Post multas*: quod est aptius.

33 *Hei mihi*] Septimam facio, secutus omnium, quos viderim, veterum librorum fidem.

37 *Quid queror*] In Florentino, *Quid loquor*.

39 *Gnosia Theseæ*] Ab exemplo docet, rem, ut ille dixit, perfidiosam esse Amorem.

41 *Sic cecinit pro te doctus, Menoi, Catullus*] *Pro te*. Nota apud Catullum prosopopœia. Et Martialis 'doctum' Catullum vocat. 'Verona docti syllabas amat vatis.'

43 *Nunc moneo*] In Florentino *sic moneo*.

48 *Junonemque suam, perque suam Venerem*] 'Junones, et Genios,' ait Plinius, 'sibi homines adoptant.' Junones mulierum. Namque, ut scribit Petronius, mulieres Junonem suam jurabant. Et verba illius sunt: 'Junonem meam iratam habeam, si me umquam meminerim virginem fuisse.'

49 *Nulla fides inerit*] Sic Manilius lib. IV. 'Nulla fides inerit natis.'

53 *Longas tecum*] In scriptis libris, *tecum longas*.

55 *Perfida*] Hic versus in scriptis omnibus, uno excepto, sic legitur, *Perfida, nec merito nobis inimica, merenti Perfida*. Plaut. in Cistell. 'Perfidiosus est amor.' Ut illam merenti, atque immerito, æque perfidam significet.

59 *Non ego, si fugiat nostræ convivia mensæ*] In Vaticano sic quoque, nisi quod situs verborum duorum alius, *nostræ fugiat*. In uno meo, *Non te si nostræ capiant*. In altero, *Non te si nostræ fugiat*; utrumque mendose.

62 *Tu puer et liquidum fortius adde merum*] Sic in omnibus veteribus: legendum forte, *Tu puer, i, liquidum fortius adde merum*, sine conjunctione; ut illud Virg. 'I sequere Italiam ventis.' Horat. similiter: 'I puer, et citus hæc aliqua suspende columna.' Et Persius: 'I puer, et strigiles Crispini ad balnea defer.' *Fortius* autem, pleniore manu; quod verbum facit, ut putem legendum supra, *plena*, non *prona* manu. Reliqui versus, qui sunt: *Jamdudum Tyrio madefactus tempora nardo, Debueram sertis implicuisse comas*, non hujus esse loci mihi videbantur. Sed non repugnabo, si quis contra putet. Pro *Tyrio* autem, quibusdam in libris est, *Syrio*: idque probandum videtur.

LIBER IV.

CARMEN I.

1 *Te, Messalla, canam*] Panegyricus quodam modo Messallæ scriptus videtur, quo factum, ut longis versibus in rebus ab eo gestis dicendis utatur.

Mea cognita virtus] In Florentino *tua*; quod aptius videtur.

2 *Ut infirmæ valeant subsistere vires*] *Ut*, id est, ne non valeant.

Subsistere] Ὑποστῆναι.

3 *Incipiam tamen a meritis*] Ego versus hos legebam, ac distinguebam: *Incipiam tamen, at meritis si carmine laudes Deficiant, humilis tantis sim conditor actis.* Si æquare illius laudes meis verbis nequeam, in humilium sim laudatorum numero.

4 *Actis*] Factis. Sic sæpe Ovid. et Propert. lib. I. ‘ Hæc soror acta tuis sentiat e lacrimis.’ Et lib. II. ‘ Accipe, quæ serves funeris acta mei.’

5 *Te præter*] In Vaticano, *Præter te.*

7 *Est nobis, voluisse, satis*] Similiter Propert. lib. I. ‘ Quod si deficiant vires, audacia certe Laus erit, in magnis et voluisse sat est.’ Et Ovid. ‘ Ut desint vires, tamen est laudanda voluntas, Hac ego contentos auguror esse Deos.’

Munera] In Sfortiæ libro, *carmina.*

8 *Respueris*] In eodem libro, *Despueris.*

Etiam Phœbo gratissima dona Cres tulit] Historia mihi prorsus ignota. Sed in duobus meis, *Res*, non *Cres.* Et in Marcelli Cervini, Pont. Max. libro, et Patavino uno, *Tres.* Nescio, an legendum sit *Thes*, id est, Pauper. Vide Interp. Apollonii in lib. I. In Vaticano erat; *Detulit in cunctis Baccho jucundior hospes.* Ut idem Icarus, hospes Bacchi, dona Phœbo dederit gratissima, vinum scilicet. Sed videndum amplius.

13 *Vestigia*] In Vaticano *fastigia.* Sed vitio.

15 *Taurus cadit hostia*] Maxima hostia, *taurus.* Virg. Georg. III.

18 *Alter dicat opus*] In Vaticano et Marcelli libro *dictat*, non *dicat.*

19 *Qualis in immenso descenderit aëre tellus*] In Vaticano legitur: *in immensum descenderet aëra.* In Sfortiæ libro, non *descenderit*, sed *desederit.* Sic Cic. ‘ Cum ad infinitam altitudinem desedisset.’ Similiter Ovid. Fast. V. ‘ Pondere terra suo subsedit, et aëra traxit.’

22 *Huic et contextus*] In Sfortiæ libro, atque uno meo, *Hinc*, non *Huic.*

24 *At, quodcumque*] In Sfortiæ libro, *Et*, non *At.*

25 *Seu, quod spes abnuit*] In quibusdam *sed, quod;* sed illud rectius.

26 *Omne movemus*] In scriptis omnibus, non *movemus*, sed *vovemus.*

27 *Ne tanto careat mihi nomine charta*] In Vaticano: *nec tanto careat mihi pondere charta.* In reliquis: *nec tanto careat mihi carmine charta.*

28 *Superent*] In veteribus *superant.*

30 *Nec quæris, quid qua judex sub imagine dicat*] In Vaticano, atque uno meo, item in Marcelli libro *quidquam*, non *quid qua;* sed hoc rectius. Nisi quod mihi leviter mutandum videtur, *quis qua.* Judices enim, opinor, ad statuas illustrium virorum jus dicebant.

32 *Ipse futuris*] In Vaticano, et in meis, *futurus*, quod placet.

33 *At tua non titulus capiet sub nomine facta*] In Vaticano *captet*, non *capiet.* Sed hoc aptius. Tituli breviores, qui saxis erant incisi, sive, ut ait Juvenalis, ‘ hærebant.’

36 *Vincto pede*] In Vaticano *juncto pede.*

37 *Quis potius certamen erit*] Utrum horum certamen erit laudabilius, in eo præstem.

42 *Onus urget*] In Vaticano, *onus surgit.*

Utrimque] Legendum, ut in Florentino, *utrumque.*

44 *Quisque tibi majora gerit*] Unusquisque tibi primas defert.

Castris ve, foro ve] In scriptis omnibus: *chartisve, forove:* id est, sive scribis ipse domi meditatus, sive dicis in foro.

45 *Nam, seu diversi fremat inconstantia vulgi*] In Vaticano: *Nam, seu divisi premat inconstantia vulgi.* Sed *fremat*, omnino retinendum. Virgil. idem significans, Æn. I. ‘ Ac veluti magno in populo,’ &c.

55 *Non valuit Cyclops cœptos avertere cursus*] In Sfortiæ libro; *Non va-*

luit tempus captos avertere cursus: in Florentino: *Non valuit tempus cœptos convertere cursus.*

62 *Quamvis illa foret Solis genus*] Filia. Sic Virg. Æn. x. Latonæque genus duplex. Simonides: Τεκοῦσα πολλῶν κοίνωμα κλυτὸν γένος.

64 *Ad oras*] In Vaticano, ac ceteris, *arces*, non *oras.*

65 *Queis*] *Quis*, ut in veteribus.

66 *Per terras*] In Florentino, *Sive supra terras.* In uno meo, *Seu supra terras.*

67 *Vidit ut*] *Vidit et* in Sfort.

68 *Levibus discurreret umbris*] In Marcelli libro; *mediis discurreret undis.* In Sfort. *levibus discurreret undis*, ut fere in omnibus.

70 *Illum tergeminæ*] Legendum forte, *Inter geminæ.*

71 *Nec Scyllæ sævo conterruit impetus orbe*] Vertice aquarum.

72 *Cum canibus rapidas*] Placet *rabidas* legere, ut est in Marcelli et Sfortiæ libris.

78 *Finis et errorum misero*] In Sfortiæ, et Marcelli, *miseri*, non *misero.*

83 *Tutam castris deducere fossam*] In veteribus, et *præducere*, et *producere*, et *perducere*, legitur; non *deducere.*

84 *Defigere nervos*] In Vaticano *versus.* Sed vitio. Sunt autem hujusmodi multa, quæ nervo impelluntur, et adiguntur in hostes.

86 *Erumpat terra liquores*] In Marcelli libro *educat*, non *erumpat.*

91 *Aut quis equum*] In Vaticano *At quis equum:* in Sfort. *Et quis.*

Celeremve arto] Sic in omnibus veteribus, præterquam in Florentino, in quo pro *ve*, *ne*, ut parelcon fortasse sit, ut in, *Quisne*, et apud Terent. 'Faciunt ne.' Colotium legisse adfirmant in veteri libro: *Et quis equum celerem arctato.*

93 *Contendere cursu*] In Florentino *passu;* ut olim Aldus edidit.

94 *Curvo melius*] In Vaticano, et Marc. *Turno brevius.* In ceteris *curvo melius.* In uno meo, non *brevius*, sed *levius.* De quo Ovid. Art. Am. III. 'Armaque et in gyros ire coactus equus.'

95 *Parma seu quos dextra velit, seu læva tueri*] Varie legitur. In Vaticano: *Pervia seu dextra.* In Sfort. *Quis parma seu dextra velit, seu læva tueri;* quod probabilius videtur.

97 *Amplius aut signata*] In Vaticano, *Amplior;* ut olim Aldus.

98 *Veniunt certamina*] Vat. ceterique, *venient.*

99 *Adversisque parant*] In iisdem libris, *parent.*

100 *Tunc tibi non desit*] In Florentino *non defit.*

101 *Seu sit opus quadratum acies consistat in agmen*] Hanc ipsam significans faciem Virg. Georg. II. "Indulge ordinibus, nec secius omnis in unguem Arboribus positis secto via limite quadret. Ut sæpe ingenti bello, cum longa cohortes Explicuit legio, et campo stetit agmen aperto, Directæque acies, ac late fluctuat omnis Ære renidenti tellus, nec dum horrida miscent Prœlia, sed dubius mediis Mars errat in armis. Omnia sint paribus numeris dimensa viarum.'

102 *Rectus inæqualis decurrat frontibus ordo*] Legendum puto, *Rectus ut æquatis.*

104 *Dexteraque ut lævum teneat, dextrumque sinistra*] Commutatis ordinibus, dextro in lævum, et contra. In veteribus nonnullis; *Dexterque ut lævum tentat, dextrumque sinister;* sequitur enim:

105 *Miles, sitque duplex gemini victoria casus*] Legitur in Sfortiæ libro; *geminis victoria castris.*

108 *Fortis Japigiæ*] In Florentino et Sfort. *Japidiæ.*

110 *Testis Arupinus, et pauper natus in armis*] In Vaticano: *Testis et Arpinis, et pauper natus in armis.* In uno meo: *Testis et Arupinis, et pauper natus in armis.* In altero: *Testis et Arpinis, et pauper natus in armis.* In Sfort.

Testis et Alpinis, et pauper natus in armis. Alii legunt: *Testis in Alpinis e paspernatus in armis.* In Florentino: *Testis et Alpinis est pauper natus in armis.* In qua tanta varietate quid sequar, aut exputem legendum? Plin. Nat. Hist. lib. III. populos nominat 'Inalpinos.'

112 *Peragit dum sæcula vitæ*] In Vaticano, atque uno meo, *famæ;* ut olim etiam Aldus. *Longæ* vero *famæ*, id est, memoriæ: qui præterita altissime repetita meminisse posset.

113 *Renovaverit annos*] In omnibus fere veteribus *renovaverat.* In Florentino *revocarat.*

115 *Validisque*] Vaticanus, et unus meus, *validusque.*

116 *Non alias conversus terga domator*] Sic in veteribus. Alii legunt, pro *domator*, *comatus*, id est, Gallus. Sed, si illo modo, intellegamus Messallam ipsum, domitorem gentium, numquam hostibus terga dedisse.

117 *Subjecit colla*] In Sfort. libro *terga*, non *colla.*

120 *Queis*] *Quis.*

121 *Tyrio subtegmine*] Legendum, opinor, *subtemine.*

122 *Oriente die, duce fertilis anni*] In Vaticano *artis*, non *anni.*

123 *Cum Sol*] In Florentino *tum Sol.*

124 *Et fera discordes tenuerunt flamina venti*] Virg. similiter: 'Et hibernis parcebant flatibus Euri.'

125 *Curva nec adsuetos egerunt flumina cursus*] Virg. 'Et stupefacta suos tenuerunt flumina cursus.'

126 *Quin rapidum placidis etiam mare constitit undis*] Virg. 'Cum placidum staret mare.'

127 *Ulla nec aërias*] In Vaticano; *Nulla hæc aërias.* Legendum forte: *Nulla hic aërias.*

131 *Et Cælo vicinum liquit Olympum*] Ego montem *Olympum* facile posse intellegi puto, a quo Juppiter Olympicus. Alii philosophantur altius, et *Olympum* intellegunt, de quo Stobæus, Περὶ Τάξεως τοῦ Κόσμου, hæc: Ὅμηρος τὸν αἰθέρα τοῦ ἀέρος ὑψηλότερον εἶναί φησιν· εἴρηκε δὲ οὕτως· Εἰς ἐλάτην ἀναβὰς περιμήκετον, ἣ τότ' ἐν Ἴδῃ Μακροτάτη πεφυυῖα δι' ἀέρος αἰθέρ' ἵκανε. Ἐπέκεινα δὲ τοῦ αἰθέρος τὸν οὐρανὸν ὑπάρχειν ἀπεφήνατο· λέγει γὰρ τοιῶσδε· Ὡς οἱ μὲν μάρναντο, σιδήρειος δ' ὀρυγμαδὸς Χάλκεον οὐρανὸν ἷκε δι' αἰθέρος ἀτρυγέτοιο. Ἐπὶ πᾶσι δὲ τὸν Ὄλυμπον ὑπάρχειν κατ' ἐξοχήν τινα καὶ θειότητα· φησὶ γὰρ οὕτως· Ἠερίη δ' ἀνέβη μέγαν οὐρανόν, Οὔλυμπόν τε· τὸ γὰρ ἀποτάτω τῆς γῆς, καὶ μήτε τὴν σκιὰν αὐτῆς, μήτε τὰς ἀναθυμιάσεις προσδεχόμενον, ὡς ἀειλαμπὲς, καὶ ὁλολαμπὲς, Ὄλυμπον οἱ παλαιοὶ προσηγόρευσαν. Significat ergo, susceptis votis a Messalla, consulatum ineunte, Jovem annuisse.

133 *Additus aris*] In Florentino, *Abditus.*

136 *Non iidem tibi sunt, aliisque, triumphi*] In veteribus; *nunc idem tibi sunt, aliique triumphi.*

139 *Rhetæo tellus obsessa colono*] In Sfortiæ, atque uno meo, *Telereo tellus.* In Vaticano, *Terreno.* In Florentino, *Threicio.*

141 *Aut rapidus Cyri dementia Gindes*] In scriptis omnibus *Cydnus*, non *Gindes*, Cychrus in Thracia lacus, sive fons. Itaque quærendum amplius.

142 *Cretæis ardens aut unda Caystria campis*] In Sfortiæ *Caristria.* In duob. meis *Caristia.* De qua Solin. cap. 17.

143 *Tomyr's*] In scriptis *Tamyris.*

146 *Mosinos*] In Vaticano, atque uno meo, *Magistros.* In Sfortiæ libro, atque uno meo, et Florentino, *Maginos.*

149 *Invictus Romano Marte Britannus*] Sed ab Augusto tamen victus.

150 *Teque interjecto*] Ἀντίχθονες.

152 *Et quinque in partes totos disponitur orbes*] Legendum, ut in Vaticano, Sfortiæ, Marcelli, libris, *toto disponitur orbe.*

153 *Atque duæ gelido*] Virg. Georg.

I. 'Quinque tenent cælum zonæ.' Quibus versibus Eratosthenis versus esse videtur interpretatus, quos adducit Heracletus Ponticus in Homericis Allegoriis, et Achilles Tatius de Sphæra: Πέντε δὲ αἱ ζῶναι περιηγηέες ἐσπείρηνται. Αἱ δύο μὲν γλαυκοῖο κελαινότεραι κυάνοιο· Ἡ δὲ μία ψαφαρή τε καὶ ἐκ πυρὸς οἷον ἐρυθρή, Τυπτομένη φλογμοῖσιν, ἐπεί ῥά ἑ μοῖραν ἐπ' αὐτὴν Κεκλιμένην ἀκτῖνες ἀειθερέες πυρόωσιν· Αἱ δὲ δύω ἑκάτερθε πόλοιο περιπεπαγυῖαι, Αἰεὶ κρυμαλέαι, αἰεὶ δ' ὕδατι μογέουσι.

157 *Quippe ibi nonnumquam*] In Sfortiæ libro: *Quippe ibi non umquam Titan superegerit ortus.* In Vaticano, et Marcelli: *Etiam super egerit.* In Florentino, *Quippe ubi.* Legendum ergo: *Quippe ubi non umquam Titan super egerit ortus.* Itaque in uno meo.

160 *Seu celer hibernas properat decurrere luces*] In Sfortiæ; *Seu celer hibernas properet decurrere noctes.*

161 *Consurgit*] In meis, et in Marcelli, et Florentino, *exurgit.*

164 *Nulla nec*] Legendum forte, *Ulla nec.*

165 *Rigentes*] In Sfortiæ, atque uno meo, *rigentem.*

168 *Alter et alterius vires negat aër*] Legendum forte *necat*, non *negat.*

170 *Hic et colla jugo*] In veteribus omnibus, *Hinc et colla jugo.*

173 *Pontus confinditur ære*] In Vaticano, et Marcelli, ac duobus meis, *confunditur*, non, *confinditur.*

174 *Exurgunt oppida*] In uno meo, *consurgunt.* In Vaticano, et Sfortiæ, *exurgitat.* Sed vitio.

180 *Æterno propior non alter Homero*] Ovid. de Ponto II. ad Macrum: 'Tu canis, æterno quidquid restabat Homero.'

181 *Languida non noster peragit labor otia*] Aut se minime otiosum esse significat in re non magna; aut minime idoneum scriptorem se significat, qui in re tenui otio non abundet, quo imprimis opus est.

188 *Nunc desiderium superest*] Horat. I. Od. 'Nunc desiderium, curaque non levis.'

189 *Cum memor accitos semper dolor admonet annos*] In Sfortiæ libro: *Accito cum me semper dolor admonet annos:* ut sit, *Me accito.* In Vaticano, et uno meo, *accitus.*

190 *Asperiora cadant*] Accidant.

Spolierque relictis] In plerisque, *relictus.* Sed illo modo Martialis: 'Res non parta labore, sed relicta.'

195 *Pro te vel solus densis obsistere turmis*] In plerisque: *densis solus subsistere turmis.* In uno meo: *densis solus consistere.*

196 *Corpus committere*] In Sfortiæ, *submittere.*

197 *Sum quodcumque, tuum est*] In Vaticano, et Florentino, *Dum quodcumque*, ut olim Aldus. In meis: *Sum quodcumque tuus, nostri, &c.*

199 *Gylippi*] In veteribus, *Gelippi.*

202 *Vel bene si notus*] Placet, quod in Sfortiæ: *Vel bene sit notus.*

Summo vel maret in ore] Placet, quod in Vaticano: *summo vel inerret in ore.* Similiter in Ciri Virg. 'Multus inepto Virginis insolitæ sermo novus errat in ore.'

206 *Tamen mutata figuram*] Sequor Sfortiæ librum, atque unum ex meis, itemque Florentinum: et nominandi casu lego *figura.*

207 *Rigidos percurrere campos*] Legendum forte, *riguos*, non *rigidos.*

208 *Tardi pecoris sim gloria taurus*] In Vaticano, *tardus.*

210 *In quemcumque hominem*] In meis, *In quæcumque:* legendum forte, *In quodcumque.*

211 *Subtexam carmina*] In Florentino, *nomina*, non *carmina.*

CARMEN II.

1 *Sulpicia est tibi culta tuis, Mars magne, Kalendis*] Matronalibus. Hor. 'Martiis cælebs quid agam Kalendis.'

3 *Hoc Venus ignoscet*] In Florenti-

no, *Sed Venus.* Litteram vero T extremam produxit, more veterum.

4 *Ne tibi miranti turpiter arma cadant*] Similiter Propert. lib. IV. 'Obstupuit regis facie, et regalibus armis, Inter et oblitas excidit urna manus.'

5 *Illius ex oculis*] Propert. lib. II. 'Non oculi geminæ sidera nostra faces.'

8 *Componit furtim*] Omnem ejus motum atque habitum, decor, et lepos quasi condit non intellectus.

11 *Urit, seu Tyria*] Similiter Propert. lib. II. 'Illaque plebeio vel sit Sandycis amictu, Hæc, atque illa, mali vulneris una via est.'

13 *Vertumnus*] In veteri monumento, Romæ, apud Thomam Cavallerium, VORTVMNVS. de cujus varietate formarum ac decore, Ovid. Met. XIV. Legendum autem videtur hoc loco, non *æterno Olympo*, sed *ætherio.*

15 *Caris*] Pretiosis.

16 *Bis madefacta*] Δίβαφα. Horat. 'te bis Afro Murice tinctæ vestiunt lanæ.'

19 *Conchas*] In veteribus omnibus *gemmas.*

22 *Et testudinea Phœbe superbe lyra*] Sic post: 'Huc ades, intonsa Phœbe superbe coma.'

23 *Celebretur*] In veteribus omnibus, *Hoc sumet.*

24 *Vestro*] In plerisque, *nostro.*

CARMEN III.

1 *Bona pascua*] Læta.

3 *Nec tibi sit duros acuisse in pectora dentes*] Id est, liceat: ἐξέστω σοί. ut et Propert. lib. III. 'Nec digitum angusta est inseruisse via.' Et Virg. Georg. IV. 'Scis, Proteu, scis ipse, nec est, te fallere, cuiquam.' Et in Epigrammate de Æneide: 'Si mihi susceptum fuerit decurrere munus.' Et Livius lib. XLII. Quæ verbo objecta, verbo negare sit. Theocritus, Βουκολιάσταις· Μή μοι γᾶν Πέλοπος, μή μοι χρύσεια τάλαντα Εἴη ἔχειν.

5 *Venandi Delia cura*] Venandi st dium atque amor.

7 *Quis furor*] Sic Ovid. Art. A III. 'Quis furor est, census corpo ferre suos?' Et idem Tib. lib. 'Quis furor est, atram bellis arce sere mortem?' Et Juven. Sat. VII 'furor est post omnia perdere na lum.'

Quæ mens] Virg. Æn. II. 'quæ men tam dira, miserrime conjux, Impuli his cingi telis?'

Densos indagine colles Claudentem] Eodem est usus verbo Virg. Æn. IV 'Saltusque indagine cingit.' Servius interpretatur, ferarum inquisitionem. Et Placidus in Glossis: 'Cuniculi genus quoddam agrestium animalium, quod canum indagine concludi consuevit speluncis.'

10 *Candidaque hamatis crura notare rubis*] Ovid. Met. I. 'Me miserum, ne prona cadas, indignaque lædi Crura notent sentes.' Et Columella, de Cultu Hort. 'Nec manibus mitis ferulas, nec cruribus æque Terga rubi.' Legendum vero, 'æqui,' non 'æque.' Rubi, non æqui cruribus: id est, inimici. Sic Virg. Æn. I. dixit: 'Non æquæ Palladis.'

12 *Retia torta*] Hinc, opinor, apud Gratium de retibus: 'Quadruplex tormentum;' nisi legendum, 'tomentum.'

14 *Ferrea vincla*] Ovid. Met. VIII. 'Vincula pars adimunt canibus.'

15 *Tunc mihi, tunc placeant silvæ*] Virg. 'Rura mihi, et rigui placeant in vallibus amnes.'

Lux mea] Ovid. Art. Am. III. 'Scilicet Ajaci mulier mæstissima dixit, Lux mea, quæque solent verba juvare viros.'

20 *Retia tende*] In veteribus omnibus, *tange*, non *tende.*

21 *Subrepit*] In Sfortiæ *subrepet*, quod placet.

23 *Venandi studium*] Ovid. Remed. Am. 'Vel tu venandi studium cole.'

24 *Et celer in nostros ipse recurre*

sinus] Sic Propert. 'Non tamen illa meos fugit avara sinus.'

CARMEN IV.

2 *Intonsa, Phœbe, superbe coma*] Similiter ante: 'testudinea, Phœbe, superbe lyra.' Dicitur autem Phœbus propterea ἀκερσεκόμης.

9 *Quicunque sapores*] Sic legendum. Succos, herbas, pocula.

10 *Corpora fessa*] Idem post: 'Qui mea nunc vexat corpora fessa calor.'

11 *Metuit qui fata puellæ*] *Puellæ*, dandi casu.

12 *Votaque pro domina vix numeranda facit*] Virg. Æn. XI. 'Fors et vota facit.' Cic. Epist. ad Att. lib. VIII. cum præpositione 'de:' 'Ut cum de illo ægroto vota faciebant.' Similiter Virg. Æn. VIII. 'Vota metu duplicant matres.' Ego vero perturbatum ordinem versuum puto; nam et in Marcelli libro, et Vaticano, versus illi, *Nil opus et fletu*, et, *Si quando fuerit*, leguntur post versum, *Corpore servato*. Itaque legendos, et hoc loco puto simul ponendos, *Phœbe, fave: Corpore servato: Jam celeber: Certatim sanctis: Tunc te felicem: Optabunt artes.*

13 *Vovet*] Absolute, vota facit, nuncupat, suscipit.

15 *Pone metum*] Sic Virg. 'Ille hæc, deposita tandem formidine, fatur.' Et Corn. Tacit. Ann. XV. 'Nec dum posito metu redibat.'

16 *Tu modo semper ama*] Ovid. *Tu, Pari, semper ama.*

18 *Tristior illa tibi*] Infensior.

19 *Te solum candida secum Cogitat*] Phædria Terentianus in Eunucho: 'Dies noctesque ames me, me desideres, Me somnies, me expectes, de me cogites.'

20 *Credula turba*] In Sfort. libro *sedula*, non *credula*. De amatoribus autem dicit, falsa spe ductis, et foribus adsidentibus.

21 *Laus magna tibi tribuetur, in uno Corpore servato restituisse duos*] Ovid. Amor. II. similiter: 'Huc adhibe vultus, et in una parce duobus: Nam vitam dominæ tu dabis, illa mihi.'

23 *Cum debita reddet*] Vota. Propert. 'Debitaque occultis vota tuli manibus.' Quorum votorum rei sint. 'Reddere' verbo hoc in genere usus etiam Horat. 'Ergo obligatam redde Jovi dapem.' Et 'Debita,' eodem prope modo: 'Debita sparges lacrima favillam Vatis Horati.'

24 *Lætus uterque*] Læti enim vota solvebant. Unde sollemne illud in veteribus monumentis, V. S. L. M. Virg. 'Vobis lætus ego hoc candentem in litore taurum Constituam ante aras voti reus.'

CARMEN V.

1 *Est, qui te, Cherinthe, dies dedit hic mihi sanctus*] *Est mihi sanctus*: colendus. Idem ante: 'Alba Palæstino sancta columba Syro.'

6 *Mutuus ignis adest*] *Adest*, pro, *Est*. Sic Ovid. Remed. Am. 'Nec curandus adest, odio qui finit amorem.'

7 *Mutuus adsit amor*] Ἀμφιθαλὴς ἔρως. Plautus in Cistel. 'Is amore projectitiam illam deperit, Quæ dudum flens hinc abiit ad matrem suam: Et illa hunc contra, qui est amor suavissimus.' Et in Mil. Glor. 'Et illa illum contra, qui est amor cultu optumus.'

Tua per dulcissima furta] In veteribus, *te per dulcissima furta*, et, *per te dulcissima furta*. Quæ vero in amore *furta* dicantur, nemo nescit. Virg. Georg. IV. 'Vulcani, Martisque dolos et dulcia furta.' Idem Tibullus ante: 'Celari vult sua furta Venus.' Et Sappho, in Asmate in Venerem Παῖ Διὸς, δολοπλόκε.

8 *Per geniumque rogo*] Vetus ora
di mos, per cujusque genium ora
Horat. in I. Epist. 'Quod te per

nium, dextramque, Deosque penates, Obsecro et obtestor.' Propert. lib. IV. 'Exultur geniumque meum prostratus adorat.' Genium autem venerantes frontem tangebant. Auctor Servius in Æn. III. in illud: 'Dixerat, et genua amplexus.'

9 *Mane, Geni*] In Vaticano, Marcelli, utroque meo, *Mane veni*, ut olim Aldus: quod probo. *Mane* autem sancte. Varro de L. L.

10 *Cum de me cogitat*] Sic ante Terent. 'De me cogites.'

Valet] Alii legunt *calet*.

11 *Alios jam nunc suspirat amores*] Ante lib. I. 'Te tenet, absentes alios suspirat amores.'

13 *Nec sis nunc*] In utroque meo, et Sfortiaco, *Nec tu sis*.

16 *Nulla queat posthac quam soluisse dies*] In Vaticano *quæ soluisse*. In utroque meo, et Florentino, *nos soluisse;* quod placet.

17 *Sed tutius optas*] Alii legunt *sed tectius optat;* quod est aptius. Sic Ovid. 'Vir male dissimulat, tectius illa cupit.'

19 *At tu, Natalis, quoniam Deus*] *Natalis Deus* qui ab Horat. II. Epist. dicitur 'Naturæ Deus humanæ.'

Omnia sentis] Quia præsens adesse festum agentibus credebatur.

CARMEN VI.

1 *Natalis Juno*] Quæ ab Horatio Carm. Sæcul. 'Genitalis' dicitur. a Cic. de Nat. Deorum lib. III. 'Natio, a nascentibus nominata, quia partus matronarum tueatur.' Videtur autem Genius marium, Juno feminarum Deus fuisse naturalis.

Sanctos cape turis acervos] De quibus dixit Virg. Æn. I. 'aut supplex aris imponat honores.'

3 *Tibi est hodie*] In tua potestate.

5 *Ornandi*] In Vaticano, et Florentino, atque uno meo, *orandi*.

7 *Ne nos divellat*] In uno meo, et Florentino, *ne nox;* quod sequor. Sequitur enim post: 'Ne possit cupidos vigilans deprendere custos.'

9 *Sic bene compones*] Ut quasi ex composito sibi invicem polliceantur; vel *compones*, conjunges. Sic Horat. 'Ut non Compositus melius cum Bitho Bacchius.' Ovid. Arte Am. lib. II. eodem modo: 'Hoc bene compositos et firmos rumpit amores.'

12 *Fallendique vias mille ministret Amor*] Aristarchus, apud Stobæum, in eandem sententiam, de Amore: Ἔρωτος ὅστις μὴ πεπείραται βροτῶν, Οὐκ οἶδ' ἀνάγκης θεσμόν· ᾧ πεισθεὶς ἐγὼ, Οὕτω κρατηθεὶς τάνδ' ἀποστέλλω ὁδόν· Οὗτος γὰρ ὁ θεὸς καὶ τὸν ἀσθενῆ σθένειν Τίθησι, καὶ τὸν ἄπορον εὑρίσκειν πόρον.

14 *Ter tibi sit libo*] In Vaticano Marcelli, et Sfortiaco, *sic*, non *sit*: legendum forte, *fit*. 'Sacrum fit:' sic enim veteres loquebantur, 'Fit sacrum bove, agno.' Fest. Pomp. in verbis, 'Opima spolia:' 'Ad Ædem Jovis Feretrii poni, testimonio esse libros Pontificum, in quibus sit pro primis spoliis, bove, pro secundis solitaurilibus, pro tertiis agno publice sacra fieri.' Liba vero in sacrificiis fere adhibita fuisse, dictum ante. Ovid. Fast. IV. 'Quæ precor eveniant, et nos faciamus ad annum Pastorum dominæ grandia liba Pali.'

15 *Quod optat*] In Florentino, *quod optet:* itaque in uno meo.

16 *Illa aliud tacita jam sua mente rogat*] In Florentino, *jam sibi*, itaque in Marcelli; quod sequor.

17 *Uritur, ut celeres urunt altaria flammæ*] Similiter Virg. 'Limus ut hic durescit, et hæc ut cera liquescit Uno eodemque igni, sic nostro Daphnis amore.'

19 *Sit juveni grata, adveniet cum proximus annus*] In veteribus, *Sic juveni grata veniet*. In Florentino, *Sic juveni grata est? veniet, &c.* Ego legendum putabam: *Sic juveni gratum, veniet cum proximus annus, Hic idem votis jam vetus ut sit amor.*

CARMEN VII.

1 *Qualem texisse, pudori*] In Florentino, atque uno ex meis, *pudore*.

3 *Alicui*] Τρισυλλάβως, ut in Commentario in Catullum doceo. Sic Ovid. Met. XIV. 'Et modo de multis alicui blanditus amicis.'

6 *Dicetur si quis non habuisse suam*] Tale Terentii illud: 'Quis heri habuit Chrysidem?' Quod autem dixit: *mea gaudia narret*, cum *gaudium*, ut jam dixit, concubitum significet, *habere suam* quid sit, intelligitur. Idem Tibullus ante lib. I. 'Ferreus ille fuit, qui, te cum posset habere, Maluerit prædas, stultus, et arma sequi.' Et Virg. in Bucol. 'et Phyllida solus habeto.' Non dissimile videtur, quod Aristoteles ἐν ταῖς Κατηγορίαις περὶ τοῦ Ἔχειν scribit.

7 *Non ego signatis quidquam mandare tabellis, Ne legat id nemo, quam meus, ante velim*] Posterior versus varie legitur in veteribus. In Sfort. *Nec legat id nemo*. In duobus meis, et Patavino, et Marcell. *Me legat advenio*. Ego impressam lectionem sequor; ut negationes duæ vehementius etiam negent, more Græcorum, et non nihil etiam Latinorum: et ea sit sententia, Ut nemo id ante legat, quam meus; id est, quam meus fiat intimus ac familiaris. Eadem negationum abundantia utitur Ennius apud Festum Pomp. 'Lapideo sunt corde multi, quos non miseret neminis:' id est, quos nullius miseret.

9 *Sed peccasse juvat*] Sed cur, inquit, tantopere laborem, quod laudi futurum sperem?

Vultus componere famæ Tædet] An ego, inquit, ita me comparem, ut dissimulem, ut culpam vultu tegam, famamque, et aliorum in me collatam suspicionem sic refutem? *Famam* vero, malam intellegit, ut supra.

CARMEN VIII.

3 *An villa sit apta puellis*] In Vaticano, Sfort. Florentino, atque uno meo, *puellæ*, non, *puellis*.

5 *Quiescas*] In urbe.

6 *Propinque viæ*] Accincte itineri. Dixit autem ante, de Messallæ monumento, in Tuscis: cujus rei, credo, caussa sæpe illo ventitabat. Sed in Vaticano, *tuæ*, non *viæ*: legendum forte, *fugæ*.

7 *Hic*] In urbe; quamquam in Vaticano *His*.

8 *Arbitrio quamquam non sinis esse meo*] In Florentino, *quoniam*, non *quamvis*. Quoniam, inquit, non est, ut volo. Legi fortasse etiam possit, *Arbitrio quam vis non sinit esse meo*. Et in quibusdam libris, *sinit*, non *sinis*. Quod ut conveniat, legendum puto disjunctum, *quam vis*: quam, inquit, vis suo vivere arbitratu non sinit, alioque abducit.

CARMEN IX.

1 *Scis iter ex animo sublatum triste puellæ*] Legendum puto conjuncte, uno verbo, *exanimæ*; et *Scis* mutandum forte in *Sic*.

Iter] Susceptum. Sin retinemus *Scis*, legendum statim *sinere*. probabiliter.

2 *Natali Romæ non sinit esse suo*] In Vaticano: *Non sinet esse tuo*. Ex quo amicus meus fecerat: *Non sinere esse tuo*; minus enim molestiæ fuerit. In omnibus autem, *tuo*, non *suo*.

3 *Agatur*] Sic ante: 'Et sine Cherintho tristis agendus erit.' Omnibus autem natalis agitur, quasi omnes eo essent nati die.

Necopinati] Ὑφὲν, ut annotavit Donat. in Andria, in illud: 'Id voluit, nos sic nec inopinantes duci falso gaudio.' Ovid. Met. I. 'Nocte gravem somno, nec opina perdere morte.' Et sæpe sic alii.

CARMEN X.

1 *Gratum est*] Lætor, inquit, quod,

omni metu liber, me meo permittas arbitrio, nec tantopere zelotypia labores. Simili usus principio Martialis lib. VII. 'Gratum est, quod Celeri nostros legis, Aucte, libellos.' Loquitur eodem modo M. Tullius in Epist. ad Att. lib. VII. 'Quod me amicissime admones, ut me integrum, quoad possim, servem, gratum est.'

2 *Permittis*] In Vaticano, et Florentino, et Marcelli, *Permittas*.

Subito] Præter opinionem.

Ne male inepta cadam] Lego, quemadmodum in Sfortiæ; *Nec male inepta cadam*. Nec, inquit, quia tu de me nihil dubitas, committam, ut in crimen incurram. *male inepta*, sic dixit, ut et Catullus, 'insulsa male.'

3 *Sit tibi cura togæ potior*] Togatam, inquit, ama potius et cole, id est, scortum. Sic Martialis: 'Matrisque togatæ Filius.' Et sequitur, quod idem valet:

Pressumque quasillo Scortum] Pressum quasillo, quasi adsiduo adtritum opere. Ordo vero est: Sit tibi togatæ potior cura, sit potius scortum quasillo pressum, &c. Cura vero, ut sæpe alibi, amor.

4 *Quam Servi filia Sulpicia*] Togatas potius ama, quam senatorum ac primariorum civium filias.

5 *Solliciti sunt pro nobis, quibus illa dolori est*] Lego *sint*, non *sunt*: id est, alios ejus amatores sollicitos esse sinamus, quos illa dolere cogit, ne simus ipsi solliciti.

6 *Nec credam ignoto maxima cura toro*] In veteribus omnibus, *maxima caussa*, non *cura*. In Vaticano: *Ne credam ignoto maxima caussa toro*. Lego ego: *Ne cedam ignoto maxima caussa toro*. Id est, maxima caussa est, cur alienæ atque ignotæ cedere minime debeam, a teque posthaberi.

CARMEN XI.

1 *Est ne tibi, Cherinthe, tuæ placiture puellæ*] Mutuo ne es in me amore?

4 *Quam te sic quoque velle putem*] Lego, *si*, non *sic*. Ego vero, inquit, ne morbo quidem liberari velim, nisi tu quoque id velis.

5 *Nam, mihi*] In veteribus omnibus, *A mihi*; ut repetatur interjectio.

Quid tu] Sic in veteribus omnibus, non *si tu*.

6 *Nostra potes, læto pectore, ferre mala*] Catull. 'Non ego te gaudens lætanti pectore mittam.' Et Virg. 'Latonæ tacitum pertemptant gaudia pectus.' Quibus in locis, ut sæpe alibi, 'pectus' pro animo.

CARMEN XII.

⁂ *Ne tibi sim*] Carmen hoc annexum est Elegiæ sextæ lib. III. in Ed. Statiana.

1 *Nec tibi sit, mea lux*] Hæc vero aliena sunt a superioribus, atque omnino sejungenda: legendum vero puto, *Nec tibi sim mea lux*; ut amicæ verba sint ad amantem: 'lucem' vero suam ἐρωτικῶς alter alterum dicebant. Id notius, quam ut exemplis doceri debeat; quod tamen post docemus.

Æque tam fervida cura] Ita, inquit, tu me ardenter non ames.

2 *Ut videor pauces*] Rectius in duobus meis, *Ac videor*; optime enim respondet, *æque, ac*. Ita tua cura non sim tam fervida, ut videor fuisse. Jam, quæ sequuntur, sunt facilia. Sed hi versus lib. IV. leguntur, ut errore scribæ librarii in hunc rejecti locum videantur.

CARMEN XIII.

1 *Nulla tuum titulis subducet femina lectum*] In utroque meo, et Sfortiæ, et Florentino, non *titulis*, sed *nobis*. Sed, si *titulis* retinemus, feminam illustrem significat, multis suorum titulis, et majorum claram imaginibus. *Subducere* autem *lectum*, pæne sic

[redacted]

dixit, ut et Sophocles in Electra: τοὺς Ἀδίκως θνήσκοντας ὁρᾶτε, Τοὺς τὰς εὐνὰς ὑποκλεπτομένους. Idem significans Propert. lib. I. 'Nec mihi rivalis certos subducet amores.'

3 *Tu mihi sola places*] In scriptis omnibus: *Tu modo sola places*. Propert. tamen, lib. II. 'Tu mihi sola places, placeam tibi, Cynthia, solus.'

7 *Nil opus invidia est*] Nobis ut quisquam invideat.

Procul absit gloria vulgi] E qua, invidia: nec ita gloriemur, ut vulgus solet.

8 *Qui sapit, in tacito gaudeat ille sinu*] In veteribus, *gaudeat ipse*. Plautus in Epidico, similiter: 'Quod boni est, id tacitus taceas tute tecum et gaudeas.' Et Cic. Tusc. lib. III. 'Gaudere in sinu.' Idem valet apud Ovid. Trist. IV. 'Intra tua pectora gaude.' Propert. lib. II. 'In tacito cohibe gaudia clausa sinu.'

14 *Deficietque Venus*] Idem ante: 'Admonuit dominæ, deseruitque Venus.'

15 *Hæc per sancta*] In veteribus, *Hæc tibi sancta*.

16 *Est tibi*] In Florentino, ac duobus meis, *est mihi*.

Magna] Catull. 'Dea magna Dea Cybelle.'

17 *Heu, cui mea pignora credo*] In veteribus *Heu heu*, non *Heu cui*. In Vaticano, atque uno meo, *cedo*, non *credo*. Erit autem sensus: Ego mea pignora, id est, hunc timorem ac dubitationem de me tuam tollo, et hæc, quasi pignora, cedo.

18 *Prodeat iste timor*] Lego *Proderat*, ut significet, amicæ de se dubitationem ac timorem sibi magno usui fuisse.

23 *Sed Veneris sanctæ considam vinctus ad aras*] Plana sententia, si, quemadmodum est in Vaticano, atque uno meo, legas *confidam*, non *considam*. Nisi in more id olim positum fuerit, ut supplices ad aras vincti considerent.

24 *Hæc notat injustos*] *Notat*: transfert a nota censorum, ac multa.

CARMEN XIV.

1 *Rumor ait*] Propert. lib. IV. 'Cras ut rumor ait.'

3 *Crimina non hæc sunt nostro sine facta dolore*] In Florentino *ficta*, non *facta*. Sic Propert. lib. IV. 'Non bona de nobis crimina ficta jacis.' At illo modo etiam Ovid. Art. Am. II. 'Corpore si nequeunt, quod possunt, nomine tangunt; Famaque, non facto crimine, crimen habet.'

4 *Rumor acerbe, tace*] In Sfortiaco *sile*, non *tace*.

EPITAPHION TIBULLI. XV.

1 *Te quoque, Virgilio*] In uno meo, *Me quoque*; sed illud rectius.

3 *Ne foret, aut elegis molles qui fleret amores*] Est enim Elegia flebile carmen.

4 *Aut caneret forti regia bella pede*] *Regia bella*: quæ a regibus fere geruntur. Horat. 'Res gestæ regumque ducumque, et tristia bella.' *Forti pede*: longis versibus. Horat. 'forte epos acer, Ut nemo, ducit Varius.'

EPIGR. I. TIBULLO ASCRIPT.

In uno meo extremum erat Epigramma, quod in lusibus in Priapum legitur, *Villicus ærari quondam, nunc cultor agelli*. In quo eadem omnia, præterquam in ultimo versu, *Hunc tu, sed taceo, scis puto, quod sequitur*. In vulgatis enim legitur, *Hunc tu, sed tento*. Sunt autem versus ipsi Tibullo, elegantissimo Poëta, digni.

* Auctorem libri de Illustribus Grammaticis Suetonium non dixi; quod, illa cum scriberem, S. Hieronymum non legeram, Opus ad Auctorem suum referentem.

JANI DOUSÆ
NORDOVICIS
PRÆCIDANEA
PRO ALBIO TIBULLO.

CAPUT I.

Janitorum sessio ad ostia. Eos cellares fuisse, ac cum catello ferreo, item altero oblatratore, quasi vicario, servilem in modum parumque adeo delicate accubuisse, imo excubuisse, ostensum. Eodem Plautinum illud de *Janua mordace*, aut certe ad Inscriptionem illam ostiorum notissimam, *Cave canem*, allusum videri. De virgæ sive Harundinis gestandæ jure, submotionis causa ostiariis tributo antiquitus, nonnulla. Eorum impedimenta, compedes, et quidem tintinnantes: simul in hanc rem emaculatus Afranii locus apud Marcellum: item alter Nævii, nequicquam ab aliis tentatus antea. *Molarum crepitus.* Communis Tibulli lectio exposita simul ac defensa.

Haud cuivis homini liquere arbitror, quamobrem 'Janitorem' se, non 'amatorem,' pro dominæ suæ foribus præsidere, et veluti excubias agitare, prædicet Tibullus: noctem utique perpetem, et, quod non minus hercule Plautissat, 'Quasi flagitator astans usque ad ostium,' amentes potius, quam amantes ut consuevere. Ait enim disertim: *Me retinent vinctum formosæ vincla puellæ; Et sedeo duras janitor ante fores.* Sed ut liqueat porro, antiqui moris observatio in medium protrahenda, ad Janitorum ejus seculi conditionem pertinens: quos sciendum est, et catenatos et compeditos fuisse, in ipso aditu ac vestibulo quasi in præsidio conlocatos: ubi servili cella, ac sub custode cane contenti noctu atque interdiu vitam sedentariam exigerent: haud, ante pedes quod erat, prospicientes modo; sed post etiam respicientes; credo, ne quis adventor, gravior, quam advenisset, discederet. Facit huc illustris Ovidii locus ex Fast. I. ubi Janum bifrontem sumta hinc similitudine aptissime utentem inducit: 'Omnis habet geminas hinc atque hinc janua frontes: E quibus hæc populum spectat, at illa Larem. Utque sedens primi vester prope limina tecti Janitor, egressus introitusque videt; Sic ego prospicio, cælestis Janitor aulæ, Eoas partes Hesperiasque simul.' Ad Canem autem, cum quo hoc genus assiduo, imo accubuo, exigere ætatem solitos occœperam commemorare,

Plautum fortasse Truculento alludere voluisse; ubi scitatur ex Dinarcho amatore suo Phronensium: 'Non tibi nam, amabo, janua est mordax mea, Quo introire metuas, mea voluptas?' Aut certe ad Januarum Inscriptiones referundum id temporis frequentes, quæ quadrata litera Romana hanc, atque hujus similem fere cautionem præferebant: CAVE, CAVE CANEM. Uterque mos de Cella et Cane e Varronis et Arbitri Satyris, Seneca, Suetonio clarus. Sicuti et alius de Pertica, quam ceu insigne quoddam suum manu tenere, assidueque gestare, huic generi sollenne: quo? nisi (uti suspicor) ad submovendos intrantes, si qui forte (id quod solet fieri) minus ex sententia dominis suis visi, alieno tempore obreptarent. Eam, 'Hostiarii virgam,' appellat Seneca; 'Custodis harundinem,' Propertius; item Arbiter, qui eampse quoque 'Januæ appensam suffixamque' facit. Illuc, unde abii, redeo: hoc est, ad ejusdem hominum ordinis tinnimenta, quæ non hic solum, sed et sexta porro abhinc Elegia intellexit Poëta noster, ubi a puellæ suæ marito ferritribacem hanc provinciam in se quasi vicarium postulat transferri; hacce tamen conditione, atque in leges (ut vides) suas: 'At mihi servandam credas; non sæva recuso Verbera, detrecto non ego vincla pedum.' Sed neque aliud tinnit tota Elegia illa Ovidii, cui initium: 'Janitor indigne dura religate catena,' præsertim qua in parte, eadem ista, hoc est, Albiana vota proponit sibi: 'Dummodo sic, in me duræ transite catenæ;' quam quod et hic, et superiore loco Tibullus: et in Vopisco sua princeps ille Togatarum apud Marcellum Afranius innuit: 'Tintinare janitoris impedimenta audio.' Ita enim cum literatissimo omnium Scaligero legere ac relegere me malo, vel cum Noniano Nigidio, 'Tintinnare,' potius, quam cum vulgo literatorum, 'Titinnire.' Neque enim 'titinnabula,' hercule, sed 'tintinnabula,' dictitare consuevimus: quomodo et 'tintinnaculos viros,' Plautus: quæ utraque haud aliunde sane, quam ab uno eodemque hoc frutice pullulasse videri possunt. Et si Trochaici ratio habenda, ut habenda est certe, nonne hæc lectio longe altera illa numerosiores tinnitus ciet? Sed et alterum, huc unice quod faciat, Nævianum testimonium producit ex Festo idem Imperator ille noster, quem dico, Scaliger: 'Tantum ubi molle crepitum faciebant, tintinnabant compedes.' Idque dictum interpretatur ab eo, qui servis interminabatur vincula et compedes, si vel minimum strepitum edidissent, ut in 'Molle crepitum,' ἀρχαϊκῶς mutatum sit genus: ἀρχαϊκῶς utique, sed nescio, an hanc Poëtæ ἀρχαιοτάτου, cui 'os columnatum' fuisse perhibet Plautus, mentem fuisse, vel mihi, vel etiam aliis, audeam persuadere: de qua, homines omnes cum simus, nemoque, quamvis Lynceus, in tantis tenebris caligare vel hallucinari posse interdum, alienum a se putare debeat; haud indignabitur, spero, vir nobilissimus si assensum, hac quidem in parte, minus commodavero sibi; feretque me æquo animo in imo subsellio positum, libere tamen, et quasi ex tabella sententiam dicentem, non quidem ut Patricium aut Consularem, sed Adlectum ex Equestri ordine modo, meliorum inopia, Senatorculum novellum; hisce inquam legibus, uti et ipse porro ex traverso, ubicunque in Præcidaneis his nostris per imprudentiam adeo, sive etiam inscitiam, a veritatis limitibus aberrare forte, paululumque a rectæ rationis cursu deflectere visus fuero, aurem mihi vicissim velli patiar haud invitus, meque ob meritam noxiam castigatum Censoria rursus virgula in viam reduci reprehendique, quasi ab erroris et ignorantiæ diverticulo: haud dico ab Scaligero modo, in cujus

jampridem leges ultro quoque, si jubeat, jurare sum paratissimus, verum etiam ab iis universis, quoscunque aut doctrinæ purioris sensum, aut aliquem saltem Romanæ antiquitatis gustum habere cognovero. Ego quidem, simul atque probabilius quod sit audivero, haud difficulter sane ad verum converti me sinam. Sed nos tandem aliquando in rem præsentem, ad Næviana, inquam, 'tinnimenta' ista, quæ ego (iterum dico, pace solertissimi castigatoris quod fiat) ad hunc potius modum a Poëta Campano in Scenam Romanam producta, equidem nullus dubitem asseverare: 'Tantum ubi molæ crepitum faciebant, tintinnabant compedes.' Intelligit autem urbanissimus Poëtarum: 'Fastitudinas, ferricrepinas insulas, Ubi vivos homines mortui incursant boves :' uti lepide jocatur Plautus. tritissima 'molaris coloniæ,' ac 'Pistrinensis civitatis' vocabula : ad quas plagigera hominum genera, Boiarumque ac compedum tritores, hoc est, servi improbi, nequam, ac peculi sui prodigi, ob meritum Præfecti ac Tribuni dati pro verberonibus vapulares cluerent.

Unum etiam ejusdem Elegiæ exemplum exponere obfirmatum est mihi, priusquam huic Capiti facio pausam. Loquitur nempe de voluptatibus: *Hic ego dux, milesque bonus: vos signa tubæque Ite procul: cupidis vulnera ferte viris.* Non ideo dicit, quod, qui militiam sequuntur, vulnerum aut plagarum sint cupientes: sed quod hac potissimum via, id est, per vulnera et cædes, ad funestæ Pecuniæ Arcem hoc hominum genus grassentur nitanturque: dum alienis opibus inhiantes se præda quisque locupletem fore, victorem domum rediturum, id quod de Marianis Capite censis prædicat Sallustius noster, alia hujuscemodi animis trahunt: *cupidis,* ergo aliud nihil erit, quam avaris, sive avidis prædæ ac divitiarum, jure belli ex rapto viventibus, manipulares ut consuevere. Id ita (uti autumo) exponendum, testimonio sunt tam multæ tamque graves in hoc ipso Poëta querimoniæ ac vota, quibus militiam, quos *Prædatores* nuncupat, profundam atque insatiabilem divitiarum passim cupidinem detestatur; vitamque parvo modicoque contentam, dum modo cum Delia sua a Dis contingere exoptat sibi; id quod ex toto hujus ipsius Elegiæ argumento perspicue clarum; item sequentis, quo loco de nescio quo avaro sermonem injicit; qui, cum in partem Tibulli amorum venire, Deliæque compos fieri posset, formosissimæ puellæ complexibus quæstuosam militiam prætulerat: 'Demens, qui lucro potuit mutare puellam.' Verba sic sonant: 'Ferreus ille fuit, qui, te cum posset habere, Maluerit prædas stultus et arma sequi.' Quam rem idcirco pluribus sum executus, quod videam locum Tibulli mala, imo pessima manu tentatum a quibusdam fuisse: quibus, cum melius fortasse cum ingeniis stupidis, quam cum solertissimo omnium Poëtarum Tibullo conveniret, *Stupidis vulnera ferte viris,* pro *cupidis,* placuit rescribi: qui ipsi nobis, cum hæc commentarentur, stupore laborasse videntur mero.

CAPUT II.

Ridicula priscorum superstitio, quibus parum fuit templorum pavimenta nudis ac tremebundis genubus perreptare supplices; nisi limina quoque ipsa, in faciem ac pectus proni, insuper converrerent osculis: idque Arnobiano calculo plane ac dilucide adprobatum. Ritus alter de sollenni postis in caput illisione leniter ac leviter libatus. Josephi Scaligeri correctio adserta. Duum inter se Tibulli locorum contentio. Emendatiunculæ quædam haud magnæ sane rei. Vetus lectio

tibicine Flacco haud flaccide statuminata. Antiquo Lari menstruo ture, non victimis, res divina a Tibullo caute et cogitate facta. Ejus avita ex Equestri prosapia nobilitas. *Rapax mors*, *Sedes scelerata*.

MAGNA, et prope adeo ridicularia, veterum in Dis suis propitiandis superstitio fuit, cujus rei apud Lucretium et alios illustria passim documenta comparent, sed nullum mehercule luculentius, quam quod Tibullus nobis ob oculos ponit libro I. Eleg. 11. *Num feror incestus sedes adiisse Deorum, Sertaque de sanctis deripuisse focis? Non ego tellurem genibus perrepere supplex, Et miserum sancto tundere poste caput: Non ego, si merui, dubitem procumbere templis, Et dare sacratis oscula liminibus. Liminibus* scripsi; et recte quidem, contra opinionem hominum eorum, quibus potius *luminibus* rescribi volentibus fuit: et 'Cereos' intelligi, quos sacris adhiberi mos erat. Sed hæc Arnobiano quoque testimonio firmanda, ne auctoritate defici videamur. Ejus igitur hæc verba Adversus Gentes lib. I. leguntur: 'Cum per omnia supplices irent templa; cum, Deorum ante ora prostrati, limina ipsa converrerent osculis:' a quo non minus, quam a Tibullo, proprietatem in voce *oscula* religiose observatam videmus. Hæc enim Religioni peculiariter dicata, commonuit nos Servius, ut 'suavia' voluptati.

De *poste* vero, quod præcesserat, cui caput se illidere velle profitetur supplicem, nihil apud veteres legere commemini; sed si recentibus exemplis est locus, possum dare hominem, qui se ejusmodi quidpiam in Polonicæ gentis ceremoniis usu comperisse, atque adeo in re præsenti observasse, liquido asseveret: apud quos prisci hujus ritus solennia etiamnum vestigia exstare, oculato testi mea quidem ex parte adcredere mavolo, quam ipsus talia investigatum proficisci.

Habes, Elegiæ hujus initio, amatoriam cum occlusissima dominæ Janua Poëtæ nostri Expostulationem, hisce adeo verbis institutam: *Janua difficilis domini, te verberet imber*. Ita enim cum doctissimo Scaligero legere malo, quam cum cæteris omnibus, *dominæ*, sic tamen, ut Epithetum istud *difficilis*, non cum *Janua*, sed cum voce *domini*, construendum autumem; quippe patrio, non recto casu positum; ne frustra sies.

Ibitis Ægeas sine me, Messalla, per undas. Hoc tertiæ Elegiæ exordium si quis cum Elegiæ V. quæ III. libro legitur, principio conferre atque contendere voluerit, næ ille facile est perspecturus Tibullum alius magis neminis, quam ipsius sui exemplum sibi imitandum proposuisse: et verum nimis esse oraculum illud, quod vir plane divinus, Scaliger Pater, in Poëtices suæ libris edidit, de Poëta hoc nostro: quem non, ut Horatium, biformem, sed totum modo non uniformem, hoc est, sui similem apparere ubivis, unoque ac eodem gyro omnia quæ scribit concludere, vixque unquam a semet ipso discedere, ostendit.

Delia non usquam, quæ, me cum mitteret urbe, Dicitur ante omnes consuluisse Deos. Ita in omnibus, haud dicam dolo, exemplaribus nostris legitur; sententia non inconcinna, et aperta satis: malim tamen, absque fraude quod liceat mea, pro *cum*, *quam* rescribere; ut ad *ante*, quod sequitur, jure suo referatur: quod vocabulum qui haud paulo significantius esse non videt, næ ille cum Sceledro Plautino, oculis uti perhiberi non magis potest, quam si lolio victitaret.

Aut ego sum causatus; aves dant omina dira, Saturni aut sacram me tenuisse diem. Proba, et germana Tibulli lectio. Quid enim? objectam sibi religionem causatur, haud addicentibus avibus, verum contra profectioni obscævantibus suæ, quippe

Inebris, non Præpetibus, aut Admissivis alitibus usus, nec quæ garrita, aut volatu saltem suo, Poëtæ consilium adprobarent, vel facerent ratum: alias, sacro Saturni die prohibitum sese, quo minus institutum porro iter exsequi properaret. Eo dico, ne quem verbi *tenuisse* ambiguitas turbet, haud nomen, sed pronomen, quod proxime antecesserat, regentis: neque enim hoc dicit Poëta, Tenuisse se, quod equidem nullus intellige, sed retentum a sacra Saturni die, hoc est, inhibitum, ac reprehensum quasi e fuga; vetitumque se extra portam, 'quæ,' ut lepide jocatur Varro, 'itinere longissima esse dicitur,' pedem quopiam peregre ulterius efferre porro.

At mihi contingat Patrios celebrare Penates, Reddereque antiquo menstrua tura Lari. Laudo Epithetum *menstrua*, præ quod ab aliis temere ingestum, *mascula*: putoque ad *νουμηνία*, id est, singulorum mensium Kalendas, atque ad Interlunia respexisse Poëtam, qui Dies rusticis sacer antiquitus. Doceo ex Horatio, ita III. Od. 24. Phidilem commonente: 'Cœlo supinas si tuleris manus Nascente Luna, rustica Phidile; Si ture placaris, et horna Fruge Lares, avidaque porca,' &c. Vide quæ ad illum locum in Commentariolo nuper edito prolixe adnotavimus. Sed neque illud de nihilo esse crediderim, quod ture, non victimis Larem suum propitiari cogit Tibullus: pro opibus scilicet sua conditurus mœnia; quippe rebus jam accisis et quasi in fundo abhibiturus parsimoniam: cujus rei invidiam tamen tempestiva vetustatis excusatione emollit, Epithetum Lari, τὸ *antiquo*, accommodans. Scias, dissimulanter et quasi aliud agentem innuere velle, *antiquo Lari* antiquam, id est, incultam et simplicem casei illius ac Saturnii ævi frugalitatem convenire: cujus rei idem etiam postea hoc semonum genus, ne patellariorum dicam, abs se commonitos inducit Eleg. x. 'Neu pudeat prisco vos esse e stipite factos. Sic veteris sedes incolaistis avi.' 'Veteris avi' dicit, ad avitam generis sui nobilitatem, ut arbitror, denotandam, jam inde ab antiquo, annulorum jure, ac Equestri dignitate insignis: neque alio, mehercule, *antique* istud pertinere putarem; nisi impensius me succidaneæ Poëtæ ejusdem auctoritas moveret, cujus appellatione Deos hosce prima libri sequentis Elegia peculiariter honestantis: 'Rure puer verne primum de flore coronam Fecit, et antiquis imposuit Laribus.'

Pergamus: *Illic est, cuicumque rapax mors venit amanti.* *Rapax mors*, 'Immatura,' 'Acerba,' 'Immitis,' eadem apud Poëtam hunc nostrum.

At Scelerata jacet sedes in nocte profunda Abdita, quam circum flumina nigra sonant. Interior hujusce loci investigatio ab Ovidio petenda Met. IV. 'Quam simul agnoruut inter caliginis umbras, Surrexere Deæ: sedes scelerata vocatur.'

Scribitur a Tibullo porro: *Assiduas atro viscere pascit aves.* Quod non obscure Martialis imitatus videtur: 'Assiduam nudo pectore pascit avem.'

CAPUT III.

Receptæ scripturæ integritas Ovidiano quoque patrocinio defensa. *Crimen habere. Labentur opes.* Statianæ emendationi subscriptum. Loci unius, item alterius conlatio, non sine interpretamentis. *Metus* Epitheto suo, τῷ *servus*, quod eidem assignatum a Tibullo fuerat, restitutus; pro quod, *saevus* hodie omnes omnium Editiones insedit.

Progrediamur ad Eleg. VI. cujus mehercule scripturam probissimam operæ pretium est defendere: quo loco de Delia, vagos et furtivos amores suos callide semper obtegente, ac inficiante, ita ab exemplo ipsius suo argutatur atque argumentatur Poëta:

Illa quidem tam multa negat, sed credere durum est. Sic etiam de me pernegat usque viro. Venuste, et facete, atque adeo ex sententia omnium librorum, quos viderim, Statiana Editione excepta, in qua: *Nam sic et de me pernegat usque viro*, ad marginem adscutum legitur: inscite, neque numerose satis, uti ego judico. Adde quod receptam lectionem ipse etiam insuper Naso confirmare videtur Trist. II. ubi ipsissimum hunc quasi digito locum designat: 'Credere juranti durum putat esse Tibullus, Sic etiam de se quod neget illa viro.' 'Sic' enim inibi legendum esse, non, 'Hoc,' ex hoc Tibulli loco præstare nullus dubitem, et cætera, quæ ordine deinceps apud Ovidium lectitantur. Quæ omnia non alio, quam ad hanc ipsam Elegiam pertinere, facile odoraturos arbitror eos, queiscunque pituita molesta non est.

Quisquis et occurret, ne possit crimen habere, Stet procul, &c. Videlicet, ne quid causæ sit mihi, cur in crimen rivalitatis vocari possit: cujus etiam suspiciones omnes segregare a se jubet obviam forte occursurum sibi, quicunque is fuat tandem, modo elegantiore cultu ornatum.

Legitur ibidem: *Non amens verbera torta timet.* Sic et idem alibi: 'Et intorto verbere terga seca.' Illud recte.

. Eadem Elegia Statius: *Attigeris, labentur opes, ut vulnere nostro Sanguis, ut hic ventis diripiturque cinis.* pro quod in omnibus Codicibus perperam antea, ac nullo sensu, *Attigerit*, legebatur. Memini quoque in eandem aliquando sententiam fuisse magnum illud Galliarum lumen, præceptorem nostrum Auratum dico, atque, *Attigeris*, Statianum in morem legere, id est: Si quis puellam illam vel digito attigerit modo, ilicet dilabentur opes, &c. quo tempore Lusitani illius Editio necdum nata fuerat. *labentur opes* vero sic dictum, quomodo a Lucretio, lib. IV. 'Labitur interea res, et vadimonia fiunt.' Item Plauto in Trinummo: 'Illico res foras Labitur, liquitur.' cui locutionis generi annona quamvis vilis, apud Sallustium utique.

Habes aliquanto infra: *Et tibi nescio quas dixit, mea Delia, pœnas. Si tamen admittas, sit precor illa levis.* Hoc sensu: Etiam tibi, o mea Delia, magna illa Bellonæ Sacerdos, ob quotidiana furta, ac perjuria tua, nescio quas pœnas imminere, vaticinata est mihi: daturamque supplicium aliquando nobis, ac communibus Dis, 'Per quos sæpe mihi credita perfidia est,' certum, haud arbitrarium dico; si quidem injuriosa porro in me amatorem tuum esse perseveres: verum hoc magna Æneadum genetrix, et boni Amores averruncassint: utinamque divina illa, vanidica potius ac mendax mihi, hoc enim *levis* est, hac quidem in parte, fuisse convincatur, quam vaticinatio ejus apud credulos ex tua calamitate inveniat fidem. Atque hæc ipsa ex sequentis distichi intellectu clara: 'Non ego te propter parco tibi, sed tua mater Me movet, atque iras aurea vincit anus.' *Si tamen admittas*, igitur aliud nihil erit, quam si eveniat, ut culpam in te flagitiumve admittas, pygiacum, haud capitale dico, hoc est, alienis viris sic, 'quasi in choro pila ludens, datatim des te, et communem facias,' ut ait Nævius.

Legitur eadem porro Elegia: *Et mihi sint duræ leges; laudare nec ullam Possim, quin oculos appetat illa meos.* Id est, invadat, sive involet in oculos. Huic haud nimium absimile ob eandem occasionem a Corinna sua evenisse sibi conqueritur apud ipsam Ovid. Amor. II. 'Si quam laudavi, miseros petis ungue capillos.' Imo *oculos* hercule miseros potius, quam 'capillos:' unde Ovidio periculum non erat, ne aut cocles, aut luscitiosus redderetur: id quod Tibullo nos-

tro evenire necesse erat, nisi abs suis ipse legibus recedere se vellet postea.

Sequitur aliquanto postea: *Nec sævo sis casta metu, sed mente fideli: Mutuus absenti te mihi servet amor.* Restituo: *Nec servo sis casta metu, &c.* convenientissimo huic rei Epitheto. Nam quid, per Deos immortales, metu abjectius, aut servile magis? Sed commonendus insuper Lector, punctum post τὸ *fideli* positum inducendum esse, id quod ipsa nos sententia edocere poterat, sequenti Pentametro continuanda. Neque vero æquum fecisse arbitror eos, qui *Amorem* istum *mutuum* a *mente fideli*, contra mentem Poëtæ, alienissima sua interpunctione dispulerunt.

CAPUT IV.

Tibullus emendatus. Sicyoniorum forma. *Ansæ* in calceamento quid fuerint. *Nihil te utor. Persequi pœnis. Auro carior. Tangit* pro *Tingit.* 'Luteus' amantium color. *Fastidia* pro 'Fastu.' Tibullum imitatus Ovidius. Coma ventorum afflatu horrida. *Fas peccare,* pro 'Peccandi copia.' *Vendere velle,* pro 'venditurum,' positum. Verum de Joh. Secundo Poëta populari Elogium. *Lumina ferre. Plena manu. Viros emeruisse.* Correctionum cumulus.

Elegia vii. haud placet, ita ut vulgo legitur: *Et Tyriæ vestes, et dulcis tibia cantu:* sed *dulci;* quod tamen doctissimo auctori suo, Fruterio meo, lubens et gratus merito hercule me acceptum fateor referre. Sic et infra: 'Nam turba jocosa Obstrepit, et Phrygio tibia curva sono.'

Elegia octava, quo loco scribitur a Tibullo: *Ansaque compressos colligat arcta pedes.* Sicyonia, id est, soleas muliebres, et eorum, qui elegantiæ studebant, calceamentum intellige; quod genus obstragula non habebat: sed tantum corrigiis aliquot, sive adeo ligilis, quas *ansas* nominitabant, superiori pedis parti obstringebatur, idque quam poterat arctissime; quo videlicet aptior compressiorque exteret pedis forma, ex Ovidianæ disciplinæ regula: 'Pes erat exiguus: pedis est aptissima forma.' Unde descriptio illa Arbitri non inscita; dominæ suæ pulcritudinem ab hac quoque parte commendantis: 'Jam mentum, jam cervix, jam manus, jam pedum candor, intra auri gracile vinculum positus, Parium marmor extinxerant.'

Habes exinde: *Formæ nihil magis utitur auxiliis.* Adfine, ni fallor, Plautino illi e Trinummo: 'Apage te, amor; non places: nihil te utor.'

Sequitur modico sane intervallo: *Persequitur pœnis tristia facta Venus.* Proprie, ac Latine oppido, pro, 'It ultum,' 'vindicatque' meritissimo hercule supplicio. Itaque Sallustius in Catilina ex persona Catonis: 'Nam cætera maleficia tum persequare, ubi facta sunt,' &c. denique compluries alibi.

Habes mox disticho interposito: *Carior est auro juvenis, cui levia fulgent Ora.* Hoc est, ut Plautissem solens, 'non carus, sed vilis est auro contra;' vel, si mavis, orichalco. Ovid. in Art. Am. 'Aurata est, ipse tibi sit pretiosior auro.'

Legimus Elegia eadem: *Sed nimius luto corpora tingit amor.* Antiquius, ac Varronianum fuerit magis, *tangit:* idque, si optio detur mihi, malim utique haud paulo impensius. Etiam *luteo* in prioribus Editionibus impressum reperio; neque displicet. Ut ut est tamen, colorem cujusmodi denotet, scimus; et declarat abunde Horatius, cum 'Pallori' 'lutei' Epithetum adsignat.

Seria porro et severa illa Poëtæ admonitio: *Oderunt, Pholoë, (moneo) fastidia Divi.* ubi *fastidia,* pro 'fastu,' ac superbia illa, omnibus, formosæ quæ cluunt, innata, accipiendum. Tale est illud Maronis: 'Atque su-

perba pati fastidia.' Sed hæc tritiora, quam ut nostræ admonitionis indigeant.

Veniamus ad deprecationem porro illam Elegiæ IX. *Parcite Cælestes; æquum est impune licere Numina formosis lædere vestra semel.* Unde et Ovidius clausulæ illius argutiam mutuatus videtur, in argumento prorsum hujus confini: 'Di faciles, peccasse semel concèdite tuto; Et satis est: pœnam culpa secunda ferat.'

Legitur aliquanto post in Tibullo: *Jam mihi persolvet pœnas, pulvisque decorem Detrahet, et ventis horrida facta coma.* Hinc explicatur illud libri sequentis: 'Sæpe horrere sacros doluit Latona capillos.'

Habes mox: *Nec tibi celanti fas sit peccare.* Id est, copia, facultas, seu licentia peccandi occulte, atque alienis amplexibus indormiendi.

Nec multo post Elegia eapse: *Tum mihi jurabas, nullo te divitis auri Pondere, non gemmis vendere velle fidem.* Periphrastice, hoc est, Poëtice; pro, 'Venditurum,' seu, 'Venalem habiturum fidem,' ac fœdera nobis data. Sic SECUNDUS noster, nuperus quidem Poëta, et novitius, cæterum nulli antiquorum, præfiscine hoc dixero, meo jùdicio secundus: 'Juravitque Deos omnes, Veneremque parentem, Nil tibi post unquam velle movere mali.' Id est, moturum mali quippiam, seu damni daturum amplius ob meritam noxiam; sed formæ tuæ in perpetuum porro comparsurum.

O quoties, verbis ne quisquam conscius esset, Ipse comes multa lumina nocte tuli. Placet *verbis*, præ novo aliorum commento, *vobis*. Hoc enim dicit Poëta: Sæpe puero suo, cum amica communi clandestinum iter ingresso, cereum intempesta nocte adluxisse: neque puduisse quicquam, amorum suorum exercitori, hoc est, et æmulo et rivali suo, daduchi, imo pronubi, ne dicam productoris officium præstare. Atqui inquiet hic aliquis: Quid ergo ad furtivas et tumultuarias nuptias opus daducho? Nimium vero; et causam subjungit ipsius, ne videlicet furtim quispiam, et quasi ex insidiis aucupans cum auritis plagis jocosos duorum amantium sermones secrètasque blanditias, tenebrarum præsidio fretus, sublegeret, Corycæi ut consuevere; cujus captiosissimi aucupii periculum non erat, quamdiu quidem Tibullus noster, ne quis forte obreptaret curiosior, quasi Argus quidam oculeus totus, restricis præsidens, non gravaretur frequentem observationi operam suam locare. Jam ad illam phrasim quod attinet, *Lumina tuli;* eam vero habuimus et supra, in basilica illa Edictione: 'Neu prope fulgenti lumina ferte face.'

Veniamus ad loci illius conlationem: *Et pretium plena grande referre manu.* Item alterius, qui præteritus nobis supra: *Nec verbis victa patescit Janua, sed plena est percutienda manu.*

Enarremus et illud: *Nec lascìva soror dicatur plura bibisse Pocula, quam plures hæc meruisse viros. Merere viros*, eleganter, imo proprie. Hinc enim, 'meretrices,' dictæ; ac 'scorta meritoria:' vide Nonium: nisi cui Aurati potius, ac Scaligeri sententiàm sequi consilium est, *emeruisse*, legentium; hoc est, emeritos, vasisque ac lateribus exhaustis, quási stipendiis expunctos, imo expeculiatos penitus reddidisse.

Elegia eadem ita in libris nostris perscriptum exstat: *Blanditiasne meas aliis tu vendere es ausus? Tune aliis demens oscula ferre mea?* pro quo ipsus *alii*, bis itidem repetitum dandi casu, lubenter legerim; constat enim de uno silicernio tantum, cum quo frater suus caput limasset, loqui Poëtam. Sic enim versu præcedente: 'Huic tamen accubuit noster puer,' &c.

Repone deinceps Elegia decima: *Quater ille beatus, Quoi tenera irato flere puella potest.* Pro quod in vulgatis Códicibus legitur: *Quo tenera irato. Quoi*

igitur pro, *Cui*, more Catulli, ac veterum. Eidem etiam casui hoc verbum lib. II. Eleg. 5. connexuit Tibullus, quo loco canit: 'Nam ferus ille suæ plorabit sobrius idem.' Et Propertius: 'Felix, qui potuit præsenti flere puellæ.'

Elegia eadem, male est in Tibullo, proinde ut hodie legitur: *Atque aliquis voti compos liba ipsa ferebat.* Legendum enim haud dubie, *ipse;* quomodo et paulo post: *Rusticus e lucoque vehit male sobrius ipse*, non *ipsa;* aut, *E luco revehit;* id quod Criticis nostris animos tantopere adauxit.

Malim ibidem: *Illic pertusisque genis*, quam *percussisque*, legi; aut etiam, *percisis.* Sic eadem Elegia postea: 'Flet teneras subtusa genas.'

CAPUT V.

Obsessores foci *Vernæ*, coloni facillime agitantis indicium: idque et Horatii et Martialis exemplis confirmatum. Interpunctio non suo loco facta. Id emendatum. De Ambarvalis Sacrificii ritu accuratissima dissertatio. In eam rem a Virgilii Georgicis exquisita auctoritas. *Turba jocosa.*

Ventum ad secundum est Librum, hoc est, Ambarvalis sacrificii descriptionem: e qua hæc cursim delibabimus: *Turbaque vernarum, saturi bona signa coloni, Ludet, et e virgis exstruet ante casas.* Huc non absurde fecerit Horatianum illud ex Epod. 'Positosque vernas, ditis examen domus, Circum renidentes Lares.' Cui succinit et Martialis meus: 'Cingunt serenum lactei focum vernæ, et larga festos lucet ad Lares sylva.' Item lib. II. 'Sit mihi verna satur,' &c.

Pergit Tibullus apostropha ad socios Agricolas facta; de Amore loquitur: *Vos celebrem cantate Deum, pecorique vocate: Voce palam pecori, clam sibi quisque vocet.* Ita enim distinguo: *Aut etiam sibi quisque palam; nam turba jocosa Obstrepit, et Phrygio tibia curva sono.* Hoc propterea subjicit, ut, vota nuncupandi Amori palam, æqualibus suis fiduciam addat: neque enim periculum esse, 'ne sciantur, Aut ne quis malus invidere possit,' quamvis voce clara, hoc enim *palam* est, liberoque ac sine ulla circuitione concepta atque enunciata. Cur ita? quod videlicet, *Phrygiæ tibiæ sonitus*, et *Turbæ jocosæ:* id est, cantantis ac saltantis Chori strepitus, et rusticorum, Cerealibus ac Amatoriis operantium Sacris, dissonus atque incompositus clamor Coryphæorum aures exsurdet plenissime: neque in curiosorum hominum sensus precum ac votorum suorum arcana penetrare aliquo modo patiatur: nedum ut novam risus aut liberioris joci materiam inimicis, ut solet, vel etiam rivalibus præbeant, in vulgus ridiculi causa traducta porro, atque eliminata. Cæterum quæcunque ad pleniorem Elegiæ hujus investigationem faciunt, a Virgilio petenda, Georg. I. ubi omnes Anniversarii istius, quod 'Magnum' prisci Agricolæ indigitabant, et Ambarvalis Sacrificii ritus, ac ceremoniæ rusticæ, religiosissime, id est, cum cura et fide, singillatim explicantur. Sed verba ipsa appingam optimum est; ne quid, quod ad solidam hujusce loci intelligentiam pertineat, nostra incuria prætermissum videatur. Sic igitur Poëta unicus: 'In primis venerare Deos, atque annua Magnæ Sacra refer Cereri, lætis operatus in herbis, Extremæ sub casum hyemis jam vere sereno. Tunc agni pingues, et tunc mollissima vina: Tunc somni dulces, densæque in montibus umbræ. Cuncta tibi Cererem pubes agrestis adoret: Cui tu lacte favos et miti dilue Baccho: Terque novas circum felix eat hostia fruges; Omnis quam chorus et socii comitantur ovantes, Et Cererem clamore vocent in tecta; neque ante Falcem maturis quisquam supponat aristis, Quam Cereri, torta re-

dimitus tempora quercu, Det motus incompositos, et carmina dicat.' Vides ut Chorus iste agrestem pubem comprehendens et sociorum ovantium comitatum, *jocosam*, atque obstreperam nobis Tibulli turbam saltent, ac repræsentent: eo fidelius, quod 'motus' etiam 'incompositos,' id est rusticos dantem, ac incondita Carmina dicentem, et quod proprie signateque 'jubilantem' prisca Latinitas dictitabat, induxerit denique: quæ omnia a Tibullo his versibus expressa invenias: 'Agricola assiduo primum satiatus aratro Cantavit certo rustica verba pede. Et satur arenti primum est modulatus avena, Carmen ut ornatos duceret ante Deos. Agricola et minio suffusus, Bacche rubenti Primus in experta duxit ab arte choros.' Cui consentaneum et illud libri superioris: 'Ille liquor docuit voces inflectere cantu, Movit et ad certos nescia membra modos.' Vide et Servium, condignum illum Virgilio enarratorem.

CAPUT VI.

In pervulgatam duorum exemplorum scripturam Vindiciæ datæ Tibullo. *Mollia serta*, interpretata ex Martiali. Gemini loci correctio, alterius etiam enodatio. *Præda malis adoperta*. *Pericula geminata* navigantibus. De capedunculis Numæ, per causam Samiorum, commodum injectus sermo: eademque Tullianum Fragmentum et auctum et integratum: atque indidem de Lælianæ Orationis, quam idem 'aureolam' perhibet, et argumento et Inscriptione curiose habita quæstio: eoque conjectura, Ciceronianis potissimum auxiliis, evasum denique.

A VERBIS bene ominatis Capiti huic initium fiet, et vero lubido est, Tibullianæ Edictionis auspicium sequi. Jubet igitur ipsus: *Dicamus bona verba: venit Natalis ad aras.* Unde patet recte legi libro superiore: *At mihi si credas, illam sequar* su contra decreta illorum, qu singulari numero commuta atque unicam *aram* modo Bonæ Deæ mysteriis su Nam etiam ut concedam it Romanorum Sacrorum co fuisse: non hoc sat causæ deri debet ad inveteratæ forcillandam fidem. Etenin tat, *aras*, pro *ara*, positas tari? apud Poëtam præsert genus harum rerum liberrin per fuisse didicimus oppido eo etiam licentiæ provectun simplice animæ singularis modo, homuli unius corpu quam, *Corpora* πληθυντικῶς 1 aliaque ad hoc exemplum pl Poëtice, hoc est, ex libidine s veriti non sint: quibus m recensendis Nomenclatore Quod reliquum est, *aras* poti *aram* Tibullum hoc loco archit est versimile, ad evitandam c tionis ambiguitatem maxim existere necesse sit, si qui porro rescribatur: *Illam seq ad aram*. Periculum enim fo rat, ne quis male sedulus, ne tatus satis, *τὸ illam*, non ad I suam, sed vero ad *aram* ista Fatuæ fatuiter pertinere pro sui captu arbitraretur.

Sequitur aliquantillo post *suos Genius adsit visurus honor decorent sanctas mollia serta com* enim Editiones pleræque; q liæ, *flores* nobis *serta* ostentent florifera non nego; etiam C Genio, si qua alia, convenienti ita causam esse non puto, cur *tici*, hac quidem in parte, *floris* strophiorum viriditas præpo præsertim, quum eodem in facetias etiam alibi fecerit Ti noster, quo loco canit: 'Et ca collo mollia serta gerat.' Ea cujusmodi fuerint, hoc Martiali spero, exemplum docebit: 'I,

rosa, mollibusque sertis Nostri necte comas Apollinaris.'

Legimus porro Elegia sequente: *Quisquis inornatumque caput, crinesque solutos Aspiceret, Phœbi quæreret ille comam.* Cæterum an idoneus aliquis ex lectione ista sensus elici possit, nescio, aquam etiamnum penitus hærere hic mihi: nec quicquam adeo succurrere, quod, haud dico ad Bacchum, sed ad Phœbum faciat, e Deo servum aratorem factum de amatore. At dicet aliquis: Quid autem, si interrogationis nota Pentametri clausulæ adpingatur, nonne continuo ipso meridiano Phœbo clarior existet sententia? Fateor; et cum Flacci Trebatio dico: 'Equidem nihil hinc diffindere possum:' sic tamen, ut *crederet*, aptius huic loco, quam, *quæreret* convenire credam, hoc intellectu: Quid vero? si quis in Apollinem istum horridum usque adeo, squallidumque; et Strabaci alicui Plautino, quam formosissimo illi Deorum omnium, aureaque et intonsa coma superbienti, Jovis, inquam, ac Latonæ filio similiorem; interim dum Regium pascit armentum, casu sibi obvium incideret; censesne hominem eum unquam induci posse, ut ad solutos incomtosque Dei illius bubulcitantis respiciens crines, Phœbæam se cæsariem arbitrari crederet? oculis integris, haud strabis dico.

Narraverat idem paulo antea: *Et miscere novo docuisse coagula lacte, Lacteus et mistis obriguisse liquor.* Amplector Phœbæi instar oraculi hoc loco certissimam Aurati, præceptoris mei, conjecturam: *Lacteus e mistis obriguitque liquor.*

Recte eadem Elegia scribitur: *Præda tamen multis est adoperta malis.* Sic, 'sceleribus, flagitiis, miseriis coopertus,' Plautus, Cicero, Sallustius dixere. Ac ne alienos solum ad testimonium citem, quid? non ipse Tibullus alibi? 'Tenebris mors adoperta caput.'

Sequitur disticho interjecto: *Prædo vago jussit geminare pericula ponto.* Cur geminare? quandoquidem utrinque et procellis et piratis infestum mare: unde firmatur ejus correctionis integritas: 'Illum inter geminæ nantem confinia mortis.'

Legitur ibidem: *At tibi læta trahant Samiæ convivia testæ, Fictaque Cumana lubrica terra rota.* Vasa testea, ac patellas fictiles designat, quibus affines Calices Cumani, quo lemmate distichon exstat Martialis lib. XIV. 'Hanc tibi Cumano rubicundam pulvere testam, Municipem misit casta Sibylla suam.' Et quoniam Samiorum incidit mentio, haud alienum instituto meo facturus videor, si Fragmentum quoddam ex lib. III. de Repub. huc spectans, quod inter Reliquias Tullianas, a magno illo antiquitatum Romanarum conquisitore, Sigonio dico, curiosa jam pridem felicitate in unum congestas, ac non sine luculenta Scholiorum accessione exhibitas nobis, haud corruptum modo, verum capite insuper diminutum legitur, pristino, ut spero, nitori restitutum, hoc est, et auctum, et integratum Lælianæ Sapientiæ, ad eam enim hoc potissimum beneficium attinet, fuero gratificatus: haud quidem de meo, ne quis erret, verum de alieno potius: idque ex sæculi hujus disciplina maxime, atque uti hodie mos viget, quem ipsus tamen ex parte mea imitaturus non sum: neque auctoris mei nomen perfidioso silentio obrutum, plagiarium in morem, prave ac maligne dissimulaturus: 'Neque enim decet Sine meo periculo ire aliena ereptum bona.' 'Neque, ut magis etiam Plautissem, illi qui faciunt mihi placent; plane loquor.' Itaque in rem præsentem, vel verba potius, quæ hujuscemodi exempla, apud eum quem dixi, deformata leguntur: 'Læli quam omnes habemus in manibus, quam si imperia Pontificum Diis Immortalibus grata sine

Samio, quæ ut his scribit capedines.' Vides, ut ubique nec pes, nec caput in tam admutilata appareat oratione; quod equidem demirari satis non possum, præsertim quum alterum, illud, caput dico, in Exemplaribus antiquitus, imo ante annos quadraginta excusis modo, sartum tectum exstiterit jampridem: in quibus gemina hæc verba ante, *Læli*, nomen posita commemini me alias oculo præsente arbitrari: 'Oratio exstat Lælii, quam omnes,' &c. Quid vero hoc exordio illustrius: cujus hercule diminutio pedibus etiam, reliquoque orationis corpori haud noxæ vel fraudi modo, verum morbo, ne veneno dicam, fuerat propemodum. Sed medicina in promtu: et magna Numæ gratia, cujus 'Capedunculæ' Junio hunc nostro cogitationem potissimum immisisse videntur; ut pro vitreis illis fractis: 'Si imperia; Sympina:' pro, 'Sine Samio, quæ;' 'Sint, Samiæque;' rescribere auderet: mutatione verecundissima, ad hanc faciem scilicet: 'Oratio exstat Lælii quam omnes habemus in manibus, quam sympina (lego *Simpula*, vel certe, *Simpuvia*) Pontificum Dis Immortalibus grata sint, Samiæque (ut is scribit) Capedines.' Orationem quam dicit, ea, ni fallor, est, quam 'aureolam' appellat idem Cicero de Natura Deorum lib. III. quo loco etiam Lælianæ nos pietatis in memoriam inducit. Adscribam exemplum: 'Quando enim me in hunc locum deduxit oratio, docebo meliora me didicisse de colendis Dis immortalibus, Jure Pontificio, et majorum more Capedunculis iis, quas Numa nobis reliquit, de quibus in illa aureola Oratiuncula dicit Lælius, quam rationibus Stoicorum,' &c. Unde etiam, argumentum Orationis quod fuerit, manifestis indiciis docemur. Restat Inscriptio solum, quam ex altero ejusdem Ciceronis loco, qui est in Bruto, videor exterebrasse; et credo, 'De collegis,' nisi tamen, 'Collegiis' in Cicerone sit emendandum, conceptam fuisse. Quo enim alio Tulliana illa Lælii ac Scipionis contentio spectet potius, sane non video: 'De ipsius Lælii et Scipionis ingenio, quanquam ea est jam opinio, ut plurimum tribuatur ambobus, dicendi tamen laus est in Lælio illustrior. At *Oratio Lælii de Collegis*, non melior, quam de multis quam voles Scipionis, non quo illa Lælii quicquam sit dulcius, aut quod de Religione dici possit augustius: sed multo tamen vetustior et horridior ille, quam Scipio: et cum sint in dicendo variæ voluntates, delectari mihi magis antiquitate videtur, et lubenter verbis etiam uti paulo magis priscis Lælius.' Hactenus Cicero; et nos de iisdem plura ac compertiora, ut spero, propediem in Fragmentis Lælianis.

CAPUT VII.

Passim amare. Adspirare, Adflare leniter alicui, de Amoris faventia dictum. In verbum, *Merere*, curiose inquisitum. *Luxuria fluere. Madere*, Poëtica, ac pereleganti metaphora a Tibullo usurpatum. *Ovis*, pro 'lana.' Duobus locis, ratione interpunctorum commutata, alteri etiam singularis literæ adjectione, medicina facta. Itio Larum sub titulum.

Aliquando ad Tibullum convortamur, ita superiore etiam Elegia jocose argutantem, patrumque delicias narrantem: *Glans aluit veteres, et passim semper amarunt. Passim*, id est, promiscue, ac sine invidia; nullum facientes discrimen, neque 'signantes linea alba,' ut ait Lucillius. Hoc enim volt Poëta, volgivagam Venerem sectatos antiquissimos illos, ac Saturniæ ætati suppares mortales, gaudia inter se communia sine rivalitate ulla aut furiosa æmulatione exercuisse: et quod nos vernaculo sermone signate exprimimus, dicendo,

Int hendert: Scis puto, quod sequitur.

Habes exinde: *Tum quibus adspirabat Amor.* Atque idem loquendi genus expressum supra: 'Felix, cui placidus leniter adflat Amor.'

Notandum quoque verbum *merui*, raro significatu positum esse a Tibullo lib. II. Eleg. 4. *Et seu quid merui, seu quid peccavimus, uror*, quemadmodum et lib. I. Eleg. 2. 'Non ego, si merui, dubitem procumbere templis.' Significat enim: Si deliqui, vel, ut vetustiores loquebantur, commerui culpam, sive noxam. Et sane geminatio illa: *Seu quid merui, seu quid peccavimus:* de prisca deprecandi formula adumbrata videtur; cujus exemplum etiamnum aliquod in Testamento ludicro Grunii Porcelli comparet: Verbi gratia: 'Si qua feci, si qua peccavi, si qua vascula pedibus meis confregi, rogo domine coce,' &c. Neque aliter verbum istud Tibullianum a Propertio acceptum, lib. IV. 'Præcipueque oculos, qui meruere, ferit.' Sed et exsul ille Tomitanus in Ponticis suis: 'Alter ob huic similem privatus lumine, culpam, Clamabat media, se meruisse, via.' Id est, peccasse, absolute; seu, admisisse in se facinus castigabile, ut ait Plautus noster.

Elegans vero Metaphora illa Elegiæ superioris: *Ut mea luxuria Nemesis fluat.* Sic 'Fluere facetiis,' Plautus; Cicero, 'Mollitia, et Luxu fluere,' dixerunt: Terentius, 'Diffluere luxuria et lascivia.' Omnium vero clarissime Latinorum Poëtarum veterrimus, Livius Andronicus, cujus exemplum huc faciens ab antiquis Grammaticis citatur. Sed quid prohibet et hoc loco id ipsum adscribere? 'Aut nunc alia te quæpiam Asiatico ornatu affluens, aut Sardiano ac Lydio Fulgens decore et gloria Pellicuit.'

Locus est Elegiæ quartæ: *Omnia nam tristi tempora felle madent.* Hoc est, plena effertaque sunt: tralatione ab ebriis, ac saburratis probe, crudisque ex sententia, deducta; iis, inquam, qui se panticesque suos, non quidem tristi, id est, amaro *felle*; verum flore illo Liberi multo jucundissimo compleverunt, madefeceruntque. Hi enim proprie, ac Plautinum in morem, 'madide madere,' seu 'madidi esse' dici possunt; diversi a 'siccis,' id est, sobriis atque abstemiis. Cujus generis cariorem aliquando annonam in hisce locis ac regionibus existere vellem. Cæterum hoc optare facilius possumus, quam sperare: et Varronianum illud scitum est sequi: 'Cras credo, hodie nihil: O morem insipientem, et infacetum!'

Pergit porro auspiciis nostris Tibullus eadem Elegia: *O pereat, quicumque legit viridesque smaragdos, Et niveam Tyrio murice tingit ovem;* (id est, lanam,) *Hic dat avaritiæ causas, et Cea puellis Vestis, et e rubro lucida concha mari.* Auratus hoc loco inter Pentametrum illum priorem et secundum Heroicum deesse aliquid suspicabatur. Ego contra sine omni defectu esse, et utrumque inter se recte atque ordine cohærere, induci posse videor, si tamen alterius Hexametri initio pro Pronomine *Hic*, Adverbium *Hinc* substituatur, inducto post, τὸ *causas*, commate, hoc modo: *Hinc dat avaritiæ causas et Cea puellis Vestis, &c.* Sequitur enim e vestigio porro: 'Hæc fecere malas: hinc clavem janua sensit.'

Rescribo Elegia eadem quamvis audacter: *Seu veniet tibi mors, neque sit, qui lugeat ullus.* Itaque erit imprecantis devotio, ut videlicet ei desit mortuæ, qui funus lachrymis et Lesso prosequatur; quique Manibus ejus rite Inferias mittat, inferatque annua piacula. Temporis enim Optativi hoc verbum esse debere, haud difficulter ex præcedentibus, votisne, an Diris dicam, nescio, facere est conjecturam. Verbi causa: 'Eri-

piant opes:' 'Spectent incendia:' 'Addat aquam.' Hæc enim præmissa fuerant antea.

Distinguo ibidem: *At bona quæ, nec avara fuit;* non ut habent nostri: *At bona, quæ nec avara fuit:* et bonitatem istam ex Catulliani illius Epigrammatis sententia interpretor, cui initium est: 'Aufilena, bonæ semper laudantur; amicæ Accipiunt pretium, quæ facere instituunt.'

Finem huic faciam Capiti, unius distichi adjectione prius a Lectore impetrata. Id est hujusmodi: *Quin etiam sedes jubeat si vendere avitas, Ite sub imperium sub Titulumque Lares.* Ex more etiamnum nobis quasi per manus tradito. Quo et Ovidius respexit, de dominæ avaritia apud se, et Musas suas, familiari amantibus querela, invidiose expostulans: 'Illud, et illud habet; nec ea contenta rapina est; Sub Titulum nostros misit avara Lares.' Id est, ædes nostras, cum Plauto dicam, 'venales inscripsit literis.'

CAPUT VIII.

Duum inter se locorum conlatio. Epithetum *æternæ*, proprium ac peculiare Urbis Romæ jam inde ab antiquo. Prodigiorum interpretatio ex Nonio. *Juppiter Prodigialis.* Retinentia proprietatis in voce, *Torus*, declarata. Vetus satisfactionis Formula ac ritus haud somniculose discussus. In eam rem locus Senecæ singularis. *Gerere lauros*, item *Lauro devinctum esse*, non eadem, sed diversa apud Tibullum, idque ex prisca triumphorum consuetudine argumentis planum factum.

Elegia v. Apollini porro futurorum præsagitionem assignat hujuscemodi Elogio: *Tibi deditus augur Scit bene, quod fati provida cantet avis. Tuque regis Sortes; per te præsentit haruspex, Lubrica signarit Cum Deus exta notis.* Etiam tria ista conjunxerat supra, Sortilegium dico, Augurationem, atque Extispicium. Rem vide, et quidem præsentem: 'Nec mihi sunt Sortes, nec conscia fibra Deorum; Præcinit eventus nec mihi cantus avis.'

Pergit Tibullus: *Romulus æternæ nondum fundaverat Urbis Mœnia, &c.* Haud temerarium est, quod Epithetum, Æternæ, Romulæ Urbi assignet. Sic Romam enim indigitatam antiquitus, testes etiamnum præter tot Augustas Principum constitutiones, Inscriptionum superstitum monumenta, testes Nummi Veteres, testis denique in uberrimo illo summæ Rei Antiquariæ Thesauro suo noster Goltzius. His adde Ovidii illud ex Fast. III. 'Jam modo quæ fuerant sylvæ, pecorumque recessus, Urbs erit, Æternæ quum pater Urbis ait.' Item exempla illa Ausoniana gemina: 'Ignota Æternæ ne sint tibi tempora Romæ.' Et: 'Urbis ab Æternæ deductam Rege Quirino.' Quibus omnibus succidanea insuper accedat auctoritas Symmachi, quem consulas velim: sed eum tamen videto ut consulas, quem recens modo exhibuit nobis ingenii, judicii, ac doctrinæ præclarus in primis Franciscus Juretus, cujus Notas ne compilem, cauto hercule est opus. Proinde τὸ *Æternæ* majuscula litera initiali ubique rescribendum.

Scribitur haud procul ab ejusdem Elegiæ exodio: *Hæc fuerant olim: sed tu jam mitis Apollo Prodigia indomitis merge sub æquoribus.* Prodigia dicta, quasi porro abigenda. Nonius. Servius vero; quod in longum tempus dirigant significationem, interpretatur: quorum *Averruncum*, id est, depulsorem, et quem vel ἀλεξίκακον Græci, vel ἀποτρόπαιον appellitant, Apollinem facit. Talis ille apud Plautum, *Prodigialis Juppiter*, in Amphitruone, item Mostellaria Hercules; quippe Mostellorum præsens domitor atque exactor.

Pergit nobiscum Tibullus: *At sibi quisque dapes, et festas exstruet alte Cespitibus mensas, cespitibusque torum.* Proprie, atque ex definitione Varronis; qui *torum*, ab herba torta derivat: si quid Marcello credimus, Fragmentum istiusmodi ex libro ejusdem I. de Vita Pop. Ro. producenti: 'Quod frontem lecticæ struebant, ex ea herba torta 'torum' appellatum, hoc quod injicitur etiamnum 'toral' dicitur: Lecticam quæ involvebant, 'Segestria' appellabant.' Sed restituendum me auctore principium istud Varronianum; ac pro, 'frontem lecticæ,' rescribendum 'fronde lecticas,' sententia clariore, 'Quam solis radii esse olim, cum sudum est, solent.' *Mensas* autem *festas* cognominat, credo ob impositas *dapes,* quæ præcesserant modo, hoc est, Epulas publicas, ac solennes, quas ex statis pecorum frugumque proventibus dapatice, et basilicum in morem festorum dierum, aut sacrificiorum causa a rusticis concelebrari mos erat. Sic idem supra Eleg. I. 'Sancte veni Dapibus festis.' Quid? quod observatum a Servio, *dapes* proprie Deorum esse, ut epulas hominum. Sed et *dapem*, id est rem divinam verna vel hyberna semente fieri solitam, docuit nos Festus: unde et Jovi Dapali repertum cognomentum apud Catonem libro de Re Rust. ubi eampse quoque, piro jam florente, Jovi et Vestæ quomodo fieri, quibusque adeo verbis polluceri oporteat, rite atque ordine ruris amatoribus præmonstrat: non urna seu culigna vini modo; sed vero et assaria pecuina. Neque id adeo mirandum, quippe pro bubus, et pecorum fætu, quam rem et Tibullus noster disertim attigerat supra, quum scriberet: 'Illa Deo sciet agricolæ pro vitibus uvam, Pro segete spicam, pro grege ferre dapem.' 'Pro grege,' id est, pro bubus, uti jam modo ex eodem Catone fuimus interpretati.

Progrediamur cum Tibullo aliquanto etiam ulterius: *Ingeret hic potus juvenis maledicta puellæ, Postmodo quæ votis irrita facta volet. Nam ferus ille suæ plorabit sobrius idem, Et se jurabit mente fuisse mala.* Rite, id est, ex Satisfactionis formula. Erat enim in more positum antiquitus, ut si quis vel dicto, vel facto contumeliam alteri, flagitiumve fecisse argueretur; is, testificatione pœnitentiæ præsentis, gratiam delicti fieri postularet sibi: etiam sacramento interposito se purgans: videlicet, factum nolle, imo discupere se, infectum indictumque fieri posse, quidquid perperam fecisset dixissetve in amicum insontem, ac tali injuria indignissimum: illud insuper verbis conceptissimis adjurans, malam se mentem habuisse, ac superstites quantum est, Deos comprecans, ut omne illud quod ita vecorditer effutisset, in se suumque recideret caput. Vel eo usque opinor, quoad alter ille quasi resecratus, religione omni solutum se esse plane in animum jam induxisset suum, idque omnino firmiter demum persuasum haberet sibi. Argumento, quod dixi, testis Plautus, Terentius, omnes, omnes. Denique Tibullus iterum supra lib. I. Eleg. 2. Januam dominæ offensam, ideoque occlusissimam sibi hujusmodi precibus propitiaturus: 'Janua, jam pateas uni mihi victa querelis, Nec furtim verso cardine aperta sones. Et mala si qua tibi dixit dementia nostra, Ignoscas: capiti sint precor illa meo.' Vides ut utrobique et hic et supra dementiæ suæ, hoc est, 'malæ mentis' excusatione utatur; ex ea quam retuli, consuetudine. Cujus rei fidejussor ac fundus mihi locupletissimus Seneca, ei enim probationem istam acceptam ferimus potissimum, historicum hoc nobis rei sub Divo Augusto gestæ exemplum commemorans de Beneficiis lib. III. cap. 27. 'Ruffus vir ordinis Senatorii inter cœnam optave-

rat, ne Cæsar salvus rediret ex ea peregrinatione, quam parabat: et adjecerat, idem omnes et tauros et vitulos optare. Fuerunt, qui illa diligenter audirent. Ut primum diluxit, servus, qui cœnanti ad pedes steterat, narrat quæ inter cœnam ebrius dixisset. Hortatur eum, ut Cæsarem occupet, atque ipse se deferat. Usus consilio descendenti Cæsari occurrit. Et cum malam mentem habuisse se pridie jurasset, id ut in se et filios suos recideret, optavit: et Cæsarem ut ignosceret sibi rediretque in gratiam secum, rogavit,' &c. Neque aliovorsum respexisse arbitror Catullum Phaleuciis illis Iambicantibus: 'Quænam te mala mens, miselle Ravide, Agit præcipitem in meos Iambos?'

Ad exodium tandem adducamus hoc Caput. Pergit igitur vitulari Tibullus, in gratiam Messallæ Triumphantis, currumque Victoris prosequi his verbis, bene ominatis oppido: *Ipse gerens lauros, lauro devinctus agresti Miles; Io, magna voce, Triumphe, canet.* Ubi arbitrari possit aliquis, rem unam eandemque bis iteratam a Poëta gratulabundo; et Lauros gerentem, et Devinctum lauro Romanum militem in Messallini triumphum inducente. Quæ duo tantum non gemina esse videntur. Sed sciendum *gerens lauros*, hoc loco non ad capitis, sed ad manuum gestamen pertinere; quibus victoriæ insigne laureos ramos sibi præferebant milites; non minus dextras inermes, quam galeatam cæsariem, ad quam vinctura sequens referunda, victrici fronde decorantes, ex disciplina. Quod superest, monendus Lector, Pentametrum istud a Tibullo suo mutuatum Ovidium in Amoribus, quum canit: 'Vulgus, Io magna voce Triumphe, canet.'

CAPUT IX.

Locus Tibulli et correctus et enarratus planissime. In manuscriptæ lectionis sententiam facta discessio. De optimo versificandi genere, antiquaque ac examussim Poëtica numerorum ratione, curiosa ac multiplex disceptatio.

Ejusdem libri Elegia vi. et ultima ita scribitur: *Quod si militibus parces erit hic quoque miles Ipse, levem galea qui sibi potet aquam.* Quam lectionem tanto jam tempore exemplaria nostra insedisse, nequeo hercule satis mirari: neque quenquam repertum interea, qui vel tenuissima suspicione adductus rem in quæstionem vocitare saltem ausus fuerit vel semel. Sed his omissis emendationem tandem nostram in medium proferamus: *Quod si militibus parces ero et hic quoque miles Ipse, &c.* ut significet Poëta: Quod si, o Amor, Macro huic, castrorum tuorum desertori, cæterisque similibus, a Venerea militia ad alteram, et Martialem illam desciscentibus, conniventia tua, ne dicam lentitudine, imo socordia impune abire transfugium istud; teque ab hoc genere, quasi abs Sacris, manum abstinere cognovero, sagittasque ac faces istas tuas in solis militibus frustrari: eccum etiam ipsum me, qui semper usque adhuc incruenta stipendia feci, meruique adeo in castris tuis, paratum exemplo Macri ad bellum porro teterrimum proficisci, militiæque auctoratum dare nomen, et quidem jam ex hoc loco, ne morari censeas. Atque hanc esse istiusce loci sententiam, scripturamque examussim optimam ac certissimam, indicio fuerint ea, quæ deinceps e vestigio sequuntur: ubi et Veneri et Amori supremum in perpetuum dicere videtur Poëta, dissidiumque iisdem comminari porro his verbis: 'Castra peto, valeatque Venus, valeantque puellæ: Et mihi sunt vires, et mihi grata tuba est.'

Ulterius aliquanto progrediamur: *Jam mala finissem letho: sed credula*

vitam Spes alit, et melius cras fore, semper ait. Qui posterior versiculus ad Statianæ Editionis margines verbis nonnihil transpositis hac forma conceptus legitur: *Spes alit; et, semper cras fore, ait, melius.* Et placet *μετάθεσις*· nec me numerorum infractio de proposito deterret; quam et Tibullo haud displicuisse plerique ipsius Elegi fidem nobis facere possunt. At diversum censent, qui homines? quos mehercule ego ad Tibulli genium sapere tantundem existimo, 'Quantum ad amaracini florem spurcata luto sus.' Ecce autem et hoc erant, qui criminabuntur, me versum longum monosyllabo terminasse; præposteri homines, qui fluidæ, ut ipsi vocitant, ac Ovidianæ venæ assueti, reliquorum quantum est Poëtarum lectione Juventuti nostræ interdicunt: haud quidem virtutes ejus, quas non percipiunt; sed vitia solum imitanda proponentes. Gravi utique capitalium ingeniorum dispendio, quæ prava institutione a teneris corrupta ad frugem porro pervenire prohibentur; dum, ut vere existimat Petronius, 'necesse habent cum insanientibus furere, et, quod quisque perperam discit, in senectute confiteri non vult.' Hinc tot novarum Musarum carcinomata, ac Poëseos febres, vomitum pæne nobis foriis suis excutientium: quibus ne ipsus quidem Hercules ille, Augiæ stabuli purgator, unquam expiandis sufficiat: qui Pentametrum, id quod conqueri occœperam modo, trisyllabo, vel tetrasyllabo absolvi piaculum censent: haud Horatianum illud reputantes, numerorum formam rebus potissimum accommodandam: bonoque Poëtæ, ei dico, qui Poëta est uti nomen possidet, nihil prius esse debere, nihil antiquius, quam ut naturam vocum, ac pedum examussim provisam ac percognitam habeat sibi: ut ubi usus venerit, nunc, pro ratione argumenti, assurgat, nunc submittat; tolutim modo, modo gradatim incedat; curriculo sæpe, interdum suffiamine utatur; nunc dulce Lectori, modo amarum promat; gustu dico, non ad satietatem: ne tanquam saburrato nausea ac fastidium obrepat: cujus parens mehercule uniformis illa, ac nusquam a se recedens æquabilitas; seu continuata unius quasi fili tractu veternosa ac marcida lentitudo; quam in condendis Poëmatibus non alia ratione commodius, quam rerum tempestiva ac verborum varietate, et commutato subinde numerorum sono, faciles pro re nata versuras præbentium, evites atque effugias. Sane, ad me quod attinet, ita ad hoc ætatis in Poëtico studio fui, ut nihil minus, quam ab Ovidio, cætera admirabili, numerorum rationem expetendam censuerim mihi. Nam quid obsecro insuavius, quam in staticulis iisdem pedem ponere assidue; unumque et eundem saltatorium orbem versare semper; nec vel latum, quod aiunt, unguem discedere a præscripto? in re præsertim voluptatum, amatoriisque affectibus; qui ut vehementes, ita mobiles, id quod de Regiis voluntatibus Crispus, sæpe ipsi sibi adversari consuevere: quorum inconstantiam, Euripo ipso æstuosiorem, graphice, et quasi ex pictura repræsentare, proram et puppim, quod dicitur, Elegiæ scribendæ esse convenit: non verborum modo, aut sententiarum mutabilitate, verum etiam multiformi insuper modorum variantium concentu, grataque pedum mollissime fluentium dissimilitudine. Cui rei adipiscendæ equidem nullum genus accommodatius videtur, quam, ut meus est animus, frequentes in quinta Hexametrorum sede Spondæi: quorum natura gravis ac lenta, apta lamentantibus: quibus hiatus identidem repetiti, ac periodica sententiarum continuatio sæpe ultra binos versus, interdum etiam plures extensa; mediusque cæsuram

transiliens Pentameter, trium plerumque, vel plurium subinde syllabarum finitus tractu; incredibile est, quantum Poëmati venustatis addant, ac Veneris: ut fiat illud: 'Odi profanum vulgus, et arceo:' Catulli potissimum exemplo, ut æquum est Elegos: quibus decoris causa, infracta oppido vocum ac numerorum mollities, in amantium maxime languoribus exprimendis ipso etiam sonitu projecta ac miserabilis. Ite nunc Magistelli nostri, atque ilicet rem factam habere vos arbitramini; quoniam Murmellianis aut Sabinianis præceptiunculis sufflati, dissyllabo terminare Pentametrum condidicistis; una eademque pertica, quod aiunt, dimetientes omnia; nihilque adeo minus, quam ad animorum motum orationis harmoniam accommodantes. Unum hoc curæ, sententiolas e trivio subidissimas, dictaque ad summam caveam spectantia Ovidianis pedibus includere: cætera, nihil pensi habere porro, modo Carmina facere cluatis quæ quo nomine appellem nescio: scin' cujusmodi? quæ mehercule, si quidem usus veniat, ipsas Neronianas Thermas gelu suo valeant refrigerare. Quorum adeo inscitiæ nisi, conjunctis pariter opibusque et animis, omnes dico, qui aliquid ad Musarum et Leporis Genium sapere censemur, obviam aliquando eamus; quid reliquum est, quam ut cum Afro Domitio illo, ac Belga Lipsio meo, Oratoribus nobilissimis, iterata publicitus justissima indignatione proclamemus? 'Centumviri, hoc artificium periit;' utque supremam Fontinalibus denique, hoc est, aquæ potionibus porro, ab bicornis jugi præcipitiis in perpetuum dicamus? Nec ego in crimen istud eruditissimum · Tibulli Interpretem arcesso, Pentametros Poëtæ nostri trisyllaborum vicem dissyllabis alicubi interpolandi; neque ver ojus est. Compertum enim habeo, hoc eum neutiquam eo animo aut consilio fecisse, ut hæc ipsa pro Tibullianis ita contextum unquam reciperemus; sed vero 'dicis causa' tantum, et quod discrepantiam lectionum a manuscriptis præsertim Codicibus natam, notam porro studiosis esse voluerit. Eam judicii acrimoniam, atque eam integritatis indolem in Semone illo omnium mortalium literatissimo, videor animadvertisse. Verum ego liberius altiusque processi, dum me, cum Varrone dicam, et Musarum, et horum Lucumonum agnoscere pudet pigetque. Nunc ad institutum redeo, ad Caput inquam proximum; in quo mihi, ut spero atque opto, haud cum bliteo ejusmodi Bucconum genere amplius, sed cum Tibullo, Elegiographorum principe, novum negotium nascetur; literarium, non argentarium, dico; et cujus causa vadimonii deserendi necessitas nemini, opinor, mortalium est eventura.

CAPUT X.

Litera pacta. Mutatus in umbram, Versus in ossa, eadem apud Tibullum. *Componi*, item Collocari, proprie de mortuis. *Mœrere, Dolere, Ridere, Gaudere* eleganter sexto casui aptari adjungique: etiam *Olere*. De Vino resperso Tibulli ossibus, Pompeii comitate, gratia facta.

ALIQUANTO levius per sequentis libri crepidines eamus, 'levis tippula lympharum frigidos transit lacus,' ut ait Varro. Legitur proinde prima ejus operis Elegia: *Summaque prætexat tenuis fastigia chartæ, Indicet ut nomen litera pacta tuum.* Recte *pacta*. 'Pangere,' enim figere significat: unde et 'versus pangi,' id est, figi in cera dicuntur. Auctor Festus.

Sequitur: *Atque inter geminas pingantur cornua frontes, Sic etenim comtum mittere oportet opus.* Idem Martialis lib. III. libellum suum alloquens: 'Et frontis gemino decens honore Pictis luxurieris umbilicis.'

Cætera, istuc interpretamenta quæ faciant, quærito in lectissimo Adversariorum opere doctissimi Turnebi, lib. XXII. cap. 10.

Locus est Elegiæ secundæ: *Ergo ego cum tenuem fuero mutatus in umbram.* *Mutatus in umbram*, consimili ratione dictum, qua id, *versus in ossa*, subjuncturus est postea: exempli gratia: 'Sic ego componi versus in ossa velim,' 'Compositi' enim proprie dicebantur defuncti; et *componi*, seu collocari, quum in Libitina, aut eorum strato brachia cruraque certum in modum statuebantur, id quod a Scaligero Patre, Heroe incomparabili, nisi illo, quamvis Cæsari, compar etiam, ne quid majus dicam, Josephus Filius; divinitus, ut omnia, in compositissimis illis Poëtices suæ libris observatum, ad Maronianum istud scilicet: 'Jamque diem clauso componet vesper Olympo.' Vide præterea electissimum Lipsii nostri Commentarium, quem 'Electorum' inscripsit; ubi sollennes omnes cadaveris collocandi ritus, positiones ad januam, cautionesque ac ceremonias adjunctas planissime pertractatas reperias. Neque ego istuc additurus fueram, nisi Tibulli locum fraudem, et quidem insignitam, dedisse animadverterem industriosissimæ doctrinæ viro, qui pedum ratione minus caute et cogitate perpensa, in Dictionario suo Bilingui, novum adeo hinc loquendi genus imprudenter exsculptum objectare nobis veritus non est, ludosque porro Lectoribus suis facere ad hoc exemplum: 'Versus in ossa componere. Tibull. Mettre l'epitaphe d'un trespasse.' Videlicet persuasus, τὸ *versus* haud participium nominandi, sed vero nomen plurali accusandi casu positum esse a Tibullo; cujus latum errorem Andverpiana insuper Editio succidaneo suffragio cumulavit, ad cujus marginem, ex Statiano, ni fallor, exemplari, non *versus*, sed *carmen*, prætextum est animadvertere: perperam, sicuti antea commonstratum. Ceterum hoc incogitantiæ potius, quam imperitiæ erratum reliquis ejus viri in rem literariam promeritis haud gravatim condonandum.

Pergit porro Tibullus, Neæram cum matre atratam, funusque amatoris sui luctu non minus, quam crine effuso prosecuturam miserabiliter atque insolabiliter inducens, supremæ hacce voluntatis suæ edictione: *Sed veniat caræ matris comitata dolore: Mæreat hæc genero, mæreat illa viro.* Hinc observabis, mi Lector, verbum 'mœrere' auferendi non minus eleganter, quam accusandi casui conjungi posse; quemadmodum et 'dolere.' Cui exemplo fuerit etiam Sulpitianum illud apud Ciceronem: 'Dolore alicujus mœrere,' id est, ob alicujus dolorem: denique alibi apud eundem non semel. Sed et Tibullus ipse non alia ratione: 'Ridere lacrymis,' non 'lacrymas,' dixerat supra libri I. Elegia 8. 'Sæpe etiam lacrymis fertur risisse dolentis:' id est, ob dolentis lacrymas. Itaque, 'hac re,' pro, 'ob hanc rem,' etiamnum Latine oppido dictitamus. Huc poterit adjectari et Propertianum illud: 'Sic te servato possint gaudere parentes:' hoc est, propter te servatum: et alia hujusmodi trecenta, quæ passim apud Poëtas in re præsenti versantibus obvia est arbitrari. *Mæreat* ergo *genero*, in Tibullo nihil aliud esse invenietur, quam propter generum, hoc est, generi sui mortem, seu caussa ejus mortis mœrere: nihil proinde variandum; ut nec in Propertio, ubi ex persona defunctæ Cynthiæ scribit: 'Cur nardo flammæ non oluere meæ?' Quid enim? an non apud Nasonem quoque, 'Loca olentia sulfure,' rite atque ordine posita alibi occurrunt tibi?

Pergamus Elegiam istam ad exodium porro aliquando adducere, illud prius enucleantes: *Et prius annoso spargant collecta Lyæo*, (scilicet ossa,)

Mox etiam niveo fundere lacte parent. Ex Romano Novendialium Sacrorum ritu scilicet, in quibus 'vetustate vino edentulo,' et quidem Falerno de meliore nota, ad Manes propitiandos sepulcra defunctorum conspergi, ac tantum non inundari mos erat. Unde et *Resperum vinum* appellatum legimus in Festo apud Paulum abbreviatorem: quem vide.

CAPUT XI.

In Tibullo vera et antiqua lectio reposita. Principum virorum ædes per Deorum templa adiri solitas. Is ritus ex Seneca exsculptus. *Neunt*, pro *Nent*. *Dives Orcus*, ad Orci Næviani, ac Mortis Ennianæ Thesauros referundum videri. Acheruntis et Orci discrimen. Locus Tibulli restitutus; alter enarratus.

Libro Tibulli tertio Elegiæ tertiæ principium ita plerisque, et quidem postremæ Editionis exemplaribus, legitur: *Quid prodest cœlum votis implesse Neæra, Blandaque cum multa tura dedisse prece? Non ut marmorei prodirem e limine tecti, Insignis clara conspicuusque domo.* Vidi tamen librum calamo exaratum, aliosque ante annos sexaginta prælo excusos, in quibus non *tecti*, uti nunc, sed *templi* diserte scriptum atque impressum exstabat: quam ego et sinceram et veterem, adeoque Poëtæ ipsius scripturam esse, quovis pignore contendere ausim. Haud quidem Varronis, id quod in Lucretio alias me fecisse commemini, præsidio atque auctoritate confisus, qui *templa* pro tectis etiam quibusvis, sive adeo ædificiis tam Inferorum, quam Superum aut hominum usioni constructis, Poëtarum exemplis in hoc productis ostendit, sed vero facundi illius unico hercule Senecæ testimonio patrocinioque suffultus, de quo illud etiam præter cætera condidicisse jure gloriari possum, Atria olim, domosque scilicet virorum Principum, venerationis credo et celebritatis causa, eo situ positas ac collocatas fuisse, uti aditus ad eas per Deorum templa existeret. Sed ipsius Senecæ verba, Fortunæ violentiam proponentis, audiamus, ex libro Consolationis ad Polybium depromta: 'Ibit violentior per omnia, sicut semper est solita, eas quoque domos ausa injuriæ causa intrare, in quas per templa aditur, et atram laureatis foribus inducere vestem.' Confirmat opinionem hanc nostram locus Suetonii in Caligula; quem, scribit, 'accitis undique in Urbem Numinum simulachris, quibus capite demto suum imponeretur, partem palatii ad Forum usque promovisse, atque æde Castoris et Pollucis in vestibulum Aulæ suæ transfigurata, medium se adorandum adeuntibus præbuisse.' Atque hinc jam cuivis porro liquere arbitror, cur Martialis in Præfatione octavi Epigrammatum libri, ad Domitianum Cæsarem scripserit, de eodem opere suo disserens: 'Meminerit non nisi religiosa purificatione lustratus accedere ad templa debere.' 'Ad templa,' id est, aulam, seu palatium Imperatoris: ad quæ ingressuris non nisi per ipsa Deorum immortalium templa pateret aditus, id quod ex Seneca collegimus; ita ut nihil jam deinceps causæ esse ulterius possit, quin *templi*, lectio vetus, in Tibulli templa, hoc est, in domum suam ab exilio tandem aliquando jure postliminii revocetur.

Elegans vere periphrasis illa Elegiæ ejusdem, *Tristesque sorores, Stamina quæ ducunt, quæque futura neunt.* Nos, 'nent,' diceremus. Et tamen, *neunt* a 'neo,' quomodo 'eunt' ab 'eo,' formatum videri potest: 'ent,' enim, sicut 'nent,' Latinis in usu non est.

Concludit deinde: *Me vocet in vastos amnes nigramque paludem Dives in ignava luridus Orcus aqua.* Alii *Ditis* ex chirographis libris substituunt hoc

loco. Mihi pervolgata scriptura est potior: quam ad Orchivum Thesaurum Nævii, item Ennianum illud ex Iphigenia accommodandam autumo: 'Acheruntem obibo, ubi mortis thesauri objacent.' De vocatione Orci, quam ibidem præmiserat Tibullus, ea vero non nimium absimilis sententiæ Fragmenti illius Laberiani: 'Tollet bona vos Orcus nudas in Charonium;' ubi 'Charonium' pro Acheronte, 'Orcum' pro Fato, seu morte, vel etiam Dite, id est, Plutone, posita interpretor: quo modo etiam locutus Plautus Mostellaria: 'Nam med' Acheruntem recipere Orcus noluit.' Item Pœnulo: 'Quo die Orcus ab Acherunte mortuos amiserit.' Postremo Ennius: 'Acherusia templa Orci salvete infera.' Ex quibus universis perspicue dilucet, *Acheruntem*, pro ipsis regionibus Acherunticis, puta, pro communi mortuorum receptaculo; 'Orcum' vero, pro loci ejus regnatore, non autem, id quod vult Victorius, pro nigerrimi illius et ignavissimi freti portitore, quem Charontem perhibent, accipiundum. Nigrorem vero et ignaviam Infernis paludibus, puta Acherunti, Stygi, Cocyto, recte oppido ac poëtice attribui, etiam Horatii comprobatur exemplo, ne quæram longius: 'Visendus ater flumine languido Cocytus errans.' Addam in corollarii vicem geminas etiam observationes meas in Elegiam proximam. Numerum adjeci, ex Ovidiani illius præscripto maxime: 'Pauperis est numerare pecus.'

Tibullus igitur lib. III. Eleg. 4. hæc inter cætera Phœbum in somnis sibi vaticinantem inducit: *Diversasque suis agitat mens anxia curas; Nec gaudet casta nupta Neæra domo.* Quem locum primus ita, ni fallor, restituit nobis elegantissimus Muretus; quum perperam antea, imo sine bono sensu ullo aut gratia, *suas* passim lectitaremus. Cæterum quid *suis* istud velit

vite, pallentes undas quicun-
'. Ut supra 'nigrorem,' ita
rem' Erebi fluminibus as-
videmus, quomodo et Ele-
ujusdem libelli, 'Pallida
a.'
ibidem: *Et referam pueris*
risca senex. Sic idem prius:
s et prisci facta referre se-
nc adjice et illud inter gar-
ctutis incommoda referen-
tium: 'Laudator temporis
vero; censor castigatorque
'
' paulo post: *Et facilis lenta*
uda manu. Idem loquendi
urpatum ab eo lib. I. 'Hic
niveo pectore pellit aquam:'
composito suo, 'impellit,'
lubido est suspicari.
imi vero distichi Hexame-
modo exorditur: *Interea*
udes promittite Diti. Promit-
'ovete; sicuti et Petronius:
natus, recti bonique præ-
mille pondo auri Capitolio
'e solet; et ne quis dubitet
concupiscere, Jovem quo-
lio exorat.'
ar Elegia ultima: *Neve ne-*
sum me duce se comitem. Sic
is, cæterum omisso prono-
Si qua recusabat nimium,
que negabat.' Item Horat.
s et albo rara Fides colit
nno, nec comitem abnegat.'
porro Elegia eadem de ve-
Bacchicæ iracundiæ in joco
rmonem exsequens: *Quales*
Deus hic, quantasque minetur,
natris pœna cruenta docet. Sed
vobis hic sit timor; illaque, si
uid valeat læsi sentiat ira Dei.
m Muretus, tanquam e La-
se commode satis expedire
et, alteram lectionem inge-
hitectatus est nobis; et pro
lis, *Illaque, si qua est,* ex
veteris, ut ipsus attestatur,
bas voces, *Illaque sicca,*

Scholiis suis appingere non dubitavit; cujus sententiæ siccitatem Tibulliano ardori restinguendo, metuo, satis ut sit: qui vulgatam lectionem retinendam quamvis audacter pronunciare non vereor; ut pol referatur ad Cadmæam matrem, antea memoratam: quam, *si qua est*, id est, si uspiam in rerum natura est, sive hic, sive sub terris nescio quo loco degens, ubicunque illa fuerit tandem, quamvis morte jampridem obita, irato Deo pœnas pendere ob meritissimam hercule noxiam exoptat Tibullus noster: more votorum Poëtis non insolito; quo videlicet religiosiores cæteris, hoc est, superum cultus observantiores, pientioresque erga Deos ac cælestium animorum numina videri possint.

Leve est, quod hoc loco a nobis adnotabitur, et tamen tanti, ut me id ipsum prætermittere pigeat potius, quam pudeat adscribere. Scribit itaque Tibullus sub ejusdem Elegiæ finem de subdola pellacia ac blandidicis puellæ suæ perjuriis, amantium more, per justissimam indignationem expostulans: *Et si perque suos fallax juravit ocellos, Junonemque suam, perque suam Venerem, Nulla fides inerit:* meo quidem judicio non inepte: sic tamen, ut, si optio mihi detur alterutrius deligendi, *jurarit*, modo me subjunctivo legere haud cunctanter videar præoptaturus.

In Poëmate ad Messaliam, haud placet sane, proinde uti nunc legitur, pars illa de Ulyssis peregrinationibus apud Inferos narrationem continens hujusmodi: *Vidit, ut inferno Plutoni subdita regna Magna Deum proles levibus discurreret umbris:* nisi forte *discurreret*, pro, In omnes partes discursitaret, ac umbraticum in morem volitando pervagaretur regna Plutoni subdita, acceperit Poëta; quomodo alibi etiam Q. Curtium elocutum videor observasse, quo loco narrat: 'Fama, ut solet, strenue totas urbes

discurrit.' Malim hoc modo tamen priorem versum rescribi: *Vidit, ut inferno Plutonis subdita regno, &c.* nisi cui *inferni* adlubescat potius; ut *subdita*, non ad *regna*, quemadmodum prius, verum ad, *Magna Deum proles*, referatur: nihil tamen immutandum temere.

Videamus, an et alteri Poëmatis ejusdem versui medicinam reperire queamus, ubi legitur: *Cum memor accitos semper dolor admonet annos.* Ego certe non *accitos*, quod nequam et nihili verbum est, sed *accisos*, semper, usque adhuc legendum judicavi, atque etiamnum judico: qua Metaphora Horatius pariter ac Livius usi, 'res accisas,' pro attritis ac comminutis dixere, et Latinorum Poëtarum Phœnix: 'Accisis coget dapibus consumere mensas.'

CAPUT XIII.

Elegans vocum congeminatio, in qua etiam Ovidium rivalem sibi repperit Tibullus. Pedibus in Aurati ac Scaligeri sententias itum. Maroniani loci in Elegia ad Messallam castigatio: eademque *Divorum* in sedem pristinam, unde a fœminis suis injuria depulsi fuerant, reductio. Meretrices Toga pulla a Matronis adulterii convictis, quæ Albatæ erant, discretæ: Quasillariæ, seu Codicariæ, inter spurcissima familiæ probra ac propudia habita antiquitus. Bina Tibulli Epigrammata explicita pariter ac repurgata. *Calor* pro Febri.

Nihil venustius aut argutius, nihil denique Latinum magis Epigrammatiis illis, quæ et Sulpitiæ et Cerinthi nomine a Tibullo edita circum feruntur. Atque utinam pura ea ac mera, et proinde ut a Poëta amatore utrique et puero et puellæ illi, delitiolis suis, expensa lata fuerunt, ad hanc ætatem pervenissent; quod quoniam optare proclivius nobis, quam sperare est integrum, querimoniis nil profuturis pausam faciam: eodemque, quo initio profectus intenderam, revolvar. Scribit itaque inter cætera in laudem Sulpitiæ suæ ex Vertumni comparatione Tibullus: *Mille habet ornatus, mille decenter habet:* cujus versiculi decentiam faecte imitatus Ovidius Pentametro consimili: 'Mœsta erat in vultu, mœsta decenter erat.' Habes ibidem: *Cui mollia caris Vellera det succis bis madefacta Tyros.* Dibapham designat, de qua et Martialis, scribens itidem: 'Quod bis murice vellus inquinatum.' Consule Plinium.

In Elegia porro Junoni Genitali inscripta ita legitur: *Præcipit et natæ mater studiosa, quod optat; Illa aliud tacita jam sua mente rogat.* *Sua* reposui pro *sibi*, ex præscripto Chirographi exemplaris, hoc est αὐτόνομος, ac juris jam sui facta per ætatem, qua ex magisterio matris excessit modo: neque secus eruditissimus Jos. Scaliger. Principium vero Hexametri ex decreto Aurati mei restituendum hoc modo: *Præcipiet natæ, &c.*

Ex Epigrammate porro Sulpitiano ad Messallam ingeniose, nec præter morem suum, conjecturam duxit idem Scaliger, Tibullianam istam, magni illius Oratoris, Servii Sulpitii filiam, a M. Valerio Messalla Corvino deamatam, atque ejusdem Poëtico, hoc est, Erotico præconio concelebratam potissimum. Virgilii nobis auctoritate persuasit, ad eumpse Heroëm illum directa in Prolusionibus Elegia, e qua hunc ab eo conjectore locum, ad Corvini amores comprobandos, argumento hercule non inani, in rem præsentem productum habemus: 'Certatim ornabant omnes Heroida Divæ, Certatim Divæ munere quæque suo. Felicem ante alias tanto scriptore puellam.' Ingeniose utique, ac probabiliter; cæterum, ut et ipse ex hoc tanquam mustaceo, quod aiunt, laureolam quæram mihi, prius adeo edico omnibus, probari neutiquam mihi congeminationem illam verbi 'Divæ.'

im bis idem Virgilium dictu-
isse persuadeat nobis? Quo-
ronunciare nullus dubitem, sub
Hexametri finem, haud 'Di-
d 'Divi,' patrem Poëtarum
asse; atque ita non 'Divas'
modo, verum etiam 'Divos,'
n est uspiam, munera ac dotes
bitiose in Sulpitiam Messallæ
a, et quidem certatim conges-
elligendum: idque ipsum haud
ter postulat, imo efflagitat sen-
ides.

it deinceps inter alia Sulpi-
iste Tibullus, vel Tibulliana
Sulpitia ad Cerinthum suum,
nores alio porro a se transla-
sta fuerat antea, et quidem,
dignissimum videbatur, in le-
Togatæ, ac Codicariæ condi-
ancipium non nauci. Quo
andum, *Togam*, quæ meretri-
eterisque adulterii damnatis
erat, tacite ab Sulpitia stolæ
tronali opponi. Scribit ita-
lixi, filia ista Servii, *Solliciti*
nobis, quibus illa dolori est.
t amici omnes, et benevoli
ibus illa dolori est, id est, qui-
ercule ex animo dolet, *scor-*
llud quasillo pressum tibi in
s et delitiis esse, mirifice de
tii sunt ac soliciti; *Nec cedam*
maxima cura thoro; ita enim
n Statiana quoque Editione
itur: hoc est, ne, quæ tanquam
conjunx, et, quod rei caput
ii illius Sulpitii filia, maximæ
cordi merito utique esse
tibi, posthabear nunc an-
vili pellicique ignobili, hoc
t, *ignoto thoro*, herilibusque
c iniquis quasillis ad robus-
icem adfixæ, quasi cum Pe-
quasillariam,' dicas. Aper-
ironiam esse facile ex præ-
us colligere licet.

utem memorare occœperam,
s adulterii convictas damna-
ommunem cum ordine mere-
tricio cultum habuisse, verum est: sed in hoc alterum etiam discrimen facere debui, quod Matronæ a maritis ob stupri crimen repudiatæ, jure Stolæ deposito, Togam quidem ignominiæ causa accipiebant, sed eam tamen colore candido; ut hac quasi nota facilius internosci, et excerni a scortis publicis, ac prosedis quadrantariis, sive halicariis possent, quibus idem jus non erat; quippe quæ non albatæ, proinde ut illæ, verum pullatæ esse, ac non nisi in togis pullis prostare cogebantur. Auctor, vetus Horatii Commentator.

Epigramma porro, quod sequitur, nescio an credam ita scriptum fuisse; principium enim non placet: videtur tamen ex persona Sulpitiæ in morbo cubantis id ipsum Cerintho inscriptum esse; sane perquam bono sensu, atque etiam subarguto; si primum, ut dixi modo, Epigrammatis versum excipias, si quidem reliqua satis belle se habent, et inter se utcunque apte copulata videntur; si tamen hunc in morem rescribantur: *Ah, ego non aliter tristes evincere morbos Optarim, quam te si quoque velle putem. Nam mihi quid prosit morbos evincere, si tu Nostra potes læto pectore ferre mala?* Hoc est: Quid mihi prosit pristinæ sanitati restitui, levarique hac ægritudine, si tibi istuc lubentiæ est, et voluptati, me scilicet male habere, incommodeque affici? Vides hic nihil a nobis variatum, præter dictiunculam *quid*, in penultimi versus exodio: cujus in locum *si* reposuimus, itaque sine ulla dubitatione legendum. Quid? quod confirmat hariolationem hanc nostram manuscripti exemplaris lectio; cujus mihi copiam fecit haud adeo nuper, vir non literis modo, sed et moribus antiquis ornatissimus, Justus Lipsius.

Pæne præterieram immemor, quod Epigrammatis hujusdem initio monitum oportuit, *τὸ calor* in Pentametro illo, *Qui mea nunc vexat corpora fessa*

calor, haud proletario intellectu positum esse. Etenim 'febris,' ex re nomini suo respondens, hoc est, æstuosa ac fervens notatur: quam significantissima 'caloris' appellatione insignibant veteres, Varronis sæculo non ignota: item Juvenalis, scribentis: 'Sentire calorem Si cœpit locupies Gallita et Paccius orbi.' Sed hoc Noniano testimonio firmandum, exemplo nos impartientis hujusmodi: 'Febris, proprietatem habet a feritate morbi, vel mali, ut a calendo Calorem, vel Caldorem. Var. Andabatis: Apeiendam putat: idque alterum appellamus a calendo Calorem, alterum a Fervore Febrim.' Atque hic Epigrammatio huic finis esto; nam versus, qui ordine deinceps sequitur, et cujus initium est: *Ne tibi sim, mea lux, &c.* alterius esse Epigrammatis exordium videtur, ejusdem amatricis nomine ad Cerinthum perscripti. Eum proinde, 'quod felix, faustum, ac ratum siet,' a superioribus secludendum ac segregandum de ipsius Sulpitiæ sententia statuimus, atque decernimus in perpetuum porro.

CAPUT XIV.

Priapæi Tibulliani declaratio. In eo quædam in melius, ut arbitror, restituta: sicuti et in Phallicis Virgilianis. *Canis scæva. Gelu annuum. Cavus pelle tectus. Fossa,* item *Specus,* in obscœnis accepta. Amica bidens. Epigramma nostrum in Bassam. *Situs araneosus.* Aranearum cassibus pares mammæ. *Concitare libidinem.*

Extstat jocosum cumprimis et facetum inter cætera lepidissima illa quidem: sed mollicula plus satis venaque, ut apparet, pruriente dictata, ex puris et meris Iambis contextum Epigramma: quod nisi Tibullo a doctis passim adsignatum viderem, suspicionem commovere poterat mihi, a Veronense illo anteambulone ejus potius, quam a Poëta Romano hoc nostro lusum fuisse. Ita et lepores in eo et sales, numerique omnes Catulliani, haud adumbrati, hercule, verum ad vivum expressi penitus graphiceque elucent. Quid multis? pura puta Latina omnia, et quasi in melle sita: de verbis loquor. Etenim re ipsa nihil turpius, nihil flagitiosius. Quo magis in his ipsis explicandis temperare decretum est nobis; ne Catonibus theatro nostro interdicere, Florales denuo instaurare velle videamur. Una proinde, aut altera emendatiuncula contenti erimus: primum ubi legitur: *Placet, Priape, qui sub arboris coma Soles sacrum revinctus pampino caput Ruber sedere cum rubente fascino:* credo esse querimoniam Poëtæ cum Priapo, non Priapo, de insolito siculæ suæ languore, vel potius, cum Petronio dicam, nervorum paralysi jocose expostulantis; quasi diceret: Quantum mutatus ab illo Hectore, qui corona pampinea caput redimitus, ruberque et valens cum indomito ac rubente fascino sub arborum umbris sedere continenter es solitus! hoccine, o Priape, placet, vel æquum videtur tibi, ut, quo propitio adeo usque adhuc, atque ex libidine ipsius mea usus sum semper, nunc, quum vel maxime usus erat, partem mei, hoc est, rem communem indignissime, alienissimoque tempore mollis, debilis, fractus repente desereres, ac destitueres, quasi caballus in clivo? Hoc de te merui, inquam, ut in primis ætatis fretis juvenanti, senectæ, et quidem extremæ, lassitudinem imponeres mihi? *At o Priape, &c.* Observandum vero interrogationis notam post τὸ *fascino,* collocari debere: quin etiam, *revincte pampino caput,* non *revinctus,* uti nunc legitur, rescribi oportere arbitror, ut vocandi casus pro recto positus dicatur, id quod Poëtis insolens non est: simul, ut numerorum necessitatis ratio habeatur; cui sententiæ meæ Scaligerum quoque assertorem repertum gaudeo; nisi

quis forte, *revinctu' pampino*, extrita s, scribendum esse contendat, idque antiquorum Poëtarum exemplo maxime. Quod autem Tibullus dixit Priapum sub arboris coma, pampino caput revinctum, solitum considere, hoc eo spectat, quod idem eidem hortorum custodi, ac Præsidi, imo Præstiti, Latine loqui me scito, in Elegis suis exoptaverat antea: 'Sic umbrosa tibi contingant tecta, Priape, Ne capiti soles, ne noceantve nives.' Et in Carmine libero nescio quis bonus Poëta, vir fortasse non item: 'Parum est, misellus fixerim quod hic sedem, Agente terra per Caniculam rimas, Siticulosam sustinens die æstatem?' 'Die' addidit: id enim temporis maxime et solis et cæli fervores molesti sub dio agentibus. 'Parum quod imos perluunt sinus imbres, Et in capillos grandines cadunt nostros, Rigetque dura barba vincta crystallo.' Scio hæc ipsa longe aliter in impressis Codicibus legi: ego tamen scripturam, proinde a me ut emendata est, malui repræsentare.

Sequitur haud multo post in Phallicis Tibulli, ex magni illius Scaligeri castigatione, adversus Deum istum ficulneum comminantis devotio: *Jacebis inter arva scallidus situ, Canisque sæva, susque ligneo tibi Lutosus adfricabit oblitum latus.* Placet correctio, hac tamen lege, ut in locum τοῦ *sæva*, *scæva* inducatur; interpretatione a Paulo petita, ita apud Festum verbum istud definiente: 'Scæva res dicitur mala, quasi sinistra: σκαιὸν enim Græce sinistrum dicitur.' Huc adde quæ de 'Canina scæva' tam apud Plautum, quam Varronem lectitantur. Bene autem Epithetum, *ligneo*, Priapo accommodat, quippe qui de ficu fere, ulmo, aut populo agresti falce dolatus spectaretur; vel certe μεταφορικῶς accipiundum; quomodo Catulli illud: *Et cum conjuge lignea parentis*. de ea quæ corpus exsuccum penitus, imo laternæ cornu siccius, aut si quid magis aridum est, haberet.

De novissimo porro Senario, veniam peto pudentem, eum levi commutatione in hunc modum rescribere ut liceat mihi: *Luto suo adfricabit oblitum latus.*

Legitur deinde haud multo post: *Bidens amica Romuli senis memor Paratur inter atra cujus inguina, Vacuaque pelle tectus inguinum gelu Araneosus obsidet fores situs.* Recte et sincere omnia, tertio versu excepto, cujus pes prior, in fraudem legis Iambicæ, una syllaba redundante vacillat: cui vitio tametsi mederi haud facile est, manuscriptis præsertim exemplaribus destituto, at certe levare id ipsum pro virili conabor tamen. Rescribo igitur: *Cavaque pelle tecta, et annuo gelu, &c. annuo* enim est in Editione Colinæi, non *inguinum*: vel sic: *Cavumque pelle tectum, et annuo gelu*: ut, *Cavum* μεταφορικῶς partem eam in fœminis appellet, quæ honeste nominari non potest, non magis utique quam nobilissimus ille fidicen, qui Socratem fidibus docuit, quem 'Connum' vocitatum perhibet Cicero: qua ratione mox etiam, 'Specus,' et 'Fossa,' in hoc Carmine usurpata leguntur.

Ludit vero nos Tibullus, quum 'Bidentem amicam' vocitat, non quæ duos, id quod de ovibus dici solet, annos haberet modo, sed quæ binos non amplius dentes in mortariolis, hoc est, in exarmatis ploxemi veteris gingivis superstites retinuisset sibi: cui non nimium absimilis locus ille noster in quandam vetustate edentulam a puero olim funditatus hujusmodi tetrasticho: 'Tres tibi quum toto dentes modo, Bassa, supersint Ore, quibus miseram tundis adhuc Cererem; Jure perurbano placuit sibi scommate, qui te, Bassa, tridentiferum dixit habere caput.' Festive quoque ejus barathri 'fores araneosum situm obsidere' cavillatur: quo loquendi genere usus Catullus, ubi inquit: 'Vel pene languido senis,

situque araneoso.' Eodem referri etiam poterit non incommode Martialis illud: 'Et aranearum cassibus pares mammas.'

Restituo deinceps eodem in Poëmatio: *Sed ille quum redibit aureus puer, Simul sonante senseris iter pede, Repente nervus excitet libidinem:* pro quod in universis Editionibus nostris vulgo legitur: *Repente nervos excitet libidine:* contra legem et rationes omnes Iambicorum versuum, qui quidem sint ad istam faciem, hoc est, et sinceri et puri. Usurpavit eundem dicendi modum Petronius, verbi causa: 'Quædam enim feminæ sordibus calent, nec libidinem concitant, nisi aut servos viderint, aut statores altius cinctos.'

CAPUT XV.

Variarum ac discrepantium Lectionum Struices, ex ordine Elegiarum Tibulli, acervatim et quasi per Satyram congestæ, ac reconcinnatæ ex fide librorum veterum.

Ita est: natum hercule neminem pluris, quam Lipsium facio; nec quicum plura sunt mihi, quæ ego velim; etsi jure id quidem: enim mutuum facere me scio. Quid multis? non sodalem, sed thesaurum boni reperisse videor mihi, nactus semonem cum ejusmodi virtutibus: et penes quem doctrinarum ac leporum omnium quasi rudem esse, ne Scaligerum quidem ipsum inficias iturum autumo: neque adeo jus est. Di immortales quid huic judicii acrimoniæ aut Persius ille Lucillianus habuit, aut ipse M. Terentius simile? Quid contra hunc censoria Aristarchi virgula, quid ipse Momi curiositas posset? Absit a dictorum nostrorum simplicitate insidiosus aucupator Fascinus: sed vero, dic sodes obsecro, bona fide, mi Lector:

Vidistine umquam magis æquiparabile quicquam
Calvis, et Crispis, et veterum Genio?
Quid? nonne in scriptis etiam meus Lipsia spirat,
Enitet et culti pectoris eloquium?
Aut si viva tibi vox usurpata docentis,
Audistine aliquid suavius, aut melius?
Haud puto; nec fieri posse, ut simile auribus unquam
Usurpes, nedum suavius aut melius.
Non, si Calliopæ ipsius; non, si tibi cælo
Copia demissi Mercurii eveniat.
Ut graphice, ut vivo dicta omnia sparsa Lepore?
Attica ut e Belgis mella fluunt labiis?
Mella, quibus, Latia lingua si quando loquatur,
Suada, quibusque uti Juppiter ipsus amet.
De quibus argutum merito illud dicere possis:
Aut docuit voces has Venus, aut didicit.

Et hæ quidem virtutes in illustri positæ, imo in ore omnium Europæ gentium.

Testis ego, testis consensus publicus, et vos
Mnemosynes quotquot ad Genium sapitis;
Doctrinæ, aut Veneris sensus queiscunque vetustæ,
Romanique salis gustus inest aliquis.

Quo magis in his ipsis prædicandis temperare decretum est nobis, ne rem facere ridiculam, ac lumen Phœbo commodare velle videamur.

Illa mihi grato potius celebrentur honore,
Privata, inque usu cognita mi assiduo:
Auribus, atque oculis, et sensibus usurpare,
Copia, quæ, ut lubitum, quotidiana mihi est:

suavissima sermonis videlicet, imo

[redacted]

interiorum literarum communicatio, comitas, integritas, fides: et, quod familiam ducit, animus apertus, ac liber; neque invidiæ, neque ambitioni obnoxius. Prorsus, Ennianam ad formulam:

Et cujus omnes oppido ad venustatem,
(Ut Plautissare perpetrem solens porro)
Geniumque prisci sæculi valent mores.

Novo scribendi genere uti capior, vel antiquo potius; id quod norunt ii, quibus aut cum Varronis, aut Petronii Satyris unquam antehac negotium fuit: ut jam vel ex hoc homines porro intelligant, me orationi admoderari non posse, quoties de Lipsio meo aut scribo, aut loquor.

Sic etiam injussæ subeunt in carmina Musæ,
Mique adeo invito se insinuant numeri;
Innumeris mixti numeri. Quo Musica nobis
Labra? frui Lipsi mi satis est Genio.

Nunc ad institutum recurro. Is igitur, quem prædico, et in cujus mentione nostra omnis exsultat oratio; quum me totum in Tibullo, et quasi deditum animadverteret: Næ tu, inquit, mi Dousa, nimis stulte amicis uteris tandem. Quid jam? inquio. Quia enim vetus verbum oblitus videris mihi. Quodnam istuc? inquam ego. Pervolgatum illud, et quod etiamnum pueri sciunt, κοινὰ φίλων, inquit: atque eo nomine irasci me scito tibi, et quidem non mediocri iracundia, sed eapse illa, qua mactare condidici eos, quibus utor omnium familiarissime. Quid mali vero ex re tua sum commeritus? inquam ego: At ille, capite leniter succusso, quasi commotior: Inscite, etiam loqueris? et nescis, quam magnum flagitium admisisti? Vah, quum Tibullus in manibus sit tibi, nonne hoc ipsum tempori denunciare oportuit mihi ita te quidem qui sis familiaris? Atqui jure adeo uti te tuo, imo etiam imperare decebat mihi ut si quid forte in eum Poëtam meditatum haberem, aut provisum jam olim, ejus vero copiam scilicet ut facerem tibi, utique in partem, proinde ut inter amicos est æquum. Facile, inquam, est imperium in bonos: et, numquid moror? ubi ultro præsertim itur ad me. Itaque et verecundiæ nostræ ignoscas volo, et si quid ex parte mea hac in parte titubatum est prius, rogo quæsoque, ut culpam me porro emendare permittas. At ille quam benigne! Ego vero, ac lubens, inquit; sed hisce legibus tamen, ut Tibullum hunc nostrum in fidem recipias tuam; quo videas scilicet, an usui porro tibi esse possint hæ Notulæ, quibus lectionum in Poëta illo varietates, jam tum quum in media Quirini urbe, ac deploratis prisci illius Latii parietinis versarer, ex antiqua membranaceorum Codicum fide, curiose mea manu exceptas excerptasque, singulis paginularum oris prætexui. Placuit conditio, præsertim ferentaria. Itaque abs Lipsio meo pulchre atque opipare prædatus, atque ex sententia utriusque nostrum id temporis onustus, discessi: ac mox domum revorsus discrimina scripturarum omnia, singulasque pugnantium sententiarum dissimilitudines in meum ipsius Codicem transcripsi; atque inde bellissimum quodque decerptum in hoc porro, atque in proximum Caput. Sunt vero hæc ipsa, jure quasi Adoptionis Præcidaneis nostris inserenda, ordine Tibulliano servato, et quidem ad hoc exemplum.

Libri I. Eleg. 2. vs. 68. *Non, ut totus abesset amor, sed mutuus esset Orabam.* In manuscriptis erat: *Non ego, totus abesset amor:* quam lectionem ab ipsissimo Tibullo esse liquido persuasum est mihi, ut Adverbium subaudia-

tur, antiquum in morem.

Lib. I. Eleg. 3. vs. 4. *Abstineas avidas mors, precor, atra manus. Abstineas mors atra, precor.* Elegans earundem vocum iteratarum collisio: neque audiendi Codices membranacei, in quibus *mors violenta* priore versiculo a librariolis suppositum circumfertur: quasi glossema Epitheti illius Poëtici, *Atra* dico.

Elegia eadem vs. 54. *Fac lapis inscriptis stet super ossa notis.* Placet manuscripti exemplaris lectio; quam his notis conceptam fuisse, a Lipsio etiam satis acceptum est mihi: *Fac lapis his scriptus stet super ossa notis.*

Lib. I. Eleg. 6. vs. 24. *Tunc mihi non oculis sit timuisse meis.* Ex opinione veterum, qui elucificari cæcarique credebant eos, quicunque mystica Deorum sacra, et quasi religionum arcana oculis profanis temere usurpassent.

Lib. I. Eleg. 8. vs. 14. *Ansaque compressos colligat arta pedes.* Manusc. *Ansaque compressos colligit arte pedes:* quæ lectio nihilo hercule altera illa communi deterior; quod quidem ad collectionem istam pedum attinet: hoc enim et astrictum et compressius quiddam præ se ferre videtur; quanquam in recessu tamen, quomodo et a Silio Italico hoc verbum acceptum in Notis nostris Horatianis docuimus nuper, versu illo: 'Et castigatæ collecta modestia frontis.' Item a Propertio: 'Parcis, et tenues humilem te colligis umbras.' In cæteris novitatis amans non sum, et cum impressis libris potius, quam calamo exaratis sentire stat sententia.

Elegia eadem, vs. 19. *Cantus vicinis messes* (ita Vetus Codex) *traducit ab agris, Cantus et iratæ detinet anguis iter.* Non possum non vehementer hoc loco Lipsii mei conjecturam amplecti, rescribentis: *Cantus et irati detinet amnis iter: irati*, id est, irritati, concitatique, plenoque ac effuso ruentis agmine. Eandem efficaciam arti magicæ inesse jam antea etiam persuaserat sibi, quo loco scripsit: 'Fluminis hæc rapidi vertere possit iter.'

Lib. I. Eleg. 9. vs. 71. *Non tibi, sed juveni cuidam vult bella videri, Devoveat pro quo remque domumque tuam.* Lipsius emendat: '*teque domumque tuam:* ex Propertio, scribente: *Improba, qui tulerim teque tuamque domum.* Et vero faveo conjecturæ isti, meque oraculi ejus quasi interpretem repertum gaudeo, gratulorque merito mihi: ut 'Domus' pro gente scilicet et familia accipiatur, quomodo etiam scriptum a Catullo fuerat prius: 'Quam te cum tota gente, Catulle, tua:' aut certe mariti ædes intelligendæ, in quas sponsa primum ex more deducta fuerat jam olim: unde locutio illa Plauto, Terentio, aliis de meliore nota scriptoribus usitatissima: 'Uxorem domum ducere,' pro, 'Nuptias facere,' et quod nos 'Ducere,' simpliciter dictitamus. Quamquam et 'rem' retineri non insulse possit, atque ad senile retritum mariti, quo de loquitur, rutabulum ambigue accommodari; et quod Petronius ait, 'Lorum in aqua.' Quis enim nescit partes eas, queis viri cluimus, per 'Res,' 'Vasa,' ac 'Peculium' honesta circuitione effatas atque enunciatas antiquitus? sed et naturam seculi, ut cum Lucretio loquar, sequioris, id est, muliebris. Martial. ad uxorem solœcissantem: 'Parce tuis igitur dare mascula nomina rebus,' &c.

Lib. I. Eleg. 10. vs. 11. *Tunc mihi vita foret, vulgi nec tristia nossem Arma, nec audissem corde tremente tubam. Tremente* a glossa est, atque inde porro in contextum, virtute ac comitate imperitiæ, traductum potissimum: pro, quod in optimæ notæ exemplaribus probe ac plane perscriptum exstat, *micante.* Neque aliter Virgilius, quasi ipsus sese explicans: 'Micat auribus, et tremit artus.' Item Ovid. haud semel: verbi causa:

'Corque timore micat,' hoc est, artem ludicram et quasi histrionicam facere occœptat, atque in ipsum pectus emicare, ut loquitur Plautus.

Eleg. eadem, vs. 25. *At nobis ærata, Lares, depellite tela.* * * * * * *Hostiaque e plena rustica porcus hara.* Nullum lacunæ vestigium in libris chirographis apparere hoc loco, commoniti jam pridem a Tibulli enarratoribus sumus, quod quidem nunc hercule primulum verisimile fit mihi; postquam Lipsii mei munificentia tandem hujus, quam subjungam, a veteri Codice Lectionis certior sum factus: *Hostia erit plena mystica porcus hara. Hunc pura cum veste sequar, &c.* qua cohærentia jam inde ab Hexametro illo superiore, perperam istinc divulso dispulsoque, nihil utique pro re nata aptius aut concinnius. Dubito tamen, ne Tibullus scripserit potius: *Hostia erit plenæ mystica porcus haræ.* Sed erro: *plena* enim *hara* est, si hara plena fuerit mihi, uberique suilli pecoris fœtu Lares Grundules cultorem suum ex sententia compotiverint propitii.

In eodem exemplari, vs. 36. *et Stygiæ navita pullus aquæ*, non *puppis aquæ*, lectitabatur. Sed et, vs. 46. *Duxit aratores sub juga panda boves*, non *araturos*, uti est in nostris; quæ scriptura, meo quidem animo, præ Lipsiana illa, quam proposui modo, 'pithecium est, et spinturnicium,' ut inquit Plautus. Quid? quod ab utroque nostrum etiam Ovidius facit Fast. I. narrans: 'Cedebat taurus arator equo.'

Eleg. eadem, vs. 51. *Rusticus e lucoque vehit male sobrius ipso Uxorem plaustro progeniemque domum.* Veter Codex non *ipso*, sed *uno* referebat; quod si cui probetur, unitatem istam *plaustro*, non *luco*, accommodandam meminerit sibi. Sed quoniam hoc jam Caput longius etiam justo excrevit, priorque Tibulli liber ad exodium adductus est tandem, reliqua quæ restant, cum Dis volentibus, in proximum porro Capitellum rejiciemus.

CAPUT XVI.

Variarum in Tibullo Lectionum pars altera, ad posteriores ejus Elegiarum tres libros pertinens, ex manuscripta eorundem Codicum auctoritate.

Lib. II. Eleg. 1. vs. 25. *Eventura precor: viden' ut felicibus extis, &c.* Veter Codex *cælestibus extis.* Idem porro, v. 40. *Exiguam viridi fronde operire casam:* pro *domum*, quod in impressis vulgo lectitatur. Etiam *insita*, non *consita*, legitur in eodem exemplari, illo versu 43. *Tunc victus abiere feri tunc consita pomus.* Eadem Elegia vs. 82. *Et procul ardentes hinc precor abde faces:* pro quo in manuscriptis erat: *hinc procul abde faces.* Neque aliena nimium huic loco ejusmodi iteratio, etiam Scaligeri ipsius calculo comprobata.

Lib. II. Eleg. 2. vs. 10. *En age quid cessas? annuit ille; roga. Annuet* habent membranæ veteres.

Lib. II. Eleg. 3. vs. 1. *Rura tenent Cornute meam villæque puellam.* Transposita hæc in manuscripto, ad hoc exemplum: *Rura meam Cornute tenent.*

Eadem Elegia, de Phœbo per amorem bubulcitante, vs. 15. *Ipse Deus solitis stabulis expellere vaccas, Et potum pastas ducere fluminibus.* Mire hic turbant antiqua exemplaria; in aliis enim *fossas*, pro *pastas:* in aliis contra totus iste Pentameter interpolatus legitur ad hanc faciem: *Creditur ad mulctram constituisse pecus.*

Eadem, vs. 35. *At tu quisquis is es, cui tristi fronte Cupido Imperitat, nostra sint tua castra domo.* In veteri exemplo est: *Imperat, ut nostra, &c.* quo quidem loco ego, *ut*, pro 'utinam,' positum accipio, loquendi ritu priscis illis non insolito. Qua de re, Charisium, qui volet, consulito.

Eadem, vs. 51. *Eheu, divitibus video gaudere puellas.* In eodem libro disertim, *Hei mihi, divitibus,* legebatur,

Elegia eadem etiam, vs. 77. *Ah pereant artes, et mollia jura colendi,* * * * * * * * * *

O utinam veteri peragrantes more puellæ Horrida villosa corpora veste tegunt. Mira hoc loco veterum librorum titubantia. Ego autem, omissis controversarum lectionum sententiis, eam, quam in Lipsiano Codice offendi, proponam potissimum: in quo hemistichium Pentametri, quod antecesserat, sequentis versus principium constituebat, priore Hexametro inducto, ac disticho singulari in tetrametri imperfecti locum succidaneo subdito, in hanc speciem: *Si fas est, mos precor ille redi. Mos precor ille redi, patientes rursus, ut olim Horrida villosa corpora veste tegunt.* Ubi *patientes* singulari notione accipiendum videtur, atque eapse illa, qua ab Horatio in Satyris scriptum: 'Quid te juvat, inquit, amice, Prærupti nemoris patientem vivere dorso?' Vide nuperum in eam Poëtam Commentariolum nostrum.

Ejusdem Elegiæ distichon porro novissimum, aliquanto aliter veteribus Membranis distinctum legitur, videlicet cum istiusmodi interpunctione: *Ducite ad imperium dominæ: sulcabimus agros.*

Lib. II. Eleg. 4. vs. 35. *Heu, quicumque dedit formam cælestis avaræ.* *Quicunque cælestis*, id est, quicunque Deus tandem; seu, quisquis fuit ille Deorum, qui largitus est formam, &c. Sic et prius: 'Parcite cælestes,' id est, cælites. Versu sequenti, *Quale bonum multis attulit ille malis.* Vetus liber, *abdidit*, unde suspicio est restituendum, forsitan, *addidit*, pro *attulit*.

Eadem, vs. 44. *Nec qui det mœstas munus in exequias.* In eodem manusc. *manibus exequias.*

Lib. II. Eleg. 5. vs. 56. *Hic magnæ nam locus Urbis erit.* Melius *jam*: atque ita erat in manuscripto.

Item, vs. 69. *Quasque Aniena sacras Tiburs per flumina sortes Portarit*: pro, quod publicatum est: *Quasque Albana sacras Tiberis, &c.*

Lib. III. Eleg. 3. vs. 28. *Audiat aversa non meus aure Deus.* *Adversa* erat in vetustis membranis. Porro, *non meus Deus*, sic dictum, quomodo Horatianum illud: 'Ventis iturus non suis.'

Lib. III. Eleg. 4. vs. 9. *At natum in curas hominum genus.* Vetus Codex refert: *At vanum in curas.*

Elegia eadem, vs. 42. *Edidit hæc tristi dulcia verba modo.* Idem manusc. *Edidit hæc dulci.* Cæterum mihi edita plus placet lectio, ut ad tristitiam Carminis, quod genus ex ipso nomine Elegi præ ceteris cluent, referatur.

In eodem legebatur, vs. 64. *Tu modo cum multa brachia tende prece.* Pro quo in nostris est *fide*; atque aliquanto fortasse rectius, ut quidem nos commonstravimus antea.

In eodem Codice hæc lectio repræsentabatur, vs. 80. *Felix ergo alium desine velle virum*: non, *Felix hac*. Ego vero aliam scripturam velle desino, quam quæ usque adhuc in libris obtinuit nostris, omnium Editionum consensu corroboratam, in quo Scaligero nostro assentior, *Felix hac*, ad veterem illam bene ominandi Formulam, ac sollennem acclamationis in contrahendis Sponsalibus ritum felicissime accommodanti.

Lib. III. Eleg. 5. vs. 13. *Nec nos insanæ meditantes jurgia linguæ.* In iisdem Membranis *mentis* habebatur, plane et probe exaratum; unde Lipsio nostro visum est emendare: *Nec nos insanæ meditantes jurgia mentis.*

Ibidem, vs. 31. *Vivite felices, memores et vivite nostri.* Vetus liber: *memores sed vivite nostri.*

In eodem proximæ Elegiæ principium, transposito Adverbio, hoc modo interpunctum visitabatur: *Candide Liber ades: sic sit tibi mystica vitis Semper: sic hedera cornua vincta geras.* Et mox, vs. 3. *Ille facit mites animos Deus*, non *dites*; quod tamen ego multo potius mavelim, si quidem optio ex animi mei sententia eveniat mihi; adjuvatque in partem opinionem

meam Horatius haud semel.

Legitur sub ejusdem Elegiæ exordium in manuscripto Codice, vs. 63. *Jampridem Syrio madefactus tempora nardo.* Quod placet, præ vulgato illo, *Tyrio.* Odores enim laudatissimi, 'et omnis copia narium,' uti Horatius loquitur, e Syria; qui etiam, 'Assyriæ nardi,' item 'Syræ mercis,' commeminit alibi, quum unguenta intelligi vellet, puta, Malobathrum, aut, olivum etiam, de quo festiva apud Catullum mentio, e Syria quotannis mari illo longo et magno Romam advehi solitum.

Poëmate ad Messallam, vs. 44. *Quisque tibi majora gerit castrisve, forove.* Emenda ex fide scripti codicis: *Nec quisquam majora gerit.*

In eodem libro hi versus hoc exemplo distincti visebantur, vs. 133. *Cunctaque veraci capite annuit: additus aris Lætior eluxit structos super ignis acervos.* Eodem in Carmine, vs. 181. *Languida non noster peragit labor otia.* Abest a chirographis membranis particula Negative, cujus vicem explet Conjunctio causalis, hoc modo: *Languida nam noster, &c.* idque verum puto; et faciunt a me ea quæ a Poëta ex ordine subjunguntur deinceps.

Lib. IV. Carm. 2. vs. 7. *Illam quicquid agit, quoquo vestigia movit.* Vetus Codex *flectit* habet.

Lib. IV. Carm. 4. vs. 5. *Effice neu macies,* pro *ne.*

Lib. IV. Carm. 5. vs. 9. *Alme Geni, cape vota libens.* In eodem chirographo lectitatur, pro, quod nostræ Editiones obtinent, *Mane, Geni.*

Lib. IV. Carm. 6. vs. 19. *Sit juveni grata, adveniet cum proximus annus, Hic idem votis jam vetus adsit amor.* Non optima hæc cohærentia: et concinnius liber scriptus, in quo liquido exaratum comparet: *Sit juveni grata; ac, veniet cum proximus annus.*

Etiam in Epigrammate ex persona Sulpitiæ, Carm. 7. antiquam libri membranacei scripturam amplector oculitus, hac forma conceptam: *Tandem venit amor, qualem texisse pudore, Quam nudasse alicui sit mihi fama prior.*

Lib. IV. Carm. 8. vs. 8. *Arbitrio quamvis non sinis esse meo.* Vetus Codex, pro *quamvis, quoniam* ostentat.

Et mox Epigrammatio proxime sequenti, vs. 2. *Natali Romæ non sinis esse tuo:* pro quo in libris nostris visitur: *non sinit esse suo.* Atque hæc e Lipsiano, ut dixi, Tibullo transcripta nobis: cujus privati beneficii etiam in commune participem esse volui Lectorem meum: ne quod mihi ab amico evenisset boni, aliis invidere omnibus, ac mihi soli intus porro, quod aiunt, canere viderer scilicet.

CAPUT XVII.

Multo aliquem *sermone celebrare.* Loci Tibulliani de Ovidii sententia restitutio. Octo Lucillianæ Satyræ Fragmenta haud explicata solum, aut correcta, verum etiam apta rerum verborumque compage in unum quasi Centonem coacta, ac conciliata sibi. *Inducere in amorem. Amare,* pro obsecrare, seu valde orare. Delicare labra. Delenire amore. Insultura in caput. Natrix capitata. Comedere aliquem, totumque commanducari, Lucretiano interpretamento illustratum. Comitas, Benignitas in vitio, et pro proluvio, id est, largitate infami, seu prodigentia positæ. Eam in rem testimonium Plauto denunciatum.

Antiquarium Tibullum esse, nisi jampridem, hercule, Poëtæ ejus amatoribus persuasum scirem, pluribus mihi disserendum putarem: nunc opellam hanc qualemcunque perdere nolo, satiusque duco, promulside prætermissa, ab ipso cœnæ capite, asso puta vitulino, committere hos ludos, fame etiamdum integra, quam prima statim gustatione, hoc est, cumulatis ovorum struicibus ad satietatem dare simpulones meos. Compendium proinde antecœnæ facturus, ferculum quoddam Tibullianum in mensam ap-

ponere occupabo, quod publici saporis non esse, neque adeo ad vulgi gustum, ne ipsi quidem Antiquarii, opinor, inficias ibunt. Id subministratum nobis ex libri I. Elegia 6. versu illo: *Neu juvenes celebret multo sermone, caveto.* Postea quam enim incauto atque indiligenti nescio cui, certe currucæ verius, quam viro, peramice aurem vellisset, atque adeo ex parte sua commonuisset sedulo, operam observationi curiosius dare porro uti insisteret tandem, ne maritæ communi, elusa custodum vigilantia, foras amplius quasi catillatum proficisci, furtumque viro suo facere de more potestas esset scilicet, subjicit deinceps: *Me quoque servato, peccet ut illa nihil:* quasi diceret: Quod si amationis nostræ societas suspecta fors fuat tibi, causam haud dico, quin me apud te quoque domi asservari jubeas tuæ, paratum ultro ipsum me vel mancupio dare tibi, dummodo cum tua. Ridicule, imo hercule nequiter nimis; quid enim aliud quæso fuerit istud, quam 'lupo,' quod aiunt, 'ovem committere?' vel, quod non minus Plautissat, 'agninis lactibus canem alligare fugitivam?' Atque hæc et homini amatori et Poëtæ tamen condonanda. Clausulam vero illam velle quid dicam sibi? *peccet ut illa nihil.* An Tibullum præstare scilicet, Deliam a se pudicam fore, nihilque adeo humanum aut muliebre passuram? Minime vero; et pugnat sententia ista cum argumento totius Elegiæ. Sed corrigenda haud dubie ex Ovidio, inter alia hujusdem loci exempla, etiam hunc versiculum in rem suam producente; ac pro *nihil*, *minus* repræsentante, hoc modo; 'Me quoque servato, peccet ut illa minus.' cujus Ovidianæ scripturæ hæc erit sententia: En paratum me, Deliam tuam, quandiu quidem seorsum cum illa, unumque ac eundem in locum conclusus fuero, sartam tectam, id est, castam et integellam præstare tibi; non quidem a memet ipso, ne

frustra sies, sed vero a re
rivalibus meis, cuculis tuis
omnes uno hoc quasi ictu
misereque eliminatos in
arcebo ab ingressu facillim
oculos meos in Deliæ tuæ
biturus assiduo, neque ve
quod dicitur, latum ab h
custodia recessurus. Id it
ut dico, quamvis audacter
culo spondeo; faxoque, ut
diem, præterquam memet, c
excipio, ut puto, pudente
communium exercitorem,
remque matrimonii tui, qu
rium, alium porro habituru
nem. Illa autem eam in
firmior ac circumspectior
eidem commarito consu
Neu juvenes celebret multo se
est, ne cum tauris, ut apu
est, junioribus neque joco
rio sermonem longiorem
copulet, quam necesse
Celebrqre, igitur, hoc loco
erit, quam colere; seu fr
id est, usurpare crebro, ac
tino quodam attractos ad
amatores, 'Bene (puta)
compellando blanditer,
oratione vinula venustu
docet Comicus: atque it
modo alimenta præbere p
lientium cupiditatibus; f
consuevere: quomodo et
nium in versu Lucillii vocab
accipiendum haud incall
deprehendisse. Sic enim in
tis inductis sermonibus c
runt,' cui hoc glossema
legitur: 'Concelebrare:
dictum a celebritate.' Qu
tio si quidem ab antiquis es
sane esse non dubito, incr
quam luculentam hariolati
tris alluxerit facem; neq
bullianum hoc dicendi ge
nandum modo, verum eti
mos aliquot Lucilliani na
apud Grammaticum eunde
mis modis dispulsi divul

amplius locis visuntur, columbaribus suis redditos, novo quasi ferrumine coagmentandos, quod an prospere sub manus sit successurum, equidem vehementer dubito. Ego tamen, tanquam ex sententia eventurum, capiam experimentum. Id autem commodius quo fiat, numero plurali in singularem commutato opus est nobis; ut ad hoc porro exemplum Cento iste Satyricus sic quasi per Satyram consuatur: 'Phryne nobilis illa, ubi amatorem improbius quem Multis inductum sermonibu' concelebravit, Quid dare, quid sumti facere ac præbere potissit, Præservit, labra delicat, hinc delenit amore. Assequitur nec opinantem, in caput insilit, ipsum Commanducatur totum complexa, comestque. Si vero das, quod rogat, et si suggeris suppum, Magna penus parvo spatio consumta peribit. Omnia viscatis manibus leget, omnia sumet; Crede mihi, presse auferet omnia.' Fateor nonnulla in his aliter, atque apud Nonium lectitantur, in exemplum producta; sed tamen clementer omnia, nec præter morem correctorum. Et ratio in promtu. Quid enim grave, si pro 'inductis,' 'inductum,' reposuimus, pugnantium inter selectionum sententiis adducti maxime? quarum aliæ, 'inde locis,' aliæ 'inclutis,' nobis ob oculos adducebant; utrumque nihil ad indolem facetiarum Phrynes. Quod autem nos restitutum subdidimus, etiam principium nobis Elegiæ hujus in memoriam reducit, ubi cum Amore pellaces ejus Dei insidias expostulat Tibullus, instituta hunc in morem querimonia sua: *Semper ut inducar, blandos offers mihi vultus*. 'Inducere' enim antiquitus, 'illicere in fraudem, et præmium,' delinimentisque ac illecebris quibusdam pertrahere ad se, et quasi excantare, 'Blandimentis, ornamentis cæteris meretriciis:' id quod notum ex Plauto. Unde et Catullus: 'Inducens in amorem,' &c. De verbo vero 'concelebrare,' ut in totum Marcello assentiar, necdum a me ipsus potui impetrare; nisi tamen, 'diu amare,' apud illum, pro, amanter rogare, vel potius precibusque ac suppliciis exambire, et quasi 'exobsecrare,' positum autumemus: antique, atque adeo Plautinum in morem, quo ille in Menechmis usus, et quidem planissime: 'Menechme, amare ait te multum Erotium, Ut hoc nunc una opera ad aurificem deferas.' Ut 'concelebravit,' pro, diu, ac multis delenificis dictis factisque amatorem obnoxium reddidit sibi, assiduisque exorabulis animum ipsius sensim labefactatum usque eo est aurigata, quoad in quæstione electaverit, quasi exterebrans pessima: 'Quid dare, quid sumti facere ac præbere potissit.' Nota meretricum arte; apud quas pluris est manubiarius seu Ferentarius amicus unus, quam consiliarii decem. Atque hæc votorum summa; nam cætera, οὐδὲν πρὸς τ' ἄλφιτα. Quæ quidem ejusmodi datorem probum semel nactæ quum fuerint, quid aliud restat porro, nisi quantum potest, misellum illum et cujus animus, ubi amat, affixus est clavo Cupidinis plusquam trabali, visco mero, hoc est, blanditiis, amatoriis præserviendo scilicet, atque omnibus modis, qui quidem morigeri sint, (assiduo, an accubuo?) obsequelam faciundo, deleniendo re voluptatum, labiisque inter dissuaviandum valgiter et quasi columbatim conserendis hiulcandisque, (hoc enim, 'delicare,' est, vel ipso Marcello interprete,) prorsus, omnia, imo nihil reliquum faciundo, in plagas multo validissimas præcipitem conjectum, pedicisque ac manicis, adde laqueis, et quidem lentissimis, irretitum; haud vivum a se porro Bacchæ illæ dimittant prius, quam et vasis et marsupio omni exenteratis penissime, enervem, expeculiatum, emedullatum denique, ne dicam articulatim concisum, ad incitas demum, ac mendicitatis terminos Penthea suum redegerint

pessimæ, eique homini nænia de bonis dicta fuerit? 'Delicare,' ergo unice hic suo fuerit loco, ut ad καταγλώττισμα referatur, gypsatissimum Dionæi aucupii genus; neque mediusfidius vel Junianæ, vel etiam Turnebicæ sententiæ postponendum; quorum alter: 'Præsternit labra delitiis,' alter, 'Labra delingit,' maluit rescribillare.

Etiam 'delenit amore' pro 'delinit,' in Lucilii versu emendandum auguror: quod a 'delenire,' deductum placet, verbum Plauto et antiquioribus illis multo celebratissimum: unde et, 'delenifica facta,' apud eundem; item, 'delenificum ingenium mulierum.' apud Turpilium: cujus simplex est 'lenio;' neque aliunde hercule et 'leno,' et 'lenocinium' derivata videri possunt. 'Delinit,' enim locum hoc loco habere non potest, ac frustra in eo Nonium, et literatores nostros fuisse, si non aliud, at certe secunda verbi syllaba eosdem poterat commonefacere, quam natura brevem longorum versuum rationi contumacissime adversari videmus.

Ad 'delicias' porro, quæ meo quidem animo a verbo, 'delicare,' compositæ videntur, et 'delenimenta' ista Veneria etiam sequentia accommodare ausim: 'Assequitur nec opinantem, in caput insilit,' &c. 'caput,' enim non quidem pro summa, sed vero media corporis parte, coleata inquam cuspide illa qua viri sumus, dictum accipio: quomodo et ipse Lucillius alibi: 'Natricem impressit natibus crassam, et capitatam.' Atque in hanc ipsam, quasi in equuleum, non exspectato dum ab amatoribus solicitetur, insulturam facere meretricem improbissimam simul ac virosissimam significat, satis Satyrice, imo hercle nequiter; quam metaphoram spirant etiam proxime ab his dependentia: 'ipsum Commanducatur totum complexa, comestque.' Quis enim non videt, de voracitate et ingluvie baratri muliebris agere Lucillium, avariter in se non quidem merum, sed serum virile ingurgitantis, ac penitam juvenci sui caudam emulgentis penissime? Unde tralationes illæ frequentes apud Poëtas: 'Deglupta mœnas,' 'deglubere,' verbumque ejusdem Simplex, 'vorare tenta,' 'ligurire,' 'catillare,' 'exsorbere;' et cæteræ, ad 'Vim, ac vomitum illum Lucillianum' transferundæ; neque minus adeo ad Lucretiana illa lib. IV. 'Quum jam præsagit gaudia corpus, Atque in eo est Venus, ut muliebria conserat arva, Adfigunt avide corpus, junguntque salivas Oris, et inspirant pressantes dentibus ora, Nequicquam: quoniam nihil hinc abradere possunt, Nec penetrare, et abire in corpus corpore toto. Nam facere interdum id velle et certare videntur; Usque adeo cupide Veneris compagibus hærent, Membra voluptatis dum vi labefacta liquescunt.' Et alia hujusmodi, quæ tota ejus libri parte fusissime persequitur Carus: in quibus est et illud: 'Et commiscendo cum semen forte virile Fœmina commulxit subita vi, corripuitque.' Ex quorum omnium unanimi pariter, imo singulorum testimoniorum consensu, quam ab Lucillio nostro decenter ordo conservatus sit, vides: qui primum a suavissima sermonis communicatione auspicio capto, mox præmissa collabellationis licentia, ad extremam porro amoris lineam devolutus, quasi per numeros et gradus quosdam Eroticæ consuetudinis, seriem narrationis suæ pedetentim deduxerit. Sequentium vero versuum, partim a Festo partim Nonio petitorum, unde quæso commodius, quam ab ipso Comicorum principe Interpretamenta arcessamus? qui in Trinummo ex persona adolescentuli præmature patruos sapientis pronunciaverit: 'Nam qui ab eo, quod amat, Quam extemplo saviis sagittatis percussus est, illico res foras Labitur, liquitur. Da mihi hoc (mel

ne amas, sodes. Ibi ille cu-
ello mi, fiat: et istuc, et si
is dari, Dabitur. Ibi illa
a ferit, jam amplius orat:
est mali, ni amplius etiam
t, quod comest, Quod facit
x datur? ducitur familia
spicæ, unctor, auri custos,
e, sandaligerulæ, Cantri-
latrices, nuncii, renuncii,
panis et peni: Fit ipse,
comis est, inops amator.'
e invenias Truculenti Sce-
us prioris, item secundi;
er universam Comœdiam
Plautus noster, vel Catone
ste, maxime post Pseudo-
pro cæteris non immerito
a cujus exemplo superiore
sto habendum non fuit, vo-
is,' in vitio positum a no-
ratum esse: uti et Scena
ubi amici atque æqualis sui
iam apud patrem verbis ex-
rumque ex parte sua quan-
t idem ille, qui priora illa
verat Lysiteles: 'Per ce-
edepol pater [scilicet rem
. Præterea aliquantum ani-
n deliciis disperdidit.' Eo-
samen, 'benignus,' usurpa-
ibus in Truculento, quod et
illum imitatus Heratius, pro
fuse prodigus eluit. 'Co-
iam et 'Benignitas,' pror-
, sive in vitium, sive in vir-
utrum voles deflectere, et
vocabulum utrumque Plau-
to, quasi ipsus interpretans
hi ad enarrandum hoc ar-
t est comitas, Si ad auscul-
extra erit benignitas.' Quæ
oducta a nobis longius, ut
a in 'Suppi suggerundi,'
que peni illius sic parvo
sumtæ,' explicatione in-
, laborem demeremus ac
mus Lectori; sed vero ut et
ex Lucretio antea inter-
eniora etiam aliquanto fa-
simul, ut exemplo Plautino,
quod tam in Lambini, quam Camera-
rii Codicibus, ab interpunctis labo-
rare videbatur, per causam auxilium
ferremus. Unum etiam restare no-
dum video, verum is in scirpo et cui
enodando malus, sicuti spero, cuneus
quærendus non erit; quod videlicet
duos de una quasi fidelia parietes
dealbantes, versus istos posteriores
quatuor rapinis meretriciis ac despo-
liabulis astruere simus ausi, quos Ca-
pite tamen proximo, in altero quo-
dam ejusdem Lucilii Centone, matro-
narum in magnis dotibus insolentiæ
atque insatietatibus, sumptibusque
plusquam decumanis adplicituri su-
mus postea. Fateor; nec tamen cul-
pam hac in re admissam ullo modo
agnoscere lubet. Etenim hac obso-
nii varietate fastidium Lectori deter-
gere volui, eidemque hanc optionem
facere potissimum, utri Centonum
hos ipsos adsutos mallet potius, suo
arbitratu deligendi, non meo: in quo
me certe pertinacem obstrigillatorem
habiturus non est. Nam quod, 'Om-
nia,' pro 'Omnis;' supposui, etiam
ratione me fecisse autumo. Itaque
causam haud dico; nam quid ea est
opus?

CAPUT XVIII.

Tibullus quæstioni acceptus, cur Car-
minum suorum Elogio expertem
habuerit Augustum Cæsarem. Id
in Corvini Messallæ, patroni sui,
gratiam factum verisimile videri.
Ejus Catoniana libertas, ac de Cas-
sio, Imperatore quondam suo, se-
cura, Augusto ipso vel connivente,
vel patientissime dissimulante, glo-
riatio. Benefacta majorum suo-
rum exaugere. *Veneranda*, pro
'venerabunda' positum videri in
Tibullo. Cento Lucillianus ex de-
cem plus minus Fragmentis recon-
cinnatus; in quo præter correcti-
ones, ac Censuras, varia passim
Scriptorum veterum testimonia ad
partes convocata, præcipue Plauti,
aut accipiunt lucem, aut inter se

præbent mutuo.

Miratus sum sæpius, et miror magis in dies magisque, utique quoties in Tibullum incido, Poëtam enm inter tot tantasque Corvini Messallæ laudationes, etiam Poëmate Heroico peculiariter eidem inscripto, effusissime atque ex professo decantatas, ne commemorem interim ambitiosam illam Triumphi ipsius de Aquitanis, non sine augusta faventia, hoc est, faustis acclamationibus, deductionem, Octaviani ipsius, cujus imperio atque auspiciis res tantæ tamque gloriosæ patratæ fuerant potissimum, nullam uspiam Augusti, inquam, Cæsaris mentionem fecisse, ac ne id quidem tanto Principe dignum habuisse, quem vel tralatitio per causam saltem, quam dixi, carminis sui elogio impertiretur: non dicam vulgata illa, quia magnus et opulentus; quodque virtute ac Dis volentibus, terra marique de civibus juxta ac hostibus victoria parta, ac stabilito firmissime imperio, uni omnia secunda atque obedientia evenissent, communia hæc ei cum multis; sed quod 'Ipse colens Musas, ipsasque colentibus æquus,' omnes in hoc faventiæ genere post se Imperatores fuerit supergressus; neque illi Majestatis suæ prærogativa, neque maximæ adeo et gravissimæ Romani Imperii occupationes obstiterint, quo minus pretium pro virtute excellentibus sæculi sui ingeniis Censoria æquitate statueret prorsus, eum præstaret sese, ad quem, quasi ad alterum Mecænatem, vel, ut verius dicam, Genium, atque alterem suum, centuriatim undique omnes literarum candidati concurrerent, perfugium in re crepera sibique ac Musis suis multo præsentissimum habituri. Cujus rei ego maxima hæc documenta habeo, quod Horatio, quamvis Libertini generis homini, tum coactoris filio, officium Epistolarum ultro abs se per Mecænatem delatum fastidiose repudianti, non modo non succensuit quidquam, sed etiam amicitiam suam familiariter insuper ingerere perseveravit, idque ipsum in perpetuum apud posteros contestatum per scriptas literas esse voluit publicitus. Nam de munificentia vere Regia ac beneficiis in P. Virgilium cumulate congestis, melius silere arbitror, quam pauca dicere; ac propterea adeo haud indignus visus, quem Tibullus etiam noster, ceu communem Poëtarum omnium parentem ac vindicem, ex Augustissimo angustiorem faceret præconiis suis. Quid igitur dicemus? Alieniorem a Principe suo Albium nostrum fuisse? Fatendum utique; neque enim aliud in rem præsentem aptius quod comminiscar invenio: quod eo etiam fit credibilius nobis, quod eumpse Corvinum istum, potissimum studiorum suorum patronum habuerit; eum, inquam, qui tirocinii stipendia sub Cassio quondam Imperatore fecisset, tanta haud modo ingenii, sed linguæ etiam præditum libertate, ut ferocissimum illum Cæsarianæ necis lituum ac stimulatorem, palàm Imperatorem suum profiteri non vereretur, neque ea tamen causa sequius Octaviani Cæsaris gratia uteretur. Fidejussor, quod dico, unus mihi pro multis Tacitus: in cujus Annali quarto ex persona Cremutii Cordi, pro Historiarum suarum simplicitate causam dicere jussi, ac deliberata morte ferocis, verba in hanc sententiam ipso Tiberio præsente pronunciata leguntur: 'Titus Livius eloquentiæ ac fidei præclarus in primis, Cn. Pompeium tantis laudibus tulit, ut Pompeianum eum Augustus appellaret: neque id amicitiæ eorum offecit. Scipionem, Afranium, hunc ipsum Cassium, hunc Brutum, nusquam latrones et parricidas, quæ nunc vocabula imponuntur, sæpe ut insignis viros nominat. Asinii Pollionis scripta egregiam eorundem memoriam tradunt. Messalla Corvinus Imperatorem suum Cassium prædicabat; et uterque opibusque atque ho-

moribus pervigaere.' Hactenus ille. Etenim Tibullus ipse in partibus vel Pompeianis vel Brutianis ut fuerit, gerræ germanæ: nam qui pote obsecro, 'Illo qui necdum tempore natus erat?' quippe cujus Natalem in Hircii et Pansæ Consulatum incidisse, communi jam opinione sit receptum: idque de ipsius indicio scribentis de sese: 'Natalem primo nostrum videre parentes, Cum cecidit fato Consul uterque pari.' Qui annus etiam Nasonis Poëtæ Genio præsignis cluit, eodem hoc ipsum a Tibullo accepto Pentametro testificantis. Verum suspiciones omnes missas faciamus, ad compertiora nos convortentes: quo e genere, opinor, fuerit et illud in ejus dem Mecænatis sui Natalem: *At tibi succrescat proles, quæ facta parentis Augeat, et circa stet veneranda senem.* Hæc enim Phrasis a Plauto esse suo se indicio probat, apud quem in Sticho Dinacium: 'Benefacta majorum tuorum exauge.' Iterumque eadem Scæna: 'Benefacta meorum exaugeam.' Denique passim alibi. Mallm ibidem: 'Et circumstet veneranda senem.' Neque enim, 'circa stare,' sed 'circumstare' loqui consuevimus. Itaque idem alibi quoque: 'Hunc puer, hunc juvenis turba circumstetit arta.' Nisi tamen 'circa,' pro 'circum' positum dicamus; quod equidem non impugno, veterum præsertim auctoritate subnixum. Porro *veneranda* istud, non patiendi nobis, verum agendi potius vim effectumque habere videtur; quasi dicas, 'venerabunda:' neque enim ad fundamentum familiæ Corvinæ, hoc est, olescentem Messallæ prolem, in cujus teneram impuberemque ætatem, ista, ut sic dicam, 'venerabilitas,' locum necdum etiam habere poterat; sed vero ad ipsum potius Messallam referundum, quem soboli suæ senem olim venerationi fore auguratur Poëta: proinde, ut æquum est patrem, qui quidem dicto audientes liberos produxerit sibi. Atque hic idem Tibulli locus confidentiam porro addidit nobis, ad quoddam Lucilii exemplum majore fortasse conatu, quam successu audaciter solicitandum: quo Centonem concinnaremus scilicet, et membra Satyrographorum principis, quæ decem minimum locis miserrime, ac pene articulatim conscissa hodie, dispretaque apud Cascos Grammaticos inveniuntur, in unius quasi sententiæ corpus coacta, in pristinum, si pote, restitueremus denique: idque antesignani illius Scaligeri exemplo maxime, quem idem facinus istud in diversissimis Nævii, Ennii, Pacuvii, Attii, ac cæterorum veterum Poëtarum Fragmentis, quorum nunc desiderium superest nobis, coacervatis undique summo ædepol cum plausu, et gratulatione quantum est Quiritium, effectum nobis ac perpetratum reddidisse videmus. Cento vero, cujus nos sarcinatores fuimus, sic habet: 'Quom tecum est, quidvis satis est, visuri alieni Sint homines, spiras, pallam, redimicula promit; Euplocamo digitos, discerniculumque capillo. Ut cum iter est aliquo, et causam commenta viai Aut apud aurificem, ad matrem, cognatam, ad amicam; Aut operanda aliquo in celebri cum æqualibu' fano: Tum vero ricini aurati, et nitet aurea mitra. Hæc vestimentis maculosis aspicis ipse; Quod deformi' senex, quod pædidus ac podagrosus, Quod mancus, macer, exilis cum ramice magno. Si vero des, quod rogat, et si suggeris suppum, Magna penus parvo spatio consumta peribit. Omnia viscatis manibus leget, omnia sumet; Crede mihi, presse auferet omnia.' In quo, Tibullianæ auctoritatis fiducia 'operanda,' ut vides, rescribere ausi fuimus, pro, quod in Nonio est, 'operatu'' tametsi etiam haud inscite, neque ingratiis adeo meis, 'operandum,' restitui possit, salute sententiæ maxime: cui ut consuleremus, versum alterum capite diminutum de nostro explevimus; ac duas voculas istas,

'Tum vero,' præmisimus verbis illis, quæ etiam emaculavimus: quum apud Nonium, adde Junianum, vitiosissime impressa exstent. Quæ licentia nostra si cui minus ex sententia fuerit, poterit reliquis versibus, cum Lucillio dicam, contentus tenere sese, hunc inter præteritos habere. Jam quod 'digitos,' pro 'digitus,' 'aspicis ipse,' pro 'aspicit iste,' inducto *Tum*, succidanea subdidimus, ea vero adeo interpolatio magna non est, invidiæ nobis esse ut debeat, vel fraudi, apud non iniquos nimium istiusmodi mercium æstimatores scilicet. In cæteris porro singulis Editioni potissimum Junianæ assensum commodavimus nostrum, excepto quod in versu secundo, numeris commutatis, 'Spiras, pallam,' pro 'spiram, pallas,' placuit reponi: atque adeo multiplicatio ista 'spiris' potius, quam 'pallis' visa est convenire. Una enim unius mulierculæ indutui 'palla,' satis superque oppido; non item, 'spira,' ornamentum adeo contortiplicatum ac multiplex; nec vinctui capitis modo, sed et superbiæ luxuriæque comparatum sexus hujus multo sumtuosissimi. De Spiris, Plinius Lolliæ Paulinæ cultum describens, lib. IX. cap. 35. 'Vidi smaragdis margaritisque opertam, alterno textu fulgentibus toto capite, crinibus, spiris, auribus, collo, monilibus, digitisque.' De Palla vero, opinionem nostram confirmat Lucret. lib. IV. 'Et bene parta patrum fiunt anademata, mitræ, Interdum in pallam, ac Melitensia Ceaque vertunt.' Unde non parum lucis etiam Lucillianæ narrationi adfulget. Neque enim alia hic Græce, 'anademata,' quam quæ Satyricus Latine 'redimicula' interpretatur; tametsi non ignorem aliis hoc loco, 'anademata mitræ,' continenter et sine distinctione legi placere; et pro vinculis accipi, quibus mitra vincitur, capitique religatur; ut, 'mitræ,' sit numeri singularis, patrii casus: quibus propemodum uti cum Lambino assentiar, adjuvat Centonis hujus versus septimus, in quo subjicit Lucillius: 'Ricini aurati, et nitet aurea mitra.' Quod reliquum est, linea decima denique, 'macer' nobis magis argumento visum est facere, quam 'miser' illud pervolgatum: verumtamen licet etiam legere 'misere,' τῷ 'mancus,' copulandum hoc modo: 'Quod mancus misere, exilis, cum ramice magno.' Cæterum binis prioribus versibus quid significare voluerit Lucillius, abunde nobis declaratum arbitror a Juvenali, et ipso Satyrico: eodemque in perversissimis mulierum moribus describendis artifice admirabili: verbi causa: 'Ad mœchum veniet lota cute: quando videri Vult formosa domi? mœchis foliata parantur:' et alia ejusdem farinæ plura, quæ tota passim Satyra VI. pertractantur, facientia pro nobis, ac sexui illi multicupido, atque indomabili, merito cumprimis dolentia. Sequentium vero interpretatio ex tertio ingeniosissimi pariter ac disertissimi Lipsii nostri Variarum Lectionum libro arcessenda; neque minus hercule ex Epigrammate Celtiberi Poëtæ, libri XI. cui initium fecit: 'Jam certe stupido non dices, Paula, marito, Ad mœchum quoties longius ire voles: Cæsar in Albanum jussit me mane venire, Cæsar Circæos: jam stropha talis abit.' Et mox: 'Infelix, quid ages? ægram simulabis amicam? Herebit dominæ vir comes ipse suæ. Ibit et ad fratrem tecum, matremque patremque. Quas igitur fraudes ingeniosa paras?' Quod ipsum et Naso in Arte illa attigit sua, puellæ suæ custodi consulens: 'Ibit ut affectam, quæ non languebit, amicam Visitet: indiciis ægra sit illa tuis.' De 'operatione' autem 'cum æqualibus in fano' Tibullus ipse lib. I. Eleg. 6. ad incautum fallacis nuptæ conjugem: 'Exibit quam sæpe time, seu visere dicet Sacra Bonæ, maribus non adeunda, Deæ.' Etiam Hexametri octavi, ac duorum sequentium

explicator idoneus præsto in manibus nobis idem Tibullus esse poterit; argumento illo haud inani defloccato Veneris suæ marito aurem pervellens, 'Ista hæc persuadet facies, auroque lacertos Vinciat, et Tyrio prodeat apta sinu? Non tibi, sed juveni cuidam vult bella videri, Devoveat pro quo remque domumque tuam. Nec facit hoc vitio; sed corpora fœda podagra, Et senis amplexus culta puella fugit.' Reliquum de Suppo est; quod more suo, hoc est, divinitus enucleavit Josephus Scaliger, ac significatum Proverbialem habere primitus ex Festo nobis et Isidoro ostendit: ut, 'Si suggeris suppum,' aliud nihil sit, quam, Si Junoni illi tuæ petaci ac sumtuosæ ex sententia respondes: id est, si quod optat facis: verbi causa: Si de omnibus, quæ in Milite Plautino a Perplectomene singillatim recensentur, morem sine mora gerere illico, gratiamque Helenæ tuæ de exactionibus iniquissimis facere institeris, suo arbitratu, et adfatim quotidie: neque Bollanus adeo, hoc est, ita cerebri felix cluas, ut de ulla petitione abnuere ipse in animum porro unquam inducas tuum: quamvis priusquam galli cantent flagitatrix illa somno excitet tete, hisque et horum similibus improbissimis postulatis aures continenter obtundat tibi: 'Da, mi vir, Kalendis meam quod matrem juverit. Da qui farciat, condiatque: da quod dem Quinquatribus, Præcantatrici, conjectrici, hariolæ, atque haruspicæ. Flagitium est, si nihil mittetur, quo supercilio spicit?' et cætera, quæ ibidem in re præsenti lectitare est porro. Nam ne verbum ejusmodi ex uxore unquam audias: 'Eme, mi vir, lanam, unde tibi pallium Malacum et calidum conficiatur, tunicæque hibernæ bonæ, Ne algeas hac hieme:' cautum atque provisum jampridem, nullumque adeo ex ipsius parte periculum esse intelligo tibi: quod propterea istuc quoque apponere est visum, ut sit, quod Lucillianum illud etiam explicet nobis de 'Vestibus maculosis,' id est, quamvis immundis atque ita sordidis, ut matricis pallia videri possint: quibus bonus curruca ille, nec pannis minus, quam annis obsitus, miserum in modum senectutem suam fovere, sustentare, imo oblectare cogitur; qui uxori cordi aut curæ non est; non magis utique, quam si hinc ducentos annos in hominum censu esse desiisset: quum ipsa interea loci quæsitissimis ac transmarinis cujusque generis facetiis, hoc est, Asiatico ornatu, omnique adeo luxu, mollitie, ac lascivia diffluat: prorsus, sine modo ullo, ac modestia matronali. At enim unum venit in mentem modo, discrepantem librorum numerum in causa fore, quo minus conglutinatio hæc nostra fidem apud Lucillianos amatores sit repertura. Sed quanti est illud, obsecrò, modo verborum, et, quæ ratio maxima est, apta et quasi catenata sententiæ ipsius connexio causam a nobis dicat? constetque apertissime in partem istam non raro a Grammaticis latam culpam admissam: ut quod ad librorum, quos citant, numeri summam attinet, perperam, imo præpostere sæpe ratio sit instituta: prorsus, nihil ad Arithmeticam, qua in noxia ita crebro et quidem manifesto deprensus jampridem Nonius, ut pigeat commeminisse. Et tamen præter Fragmentum unum aut alterum, omitto ea, quibus libri numerus præfixus non est, reliqua omnia ex tricesimo Satyrarum esse, ipse ille, quem dico, Marcellus haud gravatim, ut opinor, ex parte nobis adstipulabitur.

CAPUT XIX.

Acris expostulatio de avaritia, perfidia, atque injuriis nostratium quorundam Caussidicinæ. Tibullus a magni cujusdam viri criminatione, Serviana potissimum auctoritate, vindicatus. In omnibus Sacrificiis

priscis castitatis observationem fuisse, præter Natalitia: in quibus Mutino non minus, aut Volupiæ, quam Genio, vel Junoni Natali operari jus erat. Accurata de iisdem Naturæ Deis collectanea: eosque ture, mola salsa, et vino, atque id genus libamentis; non vero omentis junicum sumtuosis aut eximiis, etiam in Principum virorum Natalibus, solitos propitiari, superstitibus exemplis patefactum. Laris et Genii confusio argumento haud inani, hoc est, Sacrificiorum inter se pugnantium ratione distincta. Humanæ avaritiæ contagionem ad Deos quoque Ethnicorum, imo ad ipsum usque Capitolinum Jovem penetravisse. Juno cognomento Juga. Cerinthus, maritus Sulpitiæ. Ei Corvinæ amationis vetus rivalitas suspecta.

INVIDIÆ mihi, spero, futurum non est, si Tibulli Manibus, immeritissimo oppugnatis defensor et quasi propugnator venero; causæ magis æquitate, quam virium mearum conscientia fretus: eo dico, ne apud incorruptos judices plus valeat gratiosissimi accusatoris nostri claritudo, quam liberum ac simplex Albianæ innocentiæ patrocinium: in re præsertim, unde nec præmium advocato, nec gratia quæritur: contra quam volturii faciunt nostri, vel hirudines potius: neque enim aliter hæc Fori tintinnabula appellitanda; de crumenimulgis istis loquor, qui, ut vere non minus, quam argute summus Orator Gracchus prædicabat, 'ab omnibus pretium accipiunt, et omnes fallunt;' nihilque adeo pejus metuunt, quam ne aut gratis de Jure consulentibus respondisse, aut sine mercede pro clientibus suis causam in judicio dixisse convincantur; quorum ita profunda atque adeo indomabilis est sitis, ut ne sanguine quidem infelicium litigatorum expleri queant. Neque vero est, quod injuriarum formulam nobis porro intentet quispiam, qui-

cunque de se modo bene sens
scilicet: 'Vindex avaræ fraudis,
abstinens Ducentis ad se cuncta
cuniæ,' &c. Novi enim ex hoc ord
complures, ad quos justissima h
querela nostra non magis, quam
immeritissimos pertineat. Bonos
co, et qui bonam a clientibus exi
mationem atque honorem pluris, qu
illutibilem illum lucri odorem, ac
sanas largitionum strnices facia
certe, quibus maxima in Jure Ca
esse consuevit, ut Prævaricatio
non culpam modo verum omnes eti
perfidiæ suspiciones, Patronatu
gregent suo. Scires apud ipsos n
dum antiquatam prorsus Legem ill
Romuli Decemviralem: PATRON
SI CLIENTI FRAUDEM FAXIT, SAC
ESTO. Verum aliquando in rem pr
sentem: ne dolose, id quod nonnul
hodie factitare videmus, institut
semel Poëtæ nostri defensionem n
tato derepente consilio, arrepta
hac, quasi per caussam, legitima s
monis excursione, abrumpere, de
vare, ac deserere velle videar.
qua, ut a diverticulo tandem incho
porro narratio repetatur, iterum qu
so, et cum Catullo meo, 'veni
peto pudentem,' speroque ab æq
et incorruptis Censoribus impetr
sere haud gravatim, ut antequam
honore Equitis Romani vel igno
nia serio demum sententiam fera
verbum illud vetus aliquantisper
minentur cum animo suo: 'Ami
Plato, amicus Socrates, sed ma
amica Veritas:' neque pro præju
cio haberi velint injuste institutam
Prærogativæ auctoritatis viro Act
nem: quam hisce propemodum c
ceptam verbis videor commeminis
'Elegiam Tibulli scilicet libri IV.
Natalem Sulpitiæ non optimo c
silio ad Junonem directam vide
Quid enim insolentius, quam ora
eam pro impudicitia puellæ suæ, q
esset numen matronalis castitati
Atque hæc ejus, quam dico, cont
versiæ in Forum literarium deduc

dæ potissima capita: cujus equidem occasione nemini, opinor, cum Jasone, Baldo, vel etiam Accursio negotium erit; sed vero cum prisco sollennium Sacrorum ritu, hoc est, more Genitalibus diebus celebrato antiquitus. Cujus ego fiducia fretus hanc litem, contestatam modo, ne intestata porro existat diutius, confido me Serviana auctoritate effecturum; qui locum illum Virgilii ex Ecloga III. 'Phyllida mitte mihi: meus est Natalis, Iola:' hujuscemodi nobis Commentario illustravit: 'Phillida, scilicet communem amicam, caussa Natalis diei, in cujus tantum sacrificio licebat voluptatibus operam dare. Nam in aliis sacrificiis erat castitatis observatio; quod etiam sequentia indicant, ubi dicit: Cum faciam vitula pro frugibus, ipse venito: id est, cum pro frugibus sacrificare cœpero, tu tantummodo venito.' Hactenus Interpres: quasi ex Dametæ persona diceret scilicet: Nunc, o Iola, dum per Naturæ Deum licet, imo jus fasque est, nec religio impedit, quo minus amare, catulire, ac delicias dicere vel facere potius, potestas sit nobis: eia fac, obsecro sodes, commarito tuo hanc gratiam, ut amicam Phyllidem utriusque nostrum remittas mihi: aratiunculam pro copia abs te ex pacto ut habeam scilicet in arvo communi exercendo, partiarii in morem; usu, haud mancipio dico; mutuumque invicem facturus, quum voles, tuo arbitratu ac Phyllidis nostræ maxime. Ita enim res divina rite hic fuerit mihi, Natali meo, dierum optimo. At simul ac statum et anniversarium, quod, quasi per manus tradito a majoribus more, Magnum ruri indigitare consuevimus, Ambarvaliorum tempus advenerit, ipse præsto nobis in partem adesse, facito commemineris; sed sine Phyllide tamen, ut sis sciens, ne quid ineptiarum forte, inter amantes ut solet, quod festum vitiet diem, rusticisque ceremoniis obscævet, per imprudentiam eveniat scilicet, ita, uti Succidanea exinde sit opus; utque piaculum dare consocerus tuus cogatur postea: si quidem Cererem, cæterosque Agricolas Deos, ob sacra sua, illicita nimium ac profana libidine polluta, meritissimo hercule iratos infestosque placari ac reconciliari postulet sibi. Quæ singula eo fusius curiosiusque placuit enarrare, atque ipsius adeo interpretis succidaneum quasi interpretem agere; ut sive decori sive etiam Religionis observantiam exigas, in neutro sane Tibullum opera sua parcum aut incogitantem fuisse demonstrarem; qui, quum in reliquis Feriis omnibus, in quarum frequenti commemoratione magnam Tibulliani operis partem consumtam videmus, adeo sese a rebus Veneris caste ac contente habuerit hactenus, ut etiam tanquam profanos, ne dicam impuros impiatosque, et quasi polluctos pago, emanere jusserit, atque ab aris discedere, 'Queis tulit hesterna gaudia nocte Venus;' tamen in Natalitio puellæ multo lepidissimæ institutum illud suum non sine causa, uti antea ostensum, prorsus migravit: quippe qui jam inde ab antiquo compertum haberet aliis libaminibus istiusmodi Sacra constare haud temere solere scilicet: neque cum Februli aut Caprotina sibi, sed vero cum Genitali potius, uti eam Carmine Sæculari indigitat Horatius, Junone negotium esse; Junone, inquam, quæ sexui illi sequiori lucis primum tuendæ copiam dedisse censebatur; non item viris, qui natales suos Genio acceptos referebant potissimum, ita descripto a Musa Venusina: 'Naturæ Deus humanæ, mortalis in unum-Quodque caput, vultu mutabilis; albus, et ater; Scit Genius, natale comes qui temperat astrum.' Succidaneus Servio subdatur etiam Propertius, eadem, qua nimirum Tibullus, solitus castimonia 'Natalem dominæ concele-

brare suæ.' Argumento sint illa libri tertii: 'Cum fuerit multis exacta trientibus hora, Noctis et instituet sacra ministra Venus, Annua solvamus thalamo sollennia nostro, Natalisque tui sic peragamus iter.' Quod si pudicitiæ matronali Præstes tantum, ac Præses Juno, uti velle videtur vir doctissimus, 'Modo quem ex adverso dicere feci;' cedo, quidnam sacramento illo meretricio apud Petronium: 'Junonem meam iratam habeam, si me unquam meminerim virginem fuisse.' Quid denique Juvenalis exemplo faciemus, ita de viro sexus sui desertore Satyrice scriptitantis: 'Et per Junonem domini jurante ministro.' Quorum omnium concurrentibus in unum testimoniis, ac veri ipsius præsidio suffultus, contendo asseroque Albium nostrum, nimis hercule immerito suo reum factum: ideoque non sententiis omnibus absolvendum modo, verum etiam publico insuper Decreto cohonestandum; et ne qua porro hac ex re controversia amplius existat in posterum, 'Edicto perpetuo cavendum, sanciendum.' Nam quid, per Deos immortales, absurdius; quam ut Poëta, adde Eques Romanus, Romani ritus imperitus fuisse existimetur? quasi vero non solenne, ac civibus universis commune sacrum istud fuerit scilicet; ideoque ignarum nemini, qui quidem ex se natus non foret, hoc est, qui Genium saltem haberet aliquem, nedum Tibullo ingeniosissimo juxta ac generosissimo Poëtarum; et quem istiusmodi ceremoniarum minime rudem res ipsa vociferatur: vel in hoc ipso carmine, quam omnia veteri ex disciplina! sicuti et illud de Servii Sulpitii filia, quam non hostiis, sed tusculo tantum, meroque et libo supplicantem, pacemque a Junone volente propitia votis ac precibus sibi exambientem inducit: scilicet, quia religione cautum erat, ne Feriis Natalitiis Diis rerum genundarum, uti

veteres illi loquebantur, aucto[...]
Genio puta a viris, Junoni a m[...]
bus, animatum quod esset, imm[...]
tur quidpiam. Unde et antea i[...]
tali Cerinthi sui libro II. ubi [...]
cum Genio res erat, iisdem lib[...]
tis illis, quæ dico, Deum istu[...]
monem sibique et delitiis suis [...]
tum ac malacissatum dimittit: [...]
que satur libo sit madeatque [...]
In quo error etiam illorum con[...]
dus, qui Lares cum Geniis confu[...]
veriti non sunt. Nam quid, obs[...]
simile? quum contra ex Ho[...]
Plauto, et Tibullo nostro meri[...]
luce liqueat illustrius, Laribus[...]
divinam fieri solitam, haud tur[...]
frugibus salsis modo, vel etiam [...]
fabata in focum patellarium app[...]
sed vero agna, porco, vitula, p[...]
pia atque inopia sacrificantis[...]
quidem temporibus illis antiquis[...]
et quum, ut idem nos Tibullus e[...]
'Stabat in exigua ligneus æde [...]
tunc enim, exemplo mortalium[...]
tentissimi etiam immortales, p[...]
tim semipagani ac Penetrales D[...]
vel eodem Tibullo teste, quan[...]
dem subjicit statim: 'Hic pla[...]
erat, seu quis libaverat unam[...]
dederat sanctæ spicea serta c[...]
sed vero aureo sæculo, quod [...]
quutum postea; quum paupert[...]
cœlo quoque odio esse probroq[...]
beri cœpta, atque ad ipsos O[...]
habitatores penetrare avaritia[...]
quam propitiandam non jam in[...]
tiam amplius, aut pietatem, [...]
victimas auratis cornibus præf[...]
tes altaribus admovere fas esse[...]
que ex ipsius, Jovis et quidem [...]
tolini præscripto potissimum, [...]
nisi minis extis, hoc est, centum[...]
do auri, si Petronio credimus, [...]
pridem exorabilis. At non ita G[...]
virilis, nec muliebris Juno cogn[...]
to Natalis; quos utrosque, quod[...]
talium vitam Numine suo pr[...]
invisere atque adminiculari [...]
rentur, per omnem ætatem [...]

religionibus arcessi a singulis mos erat; haud quidem sumptuosis hostiis cæsis, verum serto ac strue tantum, floribusque, 'et mero Defuso pateris' malacissandos: atque hac fini ad extremum usque cupiditates eorundem constitisse, etiam principum ac Triumphalium virorum Natalitiis, vel illa indicio fuerint quæ in ipsius Messallæ, patroni, imo Genii sui Natalibus a Poëta nostro canuntur lib. I. 'Huc ades et centum ludis Geniumque choreis Concelebra, et multo tempora funde mero. Illius e nitido stillent unguenta capillo, Et capite et collo mollia serta gerat.' Sic venias hodierne: tibi dum turis honores, Libaque Mopsopio dulcia melle feram.' Vides, quanta testimoniorum conspiratio: unum excipe Horatii istud: 'Cras Genium mero Curabis et porco bimestri, Cum famulis operum solutis.' Sed hoc explicatu facile. Neque enim eo loco de privato Lamiæ, cui Oda illa nominatim inscripta, Natali sacro agi, verum potius de festis, amœnis, ac voluptuariis brumæ diebus, feriisque Genio, hoc est, mensæ et hilaritatis, non Naturæ Deo institutis id ipsum intelligendum: unde et 'Hyems genialis' Virgilio cognominata, edocti jampridem cum a novis, tum a vetustis Poëtæ illius enarratoribus sumus oppido. 'Curatio' ergo 'Genii,' hoc loco non ulterius, quam ad meliorem Genialis vitæ cultum, obsonationemque solito liberaliorem extendenda: quam 'porco bimestri,' qui potissimum cœnæ caput futurus, celebratum iri prædicat, comedendi, haud immolandi causa cæso scilicet. Rite etiam preces illæ a Tibullo conceptæ: 'At tu sancta fave, ne nox divellat amantes; Sed juveni quæso mutua vincla para.' Rite, inquam, atque ex dignitate. Etenim et cubili et connubiis præposita antiquitus Juno, unde et Jugæ cognomento ornata merito. Quid ergo grave, si pro innupta Sulpitia hoc a Junone votis exposcat Tibullus, ut vinculo aliquando maritali Cerintho suo copuletur? Cerintho dico, cui legitimis nuptiis postea eampse sociatam fuisse ex altero Poëtæ loco, supra a me laudato, verisimiliter vereque nobis persuadere possumus. Nam quid aliud volunt obsecro sibi verba illa? 'Annuat et Cerinthe tibi, quodcunque rogabis. En age quid cessas? annuit ille (scilicet Genius): roga. Auguror: uxoris fidos optabis amores.' Etenim haud aliam hercule ego, quam Servii illius Sulpitii filiam sustineo interpretari. At vero etiam hic illud ex transverso controversum fieri posse video, qua potissimum caussa de pudicitia ac fide Sulpitiæ suæ addubitantem, uti apparet, Cerinthum induxerit Tibullus, credo, propter consuetudinem Messallæ, veteris amatoris ejus; et de quo, Cerintho, quamvis legitimo conjugi, satis etiam necdum acceptum esse poterat, eum in partem amorum communium receptum postliminio non habiturum; tanta præsertim factione opibusque instructum, totque majorum imaginibus ac Triumphis subnixum opportunum sibi, ac suspectum merito patritii ordinis multo potentissimum æmulum atque rivalem.

CAPUT XX.

Tibullianæ paupertatis caussa penissime ac plenissime excussa. Ejus rei invidia a Poëta ipso in publicam bellorum civilium calamitatem verisimiliter rejecta ac derivata; præter aliorum sententias. Cæsarianos milites 'Furum ac luporum,' hoc est, tacito Prædatorum nomine insignitos: eisdemque porro, Octavianæ insolentiæ caussa maxime piacularibus factis, perpetua passim stigmata Albiano carmine inusta. Propertii lentitudo, id est, patientia atque obsequium adversus Cæsarem. Tibullo satis superque reliquum, qui ætatis suæ

reliquias oblectaret, fuisse. Ejusdem locus unus et alter bona manu acceptus. Criniti error denudatus. [Vide inter Scal. et aliorum Notas, pp. 404. 436.]

Memini me in Commentariolo Horatiano, non ita pridem edito, ad illud I. Sat. 4. 'Nonne vides, Albi ut male vivat filius?' eorum hominum opiniones secutum, quibus haud timide neque dubitanter persuasum videbam, id ipsum a Venusino illo in Poëtam hunc nostrum prænomine Albiano insignem, æqualem suum, imo Sermonum suorum Censorem, uti eumpse idem in Epistolis appellitat, et quidem candidissimum, non candide, sed malitiose nimis ac maligne detortum. Ejus rei fidem, quoniam veritati haud dissentanea sane id temporis visa, in Ingenio præsertim mordaci, ac, supra quam cuiquam credibile sit, Satyrico, haud abs re neque alienum ab instituto fuerit nostro, altius paulo demum subtiliusque ire investigatum. Qua quidem in re operam nos locaturos confidentia est sedulo, ne quid porro hærere sub ancipiti possit. Ac primo nobis exterebrandum, quænam occasiones potissimum Poëtam domi nobilem, adde Equestri censu, annulo insignibusque suffultum, ex tot tantisque avitis ac proavitis opibus ad inopiam istam dejectum ita misere ac derepente perculerint: utrumne minus caute ac cogitate tractata res familiaris, nec moderata aut modesta satis bonorum bene partorum abusio, an vero nescio quæ canina scæva potius, id est, casus aliquis fortuitus, atque insidiantis Rhamnusiæ tragulis incussa calamitas, sive adeo Necessitas quædam, uti in Mimo Laberii est: 'Cujus cursus transvorsi impetum Voluerunt multi effugere, pauci potuerunt:' occultiorque vis fati; quæ Tibullum nostrum Roma abdicata de urbano rusticum quodammodo, novumque quasi Laërtem fieri, ac ruri, Musico in otio devexæ porro ætatis reliquias oblectantem, animo morem suo, hoc est, Deliæ faventis auspiciis, ac privo remigio rem gerere: 'Et nunc carminibus, nunc somno et inertibus horis, Dispretum a populari ambitione procul, Ducere sollicitæ jucunda oblivia vitæ Suaserit, et mentis frangere dividias:' prorsus; uni sibi ludum dare ac Genio suo, id est, Musis atque Amoribus vivere ac vacare coëgerit denique, 'Contentum modico, suoque lætum:' idque ex præscripto Epicureæ disciplinæ potissimum, quam major meliorque id temporis pars Quiritium amplexa, studiose utique et sedulo. Certe ad me quod attinet, crediderim Tibullum magis perditissimorum iniquitate, ac publicis illis, quas vesana Triumvirorum factio conciverat, civilium discordiarum procellis, et Bellonæ injuriis potius, quam luxu privato, aut suapte prodigentia, bona facultatum suarum possessionum parte exutum, jacturam utique haud mediocrem fecisse: ideoque rebus pariter cum ætate accisis, spisse potius, quam sero inita copiolarum suarum ratione, contractioribus porro velis navigandi consilium cepisse: eandemque mox, relicto 'Fumo, opibus, strepituque Romæ,' paterni ruris in Pedana regione positi secessum petivisse: abditumque inibi quasi Poëticam in solitudinem et quidem secretissime, uti de eo ipso Flaccus prædicat, 'Sylvas inter reptasse salubres, Curantem, quicquid dignum sapiente bonoque est.' Conjecturam duco ex celebratissima illa Poëtæ ipsius indignatione, qua apud Messallam modo non lamentando conquerens fortunas suas, omnem attriti patrimonii ac rerum suarum jacturæ invidiam in nescio quos 'fures ac lupos' haud obscure a se rejectare videtur; dissimulanter et quasi in transitu Satyricam amaritudinem Panegyrico suo adspergens his verbis: 'Nam mihi

quum magnis opibus domus alta niteret, Cui fuerant flavi ditantes ordine sulci, Horrea fœcundis indeficientia mensis: Cuique pecus denso pascebant agmine colles, Et domino satis, et nimium furique lupoque; Nunc desiderium superest,' &c. Fallor? an per furinum ac lupinum genus, Milites non nisi milvinis gypsatisque unguibus rem gerere solitos, et quidem Cæsarianos intelligit: quibus nihil non belli jure, qua privatum, qua publicum, veluti in præmium, imo vero in prædam a victore Octaviano impunissime ac sine ullo discrimine concessum: quibusque adeo latrocinari passim, hoc est, ex rapto rem suam, quæ nulla fuerat antea, struere, exaugere, ac constabilire oppido, 'Omne sacrum rapiente dextra,' jam pridem hercule in ludum et jocum consuetudine vorterat scilicet: neque vero hoc loco solum Præmiatores istos Harpaces designari autumo; sed impetrabilissima etiam illa primæ omnium Elegiæ deprecatione: 'At vos exiguo pecori furesque lupique Parcite; de magno est præda petenda grege:' salse videlicet hoc hominum genus commonentis, aliquam saltem alienæ mediocritatis, ac curtæ supellectilis suæ rationem habere, ut velint, 'tandem, tandem.' Quid enim? non eandem apud se illis prædandi amplius causam suppetere, quam olim, tunc, quum de pleno promere adfatim copia fuerat sibi, numerosis adhuc ac decumanis pecuariis abundanti: neque ob struices omnium bonarum rerum effertissimas, quid damni faceret, quantum incommodi ac calamitatis denique per militarem insolentiam pateretur indies, ita penitus medullitusque animo perciperet, aut persentisceret facile. Scires, tacite obscureque innuere, et, quasi aliud agentem, significare Tibullum nostrum, plus satis superque oppido illis esse debere, quod tot tantasque veterini generis copias, tamque frequentes magnorum armentorum greges, stabulis collibusque suis, haud secus atque ex hostico, vi, violentia abactos abalienatos jam antea, peculii privi ac militaris juris fecerint scilicet. Atque ea caussa fortasse potissima, præter priores illas, quæ de Messailini ingenii libertate recensæ a nobis supra, quamobrem Tibullo Corvini unius laudatori modo, extra illorum hominum, qui virtute vera ad Heroici illius fastigii ac solidioris famæ arcem grassati Musarum præconia meruerant, ordinem prorsus ac numerum, et quasi inter 'præteritos' habitus Octavianus Cæsar, sator ille sartorque turbamentorum Reipublicæ maximus, ne dicam, lituus belli civilis, ejusdemque, quamvis Principis sui, ne tralatitia quidem universo hoc opere uspiam compareat mentio. Neque enim, id quod inter cætera quoque prudenter non minus, quam vere a Crispo nostro tanquam ex Cortina Phœbi pronunciatum, 'Cuiquam mortalium injuriæ suæ parvæ Videntur: multi eas gravius æquo habuere.' Et tractabilior hac in parte utique collega ejus Propertius; qui tametsi parens suus post bellum illud multo acerrimum Philippense, ad aras Perusinas, pro aris focisque ac publica libertate, sicuti hostia mactatus cecidisset; et ipse porro mox ob municipalium agrorum, quos post victoriam civilem de communi Triumviratus sententia, veteranis dispartiendos suceperat Octavianus, iniquissimam divisionem, fundis funditus prædiisque paternis ac hærediolis suis universis, 'Immerito exutum sese eversumque videret;' nihilo sequius tamen omnium miseriarum suarum ac paternæ cædis auctori observantiam usque suam ingerere perseveravit: seque Augusto officiosa assentatione, quæsitissimisque carminum blanditiis per Cilnium

Mecænatem insinuare porro assidue, seque supplicem, imo Cæsarianum facere nunquam cessavit postea: id vero utrum frustra, an ob rem fecerit callidus, iis dijudicandum relinquo, quibus et Mecænatis apud Principem suum auctoritas, et ipsius Cæsaris, juvandis augendisque ingeniis, ac rei literariæ bono nati, munificentiæ non minus, quam propensæ voluntatis testimonia percognita jam olim. At vero injurias acceptas oblivisci haud ita facilis Poëta noster; credo, ne non verisimile sollenne illud suum faceret nobis, quod de semet ipsus profitetur alibi: 'Non ego firmus in hoc, non hæc patientia nostro Ingenio,' &c. Cui iracundiæ suæ morem gerere obstinate pertendens denique, quum rebus suis accisis minus conducere animadverteret, dolorem suum naturali convicio publicitus exonerare, aut in eum scribere, qui malorum omnium architectus, etiam suspectos sibi proscribere didicisset; tutius demum sequutus consilium, haud difficulter sane a se atque ab animo impetravit suo, ut a Principe quidem ipso, maxima fundi sui calamitate, mordacis styli aculeos, meritissimamque mali carminis occentationem temperaret sedulo: dum tamen Principis vicem Triumviralis illius tyrannidis administros, qui nomine atque auctoritate Imperatoris sui per summam contumeliam abusi tantam scelerum ac rapinarum licentiam impune habuissent, veteranos inquio, quorum frequenti opera cruentam hanc sane de civibus suis victoriam obtinuerat Cæsar, captata identidem occasione et veluti in transcursu versuum suorum pipulo differre, flagellare, dirisque omnibus ac maledictis incessere, verbisque execrantibus eorundem capita passim devovere liberum esset sibi, hoc est, Thyesteis precibus in perpetuum persequi porro, suamque et Musarum vicem Poëtica vindicta ire ultum, Hipponactæo præconio jampridem addictos publicitus. Neque enim contra adversarios valentiores remedium expeditius, aut hostimentum aliud opportunius innocuo Phœbi ac Musarum Sacerdoti reliquum suppetere videbatur; homines præsertim militares, armatos atque animatos probe, quos ipse passim indito ex revocabulo, 'prædatores,' nominitat solens. Quod genus quantopere porro invisum atque odiosum habuerit sibi, quisnam adeo Tiresias, cui non statim vel ex ipso Tibulliani operis principio meridiana jam luce clarius illustriusque diluceat? quo loco militiæ studium detestans ejuransque ex parte sua planissime ab hujusmodi votis Elegiæ suæ auspicium facit: 'Divitias alius fulvo sibi congerat auro, Et teneat culti jugera magna soli: Quem labor assiduus vicino terreat hoste, Martia cui somnos classica pulsa fugent.' Atque rationem istiusmodi vitæ pertæsus continenter deinceps subjungit, præoptare potius parvo contentum sese cum pietate et fide quod reliquum est ætatis conficere porro, quam ex aliena vexatione atque injuriis, nefariaque civium suorum direptione, per summum scelus opulescere posse ac locupletari scilicet. Quo etiam spectant illa Eleg. 4. libri sequentis: 'At mihi per cædem et facinus sunt dona paranda, Ne jaceam clausam flebilis ante domum.' Neque ita pæne ad incitas tamen, quum hæc ipsa commentaretur, aut usque adeo ad egestatis terminos, uti volunt Critici nostri, Albii Horatiani filium, Poëtam nostrum inquio, redactum fuisse, vel ex prioris illius Elegiæ, modo laudatæ, clausula maxime, cuivis perspicuum fieri posse autumo, qua ipsus de sese caute ac circumspecte prædicat porro: 'Ego composito securus acervo Dites despiciam, despiciamque famem.' Ita-

qne frustra est, meo sane judicio, vir doctissimus qui ipsam hanc Elegiam ordine quidem primam tempore vero postremam credi postulat sibi. Pausam faciam.

JANI DOUSÆ
NORDOVICIS
SCHEDIASMA SUCCIDANEUM
NUPERIS AD TIBULLUM PRÆCIDANEIS ADDENDUM.

SCHEDIASMATIS SUMMA.

De Galli, Virgilii, Horatii, Tibulli, Propertii, ac Ovidii ætate denique distincte ac delucide, cumque antiqua adeo tum cura tum fide dissertum. Tibullum omnium Collegarum suorum, de Elegiæ scriptoribus loquor, si Gallum unum excipias modo, quantum Eroticorum cluit antiquissimum; contra receptissimam illam ne dicam præjudicatam tam hujus, quam superioris sæculi opinionem, qua inter Tibulli ac Ovidii Natales nullum hactenus discrimen factum: in quo tantus Chronologorum error fuit, ut ante egressum ex ephebis Equitem istum Sulmonensem haud ætate provecta atque adultus modo, verum et justo quoque militiæ sacramento auctoratus pro acri et strenuo ad legionem bellatore laudatus fuerit Tibullus noster: donis insuper militaribus virtutis ergo ab imperatore suo meritus cohonestari. Id argumentis ac rationibus multo evidentissimis firmatum, ad furcillandam suppositicii illius Pentametri fidem scilicet, cujus de Ovidiano penu Tibullo condonati communio omnes ad unum Antiquarios nostros frustra ac falsos habuerat antea. Eam in rem Horatiana auctoritas ad partes adducta, etiam Ovidii, unsquam inter æquales, sed vero ubique inter superiores ætatis Poëtas Albium Tibullum recensere visi. Gallum solido, quam alii volunt, sexennio grandiorem, hoc est, non ternos, sed octonos annos supra quadragesimum natum fuisse, quum a communis lucis usura sese abjudicaret. Ejus Memphitici Regni procurationem, per quadriennium unum continuatam modo, non in annum U. C. DCCXXI. verum potius DCCXXIV. incurrisse, præter mentem Interpretis Horatii. Lilianæ frustrationis castigatio a Dionis verbis minus caute perpensis, ut apparet, natæ. Mæcenatem annum unum modo aut alterum Horatio supervixisse, funusque adeo Poëtæ sui lugubri Epicedio prosequutum: unde illorum pariter hominum denudatur inscitia, qui vitam Satyrici hujus supra quartum ac sexagesimum annum producere conati. De Propertiani tum obitus, tum Natalis anno conjectura. Tibullum eadem fere tempestate, qua Maronem, fatis concessisse, oculato quoque Marsi testimonio probatum, et quidem quadragenario majorem: nimisque frustra esse eos, quibus in ipso juvenilitatis flore exstinctum atque ante diem properato funere elatum placet, cum Ho-

ratiano indicio, tum indubitata Tibulli confessione argutis convictisque. Juvenum, sive adeo Juniorum appellatione insignitos jam inde a regiis temporibus quorum ætas annum nondum XLVI. supergressa; neque alia ratione Juvenem quoque Tibullum a Marso perhibitum videri. Odam Horatianam Albiano nomini inscriptam ad alium neminem, quam ad Elegiographum nostrum pertinere: neque eos audiendos, qui nescio quem Tibulli avum nobis consomniarunt: multo minus Crinitum, qui Poëtæ hujus familiarem Propertium faciat, quo argumento inductus, nescio. Alia quædam monetæ haud vulgariæ.

———

TEMPUS esse jampridem videtur, ut de Tibulli, deque primorum ac signiferum aliquot felicissimi illius Octaviani seculi Poëtarum ætatibus unum insuper etiamnum Caput coacervemus, quod Præcidaneis in Tibullum nostris colophonem imponat denique. Sciendum igitur Seviris illis, quos in Syntagmatis hujusce frontispicio nominatim recensui singulos, omnibus ætate superiorem fuisse C. Gallum, quippe cujus Poëtæ Natales in C. Cassii Vari ac M. Licinii Lucilli Consulatum incidisse tum de Servio, tum ex Eusebianis Chronicis docemur, anno Urbis conditæ DCXXCI. eo ipso scilicet, quo a Germanis duce Ariovisto occupatas Gallias, in Italia vero bellum Servile a Spartaco conflatum, fidem Romani nobis faciunt Annales. Quem intra non totius quadriennii vertentis spatium Heroicus ille divinissimi Maronis Genius consequutus, anno DCXXCIV. ipso inquam Iduum Octobrium die, M. Licinio Crasso et Cn. Pompeio Magno Coss. Nec plus singulari lustro interposito exortus nobis Horatius, ad VI. Idus Decembr. L. Aurelio Cotta, L. Manlio Torquato supremum illum Magistratum gerentibus, anno nimirum DCXXCIX. biennio autem ante Augusti Cæsaris Natalem, et famosissimam illam L. Sergii Catilinæ conjurationem, a M. Tullio Cicerone et C. Antonio anni sexcentesimi nonagesimi primi Consulibus detectam pariter oppressamque. Atque ut hæcce omnia in confesso, ita diem annumque, quo Sex. Propertio lucis hujus tuendæ copia data, usque ampliare porro, et velut in suspenso habere cogimur: suspicari tamen possumus, haud inani utique aut languidæ fidei conjectura, eumpse anno post plus minus octavo, nonone an decimo? 'Vitales hausisse auras ac lumina prima.'

Argumentum, quod dico, nullum sane aliud, quam Poëtæ ipsius indicium habemus; apostrophen istam scilicet, qua ex persona Hori illius Babylonii idem semet ipsius affatur postremo demum Elegiarum suarum volumine: 'Ossaque legisti, non illa ætate legenda, Patris, et in tenues cogeris ipse Lares. Nam, tua quum multi versarent rura juvenci, Abstulit excultas pertica tristis opes. Mox, ubi bulla rudi demissa est aurea collo, Matris et ante Deos libera sumpta toga, Tum tibi pauca suo de carmine dictat Apollo, Et vetat insano verba tonare foro.'

Ecce ut statim, aut non multo certe post acerbissimam illam Octavianæ Perticæ metationem, municipaliumque agrorum, quos subinde a Philippensi bello veteranis in Italiam reductis assignandos dispartiendosque de communis Triumviratus sententia ad se receperat Augustus Cæsar, patratam iniquissime divisionem, Prætextam depositam sibi, vicemque ejus Virilem togam assumtam, aureæque bullæ ornamenta Dis Penatibus ex more majorum suspensa ac religiose consecrata, disertis de semet verbis profiteatur Propertius noster: uno post Nasonem editum anno scilicet, qui jam ab Urbe primum condita septingentesimus porro ac duodecimus numeratur, eo ipso inquam, quo Ti-

berium imperatorem natum prodidit Suetonius. Quam quidem togam, hariolari licet, Umbrum illum XVII. demum ætatis anno accepisse: 'Secli sempe sui morem atque exempla sequutum, Virgilii inprimis, Donato ut teste probare est.'

Tametsi de Lipsio meo didicerim nuper, legitimum tyrocinii diem apud Romanos annum XV. fuisse; atque exinde parectatos de ritu prisco in viros ex ephebis referri occœpisse primitus: neque quenquam ante XIV. annum vertentem jus porro habuisse liberæ ac puræ vestis sumendæ. A qua mente non nimium diversa vetus Horatii Commentator, qui pueros nobiles prætexta veste sub disciplina ad annum usque decimum quintum usos, apertissime agnoscit. Cujus instituti rationem quamobrem migrasse Callimachum illum Romanum planissime persuaserim mihi, faciunt ipsius verba supra a nobis posita hoc exemplo: 'Tum tibi pauca suo de carmine dictat Apollo, Et vetat insano verba tonare foro.'

Probabilius enim, ut Propertium septendecennem Genii atque ingenii maturitatem ad Elegiæ scriptitandæ studium contulisse opinemur, quam ut vix pene etiam tum puberem, necdum pennis plane enatis scilicet, præcoci nimium ac temerario conatu Pægaseiam illam volaturam auspicatum comminiscamur, 'Icari ritu, vitreo daturum Nomina ponto:' atque, ut cum Petronio dicam, cruda adhuc studia non in Forum, sed vero in penitissima illa Callimachi ac Philetæ nemora, præcipiti sane, ne puerili dicam, impetu potius, quam judicio aut ratione suffultum propulisse. Quid enim? Aliter 'Heroes illi seu Græci sive Latini' vetustiores, atque nos hodie vix trioboli, imo vix semissis versificatores, quibus totum istud, quod poëtari vocamus Scholasticum nescio quid, ac modo non puerorum nænia; neque pol aliud sane, quam nugarum atque ineptiarum exoletus quidam ludus videtur. Præposteri homunciones, nam quo potius nomine honeste istos appellem, dubito, qui secretissima sacratissimaque illa Musarum penetralia unis puerulis modo, vel nescio quibus de trivio Magistellis patere, credi postulant sibi: in quorum aditu pertentando gravissimos quondam, maturrimæque tum ætatis tum prudentiæ viros seque ac spes suos corrupisse, irrito sæpe eventu comprobatum videmus. Propertius ergo non Ovidio modo, verum ipso etiam, si Dis placet, Tibullo antiquior: quorum utrumque Hircio ac Pànsa Coss. natum, uno ante Ciceronem denatum anno scilicet, Urbis vero conditæ DCCXI. ipsis de se scribentibus fides communiter, et quasi præjudicio quodam habita usque ad huc. Ac de Ovidio verum fateor, eumpse nimirum altero Quinquatrium die, qui quidem sextus post Idus Martias numeratur, uti primitus a a Lipsio nostro ratio isthæc putata examussim rectissime, 'Dias productum in luminis auras.'

De Tibullo ne inducar, temporum observatio repugnat planissime. Nam quid amabo absurdius, quam eundem cum Sulmonensi illo annum Natalitium Quiriti assignare huic nostro? quem utique ex relatu Elegiæ ipsius VII. apertissime constet jam tum in re præsenti oculatum potius, quam auritum testem fuisse, qua tempestate M. Valerius Messalla, cognomento Corvinus, Aquitanas gentes Proconsulari potestate præditus subjugarat: unde Triumphus eidem merito de victis Gallis ab Augusto quoque Cæsare citra invidiam concessus. Ait enim Poëta ipsus de se, nec mentitur in gloriando: 'Non sine me est tibi partus honos: Tarbella Pyrene Testis, et Oceani littora Sanctonici.'

Quo etiam pertinebit vetus illa et quidem Italica Inscriptio, Tibullo ac nobis haud injuria sane a principe

illo Scaligero commentata in Catalectis suis:

M. VALERIVS M. F. M. N. MESSALA A. DCCXXVI. CORVINVS PROCOSS. EX GALLIA VII. K. APR.

Nisi si forte Equitem nostrum adhuc prætextatum, necdum etiam ex ephebis plane, id est, statos puerilis Tyrocinii annos egressum, Lipsianam computationem sequi me scito, haud quidem castra, sed vero Tabernaculum Messallæ sui pro culcitella officii caussa comitatum cavillemur; ut esset, quo Proconsul, ut fit, conquiniscens incubitare posset scilicet. Atqui haud stipendia modo, quæ quidem ex prisco Romanæ militiæ more non nisi decimum septimum annum supergressis legitime primum ac sollenniter procedebant, Tibullum ipsum fecisse, verum hercule donis etiam militaribus hoc ipso bello Aquitanico ob rem gnave, haud ductarie gestam, ab Imperatore suo donatum ornatumque insuper, fidem porro abunde fecerit nobis vetus illa Vitæ Albianæ commemoratio calamo exaratæ, non typis inquio; cujus inibi gustum quoque aliquantum nobis præbuit idem ille, quem dico, Imperator noster Musicus: 'Nunc etiam Corvina ingens de stirpe propages Scaligeris condignus avis et Cæsare patre.'

Ecce nunc alterum quoque non minus utique persuasibile ab Horatio argumentum, Poëtam hunc nostrum ita I. Od. 33. de Glyceres ejus insolentia ac fastu amiciter sane consolante: 'Albi, ne doleas plus nimio memor Immitis Glyceræ; neu miserabiles Decantes Elegos, cur tibi junior Læsa præniteat fide.' Nam qui pote, obsecro, ut Tibullus id ætatis Elegos istos miserabiles decantare potuerit, quem, si bene calculum ponimus, hoc temporis vix trilustrem ad summum, id est, quindecim annorum Poëtastrum fuisse comperiemus? Doceo ab ætate ipsius Horatii, qui proximo ab hoc volumine, tot tantisque interjectis Odarum struicibus, quadragenarium sese professus primulum, hacce ad suspiciosissimum Sodalem suum clementi sane deprecatione: 'Fuge suspicari, Cujus octavum properavit ætas Claudere lustrum.' Ut enim biennii unius vertentis spatium intercessisse demus modo, inter prioris illius, atque hujus, quem postremum laudavimus, Horatiani Carminum libri compositionem, effici tamen nullis argumentorum probationibus potest, ut grandævitatem istiusmodi Poëtæ huic nostro Arithmeticorum exculcet quispiam, quæ vel Glyceræ malacissandæ pro tenellæ adeo ætatulæ captu opportuna satis; nedum ut Elegiæ apte scribendæ tempestiva esse aut haberi potuerit. Huc tertiæ ab hac Odæ insuper auctoritas si accedit, victoriam illam nobilem vereque Augustam, qua apud Actium cum collega Antonio et Cleopatra Ægypti Regibus de summa Imperii actum ac debellatum denique, Cæsari congratulantis: vix erit vel duodecim annos modo argutulo isti Glyceres amatorculo, adde Elegiarum cantori, 'Unde unde, aut ullis rationibus extricemus?' si quidem superiorem illam in vulgus receptam de Albinis Natalibus opinionem, ne hæresin dicam, alere porro obstinate ac fovere pertendimus. 'Atqui diversum longe sonat Appula Pitho.' Quo enim clausula illa jam laudata a nobis modo? 'Cur tibi junior Læsa præniteat fide?' nisi ut vel hinc saltem sic tanquam in speculo Tibulli amatoribus diluceat, Poëtam eum alia re magis nulla æmulo ac rivali suo ab amica postpositum, quam quod alter iste plenus adhuc succi ac sanguinis, viridiorque haud paulo ac nervosior, id est, Veneriam ad palæstram valentior robustiorque; noster contra maturioris ævi indidemque languentior fortasse, quam virosæ illi contemnificæque ac fastidii plenæ expediebat, haud obscure op-

pido videretur: tantum abest, ut vel adolescentulus, 'Vel adhuc florente juventa Fervidus, officium Dominæ suaque arma probare Posset Eques, genuumque hac tempestate virorem.'

Satin' certum, ac tot testimoniis in unum constipatis illustre factum denique Tibullum nihil minus, quam Pansa Hircioque Coss. nasci potuisse? et Pentametrum illum: 'Cum cecidit fato Consul uterque pari,' ex Peligni vestiarii synthesibus Romano huic Elegiographo perperam ac præter omnem Chronologiæ fidem assutum? Certissimum utique, et confirmat hariolationem nostram idem Triumvir iste, quem dico, Sulmonensis suffragio perpeti, uno Cornelio Gallo tantum, (cujus diem Genitalem in annum Urbis DCXXCI. incurrisse, demonstravimus jam antea, sex minimum ante Nasonem editum Lustris, id est, totis annis XXX.) Tibullum inter Elegiographos Latinos natu faciens posteriorem: haud quidem sibi modo, sed vero ipsi Propertio quoque hac ætatis prærogativa diserte prælatum non semel: nusquam tamen evidentius, quam libri Trist. IV. Eleg. 10. quem locum, huicce proposito meo haud sane disconducere videtur, totum porro integrumque lecturis proponere, ad conjecturæ nostræ stabilimentum: 'Temporis illius colui fovique Poëtas: Quotque aderant vates, rebar adesse Deos. Sæpe suas volucres legit mihi grandior ævo, Quæque nocet serpens, quæ juvat herba, Macer. Sæpe suos solitus recitare Propertius ignes, Jure sodalitii qui mihi junctus erat. Ponticus Heroo, Battus quoque clarus Iambo, Dulcia convictus membra fuere mei. Et tenuit nostras numerosus Horatius aures, Dum ferit Ausonia carmina culta lyra. Vergilium vidi tantum; nec avara Tibullo Tempus amicitiæ Fata dedere meæ. Successor fuit hic tibi Galle, Propertius illi, Quartus ab his serie temporis ipse fui. Utque ego majores, sic me coluere minores; Notaque non tarde facta Thalia mea est.' Ubi rite ordineque ordinem ab Ovidio conservatum videmus, in eorum præsertim Poëtarum commemoratione, quos tyro ipsus atque adulescentior Musarum candidatus modo, 'Spectatos satis et donatos jam rude pridem,' quasi veteranos emeritis stipendiis, Romæ cognitos olim habuisset sibi: egregiis ingenii facinoribus potius, quam effœti senii canitudine, vel calvitii nota venerabiles: quorum adultæ ac maturæ gloriæ novellus ipse veluti surculus succresceret. Quo in numero Eroticorum illum Poëtarum principem, Cornelium Gallum dico, desiderari, quid mirum vero, aut grave? quando is octavo supra quadragesimum ætatis anno, quoniam in conjurationis suspicione apud Augustum positus fuerat, sua sibimet manu condemnatum eliserit spiritum: quo quidem tempore ex ephebis primum excesserat Naso. Quæ computatio eo pressius a nobis exiliusque annales ad calculos revocata, quod in hac ipsa et vitæ et præfecturæ Cornelianæ terminatione Crinitum, Lilium, Cruquium, cæterosque quantum est calculatores 'Longius a vera videam ratione vagatos:' nemine non istorum sic quasi pro confesso adseverante, Gallum nostrum matura jam inde ætate, anno nempe tertio et quadragesimo gladio jus dixisse jactantiæ, ambitioni, atque insolentiæ suæ, hoc est, manufacta morte decretam adversum se Senatus damnationem in tempore prævenisse, vel potius ante tempus. Perperam, uti dictum est prius, imo vero contra compertissimam Romanæ historiæ fidem; quippe quem ex Fastorum consularium subductione certo certius constet, anno post Ægyptiis denique, tum primum Provincialibus factis, cum Cæsariano imperio præfuisse, non quidem ab Urbis conditæ, uti Horatiano Interpreti placet, anno

DCCXXI. usque ad DCCXXIV. intra quod annorum spatium Regni Memphitici summa adhuc penes Antonium et Cleopatram, vel ipsi quoque Augusto formidolosos: tantum abest, ut Cornelianæ Præfecturæ, vel Octavianis decretis per eam tempestatem locus aliquis in Ægypto esse potuerit, superstite etiam tunc, imo dominante triumviralis Imperii collega, verum hercule sub ejusdem, quem postremum nominavimus, anni exodium, vel potius anni DCCXXV. sequentis exordium: in vacuam scilicet Regiam impetum faciente Octavio: quam solitis præsidiis destitutam, et sine vindice, victoris impotentis libidini, hoc est, prædæ ac pœnæ expositam obitu suo reliquerat Antonius: mandandam porro exinde, suspectis ac præteritis Senatoribus, Equestris ordinis homini, novo huicce Forojuliensi Procuratori, qui eampse nomine Cæsaris in Provinciæ formam redactam per quadriennium unum modo, nec id tamen totum, tractasse princeps atque administrasse creditur. Cujus quoniam et ætatis, et annorum quibus apud Niliacas gentes cum publico imperio fuit, plus satis superque ratio a nobis expensa ac disputata; quid prohibet eundem una quoque opera a manifestæ calumniæ ignominia, qua præter omne meritum suum a Lilio nescio quo Gyraldo indignissime affectus, quantum quidem in me est, vindicare porro atque defendere? Nec enim æquum esse arbitror, ut Poëta tantus, tamque omnibus modis lepidus, alienæ improbitatis atque malitiæ piaculari ritu succidaneus fiat: utque insontem expetant, quæ ab altero maligne, imo vero injuriose patrata nobis commemorat Dio Rom. Hist. lib. LIII. ubi postquam Cornelianum nomen a Valerio Largo, qui socius ei et convictor fuerat, ad Cæsarem per summam perfidiam atque injustitiam delatum posteris prodidisset, subdit exempla nonnulla denique, quæ ad ingenium et mores ingratissimi criminatoris propius penitusque percognoscendos facere cumprimis visa: e quibus illud nimis mehercule præ cæteris festivum ac memorabile de Proculeio: qui cum aliquando accusatori isti quem dico, Poëtæ nostri eversori, fortuito obviam factus esset, objecta manu os et nares ipse compresserit sibi; iis qui secum erant hoc quasi signo innuere volens scilicet, parum tutum esse Largo præsente vel loqui, vel respirare. Item alterum de nescio quo testiculante, ac responsum Largi, quo palam ignorabilem se illi objectum professus fuerat antea, superstitibus arbitris in Tabellas publicas referente. Quæ certissima utraque malignantis et quadruplatoris animi indicia, tanquam de ipso Cornelio Gallo, non autem de criminatore ejus Valerio Largo narrata, ex Dione porro nobis obtrudit Lilius. Os hominis: at quid simile? quasi vero inter Accusatoris et Rei vocabula discrimen nullum? At ego duo ista non minus dissidere inter se, 'Frigida quam calidis duco, atque humentia siccis.'

Qua quidem in re utrumne incuriam Lilianam magis, an inscitiam, an vero madidam memoriam potius demirer, nescio. Sed nos, silicernii hujus affaniis valere jussis, ad Galli præfecturam denuo convortamur, qui, id quod memorare occœperam modo, in hac provincia sua multorum millium intervallis dispretus, 'Ac procul Urbe Remi, fallacis ad ostia Nili,' quasi extra terminos sepositus, quid mirum, inquam, si Ovidio, Romæ per ea tempora degenti, præsto esse non potuit; nedum familiariter uti puero etiam tum investi quadragenarius? At vero de Horatio, item Propertio, quibus per ætatem uti potuit, quorumque adeo Musicis recitationibus Romæ aliquandiu sese haud sane indelectatum significat, diversa prorsus ac dispar ratio: e quibus alterius

DCCXXI. usque ad DCCXXIV. intra quod annorum spatium Regni Memphitici summa adhuc penes Antonium et Cleopatram, vel ipsi quoque Augusto formidolosos: tantum abest, ut Cornelianæ Præfecturæ, vel Octavianis decretis per eam tempestatem locus aliquis in Ægypto esse potuerit, superstite etiam tunc, imo dominante triumviralis Imperii collega, verum hercule sub ejusdem, quem postremum nominavimus, anni exodium, vel potius anni DCCXXV. sequentis exordium: in vacuam scilicet Regiam impetum faciente Octavio: quam solitis præsidiis destitutam, et sine vindice, victoris impotentis libidini, hoc est, prædæ ac pœnæ expositam obitu suo reliquerat Antonius: mandandam porro exinde, suspectis ac præteritis Senatoribus, Equestris ordinis homini, novo huicce Forojuliensi Procuratori, qui eampse nomine Cæsaris in Provinciæ formam redactam per quadriennium unum modo, nec id tamen totum, tractasse princeps atque administrasse creditur. Cujus quoniam et ætatis, et annorum quibus apud Niliacas gentes cum publico imperio fuit, plus satis superque ratio a nobis expensa ac disputata; quid prohibet eundem una quoque opera a manifestæ calumniæ ignominia, qua præter omne meritum suum a Lilio nescio quo Gyraldo indignissime affectus, quantum quidem in me est, vindicare porro atque defendere? Nec enim æquum esse arbitror, ut Poëta tantus, tamque omnibus modis lepidus, alienæ improbitatis atque malitiæ piaculari ritu succidaneus fiat: utque insontem expetant, quæ ab altero maligne, imo vero injuriose patrata nobis commemorat Dio Rom. Hist. lib. LIII. ubi postquam Cornelianum nomen a Valerio Largo, qui socius ei et convictor fuerat, ad Cæsarem per summam perfidiam atque injustitiam delatum posteris prodidisset, subdit exempla nonnulla denique, quæ ad ingenium et mores ingratissimi criminatoris propius penitusque percognoscendos facere cumprimis visa: e quibus illud nimis mehercule præ cæteris festivum ac memorabile de Proculeio: qui cum aliquando accusatori isti quem dico, Poëtæ nostri eversori, fortuito obviam factus esset, objecta manu os et nares ipse compresserit sibi; iis qui secum erant hoc quasi signo innuere volens scilicet, parum tutum esse Largo præsente vel loqui, vel respirare. Item alterum de nescio quo testiculante, ac responsum Largi, quo palam ignorabilem se illi objectum professus fuerat antea, superstitibus arbitris in Tabellas publicas referente. Quæ certissima utraque malignantis et quadruplatoris animi indicia, tanquam de ipso Cornelio Gallo, non autem de criminatore ejus Valerio Largo narrata, ex Dione porro nobis obtrudit Lilius. Os hominis: at quid simile? quasi vero inter Accusatoris et Rei vocabula discrimen nullum? At ego duo ista non minus dissidere inter se, 'Frigida quam calidis duco, atque humentia siccis.'

Qua quidem in re utrumne incuriam Lilianam magis, an inscitiam, an vero madidam memoriam potius demirer, nescio. Sed nos, silicernii hujus affaniis valere jussis, ad Galli præfecturam denuo convortamur, qui, id quod memorare occœperam modo, in hac provincia sua multorum millium intervallis dispretus, 'Ac procul Urbe Remi, fallacis ad ostia Nili,' quasi extra terminos sepositus, quid mirum, inquam, si Ovidio, Romæ per ea tempora degenti, præsto esse non potuit; nedum familiariter uti puero etiam tum investi quadragenarius? At vero de Horatio, item Propertio, quibus per ætatem uti potuit, quorumque adeo Musicis recitationibus Romæ aliquandiu sese haud sane indelectatum significat, diversa prorsus ac dispar ratio: e quibus alterius

senecta, Horatii puta, quinquagesimum septimumne, an nonum annum supergressi, quando alii Julo Antonio et Fabio Africano Coss. alii autem C. Marcio Censorino, et C. Asinio C. F. Gallo denatum ipsum videri volunt, ad tricesimum usque sextum, vel quartum saltem Ovidianæ juventæ Autumnum pertinuit. Enim Horatiano Interpreti auscultes cave, vitam Poëtæ ejus haud paullo longius, imo supra annum etiam quartum ac sexagesimum producentis. Quod an refutatu difficile sit, vel ipsum 'Mæcenatem atavis Regibus editum' interroga, condignum illum Horatiani Epicedii conditorem ; cujus adeo Fragmentum nos nuper in nostro ad Venusinum illum Commentariolo ex Isidori Centonibus productum pristino nitori restituimus tandem : unde perspicue, ac quasi de plano dilucet, Flacco alumno et convictori suo Cilnium Equitem supervixisse : verumque ac fatale nimis evenisse vaticinium illud, quo eundem patronum suum lamentantem Vates iste biformis consolatus fuerat jam antea, Oda XVII. libri secundi scribens scilicet : 'Cur me querelis exanimas tuis? Nec Diis amicum est, nec mihi, te prius Obire, Mæcenas, mearum Dulce decus columenque rerum.'

Superstes ergo, postumusque
Tuscus Eques Calabro Poëtæ.

Neque id tamen longum ; quippe qui annis duobus modo post C. Marii Censorini ac C. Asinii Galli emortualem Horatio Consulatum, qui annus conditæ Urbis supra septingentesimum sextus ac quadragesimus cluit, Ti. Nerone, Cn. Pisone Coss. in Libitinæ censum relatus denique, si quid Cassianæ fidei fidendum. De Propertiani vero obitus tempore parum liquido nobis explorata veritas : nisi quod credibiliter augurari possumus juvenem ipsum posteaquam Tibullo et Virgilio Poëtis pæne æqualibus, ac Cynthiæ delitiis suis, quæ amanti ratio est maxima, aliquantisper modo superstes vixisset, Orcivo porro thesauro traditum, etiam Horatii ac communis Mæcenatis mortem, quamvis haud paullo sane minore natu, quam illi, immiti atque ante diem properato funere anticipasse. Indicio fuerint totque ac tanta Propertii ipsius testimonia, quibus ut viridissimo flore ephebus passim, ac velut in primis adhuc illis adolescentiæ fretis Euripi in morem æstuabundus scilicet, ab semet ipso depingitur : nusquam non a juvenilitatis gratia Veneri suæ commendabilem facere studens ac satagens sese : quam et Martialis insuper auctoritate comprobare facultas est nobis, ita lib. XIV. de hoc ipso testantis : 'Cynthia, facundi carmen juvenile Properti, Accepit famam, nec minus ipsa dedit.'

Ut ut est, omnium, quos supra recensuimus scilicet, Octaviani temporis Poëtarum funera Forojuliensis Equitis cædes antevertit ; quippe quam A. U. C. DCCXXVIII. non autem, proinde ut Criticis placet, DCCXXIV. evenisse, satis antea jam nobis ex Cassianæ Historiæ fide declaratum : ejus inquam Forojuliensis, cui successor in scribunda Elegia Romanus hic noster, paullo post Virgilii excessum et ipse funeratus. Clarum id ex Epigrammatio, quod Marso Domitio adscribitur : 'Te quoque Vergilio comitem non æqua, Tibulle, Mors juvenem campos misit ad Elysios.' Quod postremum de Tibulli ipsius sententia adumbratum apte ejusdem funeris laudationem convertit Epigrammatarius iste quem dico, Martiali utique non illaudatus. Sic enim Marso antea præiverat Poëta noster, quasi prædivinans : 'At me, quod facilis tenero sum semper amori, Ipsa Venus campos ducet ad Elysios.' Atqui Virgilium C. Sentio Saturnino, Sp. Lucretio Cinna Coss. pausam vitæ fecisse cognitum nobis ex Chronicorum scriptoribus ; anno Urbis ni-

mirum DCCXXXV. intra quod spatium, funestumque illum Hircii cum Pansa Consulatum quatuor modo et viginti annos intercessisse reperiemus: quibus Consulibus si in oras luminis editus primum Tibullus noster, 'Non est quod multa loquamur, Nil intra est oleam, nil extra est in nuce duri.' Quid enim aliud quæso relinquitur nobis, quam ut ocellum Triumviratus Erotici ante annum ætatis suæ vicesimum quintum ad plures sese penetrasse fateamur? contra tot tantasque rationes positas a nobis supra, et, in quo arx hujus caussæ, locupletissimum illud Ovidii testimonium, quo Horatium, Propertium, Virgilium ipsum, ac Tibullum denique, non quidem inter ἡλικιώτας vel συγχρόνους, hoc est, coævos sibi, verum hercule inter veteranos senioresque ac præteritæ quasi ætatis Poëtas recensitos videmus. Unde et Virgilium de facie modo cognitum habuisse testatur; Tibullum vero Fatorum avaritiam invidisse sibi, quo minus in familiaritatem ejus, 'communia sacra colentis,' insinuare potuerit in tempore: credo, quandoquidem Ovidio herbescente primulum, eodem quo Virgilius, ut dictum est, anno, aut certo non nimio post 'Intempestiva consumtus morte Tibullus, Atque Equiti præreptus Eques collega Poëtæ.' Neque ita intempestive tamen, ut non vel ad legitimam usque mediæ ætatis plenitudinem eundem processisse persuaserim mihi: et eo quidem fidentius, quod præter argumenta illa superiora, partim ab Inscriptione Veteri, Fastisque Consularibus; partim ab Horatio, et Ovidio nobis adeo usque 'Largiter, ac plena suppeditata manu;' etiam hic ipse Sulmonensis noster in Elegia illa vere Elegiaca, ne dicam, lachrymis Simonideis mœstiore, qua Collegæ eidem suo tantum non lessum lamentando facere visus, et quidem ex professo Albianæ vitæ summam colligens, de hac tanta obitus ipsius cruditate, (illud, immaturitate, dicere volui,) ne verbum quidem: quam profecto tacitam uti haberet, 'Deum,' opinor, 'haud meruisse divitias sibi:' haud magis utique, quam prætmaturam illam Catulliani funeris præcocitatem, in eapse Elegia obiter quidem, sed tamen significantissime notatam his verbis: 'Obvius huic [scilicet Tibullo] venies, hedera juvenilia cinctus Tempora, cum Calvo docte Catulle tuo.' Quibus subjicit deinceps e vestigio: 'Tu quoque, si falsum est temerati crimen amici, Sanguinis atque animæ prodige Galle tuæ:' ubi Gallum falso Majestatis crimine a Valerio Largo, ut diximus, circumventum, Ovidiano quoque patrocinio defensitari videmus. Gallus proinde Tibulli ac Virgilii exsequias morte sua septennii unius vertentis spacio anticipavit: quem quidem postremum, Maronem dico, haud dubie quoque hoc loco nominaturus fuerat Naso, tanquam Tibulliani fati præcursorem, nisi is extra Eroticorum Poëtarum numerum, in quibus nomen suum Catullus, Calvus, Gallus, ac post hunc Tibullus noster legitime jampridem professi, experientissimo huic Amoris consulto habitus judicatusque, ad Heroicos potius Epicosque Poëtas ablegandus. Addatur hisce omnibus vel mantissæ loco insuper, honestissimum illud ipsius Flacci de Tibullo Elogium, quo eumpse haud indignum habuit, quem 'Candidum Sermonum suorum Judicem,' palam ac publicitus deprædicaret. Quæ judicii maturitas a Thalete illo Venusino Poëtæ huic nostro caute ac circumspecte tributa, an in rudem istam vicenarii adolescentis juvenilitatem, ut is ad judicium de tam elucubratis omnique ex parte politis Poëtæ quadragenarii scriptis serio faciundum, sententiamque libere pronunciandam, pro arbitro, vel quasi Censore adhibeatur scilicet, convenire aut locum ullum

habere possit, illi viderint porro, quibus inter Tibulli atque Ovidii Natales nullum hactenus discrimen factum. A quo tempore usque ad M. Lollii et Q. Lepidi Consulatum, (quo hæc ipsa ad Tibullum scripta sub ejusdem Epistolarum libri exodium diserte Flaccus ipse agniturus est postea,) Fastorum enumerationem rite instituere qui volet, illum quidem, Horatium inquio, 'Temporis id quater undenos implesse Decembres,' Tibullum vero vix majorem duobus ac viginti annis fuisse planissime est deprensurus. Huc biennium præterea si accedit, intra quod comitem quoque Maronianæ Libitinæ Tibullum additum commonstravimus prius, quid? an non idem ille, uti dictum est modo, ante quinti lustri vorsoriam ad Campos illos Elysios sine viatico commigrasse invenietur, 'Illuc, unde negant redire quenquam?'

Quod si quis, non dico verum, at saltem verisimile esse, fidem unquam fecerit nobis, eadem opera meridie tenebras esse, ipsi credo Lynceo est persuasurus. Sed quid si ipsius Tibulli confessionem ad partes advocemus insuper? ac ne ipsum quidem met ævi sui granditatem, quam eidem assignavimus supra, clam aut dissimulanter habere voluisse, distincte ac dilucide doceamus, nonne caussa ista perorata? Panegyricum ejus, si vacat vel lubet, consule, quo loco haud fortunas suas accisas modo, sed vero et juvenilem quoque illum vernæ ætatulæ florem penitus emarcuisse, serio hercule ac dolenter apud patronum suum conqueritur his verbis: 'Nam cura novatur, Cum memor accisos semper dolor admonet annos.'

Sed adulterinus ille, ut diximus, atque a mala manu Tibullo assutus Pentameter, omne istud turbamentorum Chaos peperit Scholiastis. Neque vero est, quod Marsicum Epigramma nobis objectet quispiam, juvenem Tibullum decessisse confirmans; haud magis utique, quam antiquum illud ac Sallustio quoque frequentatum dicendi genus, quo C. Cæsarem in animosa illa, ne ambitiosa dicam Pontificatus Maximi petitione, Catullo competitori suo haud obscure prælatum, 'adolescentulum' vocat, qui sex ac triginta annorum Candidatus cluebat; neque id sine rivali tamen, scin' cujusmodi? ipso inquam M. Tullio, qui Curionem, qui Crassum, qui Ser. Sulpicium denique, annum item tricesimum, et quod excurrit, supergressos, nunc 'juvenes,' nunc 'adolescentes' appellitet. Compertum enim habeo, quam et Adolescentiæ et Juvenilitatis istius terminandæ liberi, ne dicam, exleges fuerint Romani illi veteres, solennem illam Servitulliani, ut opinor, lustri rationem sequuti, qua lib. x. cap. 28. ex Tuberone docet Gellius, primitus ab rege illo institutum, ut 'juniores' ad annum usque 46. supraque eum annum 'seniores' appellarentur. Tibullus igitur, tametsi, uti ego judico, circiter quadragenarius vita defunctus, tamen ex Serviani instituti ratione, 'juvenis,' Marso perhiberi potuit: neque in eo Latinitatis leges migratæ. Quinimo ut ipsum quoque Horatianis propemodum Natalibus supparem faciamus, hoc est, annis quinis priusquam moreretur, aut quaternis saltem etiam quadragenario majorem, Romanus Callimachus subigit nos: quem duobus minimum lustris, vel certe sesquilustro juniorem fuisse oportuit: siquidem is Elegiographo nostro Romano servata temporum serie successor: qui ordo ipsi, in hoc saue Poëmatis genere, et Ovidii hactenus, et omnium sæculorum suffragiis concessus. Ex quibus tum universis tum singulis illorum pariter errorem est denudare, qui Epistolam illam Horatianam Albiano nomini inscriptam non ad hunc, qui in manibus nobis est, verum potius ad nescio quem avum ejus pertinere somniant,

cujus 'Hic fuerit porro nomine reque Nepos.' Atque ego nunc me una quoque ibidem traho, qui in exempli illius Satyrici enarratione: 'Nonne vides, Albi ut male vivat filius?'

Scholiastarum priorum sententiis suffragatus nuper, censuerim id ipsum in Poëtam hunc nostrum a Satyrographo illo maligne nimis ac criminose detortum: qua in re quam nauci non fuerim, nunc sentio denique, posteaquam ad veri investigationem conversus sero, quidem, sed tamen serio animum advortere institi tandem, Horatium de sese id temporis puero familiarem serere sermonem: cui parens suus exemplum istud Albianum, quo filium alieno opprobramento maxime a luxuriæ ac prodigalitatis vitio deterreret, inante posuerit scilicet. Qua quidem tempestate, tantum abest, ut paternis maternisque bonis abligurritis ad inopiam istam redactus fuerit Tibullus noster, ut ætatula ipsius id temporis non magis quam Horatiana huic vitio opportuna, aut ulli luxuriæ probro obnoxia per puerilitatis captum esse potuerit: nisi si tamen ea ratione prodigum fortasse dicamus, 'Qua talos Aulum correptum a patre, nucesque Ferre sinu laxo, donare, et ludere, Vates Idem alibi in Satyra ridentis imagine narrat.'

Ut ut est, Ode certe illa libri Carminum prioris XXXIII. se non avum Tibulli, quem quidem ego nullius sane coloris novi, verum hercule ad ipsissimum Elegiographum hunc nostrum peculiariter pertinere ipsamet clamitat: quippe in qua Pholoës etiam mentio occurrat tibi; ejus inquam Pholoës, a qua Marathum delitias suas torqueri lib. I. Eleg. 9. idem gravissime lamentatur quasi expostulans, eandemque, ne puerum usque adeo formosulum ac delicatulum nimia asperioris repulsæ indignitate pervicaciaque ac fastidiis suis perditum eat porro, deprecatur sedulo. Non igitur Hirciani anni fœtus Albius noster, neque ea, ut cum Catullo dicam, genuum viriditate, quæ eidem illi a Crinito, Lilio, cæterisque Poëticarum ætatum Finitoribus assignata hactenus. Quorum subidissimas frustrationes flagellare non est meum; Criniti præsertim, qui inter Poëtæ nostri familiares, et quidem intimos, nominatim etiam Propertium inculcet nobis; quum neque hic Tibulli, neque ille item Propertii, in tanta tamque benigna mutui faciendi opportunitate, aliquam, vel tralaticiam saltem, in scriptis suis mentionem uspiam fecisse inveniantur: æmulatione, opinor, studii communis, vel nescio qua ingeniorum dissimilitudine potius; qua factum, ut alterum contemtum præ se fortasse minoris, quam decebat, in pretio atque honore habuerit scilicet. Scitum enim Martialis est illud: 'Qui volet ingenio cedere, rarus erit.' Quam item Horatio caussam fecisse suspicor, cur Propertiani nominis memoriam invidioso carminum suorum silentio, vel dissimulatione certe præpostera suppresserit callidus: quem tamen propter Augustam illam Principis sui, et, quæ ratio maxima est, ipsius adeo Mæcenatis faventiam, frequentemque, imo domesticam cum communi illo doctrinarum ac leporum omnium patrono consuetudinem, invisum sane, 'Ignotumve sibi non est habuisse putandus.'

GERARTUS FALKENBURGIUS NOVIOMAGUS JANO DOUSÆ NORDOVICI S. D.

Serius, eruditissime Dousa, Nonni Dionysiaca, quæ tibi hinc discedenti promisi, ad te mitto; non quidem mea negligentia, aut oblivione tui, sed quia nullos hic interea tabellarios reperire potui, qui istuc

irent. Quare, si quid de Geldrica fide sinistri fuisti suspicatus, id velim animo ejicias tuo: meque in illorum adscribas numerum, qui tibi omnia, quæ tractas, quæve cogitas, feliciter evenire ex animo precantur. Feceris rem præstanti ingenio tuo dignam, si interdum locum aliquem floridiorem, qui in Nonno valde multi sunt, Latinis versibus expresseris: ἀλλὰ τί σε σπεύδοντα καὶ αὐτὸν ὀτρύνω; Ex quo hinc discessisti, vix quicquam accidit, unde epistolæ argumentum nasci possit, nisi quod satis severa in omnia bibliopolia fuerit instituta inquisitio, et quod quinque ex tenuioribus librariis in carcerem sint conjecti. Quantum intelligo, statuetur quid crudelius, si qui sunt, in illos, qui libros vetitos tempore tumultus distraxerunt. Allatus est et nuncius de morte Principis Condæi et Comitis Mongomberi. Dandelottum ferunt captum, et Amiralium accepto gravi vulnere nescio quo profugisse, toto exercitu fere ad internecionem cæso ac profligato. Giselinus noster nondum redierat, sed Pulmanno nunciari jussit propediem se adfuturum. Pulmannus remittit tibi Petronium cum fenore, quem quando Plantino visum erit recudere, fiet in eo honorifica tui mentio: interea de Carmine illi præfigendo cogitabis. Hadrianum Junium summum virum a me salutare non gravaberis. Misissem illi Nonni exemplar, nisi scirem illum habere. Silvius tua Poëmata nondum inchoavit. Urgeto hominem per literas, nunquam alioqui editionem maturaturum. Memini te nobis, cum hic esses, ingeniosissimas quasdam in Tibullum et Propertium lectiones et explicationes prælegere, quas ut omnes in vino scripsi, ita nunc eas, vel te potius ipsum requiro; nam constitui utrumque diligenter pervolutare tuo motus exemplo. Vale mi Dousa, et Falkenburgium tuum, cui ultro nuper, quæ tua est humanitas, amicitiæ tuæ fores aperuisti, amare perge. Becanus, Pulmannus, et Plantinus tibi salutem dicunt. Nescire te nolui, πτερνοτρώκτας ἐκ τῆς Ὁμηρικῆς Βατραχομυομαχίας habere rursum quod agant, vel, si mavis, rodant. Iterum Vale. Raptim Antverpiæ. IV. Kal. April. CIↃ. IↃ. LXIX.

JANI DOUSÆ
AD
GER. FALKENBURGIUM
SENARII EX MERIS IAMBIS.

Horum proxima Epistola fit mentio.

Ita usque donet esse sobrio mihi,
Bonumque dictet ex mea lubidine
Apollo carmen; ut fuit volup' mihi
Tuarum, amice, literarum amabili
Frui lepore, pessimæque crapulæ
Malum levare; quam diebus his mihi
Tricongiana contulit benignitas.
Habere namque dum bene hospites volo
Meos, pedemque ferre cum Pholis juvat,
Mero impotente vicit obrutum cito
Frequens amystis: hic statim omne Bacchico
Mihi vapore dissilire sinciput;
Ita ut cerebrum habere me puerperi
Jovis viderer, usque donec auribus
Tuæ intulere se meis tabellulæ,
Mihi lepore quæ suo illico gravem,
Quasi flabella, dispulere crapulam.
Refectus inde, Falkenburge, maximas
Gravissimasque gratias ago tibi.
Neque hinc recuso, si madere denuo
Fuat lubido, quin identidem novo
Styli lepore crapulam leves meam.
At interim valete, abeste vos procul,
Et hinc abite maximam in malam crucem,
Molesta turba, quotquot estis o Pholi.

JANI DOUSÆ
AD SUPERIOREM FALKENBURGII EPISTOLAM RESPONSIO,

In qua suspecta aliquot Tibulli, plura

Propertii loca partim tentata; partim, quæ septuosiora videbantur, aut illustrata aut explicita; nonnulla etiam vitii manifesta in melius, uti spero, nunc primum correcta ac restituta.

Næ tu homo es quantum vivit hominum impetrabilissimus; cui satis non est, quod paupertinam bibliothecæ nostræ supellectilem augustissimo Nonni volumine, nullo beneficio meo provocatus auxisti; nisi etiam, Geldricæ insuper fidei mentione per causam injecta, tarditatis culpam depreceris, quam tibi non negligentia aliqua, ut scribis, aut oblivio mei, sed vero tabellariorum inopia objecit. Atque, si vel levissimam de te unquam sinistre nobis suspicandi occasionem præbuisses, tacerem; nunc autem cum nihil a te factum habeam, quamobrem non prolixe omnia de te pollicear mihi, officium meum facere cogor, teque pro nostra familiaritate leniter et leviter commonere, proletario isto, imo vero Plautino satisfactionis genere apud amicos, hoc est, qui amici sunt, ita uti nomen possident, opus non esse: alioquin ego plus justis de caussis personam hic tuam assumere possim, meque expurgatum ire tibi, cui, quod tanto tempore promisi, reapse ut volui, atque uti debui, repræsentare videor oblitus: de carmine tibi nuncupando loquor; quod quidem, ædepol haud scio, an ope aliqua a Musis meis ignavissimis exculcare vel extundere potuissem, nisi uberrimum ipsis natum ex re argumentum, et quidem in tempore, literæ porro subjecissent tuæ. Audis desidiæ excusationem, sed quid probibet et Sylvium in partem communis culpæ advocare, qui de nugarum nostrarum Editione, quam maturare dixerat, nihil quicquam, ex quo a vobis discessi, sperare nos jussit? quam si saltem vel affectam quoquomodo dedisset, nos etiam diligentia sua ad fidem tibi persolvendam fecisset alacriores, ut qui metuissemus non modo te diutius creditorem habere, sed vero moram paratis prælorum operis objectare, si Poëma Editioni appendendum non tempori exhibuissemus: quod verum esse ut inducaris, mitto id ipsum tibi his tabellis insitum insertumque. Tu quicquid id est in bonam partem acceptum aure non tetrica exigere properabis, et vel Epigrammatum meorum, si tanti res videbitur, vel Sylvarum libris adstrui curabis, ut tibi maxime concinnum erit. Argumentum, ut dixi, partim ex tabellarum tuarum, partim ex intemperantiæ meæ occasione natum scito, quam mihi literæ istæ tuæ delenifica sua allocutione tanquam flabello quodam commode allatæ discusserunt: discussit et Dionysiacon suorum lectione Nonnus tuus; quo nomine gratias, in aliquo si possem, hoc est, hostimentum par pari, merito utique ac lubentissime referre me cuperem tibi. Quod possum tamen, gratias ago, et quidem ingentes; teque oro ne male habeat, quod meam tibi de locorum quorundam magis in eo Poëta insignium versione operam, quam exigis, polliceri nequeo: libenter et hic quoque morem gesturus tibi, si ea in me ingenii, sive adeo Poëticæ industriæ vigeret indoles, quantam vel tu esse falso profecto existimas, vel ipse mihi nequicquam exopto: quanquam et meapte figlina contentus, in opus alienum ire nolo, potiusque id omne doctis exequendum relinquo, atque inprimis tibi, qui interpres es prorsus hanc ad rem unicus, adeoque ad Dionysiaca ista omnem jampridem aciem instructam habes: ut qui Nonnum totum diligentissime a te castigatum primitus doctissimis insuper Scholiis adpensis illustrasti. Quare aut ipse Poëtam illum interpretandum suscipias, aut alterum huicce negocio idoneorem præfulcias necesse erit. Nam de me, ut dixi, temere nihil hic quic-

quam Falkenburgio meo præstare ausim, memor illius pervolgati: 'Ne sutor ultra crepidam.' Porro ad Petronium quod attinet, gratulor nobis aliquod fuisse opellæ illius pretium: ita eum pulchre mihi et quidem cum fœnore remisit Pulmannus tuus, ut nihil jam ultra ipsi ad summum felicitatis cumulum deesse existimem, præter typos Plantini nostri et Gallicanum Memmianæ Bibliothecæ exemplar, quod utinam, Pithœus nobis invidere abstineat diutius. Interim de carmine illi, uti postulas, præfigendo operam dabimus, ne editionem moretur. Hadrianum Junium nostrum quisnam terrarum angulus habeat, ignoro. Eum, si quidem hic apparuerit, et salute, et gratissimo nuncio tuo primus, uti spero, impertiam. Quod vero sedulo me cohortaris, ut Silvium per scriptas literas urgeam, ne longius nugarum nostrarum editionem protollat, sed eam quantum potest maturet, currentem, ut aiunt, incitas: et certe cum eo homine jamdudum pluribus verbis malis per literas interpretes expostulassem, si modo tabelliones ad manum fuissent. Quod ut tibi etiam verisimile fiat, mitto una opera tabellas ad eundem meas in huncce fasciculum conjectas, quibus ipsum officii sui, quod quidem prorsus oblitus videtur, obiter commonefacio. Scripsi eadem de re non ita pridem fuse et copiose ad Giselinum nostrum, quem huic provinciæ tanquam Herculem quendam præfeceram: verum is nihil etiam dum, quod sciam, respondit; nisi si tabellæ forte in itinere perierint: quod Callipedum istorum incuria sæpius mehercule quam vellem nobis, epistolarum scriptoribus, contingit. Eum itaque, si istic fuerit, meis verbis compellare atque identidem porro reflagitare poteris, ut quod ejus fidei et fiduciæ potissimum mandatum atque concreditum est, in eo exequendo moram nullam interponat, si modo is fidem de editione præstitam liberare postulet sese. Habes quæ tibi rescribenda duxi. Reliquum est, ut ad meas in Tibullum et Propertium observationes me conferam, quæ tametsi nauci non sunt, et, ut paucis dicam, vino tantum inscribi dignæ, tamen quum tibi morem non gerere maxima sane religio sit mihi, committere nolui, ut conjecturas meas potius, quam conjectorem ipsum desiderares. Ut ergò Tibullum primo, sic quasi saltuatim expediamus, scias velim in Poëta eo pauca admodum, eaque non nimium laboriosa a nobis animadversa esse: in quibus illud in primis se offert libro I.

Lib. I. Eleg. 1. vs. 11. *Nam veneror, seu stipes habet desertus in agris, Seu vetus in trivio florida serta lapis*] Ovid. Fast. II. 'Spargitur et cæso communis Terminus agno; Nec queritur, lactens cum sibi porca datur.' Et mox: 'Illic lanigeri pecoris tibi Termine fibris Sacra videt fieri sextus ab urbe lapis.' Addatur his insuper a Prudentio haud sublestæ fidei testimonium: 'Et lapis illic Si stetit antiquus, quem cingere sueverat error Fasciolis aut gallinæ pulmone rigare.' Item ab eodem alterum quoque: 'Verris cruore scripta saxa spargere.'

Lib. I. Eleg. 2. vs. 80. *Et mea nunc pœnas impia lingua luit*] Ego semper usque adhuc legendum putavi, et nunc etiam puto, *luat;* idque sine interrogatione: quam conjecturam meam confirmat et Statius; nullo tamen sensu. Nam et interrogationis notam retinuit, et confirmativæ particulæ *Et* loco perperam substituit *Ut:* quod quale sit necdum in mentem venire potuit mihi, omnem loci hujusce constructionem ex iis, quæ statim porro insequuntur, petendam autumo. Ut significet Poëta: Si unquam Veneris numen per iracundiam forte, quæ amantibus utique familiaris, vel dicto modo, hoc est, leviore

aliquo convicio læsisse temere argui possit, se causam haud dicere, quin illico illi meritas impietatis pœnas lingua sua ob maledictum persolvat: innuens, nihil se tale ne justissima quidem ob Eroticas injurias indignatione provocatum, ingratissimisque contumeliis lacessitum per ætatis impotentiam vel tralaticie saltem, ullo unquam tempore admisisse.

Lib. I. Eleg. 6. vs. 5. *Jam mihi tenduntur casses: jam Delia furtim Nescio quem tacita callida nocte fovet*] Argute. Etenim ad commune illud amoribus Tibullianis cum Delia, id est, Diana, cognomentum allusum: quæ Dea venandi studio præesse credita antiquitus: ad quam rem plagis cassibusque cumprimis opus, 'Ad colles saltusque indagine reticulata Cingendos, canibusque in retia compellendas Et clamore feras.' Qua de re consulenda lib. IV. Carm. 3. ex Sulpitiæ persona ad Cherinthum amatorem suum directa, cui initium est: 'Parce meo juveni,' &c. Habes mox ibidem: 'Neve cubet laxo pectus aperta sinu.' Ne fiat illud scilicet, quod apud Ovidium quondam evenisse sibi Helenæ commemorat Paris: 'Prodita sunt (memini) tunica tua pectora laxa, Atque oculis aditum nuda dedere meis: Pectora vel puris nivibus, vel lacte, tuoque Complexo matrem candidiora Jove. Dum stupeo visis, nam pocula forte tenebam, Tortilis a digitis excidit ansa meis.'

In eadem Elegia sexta, vs. 59. raræ cujusdam elegantiæ usus est vocabulo *adducit*, de matre lena loquens: *Hæc mihi te adducit tenebris, &c.* Quam lectionem cur Statius mutarit, non video; quum 'adducere' proprie sit puellam alicui conciliare, ut quidem loquitur Petronius noster: unde etiam 'adductrices' pro stupri sequestris, sive adeo conciliatricibus vetustatem posuisse crediderim.

Lib. I. Eleg. 10. vs. 25. *At nobis ærata, Lares, depellite tela*] Dubium mihi non est, quin 'Hostilios Lares' speciatim designet, quibus immolabant Romani, quod ab iis hostes arceri putabant. Auctor Festus: ad quos etiam Propertius visus respexisse, quum scribit: 'Hannibalemque Lares Romana cæde fugantes.' Atqui hoc ipsum non Laribus hisce Hostiliis, sed vero Herculi Tutano attribuit Varro bellissimis Senariolis illis: 'Noctu Hannibalis quum [lego, *quod*] fugavi exercitum, Tutanus hoc, Tutanus Romæ nuncupor. Hac propter omnes, qui laborant, invocant.' In quo postremo etiam versu pronomen desiderari suspicor: idque post priorem dictionem illam ponendum hoc quidem modo et ordine: 'Hac propter me omnes, qui laborant, invocant:' 'quod fugavi,' id est, quia, sive quoniam, fugavi. 'Tutanus hoc,' id est, eo, vel ideo Tutani cognomentum inditum a Romanis est mihi.

Ibidem, vs. 63. *Sit lacrimas movisse satis: quater ille beatus, Quo tenera irato flere puella potest*] Hoc enim amoris veri, haud simulati, dico, certissimum atque evidentissimum argumentum. Nam nisi perdite efflictimque flagraret misera, animi ægra, amore saucia, susquedeque ferret furiosas amatoris sui æmulationes, impotentiamque ac iracundiam, et quasi oculis pumiceis, quo ægre etiam illi faciat magis præsertim irato, siccocula esse porro ac videri pertenderet: neque, sicuti est apud Plautum, lacrymam exorare posset, unam modo uti exspuerent scilicet.

Lib. II. Eleg. 1. Ambarvale sacrificium descripturus ante omnia sibi et sociis incolumitatem, bonamque adeo valetudinem comprecatur, his verbis: *Quisquis adest, valeat, &c.* Hoc est, bene ac belle habeat sese, sospesque ac validus vitam procudat porro: ut quidem ego interpretor; si seorsum tamen a Becano, summo viro, per te sentire liceat mihi, qui, *faveat*, mavult. Et tamen a me quoque Ovi-

dius facit, Fast. iv. ita Tibullo nostro succentans scilicet: 'Pelle procul morbos, valeant hominesque gregesque, Et valeant vigiles, provida turba, canes.' Ibid. 'Solvite vincla jugis; nunc ad præsepia debent Plena coronato stare boves capite.' Interpretandum ex Dionysio Halicarnassæo ita porro nobis repræsentante hunc morem: Ἀπέδειξαν δὲ καὶ Ποσειδῶνι τέμενος Ἱππίῳ, καὶ τὴν ἑορτὴν Ἱπποκράτεια μὲν παρ' Ἀρκάδων, Κωνσουάλια δ' ὑπὸ Ῥωμαίων λεγόμενα κατεστήσαντο, ἐν ᾗ παρὰ Ῥωμαίοις ἐξ ἔθους ἐλινύουσιν ἔργων ἵπποι καὶ ὀρεῖς, καὶ στέφονται τὰς κεφαλὰς ἄνθεσι.

Quod porro legitur Elegia eapse media, vs. 53. *Et satur arenti primum est modulatus avena Carmen, ut ornatos diceret ante Deos*] Referendum ad Plautinum illud: 'Larem corona nostrum decorari volo:' *ornatos* enim nihil aliud, quam coronatos ac mollibus floreisque sertis redimitos, ex ritu superstitionis antiquæ.

Elegia porro ejusdem libri tertia, quod scribit Tibullus, nihil intonsas comas Apollini profuisse, quo minus tauros Admeti formosus pasceret, mirum alicui haud injuria videri possit, nisi idem sciat, probeque antea compertum ac provisum habeat sibi, bubulcos, &c. [Vide p. 402.] Constat enim veteres tam Romanos quam Græcos, urbanos, haud agrestes dico, maxime semper περὶ κάλην, ut Aristæneti more loquar, ἀσχολεῖσθαι τὴν κόμην solitos; neque id adeo mirandum, quum 'summum,' teste omnium elegantiarum Arbitro, 'formæ decus capilli.'

Elegia deinceps quinta, præsagia prodigiaque belli civilis prænuncia continet, de quibus singulatim Auctor de Prodigiis consulendus. Cæterum quod inter alia hoc quoque commemorat Tibullus nobis: *Fataque vocales præmonuisse boves:* eo pertinet, quod Eusebius refert; Bovem sub C. Cæsaris mortem in suburbano loquutum, frustra se urgeri, quippe non frumenta, sed vero homines, hoc est, estores brevi oppido defuturos: tantas cadaverum struices, tamque immanes fore acervos scilicet. Ne longum faciam, unum etiam Tibulli locum adscribam, qui est in Carmine ad Messallam: is ad hunc modum in libris formulariis hodie publicatus exstat: *Nam mihi cum magnis opibus domus alta niteret Cui fuerant flavi ditantes ordine sulci, Horrea fœcundis indeficientia mensis, &c.* Ego secundo versu non *ditantes*, quod nihili verbum est, hoc quidem loco, sed *distantes* reponendum præstare ausim: quod quale sit explicat nobis unicus ille 'Romanæ fidicen lyræ,' quum scribit: 'Est, ut viro vir latius ordinet Arbusta sulcis,' &c. Et tamen Lucretius lib. ii. 'Largifica stipe ditantes.' consimiliter eloquutus videri potest. Nisi si quis forte *ditantes horrea sulci* rescribere se malit: cui lectioni adstipulabitur iterationis ejus venustas, quæ in repetitione verbi *Horrea* initio porro versus insequentis comparet.

Unam etiam sententiam apponam insuper, cujus acumen huic ipsi quoque, Horatio inquam, haud indignum visum, quo Satyram ornaret suam. Sic enim ille: 'Exilis domus est, cui non et multa supersunt, Et dominum fallunt, et prosunt furibus.' At Tibullus noster de semet ipso quam consimiliter! *Et domino satis, et nimium furique lupoque.* Et hæc in Tibullum pro tempore inquisisse sufficiat nobis, quorum nonnulla etiam Victori nostro, quum hic apud nos esset, prælegisse commemini.

JANI DOUSÆ FILII
IN
ALBIUM TIBULLUM
CONJECTANEA ET NOTÆ.

[Annotatiunculas Dousæ F. e sequentibus omnes, ut et Dousæ P. ex antecedentibus nonnullas prætermisimus, quæ scilicet jam passim comparent inter Scal. et aliorum Notas, a pag. 369. usque ad pag. 440. *Ed.*]

LIBER I.

CAPUT I.

Secunda Elegia libri primi excussa. *Percussus Baccho*, ea lectio firmata novis auctoritatibus. Ebrietatis et amoris comparatio. *Janua difficilis.* Lampridius explicatus: verax saga, feminæ veratrices. [Vide inter Scal. et aliorum Notas, pp. 374. 375.]

Quod in ipso pene Tibulliani libri vestibulo occurrit nobis: lib. I. El. 2. vs. 3. *Neu quisquam multo perfusum tempora Baccho:* an *percussum* legi debeat, quod veteres quidam libri agnoscunt, a multis varie agitatum est: quorum probationes et exempla ex Plauto, Ovidio, aliisque depromta, quod nunc primum nota non sint, sciens prætereo. Addam his tantum velut supernumerarium testem Alexidem Comicum ita scribentem: Πίνουσ' ἑκάστης ἡμέρας δύ' ἡμέρας Διασειόμενοι τοὺς κροτάφους ὑπὸ τοῦ ἀκρατοῦ. Neque abludit ab his illud Athenæi lib. XI. Θεόφραστος δ' ἐν τῷ Ἐρωτικῷ, Χαιρήμονά φησι τὸν τραγικὸν λέγειν ὡς τὸν οἶνον τῶν χρωμένων κεράννυσθαι, οὕτως καὶ τὸν ἔρωτα. Unde intelligimus cur μεθύειν ἔρωτι Anacreon dixerit, curque 'amore saucios' Ennius et Lucretius eadem tralatione qua Justinus, sive Trogus Pompeius, 'mero saucios.' Sed quoniam in hanc amoris et ebrietatis comparationem occasione oblata non quæsita incidimus, lubet pauca adscribere quæ id illustrent. Plutarchus in Symposiacis: Ἐλέχθη ὅτι τῷ μεθύειν τὸ ἐρᾷν ὅμοιόν ἐστι, ποιεῖ γὰρ θερμοὺς, καὶ ἱλαροὺς, καὶ διακεχυμένους. Heliodorus lib. III. Διάνοια ἐρῶντος ὅμοιόν τι καὶ μεθύοντος· εὔτρεπτον καὶ οὐδεμίαν ἕδραν ἀνεχόμενον· ἅτε τῆς ψυχῆς ἀμφοτέροις ἐφ' ὑγροῦ τοῦ πάθους σαλευούσης. Διὸ καὶ πρὸς μέθην ὁ ἐρῶν, καὶ πρὸς τὸ ἐρᾷν ὁ μεθύων ἐπίφορος. Verum ut ad Tibullum revertar, si quis *perfusum* retinere malit, haud valde renitar; præsertim quum hic noster et alibi ita loquatur, et Martialis fere eodem modo: 'Atque inter mensas largo jam nectare fusus.' Silius Italicus lib. VII. 'patrioque Lyæo Tempora quassatus.' Comparationem autem quam ibidem inter amorem et ebrietatem institui, valde illustrabit hæc Xenophontis sententia: Ἀγρυπ. Ἀγυρῷ δὲ καὶ τοὺς εἰς φιλοποσίαν προκληθέντας, καὶ τοὺς εἰς ἔρωτας ἐγκυλισθέντας, ἧττον δυναμένους τῶν τε δεόντων ἐπιμέλεισθαι, καὶ τῶν μὴ δεόντων ἀπέχεσθαι.

11 *Capiti sint precor illa meo*] De hac loquendi consuetudine alii alia: nos hoc observamus; pertinere huc quod Lampridius de Commodo tradit: 'sanguinem gladiatoris occisi eum sibi ad caput detersisse:' idque male ominosum fuisse addit; non alia ut opinor de caussa, quam quod hac ratione sibi ipse imprecari videretur, ut in se et caput suum recideret gladiatoris sanguis.

74 *Mollis et inculta sit mihi somnus humo*] Mire variant hic libri; alii enim *in inculta*, alii *et in culta*, nonnulli *et in nuda* habent. Ex qua lectionum discrepantia venit mihi in mentem legendum forte: *Mollis et in dura sit mihi somnus humo*. Eleganter enim opponuntur hæc: *Mollis somnus, dura humus*. Favet conjecturæ nostræ illud Senecæ Epist. XCI. 'Sollicitudo nos in nostra purpura versat et acerrimis excitat stimulis: mollem somnum illis dura tellus dabat.'

CAPUT II.

Versari. Pœna Tityi. Petronio lux et forte an medicina facta. *Avis* de solo vulture: *οἰωνός*. *Supplicare Pluvio Jovi. Magna urbs.* Alia quædam. [Vide inter Scal. et aliorum Notas, p. 287.]

Lib. I. El. 3. vs. 73. *Illic Junonem tentare Ixionis ausi Versantur celeri noxia membra rota*] Sic paulo post idem: 'Versatur celeri fors levis orbe rotæ.' Plautus in Cistellaria: 'versor in amoris rota miser:' pro quo perperam, meo quidem animo, 'vexor,' substituere conati sunt alii: hinc et Seneca Nat. Quæst. lib. VI. dixit: 'Nec hominum nec Deorum nec rerum timore versari.'

75 *Porrectusque novem Tityus per jugera terræ Assiduas atro viscere pascit aves*] Seneca Thyeste: 'Aut pœna Tityi, qui specu vasto patens Visceribus atras pascit effossis aves.' Ubi et ad hunc Tibulli locum respexit et ad illum Propertii: 'Atque inter Tityi volucres mea pœna vagetur.' Similiter quoque Ovidius de eodem: 'Jugeribusque novem, qui summus distat ab imo, Visceraque assidua dedita præbet avi.' Videmus autem Tibullum cæterosque Homeri et Apollodori, apud quos Tityo duo vultures jecur rimantur, contra Ovidium Virgilii secutum opinionem, qui ab uno discerpi depascique vult: ut et Petronius ex correctione Patris: 'Cui vultur jecur ultimum pererrat, Et pectus trahit intimasque fibras, Non est quem Tityum vocant poëtæ, Sed cordis mala, livor atque luxus.' Sed hic videatur etiam scribi posse: 'Qui vultur jecur ultimum pererrat,' et: 'Non est, quem Tityi vocant poëtæ:' ut livor et luxus vulturi assimulentur, quemodo fere in Epigrammate Græco, quod hinc adumbratum puto, Anthol. lib. II. Ὄρνεον ἠσθίομεν κεκλημένοι ἄθλιοι ἄνδρες, Ἄλλων ὀρνίθων βρώματα γιγνόμενοι· Καὶ τὸν μὲν Τιτυὸν κατὰ γῆς δύο γῦπες ἔδουσιν, Ἡμᾶς δὲ ζῶντας τέσσαρες αἰγυπιοί. Intelligit enim spem, metum, iram, cupiditatem. Cæterum notandum in hac Tityi mentione 'aves' aut 'volucres' ubique pro vulturibus poni, quod ad imitationem Græci sermonis fieri credo: in illo enim *οἰωνὸς* cum generaliter de omnibus avibus dicatur, tamen proprie adstringitur ad hanc significationem. Tzetzes in Hesiodum: Οἰωνοὶ κυρίως οἱ γῦπες, ὡς οἰωνοί· ἤτοι μόνοι δίχα συνουσίας ὠὰ ὑπηνέμια γεννῶντες.

Lib. I. El. 4. vs. 18. *Longa dies molli saxa peredit aqua*] Eandem sententiam extulit Bion: Ἐκ θαμινῆς ῥαθάμιγγος, ὅκως λόγος, αἰεὶ ἰοῖσας Χὰ λίθος ἐς ῥωγμὸν κοιλαίνεται. Item Aristænetus alludens ad Chærili versum: Ῥανὶς γὰρ ὕδατος ἐνδελεχῶς ἐπιστάζουσα καὶ πέτραν οἶδε κοιλαίνειν.

Lib. I. El. 6. vs. 1. *Semper ut inducar blandos offers mihi vultus; Post tamen es misero tristis et asper, Amor*] Quod Tibullus hic de amore, idem de fortuna dicit Theodorus Metochita in

Disputationibus suis; cujus verba quod longiuscula sint, non adscribo.

35 *Te tenet, absentes alios suspirat amores*] Sic infra lib. IV. Carm. 5. 'Quod si forte alios jam nunc suspirat amores.' Legi quoque posset *absentis;* ut Martialis: 'Sic tenet absentis nostros cantatque libellos.' Si alteram retinemus, erit dictum, ut a Columella libro de Cultu Hortorum: 'Maximus ipse Deum posito jam fulmine fallax Acrisionæos veteres imitatur amores.'

Lib. I. Eleg. 7. vs. 61. *Te canit agricola, e magna cum venerit urbe*] Per *magnam urbem,* Romam intelligendam puto, quomodo ab eodem accipitur lib. II. 'hic magnæ jam locus urbis erit.'

Lib. I. Eleg. 8. vs. 17. *Num te carminibus, num te pallentibus herbis*] Idem Epithetum herbis tribui videmus a Virgilio; unde et Sappho loquens de pallore illo amantium viola, ut Horatius ait, tincto: χλωροτέρη δὲ ποίας Ἐμμὶ dixit. Videndum tamen, an non *pollentibus* scripserit Tibullus ad vim herbarum et efficaciam respiciens.

Lib. I. Eleg. 9. vs. 27. *Ipsa Venus somno domitos*] Allusit ad Epithetum Somni Homero frequens πανδαμάτωρ.

CAPUT III.

Tibullum Lucifero currum tribuisse, contra Poëtarum consuetudinem: de qua nonnulla post Scaligerum. *Lucifer desultor. Hesperum* pro Lucifero sumi ab Horatio. *Nocturnus* quis sit in Plauti Amphytruone, isque locus præter interpretum omnium mentem enucleatus. *Rota Luciferi, Solis. Boves aratores.* [Vide inter Scal. et aliorum Notas, pp. 392. 394. 395.]

Lib. I. Eleg. 10. vs. 7. *Divitis hoc vitium est auri*] Apposite ad hanc sententiam Seneca Nat. Quæst. lib. I. 'Postquam deterior populus ipsas subiit terras effossurus obruenda, ferrum primum in usu fuit, et id homines impune eruerent, si solum eruissent.' Hinc et Manilius Astronom. lib. V. de ferro loquens: 'Quod solum decuit mortales nosse metallum.'

LIBER II.

CAPUT IV.

Ornati Dii. Noctis equi, currus: ætheris dorsum. Apuleius illustratus. Nox cur siderum mater dicta, triplex caussa, idque ab Orpheo esse ostensum. *Chorus siderum.* Varro correctus. Censorinus explicatus: item Martialis. *Deus* pro 'Sole.' *Organum Dei. Divum lyra.* Recepta in Varrone lectio defensa pariter et declarata. Veterum opinio de Planetarum stationibus, quas a Sole fieri credebant. *Lascivia siderum, piscium.* Tibullus bis correctus. [Vide inter Scal. et aliorum Notas, pp. 398. 400. 401.]

LIB. II. Eleg. 1. vs. 1. *Quisquis adest faveat*] Malim: *Quisquis ades, faveas:* sic infra: 'Quisquis ades, lingua, vir mulierque, fave.'

86 *Et Phrygio tibia curva sono*] Sic Lucretius: 'Et Phrygio stimulat numero cava tibia mentes.' Ovidius: 'Tibia dat Phrygios, ut dedit ante, sonos.'

88 *Lascivo sidera fulva choro*] [Vide inter Scal. et aliorum Notas, p. 400.] Si mundum organum Solis esse intelligamus, illustris sententia fuerit et ex Orphicæ Theologiæ penetralibus depromta; is enim cælum universum Apollinis cithara temperari canit pulcherrimis versibus Hymno in Apollinem: Σὺ δὲ πάντα πόλον κιθάρῃ πολυκρέκτῳ Ἁρμόζεις, ὁτὲ μὲν νεάτης ἐπὶ τέρματα βαίνων, Ἄλλοτε δ' αὖθ'

ὑπάτην, ποτὲ Δώριον εἰς διάκοσμον Πάντα πόλον κρίνας, κρίνεις βιοθρέμμονα φῦλα. Adde testimonium Platonis ex Cratylo, ubi de Etymo Apollinis agit: Κατὰ δὲ τὴν μουσικὴν δεῖ ὑπολαβεῖν ὥσπερ τὸν ἀκόλουθόν τε καὶ τὴν ἄκοιτιν· ὅτι τὸ α σημαίνει πολλαχοῦ τὸ ὁμοῦ, καὶ ἐνταῦθα τὴν ὁμοῦ πόλησιν, καὶ περὶ τὸν οὐρανὸν, οὓς δὴ πόλους καλοῦσι· καὶ τὴν περὶ τὴν ἐν τῇ ᾠδῇ ἁρμονίαν, ἣ δὴ συμφωνία καλεῖται. ὅτι ταῦτα πάντα, ὥς φασιν οἱ κομψοὶ περὶ μουσικὴν καὶ ἀστρονομίαν, ἁρμονίᾳ τινί πολεῖ ἅμα πάντα. Huc respexit Virro Satyra ὄνος λύρας· 'Quam mobilem divum lyram Sol harmoge Quadam gubernans motibus Diis veget.' Neque enim assentior doctissimo Adriano Junio sollicitanti hanc lectionem, quæ optima est, et noxam architectanti: 'Divum' enim 'lyra' est id quod 'organum Dei' vocavit Dorylaus, scilicet mundus ipse et Planetæ circum Solem ὥσπερ βασιλέα χορεύοντες. Quod autem sequitur: 'harmoge Quadam gubernans motibus Diis veget,' dixit ex opinione veterum, qui ceterorum cursus astrorum pendere a vi nutuque Solis existimabant temperantis sibi circumjectas rotationes. Quin et planetarum stationes a Sole fieri censebant, ut ex his Vitruvii verbis apparet lib. IX. cap. 4. 'Ergo potius ea ratio nobis constabit, quod fervor, quemadmodum omnes res evocat et ad se ducit, eadem ratione Solis impetus vehemens radiis trigoni forma porrectus, insequentes stellas ad se perducit, et ante currentes veluti refrenando retinendoque non patitur progredi, sed ad se cogit regredi, et in alterius trigoni signum esse.' Item his Plinii lib. II. cap. 16. 'Percussæ [sc. stellæ] in qua diximus parte et triangulo Solis radio inhibentur rectum agere cursum, et ignea vi levantur in sublime. Hoc non protinus intelligi potest visu nostro, ideoque existimantur stare, unde et nomen accepit statio. Progreditur deinde ejusdem radii violentia, et retroire cogit vapor repercussas.' Quo respiciens Lucanus dixit: 'Sol tempora dividit anni; Mutat nocte diem, radiisque potentibus astra Ire vetat, cursusque vagos statione moratur.' Eleganter autem lasciviam sideribus tribuit Tibullus, eadem forte ratione, qua 'lasciviam piscium' dixit Pacuvius apud Cic. de Div. lib. I. imitatus, ut credo, illud Livii Andronici: 'Tum autem lascivum Nerei simum pecus.'

89 *Postque venit tacitis fulvis circumdatus alis Somnus*] Euripides in Hecuba: ὦ πότνια χθὼν Μελανοπτερύγων μᾶτερ ὀνείρων. Et iterum in eadem Tragœdia: Ἔμαθον ἐνύπνιον ὀμμάτων ἐμῶν ὄψιν, οὔ με παρέβα φάσμα Μελανόπτερον, ἂν ἐσεῖδον Ἀμφί σ' ὦ τέκνον.

CAPUT V.

Variorum locorum collatio. Divinatiuncula. *Cupidus*. Prodigiosus Solis pallor et quasi defectus. Vera lectio in Tibullo adserta et stabilita. [Vide inter Scal. et aliorum Notas, pp. 404. 407. 408. 412.]

Lib. II. Eleg. 3. vs. 1. *Rura tenent, Cornute, meam villæque puellam*] His et sequentibus haud abludunt illa quæ apud Philostratum in Epistola quadam exstant: Τί οὖν μέλλω ποιεῖν ἐὰν ἐξελάσῃς εἰς ἀγρὸν ὡς πέρυσι, καὶ πολλῶν ἡμερῶν τὰς ἐν ἄστει διατριβὰς καταλίπῃς· ἡγοῦμαι ἀναγκαῖον σαφῶς ἀπολωλέναι, μηδὲν ἔχοντα ἡδὺ μήτε ἀκούειν ἔτι μήτε ὁρᾷν· ἐγὼ μὲν γὰρ ἕψεσθαί σοι νομίζω καὶ τὴν πόλιν ἐξιούσῃ καὶ αὐτοὺς τοὺς ἐν ἄστει θεοὺς ἑλκομένους ὑπὸ τῆς θέας· τί γὰρ ἐνταῦθα μόνοι ποιοῦσιν; εἰ δὲ κἀκεῖνοι κατὰ χώραν μενοῦσιν, ἀλλ' ἔγωγε οὐκ ἀπολειφθήσομαι τοῦ ἔρωτος ἐφόλκιον· εἰ δὲ καὶ σκάπτειν δέοι, λήψομαι τὴν δίκελλαν· εἴτε κλᾷν, θεραπεύσω τὰς ἀμπέλους· εἴτε ἐπάγειν λαχάνοις ὕδωρ, ὁδοποιήσω τὸν δρόμον.

47 *Lentus ut intra Negligat hybernas piscis adesse minas*] Quod si audaculo mihi liberet esse, omnino emendarem:

Nesciat hybernas piscis adesse minas.

69 *O valeant fruges, ne sint modo rure puellæ*] Sic infra: 'Pace tua pereant arcus pereantque sagittæ, Phœbe, modo in terris erret inermis Amor.'

LIBER III.

CAPUT VI.

Pallida Ditis aqua. Patientia. Orcus pro 'Plutone:' is cur *Dives* dictus. In Lucillio conjectura probabilis. *Mundus æthereus. Illudere.* Alia quædam. [Vide inter Scal. et aliorum Notas, pp. 414. 419.]

Lib. III. Eleg. 3. vs. 38. *Dives in ignava luridus Orcus aqua*] Idem fere de Acheronte Pindarus apud Plut. Ἔνθεν τὸν ἄπειρον ἐρεύγονται σκότον Βληχροὶ δνοφερᾶς νυκτὸς ποταμοί· quæ et Tibulli 'vastos amnes nigramque paludem,' et Horatii 'languidum flumen' exprimunt. Porro *Orcus* hic Plutonem significat, ut apud Plautum in Epidico: 'Cujus quoties sepulchrum vides, sacruficas ilico Orco hostiis.' Interdum pro Charonte sumitur. Glossæ priscæ: 'Orcus, Χάρων.' Isidorus Origin. lib. VIII. 'Orcum vocant, quasi receptorem mortuorum, unde et orca nuncupatur vas quod recipit aquas. Ipse et Græce Charon.' Hinc libertos, qui 'Orcini' dicuntur, χαρωνίτας appellat Plutarchus. Sed hic Orci ipsius regnatorem intelligendum apparet ex adjuncto *Dives*; sic enim Græci Πλούτωνα vocant διὰ τὸ νεκροῖς πλουτεῖν.

Lib. III. Eleg. 4. vs. 1. *Dii meliora ferant, nec sint insomnia vera*] Lucil. Sat. lib. XXVII. 'Dii maluerint meliora, atque amentiam averruncassint tuam.' Ubi libens reposuerim: 'Dii annuerint meliora,' sententia et versu ita exigente.

35 *Ima videbatur talis illudere palla*] Vide quæ de hoc loco notavit Pater in Præcidaneis Catullianis. Similis autem hujus verbi significatio est etiam in illo Senecæ Thyeste: 'Et curvata suis fœtibus ac tremens Illudit patulis arbor hiatibus.' Quod imitatus illustre Bataviæ nostræ decus Johannes Secundus in Basiis, quæ vel divini illius viri Julii Scaligeri testimonio, quovis nectare suaviora et plane divina. Sic autem ille: 'Qua violisque rosisque et flavicomis Narcissis Umbraculis trementibus Illudit Lauri nemus.'

Lib. III. Eleg. 6. vs. 27. *Venti temeraria vota Aëriæ et nubes diripienda ferant*] Idem loquendi genus usurpatum ab Homero Od. Θ. ἔπος δ' εἴπερ τι βέβακται Δεινὸν, ἄφαρ τὸ φέρουσιν ἀναρπάξασαι ἄελλαι. Alia quæ ad hujus loci illustrationem faciunt, dixi in Catullum.

43 *Felix, quicunque dolore Alterius disces posse carere tuo*] Καλὸν γὰρ τὸ δύνασθαι τοῖς τῶν ἄλλων ἀγνοήμασι πρὸς διόρθωσιν χρῆσθαι παραδείγμασι, ut ait Diodorus Siculus Biblioth. lib. I.

LIBER IV.

CAPUT VII.

Solis genus. Jovis currus alatus apud Platonem; et ex eo Plautus, Horatius, Apuleius explicati. *Olympus cælo vicinus.* Terram ab aëre vehi veteres opinatos fuisse variis exemplis ostensum. Aliquot Epigrammatum collatio. *Gloria* pro 'gloriatione.' Tibullus multotiens illustratus, semel correctus. [Vide

inter Scal. et aliorum Notas, pp. 428. 431. 433. 434. 439.]

Lib. iv. Carm. 1. vs. 6. *Dictis ut non majora supersint*] Huic simile illud Petronii Arbitri: 'Quicquid dixero, minus erit.'

56 *Cessit et Ætnææ Neptunius incola rupis*] Incertus Poëta apud Charisium: 'Cyclops Ætnæus cultor, Neptunia proles.'

70 *Illum inter geminæ nantem confinia mortis*] Declamator quidam apud Senecam Suasoria lib. i. de Scylla et Charybdi, quamvis diverso respectu dixit: 'Quid ibi potest esse salvum, ubi ipsum mare perit?'

130 *Juppiter ipse levi vectus per inania curru Adfuit*] [Vide Annot. inter Scal. et aliorum Notas, p. 431. cui subjunge:] Boëtius in Consolat. lib. iv. 'Hic Regum sceptrum dominus tenet Orbisque habenas temperat, Et volucrem currum stabilis regit Rerum coruscus arbiter.'

131 *Et cælo vicinum liquit Olympum*] Interpretes hunc locum accipiunt de Olympo monte, qui altitudine nubes excedit, eoque *cælo vicinus* dicitur: quibus non accedo, et Olympum interpretor cum Homero *θεῶν ἕδος*, quam quidem Jovis ac Deorum sedem, *οὐρανῷ* sive cælo superiorem facit ita tamen: Ἠερίη δ' *ἀνέβη μέγαν οὐρανὸν Οὔλυμπόν τε*. Recte ergo dicetur *cælo vicinus*, e quo in cælum proximus descensus sit.

Lib. iv. Carm. 2. vs. 7. *Illam, quicquid agit, quoquo vestigia vertit, Componit furtim subsequiturque decor*] Quintilianus lib. i. cap. 11. 'Neque enim gestum oratoris componi ad similitudinem saltationis volo, sed subesse aliquid ex hac exercitatione puerili, unde nos non id agentes furtim decor ille discentibus traditus prosequatur.' Qui locus ex Tibulliano hoc planissime adumbratus.

Lib. iv. Carm. 5. vs. 13. *Nec tu sis injusta, Venus; vel serviat æque Vinctus uterque tibi, vel mea vincla leva*] Idem plane votum est Lucilii Poëtæ Anthol. lib. vii. *Ἢ τὸ φιλεῖν περίγραψον Ἔρως ὅλον, ἢ τὸ φιλεῖσθαι Πρόσθες, ἵν' ἢ λύσῃς τὸν πόθον, ἢ κεράσῃς.* Item Rufini ibidem: *Ἦν δυσὶν οὐκ ἴσχυσας ἴσην φλόγα πυρφόρε καῦσαι, Τὴν ἑνὶ καιομένην ἢ σβέσον ἢ μετάθες.* Cujus ejusdem et illud est alibi: *Εἰ μὲν ἐπ' ἀμφοτέροισιν Ἔρως ἴσα τόξα τιταίνεις, Εἶ θεός· εἰ δὲ ῥέπεις πρὸς μέρος, οὐ θεὸς εἶ.* Quo facit hoc Tibulli: *Nec tu sis injusta, Venus.* Ad quæ sic allusit Ausonius: 'Hoc quod amare vocant, misce aut dissolve, Cupido, Aut neutrum flammis ure, vel ure duos.' Et iterum: 'Aut restingue ignem, quo torreor, alma Dione, Aut transire jube, vel fac utrumque parem.' Quam sententiam et nos novo verborum ambitu expressimus hoc modo: 'Aut restingue ignem, aut exæqua: et cura, Cupido, Vel sit nulla mihi, mutua sitve mei.'

FINIS NOTARUM VARIORUM.

[redacted]

RECENSUS EDITIONUM
ALBII TIBULLI.

[EX ED. BIPONT. 1798.]

1474 TIBULLUS, fol.

1475 Tibullus, Rom. 4. in cujus calce: 'Præsens opus Tibulli Albici imprimi fecit G. Tibullus* de Amidanis de Cremona Romæ anno Jubilei et a nativitate domini MCCCCLXXV. die Mercurii XVIII. mensis Julii. Sedente clementissimo Sixto Papa Quarto, anno ejus felici Quarto.' Tum subjicitur Bernardini Veronensis, vulgo Cyllenii, commentarius: in cujus calce eadem verba, quæ ad Tibulli finem, repetuntur; nisi quod 'Sixto Papa Quarto, Anno ejus felici Quinto,' legitur; minus recte. Nam Sixtus IV. ad Pontificatum pervenit IX. Augusti 1471. Nulli adhuc superiorum editorum Tibulli, nec ipsi Maittario, hæc editio innotuisse videtur. Ill. Heynio eam videre contigit in bibliotheca Dresdensi Electorali. Extat etiam in bibliotheca Regia Parisina n. 976. Nota quoque fuit Barthio; v. ejus verba mox laudanda. Nonnullæ in ea a vulgata diversitates, inprimis in libro IV. erant: vitia vero scripturæ eadem, quæ in scriptis occurrunt. Poterat tamen in plerisque cum Italicis Heinsii, inprimis Colotiano, convenire videri. Primum in hac editione Cyllenii commentarii vulgati fuere, non in Veneta 1493. ut olim Fabricius tradebat. Neque tamen is ipse editionem adornasse videtur, vel verba Tibulli castigasse: ipsius enim lectio perpetuo ab ea abit, quæ in textu servatur. Doctrinam vero illius viri, et ingenium tum in interpretatione, tum in critica, si tempora, in quibus vixit, consideres, satis admirari non possis; unde Barthius ad Stat. Theb. IV. 445. de eo loquens—'cujus sane labor multis locis illustrat clarius optimum poëtam, quam ex ejus ævo sperari poterat. Edidit enim sua commentaria Romæ 1475;' et ad Stat. Theb. XII. 418: 'Bernardinus Cyllenius, non contemnendus in multis Tibulli enarrator, sane talis, ut sublegisse sequentes ex eo non pauca notari possint.' Iterum ad Achill. I. 221. loco ex Tibullo I. 2. laudato:—'recte intellexit—vetus ejus interpres non plane malus pro sua ætate Bernardinus Cyllenius.'

Laudat eum passim etiam Broukhusius. Cf. Memorab. bibl. reg. Dresd. T. I. p. 481. ubi de Cyllenio nonnulla docte disputantur.

* Erat id nomen illo tempore non infrequens. Apud Montefalc. Bibl. Mss. p. 106. inter Vaticanos n. 2794. referuntur epistolæ tres Tibulli: I. ad Jo. Avenionensem; II. ad Ge. Trapezuntium; III. ad Porcellum.

1481 Tibulli, Catulli, Propertii, cum eorum vita, opera, Regii lepidi accuratissime impressa auctoribus Prospero Odoardo et Alberto Mazali Regiensibus, anno salutis 1481. 19. Kal. Octobr. Fol. Paulo frequentior hæc est editio, quam superiores. Asservabatur etiam in bibliotheca Brühliana. Varietatem ex ea descriptam Nic. Heinsius habuerat, et Broukhusius quoque in Variantium apparatu apposuit.

1487 Tibullus, Catullus, Propertius. Impressi Venetiis per Andream de Palthaschichis Catanensem, fol. De hac editione, quæ ex superiori Brixiensi repetita est, repetitis quoque iisdem commentariis, editor Cantabr. 'Tibullus,' inquit, 'anno 1487. in quo autem anno Catullus sit impressus, nulla fit mentio.' Sed Maittarius id definivit T. I. P. I. p. 484, et ipsa res docere poterat: 'Ex signaturis (f. g.) quarum hæc illam sequitur, constat, Catullum ab eodem typographo et anno eodem impressum fuisse; quamvis typographi et anni indicium ad Tibulli solius calcem apponatur.' In aliis exemplaribus Propertium deesse, ex eodem Maittario patet, ubi omisso Propertio, tantum Tibullum et Catullum memorat hunc in modum: 'Tibullus cum commentariis per Andr. de Paraschiscis [ita vitiose appellat, in indice vero *de Paltaschiscis*] XVIII. Kal. Jan. Et Catullus cum comm. Ant. Parthenii Lacisii Veronensis.' Sed Propertius cum Ant. Parthenii interprett. ab eodem Andr. de Paltaschichis excusus et absolutus est anno sequente Kal. Febr. Erat etiam in bibl. Schwarziana, cujus Catalogus videri potest. Minus accurate in Append. Catal. Bibl. Lugd. p. 513. 'Catullus, Tibullus, Propertius Beroaldi' hujus anni memoratur; nam is ad an. 1491 spectat, ut statim videbimus. Prior illa Andreæ intelligenda, quando Broukhusius 'Cylleniànam' vel 'Cyllenii commentarios in Tibullum Venet. 1487.' laudat; quanquam minus accurate 'Cylleniana' vocatur, non enim, quod vir doctissimus credidisse videtur, a Cyllenio adornata fuit, neque ejus Commentarii tum primum excusi, sed e superioribus repetiti fuere.

1491 Tibullus, Catullus, Propertius, cum Commento. (Bernar-

dini Veronensis in Tibullum, Antonii Parthenii in Catullum, et Phil. Beroaldi in Propertium.) In fine: 'Commentarii in Propertium a Phil. Beroaldo editi anno salutis 1487. impressi vero Venetiis a Boneto Locatello Bergomensi, cui necessaria exhibuit nobilis vir Octavianus Scotus Modœtensis: anno nonagesimo primo supra millesimum ac quadringentesimum. V. Idus Decembris.' Venetiis fol. Mera est repetitio editionis Venetæ.

1493 Tibullus, Catullus, Propertius cum commentariis Bernardini Veronensis, Ant. Parthenii, Phil. Beroaldi. Impressum per Symonem Bevilaqua Papiensem. Venet. fol. Nova est repetitio Venetæ. Sed et inter incunabula artis typogr. in Bibl. Uffenbach. univ. T. II. app. p. 135. separatim refertur.

1500 Tibullus cum commentariis Cyllænii Veronensis. Catullus cum commentariis Parthenii Veronensis, et Palladii Patavini. Emendationes Catullianæ per Hieron. Avancium Veronensem, et ejusdem in Priapeia Castigationes. Propertius cum commentariis Philippi Beroaldi. Annotationes in Propertium tum per Domitium Calderinum, tum per Jo. Cottam Veronensem. Hæc omnia sunt ex exemplaribus emendatis Domini Hieron. Avancii. (Hæc in ipsa libri fronte præscripta sunt.) Sub finem: 'Impressum Venetiis per Jo. de Tridino de Cereto alias Tacuinum, CIↃIↃ. die vero XIX. Maji. Regnante inclyto principe Augustino Barbadico.' Fol. Non infrequens est hæc editio. Etiam ex superioribus Venetis repetita est, exemplar tamen ab Avantio mendis typographicis purgatum esse debuit, ante quam operis librariis excudendum traderetur.

— Albii Tibulli, Elegiographorum optimi, Elegia de amore et laudibus Messalæ per Jac. Thanner. Lipsiæ, 4. Extat in bibl. Elect. Dresdensi, sed sine anni et typographi ulla mentione, ex Maittario supplenda. Literarum typi sunt neogothici. Curatam esse editionem a Gregorio Conicensi, ex Leichii Annal. Typograph. Lips. p. 76. patet. Referenda ea est ad classem alteram ex Veneta 1475. deductam.

1520 Albii Tibulli elegiarum libri IV. una cum Val. Catulli epigrammatis, nec non Sext. Propertii libri IV. elegiaci cum suis commentariis, videlicet Cyllænii Veronensis in Tibullum, Parthenii et Palladii in Catullum, et Phil. Beroaldi in Propertium. Habes insuper emendationes in ipsum Catullum per Hier. Avancium Veronensem. Necnon et castigatissimam tabulam omnium rerum,

quæ in margine sunt positæ, nuper additam et nunquam alias impressam. Venet. in ædibus Guilielmi de Fondaneto Montisferrati anno Domini MDXX. die XII. Julii. Inclyto Leonardo Laurentano Principe, fol. In hac editione ultima vice Cyllenii commentarii, toties repetiti, excusi fuere; ex quibus plerasque lectiones, quas ille in suo habuerat, in ipsa Tib. verba intulere editores, qui illas cum verbis poëtæ recudi curarunt, et quidem sequiores semper majori cum licentia, quam superiores, ita ut in novissimis lectio contextus plane immutata sit.

1598 Tibulli Elegia de bello et pace a Fed. Morello Græco carmine reddita, et pacis commoda ex Euripide et Philemone ab eodem Morello Latinis versibus expressa, apud Morellum, Lutetiæ, 8. Pauca sunt folia; Græce est reddita lib. I. El. 10.

1610 Ex Tib. et Prop. Elegiæ, ex Catullo, Martiale, Ausonio aliisque scriptoribus tum antiquis tum recentibus Epigrammata selecta et commentario brevissime illustrata. Cadomi, 16. Impressionis tantum loco notabilis.

1615 Mosella Ausonii cum selectissimis Tib. Prop. Elegiis, illustrata a Paullo Duizio. Mussiponti, 8.

1708 Albii Tibulli Equitis Romani quæ extant, ad fidem veterum membranarum sedulo castigata. Accedunt notæ cum varr. lect. libello. (studio Jani Broukh.) Amst. 4. ap. H. Wetsten.

1713 In Corpore Poëtarum, Lond. fol. (cura Maittarii.)

1727 Tibullus Corvinianus, seu Albii Tibulli, Triumviri poëtices, quæ supersunt. E Codice Msto Matthiæ Corvini Regis Hungariæ recensuit Sam. Kœleserius a Keres-Eer. Claudiopoli, 8.

1744 Tib. cum copioso et erudito Vulpii commentario. Patavii, 4.

1749 Alb. Tib. Eq. Rom. et in eum Jo. Ant. Vulpii, Philologi ac Rhetoris in Gymnasio Patavino, novus Commentarius diligentissimus. Excudebat Jos. Cominus, Patavii, 4. Hæc editio inter potiores habenda est.

1753 Tib. et Prop. Glasguæ, 8. ex Broukhusiana expressa.

1755 Tibull. Lips. ed. Chr. Gottl. Heyne, 8. Textum quidem secundum Vulpii recensionem, additis notis brevibus, sed eruditis et utilibus, dedit. In præfatione Mss. et edd. diligenter enarrantur. De Mss. bene monet, omnes recentes esse, non antiquiores sec. XIV. si excerpta Scaligeri cum fragmento Cujaciano excipiamus, atque etiam omnes ex uno exemplo ductos videri.

1777 Albii Tibulli Carmina: libri tres: cum libro quarto Sulpi-

ciæ et aliorum. Novis curis castigavit Christ. Gottl. Heyne. Lipsiæ, 8. Editio altera emendatior et auctior. Noluit Cl. editor Scaligero et Broukhusio inhærere, sed passim reduxit lectionem anteriorem, in primis veterum editionum classe altera ex Veneta principe ductarum, Regiensi et Vicentina maxime, eam firmante, aut Codicibus adstipulantibus. Historiam præmisit Codicum atque editionum criticam, vitamque Tibulli. In animadversionibus, textui subjectis, thesaurum Broukhusii aliorumque contractum reddidit, suis ipsius opibus auctum, ac eleganter, plene et tamen frugaliter explicat verba et sententias, artemque poëtæ. In observationibus separatim scriptis, de lectione ejusque varietate et veritate potissimum disputat. Multo auctior, cultior et emendatior est posterior hæc editio.

RECENSUS editionum sæc. XV. Bipontinus recte fere processit; sed editionibus hujus sæculi addenda est una, sine loco et tempore, quæ expressa esse existimatur per Florentium de Argentina, pari pulchritudine ac raritate. Hujus libri pretiosi exemplar extat, ut monet Vir rev. T. F. Dibdin, in Biblioth. Spenceriana, vol. II. p. 444. Sunt qui putant hanc *Editionem* esse *Principem*. Et quidem duæ notantur editiones, sine ulla nota typographica, 4to. min. per Panzer, Art. Typogr. IV. p. 6. n. 22. et IV. p. 7. n. 31. Addas, Albii Tibulli Eleg. Libri II. L. Annæi Senecæ Bigæ Tragœdiarum. Cura Conr. Celtis, 4to. circa finem sæc. XV Harles. Brevior Notit. Lit. Rom.

Penes nos est editio Tibulli impressa Venetiis per Magistrum Andream de Patascichis Catarensem, 1487, a Bipontinis memorata. Catulli etiam sine anno, loco, aut typographo, sed, ut videtur, ab eodem typographo, et ejusdem loci; et etiam Propertii ab eodem typographo, Venet. 1488. In eodem volumine hæ sunt editiones compactæ. Hæc notamus eo quod editiones sunt raræ, quod quædam de iis quæstio videtur orta, et quod, ut nos opinamur, rem recte statuit editor Bipontinus. Præfigitur Tibullo Epistola satis vivida et poëtica, Bernardini Veronensis, quæ, ut videtur, ad editiones Catulli et Propertii mox edendas alludit. Sic loquitur nimirum editio Tibulli:

Stant gemini nobis: tenet umbria fertilis unum:
Insula nunc alium syrmionensis habet.
Hic uenient ad te rutili pollucis in ortu:
Si quo frater erit cultus honore scient.

Tibullus 16mo. Lugd. Bat. 1591.

Les Elégies de Tibulle, de la traduction de M. D. M. A. D. V. Paris. 1653. 8vo. Biblioth. Pinellian.

Albius Tibullus, trad. en vers François par Michel de Marolles. Paris. 1678. fol. Biblioth. Advocatorum Edinens.

The Works of Tibullus, containing the four books of Love Elegies. Lond. 1720. 8vo. Præfiguntur Observationes in indolem carminis Elegiaci, et in clarissimorum Elegiaci carminis scriptorum ingenia, tam Græcorum et Latinorum, quam Anglicorum. Præfatio commendanda est, sed versionem superavit Grainger.

Cursim notat Harlesius Broukh. edit. a. 1727. neque ab Heynio, neque ab aliis quos consuluit, memoratam.

A Poetical Translation of the Elegies of Tibullus. By James Grainger, M.D. Lond. 1759. 2 vol. 12mo. Annotationes criticas et explicatorias continet hoc opus, una cum Latino Tibulli textu. Optimos exteros editores secutus est Anglicus interpres, et versio ipsa laudem meritam obtinuit.

Le Opere di Alb. Tibullo tradotte dal Dot. Guido Riviera. Venet. 1760. 8vo.

Tibulli opera, cum Catullo et Propertio, cura Maittarii. Lond. 1776. 12mo.

Elégies de Tibulle, trad. par M. Delongchamps, Paris. 1776. 8vo. Hæc versio describitur ut 'également recherchée comme la traduction anonime (de M. Pastoret.)' Paris. 1784. 8vo.

Extant aliæ etiam Gallicæ versiones hodiernæ, qualis est ista per Mirabeau, ex parte, cum notis, Turon. 1796. vel Paris. 1798. 3 vol. 8vo. non magni æstimata, (sed de qua vid. Harles.) et traduction de Tibulle en vers par M. Mollevant, Paris. 1816. 12mo.

Albii Tibulli Carmina: Libri tres: cum Libro quarto Sulpiciæ et aliorum. Novis curis castigavit Chr. G. Heyne. Lipsiæ 1798. 8vo. Brunet, hanc auctam editionem memorans, et cum editione a. 1777. comparans, dicit, 'est une édition estimée,' et contra 'l'édition de 1777. a peu de valeur.' Manuel du Libraire, &c. T. III. Hoc vero non satis accurate dictum est. Justius fuisset dixisse cum Dibdin, editionem 1798. augeri, et meliorem reddi quam editionem 1777. quæ, prius magna cura et doctrina perfecta, fuerat, et etiam est, magni æstimanda. In hac editione (1798.) cl. Heyne plura subsidia ex tribus Mss. Guelpherbytanis adhibuit.

Tibulls Elegien, Lateinisch und Deutsch, von Friedr. Karl von Strowbeck. Gotting. 1799. 8vo. maj.

Albii Tibulli Carminum Libri III. cum Libro IV. Sulpiciæ et aliorum, ex recensione Heyniana. Edidit E. C. F. Wunderlich, Professor Philosoph. extraord. Gotting. Gotting. 1808. In usum scholarum, quarum usui feliciter inservit. In laudibus ejus multus est Harlesius.

Albii Tibulli Carminum editionis Heynio-Wunderlichianæ Supplementum edidit J. Dissen, Lips. 1809. 8vo.

Novam et classicam editionem, ait Klügling, debemus cl. Jo. Henr. Vossio. Heidelb. 1811. 8vo. Valde critica est: sunt vero, et etiam viri docti, qui putant nimis acriter egisse virum clarum, et textum sæpius et audacius mutasse, quam res ipsa postulaverit. Ex hoc numero est cl. Im. G. Huschkius, qui in Animadversionibus, &c. Rostoch. 1814. 4to. Vossium sub examen vocavit. Est etiam versio metrica per J. H. Vossium, Tubing. 1810. 8vo. quæ, ut omnes Vossianæ versiones, multum laudatur, tam ob fidem, quam ob versuum suavitatem.

Novissima versio Germanica prodiit Lips. 1816. 4to. cujus auctor est Conr. Al. Bauer. Multum laudatur tam ob interpretationem metricam quam ob criticas animadversiones. Auctoris nomen, quod in titulo et præfatione omissum est, legitur in fine commentationis p. 182.

Albii Tibulli Carmina, ex recensione et cum animadver-

sionibus Immanuelis G. Huschkii. Acce
editionis Venetæ a. 1472. æri incisum. Lip
Præstantissima est hæc editio.

Tibulli Carmina, textu ad codd. Mss. et ed
nito. Edidit E. C. C. Bach, Lips. 1819. 8vo

Hactenus de Supplementis ad Editiones
De versionibus Tibulli, ut vidit lector, pa
pontini; et nobis ampliasse pro multitudi
set, et aliis forsan attulisset tædium. Vers
singularum elegiarum Tibulli (ut antea di
tullo) plus quam satis abundant: unam igi
tantum, melioris luti et recentiorum tempo
mus; quales sunt, *Anglice*, quarta Elegia li
tertia quarti per poëtam lepidum nostrum
Elegiæ Jacobi Hammond multum laudantur
aliquid sunt præter versiones liberas Tibulli
primi libri, (in Operibus Miscellaneis El
prima libri primi per virum Rev. Samuelem H
qui satis acute, non vero satis poëtice, e
more Scaligerano, se egit. Viro docto fuer
omnes Elegias Tibulli simili ratione verter
umbilicum non perduxit. *Germanice* carm.
(quod tamen cl. Heynius, cum aliis doctis
dicat) dedit Mund, una cum aliis dubiæ
Wielandi Deutschem Merkur. a. 1794. Ti
lib. I. versibus Hexametris in opere menstru
a. 1796. reddita; et Eleg. II. 5. 11. 12. etia
Hexametris a Ferd. Sonnenleither in Blester
Monatscrift. m. Sept. 1799.

Et hæc quidem de Versionibus sufficia
pauca quædam jam denarravimus sub Catul
velit de Franco-Gallicis versionibus consul
VI. p. 104. sqq. qui de Italicis, Pacton, I
De Animadversionibus et rebus criticis sin
bus simili modo adeat Harlesium et Heynian
ad Tibullum; quippe horum virorum docto

seriatim describere. De his vix aliquid Bipontini, et quidem nos unam et alteram tantum recentioris ævi subjungemus: quales sunt cl. nostri Tobiæ Smollett Animadversiones in Anglicam versionem per Grainger, Anglice, Lond. 1759. 8vo. J. Jortin, S. T. P. Animadversiones in Tibullum, in Tractatibus ejus antehac memoratis, Lond. 1790. Anglice: Thomæ Harmar Animadversiones in Tibullum, Anglice, in Observationibus ejus in varias sententias S. Scripturarum, &c. quibus addas ex Germanicis Jo. Aug. Goerenz Tentamen criticum in loca quædam Carminum Tibullianorum, Zwickav. 1806. 4to. et H. C. Eichstadii ' Nonnulla de iis quæ novo Tibulli editori vel cavenda vel facienda sint, Jenæ 1806. fol. Epistolam criticam in Tibullum; Pseudo-Tibullum, et Propertium, ad virum perillustr. H. C. A. Eichstadium, ab E. C. Bach, Gothæ 1812. 8vo. et I. G. Huschkii Commentat. ad Tib. I. 9. 22. in F. A. Wolfii Analectis Litt. fascic. I. pp. 164.-184. 1816.

RECENSUS CODICUM MSS.

ALBII TIBULLI

QUI IN BIBLIOTHECIS BRITANNICIS ASSERVANTUR.

E DOCTIS multi conquesti sunt carmina Tibulli, poëtæ propter simplicitatem et venustatem maxime mirandi, valde corrupta ad nos devenisse. Heynius, in Tibull. Lips. 1798. p. XV. cum aliis, Scaligerum pæne secutus, notat, 'omnes Tibulli codices sæc. XIV. vel XV. exaratos fuisse, neque extare ullum antiquiorem, si forte Scaligeri Excerpta, cum Fragmento Cujaciano, nescio an unum quoque Anglicanum, excipias.' Codicum omnium antiquissimus, ex quo omnes alii fortasse pendent, in tenebris, ut videtur, nunc latet. Hæc de codicibus Tibulli in universum: quæ de Britannicis subjicienda manent hæc sunt.

Codices in Museo Britannico.

In *Biblioth. Harl.* 2574. Ms. chartac. illuminatus, sine glossis et notis, sæc. XV. continet, 1. Albii Tibulli Operum Lib. III. 2. Sexti Aurelii Propertii Lib. IV. 3. Quinti Valerii Catulli Opera.

Inter *Burneianos codd. Mss.* N. 218. est cod. chartac. sæc. XIV. vel XV. collat. ad quasdam paginas editionis J. Antonii Vulpii, quæ Patavii edita est a. 1749.

N. 219. Cod. Ms. chartac. paginas 104. continens, et collat. in quibusdam paginis ad præcedentem editionem Vulpii.

Codices Oxonienses.

Laud. Lat. 177. Tibulli cod. membran. sæc. XV. Subjungitur hæc notitia: 'Ego Nicolaus de Bandis hunc Tibullum scripsi mense Augusti 1460.' Mancus est sub initio, incipiens a vs. 43.

Parva seges satis est, &c.

Laud. Lat. 78. Tibullus et Catullus, cod. membran. sæc. XV. Hic etiam mutilus est, incipiens:

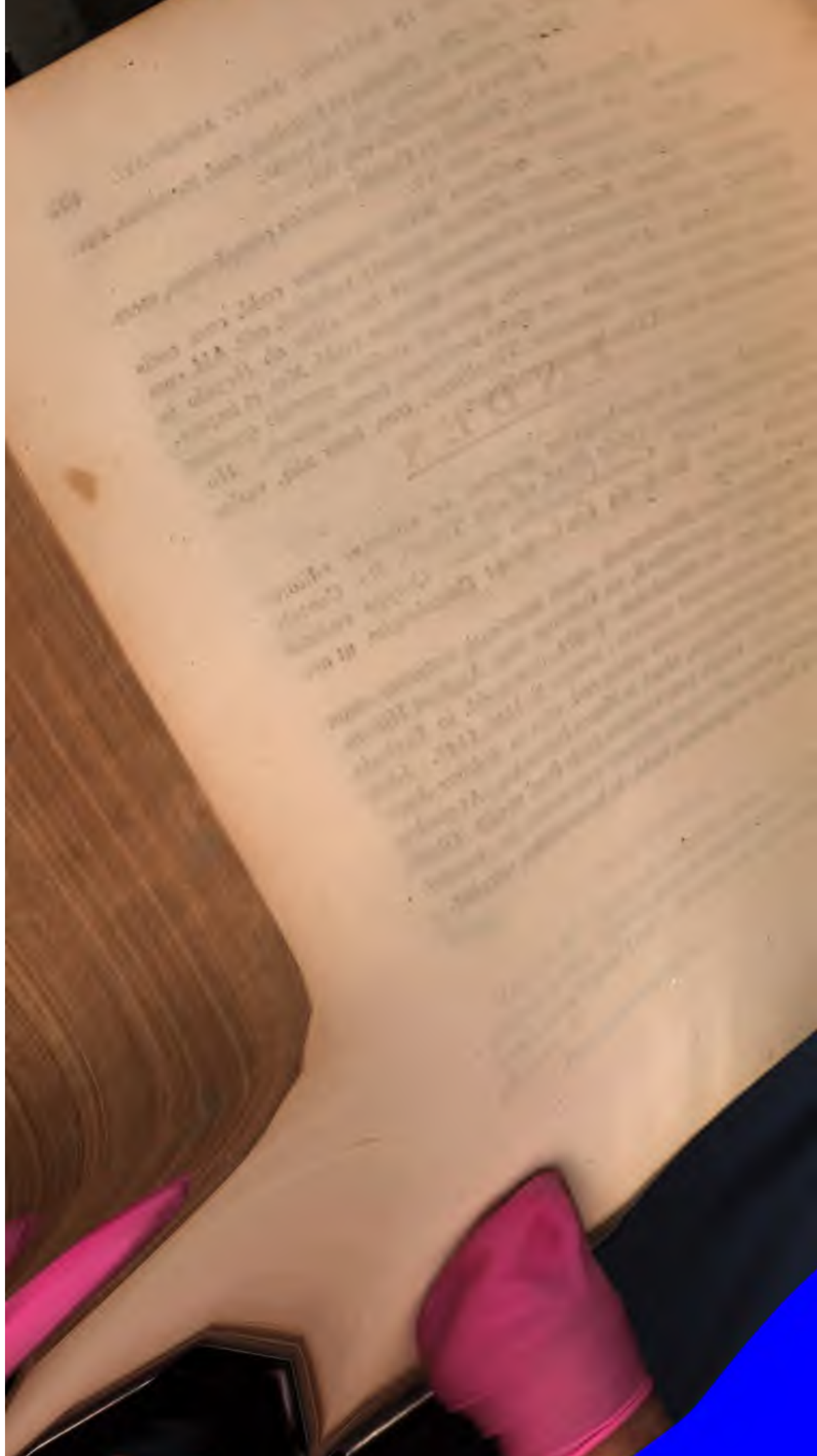
Parva seges satis est, &c.

Alius cod. Tibulli et Catulli carmina complectens, membran. et chartac. sæc. XV.

His forsan adjicere liceat impressos codd. cum notis Mss. qui in *Bodl. Biblioth.* extant; videlicet, edit. Ald. cum notis Mss. Isaaci Casauboni; et tres alios ab Heynio in Prol. ad Tibullum notatos; interque codd. Mss. et impressos olim *D'Orvillianos*, quinque codices quorum quatuor sunt chartac. 4to. et unus membran. formæ minoris. Horum duo sunt omnino Tibulliani; tres, inter alia, varias lectiones in Tibullum continent.

Quod ad Cantabrigiam spectat, ne miremur editores Cantabrigienses (vide Præf. ad edit. Tibulli, 4to. Cantab. 1702.) de *codd. Cantabrigiensibus* silere. Quippe codices Tibulli tunc temporis non extabant Cantabrigiæ, ut nec extant hodie.

Codices duo Bodleiani, supra memorati, notantur etiam ab Heynio; qui adjicit, ex Catalogo Mss. Angl. et Hibern. T. II. p. 27. et Montefalc. p. 674. duos codd. in Ecclesia Westmonasteriensi manere: nempe N. 1146. 1147. Idem vir cl. memoravit etiam alium cod. olim in Ædibus Jacobæis, nunc Biblioth. Harl. in Museo Britannico. At quidem hi tres codd. longo jam tempore (vide Præf. ad edit. Tibulli Cantabrigiensem supra dictam) evanuerant; nec, inquisitione a nobis nuperrime facta, in lucem rediisse videntur.

INDEX

IN

TIBULLUM.

INDEX

IN

TIBULLUM.

Primus numerus Librum, secundus Elegiam cujusque libri, tertius Lineam elegiarum denotat.

B.

C.

D.

E.

F.

K.

L.

[redacted]

N.

O.

S.

T.

V.

FINIS TIBULLI OPERUM.

3

